

137

17.8797

De la Compania de Jesus de granada

OPVS PRAECLARVM
ET UTILISSIMVM SVPER LEGI-

bus Tauri, æditum per egregium & subtilem Doctorem
Antonium Gomez, Proprietatis Vesperorum Ca-
thedram in Iure Ciuili regentem, & in ea
ad instar veteranorum militum
iubilatum.

ILLVSTRISSIMO ATQVE PRAECLARISSI-
mo Dni Ioannis ordinis Sacrae militiae Rhodiensis Priori dedicatum.

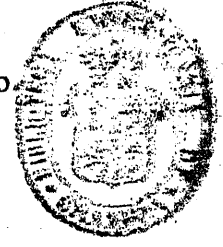

Cum priuilegio.

SALMANTICAE

Excudebat Andreas à Portonarijs. S. C. M. Typógraphus.
M. D. L. X.

Esta tassado à tres Marauedis el pliego.

J. Gomez

7 400 40 Galle MADE IN SPAIN

13

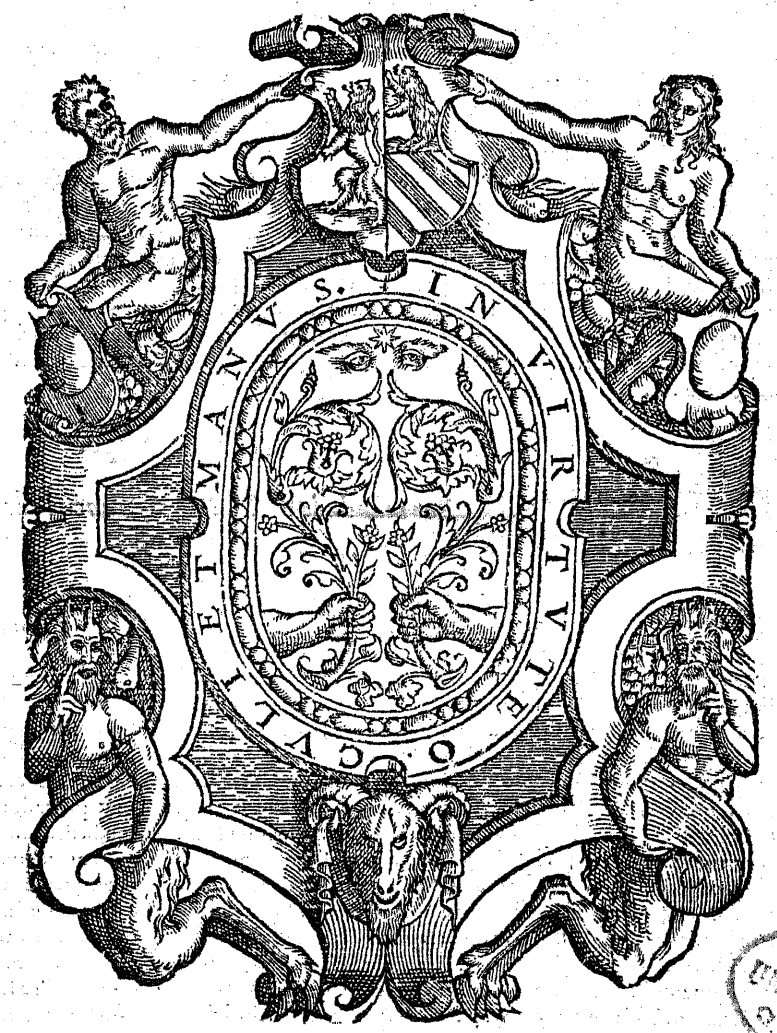
De la Compañia de Jesus de Granada

OPVS PRAECLARVM
ET UTILISSIMVM SVPER LEGI-

R. 8797

bus Tauri, æditum per egregium & subtilem Doctorem
Antonium Gomez, Proprietatis Vesperorum Ca-
thedram in Iure Ciuili regentem, & in ea
ad instar veteranorum militum
iubilatum.

*ILLVSTRISSIMO ATQVE PRAECLARISSI-
mo Dni Ioannis ordinis Sacrae militiae Rhodiensis Priori dedicatum.*

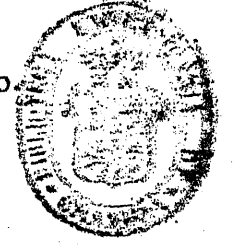

Cum priuilegio.

SALMANTICAE

Excudebat Andreas à Portonarijs. S. C. M. Typógraphus.
M. D. L. X.

Esta tassado à tres Marauedis el pliego.

J. Gomez

EL PRINCIPE.

POR quanto vos el doctor Antonio Gomez vezino de la ciudad de Salamanca, me hezistes relacion diziendo, que auia mas de veynte y dos años que soys Cathedratico en el Estudio y Vniuersidad de la dicha ciudad, los ocho años de las Cathedras curatorias de Instituta, yCodigo, y Digesto viejo: y los otros catorze de propiedad y en el dicho tiempo vos auays leydo las mas y mejores materias del derecho y con mucho estudio y trabajo de vuestra persona, y auays escripto la materia de vltimas voluntades, y la materia de Contractos, y la materia de Delictos, y asi mesmo tenays escripto sobre las leyes de Toro, segun por ello constaria de que hezistes presentacion, y me suplicastes y pedistes por merced que porque las dichas obras eran muy vtils y necessarias a la Republica de nuestros reynos, y muy prouechosas a los letrados dellos, vos diese licencia y facultad para que pudiesedes hazer imprimir las dichas obras por todos los dias de vuestra vida, y de vn hijo vuestro, o persona que para ello nombrasedes, y que durante el dicho tiempo otro ninguno no las pudiese imprimir ni vender, o como la nuestra merced fuere: y por la presente os doy licencia y facultad, y mando que por tiempo y espacio de quinze años primeros siguientes que corren, y se cuenten desde el dia de la fecha desta mi cedula en adelante vos, o las personas que tuuieren vuestro poder, y no otras ningunas puedan imprimir y impriman las dichas obras pena que qualquiera persona, o personas que sin tener para ello vuestro poder las imprimiesen, o hizieren imprimir, o vender en estos nuestros reynos y señorios, o truxeren a vender de fuera dellos pierdan la impresion y los moldes y aparejos con que lo hizieren, o vendieren y tuuieren y de mas incurran en pena de cinquenta mil maravedis: las quales dichas penas sean la mitad para la nuestra camara y la otra mitad para vos el dicho doctor Gomez con tanto que despues de impresas, y antes que se vendan las dichas obras traygan a nuestro consejo, para que en el se tassien el precio a que se han de vender por vos, o por quien vuestro poder tuuiere. Y mandamos a los del nuestro Consejo Presidente, y Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte y chancilleria, y otras qualesquier justicias, y juezes de todas las ciudades villas y lugares de estos nuestros Reynos y señorios, asi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante que guarden y cumplan, y hagan guardar y cumplir esta mi cedula, y lo en ella contenido y contra el tenor y forma della no vayan ni passen, ni consientan yr ni passaren tiempo alguno ni por alguna manera durante el dicho tiempo de los dichos quinze años: y no fagades ende alfo pena de la nuestra merced y de diez mil maravedis para la nuestra camara. Dada en Toro a veynte y seys dias del mes de Setiembre de mil y quinientos y cinquenta y vn años.

Yo el Principe.

Por mandado de su Alteza, Francisco de Ledesma.

DON Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorca, de Senilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacaen, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, Duque de Milan, Conde de Flandes, y de Tirol &c. Por quanto por parte de vos el Doctor Antonio Gomez Cathedratico de Visperas de la Vniuersidad de Salamanca: nos fue hecha relacion que vos auia des escripto sobre las leyes de Toro, la qual obra siendo vista y examinada en el nuestro consejo se le auia dado licencia y priuilegio para la poder imprimir y vender por quinze años, de los quales eran passados los ocho y en ellos se auia hecho la primera impresion de mil libros, los quales eran ya gastados, y porque agora queriades hazer la segunda impresion de la dicha obra, nos suplicastes os diessedes licencia y facultad para que pudiesedes imprimir el dicho libro las vezes que quisiessedes y gozar del dicho priuilegio por el tiempo que faltaua de los dichos quinze años, o que sobre ello proueyessedes como la nuestra merced fuere, lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien: y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impresor de estos nuestros Reynos, para que durante el tiempo que queda por correr de los dichos quinze años contenidos en el dicho priuilegio que asi os fue dado puedan imprimir el dicho libro, sin por ello caer ni incurrir en pena alguna: de lo qual mandamos dar y dimos esta nuestra carta sellada con nuestro sello y librada a los del nuestro consejo. Dada en Toledo a veynte y quatro dias del mes de Abril de mil y quinientos y setenta años.

El Marques.	El Licenciado	Doctor	El Licenciado	El Licenciado
	Montaluo.	Añaya.	Villa Gomez.	Viruiesca.

Yo Pedro del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escreuir por su mandado con acuerdo de los de su consejo.

ADLECTOREM.

COGITANTI mihi totius vitæ meæ rationem & studiorum meorum labores in Dei omnipotentis cultum & Reipublicæ vtilitatem, qui finis est in cunctis rebus præstantissimus, à me semper lubentissimè collatos: item consideranti plus iam annos quinq; & viginti in hac florentissima Salmanticæsi Academia vtrūq; ius, Canonicum & Ciuile professum esse: & in Iure ciuili pluribus eius facultatis cathedris præfuisse, duabus inquam institutionum Iustiniani & totidem Codicis eiusdem Imperatoris, & Digesti veteris, & alijs duabus (quas vocant) vespertinas: quo in ergastulo (vt sic appellem) totum ætatis meæ tempus infumptum est, non in litigatorum aduocatione, vt plærunq; omnes facere consueuerunt, neq; item in comparandis necessarijs mihi & liberis meis, licet plures habeam. Verum si quod otium actum laborioso munere mihi supererat, in pauperum & egenorum patrociniū contulisse visum est. Tandem post tot ærūnas & sudores exantlatos, vt fructus aliquis tot laborum, vigiliarū, & lucubrationū in vulgus emanaret, delegi potissimū enucleationē legum, quas Taurinas appellant: quia & sententiarum acuminē & vtilitate materiæ cæteras omnes, quævsq; ad tempora nostra in Hispania conditæ sunt, longissimo spatio antecellunt. Quod meum opus siue tot annorū partum ac foeturam offerre decreui Illustrissimo ac præclarissimo Herōi, Domino, Domino Priori, sanctæ nostræ religionis splendidissimo protectori, & vniuersæ militiæ sancti Ioannis Antesignano dignissimo, clarissimo orto natalibus: cuius Celsitudinem vnice rogatam habeo, vt eodem is animo, quo à me offertur, nempe candidissimo addictissimoque excipere non grauetur.

Tu vale amice lector.

Dodecastichon Dicolon Distrophon
Arnoldi Schurerij Brabanti.

*Taurinas Leges si cordi est noscere Lector,
Quæ reliquas superare feruntur
Quas olim Hispanis Reges sanxere sub oris
Hesperij: regere usq; periti
Legibus ac armis populos, extendere regna ad
Antipodas, Garamantas & Indos:
Doctores Glossas Antoni sume, relecto
Quippe volumine doctus abibis.
Hac in fœtura, multos quam distulit annos
Aedere, πάλαι σαφές οὐσίτε.
Huic, legum Studiose tuas impendere Drachmas,
Haud dubites Operi redimendo.*

COMMENTARIILV.
CVLENTISSIMI IN LEGES TAV-
rinas, nunc postrema manu aucti & recogniti, Per
Antonium Gomez, Primarium Iuris Ci-
uilis in Academia Salmanticensi
Professorem.

TEXTVS PRIMVS.

Rimeraméte por quã
to el Señor Rey don
Alfonso en la villa de
Alcala de Henares, e-
ra de mil & treziétos
y ochêta y seys años,
hizo vna ley cerca de la orden que se de-
uia tener en la determinaciõ y decisiõ
de los pleytos y causas: el tenor de la
qual es este que se sigue. ¶ Nuestra in-
tencion y voluntad es que los nuestros
naturales y moradores de los nuestros
reynos sean mãtenidos en paz y en justi-
cia: y como para esto sea menester dar
leyes ciertas por do se librasen los pley-
tos y las contiendas que acaescen en-
tre ellos: y maguer que en la nuestra cor-
te vsan del fuero delas leyes, y algunas
villas del nuestro señorio lo hã por fue-
ro; y otras ciudades villas han otros fue-
ros de partidos: por los quales se pue-
den librar algunos de los pleytos. Pe-
ro porque muchas son las contiendas y
los pleytos q̄ entre los homes acaescen
y se mueuen de cada dia que no se pue-
den librar por los fueros: por ende que-
riendo poner remedio conuenible a e-
sto, establescemos y mandamos que los
dichos fueros sean guardados en aque-
llas cosas que se vsaron: saluo en aquello
que nos hallaremos que se deuen emen-
dar y mejorar, y en lo al que son contra
Dios y contra razon, y contra las leyes:

que en este nõo libro se cõtienê: por las
quales leyes deste nuestro libro manda-
mos que se libren primeramente todos
los pleytos Ciuiles y Criminales y los
pleytos y las contiêdas que no se pudie-
ren librar por las leyes deste nuestro li-
bro: y por los dichos fueros, mandamos
que se libré por las leyes de las siete par-
tidas quel Rey don Alfonso nuestro vi-
sabuelo mando ordenar, como que fa-
sta aqui no se halla que fueffen publica-
das por mãdado del Rey: ni fueron au-
das ni recibidas por leyes: pero nos mã-
damos las requerir y concertar y emen-
dar en algunas cosas que cumplia, y asì
concertadas y emendadas: porque fue-
ron sacadas y tomadas de los dichos de-
los sanctos padres y de los dichos y de-
rechos e dichos de muchos sabios anti-
guos: y de fueros y costumbres antiguas
de España, damos las por las nõas leyes:
y porque sean ciertas: y no ayã razõ de
tirar y emendar en ellas cada vno lo que
quisiere: mandamos hazer dellas dos li-
bros, vno sellado con nuestro sello de
oro: y otro sellado con nuestro sello de
plomo, para tener en nuestra camara pa-
ra en lo que ouiere duda que lo concer-
tedes con ellas: y tenemos por bien que
sean guardadas y valederas de aqui ade-
lante en los pleytos y en los juyziõs: y
en todas las otras cosas que en ellas se cõ-
tienen en aquello que nõ fueren contra

Textus primus.

rias a las leyes deste nuestro libro: y a los fueros sobredichos: y porque los hijos dalgo de nuestros reynos han en algũas comarcas fuero de aluedrio: y otros fueros porque se juzgan ellos: y sus vassallos: tenemos por bien q̄ les sean guardados sus fueros a ellos y a sus vassallos. segun q̄ lo han de fuero: y les fueron guardados fasta aqui. ¶ Otro si en hecho de los rieptos sea guardado: aquel vfo y aquella costumbre que fue vñada y guardada en el tiempo de los otros reyes: y en el nuestro. ¶ Otro si tenemos por bien q̄ sea guardado el ordenamiento que nos agora hezimos en estas cortes para los hijos dalgo: el qual mãdamos poner en fin deste nuestro libro: e porq̄ al rey pertenescer y ha poder de hazer fueros y leyes: y delas interpretar y declarar y emendar donde vieren q̄ cumple. Tenemos por bien que si en los dichos fueros: o en los libros delas partidas sobredichas: o en este nuestro libro, o en algũas leyes delas q̄ en el se contiene fuere menester declaracion e interpretacion, o emendar: añadir, o tirar, o mudar por nos que lo hagamos. E si alguna cõtrariedad paresciẽre en las leyes sobredichas entre si mesmas, o en los fueros, o en qualquier dellos, o alguna duda fuere hallada en ellos, o algun hecho porq̄ por ellas no se pueda librar, q̄ nos q̄ seamos requeridos sobre ello porq̄ hagamos interpretacion y declaracion, o emienda do entendieremos q̄ cumple, o hagamos ley nueva la q̄ entendieremos q̄ cumple sobre ello, porq̄ la justicia y el derecho sea guardado: empero bien q̄remos y suffrimos q̄ los libros de los derechos q̄ los sabios antiguos hizieron q̄ se lean en los estudios generales de nuestro señorio: porq̄ ay en ellos mucha sabiduria y queremos dar lugar q̄ los nuestros naturales sean sabidores, y sean porende mas

honrrados. Y agora somos informados q̄ la dicha ley no se guarda, ni executa enteramente como deuia: y porq̄ nuestra intencion y voluntad es q̄ la dicha ley se guarde y cõpla como en ella se cõtiene. Ordenamos y mãdamos q̄ todas las nuestras justicias destos nros reynos y señorios ansi de realẽgos, y abadẽgos como de ordenes y behetrias y otros señorios qualesquier de qualquier calidad q̄ sean q̄ en la dicha ordenacion de decision y determinacion de los pleytos y causas guarden y cõplan la dicha ley en todo y por todo segun q̄ en ella se cõtiene: y en guardandola y cõpliendola en la dicha ordenacion y decision y determinacion de los pleytos y causas assi civiles como criminales se guarde la orden siguiente: q̄ lo q̄ se pudiere determinar por las leyes de los ordenamientos y pragmaticas por nos hechas: y por los reyes donde nos venimos: y los reyes q̄ de nos vinieren en la dicha ordenacion y decision y determinacion se figan y guarden como en ellas se contiene: no embargante q̄ contra las dichas leyes de ordenamientos y pragmaticas se diga e alegue q̄ no son vñadas ni guardadas: y en lo q̄ por ellas no se pudiere determinar mandamos q̄ se guarden las leyes de los fueros ansi del fuero de las leyes como las de los fueros municipales: q̄ cada ciudad villa, o lugar tuuiere en lo q̄ son, o fuerẽ vñadas e guardadas en los dichos lugares, y no fuerẽ cõtrarias a las dichas leyes de ordenamientos e pragmaticas assi en lo q̄ por ellas esta determinado como en lo q̄ determinaremos adelante por algunas leyes y ordenamientos e pragmaticas e los reyes q̄ de nos vinierẽ: ca por ellas es nra intencion y voluntad q̄ se determinẽ los dichos pleytos e causas, no embargante los dichos fueros e vfo y guarda dellos: y lo q̄ por las dichas leyes de

In legem primam.

4

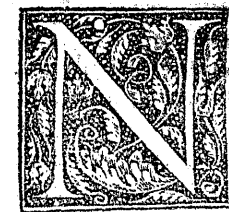
yes de ordenamientos y pragmaticas y fueros no se pudiere determinar. Mandamos que en tal caso se recurra a las leyes de las siete partidas hechas por el señor Rey don Alfonso nuestro progenitor: por las quales en defecto de los dichos ordenamientos pragmaticas e fueros mandamos que se determinen los pleytos y causas assi civiles como criminales de qualquier calidad, o cantidad q̄ sean, guardando lo que por ellos fuere determinado como en ellas se cõtiene: aunque no sean vñadas ni guardadas y no por otras algunas. Y mandamos que quando quier que alguna duda ocurriere en la interpretacion y declaracion de las dichas leyes de ordenamiento e pragmaticas e fueros, o de las partidas q̄ en tal caso recurran a nos e a los reyes q̄ de nos vinieren para la interpretacion e declaracion dellas: porq̄ por nos vistas las dichas dudas declararemos e interpretaremos los dichas leyes como conuiene a seruicio de Dios nuestro señor e al bien de nuestros subditos y naturales: y a la buena administracion de nuestra justicia: y por quanto nos ouimos fecho en la villa de Madrid el año que passõ de nouenta e nueue ciertas leyes e ordenanças: las quales mandamos que se guardassen en la ordenacion: y algunas en la decision de los pleytos e causas en el nuestro consejo: e en las nuestras audiencias, e entre ellas hezimos vna ley e ordenança que habla cerca de las opiniones de Bart. e Baldo e Iuan Andres y el Abad: qual dellas se deue seguir en duda a falta de ley: y porq̄ agora somos informados que lo que hezimos por estoruar la prolixidad y muchedumbre de las opiniones de los Doctores ha traydo mayor daño e inconueniente: porẽde por la presente reuocamos, cassamos e anulamos en quanto a esto todo lo conteni

do en la dicha ley e ordenança por nos hecha en la dicha villa de Madrid: y mãdamos q̄ de aqui adelante no se vñe della ni se guarde ni cumpla, porque nuestra intencion e voluntad es que cerca de la dicha ordenacion e determinacion de los pleytos y causas solamente se haga e guarde lo cõtenido en la dicha ley del señor rey dõ Alonso, y en esta nuestra

S V M M A R I V M.

- 1 Diffinitio legis. num. 1. & 2.
- 3 Quando lex humana liget subditos in foro conscientie. num. 3. & 4.
- 5 Qua requirantur ad validitatem legis.
- 6 Quis possit facere legem.
- 7 Quis possit leges dubias interpretari.
- 8 Deficiente lege recurritur ad consuetudinem.
- 9 Deficiente. l. & consuetudine recurrendum est ad rationem naturalem.
- 10 Deficientibus his procedendum erit argumento alicuius legis.
- 11 Lex noua referens aliam licet non reperiat, valet.

Lex prima.

Nota ex ista. l. q̄ in isto regno in decisionibus causarum prius & ante omnia debet iudicari per istas. ll. Tauri. Item consecutiue postea per. ll. ordinamenti & pragmaticas hu-

ius regni & ll. Partite. Licet non prohibet earũ vsus, nec consuetudo postea per. ll. Fori quæ fuerint in vsu & consuetudine. Postea vero his deficientibus debet iudicari per ius commune Romanorum Consultorum & Imperatorum, qd̄ legitur & disseritur in scholis & studijs generalibus secundum cõmunem opinionẽ, quæ reperiat in casu de quo dubitatur correctã. l. regia de Madrid, quæ disponebat, q̄ in decisionibus causarum deficiente. l. sequatur opinio Bart. & postea Bald. Pro cuius tamen declaratione dico & præsuppono quod. l. potest. i. sic definiri. Lex est cõmune præceptũ virorũ prudentũ, delictorũ quæ sponte vel ignorantia cõtrahuntur coertio, cõmunis reipub. sponsio. tex. est in. l. i. ff. de. ll. & ibi commu. doct. Vel aliter, & c. 2. lex est inuentio quæ dã correctio & cõ Ant. Go. in. ll. Tau. A 4 poe

positio communis ciuitatis, secundū quam oēs decet viuere: text. est in l. 2. ff. de l. & ibi etiā cōmuniter doct. Vel aliter & 3. l. est diuinarū atq; humanarū rerum notitia, text. est in d. l. 2. ff. de l. Vel aliter & 4. l. est sanctio sancta iubens honesta, prohibens contraria. text. est in l. 2. versi. fin. ff. de l. & ibi glos. ord. quæ refidet cum hac definitione & communiter docto. text. in l. l. la. tertia. C. de l. gloss. etiam ordinaria in §. Lex Insti. de iure na. Gē. & ciui. & adde q. ll. fuerūt facta & condita per tercentos annos ante aduentum Christi: cum consulti earum conditores fuerunt illo tempore: ita Bart. in l. multum in tex. ff. de verb. oblig. 1. col. in med. & ibi Iaf. fin. col. & ante eos glos. ord. in l. pridie. ff. de ferijs. glo. etiam Bar. & alij doct. in l. Titia. §. Scia. ff. de auro & arg. leg. & glo. in rub. ff. de iust. & iu. Item l. noua. semper respicit futura negotia non verò præterita. text. est in l. l. & constitutiones. C. de l. tex. in l. pen. & fi. C. de sac. eccle. tex. in l. pen. C. de vsur. & ibi cōmuniter doct.

3 Item quæro an & quando. l. humana positua & eius dispositio liget subditos in foro conscientie: & breuiter & resolutiue dico, q. si nō est peccati nutritiua est seruanda in foro conscientie. Nam ex quo. l. est iusta, videtur edita auctoritate diuina per suos ministros, vt in c. quo iure. 8. distinct. & Prouerbiorum. 8. per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt: ita tenet & concludit Innocen. in c. quia pleriq; de immu. eccle. fin. col. & ibi cōmu. docto. Ioan. Andre. in c. quanq. de vsuris. libro. 6. Abb. Panor. in c. 1. de constit. 5. col. nume. 9. & ibi moderni, Sanctus Thomas. 2. 2. q. 96. articu. 6. quod tamen intellige quando. l. fundatur super certo, secus verò si fundatur super aliqua præsumptione. & factio incerto: quia non tenetur quis ex ea in foro conscientie, si sibi cōstat præsumptionē non esse verā secundū doc. vbi. 5.

4 Item etiā intellige quando agitur de aliqua re, negotio vel interesse principali: secus si agatur de pœna per legem imposita: quia non tenetur debitor eam soluere in foro conscientie ante condemnationem, quia cessat ratio principalis legis, quæ est, vt puniatur delinquēs in foro contentioso.

Item vt alijs sit terror & exemplum, quæ ratio cessat in foro poenitentia. Ita gl. sing. & vnica in c. fraternitas. 12. q. 2. in glo. fin. quam reputat singularem & vnicam Abb. in c. 1. de constit. ru. 7. col. nume. 21. & ibi Feli. 11. vbi plura infert. Idem Abb. & Feli. in c. audiuimus. de fimo. idē Abb. in c. Reynaldus. de testament. 6. col. idem Abbas in c. si egressus, de iniu. idem Abbas in

Procemio decretal. in parte, rex pacificus. 4. col. Idem Abb. in c. cum causam, de testibus. col. 5. idem Abb. in c. dilecti, de arbitris. col. 5. idē Abb. in c. fin. de sepulidē Abb. in c. fina. de præscrip. idem Abb. in c. suam. de poenis. idem Abb. in c. quia pleriq; de immunitate ecclesiarum. Bald. in l. quibus diebus. §. dominus, in ff. de condi. & demonstra. Ioan. de Imol. in l. si pulatio ista. §. alteri, de verb. oblig. 4. col. Iaf. in §. sed iste quidem. Insti. de actio. 2. col. Summa Syluest. in parte. l. 9. q. principali.

5 Item adde quod ad essentiam & validitatem legis, requiruntur sequentia. 1. q. sit iusta & honesta: secundò q. sit possibilis, & secundum naturam: tertio quod sit necessaria vel saltem utilis & conueniēs reipub. quarto q. sit cōmunis, nō particularis respectu alicuius persone: quinto, quod sit facta per verba dispositiua & præceptiua: sexto, q. sit redacta in scripturam publicam, text. est qui omnia ista comprehendit in c. erit autem lex. 4. distinct. text. in c. lex. 1. distinct. & ibi communiter doctores & certē ista requisita continentur & verificantur in his. ll. Tauri.

6 Item adde q. solus Imperator, Rex, vel princeps qui nō recognoscit superiorem potest facere & condere legem: text. est in l. non ambigitur. ff. de l. vbi habetur, q. senatus populi Romani poterat condere legem, sed senatus & populus Romanus omnē suam potestatem transtulit in imperium: vt in l. 1. §. sed hoc studium. C. de veteri iure enucleado. Ergo hodie solus Imperator, Rex, vel Princeps potest legem condere, & isto fundamento: & ratione. Ita tenet ibi gl. ord. & cōmuniter, doct. text. formalis & expressus in l. fin. C. de legibus. & ibi communiter docto. tenet etiam glos. ordi. Bart. Alberi. & communiter doct. in l. l. ff. quod quisque iuris tex. in §. sed & quod principi. Insti. de iure nat. Gen. & ciui. & ibi glo. ord. & communiter doc. & idem disponit. l. 8. titu. 1. par. 1.

7 Item etiā solus Imperator, Rex, vel Princeps potest leges dubias interpretari & declarare: text. est in l. 1. C. de l. l. tex. in l. fina. eodem titu. versi. si enim. cuius verba sunt. Si enim præsentit tempore leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solummodò dignum imperio esse oportet: & ibi notat doct. & idem expressè dicit & disponit ista nostra lex. r. Tauri.

8 Item adde q. deficiente lege recurrit ad consuetudinem legitimè præscriptam per lapsum decem annorum & pluralitatem actuum non minus duorum, text. est in l. de quibus. ff. de legibus.

gibus. & ibi magistraliter Bart. & communiter docto. antiqui & moderni, tex. in l. 1. & per totum. C. quæ sit longa consuetudo. text. est in §. ex non scripto. Insti. de iure natu. Gen. & ciui. tex. in c. 1. & per totum extra. de consuet. & ibi communiter docto. & idem disponit. l. 1. & per totum titu. 2. par. 1. vbi notabiliter & per ordinem declarantur ea quæ pertinent ad sententiam & validitatem consuetudinis.

9 Item adde q. deficiente lege & cōsuetudine recurrendum est ad rationem naturalem: text. est notabilis in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusatione tuto. ibi: dum dicit, cuius fidem sufficit firmare ex ipsa naturali iustitia, & ad hoc summè notat & cōmendat Bal. post antiquos ibi idem Bal. in l. cum antiquioribus. C. de iure delib. pen. col. Iaf. Decius & moderni in l. illam. C. de colla. Ioan. And. in c. Pastoralis. de fi. de inst. probat etiam text. in l. cum ratio. ff. de bon. damna. Confirmatur ex sententia Aristotelis & Philosophorum dicentiu, quærere legē vbi est ratio naturalis est infirmitas intellectus. Item deficientibus his recurrendum est ad cōmunem opi. doctorum, argumento text. in l. 1. ff. de Sena. text. in l. Athletas. ff. de his qui not. in fa. in l. 1. ff. de officio quæstoris: text. in c. nouimus. de verbo. signifi. text. in c. de inducijs. 3. q. 3. q. intellige si non est euidenter falsa, quia multoties vnus ex subtili ingenio & optimis rationibus possit alios superare, argumēto text. in c. Capellanus. de ferijs: tex. melior de iure in l. 1. §. sed nec. C. de vete. iure enucle. Cuius pulchra verba sunt, sed nec ex multitudine authorum q. melius & æquius est iudicare cum possit vnus forsitan & deterioris sententia & multos maiores in aliqua parte superare.

Item etiā quia sepè Deus & dominus noster reuelat paruulis & humilibus quæ abscondit à sapientibus: ita Abb. in c. 1. de constit. col. fina.

10 Item communi opinione deficiente, imò prorsus deficiente aliqua probabili opinione alicuius doctoris, procedendum erit argumento alicuius legis vel iuris scripti in simili casu disponente: text. est in l. non possum. ff. de legibus: cuius verba sunt, nō possunt omnes articuli sigillatim aut legibus, aut senatusconsultis comprehendendi, sed cum in aliquo casu sententia eorum manifesta est, is qui iurisdictioni præest ad similia procedere atque ita ius dicere debet. bonus text. in l. fina. C. de hæredibus institu. text. in l. illud. ff. ad l. Aquil. text. in l. 1. §. interdum. ff. de fonte: text. in c. translatio. de constit. text. in c. inter cæteras in fin. de rescrip. si verò omnia prædicta deficiant, itaq; iudex nesciat quid faciat,

recurrendum est ad principem: quia eius est declarare cuius est condere: vt in l. cum de nouo. C. de l. & ibi Cynus. & communiter doctores. & tenet Abb. & alij in c. 1. de constit. penulti. col. num. 14.

11 Item adde q. lex noua referens alia & de ea faciens mentionem, licet non reperiatur, valet & tenet: ita probat text. in l. admonendi. ff. de iure iu. & ibi expressè notat Bart. 2. col. & idem est in sententia: quia si iudex condēnat aliquæ certam pecuniam vel quolibet anno alteri præstare secundū quod antecessores consueuerunt, tenetur soluere: etiam si non constet q. antecessores præstarent: ita Bart. in l. cum qui. §. Julianus. ff. de ædendo: facit etiam gl. & communis opinio in c. quoniam. Abb. de offi. delega. Nec obstat text. & ibi glo. ordinaria & communiter opi. docto. in authentica. si quis in aliquo documento. C. de edendo. & in authen. vt spon. largi. §. & hoc super colla. 9. & ibi etiā cōi. docto. vbi dispo. q. instrumentum publicū vel priuatū faciens mentionem de alio instrumento nō facit fidem nisi producat originalem imo etiam si tabellio vel notarius dicat & asserat se vidisse & legisse non facit fidem secundū eos: quia rñdeo q. illud habet locum: & procedit qm instrumentū refertur ab aliquo tabellione vel notario vel ab alia persona priuata secus verò si à principe vel lege cōmuni vel iudice diffinitiuè pronunciado, quia tunc bene valet & tenet & facit plenam & perfectam fidem licet non constet de alia lege relata. Ista est glo. ordi. iuncto tex. in c. si Romanorum. 19. distinct. in glo. pe. & ibi cōmuni. opi. doct. & in c. Abbate sancti Siluani. de verb. signi. in verbo fiat. & ibi communiter doctores.

Item finaliter & postremo quæro an rex vel princeps vel lex humana positua possit tollere & auferre ius quæ sitū subditis in quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod bene potest ex causa iusta quæ semper præsumit, text. est in l. venditor. §. si constat. ff. cōmu. præ. Vbi disponitur q. si quis habet in suo fundo vel agro lapidicinas non pōt alter priuatus eas tollere vel auferre nisi stante lege vel consuetudine & ad hoc notat & cōmendat gl. or. Odoffi. Bar. Albe. Bal. Ang. Pau. Flo. & cōmu. doct. ibi nec obstat quod cui libet licet lapides vel lapidicinas tollere vel fodere, vt in l. quosdam. C. de metallarijs libr. 11. quia illud est verū quado esset concessa licentia à dño fundi & non alias. Vel aliter & 2. quando quis velit extrahere ex venis saxorum quæ sunt in locis remotis ab aliqua domo vel ædificio alterius cui non posset

Ant. Go. in ll. Tau. A 5 pro.

prouenire damnum vel periculum dirutionis: quia tunc poterit propter publicam utilitatem secundū gl. or. & cō. doct. ibi. Sed iste intellectus nō placet, quia indistincte in fundo alieno, nō licet alicui intrare inuito dñō, vt in l. 3. ff. de acq. re. do. & in l. iniuriarū actio. §. si. ff. de iniu. vnde aliter, & tertio dico, q̄ ille tex. pcedat & intelligatur quādo quis velit tollere & auferre ex venis & locis publicis: nam tūc libere pōt de iure naturali. Et illum tex. in dict. l. venditor. §. si cōstat. in nostra principali conclu. in qua sumus reputat singularē & meliorem de iure Bart. in Proem. digestorū. col. 3. probat etiā tex. in l. si priuatus. ff. qui & a quibus. quē reputat singularē & vnicū Bar. in d. Proem. digestorū. col. 3. Sed ceterū ille tex. parū vel nihil. pbat text. in l. 1. & per totū. ff. de bonis damnatorū, vbi rōne delicti cōmissi cōfiscant bonā delinquentis tex. in l. 1. & per totū. ff. de bonis prof. tex. in l. commissā. ff. de publi. & vecti. tex. in auth. incestas. C. de incestis nupt. per quā iura ita tenet Bart. in l. si. C. si contra ius vel vt. pu. & ibi cōiter doctores. in l. 1. & per totū. ff. de vsucap. vbi dispositio legis tollit alteri dominiū mediāte vsu capio ne vel p̄scriptioe tex. in l. & per totū. C. de longi tempo. p̄scri. tex. in §. 1. & per to. in sti. de vsuca. text. in l. antiocensium. ff. de p̄scri. tex. in l. si. C. de iure do. impe. text. in l. 1. & per to. C. ex quibus cau. serui pro p̄. liber. ac cipi. vbi disponitur, q̄ seruus qui denunciat iudici mortem domini sui, vt contra delinquentē procedatur efficitur liber. Et idem ego dicerē per argu. a fortiori quando in vita domini defendēret in periculo vitæ constitutum. & idem esset quādo denunciaret proditiōem principibus factam vel fabricatorem falsæ monetæ, vel raptorem virginis, vt in l. 3. tit. 22. part. 4. & certē idem ego dicerem in casibus similibus, & idem est quādo seruus vadit pileatus associādo cadauer domini sui de consensu ipsius domini vel haredum text. est. singularis in iure in l. vnica. §. fed & qui domini funus. C. de lati. lib. tollen. & ibi cōmu. docto. & illum text. reputat mirabilem Ange. in §. si. in sti. de libertinis. Sed adde, q̄ hodie iste casus non procederet de generali consuetudine: & forte ex ista causa non ponitur in p̄dicta. l. par. text. in l. 1. & per totū. ff. si qua. pau. fe. di. vbi ex damno dato ab aliquo animali punitur dominus in solutione eius vel tenetur dare animal. p̄ noxa, & per cōsequens priuatur dominiū eius tex. in l. 1. & per to. ff. de noxa. tex. etiam no. in. ca. mulier. 15. q. 1. Vbi habetur, quod si quis committit crimen bestiale contra naturam, punitur ipsa persona

particeps criminis & similiter animal interficitur & dominus priuatur dominiū eius ne sit memoria illius nefandi criminis.

Per rescriptum verò vel priuilegium particulariter alicui concedendo non posset ita probat tex. in l. si. C. si contra ius vel vt. pub. & ibi expressē tenet glo. ordi. Bart. Albe. Bald. Paul. & communiter Doctores: cōfirmatur ratione quia cum dominiū sit de iure naturali merito per regem vel principem & eius particulare priuilegium tolli non potest, vt in l. ius nostrū. ff. de reg. iur. quod tamen intellige nisi ex causa publicæ utilitatis, & tunc debet precium de proprio patrimonio restituere ita probat tex. singularis, qui sic debet intelligi in l. item si verberatum. §. si. ff. de rei vendica. & ibi notat Bart. Alberi. Bald. & communiter docto. Ex quibus infertur, quod si rex vel princeps restituit quē ad bona confiscata non extēditur talis restitutio ad bona in aliū translata & alienata. In quo articulo resolutiue dico, quod si remisit simpliciter p̄nam delicti non extēditur talis restitutio ad bona etiam si reperiātur penes fiscum & in suo patrimonio & non alienata text. est qui sic debet intelligi in l. 1. in si. & in l. 2. & 3. C. de senten. pro. & ibi glo. ordi. & cōmuniter Doctores. Si vero princeps restituit quo ad p̄nā, & quoad bona tunc bene fit restitutio bonorum si non reperiant alienata & in aliū translata, si verò reperiantur alienata non extenditur restitutio ad ea in p̄iudiciū tertij, si verò expressē dicatur, quod fiat & extenditur restitutio etiam quo ad bona in alium translata bene extenditur restitutio ad illa bona: sed tenebitur fiscus precium restituere de proprio patrimonio: ita probant p̄dicta iura & in terminis tenet glo. singula. & vnica in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. in verbo emancipatus in fine & ibi Bart. Bald. Paul. imò Alexan. & cōmuniter Doctores.

Vnum tamen est, quod hoc casu quando fit restitutio quo ad p̄nam & quo ad bona, & bona reperiuntur penes fiscum non extenditur restitutio ad fructus per fiscum perceptos, ita probat tex. singularis in iure in authent. idem de nestorianis. C. de hareticis. quem ad hoc reputat singularem Angel. Imola Pau. Alexand. & communiter Doctores in dicta. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. licet Iaso. tenet ibi contrarium. 15. colum. nu. 50. Sed certē superior opinio cōmunis est vera & tenēda in iudiciō & consulēdo, quam ego sequor quo ad tēpus: tamē bene pōt princeps priuilegium vel rescriptum concedere in p̄iudiciū tertij,

tertij, vt dilationem solutionis debitori concedendo tex. est singu. & vnicus in iure in l. quotiens. C. de precibus impera. offe. & ad hoc summe notat & cōmendat ibi glo. ord. Odoff. Cynus, Petrus, Iaco. But. Bart. Alb. Bald. Pau. Saliaso, & cōiter Doct. & idem disponit lex. 32. tit. 18. 3. par. & confirmatur, quia lex humana positua habet vim & autoritatem à summo Deo domino nostro & ab eo recipit vigorē & ideo merito obligat subditos, ad eius obseruatiā. vt probatur Prouerb. 8. ca. Vbi dicitur, per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt. Et tenet D. August. in lib. 1. de libero arbitrio dicēs nihil esse iustum ac legitimum quod non ex eterna lege homines deriuauerint, & tenet Paulus Apotolus ad Roma. cap. 13. dicens. Non est potestas nisi à Deo & qui potestati resistit Dei ordinationi resistit.

TEXT. II.

Orque nuesta intenciō y voluntad es que los letrados en estos nros reynos sean principalmente instructos e informados de las dichas leyes de nuestros reynos, pues por ellas y no por otras hã de juzgar. Y a nos es hecha relacion que algunos letrados nos firuen y otros nos vienē a seruir en algunos cargos de justicia sin auer passado ni estudiado las dichas leyes y ordenamientos y pragmaticas y partidas: de lo qual resulta que en la decision de los pleytos y causas algunas vezes no se guardan, ni platican las dichas leyes como se deuen guardar y platicar, lo qual es contra nuestro seruicio. Y porque nuesta intencion y voluntad es de mandar recoger y emēdar los dichos ordenamientos para que se ayan de imprimir y cada vno se pueda aprouechar dellos. Porende por la presente ordenamos y mādamos que dentro de vn año primero figuiente y dende en adelante cōtado desde la data destas nuestas leyes todos los letrados q̄ oy son, o fueren asì del nuestro consejo, o Oydores de las nuestas audiēcias y Alcaldes

de la nuesta casa y corte y chancillerias, o tienēn, o tuuieren otro qualquier cargo y administracion de justicia asì en lo realengo como en lo abadengo como en las ordenes y behetrias como en otro qualquier señorio destos nuestros reynos, no puedã vsar de los dichos cargos de justicia, ni tener los sin q̄ primeramente ayan passado ordinariamente las dichas leyes de ordenamientos y pragmaticas partidas y fuero real.

S P M M A R I V M.

- 1 Index, quas dotes habere debeat.
- 2 Iudices à quo eligantur.
- 3 Iudicum pleriq̄ signari & in expertis.
- 4 Iudicis ordinarij officium.
- 5 Aduocatus quis esse possit.
- 6 Procuratoris officium.
- 7 Baccalaureus quis creari possit.
- 8 Scholaris per quinquennium absens perdit priuilegium scholarium.
- 9 Licentiatus intra quod tempus creetur.
- 10 Qua persona in iudices eligi possint.

Lex secunda.

Nota ex ista lege, q̄ in isto regno antequam quis possit esse iudex debet oēs leges huius regni perlegere & discutere, & adde q̄ p̄dictus iudex debet esse literatus & sciētia legali p̄ditus vt rectam & congruam iustitiā partibus possit administrare, vt consulit imò p̄cipit imperator Iustinianus in Proem. ff. vete. §. & primo quidē anno cum se. Vbi saltim per quinq; annos iubet professorem huius sciētię operā dare imò hodie requirit studuisse per decē annos in aliqua vniuersitate approbata, de quo debet cōstare per fidem & testimoniu notarij, vt possit exercere aliquod officium publicū & iurisdictionē. Et debet esse ætatis plusquā 25. annorū, & si aliter officiu acceptauerit punitur p̄na priuationis eius, & inhabilitatiōis, vt deinceps nullū officiu possit exercere, ita disponit prag. hui⁹ regni. 58. fo. 63. libr. prag. q̄ oportet seruari tanq̄ summē necessaria. & vltra hoc principalt requirit, q̄ talis iudex sit p̄bata vita, & cōscientia p̄ditus: vt recta & iusta sint oīa iudicia eius: q̄ vbi tale fundamentū deficiat,

deficit, nihil boni superaddi potest. Ita docet & monet ipse Iulianus in dicto prooc. ff. vete. §. illud vero. vers. cum oporteat. Cuius pulchra verba sunt. Cum oporteat prius animas, & postea linguas fieri eruditas. Et habetur Proverbiorum cap. 12. & probatur ex verbis domini nostri Iesu Christi in euāgelio Ioannis. c. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Et habetur per Diuum August. epistola. 85. dicentem. Planē summus Deus noster vera iustitia est, quam esurire & sitire debemus: & per eūdem de ciuitate Dei libr. 21. cap. 23. & in epist. Pauli ad Romanos, dicentis: Omnis Christi actio nostra est instructio, & in omnibus operibus nostris simus eius imitatores. Et docet & monet Diuus Basiliius constitutione monastriæ capi. 2. & capit. 5. & D. Chrysostomus in epistolā ad Corinthios cap. 4. Idem Chrysostomus Homilia. 51. Et diuitias & honores huius seculi, & omnia bona eius propter hanc finem cōtemnamus, & pro omni lucro & cōmodo, quod sit in mundo, nō debem⁹ a gratia iustitia & charitate domini nostri deuiare, vt monet beatus Paulus in epistola. 3. ad Philippenfes, & beatus Hieronymus in Cantica: & Augustinus super Ioan. & Chrysostomus Homilia. 35. Idem Chrysostomus Genesis cap. 13. & probatur in euāgelio Matth. capit. 16. & Marci. c. 8. dicente, quid prodest homini si totum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur? Et dicit beatus Basiliius Homilia in quadraginta Martyres. Si terrena ista sempiterna essent, quis ea nō contemneret, pro cœlestibus? Cum verō sint caduca, quis ea cœlestibus antepōnet? Idem Basiliius eodem loco, vt sapientē supra petram adificatum nulla vis ventorum subuertit: ita Christianum rectum a vero & iusto nulla res remouet. Itaq; in primis queramus regnum Dei & iustitiā eius, & cor nostrū in eam dirigamus, & omnia adijciuntur nobis. Et ita docet & cōsultat dominus noster in euāgelio Matthæi. c. 6. Et iste sit noster thesaurus inuētus in agris & margarita in terris, & gemma in littore maris. In quo vt expertus vnus aduerto in obsequium & reuerentiam domini nostri, & vtilitatem reipublicæ: quia in nostro regno & ciuitatibus eius, regulārter eliguntur iudices & gubernatores a nostro rege, & præside sui regalis cōsiliij, qui sunt nobiles illustres & magnates, & ipsi eligunt iudices minores ordinarios iuuenes, insipientes & inexpertos: & ferē nullius scientiæ, gratia vel fauore: & sic nullam administrant iustitiam, & nimis quotidie grauant partes. Et certē cognoui plures in hac ciuitate Salmanticensi, & alijs

locis, qui penitus carebant literis, & multitudine negotiorum adhuc non erat sibi tempus librum aperiendi, nec processum, causam, & merita eius discutiendi nec præmeditādi. Imō omnia ex libero arbitrio decidebant, & in multis causis & negotijs cōsiliū Tabellionum sequebantur. Nec obstat si dixeris, quod appellatio, quæ a iure conceditur tollit hoc inconueniens: quia aliquādo per eos denegatur appellatio: aliquando condemnatus est ita pauper, quod deficit sibi facultas prosequendi appellationem. Et sic satis atque diu maxima affectatione cogitauit, quod remedium summē necessarium esset, vt princeps vel præses regalis cōsiliij, & non alius eligat prædictos iudices, in quibus sit scientia & conscientia cum salario competenti. Cum principale onus & cura cuiuslibet principis, & eius præsidis sit, eius regnū & personas sibi subditas in recta & perfecta iustitia conseruare.

4 Item talis iudex ordinarius debet æquo animo omnibus præstare aditum tam aduocatis quam litigantibus, & negotia eorum libenter audire & examinare, & aduersus eos non scandescere: non tamen debet se ita facilem præbere vt contemptibilis videatur, nec precibus calamitosorum statim annuere, imō cōstantia & prudentia omnia regat, & animo suo motum & propositum in secreto habeat, & vultū eius semper detegat & dissimulet. tex. est moralis & bene notandus in l. obseruandum. ff. de offic. præ. & ibi glo. ord. & communiter doct. text. in l. nec quicquam. §. circa. ff. de offi. procon. & idem disponit lex. 13. titu. 4. part. 3. Vnum tamē est, quod non dicunt, nec permittunt prædicta iura, quod vnum habeant in corde, & aliud fingant & affirmant exterius: quia hoc esset iniustum & actus dolosus, & non permissus secundum Alberi. in d. l. obseruandum. Ex quo inferitur notabiliter, quod non licet iudici securitatē offerre delinquenti, vt cōfiteatur delictum spe veniæ promissa: alias talis confessio erit nulla, & non inducit probationē delicti. Et in terminis reperio, quod ita tenet Ioan. de Imo. in cōsilijs suis cōsi. 106. quod dictum reputat vnicū & singulare Hypolitus de Mar. in l. 1. §. quæstioni fidem. ff. de quæstio. de quo articulo alias dixi in materia delictorum. c. 12. nu. 6. vbi omnino videas. Item etiā adde, quod ad hoc, vt quis possit esse aduocatus requiritur, quod studuerit per quinque annos, text. est in Prooemio. ff. de. duabus. tex. in l. petitiones. C. de aduo. diuer. iudi. tex. in l. iubemus. §. pe. eo. tit. & vtrouibiq; communiter docto. Et talis aduocatus, ita demum

demum potest percipere salariū, qñ se suscripserit in aliqua lite, vel causa, aliās non ita disponit pragmatice huius regni. 54. fo. 56. vbi etiā vide de alijs cōditionib⁹ & requisitis aduocatorū.

6 Item adde quod procurator alicuius causę nō debet per se aliquod scriptum vel allegationē facere sine consilio & subscriptione aduocati, vel literati, nisi petitiones aliquas summarias, quæ attinent ad solēnitatē & ordinem processus, vt petere terminum probatorium, vel conclusionem in causa, vel quid simile sub certa pœna ita disponit pragmatice. 40. fo. 33. & licet illa loquatur in cæcellaria regali de Valladolid, tamen eadem ratio videtur & est summē necessaria & iusta vt seruetur in alijs partibus huius regni propter graue damnum, quod experientia constat provenire partibus litigantibus, vt sæpe vidi de facto, & ita practicatur a peritis iudicibus, & maxima cura & sollicitudine hoc procurari in causis pauperum incarceratorum huius ciuitatis. Nā sæpe sæpius vidi pro detestabili interesse pecuniario plures procuratores agitare causas criminales, in defensione eorum allegando impertinentia, & nullius vtilitatis, imō penit⁹ contraria in causa ipsa principali, sine consultatione alicuius periti aduocati.

7 Et hodie in nra vniuersitate Salmanticensi requiritur idem tempus, vt possit quis creari baccalaureus, vt cauetur in constitutionib⁹ & statutis eius, aliās posset puniri tanquam exercens officium, de quo non est capax, & teneretur parti ad interesse. arg. tex. in l. idem iuris. ff. ad l. A qui. & in l. illicitas. §. sicuti medico. ff. de officio præ. & ibi notat Albe. & alij docto. idem Albe. in l. 1. C. de aduo. diuer. iu. idē Albe. in authen. hodie. C. de iudi. Specu. in titu. de aduocatis. fin. versic. quid si per imprudentiam.

8 Item adde quod sicut per quinquēniū quis præsumitur acquirere scientiā, vt possit aduocari, & creari baccalaure⁹: ita scholaris, qui est in studio, & gaudet beneficio scholarii si se absentiat, & definit reuertere ad studiū p quinquēniū, præsumitur recessisse animo non reuertendi, & amittit priuilegia scholaribus cōcessa. ita p l. at tex. singularis in iure in l. 2. C. de primicerio. lib. 12. per quem ita tenet ibi Bar. Pla. & cōnu. doct. idem Bar. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœnis. probat etiam in l. 3. C. de domesticis & protectoribus. lib. 12. & ibi cōm. doct.

9 Et similiter ad hoc vt possit quis creari licētiæ, oportet q publicē legat per alios quinque annos, & publicam repetitionem faciat, vt cauet in constitutione. 18. huius vniuersitatis, nisi per summū pontificē dispēsetur, vt quotidie fit, &

hodie generalit̄ est dispensatū quo ad omnes, nā sufficit studuisse ordinariē per dies quatuordecim annos, vel maiore partē eorum, post gradū baccalaureat⁹, & publicā repetitionē faciat, licet per aliquot tēp⁹ non legerit. & ita quotidie fit & practicatur, & postea poterit libere creari doctor, nulla alia solēnitare requisita.

10 Item pro cōplēmentō huius legis quero, que persone possint esse iudices? Et breuiter & resolutiue respondeo, q regularit̄ quilibet admittitur, nisi lege reperiat prohibiti⁹: quia in his, quę sunt a iure permilla, facilior modus est personas prohibitas proponere, & per consequens alię censentur admilla. tex. est formalis & expressus in l. eum prætor. ff. de iudicijs. cuius verba sunt, cum prætor vnū ex pluribus iudicare vetat, ceteris id cōmittere videtur. & ibi glo. or. & cōm. docto. tex. in l. 1. C. de sacro. eccle. tex. in l. 1. & per totum C. qui testa. fac. pos. tex. in §. 1. & per totū Insti. quibus nō est per. fa. testa. tex. in l. 1. ff. de verbo. obl. tex. in l. qui accusare ff. de accusa. tex. in l. ex eo. ff. de testibus. & particulariter prohibentur personę que cōtinētur in d. l. cū prætor. ff. de iudi. & in l. 4. tit. 4. 3. par.

TEX. III.

Rdenamos y mādamos q la solēnidad de la ley del ordenamiēto del señor don Alfonso q dispone quātos testigos son menester en el testamēto, se entienda, y platiq en el testamēto abierto q en latin es dicho nūcupatiuo ahora sea entre los hijos, o descēdiētes legitimos, ora étre herederos estraños: pero en el testamēto cerrado q en latin se dize in scriptis: mādamos q interuēgā alo menos siete testigos con vn escriuano: los quales ayā de firmar écima de la escriptura del dicho testamēto ellos y el testador si supierē opudierē firmar: y si no supierē y el testador nopudiere firmar, q los vnos firmē por los otros d manera q sean ocho firmas y el signo del escriuano. Y mādamos q en el testamēto del ciego interuēgā cinco testigos alo menos, y en los codicillos interuēga la mesma solēnidad q se reqere en el testamēto nūcupatiuo o abierto cōforme ala dicha

dicha ley del ordenamiento: los quales dichos testametos y codicillos si no tuieren la dicha solemnidad de testigos: mandamos que no fagan fee, ni prueua en juyzio ni fuera del.

S P M M A R I P M.

- Quo iure sit introductū testamētū, vide in principio.
- 1 Quae personae prohibeantur testari.
 - 2 Impubes, an possit testari?
 - 3 An Princeps possit aetatem minari supplere in actu testandi. num. 3. & 4.
 - 5 Pubes habens curatorem an possit testari?
 - 6 Furiosus prohibetur testari.
 - 7 Mente captus an possit testari?
 - 8 Quando dubitetur an fecerit quis testamentū tempore furoris vel sanae mentis quid sit praesumendum?
 - 9 Fatuus an possit testari?
 - 10 Filius familias, an possit testari?
 - 11 Condemnatus ad mortem an possit testari?
 - 12 Servus an possit testari?
 - 13 An possit testari monachus?
 - 14 An possit testari prodigus?
 - 15 Excommunicatus an possit testari?
 - 16 An mutus & surdus possit testari?
 - 17 An ille qui nulla bona habet possit testari?
 - 18 Si quis coepit facere testamentū cum solennitate requisita & non perfecit, an valeat id quod disposuit?
 - 19 Declaratio ad textum in l. titu. de los testamentos lib. 5. ordinamenti.
 - 20 Si quis testatur in alio regno quā formā debet adhibere.
 - 21 Si testamentum est factum in alia lingua diuersa, an possit per vnum interpretem declarari?
 - 22 Si quis testetur in loco infidelium, quae solennitas requiratur.
 - 23 Quae sit forma testamenti.
 - 24 Ratio per quam requiratur tanta forma in testamento de iure communi.
 - 25 Testes adhibiti in testamento debent esse masculi.
 - 26 Testes debent esse puberes.
 - 27 Testes libent esse puberi.
 - 28 Quid si loquimur in testamento nuncupatio.
 - 29 Testes debent esse rogati.
 - 30 Testator & testes debent subscribere.
 - 31 Quid si testator non scit scribere.
 - 32 Testes per hanc legem non requiruntur quod subscribant.
 - 33 An requiratur quid dicat testator vno & eodem contextu illud esse suum testamentum.
 - 34 An nomen haeredis debeat scribi per testatorē manu propria?

- 35 In testamento in scriptis an requiratur publicatio.
- 36 An ille qui non est scriptus in testamento vel prae-ritus vel exhaereditatus possit petere à iudice ut publicetur.
- 37 Si testamentum in scriptis sit manu tabellionis si requiratur publicatio?
- 38 An hodie per istam legem possit fieri testamentū in scriptis manu & scriptura priuata secuta legitima publicatione. num. 38. & 39.
- 40 Fundamenta pro hac parte.
- 41 Solutiones ad fundamenta pro contraria parte.
- 42 An in testamento in scriptis requiratur dies, mensis & annus?
- 43 Si testamentum fiat manu propria sine tabellione, si requiruntur dies, mensis, & annus.
- 44 Si requiratur publicatio in testamento facto manu propria.
- 45 Quid de testamento nuncupatio & de eius solennitate.
- 46 An requiratur publicatio in isto testamento nuncupatio?
- 47 Quid corrigatur de iure regio de ista solennitate testamenti nuncupatio. Si possit haberi tabellio & in testamento non interueniat, an valeat. ibidem vide.
- 48 An tempore pestis valeat testamentum cum minori solennitate?
- 49 Testamentum modo in scriptis, modo nuncupatio debet fieri vno & eodem contextu.
- 50 Ex quaestione supradicta vide aliquas illationes.
- 51 Quae solennitas requiratur in testamento caci.
- 52 An in testamento caci debeat interueniri tabellio de iure regio?
- 53 Quā pater testatur inter liberos, quae solennitas requiratur.
- 54 Quid si mater testatur.
- 55 Istud testamentum conditum cum ista solennitate nō dicitur codicillus.
- 56 Hoc limita.
- 57 In testamento inter liberos, oportet quod omnes filij sint instituti.
- 58 In testamento inter liberos extraneus nō debet institui.
- 59 Quid hodie de iure regio in testamento inter liberos.
- 60 Confirmationes pro opinione superiori.
- 61 Solutio ad difficultates pro parte contraria.
- 62 Qualiter intelligatur conclusio quod in testamento inter liberos censetur apposta clausula codicillaris.
- 63 Quid operatur clausula codicillaris.
- 64 Secundum quod operatur clausula codicillaris.
- 65 Tertium quod operatur ista clausula.
- 66 Forma & solennitas codicillorum.
- 67 Quid sit de iure regio.
- 68 Sicut testamentum inter liberos valet de iure communi cū duobus testibus, ita codicillus inter liberos quādo sit nuncupatio modo.

- 69 Quae solennitas requiratur de iure regio in codicillis.
- 70 In codicillis sufficit quod sint testes feminae.
- 71 Hoc etiam procedit de iure regio.
- 72 Si testator voluit facere testamentum & non adhibuit solennitate requisita in eo an valeat ut codicillus?
- 73 Sed si apponitur clausula codicillaris an valeat ut codicillus.
- 74 Casus in quibus tacite censetur apposta clausula codicillaris ex praesumpta mente defuncti.
- 75 Effectus qui resultant ex eo quod apponatur clausula codicillaris ex pressa vel tacite. num. 75. & 76.
- 77 Per clausula codicillarem videtur testator grauari venientes ab intestato restituere per viam fideicommissi ea qua reliquit in minus solenni voluntate.
- 78 Tertius effectus qui resultat ex clausula codicillari. num. 78. & 79.
- 80 Filius vel descendens grauatus restituere haereditatem an possit detrabere duas quartas, & sunt tres opiniones diuersae.
- 81 Secunda opinio in hac quaestione.
- 82 Tertia principalis opinio.
- 83 Filius grauat' an computet in quartam Trebellianicā fructus perceptos & an extraneus computet.
- 84 Ratio pro opinione supradicta.
- 85 Haec opinio habet locum in descendentes, non autē in ascendentes.
- 86 Quartus effectus clausula codicillaris. Quintus effectus: ibidem vide.
- 87 Fundamenta pro quarto & quinto effectu.
- 88 Sextus effectus clausula codicillaris.
- 89 Qualiter testamentum reuocatur.
- 90 Primus modus per quem reuocatur testamentum.
- 91 Si probatur quod casu vel occasione facta est cancellatio, an reuocetur testamentum?
- 92 Secundus modus per quem reuocatur testamentum, scilicet per secundum testamētū post ea factū quādo in primo nō fuit apposta clausula derogatoria.
- 93 Si in secundo testamento apponatur reuocatio clausula derogatoria primi testamenti, an valeat secundū testamentum.
- 94 An sufficiat generalis mentio prioris clausulae derogatoria, aut debeat fieri specialis.
- 95 Si in testamento interponitur iuramentum an possit reuocari.
- 96 Iuramentum interpositum in testamento habet vim clausulae derogatoriae.
- 97 Tertius modus per quem reuocatur testamentum.
- 98 Venientes ab intestato debent esse proximiores in gradu, non remotiores.
- 99 Si sint instituti in primo testamento venientes ab intestato vel saltem vnus eorum, an reuocetur per secundum minus solenne.
- 100 Quid sit de iure regio?

- 101 Illationes quae patent ex regula superiori.
- 102 An primum testamētum legitime factum reuocetur per verbalem reuocationem?
- 103 Limitatio ad communē opinionem. nu. 103. & 104.
- 105 Si testator incepit facere testamentum & aliqua disposuit & nō perfecit: quia loquelā amisit vel alias, an valeat id quod disposuit.
- 106 Conclusio quae habet quod testamentum imperfectū ratione voluntatis non consummata est nullū, hoc extē de pluribus modis.
- 107 Si testator vltimāde compleuit testamentum & mortuus est antequā sibi legeretur, an valeat & probet voluntatem defuncti?
- 108 Testamētum factum inter liberos vel ad pias causas licet non legatur testatori an valeat?
- 109 Si quis interroget testatorem, an eum vel aliū per eum nominatū instituat, & testator dicat expressē quod sic, an valeat institutio.
- 110 Si testator non possit loqui, an possit testari nutu vel signis? .110. & .111.
- 112 Si testator consummauit testamentum & in continenti exspirauit, in dubio si praesumatur carere sensu vel non?
- 113 Legata an possint relinquī nutu vel signis?
- 114 Si haeres institutus sit nutu vel signis, si illa institutio conuertatur in fideicommissum.
- 115 Si testator in institutione posuit verba dubia quae possunt intelligi dispositiua vel aliter an valeat talis dispositio?
- 116 Si verba testatoris sunt dubia quae possunt trahi ad sensum directū de praesenti, vel ad sensum nō perfectum de futuro, quomodo valeat dispositio?
- 117 Si testator in legato posuit verba dubia quod nō constet ex sua expressa voluntate & rogatis testibus fecit legatum an valeat?
- 118 Si pater corā sufficienti numero testium meliorauit filium suum an requiratur quod sint rogati testes?
- 119 Quando quis habet facultatem eligendi, licet dicat volo eligere talem personam, an valeat electio?
- 120 Si testamentum sit factum cum minus solenni voluntate, haeres institutus an possit retinere haereditatem cum bona conscientia?
- 121 Si haeres nō confecit inuentariū an teneatur in foro conscientiae ultra vires haereditarias?
- 122 Successores ab intestato an licet possint petere.
- 123 Bona ab haerede instituto in minus solenni voluntate num. 122. & 123.
- 124 Illationes quae deducuntur ex opinione supradicta.
- 125 Si post completam praescriptionē superueniat mala fides an possessor sit securus in conscientia?
- 126 Si testator infirmitate grauatus dicat, si ex hac infirmitate decessero, instituo talem haereditem, & enasis in illa infirmitate, an valeat illa institutio?

Ota ex ista .l.

solennitatem & formā requisitā in testamento nuncupatio & in scriptis. Pro cuius perfecta declaratione in primis quero, quo iure sit introductum testamentum? Et breuiter & resolutiue dico, q̄ respectu inuentionis & originis est de iure gentium, & sic naturali secundario, quo gentes disponebāt de suis bonis post mortē. & probatur in multis partibus veteris testamenti, vbi habetur q̄ antiqui patres testabātur de suis bonis: respectu verō formæ & solennitatis dicitur esse de iure ciuili, vt in .l. i. & per totam, maximē in .l. 3. ff. de testa. & in .l. i. & per totum. C. eodē titu. & in .l. i. C. de sacro. eccle. & in expresso ita tenet Barto. in .l. interdum. ff. de condi. indebi. 2. col. nu. 6. & ibi cōmu. docto. idem Bar. in rub. ff. de acquir. hære. 2. col. & 2. q. & ibi moderni. Bal. in .l. i. C. de sacro. eccle. 4. colū. 3. q. & in effectu post multa ita concludit Barba. in rubri. extra de testa. 3. col. & Martinus de laude in tractatu primogenitura. 1. col. 5. q. facit etiam doctrina Bal. in rub. C. de contra. empt. 1. col. vbi dicit q̄ licet actus vel cōtractus habeat formā & solennitatem de iure ciuili, tamen inuentione & origine dicitur de iure gētiū, quo fuerūt inuenti.

Item quero quæ personæ prohibeantur testari: quia quæ futuri de aliquo actu prius oportet querere & inuestigare de personis quæ possint vel non possint illum gerere, & à nobiliori subiecto incipere. vt in .l. si queramus. ff. de testa. & qñ actus est de iure permissus, quilibet admittitur nisi reperiatur prohibitus, argumēto tex. in .l. i. C. de sacro. eccle. argumento etiā tex. in .l. qui accusare. ff. de accusa. cuius verba sunt, qui accusare possunt intelligemus, si scierimus qui non possunt: itaq; prohibentur accusare &c. Et ibi notāt docto. tex. in .l. cum prætor. ff. de iudi. tex. in .l. ex eo. ff. de testibus. tex. in .l. i. & per totam. C. qui testa. facere po. text. in .l. i. & per totum Insti. quibus non est permis. face. testa. tex. in .l. i. & per totum. C. qui accusa. nō po. & ibi gl. or. & cō. doct. magistraliter & resolutiue dico, q̄ phibet testari impubes minor. 14. añorū si est masculus, & minor. 12. si est foemina: quia non præsumitur habere integrū & perfectum iudicium ad testādum: tex. est in l. qua atate. ff. de test. tex. in .l. si frater. C. quite

sta. fa. po. text. in .l. si. C. de testa. mili. vbi ostenditur q̄ etiam ex privilegio militari nō possit: tex. in .l. 9. præterea. Insti. quib; nō est permis. fa. test. tex. in .l. 13. tit. 1. 6. par. & intantū hoc est verū, q̄ licet in alijs actibus malitia suppleat atatem, quia in contractibus impubes proximus pubertati, etiam sine autoritate tutoris obligatur naturaliter: vt in .l. i. vers. fin. ff. de noua. & in .l. si pupillus. ff. ad. l. fal. & in .l. 9. pupillus. Inst. de inuti. stipu. & in .l. 9. præterea. Insti. quibus mo. tolli. obli. In delictis etiam malitia supplet atatem, quia impubes proximus pubertati potest delinquere & tenetur ex delicto: tex. est in .l. pupillum. ff. de regu. iur. text. in .l. impuberē. ff. de furtis. tex. in .l. 9. in summa. Insti. de obliga. quæ ex delict. nascuntur. Item in matrimonio malitia supplet atatem: quia impubes doli capax & aptus ad copulam potest cōtrahere matrimonium: vt in .l. i. iuuenis. de sponsa. & in .l. ca. de illis. de sponsa. impube. & ibi cōmu. doct. ramen in testamento malitia nunquā supplet atatem, adeo q̄ licet minor impubes sit proximus pubertati & prudentissimus & sagacissimus sicut rex Salomon, nō potest testari: quia requiritur tempus perfectum & consummatū, vt dictum est: ita singu. tenet Bal. in .l. humanitatis. C. de impub. & ali. substi. 7. col. ver. 8. differentia. Pau. de cast. in .l. qua atate. ff. de testa. mentis. in fine. Ioā. de Imol. in .l. c. i. extra de test. 6. col. quod extende vt procedat & habeat locum etiam si vellet testari ad pias causas: argumēto tex. in .l. 9. C. de testa. mi. & ibi tenet cōmu. docto. tenet etiam Barto. in .l. i. C. de sacro. eccle. 3. & 4. col. Bald. in .l. si frater. C. qui test. fa. pos. & ibi Iaco. Ancha. & Imo. in .l. c. 2. extra de testa. Albe. in .l. frater à fratre. ff. de condi. indebi. 7. colū. vbi plus dicit, q̄ ex tali testamento non oritur etiam obligatio naturalis.

Item adde q̄ intantū impubes & sic minor nō potest testari, vt princeps vel Rex non possit ei dare licentiam & facultatē ad hoc, nec atatem supplere, quia cum defectus iudicij & intellectus censeat naturalis, non potest Rex vel princeps illum supplere: ita probat tex. sing. & melior de iure in .l. si. C. de testa. mili. per quem ita tenet Bal. in .l. vnica. C. de confessis. 2. colū. nu. 85. vers. quæ sunt exempla. probat etiā tex. in .l. cum prætor. ff. de iudicij. vbi habetur q̄ impubes non potest esse Iudex, quia prohibetur à natura. Sed ego teneo cōtrar. iū, imo q̄ Rex vel Princeps possit talem licentiam & facultatē concedere. Primò quia licet non possit concedere & supplere defectū iudicij, tamē nobis non constat neq; est certum quo tempore & atate

& atate minor illud habeat unde lex præsumptiue statuit pubertatem in .14. anno in masculo, & in .12. in foemina: tamen negari non potest q̄ possit lex aliud tempus statuere & præfigere: reideo teneo, & infero quod lex cōmunis; statuitur, Rex vel Princeps possit concedere q̄ impubes & sic minor. 14. añorū; & foemina minor. 12. proximus tamē pubertati, nō omnino infans possit testari. Secūdo; quia talis impubes & proximus pubertati potest de iure contrahere & quasi contrahere sicut vt obligetur naturaliter & similiter potest delinquere & ex delicto obligare vt supra dixi & probaui: quia habet aliquem sensum & intellectum licet non perfectū ergo in testamento poterit etiam lex vel Princeps idem disponere & concedere. Tertio facit tex. in dicta. l. fina. C. de testamēto militis; vbi habetur quod lex antiqua concedebat pupillo & impuberi si erat miles & in numero tribunorum & capitaneorum, facere testamentū: Ergo hodie lex vel Princeps poterit similiter concedere: & in expresso ista sent. & cōtenet Barto. in .l. si queramus. ff. de testamēto. 2. col. nu. 6. Pau. de Ca. in .l. rescripta. C. de precij imp. offe. 2. col. Ange. de Peru. in .l. fin. C. de testamēto. & ibi Alexan. Iaso. & Phi. cor. Pubes verò & sic adultus etiam habens curatorem bene potest testari. tex. est notabilis in .l. Aurelio 9. Cai. ff. de libe. lega. & ibi tenet glo. ord. Bar. Albe. & cōmuniter docto. tex. in .l. cum pater. 9. curatoris. ff. de legatis. 2. & ibi etiā cōmu. doct. tenet etiam glo. ordina. Bar. & cōmuniter doct. in .l. 1. §. fuit quæ situm. ff. ad trebel. neque obstat quod adultus habens curatorem, æquiparetur minori impuberi tutorem habenti: vt in .l. si curatorem habens. C. de in integr. rest. quia illud debet intelligi quoad contractū & obligationem. per quam ipse tenetur alteri. Secus verò quoad testamentum, quia potest liberè testari sicut maior & bona sua etiam immobilia alienare, legare, & super eis ad libitum disponere: mō ipsum curatorem instituere, & licentiam executoribus dare vendendi bona immobilia sine decreto: ita expresse probant prædicta iura, & tenet glo. & cōmunis opinio in dicta. l. si curatorem habens. Bal. in .l. 2. C. quādo decreto opus non est: idem. Bal. in .l. i. ff. de rebuseorum. 2. notabili. nu. 1. Sali. in .l. Ea lege. C. de condi. ob causam, penul. col. Ias. in .l. si frater. C. qui test. fa. poss. Ex quo infero, quod licet mulier coniugata hodie in nostro regno, non possit contrahere sine licentia mariti, tamen bene poterit testari.

Item prohibetur furiosus qui perpetuo mor-

bo laborat, vel qui habet dilucida interualla, & testatur tempore furoris: scis si alio tempore quo est in sana mente: & hoc quia caret iudicio & ratione qd̄ est fundamentū principale testamenti: & licet sanitas corporis non requiratur, tamen bene requiritur sanitas mentis & intellectus: tex. est in .l. 2. ff. de test. tex. in .l. furiosum. C. qui testa. face. poss. & ibi cōmu. docto. tex. in .l. 9. præterea. vers. item furiosus. Insti. quibus non est permis. fa. testa. tex. in .l. 13. titu. 1. 6. par. ex quo inferitur, quod idem est in frenetico: quia si ex gratuitate morbi superueniat frenesis non poterit testari: ita Bal. in .l. 13. C. de rescin. vendi. 10. q. idem. Bal. in .l. humanitatis. C. de impub. & alijs fin. colū. idem Bal. in .l. quidā in suo. ff. de condi. institu. Iason. in dicta. l. furiosum. 2. colum. Rode. Xua. in allega. suis, allegatione. 1. pro quibus facit tex. in .l. ob. quæ vitia ff. de ad. l. i. edic. tex. in .l. cum dilectus, de success. ab intesta.

Item adde q̄ idem est in mente captus, quia nō potest testari, & omnia quæ simul sunt disposita in furioso, habent locū in mente captus; tex. est in .l. in aduersa. ff. de testa. cuius verba sunt: in aduersa corporis valetudine mente captus eo tempore testamentū facere nō potest: tex. in .l. humanitatis. C. de impu. & ali. tex. in .l. furiosus. C. de nuptijs, inter quos ista est differentia facti & morbi, nō iuris: quia furiosus est ille qui habet rabie furoris & suam dementia quā ostendit actibus exterioribus: mente captus verò est ille qui habet mentem oppressam & quietā sine iudicio & intellectu. & quando lex modō sit fauorabilis modō odiosa, loquitur de vno, semper intelligitur de alio: ita determinat formaliter Bal. in .l. humanitatis. C. de impu. & ali. 3. col. nu. 15. vbi Ange. & Iaso. 2. col. idem tenet Bal. in .l. si furiosus. C. de nuptijs. in dicta. l. si furiosum. C. qui testa. fa. poss. 2. colum.

Item adde quod si dubitetur, an fecerit testamentū tempore furoris vel tempore sanæ mentis & sic in dilucido interuallo: ista est vera & notabilis præsumptio & coniectura, q̄ si tempus testamenti erat vicinum & proximū tempori furoris, maximē si verba testamenti arguant defectum iudicij & intellectus, præsumitur factū tempore furoris, & non valet: si verò tempus testamenti erat valde remotum ab ipso tempore furoris & maximē si verba testamenti & qualitas dispositionis arguant sanam mentem & intellectum, tunc præsumit factum tempore sanæ mentis & in dilucido interuallo: & valebit & tenebit, argumēto tex. in .l. Titia in fine. ff. de lega. 3. tex. in .l. patronus. §. fin. eod. tit. Ant. Go. in .l. Tau. B. tex.

text. in. l. ab his. §. fin. ff. de tuto. & cura. da. ab his: tex. in. l. is qui. §. fin. ff. de cōdi. inst. tex. in. c. fin. de succes. ab intest. & in effectu ita tenet Bal. in dicta. l. furiosum. Bar. l. 2. de bono. posse. fu. & in fa. dela. Ioā. de Imol. in. l. qui testamēto. §. nec furiosus. ff. de testa. Angel. de Aret. in. §. testes, Insti. de testa. Abbas. i. c. fina. de succe. ab testa.

9 Item adde q̄ licet furiosus & mēte captus non possint testari, tamen fatuus bene potest testari, ita tenent sing. Ioan. fab. in. §. praterca, Insti. quibus nō est permi. fac. testa. & ibi Angel. de Aret. de eo non faciens mentionē & illud dictū reputat vnicū & nō alibi Iaso. in. l. ex facto. ff. de vulga. & pupill. col. nu. 41. licet de eo valde dubitet & non firmet. Et adde quōd contra ipsum facit expresse tex. in. l. ff. de postulando: vbi disponitur q̄ fatuo detur curator sicut furiosus vel mente captus. tex. in. l. dabimus. §. fin. cum. l. sequen. ff. de priui. credito. confirmatur etiam quia iuridicē & latinē nulla differentia videtur inter mente captū & fatuum, sed mēte captus nō testatur, ergo nec fatuus: sed ego teneo dictum Fabri & sequaciū & pro concordia & vera solutione dico, q̄ si fatuus est talis qui omnino caret iudicio & intellectu: tunc nihil differt à mente capto, & non poterit testari: si verò est talis qui habet iudicium & intellectum sed non ita perfectum & integrum sicut alij homines prudentes, tunc bene poterit testari: & ita intelligatur dictum Fabri: confirmatur, quia reperio q̄ mutus & surdus testatur licet non sint perfecti iudicij & intellectus: tex. est cum materia in. l. discretis. C. qui testa. fa. poss. Itē etiam aduultus minor. 25. ann. qui nō dicitur in perfecta etate, iudicio, & intellectu, potest testari: tex. est in. l. si frater. vers. si. C. eo. tit. cuius verba sunt, nam si hanc etatem hoc est, pupillarem ingressus licet vigoris nondum emerisissent vestigia, suum solēniter ordinabit iudiciū, & ibi summē notat & cōmēdat Pau. & Alexā.

10 Itē phibetur testari filius familias, de quo artic. magistraliter & notabi. dicam in. l. 5. infra. eod.

11 Item prohibetur testari condēnatus ad mortē, de quo arti. dicam in. l. 4. infra eodem.

12 Itē phibetur seruus & hoc est notissimū: tūm quia eius status omninō est annihilat⁹ de iure civili & nullū actum potest gerere: tum etiam quia in actu vel potentia nō habet nec habere pōt aliqua bona de quibus testetur, adeo q̄ licet tempore facti testamēti sit liber factus à dño & illud ignoret: vel tempore testamēti sit seru⁹, & postea efficiatur liber, nō valet testamētu: tex. est in. l. qui in dñi potestate. ff. de testa. tex. in. l. filius familias. eod. tit.

Item prohibetur captus & obses adeo q̄ licet redierit nō confirmatur: tex. est in. l. eius. ff. de testa. tex. in. l. obsides eod. tit. facit etiā quia de statu suo dubitans nō testatur: tex. est in. l. de statu, eodem tit. testamentum antea factum bene valet & tenet si redierit, quia recuperat oīa iura sua postliminij, textus est in. §. fina. Insti. quibus non est permīsum facere testa.

13 Itē prohibetur monachus: tex. in Authen. de mona. §. illud, col. 3. tex. in Authen. ingressi. C. de sacro. eccle. cuius verba sunt, ingressi monasteriū, se & sua dedicant deo, neque de his testari possunt, vtpote nec domini rerum.

14 Item prohibetur testari prodigus cui bonis in terditum est, tex. est in. l. is cui lege. ff. de test. tex. in §. Item prodigus, Insti. quibus nō est permi. face. testa. tex. in. l. 13. tit. 1. 6. par. valde tamen dubito de ratione, nā considero q̄ in contractibus & actibus inter viuos merito nō obligatur: quia dissiparet bona sua & non haberet unde viueret & se alere possit. Tamen in testamentis & vltimis voluntatibus cessat ista ratio, quia non eget tunc bonis nec alimentis & necessariō debet carere bonis & relinquere successoribus: sed potest dici & responderi q̄ prodigalitas arguit vitium animi & defectum iudicij & intellectus, & ideo non reputatur integra & perfecta persona vt possit rectē discernere & regulare cui bona relinquat: & in hoc credo q̄ fundetur decisio illarū legū: confirmatur ex dicto & definitione Aristot. dicētis q̄ prodigus est quasi procul à regimine: cōfirmat etiā quia prodig⁹ æquiparatur pupillo: vt in. l. certi cōdictio §. quoniam. ff. si cer. pet. itē etiā æquiparat furiosus: vt in. l. is qui. ff. de tuto. & cura. datis, ab his. Testamentū tamen antea factū bene valet vt ibi dicitur. Item valet ad pias causas secundum Bald. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 8. col. num. 17. quia tunc facit causam suam vtiliorem & cessat ratio interdictionis. Sed contrariū videtur tenendū attendēta superiori ratione, & cōtrariū tenet Bal. in dicta. l. 1. C. de sacro. eccle. l. 4. col. Itē potest testari inter liberos secundū Bal. in con. 235. 1. volumi. Alexā. in addit. ad Bartol. in dicta. l. is cui lege. ff. de testa.

15 Item quero an excommunicatus possit testari & videtur q̄ nō, quia repellitur ab agendo in iudicio, à patrocinando, à testificādo, & ab alijs actibus similibus, quia cum eis nō est communicandum: tex. est in. c. decernimus, de senten. excō. lib. 6. tex. in. c. intelligimus, de iudi. & isto fundamento & ratione istā senten. & con. tenet Hostien. in. c. pia, de excep. Ioan. mona. & alij docto. in. c. quanquā, de vsur. lib. 6. argumē

toil-

toillus tex. vbi habetur q̄ vsurarius nō potest testari: in contrarium tamen imō quōd possit testari: quia licet repellatur ab actibus iudicialibus, nō tñ à contractib⁹ vel alijs actibus extra iudicialibus: ita pbat tex. in. c. solet vers. fin. de sent. excō. lib. 6. tex. in cap. si verē. eo. tit. & in expresso ita tenet Bart. in. l. si quæramus. ff. de testa. si. col. Pau. de Cast. in. l. is cui lege. eo. tit. glo. notabilis ordi. in. c. decernimus, de senten. excō. lib. 6. in glo. si. & ibi Ioan. An. Domi. & Ancha. Innocen. in. c. c. uoluntate de senten. excō. Bald. in. l. si. C. si à non compe. iudi. 2. col. nu. 6. idem Bal. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 5. col. 7. q. Jac. de beloui. in Auth. de scti. epis. §. oibus.

16 Item quero an mutus & surdus possit facere testamentum? & breuiter dico, quōd simul eodem morbo laborat quia est mutus & surd⁹ à natiuitate, non potest testari in scriptis nec nūcupatiuē, quia omnium est ignarus, tā verborum quā litterarum, & nūquā fuit in eo capacitas vel habilitas intelligendi ea quæ essent de iure vel facto ad testandum vel disponendū de rebus suis: & idem est si sit mutus tantū & non surdus q̄ raro accidit, si vero casu est mutus & surdus, bene potest testari si scit scribere, & manu propria scribat testamētū: si verò est surdustatū, bene potest testari, si sciat scribere vel non: quia non est ita surdus q̄ alta voce sibi loquendo, nō exaudiat: text. est not. qui omnia ista comprehendit in. l. discretis. C. qui testa. fa. pos. & ibi glo. ord. & cōm. doct. tex. in §. item surdus & mutus. Insti. quibus non est permi. fa. test. tex. in. l. 13. tit. 1. 6. par. alios verò actus vel contractus qui consensu celebrantur bene potest talis mutus & surdus facere, si mētem & intentionem suam possit exprimere si gnis: aliās verò non: sed datur sibi curator per quem omnia possit gerere: tex. est singu. in iure in. l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Trebe. quem ad hoc nō. & cō. Bart. & docto. ibi & reputat singu. Pau. de Cast. not. & cōm. Barto. in. l. fin. ff. de bono. posse infan. dela. Pau. & moderni in. l. 1. ff. de verbo. obliga. Platea. in. l. 1. C. qui morbo se excusant, lib. 1. facit etiam text. cum materia in. l. mutuum. ff. de acqui. hared. tex. in. l. mutuum. ff. de procu. tex. in. l. mutuum. ff. de iure do. Tex. in cap. cū apud de spōsalib⁹.

17 Item quero an ille qui nulla bona habet possit testari? & videtur q̄ nō, quia ex eo nullus videtur sequi effectus: ita prob. in text. in Authen. ingressi. C. de sacro. eccle. cuius verba sunt, ingressi monasteriū se & sua dedicāt deo, neq; de his testari possunt, vtpote neq; dñi rerū tex. in

l. lex cornelia. ff. de testa. tex. in. l. cōficiuntur. §. si post. ff. de iure codi. cōtrariū tamē pbat. tex. in. l. hareditas. ff. de peti. hared. cū verba sunt, hareditas etiam sine vilo corpore iuris intellectum habet, tex. in. l. 3. ff. de bono. posse. confirmatur, quia hareditas est potius quædā repræsentatio psonę defuncti, q̄ bonorū, in qua repræsentatiōe succedit hares per aditionem: tex. in. l. hareditas. ff. de verbo. signi. tex. in. l. cum hæredes. ff. de acqui. posse.

Sed pro vera doctrina & concordia magistraliter & resol. dico q̄ ille qui nulla bona habet nec habere potest actu & potentia, quia est filius, seruus vel monachus: non potest testari, & ita intelligatur textus in dicta Authen. ingressi, cū similibus. Ille verò qui de facto nulla bona habet, tamen potentialiter potest habere, quia est capax & non subest impedimentum acquirendi, bene potest testari: & ita intelligatur tex. in dicta. l. hareditas etiā. ff. de peti. hared. cum similibus: & in expresso istam sententiā & resolutionē ponit Bart. in dicta Authen. ingressi. 12. col. nu. 62. Bal. 2. col. num. 3. & ibi cōmuniter docto. Bal. in. l. incestas. C. de incestis nuptiis, Alexā. in rubri. ff. de acqui. hared. 3. col. nu. 9. Ludo. Roma. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. oblig. 12. col. nu. 17. Et ex hoc possunt resultare aliqui notabiles effectus. Primus quōd testator licet nulla bona habeat, potest substituere pupillariter filio suo diuiti, quod aliās non posset si esset intestabilis. Secundò quōd potest dare tutores filijs suis. Tertiò quōd poterit fortē postea amicus vel consanguineus testatoris instituire vel legare ei, quem testator instituit. Quartò quōd si fortē quis in vita donauit bona sua alteri, & postea illum instituat, erit dominus sola aditione, vt in. l. cum hæredes. ff. de acqui. pos. verum tamen est quōd isto casu dominium erat penes testatorem. Ex quibus notabiliter & subtiliter infero, q̄ in iure nostro post mortem aliquius defuncti, aliud est hareditas ex testamēto vel ab intestato, aliud est aditio hareditatis quam facit hares, aliud est ipsa bona vel res hareditaria: ita Bal. & moderni in rub. ff. de acquiren. hared.

18 Item quero si quis coepit facere testamentum nūcupatiuē corā sufficiētī numero testij & solennitate legitima, & fecit institutionē, vel aliqua legata, vel capitula: tamen nō perfecit nec cōsummauit morte præuentus, an valeat & teneat saltem in eo vel eis capitulis quæ fecerat? & breuiter & resoluiuē dico q̄ non, si constite-

Ant. Go. in. ll. Tau. B 2 rit

rit q̄ testator vltimus volebat procedere: aliàs verò valet etiã in dubio: text. est capitalis & expressus in l. si is qui testamentũ ff. de testa. & ibi notat & cõmendat gl. or. Bar. & cõm. docto. tex. in l. ex ea scriptura. eo. titu. tex. in §. eo autem solo. In situ. qui. mo. testa. in fir. tex. in l. 23. titu. l. 6. par. Quod notabiliter extendit, etiam si iam fecisset institutionẽ, & versaretur circa legata: ita solus Pau. de cast. in dicta. l. si is qui testamentũ. 2. col. nu. 2. Secundo extendit vt procedat & habeat locũ etiã in codicillis & testamentis in quibus est posita clausula codicillaris: text. est in dict. l. ex ea scriptura. ff. de testa. & ibi cõmuniter docto. tenet etiam & cõmendat Bar. in l. 1. ff. de iure codi. 4. q. principali. Paul. de cast. & cõmuniter docto. in dict. l. si is qui testamentũ. Tertiõ extẽde vt procedat & habeat locum etiã inter liberos: ita singulariter tenet gl. in dict. l. si is qui testamentũ: & ibi Bartol. & cõmu. docto. tenet etiã glo. ord. in l. si. C. famil. herc. in verbo nec impletum: & ibi cõmu. docto. tenet etiã Bal. Pau. Iaso. & cõmu. docto. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test. Quarto extẽde vt procedat & habeat locũ etiã in testamento ad pias causas: ita tenet Pau. Ange. & cõmuniter docto. in dict. l. si is qui testamentũ.

19 ex quibus maximẽ declaratur in isto regno. l. 1. titu. de los testamẽtos. li. 5. ordi. & ratio vera & subtilis p̄t esse duplex: Prima, quia actus testã di est indiuiduus ad maiorẽ voluntatem & memoriã testatoris & testiuũ: ita Bal. Cuma. Imol. Raphael Cuma. & Roma. in. d. l. si is qui testamentũ, argumẽto tex. in l. 1. §. 1. ff. de verborum oblig. tex. in l. contractus de fide instru. Secunda fortior & efficacior ratio est, quia ante mortem poterat testator tollere, mutare, addere, vel detrudere aliquid de contentis in testamẽto: ideo non dicitur perfecta & consummata voluntas, & in hoc fundatur decisio illorũ iuriũ: & ita tenet ibi Pau. de cast. 2. col. nu. 2. nec prædictis obstat tex. fortissimus & dubius, in l. penul. C. de inst. & subst. vbi disponitur, q̄ si testator in testamẽto dixit, q̄ instituit aliquẽ heredem, sub conditionibus infra scriptis, & postea nullas conditiones vel modos posuit, q̄ valet testamentum: quia debet intelligi quando testator illud dixit, sed postea p̄fecit & cõsummauit sine aliqua conditione vel modo: quia videtur poenituisse se primæ voluntatis, quæ tamen omnia intellige in testamento nuncupatiuo. In testamento verò in scriptis erunt sine dubio, quia solennitas eius apponitur post scriptũ & consummatũ testamentũ, vt in l. hac consultissima. C. de testa. cu materia.

20 Item quæro si quis testatur in alio regno quã formã & solennitatem debet adhibere si in eis reperiatur diuersitas: in quo articulo resolutiue dico q̄ si lex, statutum, vel consuetudo illi loci vel regni loquit simpliciter & indistincte extenditur, ad omnes personas etiam forenses: & tenetur facere testamentum secundum solennitatem eius: si verò loquitur in certo genere personarum vt in rusticis, non tenetur illã seruare neque extenditur ad forenses vel alios, cuius ratio est, quia in his quæ pertinent ad solennitatem iudicij semper inspicitur & attenditur locus vbi sit actus vel iudicium: sed in his quæ pertinent ad substantiam & decisionem causarum attenditur locus & forum ipsius personæ gerentis: ita probat tex. notabilis, i. l. 2. C. quemadmodũ testamenta aperiantur. tex. in l. 1. C. de emanc. libe. tex. in l. vt fundus. ff. de iur. i. ff. de vsu. tex. in l. cum clericis. C. de episcopis & cler. tex. in l. 2. in fin. C. de iura. ca. tex. in §. fin. Insti. de satisfda. & vtrobique cõmuniter docto. Si verò solennitas vel formã est limitata in certo genere personarum, ad alias non extenditur, argumẽto tex. in l. si. C. de testamẽto mili. & in expresso istam doctrinam & resolutionem ponit Bar. in l. 1. C. de summa trini. & fide Cathol. 8. col. nu. 24. ibi Bal. Pau. de cast. & cõmu. docto. præcipue Iaso. 16. col. nu. 71. & num. 82. & ante eos ibi Petrus. 2. col. Cinus pen. col. Iaco. bu. 1. col. Idẽ Bar. in l. de quibus. ff. de legibus penul. colum. & ibi etiam commu. docto.

21 Item adde pro maxima declaratione prædictorum, q̄ si testamẽtum est factum in alia lingua & terra diuersa, q̄ potest interpretari per vñ tantum interpretem: quia illud nõ est testifica re sed exponere, argumẽto tex. in l. 1. §. si. ff. de verborum oblig. quem ad hoc reputat singulariter & vnicum Bal. in l. directas. C. de testa. ma. nu. & dicit q̄ ille tex. est notus omnibus quibus non cecidit puluis super libro, q̄ intellige quando quis testatur in loco christianorum & fidelium. Secus verò aliàs si in loco hostium & infidelium, vbi quis sit non captiuus, sed tanquã mercator vel legatus vel ex alia causa: quia tũc non debet testari secundum eorum leges, quia apud nos non sunt approbatæ, nec seruandæ, sed debet testari secundũ ius cõmune: ita singulariter Bart. in l. qui à latronibus. ff. de testa. si. q. & ibi Paul. Imol. & alij docto. Sed verior & cõmunior sententia & cõclusio est, q̄ sufficiat testari cum solennitate iuris diuini vel gentiuũ, & sic corã duobus testibus: quia illud ius vbiq; debet vigere & habere locum tanquã bonum, æquum,

æquũ, & vniuersale: vt in l. penul. ff. de iusti. & iure, ita Bal. in l. 2. C. quemadmodũ testa. ape. & ibi Pau. & Philip. cor. idẽ Bal. in l. ius civile. ff. de iusti. & iure. Fulgo. in l. ex hoc iure, eo. titu. fin. col. Roma. in l. si non speciali. C. de test. Ange. in l. de die. ff. qui satisf. cogan. Pau. in l. nutrioribus. C. cõmu. de succ. Barba. in rubrica. extra de test. q. nu. 30. Vñ tamẽ est q̄ respectu personæ & habilitationis eius semper debet attendi proprius locus originis, non verò locus vbi sit actus vel testamentum: quia lex vel statutũ non potest legitimare personã sibi nõ subditã: Ex quo deducitur & inferitur quòd si quis nõ potest testari de iure cõmuni, & reperiatur in aliquo loco non tanquã ciuis sed tanquã aduena in quo sit lex vel statutũ in cõtrarium, nõ potest testari, & idẽ e cõtra. Ex quo subinfert & deducit notabilis declaratio ad l. 5. infra istis legib. q̄ si filius alterius regni sit in isto regno tanquã aduena vel mercator non possit testari & e cõtra. Si filius huius regni sit in alio benẽ possit testari & in terminis ista tenet & declarat Bar. & q̄ cõmu. docto. in locis supra allegatis.

23 Item principaliter quæro quæ sit forma & solennitas testamẽti: in quo articulo resolutiue dico q̄ dupliciter p̄t fieri, in scriptis, vel nuncupatiue: quia natura nõ accõmodauit nobis alios meliores modos explicandi voluntatẽ & secundũ philosophos & secundũ Bald. in l. iubem. C. de testa. 1. col. Intestamẽto in scriptis requirit q̄ testator scribat voluntatẽ suã in aliqua scriptura clausa vel sigillata, & in ea interueniãt septẽ testes masculi, liberi, puberes, rogati, & subscriptorã quibus testator vno eodẽq; tempore dicat & manifestet illud esse testamentum suũ: & si sciat scribere manu propria coram eis subscribat se: si verò nesciat scribere adhibeat alius octauus testis qui subscribat pro eo: text. est capitalis & expressus qui omnia ista requisita ponit in l. hac consultissima. C. de testa. & ibi glo. ordi. & cõmu. docto. & idẽ disponit lex. 2. titu. 1. 6. par. & idẽ etiã disponit ista nostra lex. 3. Tauri. Nec obstat si dixeris q̄ in qualibet causa quantumcunq; ardua sufficiũt duo testes, vt in l. vbi numerus. ff. de testibus neque obstat etiam si dixeris, quia ista lex ciuili non deberet seruari tanquam contrariã iuri diuino, quo habetur, q̄ in ore duorum vel triũ stat omne verbum: vt Deuteronom. c. 19. & ad Corinth. c. 14. & Mathæi. 18. c. & transumptiue in c. noui, de iudicij, & c. cũ esset, de testamento. & c. relatum. el primero eodem tit. &

in. c. in or. de testibus, quia ex causa iusta & cõmuni potest lex ciuili humana, positua, distinguere, declarare, vel limitare ius diuinũ, & in testamentis & vltimis voluntatibus tractatur de probanda voluntate defuncti, post eius mortẽ qui veritatem perfectã sciebat & non potest eã declarare, nec se & bona sua defendere si de ea dubitetur, & potest facilius falsitas cõmitti: ergo merito requiritur prædicta solennitas: istam rationem probat tex. in l. fin. versu. lenim. C. de fidei com. cuius verba sunt: lex omne quid falsitatis incurrat, per duos forte testes compositum testamentum, maiorẽ numerũ expõstulat: vt per ampliores homines perfectissima veritas reueletur: text. in l. 2. §. diem. ff. quemadmodũ testa. ape. tex. in ratione sui. in l. diuus Traianus. versu. fin. ff. de mili. test. & in terminis istam rationẽ voluit Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. & col. num. 22. & ibi Reyno. in sua repe. & Alber. 14. col. idẽ Bar. in l. 1. consti. ff. de iur. 4. col. hoc legatur. idẽ Bal. in auth. ad hec. C. de iur. idẽ Bal. in l. 2. si de inuestitura inter domi. & vasallis oriatur. Cinus, & antiqui in l. rescripta, de preci. impe. offer. Innoc. Abba. & cõmu. docto. in c. si. de cõsuetu. idẽ Innocen. & cõmu. docto. præcipue Felin. in cas. quæ in ecclesia. de consti. gloss. 2. in l. 1. ff. de consti. princi. & ibi docto. gloss. etiam or. ius ciuile. ff. de iusti. & iu. glo. ordi. in epistola inter claras. C. de summatrini. & fide ca. glo. ordi. in l. si contra ius vel vt. pu. & ibi Bal. & cõmu. docto. glo. ordi. in c. a nobis de decimis & ibi commu. Canonista.

25 Itẽ dixi q̄ tales testes debent esse masculi: quia foemina propter fragilitatem sexus non possunt esse testes in testamento: text. est in dict. l. hac consultissima. C. de testa. tex. in l. qui testamento. §. mulier. ff. eo. titu. tex. in l. 1. 2. & 9. titu. 1. 6. par. & ita debet intelligi ista nra lex. 3. Tauri. Ex quo inferas, q̄ licet in omnibus causis ciuilibus quã criminalibus etiam arduis mulier possit esse testis: quia non inuenitur prohibita, & testis qui non reperitur prohibitus semper admittitur: vt in l. 1. in ff. de testibus & in l. 3. §. l. Iulia. eo. titu. & probat expressẽ text. in l. ex eo. eodem titu. & ibi tener Flo. & alij docto. tenet etiam Pau. Imol. Areti. & commu. docto. in dicta. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. Angel. de male. vbi dicit hanc esse cõmunem opinionẽ in parte comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. 5. col. Alex. in consil. 11. & con. 19. & con. 99. 1. volu. Iaso. in l. admonendi, de iure iurando. nu. 254. Hypo. consil. 22. Ant. Go. in ll. Tau. B 3 liceo

licet se cuius sit de iure canonico, vt in. c. forū. ver-
ficu. fi. de verb. signi. nec hoc videtur mutare. l.
8. tit. 8. lib. 2. fo. 11. & 96. in. 11. styli, nisi probet cō-
suetudo eius: tamen in testamentis repellit mu-
lier propter fragilitatē sexus. Et quia agitur de
probanda voluntate defuncti post mortē, quo-
tēpore nō reperitur viuus vt possit se defende-
re & voluntatē suā probare, ideo maior & effi-
caciōr probatio exigit. Item etiā quia fortē te-
stamentū contineret plura capitula de quibus
nō posset mulier perfecte deponere, q̄ non est
in alijs actibus. Item etiā quia in testamētis po-
tuit testator adhibere testes perfectos & ido-
neos ad libitū voluntatis: sed in delictis vel alijs
actibus nō est in sua potestate & facultate eos
adducere: & in expresso istam rationem confi-
derauit Faber, in. §. testes. Insti. de testamen-
to. Item dixi quod tales testes debent esse pube-
res, quia in tali etate presumuntur esse capa-
ces iudicij, memoria, & intellectus, vt possint
percipere, intelligere, & deponere de voluntate
defuncti & idem est in contractibus & alijs cau-
sis & negotijs. In hoc tamen est differentia, q̄
in testamentis oportet quod sint puberes tem-
pore testamenti: quia in eis requiruntur testes
pro forma & substantia actus: in contractibus
verō & alijs causis sufficit q̄ sint puberes tēpo-
re depositionis, licet tempore actus vel contrā-
ctus sint impuberes: quia in eis testes non re-
quiruntur pro forma, sed pro eruenda & pro-
banda veritate: ita probat tex. in. l. ad testiū, in
§. conditionē. ff. de testa. & ibi glo. ord. Bart. &
cōmuniter docto. tenet etiam gloss. ordi. l. 3. §. l.
Julia. ff. de testibus: tenet etiam Bar. in. l. notio-
nem. §. instrumentorum. ff. de verbo. signi. & idē
disponit. l. 9. titu. 16. par. 3. in causis verō crimi-
nalibus testes debent esse. 26. annorum: tex. est
in. l. in testimonio. ff. de testibus: & ibi Barto. &
cōmuniter docto. & hodie de iure regio debet
esse. 25. annorū: tex. est in dicta. l. 9. titu. 16. par. 3.
licet in minori etate faceret iudiciū, vt in. l. in-
uicti. ff. de testi. & ibi docto.

27. Item dixi q̄ tales testes debent esse liberi: &
ita debet intelligi & suppleri ista nra lex: & ad-
de quod sufficeret q̄ sint in quasi possessioe li-
bertatis: & cōmuniter reputabantur liberi tem-
pore quo fuerūt adhibiti in testes: tex. est in. l.
1. C. de testa. & ibi glo. ordi. & cōmunis opinio.
& idē disponit. l. 9. in fi. ti. r. par. 6. & facit tex. cū
materia, in. l. Barbarius. ff. de offi. pratoris, q̄
singulariter intellige isto modo, nam si loqui-
mur in testamento in scriptis & de eo fuit facta
publica scriptura, bene valet, & probat, quia
non requiritur publicatio, vt infra suo loco vi-

debimus: & idē est si non esset cōfecta publica
scriptura sed priuata: nam licet postea requiratur
depositio testium & publicatio, tamen depo-
nit tantum de facto proprio, hoc est, de reco-
gnitione sigilli & non de tenore & substantia
testamenti: item depositio sua refertur ad illud
tempus quo testes requiruntur pro substantia
& forma testamenti, vnde merito valet, & ita
debet intelligi tex. in. d. l. C. de testa. & in effe-
ctu ita tenet ibi glo. ordi. Bal. Paul. & cōmuni-
ter alij doctores, licet sic non declarent. Si verō
28 loquimur in testamento nuncupatiuo, tunc si
de eo est cōfecta publica scriptura coram tabel-
lione, in qua est scriptus seruus in teste, qui cō-
muni opinione reputabatur liber, si similiter va-
let & tenet: quia non requiritur eius depositio
nec testificatio. Si verō de eo non est cōfecta
publica scriptura, sed testator corā testibus ex-
pressit voluntatē suam & aliquis eorum repe-
riatur seruus, tunc nō valet neq; tenet: quia to-
ta virtus & substantia testamenti debet proba-
ri per testes deponentes de tenore eius & volū-
tate defuncti: & tempore depositionis requiri-
tur habitas in teste, Argumēto tex. in. l. ad te-
stium. §. cōditionem. ff. de testa. & in. l. 3. §. dua-
versi. figurā. ff. ad carbo. ideo si illo tempore re-
peritur seruus vel inhabilis, non potest depo-
nere neq; valet testamētum ex defectu proba-
tionis & in expresso ita tenet Bald. Paul. & ma-
gis communis opinio in dicta. l. 1. C. de test. q̄
est bene notandū secundum eos: & idem est in
teste habete quemlibet alium defectū, vt quia
sit infamis ex cōmunicatus, vel alijs inhabilis
& cōmuni opinione reputaretur inhabilis tem-
pore testamenti. Ex quibus resultat dubiū ne-
cessariū an religiosi, & fratres minores possint
esse testes: & suppono q̄ in quolibet negotio
possunt esse testes cum licentia Abbatis vel su-
perioris, cum non reperiant prohibiti: ita Spe-
cu. in titu. de teste. §. 1. vers. item excipitur mo-
nachus, nu. 36. gloss. in Authen. de monachis. §.
cogitant pum. col. 1. alia in Authen. si testis. C. de
testibus Bal. in. l. quoniam liberi. C. de testibus.
Felin. in. c. cum nuncius de testibus: licet ibi Ab-
ba. teneat quod possit sine aliqua licentia & ex-
pressē, q̄ in testamētis possint esse testes, tenet
Bal. in. l. 1. C. de sacro. eccl. col. 14. & q. 10. idē Bal.
in Authen. ingressi eodem titu. & ibi Ias. col. 2.
idem Iaso. in. l. hac consultissima. C. de test. pe-
colū. Sed ego intelligo cum licentia superioris
in testamento in scriptis tempore testamenti,
in nuncupatiuo, tempore depositionis: ita tenet
Faber in. §. testes. Insti. de testa. Clericus autem
potest esse testis tam in testamētis, quā in alijs
actibus

actibus etiam sine licentia Episcopi vel supe-
rioris: Felix notabiliter in ca. cum nuncius, de
testibus. 2. col. qui bene loquitur.

29. Item dixi quod tales testes debent esse rogati,
nō verō fortuiti vel transeuntes: cuius ratio est,
quia illa rogatio inducit quandam attentionē
ad actum gerendū: vt in dictis iuribus & in Au-
then. rogati. C. de testi. q̄ tamē intelligo de iu-
re cōmuni, tñ hodie de iure regio nō requirunt
rogati in testamēto in scriptis nec in testamēto
nuncupatiuo: in scriptis pbat clarē ista nra lex
quæ ponit & dinumerat solēnitates necessarias
& requisitas in eo: inter quas nō ponit ista q̄
testes sint rogati: & fortē pōt esse rō, ne p̄ tā le-
uē solēnitatē subuertatur testamēta, quæ post
mortem testatoris restaurari non possunt. Itē
etiam quia alia solēnitas adducitur, scilicet q̄
in tali testamēto interueniat tabellio. & c. in nū-
cupatiuo probat lex ordinamēti. §. allegata, q̄
ponit solēnitates eius inter quas non ponit
ista: de quo dicitur infra suo loco.

30. Item dixi quod ipse testator & testes debent esse
subscripti: quia oēs debent se subscribere infra
scripturam testamenti: vt in. l. hac consultissi-
ma. C. de testa. & in ista nostra. l. in alijs verō a-
ctibus & instrumentis nō requiritur talis sub-
scriptio partium vel testium de lege communi:
quia non reperitur expressum, ita probat tex.
in Authen. de hære. & fal. §. si verō absum. col-
latione. 1. & ibi glo. ordi. & contra. docto. tex. in
Authen. de instrumentorum cautela & fide. §.
sed si instrumenta. colla. 6. & ibi etiam glo. ordi.
& cōmu docto. probat etiā theoricā & doctri-
na Innocen. in. c. r. de his quæ fiunt à præla. sine
consen. capitu. vbi dicit quod subscriptio nun-
quā est necessaria, nisi in casibus à iure expres-
sis: idem Innocen. in. c. cum dilecto. in fine de fi-
de in fr. & ibi Abba. & cōmu. docto. idē Abb.
in. c. 1. eod. titu. 3. col. idem Abba. in. c. cum Ioan-
nes eo. titu. Bal. in. l. 1. C. ad velle. Paul. de castr.
in. l. fin. §. fin. eo. titu. idem Paul. in. l. iuris gen-
tium. §. q̄ ferē. ff. de pac. neq; obstat tex. in. l. cō-
tractus. C. de fide instru. quia loquitur in con-
tractu in scriptis redacto in scriptura priuata se-
cundū Pau. ibi. 3. col. num. 6. & commu. docto.
Contrarium tñ determinat expressē. l. 54. titu.
18. 3. par. imō q̄ requiratur subscriptio omniū,
hodie tamen de iure nouo requiritur subscri-
ptio partium, non tamen testium: ita disponit
Pragmatica huius regni, fo. 192. li. Pragmatica.

31. Itē adde circa prædicta q̄ si testator nesciat scri-
bere, debet adhiberi octauus testis qui pro eo
subscribat testamentum, tex. est in dicta. l. hac
consultissima, vers. q̄ si literas. C. de test. hodie

autem per nostram legem nō requiritur q̄ ad-
hibeatur alius octauus testis, sed vnus ex alijs
septem testibus potest subscribere p̄ ipso te-
statore, & pro alijs testibus qui nesciunt scribere.
Pulchrum tñ dubium est si isto casu suffi-
ciat vnica subscriptio testis quam faciat pro se
& pro omnibus alijs: & videtur q̄ sic, quia quā-
do plura testamenta contractus, vel dispositio-
nes etiam diuersarū personarū fiunt in aliqua
scriptura vel sine ea, sufficiūt soli septē testes &
vnica tñ solēnitas p̄ oib; quia in solidū cui-
bet videtur attributa, argu. tex. in. l. scire debe-
mus. ff. de verbo. obliga. vbi habetur q̄ si quis
stipulatur ab alio plures & diuersas res, sufficit
vna sola responsio & promissio debitoris pro
omnibus, quia cui libet re videtur responsio &
promissio applicata: tex. etiā in. l. titia. §. si eod.
tit. tex. in. l. si quis ex argētarijs. §. si initium. ff.
de ædendo, vbi disponitur q̄ solēnitas posi-
ta in capite libri vel scripturæ videtur repetita
in omnibus contractibus, actibus & capitulis
eius tex. in. l. accipientis. ff. de autho. tuto. vbi
vnica voce potest tutor vel curator autoritatē
præstare pluribus actibus: & in expresso istam
sententiā & conclusionē tenet Bar. in. l. patris &
filij. fina. q. ff. de vulga. & pupi. & ibi Bal. Paul.
Imol. & cōmuniter moderni. Sed certē ista sen-
tentia & conclusio est vera de iure cōmuni: sed
hodie attenda nostra lege, ego teneo contrariū,
cū formaliter dicat q̄ etiā si vnus subscri-
bat pro alio requiruntur octo subscriptiones
realiter distinctæ: & ista est veritas.

32. Item adde q̄ in tali testamento in scriptis re-
quiritur, q̄ testes ponant signa sua, modō fiat
in scriptura publica, modō priuata: ita probat
tex. in dicta. l. hac consultissima. ibi omnibus si
mul offerre signandam & subscribendam, &
prædicta lex partitæ. l. 2. titu. 16. par. hodie ta-
men ista solēnitas non requiritur in testibus
per istam nostram legem, sed tantū in tabellio-
ne: & adde q̄ si omittatur, vitabitur testamē-
tum: quia quādo aliquid q̄ est de forma & sub-
stantia actus omittitur, semper vitatur. text.
est in. l. cū hi. §. si prætor aditus. ff. de tranfa. &
in specie in nostro casu quo loquimur est tex.
expressus, in. l. si vnus. C. de testa. vbi disponi-
tur q̄ omnes solēnitates requisitæ in testamē-
to sunt æquales, & qualibet earum deficiente
vitatur & annullatur testamentum, & ad hoc
summē notat & cōmendat ibi Bal. & cōm. doc.

33. Item dixi requiri q̄ vno eodemq; die, tempore
& contextu coram testibus testator dicat illud
esse suū testamentum: tex. est in dicta. l. hac con-
sultissima, ibi vno eodemq; die ac tempore, &
Ant. Go. in ll. Tau. B 4 in ver.

in verfic. sed licet: cuius verba sunt, sed licet alio tempore dictatum scriptumue proferatur testamentum, sufficet vno tempore eodemq; die nullo actu extraneo interveniente testes oēs videlicet simul nec diuersis temporibus subscribere subscribareq; testamentum: & ibi notat Barto. Angel. Paul. Sali. & commu. docto. text. in. l. hac consultissima, verfic. quibus. C. qui testa. fa. po. ex quibus inferitur, q; si vno die vel tempore coram duobus vel tribus testibus testator dixit, & declaravit illud esse suum testamentum, & postea alio die vel tempore idē dixit coram alijs, non valebit testamentum: quia deficit praedicta solennitas vnitatis temporis: cuius ratio est, quia non sunt contestes eiusdē actus sed singulares, & adde quod ista eadem solennitas hodie requiritur, quia licet in nostra lege non ponatur, tamen sufficit dicere quod requirantur septem testes, quia necessario intelligitur quod sint contestes, ita probat. tex. in. l. denunciaste. §. qd tamē. de adulte. tex. in. l. qui sententiam. C. de poenis, ibi in vnum cōspirantes cōcordantesq; rei finem. & c. tex. in. ca. licet causam. verfic. quāquā, de proba. tex. in. c. bonae memoriae. i. verfic. contra verō, de electione tex. in. c. cū dilectus, verfic. & si tres, eo titu. & sic hodie ista solennitas est necessaria, cui⁹ omisio vitaret testamētū, & certē est vera & necessaria intelligentia ad nostram legem.

34 Item adde q; in tali testamēto in scriptis requiritur q; nomē haredis scribatur manu propria testatoris si scit scribere: & si nesciat scribere sufficit scribere per alium, tex. est in dicta. l. hac consultissima. C. de testa. sed postea de iure no uo statutum est, q; isto casu teneatur nuncupare nomē haredis voce propria coram testibus, tex. est in. l. iubemus. C. de testa. Sed postea de iure magis nouo reducimur ad legē antiquam, qua disponitur q; sufficiat scribere per alium, tex. est in Authē. & non obseruato. C. de testa. tex. in Authē. vt spon. largi. §. quia verō ante, eolla. 9. & in expreso ita tenet & declarat glo. ordi. in dict. l. hac consultissima. C. de test. in glo. 4. & ibi cōmu. docto. tenet etiam Barto. in dicta. l. iubemus, fin. verbis. C. de testa. & ibi Bal. penul. col. Cinus, Sali. & cōmunis opinio. Faber. in. §. possum. Inst. de test. fi. col. & ita probat & disponit lex. 2. titu. 1. 6. par. & ita debet intelligi ista nostra lex.

35 Item adde q; in testamento in scriptis vltra praedictas solennitates requiritur publicatio: pro cuius perfecta declaratione resolutiue dico, q; aut testamētū in scriptis fit i scriptura priuata manu ipsius testatoris, vel alteri: aut fit in scri

ptura publica manu tabellionis. si fit in scriptura priuata, nō probat nec facit fidem de perse, sed requiritur publicatio quae fit huiusmodi, nam haeres vel alius qui praetendat probabile ius vel interesse, debet petere a iudice q; publicetur & redigatur in publicā formam: & si obijciatur, qualiter quis potest dicere & asserere quod est heres scriptus vel praetendit probabile interesse, cū testamētum sit factū in scriptis clausum & sigillatū: respondebo quod satis est q; per coniecturas vel per confessionē testatoris vel alterius qui potuit scire, vt per famam illud praesumatur & opinetur, & sup hoc iuramentū p̄stet: ita pbat. tex. in. l. 3. C. quēad. testa. ape. & ibi cōmu. doc. per quē ita tenet gl. or. in. l. 1. ff. eo. titu. & ibi Bar. & cō. doct. Cōfirmatur etiā p̄ tex. & eius doctrinā & regulā generalem, in. l. thesaurus. ff. ad exhibendū: q; in causis summarijs & nō maximi praedictij, p̄batur interesse p̄ iuramentū, attenda qualitate personae: & ibi notat & cōmendat Bart. & cōmuniter alij doctores.

36 Imò etiam si quis nō scriptus in testamēto, sed praeteritus vel exhaeredatus pōt petere a iudice vt aperiatur & publicetur testamētū: quia sua interest vt possit dicere testamentum nullū vel agere querela in officio testamenti, vel quouis alio remedio sibi cōpetenti: ita Bald. dicens esse notabile in. l. 2. in fine. ff. quēad. test. ape. licet possit adire ab intestato tanq; si nullū esset factū vel scriptū testamētū, vt dixi in materia praeteritionis filij. Secundo debet citari illi quorū interest quod testamētū nō valeat, sci licet venientes ab intestato: argu. tex. in. l. 1. §. de nunciare. ff. de ventre in spi. tex. in. l. 2. ff. quib⁹ ex cau. in posse. ca. tex. in. l. in causa. §. causa. ff. de minoribus: tex. in. l. de vno quoq; ff. de re iudicata: tex. in. l. 2. 4. & 5. ff. de nata. resti. tex. in. l. fi. C. si p̄ vim vel alio mō: tex. in. l. si qñ. C. de in offic. testa. tex. capitalis & gñalis in. l. nam ita diuus. ff. de adoptio. & i expreso ita tenet Bar. Bal. Pau. & cōmu. docto. in. l. 2. C. de testa. tenet etiam Bal. post antiquos. in. l. 2. ff. quemad. test. ape. Circa quod benenota q; si pars citada est certa, requiritur certa & specifica citatio eius: aliās verò si incerta, vt plures venientes ab intestato, sufficit citatio incerta & generalis eorū, argu. tex. in. l. si pupillus. §. pro scribere. ff. de in stitoria. ita etiam tenet & declarat Bal. in dicta. l. 2. C. de testa. 2. col. 6. q. Tertiò requiritur q; testes compareant corā iudice, & recognoscant subscriptiones & signa cum iuramento, & deponant se esse rogatos a testatore, & q; coram eis dixit illud esse testamētū eius: & ad hoc testes

stes possunt cogi iudicis offi. tex. est in. l. cū ab initio. ff. quemad. testa. ape. tex. in. l. 2. C. eo. tit. tex. in. l. hac consultissima. §. si quis autem. in fine. C. de test. & ibi cōmu. doct. Quarto requirit q; postea iudex interloquendo pronunciet dictas attestaciones redigi in publicam formam ad perpetuā rei memoriam & q; eis detur plena fides: & in summa ista est forma publicationis testamenti in scriptis, quam particulariter de iure confirmari & eam tenent & ponūt doctores in locis allegadis: Specu. in titu. de instr. & hic. §. ostenso. nu. 34. verfic. & nota q; testamento. Barto. in. l. 2. ff. quemad. testa. ape. & ibi communiter doctores, idem Bar. in. l. 1. §. si quis neget, eodem titu. & ibi etiam commu. docto. Petrus, Cynus, Iacobus But. Bartol. Bald. Salic. Pau. Alexand. Iaso. & Philo. Cor. in. l. 2. C. de testa. Faber notabiliter in. §. sed cū aliquis. Institu. de testa. colum. 2. Innocen. in cap. fin. de fi de instru. & ibi Abba. & Feli. & probat & confirmat. l. 3. titu. 2. part. 6. vnde periculosum est facere testamentum in scriptis: quia si aliquis testis moriatur ante dictam recognitionem & publicationem, vel aliqua solennitas deficiat, irritaretur testamentum.

37 Secundo casu principali quando testamētū in scriptis fit, in scriptura publica manu tabellionis, plures tenent q; etiam requiratur publicatio, & aliās sola scriptura non faciat fidem q; tabellio nō pōt fidē neq; autoritatē praestare de his quae sunt scripta & continent in praedicta scriptura clausa & signata, cū non veniant in notitiam eius, nec verē dicere & asserere quod ante eum ita voluit & disposuit testator: sed contrarium est tenendum, imò quod tale testamentum valeat & teneat & probet si ne aliqua publicatione, quia satis est quod tabellio dederit fidem & interposuerit suam autoritatem implicitē, quando testator dixit coram eo & testibus, quod illud erat testamētum eius: & tabellio hoc asserat & affirmet, quia tunc statim potest aperiiri testamentum, & valent & probant in eo cōtenta absq; publicatione: ista est gloss. singula. & ordina. licet sic non declaret in. l. 2. ff. quemad. testa. ape. in verbo publicum, quam ibi summē notat & commendat Bartol. & Ioan. de Imol. & illam reputat singula. Pau. de Castr. in. l. 1. C. de testa. fina. colum. & notat etiam & commendat ibi Bald. Salice. & alij doctores. idem Bald. & communi. docto. in. l. omnium eodem titu. Paul. in. l. iubemus, eodem titu. reputat etiam singu. Iaso. in. l. 2. colum. 1. eodem titulo. idem Iason, in. l. 2. C. de bono. posse. secundum tabulas. colum. 2.

nume. 3. notat etiam & commendat Bald. in. l. fina. C. de fideicom. colum. 3. vbi bene loquitur & ibi Iason finali. q. Abba. in capit. fina. de fide instru. colum. finali. & q. & secundum hoc debet intelligi & extendi ista nostra lex, vt nō requiratur publicatio quando testamentum in scriptis fit cum tabellione, & ideo meritō non ponitur ista solennitas inter alias in hac. l. requisitas.

38 Pulchrū tñ & subtile dubiū est, an hodie in nostro regno stante ista le. 3. Tauri possit fieri testamentum in scriptis manu & scriptura priuata, secuta postea legitima publicatione, de qua. §. dictum est: & videtur q; sic: primò quia probationes sunt ampliandae & non restringendae, vt in. l. 1. ff. de testi. & in. l. admonendi. ff. de iure iu. & in. l. in bonae fidei. C. de rebus. cre. cū similibus: ergo valeat etiā hodie testamētū in scriptis sine tabellione, secuta publicatione, & solū requirat ista lex q; interueniat tabellio, ad hoc vt testamentum valeat sine publicatione. Sed factum sine tabellione manu & scriptura priuata, non negat ista lex quod valeat & teneat secuta legitima publicatione, sicut valeret de iure communi maximē cum iuris correctio sit euitanda. Sed quia vertitur publica vtilitas quod testamenta conferrentur & non irritentur: text. est, in. l. Gallus. §. quid si is. ff. de libe. & posth. & ibi tenet gl. ordi. in verbo vtilitate. Bal. Paul. & alij doct. dicentes esse singulare & alibi melius non probari: probat etiam tex. in. l. vel negare. ff. quemad. testa. ape. tex. in. l. 2. C. vt in possessione legatorū: text. in. l. in testamento. ff. de regu. iuris. ergo testamētū valeat etiam hodie manu & scriptura priuata secuta publicatione. Tertiò facit ista nostra lex. 3. Tauri, quā subtiliter pondero, nam dicit q; si dicta testamenta non cōtineant in nostro regno praedictā solennitatē testium sint nulla: & sic cautē non dicit nec repetit de tabellione: quasi velit q; sine eo coram testibus potest fieri secuta publicatione sicut de iure communi: & per consequens, si lex requireret pro forma & fieret coram tabellione, certē lex diceret & repeteret illam formam, sicut repetit testes.

39 Sed his non obstantibus ego teneo cōtrariam sententiam imò q; nullo modo valeat testamētum in scriptis sine tabellione. Quia ista lex ponit formam & solennitatē quae debet adhiberi in testamento in scriptis, in qua expresse dicit q; interueniat tabellio, ergo sine eo nō valet: quia quando lex plura requirit pro perfectione & cōsummatione alicuius actus, omnia censentur esse de forma & substantia eius: adeo

q̄ si aliquid deficit, corrui & annullatur totus actus : text. in. l. cum hi. §. si prator aditus. ff. de tranfact. quem ad hoc notat & com. ibi Barto. & com. docto. text. in. l. constitutionibus. ff. ad municipales. text. in. l. Iulianus. §. si quis re. vermutata. ff. ad exhibendum. text. in. l. qui per salutem. ff. de iure iur. text. in. l. magis puto. §. non passim, & per totam legem : maxime in. §. pratorij. ibi nullam esse venditionem nullumque decretum. ff. de rebus eorum. text. in. l. qui Romę. §. Flauius. ff. de verbo. obliga. vbi ostendit etiam, si sit actus pius & fauorabilis.

40 Secundo quia dictio cum de sui ppria significatione coniungit & accipitur augmentatiue : ita probat text. in. l. si quis inquilinos. §. 1. verificata legatum. ff. de legatis. 1. & ibi Bart. & com. doct. text. in. l. si cui. la. 2. eo. tit. sed ista nra lex dicit. Con vn escriuano publico. ergo coniungit istam solennitatem cum alijs : & ad veritatem coniunctiue vel copulatiue vtraque pars debet esse vera, licet ad veritatem disunctiue vel alternatiue sufficit vnā partem esse veram : text. est in l. si ita quis stipuletur. ff. de verborum obligationibus. text. in. l. si quis ita stipulatus fuerit, eodē titul. text. in. l. si heredi. ff. de condi. institu. text. in. l. Lucius. ff. de hered. institu. text. in. §. pen. Insti. de hered. insti. Tertio quia ista nostra lex Tauri, ponit clausulam irritatiuam testamenti, si prædictæ solennitates non seruentur : in quantum dicit, quod si aliter testamentum fiat sit nullum : ergo aliqua earum deficiente annullatur testamentum : ita probat text. in. l. ad testium. §. conditiones. ff. de testa. & ibi glo. & comuniter doctores : & tenet notabiliter melius quam alibi Bald. in. l. 1. ff. de liber. & posthu. & ibi Alexan. & moderni : idem Alexander & moderni. in. l. hac cōsultissima. C. de test. Quarto & finaliter facit ista nostra lex quam notabiliter pondero in quantum dicit q̄ in testamēto in scriptis sint octo subscriptiones & signum tabellionis, sed hoc signum nō posset esse si non interueniret tabellio : ergo requiritur p̄ forma. Neq; obstat si respondeas q̄ bene requiritur tabellio vt valeat tanquā scriptura publica, non tamē vt nō possit sine eo valere tanquā scriptura priuata, & valeat secuta publicatione : quia respondeo, q̄ cum lex hoc non dicat neq; declaret, sed pro forma & solennitate testamenti in scriptis expressē requirat tabellionem, non valebit sine eo, etiam secuta publicatione.

41 Neque obstat primū fundamentū pro contraria parte adductum : quia respondeo quod procedit quando lex nō restringeret probationes expressē, vt in nostro casu facit per ratio-

nes prædictas : neq; obstat etiam secundū fundamentum, quia licet testamētū sit actus pius & fauorabilis, tñ forma in eo requisita omnino est seruanda, neq; obstat etiam tertium fundamentum de nostra lege quod videtur vrgentius, in quantum dicit quod si testamēta non habuerint prædictam solennitatem testium, non valeant : & non dicit nec repetit de tabellione, quia subtiliter respondeo, quod ista nostra lex supra tractauit de multiplici voluntate & forma testamētorū, scilicet nūcupatiui, in scriptis, filiorum, cæci, & codicillorū : & in quolibet requiritur propria & distincta forma, non tamē in omnibus requiritur tabellio, & ideo dicit postea lex, quod si non habuerint prædictam solennitatem testium, nō valeant vt comprehenderet omnia superiora testamēta de quibus locuta fuerat, & non expressit de tabellione, quia in omnibus testamentis non requiritur, sed tantum in testamento in scriptis, & forte si nostra lex expressisset de tabellione, aliquis intelligeret, quod indistinctē in omnibus testamentis requireretur, quod est falsum : ideo tantum expressit de solennitate testium quæ omnibus pertinet.

42 Item quæro an in testamēto in scriptis requiratur dies, mensis, & annus in quo fuit celebratum, & videtur dicendum quod sic : ita probat text. in. l. 2. §. diem. ff. quemad. testa. ape. vbi dicitur quod quando petitur testamētū in scriptis aperiri & publicari, debet dari copia sine die & consule, vt non fabricetur falsitas : ergo præsupponit quod debet continere diem, mensē, & annum : & per illum textum. ita Bald. in Authen. quod sine. C. de testa. fina. colum. penulti. quæstio. vbi etiam facit text. & ibi Salice. colum. 2. num. 6. & ibi etiam Iaso. colum. fi. in fin. Alexan. con. 23. colū. 4. vol. 1. & con. 76. pen. col. 3. volu. probat etiam text. in. l. 3. C. quemadmo. testa. ape. text. in. l. in. de testa. in per. §. nos omnia. coll. 8. text. in. l. pe. titu. 2. par. 6. cōfirmatur etiam ratione, quia aliās non posset constare in qua ætate illud fecisset testator. Item etiam, quia si fieret aliud testamētum non posset cōstare quod eorum est posterius, vt illud valeat : contrarium tamen probat text. in. l. hac cōsultissima. C. de testa. & in. l. iubeamus. eod. titul. vbi ponitur forma & solennitas testamēti in scriptis in qua non ponitur ista. Secundo probat etiam ista nostra lex Tauri, quæ formaliter ponit & enumerat omnes solennitates requiritas quas debet habere & continere testamētū in scriptis & non ponitur ista, contineat diem, mensē, & annum : & in expresso ita

fo ita tenet Ioa. Fab. §. possunt Insti. de testa. col. fi. in fin. Sed in hoc dubio, passu, & articulo : pro concordia dico sic q̄ si testamētum in scriptis fit coram tabellione publico, requiritur dies, mensis, & annus, in quo fuit celebratum, cum iam sit scriptura publica & ei soli debeat credi : in qua necessario requiritur ista solennitas : & ideo cum nostra lex Tauri, expressē requirat, quod in testamento in scriptis interueniat tabellio, necessario debet continere diem, mensē, & annum : quia aliās nō esset scriptura publica & per consequens ista nostra lex non posuit inter solennitates testamēti, quæ contineret diem, mensē, & annum : quia tacite & implicite hoc voluit & disposuit, cū requirat tabellionem & scripturā publicā quæ sine eo nō valet. 43 Si vero sit manu priuata sine tabellione, non requiritur dies, mensis, annus, nec locus : quia in scriptura priuata non requiritur, vt in. l. cū tabernam. §. 1. ff. de pigno. & ibi glo. ordi. Bart. & com. do. & in. l. scripturas. C. q̄ po. in pig. hac 44 Item etiam requiritur postea publicatio, vnde ibi pot probari de die & tempore, & hoc casu intelligo iura contraria & sententiā & cōclusionem Fabri : nec obstant prima iura cōtraria, quia ibi forte interuenit tabellio, vel dato q̄ nō interuenit, positus est dies ad maiorem probationem & liquidationem veritatis. 45 Sed quia plenē visum est de testamēto in scriptis, nunc oportet videre de nūcupatiuo, tam de iure communi quā regio in quo magistratiter & resolutiue dico q̄ de iure communi requiruntur septem testes, masculi, puberes, liberi, & rogati, vt in testamento in scriptis : & tandem eadem solennitas requiritur in testamēto nūcupatiuo, quæ requiritur in scriptis : excepto q̄ debent audire & intelligere voluntatem testatoris, & non debent se subscribere nec signare : text. est capitalis & expressus, in. l. hac cōsultissima. §. per nūcupationem. C. de testamē. & ibi glo. ordi. & comuniter docto. & in terminis ita dicit ibi Pau. de Castr. text. in. l. heredes palā. ff. de testa. text. in. §. fina. Insti. de testa.

46 Item etiam requiritur publicatio post mortem testatoris : quia debent venire testes corā iudice & deponere cū iuramento q̄ illa fuit voluntas testatoris, & postea redigi depositio in publicam formam coram iudice & tabellione, vt perpetuō faciat plenam fidem, vt in simili fit in testamento in scriptis, vt supra dictū est : & in expresso ita probat text. in. l. fi. in fi. C. de testa. cuius verba sunt, si tamē vt ipsi testes agnoscunt testatoris voluntatem, & maximē quem vel quos heredes sibi relinquere voluerit, &

hoc post mortem testatoris, iurati deponant : & ibi com. doct. & hoc est verum, & procedit, quando testamētum nūcupatiuum fit coram solis testibus, vel fit in aliqua scriptura priuata : sed verō si fiat in scriptura publica coram tabellione : quia tūc sola scriptura probat absq; aliqua publicatione & depositione testium, licet diximus in testamēto in scriptis : & eadem ratione, & in expresso ita tenet glo. ordi. quia sic debet intelligi in. l. C. de testa. in glo. fin. & ibi Bald. col. in. q̄ 9. Pau. & com. docto. glo. etiam ordinaria in. l. heredes palā. ff. de testa. & ibi Bartol. & com. docto. glo. etiam ordinaria, vbi late disputat in. l. fina. C. de fideicommissa. in verbo, ostenditur. & ibi Bartol. penulti. quæstio. & communi docto. tenet etiam Bartol. & alij doctor. in leg. 2. ff. quemad. testa. ape. idem Bartol. in. l. cōficiuntur. §. 1. ff. de iure reodit. tenent etiam moderni in. l. 2. C. de bon. possel. secundum tabul.

47 Hodie tamen de iure regio aliqua videtur mutata & correctā in forma testamēti nūcupatiui : quia si fiat sine tabellione coram testibus vel in scriptura priuata, requiruntur quatuor testes vicini eiusdem loci vbi sit testamētum : si tamen locus sit ita desertus, quod in eo non sit copia hominum, sufficiunt tres testes & intelligo quod sint vicini sicut in superioribus casu. Si vero fiat cum tabellione in scriptura publica indistinctē sufficiunt tres testes vicini eiusdem loci vbi sit testamētum : ita dispositio lex. tit. 2. lib. 5. ordi. Ex qua collige quod in testamento nūcupatiuo, illa lex corrigit numerum testium : ita etiam corrigit qualitatem eorum, quia requiruntur, quod sint vicini illius loci vbi testamētum fit : & illa lex ordinamenti est hodie confirmata per istam nostrā. l. Querō tamen circa prædictā legē, si in illo loco possit haberi tabellio : & in testamento non interueniat, sed tantū testes prædicti, an valeat & teneat : & videtur quod non, quia prædicta lex conditionaliter dicit, E si fuere tal el lugar que no se pudiere auer escriuano publico, &c. Ergo stante ibi tabellione non valet testamētum sine eo : sed teneo contrarium imō quod valeat coram testibus, quia parem vim obtinent testes quod instrumenta : quia probationes non sunt restringendæ sed ampliandæ : item etiam maximē in testamentis, argumento text. cū materia in. l. in exercendis. C. de fide in fru. cum si milibus. Item quæro si testamētum fiat sine tabellione coram septem testibus de iure communi requisitis, & non sint vicini illius loci, an valeat & teneat testamētum, secuta legitima publi-

publicatione, ut supra dictum est: & teneo qd sic
 attenda p̄dicta rōne: & hoc p̄bat & vult illa lex
 in finalibus verbis in quantum dicit: E manda
 mus ut rōsi que valent in testamento que fuerit fe
 cho conueniens testimonio. Et ita dixi & con
 solui in q. de facto. Ex qua lege sic declarata
 rōra quod licet de iure communi rusticus qui
 testabatur vbi dicitur est copia testium possit testa
 ri cum quinque testibus, ut est casus singularis
 & vnicus in l. ff. C. de testamen. secundū Paul.
 & in g. d. nos ibi, & in l. 6. tit. 1. parti. 6. tamen
 hodie non data copia testium in distincte in qua
 libet persona sufficiunt tres. **48.** Item etiam ex nostra lege infero, qd iam ho
 die cessat illud maximum dubium doctorum,
 quatenus an tempore pestis quo homines
 non vident accedere ad infirmos valeat testa
 mentum cum minori solennitate, in quo Bald.
 post Nicho. de mata. in l. ff. C. de testa. argumē
 to illius text. & eius rationis tenebat quod sic
 & idem tenebat ibi Sali. & Sal. tenebat Ripa in
 rōra actu de peste for. sed contrarium tenebat
 ibi Bald. & Paul. Areti. Alexan. & Corneus:
 hinc qd requiratur integra & perfecta solennitas
 de iure communi requisita, quia lege non cauet
 quod remittat nisi tantū specialiter in rusticis,
 ergo in distincte in omni alio actu, casu, tēpore
 & persona requiritur integra & perfecta solen
 nitas, probat etiam tex. in l. casus. C. eo. titū. de te
 sta. tex. etiā, in l. cōficiuntur. §. r. ff. de iure codi.
 vbi habetur qd licet casu vel necessitate nō pos
 set haberi copia testium, non valet testamētū
 sine legitimo nū. eorum: & idem aperte sentit
 Bald. in l. ff. de bono. posses. ex testa. mili. vbi
 dicit quod vtile est esse disponere, qd tempore pes
 tis sufficeret nū. in nū. testium: ergo dat
 intelligere, quod de iure communi requiruntur nu
 merus legitimus: & idē tenet Roma. in authen.
 similiter. C. ad legem Falci. 4. speciali p̄z cau
 sa, & hac dicebat magis cōm. opi. Alex. in cōfi
 70. & in cōf. 177. volu. 2. nam certē hodie cessat
 istud dubiū: quia in distincte in testamento nū
 cupatio requiritur p̄dicta solennitas legis or
 dinamenti. Item etiam ex nostra lege infero, qd
 licet de iure cōtestamētū inter filios & descē
 dentes, nō sit in scriptis, nō nūcupatiū, vale
 bat sine p̄dicta solennitate requisita, sed tan
 tum cum solennitate iuris gentium duorum te
 stium: ut in l. hac consultissima. §. ex imperfecto.
 C. de testa. & ibi cōmu. doct. & in l. 7. tit. 1. parti.
 6. Tamen hodie in distincte tam in testamento
 in scriptis quā nūcupatio requiritur inter
 filios eadem solennitas, quā requiritur inter extra
 neos, attēta ista, l. 3. Tauri, iuncta. l. ordinamēti.

49. Item adde p̄ro maxima & necessaria intelli
 gentia & declaratione n̄ra legis & materia, qd
 testamētū modo in scriptis modo nūcupati
 uum debet fieri coram p̄dicto numero testium
 vno eodemq; tēpore, loco, & contextu, nul
 lo actu extraneo interueniente: tex. est capita
 lis & expressus in l. heredes palam. §. si ff. de te
 sta. cuius verba sunt, vno contextu actionis tes
 tari oportet stantem vno contextu nullum a
 lienum actum testamento intermiscere, & ibi
 glo. ordi. Bart. & rōmu. docto. tex. in l. si vnus.
 C. de testa. tex. in l. hac consultissima. eod. titū.
 ibi vno eodemq; die ac tēpore conscribenti
 bus & cōsignantibus, quod intellige nisi actus
 extraneus sit necessarius naturæ: text. est in l.
 cum antiquitas. C. de testa. tex. in l. 3. titū. parti.
 6. cuius ratio potest esse duplex: Prima quia
 tunc probatur testamētum per omnes illos te
 stes, cōtestes, & vni formes: alias verō essent par
 ticulares & singulares testes & non cōtestes.
 Secunda ratio p̄t esse, quia si diuersis tēpo
 ribus & locis testator ostenderit voluntatē suā
 iam essent plura testamēta & nō vnicū testa
 mentū, vel saltē semper vltima voluntas derogā
 ret priori & esset vnicū testamētum posterius
 quod semper p̄ualeret, & priora essent subla
 ta & nō valerent. Ex qua sentētia & resolutiua
 cōclusionone primō infero notabiliter, qd si testa
 tor corā duobus vel tribus testibus dixit & de
 clarauit voluntatem suam, & deniq; fecit testa
 mentū suum & postea alio die vel tēpore co
 ram alijs testibus illudmet dixit & confirma
 uit, qui postea deponūt de tenore testamēti &
 deponunt de eadem voluntate & dispositione
 testatoris: talis probatio non valet nec conclu
 dit, quia non fuit testamētum & voluntas de
 functi vno eodemq; tēpore, loco, & contextu
 factum & dispositum. Secundo infero & valde
 subtiliter, qd vna pars testamēti nō potest pro
 bari per septem testes, deponētes se illud sci
 re & non plus, & alia pars testamēti per alios
 septem: quia necessariō requiritur qd per eosdē
 testes probetur totus tenor testamēti & que
 libet eius pars & dispositio, quia alias nō cen
 setur factum vno eodemq; tēpore & contextu
 ita tenet expressē Bal. reputās esse mirabile in
 dicta. l. cū antiquitas. C. de testa. col. 2. & q. & il
 lud dictum reputat vnicū & alibi nō scriptū
 Alexan. ibi col. fi. in fi. quod tamē singu. intel
 lige & declara, quādo nō apparet neq; constat
 qd omnes illi testes fuerunt p̄sentes totali te
 nori & dispositiōi testamēti: secus verō si appa
 rere & constare possit qd fuerunt p̄sentes to
 ti testamento, sed de omni eius tenore & parti
 bus non

bus non recordantur, sed tantū septem eorum
 recordantur & deponunt de aliqua eius parte,
 & alij septem recordantur & deponunt de alia
 parte: quia tunc quælibet pars remanet proba
 ta ita tenet & declarat ibi Alexand. de Imol. &
 Phi. Corneus, quorū opi. videtur vera & iuridi
 ca, & eam tenerem in iudicando & cōsulendo.
51. Item adde qd in testamento cæci requiritur per
 nostram legem solennitas quinque testium, &
 certē in hoc, nostra lex est valde dubia, cum su
 pra locuta sit tam in testamēto in scriptis quā
 nūcupatiuo: an in vtroq; sufficiant quinque te
 stes in testamēto cæci, p̄ cuius perfecta decla
 ratione dico & p̄suppono, qd cæcus non p̄t
 testari in scriptis: quia cū non possit videre &
 cognoscere literas suas vel alienas, possit deci
 pi & faciliter cōtra eū cōmitti falsitas: sed tantū
 potest testari nūcupatiue, & in tali testamen
 to debent interuenire sequentes solennitates.
 Prima qd nō possit testari in scriptis. Secūda qd
 requiruntur septē testes. Tertia qd requiritur ta
 bello. Quarta qd sint rogati, debet ipse dicere
 corā eis qd ad hoc sunt vocati. Quinta qd debet
 exprimere nomē heredis. Sexta qd vno eodēq;
 tēpore & contextu fiat. Septima qd tabellio de
 bet se subscribere. Octaua qd etiā testes debent se
 subscribere. Nona qd oēs debent signare testamē
 tum & scripturā ei. Decima qd institutio, p̄ for
 ma debet p̄cedere legata. Vndecima qd nō in
 uento tabellione adhibeat octauus testis. Duo
 decima qd oēs p̄dictæ solennitates requirun
 tur etiā in codicillis: tex. est formalis & expres
 sus qd oia p̄dicta ponit & requirit in l. hac cō
 sultissima. C. qui testa. fa. po. & ibi cōi. docto. &
 idē disponit lex. 14. tit. 1. parti. 6. & sic n̄ra lex qd
 simp̄t dicit & disponit qd in testamēto cæci re
 quirantur quinque testes necessariō debet intelli
 gi in testamēto nūcupatiuo: quia in scriptis nō p̄t
 testari, & licet in alijs personis requirantur quin
 que vel tres testes ut supra dictū est, tñ in testa
 mento cæci necessariō semp requirunt quinque
 & iste est verus intellectus huius legis. Sed pul
 chrum dubiū est an hodie requiratur etiā tabel
 lio & p̄dictæ solennitates quas supra nume
 rari vel aliqua earum, & teneo qd nō, cū in n̄ra
 lege non ponant nec requirant: & si replices,
 ergo eadē ratione possit testari in scriptis cum
 simpliciter & absolutē n̄ra lex loquatur dicen
 do qd in testamēto cæci requirantur quinque te
 stes: quia respondeo qd nullo modo potest tes
 tari in scriptis quia in eo est maior ratio pro
 hibitionis quā supra dixi de iure communi: item
 quia in testamento in scriptis nostra lex requi
 rit septem testes in qualibet persona etiā si te

stetur inter filios: ergo in cæco nō coarctat vel
 tollitur p̄dicta solennitas & numerus testium
 vnde cum nostra lex loquat in testamēto nū
 cupatiuo & in scriptis & dicat qd in testamēto
 cæci requiruntur quinque testes aperte colligi
 tur loqui tantum in testamento nūcupatiuo
 in quo est capax & non in alio.
53. Itē quero qd p̄ testat inter liberos quā solēni
 tatē debet adhibere: in quo art. resolutiue dico
 qd nō tenet adhibere solennitatē aliquā requisi
 tam de iure civili positio, sed tñ sufficit adhi
 bere solennitatē requisitā de iure gentiū: puta
 duos testes masculos vel foeminas rogatos, vel
 non rogatos modo testetur in scriptis modo
 nūcupatiue & qd testatur in scriptis nō requirit
 subscriptio testium neq; appositio sigillorū neq;
 alia solennitas iuris cōis tex. in l. hac cōsultissima.
 §. ex imperfecto. C. de testa. cuius verba sunt ex im
 perfecto test. voluntatē teneri defuncti nisi inter
 solos liberos a parētibus vtriusq; sexus habeat nō
 volumus: & ibi etiā gl. ord. & cōi. doc. tex. in l. fi.
 C. fam. herc. & ibi etiā gl. or. & cōi. doc. & idē dī
 sponit lex. 7. tit. 1. parti. 6. qd addit qd tales duo te
 stes debent esse rogati ex qd iuribus inferit qd qd
 in aliquo actu remouet solennitas iuris cōis posi
 tiui, semp remanet intacta solennitas iuris diu
 ni vel gentiū, secundū qd requiruntur duo testes
 masculi vel foeminae: istam regulā & doctrinā
 inferit Bart. & cōmu. doct. in dicto. §. ex imper
 fecto. idē Bar. in l. milites. C. de testa. mili. Ang.
54. de Arc. in §. fin. In sti. de testa. Quod. i. extende
 ut procedat & habeat locum etiā in matre que
 testatur inter liberos. Ita probat text. in dicto.
 §. ex imperfecto ibi a parentibus vtriusque se
 xus & ibi tenet glo. ordin. in verbo, liberos. Se
 cundō extende ut procedat etiam in filiis emā
 cipatis text. in l. fina. C. famil. her. ibi vel eman
 cipatis quos p̄tor ad successionem vocat: &
 ibi glo. ord. & cōmu. docto. Tertiō extende ut
 procedat etiā in filiis naturalibus, in eo quod
 capere possunt a patre vel matre: quia ista iura
 videntur se fundare in iure & priuilegio sangui
 nis, ergo ad eos extendantur.
 Item etiam argumēto text. in l. 2. C. de natu
 libe. tex. in Authen. licet, eodem tit. tex. in l. fi.
 C. de confir. tuto. tex. in l. 1. & per totum. C. ad
 Orfi. & in expresso istam sententiam & con
 clusionem tenet Specul. in tit. de instru. & hic.
 §. cōpendiosē, versi. quid si mulier Albe. in dic.
 §. ex imperfecto. col. 2. versi. qd si mater: & ibi
 Pau. Ioan. de Imol. in l. filio p̄terito. ff. de in
 iusto rupto. col. 2. versi. item adde: idem Imol.
 in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. fin.
 col. Sali. in l. fi. C. famil. herc. 2. q. licet contrariū
 teneat

teneat Bal. Alexan. & Iaso. in dicto. §. ex imperfecto. Ange. de Peru. in dicta. l. fi. C. fami. herci. dicens q̄ cum ista questio contingeret Perusij, ita cōsultum fuit per plures doctores: cōtrariū etiā tenet Bald. in. l. si qua illustris. C. ad Orfi. idem Bal. in. l. qui testamēto. §. mulier. ff. de testa. idem Bald. in. l. parentes. ff. de in ius vocan. idem Bal. in. l. humanitatis. C. de impu. & alijs. Alexan. in dicta. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. Quartò extēde vt pcedat & habeat locū eōtra, scilicet, q̄ filij v̄ descēdētes possint instituire parentes in minus solenni voluntate & sic coram duobus testibus: ita Albe. in dict. §. ex imperfecto. 2. colum. & ibi Alexand. Corneus & Iason, Salicetus in. l. fina. C. fami. herc. 2. colum. 3. q. Iason. in. l. filium quem habet. C. fami. herc. 5. colum. nume. 9. & probat dicta l. 7. tit. 1. part. 7. licet Specul. teneat cōtrarium in tit. de instru. & hic. §. compendiose, versic. quid si filius.

55 Item adde quòd istud testamentum conditū inter liberos cum ista solennitate erit perfectū testamētū, & nō dicit codicillus: & p consequēs liberi succedēt ex testamento & nō ab intestato: notabiliter tenet glo. ordi. in. l. filij. C. fami. herc. & ibi Bald. & cōi. docto. & illam glossam ad hoc reputat singu. Ioan. de Imol. in. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posthu. col. 2. in medio: & istam dicit commu. opinio. Iason. in dicto. §. ex imperfecto. penult. colum. nume. 14. & effectus maximus est si sunt instituti in æqualiter: quia valebit & conseruabitur institutio: aliās si tantum valeret, vt codicillus, irritaretur institutio, & succederent æqualiter ab intestato. Quod limita & intellige quando pater vsus est verbis directis denotantibus institutionem: vel diuisit inter filios hæreditatem per quotas, secus vero si particulariter per singulas res: quia tunc illa est quædam diuisio & successio ab intestato, & non testamētum: ita probat gloss. in dicta. l. filij. C. fami. herc. & ibi tenet Paul. & alij docto. tenet etiam Cynus & commu. docto. in. l. quoties, eod. tit. Salice. in. l. fina. eod. tit. fin. colum. 5. q. & ibi commu. docto. Paul. & Alexand. in dicto. §. ex imperfecto. 2. colum. Item adde quòd si pater noluit testari, sed codicillari inter liberos vel quolibet alio modo voluntatem declarat inter eos in aliquo instrumento vel epistola eis relinquendo prælegata vel meliorationes, talis voluntas vel codicillus requirit etiam duos testes sicut testamētum: text. est formalis & expressus in. l. finali. C. fami. herc. & ibi gloss. ordina. & commu. doct. adde tamē quòd eo casu quo

hodie testaretur in scriptis, requiritur quòd si scit scribere manu propria scribat substantiam testamenti, scilicet nomen filiorum & quotam institutionum eorum: text. est. in authē. quòd sine. C. de testa. & ibi commu. docto. & idem disponit dicta lex. 7. tit. 1. part. 6.

57 Item adde quòd in tali testamento inter liberos oportet quòd omnes filij sint instituti, aliās si aliquis eorum sit præteritus testamētum est nullum. Ex quo notabiliter collige, quòd dispositio textus in dict. §. ex imperfecto. solum habet locum quando testamentum deficit ratione solennitatis omiffæ, secus vero si deficiat ratione præteritionis alicuius filij: quia testamētum non valet, & in terminis ita tenet gloss. ordina. in. l. si filius qui in potestate. ff. de liber. & posthu. in gl. fi. & ibi Bar. col. 1. & oppo. 1. Imol. col. 52. Ias. col. 5. nu. 27. gl. ord. in authē. ex causa. C. de liber. præte. in verbo. irritū. & ibi Bald. col. 6. oppo. fi. Pau. pen. col. oppo. fin. & commu. docto. Imo. in. l. filio præterito. ff. de iniusto. rupto. colum. 27. in medio, & ibi commu. docto. Bal. l. in dicto. §. ex imperfecto. col. 1. nu. 20. & ibi Ange. in fine. Corneus. col. 1. Iaso. colum. 3. Salic. in. l. fina. C. fami. herc. colum. fina. & ista est communis opinio: cuius ratio est: quia tūc videtur peccare in defectu naturali vel gentiū, quo filij debent succedere patribus.

58 Item adde quòd si in testamento inter liberos sit mixta extranea persona cui aliquid sit relictum per viam institutionis, vel legati, vel fideicommissi, talis persona habetur pro non apposita vel adiecta: & tale relictum nullo modo valet nec tenet: sed accrescit liberis: text. in dicto. §. ex imperfecto. & ibi communiter docto. & idem disponit prædicta lex. 7. tit. 1. part. 6. quòd tamen intellige in testamento nuncupatiuo, sed in testamento in scriptis valerent legata & fideicommissa relicta extraneis personis: text. est qui sic debet intelligi in authē. quòd sine. C. de testa. & ibi commu. doct. & idem disponit dicta. l. 7. in fine tit. 1. part. 6. Hodie tamen in nostro regno prædicta corrigunt, quia testamentum inter liberos nuncupatiue factū requirit eandem solennitatē quæ requiritur in testamento extraneorum: ita expressè disponit ista nostra lex. 3. Tauri, in quantum dicit q̄ solennitas testamēti nuncupatiui requisita per legem ordinamenti, habeat etiam locum in testamēto cōdito inter liberos: vnde hoc casu hodie nulla est differentia inter liberos & extraneos. Sed pulchrū & necessarium dubium est an ius commune sit etiam correctum in testamento in scriptis per istam legem, vt eadem solennitas

solennitas requiratur in testamento inter liberos quæ requiritur inter extraneos: & videtur quòd ius commune nō sit correctum, imò etiam hodie daret differentia in testamento inter liberos & extraneos: quia nostra lex tantum loquitur & corrigit in testamento nuncupatiuo: dicens quòd solennitas testamenti nuncupatiui inducta per. l. ordinamenti, habeat locum tam inter liberos quam inter extraneos: ergo ad testamentum in scriptis non est extendenda, argumentum text. in. l. sancimus. C. de testa. vbi habetur quòd illud quòd non mutatur, ita re non prohibetur.

60 Item etiam quia lex correctoria nō debet extendi etiam ex paritate vel maioriata ratiōis, vt in Authē. quas actiones. C. de sacros. eccles. & ibi commu. docto. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quòd ista nostra lex. 3. Tauri, corrigat ius commune etiā in testamento in scriptis, & in eo requirat eandem solennitas in testamēto inter liberos quæ requiritur inter extraneos: & hoc aperte probat ista nostra lex, in quantum dicit quòd in testamento nuncupatiuo requiratur solennitas legis ordinamenti, tam inter liberos quam inter extraneos: & postea dicit & subdit, quòd in testamento in scriptis feruetur solennitas & forma in presenti per istam nostram legem posita & descripta. Ergo loquatur & referatur ad omnes personas de quibus supra locuta fuit, sed supra dixit & voluit q̄ in testamento nuncupatiuo requiratur eadem solennitas inter liberos & inter extraneos, ergo solennitas testamenti in scriptis quam postea simpliciter ponit loquatur & extendatur inter easdem personas & sic tam inter liberos quam inter extraneos. Nec obstant fundamenta in contrarium adiecta: quia respondeo quòd ista non est extensio quam ego facio de lege in casu omisso, sed est vera & propria dispositio legis, quæ expressè vel saltem virtualiter locuta fuit in vtroque casu, scilicet, tam in testamento in scriptis inter liberos, quam inter extraneos, cum supra in eodem vtroque casu locuta fuit in testamento nuncupatiuo: confirmatur etiam ratione, quia si ista nostra lex voluit eandem solennitatem adhiberi in testamento nuncupatiuo tam inter liberos quam inter extraneos, ergo à fortiori idē videtur velle in testamēto in scriptis in quo est maior suspicio & timor falsitatis. Vnū tñ est q̄ in codicillis factis in scriptis, etiā hodie bene sufficerent quinq; testes, vel in testamēto in scriptis in quo ponit clausula codicillaris, vt supra dictum est: quia quātum ad hoc, ista no-

stra lex nihil mutat, ideo ius cōmune remanet incorrectum, neq; obstat q̄ hodie expressè ista nostra lex dicat, q̄ eadem solennitas requiritur in codicillis quæ requiritur in testamento nuncupatiuo: quia procedit & habet locum quādo codicillus sit nuncupatiue: secus vero si fiat in scriptis, quia tunc nihil disponit, ideo seruandū est ius cōmune: maximè q̄ in vtroq; codicillo hodie requirunt quinq; testes: & ista sunt noua subtilia, & bene notanda ad istam nostram legem. Iuxta prædicta tamen se offerunt mihi singularis subtilis difficultas, qualiter intelligatur & procedat, cuius sit effectus illa cōsuetudo, quæ habet q̄ in testamento condito inter liberos subintelligitur & censet apposita clausula codicillaris, quam tenet glo. reputata singu. in Leohare. §. cum filia in verbo non valuit. ff. de vulga. & pupil. quā ibi ad hoc notat & cōmendat Ioan. de Imo. col. 2. in fine, & reputat sing. Aret. col. 3. in fin. nu. 8. & Iaso. col. fin. nu. 8. notat etiā & cōmendat Alex. in. l. hac consuetudine. §. ex imperfecto. C. de testa. col. fin. in fin. & ibi Iaso. col. 3. nu. 8. Alexan. in. l. fi. C. de codicil. col. 2. nu. 4. & eam dicit ibi singu. Iaso. col. 3. nume. 5. Similis tamen glo. est in. l. filij patris. C. fami. herc. quā ibi notat & commendat Fulgosius & alij doct. cōfirmat etiā per rex. no. in. l. 3. ff. de mili. test. vbi habetur q̄ in testamento militis semper inest clausula, quòd si non valeat iure communi, valeat iure militari, & meliori modo quo possit valere: & ad hoc illum rex. notat & commendat ibi Bart. Albe. Bald. & commun. alij docto. idem Bart. in. l. 1. ff. de iure codicillorum. col. 3. q. 6. principali.

63 Sed nouiter & valde subtiliter respondeo, q̄ clausula codicillaris principaliter operatur circa duo. Primū est respectu solennitatis, vt quando testator non adhibuit solennitatem requisitam in testamento, puta septem testes: tamē adhibuit solennitatem requisitam in codicillis puta quinq; testes, tunc enim si non apponat clausulam codicillarem, talis dispositio non valet vt testamētū, nec vt codicillus, per text. in. l. non codicillus. C. de testamen. & in. l. fina. §. illud, de codicillis. Si verò apponat prædictā clausulam codicillarem bene valet vt codicillus, vt dicto. §. illud. & hoc casu, talis clausula codicillaris expressa vel tacitè subintellecta inter liberos nullius est momenti vel effectus: quia eadem solennitas duorum testium requiritur tam in testamento quam in codicillis.

64 Secundū circa quod operat clausula codicillaris est respectu voluntatis & ipsius directæ dispositionis: quia si testator instituit hæredes in codi-

in codicillis vel in testamento continere clausulam codicillarem, talis institutio licet non possit valere iure directo, valebit tamen iure obliquo, & haeredes & successores ab intestato tenentur restituere haereditatem haeredibus institutis de tracta quarta, tanquam si per fideicommissum huiusmodi essent gravati, ut supra suo loco dixi, ex quo inferitur, quod si pater hodie instituta aliquem ex filiis suis & alios praeceat, vel quofdam directe & universaliter instituat aequaliter vel inaequaliter & alios praetercat, licet testamentum non valeat ratione praeteritionis, tamen ipsi filii ab intestato succedentes tenentur inter se dividere haereditatem secundum quotas sibi assignatas in testamento & institutione directae, & si filius praeteritus tenetur per viam fideicommissi praerogati vel meliorationis fratribus institutis illas partes in quibus directe fuerunt instituti, detracta sua legitima, restituere, argumento, tex. cum materia. in l. sequoia. ff. ad Trebe. & si dicas, quod hoc videtur decisum per tex. in Authent. ex causa. C. de libe. praet. ubi habetur, quod rupto vel annullato testamento, ex causa praeteritionis vel exharedationis omnia conferuantur. Respondeo quod legata & fideicommissa bene conferuantur, sed ipsae institutiones directe nullo modo valent nec conferuantur, sed hodie inter liberos bene conferuantur & obliquantur praedictae institutiones per clausulam codicillarem inter eos intellectam, & iste est principalis effectus huius articuli quem sic alibi non inuenies declaratum.

65 Item etiam potest considerari maximus effectus quod dicitur clausula codicillaris tacite subintelligatur inter liberos, etiam hodie respectu solennitatis testamenti in scriptis: nam ut supra dixi & conclusi licet in testamento nuncupatio eadem solennitas requiratur in codicillis quae requiritur in testamento per istam. l. tertiam Tauri, tamen secus est in testamento in scriptis, quia licet possit formam testamenti in scriptis nihil tamen dicitur de codicillis: unde remanet in dispositione iuris communis, ut sufficiat quinque testes subscripsi secundum formam. tex. in l. si. verfi. fi. C. de codicillis. unde hoc casu si fiat testamentum inter liberos cum quinque testibus & solennitate in eo requisita, valebit saltem ut codicillus, licet expressè non ponatur clausula codicillaris, quia tacite subintelligitur & censetur opposita.

66 Sed quia supra visum est de forma & solennitate testamentorum, nunc restat videre de codicillis & de eorum forma & solennitate pro

cuius perfecta declaratio ne dico, quod de iure communi in quolibet codicillo requiruntur quinque testes, tex. est in l. fina. C. de codici. tex. in l. fin. C. de fideicom. tex. in l. si. de fideicommissa, haeredita. & idem disponitur in l. tu. 2. parti. 6. & idem est in qualibet alia ultima voluntate in genere vel in specie, ut donatione causa mortis, & quolibet alia quae possit inveniri, tex. est in l. fina. C. de dona. causa mortis. confirmatur, quia bene potest dari & reperiri ultima voluntas in genere & innominata quae non sit testamentum nec codicillus, tex. est singularis & vnicus, in l. licet interpretatos. C. de patris, quem ibi ad hoc reputat singulare & vnicum Bald. Ang. & Iaso. pen. col.

67 Hodie tamen sufficiunt tres testes cum tabellione vel quinque sine eo, sicut in testamento nuncupatio, ita expressè dicit ista nostra lex & adde singulariter, quod licet ista nostra lex non diceret neque aliquid disponderet de codicillis ita deberet intelligi: quia quando lex nova modificat & restringit solennitatem testamentorum dicendo, quod sufficiant duo vel tres testes illam solennitatem sufficit in codicillis: ita eleganter tenet Bald. in l. final. C. de testamentis. colum. 2. numer. 6. & ibi Salice. in fine. argumento, tex. in l. si quis in principio testamenti. §. miles. ff. de legatis tertio. & in l. cum hic status. §. si miles. ff. de dona. inter vi. & vxor. & facit tex. in l. 2. ff. de lega. 1. & ibi tenet Paul. de Cast. colum. 1. & Alex. col. 1. dicens esse notabile, & Iaso. col. 2. facit etiam bonus tex. in l. Marcellus. iuncta gloss. ff. de dona. causa mortis. Ex quo inferit Salice. in l. quopies. C. familiar. herc. 1. col. in fin. quod sicut testamentum inter liberos de iure communi, valet cum duobus testibus, ut in l. hac censu. l. si. §. ex imperfecto. C. de testa. Ita valebit codicillus inter liberos: praedicta tamen intelliguntur & procedunt quando codicillus sit nuncupatio modo. Quae ratio tamen si fiat in scriptis quae solennitas debet contineri: & certe de iure communi debet contineri quinque testes qui debent in eo se subscribere, tex. est in l. si. verfi. fin. C. de codicillis. Sed hodie in nostro regno quae solennitas adhibeatur, & videtur, quod sufficiat solennitas trium testium cum tabellione, & quinque sine tabellione, per tex. in ista nostra. l. 3. quae postquam posuit solennitatem testamenti nuncupatiui & testamenti in scriptis dicit quod in codicillis interveniat solennitas quae requiritur in testamento nuncupatiuo: sed in eo requiruntur tres testes cum tabellione, vel quinque sine eo, ut supra dictum est: ergo & in codicillis. Sed ego teneo contrariam sententiam.

sententiam & conclusionem. Imò quod codicillus in scriptis requirat semper & indistinctè quinque testes & subscriptiones eorum, sicut requiritur de iure communi quod in hoc non corrigitur, nec obstat text. in nostra. l. 3. imò aperte facit pro me: quia dicit, quod in testamento nuncupatio requiratur solennitas trium testium cum tabellione, & quinque sine eo: sed in testamento in scriptis requirantur semper & indistinctè septem testes & subscriptiones eorum, & statim subiicit quod in codicillis requiratur illam solennitatem, quae requiritur in testamento nuncupatio. Ergo codicillus in scriptis remanet in dispositione iuris communis & nihil de eo disponitur in nostra. l. 3. & per consequens in eo requiruntur hodie quinque testes cum subscriptionibus eorum indistinctè, modo interveniat tabellio, modo non. Effectus tamen erit maximus, quia quando intervenierit tabellio non requiratur aliqua publicatio, quando vero non intervenierit, bene requiritur sicut in testamento, ut dixi supra ista. l. in materia & solennitate testamenti in scriptis.

70 Item adde circa superiora quod licet in testamento testes debent esse masculi & non foeminae, ut supra notabiliter dixi & conclusi, tamen in codicillo sufficiunt foeminae: quia non reperitur prohibitio. Ita tenet glo. notabilis & ordinaria. in l. fin. C. de codicillis. in gloss. antep. & ibi notat & commendat Bart. Bald. Paul. & commu. doct. gloss. etiam ordinaria in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. in glo. 1. & ibi etiam Bart. & commu. doct. Ex quo deducit & inferit Paulus de Cast. quod licet ille qui non potest testari, non possit codicillari, ut in l. divi. §. licet. verfi. codicillos. ff. de iure codicillorum. & in l. conficiuntur. §. 1. eod. titul. & in l. 2. ff. de lega. 1. & in l. 1. ff. de lega. 3. & in l. ex testamento. C. de fideicom. & in l. 1. titul. 2. part. 6. Tamen ista regula non procedit in teste, nec sequitur quod ille qui non potest esse testis in testamento non possit esse testis in codicillo. Ita Paul. de Cast. qui reputat sing. in dict. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. Ex quo datur notabilis declaratio ad nostram. l. 3. quod testes requisiti in codicillis sufficiant esse foeminae, nec obstat ista lex in quantum dicit quod in codicillis interveniat eadem solennitas, quae requiritur in testamento nuncupatio: quia in tellico respectu numeri, non vero respectu qualitatis personae, & ita tenerem in iudicando & consulendo licet forte alij teneant contrarium.

71 Item adde etiam circa praedicta quod si testator voluit facere testamentum & non adhibuerit solennitatem requisitam ad validitatem eius non valebit ut testamentum, nec ut codicillus: etiam si in eo interveniat solennitas requisita in codicillis, tex. est in l. 1. ff. de iure codicill. tex. in l. cohæredi. §. cum filia. verfi. quæ ita. ff. de vulg. & pup. tex. in l. fina. verfi. illud quoque. C. de codi. quod tamen hodie non potest verificari in testamento nuncupatio: quia eadem solennitas requiritur in codicillo quae requiritur in eo, ut in nostra. l. 3. Tamen potest tamen verificari & habere locum in testamento in scriptis, in quo tam de iure communi quam regio requiritur diversa solennitas & numerus testium in eo & in codicillis, ut supra visum & declaratum est, & adde quod videtur voluisse testari eo ipso, quod fecit institutionem haeredis, tex. est in l. non codicillum. C. de testa. tex. in l. illud. §. tractari. ff. de iure codicillorum. & utrobique communi. docto. Quod tamen limita & intelligo praeterquam si testator apposuit clausulam codicillarem dicendo quod si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum: quia tunc illa dispositio valebit ut codicillus, si non possit valere ut testamentum, tex. est formalis & expressus, in l. fin. verfi. illud quoque. C. de codicill. tex. in l. illud. §. tractari. ff. de iure codicill. tex. in l. cohæredi. §. cum filio. verfi. quæ ita. ff. de vulg. & pupil. & utrobique commu. docto. quae quidem clausula codicillaris in aliquibus casibus tacite censetur apposta ex praesumpta mente defuncti, licet expressè non dicatur.

72 Primus effectus est, quia si testamentum deficit ratione solennitatis, valebunt omnia legata

& relicta in testamento ab intestato iure codicillorum: & tenentur successores ab intestato illa solvere & prestare eis quibus relicta sunt, alias vero si prædicta clausula non sit appositâ, non valent nec successores tenerentur prestare de iure communi nec regio: nec obstat text. in authent. ex causa. C. de libe. præte. cum materia, quia procedet & habet locum, quando testamentum deficit ratione præteritionis, vel exheredationis: non vero ratione solennitatis ommissæ: nec obstat etiam lex. l. tit. de los testamētos. lib. 5. ordi. quia illa loquitur & procedit quæ testamentum deficit ex defectu institutionis, hæredis, vel defectu aditionis hæreditatis: & iste primus effectus non potest hodie praticari nec habere locum in testamento nuncupatio, cum eadem solennitas requiratur in eo, & in codicillis per istam nostram legem tertiam Tauri: potest tamen habere locum in testamento in scriptis, quia si non contineret solennitatem huius legis tertie Tauri, valebit saltem vt codicillus, si contineat quinque testes requisitos de iure communi, vt supra dixi & fundavi.

76 Secundus effectus est, quia si testator careat liberis, descendētibz, & ascendētibz, & instituit extraneū hæredem vniuersaliter & tale testamentum non cōtineat solēnitatē requisitā, sed bene contineat solēnitatem requisitam in codicillis, & sit appositâ clausula codicillaris, illa institutio hæredis directa cōuertit in fideicommissum vniuersale vt legitimi successores ab intestato teneantur restituere totam hæreditatem detracta quarta ipsi hæredi instituto tanquā si per fideicommissum essent grauati, quod hodie in nostro regno non potest exemplificari in testamento nuncupatio, sed tantum in scriptis per supra dicta: ita probat text. notabilis iuncta gloss. in l. ex ea scriptura. §. i. ff. de testa. vbi habetur quod si in testamento minus solenni sint appositâ verba fideicommissi, vel similia, institutio directa ibi relicta obliquatur, & ibi notant & commen. cōmu. docto. probat etiam text. in l. quærebatur. ff. de militari testamen. vbi si testator miles fecit secundum testamentum in quo approbavit primum, illa verba operantur fideicommissum vniuersale, vt institutio directa contenta in i. testamento obliquetur & valeat iure fideicommissi: & ad hoc notat & cōmendat ibi Old. Cyn. Barto. Albe. Bald. Ange. & commu. docto. facit text. notabilis & melior de iure in l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto, rup. vbi disponitur quod si testator in secundo testamento confirmavit primum testamentum nullum, dato quod illa confirmatio mero iure non valeat, sed nihilominus testamentum primum remaneat nullum. Tamē illa verba operantur vt primum testamentum valeat iure codicillorum, & hæres institutus in secundo testamento teneatur restituere hæreditatem, per viâ fideicommissi vniuersalis, hæredi instituto in primo testamento, & ad hoc notat & commēdat ibi Bar. Bal. Pau. Imo. & cōmu. docto. idem probat text. in l. si quis priore. ff. ad Trebellianum. facit etiam text. in l. codicillis. §. fin. ff. de lega. 2. text. in l. si in re. C. de testa. manu.

77 Ex quibus iuribus aperte colligit & inferit, quod per clausulam codicillarem videtur testator tacite grauare venientes ab intestato restituere per viam fideicommissi ea quæ reliquit per verba directa in minus solenni testamento: & in expresso ita tenet glo. ord. in l. ex testamento. C. de fideicō. in gl. fin. & ibi Petrus, Cyn. Albe. & commu. docto. tenet etiam Bar. in l. i. ff. de iure re codicil. col. 3. q. 5. & col. penult. q. 15. & ibi cōmu. docto. confirmat, quia quādo actus seu dispositio peccat in causa vel in materia propter defectum personæ vel solēnitatis, institutio ipsa vltis vel voluntas disponētis quæ non potest sustineri iure directo cōuertit in fideicommissum ex psumpta eius voluntate & legis dispositio: text. est in l. q. filiū. ff. ad Treb. vbi habet quod si testator grauatur hæredē vt non testet, videtur grauatus restituere hæreditatē venientibus ab intestato: text. in l. si filius familias. §. vt quis hæredem. ff. de lega. i. vbi habetur, quod si testator grauatur hæredem vt post mortem instituat aliquem hæredem in illis bonis, dato quod ista dispositio directa non valeat, nec hæres teneatur eum adimplere, tamen conuertitur in fideicommissum vniuersale, vt teneatur restituere bona ipsius testatoris ei quem volebat institui.

78 Tertius effectus est: quia si testamentum deficit ratione præteritionis vel exheredationis: quia pater præterit vel exheredit filium, vel descendente iniuste & extraneū instituit hæredē, & tale testamentum postea annullatur vel irritatur virtute iuris dicēdi nullum, vel querele: talis institutio extranei directa conuertitur in fideicommissum, vt filius vel descendens præteritus vel exheredatus succedens ab intestato teneatur restituere hæreditatem hæredi extraneo, instituto, detracta sua legitima, & hodie in nostro regno tenebitur restituere solum quintum bonorum, cum omnia alia bona sint legitima filij vel filiorum: ita probat text. in d. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto rupto. text. in l. quærebatur. ff. de mili. test. cum similibus supra allegatis, & in expresso ita tenet Bar. in authent. ex causa. C. de

sa. C. de libe. præ. col. fin. & q. & ibi Pe. col. fi. & q. Cynus col. fi. q. 6. Alb. col. 15. vers. in q. prædicta. Bal. col. 12. q. 7. Ang. col. fin. & q. Pau. de castro col. fin. nu. 15. Sali. col. fin. nu. 24. Alex. col. 6. nu. 13. vbi dicit hæc esse cōmunē opi. Corneus. col. 34. num. 47. Iaso. col. antepen. num. 22. vbi etiam dicit hæc esse cōmunē opi. Curtius. col. 20. num. 69. tenet etiam Bar. in l. i. ff. de iure codicil. col. 3. q. 5. idem Barto. Bald. & alij docto. in l. 2. ff. de lega. 3. Bald. Ange. Imo. & Aretii. in l. ex ea scriptura. §. i. ff. de testa. licet Contrarium tenent gloss. ord. in dicta Authen. ex causa. C. de libe. præte. in glo. fin. q. finali. quæ non est alibi iure secundum Angel. ibi. col. fi. & secūndum Alex. & modernos, quam sequitur ibi Old. Rejn. Marfil. Jacob. de Arc. Jacob. Butr. quos refert ibi Corneus. num. 47.

79 Inrellige tamen cōmunē opinionem quando pater præterit vel exheredit filium vel descendente scienter, secus vero si ignoranter, quia tunc non tenebitur filius ab intestato succedens restituere prædicta bona argumento text. in l. sicut certi. C. de testa. milit. text. cum materia in l. cum auus. ff. de codi. & demō. text. in l. si vnquā. C. de reuoc. dona. & in terminis ita tenet & declarat Bal. in dicta authent. ex causa. q. 7. & col. fin. in fi. & Corneus. col. antepen. de quo arti. vide ibi Iaso. col. antepen. num. 24.

80 Dubium tamē est an isto casu talis filius vel descendens grauatus restituere hæreditatem, tacite vel expresse possit detrahere duas quartas, scilicet legitimam & Trebellianicam: & effectus est maximus, quia si potest detrahere duas quartas, talis filius grauatus retinebit legitimam, & ex quinto bonorum detrahet quartam & residuum restituere: si vero vnā tantum possit detrahere retinebit legitimam, & restituere integrum quintum bonorum: in quo articulo reperio tres principales opiniones diuersas: prima est quod talis filius grauatus possit detrahere duas quartas, quia illud grauamen restitutionis hæreditatis, ipso iure non valet nec tenet in legitima: vt in l. quoniā in prioribus. C. de inoffic. testam. cum simi. vnde in alio tantum videtur grauatus, quod est hodie quintum bonorum in nostro regno. Ergo de eo poterit quartam deducere.

Secundò facit text. in Authent. de restit. & ea quæ parit. §. quā ob rem. cl. colla. 4. vbi habetur, quod pater non potest filium grauare in legitima onere fideicommissi: sed in alijs bonis: sic ergo eis debet detrahere quartam.

Tertiò quia filius non videtur capere legitimam ex dispositioe paterna, sed principaliter

immediatē iure naturæ, vt debitum quoddam: text. est in l. scripto. ff. vnde liberi. text. in l. cum ratio. ff. de bonis damnata. text. in Authent. de hæred. & falc. §. primum itaq. colla. 1. text. in Authent. de trien. & semil. §. si vero. cl. colla. 3. text. in c. Raynucius, de testa. ibi. vt legitima portio iure naturæ debeat text. in c. ius naturale. i. dist. ibi liberorum successio: residuum vero capie filius iudicio & dispositione patris, ergo si in eo est grauatus, debet deducere quartam, tanquam si in eo solo esset institutus.

Quartò facit, quia quando in vna & eadem persona concurret duplex ius vel qualitas, fungitur vice duarū personarū respectu effectus text. est in l. tutorem. ff. de his qui. vt indig. ibi discreti sunt enim iura, quantis plurā in eandem personam deuenirent: text. in l. si consul. ff. de adop. text. in l. accipientis. ff. de auto. auto. text. in l. i. ff. de ript. nupt. text. in l. tutor datus. ff. de fidei. & in expresso istam sententiam & conclusionem probat text. in c. Raynucius, de testa. text. etiam in c. Reynaldus, eo. titu. vbi habetur quod filius grauatus potest detrahere legitimam suam & Trebellianicam: & per prædicta fundamenta istam sententiam & conclusi. tenet, glo. ordi. melior de iure in dicto: c. Raynucius, extra de testam. verbo legitimam: & ibi Inno. colum. fina. & alij docto.

81 Secunda principalis opinio est quod talis filius grauatus non possit detrahere duas quartas, sed vnā tantum, nisi quatenus plus sit in vnā quam in alia. primò quia quarta Trebellianicæ debet ea ratione ne hæres grauatus recuset hæreditatem adire, vt in toto titu. ff. de C. ad Trebell. & probatur expresse in §. sed quia. In l. de fideicom. hære. & in §. i. In l. ad l. falc. Sed in filio hæredē instituto & grauato cessat ista ratio, cum sibi debeat legitimam, ergo & c.

Secundò facit, quia licet vtraq. quarta, scilicet legitima, & Trebellianica debeat filio instituto, illud est electiue vel alternatiue, non vero cumulatiue: & sic vnā eligendō altera debet priuari: quod probatur sic, illud quod quis capit iure institutionis imputatur in quartâ Trebellianicam, vel in portionem legitimam: vt in l. in quartam, cum materia. ff. ad l. Falcid. in l. quoniā nouella, de inoffic. testa. in l. cum quaeritur. & in l. parentibus. eo. titu. & in l. vt liberis. & in l. illud. C. de colla. vnde si filius eligat habere legitimam, ipsam debet cōputare in Trebellianicâ: & e conuerso: si eligat trebellianicam debet computare in legitimam, cum iure institutionis habeat, ergo vna earum debet esse contentus, & non potest petere vtrāq.

Tertio facit text. in l. Papinianus. §. si quis im-
pubes. ff. de inoff. testa. vbi habetur q. si aliquis
descendens cui debetur legitima sit arrogatus,
& postea sit exheredatus, licet iniuste remoue-
tur à quarta si semel consecutus fuit quartam
quæ filij arrogatis debetur, ex constitutione
dij. Pij.

Quarto facit text. in eadem. l. Papinianus. §.
si conditioni. ff. de inoff. testa. vbi disponitur
q. si pater filium exheredauit, & extraneum in-
stituit sub conditione si quid dederit prædicto
filio exheredato, & talis filius illud acceperit
excluditur à querela, cum tam illud habeat iudicio
testatoris, & in expresso per ista funda-
menta istam sententiam tenet no. & originali-
ter Iaco. de Bello viso, in Authen. de restit. & ea
quæ parit in ar. mense. §. quam ob rem. colla. 4.
col. 2. & q. 2. tenet etiam Pe. Cynus, Iaco. de Ra.
& alij doct. antiqui in l. quanquã. C. ad. l. Falci.
Odo. in l. filium quem habentem. C. fami.
herc. & ibi Bald. col. 8. nu. 30.

82. Tertia principis opinio est q. si fili⁹ est gra-
uatus restituere pure & simpliciter, non possit
deducere duas quartas, sed vnã tantum: & ita
procedunt iura proximè adducta pro ista par-
te in secunda opi. principali: si verò sit grauatus
restituere sub conditione vel in diem, tunc adue-
niente conditione vel die, vtrinq; possit deducere
& detinere legitimam & Trebellianicam:
& ita procedunt iura & fundamenta superius
adducta in prima opinioe principali: & in ex-
presso istam concordiam & distinctionem tenet
glo. or. in l. Papinianus. §. meminisse. verfi.
fin. in verbo falcidiz. ff. de inoff. testa. & ibi no-
tabiliter Bar. q. fin. Bal. col. 2. nu. 2. Ang. col. 2.
nu. 5. Pau. de Cal. col. 2. nu. 6. Azo in summa, in
Authen. de hære. & fal. col. 2. nu. 10. colla. 2. glof.
ord. in l. quanq. C. ad l. Falci. & ibi Bart. Iacob.
Bu. Bal. Ang. Pau. Sali. & Corneus: gloss. etiam
no. & or. in authen. de hære. & fal. §. si quis au-
tem non implens, in verbo conferri. col. 1. Azo
in summa illius tituli. col. 2. nu. 10. Bal. in l. iube-
mus. C. ad Trebel. col. 2. nu. 6. Pau. ibi. col. 2. nu.
2. Alexan. latè & no. in l. in ratione. §. quod vul-
go. ff. ad l. Fal. col. 4. nu. 9. & istam dicit com-
mu. opi. Iaco. in l. filium quem habentem. C. fa-
mi. herc. col. 4. nu. 6. Abb. in c. Raynūtius. ante
pe. col. nu. 25. de testa. & ibi Anch. col. 15. nu. 62.

83. Et licet extraneus hæres grauatus computet
in quartã Trebellianicã fructus perceptos pen-
dente conditione vel die, quia iudicio testatoris
percepti videntur, vt in l. mulier. §. si hæres. ff.
de Trebellianum. & in l. in fideicomissariam,
c. titu. & ibi communiter docto. tamen secus

est in filio grauato: quia nõ computat fructus
in quarta Trebellianica, text. est in l. iubeamus.
C. ad Trebellia. & ibi commu. docto. aduerten-
dum, tamẽ quod in puncto iuris ista opinio &
cõclusio non videtur vera, imò indistincte mo-
do filius sit grauatus restituere pure, modo sub
conditione, modo in diem non possit detrahe-
re duas quartas, sed vnã tantum per funda-
menta superius adducta in secunda opinioe
principali & in specie ita probat text. in l. iube-
mus. C. ad Treb. vbi etiã eo casu quo filius gra-
uatus est restituere sub conditione tm pot detra-
here vnã quartã, nam dicit text. quod detra-
ha quarta dodrans restituatur nisi respondeas
quod præsupponitur prius esse detractam legi-
timam, cum in ea non possit grauari.

84. Secundò facit incõuincibilis ratio, quia plus
grauatur & oneratur filius statim pure & sim-
pliciter restituendo q. sub conditione vel in diẽ &
ideo primo casu à fortiori deberet detrahere
duas quartas vbi filius grauatus sub conditione
detrahit quartã Trebellianicam, ergo nõ duas:
& pro hac opinioe si bene ponderetur facit
lex finalis titu. ii. par. 6. vbi dicit quod extrane⁹
hæres grauatus restituere hæreditatẽ, tenetur
computare fructus perceptos in quarta Trebel-
lianica. Sed filius grauatus non tenet compu-
tare fructus in legitima sua, vnde aperte dat in-
telligere quod hæres extraneus detrahit quar-
tam Trebellianicam, sed filius detrahit tantum
vnã quartam, hoc est legitimam: & hæc opi-
nio est approbata de iure Canonico & simili-
ter de consuetudine & in vtroq; foro est seruã-
da: nam quando aliquid est dubium de iure ci-
uili & clarè decisum de iure Canonico, illud est
in vtroq; foro seruandum.

85. Quod tamen limita & intellige in liberis de-
scendentibus, secus verò in ascendentibus: quia
modo quis eorum sit grauatus pure, modo sub
conditione vel in diem non detrahit duas quar-
tas, sed tantum vnã ex quo non reperitur in
eis immutatum & in specie ita tenet Bal. in l. si
à milite. §. si. ff. de mili. testa. licet relinquat cogi-
tandum & istud etiam tenet. & reputat singu-
lato. in l. filium quem habentem. C. fami. herc.
col. 5. nu. 9. idem Ias. in Authen. nouissima. C.
de inof. test. col. 7. nume. 47. Alex. de Imo. in l.
in rone. §. quod vulgo. ff. ad l. Fal. col. 6. nu. 11.

86. Quartus effectus est, quia si pater fecit testa-
mentũ inter liberos aliquem vniuersaliter in-
stituendo, alios verò pteriendo vel iniuste ex-
heredando vel quosdã inæqualiter instituen-
do & postea annulletur vel rumpatur testamẽ-
tum, talis filius vniuersaliter institutus vel filij
inæqua-

inæqualiter instituti qui maiorem partem rece-
perunt cõsentur meliorati in eo quod sit vltra
legitimam & sic omnes succedẽt ab intestato,
sed filius vel filij instituti percipiant iure præ-
legati vel meliorationis partes sibi assignatas
in institutione vltra legitimas eorum.

Quintus effectus est q. si quis fecit codicillũ
& constat q. voluit codicillari & in eo fecit in-
stitutionem directam hæredis, talis institutio
obliquatur vt successores ab intestato tenean-
tur restituere hæreditatem hæredi instituto in
codicillis detracta quarta, argumento text. in l.
Scauola. ff. ad Trebellianũ. vbi substitutio di-
recta pupillaris facta in codicillis, obliquatur
& valet ab intestato iure fideicommissi vniuer-
salis, ergo similiter institutio directa.

87. Secundò facit text. expressus & notabilis in
l. illud. §. tractari. ff. de iure codicillorum. vbi ha-
betur q. si testator fecit codicillum & nõ testa-
mentum, institutio directa vniuersalis in eo con-
tenta, conuertitur in fideicommissum, & per
consequens censentur venientes ab intestato
grauati restituere hæreditatem hæredi institu-
to in codicillis, & ibi notat & cõmendat Albe.
& commu. docto. antiqui.

Tertio facit text. in l. cum quis decedens. §.
Seia. ff. de leg. 3. vbi si testator in codicillis ade-
mit hæreditatẽ vel partem relictam in testamẽ-
to solenni & eam applicauit alteri in codicillis,
talis ademptio & institutio de ea facta in codi-
cillis valet & tenet saltẽ iure obliquo, vt illa hæ-
reditas vel pars restituatur per fideicommissum
ei cui fuit relicta in codicillis, & ad hoc illũ tex.
notat & commendat ibi Bar. & Albe. qui dicit
q. ille text. vix alibi reperitur, & per prædicta
iura & fundamenta istam sententiam & con-
clusionem tenet magistraliter Bart. in l. i. ff. de
iure codicil. col. 1. & oppo. i. licet corruptè alle-
get text. in dicto. §. Seiam. idẽ Bar. in l. verbis ci-
uilibus. ff. de vulg. & pup. col. 2. nu. 3. Ioan. de
Imo. in l. i. ff. de iniusto rupto. in finalibus ver-
bis. Paul. de Cast. notabiliter in l. 2. C. de codi-
cillis. & ibi Alex. Corneus & moderni, Salic. in
l. si idem. co. titu. q. fina.

88. Sextus effectus est q. substitutio pupillaris
directa contenta in codicillis obliquatur & va-
let iure fideicommissi, cum ex defectu solennita-
tis nõ possit valere iure directo, text. est capita-
lis & expressus in l. Scauola. ff. ad Trebelliani.
quem ibi ad hoc notat & commendat Bart. &
communiter docto. ex quo infertur quod si te-
stator fecit filio suo substitutionem compen-
diosam directam omni tẽpore & sit posita clau-
sula codicillaris, obliquabitur post tempus pu-

bertatis, & in terminis ita tenet Bald. dicẽs esse
nouum, in dicta. l. verbis ciuilibus. col. 2.

89. Sed quia supra visum est de forma & solenni-
tate testamenti, nunc restat videre qualiter pos-
sit reuocari: & resolutiue dico, quod sequenti-
bus medijs. Primo modo per rupturam actua-
lem testamenti scripturæ, sigillorũ, vel alterius
solennitatis, vel quando cancellatur, deletur,
vel interlineatur, aliqua pars substantialis eius:
text. est in l. ad testiu. §. si signa. ff. de testa. text.
in l. i. §. si lignum. ff. de bono. posse. secundũ ta-
bu. text. in l. nostram. C. de testa. text. in l. can-
cellauerat. ff. de ijs quæ in testa. delen. text. in l. i.
ff. si tabulæ testa. nullæ extat. in l. si vnus. verfi.
fina. C. de testa. & ista est vera & communis re-
solutio in dictis locis præcipue in dicta. l. no-
stram. C. de testa. & ita disponit lex. 24. titu. 1.
par. 6. vnum tamen est q. quando rumpitur te-
stamentum & scriptura reuocatur totũ testamen-
tum: quando verò cãcellatur vel interlineatur
aliqua pars testamẽti, non reuocatur in dubio
totum testamentum, sed tantum illa pars: ita
text. in dicta. l. cancellauerat. & prædicta proce-
dunt nedum in testamento in scriptis, sed etiã
in nuncupatioe redacta in scripturam.

91. Adde tamẽ q. si potest probari q. casu vel ali-
qua occasione est facta dicta ruptura vel cãcel-
latio, non reuocatur, vt dictis iuribus probat
quod limita & intellige nisi testator, tabellio,
vel notarius saluauit ipsam rupturam vel inter-
lineaturam, dicendo quod non noceat, quia
tunc non censetur fieri reuocatio: ita pbat tex-
tus in l. i. §. 1. ff. de his quæ in testa. del. & tenet
Bald. valde notabiliter in l. si vnus. C. de testa.
col. 2. vbi dicit quod talis saluatio debet fieri an-
te signum tabellionis, vnum tamen est quod si
testator habeat duo vel plura testamenta eius-
dem formæ & tenoris, & vnum rumpat & cã-
cellauerit, remanet aliud firmum & validum:
text. est notabilis & expressus, in l. fina. ff. de his
quæ in testamen. delen. cuius ratio est, quia li-
cet vnicum sit testamẽtum in substantia, & di-
cantur scripturæ originales, vt in l. vnum. ff. de
testamẽ. tamen fiunt & sunt plura quo ad pro-
bationem: & ideo videtur tantum renunciari
probationi illius scripturæ per cãcellationem:
non verò probationi alterius: quod tamen in-
telligo quando vtraq; scripturã est æquẽ prin-
cipalis & originalis: secus verò si vna sit penes
tabellionem tanquã originalis, & alia sit penes
testatorem transumpta & illam rumpat: quia
vitiatur & reuocatur testamentum, licet origi-
nalis sit penes tabellionem sine ruptura vel cã-
cellatione: ita singu. Pau. in l. nostram. C. de te-
Ant. Go. in ll. Tau. C 3 sta-

flamen. q. si licet Ange. ibi teneat contrarium. Ex quibus infertur, quod si creditor rüpat instrumentum debiti, vel tradat debitori, videtur remittere debitum: tex. est in l. si chirographu. ff. de proba. tex. in l. inductum. C. de solu. text. in l. labeo. ff. de pactis, vbi latè vide glof. & do.

92 Secundo modo reuocatur testamentum per secundum legitime factu: tex. est in l. r. ff. de in iusto. rupto. text. in l. cum in secundo. eo. titu. l. tex. in l. si quis priore. ff. ad Trebellia. text. in l. si quis cum. §. fin. ff. de vulga. & pupil. text. in §. posteriore. In l. quibus mo. testamen. infirmetur. text. in l. 21. titu. 1. part. 6. Quod extende vt procedat & habeat locum etiam si hæres institutus in secundo testamento nõ adiuerit hereditate, q. a noluit, vel q. nõ potuit, vel q. decessit in vita testatoris: quia solü attendit quod secundum testamētum valeat & sit perfectum & solenne, & ex eo possit hereditas adiri, licet ex aliquo casu non sit adita: tex. est in dicto. §. posteriore. cuius verba sunt, posteriore quoq; testamento quod iure perfectum est superius rumpitur: nec interest an extiterit aliquis hæres ex eo an non: hoc enim solü spectatur an aliquo casu existere potuerit: & ibi glo. or. & commu. docto. quod singu. limita & intellige quando in primo testamento nõ reperitur clausula derogatoria secundi testamenti: secus tamen est si reperitur aliqua clausula derogatoria secundæ vel tertioris testamenti: vt quia testator in primo testamento dixit, si postea aliud testamentum fecero nõ valere, vel similia verba: quia tunc secundum testamentum non valet, sed tantum primum: tex. est capitalis & expressus in l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. 3. & ibi late & magis aliter Barto. & commu. docto. text. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. & ibi etiam communi. doct. text. in l. 22. titu. 1. part. cuius ratio est, quia in dependentibus ab auctore & voluntate vnus sola pro testatio tollit actum sequentem & vires eius: tex. est in l. qui in aliena. §. si. ff. de acquir. here. & ibi Barto. & commu. docto. text. in l. at si q. §. pleriq; ff. de reli. & sump. fune. tex. cum materia. in l. Nefennius. ff. de neg. gest. text. iuncta glof. & commu. opi. in l. alimenta. C. eod. titu. & in expresso istam rationem ponit Barto. in l. non solum. §. morte. ff. noui ope. nuncia. col. 4. nume. 17. Cuman. & alij docto. in dicta. l. si quis in prin. testamenti. ff. de leg. 3.

93 Quod tamen limita & intellige, præterquam si in secundo testamento continetur reuocatio prioris clausule derogatorie, vt quia testator dixit, valeat istud secundum testamētum non ob-

stantibus quibuscunq; verbis derogatorijs. positis in primo testamento: cuius ratio est, quia nemo potest legem sibi dicere à qua non liceat recedere: tex. est in dicta. l. si q. in prin. testamenti. verfi. nemo enim. ff. de leg. 3. & ibi gl. or. Bart. & comu. doct. text. in l. diui. §. licet. iuncta glo. or. & commu. opi. ff. de iure codicil.

94 Pulchrum tñ & necessariu dubiu est an requiratur fieri expressa & specialis mentio prioris clausule derogatorie, an verò sufficiat generalis: in quo resolutiue dico, q. si prima verba derogatoria fuerint simplicia & generalia, vt quia dixit testator, si aliud testamentu fecero nõ valere, tunc sufficit q. in secundo testamento ponatur reuocatio simplex & generalis, dicendo, hoc secundum testamentu volo valere & reuoco primum testamentu pro me factu: si verò prima verba derogatoria fuerint specialia vel particularia, vt q. dixit si aliud testamentu fecero nõ valere nisi in eo sit scripta talis oratio vel talis clausula, tunc requiritur specialis reuocatio illius voluntatis, dicendo, hoc secundum testamentu volo valere & reuoco primum per me factum, non obstantibus quibuscunq; verbis derogatorijs ibi positis, neq; requiritur specificè & indiuiduo specificare vel declarare illa verba, argumento text. in dicta. l. si quis in prin. testamenti. vbi dicit q. sufficit specialis reuocatio prioris voluntatis, ergo non requiritur singularis, specifica, vel indiuidua: & in expresso ita tenet & declarat Bart. in d. l. si quis in prin. testamenti. ff. de lega. 3. col. 3. nu. 8. & ibi Cuman. & alij docto. Ange. de Peru. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. & ibi Pau. de Cast. Alex. & Soci. no. & melius quam alibi. colla. 3. verfi. 3. & vltima est clausula derogatoria. Iaso. colu. 4. verfi. secunda principalis conclusio. Bal. & moder. in l. sancimus. C. de testamen. Quod exten- det etiam si in primo testamento dicat testator q. non possit illud reuocare, etiam si in secundo testamento reperitur reuocatio prioris clausule derogatorie: ita Bar. & doct. vbi supra.

95 Item adde q. si in primo testamento sit appositum iuramentu, licet testator possit illud mutare vel reuocare per secundum, quia est contra bonos mores, quia auferret libertatem testadi, argumento text. in l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de verb. obliga. Adeo quod nõ esset periurus ex prædicta ratione, argumento text. in c. non est obligatorium de regu. iur. in 6. secundum Barto. in dicta. l. si quis in prin. testamenti. col. pen. & in l. si quis in quilibet. §. fina. de lega. 1. & in l. si fratres. §. idem respondet. ff. pro socio. & secundum Pet. Cynum & antiquos in l. i.

in l. C. de sacro. eccle. licet contrarium teneat Ioan. And. in c. quod semel. de reg. iur. in 6. & la re Imola in c. cum contingat. de iure iur. col. 15. idem Imol. in dicta. l. si quis in quilibet. §. fina. ff. de lega. 1.

96 Tamen illud iuramentum habet vim clausule derogatorie, & non potest primum testamētum per secundu tolli nec reuocari, nisi expresse fiat mentio de primo, illud reuocando ac si haberet clausulam derogatoriam: quia iuramentum appositum in aliquo actu cõtracto vel testamento, semper operatur vt valeat eo modo quo melius valere potest: text. est singu. & vnicus in l. cum pater. §. filius matre. ff. de lega. 2. secundum Bald. Imol. & alios doctores ibi: ergo in nostro casu operetur prædictam clausulam derogatoriam: vt non aliter secundum testamētum valeat, nisi expresse primum sit reuocatum: & in terminis per illum text. istam sent. & con. tenet Bar. in dicta. l. si quis in primo. col. fin. nu. 15. doctor Segura, vbi valde commendat in repetitione. l. filius dum in ciuitate. ff. de verb. obli. col. 10. verfi. ex hoc infertur.

97 Tertio modo reuocatur primum testamētum perfectum per secundum testamētum minus perfectum cum quinq; testib⁹, in quo sint instituti venientes ab intestato: text. est sing. & vnicus in l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de sta. & ad hoc notat & commendat ibi glof. ord. Bar. Alber. Cyn. Bal. & commu. doct. & est mirabilis & vnicus secundum Pau. & Ias. & reputat singu. & vnicus Ang. de Peru. in l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posth. col. 2. & idè disponit hodie. l. 22. verfi. fin. titu. 1. par. 6. vnum tamen est quod isti venientes ab intestato instituti in secundo testamento, non succedent ex testamento, sed tantum ab intestato, & institutio eorum solum operabitur vt rüpatur & annulletur primum testamētum perfectum & legitime factum: & ita communiter tenent & declarant docto. ibi. Sed contrarium expresse disponit hodie prædicta lex Partizæ imo q. succedant ex testamento.

98 Item adde q. isti venientes ab intestato, vocati in secundo testamento, debet esse proximiores in gradu: non verò remotiores: ita Bart. in l. in duobus. §. si prius. in fi. ff. de bono. poss. contra tabu. & tenet Paul. Alex. & Iacob. in dicto. §. si quis autem. confirmatur ex glo. vnica & eius conclu. in l. non iustam. C. ad Treb. vbi dicit quod licet venientes ab intestato videantur succedere ex tacita mente defuncti, vt in l. con- ficiuntur. de iure codicil. tamè debent esse proximiores & non alij remotiores & ad hoc no-

tant & commendant commu. docto. ibi. & reputat mirabilem Bald.

99 Item adde q. prædicta procedunt quando in primo testamento est institutus extraneus: secus verò si essent instituti venientes ab intestato primi gradus, vel saltem vnus eorum, quia tunc per secundu testamētum imperfectu coram quinq; testibus, in quo sint instituti venientes ab intestato, non tollitur primum ita glof. non ordin. in l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posth. in glo. si. quam ibi sequuntur commu. docto. & reputat singu. Cuman. Alex. & Ias. sed similis gl. est in §. eo autem solo. In l. qui mox testa. in fir. pro quibus est tex. for. in dicto. §. si quis autem in verfi. quem ibi notat & ponderat Arretin. & Iaso. item etiam prædicta procedunt etiam si venientes ab intestato vocati in secundo testamento sint instituti ex disparibus partibus: quia etiam isto casu rumpitur primum testamētum, & vocati & instituti in secundo testamento succedent ab intestato in qualiter ex voluntate defuncti: ita Alexan. in dicto. §. si quis autem. col. pe. nu. 9. & ante eum Fulg. ibi.

Item adde q. in secundo testamento debent esse vocati & instituti omnes venientes ab intestato primi gradus: & non sufficit quod vnus tantum sit vocatus & institutus, ita Cuman. in dicta. l. si filius qui in potestate. & tamen Fulg. filius, Alex. & Iaso. in dicto. §. si quis autem: licet Arretin. teneat contrarium in dicta. l. si filius. col. 6. pro quo videtur prædicta. l. Partizæ.

100 Aduertendum tamen, quod prædicta procedunt de iure communi, tamen de iure regio tantum possunt intelligi & habere locum in testamento in scriptis attenda ista nostra. l. 3. Tauri. Sed nullo modo possunt intelligi & practicari in testamento nuncupatiuo: nã cum in eo de iure nostro regio semper requirantur tres testes cum tabellione: vel quinq; sine eo, vt supra dictum & declaratum est, secundum testamētum necessario debet ista solennitatem continere, & per consequens erit testamētum perfectu cum non possint pauciores q. quinq; ibi interuenire & semper reuocabit primum, modò sint instituti cõsanguinei modò extranei: nec obstat si dicas q. tali casu in secundo testamento sufficiant tres sine tabellione, quando in eo sint instituti venientes ab intestato: cum hoc casu ex numero testium possunt tolli & diminui duo testes: quia respondeo & teneo quod non sufficiunt nec possunt tolli & diminui prædicti duo testes: quia text. in dicto. §. si qui autè. pro forma requirit, quod in isto secundo testamento interueniant quinq; testes. Item etiam argumento

do formae singularis Bar. & ceteris in l. de lega. col. si. vbi dicit quod lex...

101. Ex quibus singulariter inferitur, quod si quis nullo prius facto testamento fecit testamentum imperfectum...

non autem si de bono possit secundum tabularum argumentum text. in dicto. s. quibus tamen ex quibus inferitur...

102. Quarto modo potest quaeri an testamentum legitime factum reuocetur per verbalem reuocationem...

in dicta l. sancimus. 2. col. Sed in hoc dubio articulo prima opinio est veteris & magis communis...

103. Quae tamen communis opinio limita, nisi testator quando reuocauit testamentum dixit...

tem. C. de testamen. de quo text. supra late dictum est & argumentum text. in l. si quis ita haeres instituitur...

104. Aduertendum tamen quod licet ista opinio sit vera & communis de iure communis, tamen de iure regio non dicitur & subtiliter tenet...

meretobmutuisset, magis coepisset eum testamē-
tum facere quam fecisset; itaque primos heredes
ex eo testamento non futuros: Labeo tamen hoc
verum esse existimat, si constaret voluisse plures
heredes pronuciare, quae ad hoc notat & com-
mendat glo. or. Bar. Alb. Bal. Imo. Aret. & com-
mu. doct. & reputat fin. Pau. de Ca. notat etiam
& commendat Pe. Cin. Alb. Bar. Bal. Sali. & com-
mu. doct. in l. iubemus. C. de testa. probat etiam
tex. in l. ex ea scriptura. ff. eodem tex. in l. Lu-
cius. ff. de mili. testa. tex. formalis & expressus
in l. furiosus. ver. r. C. qui testa. face. poss. & idē
disponit lex. 23. titu. 6. par. quod intellige qua-
do expressē constaret quod testator volebat alia
disponere, addere, vel detrahere: quia tunc est
imperfectum ratione voluntatis: & ideo non
valet, sed in totum vitatur: secus tamen est in
dubio quando de hoc non constaret: quia tes-
tamentum valeret & censeretur perfectum &
consummatum: ita formaliter pbat ibi text. dū
dicit Labeo: tamen hoc verum esse existimat si
constaret voluisse plures heredes pronuciare:
& ibi tenent & declarant Paul. & Imo. & Areti.
ex quo eligitur talis conclusio secundū eos, quod
in dubio actus testamenti censeretur esse perfe-
ctus & consummatus, nec obstat tex. in l. pen.
C. de instit. & subst. vbi habetur quod si testa-
tor dixit, quod instituebat heredes secundū con-
ditiones infra scriptas, & postea mortuus est
antequam aliquā apponeret, quod valet testamē-
tum: quia respondeo quod ibi testator comple-
uit & absoluit totum testamentum, & visus est
penituisse prioris voluntatis: sed in nostro ca-
su testator non perfecit, nec consummauit testa-
mentum, sed morte est praeventus, antequam
absolueret vel consummaret, unde licet nihil di-
xit nec protestatus est, in dubio testamentum
vitatur, ita tenet & declarat gloss. or. in dicta. l.
pen. C. de instit. & subst. in glo. 1. in 2. solu-
tione & ibi Bar. Pau. Alexan. & Iaso. & Philip.
Detius. gloss. etiam ordi. in l. quoties. §. tantū-
dem. ff. de hered. insti. in glo. 1. in fin. & ibi com-
muniter docto. facit etiam text. in l. 2. eodem
tit. vbi habetur quod si testator dixit quod in-
stituebat heredes in partibus infra declarandis,
& postea non fecit nec declaravit, sed habuit
testamentum pro perfecto, & absoluto, valet &
tenet: nec praedictis obstat etiam tex. sing. &
subti. in l. 3. ff. de mili. testa. vbi habetur quod si
miles coepit facere testamentum & non perfe-
cit valet & tenet: quia respondeo quod ibi de-
stinaverat & intendebat testari de iure comu-
ni, & morte praeventus est, & tamen perfecit
& compleuit testamentum saltem de iure spe-

ciali & iure militari coram duobus testibus &
ideo valet & tenet: quia respectu illius iuris &
solemnitatis bene est perfectum, & in expresso
ita tenet & declarat ibi Dinus Bar. Bal. & com-
mu. docto. idem Bar. in l. 2. ff. de iure codi. 3. col.
ex quo tex. cum comu. sententia. Nota & colli-
ge quod quando quis fecit actum qui non po-
test valere de iure communi, sed tantum de iu-
re speciali, videtur velle uti suo privilegio, ut va-
leat & teneat de illo iure. spali & privilegiato.
106 Et in tantum est vera praedicta sententia & con-
clusio, quae habet quod testamentum imperfe-
ctum ratione voluntatis non consummatur, est
nullum, & in iam dispositis non valet, ut pro-
cedat & habeat locum etiam si praecessit insti-
tutio vel legatum ad pias causas: ita singu. Pau.
de Castr. in dicta. l. si is qui testamentum, ff. de
testamen. 2. col. versi. & eadem ratione. & dicit
perpetuo esse menti tenendum, & idem tenet
ibi Areti. fina. col. in fin. Bald. in l. 1. C. de sacro.
eccle. 2. lectura. antepen. col. 6. q. Ioan. de Imol.
in. c. 2. de testamen. 4. col. nume. 22. & ibi Anch.
3. col. nu. 10. Barba. in. c. relatum. el. 1. eod. tit. 20.
col. nume. 15. Oldrad. in con. suis. confi. 19. Licet
contrarium velit Bart. in. l. in testamento. ff. de
fideicommiss. liber. Abba. in. c. 1. de succes. ab in-
testato. 2. col. nu. 2. Secundū & principaliter ex-
tende ut procedat & habeat locum etiam in tes-
tamento inter liberos, & hoc est valde utile in
casu quo sunt instituti inaequaliter, vel vni cor-
rū est facta melioratio tertij & quinti vel par-
tiseius: ista est glo. singu. in iure. in l. si. C. fami-
herc. nec in verbo, nec impletum. quam ibi ad
hoc notat & commēdat Bar. Bal. Pau. Sali. & com-
mu. doct. idē etiam voluit glo. in dicta. l. si is qui
testamentum. ff. de testa. in glo. fin. & ibi tenet
Bart. Pau. Imo. & Areti. tenet etiam Bar. Bal. &
commu. doct. in l. hac cōsultissima. §. ex imper-
fecto. C. de testa. Ang. de Are. in. §. eo autem so-
lo. Institui. quibus modis testa. in fin. Abb. in cō-
105. 2. volumi. Rodericus Sua. in repetitione le-
gis quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa.
fo. 89. 3. col. versi. 4. quare: neque obstat text.
cum materia in dicta. l. hac cōsultissima. §. ex
imperfecto cum Authentica sequenti, & in l. si
na. C. fami. herc. vbi habetur quod valet testa-
mentum imperfectum inter liberos: quia debet
intelligi quando erat imperfectum ratione so-
lemnitatis: secus vero quando esset imperfectum
ratione voluntatis: ut in nostro casu: quia tūc
non valet etiam inter liberos: & in expresso ita
respondent glossae ordinariae & commun. do-
cto. vbi supra. Tertio extende ut procedat & ha-
beat locum etiam si in tali testamento esset posi-

ta

ta clausula codicillaris: quia similis non valet
testamentum nec censet esse facta repetitio ab in-
testato: ita probat tex. notabilis in l. ex ea scri-
ptura. ff. de test. & ibi Ioā. de Imo. & alij docto.
tex. in l. fideicommiss. §. quoties. ff. de lega. 3. p. q. iu-
ra: ita tenet Bar. in l. 1. ff. de iure cod. 2. 4. q. Pau.
de Cas. in l. si is qui testamē. ff. de testa. fin. col.
& facit bonus tex. in l. Lucius. ff. de mili. testa.
nec obstat tex. in l. si. vers. illud quoque. C. de co-
di. vbi habetur quod omnia contenta in testamen-
to nullo & imperfecto valent & censerentur repe-
ta ab intestato posita clausula codicillari: quia
debet intelligi quando testamentum est nullum &
imperfectum ratione solemnitatis, non vero ratione
voluntatis, ut in nostro casu ita tenet & respon-
det Bar. in dicta. l. 1. ff. de iure codicillo. 4. q. &
praedicti doctores vbi supra, ex quibus datur
necessaria declaratio ad l. 1. titu. 2. lib. 5. ordi. vbi
disponitur, quod licet testamentum non valeat, cō-
feruatur legata & omnia in eo contenta ut de-
beantur ab intestato: quia debet intelligi qua-
do testamentum deficit ratione solemnitatis, non
vero ratione voluntatis.
107 Itē quare si testator fecit testamentum nūcu-
patium in scriptura publica coram tabellio-
ne & legitimo numero testium & debita solē-
nitate & cōplevit ultimā totum testamentum.
tū testator, decessit & mortuus est antequam
ei legere coram testibus, an valeat & teneat &
prober voluntatem defuncti: & breuiter & reso-
lutiue dico quod non, tex. est singul. & vnicus
in iure, in l. fideicommissa. §. quoties ff. de lega.
3. quem ad hoc notat & commendat glo. or. Bar.
Bal. & comu. docto. antiqui & reputat sing. &
unicum. Alb. reputat etiam singu. Bal. in l. si. C.
de sen. expe. reci. & per illum tex. ita tenet Bar.
in l. si is qui testamentum. ff. de testa. 2. col. ver. qd
si testator. & ibi Pau. de Cas. & alij docto. idem
Pau. de Cas. in l. hac cōsultissima. §. at cū hu-
mana. C. qui testa. fa. po. 2. col. ibi facit tex. cui
ratio potissima est secundū doct. vbi supra quia
si instrumentum vel scriptura non legat, potest
aliud continere quam testator dixit, pro qua
sententia & con. considero sing. l. par. 102. in fi-
titu. 18. 3. par. Imo qd magis est in dubio non p-
sumitur lectū nisi probet, ita Bar. Bal. & alij do-
cto. in. §. quoties. qd intellige nisi tabellio vel
notarius hoc dixisset, vel nisi in fine instrumē-
ti vel scripturae reperiantur illa verba quae solent
apponi a tabellionibus. scilicet quod factum & abso-
lutum fuit. &c. Quia tunc praesumitur & pro-
batur esse lectum coram testatore & testibus,
& per consequens valet & tenet, ita singu. Bal.
in Authen. quod sine. C. de testa. 2. col. & idem

est in alijs quibuscunq; instrumentis super cō-
tractibus: ita pbat tex. no. in. l. contractus. C.
de fidei. instru. ibi & postremo partibus abso-
luti sint, quem ad hoc notat & commendat ibi
Bal. 3. col. Angel. & communi. docto. probat etiam
tex. qui non allegatur in l. si. C. plus vale.
quod agi. & ibi docto. tenet etiam Bald. in l. itē
quaritur. §. fina. ff. locati. 3. col. pro qua sen. &
con. considero. l. 54. in fin. titu. 18. part. & ita
practicatur.
108 Quod tū intelligi in testamento inter extra-
neos, secus vero inter liberos vel ad pias causas
quae valet licet non legat: ita Bar. in dicta. l. si is q
testamentum. ff. de testamen. 2. col. idem Barto.
in dicto. §. quoties. Iaso. in l. hac cōsultissima.
§. ex imperfecto. C. de testamen. 2. colum. nu-
me. 3. Ioan. de Imol. in. c. 2. de testamen. 5. colū.
Roma. in Authen. finiter. C. ad l. falci. 13. specia-
litate ultimarum voluntatum, ego tamen sal-
ua eorum pace, teneo contrarium, imo quod
tale testamentum non valeat etiam inter libe-
ros vel ad pias causas: quia attentā superiori
ratione deficit potius ex defectu voluntatis,
quam solemnitatis: unde in hoc articulo reso-
lutiue ego dicerē sic, quod si testamentum de-
bet probari per solam scripturā absque publi-
catione testium: quia est factum manu publici
tabellionis, tunc procedat & sit vera superior
opin. & con. scilicet: quod nullo modo valeat
neque probet, nedum inter extraneos, sed etiam
inter liberos vel ad pias causas: quia isto
casu proprie militat ratio superior: si vero fiat
in scriptura publica vel probata & fiat publi-
catio: quia testes veniunt & disponunt de volū-
tate & tenore testamenti & voluntate defuncti,
tūc valeat & teneat tū in extraneos quam in-
ter liberos & ad pias causas, quia cessat ratio su-
perior, & non deficit testamentum ex defectu volū-
tatis neque solemnitatis, & hoc teneo pro firmo
& aequo.
109 Itē quare si quis interroget testatorem coram
testibus rogatis an eum vel alium per eum no-
minatim instituat: & testator expressē dixit
quod sic, an valeat & teneat institutio: Breui-
ter & resolutiue dico quod valet, & talis haeres
censetur recte institutus, & consequet heredita-
tem defuncti: quam sen. & con. Primū probat
text. in l. si quis ita interroget. ff. de verbo.
obliga. tex. in l. si defensor. §. qui interrogatus.
ff. de interroga. actio. tex. in. §. praeterea. Insti-
de inuti. stipu. tex. in. §. quoties. eodem tit. Se-
cundū, tex. in l. Pamphilo. §. propositum. ff. de
lega. 3. ibi etiam ipso testatore interrogato an
ea dixisset. Tertio, tex. in l. nemo dubitat. ff. de
hare.

hære. insti. Quarto, text. i. l. hac cōsultissima. §. at cum humana. C. qui testa. fa. po. ibi. quā susceptam testatori recitavit tabellarius simul & testibus, & eloquium ipse suum profiteatur agnoscere, & ex animi sui quæ lecta sunt disposuisse, sententia. Quinto, text. no. in. l. fi. C. si quis aliquem testamentum. prohi. vbi verbis & blanditijs potest quis aliū inducere, vt eum instituat. Sexto, quia de iure naturali vel gētium est cui libet liberum arbitrium testandi quomodo velit & quomodo possit, dum tamen colligatur & intelligatur mens & voluntas eius coram legitimo numero testium: text. est. in. l. i. C. de sacro. eccle. & ibi commu. docto. & in expresse istam sententiam & con. tenet glo. notabilis & ordinaria in. l. iubemus. C. de testamē. in verbo quemadmodum. & ibi Pet. Cin. Iac. bu. Albe. Iaco. de Bellou. Richar. Ma. quos ipse Albe. refert. Barto. Ange. Salic. & Alexan. tenet etiam Bart. in. l. hæredes palam. finalibus verbis. ff. de testa. & ibi Imo. & Areti. idem Barto. in. l. i. §. si quis ita. de verbo. ob. & ibi Paul. & moder. Ioā. Imo. in. c. cum tibi. de testament. 2. col. nume. 3. Ioan. And. in additi. ad Specu. in titu. de testa. §. in primis. versic. quid si is. Ange. in. l. in fraudem. §. i. ff. de testamen. mili. & ista est commu. opin. secundum Alexan. in dicta. l. iubemus. C. de testamen. fin. col. & con. 2. eod. volu. & con. 33. 3. volu. Contrariam tamen tenet sen. & com. probat tex. expresse qui videtur carere respōsione in. l. iubemus. C. de testa. vbi disponitur quod pro forma & solennitate testamenti & euitanda falsitate requiritur, quod testator exprimat ore & voce propria nomen hæredis, & annullat testamentum, si aliter fiat, ergo cum lex illa requirat hoc expresse pro forma & solennitate testamenti non potest aliter valere, imo etiam quando sumus in dubio, eo ipso quod lex procedit actum annullado, si aliter fiat semper intelligitur esse de forma & solennitate, ergo in nostro casu non sufficit quod testator respondeat ad interrogata, sed oportet ore & voce propria exprimere nomen hæredis: text. in. l. hæredes palam. ff. de testamen. & ibi communi. docto. Secundo, text. in. l. i. §. in causa. ver. fic. qui quæstionem. ff. de quæstion. vbi habetur quod voluntas & confessio alicuius non dicitur propria & perfecte libera, quod interrogatus & incitatus ab alio respondet. Tertio, text. in. l. iubemus. versic. manu sua. C. de ergo. mi. anno. lib. 2. iuncta commu. opin. vbi disponitur quod ille qui tenetur manu, voce, & persona propria aliquid facere non potest mediante alio per procuratores vel substitutos: text. in

l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. to. tex. nota in l. 2. C. de his qui ve. æta. impe. tex. for. & expre. in. l. hac cōsultissima. §. at cum humana. C. qui testamen. fac. poss. vbi disponitur quod si testator committit dispositionem & voluntatem suam declaratam alicui scribendam, & postea legatur & recitetur illa scriptura corā testatore & testibus, & testator agnoscat & assentiat ei, valet & tenet: ergo si non procedat dicta voluntas testatoris per quam constat quod eius voluntate fuit confecta prædicta scriptura non valebit, & sic videtur casus directus in nra. q. p. ista parte contra communē opi. & in expresse istam sen. & con. tenet Alb. Papiensis quem refert Ioan. And. in additi. ad Spe. in titu. de testa. §. in primis. Bal. qui no. loquitur in dicta. l. iubemus. C. de testa. 3. col. & Nicho. de Ma. quæ ipse refert Pau. in dicto. §. at cū humana. 2. col. Ant. in. c. cum tibi. de testa. & Ro. de Sua. in allega. suis, alleg. 1. in. fo. 24. sed his non obstantibus ego teneo primā comu. sen. & opi. & primò non obstat tex. in dicta. l. iubemus. C. de testa. quia debet intelligi quado non præcessit interrogatio alicui. Secundo non obstat text. in dicta. l. i. §. in causa. ver. qui quæstionem. ff. de quæst. quia loquitur in criminalibus & tortura, vbi metu tormētorū multoties cōfitef quis cōtra se quod nunquā fecit. Tertio non obstat tex. in dicta. l. iubemus. C. de ero. anno. cū similibus, quia debet intelligi in casibus à iure expressis. Quarto non obstat tex. fortissimus in dicta. l. hac cōsultissima. §. at cū huma. C. qui testa. fa. pos. quia loquitur & pcedit in testamēto cæci, in quo plura sunt spalia ppter defectū visus. l. q. testet nūcupatiue & inter tab. & q. prius declarat volū. suā. & c. Itē quæro si testator infirmitate grauat & in extremis positus amisit loquelā taliter quod clare & articulatē non potest loqui: an possit testari & hæredē instituere saltē nutu vel signis? & breuiter & resolutiue dico quod si testator penitens amisit loquelā taliter quod clare, articulatē, & intelligibiliter non potest loqui, non potest testari neque hæredē instituere, etiam si nutu, vel signis exprimat voluntatē suā: ita probat text. no. in. l. iubemus. C. de testa. vers. si enim: cuius verba sunt, si em talis est testator qui neque scribere neque articulatē loqui potest, mortuo similis est, & falsitas in eloquijs committit, & ad hoc notat & cōmendat ibi Bar. Pau. & comu. docto. tam antiqui quā moderni. Bal. Pau. & alij docto. in l. 2. ff. de testa. si verò penitens non amisit loquelā, sed loqui potest licet tardē balbutiendo, & non articulatē, taliter quod potest intelligi, bñ potest testari & hæredē instituere: text. est in. g. & vnica

cus in iure, in. l. qm indignum. C. de testa. ibi. q. forte femineis & balbutiens lingua profudit: quæ ad hoc notat & cōmendat ibi Bal. Ange. & comu. docto. & reputat sing. Pau. & vnica Iaso. notat etiā & cōmendat Ang. Imo. & alij docto. in. l. iū aduerfa. ff. de testa. idē Ang. & docto. in. l. in fraudē. §. 1. ff. de mil. testa. Roma. in. l. i. ff. de verbo. oblig. 2. col. Bald. in. c. 1. §. v. v. v. de pace Constanz. in. v. fe. 2. col. nu. 6. Ang. de Areti. in. §. i. In. l. de testa. pen. col. facit etiā text. in. c. Rainucius. de testa. ibi in extremis positus cōdidit testamentū: text. in. c. nos quidē. eo. tit. ibi de hac luce migrantē: text. in. l. Pamphilo. §. propositum. ff. de leg. 3. ibi in discrimine vitæ cōstitutum: text. in. l. Seia. §. fin. de dona. cau. mor. Vbi habet quod cōtractus potest fieri vsq; ad vltimū vitæ spiritū, si memoria non sit lesa: & ad hoc notat & cōmendat docto. ibi. & illum dicit singu. Bal. in. c. q. frequēter vt lite non con. 3. col. & pro vtraq; sen. & con. confidero tex. formalē & expresse, in. l. discretis. ver. fi. C. qui testa. fa. po. qui expresse determinat, quod ille qui casu vel morbo, vel infirmitate superueniente est factus mutus vel lingua est impedita, taliter quod penitus amisit loquelam non potest testari, nisi sciat scribere: ergo clare patet & inferi quod nutu vel signis non potest testari, neque hæredē instituere: si verò penitus non amisit loquelam, sed quomodo docung; possit loqui tardē balbutiendo, & non articulatē potest testari & hæredem instituere. Limita tamen & intellige superiorem doctrinā & con. vt procedat & habeat locum, præterquam in testamento & institutione ad pias causas: quia valet & tenet & potest fieri solo nutu & signis: ista est gloss. sing. & vnica in. c. cum tibi de testamē. quam ibi no. & commē. docto. & dicit vnica Bald. in. l. i. de sacro. eccle. 2. col.

111 Itē prædicta intellige in institutione vniuersali, secus tū est in legatis & fideicommissis: quia illa bene possunt relinqui nutu vel signis: text. est in. l. nutu. ff. de lega. 3. tex. in. l. & in epistola. C. de fideicommissis. tex. in. l. cum pponeretur. de lega. 2. tex. in. l. Labeo. §. fin. ff. de supe. lega. Intellige tū omnia prædicta respectiue in suis casibus, quando testator qui est in extremis amisit loquelam, sed non intellectū: quia si intellectū amisit, nullo modo posset testari neque hæredem instituere, neque legata relinquere, vt dicta. l. iubemus. C. de testamē. & in. l. conficiuntur. §. 1. de iure codicillo. & tenet & declarat Barto. & commu. docto. in dicta. l. nutu. ff. de lega. 3. Cinus & commu. docto. in dicta. l. & in epistola. C. de fideicommissis.

112 Pulchrum tamen & subtilē dubiū est pro intelligentia prædictorum & validitate institutionis & legatorum, si testator ita in extremis positus & constitutus, fecit in institutionem & legata, & statim in continenti expirauit, an in dubio præsumatur esse sanæ mentis, & habere sensum & intellectum vt valeat & teneat testamentum eius & per eum disposita, an verò præsumatur carere sensu & intellectu: & videtur quod præsumatur defectus iudicij & intellectus, vt disposita non valeant, nisi ille qui pcedit validitatem eorum probet sensum & intellectum habuisse, argumento text. in. l. iubemus. C. de testa. vers. si enim. ibi. si enim talis est testator, quod neque scribere nec articulatē loqui potest; mortuo similis est, & falsitas in eloquijs committitur: & in expresse per illum text. ita tenet Petrus de Bella Per. in. l. & in epistola. C. de fideic. in. fi. & ibi Sali. in. fi. reputans esse singulare & dignum memoria: sed salua esse corumpace ego teneo contrariam sententiam, imò quod in dubio etiam illo tempore præsumatur esse sanæ mentis, & habere sensum & intellectum, vt omnia per eum disposita valeant & teneant, nisi ex aduerso probetur contrarium. Primò, quia quando actus de per se valet & habet sua essentialia formalia, ille qui vult & præterdit illum annullare ex aliquo defectu vel impedimento, debet illud probare: Secundo, quia naturaliter videmus & experientia docet, quod potest quis esse in extremis & in vltimo articulo mortis, & habere sensum & intellectum: vnde merito debet valere per eum disposita: nec obstat tex. in dicta. l. iubemus. in quo se fundant prædicti doctores: quia non loquitur tex. nec se fundat ex eo quod testator careat sensu & intellectu, sed eo quod amisit loquelā & nesciebat scribere: & sic voce propria neque scriptura poterat hæredem instituere, dato quod haberet sensum & intellectum.

113 Limita tamen superiorē con. quæ habet quod legata fideicommissa possunt relinqui nutu, vt procedat quando testator amisit loquelam casu vel morbo: secus tamen est si potest loqui & nullum habet impedimentum: quia tunc non potest legata vel fideicommissa relinquere nutu vel signis: ita Iaso. in. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. 1. pen. col. nume. 38. sed eius opinio aperte est falsa: primò, quia prædicta iura quæ dicunt quod legata & fideicommissa possunt relinqui nutu, loquuntur simpliciter & indistincte: ergo non debeat restringi ad illum casum particularem, quo testator amisit loquelā casu vel morbo. Secundo & in terminis facit, quia

quia actus vel dispositio quæ potest fieri nutu vel signis potest etiã fieri ab eo qui potest pfecte & articulãtẽ loqui, & non amittit loquelam casu vel morbo: tex. est in l. si stipuler. §. fin. ff. de verbo. obliga. tex. in l. in quibuscunq; ff. de actio. & oblig. tex. in l. obligamur. ver. si. eo. tit. tex. in l. in venditionibus. ff. de contra. emptio. & vtrubiq; commu. doct. Aduertendum tamẽ quod videtur quod superior conclusio & iura quæ habent quod solo nutu & signis possunt relinquere legata & fideicommissa corrigantur hodie per nostram l. 3. Tauri, in quãtũ dicit qd in codicillis interueniat eadem solennitas quæ requiritur in testamẽtis, sed illud non potest fieri nutu: ergo nec codicillus, legatũ, vel fideicommissum, sed teneo contrarium, imò quod non corrigantur, quia ista nra lex Tauri tantũ loquitur & pcedit in solennitate testiu, & solũ in hoc est equiparatio: nõ verò in modo relinquendi per testatõrẽ: quia potest relinquere verbo, vel scriptura, vel nutu, vel signis, sicut de iure cõi. Item pro cõplemẽto huius articuli pòt subtiliter dubitari si testator instituit hæredem solo nutu vel signis, an conuertatur in fideicommissum? & videt quod sic: quia institutio directa vniuersalis contenta in codicillis cõuertitur in fideicommissum: tex. est in l. Scauola. ff. ad Trebellia. & ibi cõmu. doct. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupil. Sed teneo contrarium: quia illa lex Scauola, loquitur quando verbis directis expressis testator instituit hæredem & tantũ deficit solennitas testium: secus verò quia deficit alia forma & solennitas testamẽti, quia instituit hæredem nutu vel signis, quia tunc nõ valet nec cõuertitur in fideicommissum, quod iterum intellige quando verbis directis est facta institutio: secus verò si verbis communibus: quia interrogat testator an velit relinquere sua bona Titio, & nutu vel signis consentiat, tunc valet & cõuertit in fideicommissũ vniuersale ab intestato: argumẽto text. in l. quoties. C. fami. herc. & in expresso ita tenet sing. Bal. in dicta. l. & in epistola. C. de fideicõ. 2. col. nu. 4. Iaso. vbi valde commẽdat. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. oblig. 3. col.

115 Item quæro si testator in testamẽto in institutione vel legato dixit & posuit verba dubia quæ possunt intelligi dispositiua & deliberatẽ plura vel nõ, an valeat & teneat talis dispositio? & breuiter & resolutiue in hoc dubio & subtili articulo dico, qd si verba sunt totaliter de futuro, quia dixit se instituturũ vel debere instituire Titium hæredẽ, nõ valet talis dispositio, nec dicitur p-

fecta nec deliberata: sed quãdã animi motus cuius effectus auferri in futurũ, tex. est formalis & expressus, qui sic debet intelligi in l. si. ff. de testa. cuius verba sunt, eius bona qui se imperatorẽ futurũ hæredẽ instituerit, a fisco occupari nõ possunt, & ad hoc notat & cõmendat ibi Bar. Bal. Imo. & cõmu. doct. qd intellige & extende etiã in psona priuilegiata, vel fauorabili, vel in pia causa: quia est defectus volũtatis & nõ solennitatis.

116 Si verò verba sunt dubia quæ possunt trahi ad sensum perfectũ & deliberatũ de presenti, vel ad sensum non perfectũ & deliberatũ de futuro: quia testator dixit volo instituire Titium, vel similia verba: quia possunt intelligi qd de presenti deliberatẽ instituit, vel possunt intelligi qd vult instituire alio tempore in futurũ, tunc distinguo, nõ si talia verba dubia pferat verbis vocatis & rogatis testibus in sufficienti numero, intelligit & psumit velle testari & disponere de presenti & deliberatẽ: si verò talia verba pferat nõ vocatis vel rogatis testibus, tũc talis dispositio nõ valet: quia nõ est pfecta nec deliberata de pnti, sed tũ cõsetur esse quidã animi motus faciendi vel instituendi in futurũ: tex. est singu. & expressus qui sic debet intelligi, in l. diu. Traianus. ff. de mili. testa. & ibi. cõmu. doct. qd etiã intellige & extẽde, modò psona sit priuilegiata, vel fauorabilis, vel pia: modò nõ, vt probat ibi tex. qui loquitur in milite: & ad hoc illum tex. notat & commẽdat Socinus in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. obliga. 1. col. & referita dixisse & cõsuluisse in magna causa sibi cõmissa, quod reputat bene signadũ & notandum: quia multoties posset contingere: sed aduertendum quia ista sen. & distinctio nõ videtur posse verificari nec procedere cum in testamẽto testes debent esse rogati, vt in l. hac cõsultissima. C. de testa. cum simi. Ergo semper dicemus quod talia verba dubia perfectam dispositionem inducant. Si verò testes non sunt rogati, etiã si verba non sunt dubia, sed certa & clara, actus testamẽti est nullius momenti, & sic superior doctrina & distinctio non videtur posse verificari: sed sustinendo dic quod potest procedere & verificari in testamẽto & dispositione ad pias causas, vel in casibus in quibus non requiruntur testes rogati, vt in c. cum esset. & in c. re latum de testa. cum similibus: item potest procedere & verificari hodie in nostro regno: quia in qualibet psona & causa non requiruntur testes rogati attenda ista. l. 3. Tauri. & dixi & cõclusi supra qd est nouum & necessarium: quod tamen singulariter limito & intelligo, præterq-

si talia verba proferantur à testatore in discrimine vitæ constituto: quia tunc semper disponunt etiã si ea non dixit coram testibus rogatis: ita tenet solus Faber in §. planẽ Insti. de mili. testa. 1. col. in medio, & sequitur ibi Ang. col. 2. Ex quibus nouiter intelligo tex. in l. quoniam indignũ. C. de testa. vbi disponitur quod non interest vtrũ testator dicat instituo, hæredem facio, volo, mando, cupio, vel erit, vel similia verba: sed quocũq; verbo vsus sit, etiã valde dubio, valet testamentum & institutio: quia respõdeo, licet nemo tangat qd debet intelligi modo prædicto. si quã vocatis & rogatis testibus testator dixit, etiã si simus in casu quo non requirantur de iure rogati.

117 Itẽ ex prædictis infertur qd cũ in legatis & fidei commissis particularibus vel vniuersalibus non requirantur testes rogati, vt in l. si. ver. si. C. de codi. ibi. vel rogati vel qui fortuiti venerint, & in l. 1. tit. 12. 6. par. quod si testator in legato vel fideicommissio posuit talia verba taliter qd nõ cõstet de sua expressa & deliberata dispositione & volũtate, habebit locũ prædicta distinctio: quia si vocatis & rogatis testibus dixit, psumit legare & relinquere cũ deliberatione, & dispositio erit valida & pfecta, si verò dixit nõ vocatis nec rogatis testibus, nõ valebit, & in expresso ista sen. & cõprobat tex. sing. & vnicũ in iure, in l. Paphilo. §. propositũ. ff. de lega. 3. ibi accersitis amicis & c. & illũ tex. ad hoc notat & cõmendat Bar. Bal. Pau. Imo. & alij doct. in l. si. ff. de testa. & illũ tex. reputat singu. & vnicũ Ang. in l. serui electione. ff. de leg. 1. & ibi Alexan. 2. col. & notat & cõmendat Pau. Imo. Aret. & cõmu. alij doct. Pau. de Cas. no. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. & fide ca. 2. col. & ibi Iaso. 3. col. nu. 13. Bart. in l. gerit. ff. de acq. hære. 4. col. nu. 13. quod etiã limito & intelligo, pterquã si talia verba proferat in discrimine vitæ constitutus, quia tũ semper disponũt, etiã si nõ dixit, neq; proferat coram testibus rogatis, vt §. proximẽ dixi & pbaui. Itẽ etiã limito & intelligo præterquã si testator prædicta verba dixit & protulit cum iuramento: quia tunc disponerent, argumẽto text. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. quẽ reputat singu. & vnicum Bal. ibi.

118 Item infertur quod si pater coram sufficienti numero testium dixit, quod volebat talem filium suum meliorare, non erit melioratus, nisi si vocatis & rogatis testibus dixit: vel nisi concurrat aliqua alia coniectura per quã videatur patrem deliberatẽ dixisse, cum talia verba dubia aliter non disponat vt supra dixi & pbaui. Itẽ infertur quod idem erit in contractu qui pen-

det de voluntate proferentis, vnde si quis dicat quod vult dare vel donare Titio talem rem vel pecuniam: nõ tenetur nec erit obligatus dare: quia nõ cõsetur perfecta, deliberata, nec dispositiua donatio, nisi dixit vocatis & rogatis testibus: & ita reperio qd tenet Petrus & Cin. in l. in vendentis. C. de contra. emptio. qd etiã pcedit de iure regio stãte. l. 3. tit. 8. lib. 2. ordi. quia illa requirit voluntatẽ obligantis quæ in nostro casu non psumit nisi fiat coram testibus vocatis & rogatis: nam licet in contractibus non requirantur testes rogati, vt in l. ad fidem. ff. de testibus. & ibi doct. & tenet gloss. ord. Alber. Bald. Pau. Sauc. & communis opi. in Authẽ. rogati. C. de testibus: nisi in casibus specialibus vt ibi notatur: tamen illud est verum & procedit quando promittens, donans vel contrahens deliberatẽ se obligat: secus verò si proferat verba dubia de quibus supra: quia non cõsetur se obligare nisi vocatis & rogatis testibus hoc dixisset.

119 Item infertur quod si quis habet facultatem eligendi inter res vel personas à lege vel ab homine, simpliciter dicat, volo eligere talem rem vel personam, per hoc non erit facta electio nisi concurrat aliqua psumptio, de quibus supra, & in terminis ita tenet gloss. ord. in l. serui electione. ff. de legatis. 1. in gloss. 2. & ibi Barto. Bald. Pau. & comm. doct. qd est notabile ad omnes leges permittentes electionẽ in rebus & personis. Itẽ infertur qd si hæres ex testamento vel ab intestato dixit coram testibus volo esse hæres, vel volo adire, non per hoc censetur adita hæreditas nisi concurrat aliqua psumptio vel coniectura de supra dictis, p quã deliberatẽ videatur adire: ita Bar. in l. gerit. ff. de acqui. her. 4. col. nu. 13. & eodem modo si protulit verba negatiua, dicendo non sum hæres, vel nolo adire: non censetur repudiare nisi concurrat aliqua psumptio de supra dictis: ita Bar. in l. si quis suus. ff. de iure delibe. & ibi Paul. & alij doct. & ita debet intelligi gl. or. in l. qui se patres. C. vnde libe. de quo melius quã p alium, per Ias. ibi. 1. col. nu. 4. & Phil. Deci. 4. col. quod limita & intellige quando actus dependet à voluntate vnius in contractu vel vltima voluntate: secus verò si à voluntate duorum, vt in cõtractu emptionis, locationis, societatis, vel similibus: quia tunc talia verba dubia disponunt & obligant: glo. est nota & ord. in l. in vendentis. C. de cõtra. emptio. in gloss. magna prope finẽ & ibi comu. doct.

120 Item quæro si testamentũ est factum cum minus solenni voluntate, quia deficit aliquis testis

ftis vel alia solennitas de quibus in ista. l. & supra dictum est, an hæres institutus possit cum bona conscientia retinere hæreditatem in qua est institutus? & reso. dico q̄ videtur q̄ hæres sit securus in conscientia: dum tamen testamētum habeat duos testes, per doctrinam & consingu. Innocē. in. c. q̄ sicut. de electione. vbi dicit q̄ electio facta solennitate iuris naturalis vel gentiū scilicet duorum testium, licet sit nulla de iure positiuo, & valet & tenet in foro conscientie. Idem Innocen. in. c. si celebrata. de cleri. excommu. in. 2. colū. quam sequitur & commēdat Abba. in. c. quia pleriq; de immu. eccle. fin. colum. & q̄ idem Abba. in. c. i. de integ. resti. fin. colum. & q̄ Ancha. in regu. beneficiū de regu. iur. in. 6. 4. colū. 6. q̄ idem Ancha. in regu. possessor. eod. titu. 9. & 12. col. vbi dicit se cōsuluisse quatuor peritissimos magistros in sacra Theologia. & consenserunt in hac sententia. Ioan. de Imol. in. l. nemo potest de lega. 1. 3. col. & ibi Alex. 6. col. & Iaso notabiliter melius quā alij. 26. col. nu. 2. idem Iaso in. l. si post diuisionem. C. de iuris & fac. igno. penul. col. idem Iaso in. §. sed iste quidem. Insti. de actio. pe. col. Feli. in. c. 1. de consli. 10. colū. nu. 39. Syluester in sua summa, in verbo testamentum. 1. parte. 4. q̄. & in verbo, alienatio. §. 13. & in verbo legatū. 4. par. §. 10. & in verbo hereditas. 3. par. §. 7. Adrianus Papa in quolibetis suis, quolibeto. 6. arti. 1. conclu. 2. in secundo corollario confirmatur, quia leges humanæ positivæ fundant se in excludenda & euitanda falsitate, vt in. l. fin. C. de fideicom. & in. l. iubemus. C. de testa. cum simi. ergo cessante dolo & fraude, si constat hæredi scripto de voluntate defuncti, licet retinebit. cōfirmatur etiam ex tex. in. l. fin. ff. de rebus eorū vbi ex testamento minus solenni probatur voluntas defuncti. probat etiam tex. in lege. 2. C. de fideicom.

121 Ex quo infertur, quod si hæres non confecit inuentarium, non tenetur in foro conscientie ultra vires hæreditarias: quia lex positua præsumit hæredem subtraxisse, vt in Authenti. de hæredi. & fal. §. fancimus igitur. colla. 1. ibi & non per ea quæ fottē surripiunt: quem text. ad hoc no. & com. Bartol. in. l. in ratione. §. quod vulgō ad. l. fal. 3. colum. Bald. in. l. fin. C. de iure deli. 2. colum. 6. quæstio. idem Bald. in. l. filium quem habentem. C. fa. her. penulti. colum. idē Barto. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 9. colum. num. 45. Abba. in. c. 1. de solu. idem Abba. in. c. tua nos, de vsuris. Hosti. in summa de testa. §. pe. versic. Sed quod si bona. Ioan. An. in. c. quanquam de

vsu. lib. 6. Bar. in. l. gerit. ff. de acqui. hæredi. idē Bar. in rubri. eo. titu. & ibi Alexan. & Ias. Ana. in. c. in literis de rap. Abba. in. c. Rainaldus. de testa. 3. colū. num. 14. Ana. in regu. possessor. de re. iu. in. 6. Item infertur q̄ si quis est confessus spe futuræ numerationis, & nō sit opposita exceptio infra biennium, est securus in conscientia. si nihil recipit: ita Inno. in. c. quia pleriq; de immu. eccle. & ibi Abbas. & alij docto. itē infertur idem esse in cōdēnato per iudicē iniuste, vt nō teneat soluere in cōsciētia: ita ibi Innocē. Abb. & cō. alij doct. Dicunt tamen & tenent doct. vbi supra quod successores ab intestato licet possunt petere hæreditatem ab ipso hærede instituto, & securi erunt in conscientia cum petant autoritate legis: & idem est à fortiori, si possident dicta bona: quia non tenentur restituere hæredi instituto in minus solenni voluntate: ita Bal. in. l. si post diuisionem C. de iu. & fac. igno. si colū. & ibi Paul. Iaso. & alij doct. & similiter si hæres institutus in min⁹ solenni voluntate petat dicta bona à successoribus ab intestato: iuste possunt se defendere cum bona conscientia autoritate legis. Sed cōtrariam sententiam, imò q̄ talis hæres institutus in minus solenni testamento non sit securus in conscientia, sed teneatur restituere successoribus ab intestato, aperte vult. S. Tho. 2. q̄. 96. art. 4. vbi dicit & ponit pro solida doctrina quod leges humanæ positivæ conditæ ab eo q̄ habet potestatem ex iusta & rationabili causa super rebus temporalibus & super certo disponendo, ligant & obligant subditos etiam in foro conscientie: idem tenet Henricus. Quod libeto. 8. q̄. 22. tenet etiam Bal. Pau. Alexand. & Iaso. in. l. penul. §. illo. C. de nece. ser. hærede in situ. idem Bal. in Authen. ingressi. C. sacro. eccle. 6. col. idem Bal. in. l. cum quis. C. de iuris & facti igno. 6. colū. num. 14. idem Bal. in. c. in omni negotio. de testi. Abb. i proemio Decre. in parte, rōx pacificus. 4. col. nu. 4. idem Abb. in. c. 1. de consli. 6. col. & ibi. Feli. 13. col. num. 44. Paul. de cast. in rubri. de acqui. hæredi. in fine. & ibi Fran. de Areti. & Iaso. Ancharra. in regu. possessor. de regu. iu. 7. col. Andre. de Iser. in. c. 1. de pace iura. finali. col. Floria. in. l. ex parte. §. seruo. ff. fami. her. Iaso. in. §. sed iste quidem. Insti. de actio. 2. col. nu. 112. pro quib⁹ est gloss. singu. & vnica. in. c. quæ in ecclesiariū. de consli. in glo. 1. quā ibi ad hoc reputat singularem & vnicam Bal. 1. col. cōfirmatur quia lex iuste facta, autoritate diuina videtur edita per suos ministros, vt in. c. quo iure. 8. disti. & in. c. finali. in fine

in fine. 6. q̄. 3. & prouerbiorum. 8. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: & in epistola, inter claras. C. de summa trini. & fide catho. & in. c. imperatores. 9. distinc. & autoritate Petri, estote subditi principibus vestris tanquā præcellentibus, & habetur in. c. si lite. de maio. & obe. & in. c. magnū quidem. in. q̄. 1. & leges iustæ deriuantur à lege diuina: vt sapientia. in. & secundum Augustinum de libero arbitrio: ergo si per leges annullat testamētum minus solenne & applicat hæreditas successoribus ab intestato, necessariò sequitur q̄ obligant hæredem institutum eis restituere: & istam sen. & con. tenet Raine. in repeti. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. 14. col. nu. 25. quæ repetitio est in lectura Albe. idem tenet Ioā. Calde. in disputatione quæ incipit, Bononiensi statuto. quæ refert Ancha. in reg. possessor. de reg. iu. 8. col. & tenet Bald. in disputatione sua incipienti, statuto cauetur q̄ foenerator: & ista opinio videtur mihi vera & tenenda scilicet q̄ hæres institutus in minus solenni testamento, nō possit retinere hæreditatem cum bona conscientia, sed teneatur eam restituere successoribus ab intestato, & primo pro hac sen. & con. facit prædicta sententia sancti Thomæ supra allegata & cōfirmata. 12. q̄. 96. art. 4. dicentis, q̄ leges humanæ positivæ ligant & obligat in conscientia. 2. facit concludens ratio, nam licet facultas testandi sit de iure naturali vel gentium, vt supra dixi & cōclusi, tamē respectu formæ est de iure positiuo, & potest lex humana positua ad dere, detrahere, distinguere, & adiuuare, ita Innocen. in. c. quæ in ecclesiariū. de consli. idē in. c. fina. de consuetu. & ibi Abba. & commu. docto. & tenet Bar. in. l. omnes populi. de iusti. & iu. 8. colum. vnde licet de iure diuino naturali vel gentium sufficiant duo testes in quolibet actu & nego. vt in Euangelio probatur, tamen ex causa propter publicam vtilitatem potest lex humana positua in testamētis & alijs casibus inducere maiorem solennitatem: ergo hæres institutus coram duobus testibus non est tutus in conscientia, sed tenetur restituere, quia solennitas in qua potest se fundare est alterata & mutata per. l. positua: ergo ei est standum per supra dicta, & huic fundamento non potest responderi. 3. facit, quia princeps vel rex potest per legem priuare subditos rebus suis, ergo à fortiori disponere, q̄ non queratur nisi certo modo, vt in. l. Antiochensium. de pri. cre. ergo in nostro casu poterit impedire acquisitionem hæreditatis non seruata solennitate legis. Quarto facit, quia si procedēs opi. esset ve-

ra sequeretur q̄ successores ab intestato non possent retinere sed tenerentur dare & restituere hæredi instituto: quia si in conscientia debet vigere solennitas iuris gentiū ergo alij nō possunt habere cum bona conscientia & implicare cōtradictionē. Quinto facit, quia lex positua ipso iure & omnino annullat testa. non seruata forma & solennitate ab ea requisita: text. est in. l. hac consultissima in fi. C. de testa. text. in. §. per nuncupationem eiusdem. l. text. in. §. eo autem solo. Insti. qui. mo. testa. in fi. text. in l. si vnus. C. de testa. sed quando omnino deficit titulus vel habetur pro non titulo, semper tenetur possessor restituere: ista est theoricā Innocen. com. approbata in capi. quia pleriq; de immu. eccle. sed nō potuit lex clari⁹ & expressius annullare quā hoc casu ergo & c. & hoc forte voluit nostra lex. 3. Tauri, dū dicit en iuyzio ni fueta del. 6. facit, quia ex mente doctorū cōtrariam partem tenentium sola possessio vel detentatio est illa, quæ videtur patrocinari hæredi instituto: sed certē deficiente titul. possessio est iniusta & nihil prodest, cū sciat ad aliū pertinere de iure, vt in. l. fin. C. vnde vi. ergo & c. ex quibus etiam infero, q̄ licet successoribus ab intestato cōstet de voluntate testatoris, non tamen coram legitimo numero testium, q̄ sunt tuti in conscientia, & possunt retinere hæreditatem, & nō tenentur restituere, licet contrarium voluerit Abba. in dict. c. quia pleriq; fin. col. & q̄ similiter etiam infero q̄ licet hæredi instituto constet de voluntate testatoris, sed coram minori solennitate, nō erit securus in conscientia neq; poterit retinere hæreditatē per supra dicta. neq; obstat fundamēta cōtraria, quia primò nō obstat illud dictum Innocen. in. c. q̄ sicut de electione loquitur & procedit quando non vertitur præiudiciū vel interessē pecuniarium tertio: secus verò alias vel in nostro casu in quo vertitur præiudiciū hæreditatis delato per legem quæ debetur successoribus ab intestato. 2. non obstat illud capitale fundamentum, q̄ quando lex civilis se fundat super aliqua præsumptione non obligat in conscientia si veritas est in contrarium: quia respon. q̄ debet intelligi quando lex ipsa se fundat in præsumptione vel suspicione in casu dubio & incerto: quia causa motiua fit incertitudo, vnde illa cessante non tenetur quis in conscientia: sed in nostro casu lex loquitur & procedit & fundat se in casu certo & claro: quia requirit legitimum numerum testium & solennitatem legalem, vt falsitas euitetur & melius appareat de voluntate defuncti: vnde etiam si non sit, com-

missa falsitas, requiritur illa solennitas. Ex qua doctrina sancti Thomae & communi superius adducta & confirmata, infero sequentia: & notabilia: Primo quod ille qui habuit rem à minore ex quocumque titulo sine autoritate curatoris, quando illum haberet: vel sine iudicis decreto, quando erat de iure necessarium, quia erat res immobilis, tenetur restituere in foro conscientiae, licet habeat cum solennitate iuris gentium, quia lex positiva facta super certo ex iusta causa pro bono publico debet seruari in conscientia & iustitia per supra dicta. Secundo infero quod si quis emit marito & uxore rem dotalem sine iuramento extra casus à iure permisos, non est securus in conscientia, sed tenetur restituere. Tertio infero quod si quis emit ab uxore alicuius sine licentia viri, tenetur in conscientia restituere. Quarto infero quod si quis emit ab ecclesia & eius syndico vel procuratore sine debita iuris solennitate, tenetur restituere: ita expressè Innocentius in c. quia plerique, de immu. eccle. licet contrarium teneat ibi Anto. Abb. & alij doct. Quinto infero, quod si iudex emit in loco suae iurisdictionis, cum talis contractus sit nullus per text. in l. non licet. ff. de con. emptio. & in l. qui officij. eo. titu. & in l. principalibus. ff. si cer. pe. & in l. si. C. de res. ven. & in l. i. C. de cōtra. iudi. quod in foro conscientiae non poterit retinere. Sexto infero, quod si tutor vel curator emit à minore tenetur restituere in conscientia: quin nullus est contractus per l. positivam, ut in l. si in emptioe. §. si. ff. de con. emp. cum simi. Quid autem e contra quando per l. positivam quis potest retinere, & non obligatur ex contractu, sed de iure naturali vel gentium tenetur & obligatur, ut in filio familias quis recepit mutuum contra Senatusconsultum Macedonianum, non teneatur solvere in conscientia: & breuiter & resolutiue dico quod non tenetur solvere nec restituere, quia licet ex tali mutuo teneatur filius civiliter & naturaliter, ut est gl. ordi. & com. opi. in rubri. C. de non nu. pe. tamen potuit lex ex causa iusta & honesta collere efficaciam obligatiōis & priuare creditorem debito suo: & in expresso quod filius factus non teneatur in conscientia soluere mutuum tenet Innocentius in dicto. c. quia plerique. & ibi Anto. Abb. & alij doct. Bar. in extra uaganti, ad reprimendum in verbo. denunciatioe. 2. col. in medio. Imol. in l. quibus diebus. §. dominus. de con. & dem. quod limita & intellige singu. nisi ex tali mutuo filius sit factus locupletior, ita Anto. in c. nouit. de iudi. 9. col. num. 60. Innocentius in dicto. c. quia plerique; si. col. & idē dico in muliere fideiubente: quia est tuta in fo-

ro iudiciali quia non tenetur in foro conscientiae soluere ita Abba. in d. c. quia plerique; 10. col. nu. 27. & Anto. in dicto. c. nouit de iudi. 6. col. nu. 61. imo etiam si soluit, potest repetere eum bona conscientia: ut in l. quia exceptione. iuncta com. opi. ff. de con. inde. & tenet glo. ordi. in c. fin. de solu. & ibi Abba. & doct. Item etiā dico quod si quis habet vel possidet rem quae ab eo potest auocari beneficio restitutionis iure minoris aetatis, vel ex clausula generali, est securus in conscientia, & tenetur restituere, nisi ille qui posset restitui esset laesus dolo, vel malitia aduersarij ita singu. Innocentius in dicto. c. quia plerique; 1. col. in fi. & ibi Anto. pen. col. Abba. 10. col. num. 28. Quarto infero quod si quis emit cum pacto de retro uendendo, licet tenet & percipit fructus, nē postea oblato precio tenetur restituere, argumento text. cum materia in l. 2. C. de pactis inter empt. & ven. cum com. opin. nisi ex coniecturis sit commissa usura: ita Abba. in c. ad nostram. de empt. & vend. Quia tō infero quod si res vel princeps vendit rem alienam bona fide, emptor vel donatarius est securus in conscientia: quia talis contractus ualet de iure, ut in l. bene à zenone. C. de qua. p̄f. & in §. fi. Insti. de vsuca. 125 Sexto infero quod si post completam praescriptionem superueniat mala fides possessor est securus in conscientia: ita gloss. ordi. in c. vigilantī de praescriptio. glo. in c. fin. eo. titu. & ibi com. doct. & tenet Innocentius in dicto. c. quia plerique; idem Innocentius in c. cura. de iure patronatus Bal. in c. 1. §. si quis per triginta si de feudo fuerit cō. inter do. & ag. Abba. in dicto. c. quia plerique; 8. col. num. 7. q. Bald. in c. de causis. de offi. delega. idem Bal. in Authen. ad hęc. de vsur. Ioan. An. in reg. possessor. de regu. iur. & ibi Anch. 3. col. Ange. latē in l. i. C. de iud. Summa Angelica, in verbo praescriptio. §. 46. Faber in §. 1. de vsuca. Iaso. in §. sed iste quidem. de actio. antepe. col. Fran. Bald. ubi dicit communem opinio. in tracta. praescrip. 2. par. 3. par. 9. q. 126 Item quero si testator in graui infirmitate constitutus, credens se ex ea moriturum, fecit testamentum & dixit: si ex hac infirmitate decessero instituo talem, & talia legata relinquo, & postea euasit & ex alia infirmitate decessit, an ualet testamentum & omnia in eo contenta: an uero deficiat tanquā deficiente conditione: in quo artic. resolutiue dico quod si testator in graui infirmitate constitutus testamentum fecit simpliciter sine aliqua conditione, tunc licet euasit & sic liberatus ab illa infirmitate, & ex alia decessat, non annullatur testamentum, sed ualet & tenet;

& tenet: text. est sing. in iure in l. si. C. de posth. hære. insti. ubi testator instituit filium vel filiam infra decem menses à tempore mortis suae nasciturum vel nascituram, & tamen si nascatur in vita eius censetur recte institutus, & uerisimiliter est praesumendum quod erat testator in infirmitate de qua sperabatur mori, cum dixit quod instituebat filium vel filiam post mortem suam nasciturum, & tamē text. dicit quod in vita eius nati censetur recte instituti: ergo aperte probatur quod per reconualescentiam non irritatur testamentum: & ad hoc illum text. notat & commendat Barto. Bald. Pau. & commu. alij doct. notat etiam & commendat Paul. de castr. in l. non omnis. ff. si certum petatur. 2. col. num. 4. & ibi Areti. 1. col. in fin. & reputat singu. Iaso. 1. col. in medio, & Alexan. in l. sancimus. C. de testam. 1. col. licet secus sit in donatione causa mortis: quia si fiat ab eo qui est positus in aliqua infirmitate vel periculo, modo ponat illam conditione modo non, semper reuocatur ipso iure si euadat ab illa infirmitate vel periculo: ut late dixi & probaui in sua propria materia. Si uero testator non simpliciter sed conditionaliter fecit praedictam institutionem & legata, dicendo, si ex hac infirmitate decessero, instituo talem, vel lego illi centum, vel talem rem: tunc si euadat & liberetur ab ea & postea decessat ex alia infirmitate, testamentum annullatur, & per consequens institutio, & omnia in eo contenta: tanquam deficiente conditione: & in expresso istam sententiam & con. probat text. in l. potest quis. ff. de hære. dibus insti. cuius uerba sunt, potest quis ita hæredem instituire, si intra annum septuagesimum decessero, ille mihi hæres esto: non enim pro parte testatus intelligi debet, sed sub conditione instituisse: & ibi ad hoc expressè notat & ponderat Bart. Alber. Bald. Ioan. de Imol. & Raphael Cuma. ex quo inferunt quod si quis uelit ire in bellum, vel post mare, vel aliquam peregrinationem, vel in longinqua loca, & faciat testamentum conditionaliter si sibi decessat & non reuertatur, eo reuerso non ualet testamentum sed annullatur & irritat: & idem est si mulier praegrans dixit, si ex partu decessat, & ab eo euasit: probat etiam text. in l. alumnae. §. si. ff. de adimen. lega. ubi habetur, quod si testator legauit rem vel pecuniā alicui & postea cum cognouisset eum constitutum in graui infirmitate dixit, quod si ex ea decesseret legatum pertineret alteri: ita demum debetur in 3. si primus ex illa infirmitate decessat, non uero alias: & ad hoc notat & commendat Bar. Alber. & alij doct. & in suo casu illum text. re-

putat singu. & unicum Bald. in c. l. de pactis, in fine, & Barba. in rubri. de testa. 34. col. & in terminis per illum text. istam etiam conclusio-nem tenet Bald. in dicta. l. si. C. de posth. hære. insti. & ibi Paul. de castr. in fine. Salicet. 2. col. uerfi. interdum. Alber. in l. cum quis. ff. de condi. ob causam. licet eius litera sit corrupta. Aret. in l. non omnis. ff. si certum petat. 2. col. Roma. in l. i. ff. de dona. causa mortis. fin. col. & q. & confirmatur ex regu. & doctrina generali, quae habet quod conditio testatoris vel alia debet impleri in specifica forma. Sed in hoc singulari & notabili articulo ego teneo cōtrariā sententiā, imo quod non censetur reuocatum testamentum per conualescentiam. 1. quia multoties testatores dicunt & ponunt illa uerba cum uideant se infirmitate grauatos, & intentio eorum non est inducere conditionem, sed ostendere & declarare causam impulsuam, non uero finalem: & ideo per conualescentiam non reuocatur, sed etiam postea omni alio tempore ualet & tenet & habet suas vires, si permansit in eadem uoluntate: & non reuocauit, maximè quia potest ex interuallo mori & decessere ex causa, radice, & fundamento illius infirmitatis, & esset nobis ualde dubium scire vel disputare, an ex illa uel alia infirmitate decesserit. 2. facit text. in l. sancimus. C. de testa. ubi habetur quod testamentum legitime factum semper habet suas vires, etiam si longū tempus sequatur post eius perfectionem. 3. facit text. singu. & unicus secundū doctores ibi, in l. si. C. de instit. & substi. ubi disponitur quod substitutio uulgaris expressa sub conditione si posthumus non nascatur, continet etiam substitutionem tacitam pupillarem si nascatur & impubes decessat ex tacita uoluntate defuncti. 4. facit, quia quando testator fecit substitutionem uulgarem in solo uo casu indiuiduo uoluntatis, uel in potentia extenditur ad aliū: text. est in l. gallus. §. & quid si tantū. ff. de libe. & posthu. & ibi Bart. & comu. doct. & tenet magistraliter Bar. in l. i. ff. de uulga. & pupil. 4. col. & ibi moderni. ergo ita extendat hic ad alium casum & tempus in ortis. Quinto facit, quia quando testator posuit conditionem necessariam pro forma & solennitate actus sufficit impleri per æquipollens: quia potius consideratur effectus in adimplemento ipsius quā ipsa specifica conditio, argumento text. cū materia in dicta. l. gallus. §. & quid si tantū. ff. de libe. & posthu. sed in nro casu mors testatoris necessario requiritur pro cōfirmatiōe testamēti ergo non refert an sequat ex hac infirmitate uel alia. 6. facit, quia in dubio pro testamēto & eius ualiditate

est iudicadū: text. est in reg. in testamentis. ff. de reg. iur. nec obstat text. in. d. l. potest quis. ff. de hære. in. l. i. quia ibi conditio est limitata tempore, scilicet si testator decedat infra tale tempus, vnde in illo tantum voluit disponere & non in alio: nec obstat etiā text. in. l. alumna. §. si. ff. de adimendis legatis. quia ibi non loquitur in cōditiōe mortis adiecta in persona ipsius testatoris, sed in persona alterius tertij: quia legauit rem vel pecuniā alicui, & cū cognouisset eū in graui infirmitate constitutū dixit, q̄ si ex ea decederet, legatū pertineret alteri: quo casu im portat verā & realē cōditiōē, quia non militat rationes quæ cōcludunt quando conditio illa ponitur in persona ipsius testatoris.

TEXT. IIII.

Andamos que el condenado por delito a muerte ciuil o natural pueda fazer testamento y codicilos, o otra qualquier vltima volūdad, o dar poder a otro que lo faga por el como sino fuesse condenado: el qual condenado, y su comissario puedan disponer de sus bienes, salvo de los que por el tal delito fueren confiscados, o se ouieren de confiscar, o aplicar a nuestra camara, o a otra persona alguna.

S P M M A R I V M.

- 1 An de iure cōmuni. condemnatus ad mortem naturalem vel ciuilem efficiatur seruus pœnæ, & nō possit testari?
- 2 Post sententiā ante realem executionem an efficiatur seruus pœnæ.
- 3 Per istam legem quartam condemnatus ad mortē naturalem vel ciuilem, an efficiatur seruus pœnæ?
- 4 Quando bona sunt confiscata an possit testari.
- 5 Condemnatus nulla bona habens an possit relinquere tutorem filijs suis?
- 6 An condemnatus possit hères institui. num. 6. & 7.
- 8 An condemnatus possit facere contractum?

Lex quarta.

RO perfecta intelligētia huius legis dico, quod est correctoria iuris cōis: quia de iure cōi cōndēnatus ad mortē naturalem vel ciuilem vt deportationis, damnationis in metallū, vel

ad galeras, efficiebatur seruus pœnæ, & nō poterit testari, imo etiā testamentū antea factū irritat: text. est in. l. eius qui. §. i. ff. de testa. text. in. l. si quis filio exheredato. §. irritū. ff. de in iust. rup. text. in. l. q̄ vltimo. ff. de pœnis. text. in. l. qdā sunt serui. eo. titu. text. in. l. qd ad statū eo. titu. text. in. l. pe. §. cōsumit. ff. de varijs, & extra ord. cōgni. text. in. l. 4. de bo. p̄scri. text. in. §. pœnæ seruus. Inst. q̄bus mo. ius pa. potesta. solui. text. in. l. 15. tit. 1. par. 6. Et in tantū hoc est verū vt pcedat & habeat locum statim post sententiā ante realem executionē, quia ipsa sententiā facit eū inhabilem & seruū pœnæ, nō verò executio: vt expressē dicunt & probant prædicta iura. Ex quo. i. infero q̄ si post sententiā cōndēnatus naturaliter decedat ante executionē, morit̄ inhabilis seruus pœnæ, & per consequens intestabilis. Scđo infero q̄ si post sententiā ante executionē, aufugiat de carcere vel eripiat de manib⁹ iudicis vel familie, est inhabilis, seru⁹ pœnæ, & intestabilis: ita Bar. in dict. l. qui vltimo. ff. de pœnis. & ibi alij docto. Ang. Pau. de castr. & cōmuni. docto. in dicta. l. eius qui. §. i. de testa. idē Ange. & Ioan. de Imo. in dict. l. Si quis filio exheredato. §. irritū. de iniust. rup. Tertio infero q̄ si ex aliqua causa à iure permessa differat executio, est inhabilis, seruus pœnæ & intestabilis: quæ oīa intellige & extende, etiam si velit testari & disponere ad pias causas. cū iura nō distinguat: & in terminis ita tenet Bald. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 3. col. nu. 5. & ibi commu. doct. nec obstat text. in. authen. de nuptijs. §. quod autem prius. colla. 4. & in. authent. sed hodie. C. de dona. inter vi. & vxor. & ibi docto. vbi habetur & disponitur q̄ hodie nemo benē natus efficitur seru⁹ pœnæ per cōdemnationē: quia illa iura debent intelligi, quando quis est cōdemnatus ad mortem ciuilem, puta deportationis, dānationis in metallum, vel similis pœnæ: & debet remanere viuus: quia de iure cōmuni antiquo etiā efficiebat seruus pœnæ, vt iuribus superioribus: sed de iure Authenticorū non efficitur seruus pœnæ sed remanet sibi integer status quo ad omnia: tamē cōdemnatus ad mortē naturalem etiā de iure authenticorū efficitur seruus pœnæ sicut an resita tenet glo. ordi. in dict. authenti. sed hodie & ibi Odo. Fre. Pet. Cinus, Bar. Sali. & cōmuni. docto. idē Bar. & cōmuni. doct. in. l. qui vltimo. ff. de pœnis. Hodie autē per nostrā l. Tauri, indistincte cōdemnatus ad mortē ciuilem vel naturalem non efficitur seruus pœnæ, sed remanet liber, habilis, & per cōsequens testabilis, ac si nunquā esset cōdemnatus: & si replices quid voluit ista lex Tauri, dum dicit quod etiam cōdemnatus, ad mor-

Ad mortem ciuilem possit testari, cum de iure cōmuni Authenticorū non efficiebatur seruus pœnæ, inhabilis, nec intestabilis, vt supra dictum est: nō deo notabiliter, q̄ ista lex Tauri, vult, q̄ etiā cōdemnatus ad mortē ciuilem non efficiatur seruus pœnæ, inhabilis, nec intestabilis, in casibus in q̄bus de prædicto iure Authē. efficiebatur seruus pœnæ, licet tantū esset cōndēnatus ad mortē ciuilem: scilicet quando cōdemnatus non erat benē natus, puta seruus à natiuitate qui postea fuit manumissus, & sic libertus: & talis delinquat & cōdemnet ad mortem ciuilem, etiā de iure authen. efficiebat seruus pœnæ: ista glo. ordi. in dict. authen. sed hodie. & ibi cōmuni. doct. præcipuē Salic. vel anteerat spurius & postea cōdemnetur ad mortē ciuilem ita glo. ordi. & ibi docto. in dicta. l. qui vltimo. ff. de pœnis. Sed hodie nostra lex Tauri vult, q̄ indistincte cōndēnatus ad mortem naturalem vel ad mortem ciuilem in casibus prædictis & similibus, in quibus de iure Authenticorū efficiebatur seruus pœnæ, hodie in nostro regno non efficiat, sed remaneat liber, habilis, & testabilis: & iste est verus & realis intellectus ad istā legem. Et adde q̄ nostra lex & eius conclusio clarē habet locū & procedit quando bona cōndēnati non sunt confiscata, sed necessarium dubium est an habeat locum & procedat quādo bona sunt cōfiscata, & breuiter & resolutiue dico q̄ sic, & hoc probat expresse ista lex, in quā tum dicit q̄ possit testari, licet non de bonis cōfiscatis. confirmatur etiam, quia ille qui nulla bona habet potest testari, vt probat text. in. l. hères etiam. ff. de peti. hære. & ibi doct. ille verò qui nulla bona habet, nec potēntialiter potest habere, nō potest testari: text. est in. authent. ingressi. C. de sacro. eccle. & dixi magistraliter. 8. col. 13. & ideo iste cōndēnatus ad mortē poterit testari, licet bona eius sint cōfiscata, & effectus erit maximus. Primus quia hères succedet in bonis quæ sitis post cōdemnationem, quia bona futura nō veniunt in cōfiscatiōe, argu. tex. in. l. si tibi mandauero. §. si cuius bona. ff. mandati. vbi habetur q̄ quādo agitur de magno præiudicio, actus, contractus, vel confiscatio nō extenditur ad bona futura, licet quando agitur de modico præiudicio, vt in hypotheca bonorum, bene extenditur, vt in. l. fin. C. quæ res pigno. oblig. po. & tenet magistraliter Bart. in. l. si ita. ff. de auro & argē. lega. ergo iste cōdemnatus de his rebus futuris potest testari. Secundus quia hères succedet in bonis sibi debitis sub conditione, quia illa non veniunt in confiscatione, vt est glo. lingu. & vnica in. l.

nō ad ea. l. ff. de con. & dem. quā ibi notat & cōmendat Bar. Pau. & cō. docto. & reputat ibi singu. Ioā. de Imo. & reputat vnica m. Bal. in. l. etiā. C. ad. l. fal. quam tamen intellige in cōditiōe proueniente ex vltimā voluntate, quia illa nunquā transmittitur ad verum hærede, vt in. l. vni ca. §. si. autem sub cōditiōe. C. de cadu. tollē. ergo nec ad fiscum qui habetur loco hæredis: secus verò in cōditiōe proueniente ex contractu vel quasi, quia illa bene transmittitur ad hæredes, vt in. §. ex cōditiōe. In. l. i. de ver. bo. obli. & per consequens trāsmissitur ad fiscū: ita tenet & declarat Ioan. de Imo. in dicta. l. nō ad ea. ff. de cond. & dem. & per consequens alia bona & iura cōditiōalia confiscabuntur & non pertinebūt: de quo articulo dixi latius & magistraliter in materia delictorum.

5 Tertius effectus est, quia talis cōdemnatus, licet nulla bona habeat quia sunt confiscata, poterit testari & relinquere tutorem filijs suis. argu. tex. in. l. 1. & per totū. ff. & C. de testa. tutel. Quartus effectus est q̄ poterit substituere pupillariter filijs suis, argu. tex. in. l. 2. & quasi per totum. ff. de vulga. & pupi. & in. l. precibus. C. de impu. & alij. & in. §. i. In. l. i. de pupil. substi. & tenet Bal. Alexan. & moderni in rubrica. ff. de acqui. hære. di.

6 Item quæro an nostra lex & eius dispositio habeat locum & procedat etiam in testamenti factiōe passiuā, vt cōndēnatus ad mortem possit institui vel ab intestato succedere, sicut actiue potest facere testamentum? & videtur quod quæstio sit impossibilis, quia post sententiā definitiuā executio nō est differenda, sed statim sententiā est executioni mādanda, vt in. l. qui sententiā. C. de pœnis. ergo nō potest dari nec considerari tempus in quo ipse cōndēnatus ad mortem possit institui vel ab intestato succedere, & ideo fortē cautē ista lex nō loquit in isto casu factiōis testamenti passiuæ sed actiue. Sed resolutiue dico & teneo, q̄ habet etiā locum in testamenti factiōe passiuā, vt possit institui & etiā ab intestato succedere proximiori cōsanguineo defuncto. Quod potest procedere & verificari in casibus sequentibus: Primo quando cōndēnatus appellauit à sententiā, quia appellatio extinguit iudicatum & reponit causam & personam in statu q̄erat ante sententiā post litem contestatam: text. est in. l. 1. §. si. ff. ad Turpi. tex. in. l. 2. vers. si. ff. de pœnis, cuius verba sunt, eum accipimus damnatum, qui non prouocauit: carerum si prouocauit, nondū damnatus videtur. tex. in. l. elegāter. §. quid ergo. ff. de condi. inde. text. in. l. qui cum maior. §. accu. Ant. Go. in. l. Tau. D 3. fassē

falle. ff. de bonis libertorū. in. l. & post rem iudicatam. ff. de transac. text. in. l. qui a latronibus. §. si. ff. de testa. text. in. l. si quis filio exheredato. §. hi autem. ff. de iniur. rupt. text. in. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bono. liber. text. in. l. furti. ff. de his qui no. infa. text. in. l. sciendum. §. si fundū. ff. qui fatif. cogan. text. in. l. perēptorias. C. sen. ref. non posse. text. quem in suo casu reputat ibi singu. & vnicum Bal. in. l. ita demū. C. de procur. Secundo, quando condemnatus non appellauit sed est intra tempus datum ad appellandum: quia etiam illo tempore poterit contingere q̄ instituat vel ab intestato decedat consanguineus cui ipse succedat tanquā proximior, quia paria sunt q̄ appellatio sit interposita, vel q̄ quis sit intra tempus datum ad appellandum, ista est glo. singu. & vnica in. l. ex iudiciorum. ff. de accusa. quam ibi ad hoc reputat singu. & vnicam Dinus, Bar. Alber. & Ange. de Peru. illam etiam dicit vnicam Ioan. de Imo. in. l. defuncto. ff. de publi. iudi. Bald. in. l. vna. C. ex delic. defun. idem Bal. & Ange. in. l. qui a latronibus. §. i. ff. de testa. idem Bal. in. c. quoniā contra falsam de prob. pe. col. Sali. in. l. si. C. si reus vel accusa. mor. fue. Tertio & vltimo casu proprio nostre quæstionis & magis dubitabili potest esse & contingere, quando quis est condemnatus ad mortem naturalem, & sententia trauisuit in rem iudicatam, & tantū superest executio realis, sed interim illo medio tempore dum præparatur executio, vel condemnatus confitetur peccata sua, quidam testator forte ignorans decessit & cum instituit, vel illo tempore ab intestato decessit & condemnatus erat proximior consanguineus ab intestato, vel forte ante delictum commissum illū instituerat, vel ab intestato decesserat, vel q̄ melius & facilius posset contingere forte differtur executio ex aliqua iusta causa, vt condemnatus erat gestor vel administrator bonorum alterius cui teneatur reddere rationes, vt in. l. i. C. de bonis prof. vel mulier condemnata est pregnans, nam differtur executio donec pariat, vt in. l. i. prægnantis. ff. de poenis, vel in similibus casibus quibus differtur executio: quos notaui & cumulaui in materia delictorum, in fine, vel forte talis condemnatus confugit & ereptus est de manibus iudicis & familiae. his em̄ casibus propriè & realiter p̄t nostra subtilis & ardua quæstio procedere & verificari, an talis condemnatus ad mortem hæres institutus, vel ab intestato vocatus, possit succedere & adire hæreditatē, & per consequens habere testamenti factionem passiuā, vel ex aliquo capite sinitatis, sanguinis, vel iuris

deliberandi transmittere hæreditatem ad hæredes: & videtur q̄ non: sed hæreditas sit caduca vel pro non scripta, & pertineat successoribus ab intestato ipsius defuncti, vel ab intestato decedētis. Primo quia ista nostra lex est correctoria & non extendenda, ergo cum tantum loquat in testamēti factioe actiua, vt cōdemnatus ad mortem possit testari, nullo mō p̄t nec debet extendi ad testamēti factionē passiuā, vt cōdemnatus possit institui, vel ab intestato succedere, argu. text. in. l. si verō. §. de viro. ff. sol. ma. tri. & in. l. qd̄ verō. C. de legibus. & in. l. ius singulare. eo. tit. & in. l. præcipimus. C. de appella. Secundo quia de iure communi talis condemnatus ad mortem non remanet liber, vt sibi possit adquirere, nec est seruus fisci vt ei quarat, sed est seruus p̄enæ & habetur pro mortuo: & per consequens eius institutio vel successio est caduca & pro non scripta, tanquam si nō esset facta. text. est formalis & expressus in. l. quidam sunt serui. ff. de poenis: cuius verba sunt, quidā sunt serui p̄enæ, vt in metallum dati, & in opus metalli, & si quid eis testamento datum fuerit, pro non scripto est, quasi non cæsaris seruo datum sed p̄enæ: & ibi glo. ordi. & cōmu. doct. text. in. l. si quis mihi bona. §. si quis planē. ff. de acqui. hære. text. in. l. i. C. de hære. instit. text. in. l. i. C. de his quæ pro nō scrip. haben. ergo cum is casus hodie non corrigatur per nostram legem, sequitur q̄ talis cōdemnatus ad mortem non potest institui, neq; succedere, licet possit condere testamentum: & istam sententiam & conclusionem tenet in præsentī solus Cifuentes. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariā sententiam, imo q̄ talis condemnatus ad mortem habeat testamenti factionem passiuam, & possit institui, vel ei legari, vel ab intestato succedere & adire hæreditatem ante realem executionem sententiæ, & transmittere hæreditatem vel legatum ad hæredes ex quolibet capite, & per consequens hæreditas pertinebit sibi, si restituatur à principe, vel ex aliquo casu remaneat viuus: vel pertinebit eius hæredi instituto, cum possit facere testamentum, vel pertinebit proximiori ab intestato. Primo quia quando duo casus æquiparantur à iure, dispositum in vno censetur tacitè dispositum in alio, etiam in materia odiosa & correctoria: ita probat text. iuncta glo. ordi. fi. in. l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi tenet communis opinio. text. in. c. scilicet. de poenis. in sexto & ibi etiam communis opinio. Sed factio testamenti actiua & passiuæ æquiparantur regulariter in iure, quia ille qui potest testari, potest institui, & ille qui potest institui,

stitui, p̄t testari: vt in. §. testamenti aut factio. nes. In sti. de here. quali. & diffe. ergo lex nostra quæ permittit condēnatis testari, permittit etiā q̄ possint institui & succedere. Secūdo q̄ fortius vinculū & iuris impedimentū considerat in causa actiua & efficiēti q̄ in passiuæ & recipiente secundū Philosophos, præcipuè Aristot. 2. Physico. cōmen. 29. & 1. Meraphysi. cōmen. 3. & patet etiā de iure, quia seruus & filius nō possunt testari, tamen bene possunt institui: text. est in. l. filius familias. ff. de testa. text. in. l. 2. ff. de hære. insti. text. in. §. i. In sti. de hære. insti. ergo cum hodie cōdemnatus ad mortē per nostrā legem possit testari, per consequens possit institui. Tertio quia in correlatiuis licita est extēsiō ex identitate rationis: text. est in. l. fin. ff. de accepti. text. in. l. fin. C. de indic. vidui. tollen. text. in. l. i. cui lege. §. si. ff. de testa. text. in. l. Marcellus. ff. ad Trebel. text. in. l. his solis. C. de reuo. dona. text. in. §. legari. In sti. de legatis. ergo &c. Quarto facit quia licet casus omissus remaneat in dispositione iuris cōis, vt in. l. commodissimè. ff. de libe. & posthu. & in. l. si extraneus. ff. de con. ob causam. cū similibus: tñ prouisio vel dispositio facta in aliquo casu bene extenditur ad alium, per. l. omissum. si verisimiliter disponens idem statuisse in eo si esset interrogatus: text. est in. l. Titius. §. Lucius. ff. de libe. & posthu. quē ibi ad hoc summè notat & cōmendat Bar. Bal. Alex. Iaso. & cōm. moder. facit text. in. l. gallus. §. & quid si tantū. eo. tit. & ibi notat Ang. & alij doct. text. in. l. si. C. de posthu. hære. insti. & ibi doct. & propriè loquendo. in. l. vel statuto est glo. ord. reputata singularis iuncto textu. in. l. ta le pactū. §. fin. ff. de pactis. quā ibi ad hoc notat & cōmendat Bart. Alber. Ang. Pau. & cōm. doct. ergo lex nostra quæ tantū loquitur in testamenti factione actiua propter maiorē frequentiam eius extēdatur ex prædictis causis & rōnibus ad istū casum omissum factionis testamēti passiuæ, vt talis condemnatus possit institui. 8 Item quæro an ista nostra lex habeat locum & procedat in contractibus, vt condemnatus ad mortem naturalem possit contrahere: & breuiter & resolutiuè dico, q̄ de iure cōmuni nullo mō poterat nisi quo ad alimēta, argumēto text. in. l. 3. ff. de his quæ pro non scrip. haben. & ibi doct. text. in. l. quidam sunt serui. ff. de poenis. & ibi etiam doct. & tenet magistraliter Bart. Pau. Imo. Alex. Iaso. & cōmu. doct. in. l. si videtum. ff. de re iudi. idem Bart. in. l. i. colū. si. ff. de bonis damnatorum. Hodie tamen est dubium necessarium per nostrā legē, an possit talis condemnatus ad mortē contrahere quolibet genere

cōtractus, & videtur q̄ nō, quia tantū disponit q̄ possit testari in quo vertitur publicus & priuatus fauor, vt in regula in testamentis. ff. de reguli. iur. Sed teneo contrariā sententiā, imo q̄ etiā condemnatus ad mortē possit cōtrahere & obligationē & actionē querere actiuè, vel se obligare passiuè ex contractu oneroso vel lucratiuo. Primo quia valet argumentū de testamētis & vltimis voluntatibus ad contractus, vel ecōtrā de cōtractibus ad vltimas voluntates, quando est eadē ratio, fauor, vel æquitas, & loquimur affirmatiuè: text. est in. l. seruus filij. §. cum quī chirographū. ff. de leg. i. text. in. l. quē de legato. eo. tit. text. in. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. text. in. l. ita stipulatus. versic. idq; defendebat. ff. de verb. obli. text. in. l. si diuortio. eo. tit. text. in. l. obligationū fere. §. placet. ff. de actio. & oblig. text. in. l. eadem. de duobus reis. text. in. l. fina. C. de lega. text. in. l. cum quidam. in fine. C. de verbo. sign. ergo cum per nostram legem talis condemnatus possit testari, similiter poterit contrahere: quia in correlatiuis & æquiparatis licita est extēsiō, vt supra dictū est. Secundo quia contractus potest fieri in testamento, vt probat text. & ibi est glo. reputata singularis & cōmu. appro. in. l. hæredes palam. §. fin. ff. de testa. ergo sicut contractus potest fieri à cōdemnato in ipso testamento, similiter poterit fieri inter viuos extra testamentum.

TEXT. V.

Lhijo, o hija que esta en poder de su padre seyendo de edad legitima para hazer testamento: pueda hazer testamento como si estuuiesse fuera de su poder.

S V M M A R I V M.

- 1 De iure communi filius familias an possit testari?
- 2 An filius familias naturalis & originarius huius regni, si decedat in alio regno, an ibi possit testari?

Lex quinta.

NOTO & colligo ex ista lege, q̄ hodie in nostro regno filius familias qui est in potestate patris potest testari in quibuscunque bonis suis, ac si esset sui iuris.

Ant. Go. in. ll. Tau. D 4 Pro

Pro cuius perfecta intelligentia præsuppono, quod de iure communi talis filius familias non poterat testari nec codicillari: text. est in l. qui in potestate. ff. de test. cuius verba sunt, qui in potestate parentis est, ius testamenti faciendi non habet, adeo ut quavis pater ei permittat, nihilo magis tamen iure testari possit: & ibi glo. ordi. Bar. & commu. doct. text. in l. tã is. §. i. ff. de dona. causa mor. text. in l. 3. §. i. C. qui testa. face. po. text. in l. pen. eo. tit. text. in l. si. §. filijs autẽ. C. de bonis q̄ libe. text. in §. i. Inst. q̄bus nõ est permi. face. testa. & ibi commu. doc. cuius ratio est, quia testamenti factio est publici iuris. ut in l. 3. ff. de testa. cum simi. & in his patria potestas impedit & reddit filium inhabilem: ita dixit glo. or. in dicta l. qui in potestate. & in alijs locis ibi allegatis: cum qua transeunt ibi docto. sed certè ista ratio non concludit. imo attendenda ea posset testari, quia in his quæ publici iuris sunt patria potestas non atteditur nec impedit personam & habilitatem eius: text. est. in l. nam quod. ff. ad Trebel. vbi habetur quod filius familias potest esse iudex, tutor, vel curator: sed sustinendo rationem, sensus eius est, quod habilitas & potentia testandi est publici iuris, & à publico iure introducta: ideo non debet concedi à privata persona & particulari, & sic à patre. Secunda ratio potest esse quia testamentum dependet à libero arbitrio personæ testantis, ut in l. i. ff. de testa. & in l. i. C. de sacro sanct. eccles. sed filius familias qui est in potestate patris non videtur habere liberum arbitrium, cum sit in potestate patris, & ei subiectus & obediens: ergo testari non possit: ita Bart. Alber. Paul. & communi. docto. in dicta l. qui in potestate. Sed neque ista ratio satisfacit neque concludit quia filius familias potest facere omnia illa quæ consistunt in libero arbitrio, ut facere contractus, & se obligare, & contrahere matrimonium, & denique omnia alia quæ libera persona potest facere. Tertia ratio subtilis potest esse quia licet ille qui nulla bona habet in actu possit testari, ut in l. hæreditas. ff. de peti. hæredi. tamẽ ille qui nulla bona habet, in actu nec potentia, non potest testari, ut in authenti. ingressi. C. de sacro. eccles. cuius verba sunt, ingressi monasterium se & sua dedicant Deo, nec de his testari possunt, ut potestatem domini rerum. Sed filius familias qui est in potestate patris non est dominus nec capax bonorum, quia ipso momento quo acquirit, non residet penes eum, sed transeunt in patrem: ergo merito nõ potest testari, cum dispositio sua esset sine effectu & nullius momenti: istam rationem ponit Bald. in l. senium

C. qui testa. face. posse. secunda colum. Cum in dicta lege qui in potestate. pro qua facit bonus & expressus text. in l. lex Cornelia. verific. si verò viuo patre. ff. de vulga. & pupilla. & si replices. Quare filius familias non potest testari consentiente patre, ut dicunt & disponunt prædicta iura: dico & respondeo quod ratio est, quia vltima voluntas non debet pendere ex alieno arbitrio: quia esset captatoria quæ à iure est reprobata, ut in l. illæ autem institutiones. ff. de hæredibus institutio. & in l. captatorias. C. de testament. mili. cum similibus. & in tantum est verum, quod de iure communi filius familias non poterat testari, ut procederet & haberet locum etiam in bonis aduentitijs, in quibus pater haberet vsum fructum imo quod magis est, etiam in bonis in quibus pater nullum haberet vsum fructum: quos enumerat glossa in Authentica. idem est. C. de bonis quæ libe. quia militant rationes superiores vel aliqua earum: ita probat textus in lege penultima. C. qui testa. face. po. & ibi communis opinio. glossa ordinaria, Bartol. & communiter doctores in dicta lege qui in potestate. ff. de testamen. gloss. etiam ordinaria Bartol. & commu. opinio. in lege prima. §. in filijs. ff. ad Trebellianum. nec obstat text. in lege fina. §. filijs autem. C. de bonis quæ libe. quia ibi non debet sumi argumentum à contrario sensu, quia resultaret contrarius & absonus intellectus: hoc die verò contrarium determinat nostra lex imo quod filius familias potest liberè testari, licet sit in patris potestate.

Item quæro an filius familias naturalis & originarius huius regni, si decedat in alio regno possit ibi testari mediante dispositione nostræ legis? & breuiter & resolutiue dico, quod bene poterit testari de bonis existentibus in isto regno, non in alio: quia cum lex vel statutum tangat & concernat personam, comprehendit illam, licet sit in alio regno vel territorio, & in consequentiam trahitur & extenditur ad bona existentia in proprio regno originario, quo ad bona verò existentia in alio regno vel loco non potest testari: quia non potest lex vel statutum extendere effectum suum ultra quam extendatur potestas statuentis, & eodem modo & ratione dico, quod si filius familias alterius regni decedat in nostro regno non poterit testari de bonis hic vel ibi existentibus: quia lex vel statutum non potest comprehendere personam sibi non subditã, argumento text. in l. ff. de tuto. & cura. da. ab his. text. in l. etiã. ff. de tutel. text. in l. si. C. de testa. nec obstat

stat quod quis nõ potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, quia pcedit & habet locum quoniam quis potest de omnibus bonis testari: secus verò aliã, ut in l. si. C. de inof. test. & in expresso ita tenet Bart. in l. cunctos populos. C. de summa trini. & fid. catholic. nona. colum. numero. 26. Bald. nona. columna. numero. 13. & communiter moderni, Cifuentes in ista. l. 5. finalibus verbis.

TEX. VI.

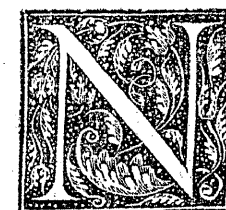
Los ascendentes legitimos por su ordẽ y linea derecha sucedã ex testamento & ab intestato a sus descendientes y les sean legitimos herederos como lo son los descendientes a ellos en todos sus bienes de qualquier calidad q̄ seã en caso q̄ los dichos descendientes no tẽgan hijos descendientes legitimos, o q̄ ayã derecho deles heredar: pero bien permitimos q̄ no embargante q̄ tẽgã los dichos ascendentes q̄ en la tertia parte de sus bienes puedã disponer los dichos descendientes en su vida, o hazer qualquier vltima volũtad por su alma, o en otra cosa qual quisieren: lo qual mãdamos q̄ se guarde, salvo en las ciudades, villas y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbra tornar sus bienes al tronco, o la rayz a la rayz.

S Y M M A R I V M.

- 1 Qualiter parentes vel ascendentes succedant liberis
- 2 An in bonis castrensibus vel quasi, succedat pater filio, iure hæreditario non iure peculij?
- 3 Effectus qui resultat ex eo quod pater succedat iure hæreditario vel peculij.
- 4 De iure communi si filius moritur relicto patre vel matre & relicto fratre vtrinq̄ coniuncto, an succedat vnã frater & pater?
- 5 Ascendentes an succedant descendenti bus secundum gradus prerogatiuam?
- 6 Inter ascendentes an habeat locum representatio.
- 8 Si successione descendenti concurrat auus paternus, et auus maternus, si debeat fieri distinctio bonorum?

- num. 7. & 8.
- 9 In successione descendenti si concurrant ascendentes in linea paterna & materna, & si ex vna linea sunt plures an admittantur in stirpes vel in capita?
- 10 Quomodo intelligantur ista verba, otros que le ayã derecho de heredar.
- 11 Ascendens qui debet succedere cum alijs, si habet vsum fructum in bonis descendenti, an illum habeat præcipuum?
- 12 Pater & mater an in vsum fructum pariter admittantur?
- 13 Si filius facit testamentum & instituit patrem in sua legitima, & in alijs bonis instituit extraneum, pater an preferatur in vsum fructum. nu. 13. & 14.
- 15 Si sit consuetudo quod ascendentes ex linea paterna, & ascendentes ex linea materna succedant cũ distinctio ne bonorum, si seruabitur consuetudo.

Lex sexta.

NOTA bene dispositionem huius legis, quæ singularis & necessaria fuit in isto regno in successione ascendenti, & quia in lectura mea quam feci de iure communi in materia vltimarum voluntatum, posui in lege prima. ff. de vulga. & pupil. examinaui & tractaui magistraliter & vtiliter, qualiter filij vel descendentes succedant parentibus & ascendenti bus, vbi videre poteris: ideo nunc principaliter volo tractare qualiter parentes & ascendentes succedant liberis & descendenti bus suis: de quibus tantum principaliter ista lex loquitur, pro cuius perfectissima declaratione dico, quod de iure antiquo Digestorũ, pater non succedebat ab intestato filio suo in potestate defuncto iure hæreditario, sed pater occupabat bona eius iure peculij, & hoc nedum in peculio profectitio & aduentio in quibus totum acquirebatur patri ratione patriæ potestatis, licet apud filium esset administratio, sed etiã in peculio castrensi, vel quasi, quia licet pleno iure quærentur filio, tamen eo mortuo ab intestato succedebat pater, non iure hæreditario, nec tanquam hæres, sed occupabat illa, iure peculij: text. est capitalis & expressus, in l. 2. ff. de castren. pecucuius verba sunt, si filius familias miles deceſſerit si quidẽ intestatus, bona eius non quasi hæreditas, sed quasi peculium patri deferuntur. & ibi notat Bartol. & commu. doct. antiqui. Ant. Gom. in ll. Tau. D 5 hodie

hodie tamen posset hoc verificari & habere locum & procedere in bonis profectitijs tantum quæ pleno iure quærentur patri: vt in. l. cū oportet. C. de bonis quæ liberis. & ibi gloss. ordinaria & commu. docto. & in. l. 5. & 6. titu. 17. quarta parte.

- 2 Sed in oibus alijs bonis, puta castrensis vel quasi, vel aduentitijs, ex linea materna vel ex qualibet alia parte adquisitis: illud reperitur correctū, quia imò in eis pater succedit filio ab intestato. tanq̄ verus & legitimus hæres & iure hæreditario: text. est in lege tertia in princip. C. de bonis quæ libe. & ibi notat Bartol. Paul. Salice. & commu. docto. text. in lege fina. C. cōmu. de successio. prope fin. ibi tunc ad vltimū locum pater à legibus conclamatur & sui filij non gratam hæreditatem relictam, sed triste lucrum sibi lugeat acquisitum: & ibi notat Paul. Salice. & docto. text. in. l. fina. C. ad Tertul. vers. si. in verò defuncta persona. & ibi docto. text. in Authenti. de hæred. ab intesta. venient. §. si igitur defunctus, colla. 9. vbi expressè disponitur q̄ deficiente linea descendentiū succedūt ascendentes, seruata gradus prærogatiua: & si plures sunt in eodem gradu, puta pater & mater pariter succedūt: & ibi notat Bart. & alij docto. text. in Authen. in successione. C. de suis & legi. libe. vbi si filius familias moritur ab intestato, relicta filijs & relicta parentibus, succedunt & præferuntur filij: quod non esset, si pater potuisset occupare eius bona iure peculij, & ad hoc notat & ponderat ibi Bartol. & alij docto. text. in Authen. defuncto. C. ad Tertullia. cuius verba sunt, defuncto sine liberis parentes si soli sunt succedunt, salua gradus sui prærogatiua. tenet etiam Bart. in. l. post dotem. ff. solu. matrimo. 6. col. nume. 26. & ibi moderni præcipue Iaso. 15. col. nume. 65. Cuius in Authentica, itaque. C. commu. de succe. 2. col. prope fin.
- 3 & effectus est maximus, quia si pater occuparet iure peculij, nullus alius posset succedere, licet sit in potiori vel æquali gradu, vnde non possent succedere liberi nec descendentes huius filij in potestate, sed solus pater. Item nec posset mater cum eo cōcurrere, licet sit in pari gradu, sed hodie cum hæreditas deferatur iure hæreditario & iure propriæ & ordinariæ successione, vt dixi, sequitur quod prima causa successione erit liberorum. Item quod pariter admittentur pater & mater: præterea alius effectus est, quia si ratione peculij filius contraheret defuncto filio, pater obligatur de iure antiquo tantum quatenus erat in peculio, & tenebatur tantum infra annum vt in. l. 1. & per

totum. ff. quando actio de pecu. est ana. hodie verò tenebitur in solidum, & perpetuo tantum hæres, si adit hæreditatem, & in expresso istos effectus probat tex. iuncta. glof. ordi. & ibi tenet & declarat Bar. & commu. docto. in. l. pater qui castrense. ff. de quasi pecul. tenet etiam & no. declarat Iaso. in. l. qui se patris. vnde libe. antepenu. col. num. 60. & pro ista communi sententia & doctrina est hodie. l. 4. titu. 13. 6. par. quæ disponit quod parentes succedat filijs & descendentijs secundum sui gradus prærogatiua: & si plures sint in eodem gradu pariter succedunt: idem expressè disponit ista l. 6. Tauri, in principi.

- 4 Itē addē q̄ si filius moriat̄ relicto patre vel matre & alio fratre vel fratribus vtrinq; cōiunctis, talis frater vel fratres succedunt vnā cū ipso patre vel matre pro virili portione: text. est in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur. colla. 9. & in Authen. defuncto. vers. si. C. ad Tert. & ibi cōmu. docto. q̄ tñ hodie corrigitur in nostro regno, quia solus pater vel mater succedit & nō concurrit cum eis alter filius fraterq; ipsius defuncti: ita expressè disponit. l. 7. Tauri, & ista est eius principalis decisio: nec aliud nobis adduxit. Si verò talis filius erat emancipatus, pater non succedebat ei nisi eum emanciparet cōtracta fiducia, referuando sibi ius successione, licet benè succederet de iure priorio: text. est in. l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tertu. text. in. l. ad patrem. ff. de suis & legi. hære. postea verò de iure Codicis decisum est, q̄ semper videatur pater emancipare filium cōtracta fiducia, & tacite à lege subintelligatur illud pactū inesse, licet expressè nō apponatur: text. est in. l. si ab eo. C. de legi. hære. text. in. l. si. C. de eman. libe. ibi, & legitima iura omnino habere & si nō specialiter hoc sibi seruauerit: text. in. §. si. Inst. de legi. agna. succe. & ibi no. Fab. & cōm. docto. text. in. l. 4. C. de legiti. tutela. Hodie verò de iure nouissimo authē. indistinctè succedit pater filio emancipato sicut filio in potestate, quia sublata est differentia patriæ potestatis & emancipatiōis: text. est in authē. de hære. ab intesta. ven. §. nullā verò. colla. 9. & ibi cō. doc. text. in Auth. defuncto. C. ad Tertu. ibi exclusa prorsus omni differentia sexus & patriæ potestatis. & idē disponit lex. 4. titu. 13. 6. par. & istud idem determinat & disponit nostrā. l. 6. Tauri, in prin. quæ ita debet intelligi. Vnum tamen est q̄ ita demum ascendentes succedunt descendentijs, quando tales descendentes non habent filios, vel descendentes legitimos, vel alios qui habeant ius succedendi: ita disponit nostrā. l. Tauri, & hoc est notissimum &

& probauit in linea descendentiū. Aduertendū tñ est, q̄ ista successio deferret̄ parentib⁹, vel ascēditib⁹ ab intestato in bonis liberorū de iure civili positiuo tantū, nō verò de iure naturali vel diuino: text. est in scripto, vers. si. ff. vnde liber. cuius verba sunt, nō sic parentibus liberorū vt liberis debetur hæreditas, cū parentes ad bona liberorū ratio miserationis admittit, liberos naturæ simul & parentū cōmu. votū text. in. l. nā & si paritibus. ff. de in offi. testa. text. in. l. iure succursum est. ff. de iure doti. cuius verba sunt, iure succursum est patri vt filia amissa solatij loco succederet, pbatur etiā in epistola Pauli ad Corinthios. cap. 12. dicentis, nec enim debet filij paritibus: thesaurizare, sed parentes filijs. & trāssumptiuè in. e. cum apostol. §. phibe. m. de cōsibus. & in. c. prædicator. 16. q. 1. & ibi glo. or. & cōmu. doc. nec obstat tex. singu. in. l. fin. C. quorū bonorū. ibi dū dicit, & lex ipsa naturæ successores eos facit, vbi pbatur q̄ nedū ascendentes succedūt de iure naturali, sed etiā collaterales: quæ ad hoc notat & cōmendat ibi Bal. dicens vix alibi reperiri: notat etiā & cōmē. dat ibi Ang. & alij docto. facit etiā tex. in. l. 1. §. hæc autē. ff. vnde cognati. text. in. §. si. Inst. de legi. agna. tute. facit etiā tex. expressior & melior de iure, in authen. de hære. & fali. §. 1. itaq; colla. 1. cuius verba sunt, tanq̄ hoc secundū ipsam naturā eis debeatur, quale est filijs & nepotib⁹, patribus, atq; matribus, interdū verò etiā fratribus. text. in. c. si pater. de test. in. 6. ibi absque dednctione trebellianicæ, siue partis iure naturæ debita: quia rñdeo q̄ ex eo q̄ cognatio dicitur inter eos rōne sanguinis ex naturali gnatione, ideo pōt dici successio naturalis. vel aliter, & q̄ illa iura intelligatur q̄ ascēditibus & collateralibus debeatur successio de iure naturali largo mō & genericè, quia etiā inter extraneos dicitur esse quædā cognatio de iure naturæ: quia omnes ab vno parente descendimus, scilicet Adam: ita probat glo. nota. iuncto text. in. l. vt vim. in fine. ff. de iusti. & iure. ibi. & cū inter nos cognationē quandā natura cōstituit. & dicit ibi glo. cognationē, quia omnes ab Adā processimus. pro qua solu. & consideratione facit tex. in. l. nō facit. ff. de gradib⁹. ex quo not. pōt inferri q̄ ista pōt esse cōcludens ratio per quam filius præfertur auo in successione patris, vt nota dixi in linea descendentiū. Secūdo potest inferri quod lex vel statutum possit tollere suasionem imò etiam legitimam ipsi parentibus, & penitus eos excludere à successione liberorum, & præferre collaterales vel alios, cū successio sit tantum de mero iure

positiuo. Tertio infero q̄ ista potest esse ratio & confirmatio ad tex. in. l. 10. infra his legibus Tauri, vbi habetur q̄ si quis habet filios naturales & similiter etiam parentes, potest bona sua filijs naturalibus relinquere, & parentes præterire. Quarto infero q̄ ista potest esse ratio per quā pōt pater pupillariter substituere filio suo in omnib⁹ bonis, licet filius habeat matrem & talis substitutus præfertur matri etiam in legitima sua, vt dixi supra. Quinto infero q̄ licet filius non possit renunciare successioni patris sine iuramento, tamen pater potest renunciare successioni filij etiam sine iuramento. Item adde prosequendo materiam, q̄ predicti ascendentes succedunt descendentijs ab intestato secundum gradus prærogatiua, vnde si solus pater est ipse præfertur: si sola mater similiter præfertur: si pater & mater pariter admittuntur, excluso auo, proauo, & exclusis omnibus alijs ascendentijs vltioris gradus, & sic de singulis: text. est in Authen. de hæred. ab intesta. ven. §. si igitur defunctus. vers. si autē plurimi. colla. 9. text. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. cuius verba sunt, defuncto sine liberis, parentes si soli sunt, succedunt, salua gradus sui prærogatiua, si pari gradu pariter succedunt. & idem disponit expressè. l. 4. titu. 13. sexta par. & l. nostra. 6. Tauri, in prin. ibi dū dicit. Por su orden y linea derecha. Ex quo singu. & subtiliter inferitur, quod in successione huius lineæ ascendentiū, non habet locum representatio, vnde sicut quando concurrunt pater, auus paternus vel auia, proauus, vel proauia: & vltiores ex linea paterna, præfertur ipse pater omnibus alijs, & sic deinceps qui est in proximiori gradu præfertur alijs: item etiam si prædictus pater concurrat cum auo, proauo, auia, vel proauia, alijs ascendentijs ex linea materna, matre mortua præfertur ipse pater auo materno & omnibus alijs ascendentijs ex linea materna: nec tali casu auus maternus representat personā matris, & sic eius filij mortuæ, nec loco eius succedit nec subrogatur: quia tantum attenditur in hac linea prioritas in gradu: & idē est ecōtrā ex parte matris, quia si reperitur mater & ex linea paterna reperit auus vel auia, proauus vel proauia, vel vltiores ascendentes: ipsa mater præfertur oibus, quia reperitur esse in proximiori gradu, & sic nunq̄ habet locū representatio: & in expresso istā cōclusionē probant prædicta iura superius allegata in quatuor ponit regulā & doctrinam q̄ in hac linea proximior in gradu præfertur, nec reperit iure cautū q̄ habeat locum representatio, sicut reperitur in linea

Commentarij,

nea descendentiū: & ex isto fundamento istam con. tenet. glo. ord. in dist. Authen. de hare. ab intesta. v. §. si igitur defunctus uerfi. si autem plurimi in glo. in verbo proximi. & ibi, glo. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. & ibi Cinus in prin. num. 3. Bal. i. col. in prin. Paul. i. col. nu. 3. Sall. i. co. nu. 2. qui no. & melius quam alius in hoc art. loquitur, est ista & communis opi. secundū Corneū ibi. 2. colum. post princ. Mathe. in tracta. de succe. ab intesta. 5. fol. 2. col. num. 4. uerfi. aut supersunt parentes dispares. & ibi ad ditionator eius tenet etiā Ange. in §. præferuntur. Insti. ad Tertu. i. col. Rolandinus in tracta. de succe. ab intesta. 4. colum. num. 8. & ibi eius ad ditionator reputans notabile. Nichol. de V. bal. in tracta. de suc. ab intesta. 38. colum. nu. 3. Pro qua communi sententia facit duplex ratio: Prima quod non est ita debita successio lineæ ascendenti sicut descendenti, ut supra probati, & istam ponit Cinus, Bald. Paul. & commun. docto. in dicta Authent. defuncto. Secunda melior & subtilior ratio est, quia in linea descendenti merito filius subrogatur loco patris & representat eum, quia hoc est imitari ipsam naturam, cum pars parentum descendat ad filios propter naturalē generationem, argument. l. liberorum in fine. ff. de verbo. signi. & in. l. 1. duodecim tabularū. C. de legi. hered. sed in linea ascendenti non datur talis subrogatio, imò nec est possibilis secundum ipsam naturam, unde leges nostre ciuiles positivæ non admiserūt q̄ parentes representent filios vel descendentes mortuos, nec subrogentur loco eorum, cum ars semper imitatur naturam, & non fingit nec disponit contra illud quod est impossibile in genere, ut in lege adoptio. la. i. ff. de adoptionibus cum similibus: istam rationem licet non sic declaratam ponit Salicetus in dicta Authentica defuncto. prima colum. in fin. qui dicit esse tenendam cordi, quia est decisiva quæstionis. idem Salice. in Authent. post fratres. la. i. in final. verbis. C. de legi. hare. contrariam tñ sent. tenet expressè solus Iaco. Bu. originaliter in d. Authen. defuncto. in fin. q. imò q̄ etiam inter ascendentes habeat locū representatio sicut inter descendentes rōne correlatiuorum: nec obstat tex. in dist. Authen. defuncto, & iura superius adducta quæ dicūt q̄ parētes succedūt salua gradus sui prærogatiua, quia debēt intelligi q̄ proximior in gradu in linea paterna excludat alios de eadem linea: non verò excludat alios de alia linea, scilicet materna: & proximior de linea materna excludat alios de eadem linea, non de paterna: & istam conclu.

aliquando publicè disputauit in nostra insigni Vniuersitate, pluribus medijs iuribus & rationibus quæ in præsentī non refero: sed nunc firmiter teneo primam opinio. tanquam veram & communē a qua non est recedendum in iudicando & consulendo, licet alia possit fundari in via disputatiua.

7 Aduertendum tamen quod est dubium singulare & subtile, si in successione nepotis vel alterius descendenti concurrat auus paternus, & auus maternus, vel vteriores ascendentes ex linea paterna, & alij in eodem gradu ex linea materna, an debeat fieri distinctio bonorum, taliter quod auus paternus succedat in bonis habitis & acquisitis à linea paterna, auus verò maternus succedat in bonis acquisitis à linea materna: & videtur quod debeat fieri prædicta distinctio bonorum, ut vnicuique succedat in bonis habitis & acquisitis à linea prima, per textum singularem & vnicum in. l. 3. §. fin. C. de bonis quæ libe. iuncta gloss. secunda expositiua, quæ incipit, tam patre. & iuncta gloss. penultima in verbo eius. vbi vult ille textus, secundum expositionem gloss. farum, quod si in successione nepotis qui plura bona acquisit ex linea materna concurrat pater, & exponit vtraque glossa. §. patris ipsius matris & sic auus maternus, & concurrat auus paternus: præfertur pater & sic auus maternus in illis bonis alteri auo paterno: & sic aperte probatur q̄ debet fieri prædicta distinctio bonorum, & per illum tex. ita expressè tenet ibi Bart. dicens illum textum esse lingu. & non alibi. & idem tenet ibi Angel. in princip. l. Paul. de Castr. in fine dicens q̄ ad hoc ille textus est mirabilis & vnicus. idē etiā p̄ illū text. tenet Bart. in Authen. itaq. C. com. de succe. nu. 2. Angel. ibi post princ. uerfi. 3. deficit. vbi dicit illum textum non esse alibi. Idem Bart. in. l. post dotem. fi. col. & q. ff. solu. ma. vbi dicit illū text. non esse alibi. Imo. fi. col. vltimo notabili. Roma. ibi. quæ refert Iaso. illum etiam text. ad hoc dicit vnicū Ange. in. §. præferuntur. Insti. ad Tertu. i. col. uer. hoc tamē fallit. & tenet etiā ibi Iason, pe. col. in fin. quæ vide à nu. 77. vsq. in finē. istā etiā con. per illū tex. tenet Bar. in cō. suis, cō. 18. 2. col. nu. 4. & in cons. 215. nu. 13. vbi repetit illud cō. Pau. de cast. in Auth. post fratres. la. i. nu. 2. C. de legi. hare. dicens q̄ ista opi. est æquior & rationabilior. Bald. nouellus in tracta. dotis, in 2. parte principali. 14. q. fol. 76. ferē in tota illa q. & maximē in uerfi. sed quicquid sit. 2. col. vbi dicit quod in via consulendi & iudicandi nō aueret recedere ab ista opi. Bar. & aliorū: licet contra.

contraria opin. posset realiter teneri in puncto iuris. additionator Rolandini in tracta. de succe. ab intesta. 4. col. nu. n. Mathe. filanus. in tracta. de succe. ab intesta. fol. 53. col. uerfi. prædicta tñ Pala. Ru. in sua repe. fol. 22. 2. col. nu. 10. vbi dicit menti esse tenendum. istā etiam conclu. tenet Ludoni. Roma. in con. suis, con. 40. 2. colū. pro qua sen. & con. facit etiam tex. in. l. de emācipatis, in fine. uerfi. exceptis. C. de legi. hered. vbi disponitur q̄ frater defuncto ab intestato, frater consanguineus præfertur in bonis habitis à patre: frater verò vterinus in bonis habitis à matre: in alijs verò bonis succedunt æqualiter: & ad hoc notat ibi Bar. & comu. docto. & no. gl. or. & ibi cō. opi. in Authen. itaq. C. comu. de succe. de quo artic. lati⁹ dicit infra in linea collateralis: ergo similiter fiat ista distinctio bonorū successione ascendentiū. Secundo facit etiam tex. in. l. foemina. & in. l. cū alijs. C. de secun. nup. & quasi per totū, vbi disponitur q̄ mulier transiens ad 2. vota, tenetur relinquere filiis primi matrimonij bona habita ex. 1. matrimonio, & filiis secūdi matrimonij bona habita ex secundo matrimonio, nimirum ergo si in nostro casu propter qualitatem personarū fiat distinctio bonorum & patrimonij ipsius filij defuncti. Tertio facit tex. in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupil. vbi si pater relinquat directē vel indirectē plus quam capere possit sit distinctio & diuisio bonorū, ut remaneant penes filium bona: & in quibus de iure est capax, alia vero remaneant penes hæredes: & idē est si fuit substitutus pupi. alterius filij, quia capit bona fratris, non bona habita à patre: ex quo tex. notant ibi docto. q̄ ex causa vel qualitate non est inconueniens, q̄ fiat distinctio & separatio bonorū licet fuerint vnita in aliqua persona de cuius successione tractatur. Quarto facit tex. in. l. cū oportet. in princip. cū materia. C. de bonis quæ libe. vbi fit maxima differētia, an filius acquirat bona ex linea paterna ut reputentur profectitia, vel ex materna ut reputentur aduentitia, nimirū ergo si ex causa fiat etiā in nostro casu. Quinto facit tex. no. in. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. vbi si pater arrogator substituit pupillariter filio impuberi arrogato, ad substitutum pertinent tantum bona quæ filius habuit à patre arrogatore vel coniunctis & amicis eius: alia verò pertinent ad successores legitimos ipsius arrogati. Sexto facit doctrina Fab. in. §. qua ratione. Insti. de pu. fu. 3. col. num. 7. vbi dicit q̄ quando pater & mater fecerunt substitutionem exemplarem filio furioso vel mente capto, substitutus patris ad-

mittitur ad sua bona, substitutus matris ad bona peruenta ex eius linea: & pro ista sen. & cō. facit hodie expressa lex regni. 10. post princip. titu. 6. lib. 3. foro. 11. vbi expressè approbatur & confirmatur ista opi. licet illa lex sit corrupta, quia deficiunt sibi aliqua verba: & ibi tenet gl. or. in glo. 3. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò q̄ indistincte succedat auus paternus & au⁹ maternus in quibuscunque bonis ipsius nepotis vel descendenti vnde cunque quæsitis, & pater admittatur nulla facta differentia, à qua linea vel parte sint acquisita: & in expresso istam con. tenet Petrus de Be. per. quem nemo allegat in Authen. itaque. C. cō. de succe. 2. colum. in uerfi. sed quæritur, & ibi Salice. 1. colum. num. 2. Corneus. 2. colum. uerfi. 3. adde Raph. Cuma. ibi quem ipse Corneus refert. Istam etiam con. tenet Bald. in dicta. l. 3. 2. colum. nu. 4. C. de bonis quæ libe. & ibi Corneus. 2. colum. & ibi Raph. Cuma. quæ ipse Corneus refert: tenet etiam Bald. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. 1. col. num. 3. & ibi Sali. 2. col. num. 6. Ange. de serui. in. §. si in fine, Institut. de serui. cogna. Rapha. Cuma. in con. 122. vbi dicit quod ista opinio semper sibi visa fuit verissima & indubitata. Pro qua sententia & conclusione in primis facit quia in iure nostro postquam bona sunt vnita & incorporata in patrimonio alicuius personæ, nunquam admittitur distinctio & separatio bonorum, nisi in casibus à iure expressis, argumen. tex. in. l. §. præterea. ff. de separa. text. in. l. sed si plures. §. filio impuberi. ibi, iuncta enim hæreditas coepit esse. tex. in. l. finali in fin. C. de inoffi. testa. tex. in. l. eius qui in prouincia. §. si. ff. si cer. peta. bon⁹ tex. in. l. qui Titij testamētū. ff. de his qui. vt indi. tex. in. §. 1. Inst. de hare. quali. & disse. notur per glo. & doct. in. l. 1. §. veteres. ff. de acqui. posse. Secundo pro ista parte facit tex. expressus in Authen. de hare. ab intesta. v. §. si igitur defunctus. uerfi. si autem plurimi. colla. 9. & in Authen. defuncto. C. ad Tertu. cū similib⁹ vbi simpliciter & indistincte vocantur ascendentes secundū gradus prærogatiuā, nulla facta differētia vel distinctio bonorū: nec obstat tex. capitalis in quo se fundabat Bar. & alij doc. in. l. 3. §. fi. C. de bonis quæ libe. quia ille tex. nihil probat, nec intellectus glo. & Barto. est verus: imò verus, planus, & realis intellectus illius tex. est, quod ibi concurrente pater & auus ipsius nepotis, ipse pater præfertur in successione tanquam proximior in gradu: quia etiā de illo iure codicis filius potest habere heredē & eius bona deferri iure successiois: neq. obstat etiā fundamenta

damēta superius adducta, quia illa pcedunt in suis casibus à iure sic specialiter dererminatis, neq; obstat similiter p̄dicta lex fori, quia illa tantum debet seruari in locis vbi vigeret illa cōsuetudo. Postremò & finaliter pro ista parte & mea sententia cōsidero nouiter hodie istā nostrā legē. 6. Tauri. i. ibi dū dicit. En todos sus bienes de qualquier calidad q̄ sean. Secundo ibi dum dicit. Saluo en las ciudades, villas y lugares do segū el fuero de la tierra se acostūbra tornar los bienes al trōco o ala raiz. In quib⁹ verbis aperte vult ista lex, q̄ de iure sit vera ista mea opinio & conclusio nisi in loco vbi cōsuetudo sit in cōtrariū, quia tūc debet seruari dicta lex fori, vt fiat distinctio bonorū & patrimonij: & ante istā legē, idē videbatur velle & p̄bare leuē. 4. tit. 13. 6. parte. ibi. El padre y la madre deuen heredar y gualmēte todos los bienes de su hijo. Et ista est veritas in hoc singulari & subtili articulo.

9 Itē adde q̄ si in successiōe nepotis vel descēditis cōcurrāt ascendētes ex linea paterna, & ascendentes ex linea materna qui sint in pari gradu, semp̄ admittūtur p̄ medietate, & sic in stirpes: licet dispar sit eorū nūerus, vnde si reperitur auus & auia paterna ex vna parte, & sol⁹ auus vel sola auia materna ex alia: vel econtrā: auus & auia paterna succedent in dimidia parte totius hēreditatis, & auus solus vel auia materna succedet in alia dimidia: & idē est econtrā: text. est notabilis in Authē. de hēre. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. ver. si autē pluri. col. 9. cuius verba sunt, vt medietatem quidem accipiant omnes à patre ascendentes quanticunq; fuerint, medietatem verò reliquam à matre ascendentes, quanticunq; eos inueniri contigerit. & ibi tenet gloss. ordi. & cōmu. docto. text. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. ibi pater nis quidem dimidia, maternis alia dimidia delata, licet sit dispar eorū numerus: & ibi notat glo. ordina. & cōmu. docto. & idē probat & disponit lex quarta in fine. tit. 13. 6. par. licet quo ad me, ista sentētia & cōclusio sit valde dubia in reddēda rōne, attentis & cōsideratis superioribus. Itē adde q̄ de iure cōmuni fratres vel sorores filij, nepotis, vel alterius descendētis ab intestato defuncti, admittēbantur ad successiōem eius vnā cum patre vel matre vel alijs ascendētib⁹: pro virilibus portionibus: text. est in Authen. de hēred. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. ver. si verò. cuius verba sunt, si verò cum ascendētib⁹ inueniātur fratres aut sorores ex vtrifq; parentibus coniuncti defuncto, cum proximis gradu ascendēti-

bus vocabuntur: text. in Authen. defuncto. ver. 1. C. ad Tertu. & idem disponebat lex. 4. tit. 13. 6. par. prope finem: hodie tamen ista dispositio corrigitur, imò fratres nullo modo succedunt cum patrib⁹ vel alijs ascendētib⁹ defuncti, imò p̄ferūtur ascendentes: ita expresse disponit lex septima sequens in his legibus Tauri.

10 Quæro tamen pro maxima declaratione huius legis, qualiter intelligant illa verba, o otros que tengan derecho de les heredar: & consequenter quæ sit persona quæ possit excludere p̄dictos ascendentes, & breuiter & resolutiue dico, quòd filius naturalis vel spurius legitimatus per subsequens matrimonium, vel rescriptum principis: quia ille succedit patri vel matri, & consequitur omnia iura filij veri & legitimi ex testamento, & ab intestato, & contra testamentum: vt latē dixi in l. nona & vndecima infra, his legib⁹ Tauri, & sic iste p̄fertur ascēdenti superstiti. Item & dico q̄ ista lex in p̄dictis verbis potest intelligi in substituto pupillari, quia talis substitutus pupillaris datus à patre filio in potestate, p̄fertur matri & omnibus alijs ascendētib⁹ ex linea materna. Item etiam auo paterno & alijs ascendētib⁹ eius, cum nepos non sit in potestate eorum, sed tantum patris substituentis: vt latius dixi & fundavi in materia substitutionum, vbi omnino vide. Aduertendum tamen q̄ licet nostra lex dicat quòd ascendentes succedant descendētib⁹, sicut ipsi descendentes succedunt eis: tamen debet intelligi vt sint hēredes & succedāt iure hēreditario, & eis debeatur legitima, sicut econtrā: vt supra dictum est: tamen non succedunt cū eadem qualitate, priuilegio, & prerogatiua qua ipsi descēdentes succedūt parētib⁹. Ex quo. i. infero q̄ ascendentes nō succedūt de iure naturali vel diuino; descendentes verò sic: vt probaui & dixi in materia successiōis ab intestato filiorum. Secundo infero quòd inter ascendentes non datur representatio, sed in linea descendētium. 3. inferitur quòd ascendentes non transmittunt hēreditatem descendētium sine aditione ex potētia sūtatis neq; sanguinis: sicut econtrā: vt notabiliter dixi in materia transmissionū. Quarto inferitur q̄ inter ascendentes succedentes descendētib⁹, nō habet locum collatio, licet inter descendentes, sicut plenē dico in l. 29 infra his legibus Tauri.

11 Aduertendum tamen quòd licet ascendentes succedant descendētib⁹ secundum sui gradus prerogatiuam, & quando sunt in pari gradu æqualiter admittantur vt dictum est, tamen pater,

pater, auus, vel ascendens qui habet vsufructum in bonis filij, nepotis, vel alterius descendētis ab intestato defuncti, debet p̄ferri in eo & cum debet habere p̄cipuū per tempus vitæ suæ: cuius ratio est, quia sicut per mortem cuiuscunq; extranei proprietarij non finitur neq; extinguitur vsufructus, vt est casus in l. 3. in fine. C. de vsufructu. cum similibus: ita etiā p̄ mortē filij nō extinguitur vsufructus quæsitus patri, auo, vel ascendenti in bonis eius: text. est notabilis in l. fin. ver. si verò defuncta persona. C. ad Tertu. quem ibi ad hoc cōmēdat Barto. Bald. Angel. Paul. Corneus. & cōmu. Docto. & per illum text. tenet gloss. ordi. in dicta. l. 3. C. de vsufructu. & ibi Petrus de Bella per. Cinus, Bar. Bal. & cōmu. doct. gloss. in l. 2. C. de bonis maternis. & ibi Barto. Albe. Bal. Salice. & cōmu. doct. text. in l. fin. ver. si. C. cōmu. de succē. & ibi notat glo. Bartol. Bald. & cōmu. doct. text. in l. 3. §. si. C. de bonis quæ libe. & ibi cōmu. doct. text. in l. 4. ver. si. paren. tit. text. melior de iure in l. fin. §. filijs autem. cod. tit. cuius verba sunt, filijs autem familias in his duntaxat casibus in quib⁹ vsufructus apud parentes cōstitutus est, donec patres viuūt neq; de eisdē rebus testari possunt, neq; citra voluntatem eorum quorum in potestate sunt vlla licētia eis concedenda dominū rei ad eos pertinentis alienare: text. in l. fi. C. de vsufructu. text. in Authen. de hēre. ab intesta. veni. §. 1. colla. 9. & ibi expresse notat Barto. & alij docto. tenet etiam Ange. in §. p̄ferūtur. Instituta ad Tertu. 2. colum. additionator Rolandini in tracta. de succē. ab intesta. §. colum. nu. 12. Nec huic opinioni obstat si dicatur q̄ hoc videtur falsum, cum patria potestas cesset & extincta sit per mortem filij ergo expiret vsufructus qui causatur ab ea: quia notabiliter respondet quòd patria potestas benē requiritur ad principium & causam acquisitionis, non tamen requiritur in processu durationis & continuationis: istam rationem tanquam notabilem ponit solus Bald. in l. 3. C. de vsufructu. in fin. idem Bald. in l. 2. C. de bonis maternis. idē Bald. in l. 3. in fine. C. de bonis quæ liberis. pro qua subtili ratione facit bonus text. in l. si is qui animo. ff. de acquirend. possess. vbi licet in acquisitione possessionis requiratur corpus & animus, tamen postquam semel est quæsitus nō requiritur in eius perseverantia & duratione: facit etiam text. in l. nunquam. §. si vi aut clam. ff. de vsuca. text. etiā nota in l. item illa. §. quod adijcitur. ff. de consi. pecu. vbi si quis se constituit soluere quòd alter debet, sufficit quòd tem-

pore constituti sublit debitum, licet postea cesset mediante p̄scrip̄tione causata in persona primi debitoris: facit etiam text. singularis in l. mora rei. ff. de verbo obliga. vbi habetur quòd licet à principio non possit esse obligatio fideiussoria sine principalitamen postquam est contracta benē remanet & durat: & ad hoc summē notant & cōmendant ibi doctores. facit etiam text. in l. 2. C. de luitione pignoris. vbi sublata obligatione principali remanet hypothecaria: text. etiā in l. sicut. §. fin. ff. quod cuiusque vniuersi. nomi. vbi habetur quòd licet vniuersitas nō possit ab initio per vnum constitui, tamen si iam fuerit constituta, & perueniat ad vnum tantum, per eum solum potest retineri: & hinc est quòd hūo ingressio religionem, licet per hoc sit exemptus à patria potestate, vt dicit gloss. notabilis, & ibi Bartol. & communis opinio. in l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de mino. vel efficiatur Episcopus, ratione cuius liberatur à patria potestate. vt in Auth. sed Episcopalis dignitas. C. de Episcopis & cleri. tamē pater nō amittit vsufructum quæ habet in bonis filij, & in expresse ita tenet Pala. Rub. in sua repetitione. folio. 24. 2. colum. nume. 15.

12 Ex quibus infero. 1. & notabiliter quòd licet in successiōe filij, pater & mater pariter admittantur cū sint in eodē gradu, vt supra conclusum est, tamen debet intelligi respectu proprietatis: secus verò est respectu vsufructus, si filius erat in potestate, quia in eo p̄fertur pater per tempus vitæ suæ, & postea cōsolidabitur æqualiter cum proprietate: text. est notabilis in l. fin. ver. si verò defuncta persona. C. ad Tertu. cuius verba sunt, si verò defuncta persona in sacris patris constituta, decesserit: pater quidem vsufructum, quem & viuente filio habebat, teneat donec viuat incorruptum: & ibi expresse notat Bart. in fine. Et teneo pro constanti q̄ etiam hodie in nostro regno ista conclu. procedat, quia non reperitur contrarium dispositum. Secundo infero q̄ quādo concurrerent alij ascendentes in æquali gradu, puta auus paternus & maternus, quod p̄fertur paternus in vsufructu eadem ratione: hodie tamen in nostro casa iste casus non posset verificari nec habere locum. cum per contractum matrimonij filius qui iam est mortuus, fuit emācipatus per l. 48. infra his. 11. Tauri, ergo nepos natus ex eo non potest esse in potestate aui, & sic pariter succedent auus paternus & maternus in proprietate & vsufructu: posset tamen subtiliter etiam hodie iste casus verificari & procedere quan-

re, quando filius qui mortuus est decessit tantum desponsatus per verba de presenti, relicto filio vel filia ex eo & sponsa: quo casu si postea decedat talis filius vel filia, & sic nepos, relicto auo paterno & materno praefertur auus pater nus in usufructu, quia nunquam exit filius eius defunctus de potestate sua, cum non fuerit realiter velatus & vxoratus: vt plenè & no. probati & dixi in dicta. l. 48. infra his legibus Tauri. Tertio infero quod quando in successione filij defuncti concurreret pater eius & auus paternus, quod licet pater eius debeat praeferrri in successione tanquam proximior in gradu, tamen debet intelligi respectu proprietatis: secus verò respectu usufructus, quia in eo praefertur auus ratione patriae potestatis, & hoc de iure communi: cum vterque tam filius quam nepos sit in potestate aui, & in expresso quod isto casu praefertur auus in usufructu per tempus vitae suae, & tex. expressus secundum verum & proprium intellectum in. l. 3. §. fin. C. de bonis quae libe. ibi, usufructus videlicet & in huiusmodi casibus auo dum supererit reseruando: hodie verò in nostro regno iste casus & conclusio non procederet, cum per contractum matrimonij filius & sic pater nepotis defuncti habeatur pro emancipato, nisi in casu quo tantum fuerit desponsatus, & non velatus vel vxoratus, quia tunc posset procedere, vt supra proximè dixi. Quarto infero quod quando in successione filij defuncti ab intestato, concurreret pater & filius ipsius defuncti, quod tunc licet filius debeat praeferrri tanquam proximior ex linea descendenti, tamen pater defuncti debet praeferrri in usufructu ratione patriae potestatis: & in expresso pro hac sent. & con. est tex. formalis, in. l. fina. ver. fi. C. com. de succe. cuius verba sunt, in omnibus videlicet casibus, sed in su perstite sobole liberorum & fratribus adhuc viuentibus, qui ad haereditatem defuncti patrem antecedunt usufructu rerum quarum dominium ad eos peruenit apud parentes per mafuro: & ibi ad hoc notat gl. or. & cò. do. tex. etià expressus in Authen. de haere. ab intesta. ve. §. 1. col. 9. hodie tamen iste casus & conclusio non potest verificari nec habere locum in nostro regno cum filius defunctus fuit liberatus à potestate patris per contractum matrimonij, nisi in casu quo decederet desponsatus & non velatus, vt dictum est: quia tunc pater non amisit usufructum, cum non fuerit exemptus à potestate paterna per supra dicta, imò etià si nepos succederet de iure in proprietate & usufructu, acquireretur usufructus patri & sic auo, &

per consequens in omnibus alijs bonis que pertinerent ex qualibet causa ipsi nepoti, cum sit in potestate aui, ex eo, quod natus est ex filio non emancipato, nec exempto à potestate paterna, vt latius dixi in d. l. 48.

13 Ex quibus se offert pulchra & valde subtilis quaestio, si filius qui est in potestate patris hodie in nostro regno fecerit testamentum prout potest, vt in. l. 5. supra his legibus Tauri, & in eo instituit patrem haeredem in sua legitima, hoc est, duabus partibus totius haereditatis, & tertiam partem reliquit extraneo, vel pro anima, vel tandem distribuit quomodo voluit iuxta dispositionem text. in. l. 6. in. l. Tauri. Si in illa tertia parte retinebit pater usufructum qui antea sibi competebat, taliter quod dispositio filij quam fecit de ea re intelligatur tantum, respectu proprietatis, vel si praedicta tertia pars alteri relicta, pertinebit ei pleno iure tam in proprietate quam in usufructu: & certè videtur dicendum quod pater in ea debet retinere usufructum per tempus vitae suae, & alteri tantum pertinebit proprietatis, nec de ea potuit filius pleno iure disponere. Primò per iura expressissima superiora, quibus probatur, quod per mortem filij non amittit pater usufructum quem habet in bonis filij, & quando concurrit mater vel alius cum eo in successione, semper praefertur pater in usufructu. Secundò & in specie, quia quando per. l. vel statutum conceditur filio licentia testandi, debet intelligi saluo semper usufructu, vel iure, quod pater habet in bonis filij, ita expressim determinat Bal. in. l. si que ramus. ff. de testa. in finalibus verbis, argumeto tex. in. l. cum maritus. §. fin. ff. de pactis dota. & in. l. ex facto. in princip. ff. de vulga. & pupil. tenet etiam Ioan. de Imo. in c. 2. extra, de testa. 7. col. nu. 28. tenet etiam & commendat Ang. de Gambellionibus, in tract. de testa. 1. col. nu. 12. confirmatur etiam ex sententia Barto. in. l. 1. C. de sacro. eccle. 4. q. primae quaestionis principalis, vbi tenet quod licet damnatus ad mortem possit facere testamentum ex privilegio vel alias, tamen non possit testari in praedictum illorum quibus applicantur bona, per Authen. bona damnatorum. C. de bonis prof. quia non debet intelligi in praedictum eorum: idem tenet etiam Abb. in rubri. de testa. in fi. Tertio pro ista senten. & con. considero glo. nota. in. l. fi. C. de senten. pafsis, in verbo patre. in fin. ibi saluo tamen usufructu patris, vbi dicit quod si pater deportatus est, & per hoc filius eius exemptus est à potestate sua, & fecerit testamentum ante restitutionem patris, valebit

lebit circa propria bona ipsius filij, scilicet castrè sia vel quali, & aduentitia respectu proprietatis: non verò circa usufructum quem pater habebat in eis. Quarto & finaliter facit tale fundamentum, certum est quod licet à iure quis habeat liberam & plenam facultatem testandi, tamen debet intelligi sine praedictis tertij, & in dubio talis facultas debet intelligi & restringi ad ius quod habet in rebus suis: tex. est in. l. fi. C. de haere. insti. tex. in. l. cum maritus. §. fin. ff. de pactis dota. tex. in. l. Si donis. §. fina. ff. de lega. 1. text. in. l. serui electione. §. fi. eo. tit. tex. in. l. quod in rerum. §. i. eo. tit. tex. in. l. vxor patrii. C. de legatis. tex. in. l. fidei commissi. §. quanq. ff. de lega. 3. bonus tex. in. l. 1. ff. de mili. testa. per quem dicebat ibi Bal. quod licet aliquis actus committatur in mera voluntate alicuius, non videtur ei concessum vt fiat cum praedictis iuris alterius.

14 Contrariam tamen sententiam & conclusionem ego teneo pro verissima, imò quod illa tertia pars pertineat tam in usufructu quam in proprietate ei cui relicta est. Primò quia ista nostra lex sexta Tauri simpliciter & indistinctè dicit & permittit quod filius possit disponere de tertia parte bonorum suorum, ergo non minus intelligatur in usufructu quam in proprietate. Secundò etiam considero & pondero istam nostram legem sextam in quantum dicit quod filius possit disponere de praedicta tertia parte pro anima sua, vel pro alia qualibet causa: sed non est verisimile quod talis dispositio pro anima debeat suspendi vsque ad mortem patris, cum antea non expiraret usufructus: nec obstat si dicatur quod possit vendi & alienari proprietatis tertiae partis, quia respondeo quod licet proprietarius extraneus possit vendere proprietatem inuito fructuario, vt in. l. locum. verbi. proprietarius. ff. de usufruct. & in. l. 2. C. eo. tit. & in. l. fundi Trebatiani. ff. de usufruct. lega. & in. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsuca. & in. l. 3. §. si haeres. ff. usufruct. quem ad. caue. tamen filius proprietarius nullo modo potest vendere, vel alio titulo alienare proprietatem suam inuito patre fructuario, propter reuerentiam patris, & vt pater non habeat extraneum & inquietum proprietarium: text. est formalis & expressus in. l. fi. §. filijs autem. C. de bonis quae libe. Tertio & subtiliter facit, quia cum de iure communi legitima patris sit quarta, & de iure Authentico rum sit tertia, quia cum fuit aucta in filijs, ita in ascendentibus, vt determinat glo. iuncto textu, in Authen. nouissima. C. de inoffic. testa. & ibi communis opinio: tamen hodie de iure nostri regni per istam nostram. l. 6. legitima parentum

sunt duae partes omnium bonorum, & de tertia tantum potest filius disponere: ergo cum pater nimis sit honoratus per nostram. l. nimirum si per eandem possit in illa tertia sibi auferri vsus fructus. Quarto facit optimus text. bene ponderatus in Authen. de haere. ab intesta. veni. §. si vero cum ascendentibus. verbi. nullum usufructum. colla. 9. vbi disponitur quod eo casu quo succedunt patres alicui filio cum alijs filijs fratribus defuncti, non habent parentes usufructum in illa parte & portione, in qua succedunt ipsi fratres, ex eo quod in recompensam parentes succedunt in sua parte, tam in proprietate quam in usufructu: ad id est text. in Authen. item haereditas. C. de bonis quae libe. ergo in nostro casu & quaest. cum ista nostra lex. 6. Tauri, dederit patri amplam legitimam, merito potuit in illa tertia parte ei auferre usufructum, vt pleno iure possit filius in quem vellet de eo disponere. Quintò facit etiam lex. 5. supra proxima, quae dicit quod filius familias possit testari & disponere, ac si non esset in potestate. Sextò etià probo per istam nostram legem. 6. quae dicit, quod filius familias possit testari & disponere de tertia parte bonorum suorum cuiuscunq. qualitatis sint, ergo bene sequitur quod poterit disponere de praedicta tertia parte, tam in usufructu quam in proprietate: ex qua sententia & conclusione infero, quod si filius haberet patrem & matrem, & illam tertiam praedictam legaret matri, quod pertinebit matri pleno iure tam in usufructu quam in proprietate.

15 Item etiam infero quod si filius simpliciter instituat patrem & matrem simul & coiunctim, quod licet in omnibus bonis pater debet retinere usufructum per tempus vitae suae, vt supra conclusum est, tamè in dimidia parte illius tertiae partis bonorum, quae ad matrem pertinet, non habebit pater usufructum, cum respectu eius, filius liberè potuit testari & disponere.

16 Postremò & finaliter notandum est ex nostra l. in fin. quod licet ascendentes succedant descendentibus, vt supra dictum est, tamen si in aliquo loco sit constitutum, vel consuetudo, quod bona habita ex linea paterna reseruentur solis parentibus ex illa linea, & bona habita ex linea materna reseruentur solis parentibus ex ea, valet, & tenet, & est seruanda: & ita disponit nostra lex: circa quam quaero, an habeat locum tantum ab intestato, vt etià contra testamentum, quod cuiuslibet pareri non relinquit quod est à sua linea proventum: & videtur quod vtroque casu habet locum ista lex, quod probat nostra lex, in quantum ascendentes sint legitimi successores descendentes ex

testamēto, & postea dicit, salvo en las ciudades villas y lugares do segun el fuero de la tierra se acostumbra tornar sus bienes al trūco. Ergo ad vtrunq; casum refertur: sed his nō obstātibus ego teneo cōtrariū, imō q̄ nostra lex & ei⁹ dispositio in hoc tantū habeat locū ab intestato, & non contra testamētū. Primō quia aliās esset auferre libertatē testandi. Secūdo quia ab intestato defertur hereditas ex legis dispositione, vnde illo casu nostra lex videtur loqui, facto vero testamento testator sibi prouidet relicta legitima necessaria, & lex se non intromittit hoc casu: & ista est veritas.

TEX. VII.

L hermano para heredar ab intestato a su hermano no pueda concurrir con los padres, o ascendientes del defuncto.

S Y M M A R I V M.

1 Fratres vel sorores descendenti, an admittatur vna cum ascendentibus?

Lex septima.

Nota dispositionē hui⁹ legis p̄ cuius perfecta intelligentia præsūpono, q̄ de iure cōmuni fratres vel sorores filij, nepotis, vel alteri⁹ descendētis ab intestato defuncti, admittēbātur ad successiōnē eius, vna cū patre vel matre, vel alijs ascēdētib⁹ p̄ virilib⁹ portionib⁹: tex. est in Auth. de hære. ab intesta. veni. §. si igitur defunct⁹. vers. si verò. colla. 9. cui⁹ verba sunt, si verò cū ascēdētib⁹ inueniantur fratres aut sorores ex vtriusq; parētibus cōiūcti defuncto, cū proximis gradu ascēdētibus vocabunt, & ibi glo. or. & cōm. doct. tex. in auth. de functo. vers. i. C. ad Ter. & ibi etiā cōm. doct. rex. in l. 4. tit. 13. 6. par. hodiē n̄ ista dispositio iuris cōmunis corrigit p̄ nostrā. I. quia fratres vel sorores nullo modo succedūt cū ascēdētib⁹, & certē nostra lex nullā aliā materiā continet.

Tex. VIII.

Andamos que sucedan los sobrinos cō los tios ab intestato a sus tios in stirpem y no in capita.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quomodo succedant collaterales.
- 2 Quo cognoscet q̄ quis sit proximior in gradu.
- 3 An sit sublata differentia agnationis & cognationis?
- 4 An cū bona conscientia possit testator instituire extraneum & excludere consanguineos collaterales?
- 5 Agnati & cognati vsque ad quē gradum succedāt.
- 6 Hereditas in diuisibilis an pertineat ad collateralē in remotissimo gradu?
- 7 Licet proximiores in gradu quādo sunt in pari gradu equaliter admittuntur, si in aliquo reperiat maior qualitas, an ipse praeferatur?
- 8 An ista maior qualitas attendatur vltra fratres & filios fratrum?
- 9 Si testator instituit fratres suos simpliciter, an admittantur vtrinq; coniuncti tantū vel etiam admittantur fratres ex vno lat. re?
- 10 An habeat locum representatio inter collaterales?
- 11 Si decedat quis relictu filij ex pluribus fratribus iam defunctis, an succedant in stirpes, vel in capita. num. 11. & 12.
- 13 Intellectus huius legis octauae. nu. 13. & 14.
- 15 Si quis instituat fratrem & filios alterius fratris defuncti, an videantur instituti in stirpes vel in capita. num. 15. & 16.
- 17 Si testator dicit simpliciter, instituo fratres meos heredes, si videtur instituisse etiā filios fratris mortui.
- 18 Si plures sint in eodem gradu, an succedat in stirpes vel in capita.
- 19 An filius ex filio maiori mortuo praeferatur filio secundo vltimo possessoris.
- 20 Deficiente linea collateralium an succedat vir & vxor?
- 21 Quando dicitur quod vxor succedat, an admittatur sponsa de presenti?
- 22 Ad hoc quod vir & vxor succedat, an requiratur quod duret matrimonium & non fiat diuortium?
- 24 Pupillus si decepsit sine agnatis vel cognatis, an succedat tutor testamentarius vel datiuus?
- 25 Si quis decedat ab intestato in hospitali, an succedat hospitale?
- 26 Si quis decedat ab intestato non relictis consanguineis ex aliqua linea, an succedat fiscus?

Lex octaua.

Nota dispositionē huius legis, & postquam supra in l. 6. visum est de successione inter ascēdētes, nūc in ista l. necessariū est videre de successione ab intestato inter collaterales, pro cuius perfecta intelligentia & declaratione, dico & præsūpono q̄ collaterales succedunt ab intestato

testato collateralisuo defuncto, secundum sui gradus prerogatiuam & proximitatem: vnde ille qui tempore mortis reperitur proximior, praefertur in successione: tex. est in l. 2. §. hereditas. ff. de suis & legi. hære. cuius verba sunt, hereditas proximo agnato, id est, ei quem nemo antecedit, deferretur: text. in l. iuriscōsul. & quasi per totum ff. de gradibus. text. in l. 1. §. proximus. ff. vnde cognati. tex. in l. legeduodecimita bu. vers. huiusmodi. C. de legi. hære. tex. in. §. 1. Insti. de legi. agna. succ. tex. in. §. proximus. eodem tit. in. §. si plures. eo. tit. tex. in. §. fina. vers. toties. Insti. de heredi. cognati. tex. in. l. quoties vtrisque. ff. de regu. iur. tex. in regula, qui prior. de regu. iur. in. 6.

Et ad cognoscendū quis sit proximior in gradu, semper debet fieri computatio incipiendo ab illo collateralis, qui vult succedere, & faciēdo ascensum ad patrem vel alium ascendētē cōmunem a quo descendunt, & postea facere descensum ad defunctū collateralē, de cuius successione tractatur: & in hoc gradu cēsentur esse: vnde in linea collateralis non potest dari primus gradus, sed computatio incipit a secundo gradu, & sic fratres sunt inter se in secundo gradu, & deinceps alia persona adiecta facit aliū gradū: tex. est in l. 1. ff. de gradibus. ibi. ex transuerso siue a latere nullus est primus gradus, & ideo incipit a secundo, text. in l. iuriscōsul. vers. sunt & ex lateribus. & in vers. idem faciēdum. ff. de gradibus. text. in. §. 2. gradu. Insti. eo. tit. Si verò plures collaterales sint in eodem gradu, tunc omnes pariter admittuntur: & licet de iure antiquo fiebat differentia an essen agnati descendētes per lineam masculinam, vel cognati descendētes per lineam foemininam, quia agnati tantū succedebant exclusis cognatis licet proximiores essent.

Item etiam cognati nō admittēbātur de iure ciuili, sed tantū de iure prætório. vt in l. 1. & per totum. ff. vnde legitimi. & in. l. 1. & per totum. ff. vnde cognati. & in. l. 1. & per totum. C. vnde legitimi, & vnde cognati. & in. §. 1. & per totum. Insti. de legi. agna. succ. & in. §. 1. & per totum. Insti. de succ. cognati. tamē hodiē de iure nouo Authenticorum, indifferenter succedunt agnati & cognati secūdū gradus prioritatem, sine aliqua differentia agnationis vel cognationis: tex. est in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. nullam verò. colla. 9. ibi siue per masculi siue p̄ foeminae personā defuncto iungebātur, sed in oībus successiōnibus agnatorū cognatorūq; differentiam vacare praecepimus. & ibi cōm. doct.

Dubium tamen est an cum bona conscientia

in testamēto possit defunctus aliū extraneum instituire, & consanguineos suos collaterales omninō praeferre, & similiter an ipse haeres institutus licitē & cū bona cōscientia possit bona retinere: & breuiter dicēdum est, q̄ si cōsanguinei sunt diuites, pōt licitē instituire quēlibet extraneū: si verò sunt pauperes, nō pōt cū bona conscientia instituire extraneū diuitē: si verò aequali paupertate sunt cōstituti, tūc fingit p̄ferendi cōsanguinei, vt eos teneatur testator instituire: argumētō tex. in. c. si quis reliquerit. 30. distinct. & in terminis ita tenet Aucarranus in. c. mala fidei possessor. de regu. iur. in. 6. 1. q. principali. Ioan. Fab. in. §. 1. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. & facit illud Augustini, si quis habet consanguineū pauperem & extraneum instituit heredem, alium quærat pro consilio quā Augustinum. Item adde quod licet in successione ab intestato descendentes succedant in infinitum ascendētibus suis. Item etiā ascendentes succedant in infinitum descendētibus suis, quā diu vita eorum produci & extendi possit natura vel Dei miraculo: vt in Auth. de hære. ab intesta. ve. §. 1. colla. 9. ibi cuiuslibet naturæ aut gradus, & in. §. si igitur defunctus. & ibi glo. & commu. opi. tex. in. §. intestatorū. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. & ibi etiā glo. & commu. opi. & tenet & commendat Bal. in l. fina. C. vnde legitimi. 5. col. nu. 17. & ibi alij docto.

Tamen in collateralibus gradus successiōnis coarctatur, quia agnati succedebant vsque ad decimū gradū: cognati verò vsque ad sextum, vt in. §. fin. Insti. de succ. cognati. quem ad hoc notant & cōmendant ibi doctores, & dicit meliorem de iure Ange. & illum tex. ad hoc reputat fing. Matthæ. in tract. de succ. ab intesta. in. fol. 2. col. nume. 30. similis tamen est in l. 1. §. hære autem. ff. vnde cognati. & in. l. non facile. ff. de gradibus. hodiē verò cū sit sublata differentia agnationis & cognationis, vt in dicta Authen. de hære. ab intesta. veni. §. nullam verò. colla. 9. tam agnati quā cognati succedūt vsq; ad decimū gradum: ita determinat glo. ord. in dicto. §. fin. Insti. de succ. cognati. in glo. si. & ibi Faber, Ange. & commu. docto. glo. in Authen. in successione. C. de suis & legi. libe. & ibi Bar. & alij doct. glo. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si verò nec fratres. colla. 9. & tenet Azo in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. 13. Dinius in tracta. de succ. ab intesta. pen. col. Rolandinus & eius additionator in tract. de succ. ab intesta. 7. col. nu. 21. Bart. in l. fi. C. vnde legi. 3. col. nu. 2. Ange. ibi. 1. col. Sali. 1. col. nu. 4. Bald. Ant. Go. in. l. Tau. E 2 2. col.

2.col.nu.17.Alex.1.col.nu.3.Corne.1.col.nu.3. Iaso.2.col.verf.5.principaliter limita.Detius.3.col.nu.10.& idē disponit lex.6.tit.13.6.par. prope finem. q̄ tamen cōmuniter reperitur corrupta, quia dum dicit, dozeno, debet dicere dezeno. Ex quo infero nouam & singularem declarationem ad.l.27.infrā his.11.Tauri: vbi dicitur quod si filius melioratus potest grauari in fauorem aliorum filiorum, & in defectum eorū in fauorem ascendentium, & in defectum eorū in fauorem consanguineorum, & in defectum eorum in fauorem extraneorum, vt consanguinei intelligantur vsq; ad decimum gradum, & alius non existente vsq; ad illum gradum liberē possit pater grauare filiū melioratum in fauorem extraneorum.

6 Quod tamē singulariter & nouiter est intelligendū, quando tractatur de successione simplici & particulari: secus tamen est si tractaretur de successione regni, ducatus, marchionatus, vel alterius cuiuslibet maioratus: quia tunc succedunt quicūq; collaterales vsq; in infinitum, secundum gradus prerogatiuam, nulla facta coarctatione gradus, vnde si moriatur rex, dux, comes, marchio, vel possessor maioratus, relicto aliquo agnato vel cognato, in remotissimo gradu etiam milesimo nō debet excludi: sed admittetur ad successione: ita singulariter determinat Bald. per tex. ibi in. c.1. de feudo marchie. 1.col. in. fin. versicu. quod nota valde &c. Eandem etiam conclu. tenet Iacob. Aluarotus in eodem. c.5. si capitaneus. pe. col. versu. & supra dicta sunt valde notanda, illud etiam dictum reputat vnicum & alibi non reperiri Iaso. in. l. si. C. vnde legitimi. 2. col. tenet etiam & reputat singulare Philippus Detius in dicta. l. si. 3. col. nume. 8. Cœpola in cautela. 95. tenet etiam & valde commendat Guilelmus de Monteferrato in tractatu de successione regum. 3. fol. versu. ex quibus. tenet etiam & reputat valde singulare Ioannes le Cirier, in tracta. de primogenitura. in. l. lib. 8. q. 1. col. nu. 3. Iacob. de san. Geor. in tract. feudorum, in parte. quid sit rex. 2. fol. nu. 6. Rodericus Suarez in repetitione legis, quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. fol. 86. 1. col. versu. & in successione regni. Philip. Derius con. 85. 2. col. nu. 3. 1. volu. pro qua ego considero. l. secundam in fin. titu. 15. 2. par. sed aduertendum subtiliter quod ista sentē. & conclu. clare procederet quādo iste successor collateralis, qui reperit in remotissimo gradu, esset de descendibus ex primo fundatore, à quo regnum vel maioratus habuit initium, quia licet sit collateralis respectu vltimi possessoris defuncti, o-

primè tamen admittitur ad successionem: quia semper dicitur descendens à primo fundatore, & in linea descendenti non debet considerari gradus, sed omnes succedunt vsq; in infinitum: vt supra dictum est, & confirmatur bene per tex. cum materia. in. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2.

Sed si iste successor collateralis qui reperit in prædicto remotissimo gradu non sit descendens à primo fundatore, sed sit collateralis vltimi possessoris defuncti, & similiter primi fundatoris ex cuius persona & dispositione effectus fuit transitus ad collaterales eius propter defectum descendentiū, tūc non deberet admitti vltra decimum gradum: quod probō à sufficienti partium enumeratione, quia aut iudicamus hanc successionē secundū naturam feudi, & talis collateralis non debet succedere vltra septimū gradū: vt in. c. 1. §. pen. versu. hoc quoq; sciendum est, de his qui feudum dare possunt in vsibus feudorum, & ibi Andreas de Isernia, Bal. & communiter feudista. si verò iudicamus hanc successionem secundum ordinariam & hereditariam successionem, non potest admitti vltra decimum gradū, cum vltimus non extendatur successio collateralium, vt supra conclusum est.

Sec certè in hoc tā subtili & dubio articulo, ego simpliciter & indistinctè teneo, quod successio regni, ducatus, comitatus, marchionatus, vel cuiuscunq; maioratus, pertineat collateraliter qui reperitur in remotissimo gradu: modò talis successio inceperit in descendētib; ab ipso fundatore, modò inceperit in collateralib; eius: neq; obstat superior difficultas & conclusio, quæ contrarium disponit in feudis: quia lōgè differt ista successio de qua loquimur, à feudis neq; debet secundū eorum naturam regulari, vt latius in alio proposito dixi in materia maioratus. Nec obstat etiam quod successio ordinaria hereditaria non extendatur in linea collateraliter vltra decimum gradū: quia nouiter & subtiliter respōdeo, quod illud debet intelligi, vt procedat in successione hereditaria, quæ principaliter prouenit ab intestato ex legis dispositione, vt in iuribus supra aliatis, & in. l. lege obuenire. ff. de verbo. signi. & in. l. 1. 2. & 3. ff. de peti. hzre. vnde merito per ipsam legem coarctatur: secus tamen est in successione quæ prouenit principaliter & immediate ex dispositione hois, vt est in nostro casu & questione, scilicet in cōstitutione regni vel maioratus, in quo post mortem primi possessoris vocauit sequentes in gradu, vel proximiores consanguineos: quia

quia tunc in infinitum videntur vocati, vnde merito debet admitti ille qui reperitur in remotissimo gradu, & hoc intelligo & extendo, nedum si dixerit fundator vel constitutus vt regulariter solet dici in cōstitutione maioratus, q̄ in perpetuū, semper, & vsq; in infinitū transeat ad sequentes proximios in gradu, verū etiam si hoc non dixerit, sed tantum simpliciter post mortem possessoris vocauit sequentes in gradu: cuius ratio est, quia ex dispositione hominis & sic constituentis, aperte cōstat velle quod perueniat ad quemlibet cōsanguineum etiam existentem in remotissimo gradu, & bona illa vnita conseruare & memoriam eius perpetuare: quod non esset si coarctaretur vsque ad gradum successionis legalis: cōfirmatur etiā, quia sicut talis fundator & constitutus potuit vocare quoscunq; extraneos in tali successione maioratus, à fortiori potuit vocare quemlibet cōsanguineum, etiam existentem in remotissimo gradu. Nec his obstat tex. sing. in Authen. de re sti. fideicom. §. nos igitur. colla. 9. ibi, quatuor postea generationes & c. ibi disponitur quod si testator prohibuit res alienari vt non exeant de familia, sed remaneant in ea propter memoriam eius conseruandam, non extenditur vltra quartam generationem, id est vltra quartū gradum: quem ad hoc notat & commendat ibi Iacob de Bel. Bar. Ange. & dicit notabilem Alex. in additio. ad Bar. in. l. pronuntiatio. §. familie. ff. de verbo. signi. idē Alex. in. l. filius sa. §. diui. ff. de lega. 1. ante pe. col. nu. 27. quia singu. respon. q̄ ille tex. debet intelligi quādo testator collectiuo modo per verbum familie prohibuit alienare extra familiam, quia tunc talis prohibitio non extenditur vltra quartum gradū: quia propriè in eo cōseruatur familia, vltimus nō: secus verò si particulariter & non collectiuo modo disponat testator vel constitutus maioratū, vt post mortem primi nominati admittantur sequentes in gradu, quia tunc omnes alij admittuntur etiam vltra quartum gradum: & in specie ita declarat & intelligit illum tex. ibi Iacob de Bel. si. q. Bal. 1. col. nu. 3. Roder. Suarez in repe. legis, quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fo. 66. 1. col. & aduerte quod mea opinio & conclusio superior, longè differt ab eis, quia ipsi loquuntur quando per testatorem vel disponentem vocantur descendentes: item quando vocauit in infinitum, sed mea opinio & conclusio procedit etiam si vocentur collaterales proximiores, & nō vocentur in infinitum, sed simpliciter: quod summe nota, quia est subtilis articulus & alibi non ita examinatus.

7 Aduertendū tñ est q̄ licet in hac successione & linea collateraliter proximior in gradu præferat, & quando plures sunt in eodem gradu pariter admittantur, tamen si in aliquo reperiatur maior qualitas & coniunctio, ille debet præferri alteri: licet sint in eodem gradu: vnde si aliquis decedat ab intestato, & in eius successione concurrat frater consanguineus & vterinus simul, & sic vtrinque coniunctus, & frater ex vno tantum latere coniunctus, puta ex parte patris vel ex parte matris, præfertur ille qui ex vtroque latere reperitur coniunctus: text. est in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. segundo. colla. 9. ibi primum ad hereditatem vocamus fratres & sorores ex eodem patre & ex eadem matre natos: text. in Authen. de consanguineis & vterinis fratribus. §. quia verò. versu. vult autem. colla. 6. cuius verba sunt, vult autem hæc lex ex vtroq; decoratos, & simul quidem consanguineos, simul autem vterinos fratres ad successionem morientis meliores esse quàm illi qui solummodo consanguinei aut solummodo vterini sunt. text. in Authen. itaque. C. communia. de succe. ibi, in eos solos transmittit hereditatem, qui ex vtroq; latere connexi sunt: & ibi notat Cuius, Bal. Paul. Sallia. & commu. docto. tenet etiam & notat Azon in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. 12. Rolandi nus in tracta. de succe. ab intesta. 7. col. nu. 20. & ibi eius additionator. & idem disponit lex. §. titu. 13. 6. par. imò quod magis est, filius vel filia fratris vtrinque coniuncta, præfertur alteri fratri ex vno latere coniuncto, & sic patruo suo: text. est in Authen. cessante. versu. fin. C. de legi. hære. cuius verba sunt, & quidem prædicti fratris filius & si tertio gradu sit, præfertur fratribus defuncti qui ex vno tantum latere cognati erant: text. in Authen. post fratres. la. 1. eod. titu. text. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. versicu. vnde consequens est, cuius ratio est, quia succedunt representando personam patris defuncti, & in locū eorum ideo merito præferuntur, sicut pater eorum: & ita etiam disponit lex. §. in finalibus verbis, titu. 13. 6. parte.

8 Vnū tamen in hoc singulariter est notandū, q̄ ista maior qualitas cōiunctionis nō est attendenda neq; consideranda vltra prædictos fratres & filios fratrum, vnde si quis decedat ab intestato non relicto descendentiū, nec ascendentibus, nec fratribus, nec filiis fratrum: sed relicto patruo qui fuerat frater sui patris vtrinque coniunctus, & alio patruo qui fuerat frater sui patris ex latere patris tantū, vel ex latere ma-

tris tantum, ille patruus vtrinq; coniunctus non præfertur alteri ex vno latere coniuncto: sed omnes pariter admittuntur, quia sunt in pari gradu, quia illa qualitas duplicis coniunctionis vltra fratres & filios eius non consideratur: ita probat text. in Authen. cessante. versi. fin. C. de legi. hære. & ibi commu. doct. text. in Auth. post fratres. la. i. eo. titu. text. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. versi. unde consequens est. colla. 9. & idem est si in successione concurrerent filij ex filijs fratrum qui sunt in quarto gradu: nam æqualiter succedunt patruo magno, licet aliqui eorum descendant a fratre vtrinq; coniuncto: similiter etiam idem est si quis decedat ab intestato relictis pluribus fratribus patruelis in quarto gradu: quia pariter succedunt, licet aliqui eorum sint coniuncti ex fratre vtrinq; coniuncto: & idem est a fortiori de singulis in vltioribus gradibus: & in expresso ita tenet & determinat la. cob. de Bel. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si verò neq; pen. q. colla. 9. Paul. de Cast. vbi hoc reputat perpetuo menti tenendum, in Authen. post fratres. la. i. nu. 4. C. de legi. hære. Corneus, ibi. r. col. tenet etiã Bar. in. l. 2. §. legitima. ff. de suis & legi. hære. & ante eos voluit Azo in summa. C. commu. de succe. Antonius de Rosellis in tracta. de succe. ab intesta. 29. col. versi. sed est aliud pulchrum. nu. 354. Si verò concurrat ex vna parte frater consanguineus, tantum ex parte patris: & ex alia frater vterinus ex parte matris, tunc frater consanguineus debet præferri in bonis habitis & acquisitis ex parte patris: vterinus verò in bonis habitis & acquisitis ex parte matris: in bonis verò aliunde quæsitis pariter admittuntur: text. est singularis in iure. in. l. de emancipatis. versi. exceptis. C. de legi. hære. quem ad hoc reputat ibi singularē Bart. & commu. alij doct. & per illum text. tenet etiã glo. or. in Authen. itaq; C. commu. de succe. in glo. fi. & ibi Petrus de Bel. per. 2. col. Cinus, fin. col. Albe. 3. col. Bal. Pau. Sali. Faber. & commu. alij doct. gloss. or. in Authen. post fratres. la. i. C. de legi. hære. in glo. 2. & ibi etiam alij doct. Azo in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. 12. Faber in. §. 1. versi. repetitis. Insti. de seruii cognitione. 3. col. nu. 3. & ad hoc illum text. dicit. sing. Ange. in. §. si plures. Insti. de legi. agna. succe. i. col. Platea in. §. hoc etiam. eod. tit. Dinus in tracta. de succe. ab intesta. 4. col. num. 17. Anto. de Rose. in tract. de succe. ab intesta. 31. col. nu. 165. Matthæ. in tract. de succe. ab intesta. 10. fol. versi. hoc procedit. nu. 18. & idem disponit lex. 6. tit. 13. 6. par. ex quibus notabiliter infero, quod si

quis vendat rem suorum maiorum, quod frater coniunctus ex parte matris tantum, non potest retrahere rem descendente ex linea paterna, nec econtra. Item etiam infero quod si concurrat in retrahendo frater vtrinq; coniunctus, & frater ex parte matris tantum, præfertur frater vtrinq; coniunctus, sicut præfertur in successione vniuersali ordinaria: ita reperio quod tenet solus Petrus de Bel. per. in Auth. itaq; C. commu. de succe. 2. col. in fine quod est singulare. Item ad de prosequendo materiam quod idem esset in filijs fratrum: nam filius fratris consanguinei succedet patruo suo defuncto in bonis habitis a patre, filius verò fratris vterini succedet in bonis habitis a matre, & sic in eis fit illa distinctio bonorum quæ fieret in eorum parentibus succedentibus inter se: & hoc tali fundamento & ratione, quia filij fratrum succedunt representando personam parentum: unde in eorum locum & partem debent admitti: vt in Authen. cessante. C. de legi. hære. & dicitur in ferius. Item adde quod vltra fratres & eorum filios non habet locum ista distinctio & separatio bonorum, unde si in successione alicuius defuncti concurreret frater eius patruelis coniunctus ex parte patris, & alter ex parte matris coniunctus, qui sunt inter se in quarto gradu: vel concurrerent alie personæ existentes in alio quocunq; gradu, pariter succederent nulla facta distinctione bonorum: quia in iure non cauetur quod fiat talis distinctio nisi specialiter in fratribus & eorum filijs: & in terminis ita tenet Petrus de Bella per. in dicta Authen. itaque. C. commu. de succe. 2. col. in med. versi. sed quæritur. facit bene doctrina Barto. in l. Lucius. §. quæ sit. ff. de lega. 3. vbi dicit quod appellatione fratrum veniunt tantum existentes in secundo gradu, non verò vltiores: quia proprie non appellantur fratres nisi cū aliqua adiectione.

9 Iuxta prædicta tamen subtiliter & necessario quæro si testator in testamento instituit fratres suos simpliciter & genericè, vel legauit fratribus suis, cum plures fratres habebat, quosdam vtrinq; coniunctos, & alios ex vno latere tantum, an omnes admittantur, vel aliqui eorum tantum: & certè ex superioribus videtur, quod tantum per testatorem videantur vocati fratres vtrinq; coniuncti: quia in dubio testator videt se conformare cū legis dispositione, & ad eam se referre, argumento text. in. l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. & in. l. cum ita. §. in si de commisso. eodem titu. & in. l. fina. C. de verbo. significa. & tradit Barto. in. l. vt iuris iuran. di. §.

di. §. filij liberi. ff. de op. liber. & in. l. heredes mei. §. cum ista. ff. ad Trebel. sed ab intestato sic ad mittantur per legem, vt in iuribus supra allegatis ergo sic videantur vocati per testatorem: & in expresso istam senten. & conclu. tenet Paulus de Cast. in. l. fin. C. de verbo. signi. fina. col. nu. 6. & ibi Iaso. fin. col. nu. 26. & Corneus. 2. col. in fine. & facit glo. singu. & vnica. in. l. Gall. §. quidam rectè. ff. de lib. & Posthu. in glo. fina. vbi dicit qd si testator instituit filium & nepotem simpliciter, non videtur eos simul vocare sed ordine successiuo: vt prius admittatur filius, & post eius mortem admittatur nepos: de quo per doctores ibi. Nec huic sententiæ & conclusioni obstat solennis & notanda decisio Barto. in. l. re coniuncti. ff. de lega. 3. penulti. col. nu. 62. vbi dicit qd si pater decellerit cum testamento vel ab intestato, relictis pluribus filijs ex duabus vxoribus, & vnus eorum repudiat, qd eius portio non accrescit fratri vtrinq; coniuncto, sed omnibus æqualiter accrescit: & idem tenet ibi Iaso. nu. 194. Ripa. penul. fol. nu. 212. Bal. vbi etiam ponit alia exempla, in. l. vna. C. quando non peten. par. peten. accres. 8. col. nu. 21. & idem est quando pater eos instituit & reciproco substituit, quia vno repudiante non præfertur vtrinq; coniunctus, sed omnes pariter admittuntur: ita concludit Barto. in. l. Lucius. §. de vulga. & pupilla. penul. col. & q. & ibi Imo. fina. col. & q. Areti. penul. col. Alex. fin. col. num. 20. Iaso. penul. col. num. 3. Ripa. fina. col. num. 47. Bald. in. l. iam hoc iure. versi. fin. finali. q. eod. titu. Bald. in. l. in testamento. 3. col. 5. q. C. de testamento militis. & ibi Ange. & Sali. finali. col. & commu. doct. & idem est quando venirent ad successione ex pupillari contenta in reciproca: quia omnes pariter admittentur, nec præfertur frater vtrinq; coniunctus, quia licet succedatur pupillo, tamen succeditur ex voluntate & dispositione patris, cum omnes sunt æquales ita Areti. singul. in. l. Lucius finali. columna de vulga. & pupil. de quo articulo latius dixi in materia substitutionum. Quia subtiliter respondeo qd illud procedit in iure accrescendi, in quo non tractatur de bonis fratris defuncti, vel repudiantis, cum ei non fuerint bona quæ sita: sed tractatus de bonis tantum ipsius patris defuncti, in quibus omnes filij ex vtroque matrimonio pariter debent admitti: quia respectu patris & bonorum eius æquale ius habent: in nostro verò casu quando frater defunctus simpliciter & absolute in testamento suo instituit vel vocauit fratres suos, tñ videtur vocati fratres vtrinq; coniuncti, & ipsi meri-

tō præferuntur, quia maiori vinculo & coniunctione sibi cōtingit: & ita procedat superior mea conclusio, & ista ratio aperte colligitur ex doctrina Bart. & doct. vbi supra. Nec obstat etiã text. in Authen. ex testamen. C. de secun. n. vbi non regulatur successio ex testamento eodē modo quo successio ab intestato cum ea quæ cum ius quæ sunt per successione ab intestato ex filijs primi matrimonij, teneatur referre superstitibus ex eo: secus verò si capiat ex testamento alicuius: quia non tenetur aliquid referuare, quia nō deo qd oīno est ibi diuersa ratio cum capiat ex testamento, tanq; extraneus quidam: ab intestato verò capit sicut parens in nostro verò casu quando quis instituit simpliciter fratrem, meritò debet intelligi de vtrinq; coniuncto propter maiorē coniunctionem & dilectionem, vt dictum est: vnde sicut ille deberet præferri ab intestato, ita etiam ex testamento: quia ex voluntate & mente defuncti de illa tantum videtur sensisse.

10 Nunc autem necessarium est valere, si in materia nostra & successione collateralis habeat locum representatio: & resolutio dicit qd sic in tertio gradu, hoc est in filijs fratrum defunctorum succedentium alteri fratri cum patruo suo, vnde si quis decedat ab intestato, relictis fratre viuo, & ex alio fratre mortuo relictis filijs vno vel pluribus, illi filij succedunt vni fratri viuo patruoq; suo fratri ab intestato defuncto, & licet sint in tertio gradu non excludantur a fratre viuo existenti in secundo, sed pariter cum eo succedunt representando personam patris eorum mortui, & in locum eorum: & hinc est quod succedunt in stirpes & nō in capita: & vnus vel plures non debent habere nisi partem quam pater eorum esset habiturus: text. est capitalis & expressus in Authen. cessante. C. de legi. hære. in princ. cuius verba sunt, cessante successione lineæ descendētis, & eitis quæ sola sit ascendētis: vocantur primo fratres fratrisque præmortui filij in stirpes: & ibi glo. text. in Authen. post fratres. la. i. & 2. eod. tit. text. in Authen. de hære. ab intest. ve. §. si igitur defunctus. el. 2. versi. si autem defuncto fratres: & colla. 9. text. in. l. 5. in prin. titu. 13. 6. par. & in. l. 24. in. l. 1. l. 1. quæ dicit hoc esse de iurē dñi: sed eō casu quo sit consuetudo in contrariū, illa seruatur similiter etiam si quis decedat relictis fratre ex vno latere coniuncto, & relictis filijs ex alio fratre ex vno etiam latere coniuncto, tales filij succedunt representando personam patris defuncti, habita tamen distinctione bonorum quæ fieret in persona eorundem fratrum si viverent:

text. in Auth. post fratres. la. 2. C. de legi. hære. & ibi glo. or. 2. Vnum tamē est, quod si quis de cedat relicto fratre ex vno latere viuo, & ex alio fratre vtrinq; coniuncto relictis filiis, illi filij præferuntur in successione fratri ex vno latere viuo, & sic patruo suo: quia cum succedant representando personā sui patris debent præferri, sicut pater eorum esset preferendus: vt supra proxime dixi & probaui.

¶ Dubiū tñ maximum & subtile est, si quis de cedat ab intestato relictis filiis ex duobus vel pluribus fratribus iam defunctis: an succedant tunc in stirpes, representando personas parentum, vel succedant in capita: & videtur quod in capita. Primò quia regula iuris est, quod inter collaterales ille præferatur in successione qui reperitur in proximiori gradu, similiter etiam si reperiantur in pari gradu æqualiter succedunt, & sic in capita & non in stirpes: & ista regula indistincte & generaliter procedebat ante ius Authenticorum, tam in fratribus & eorum filiis, quam in alijs collateralibus, vnde frater ex cludebat filios alterius fratris mortui, similiter etiam si filij fratrum defunctorum concurrerant, inter se omnes æqualiter succedebant in capita, & non in stirpes: text. est in l. 2. §. hæreditas ff. de suis & legi. hære. cuius verba sunt, hæreditas proximo agnato, id est, ei quem nemo antecedit, defertur: & si plures sint eiusdē gradus omnibus cōpetit: scilicet vt si duos fratres habui vel duos patruos, vnus ex his vnum filium, alios duos reliquit. hæreditas mea in tres partes diuidetur: text. in l. lege. 12. tabu. vers. illo proculdubio. C. de legi. hære. text. in §. si plures. Insti. de legi. agna. succe. cuius verba sunt, si plures sint gradus agnatorum, aperte lex. 12. tabu. proximum vocat, itaq; si verbi gratia sint defuncti frater & alterius fratris filius aut patruus, frater potior habetur: text. in l. 1. §. fin. ff. si pars hære. peta.

Et ista regula solum inuenitur mutata de iure nouo Authenticorum, quando filij fratris defuncti succedunt vnā cum alio fratre viuo patruoq; suo: quia tunc fuit necessaria representatio, ne alius repelleret à patruo, qui est in proximiori gradu: vnde necessariò inferitur, quod debent succedere in stirpes, & sic in partē quā pater eorum erat habiturus: sed quando prædicti filij concurrunt solum inter se, non est necessaria talis representatio: cum omnes sint in æquali gradu: ergo debent succedere in capita, sicut de iure antiquo. Secundò pro ista parte facit text. in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. huiusmodi. colla. 9. vbi dicit quod hoc priuile-

gium representationis in linea collateralī solum cōcedit filiis fratrum: ergo apte dat intelligere quod procedat quando cōcurrunt cū patruo: quia tunc est merè priuilegium, & nullo casu potest esse damnnum, non autem quando succederent inter se, quia non potest considerari merè priuilegiū, si eo casu quo sint plures filij ex vno fratre debet succedere in stirpes: imò sibi esset dānum non succedere in capita: & ista est subtilis consideratio, & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non per ista fundamenta tenet originaliter Azo, in summa. C. de legi. hære. 2. col. nu. n. notabiliter Iacob. Bu. per primū fundamentum, in Auth. post fratres. la. 2. C. de legi. hære. Albeni. in Authen. cessante. eod. titu. 1. col. in fi. tenet etiam Oldra. quem ipse refert Bald. ibi. 1. col. & q. qui notabiliter loquitur. Sal. li. ibi. 1. & 2. col. nu. 3. q. principaliter idem Salice. in Authen. post fratres. la. 2. eod. titu. Rofre. in libe. su. in rub. de bono. posse. vnde cognati. 4. col. nu. 7. in fin. istam etiam con. tenet glo. in §. hoc etiam. Insti. de legi. agna. succe. in verbo, superstes. in fine. Ange. de Aretio in §. cum filius. Insti. de hære. quæ ab intest. de. 2. & 3. col. licet in fine relinquat cogitandam. Hostien. in summa, de successioneibus ab intestato. §. final. pen. col. vers. quid si fratrum filij. Rolan. in tract. de succe. ab intest. 6. col. nu. 15. vers. si autem cōtingat. Anto. de Rosellis in tract. de succe. ab intesta. 21. col. nu. m. & ita disponit lex. 13. titu. 6. li. 3. fo. ll. & ibi glo. 2. ita etiā similiter disponit. l. 5. tit. 13. 6. par. prope finem.

¶ Sed his non obstantibus in hoc tam subtili & difficili articulo, ego teneo contrariam sententiam, quam etiam legēdo secutus sum: imò quod filij fratrum defunctorum, etiam si concurrant soli inter se succedunt patruo suo ab intestato in stirpes & nō in capita. Primò quia ius nouum Authenticorum simpliciter, & indistincte dicit, quod filij fratrum succedunt patruo ab intestato defuncto in stirpes, representando personam patrum suorum, neq; distinguit an succedant cum patruis vel soli inter se: text. est in Authen. cessante. in prin. C. de legi. hære. cuius verba sunt, cessante successione lineæ descendens, & eius quæ sola sit ascendens, vocatur primò, fratres fratrisq; præmortui filij in stirpes, Secundò pro ista parte facit text. capitalis & expressus in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si verò neq; colla. 9. vbi dicit quod si defunctus non relinquat fratres, neq; filios fratrum: omnes alij agnati vel cognati vocantur ad eius hæreditatem secundū sui gradus prærogatiuam, & in capita & nō in stirpes: ergo aperte

vult

vult quod filij fratrum modo succedat cum patruis, modo soli inter se succedat in stirpes, representando personas parentum: text. in Auth. post fratres. la. 2. in prin. C. de legi. hære. Tercio facit text. in dict. Auth. de hære. ab intesta. ve. §. huiusmodi. iuncto vers. sed & scriptis. vbi dicit quod hoc priuilegiū representationis solum datur filiis fratrum, dicit statim text. in vers. sed & scriptis. quod etiam habent hoc beneficium quando succedunt cum patruis, poterando dictionē illam, sed & quæ denotat diuersitatem in facto & identitate in iure. Quartò pro ista parte facit text. in §. cum filij. ver. si. Insti. de hære. quæ ab intesta. dese. vbi quod nepotes ex duobus vel pluribus filiis mortuis succedunt auo, inter se succedunt in stirpes, representando personas parentum, & nō in capita, licet omnes sint in æquali gradu: & ista sententiam & conclusionē, licet non sic cōfirmatam, tenet glo. or. Accursij, in dict. Auth. cessante. C. de legi. hære. & fuit vna ex opinionibus suis cū alias raro aliquid dixerit, nisi secundum opinionē antiquorum, vt refert Bar. Pau. & alij doctores ibi: & istam sententiam & conclu. tenet ibi Bart. Cin. Faber in breuiario. Ang. de Peru. Paul. de Cast. & Cornuus, & Rapha. Cuius. & Benedi. Cuius de Plubino, quos refert Cornuus: tenet etiā magister straliter & notabiliter Bar. in l. 2. §. hæreditas ff. de suis & legi. hære. & dicit ita tenere Dinium & Iaco. de Arc. idem Bart. in Auth. de hære. ab intest. ve. §. reliquum. colla. 9. tenet etiam glo. or. in l. n. §. si si pars hære. peta. glo. etiam or. in authen. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. & l. 2. ver. si autem in verbo, fratres. colla. 9. & ibi Iacob. de Bello. in §. reliquum. 2. col. q. idem Iacob. de Bello. in §. si verò neq; 1. q. Spec. in titu. de succe. ab intest. §. 1. vers. nunc de collateralibus nu. 13. qui videt recidere in ista opinione, & ibi eius additionator Balin. ca. 12. col. nu. 4. de succedendi in vti. seu. Item Bal. in ca. 12. §. 2. col. de succe. fratrum, in vti. seu. do. idē Bald. in ca. de natura successioneis feudis. Mathesillanus in tracta. de succe. ab intest. 10. fol. vers. 2. dubitatur vbi dicit hanc esse cōmuni. opi. & ibi Lud. Bologninus eius additionator. Dinus in tracta. de succe. ab intesta. 4. col. nu. 19. licet eius verba sint corrupta. Cin. in tract. de succe. ab intest. pen. col. licet quo ad me nō est tracta. Cini. Nicho. de Vbal. in tracta. de succe. ab intesta. 45. col. nu. 2. vers. sed circa hoc quæ 10. vbi dicit hanc esse magis cōmuni. opi. Bald. in. e. 1. §. & quia vidimus. 2. col. de his qui seu. dant. po. Faber in §. ceterū. Insti. de legi. agn. succe. 1. col. nu. 3. vbi dicit hanc esse magis cō. opi. & ibi Christop. pe. col. & ista dicit magis cōmuni. opi.

Ang. & Cor. i. dict. auth. cessante. C. de legi. hære. 13. Aduertendū tñ pro resolutione & determinatione huius questionis & totius materiae successioneis ab intesta. lineæ collateralis, an ista nra lex: 8. Tauri probet aliquā ex prædict. opi. vel quod disponat & quod sit verus intellectus? et nā certe dubius est eius sensus & diuersimodē in nro regno p. doctissimos viros intelligit. Primus igitur intellectus? ad ista. l. assignat per glossatores, quod velit disponere quod nā quis decedit relicto fratre viuo, & ex alio fratre mortuo relictis filiis, illi filij succedunt vnā cum fratre viuo & sic patruo suo in stirpes & nō in capita: vnā secundū hoc verus sensus est, quod disponit idē quod ius cōmune authenticorum, & sic confirmat dispo. text. in auth. cessante. C. de legi. hære. text. in auth. post fratres. 1. & 2. eod. tit. text. in auth. de hære. ab intesta. ve. §. si igitur defunctus. el. 2. colla. 9. text. in l. 5. in prin. tit. 13. par. 6. sed certē ego teneo pro cōstanti, quod ista lex nunq; hoc voluit disponere: nā iste casus non erat dubius, sed aperte decisis iura prædicta: & illi Tauri non fuerunt conditæ nisi pro decidendis magnis dubijs in quibus erant diuersæ opin. docto. vt ex prædictis patet. Secundus intellectus potest esse quæ aliqui nostræ vniuersitatis docto. adiutam. l. assignatur, quod vellet dicere quod in linea collateralī vltra filios fratrum datur representatio, succedendo patruis magnis: vnde si quis decedat ab intestato relicto fratre, & ex alio fratre mortuo, & filio eius mortuo relicto filio, & sic cōsobrino in quarto gradu, ille succedet cum fratre viuo & sic patruo magno eius, representando personā patris: sed certē iste intellectus est falsus, quia secundū hoc, ista lex corrigere ius cōmune, quia cōtrariū expressè disponit, imò quod vltra filios fratrum in tertio gradu nō det representatio. 14. Vnde teneo pro constanti quod verus & realis intellectus est, quod ista lex Tauri voluit approbare opi. Accursij superius tactā tanq; veram & cōmuniem, & voluit corrigere opi. Azo. & legē Par. & fortisam approbantes, & aliud non potest mihi persuaderi, quia in hac dubia & difficili. li. q. erat decisis regia necessaria, sed ex aliquo errore vel inaduertentia exempli aliud sonant verba legis, & esset plusquam necessarium in hoc regno quod ista lex per Casareā maiestatem declararet, sed extante sic ista. l. & verbis eius non est dubium nisi quod lex ista aperte vult quod glossatores volūt, quod filij fratrum succedant vnā cum patruis in stirpes & non in capita, & sic nihil deseruit nec est alicuius momenti: vnde cum nostra lex aperte nō decidat questionem nostrā in qua sumus, qualiter filij fra-

Ant. Go. in. ll. Tau. E s trū

tra inter se succedunt, dico quod licet opi. Accursum sit pura veritas & equitas, & illa esset cõmunis, tamen in nostro regno iudicandum est secundum opin. Azo. cum eius opi. reperitur approbata per. l. Partic. & fori; Scilicet est verissima resolutio in hoc articulo & materia. Nec obstat fundameta contraria quæ oia tendunt ad hoc quæ representatio ita demum habet locum inter filios fratrum, quæ resultat & puenit eis aliquod privilegium seu beneficium. l. ut non excludantur a patris; quia noviter & subtiliter rñdeo. q. etiã quæ inter se succedunt resultat com modum & privilegium. l. quia quæ filij ex vno fratre sunt pauciores quæ alij filij ex altero fratre, resultat & puenit eis maximũ com modum quod succedant representatiue, quia succedunt representatiue & aliter non: & iura volũt q. habeant partem quam pater eorum erat habiturus; & sic non potest considerari casus in quo non detur utilitas representatiõis. Item etiã iuxta prædicta utiliter & necessario quæro, si quis decedat ab intestato relicto patre vel auunculo, & relicto filio fratris iam defuncti, quis eorum præferatur in successione, vel an omnes pariter admittantur? & videt q. omnes pariter concurrant & admittantur ad successione in capita, quia vterq. eorum est in tertio gradu. Item etiã quia filij fratrum nõ succedunt representatiue nisi quando concurrunt cum alio fratre vivo, & sic patruo vel auunculo eorum, qui sunt in secundo gradu ipsi defuncto, vnde tunc inducitur per legem, ut subintretur locum parentum defunctorum, nõ a proximioribus excluderetur: & hoc tantum casu videtur inducta representatio in nostro casu & quæ non concurrant cum fratribus defuncti, sed cum patruo vel auunculis eius existens in tertio gradu, nõ est necessaria neq; iustia representatio: & sic omnes pariter debent admitti: & in expresso pro hac sententiã & conclusione videt casus formalis in l. meminimus. §. cum aut tertio gradu. C. de legi. hære. Sed his nõ obstat q. ego teneo cõtrariam sententiã: imò q. solus filius fratris iam defuncti admittat & præferatur patruo vel auunculo magno existenti etiã in tertio gradu: quia linea descendens etiã respectu collateralium semper reputat proximior. & præferenda per derivationem naturalem, q. linea superior collateralium. Secundo & formaliter, quia in distincte filius fratris representat patrem eius defunctũ, & sumit eius vicem & locũ, modo cõcurrat cũ alio fratre defuncto vivo, modo cum alijs filijs alterius fratris mortui, ergo hoc casu etiã representet quando con

currit cũ eius patruo magno vel auunculo existente in tertio gradu, si representat & subintret locũ eius: ergo præferat ipsi patruo magno vel auunculo sicut pater eius & frater defuncti deberet præferri. Tertio & in expresso probat text. ete pöderatus in aul. de hære. ab intesta. ve. §. illud palã. colla. 9. & per prædicta iura, licet nõ sic inducatur ista sen. & con. tenet Bal. in auth. post fratres. l. 1. C. de legi. hæ. & ibi Salic. nu. 2. Cor. in auth. itaque. C. com. de succo. vers. 4. adde, & ibi allegat ita tenere. Francisc. de Ramo. Faber. in. §. 1. Insti. de serui. cogna. 7. col. num. 4. Rosellus in tracta. de succo. ab intesta. veni. col. 12. nu. 17. quod procedit & extenditur, etiã si sit filius fratris ex vno latere tantum: ita Salic. vbi supra. Nicho. de Vbal. in tracta. de succo. ab intesta. col. 50. nu. 6. vers. 4. quæro. Item etiã iuxta prædicta quæro si in testamento instituat quis fratrem suum & filios alterius fratris mortui, an videantur instituti in stirpes vel in capita? & breuiter dico, quod in dubio videntur instituti in stirpes, non vero in capita: & sic eodem modo q. succederet ab intestato: ita determinat glossator Cifuentes in hac. l. n. 2. 8. Tauri dices hoc esse bene notandũ in prædictis, & allegat Imolam in l. interdum. ff. de hære. insti. sed salua eius pace, iste casus est sine dubio, nec procedit ex ratione sua, nec ex dispositione huius materia, sed ex alijs iuris principijs: Nec Imola quem ipse allegat verbũ de hoc dicit. vnde in hoc articulo ista est veritas, q. generaliter si testator collectiuo modo instituat fratrem vel quemlibet alium extraneũ heredem, & similiter instituat filios alterius fratris defuncti, vel viui, vel cuiuslibet extranei, semper consentantur in stirpes & non in capita: vñ ille frater vel extraneus habebit dimidiam partem hereditatis, & filij alterius fratris vel extranei aliam dimidiam: quia omnes illi coniuncti nõmine collectiuo habentur pro vno: nisi de mente testatoris aliud constet expressẽ vel tacite: quia dixit quod æquẽ, vel pariter, vel equaliter succedant: quia tunc in capita succederet text. est nota, & expressus in l. interdum. ff. de hære. insti. & ibi notat Bar. Albe. Ange. Paul. Imol. & commu. docto. & prædicta haberent etiam locum & procederent etiã in qualibet substitutione secundum docto. vbi supra, & idẽ est in legato, nam si testator leget Titio, & filijs eius, vel alterius dimidiam partẽ, habebit Titius dimidiã filij collectiuo modo vocati: text. est in l. si quis Titio in prin. ff. de usufru. accre. cuius verba sunt, si quis Titio & hæredibus suis usufructum legauerit, dimidiam Titius & dimidiam hæredes

hæredes eius habebunt: & ad hoc notat Odof. Bar. Albe. Bal. & commu. docto. antiqui. Quod tamen singu. intellige, quoniam illi plures qui fuerunt vocati nomine collectiuo, iam erant nati: secus tamen est si essent posthumi & nondum nati: ut si testator instituat fratrem vel extraneũ, & posthumũ vel posthumos nascituros ex sorore vel ex alia muliere, quia si plures nascantur in eandem capita, quia non potest imputari testatori quod non nominauit quemlibet per se cum nondum essent nati, & ius præsumit quod si essent nati eos nominaret: sed quoniam sunt nati & nõ nominauit de per se, sed vocauit eos collectiuo modo, ius præsumit q. testator voluit quod oes habeant pro vno: text. est bene nota in l. vtrum. ver. si autem ff. de rebus dubijs. quem ibi ad hoc notat & cõmendat Dinus & antiqui. notat & declarat Bar. in l. quidam relegatus. §. si eiusdem tit. Albe. & Soci. quicquid ibi dicat Paul. idem tenet Paul. de Cast. in dist. l. interdum. in ff. de hære. insti. vbi valde commendat hoc. Intellige tamen prædicta quando principaliter testator vocasset posthumos alterius, secus tamẽ si non principaliter sed subrogatiue loco alterius, ut puta, si testator grauauit filium vel extraneum heredem restituere hereditatẽ Titio & Seio, vel filijs eorum ipsi mortuis, vel eorum posthumis: quia tunc defuncto aliquo fideicommissario, filij eius nati vel posthumi tantum consequentur partem quã eius pater erat habiturus: ita ibi singu. Bar. & Pau. in dicta. l. vtrum. de rebus dub.

16 Aduertendũ tamẽ quod esset dubium singu. circa propositam quæstionẽ, si testator instituat fratrem heredem, & filios alterius fratris mortui non collectiuo modo, sed sigillatim nominando eos nomine proprio, an tunc succedant in stirpes vel in capita? & teneo pro cõstati quod in capita, quia iuris principiu est in omni materia, quod quando plures vocantur & nominantur in aliqua dispositione per copulatiuã, semper admittuntur viriliter, & sic in capita: text. est in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. reis. tex. in l. si pluribus. ff. de lega. 2. tex. in l. Paulus. la. 2. ff. de re. iu. tex. in l. 1. C. si plures vna sen. tex. in l. 3. §. si quis ita stipulet. de eo. q. cer. lo. text. in l. fundus. §. si duo. ff. de pigno. tex. in l. si debitor. eo. ritu. Et in expresso ex isto fundamento istam sententiã & con. tenet Soci. in l. vtrum. ff. de rebus dub. fin. col. 1. & q. licet aliud quod ipse ibi dicit non videatur mihi verum.

17 Eset tñ dubiu in nostra materia, si testator instituisset simpliciter fratres suos hæredes, vel eis aliquid legasset: si per hoc videatur institui etiam filios alterius fratris præmortui vel eis legare: &

videt q. sic, quia representatiue habent pro fratribus, & succedunt loco eorum per supradicta iura: & in expresso ex isto fundamento ita tenet glossator in l. eum ita legat. §. si in ff. de leg. 2. in glossa. & ibi Ioã. de Imo. in ff. istam etiã con. tenet Corneus in l. si. C. de verb. sig. in ff. & dicit hoc esse seruadũ in practica: sed ego teneo cõtrariũ, imò q. solum admittantur & præferant fratres existentes in secundo gradu, nõ vero filij fratrum præmortuorum, quia in dispositione testatoris magis debet considerari propinquitas affectio & proximitas gradus quæ remota: & in expresso ex isto fundamento ita tenet Bal. in d. l. eum ita legat. §. fin. ff. de leg. 2. & Rapha. Cum. ibi. Ang. de Are. in. §. cum filius. Insti. de hære. quæ ab intest. de fe. 1. col. Bal. in. c. r. fin. col. de feudo Marchie. & ibi Jacob. Alua. in. §. si capitanei. 2. col. nu. 2. Iaso. notabiliter in l. 2. C. de succo. & hic. 2. colum. Alex. con. 204. 2. volu. idem Alex. in con. 4. 4. volum. Bologni. in addition. Matthæ. in tract. de succo. ab intesta. 9. fol. nu. 3. facit etiam doctrina Bar. in l. Lucius. §. quæ situm. ff. de lega. 3. vbi dicit quod propria appellatione fratrum veniunt tantum fratres existentes in secundo gradu, non vero vteriores: idem etiã tenet Ange. in l. in fin. ff. de inoffi. testa. vbi dicit quod obtinuit de facto: facit etiam doctrina Jacob. Butr. in l. 1. C. de success. & hic. & ibi modern. Bal. & docto. in l. iubernus. §. si. C. ad Trebel.

18 Item adde pro complemento huius materiae & lineæ collateralis, quod in ea non habet locum representatio vltra filios fratrum, vnde post eos in nulla alia persona nec gradu habet locũ representatio, sed qui proximior est in gradu ille præfertur in successione, & si plures sint in eodem gradu illi omnes succedunt in capita & non in stirpes: text. capi. & expressus in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. si verò neq; colla. 9. cuius verba sunt, si verò neq; fratres neq; filios fratrum, sicut diximus, defunctus reliquerit, omnes deinceps a latere cognatos ad hereditatem vocamus, secundũ vnus cuiusq; gradus prærogatiuam: ut viciniore gradu ipsi reliquis præponantur: sin autem plurimi eiusdem gradus inueniuntur, secundũ numerum personarum inter eos hereditas diuidatur, quod in capita nostra leges appellant: & ibi notat Bart. in primo nota bili. tex. in Authen. post fratres. la. 2. C. de legi. hære. & ibi notat Barto. Cin. Albe. Bald. Ange. Salic. Paul. & Philip. Corne. notat etiam Azo, in summa illius tituli. 2. col. nu. 1. Cin. qui not. declarat in Authen. cessante. eod. titu. 1. col. in fin. vers. & caue tibi: tenet etiam Azo in summa. C. commu. de succo. in ff. Cinus in Authen. itaq;

itaq; fin.col. eiusdem tituli, in finalibus verbis, Pe. de Bella per. ibi. 2. col. versicu. post medium. versu. vnde pone decedit frater: & per ista iura tenet etiam Bar. in l. 2. §. hæreditas. in finalibus verbis. ff. de suis & legi. hære. Faber in. §. cum filij. Insti. de hære. quæ ab intest. de. nu. 1. idem in §. cæterum. 1. colum. nu. 3. de legi. ag. succe. idem in. §. 1. Insti. de serui. cogna. 3. col. nu. 4. Iaso. no. in. l. 2. C. de succe. edic. 2. col. versic. sed aduerte? & iam iste casus cõtingit de facto, nam decedit quis ab intestato relicto fratre viuo, & ex sobrino mortuo relicto filio: in quo consuluit qd solus frater viuus deberet succedere, & omnino excluditur alter filius sobrini.

19 Ex quo videbatur subtiliter & valde singulariter inferendum, quod licet in successione indiuisibili, puta regno, ducatu, comitatu, Marchionatu, maioratu, vel melioratione vincula, semper filius vel descendens ex filio maiori præmortuo præferatur filio secundo ultimi possessoris, vt late & bene supra conclusum est: tamen illud intelligatur quando isti successores sunt descendentes ex linea descendenti eius qui constituit maioratum: secus verò esset si essent descendentes ex linea collateralali, respectu constituentis maioratum, quia tunc cum vitra tertium gradum, & sic vitra filios fratrum non detur representatio, sed proximior in gradu admittatur, esset præferendus secundus filius viuus: sed adhuc in hoc casu contrarium posset dici & teneri etiam de iure cõmuni, quia in hoc casu etiam militant fundamenta mea superiora posita in dicta. q. Sed hodie in nostro regno indubitanter tenendum est, quod tam in linea descendenti qm in transversali præferatur filius vel descendens ex filio maiori præmortuo: & in expresso ita disponit lex. 40. infra. his. II. Tauri, in. 2. part. & iste est verissimus & subtilis sensus & intellectus, qui hodie per me dilucidatus est. Et hoc casu potest esse clarum exemplum, si forte maioratus, vel vinculum incepit inter descendentes fundatoris: sed in defectum eorum iam peruenit ad collaterales, nam sic cõcurrat filius secundus ultimi possessoris & filius, nepos, vel descendens primogeniti filij mortui, præfertur filius vel nepos huius filij primogeniti. Similiter & secundo potest contingere & verificari quando à principio constituens nõ haberet filios nec descendentes, & vocauit collaterales, & deinceps proximiores in gradu. Nam si postea tempore mortis alicuius possessoris concurrat filius secundus eius, & filius nepos, vel descendens alterius filij primogeniti, debet præferri iste filius, nepos, vel descendens primogeniti.

Aduertendum tñ quod hoc clarè procedit qñ isti qui concurrunt sunt descendentes ex ultimo possessore mortuo, quia tunc modò sint descendentes primi fundatoris, modò respectu eius sint collaterales, semper filius primogeniti excludit filium secundum: & ita procedant superiora: & in istis terminis loquitur & debet intelligi prædict. l. 40. infra. his. II. Tauri.

20 Item adde in materia postea successione ab intestato, quod deficiente linea collateralali de qua plenè dictum est, & sic post decimum gradum admittitur vir & vxor, vnde si quis decedat ab intestato absque descendentes, ascendentes, & collateralibus, succedit sibi vxor, & simili liter vxori succedit maritus: text. est in. l. vnica. ff. vnde vir & vxor. text. in. l. 1. C. cod. titul. cuius verba sunt, maritus & vxor ab intestato inuicè sibi in solidum pro antiquo iure succedant, quoties deficit omnis parentum, vel liberorum, seu propinquorum legitima vel naturalis successio, si seculo excluso. text. in. l. 1. post. princ. ff. si tabu. testam. nullæ exta. text. in. l. 6. prope finem. titu. 13. par. 6. & ratio est propter vnionem quæ est inter maritum & vxorem: sunt enim socij diuinæ & humanæ domus: vt in. l. 1. ff. de ritu nuptia. text. in. l. aduersus. C. de crimi. spo. hære. text. in. §. 1. Insti. de patria potesta. facit text. in. l. fina. versicu. item referunt. ff. ad municipales. præterea sunt duo in carne vna: & propter hanc relinquet homo patrem & matrem: vt in cap. debitum. de bigamis. & in capi. gaudemus. versicu. 1. de diuortijs. in. c. fraternitatis. 35. q. 10. originaliter, Genesis cap. 2. in fine. Matthæi cap. 19. in princ. Marci. cap. 10. Paulus in epistol. ad Ephesios cap. 5. in fine: & istam rationem ponit originaliter Olofred. in. l. 1. C. de his qui se dese. libr. 10. colum. 3. in fin. versicu. in vxore autem. Iaso. in dicta. l. 1. C. vnde vir & vxor. 1. collat. Philippus Decius. ibi qui bene & no. istam rationem declarat. 1. colum. in princip. Nicholaus de Vbaldis, nullum authorem allegando, in tracta. de success. ab intesta. col. 1. numero. 2.

22 Quod no. extende vt procedat, ne dum in vxore iam velata & coniugata, sed etiam in sponsa de presenti, licet secus sit in sponsa de futuro: ita determinat Bald. in dicta. l. 1. C. vnde vir & vxor. 2. col. in princip. nu. 4. & ibi Salic. col. 1. in fin. nu. 8. Alex. fin. col. num. 10. Iaso. 1. col. Corne. pen. col. Decius nota. col. 2. nu. 6. Roma. 4. col. nu. 2. Bologninus in additionibus ad Matthæi. in tracta. de succe. ab intesta. 14. fol. 4. col. nu. 2. pro qua senten. & conclu. facit. text. in. l. nuptias. ff. de regu. iu. cuius verba sunt, nuptias non

non concubitus, sed consensus facit: text. in. l. cum hic status. §. si mulier & maritus. ff. de donatio. inter vir & vxor. text. in. l. nihil rerum am. mo. text. in. l. cum fuerit. de con. & de. text. in. l. fina. C. de diuor. 1. ref. text. in Auchen. de nupt. §. nuptias. colla. 4. tex. in. c. pe. despons. text. in. c. fin. despon. duo. tex. in. c. coniuges. 27. q. 2. text. in. l. falsus. §. Julianus. ff. quod falso tuto. auto. text. in. l. quod seruus. ff. de condi. ob causam. Et adde quod ista successio & con. posset verificari, quando clarè constat non esse aliquem ex linea descendenti, ascendenti, nec collateralali. Secundo possit verificari hodie in nostro regno, quando filius vel filia clerici vel monialis, coniugatus vel coniugata, decederet sine prole legitima: quia ibi inuicem succedent, cum tali casu non possent succedere ascendentes, nec collaterales, vt supra bene conclusum est.

Tertio posset verificari hodie in nostro regno, quando quis esset natus vel nata ex damnabili coitu, per quem mater incurreret poenã mortis, vt adulterij: quia si sit coniugatus vel coniugata, & decesserit sine legitima prole, inuicem sibi succederent exclusis ascendentes & collateralibus, attenta. l. 9. Tauri, & attetis his quæ ibi dixi.

Vnum tamen est quod talis successio quæ defertur inter maritum & vxorem defertur de iure tantum prætorio & nõ ciuili: vñ debet agnosci honorum possessio coram iudice secundum dispositionem tex. in. l. fin. C. qui admitti. cum materia, & infra centum dies, vt in. l. 1. §. si intra. & §. largius. ff. de succe. edic. in. l. penul. ff. quis ordo in bono. poss. ser. in. l. 2. C. qui admitti. in §. cum igitur. versu. liberis. Insti. de bono. posse. Aduertendum tamen quod hodie in nostro regno succederent de iure ciuili & intra. 30. annos possent adire hæreditatem, & extra iudicium sicut fit in successione delata de iure ciuili, quia considero quod expressè per. l. partita. cõceditur ista successio quæ est facta à rege huius regni non recognoscente superiorem: vnde est propria lex ciuili: & ista est noua & utilis consideratio in materia.

23 Item adde quod ad hoc, vt ista successio inter maritum & vxorem habeat locum, requiritur quod matrimoniura duret inter eos cum bona gratia & concordia, vsque ad mortem: text. est for. in dicta. l. vnica. ff. vnde vir & vxor: vnde si hodie inter eos fieret diuortium, quo ad thorum, propter adulterium vel scauitiam, nullus succederet alteri: ita Petrus de Bella per. in. l. 1. C. vnde vir & vxor. prope finem. licet litera e-

ius sit corrupta: idem tenet ibi Cinus in fin. Alberi. in fine. Iaso. 1. colum. versicu. 4. fallit. Corneus. 2. colum. in fine. Philippus Detius not. 2. col. nume. 10. Nec ego distinguerem cuius culpa esset diuortium factum, & istam partem videtur tenere Nichol. Vbal. in tracta. de success. ab intest. pe. fol. 3. col. num. 6. dicens istum passum ab aliquo non factum, & relinquit cogitandum: & istam partem teneo, licet Detius in dicta. l. 1. aperte vellet contrarium.

24 Item adde quod si pupillus decedat non extantibus agnatis vel cognatis, succedit tutor testamentarius vel datiuus quem habet: ista est glossa. singu. & vnica in. l. quo tutela. ff. de regu. iur. ar. gumento text. ibi, in princ. & ad hoc dicit eam vnica Bal. in. l. si quis filio ex hæredato. §. ei. in. ff. de iniusto. rup. eam etiam tenet & sequitur Bald. in. l. si qua illustis. C. ad Orphi. col. 1. in fin. nu. 6. Platea. in. l. 1. C. de bonis vacan. lib. 10. pen. col. Angel. & Paul. in. l. nutritoribus. C. cõmu. de succe. Contrariam tamen sen. & con. tenet Bart. in dicta. l. quo tutela. imò quod nullo modo tutor possit succedere, cum. l. non caueatur: & sufficienter responderet ad text. ibi, & ad omnia in contrarium adducta: & idem tenet Oldra. & Iacobus de Aretin. ibi secundum eum, & contrarium etiam tenet Bartol. bene ponderando text. ibi in. l. nutritoribus. C. cõmu. de success. & ibi etiam tenet contrarium Bald. Salice. & Corneus, qui dicit hanc esse magis cõmuni opinio. Roma. in. l. 1. C. vnde vir & vxor. col. 3. nu. 8. & 9.

Item etiam adde qd si quis decedat ab intestato in infantili ætate vel maiori, non relictis descendentes, ascendentes, nec collateralibus, qd non succedet sibi educatrix quæ ipsum lactauit, nec nutritor vel alumnus eius, maritus ipsius educatrici: & eodẽ modo si sit factus non succedet ei nutritor vel educator qui eum expostitum collegit: text. est not. & expressus qui vtroq; modo potest intelligi in. l. nutritoribus. C. cõmu. de succe. cuius verba sunt, nutritoribus hoc nomine nec ciuili nec honorario iure defertur hæreditas: & ad hoc secundum vtrunque sensum & intellectum notat glo. 1. ordi. Barro. Bal. Ange. Salice. & not. Paul. de Cast. qui melius qd alius declarat: istud aperte probat lex. 3. titu. 2. par. 4. & de eodem modo vitricus nõ succedit priuigno, vel econtra: text. est in. l. vitrico. C. cõ. de success. & ibi notat Bald. Paul. de Cast. Rappa. Corn. & cõmuni. docto. licet loco patris habeatur, vt in. l. si pater non. affectu. C. de neg. gest. similiter etiam non succedit quis ab intesta. suo patri spirituali, neque econtra, quia inter eos

ter eos est quædam gratuita & sancta commu-
nio : quæ non est dicenda consanguinitas sed
spiritualis proximitas : ita nota. Nicholaus de
Vbal.in tracta.de success.ab intesta.4.col. nu-
mero.13.

25 Item adde quod eodem modo si quis moritur
ab intestato in hospitali tanquam aduena, pe-
regrinus, vel ex deuotione, vel ex eo quod verè
sit pauper, non potest in aliquo succedere hos-
pitale, vel alius quilibet priuatus, vel publicus
hospitator : text. est in Authent. omnes pere-
grini. C. commu. de success. ibi. si verò intestati
decesserint, ad hospitem nihil perueniet : & ibi
tenet Barto. Bald. Angel. Pau. & commu. doct.
text. in. c. nos Fredericus. §. omnes peregrini. de
statutis & consuetudinibus cõtra libertates ec-
clesiæ æditis & c. in V. sib. feu. & idem disponit.
l. 30. & 31. tit. 1. par. 6. quas vide, & vide. l. 2. & 3. tit.
9. libr. 1. ordi. vnum tamen in hoc bene nota, q
isto casu deficiente omni linea, dato quod non
possit in aliquo succedere hospitale, tamen nõ
succedet fiscus, sed bona defuncti debent tradi
Episcopo loci vbi decessit, & per eum debent
erogari in causas pias : text. est in dicta Authent.
omnes peregrini. versicu. si verò. & sic isto casu
excluditur fiscus, & per illum tex. ita expressè
tenet ibi Bald. colum. 1. numero. 3. Angel. ibi, &
Corneus colum. 2. numero. 2. & ita disponit ex-
pressè lex. 31. titu. 1. part. 6. quod tamen intellige
in bonis mobilibus, quod patet, quia illa tan-
tum portat secum talis aduena vel peregrinus,
vnde secus esset in rebus immobilibus, & ita de
clarat ibi Bald. & Angel. & hoc est tenendum
quicquid ibi dicat Corneus. Postremò in no-
stra materia successione ab intestato, adde q
si quis decedat ab intestato non relictis descen-
dentibus, ascendentibus, vel collateralibus, nec
coniuge: quod tunc succedit fiscus vniuersali-
ter: text. est in. l. prima. §. finali. ff. de iure fisci.
text. in. l. prima. C. de bonis vacantibus. lib. 10.
cuius verba sunt, scire debet grauitas tua inte-
statorum res qui sine legitimo hærede decesse-
rint, fisci nostrationibus vendicandas: text. in
l. vacantia. eod. titu. text. in. l. iubemus. versicu.
intestatorum. C. de præpositis sacri cubiculi,
& c. libr. 12. text. in. l. prima. C. vnde vir & vxor.
in fine textus in. l. si bona. C. de bonis auto. iu.
poss. text. in. l. 1. post princi. ff. de success. edict.
text. in. l. vna. §. cum autem. versicu. quod si hoc
non sit. C. de caducis tollendis. & idem dispo-
nit lex. 6. in fine titu. 13. par. sexta. & adde quod
potest constare non esse hæredem legitimum,
quando ad instantiam fisci fiunt proclama, &
bannimenta vt intra certum & competens tem-
pues

pus appareat, si sit aliquis legitimus hæres: ista
practicam ponit Paul. in dicta. l. si bona. C. de
bonis auto. iu. poss.

Item adde quod hoc casu, si aliquod monaste-
rium vel persona habeat priuilegium à rege pe-
tendi bona intestatorum, debet intelligi vt ha-
beat bona defuncti ab intestato, eo casu quo
nõ sit aliquis legitimus successor, sed bona per-
tinerent fisco, quia loco eius habebit monaste-
rium vel persona quæ habeat illud priuilegiũ:
ita disponit. l. 1. titu. 8. lib. 1. ordi. & l. 8. titu. 12.
libr. 3. ordi.

Hodie tamen quando talibus conceditur pri-
uilegium petendi quintum bonorum descen-
dentium ab intestato, intelligitur si non ha-
beat descendentes, nec collaterales legitimos
vsque ad quartum gradum : ita Pragmatica
folio. 160. colum. 4.

TEXT. IX.

OS hijos bastardos illegiti-
mos de qualquier calidad q
sean no puedan heredar a sus
madres ex testamento, ni ab
intestato en caso que tengã sus madres
hijo, o hijos, o descendientes legitimos:
pero bien permitimos que los puedan
en vida, o en muerte mandar fasta la
quinta parte de sus bienes de la qual po-
drían disponer por su anima, y no mas
ni alléde. Y en caso que no tenga la mu-
ger hijos, o descendientes legitimos aun
que tenga padre, o madre, o ascendientes
legitimos mandamos quel hijo, o hijos
o descendientes que tuuiere naturales, o
spurijs por su orden y grado le sean he-
rederos legitimos ex testamento, & ab
intestato: saluo si los tales hijos fuerẽ de
dañado y punible ayuntamiento de par-
te de la madre que en tal caso mãdamos
que no puedan heredar a sus madres ex
testamẽto ni ab intestato. Pero biẽ per-
mitimos q les puedã en vida, o en muer-
te mandar fasta la quinta parte de sus
bienes, y no mas de la que podían dispo-
ner por su anima, y de la tal parte des-
pues

pues que la ouierẽ puedan disponer en
su vida, o al tiempo de su muerte los di-
chos hijos illegitimos como quisierõn.
Y queremos y mandamos que enton-
ces se entienda, y diga dañado y puni-
ble ayuntamiento quando la madre por
el tal ayuntamiento incurriere en pena
de muerte natural, saluo si fueren los hi-
jos de clerigos, o frayres, o freyles, o de
monjas professas que en tal caso aunque
por el tal ayuntamiento no incurra la
madre en pena de muerte: mandamos
que se guarde lo cõtenido en la ley que
hizo el señor Rey don Iuan el primero
en la ciudad de Soria que habla sobre la
succession de los hijos de los clerigos.

TEXT. X.

MAndamos que en caso que el padre
o la madre sea obligado a dar ali-
mento alguno de sus hijos illegitimos
en su vida o al tiempo de su muerte que
por virtud de la tal obligaciõ no se pue-
da mandar mas de la quinta parte de sus
bienes de la que podia disponer por su
anima, y por causa de los dichos alimen-
tos no sea mas capaz el tal hijo illegiti-
mo: de la qual parte despues que la ouie-
re el tal hijo pueda en su vida, o en su
muerte fazer lo que quisiere, o por biẽ
tuuere: pero si el tal hijo fuere natural,
y el padre no tuuiere hijos, o descendien-
tes legitimos: mandamos quel padre le
pueda mandar justamente de sus bienes
todo lo que quisiere aunque tenga ascẽ-
dientes legitimos.

TEXT. XI.

Y Porque no se pueda dudar quales
son hijos naturales : ordenamos y
mandamos que entonces se digan ser
los hijos naturales quando al tiempo que

nascieren, o fueren concebidos sus pa-
dres podían casar con sus madres justa-
mente sin dispensacion : con tanto quel
padre lo reconozca por su hijo, puefsto
que no aya tenido la muger de quien lo
ouo en su casa, ni sea vna sola : ca concur-
riendo en el hijo las calidades suso di-
chas mandamos que sea hijo natural.

TEXT. XII.

S I alguno fuere legitimado por escri-
pto, o priuilegio nuestro, o de los re-
yes que de nos vinieren aunque sea le-
gitimado para heredar los bienes de sus
padres, o madres, o de sus abuelos, y de-
spues su padre o madre, o abuelos ouie-
ren algun hijo, o nieto descendiente le-
gitimo, o de legitimo matrimonio naci-
do, o legitimado por subsiguiente ma-
trimonio el tal legitimado no pueda su-
ceder con los tales hijos, o descendien-
tes legitimos en los bienes de sus pa-
dres ni madres, ni de sus ascendientes
ab intestato ni ex testamento : saluo si
sus padres, o madres, o abuelos en lo
que cupiere en la quinta parte de sus bie-
nes que podían mandar por su anima le
quisieren alguna cosa mandar que fasta
en la dicha quinta parte bien permiti-
mos que sean capaces y no mas: pero en
todas las otras cosas ansi en succeder a
los otros parientes como en honrras y
prehemencias que han los hijos legiti-
mos mandamos que en ninguna co-
sa diffieran de los hijos nascidos de legi-
timo matrimonio.

S V M M A R I V M.

- 1 Quis dicatur filius naturalis.
- 2 Filij nati ex vnica concubina retenta in domo, an dis-
cantur filij eius, etiam si per patrem non recognoscantur?
- 3 Si filij sint nati in domo, an censantur filij mariti, etiã
si vxor

6. *Si vxor expressè confiteatur non esse mariti.*
4. *In quo succedat filius naturalis.*
5. *Quomodo succedant filij naturales ex testamento de iure Codicis & Authenticorum.*
6. *Qua dicta sunt in filio naturali, an habeat locum in nepote?*
7. *Quid de iure regio quo modo succedat filius naturalis.*
8. *Ea que dicta sunt in filijs, an habeant locum in ascen dentibus?*
9. *Qualiter filij naturales succedant matri.*
10. *De iure regio quid sit.*
11. *Si pater in testamento nil reliquit filio naturali, sed illum praterijt, an possit agere aliquo remedio contra testamentum patris?*
12. *An filius, si in testamento matris non est institutus, possit rumpere testamentum?*
13. *Dicta in filijs naturalibus, an habeant locum in filijs natis ex damnabili coitu?*
14. *De iure regio quis dicatur filius natus ex damnabili coitu.*
15. *Si filius sit natus ex sacerdote vel religiosa, an succedat patri vel matri?*
16. *An per legem possit disponi quod filius natus ex damnabili coitu succedat patri & matri.*
17. *An filius natus ex damnabili coitu possit institui ab auo?*
18. *An sit aliquis modus tutus tam de iure quam de foro conscientia, per quem possit pater relinquere filio spurio aliquid ultra alimenta?*
19. *An filius incapax institutus sub conditione, si legitimetur poterit interim pendente conditione petere se mitti in possessionem bonorum?*
20. *An pater possit incapacem substituere pupillariter alij filio impuberi legitimo?*
21. *Si pater instituit filium incapacem qui nihil potest habere, cui applicabitur talis hereditas.*
22. *Si heres institutus accommodauit tacitam fidem de restituenda aliqua parte hereditatis, an fisco applicetur illa pars tantum vel tota hereditas?*
23. *Heres qui accommodauit tacitam fidem, an priuetur hereditate?*
24. *Qualiter possit constare de isto tacito fideicommissio.*
26. *Coniectura per quam probetur tacitum fideicommissum.*
27. *Si filio spurio & incapaci restituantur bona ex tacito fideicommissio, an condemnetur in fructibus à die restitutionis?*
28. *Heres tacite grauatus, an teneatur in foro conscientie restituere bona fisco?*
29. *Heres qui accommodauit tacitam fidem, an restituat bona fisco regali vel ecclesiastico?*
30. *In confiscatione an attendatur heres rogatus, vel ille cui restituntur bona.*
31. *Si ille qui fisco manifestauit, quod incapaci aliquid e-*

- rat relictum, an consequatur aliquod primum?
32. *Accommodans tacitam fidem qua pena puniatur.*
33. *An pater possit per viam contractus relinquere aliquid filio incapaci?*
34. *Si donatio sit facta filio incapaci, & alteri filio capaci, an portio spurij & incapaci accrescat capaci?*
35. *Per contractum onerosum an possit pater relinquere filio incapaci bona sua?*
36. *Quando pater possit bona sua filio vendere.*
37. *Filijs incapacibus si debeantur alimenta.*
38. *Quo modo intelligatur textus in. c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.*
39. *Parentes an possint compelli alimenta filio incapaci prestare?*
40. *De iure communi quid debeat pater relinquere pro alimentis filio suo.*
41. *Quid praestet de iure regio.*
42. *Alimenta que pater dedit filio incapaci an transeant ad heredes eius?*
43. *Si pater pro alimentis assignauit filio certum fundum, si potest pater grauare filium ut fundum alteri restituat.*
44. *Pater clericus si vellet dotare filiam quātam dotem ei prestabit.*
45. *Materia de tacito fideicommissio habet locum etiam in parentibus.*
46. *An iste filius teneatur alimenta prestare patri?*
47. *An isti filij succedat cō sanguineis patri vel matri?*
48. *De iure regio filius naturalis tantum, cui succedat.*
49. *Si filius naturalis tantum ex parte matris decedat ab intestato, relictō fratre naturali ex eadem matre, & relictō fratre ex legitimo matrimonio, quis admittatur?*
50. *Si filius naturalis decedat ab intestato relictō fratre naturali ex matre, & ex eodem patre: & relictō fratre ex diuerso patre quis admittatur.*
51. *Si filij nati ex damnabili coitu possint succedere collateralibus ex parte matris.*
52. *An & quando filius incapax successione succedat in dignitate & nobilitate parentum?*
53. *Filius naturalis an possit accusare de morte patris?*
54. *Pœna inhabilitationis qua filijs legitimis infertur propter delictum patris, an habeat locum in naturalibus?*
55. *Quibus modis fiat legitimatio.*
56. *Intellectus ad textum, in capitu. tanta. qui filij sint legitimi.*
57. *An legitimatio per subsequens matrimonium valeat, etiam si pater sit in articulo mortis?*
58. *In quibus casibus legitimatio non valeat per subsequens matrimonium.*
59. *Quando dicitur constare presumptiue de fraude, vel legitimatio non valeat.*
60. *Si quis habet filios naturales & contrahat matrimonium cum*

61. *Si quis habet filium naturalem & ex eo nepotem, si moriatur filius & post mortem eius auus contrahat matrimonium cum concubina, an legitimetur nepos?*
62. *Legitimatio in cuius fauorem sit inducta.*
63. *Si quis habet filium naturalem, & postea habuit filium legitimum, & mortua legitima vxore contraxit matrimonium cum concubina, qui istorum praefertur in successione? nu. 63. & 64.*
65. *In allegationibus causarum, an possit allegari aequitas & ratio naturalis pro lege?*
66. *Filius legitimatus an habeatur in oibus pro legitimo*
97. *Si extant filij legitimi, si succedant filij naturales legitimi.*
68. *In casu in quo filius naturalis succedat cum legitimis in qua parte succedat.*
69. *Filij legitimi an succedant agnatis & cognatis & ipsi succedant eis.*
70. *Si princeps ad instantiam patris legitimit filium appositā clausula, quod non succedat nisi in his qua pater velit sibi relinquere, si valeat legitimatio.*

Lex. ix. x. xj. & .xij.

NOTA decisionem huius legis in oibus suis mēbris & casibus circa filios naturales: pro cuius perfecta & magistrali declaratione dico, qd filius naturalis est ille qui est natus & procreatus ex vnica cōcubina retēta in domo, & utroque soluto: ex quibus indubitanter videantur procreati: tex. est in authē. quibus modis natu. eff. sui. §. si quis autem de functus. colla. 7. tex. in authē. de trien. & femic. §. cōsideremus. collat. 3. tex. in l. vnica. C. de concubi. tex. in authen. licet. C. de natu. libe. tex. in l. 1. & per totum. titu. 13. & 14. 4. par. & in exprefso ita diffinit Barto. in l. pen. ff. de concub. post glo. Dinum & antiquos. Azo in summa. C. de natu. libe. 1. col. idem Azo, in summa. C. de concubi. in fine. Bald. in dicta authen. licet. C. de natura. libe. Ange. de Peru. in l. si qua illustis. Platea in §. fina. Instit. de nuptijs. 1. colum. Angel. in §. nouissimē. Instit. ad Orphi. 1. col. Dinus in tracta. de succe. ab intesta. 2. colū. Specu. in titu. de succe. ab intesta. §. 1. versicu. nunc de naturalium. Hostien. in titu. de succe. ab intesta. versu. & nota. Anto. Abb. & alij docto. in ca. per venereabilem. qui filij sint legitimi. glo. ord. & ibi docto. in ca. nisi cum pridem. de renun. Sed aduertendum qd hodie expressè corrigitur hoc per. l. i. infra his. ll. Tauri: quia non requir-

ritur quod sit vnica & retentam domo, sed tantum quod filij praedicti sint nati ex soluto & soluta, inter quos iuste possit esse matrimonium sine dispensatione: & ita tenet Roder. Sua. in. l. titu. 6. lib. 3. fo. ll. 88. versu. hoc presupposito. vbi plus dicit, quod etiam ante. l. Tauri ita praedicti cabatur, sicut hodie decisum est, & adhuc ante praedictam. l. Tauri hoc probat lex octaua, titu. lo. 13. 6. part. Ex quo notabiliter infero in praedicta, quod si quis habuit concubinā extra domum ad quam publice & notorie dicitur habuisse accessum. ex qua nati sunt filij, quod si pater nō recognoscat eos in filios, non debent iudicari eius filij quo ad successionem, nec alimenta, nec quo ad alia: si vero semper recognouit eos pro filijs, tunc censentur eius filij: si vero aliquando recognouit, sed postea mutato proposito negauit eos esse filios, crederem quod in omnibus debent haberi pro filijs.

Item & no. dico, quod quando cōcubina esset vnica & retenta in domo, & ex ea filij essent nati, praesumuntur filij eius, dato quod nūquam per patrem recognoscantur: ista omnia aperte colligo ex mēte dicta. l. i. Tauri, & probat tex. not. & exprefsus, in cap. per tuas. de probat. & ibi notat, & summe cōmendat Abba. l. no. Anca. 2. no. Feli. x. col. in. r. no. & cōmu. docto. & in exprefso hoc vult glo. ord. in cap. Michael, de filijs praef. in gl. quā ibi sequitur & cōmendat Innoc. Cardi. Abba. & cōmu. doct. & reputat singul. Ancha. & illam glo. ad hoc dicit singul. Abba. in cap. transmissa, qui filij sint legit. 2. col. nume. 9. & hoc voluit exprefse Alber. in. l. filiū eū definimus. de his qui sunt sui, vel alie. iur. 3. col. nū. 5. Cōfirmatur etiam, quia sicut in matrimonio praesumuntur filij proprii & legitimi ex eo qd domi nati sunt propter cohabitationem, & non sufficeret contradictio vel negatio patris: vt in. l. filium eū definimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ibi notat Odro. Bart. Alber. Bald. Ange. & cōm. docto. tex. in. l. si vicinis. C. de nuptijs. & ibi notat Cinus & Ange. Salic. & cōmu. doct. tex. in. l. nō nudis. C. de proba. tex. in. l. quia semper. ff. de in ius vocan. ibi. pater vero is quem nuptiae demonstrant: tex. in authē. qui. mo. na. eff. sui. §. natura. versu. quapropter. colla. 7. cuius verba sunt, quapropter nuptijs procedentibus, ex hoc ipso sunt successiones certae. Ita dicamus in proposito, quod quando quis habuit concubinam vnica retentam in domo, filij ibi nati praesumantur sui, etiā si per eum non recognoscantur: quod est verum & procedit, etiā si probetur quod praedicta vxor tempore matrimonij erat inhonesta, imō me-

retur: quia etiam hoc casu filius ex carnatus praesumitur esse mariti, & sic legitimus: text. est singu. in iure, in l. miles. §. defuncto in fine. ff. de adult. ibi. cum possit & illa adultera esse & impubes defunctum patrem habuisse: & ad hoc ibi Ange. de Peru. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bald. in l. si matre. nu. 2. C. de suis & legit. libe. illum etiam text. dicit vnicum Ang. de Peru. in l. septimo mense. ff. de statu. homi. notat etiam & commendat Bald. ad hoc in l. filium eum. defuncti. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. lect. 2. colu. in si. nu. 1. idem Bald. in l. si vicinis. C. de nup. illum etiam ad hoc dicit valde no. Abba. in ca. pe. de adult. pe. col. nu. 7. idem Abb. in capi. Transmissa. qui filij sunt legi. 2. col. nu. 9. & idem est in concubina retenta in domo tenet Abb. per tex. ibi in ca. per tuas. de proba. 2. colu. nu. 2 & comu. docto. idem Abba. in dicto. c. transmissa. qui filij sunt legi. 2. colu. nu. 9. per glof. qua reputat singu. in ca. Michael. de si. presby. tamen debet intelligi nisi tunc tempore. maritus fuit absens, quod naturaliter non potest esse filius eius, sed alterius: ita probat tex. not. in dicta. l. filium eum defunctus. de his qui sunt sui vel alie. iur. & ibi notant & commendant doctores. & tenet Abba. in dicto ca. per tuas. 2. colu. j. not. tenet etiam glo. in c. dixit dominus. 3. q. 1. pro qua conclusio. facit. l. 13. in si. infra his. ll. Tauri. Item etiam procedit & est verum, quod ex eo quod nominatus est, debet praesumi filius mariti: ut habeat locum, etiam si vxor expressit cofiteatur & dicat non esse filium mariti sed alterius: text. est not. in l. penu. ff. de probat. & ibi notat Odoffr. Bald. Salic. Fulg. & Iacobinus de Sanct. Georg. & idem disponit. l. 9. tit. 14. 3. par. ex quo dicebat Cinus in l. si vicinis. C. de nup. si. quae. quod in foro conscientiae potest quis retinere regnum, maius, vel hereditatem patris, licet mater in vita vel articulo mortis fibi asserat non esse filium mariti sed alterius: & sequuntur ibi Ange. & Salic. tenet etiam & commendat Bal. in l. si quis in graui. §. si quis moziens. ff. ad sylla. tenet etiam Abba. per tex. ibi in ca. per tuas. de proba. 2. colu. nu. 4. idem Abba. in capi. transmissa. qui filij sunt legi. 2. colu. nume. 4. & ibi Praepo. 2. colu. nume. 5. dicens hanc esse commu. opinio. Adde tamen quod Hostien. in capitu. officij, de poeni. & remi. 2. colu. vers. sed quid si filius dicit quod imo in conscientia non est securus: quia matricredendum est quae melius alio veritatem cognovit, & non est praesumendum quod falsum contra filium dicat: Abbas tamen ibi, prima columna, numero. 4. concordat, dicendo, quod si ipse

filius ex dicto matris non habet conscientiam laesam, nec vult credere matri, est securus in conscientia, alias non quam concordiam sequitur Iacobinus de Sancto Georg. in dict. l. penul. ff. de probationibus. 2. colu. numero. 9. Subtile tamen & pulchrum dubium, si talis vxor verescit quod habuit filium ab alio & non a marito, an teneatur in foro conscientiae reuelare filio, vel quid tenetur in hoc casu facere: de quo vide ea quae posui in materia delictorum, in delicto adulterij. Quibus omnibus visis & praesuppositis, magistraliter & resolutiue dico, quod talis filius naturalis de iure antiquo. nullo modo succedebat patri, neque erat illo iure cognitus: text. est in l. humanitatis. C. de natura libe. ibi. ut licet ab intestato nullam communionem ad patris naturalis successiorem haberent, & ibi communiter notant doctores: hodie tamen succedit in duabus vncijs, deficientibus filijs legitimis, & deficiente vxore propria ipsius patris: text. est in authen. licet, vers. ab intestato. C. de natura libe. cuius verba sunt, ab intestato vero cum desit soboles civilis, nec super sit cognatus legitima, si naturales ex concubina extant, quae sola fuerit ei indubitato affectu coniuncta, in duabus paternae substantiae vncijs succedat: & ibi com. doc. text. in auth. quibus mod. natu. effi. sui. §. si quis autem defunctus colla. 7. & intestatis parentibus defunctis duas paternae substantiae vncias habere: text. in auth. de trien. & femi. §. consideremus. vers. & intestato colla. 3. Adde tamen, quod non potest congrua ratio inueniri per quam coniunx legitima patris, noceat filijs naturalibus, ut ea extente non possint succedere in his duabus vncijs, cum ipsa non debeat ei in aliquo succedere extantibus consanguineis: reperio tamen quod Hostien. in Summa, qui filij sunt legiti. §. an vtrūque genus. 2. colu. dicit, quod ratio est fauor & honor matrimonij: ne vxor in scandalizetur & afficiatur inuidia, videns filios naturales non ex se habitos succedere, ideo noluit lex, quod ea viuentem naturalem in aliquo succedant, sed penitus sint exclusi: argumento text. in l. 2. ff. rerum amotarum, & in l. 2. C. eodem titulo. & confirmatur ultra ipsum, quia propter inuidiam euitanda est inducta a lege collatio inter fratres, ut notatur per Bald. & Paul. & scribentes in rub. C. de colla. Hodie tamen in nostro regno decisum est, quod etiam extraneae coniuge legitima, succedant praedicti filij naturales in praedictis duabus vncijs: text. est in l. 9. titu. 13. 6. part. Item etiam adde, quod ad hoc ut isti filij naturales succedant in istis duabus vncijs, requirit etiam quod non super-

super sint aliqui ex ascendentibus legitimis secundum omnes, vbi supra. Ex testamento vero tales filij naturales bene sunt capaces, quia secundum ius. C. poterant institui a patre in dimidia parte bonorum suorum, non extantibus descenditibus legitimis, nec parentibus, quibus debeat legitima: text. in l. humanitatis. C. de natu. libe. ibi. sed etiam ex duplici portione. i. sex vncijs haeredes scribere: & ibi comu. docto. extantibus vero legitimis descenditibus vel ascenditibus, quibus debeat legitima, non potest pater relinquere filijs suis naturalibus nisi vnam vnciam tantum: text. est in l. 2. C. de natu. libe. & ibi com. opin. tenet etiam Azo in summa illius titu. 2. col. nu. me. 4. glo. & com. opinio. in l. qui testamētum. ff. de proba. & istam con. tenet Paul. de Cast. in l. si is qui ex bonis. in princ. nu. 3. ff. de vulga. & pupil. & ibi Alex. in princ. nu. 1. Iaso. l. col. nu. 2. licet Bar. ibi per errorem dixerit in duabus vncijs. Bart. Imol. & comu. docto. in l. Lucius. eod. titu. Ange. in authen. qui. mod. natu. effi. sui. §. si. 2. colu. quid autem sit de iure antiquissimo forum. vide Imo. & doct. in dicta. l. Lucius. Hodie vero de iure authenticorum non extantibus descenditibus legitimis nec ascenditibus quibus debeat legitima, potest pater omnia bona sua in vita vel in morte relinquere filio naturali: text. est in auth. licet in pri. C. de natu. libe. cuius verba sunt, licet patri sine legitima prole seu parente, cui relinqui necesse est, decedenti, naturalibus totam substantiam suam vel inter viuos largiri, vel in testamento transmittentem: in authen. quibus modis natu. effi. sui. §. ne igitur. vers. si vero filios. colla. 7. & ista decisio hodie confirmatur per l. 8. titu. 13. par. 6. extantibus vero legitimis descenditibus, non potest pater relinquere in vita vel morte filio naturali, nisi vnam vnciam, sicut de iure antiquo poterat: & aperte confirmatur in dicta. l. 8. titu. 13. 6. part. extantibus vero ascenditibus legitimis, quibus debetur legitima, tenetur eis suam legitimam relinquere, & alia bona potest dare in vita vel morte filijs naturalibus: text. est in dicta authen. licet in vers. cuius verba sunt, quod si parentes duntaxat ei super sint, legitima parentibus relicta, reliquum inter naturales distribui permittitur: text. in authen. quibus mod. nat. effi. sui. §. si vero habuerint. colla. 7. & expresse confirmatur per dictam. l. 8. titu. 13. 6. part. hodie vero de iure nouissimo nostri regni, si pater habeat filios legitimis & naturales, potest relinquere quantum bonorum filio naturali: sicut potest relinquere pro anima vel alicui extra-

neomodo etiam si esset omnino spurius possit relinquere pro animae: ita aperte disponit lex 10. infra his. ll. Tauri: extantibus vero solis ascenditibus, potest pater omnia bona sua relinquere filio naturali: ita determinat expresse dicta. l. 10. in fine. & ante eam ita disponebat. l. 1. p. pe. finem. titu. 6. libr. 3. for. legum. licet glof. ibi aliter intelligat. Item adde quod omnia quae supra dicta sunt in filio naturali, habet etiam locum in nepote naturali nato ex filio legitimo, vel in nepote legitimo & naturali nato ex filio naturali, vel in nepote naturali nato ex filio naturali: quia ab intestato nullo modo succedunt auo: text. in l. fina. C. de natu. libe. in vers. fina. ibi. iura etenim ab intestato in aui successiorem nemini eorum penitus aperimus: & ad hoc notant & commendant ibi doctores, ex quo text. singu. & ultra do. nota, quod quando nepos descendit ex medio inhabili, efficitur inhabilis quo ad succedendum auo, sicut & ipse filius a quo ipse nepos descendit, erat inhabilis: nam ibi patet quod nepos etiam legitimus & naturalis natus ex filio naturali non succedit auo, quia pater eius erat inhabilis: Adde tamen quod hodie de iure authenticorum non extantibus descenditibus legitimis nec ascenditibus quibus debeat legitima, vel legitimus & naturalis, natus ex filio naturali, vel naturalis tantum natus ex filio naturali tantum, bene poterit succedere auo ab intestato in duabus vncijs, sicut potest in eis succedere patri: ita not. tenet Baldus licet dubitauerit, ibi, in dicta. l. fina. prope finem. tenet etiam expresse ibi Salic. l. colu. numer. 3. licet contrarium teneat Ang. in §. nouissimē. ad Orphi. 2. colu. in si. ex quo subtiliter deducitur, sicut habet locum representatio inter descendentes legitimos & naturales, ita etiam inter descendentes naturales tantum: ex testamento vero talis nepos succedebat auo, & poterat in totum institui non extantibus legitimis descenditibus vel ascenditibus: quia ratio impeditiua quae erat in filijs propter refrenandam libidinem & vitium patris, non est in nepotibus & vltioribus: extantibus vero descenditibus vel ascenditibus legitimis, non poterat institui, nisi in ea parte in qua filius naturalis poterat, hoc est in vna vncia tantum: text. est formalis qui sic debet intelligi. in l. fina. C. de natu. libe. hodie vero extantibus ascenditibus legitimis, posset auus bona sua relinquere praedicto nepoti naturali, vel nato ex naturali, relicta legitima ipsis ascenditibus: quia ita videmus quod est dispositum quando quis habet filios naturales: ut in dicta authen. licet. vers. r. & supra dixi. Ex quo. not. infero, quod hodie de iure nostri regni, li-

gni, licet auus habeat descendentes vel ascendentes legitimos, relicta eis sua legitima, potest residuum relinquere dicto nepoti naturali, vel nato ex naturali, sicut posset relinquere extraneo & sicut posset relinquere filio naturali: vt supra dictum est: imò q̄ magis est, teneo pro constanti, q̄ extantibus solis ascendentes legitimis posset auus relinquere omnia sua bona prædicto nepoti naturali, vt nato ex filio naturali, & hoc attendit. l. 10. Tauri in fine: nam si pot̄ relinquere filio in quo considerabatur magis vitium, & ratio impeditur: ergo à fortiori pot̄ relinquere nepoti: & hoc aperte fundatur, ex tex. in dict. l. fi. C. de natu. lib. iuncta ratione. & cōmu. sent.

8 Item adde q̄ omnia quæ supra dicta sunt in filijs, vel descendentes naturalibus, habet etiā locum e contra in parentibus & ascendentes & naturalibus tantum respectu eorum: nam in eodem iure & parte qua succedunt filij vel nepotes naturales patri vel auo ab intestato vel ex testamento, in eadem & eodem modo succedunt parentes naturales eis: tex. est singu. in iure qui istam regulam & doctrinam ponit in authen. quibus mod. natu. effi. sui. §. de nepotibus. colla. 7. cuius verba sunt, in quibus casibus naturales filios vocauimus ad successio nem, in his quoque & ipsi decentem naturalibus patribus deuotionem præstet, eademque mensura sicut parentes prospiciunt naturalibus filijs, secundum nostram. l. & ipsi parentibus compentent, siue in successione, seu in alimentis sicut superius sanximus: & ad hoc illū tex. notat & dicit singu. Bart. illum etiam tex. dicit optimum ad hoc Ang. in §. præferuntur. Insti. ad Tertu. fin. colū. post medium tex. in dicta authen. licet in fi. C. de natu. lib. ibi, hi ergo & parentibus parem præstent si opus sit pietatem: tex. in §. 1. Insti. de serui. cogn. in versic. hos enim liberos. cuius verba sunt, hos enim liberos non solum suorum parentum successione, sed etiam alterum in alterius successione mutua vocabimus. & istam conclusionem tenet Azo, licet ista nō alleget in sua summa. C. de natu. libe. 2. colū. num. 5. & idem hodie aperte disponit lex. 8. in fi. titu. 3. 6. par. Confirmatur etiam, quia sicut inter parentes & filios legitimis reciproca est successio, & alimentorum causa, vt in l. nam et si parētibus de mo. fi. tex. in l. scripto. vnde libe. in l. si quis à liberis. §. vtrum. & §. parens. ff. de libe. agnoscen. gl. nota. & cōmu. opin. in l. qui se patris, in verbo, facultates. C. vnde liberi. ita debet esse inter parentes & filios naturales tantum.

9 Et quia supra visum est, qualiter filij naturales

succedat patri, auo, vel ascēdenti, ex eius linea nunc operæ precium est videre qualiter succedant matri, & ascendentes ex eius linea. In quo artic. resolutiue dico, q̄ bene succedunt matri ab intestato: tex. est in l. 1. §. 1. ff. ad Tertullia. tex. in l. si qua illustris. vers. fina. C. ad Orphi. tex. in l. fin. eo. titu. q̄ est verum & procedit etiam si tales filij sint spurij, & vulgo quæsititextus est in dicta. l. 1. §. 1. ff. ad Tertullia. cuius verba sunt, sed & vulgo quæsitit admittuntur ad matris legitimam hæreditatē: tex. in l. hac parte. ff. vnde cognati. tex. in l. si spurius. eo. titulo. tex. in §. nouissimē. Insti. de senatusconsulto. Orphi. cuius verba sunt, nouissimē sciendum est, etiam illos liberos qui vulgo quæsitit sunt ad matris hæreditatē, ex hoc senatusconsulto admitti. Item & secundo hoc est verum & procedit etiam extantibus legitimis, quia tales filij naturales, siue spurij, vel vulgo quæsitit, succedunt pariter cum eis ab intestato: tex. est in dict. l. si qua illustris. C. ad Orphi. ver. fina. cuius verba sunt, Sin autem concubina liberæ conditionis constituta filium vel filiam, explicita consuetudine ad hominē liberū habita, p̄ceauerit, etiā cum legitimis liberis ad materna venire bona. & idem disponit lex penult. titu. 3. 6. par. Quod tamen debet intelligi & limitari, nisi talis mater sit illustris persona: quia tunc tales filij spurij seu vulgo concepti non possunt ei succedere ab intestato, nec ex testamento, nec ex aliqua donatione, vel contractu inter viuos: secus tamen est si tales filij essent naturales tantum: quia tunc bene succederent ei, sicut alteri matri: tex. est in dicta. l. si qua illustris. C. ad Orphi. & idē disponit dict. l. penult. titu. 3. 6. par. Et ratio per quā tales filij naturales possunt succedere matri & non patri est, quia pater est incertus: mater vero est certissima: & liquidē potest probari q̄ ex ea nati sunt, vnde merito ei succedunt istam rationem p̄bat tex. in l. quia semper. ff. de in. ius vocand. cuius verba sunt, quia semper certa est mater, etiam si vulgo conceperit tex. in l. partum. C. de rei vendi. tex. in l. si. C. de lib. caus. tex. in l. partum. ff. de vsur. tex. in l. si quis cum totum. §. si ancillam. ff. de excep. rei iudic. tex. in l. idem. Pomponius scribit si frumentū §. idem scribit si equā. ff. de rei vend. tex. in §. 2. Insti. de ingenuis. & vtrouque docto. Hodie verò attendit ista nostra. l. Tauri, tales filij naturales, vel spurij, vel vulgo concepti, nullo modo succedunt matri ab intestato, nec ex testamento, extantibus filijs legitimis: sed tantum poterit eis mater inter viuos, vel in vltima voluntate, relinquere quintam partem bonorum, quam potest

potest relinquere extraneo, vel pro anima. 10 Non extantibus verò filijs legitimis vel descendentes, bene succedunt ei tales filij naturales siue spurij, in totum ab intestato & ex testamento, etiam si mater habeat patrem, vel matrem, vel alios ascendentes legitimos: ita expresse disponit ista lex. 9. Tauri, in 2. parte. quam tamen intelligerem, præterquā si mater esset illustris, vt in di. l. si qua illustris. C. ad Orphi. quia in hoc, ius cōmune remanet incorrectum: & confirmatur hoc, quia lex noua generaliter loquens, nō debet extendi ad casum specialem, per aliam legem determinatū: sed intelligitur & distinguitur per. l. specialem. istam regulam & doctrinam ponit glo. ordina. iunct. tex. in l. sciendum. ff. qui faulda. cog. in gloss. 1. & ibi Barto. Paul. & cōmu. docto. Bald. in l. si quæramus. prope finem. ff. de testa. & ibi Pau. Imo la Aret. & cōmu. docto. tenet etiam Alexan. in l. hac consultissima. penult. colū. & ibi Iason. 4. colū. Imo in ca. 2. de testamē. 5. colū. facit tex. in l. non est nouum. ff. de legit. tex. in l. nam & posteriores. eo. titu. bonus tex. in l. 2. §. fin. ff. de noxa. facit etiam tex. in l. de emancipatis. vers. exceptis. C. de leg. hære. iuncta authen. itaq; & ibi glo. ordi. & cōmu. opin. C. cōmu. de succe. vbi habetur q̄ de iure Codicis per dict. vers. exceptis. frater cōsanguineus ex parte patris succedit fratri defuncto in bonis habitis à patre: frater verò vterinus succedit in bonis habitis à matre & postea dicit. authen. itaque. vnde sumitur dicit simpliciter & indistincte, q̄ fratres vtrinque coniuncti præferantur: sed quādo cōcurrunt cōsanguinei & vterini, pariter admittunt, & tamē dicit ibi glo. cōmu. ap. quod debent admitti cū distinctione, de qua in dict. §. excepti.

11 Dubium tamē singulare & necessarium est, an in casu quo filij naturales possunt succedere patri ab intestato, scilicet in duabus vncijs hæreditatis suæ, non extantibus descendentes vel ascendentes legitimis, si forte pater decedat cum testamento in quo filios naturales præterit, nullam partem hæreditatis eis relinquere, an possint tanquam præteriti, vel sine causa ex hæredati, rumpere testamentum patris, vt aliquo remedio agere ad consequendas dictas duas vncias: & certe videtur q̄ sic, quia regula nō. & vera est, q̄ in casibus in quibus filio debetur aliqua legitima vel portio ab intestato, si in testamento sub illa nō relinquatur, potest rumpere testamentum, & remedio competentis contra eum agere: tex. est & ibi glo. ordi. & cōmunis theoricæ doctorum in l. cum quæritur. C. de inoffi. testa. de quo latius dixi in suo

loco. Sed istis filijs naturalibus debetur successio, hoc est portio duarum vnciarum: ergo pro eis possint agere si reperiatur præteriti in testamento patris. Sed his nō obstantibus teneo contrarium, imò q̄ tales filij naturales præteriti, sint exclusi: nec sibi competat aliquod remedium contra testamentum patris, quia nulla lege cauetur, nec necessatur pater aliquid eis relinquere, quia licet possint succedere secū dum vel præter voluntatem patris, non tamen contra eius voluntatem, nec eis debetur à iure aliqua legitima: & in expresse istam sententiam. & cōmu. tenet glo. singu. & vnica in l. 1. ff. de bono. poss. cōtra tab. in verbo naturales. quam ibi reputat singu. & vnica Dinus & Alber. & not. & commendat Barto. & cōmu. docto. illam etiā ad hoc not. & cōmendat Bar. in l. Gallus. §. etiā 2. colū. de libe. & posth. & ibi docto. & illam gl. dicit singu. Bald. in l. 1. C. quorum bono. num. 1. eam etiam ad hoc not. Bald. in l. 1. C. de natur. libe. 1. colū. 1. nu. idem Bald. in l. si. C. vnde legitimi. 3. colū. nu. 8. Bald. in ca. 1. de cōsti. si. colū. in prin. idem Bald. in ca. innotuit. de elect. 2. colū. nu. 8. illam etiam glo. dicit singu. Imo in l. ex facto. de vulga. & pupil. §. colū. prope fi. illā etiam ad hoc cōmendat & dicit ordinariā. Paulus in l. si qua illustris. C. ad Orphi. nu. 4. Corneus in l. humanitatis. 3. colū. in med. C. de impub. & alijs. illam etiam dicit singu. Iaso. in l. Gall. §. quidam recte. 6. colū. nu. 22. ff. de lib. & posthu. idem Iaso. in l. 1. C. de cōtra tabu. 3. colū. num. 3. Segura in repeti. l. cohæredi. §. cum filia. de vulga. n. colū. & licet prædicta glo. pro singu. à docto ribus allegetur, tamē similis glo. & expresse in §. tam autem naturales. Insti. de inoffi. testamentum. quam ad hoc notat & commen. Salice. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. 1. colū. num. 2. Istam etiam cōclusio. tenet Bar. in authen. qui. mod. natu. effi. sui. §. si quis igitur. colla. 7. in fi. nu. 8. Ang. in §. fin. 2. colū. in medio. pro qua cōmu. sentent. facit tex. expresse in l. si. C. de natu. lib. ibi vt necessitas relinquedi, quem ad hoc not. & considerat Bald. ibi. nu. 1. Pro qua cōm. sent. & con. ego allego & considero expresse l. par. l. 8. vers. pen. titu. 3. 6. par.

12 Item adde, q̄ in casibus in quibus tales filij naturales, vel spurij, seu vulgo concepti, possunt succedere matri ab intestato, quos supra dixi in eisdem si mater decedat cum testamento, & tales filij nō sint instituti in sua legitima, vel iuste ex hæredati, possunt rumpere & subuertere testamentum matris, sicut si essent legitimis: tex. est no. in l. si suspecta. vers. de inoffi. test. de inoffi. testa. cuius verba sunt, de inoffi. test.

stamento matris, spurij quoque filij dicere possunt: & ad hoc not. ibi glo. ordi. Odoffre. Albe. Bald. Ange. Pau. de Cast. & comu. scribentes. & per illum tex. ita tenet etiam gloss. ordin. in. l. si qua illustis. C. ad Orphi. in glo. si. in princip. & ibi docto. glo. in. §. tam autem naturales. In. sti. de inoffi. testa. in glo. 1. & ibi doct. & idem voluit Bald. per illum tex. l. si. 2. col. nu. 3. C. fa. her. cisc. vbi dicit, q. quatum ad matrem, naturales habent iura legitimorum, ex quibus infertur notabilis & necessaria declaratio ad istam. l. 9. Tauri, vt sicut tales filij naturales vel spurij succedunt matri ab intestato & ex testamento, ita etiam succedant contra testamentum, quando sunt prateriti vel exheredati: imò procederet ista conclusio etiam si talis mater habeat ascendentes legitimos, ex eo q. tali casu per istam. l. 9. Tauri, isti filij naturales siue spurij sunt ei hæredes ab intestato.

13 Item adde q. omnia supra dicta procedunt & debent intelligi, quando talis filius naturalis siue spurius non est natus ex damnabili coitu: se- cus tamen aliàs si esset natus ex damnabili coi- tu, vt adulterino, nefario, incestuoso: quia tunc nullo modo succedit patri, nec matri, ex testa- mento, nec ab intestato. Et vt fundametaliter intelligatur, dico q. propriè adulterin⁹ dicitur, qui esset natus ex muliere coniugata: Ne- farius dicitur ille, qui est natus ex linea descendē- ti: Incestuosus verò dicitur, qui est natus ex li- nea transfuersali in gradu prohibito: tex. est in l. si adulterium cum incestu. ff. de adulte. tex. in authen. de incestis nuptijs. in principio, collat. 2. & ibi glo. ordi. & comuniter docto. tex. in au- then. incestas. & in authen. ex complexu. C. de incestis nuptijs. tex. in. l. quin etiam. ff. de ritu nuptiarum. tex. in. §. ergo Instit. de nuptijs li- cet aliquando vnum ponatur pro alio. Et tan- dem ille dicitur natus ex damnabili coitu, quā- do esset natus ex tali accessu, qui venit puniē- dus aliqua lege comuni vel regia: vt natus ex stupro commissio cum virgine vel vidua nō re- tenta pro concubina: imò generaliter, quādo esset natus ex patre vel matre, inter quos de iu- re prohibitum est matrimonium, vel coitus re- peritur prohibitus: nam in omnibus his casu- bus, talis filius non potest succedere ab intesta- to: tex. est capitalis & expressus in authen. qui- mod. natu. effi. sui. §. penul. colla. 7. cuius verba sunt, primū quidem omnis qui ex complexi- bus (non enim hoc vocamus nuptias) aut nefa- rijs, aut incestis, aut damnatis processerit, iste nec naturalis nominatur, nec alendus est a pa- rentibus, nec habebit quoddam ad præsentem

legem participium. & ibi glo. ordi. Barto. Ang. & commu. docto. tex. in authen. quib. mod. na- tu. effi. legi. §. pen. colla. 6. tex. in authen. ex cō- plexu. C. de incest. nup. tex. in authen. licet. in fi. C. de natu. libe. facit etiam tex. in. l. non faci- le. in fi. ff. de gradibus. tex. in. §. sunt & alia. In- stitu. de nuptijs. & ibi glo. & commu. docto. & licet prædicta iura tantum videantur loqui in patre & eius linea, tamen idem est in matre: ita tenet glo. nota. & ordi. in. l. si qua illustis. C. ad Orphi. & ibi Cinus, Jacob. Bar. Bald. Salic. & cō- mu. docto. gl. in authen. ex complexu. C. de in- cest. nup. glo. in. §. nouissimè. Instit. ad Orphi. tenet etiam Specu. in titu. de succe. ab intesta- ver. sed nunquid spurij. nu. 22. & in versi. sed ag- nati. nu. 32. & istam dicit comu. opi. Corneus in l. si qua illustis. C. ad Orphi. 2. col. Summa Syl- uest. in parte, filij, 4. col. Cinus in auth. itaq. C. comu. de succe. 2. col. Albe. ibi. 2. colū. Dinus, in tracta. de succe. ab intesta. 3. col. Rolandinus in tracta. de succe. ab intesta. 9. col. nu. 28. Anto de Rose. in tracta. de succe. ab intesta. 5. colū. nu. 24. Mattha. Matthesillanus in tracta. de succe. ab intesta. 4. col. Nico. de Vbal. in tract. de succe. ab intesta. 12. col. nu. 44. licet Hosti. in Summa, q. filij sint legi. §. an vtrūque. 3. col. teneat contra- rium: imò q. tales filij succedant matri: & idem tenet Andr. de Iser. in ca. 1. §. naturales: si de feu- fue. contro. inter domi. & agna. Anto. in ca. per venerabilem, qui filij sint legitimi. qui dicit q. imò tales filij succedunt matri. Sed superior est verior & comunior opinio. Ex quib⁹ infero q. idem est quando esset natus ex sacerdote, vel re- ligioso, vel ex aliqua moniali, vel religiosa: quia talis filius nullo modo succedit, quia talis coi- tus est punibilis, vel saltem reprobatus: ista est gloss. notabilis & ordi. in authen. quibus mod. natu. effi. sui. §. pen. in verbo, participium. col- la. 7. & ibi comu. docto. glo. in. l. vulgo cōcepti. ff. de statu homi. & tenet Bar. in l. fina. ff. de his qui. vt in dig. 1. col. nu. 2. glo. in ca. per venerabi- lem, qui filij sint legi. in verb. adulterinis. & ibi Abba. num. 32. idem Abba. in ca. cum haberet. de eo qui duxit in matre. quam. poll. per adult. pen. col. nu. 11. & ibi Prepo. fin. col. Summa Syl- uest. in parte filij. 5. col. nu. 7. Dinus in tract. de succe. ab intesta. 3. col. nu. 10. & 11. Nico. de Vbal. in tracta. de succe. ab intesta. 3. col. nu. 9.

14 Hodie tamen in nostro regno filius dicitur na- tus ex damnabili & reprobato coitu, vt nō pos- sit succedere quādo mater per eum incurreret in poenam mortis: ita disponit ista. l. 9. Tauri, in fine. quæ est bene notanda. Ex qua lege. 1. infe- ro, q. filius natus ex muliere coniugata, non pote-

poterit patri nec matri succedere. Secundo in- fero, quod si esset natus ex stupro commissio cū virgine, vel vidua, licet non sit retenta in domo pro concubina, bene poterit succedere tam pa- tri quam matri, ex testamento, & ab intestato: cum ex tali accessu nō imponatur poena mor- tis. Tertio infero, q. si esset natus ex consan- guinea, etiam infra quartum gradum, similiter posset succedere matri ex testamento, & ab in- testato, nō extantibus legitimis: quia nō incur- rit poenam mortis: patri verò non posset succe- dere ab intestato, cum nō sit talis mulier cum qua iuste pater poterat contrahere matrimo- nium sine dispensatione: vt in. l. n. infra his legi. Tauri, ex testamento verò posset succedere pa- tri, sicut quilibet extraneus, non extantibus le- gitimis. Quarto infero, q. si esset natus ex pa- tre vxorato, & matre soluta, de iure communi posset succedere matri ex testamento, & ab in- testato: quia talis coitus non erat damnabilis: vt in. l. C. de adult. imò licet hodie sit punibi- lis talis accessus per leges regias: quādo mulier retinetur pro publica concubina coniugati, ta- men poterit ei filius succedere, cum nō impo- natur poena mortis: patri verò nō posset succe- dere ab intestato: cum illo tempore non pote- rat cum ea contrahere, nec poterat esse eius cō- cubina, nec hodie, attenda. l. n. Tauri, ex testa- mento verò poterit patri succedere sicut quili- bet extraneus, nō extantibus legitimis, cum non sit natus ex damnabili coitu: per nostram l. Tauri, & in expresso, q. talis filius non dica- tur natus ex damnabili coitu, tenet Salic. licet eius litera sit corrupta, in authen. ex complexu de incest. nup. nu. 2. idem Salic. in. l. si qua illu- stris. C. ad Orphi. 1. col. nu. 3. licet similiter, litera sit corrupta: quia ibi abundat, nō, Corneus ibi 2. col. in prin. Ange. de Aret. in. §. nouissimè. In- sti. ad Orphi. 2. col. in medio, versi. ad vnum ad uertas. Ioan. de Pla. in. §. 1. eiusdem titu. 1. colū. post princ. versi. & nati ex soluta & viro coniu- gato. Socinus valde no. in consi. 148. 2. col. versi. his autem nō obstantibus.

15 Item aduertendum, q. si talis filius sit natus ex sacerdote, vel religioso, vel moniali, vel religio- sa professā, in distincte nō poterit succedere pa- tri, nec matri, ex testamento, nec ab intestato: licet per talem accessum mater nō incurrat pe- nam mortis: & quā nō possit succedere patri di- sponit expresse. l. 2. titu. 3. lib. 5. ord. vbi cauetur q. vt euitetur accessus inter clericos & eorū con- cubinas, prohibetur ne talis filius succedat pa- tri ex testamēto, vel ab intestato, vel aliquo cō- tractu inter viuos, oneroso vel lucratiuo: idem

etiam disponit. l. 22. titu. 3. lib. 1. ordi. Item q. non possit succedere matri, disponit expresse no- stra lex. 9. Tauri, in. fi. q. probar isto modo, nā ipsa loquitur circa successione filiorum ex parte matris, & in fine dicitur, q. si filij sint na- ti ex ea & ex clerico vel religioso, q. seruetur il- lud q. continetur in dicta. l. ordinamenti. sed in illa continetur q. tales filij patri non succedat: ergo in ista. l. Tauri, a per te vult q. similiter non succedant matri.

16 Dubium tamē est circa materiam si per. l. vel statutum possit disponi, q. talis filius natus ex dānabili coitu, possit in distincte succedere pa- tri, & similiter matri: & breuiter videtur q. nō. quia per hoc inuitarentur parentes ad delin- quendum, argumento tex. in ratione sui in. l. si na. C. de naturalibus liberis in versi. cu. filijs. cu- ius verba sunt, filijs enim naturalibus relinqui constitutiones quantum voluerint, ideo prohi- buerunt: quia vitium paternum refrenādum es- se existimauerunt. Confirmatur per tex. in. l. si vnus. §. pacta quæ turpem causam. ff. de pactis. vbi habetur, quod pactum per quod fit remis- sio delicti futuri non valet, ne detur occasio de- linquendi: & ibi notat Alber. Bald. Ange. Paul. & comu. opinio. docto. facit tex. notabilis & ex- pressus in. l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. & ibi not. Bald. Salic. & comu. docto. tex. in l. 1. §. hæc autem actio. ff. si quis testamēto liber esse iustus fuerit. quem ibi nō, & commendat Barto. tex. vnicus. in. l. si. §. illud. ff. de his quæ in fraudem credito. tex. in. l. 1. §. illud. ff. de positi. tex. in. l. contractus quidam. §. 1. ff. de regul. iur. ibi. excepto eo quod Celsus putat non valere si conuenerit ne dolus præstetur. tex. in. l. nec ex prætorio. ff. eodem titu. præterea talis. l. esset causa peccati. & ideo non est permittenda, vt in ca. si. extra de pres. in ca. cū infirmitas. de poenitentijs & remissionibus. Ex quo. infero, q. nō potest quis per contractum nec vltimam voluntatē alicui remittere dolum futurum in aliqua revel causa committēdum, ne inuitetur ad delinquēdum, licet dolum præteritum iam commissum remittere possit: ita probat text. no. in. l. quidam decedens. de adm. tuto. & ibi tenet gloss. ordi. Bar. & comu. opinio. tex. in. l. si quis rationes. ff. de libe. lega. tenet Barto. vbi re- putat notabile. in. l. Aurelio. §. Caius. de libe. le- ga. 2. colū. num. 8. & ibi comu. docto. Bald. in l. cum necessitatem. C. de fideicom. Imo & mo- dern. in. l. si seruus vetitus. ff. de lega. 1. l. ato. no. vbi valde commendat. in. l. actione. fin. colū. C. de transact. & ita disponit expresse. l. 29. tit. 1. §. part. Secundo infertur, quod non valet pa- Aut. Go. in ll. Tau. F 4 ctum

Etum per quod quis permittit non reuocare do-
nationem prout in ingratitudinis futura: &
in specie ita tenet Bar. in l. fin. ff. de pactis & ibi
Bald. Paul. & Iaso. Specu. in titulo. de dona. §. i.
vers. quid si actum sit. Bald. in l. fin. C. de bo-
nis liber. nume. 4. Et an valeat talis remissio cu
iuramento vide late Roma. & moder. in l. stipu-
la. hoc modo concepta. de verb. oblig. & omni-
no Ias. Detium. Iaco. de Sanct. Geor. & Curtiū
in dict. l. fin. C. de pactis. Tertiō infero, quod li-
cet pater possit remittere filio ingratitudinem
præteritam, vt non exheredetur, tamē non po-
test remittere ingratitudinem futuram: ita Bar-
to. in dict. l. fin. C. de pactis. lect. nume. 3. & ibi
Ang. 1. colum. Paul. 2. colum. in princ. & comu-
docto. facit tex. cum glo. in l. quidam. cū filium
vers. quare. de verbo. oblig. Quarto infero, quod
licet princeps possit remittere delictū iam com-
missum & præteritum, tamen non potest con-
cedere veniam delicti futuri: & in specie ita de-
terminat Iacob. Butr. in l. rescripta. C. de preci-
impe. offe. & notabiliter ibi Bal. 2. colum. nu. 4.
Paul. Iaso. & com. docto. idem Paul. in l. si. C. si
contra ius vel vt. pu. 2. col. Salice. in l. castitati. 1.
colum. post prin. C. de adul. Et istam con. scili-
cet quod non possit talis lex vel statutum vale-
re, tenet nota. Hostien. in Summa, qui filij sint
legitimi. §. qualiter. pen. col. vers. quid si impe-
rator. Cardinalis. in ca. per venerabilem. eodē.
titu. fin. colum. & quæstio. vbi allegat alios solē-
nes doctores ita consuluisse, tenet etiam Barto.
in l. 3. ff. de test. 2. colum. nu. 7. & dicit ita tenuisse
solennes viros quos ipse refert: tenet etiam
ibi Bald. Imo. & alij docto. Anca. in ca. 2. de test.
pen. col. nu. 28. Sed his non obstantibus teneo, quod
princeps non possit per rescriptum concedere
alicui particulari, vt filius eius postea nasciturus
ex damnabili coitu sibi succedat per prædi-
cta: sed concedendo legem generalem. & com-
munem bene potest disponere quod filij nati
ex damnabili coitu possint succedere parenti-
bus licet per statutum hoc non possit fieri ex
defectu potestatis statuētium: & ita confirma-
tur hodie nostra. l. 9. Tauri, quæ admittit om-
nes natos ex damnabili coitu præterquam eo
casu quo mater incurrat pœnam mortis: nec
obstat ratio superior, quia respondeo quod lex cō-
munis non dispensat aliquid in pœna nec in de-
licto, sed tantum principaliter circa successio-
nem bonorum: nam alias sequeretur quod non pos-
set disponere hoc circa filios naturales tantum
propter peccatum euitandum. Confirmatur
etiam, quia videmus quod ius canonicum defert
eis alimēta, vt in ca. cū haberet. & infradicetur:

ergo lex civilis hereditatē totam vel partem eis
deferre potest. rursus confirmatur, quia prædi-
cta lex nihil principaliter disponit in fauorem
parentum delinquentium, sed tantū in fauorē
filiorum qui non peccauerunt: & in expresso ita
tenet Bald. in l. cunctos populos. C. de Summa
trini, & fide cath. pen. col. ver. 2. quare de effe-
ctu maxime. 10. col. vers. non obstat si dicat Bal-
in l. 1. C. de iure aureorum annulo. 1. col. nu. 3. &
ibi Sali. Bald. in ca. canonū statuta. de cōstitu-
pen. col. nu. 22. Paul. in l. si. C. si contra ius vel vt.
pu. 2. col. nu. 2. vbi limitat hoc, non extantibus le-
gitimis: extantibus vero legitimis non possit: &
ita possunt intelligi. & reduci ad concordiam
opinionēs superiores contrarie. **17** Iuxta prædicta tamē necessario & utiliter qua-
ro, an nepos natus ex filio spurio, nefario, in-
cestuoso, vel nato ex damnabili coitu, possit in-
stitui ab auo, vel quouis alio ritu. habere bona
sua non extantibus filiis vel descendentibus le-
gitimis in quo articulo verē & resolutiue dico
sic, quod si talis filius natus ex damnabili. coitu iam
est mortuus, tunc nepos ex eo optimē potest
institui ab auo: ista probat tex. no. in l. si. C. de
natu. libe. vbi habetur, quod licet pater non possit
omnia bona sua relinquere filio suo naturali,
tamen bene potest ea relinquere nepoti ex eo:
ergo idem dicamus in nostro casu vt possit: Si
vero filius natus ex damnabili coitu non est
mortuus sed viuit, & expresse constat quod auus
bona sua reliquit tali nepoti, contemplatione
ipsius nepotis non patris, vt quia dicit quod ni-
hil patri acquiratur, & tunc talis institutio va-
let: quia nihil patri acquiratur, etiam vsusfru-
ctus: argumento tex. no. in authen. excipitur.
C. de bonis quæ libe. Si vero filius natus ex dā-
nabili coitu viuit, & nepos instituitur ab auo,
contemplatione ipsius filij incapacis, & talis in-
stitutio non valet, sicut quando ipsum filium
instituit: quia ille qui per se est incapax, simi-
liter est incapax, mediante persona alterius: ar-
gumento tex. in l. 1. C. de natu. libe. in vers. siue
itaque ibi. siue per interpositam personam: ar-
gumento etiam tex. in l. sed si plures. §. in ar-
rogato. ff. de vulga. & pupil. tex. in l. aditio. vers.
si. ff. de acquir. heredi. tex. in l. liber homo. ff.
de acquir. rerum dom. tex. cum materia in l. cū
aliquis. C. de iure delib. tex. in l. quod conditio-
nis. ff. de dona. causa mor. tex. in l. nec per se. C.
de hered. instit. tex. in l. non minus. ff. eodem ti-
tu. tex. in l. non licet. ff. de contrahē. empt. tex. in
l. 1. vers. si. C. de contrahē. iudi. tex. in l. pupill.
§. sed & si per interpositū. ff. de autho. tut. text.
in l. Labeo. in fine. ff. de vlti. ca. tex. in l. 2. §. 1. ff.
de ad-

de admi. rerum ad ciui. perti. cuius verba sunt.
quod quis suo nomine exercere prohibetur, id ne-
que per subiectam personam agere debet: ve-
ro sumus in casu dubio, quia non potest constare
re cuius contemplatione talis nepos sit institutus,
tunc censetur institutus contemplatione
ipsius nepotis: unde valebit institutio, & licet
bona sibi retinebit, & hoc modo fit in potesta-
te sui patris, modo non. 1. argumento: tex. cū ra-
tione in dicta. l. fin. C. de natu. libe. 2. quia nemo
præsumitur delinquere nec eligere sibi viam per
quam dispositio infirmeretur, vt in l. si miles qui
destinauerat. ff. de mil. testa. 3. argumento: tex.
in l. si. in prin. ff. de his qui. vt indig. vbi dicitur,
quod sola ratio paternæ affectionis vel coniunctio-
nis non inducit suspicionē taciti fidei commissi. 4.
per text. in l. cognouimus. de heredi. vbi filius
hæreticus non potest succedere patri nec ma-
tri, sed nepos catholicus sic: Ex quo inferitur, quod
si nepos ex filia instituitur valet institutio; cū
filia non debet quæri propter defectum patriæ
potestatis. Ex quo etiam non infero, quod si clericus
vel quilibet alius habet filium spurium &
incapacem, natum ex damnabili coitu, qui qui-
dem filius habet uxorem, potest pater uxorem
eius heredem instituire & ei ex bonis suis re-
linquere quicquid velit: & idem est contra: si
habeat filiam nuptam potest pater maritū eius
instituire: ex quibus dixi & iudicavi in qua-
estione de facto, cum essent assessor iudicis recu-
sati: quod cum tractaretur matrimonium inter filium
spurium clerici ex vna parte, & filiam legitimā
alterius ex alia: conuentum fuit inter eos, quod pa-
ter clericus certa bona expresse & simpliciter
donaret patri vel matri ipsius sponse vel vxori: cer-
tē dixi & iudicavi quod valeret talis donatio, & non
confiscaretur per supra dicta. & ista con. clarē
procedit respectu proprietatis cuius est capax
nepos: sed dubium est si talis nepos sit in pote-
state patris incapacis, cui applicabilis vsusfru-
ctus: & breuiter dico quod remanebit penes ipsum
nepotem cū patri non possit acquiri: quia eo
ipso videretur velle auus quod vsusfructus non qua-
ratur patri & sic filio incapaci, sed remaneat
penes nepotem: sicut si expresse diceret argu-
mento dict. Authen. excipitur. confirmatur hoc,
quia cū patri non possit acquiri prædictus
vsusfructus, ergo acquiritur ei cui potest & sic
ipsi nepoti: & talis præsumitur esse intentio di-
sponentis, & sic aui testatoris: argumento text.
no. in l. proh. inde. §. fin. ff. de stipu. seruo. vbi re-
lictum vel promissum seruo cōmuni, si non po-
test quæri vtrique domino, acquiritur tantum ei

cui potest: text. in l. si cōmunis seruus meus &
tuus. codicil. Et in effectum istam con. & resolu-
tione tenet Bar. in l. Gallus. §. quid si filius ff. de libe. & pa-
triu. 2. §. 3. col. vbi plenē tractat licet sit non de-
clarat, & ibi no. Paul. de Cast. 2. §. 3. col. in m. 6.
Aretius col. v. vers. extra glo. qui late loquitur.
Alex. qui dicit magis. com. op. 2. col. in m. 7. Ias.
qui dicit hanc esse magis. com. op. 4. col. nu. 18.
tenet etiam Ang. in l. si. C. de natu. libe. & ibi no.
& melius quam alibi Salice. quæst. per. col. 1.
Barth. no. com. 118. Contrariam tamen sententiā
tenet Specu. in titu. de succe. ab intesta. §. 1. vers.
quod si habes filium spurium. imo quod nullo
modo valeat institutio si talis nepos sit in pote-
state sui patris & incapacis: quia ille qui est in-
capax per se, similiter est incapax mediante per-
sona alterius, vt supra proximo folio dixi & al-
legauit: Si vero talis nepos sit emancipatus vel
alias sui iuris, valeat institutio: quia sibi totum
potest acquiri: & in specie pro hac sententia fa-
cit tex. no. & expressus, quem ipse allegat in l.
quæritur. ff. de bonis liber. vbi si filius patroni
iuste exheredatur à liberto, nepos ex eo simi-
liter excluditur à bono. posse. contra tabu. ff.
est in potestate sui patris: quam. 1. dicit ibi Al-
be. bonam & famosam ad plures quæstiones.
Sed his non obstantibus teneo superiorem sen-
tentiam cō. & 1. non obstat etiam in l. quæritur.
de bo. liber. quia ille procedit de iure antiquo,
secundum quod omne illud quod quæretur
filius, acquiratur patri, & non poterat ali-
quo modo remanere penes filium in proprie-
tate nec vsufructu, etiam de expressa vel tacita
voluntate dantis vel relinquētis: Hodie vero
de iure nouo. C. proprietates quæritur fisco, &
est capax eius, & ratione patriæ potestatis pa-
tri quæritur vsusfructus, præterea testator vel
relinquens potest velle, vt vsusfructus non qua-
ratur patri sed remaneat penes ipsum filium,
vt in dicta Authent. excipitur. ergo in isto ca-
su nostro quando per l. non potest quæri vsuf-
fructus patri, remaneat penes filium saltem de
tacita voluntate testatoris: & ita soluit & decla-
rat Paul. de Cast. in dicta. l. Gallus. §. quod si is.
3. col. & est de mente aliorum. **18** Item addē quod necessarium quotidianum du-
bium est, si sit aliquis modus tutus tam de iure
quam in foro conscientie per quem possit pa-
ter vel mater ultra alimenta aliquid relinquere
filio spurio, nato ex damnabili coitu? & reso-
lutiue dico quod plures modos ponit magi-
straliter Barto. in l. si. ff. de his quibus. vt indig.
1. col. nu. 6. cum sequenti. idem Barto. in l. si is
qui duos. ff. de libe. lega. Bald. in l. fin. colum.

C. pro socio Barto. & docto in l. 2. C. de hered. institu. Albe. in l. humanitaris. C. de natu. libe. not. & melius quam alibi Ludouicus de Sardis de Ferraria, in libello suo de naturalibus liberis in vltima charta. late & no. Coepola, in cautelis suis, cautela. 38. vbi ponit duodecim modos Jacobi de San. Geor. in l. cum tacitum. ff. de proba. 2. colum. vsq; ad finem. Sed nullus eorum est bene tutus in iustitia & conscientia prater vnum scilicet, quando pater vel mater simpliciter instituit amicum suum capacem, non grauando eum expressè nec tacitè restituere filio incapaci, nam tunc si ille amicus hæres institutus vellet restituere hæreditatem vel partem ipsi filio spurio, & incapaci rectè potest: & iuste filius retinebit, quia postquam amicus hæres adiuit hæreditatem, iam vnita sunt bona & effecta sunt patrimonium eius: vnde si post aliquid dederit filio incapaci, non dicitur succedere vel habere à patre, sed ab hærede instituto, cui non est prohibitum succedere: argumento tex. in vltima glo. ordi. in l. 1. §. veteres. ff. de acqui. posse. tex. in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. & pupil. text. in l. eius qui in prouincia. §. fin. ff. licet. pe. tex. in l. 1. §. prætereas. ff. de separatione bonorum. text. in l. si. in fine. C. de in officio. testa. text. melior de iure, in §. 1. Instit. de hæredum quali. & disse. Secundo in expresso, quod talis filius incapax iuste possit habere à prædicto hærede instituto, probat text. valde no. in l. qui Titij testamētum. ff. de his quibus vt indig. vbi licet ille qui accusauit testamentum Titij de falso, non possit eis succedere: tamen non prohibetur postea succedere eius hæredi, quia non dicit principaliter succedere Titio: & ad hoc no. ibi Albe. & doct. ad idem est text. in l. post legatum. §. qui accusauit. in princ. eodem titulo. tex. in l. 3. C. de peti. hæred. tex. in l. cum autem. §. si. versi. ponamus. ff. de ædili. edic. & in specie istam con. tenet Specu. Instit. de succe. ab intesta. §. 1. versi. sed quid si pater instituit extraneum, nu. 30. Bart. in dict. l. si. ff. de his qui. vt indig. 2. col. in medio. licet ibi dicat quod iste modus habet aliquid fraudis: istam etiam con. tenet Bar. vbi no. loquitur in l. si is qui ex bonis. de vulga. & pupila. col. 2. q. princ. & ibi not. Imola. 2. colum. & commu. docto. Albe. in Authenti. licet. prope fin. C. de na. libe. Salice. in l. 2. fin. quæstio. eodem titulo. istam etiam con. tenet Coepo. in dict. cautela. 38. fin. colum. in fi. Ludouicus de Sardis in dict. libello suo de natu. libe. in fine, vbi dicit quod est communis cautela & melior ceteris. Sed ad de quod mihi est dubium an pater sit tutus a-

micum instituendo ex ista causa. similiter etiam optimus modus relinquendi filio spurio, & omnino incapaci est, quando instituitur hæres à patre vel matre sub conditione, si legitimitur: quia tunc secuta conditione & legitimatione obtenta, consequetur hæreditatem: ita probat text. not. in l. tempus. ff. de hered. institu. per quem ita tenet ibi Angel. & Ioan. de Imola. Bal. in l. Gallus. §. instituens, de libe. & posthu. secunda. columna quarta. no. & ibi Imola. 2. colum. a vltimo. no. Areti. Alexand. & Soci. 1. colum. in princ. Iaso. 2. colum. nume. 5. Paul. in §. quid si is. 2. colum. eiusdem. l. Areti. in l. si filius fami. ff. de testa. Et ista est magis communis opinio, à qua non est recedendum, licet Bald. subtiliter in l. eam quam C. de fideicom. n. colum. nume. 48. expressè teneat contrarium, imò quod talis institutio etiam sub conditione legitimationis non valeat: quia text. in dict. l. in tempus, & eius regula procedit quando incapacitas tunc est ex parte instituti, vt in deportato: secus vero si est etiam in causa efficienti, & sic ex parte hæredis & ex parte testatis vt in spurio: quia tunc non valet, argumēto tex. in l. si minor. ff. de ser. expor. & in l. si. versic. filijs. C. de natu. libe. Confirmatur etiam, quia conditio legitimationis censetur impossibilis, cum pendeat à voluntate principis, argumento tex. in l. apud Iulianum. §. fin. ff. de lega. 1. & in l. cōtinuus. §. cum quis. ff. de ver. obliga. si impossibilis, ergo reiicienda de vltimis voluntatibus, vt in l. 1. ff. de con. institu. & in l. obtinuit. de cōditio. & demonstr. si reiicitur, ergo remanet pura institutio & non valet, & illud dictum Bald. sequitur & dicit singulare Pau. in l. si filius familias. ff. de testa. in fin. & tenet & sequitur Ange. in §. hæres. 1. colum. Instit. de hered. institu. sed his non obstantibus tene sen. commu. & ad contrarietatem Bal. responde subtiliter, vt per Socinum in dict. l. Gallus. §. instituens. Secundo non obstat huic cō. sen. si dicas, quod conditio legitimationis censetur impossibilis cum à voluntate pendeat principis: vt in l. apud Iulianum, alias non incipit. idem Iulianus. §. si. ff. de lega. 1. tex. in l. continuus. §. cum quis. de ver. ob. si impossibilis, ergo reiiciat, vt in l. 1. cū simi. ff. de condi. institu. si reiicitur ergo institutio eius non valet, quia facilliter respondeo. 1. modo, quod illa iura procedunt, nisi facilliter soleat princeps concedere, quia tunc non censetur impossibilis: ita tenent & limitant moderni in dict. iuribus: vel aliter, & subtilius, quod illa iura debent intelligi præter quam si talis conditio requiratur pro substantia & validitate actus,

actus, vt est conditio legitimationis, quia tunc non debet reiici, quia alias totus actus vitaretur: & in specie ita tenet & respondet Bald. in l. 1. C. de insti. & substi. penulti. col. 6. q. pro qua sententia & con. facit text. singu. in l. quidam relegatus. ff. de rebus dubijs. vbi habetur quod si testator qui erat relegatus, in testamento suo cauit quod ille qui in vita testatoris impetrauerit ab Imperatore restitutionem eius, & testator decedat anteq̄ ei gr̄as egerit habeat certos aureos, q̄d talis dispositio valet & est seruanda: & in terminis ad hoc notat & pōderat Soci. ibi. 19 Ex qua cōmu. sen. & con. notabiliter inferitur, quod talis filius spurius, & incapax, & natus ex damnabili coitu, institutus sub conditione, si legitimitur poterit interim pendente conditio ne agnoscere bono. po. secundū tabu. & petere se mitti in posse bonorum: non ad hoc vt consequatur dominium & plenum ius hæredis, sed vt consequatur administrationem bonorū & eorum possessionem, sicut curator bonis dat: & hoc argumento tex. capitalis in l. 2. §. si sub conditione. ff. de secundum tabu. tex. in l. hi de mūm. & in l. si sub conditione. co. titu. tex. in vltima glo. & commu. opinio. in l. si quis instituitur hæres. ff. de hered. institu. & in expresso istam conclusionem per prædicta iurat tenet originali ter Iaco. de Areti. in l. libertas testamento. ff. de manu. testa. & ibi Albe. qui reputat subtile & notabile. idem Alber. in l. si is qui ex bonis. 1. colum. ff. de vulg. & pu. Bal. in dict. l. si quis instituitur. 1. col. in fi. ff. de hered. institu. & ibi Ange. Pau. & fi. co. in fi. idem Bald. in l. Gallus. §. instituens. ff. de libe. & posthu. 2. col. 4. not. & ibi Areti. 2. col. in princ. Alexand. 1. col. in fine. Iaso. ibi. 2. col. in princ. nu. 5. idem Bald. in l. si finalibus verbis. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi dicit q̄ multoties ita consuluit Ang. in l. in tempus. 2. col. ff. de hered. institu. Platea. in l. 1. C. de delatoribus lib. 10. in finalibus verbis. contrarium tamen tenet no. Ioan. de Imol. in l. intēpus. ff. de hered. institu. 2. col. in princ. imò q̄ nullo modo cōcedatur sibi administratio bonorum: quia esset facere fraudem legi, quæ vult q̄ filius spurius & incapax non se immisceat bonis paternis. vnde tex. in dict. l. 2. §. si sub conditione. de secundum tab. & iura superius allegata procedunt & debent intelligi in hærede habili, & capaci bonorum qui est institutus sub conditione: secus vero est in filio vel hærede incapaci, quia iure non reperitur cautum, q̄ hac via indirecta possit habere: & idem reperio q̄ in expresso tenet Ludo. de Sardis, in dict. libello de natu. libe. in fi. & Coepola in dict. cautela. 38. fin. col. in

princ. Iacob. de San. Geor. in l. cum tacitum. ff. de proba. fi. col. in fine. & ista sententia & con. videtur mihi verior de iure, pro qua. 1. facit. tex. in regu. cum quid vna via. de reg. iu. in. 6. tex. in l. nec per se. C. de hered. institu. in l. contra legem. cum l. sequenti. ff. de legi. tex. in l. sed Iulianus. ff. ad Mace. facit text. no. in. c. auaritiæ. de elect. in. 6. vbi habetur, q̄ electus qui nondū est confirmatus, qui nō potest interim administrare bona beneficij, non potest illa administrare quæsito aliquo colore, faciendo se constitui procuratorem, oconomum, vel administratorem. Tertiò facit tex. in l. scire oportet. §. 1. ff. de tuto. & cura. da. ab his. vbi si m̄ instituit filios hæredes sub conditione, si absoluti fuerint à patria potestate, & talis conditio sit verificata & efficiatur hæres, non potest pater curator eorū esse, neque creari: nē quod vna via prohibetur, alia cōcedatur: per quam l. dicit ibi Alber. post Oldra. & antiquos, quod filius spurius non potest esse executor patris. Quarto facit tex. in l. cum hi. §. transactiones. versic. sicut lis. ff. de transac. vbi habetur quod sicut transactio super alimentis non valet in consulto prætoris, ita neq; transactio litis motæ super eis. Quinto facit tex. no. in l. 1. in fin. C. de priuilegijs scholarium, lib. 12. vbi habetur quod ille qui prohibitus est certū officij assumere, nō potest aliquo quæsito colore illud exercere: & ibi notat Barto. Platea & commu. docto. facit etiam tex. in l. fina. C. si mancipia vancat nē prostituatur. vbi ancilla quæ non potest prostituari, non potest in caupona quæsito colore retineri. Sexto facit tex. in l. quod cōditiones. ff. de dona. causa mor. vbi ille qui non potest capere à patre non potest ab alio capere causa conditionis implende. Septimo facit tex. in l. 2. §. 1. ff. de administrerum ad ciui. perti. vbi decurio qui non potest conducere neq; colere prædia publica, non potest cōducere vel ea colere per alium. Octauo facit tex. singularis in l. quaritur. ff. de bonis liber. vbi habetur quod filio exhæredato & excluso à bonorum possessione contra tabulas & successione paterna, excludantur etiam nepotes, ex eo tempore quod sunt in potestate patris, nē filius exhæredatus & suo nomine exclusus admittatur ex persona nepotum: & in casu suo illam. l. dicit ibi famosam Albe. & notant & commendant alij doctores antiqui: & facit etiam text. in l. qui in seruitutem. & in l. quod si pater. eodem tit. in l. qui contra. ff. de iure patro. 20 Item adde quod licet pater non possit instituere talem filium spurium & incapax, vel ei aliquid relinquere, tamen bene poterit eum substi-

substituere pupillariter alij filio impuberi legitimo: licet ex iudicio, dispositione, & testamento patris capiatur: ita probat text. singul. in iure, in l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupi. cuius ratio est, quia hoc casu verè in bonis pupilli succedit, non verò in bonis patris: & licet ille text. loquatur eo casu, quo substituitur filius naturalis vel spurius qui ex testamento & bonis patris in aliquo est capax: tamè expresse dicit text. quod bona pupilli in solidum capiet virtute substitutionis, ergo idem dicamus in nostro casu, quod licet talis filius sit omnino incapax, possit succedere fratri impuberi virtute substitutionis. & in specie argumento illius text. ita tenet gloss. singul. & vnica in Athen. qui. mo. na. effi. sui. §. pe. in verbo, participium. in fine. colla. 7. licet in fine videatur variare: quam ibi ad hoc arguit & commendat Bar. in si. illam etiam gloss. ad hoc dicit singul. Bal. in l. eam quam pe. colum. num. 54. C. de fideicom. ista etiam con. tenet Bart. in dict. l. si is qui ex bonis. in prin. de vulg. & pu. & ibi Bal. valde no. 2. col. 1. q. Pau. in prin. qui dicit illam glo. non esse alibi. Tenet Specul. in titul. de succe. ab intesta. ver. quid si pater eum substituat. nu. 28. tenet etià no. Sali. in l. 2. C. de natu. libe. quod tamen intellige isto modo, nam talis filius spurius & incapax tantum per substitutionem pupillarem consequetur & habebit tantum bona ipsius fratris pupilli, non verò bona paterna: quia iudicio patris illa haberet. & nè quòd vna via prohibitum est, alia concedatur, secus verò esset si frater esset maior vel quilibet alius, & instituat fratrem spurium & incapax heredem, quia bene poterit facere, & consequetur omnia bona, etiam quæ ipsi testatori peruenierunt à patre: quia tunc immediate dicitur succedere ipsi fratri vel extremeo testatori, ex proprio iudicio & testamento eius: non verò ipsi patri cum iam sit in persona testatoris vnium & effectum vnum patrimonium: ita expresse Bart. in dict. l. si is qui ex bonis. 2. q. de vulg. & pu. & no. & subtiliter ibi Bal. 2. col. 1. q. Paul. 2. col. in prin. num. 6. Similiter etiam inferitur quod in tali substitutione pupillari in qua filius spurius & incapax fit pupillariter substitutus filio legitimo impuberi, non continetur tacita substitutio vulgaris: vnde legitimo filio impubere repudians, non admittetur spurius ad aliqua bona patris, virtute substitutionis vulgaris tacite, cum per eam succedatur patri testatori, & non impuberi: ita probat text. in dict. l. si is qui ex bonis. de vulg. & pu. & ibi notat & tenet Bal. in fina. verbis. Ange. lafo. 2. col. 3. no. tenet etiam glo. ord. in dict. Athen. qui. mo. na.

effi. sui. §. si. colla. 7. in verbo, participium, in fine. & ibi Bart. inferitur etiam eadem ratione quod idem erit in substitutione fideicommissaria, quia virtute eius non poterit succedere talis filius spurius & incapax, cum per eam succedatur patri testatori, & nõ grauato: vt in l. cohæredi. §. cum filia. de vulg. cum similibus. imò hoc casu applicabitur fisco vt infra dicitur. Ex quibus etià deducitur quod ex necessitate & ratione & secundum subiectam materiam potest permitti & fieri diuisio bonorum, licet semel fuerint vnita in aliqua persona: & ita no. Paul. in dict. l. si is qui ex bonis. in prin. nu. 2. lafo. 2. col. 2. no. nu. 8. Alex. 1. col. nu. 3. Adde tamen quod omnia ista procedunt & sunt vera de iure communi, sed attento nostro iure regio pater non posset pupillariter substituere prædictum filium spurium & incapax, cum non possit ab intestato nec ex testamento succedere cõsanguineis ipsius patris: ita determinat l. 2. titul. 3. lib. 5. ordi. & l. 22. titu. 3. libr. 1. ordi. ergo nullo modo poterit succedere filio legitimo testatoris, per substitutionem pupillarem.

Præterea circa nostram materiam quæro, si pater de facto instituit talem filium spurium, natum ex danabili coitu vel quouis alio titulo ei aliquid reliquit, cui applicabitur talis hæreditas vel relictum, an fisco vel hæredibus scriptis vel venientibus ab intestato? in quo articulo resolutiue dico sic, quod si pater instituit vel illud reliquit tali filio palam & aperte, tunc si pater alios hæredes instituit eis applicabitur: si verò nullos alios hæredes instituit, tunc ipso iure testamentum est nullum, & succedent venientes ab intestato. Cuius ratio est, quia non sunt incapaces vel indigni aliqua culpa sua, & succedit regula iuris, quod quando aliquid aufertur tanquam ab indigno culpa sua vel delicto, tunc applicatur fisco: alias verò si est incapax vel indignus, nõ ex suo delicto vel culpa sed alterius, non applicatur fisco, sed hæredibus institutis vel venientibus ab intestato: & istam regulam probat text. in l. aufertur. ff. de iure fisci. iuncta gloss. ordina. & communi opinione, vbi si quis erat institutus hæres tanquam filius testatoris, qui in veritate erat partus suppositus, aufertur ab eo hæreditas quasi indigno, & applicatur legitimis venientibus ab intestato: & per illum text. istam regulam & doctrinam ponit ibi Bar. & doctores antiqui. idem Bartol. in l. 3. eodem titul. idem Barto. in l. Lucius. §. in testamento eodem titu. idem Bart. in l. hæreditas. C. de his quibus vt indignis. & ibi Bald. Paul. Salice. & commu. docto. Areti. & communiter moderni in l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupil. ita ergo

ergo dicamus in proposito, quod si iste filius incapax natus ex danabili coitu sit institutus palam: cum non sit indignus sua culpa vel delicto, sed propter vitium patris, quod hæreditas sibi relicta applicatur alijs cohæredibus institutis vel venientibus ab intestato. Secundo & in specie pro ista sententia & conclusione facit text. in l. non intelligitur. §. si quis palam. ff. de iure fisci. vbi quando hæreditas relinquatur indigno vel incapaci palam, non applicatur fisco: nec imponitur aliqua poena: & ibi notat Barto. & commu. docto. & in expresse quod in nostro casu hæreditas non applicetur fisco sed hæredibus institutis, vel venientibus ab intestato, tenet Bart. in l. si. ff. de his qui. vt indign. 2. col. nu. 8. idem Bartol. in l. hæreditas. C. de his qui. vt indign. 1. col. num. 1. & ibi Salice. 2. colum. nume. 6. Pau. de Castr. 2. col. nume. 4. Alexand. 2. col. nume. 3. qui dicit hanc esse commu. opin. lafo. 2. colum. nume. 5. Corneus. 3. colum. prope finem tenet etiam Bald. & Imol. in l. 3. ff. de testa. tenet etiam gloss. ordi. in l. Lucius Titius. §. in testamento. ff. de legatis. in gloss. fina. & ibi Bartol. Paul. Imola. & commu. docto. Barto. in consi. suis, consilio. 119. doctor de Segura. in l. 3. §. fina. ff. de libe. & posthu. 10. fol. 1. colum. si verò pater instituit aliquem capaxem heredem, & eum rogauit palam restituere filio spurio & incapaci, & talis hæres nullam accommodauit fidem, tunc non applicatur fisco sed remanet penes eum: quia non deliquit: ita probat text. in l. 3. §. si quis palam. ff. de iure fisci. cuius verba sunt, diuus Adrianus rescripsit, in eo quod cuiusque fidei palam commissum est, non esse existimandum fidem suam in fraudem legis accommodasse. & ibi commu. docto. antiqui: probat etiam text. in l. in tacitis. ff. de lega. 2. text. etiam in l. Lucius. §. in testamento. eodem. tit. & vtroque docto. & tenet expresse Bal. in l. eam quam. C. de fideicommiss. 6. col. nu. 21. quod tamen intellige, si talis hæres grauatus non restituit, secus tamen si bona restituit tali incapaci: quia tunc bene aufertur ab eo & applicatur fisco, text. est singularis & vnicus in iure, in l. si postulante. §. si. ff. ad Trebel. quem ad hoc notant & commendant ibi docto. & ad hoc dicit vnicum Bal. in l. eam quam. C. de fideicommiss. 6. colum. nume. 21. illum etiam reputat singularē Paul. in l. Lucius. §. in testamento. ff. de legatis. 1. si verò pater capaxem instituit heredem, & eum tacite vel secreta grauauit hæreditatem totam vel partem prædicto filio spurio & incapaci restituere, tunc bene aufertur ab eo illa hæreditas vel relictum, & applicatur fisco: ex eo quod filius

est incapax, & hæres qui accommodauit tacitam fidem commisit delictum: vnde apud nullum eorum debet remanere, sed fisco applicari: text. est in l. 1. ff. de iure fisci. text. in l. 3. §. cum ex causa. text. in l. penulti. & quasi per totum eodem titu. text. in l. ex facto. §. Iulianus. versu. respondi. ff. de vulg. & pup. text. in l. beneficio legis falcidie. ff. ad l. falc. text. in l. 3. C. ad legem falcidiam. text. in l. cum quidam. §. diuus Pius. versu. in tacito. ff. de v. furis. cuius verba sunt, in tacito fideicommissio omne emolumentum hæredi auferendum, & fisco præstandum diuus Pius rescripsit. & idem disponit lex. 13. in fine titulo septimo sexta part. quod tamen notabiliter extendit, vt procedat etiam si testator fecit duo vel plura testamenta, & tantum in 1. hæres accommodauit tacitam fidem, nam licet postea testator alia fecit testamenta in quibus idem hæres est scriptus & institutus, & in eis non accommodauit tacitam fidem, adhuc hæreditas applicatur fisco: licet primum testamentum per secundum sit reuocatum, quia videtur durare in eadem secreta voluntate, quo ad tacitum fideicommissum: ita probat text. in l. cum tacitum. ff. de proba. quem ad hoc summè notat & commendat ibi Bald. & commu. docto.

Item adde quod si hæres vniuersaliter institutus tantum accommodauit tacitam fidem de restituenda aliqua re, vel parte hæreditatis, illa tantum debet applicari fisco, & non tota hæreditas vniuersalis: ita probat text. nota. in l. hæres qui tacitam. ff. de his qui. vt indign. & ibi ad hoc notat Barto. & communiter docto. Antiqui. text. in l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulg. & pupil. & ibi notat Alexand. & alij moderni. & ex hoc aperte venit reprobanda sententia Bal. in l. 3. C. ad l. fal. pe. q. vbi tenet, quod imò hæres qui accommodauit tacitam fidem in sola vna re vel nummo, priuatur tota hæreditate vniuersali, & applicatur fisco: per text. ibi: quia certe eius opinio est falsa per iura supra dicta: neque obstat text. in quo se fundat Bald. in dicta. l. 3. quia debet intelligi necessario quando hæres accommodauit tacitam fidem de restituendo totam hæreditatem: & ita respondet Alexand. in dicta. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulg. & pupil. in fine. & ibi lafo. 2. colum. num. 4.

Item adde quod hæres qui accommodauit tacitam fidem priuatur hæreditate, nedum quando iam restituit prædicto spurio & incapaci: sed etiam si nunquam restituit sed penes se habeat: ita probat text. in l. 3. C. ad l. fal. iuncta gloss. 2. vbi dicit text. quod si hæres administrat tacitum fideicommissum debet fisco applicari: & dicit gloss. quod ad

ministrasse dicitur quando iam soluit ei cui iussus erat, vel quando consensit defuncto ut eum tacite rogaret: & ad hoc in terminis notat & dicit menti tenendum Sali. ibi.

24 Præterea iuxta materiam necessariò querendum est, qualiter possit constare & probari de isto tacito fideicommissio: & breuiter dico quod sequentibus modis. Primo modo si reperiat in instrumentu priuatu quo hæres promissit & fidem accommodauit de restituendo: text. est in l. 3. vers. & fere. ff. de iure fisci. text. in §. tacite eiusdem. l. cuius verba sunt, tacite autem fideicommissa frequenter sic deteguntur, si proferatur chirographu quo se cauisset eius fides eligitur, quod ad eum ex bonis defuncti peruenit restitutum: text. in l. in tacitis. ff. de leg. 1. & ibi tenet & notat Bar. Albe. & Ange. Secundo modo de tacito fideicommissio constare potest, si probetur quod talis hæres pacto vel pollicitatione, & a fortiori solenni stipulatione promissit illud restituere filio incapaci text. est nota in l. in fraudem. ff. de his qui. vt indig. cuius verba sunt, in fraudem iuris fidem accommodat, qui velid quod relinquitur, vel aliud tacite promittit restitutum se personæ quæ legibus ex testamento capere prohibentur, siue chirographum eo nomine dederit, siue nuda re promiserit pollicitatione: & ibi glos. ordi. Bart. & communi. docto. Tertio modo constare potest, quando talis hæres in instrumento publico secreta & occulte facta, puta coram notario valde amico & testibus domesticis promissit restituere, & accommodauit tacitam fidem: quia isto casu eadem est ratio: & confirmatur, quia clam dicitur quid factum, quando ita fit quod verè similiter non potest venire in notitiã aduersarij: argumento text. in l. prohibere. §. si. ff. qvi aut clam. & quasi per totu. & in l. clam possidere. ff. de acqui. posses. & in expresso ex hoc fundamento istam sententiã & conclu. tenet Bart. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. idem Bart. in l. in fraudem. ff. de his qui. vt indig. Angel. Paul. Imo. & comu. docto. in l. in tacitis. ff. de lega. 1. Quarto modo constare & probari potest per confessionem hæredis accommodantis tacitã fidem: ita tenet glos. ordi. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. in verbo. probationibus: nam dicit text. sed & ex alijs probationibus manifestis idem fit. dicit glo. probationibus, vt per confessionem rogati: & ad hoc eam notat & commendat ibi Bart. & commu. docto. & illam gloss. ad hoc reputat singu. Sali. in l. 3. C. ad l. falci. 2. colum. nume. 9. idem Sali. quem vide in l. generaliter. §. col. nu. 18. C. de non nume. pecu. istam etiam conclu. tenet Imol. in l. in tacitis. in fine. ff. de lega. 1.

Ex quo inferas quod tali casu cogitur hæres respõdere positioni, an fuerit tacite rogatus, & accommodauit tacitam fidem? & in expresso ita determinat Bartol. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. in fine. idem Bartol. latius & notabiliter in l. fin. ff. de his qui. vt indig. 3. colum. num. 10. Confirmatur, quia in delictis cogitur quis respondere positionibus, vt in l. Marcellus. §. 1. ff. rerum amotarum. & magistraliter dixi in materia delictorum: ergo teneatur in nostro casu respondere. Confirmatur etiã, & secundo quia cogitur quis respondere an possideat, vel dolo deserit possidere: vt in l. quoties. §. prætor. ff. de noxa. & in l. qui petitorio. ff. de rei vendi. cum similibus.

25 Finaliter etiam constare & probari poterit, per verisimiles coniecturas & præsumptiones, quia quando agitur de probando dolo, vel fraude, vel aliquo alio actu occulto qui non potest bene probari per testes, probatur per indiciã vel coniecturas prouenientes ex actibus exterioribus: text. est notabilis in l. dolum. C. de dolo. cuius verba sunt, dolum ex indicijs perspicuis probari conuenit: & ad hoc notat ibi Cinus, Albe. Bald. Paul. Salice. & communi. docto. text. in l. quia autem. §. non simpliciter. ff. si quis ommissa causa testamenti. text. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus modis pignus vel hypotheca solui. text. in Authent. sed iam necesse C. de donatio. ante nuptias. text. in capit. secundo de renunciatione. libr. 6. text. in l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re militari. ibi. sed licet hoc liquidò constare non possit argumentis, tamen cognoscendum est: text. in l. consenti. §. super plaris. C. de repudijs. text. in capit. fina. de testib. cogen. text. in capit. afferte. de præsumpt. ex quibus patet quod licet text. in dicta. l. 3. §. tacite. ff. de iure fisci. in fine dicat, quod tacitum fideicommissum debet probari ex manifestissimis probationibus, tamen non excluduntur probationes quæ fierent per coniecturas & verisimiles præsumptiones, quia in istis actibus occultis & difficilis probationis, censetur a iure esse liquidissimæ & manifestæ: vt in iuribus superioribus: & in terminis ita tenet & declarat illum textum. Salicetus in lege. 3. C. ad l. falci. in fine. vnum tamen est quod in dubio quando vertitur dubium, an casus sit dignus confiscatione vel non, vel an probatio taciti fideicommissi vel coniecturæ concludat vel nõ, semper est iudicandum & interpretandum contra fiscum, qui præten dit causam lucratiuam & odiosam: text. est in l. non puto. ff. de iure fisci. & ibi notat & commendat Dinus, Bartol. Albe.

Albe. Ange. & communi. docto.

26 Ex quibus omnibus infero in specie aliquas notabiles coniecturas per quas censetur probatum tacitum fideicommissum. Prima sufficiens præsumptio & coniectura sit, quando ipse hæres institutus, statim post mortem defuncti fecit restitutionem bonorum, quia ex celeritate actus præsumitur fraus: ita reperio quod tenet singulariter Bald. in l. eam quam. C. de fideicommissis. 10. colum. nume. 40. argumento text. in l. si ventri. §. fin. in fine. ff. de priui. credi. ibi. si modo non post aliquod interuallum id factum sit: sed certe ista conclusio Bald. quam ex tali coniectura infert videtur mihi dubia & rigorosam: nam actus restitutionis est in felicitus, vnde ex eo quod in continenti post mortem testatoris fiat, non debet esse sufficiens ad probandum tacitum fideicommissum: neque obstat text. in dict. l. in ventri. §. si. ff. de priui. credi. quia ibi alia præsumptiones concurrunt ex quibus inducitur præsumptio: & sic in iudicando & consulendo recederem a sententia sua. Secundo coniectura & præsumptio sit, quando talis hæres vniuersaliter restituit omnia bona quæ ipse habuit a defuncto, modo restituat in continenti, modo ex interuallo: ita Bald. in dict. l. eam quam. 10. col. nu. 40. C. de fideicommissis. argumento text. in l. omnes. §. Lucius. ff. de his qui in fraud. credi. Sed certe similiter ista conclusio non videtur vera nec tenenda, quia text. in dicto. §. Lucius. loquitur eo casu quo debitor scit se habere creditores, & donat omnia bona sua: quia tunc præsumitur fraus, cum præten dant tales creditores causam onerosam, & alij quibus bona donantur præendant causam lucratiuam: vnde merito creditores reuocant, vt sibi fiat solutio: Sed in nostro casu actus donationis & traditionis factus filio spurio est in felicitus, & fiscus non præten dit causam onerosam, sed merè lucratiuam, & adhuc odiosam. Tertia notabilis & vera coniectura & præsumptio est, si testator & sic pater dixit hæredi, facias de hæreditate mea, vel de tali re, illud quod tu scis, vel illud quod tibi in secreto dixi & commisi: & ultra hoc reperitur, quod talis hæres prædictam hæreditatem vel rem restituit filio spurio & incapaci: nam ex his resultat sufficiens præsumptio & coniectura taciti fideicommissi, & fidei in fraudem accommodata: & in expresso ita probat text. notabilis iuncta gloss. in l. cum tacitam. ff. de probationibus, & ibi notat & commendat solus Salicetus. 1. colum. 3. oppo. & finali colum. in fine probat etiam text. in l. 3. ff. de iure fisci. vers. & fere. iuncta. glo. in verbo, rogare

tur. text. in l. ita fidei. eod. tit. facit etiam glo. singulari. & ordi. in l. Lucius Titius. §. in testamento. ff. de lega. 1. in gloss. fina. & ex hac tertia præsumptione, & coniectura, & fundamento eius, aperte confunduntur superiores, duæ conclusiones & præsumptiones Bald. quas ego supra reprobaui. non solum in illis, sed etiam in illis. Quarta notabilis præsumptio & coniectura potest esse, quando pater, & sic testator, in articulo mortis, vel tempore quo disponebat de bonis suis, locutus fuit ad aurem hæredi instituto, & post mortem reperiantur bona restituta ipsi filio incapaci: nam ex his censetur probata fraus, & tacita fides de restituendo accommodata: ita probat text. in l. Lucius Titius. §. in testamento. ff. de lega. 1. iuncta glossa. 1. in quantum dicit, quod est suspitio vel præsumptio contra illum qui secreta loquitur cum alio: quia videtur aliquod loqui quod in publico non diceret: & ad hoc notat & commendat ibi doctores: non tamen est plena & concludens præsumptio ad condemnationem, nisi aliud simul etiam probetur, vt ibi tenet & declarat prædicti doctores: tenet etiam & declarat laço, de sanct. Geor. in l. cum tacitum. ff. de proba. 1. col. nu. 4. vnde ego infero & merito in hac. 4. præsumptione & coniectura, quod si concurreret quod testator, & sic pater, locutus est ad aurem cum hærede, & postea restituat bona filio incapaci, censetur probatum tacitum fideicommissum: & ita iam ego dixi & consului in quæst. de facto. Confirmatur ista mea opinio & con. ex doctrina & theoria Bar. in l. si ventri. §. si. ff. de pri. cre. vbi dicit, quod si quis allocutus est ad aurem cum alio, & in continenti ille commisit homicidium, censetur præcessisse mandatum. de qua doctrina satis suo loco dixi. Quinta nota coniectura sit, quando pater instituisset alium capacem hæredem, & post mortem patris reperiretur filius spurio & incapax esse in possessione bonorum, vidente & consentiente herede instituto: quia ex hoc præsumeret fraus, argumento text. no. cum materia. in l. sicut. §. superuacuum. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. ita in expresso tenet Imo. in l. si is qui ex bonis. de vulga. & pupi. 2. col. post medium vers. quod credo veru. facit text. in l. 3. C. de natu. libe. & ibi docto. text. in l. si is qui bonis paternis. ff. de acqui. hære. & facit doctrina magis Bart. in l. post contractum. ff. de dona. 2. col. num. 4.

27 Item adde quod in tantum filius spurio & incapax cui bona sunt restituta ex tacito fideicommissio, tenetur ea restituere fisco, vt debeat condemnari in omnibus fructibus a die restitutionis si bi facta: quia semper intelligit esse in mala fide

la fide, & idem est in hærede grauato si adhuc non restituit: text. est no. in. l. eum qui tacitum. in princ. ff. de his qui. vt indig. cuius verba sunt, eum qui tacitū fideicommissum in fraudē legis suscepit, eos quoq; fructus quos antelitem motam perceperit, restituere cogendum respondit: quia bonæ fidei possessor fuisse non videtur: & ibi notat Bar. & docto. antiqui. tex. in. l. prædonis. ff. de pet. hæred. & ibi Bartol. Alberi. Bald. Ange. Pau. & cōmu. doct. facit etiā tex. in. l. hæredem. ff. de his qui. vt indig. tex. in. l. r. C. cod. tit. & istam con. tenet Barto. in dict. l. si. ff. de his qui. vt indig. 3. col. prope. fi. nu. 10.

28 Item adde quod talis hæres tacite grauatus restituitur spurio & incapaci, qui accommodauit tacitam fidem, tenetur in foro conscientie restituere fisco, & nullo modo potest sibi retinere, nec spurio restituere, & idē est in ipso filio spurio, si iam ei bona restituta sunt: & hoc tali ratione, quia eum semper censetur esse in mala fide, ergo restituere tenetur tanquam possessor alienæ hereditatis. Item omne q̄ non est ex bona fide peccatum est: vt. c. fin. de pres. & ex ista ratione istam conclusi. tenet Barto. in. l. si. ff. de his qui. vt indig. 3. col. in prin. nu. 9. istam etiam con. tenet Doctor de Segura, in repetitione. l. coheredi. §. cū filia de vul. & pupi. fo. 24. à prin.

29 1. col. Aduertendum tamen est circa prædicta, q̄ si hæres qui accommodauit tacitā fidem de restituendo filio incapaci est laicus, tunc bona debent applicari fisco regali, & sic seculari: secus verò si hæres qui accommodauit tacitam fidē sit clericus, quia tunc debent applicari fisco ecclesie: & hoc nulla facta differentia, testator pater sit laicus, vel clericus: cuius ratio est: quia tūc ista poena imponatur a iure propter culpam & delictum hæredis: accommodantis tacitam fidem, merito applicatur fisco iurisdictionis suæ. Confirmatur etiam, quia quando agitur de bonis & successione alicuius clerici, deficientibus consanguineis, & sic eo casu quo fisco debet applicari, potius debet applicari fisco ecclesie, quā imperij: text. est in. l. si quis presbyter. post prin. C. de epis. & cler. text. in Authen. de ecclesiasticis titulis. §. interdicimus. colla. 9. tex. in Auth. vt cum. de appe. co. §. si verò liberi. colla. 8. Confirmatur etiam, quia talis hæres qui accommodauit tacitam fidem debet conueniri tanquā reus coram suo proprio iudice, vnde iudex non potest imponere poenam confiscationis, nisi fisco suæ iurisdictionis applicandam. Et in expresso, licet non ita bene fundet istam conclusionem, tenet Bald. & Paul. in dicta. l. si quis presbyter. C. de epis. & cler. 2. colla. nu. 3. Platea

in. l. i. C. de bonis vacā. lib. 10. pe. col. An charranus in. c. cū secundū leges. de here. in. 6. ff. col. idem Ancharranus in reg. ea. quæ. de reg. iu. in. 6. 2. q. nu. 26. Pala. Ruui. in sua repetitioe. fol. 22. 2. col. Segura in repetitioe legis. 3. §. si. ff. de libe. & posthu. 10. fol. 1. col. & ista senten. & cōclu. est vera & tenēda, licet Abbas vellet contrariū in. c. 2. de succe. ab intest. 2. col. nu. 1. Confirmatur etiam ex sententia Bal. & communi, in Authen. cassa & irrita. C. de sacro. ecclie. 2. col. 5. q. vbi tenet, quod si statutum dicat, q̄ testamenta non in sinuata infra tres menses, irritentur: & hæres priuetur hereditate, q̄ non ligauit hæredem clericum, sed tantum laicum. Item adde singulariter, q̄ ista sententia & conclusio debet intelligi, vt procedat nedum eo casu q̄ talis hæres tacite grauatus qui accommodauit tacitam fidem nondum restituit, verum etiam procedit quando iam bona restituit, quia in confiscatione semper debet attendi quis fuerit hæres rogatus: vnde sit hæres tacite rogatus sit laicus, & iam de facto bona restituit, dico q̄ modò ille spuris cui est facta restitutio sit laicus; modò clericus, debent bona applicari fisco seculari in spectā persona hæredis delinquentis: & ille filius spuris qui nunc est possessor, non conuenitur tanquam delinquens, sed tanquam nudus & simplex possessor: si verò hæres tacite grauatus qui accommodauit tacitam fidem sit clericus, & bona iam de facto restituit, dico q̄ bona debent applicari fisco ecclesie: modò ille spuris cui restituta sunt sit clericus, modo laicus: quia semper debet inspici qualitas hæredis delinquentis: & hoc aperte colligitur & inferitur ex superioribus. Vnum tamen est q̄ talis possessor spuris & incapax, cui bona iam sunt restituta debet conueniri corā proprio iudice suo, tamen in decisione causæ & sententia, debet fieri condemnatio & confiscatio modo prædicto: & ista bene nota, quia sunt singularia & quotidianā, & alibi sic non inuenias declarata: in quibus iam vidi aliquos peritos & graues viros & iudices errare.

31 Item adde q̄ dubium est in ista materia, si aliquis detulit fisco q̄ aliquid relictum est spurio & incapaci, an cōsequatur aliquod præmium? in quo articulo resolutiue dico sic, q̄ si ipse hæres institutus, qui accommodauit tacitā fidem de restituendo incapaci se deferat, consequitur tertiā partem bonorū, de quibus rogatus est: text. est capitalis & expressus in. l. vnica. C. de his qui se deferunt. lib. 10. Vnum tamen est q̄ Salic. in. l. cū tacitū. ff. de proba. 2. col. dicit, q̄ vltra hoc retinebit iure suo quartā trebellianicā, & sic in effectu

effectu habebit dimidiā omniū bonorū, qđ nō credo verū, cū sit indignus propter tacitā fidem accommodatā, & teneat restituere fisco, vnde solā tertiā partē omnium bonorū retinebit: Si verò ipse filius spuris & incapax, post factā sibi restitutionē, se deferat: consequetur pro præmio dimidiā partem bonorū, & sic dimidiā dodrantis sibi restituti: text. est in. l. pe. ff. de iure fisci. & ibi. cōmu. doct. & idem disponit. l. 14. titu. 7. par. 6. Si vero talis filius spuris & incapax tantū sit particularis fideicommissarius in re vel rebus certis quæ sibi sunt restitutæ, tunc dimidiā partē earum cōsequetur: text. est in. l. edito. ff. de iure fisci. si verò tertius extraneus deferat fisco, lucrabitur tertiā partē omniū bonorū quæ pertinerent fisco: ista est gl. ordi. iuncto tex. in. l. edito. §. stat. in verbo, vulgare. ff. de iure fisci. glo. etiam ordi. in dicta. l. vnica. C. de his qui se deferunt. in gl. antepen. & in effectu istā distinctionem & resolutionē ponunt doctores antiqui in dicta. l. pen. ff. de iure fisci. Platea & alij docto. in dicta. l. vnica. C. de his qui se deferunt. lib. 10. Salic. notabiliter. & melius quā alibi, in. l. cū tacitum. ff. de proba. idē Salic. in. l. 3. C. ad. l. Falcid.

32 Item adde pro completō materiae, quod accommodans tacitam fidem de restituendo incapaci, punitur poena deportationis & publicationis omnium bonorum: text. est singularis & vnica in iure in dicta. l. vnica. C. de his qui se deferunt. lib. 10. in fine. quem ad hoc notant & cōmendant ibi doctores, & dicit vnicum Salic. in. l. cū tacitū. in finalibus verbis. ff. de pbat.

33 Item etiam in nostra materia. quæro, an pater possit per viam contractus aliquid filio spurio & incapaci dare? in quo articulo resolutiue dico, q̄ pater non potest aliquid ei dare titulo lucratiuo: & hoc aperte fundatur ē superioribus, nam cū per viam vltimæ voluntatis, quæ censetur causa lucratiua, nihil ei potest relinquere: ergo nec per viam contractus lucratiui: ne quæ vna via prohibetur, alia concedatur: & in expresso istam conclu. probat tex. in. l. i. C. de natu. libe. vbi disponitur, q̄ si viri in dignitate positi habuerint filios naturales vel spurios, & aliquid titu. donationis eis tradiderint per se, vel per interpositam personam, reuocatur per descendentes legitimos, aut ascendentes patrem vel matrē, aut collaterales proximos fratrem vel sororē: quibus nō extantibus, vel extantibus sed agere expressē recusantibus vltimē, p̄ lapsum duorum mensium applicatur fisco. Et licet ille tex. loquatur in personis positis in dignitate, tamē idē videtur esse in quolibet alio patre aliquid

donante filio spurio & incapaci: & ita tenet Azo in summa illius tituli in dicta. l. i. C. de natu. libe. 2. col. nu. 6. & ibi Bar. Salic. & cōmu. alij docto. & idē disponit lex. 10. titu. 13. part. 6. Aduertendum tamen, q̄ prædictæ personæ quibus applicantur bona quæ pater donauit filio spurio & incapaci, admittuntur ordine successiuo, quo defertur sibi hereditas ab intestato: ita solus Salic. in dicta. l. i. C. de natu. libe. in fine.

Item addē q̄ si forte pater decedat alio hærede relicto, q̄ ipse admittit priusq̄ prædictæ personæ, ex eo q̄ palā relictū a patre applicatur hæredibus & non fisco. vt supra cōclusum est: ita Bar. & Salic. in dicta. l. i. C. de natu. libe. Sed ego teneo contrarium, imò quod isto casu cum in vita sit facta donatio, non est tractandum de hærede: vnde admittunt prædictæ personæ infra duos menses: & si forte pater infra illos decedat, alio hærede relicto, similiter admitterentur illæ personæ tanquā specialiter per. l. vocatæ: quia considerauit lex, quod esset incertum de hærede futuro: & licet palam sit donatum, applicatur eis & non fisco, nisi in defectum prædictarum personarum: & ita intelligo illam. l.

34 Dubium tamen est si talis donatio sit facta filio spurio & incapaci, & alteri filio vel extraneo capaci, an portio spurij & incapacis accrescat alteri focio capaci, vel applicetur personis de quibus supra: & videtur quod nō accrescat, sed applicetur prædictis personis, argumento text. iuncta glo. & commu. opi. in. l. fin. §. sancimus. C. de bonis quæ liber. sed videtur contrarium, imò quod accrescat coniuncto, argumento tex. in Authen. hoc amplius. C. de fideicō. Nec obstat tex. & ibi com. opi. in dicto. §. sancimus. quia ibi pater censetur vocatus pro filio: sed veritas est, quod illa iura loquuntur in vltimis voluntatibus, vnde in nostro casu dicendum est, quod non habet locum ius accrescendi: quia in contractibus ex causa lucratiua & merè diuidua non habet locum ius accrescendi: ita probat tex. in. l. si mihi & Titio. ff. de verb. oblig. & ibi cōmu. opi. & dixi in materia iuris accrescendi.

35 Per contractum verò onerosum, vt emptionis, venditionis, vel similis, bene potest pater bona sua in filium spurium & incapacem transferre: qui tunc capit iure suo ex proprio contractu, si cut quilibet extraneus. Item etiā quia nihil videtur recipere de alieno, cū tantū abest quantum adest, & sic nulla videtur commissa trans legibus prohibitiuis.

Et in expresso istam sententiā & con. tenet glo. ord. in. l. qui testamentum. ff. de prob. in glo. 2. & ibi tenet Barto. Bal. Fulg. & commu. doct. in Ant. Go. in. ll. Tau. G. quan-

quantum reprobant glo. ibi dicentem, quod valet confessio patris dicentis se recepisse pretium à filio: ergo si verè recepisset, valeret cōtractus: istam etiā con. tenet expressè Bal. in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupil. 2. col. prope fin. & ibi Alex. 3. col. nu. 7. tenet etiā Spec. in tit. de succ. ab intesta. versi. quod si inter se vendere velint. nu. 14.

Pro qua sen. & con. 1. facit bonus & expressus tex. in. l. qui testamentum. ff. de proba. vbi dicitur qd si pater in testamēto cōfessus est se debere aliquam pecuniā quantitatem, vel rem, filio incapaci qui vltra certam partē capere nō poterat, non valet talis cōfessio: quia præsuntur simulata: tamen si liquidō & verè probetur debitum, & causa per patrem confessata, optimè tenetur pater, & valuit cōtractus & obligatio inter eos: ergo idem dicamus in nostro casu, quā filius omnino & penitus est incapax: quia cōtractus onerosus valeat inter eos.

Secundō facit tex. no in. l. seruum meum. ff. de hære. insti. vbi habetur quod potest quis vendere rem ei qui non potest institui, nec capere ex testamento, & ibi notat Bal. & illum ad hoc citat Bal. in dicta. l. si is qui ex bonis.

Tertiō facit, quia licet inter virum & vxorē nō valeat cōtractus donationis, vt in. l. 1. & 2. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & ex illa causa semper cōtractus inter eos censentur suspecti, tamen bene valet cōtractus onerosus verè & realiter sine fraude celebratus: vt in. l. si sponfus. §. circa venditionem. ff. de dona. inter vi. & vxor. & in. l. quod autem. §. si maritus. eo. tit. cū similibus. & in. l. si quis donationis. ff. de cō. empt.

Quartō pro hoc facit. l. 10. tit. 13. par. 6. quæ cum mysterio tantum prohibet donationem fieri à patre tali filio incapaci. Cōtrariam tamen sen. probat expressus & no. text. in dicta. l. C. de natu. libe. imò quod nullo modo valeat talis cōtractus etiam onerosus, inter patrem & filium incapacem, quod probat ibi text. in versic. siue itaq; cuius verba sunt, siue itaq; donatum per ipsum qui pater dicitur, vel per alium, siue per interpositam personam, siue ab eo emptū est, vel ab alio, siue ipsorū nomine comparatū, statim retractū reddatur quibus iussimus. & per illum tex. ita tenet ibi Bar. & docto. Sed his nō obstantibus teneo de iure superiorem sen. & con. imò qd valeat talis cōtractus onerosus inter eos, per fundamenta & rationes adductas: nec obstat text. capitalis in quo se fundabant prædicti docto. Quia respondeo primò, quod ille tex. debet intelligi, quando talis emptio esset ficta & simulata: ita ibi Bal. 1. col. in fin. Vel

aliter & secundò, quod ille text. loquitur in casu speciali, quando filius spurius est natus à patre constituto in dignitate: ita reperio qd tenet & intelligit illam. l. Bart. in. l. hæreditas. C. de his qui. vt indig. 2. col. in prin. ita etiam tenet Fulg. in dicta. l. qui testamentum. ff. de probat. & ibi Iaco. de sanct. Geor. pen. col. nu. 10.

Vel aliter & tertio ego no. & clarè respōdeo, qd ille text. debet intelligi quando ipse pater pro ipso filio & nomine eius emebat ab extraneo per se, vel per interpositam personam: quia nō valet: & sic ibi pater non emebat à filio nec veniebat filio, sed emebat ab extraneo in vtilitatē filij. & in fraudem apertam legis, ideo nō valet: & iste est verus & realis intellectus illius tex. Et certè istum intellectū ego cogitavi, sed postea reperi qd expressè sentit ibi Cinus in. 2. nota. in quantum dicit ista verba, secundo not. qd quando pater emit & facit, quod instrumentum sit in persona filij spurij, præsuntur fictum.

36 Limita tamen istam conclusionem, quādo pater verè & realiter pretium recepisset, secus tamē esset si tantum in instrumento, vel coram testibus cōfessus sit se pretium à filio incapaci recepisse: quia non valeret, tanq̄ confessio facta in fraude: ita probat tex. valde notabilis, in dict. l. qui testamentum. ff. de prob. vbi, si pater confitetur in testamēto se debere filio incapaci plus q̄ capere possit, non valet nec probat talis confessio, nisi verè & liquidè probetur: & ad hoc notat & commendat ibi Odo. de Bar. Bal. Sali. & commu. docto. & hoc modo emanauit talis confessio in cōtractu modò in vltima voluntate secundū eos, quicquid ibi dixerit glo. idē etiam probat tex. formalis & expressus in. l. cū quis decedens. §. Titia. ff. de lega. 3. Secūdo pro ista parte facit tale fundamentum, quia in quocunq; actu vel cōtractu in quo potest esse præsumptio fraudis, nō sufficit cōfessio partis, sed requiritur vera, & corporalis traditio, & numeratio, & probatio eius: tex. est singu. in. l. per diuersas. C. mandati. in versi. ita tamen. iuncta glo. or. probat etiā tex. in. l. ab Anastasio. versi. si quis ibi, re ipsa persoluit. eo. titu. quibus iuribus patet, qd creditor bene potest alteri cedere titulo oneroso actionem suam quam habet cōtra alium, sed non titulo lucratiuo propter euitandas fraudes quæ committi solent: sed tñ hoc casu debet cōstare de vera & actuali numeratiōe precij: & in terminis ita tenet Iaco. Butri. in. d. l. per diuersas. in fi. Bar. 2. col. Ange. 1. col. Salic. 4. col. & commu. alij doct. tenet etiā Sali. in. l. 2. C. ne liceat potē. 2. col. Iacob. de Bel. in Authēt. de æqua. dot. in fin. collat. 7. & ibi Barto. & alij.

Et in-

Et in tantum ista cōclusio est vera, quod cōfessio facta fauore incapacis non valet nec pbat, nisi cōstet vt procedat etiā si sit iurata: ita probat tex. in. l. cū quis. §. Titia. ff. de lega. 3. & ibi Barto. & alij docto. tenet etiam Iacob. de sanct. Geor. in. l. qui testamentum. ff. de proba. 2. col. nu. 5. cōfirmatur etiā, quia licet pater possit alienare bona sua titulo oneroso cum dolo vel sine dolo in fraudem legitimi, tamen debet intelligi, quādo verè constat de numeratione precij, non aliā: ita singulariter Platea in. §. item si quis in fraudem. Insti. de acti. quod reputat singu. Iaso. in. l. 1. ff. de eo per quem factum est. 2. col. idem Iaso. in Authen. Vnde si parens. C. de inoff. testa. pro qua sententia & con. facit text. in. l. 1. §. si mutuam. ff. si quid in frau. patro. quē ad hoc notat & considerat Pau. de Castr. in. l. 1. C. de inoffic. dona. fina. col. & q. & tenet Iason in additio. ad Christopho. in. §. post mortē. Insti. de inuti. stip. & facit doctrina Bar. & cōmu. in. l. 2. §. si. ff. si cer. peta. vbi confessio procuratoris nō nocet domino nisi probetur: text. in. l. Lucius. la. 2. §. quisquis. ff. de lega. 2. Quod extendit etiam si pater iurasset: ita singulariter Spec. in titu. de cōfessis. §. sed nunc videndum. versic. sed nunquid patris confessio. Segura in repe. l. cohæredi. §. cū filia. de vulg. & pup. n. fo. 3. col. Alex. consi. 143. vol. 5. Segura in repetitionibus suis, repe. 1. fo. 6. col. 3. neq; obstat tex. in Authen. qd obtinet. C. de probat. & in. l. cū quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. 3. vbi confessio testatoris probat cū iuramento, quia debent intelligi in præiudiciū extranei hæredis, non filij: pro quo facit tex. in dict. Auth. qd obtinet. in fi. qui dicit qd non præiudicat creditoribus. Limita tamen, nisi cōcurrant aliqua alia indicia cum hac confessione, puta vnus testis, vel semiplena probatio, vel cōiectura: ita notanter Abb. post Anto. in. c. quamuis. de re iudi. Tertiō facit tex. no. i. l. vna. C. de suffragio. ibi, sequaturq; traditio corporalis: vbi probatur qd quando cōtractus est suspectus & reprobatus, semper requiritur vera & actualis traditio rei, vt cesset suspicio & præsumptio fraudis, quæ aliās præsumeretur simulata, & sic nō sufficeret clausula cōstituti, nec alia traditio ficta: & per eum ita tenet & no. ibi Bal. 2. col. Salic. in. 2. & cōmu. docto. illum etiam text. ad hoc notat Bart. in. l. post cōtractum. ff. de dona. 2. col. nu. 4. notat etiam & cōmen. Imol. in. l. si is qui ex bonis. de vulg. & pup. 2. col. prope fi. Aduertendum tñ, qd licet ista sit verior & cōmu. opi. de iure. tñ in nostro regno apertè decisum est contrarium, imò quod nullo modo valeat donatio, nec ven-

ditio, quā pater faciat tali filio incapaci: & per consequens nec alius cōtractus lucratiuus nec onerosus: ita disponit. l. 2. titu. 3. lib. 5. or. & l. 22. titu. 2. lib. 1. ord. & in expresso illas. ll. sic intelligit Segura in rep. l. 3. §. fi. de libe. & posth. fo. 10. à princ. 1. col. imò quod magis est, & in hoc illa lex est mihi terribilis quod nō potest talis spurius & incapax aliquid capere à consanguineis patris nec matris titulo lucratiuo nec oneroso nec per viam vltimæ voluntatis, & hoc nedum in bonis habitis à patre, sed nec in proprijs, vt euitetur omnis fraus: vnde restat quod solum capiet ab extraneis quouis titulo, vel vltima voluntate, etiam in bonis habitis à patre, vt suo loco conclusi: non verò à consanguineis, ex quo etiam subtiliter infertur quod non capiet virtute substitutionis pupillaris, cū talis filius impubes cui est substitutus sit proximus consanguineus patris.

37 Dubium tamē necessarium est, dato casu qd tales filij incapaces nati ex damnabili coitu non possint succedere p̄i nec matri ab itestato nec ex testamento, an possint capere ab eis alimentata? in quo articulo breuiter dico quod de iure ciuili sicut non erant capaces hæreditatis vel successionis parentum, ita nec alimentorū: tex. est formalis in Auth. ex cōplexu. in fin. verbis. C. de incestis nupt. ibi. vt nec alantur à patre: tex. in Auth. licet. C. de natu. libe. in fina. verbis: tex. in Anth. qui. mo. natu. effi. sui. §. pe. col. la. 7. ibi nec alendus est à parentibus.

De iure tñ canonico & eius æq̄tate, bene sunt capaces alimentorū, etiam si sint nati ex quolibet dānabili & reprobato coitu: tex. est singu. & vnicus in. c. cū haberet. extra. de eo qui duxit in matrimoniu quā polluit per adulteriu. in fi. verbis. ibi, sollicitudinis tamē tuæ intererit vt vterq; liberis suis secundū qd ei suppetunt facultates, necessaria subministret: & ad hoc notat & commendat ibi Innocē. & dicit eum vnicum ibi Abb. 2. col. vltimo notabili. & post eū alij docto. & ratio potest esse, quia ex quo sunt geniti, non sunt perdendi: sed eis tanquā pauperibus succurrendum: & sic ille text. hoc induxit ex quadam æq̄tate naturali: & istam rationem ponit Abb. in. d. c. cū haberet. col. 2. nu. 5. Secūda ratio valde subtilis sit, qd alimēta debentur filijs de iure naturali, vt in. l. si quis à liberis. ff. de libe. agnos. in. §. parens. eiusdem legis, qd tamē debet intelligi, nō qd de illo iure sit aliqua obligatio cōpulsua, sed vera declaratio sit, qd ex ipso instinctu naturæ parentes inclinātur filios educare, imò etiam animalia bruta eo modo & ingenio quo possunt: sed hodie reda-

Ant. Go. in. ll. Tau. G 2 eta

Et sunt alimenta in necessitatem, vt per. l. tenentur parentes illa prestare: & ita debent intelligi iura ciuilia positua: & iste est sensus Barto. in l. si quis a liberis. §. parēs. ff. de libe. agnos. & in l. non quoadmodum. eod. tit. & in l. ff. de iusti. & iu. Albi. in l. i. §. ius naturale. eo. tit. col. 2. nu. 2. Bal. Pau. & aliorum doctorum ibi. Albi. in l. si non fortē. §. libertus. ff. de condi. inde. Ang. in §. i. Insti. de iure natu. & ciui. pro qua sententia & declaratione considero expressam legem Partitā. in l. 2. titu. 19. par. 4. Confirmatur, quia sicut naturaliter pater & quodlibet eps. desiderat se conseruare secundum philosophos, ita pater desiderat conseruare filium tanquam substantiam suam, cū ratione gnationis sit pars patris argumentum. text. in l. liberorū. ff. de verbo. signifi. & in l. isti quidem. ff. quod metus causa. Sed iste instinctus naturæ educandi liberos ita est in spuris sicuti in alijs, quia de primæ uo iure naturæ nulla fiebat differentia in procreatio- ne liberorum, nec damnabatur, nec erat repro- batus aliquis coitus: vt in authen. quib. mo. na- tu. effi. leg. §. liceat. colla. 6. & in authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. natura. colla. 7. vnde etiā in istis filijs spuris & natis ex damnabili coitu, ius canonicum & eius æquitas considerauit prædictū instinctum naturæ, & rediit in necessitatem: & istam rationem ponit Hostien. in dicto cap. cum haberet. ff. col. in fine. & ibi Anto. de Bat. colum. 2. nume. 11.

38 Adde tamen quod Bald. in authen. ex comple- xu. C. de incest. nup. i. lectura, in prin. tenebat, quod ille tex. in dicto. c. cum haberet. debet in- telligi in filijs tantum spuris simpliciter, non vero in incestuosis, nefarijs, vel natis ex danabi- li coitu: quia in eis nihil reperit dispositū, sed ista opinio est falsa, imò tenendum est quod habeat locum in omnibus & quibuscunque filijs ince- stuosus, nefarijs, & natis ex damnabili coitu: ita etiam expressè tenet Petr. de Bella per. Cinus. Albe. Faber. in breu. Bar. & Sali. in dicta authen. ex complexu. C. de incest. nup. vbi dicunt quod illa authen. non procedit, sed quod est correctā de iure cano. per text. in dicto. ca. cum haberet. sed tex. in dicta authen. ex complexu. loquitur in filijs incestuosus, nefarijs, & natis ex damna- bili coitu: ergo aperte volunt, quod dispositio tex. in dicto. c. cum haberet. habeat etiā locum in eis: & ita tenet Imola in l. ex facto. §. si quis rogatus. cl. i. col. 5. prope fin. ad Trebel. Segura in repetitione. l. cohæredi. §. cum filiz. de vulg. & pup. fo. 34. à prin. col. 1.

Item adde quod videtur quod dispositio text. in dicto. c. cum haberet. debet tantum procede

re in terris ecclesiæ, & non in terris imperij, sed alterius regis: cū contrarium sit dispositum de iure ciuili, & non sit materia nutritiua pecca- ti, nec concernat spiritalia nec periculum ani- mæ: iuxta tex. & ibi cōm. doctrinam. in. c. fin. de pres. in. c. nouit. de iudi. in. c. pen. & fin. de se- cun. nup. in. c. r. de no. ope. nun. tex. iuncta glo. or. in. c. 2. de reg. iu. lib. 6. in. c. 2. de arbitris. in. 6. Et in expresso quod in nostro casu qualibet dispositio seruetur in suo proprio foro tenet Imo. in l. Lucius Titius. §. in testamento. in fin. ff. de lega. i. idem Imo. in l. ex facto. §. si quis ro- gatus. cl. i. col. 5. in fin. ff. ad Trebel. Feli. in. c. ec- clesia sancta. Matiz. de consti. 36. col. nu. 45. Se- gura in repe. l. cohæredi. §. cum filiz. de vulg. & pupil. fo. 24. i. art. sed ista opi. similiter est falsa. imò tenendum est quod dispo. rex. in dicto. ca. cum haberet. procedit & debet seruari tam in terris imperij quam ecclesiæ: & in expresso ita tenet ibi Anto. 2. col. nu. 11. Abb. 2. col. nu. 5. te- net etiā Ange. de Are. in. §. 1. Insti. de iu. na. gen. & ciui. 2. col. prope fi. dicens quod cū iste ca- sus sibi occurreret de facto, ita consuluit ipse & alij amplissimi doctores: idem Angel. in. §. no- uissimè. Insti. ad Orphi. col. 1. in fi. Ange. de Gā- bel. in tracta. de testa. fo. 27. col. 4. nu. 5. vbi dicit quod ita iudicatum fuit per iudices Curiz, illu- stris principis Marchionis Ferrariz. Nicho. de Vbal. in tract. de succe. ab intest. col. 13. nu. 46. & aperte hoc voluit Pe. Cinus. Bart. & commu. opi. in dict. Authen. ex complexu. C. de incest. nup. in quantū tenent quod illa authen. est hodie correctā de iure Cano. per text. in dicto. ca. cum haberet. Abb. no. in con. 15. in prin. & ista dicit magis com. opi. Ripa. in rub. de ver. oblig. pe. col. nu. 58. Aduertendū tū q. 15. tit. 19. par. 4. quæ non ignorauit ius canonicum, expressè determinat quod pater non teneatur talem fi- lium alere, & sic aperte vult quod in nostro regno seruetur ius antiquum ciuile. Sed ad huc te- neo prædict. commu. opi. & sic quod in nostro regno sit seruanda decisio canonica, quia hoc casu debet præualere.

39 Item adde & extende dispositionem tex. in di- cto. c. cum haberet. vt procedat nedum quādo parentes sponte volunt alimenta prestare præ- dictis filijs, verum etiam quod de necessitate te- neatur ea prestare: & ita probat aperte ille tex. in fine. Vnde teneo quod in vita parentes pos- sint officio iudicis vel conditione illius. c. com- pelli, si filij egeant, eis alimenta prestare: simili- ter etiam post mortem parentum si nihil eis re- liquerūt possunt hæredes cōpelli illa prestare. Primò quia licet ius petendi alimenta ex parte recipien-

recipientis sit mere personale, & non transito- rium ad hæredes, vt in l. cum hi. §. modus. el. 2. ff. de trāsa. ibi constat em alimenta cum vita si- niri: tex. in l. hæreditatum ad l. falci. text. in l. 3. ff. de alim. & cib. lega. tex. in l. dominus. ver. si. de usufruct. tamen ex parte parentum ceterur perpetuum & transitorium: ita probat tex. no. in authen. licet. C. de natu. libe. ibi. siue legiti- mi extant & succedunt, vel coniuge viua quili- bet alij sunt hæredes: & ibi expse no. Bal. tex. in l. si qs a liberis. §. itē rescriptū. ff. de libe. agnos. vbi probatur quod quando per legem quis te- netur alere, illa obligatio passiuā descendit ad hæredes: & ibi notat Bart. & cōm. doct. & per illum tex. istam conclu. tenet Cinus in l. alimē. C. de nego. gest. fi. q. Socinus in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. dicens ita consultū fuisse per doctissimos viros: & idem tenet Abb. in cō- silij suis, con. 15. & idem est quando alimenta debentur ex dispositione hominis per contra- ctum vel vltimam voluntatem: quia similiter transit ad hæredes: tex. est in l. libertis quos. §. 1. ff. de alimen. & cib. lega. & ibi notant & com- mendant doctores antiqui. & per illum tex. tenet Bar. in l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. pe. col. & q. nu. 32. & ibi commu. docto.

40 Item adde quod talia alimenta de iure cōmu- ni debebantur secundum indigentiam & qua- litatem filiorum & facultatē parentum vt pro- bat aperte tex. in dicto. c. cum haberet. ibi. se- cundū quod ei suppetūt facultates, circa quod tamen est mihi notabile dubiū, an pater vel he- redes teneantur alere ex fructibus & redditibus rerū immobiliū & patrimonij sui, vel tenean- tur ad hoc vendere proprietatē: & teneo quod solū ex redditibus & nō teneatur vendere proprie- tatem: ita probat tex. sing. & vnic. in l. qui bo- nis. ff. de cessione bonorum: vbi habetur q. qū quis non potest conueniri vltra quā facere possit, inspicitur valor & æstimatio fructuum sui patrimonij: nō verò valor & æstimatio pro- prietatis: & ad hoc reputat ibi singu. & mirabi- lem Bar. & notat & cōmendat Albe. Ange. Cu- ma. & ceteri doctores. illum etiam reputat sin- gularē & vnicū Ange. Imo. Pau. & Alex. in Imperator. ff. ad Trebe. idem Ang. in l. diuus. ff. de peti. hære. idem Ange. in l. si maritus. ff. so- lu. matr. Imo. in l. apud Iulianum. §. hæres. ff. de legat. 1. Iaso. in l. si fundum per fideicōmissum. eod. titu. Philippus Detius in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. fi. col. no. etiā & com. Fab. in §. fi. in l. de actio. & tenet Bar. licet non alle- get illum tex. in l. pe. ff. de ali. & cib. le. Salic. in l. si quis ad declinādā. C. de epif. & cle. Quod

tamen limita quando alimenta debeantur titu- vel causa lucratiua, vel ex legis dispositione: se- cūs verò si titu. & causa onerosa: ita Alexā. in l. maritum. ff. solu. matri.

41 Hodie tamen propter euitanda dubia quæ in hoc casu frequēter possent occurrere decisum est, quod non possint neq; tenentur parentes in vita vel morte prestare talibus filijs ultra quin- tam partem bonorum: ita disponit. l. 10. infra his. ll. Tauri. quā legē ego intelligo in filio inca- paci nato ex damnabili coitu, & in filio natu- rali extantibus legitimis: eis uerò non extanti- bus bene possunt parēs eis prestare quicquid velint, & si nolent parentes dare credo quod possent compelli ea prestare secundū qualita- tem personarum & patrimonij. Præterea dico quod si pater, vel mater, vel iudex, nolit dare vel relinquere tali filio incapaci integrū quin- tum bonorum pro alimentis, eo casu quo suffi- cit minor quantitas quod poterit facere: quia solū vult illa lex quod vltra quintū non pos- sit dare, bene tamen permittit minus dare. Du- bito tamen si pater totum quintum bonorum tali filio relinquit pro alimentis, & attenta qua- litate personæ & patrimonij est sibi necesse, & insuper pater relinquit legata pia pro anima, & impensam funeris: an debeāt extrahi de quin- to vel de corpore hæreditatis, vt postea ex resi- duo habeat filius quintū: teneo quod si quin- tum sufficit pro omnibus, omnia ex eo extra- hunt: si verò nō sufficit debet de eo ante oīa ex- trahi impensa funeris: argumēto. l. 10. iuncta. l. 30. infra. his. ll. Tauri, alia vero legata etiā pia cre- do quod non valeāt neq; possint extrahi. quia ius alimentorum censetur debitum necessariū, non verò alia legata.

42 Item adde quod eo casu quo parentes in vita, vel morte, alimenta præstiterūt prædictis filijs, vel iudicis in defectum eorū, & assignata sint in aliquo certo fundo vel re, quod post mortē filiorum prædictus fundus vel res reuertitur ad parentes vel hæredes eorum, & non transmitti- tur ad hæredes filiorū, cū alimenta ipsa mor- te finiantur, vt supra probauit: & ex ista ratione istam con. tenet Bal. in l. eam quam. 10. col. nu. 41. C. de fideicom. & tenet & reputat no. Nich. de Vbal. in tract. de suc. ab intest. 13. col. nu. 47. Pala. Ru. in sua repetitio. fol. 98. col. 4. Abba. in dict. conf. 15. col. 2. Pro qua sententia & con. vlt- tra eos facit, quia regulariter quicquid subro- gatur loco alterius assumit eius naturalem, pri- mordiale, & propriam naturam: text. est no. & ibi com. opi. in l. item veniant. §. cū prædixi- mus. ff. de peti. hære. per quem etiam ita tenet Ant. Go. in ll. Tau. G 3 glo.

glo. vnica & cō. opi. in. l. certi conditio. in glo. 2. in fin. ff. si cer. pet. facit bonus tex. in. l. 1. §. bel. lissimē. ff. vt lega. nomi. ca. tex. in. l. 2. vers. par. uir refert. ff. de priui. cred. Et expressē facit text. in dicto. c. cūm haberet in fin. vbi dicitur quōd debēt tali filio necessaria ministrari, sed ista necessitas cessat morre.

Contrarium tamē hodie expressē disponit lex 10. in. ll. Tauri, imō quōd tales filij possint ad suos hāredes, illud quod pro alimentis semel perceperunt, transmittere, & in vita vel morte de eo ad libitum disponere, & facere quicquid velint: & probat etiam ista lex. 9. in. fi. Et istz leges possunt optimē confirmari ex doctrina & reg. tex. in. l. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de lega. 3. vbi habetur quod res quæ semel effecta est alienabilis, perpetuō efficitur alienabilis. Sed certē ista confirmatio non satisfacit, quia in casu nostro nunquā alimenta fuerūt transmissibilia.

43 Dubium tamē est singulare circa prædicta an pater qui relinquit fundum vel rem filio naturali vel spurio pro alimentis vsq; ad quantitatem permissam quinti bonorū, possit eum grauari post mortē alteri restituere: & videtur, qd sic, quia ius alimentorum ex parte recipientis est merē personale, & non transitorium ad hāredes: & per consequens pater non tenetur ultra vitam filij sibi præstare alimenta, vt in dicta. l. cūm hi. §. modus. el. 2. ff. de trās. cum simi. supra allega. ergo bene potest ei tale grauari apponere: sed ego teneo cōtrarium, imo quōd grauari non possit per istam. l. 10. Tauri in eo: quia licet aliud esset de iure communi, tamen hodie apertē vult illa lex, quōd filius naturalis capiat tanquā debitum istud quintum loco alimentorum, & transmittat ad hāredem: ergo in eo non possit grauari.

44 Item adde quōd ex superioribus inferitur, qd si pater clericus vel alius qui habet filiam spuriam vel natam ex quocunq; damnabili coitu, velit eam dotare, quōd bene poterit facere vsq; ad eandem quantitatem alimentorum, in quibus talis filia est capax: sed mortua tali filia, constante matrimonio vel eo soluto, illa dos reuertitur ad eos ad quos de iure pertinere debet: ita expressē determinat Bar. in. l. fin. §. si a socero. ff. de his quæ in frau. cre. & ibi tenet Ange. & Rapha. Cuma. idem Bar. in Authent. ex complexu. C. de incest. nu. & ibi doct. idem Bar. in. l. Mæuius. §. duobus. 8. col. 3. q. principi. de lega. 2. Ange. de Areti. in. §. nouissimē. Instit. ad Orphi. 2. col. in prin. Pala. Ru. in sua repeti. fol. 97. col. 3. vers. sic. ex istis inferitur. Abb. in dicto. c.

cūm haberet. col. 2. nu. 5. Anchi. ibi. col. 2. nu. 6. & ibi Præpo. col. 2. nu. 2. Nicho. de Vbal. in tract. de succe. ab intesta. col. 3. nu. 47. Hodie tamē in nostro regno attēta præ. l. 10. Tauri, teneo pro constāti, qd talis dos non potest excedere quintam partem bonorum, sicut alimenta.

Item quōd mortua talis filia dos pertinet hāredibus suis, & in vita vel morte potuit de ea disponere sicut de bonis proprijs. Si verō talis dos excedit quantitatem alimentorum de iure cōi, vel hodie in nostro regno excedat quantitatem quinti bonorum patris, tunc soluto matrimonio à tali filia spuria & incapace illud quæ excedit auferendum est. Sed constante matrimonio nihil ab ea & marito ei auferri potest: quia dicitur maritus dotē possidere titulo oneroso, argumento tex. in dicto. §. si a socero. tex. in. l. ex promissione. ff. de actio. & oblig. tex. in. l. Iulianus ait. ff. mādati. text. in. l. si quis pro vxore. §. si vxor. ff. de dona. causa. mor. text. in. l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. ob causam. text. in. l. Mæuia. §. 1. so. mat. text. in. l. 1. C. de iure do. tex. in. l. pro oneribus. eo. titu. tex. in. l. 1. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. tex. in. l. 1. vers. si verō focer. C. de imponen. lucra. dif. libr. 10. & ex isto fundamento istam con. tenet Bart. in dicta. l. si. §. si a socero. ff. de his quæ in frau. cre. & ibi expressē Ange. de Peru. istam etiam con. tenet Bal. in authen. ex complexu. C. de ince. nupt. r. lectura. & hoc tenet & reputat esse singu. Ang. Are. in. §. si res aliena. Instit. de lega. 2. col. tenet etiam & reputat singu. Segura in repet. legis co hāredi. §. cūm filia. de vulga. & pupilla. fo. 24. à prin. 3. col. in fi. vers. sic. 3. facit illud qd singu. dicit Bar. tenet etiam Abb. con. n. col. 2.

Sed attēde quōd ista con. videtur nimis dubia nam alienata in fraudem etiam titulo oneroso reuocantur quando vterq; participat de fraude, vt per totum titulum. ff. & C. de his quæ in frau. cre. & propriē in materia nostra probatur in. l. 1. C. de natura libe. & in. l. qui testamentū. de proba. & supra dictum est. Sed iste maritus participare videtur de fraude cūm spuriam & incapacem accipit in vxorem: ergo & c. Vnde teneo pro constāti quōd ista opi. & con. Bar. procedat & intelligatur quando ipse maritus ignorabat eam esse filiam clericī, vel spuriam, & incapacē: secūs tamē est aliās si sciebat: quia tunc credo quōd etiam cōstante matrimonio ab eo possit talis dos auferri in eo quod excedit alimenta, vel hodie quintum bonorum patris: & istam declarationem ponit no. folus Rapha. Cuma. in dicto. §. si a socero. in fin. & idem tenet doctor de Segura in repeti. l. coheredi. §. cūm

cūm filia. de vulga. & pupil. 25. fo. col. 3. vers. 7. allego. & hoc apertē voluit Nicho. de Vbal. in tracta. de succe. ab intesta. 14. col. nu. 50. & finali ter p ista parte facit. l. 29. infra his. ll. Tauri: vbi quando dos est inofficiosa, auferitur & restituitur alijs filijs etiam constante matrimonio: du bito tamen istud quod excedit ultra quintum bonorū cui applicabitur & certē clarē decifum non reperi in iure, tamē credo quōd ista sit veritas, quōd si in testamento talis dos sit relicta ab ipso patre, & palam quōd applicetur eius hāredibus si tacitē per interpositā personam, & sic per tacitum fideicommissum tunc filco, quia fit in fraudem legis: si verō per contractū inter viuos pater dedit filia prædictam dotem, tunc applicabitur filijs legitimis si sunt, vel patri, aut matri, vel fratribus: quibus non petenti bus infra duos mēses, applicabitur filco, argumento text. for. in. l. 1. C. de natu. libe. quem supra latius declarauī.

45 Præterea & no. adde in nostra materia, quōd sicut filius spurius, nepharius, incestuosus, vel natus ex damnabili coitu, non succedit parenti bus: ita nec parentes succedunt ei ab intestato, nec ex testamento: expressē, nec tacitē: directē, nec per obliquū: vnde in nostro casu haberet etiam locum materia de tacito fideicommissio, & omne illud quod econtrā dispositum est in personis filiorum: ita originaliter videtur tenere Azo in summa. C. de legi. hāre. fi. col. in fin. & expressē tenet Bart. in. l. fina. ff. de his qui vt indig. 1. col. nu. 5. Bald. in authent. licet. C. de natu. libe. in fine. Bald. no. in. l. 1. C. de sacro. eccles. n. col. nu. 27. vbi adducit viuam & subtilem rationem, quia cūm ista prohibitio principaliter fiat propter delictum parentū, & vitium eorū refrenandum, vt in. l. fi. C. de natu. libe. vers. filijs enim: ergo si prohibetur capere filius qui non deliquit, à fortiori censetur prohibitus pater delinquens: quia omnis causa impediēs est fortior in impediendo primam & immediatā personam, quā vltiores, argumento tex. in authent. multo magis. de sacro. eccle. & in. l. videamus. ff. quōd metus causa. idem Bald. in authent. licet. C. de natu. libe. in fine.

46 Imō qd magis est in tātum pater est indignior & incapax bonorū filij spurij & nati ex damnabili coitu, vt licet pater possit & precisē teneat huic filio alimenta præstare, vt in allegato. c. cū haberet. tamen filius non tenetur nec potest alimenta præstare vel relinquere suo patri egen ti, etiam stante illo capitulo. Ex eo quōd pater deliquit & efficitur magis indignior ex suo delicto: ita eleganter reperio quōd determinat fo

lus Bald. in authent. ex complexu. C. de incest. nup. 2. lectura. Sed salua pace ego teneo cōtrariam sen. imō quōd etiam talis pater alēdus sit à filio de iure canonico & ei equitate, per tex. in dicto. c. cūm haberet. & moueor inconuincibili fundamento, nam omnia quæ reperiuntur disposita in filijs naturalibus respectu parentu habent locum econtrā in parentibus respectu filiorum, tam in successione bonorū quā in alimentis: tex. est singu. in iure secundū Bartol. ibi in authent. qui. mo. na. effi. sui. §. de neporibus. colla. 7. text. in auth. licet. C. de natu. libe. in fi. tex. 1. §. 1. In. l. de serui. cog. & idē disponit l. 8. in fine. titu. 13. par. 6. bonus tex. in. l. si quis à liberis. §. vtrum. & §. parens. ff. de libe. agnos. cū simi. vbi in casibus quibus pater tenetur alere filios, in eisdem filij tenetur alere patrem: tex. no. in Auth. de incest. nup. §. si verō contigerit. colla. 2. in ratione sui. ibi. nam licet legum contemptor & impius sit, tamen pater est: & ita reperi quōd apertē vult Hostien. in dicto. c. cūm haberet. fi. col. in prin.

47 Item adde pro perfecta declaratione materia, quōd dubium necessarium est, si isti filij naturales tātum vel spurij & nati ex damnabili coitu succedant consanguineis patris vel matris: in quo verē & resolutiue dico sic, quōd filij naturalis tantum non succedit ab intestato cōsanguineis ipsius patris, nec ipsi succedunt illi, quia non reputatur esse inter eos agnatio vel cognatio ex parte patris, propter maximā incertitudinem filiationis: tex. est in. l. si spurius. ff. vnde cognati. cuius verba sunt, si spurius intestato decesserit, iure cōsanguinitatis aut agnationis hāreditas eius ad nullum pertinet: quia cōsanguinitatis itemq; agnationis iura à patre oriuntur: & ibi notat Dinus. Albe. & antiqui. tex. in §. vulgō quæ sitos. Instit. de succe. cognatorum. cuius verba sunt, vulgō quæ sitos habere nullos agnatos manifestum est, cūm agnatio à patre, cognatio à matre est: hi autem habere nullum patrem intelliguntur: & licet ista iura tantum loquatur in spurijs & vulgō quæ sitos qui non possunt succedere patri, & à fortiori eius consanguineis, tamen idem est in filijs naturalibus tantum, habitis ex concubina retenta in domo, vel ea quæ hodie habetur pro concubina, attenda. l. 1. Tauri, quia militat ratio prædictorum iurium, & nō reperitur cautum, quōd succedūt, & in expresso istam con. probat tex. in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. filiū verō. colla. 7. & in expresso istam con. tenet Cinus in Authent. itaq; C. cōmu. de succe. 2. col. in fin. Albe. ibi. 3. col. in prin. & tenet no. Ange. in. §. vulgō Ant. Go. in. ll. Tau. G 4 quali-

quæfitos. In sti. de succe. cog. 1. col. in fin. & ibi no. Platea. idem Platea, in §. 1. In sti. ad Orphi. Abb. in dicto. e. cum haberet. pe. col. in fi. Paul. in l. si is qui ex bonis. de vulg. & pup. fi. col. in prin. Dinus in tract. de succe. ab intest. pen. col. nu. 22. Matthe. in tracta. de succe. ab intest. 13. fo. 2. col. num. 3. & ibi Bologni. in additi. Nicho. de Vbal. in tracta. de succe. ab intesta. §. col. nu. 7. Ex quo clarè infertur quòd sicut tales filij naturales tantum non possunt succedere alijs filijs agnatis vel cognatis legitimis ipsius patris, ita non possunt succedere alijs filijs naturalib⁹ vel cõsanguineis ex parte patris: vnde si ex duabus cõcubinis diuersis temporibus habitis habuisset plures filios naturales, tantum adinuicem sibi non succedunt: & in expresso istam con. tenet glo. or. in l. hac parte. ff. vnde agnati. in glo. fin. quam ad hoc dicit ibi vnicam Albe. post Raine. tenet etiam Alber. in l. parentes. ff. de in ius vo. Spe. in titu. de succe. ab intest. ver. quid de natis ex vno patre. nu. 19. illam etiã dicit singu. Ange. de Aret. in §. vulgò quæfitos. In sti. de succe. agna. 1. col. in prin. idem Ange. in §. vulgò quæfitos. de succe. cog. 2. col. illam etiã glo. ad hoc reputat no. Matthe. in tracta. de suc. ab intest. 13. fo. 2. col. nu. 4. Ioan. Bapt. Caccialupus in rep. l. si qua illustris. C. ad Orphi. 18. col. nu. 24. Sed certè illa glo. nõ meret commendari, quia ex regula & doctrina superius tradita redditur clarissima, nam si non potest talis filius naturalis tantum alteri filio legitimo patris succedere ad intestato: ergo nec naturalis nec meretur commendari, in quantum dicit qd etiam si legitimentur non succedunt agnatis & cognatis patris, quia casus est pro ea in §. filij verò. quem allegat, & in tantum ista con. procedit & est vera, quòd licet filius naturalis possit induabus vncijs succedere ab intestato, vt in Authen. licet. C. de natu. libe. & supra latiùs cõclusimus. tamen etiam in eis non posset hodie succedere cõsanguineis ipsius patris. Præterea etiam in tantu ista concl. procedit & est vera, vt licet habeamus quòd hodie de iure Authen. sit sublata differentia agnationis & cognationis, vt in Authen. de hære. ab intesta. ve. §. nullam verò. colla. 9. tamẽ in nostro casu non est sublata, vnde etiam hodie tales filij naturales tantum non succedunt cõsanguineis patris, licet succedant cõsanguineis matris: quia text. in dict. §. nullam verò. & eius dispositio solum loquitur & debet intelligi in agnatis & cognatis legitimis & naturalibus: vnde in naturalib⁹ tantum remanet ius antiquum incorrectum: & in expresso ita tenet Faber in §. primo. In sti.

deseruitur. cognat. columna tertia, numero quinto.

48 Aduertendum tñ qd in hoc reperitur in nostro regno quædam. l. no. Par. lex fi. titu. 13. 6. par. quæ apertè vult quòd talis filius naturalis tantum succedat ab intestato alteri filio legitimo & naturali, vel filio naturali tantum patris non extantibus alijs fratribus ex parte matris: & sic illa lex in hoc est talis noua & correctoria, in quantum expressè inducit & concedit successionẽ ab intestato inter istos fratres naturales tantum inter se & inter naturales tantu & alios legitimos: quam legem intelligo & declaro sic ex verbis eius, qd mortuo filio naturali tantum ab intestato, relicto filio legitimo & naturali ipsius patris, & alio filio naturali tantum, ipse filius legitimus & naturalis præferat: si verò nõ fit filius legitimus & naturalis patris, sed solus filius naturalis tantum, ipse succedat: si verò reperiatur filius naturalis tantum ex parte mris, & filius naturalis tantum ex parte patris, vel etiã filius legitimus & naturalis ex parte patris præferatur talis filius naturalis ex parte matris: si verò non reperiatur aliquis filius ex parte patris, tunc nullus alius cõsanguineus ex parte patris potest succedere huic filio naturali tantum, mortuo ab intestato: & sic ultra fratres ius commune remanet incorrectum: & ista est vera & realis declaratio huius articuli.

Ex parte verò matris bene datur inter eos successio, vnde si filius naturalis tantum, decedat ab intestato, omnes cõsanguinei matris succedant ei secundum sui gradus prerogatiuam: & per consequens ipse succedet eis tanquam si esset filius legitimus: quia ex parte matris propter certitudinem partus dicuntur verè & indubitabiliter cõsanguinei: text. est in l. hac parte. ff. vnde cognati. in vers. item ipsi fratres. cuius verba sunt, item ipsi fratres inter se ex hac parte bo. po. petere possunt: quia sunt inuicem sibi cognati: text. in l. si spurius. eo. titu. text. in §. vulgò quæfitos. In sti. de succe. cogna. & idem disponit. l. si in princ. & in fine. titu. 13. par. 6. & istam con. tenet Angel. in §. nouisimè. ad Orphi. 1. col. nume. 3.

49 Dubium tamẽ esset in hoc & satis no. si iste filius naturalis tantum ex parte matris, decedat ab intestato relicto alio filio naturali ex eadem matre, & relicto filio legitimo & naturali ex legitimo matrimonio ex eadem etiam matre, an præferatur talis filius legitimus & naturalis alteri qui tantum est naturalis, attenta l. 9. Tauri: & credo quòd non, sed quòd pariter succedat cum sint in eodem gradu: quia illa l. 9. Tauri, tan-

ri tantum loquit & debet intelligi quando tractatur de successione ipsius matris: quia tunc filius legitimus & naturalis præferatur naturali tantum: vnde in casu quo tractaretur de successione collateralium ius commune remanet incorrectum: constat enim quòd de iure communi nõ præferatur ipse legitimus in succe. matris: ergo nec in successione fratris, cum non sit immutatũ: & per hoc patet malè dixisse Ang. qui contrariũ voluit in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. colla. 7. in 2. col. in fin. nu. 19.

50 Item adde quòd si fortè talis filius naturalis ex parte matris decedat ab intestato, relicto ex vna parte alio filio naturali tantum, ex eadẽ matre & ex eodem patre, & alio filio naturali tantum ex eadẽ matre, sed ex diuerso patre, vel relicto alio filio legitimo & naturali ex legitimo matrimonio ex diuerso patre: tunc præferatur ille filius naturalis tantum, qui natus est ex eadẽ matre & eodem patre: quia est vtrinque coniunctus & habet potiora iura, argumento text. in Authen. itaq. C. cõmu. de succe. & in expresso istam cõcl. tenet Ang. de Aretio. in §. vulgò quæfitos. 2. col. prope finem. vers. quid si super ueniret dictus Petrus. In sti. de success. cogna. & satis apertè hoc voluit Angel. de Per. in authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fin. colla. 7. 2. col. in fin. nu. 19. Si verò tales filij sunt spurij, nepharij, incestuosi, vel nati ex damnabili coitu, certum est quòd non possunt succedere ab intestato cõsanguineis collateralibus ipsius patris, nec ipsi cõsanguinei eis, quia etiam naturales tantum non possunt, vt supra dixi.

51 Sed dubium subtile & singulare est, si possunt succedere cõsanguineis collateralibus ex parte matris, & eadẽ ipsi eis: & videtur quòd inuicem sibi succedant: Primò quia in eis non inuenitur prohibita successio. Secundo, quia text. in l. hac parte. & in l. si spurius. vnde cog. cum si. indistinctè dicit, quòd spurij succedunt matri & cõsanguineis eius, & e contra: & hoc non inuenitur mutatum respectu cognatorum matris. Tertiò, quia in eis non consideratur vitium vel delictu per quod prohibeatur, sed in ipsis parentibus. Quarto, quia non est incoueniens quòd principales personæ inter se non succedant, tamen succedat cõsanguinei, vt in nepote vel descendente, nato & concepto post mortem aui qui ei non succedit, sed bene succedit cõsanguineis. Item in eo qui renunciauit hæreditati cum iuramento non potest succedere agnatis & cognatis. Item filius nõ succedet patri qui cõdenatus est in crimine lese maiestatis, vt in l. Panthonijs. §. rei perduellionis. de acq.

hæ. in l. cum filijs. §. fin. delega. 2. expressius in §. interdum. vers. per contrarium. In sti. de hære. quæ ab intesta. defe. & tamen succedit alijs agnatis & cognatis patris, quia non reperitur prohibitum. nec obstat text. in l. quisquis. §. filij verò. C. ad l. lu. maiest. quia debet intelligi quando sunt nati post delictum patris: ita ibi sing. Cin. post Pe. quem ipse allegat. 2. col. 2. q. & in expresso istam sen. & conclu. licet non sic fundatam tenet Ange. in Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. colla. 7. 2. col. nu. 18. Imò qd succedant inter se Andreas de Iser. in c. 1. §. naturales. in fin. si de feud. fue. contro. inter domi. & agna. Ioannes Baptista. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. 23. col. nu. 57. & ibi Corneus, dicens hanc esse magis communem opinionem. fina. col. tenet etiam Anto. de Rosellis in tracta. de succe. ab intesta. §. col. nu. 28. Nich. de Vbal. in tracta. de succe. ab intesta. §. col. Matthe. in tracta. de success. ab intesta. 13. fo. vers. secundum membrum principale. & ibi Bologni. eius additionator. Ange. de Aretio. in §. vulgò quæfitos. In sti. de succe. cogna. 1. col. nu. 3. Quintò, quia filius emancipatus non succedit patri de iure antiquo ante ius Authenticorum, tamẽ bene succedit agnatis & cognatis ipsius patris: text. est in l. si ab eo. C. de legi. hære. sed teneo quòd nõ succedant, nam cum tales illi non succedat matri, nec mater eis vt dixi & conclusi, sequitur, quòd non succedant cõsanguineis eius, nec ipsi cõsanguinei succedat eis, ex eo quòd sunt nati ex radice infecta ex qua non possunt pululare boni & approbati rami: argumento text. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. & in l. si. C. de nupt. & in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. 2. vers. sic. ex diuerso. colla. 9. & pro ista parte & conclu. considero istam l. 9. Tauri, iuncta l. 2. titu. 3. lib. 5. ord. dicitur enim in ista l. ordi. quòd filij clerici & sic nati ex damnabili coitu non succedant cõsanguineis patris: & ista l. 9. Tauri dicit, quòd dispositum in illa l. ordi. habeat locum in matre, sed in prædicta l. ord. cauetur quòd non succedat cõsanguineis patris: ergo similiter dicendum est qd per istam l. 9. Tauri non succedent cõsanguineis matris. Vnum tamen facit me dubitare quòd prædicta l. ord. solum dicit qd tales filij non succedat prædictis cõsanguineis, quia ex parte sua videtur esse indignitas: & non dicit econuerso qd cõsanguinei non succedant eis: sed teneo indistinctè prædic. opi. & cõ. quia in dubio semper intelligitur successio esse reciproca, & per consequens denegatio vel priuatio successioneis.

Et in specie p̄ista mea cō. & doctrina cōside-
rotex. in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. filiū verò.
verf. nullū tñ. colla. 7. p. quē magistraliter notat
ibi Bar. q̄ successio ab intestato est reciproca,
& in ea debet seruari æqualitas: nā si quis non
pōt succedere alteri, similiter alter nō pōt succe-
dere sibi: & idē tenet, & no. Tac. de Bel. in eo. tit.
1. col. in fi. ver. nota. tex. no. in l. lege. 12. tabu. §.
cūm & aliā. C. de legi. hær. tex. in l. fi. eiusdē tit.
in princ. ibi. vt quēadmodū ipsis legitimis suc-
ceditur, ita & legitimarū personarū amplectā-
tur successione. tex. in l. si ab eo. C. eo. tit. vbi ha-
bet q̄ hodie semper censetur filius emancipatus
cōtracta fiducia, & referuatur reciprocē iura
successionis inter collaterales, vt talis filius emā-
cipatus succedat eis, & econtrā: & in specie ad
hoc notat ibi Salic.

Ex testamento verò in distinctē tales filij etiam
nati ex dānabili coitu poterant succedere oī-
bus consanguineis, tā ex parte patris vel ma-
tris etiam in bonis à parentibus prouētis, vt cō-
cludit Bar. & doct. in l. si is cui bonis. de vulg. &
pu. & ego latē dixi suprā. Sed hodie illud pro-
cederet in extraneis: secūs tñ esset in consangui-
neis qui nullo mō possunt instituere nec ali-
quid in suo testamento relinquere talibus filijs
ex dānabili coitu natis: ita expressē disponit
l. 2. titu. 3. lib. 5. ordi.

52 Sed quia suprā plenē & notanter visum est, an
& qñ filij naturales spurij, nepharij, incestuosi,
vel nati ex dānabili coitu, possint succedere in
bonis parentum: nunc oportet videre an &
quando succedere possint in nobilitate, digni-
tate officio, vel alijs iuribus ipsorum parentū:
& breuiter quōd sic, quia licet talis filius spurij
sit incapax & indignus, tamen naturaliter fi-
lius est, vt in Authen. de incestis nup. §. si verò
contigerit. colla. 2. Item etiam quia de iure na-
turali primæuo ante leges scriptas & ante con-
stitutionem matrimonij nulla erat differentia
inter filios legitimos & naturales vel filios spu-
rios: sed omnes erant legitimi & probati, quia
quilibet coitus & accessus maris & fœminæ e-
rat permissus & impunitus: tex. est in Authen.
qui. mo. na. effi. legi. §. liceat igitur. colla. 6. cuius
verba sunt, nec enim à prin. qñ sola natura san-
ciebat hoīes ante q̄ scriptæ puenirēt leges, fuit
quædā differentia naturalis atq; legitimi: sed
antiquis parētib⁹ antiqui filij mox vt procede-
bant fiebāt legitimi: tex. in authen. qui mo. na.
effi. sui. §. natura. colla. 7. cuius verba sunt, natu-
ra siquidem ab initio dum de filiorum procu-
ratione sanciret scriptis nōdū positus legibus,
oēs quidē liberos similiter produxit ingenuos:

tex. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure. text.
in eius naturale. 1. dist. tex. in §. 1. Insti. de iure
na. gen. & ciui. tex. in l. vulgō concepti. ff. de sta-
tu homi. & tenet & declarat Albe. Bald. & alij
doct. in d. l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iu. 2.
col. Bar. post antiquos in l. in cōcubinato. ff. de
cōcubinis. Azo in summa. C. de natu. liber. 2.
col. num. 3.

In contrarium tamen imò quōd nullo modo
gaudeat aliquo iure vel priuilegio paterno vel
generis facit, quia post legem scriptam, & post
constitutionem iuris ciuili & canonici, secun-
dum quas talis coitus & filius ex eo natus est
reprobatus, & non pōt dici vel nominari filius:
sed in omnibus habetur plus quā extrane⁹:
tex. est formalis in Auth. qui. mo. natu. effi. sui.
§. pe. ver. vltima siquidem. cuius verba sunt, iste
nec naturalis nominatur, nec alēdus est à parē-
tibus, nec habebit quoddā ad præsentem legē
participium: tex. in Authen. ex complexu. C.
de incest. nup.

Sed pro concordia & vera resolutione dico sic,
quōd in his quæ concernunt proprie ius san-
guinis & ius naturale sine commodo successio-
nia bonorum, & sic in dispositione legali, qua
consideratur naturalis causa, bene est habilis
& capax: in his verò quæ concernunt commo-
dum successionis bonorum non sit habilis vel
capax, sed omninō repellatur. Ex quo primò
infero q̄ filius spurij, nepharij, & incestuo-
sus, & à fortiori naturalis, si occidat parentes, te-
netur poena legis Pompeiæ de parri. & istā con-
probat tex. no. in l. hos accusare. §. omnibus. ver-
fic. item nec lex Pompeiæ. ff. de accusa. vbi ha-
betur quōd licet seruus videatur non posse ac-
cusari lege Pompeiæ, quia non videtur in eo cō-
siderari ius sanguinis, tamen attentio iure natu-
rali punitur ille lege: & in expresso per illū tex.
ita tenet Bal. in l. parētes. ff. de in ius vocando.
2. col. nu. 4. reputans illū text. singu. ad hoc. te-
net etiā Alex. ibi. 3. col. nu. 10. Ioan. Faber. in §.
alia deinde lex. Insti. de publi. iudi. Bal. in l. ius
ciuile. 2. col. nu. 4. de iusti. & iure. idem Bal. in l.
cūm acutissimi. C. de fideicō. 2. col. idem Bal. in
l. quisquis. C. ad l. Iu. maie. 2. col. idē Bald. in c.
nonnulli. de rescrip. 2. col. nu. 10. idē Bal. in c. p-
tuas. de proba. 2. col. idē Bal. in c. naturales. si de
feudo fuerit controuersia inter dominum &
agnatum. 3. colum. nu. 12. vbi dicit quōd fuit cō-
busta quædam monialis professa quæ filium
spurium necauerat. Ange. in tract. male. in par-
te, & ex interuallo. fina. colum. versicu. quid si
pater. nihil allegando nisi solum Bald. in dicto
c. naturales. Licet contrarium teneat Spec. in
titu.

titu. de accusato. in princ. & Ioan. de Imo. in l.
Lucius. §. fina. ff. de lega. 2.

Secundò infero q̄ dispositio vel lex quæ se fun-
dat in exhibenda reuerentia parentibus habet
locum cōtra filios naturales vel spurios: ita p-
bat tex. no. in l. parētes. ff. de in ius vocan. vbi
habetur q̄ talis filius non potest vocare paren-
tes in ius sine venia, sub poena illius tituli: ex
quo text. sumit ibi Guiler. de Cu. superiorem
doctrinam & conclu. q̄ dispositio quæ respicit
& cōsiderat ipsam naturā causam vel rationē
& ipsum ius sanguinis, bene extenditur ad fi-
lios naturales vel spurios: & idē tenet ibi Ang.
dicens esse pulchra verba, tenet etiā Bald. ibi. 2.
col. nu. 4. Pau. de Cas. in l. 4. illiustit. Ang. in d.
l. hos accusare. §. oibus. ff. de accus. 1. col. in fine.
tenet etiam Azo in summa. C. de in ius vocan-
do. 2. col. nu. 7. Præpo. in c. per venerabilē, qui
fi. sint legi. fina. col. licet glo. in d. l. parentes. ff.
de in ius vocand. teneat hoc esse verū in natu-
ralitantum: secūs in spurio, nephario & ince-
stuofo: quam expressē tenet & sequitur Imola
in l. Lucius. §. si de lega. 2. idē Imo. in l. ex facto.
§. si quis rogatus. cl. 1. ff. ad Trebel. 5. colum. &
pe. & ibi Alex. n. col. nu. 25.

53 Tertiò infero q̄ talis filius naturalis vel spuri⁹
potest accusare de morte patris, tanquā pro-
sequens suā vel suorum iniuriā: ita Bar. in l. 2. ff.
de accus. 2. q. Ange. in l. 1. eiusdem titu. Bal. no.
no. in l. 1. C. quia accusa. non po. n. col. nu. 50. cū
modificatione de qua ibi per eum: quod tamē
intellige & declara. vt per Imol. in l. ex facto. §.
si quis rogatus. cl. 1. penul. colū. in medio. ff. ad
Trebel. & ibi Alex. 17. nu. 40.

Quartò infero q̄ sicut parentes possunt insti-
tuere filios legitimos & naturales in minus so-
lenni testamento, vt in l. hac cōsultissima. §. ex
imperfecto. C. de testa. ita etiā instituere filios
vel descendentes naturales tantūm in eo quod
capere possunt: ita tenet Spec. in titu. de in l. tru.
edit. §. compendiosē. versu. quid si mulier. Albe.
& Pau. de Ca. in dicto. §. ex imperfecto. de quo
articulo latius dixi suo loco.

Quintò infero q̄ sicut filius legitimus prohi-
betur testificare pro patre vel cōtra patrē. ra-
tione affectionis naturalis & reuerentiæ, vt in
l. parentes cū materia. C. de testi. & in l. 4. ff. eo.
ita etiā phibetur filius naturalis vel spurij: ita
reperio q̄ tenet in specie Bal. in dicta. l. paren-
tes. ff. de in ius vocand. 2. col. nu. 4. Imo. in l. ex
facto. §. si quis rogatus. cl. 1. ff. ad Trebel. fin. col.
in princ.

54 Sextò infero q̄ poena priuationis & inhabili-
tationis filiorum, quæ ipsis inferuntur propter de-

lictū criminis maiestatis diuinæ vel humanæ cō-
missum à patre, de qua per tex. in c. statutū. de
hær. lib. 6. & in l. quisquis. §. filij verò. C. ad l. Iu-
ma. habet etiā locū in filijs naturalibus vel spu-
rijs, dummodò habeant patrē certū: ita Cin. in
dicto. §. filij verò. 2. col. 4. q. princ. & ibi Bald.
3. con. 2. q. Ange. 1. con. nu. 5. Salice. 2. col. 3. q.
Septimò infero quōd talis filius naturalis vel
spurius poterit hodie retrahere rem patrimo-
nij vel generis, considerata affectione natura-
li, in qua se fundant. ll. regie. & in expresso ita
tenet Motaluus in l. 13. tit. 10. lib. 3. fo. ll. antepe.
columna. versu. item quæro & c. & allegat Gui.
& Pe. ita tenentes. tenet etiam Rainun. in repe-
tit. l. dudum. C. de contra empr. 24. q. Nec ob-
stat q̄ talis filius non succedat in bonis patris,
quia illud est si vult succedere imediatē patri:
secūs verò alijs, quia pōt etiā in bonis patris: vñ
meritò postquam alteri vendidit, potest re-
trahere: vel aliter & secundò respondeo, q̄ li-
cet non possit succedere patritulo lucratiuo,
tamen bene potest succedere titulo particulari
oneroso, vt suprā conclusum est.

Cōtrariū tñ videt verius, imò q̄ non possit re-
trahere, quia ratio in qua se fundant prædictæ
leges, scilicet ne res exeat de familia, non mili-
tat in spurio cū in eo cesset legitima succes-
sio. Secundò facit quia hodie de iure regio talis
filius spurij non potest acquirere bona patris
etiam titulo particulari oneroso: & istam par-
te tenet doctor de Villa Diego in repe. c. cōsti-
titus. de in integr. resti.

Octauò nota. infero q̄ filius naturalis natus ex
parte nobili, erit etiā nobilis: ita tenet Bart. in l.
pronunciatio. §. familia. ff. de verb. sig. idē Bar.
& alij in l. fi. C. eo. tit. idē Barr. in l. tutelae. ff. de
capi. dimi. Ioan. Andr. in additi. ad Specu. in tit.
qui fil. sunt legi. 2. col. in prin. Abb. Pa. notabili-
ter in c. in p̄sentia. de proba. 7. col. nu. 23. vbi di-
cit q̄ quando tractatur de priuilegio vel cōmo-
do, veniunt filij naturales ex quadam humani-
tate & benignitate.

Contrariū tamen tenet Bal. in l. cum antiquo-
ribus. C. de iure lib. 4. col. idem Bal. in l. cum le-
gitimæ. ff. de statu. homi. idem Bal. in l. genera-
liter. §. cūm autem. C. de insti. & substitu. idem
Bal. in c. per tuas. de maio. & obe. idem Bald. in
c. innotuit. de elec. fi. col. Platea in l. si senator.
C. de digni. lib. 10. Flo. in l. qui testamētū. ff. de
proba. pro qua sententia & conclus. est hodie
quædam no. l. Par. l. 3. tit. 15. 4. part. & l. 2. titu.
13. quarta parte.

Sed pro concordia dico quōd aut filius natu-
ralis est natus ex concubina cetera & retenta in
domo

Commentarij,

domo, & tunc est nobilis, & gaudet honore & nobilitate patris: & ita procedat prima opinio pro qua est hodie. l. i. titu. n. 7. part. & licet hodie non sit natus ex concubina retenta in domo, sufficit quod concurrant requisiti in l. i. sequenti: si verò non sit natus ex tali concubina certa, non sit nobilis & non gaudeat honore & nobilitate patris: & ita procedat secunda opinio, & leges Partitæ, primo loco allegatæ: & hoc intellige modò talis filius sit naturalis tantummodo, incestuosus, nepharius, vel natus ex damnabili coitu.

Nonò infero quòd sicut filius, vel descendens potest transmittere hereditatem iure sanguinis ad descendentes posteros legitimos & naturales, vt in l. vna. C. de his qui ante aper. tabu. ita etiã poterit transmittere ad filios vel descendentes naturales tantum in casu quo possunt succedere: & de eodem modo talis filius vel descendens naturalis qui est hæres patri vel matri, ex testamento vel ab intestato, poterit hereditatem transmittere in descendentes eius, quia prædicta l. vna & eius privilegium fundat se in ratione sanguinis: & in expresseo ex isto fundamento istam sent. & conclu. tenet Ioan. de Imo. in l. ventre præterito. ff. de acquir. hære. n. col. Areti. ibi. 15. col. Sali. in l. apud hostes. C. de suis & legi. hære. si. col. pen. q. & istam opi. ego teneo, licet contrarium teneat expresseo Ang. & Corn. in l. vna. C. de his qui ante aper. tabu.

Aduertendum tamen quòd omnia quæ supra dicta sunt habeant locum & procedunt in filiis naturalibus vel spurij non legitimatis: si verò sint legitimati dubiũ est an succedat in bonis parentũ, & eorũ nobilitatibus, prærogatiuis, dignitatibus, & officijs: pro cuius perfecta & necessaria declaratione dico, quòd principaliter duobus modis potest in iure nostro fieri legitimatio: vno modo per rescriptũ principis: alio modo per subsequens matrimonium. Per rescriptum principis fit quando princeps non recognoscens superiorem concedit legitimatiõnem filio naturali, vel spurio: & restituit eum primis natalibus quib⁹ oēs homines liberi & legitimi nascebantur: tex. est in Auth. qui mo. natu. effi. legi. §. si quis verò non habens, & sit igitur licentia. & quasi per totum, colla. 6. & ibi commu. docto. tex. in auth. qui. mo. natu. effi. sui. §. si quis ergo filios. & quasi per totum. colla. 7. & ibi etiam docto. tex. in auth. præterea. & in auth. item sine. C. de natu. libe. tex. in c. per venerabilem. qui si. sint legit.

Secundo modo fit legitimatio p contractũ matrimonij, nam si quis habet filios naturales ex-

concubina & postea cõtrahit matrimoniũ cũ ea statim tales filij ipso iure legitimantur, tanq̃ si à principio essent legitime nati: tex. est famosus & capitalis in c. tara. qui filij sint legitimi. cuius verba sunt, tanta est vis matrimonij, vt qui antea sunt geniti, per cõtractum matrimonij legitimi habeantur: tex. in c. i. eo. tit. tex. in l. cũ quis. C. de natu. libe. tex. in l. nuper. eod. tit. tex. in §. si. Insti. de nup. tex. in §. quibus. Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. text. in Authen. quib⁹ modis natu. effi. sui. §. si quis igitur dotalia. colla. 7. tex. in l. i. in fin. titu. 3. 4. par.

56 Quod tamen intellige quando tempore quo suscepit prædictos filios naturales poterat legitime contrahere matrimonium cum concubina, vt quia erant soluti: secus verò si aliquis eorum tunc erat vxoratus, vel coitus esset incestuosus: licet postea contrahant cum dispensatione vel ex qualibet alia causa, non poterant de iure cõtrahere matrimonium: quia tunc licet postea cesset illud impedimentũ & cõtrahant, nõ legitimantur filij: tex. est in d. c. tanta. verfic. i. qui filij sint legitimi. tex. in dict. l. cũ quis. C. de natu. lib. in prin. ibi. cuius matrimonij non est legibus interdictum: tex. in dicta. l. nuper. eod. titu. ibi. eam tamen cum qua poterat habere connubium, tex. in dicto. §. fina. Insti. de nup. ibi. cuius matrimonij minimè legib⁹ interdictum fuerat: tex. in dicto. §. quibus. ibi. eã tamen cum qua poterat habere coniugium: tex. in dicto Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis igitur dotalia. colla. 7. ibi. cui omninò licet copulari: tex. in l. 2. in. fi. titu. 3. 4. part. & in expresseo istam senten. & conclu. tenet Ioan. Andr. in dicto. c. tanta. 1. col. & ibi Cardinalis fin. q. Abb. pen. col. nume. 14. Anto. 3. col. nu. 15. Anca. 2. col. nu. 8. Ioannes Faber. in §. fina. Insti. de nuptijs. 2. col. nu. 2. & ibi Platea, Christopho. & commu. doct.

57 Nunc verò extende superiorem conclu. quæ habet quòd per contractum matrimonij legitimantur filij, vt procedat etiam si pater contrahat cum concubina in articulo mortis & in extremis, taliter quòd euadere nõ possit, nec subsit aliqua spes prolis recipiendæ. Primò quia proles vel susceptio liberorũ nõ est de substantia matrimonij, quando illud deficit ex defectu accidentalit: tex. est in cap. commissum. de sponsali. vbi ille qui proposuit religionem intrare, potest contrahere eo animo, vt statim in grediatur religionem, & tamen valet matrimonium: & ad hoc notat ibi Abb. & commu. scribentes. Secundo facit text. in cap. nuptiarum. 27. q. 1. in princ. iuncta glo. in verbo, in quibusdam

dam, vbi habetur quòd senex in maxima senectute constitutus potest contrahere matrimonium, licet non sit aliqua spes suscipiendæ prolis, & tenet matrimonium in humanitatis solarium: tex. in lege fi. C. de nuptijs. vbi disponitur quòd senex qui habet sexaginta annos potest contrahere matrimonium: sed aduertendum quòd hoc debet intelligi quando impedimentum suscipiendæ prolis non est certum: secus verò si sit certum & perpetuum, vt quia sit constitutus in postrema & decrepita ætate & senectute: taliter quòd impossibile sit generare, quia tunc non possunt cõtrahere ita glos. in cap. 2. de frigidis. & ibi Vincen. Gofre. Anca. Abb. Præpo. & commu. docto. & facit text. & ibi glos. or. & cõ. docto. antiqui in l. si serua. §. si spadoni. ff. de iure do. vbi ille qui est omninò castratus non potest cõtrahere, spado verò sic: & illum text. sic intelligit & declarat Soci. in l. 1. ff. solu. mati. 3. col. in fin. idem Socinus in l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. facit etiam text. in l. nuper. verfic. sufficiat. C. de natura: liber ibi, & spem tollendæ sobolis habeant: vbi dicit quòd matrimonium debet contrahi spe procreandæ sobolis: facit etiam ipsa constitutio matrimonij, vt habetur Gene. cap. 2. quæ fuit causa procreandæ sobolis, dum dicit, Crescite & multiplicamini.

Tertio pro hac sententia facit text. nota. in l. sed est quæsitum. in princip. ff. de liber. & posthu. iuncta glos. i. vbi habetur quòd senex vel spado qui generare nõ possunt, licet possunt contrahere matrimonium, inspecta potius natura quam accidenti. confirmatur per text. in l. i. verfic. illud. ff. de adoptio. vbi spado qui ex accidenti generare nõ potest, bene potest adoptare: secus tamen est, in castrato qui omninò coire nec generare potest: quia nec contrahit nec adoptat, vt dixi supra pximo fundameto. Et in expresseo istam senten. & conclu. tenet Cius in l. nuper. C. de natura: libe. saltem eo casu quo filij naturales erant supersites, aliàs verò non: eis non extantibus, non teneat matrimonium: & ibi Bald. Ange. & Salic. tenet etiam Alberic. qui no. loquitur, in l. cũ quis eod. titu. 4. colum. verfic. circa tertium articulum. Ang. de Per. in l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. & ibi Aretinus, Rapha. Cuma. Socinus, & Iaso. Ioan. de Imo. in l. si quis posthumos. in fine, eod. titu. & ibi Alexan. & alij docto. Imola in l. Gallus. in princ. finali. col. prope finem. verfic. item nota. eod. titu. Bald. in c. i. §. naturales. 3. colum. nu. 10. si de feudo fue. controuer. inter domi. & agnatum vassalli. idem Bald. in

rubr. C. de prin. dotis. 2. col. post prin. Ange. in Authen. qui. mod. natu. effi. legi. in prin. nume. 2. colla. 6. Angel. de Aret. in §. fin. penult. colu. nume. 11. Insti. de nup. & ibi alij docto. Ioan. Andre. not. in dicto capitulo. tanta. 1. colum. in princip. qui filij sint legit. & ibi Cardina. 2. colu. nume. 6. Anton. de Butr. 3. colum. num. 14. Anca. 1. col. in fin. num. 4. Collectarius. 2. colum. in fin. nume. 5. Præpo. 3. col. nume. 7. Abb. in c. commissum. 1. col. nu. 3. de sponsa. ad dem Abb. in c. 2. de coniu. lepro. 1. colum. nu. 4. Iaso. Ioan. Andre. in regu. sine culpa. de regul. iur. in 61. & 2. colum. Anton. de Rosel. in tracta. legitimatiõnis. fol. 3. ver. vltim⁹ quæro. Ludouicus de Sardinis, qui not. loquitur in tracta. de legitimatiõ. in parte & rub. de legitimatiõ. per verum matrimonium in. 1. q. 2. volu. tractat. Contrariam tamen sen. tenet Richa. de Mal. in quadã disputatione sua, Bal. in dicta. l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. imò q non legitimantur filij, gl. ibi in verbo, nec atas. quam ad hoc reputat singu. tenet etiam Imola in l. cũ talc. §. Mæuiz. de con. & demò. saltem eo casu quo esset penitus in vltimò articulo & extremo mortis, q null la subest spes salutis. Sed resolutiue pro concordia dico, quòd licet contrahatur matrimonium in articulo mortis, taliter quòd nunc nec agere nec generare possit, bene valet matrimonium, & filij legitimantur per iura superius adducta, quia illud est vitium accidentale, & etiam quia per conualescentiam subest spes sobolis procreandæ, nec reputatur impossibilis talis cõualescentia quantuncunq; contrahens sit in articulo mortis, quia quo ad nos mors est incerta, quãdo & illa spes potetialis debet sufficere: si verò cõtrahens matrimonium sit constitutus in maxima & decrepita ætate, taliter quòd naturaliter non subest iam spes generandi, nõ valeret matrimonium, nec legitimantur filij: de hoc tamẽ dubito, ideo cogita: nam vi. quòd legitimantur quia subest spes prolis iam susceptæ. & potest dici de nouo suscepta propter nouam qualitatem legitimatiõnis: & hoc sentit Ioan. Andr. in dicto. cap. tanta. 1. col. & ibi Car. 2. colum. nume. 6. Anto. 3. col. nume. 14. Anca. 2. col. in prin.

58 Limita tamen & intellige superiorem conclu. quæ habet quòd per subsequens matrimonium legitimantur filij, vt procedat, præterquam si fiat in fraudem substituti vel fideicommissarij, qui ex aliqua dispositione est vocatus in defectu legitimæ prolis, & de illa fraude possit apparere vel cõstare, verè vel præsumptiue: ita singu. Ange. de Per. in dicta. l. sed est quæsitum. ff. de lib

delib. & posthu. & ibi Socinus. 2. col. Alex. ubi reputat hoc esse notabile, in l. si quis posthumus. 2. col. Et adde quod dicitur constare verè, quando expressè ipse pater vel mater dixisset & declarasset coram testibus se contrahere matrimonium propter odium & inimicitiam substituti vel fideicommissarij, vt excludatur à successione, quia tunc licet matrimonium teneat, non tamen excluditur substitutus: ita expressè tenet Alex. in dicta. l. si quis posthumus. 2. col. in med. versic. posset tamen. ff. de lib. & posthu. & confirmatur ex sing. sen. Abbatis antiqui in c. in presentia, de proba. vbi dicit quod licet monasterium in quo grauatus intravit excludat substitutum, vt in dict. c. in presentia. & in Auth. nisi rogati. C. ad Treb. tamen debet intelligi præterquàm si ingressus fiat in fraudem, quia tunc non excluditur: & q. de tali fraude potest verè constare, si ante grauat' ipse cõminatus fuit substitut' argumentò text. in c. sedes de rescriptis. & in c. in nostra. de sepul. & in c. officij. & in c. requiriti. & in c. si. de testa. & text. no. in pposito. in c. 2. de renu. li. 6. & ista sen. & cõ. tenet Ioã. And. in d. c. in presentia. fi. col. in. fi. & ibi notabiliter Abb. Panor. 16. col. nu. 45. & ibi moderni, precipuè Felin. 15. col. nu. 34. in cuius confirmationem allegat dominus Abb. text. quem dicit singu. in. c. si. 20. q. 3. vbi si quis inducitur per Episcopum vel Abbatem ad intradum religionem, causa bonorum non quaeritur monasterio, sed remanent apud hæredes: & illum text. ad hoc reputat singu. idem Abb. in c. præterea. de offi. deleg. 1. col. in fin. nu. 5. idem Abb. in c. cum dilectus fi. col. quod metus causa.

59 Item dicitur constare præsumptiuè eo ipso, q. contraxit in mortis articulo, vel maxima & de crepita senectute, & sic eo tempore q. non esset spes sobolis procreandæ: quia tunc alio non probato præsumitur contraxisse in fraudem: ita singu. tenet Ange. de Per. in d. l. sed est quaesitum. ff. de lib. & posthu. argumento text. in d. l. nuper. C. de natu. libe. quem corruptè allegat. idem tenet Ang. in dicta. l. nuper. nu. 3. Et confirmatur ista decisio Ange. ex doctrina sing. Bal. in c. in presentia. de proba. sexta columna. nu. 34. vbi dicit quod si quis ingreditur religionem in articulo mortis & profitetur, non excludit substitutum: quia videtur fecisse in fraudem substituti: argumento text. not. in l. filiar. meæ. ff. solu. matri.

Sed ista decisio & conclusio Ang. aperte est falsa, quia aliàs sequeretur q. nullo casu legitimerentur filij per contractum matrimonij in articulo mortis: cuius cõtrarium tenet communis

nis opi. vt supra cõclusum est. Et ita in specie reprobatur Alex. in d. l. si quis posthumus. 2. col. de lib. & posthu. & ibi Iaso. pe. col. nu. 10. similiter etiam est falsa illa sententia & con. Bal. in dict. c. in presentia. vt patet ex superioribus, & in specie eam reprobatur ibi Felin. 15. col. nu. 34. Item etiam dicitur constare præsumptiuè de fraude, quado quis cõtraheret matrimonium in articulo mortis cum tali muliere cum qua honestè non potuit contrahere, attentata qualitate personarum & loci: puta si cõtraheret cum ancilla, vel famula: vel vili persona: quia tunc non excluderetur substitutus: argumento text. in l. cum ita legatum sit. ff. de conditio. & demonstratio. & in l. nepos Proculo. ff. de verbor. significa. text. in l. si rogatus. §. matrimonij. ff. de manu. vindi. text. in l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de contra. tabu. facit etiam text. in Authen. quib. mod. natura effi. legi. §. si iugur licentia. colla. 6. vbi habetur quod licet eo casu quo potest fieri legitimatio per contractum matrimonij, non possit fieri per rescriptum principis: nec alio modo: tamen debet intelligi, si honestè potest contrahi, & sine dedecore & ignominia: secus verò aliàs, quia tunc non tenetur quis contrahere: & ad hoc notat ibi glo. or. Ange. & cõ. docto. & ad hoc illud text. dicit sing. & vnicu. Bal. in c. illud. 1. col. nu. 3. de præsump. notat etiã & cõmẽ. idem Bal. in §. per tuas de maio. & obe. nu. 5. notat etiam & commendat Platea in §. si. in. l. de nup. fina. col. tenet etiam & reputat singularem Iaso. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. 21. col. nu. 90. & illum text. iuncta glof. reputat singu. Anto. de Rosel. in tracta. legitimi. fol. 96. versic. modò visò de causa. nu. 2. ita refert Socinus in dicta. l. sed est quaesitum ff. de libe. & posthu. 2. col. dicens ita vidisse cõsultum per aliquos solennes doctores: sed in veritate ista opinio & cõclusio est falsa: quia text. in dicto. c. tanta. cum simi. dicit quod indistinctè filij legitimerentur per subsequens matrimonium, si tempore procreationis filiorum poterat esse inter parentes matrimonium. Sed constat quod matrimonium tenet etiam cum ancilla, vel famula, vel vili persona, vt in Authen. vt liberti de cætero. colla. 6. & in Authen. de trien. & femi. §. quod autem. colla. tertia, & ita expressè tenet Socinus vbi supra. Et ante eum expressè voluit Hostien. in summa, qui filij sint legitimi. §. fin.

Secundò principaliter limita, præterquam si talis infirmus existens in articulo mortis vel senex in decrepita ætate constitutus amiserit sensum, taliter quod deficeret sibi consensus ad cõtrahen-

trahendum: quia tunc nec matrimonium tenet, nec filij legitimerentur: argumento text. in capit. ruz. de spon. & in terminis ita tenet Anto. §. de Rosel. in tracta. legitimi. Socinus in dicta. l. sed est quaesitum. ff. de lib. & posthu. 1. col. in fi.

60 Itẽ quæro in materia nostra si ille qui habet filios naturales ex concubina contrahit matrimonium cum legitima vxore, & ea mortua contrahat cum concubina, an prædicti filij legitimerentur: & videtur quod non. Primò quia ista legitimatio quæ fit per subsequens matrimonium inducitur à iure per modum & viam fictionis, quia ius fingit matrimonium antea esse contractum: ita probat text. in dicto. c. tanta. & ibi expressè tenet Inno. Abb. & cõmu. opinio. Sed fictio requirit duo extrema habilia, scilicet tempus à quo incipit, & tẽpus ad quod extenditur: text. est in l. bonorum. ff. rem ra. ha. text. in l. quoties. versic. & ideo. ff. de noua. text. in l. cum hæredes. §. 1. ff. de acqui. posse. text. in l. eius qui apud hostes. ff. de testa. text. in l. donationes quas parentes. iuncta glof. or. & cõ. opi. C. de dona. intervi. & vxor. text. in l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. & tenet magistraliter Bar. in l. si is qui pro emptore. 3. col. & 3. oppo. ff. de vsuca. & ibi cõmu. docto. sed in nostro casu & q. licet reperiat habitas in tẽpore à quo incipit fictio, hoc est in tempore quo contrahitur matrimonium, tamen deficit habitas in tẽpore ad quod fit extensio, cum medium tempus sit inhabile propter matrimonium contractum cum legitima vxore, quod quidẽ mediũ videtur impedire transitur fictionis ad extremum ad quod confirmatur: quia medium inhabile impedit extrema cõiungi in acquisitione iuris vel effectus: text. est in l. seruitutes. la. 4. §. fin. ff. de serui. ritu. generali. text. in l. qui sella. §. si. ff. de serui. rus. præ. text. in l. tria prædia eo. tit. text. in l. hæredes palã. §. fin. ff. de testamen. text. in l. hac consultissima. C. de testa. text. in l. 1. ff. de verb. obliga. text. in l. continuus. eo. titu. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Ludouicus de Sardis, in tractatu de legitimatiõne, in parte & rub. de legitimatiõne per verũ matrimonium. 2. q. Sed his nõ obstatibus contrariũ est tenendũ, imò q. prædicti filij legitimerentur, & matrimonium retrahitur. Primò, quia text. in dicto. c. tanta. & iura similia non requirunt aliquam habitatem in medio tempore, sed tantum in suis extremis. Secundò pro hac sententia & con. facit bonus text. in Auth. qui mo. na. effi. legi. §. si verò solũ modò. in fin. colla. 6. ibi, aut primitus natis. colla. 6. vbi dicit quod filij naturales, modò nascã-

tur ante natiuitatem legitimorum, modò post, semper legitimerentur per subsequens matrimonium: ergo patet quod postquam quis habuit filios naturales, duxit vxorem ex qua procreauit legitimos, & ea mortua contrahit cum concubina: & ad hoc illum text. notat & commendat Ang. in §. si quis verò non habes. eo. Authentico. & illum text. ad hoc reputat singu. Ang. in l. nuper. in fin. C. de natu. libe. idem etiam probat text. in l. diui Constantini. C. de natu. libe. text. in Auth. de incest. nup. §. dubitatum. colla. 2. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Ioã. And. in dicto. c. tanta. 1. col. post prin. & ibi Anto. 3. col. nu. 15. Car. 2. col. num. 5. Abb. Panor. 2. col. in. 2. no. Anca. 3. col. nu. 12. Præpo. 10. col. nu. 14. Ioan. Andr. melius q. alibi, in regu. sine culpa. de reg. iur. in. 6. vbi plenè disputat. 3. & 4. col. Anca. in. c. licet de voto. fin. col. & q. Barto. in l. bonorum. ff. rem ra. ha. 2. colum. in fine. Albe. in l. cum quis. C. de natu. libe. 3. col. versic. circa secundum articulum. & ibi Ioan. Fab. in suo Breuiario. Bald. in l. pen. §. vxor. in. fine. ff. solu. matri. Ange. & Imo. in l. cum decem mihi. §. si. ff. de solu. Ange. in §. fin. Institu. de nup. fi. col. & ibi Platea. 2. col. post prin. Paul. Alexan. & moderni in l. Pomponius. §. quaesitũ. ff. de acqui. posse. tenet etiam no. & melius quàm alibi Anto. de Rosellis in tractatu legitimatiõnis, fol. 3. versic. quæro vterius. 1. volu.

61 Itẽ quæro si quis habet filium naturalem, & ex eo nepotẽ legitimũ & naturalem qui non potest succedere auo ab intestato, nec habet iura legitimi quo ad ipsum auum, vt in l. fina. C. de natu. libe. & postea mortuo filio naturali qui erat in medio, contrahat matrimonium cum concubina, ex qua suscepit prædictum filium naturalem, an legitimeretur nepos quo ad ipsum auum, & certè est subtilis & notabilis quaestio, & videtur dicendum quod non.

Primò quia legitimatio debet prius facere fundamentũ in ipso filio, vt ex eo faciat trãsitũ ad nepotes & alios descendentes: quia principaliter de eius persona & fauore tractatur, non de nepotibus vel alijs: argumento text. in dicto capit. tanta. cum similibus. Sed ille filius reperitur mortuus: ergo nepotes vel vteriores descendentes non possunt legitimeri.

Secundò in confirmationem eius facit text. in l. qui libertinus. §. posthumus. ff. de ope. liber. vbi dicit text. quod si libertus promittit domino suo aliquas operas causa libertatis, non tenetur eas præstare si postea suscipiat duos pluresve filios, sed statim ab illa obligatione & promissione liberatur, vt dicit text. in princip. illius

illius legis: tamen si talis libertus decessit relicto posthumo in ventre vxoris qui natus est post mortem liberti patris eius, non liberantur hæredes ab obligatione operarum: quia liberatio debet incipere & fundari in persona liberti. Tertio, quia inhabilitas medij per quod fit transitus de vna persona ad aliam impedit iuris effectum & acquisitionem: text. est in l. i. §. certum. ff. de acquir. possess. & confirmatur, quia medium inhabile impedit extrema coniungi: text. est in l. qui sella. §. si. ff. de serui. rusti. præ. text. in l. tria prædia. cod. tit. cum simi. & in expresso ex prædicto fundamto istam sententiam. & con. tenet Paul. de Cast. in dicta. l. i. §. certum. ff. de acq. poss. & ante ipsum ita tenet Guiler. de Cu. in l. Benignius. ff. de legibus. & ibi tenet Albe. & Bal. tenet etiam Paul. in l. scire leges. eo. tit. Alexan. no. in l. Gallus. §. si eius. pen. col. nu. 9. ff. de libe. & posthu. Anto. in: c. p. vne rabilem, qui filij sint legi. 13. col. in fine. vers. requiritur tertio. Iaso. no. in l. si is qui pro emptore. ff. de v. sup. cap. 31. col. nu. 138. Platea in. §. fin. Insti. de nup. 2. col. in medio. Anto. de Rosel. in tracta. legi. 3. fol. nume. 31. Ludouicus de Sardis in tracta. de legitimatione. in parte & rub. de legitimatione per verum matrimonium. in. §. q. princip. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod legitimetur nepos quo ad ipsum auum.

62. Primo, quia considero quod legitimatio & virtus eius non procedit favore filiorum naturalium, sed principali favore ipsius matrimonij: ita probat text. in dicto. c. tanta. in prin. ibi dum dicit, tanta est vis matrimonij &c. Et per eum ita tenet & declarat ibi Abb. Panor. i. co. in. i. not. & Anca. 2. col. in prin. Præp. 18. col. nu. 22. & est de mente omnium doctorum ibi. Ant. de Rosel. in tracta. legi. fol. 4. vers. venio ad examinandum. in prin. vnde si reperiantur filij superuiuentes ipso iure legitimantur, & similiter nepos & omnes alij descendentes: si vero filij non reperiantur, tunc legitimabitur nepos & alij descendentes: quia cum ipsa legitimatio dependeat ab ipso matrimonio, virtute & potentia eius omnes personas respicit & comprehendit, & vna persona deficiente, legitimatio operabitur effectum suum in alijs.

Secundo pro ista sen. & con. facit, quia de adoptione vel arrogatione ad legitimationem valet argumentum glo. quæ est no. & or. in l. i. §. fin. in gloss. si. in prin. ff. ad municipales. quam ad hoc notat & commendat Iaso. in Rub. ff. de libe. & posthu. 2. col. nume. 7. simi. gloss. est in l. cum in adoptiuis. vers. & ideo sancimus. C. de

adopt. quam ad hoc notat & commen. Bal. in eadem. l. 2. colum. nu. 6. pro quibus facit text. in l. i. ubi dicitur. in. fi. C. de nat. libe. quem ad hoc notat Bal. in l. i. C. de iure aureo. annulo. 2. col. prope fin. & isto argumento vtitur Bald. & doct. in l. si te parens. C. de suis & legi. hære. imò plus iuris debet esse in legitimatione, quam in adoptione vel arrogatione: quam filius legitimatus habet naturalia primordia quæ non habet adoptatus vel arrogatus, secundum Bal. in dict. l. si te parens. C. de suis & legi. hære. & fauorabilior est legitimatio quam adoptio vel arrogatio, secundum eundem Bal. in l. nec absens. in. fi. ff. de ado. sed bene potest quis adoptare vel arrogare aliquem in nepotem, dato quod nunquam habuerit filium, vel si habuit mortuus est: text. est in l. adoptare. ff. de adop. tex. in l. adoptiones. no. solu. eo. titu. tex. in §. licet. Insti. eo. tit. ergo in casu nostro pro contractu matrimonij legitimetur nepos, licet filius iam sit mortuus. Tertio, pro hac sen. & con. considero nouiter text. in dict. c. tanta. ibi dum dicit, vt qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur: vbi probatur quod beneficium illius text. non restringitur solum ad filios naturales, sed extenditur etiam ad omnes alios descendentes ex eo: ergo licet aliqui eorum reperiantur mortui tempore contracti matrimonij, bene legitimantur qui sunt viui.

Quarto facit text. in l. si filium. ff. de gradibus, vbi habetur quod si quis adoptauit vel arrogauit aliquem in filium, filio legitimo iam mortuo, talis filius adoptiuus videtur frater alterius filij legitimi iam defuncti.

Quinto & singulariter facit, quia in materia fictionum ista est doctrina & regula valde notabilis, quod sufficiunt extrema habilia circa reuel causam de qua principaliter agitur, & super qua principaliter fingitur: non vero requiruntur in his que in consequentia veniunt & taguntur: argumento text. in l. i. C. de capti. & in l. pen. ff. de suis & legi. hæred. & istam theoreticam & doctrinam ponit Barto. in repetit. l. si is qui pro emptore. ff. de v. sup. cap. 7. colum. vers. vel dic clarius. & 16. col. vers. dicendum est ergo: & ibi alij doct. præcipue Iaso. 2. col. nu. 140. Sed in nostro casu principaliter agitur & tractatur de matrimonio, & circa illud principaliter versatur fictio: ergo sufficit quod extrema sint habilia respectu eius, incidenter vero & in consequentiam agitur de legitimatione filiorum, ideo respectu eorum non requiruntur extrema habilia: & pro hoc facit bene text. in l. si filium. ff. de gradibus.

Et in expresso istam sen. & con. tenet Socinus, licet

licet non ita bene fundet, in l. Gallus. §. si eius. 2. col. in med. ff. de libe. & posthu. Præp. in dicto. c. tanta. 18. col. 14. q. nu. 24. Alciatus in tractatu præsumptionum in. 1. par. 20. col. & ibi eius additionator. Et confirmatur ex notabili sen. & doct. Bar. in l. Gallus. §. tunc de lege Velleia. fi. col. pe. q. ff. de libe. & posthu. vbi tenet quod bene potest quis legitimare per rescriptum principis nepotem spurium post mortem patris sui, & ibi tenet com. opi. doct. præcipue Iaso. pe. col. nu. 15. tenet etiam Anto. de Rosel. in tra. legi. fol. 96. vers. modo viso de causa. 2. col. nu. 9.

63. Item quero si quis habet filium naturalem ex concubina, & postea habuit filium legitimum & naturalem ex vxore legitima, qua mortua contraxit matrimonium cum concubina, & per consequens legitimatur talis filius naturalis, cum medium matrimonium non obstat, vt supra dictum est, an talis filius legitimatus succedat in regno vel maioratu qui de necessitate debet venire ad primogenitum, an vero succedat & præferatur filius legitimus & naturalis secundo genitus: & videtur quod filius naturalis legitimatus præferatur. Primo, quia matrimonium contractum cum concubina retrahitur ad tempus quo habuit accessum, ad concubinam, vt in dict. c. tanta. cum similibus: & ibi com. opi. si retrahitur ergo quo ad omnes effectus, argumto text. in l. potior. ff. qui po. in pig. ha. text. in l. necessariis. §. qd si pendente. ff. de peri. & co. rei v. confirmatur, quia quando lex vel canon inducit aliquem actum fictum loco alterius veri, intelligitur tribuere actui ficto omnes qualitates & effectus quæ resultarēt ex actu vero: ita probat text. in l. lege Cornelia. ff. de testa. & ibi expressè notat Fran. de Are. in. i. notabili. Confirmatur & secundo, quia si contrarium diceremus & iste filius naturalis legitimatus non succederet, sequeretur quod certo tempore & quoad aliquam esset naturalis, & quoad aliam esset legitimus; quod est monstrum & impossibile: argumto glo. ord. & eorum quæ ibi notantur in. c. cum inhibito. §. 1. de cla. despon.

Secundo & principaliter facit text. in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. reliqui. col. 7. vbi dicitur, quod filius naturalis legitimatus habet quod consequitur omnes illas successiones quas haberet si esset legitimus & naturalis: idem probat text. in. §. adoptionis. in fi. eo. Auth. facit bonus text. in l. qui in prouincia. §. diuus. in fi. ff. de ritu nupt. & in expresso istam sen. & con. tenebat Guilielmus Accursius doctor antiquus quem refert Ioan. An. in regula. sine culpa. de regu. iu. in. 6. 10. col. in fi. vers. ad solutionem. tenet etiam & firmat

Collectarius in dict. c. tanta. qui filij sint legitimi. 1. col. nu. 3. tenet etiam expressè Barto. si est eius lectura, in Auth. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus. fina. q. Felin. in. c. prudentiam. de offic. de leg. 3. col. nu. 9.

64. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod præferatur filius legitimus & naturalis natus ex legitima vxore. Primo quia in filijs & descendibus ius successionis competens in bonis parentum, est considerabile etiam in vita eorum, & est quedam spes probabilis tam de iure naturali quam positiuo: text. est in l. scripto. ff. vnde liber. text. in l. cum ratio. ff. de bon. dam. text. in l. in suis. ff. de liberis & posthumis. tex. in l. i. §. qui sunt in potestate. ff. si quis omi. cau. testamen. text. in. §. sui. Insti. de hæredum qualitate & differentia. tex. in. §. sui. Insti. de hæred. di. quæ ab intesta. dese. & tradit Bartol. & doct. in l. i. §. si impuberi. ff. de colla. bono. & in l. 2. ff. si à parenti. quis fac. maiu. & in l. fina. de de libe. agnos. & in l. post emancipationem. §. illud. ff. de libe. lega. & in l. 3. C. de in. & fac. igno. tradit etiam Barto. no. & melius quam a libi in l. is potest. ff. de acq. hære. 2. colum. in fin. & facit autoritas Pauli ad Galatas, cap. 4. si filius, ergo hæres. & facit quod habetur Leuitici, capit. 25. ergo in nostro casu & quæst. illud ius successionis statim fuit quæsitum ipsi filio legitimo & naturali, quod sine eius factio vel culpa ab eo auferri non potest: vt in regula id quod nostrum. ff. de regu. iur. Secundo principaliter facit, quia legitimatio est quedam natalium restitutio: vt in Authen. qui. mo. na. effi. legi. §. liceat igitur. colla. 6. ibi filios restituere naturæ, sed restitutio nunquam trahitur retrò in præiudicium alterius, & iuris sibi quæsitum: vt probat text. no. in l. 2. & in l. 4. ff. de nata. resti. text. in l. & si sine §. sed quod Papinianus. ff. de mino. tex. cum ibi notatis, in l. si. C. de repu. hære. & tenet glo. no. ordinaria. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in verbo, emancipatus. in fine. ff. de libe. & posthu. & ibi Bar. 4. col. nu. 12. Bald. Pa. Imo. & co. doct. & in expresso, quod legitimatio non trahitur retrò in præiudicium alterius, probat text. not. in dicta. Auth. qui. mo. na. effi. de. §. liceat igitur. colla. 6. ibi, & suos de cetero sub potestate habere: text. etiam in. §. sit igitur licentia. eodem Authen. ibi, & hoc factio exinde filios, frui tali solatio: & notat & commendat Ange. in. §. si quis vero non habens. eodem Authen. ergo in nostro casu & quæstione, ista legitimatio: quæ fit per subsequens matrimonium, non trahatur retrò in præiudicium filij legitimi & naturalis, & iuris sibi iam quæsitum, maxime quod ista legitimatio

Ant. Gō. in ll. Tau. H timatio

timatio principaliter procedit favore & virtute matrimonij: vt supra dixi. Sed ibi concurrunt aliud primum matrimonium, ergo in damnum & præiudicium non debet fieri legitimatio, sed primum semper præferatur in omni iure & effectu descendenti matrimonio, argumento text. qui bene in proposito facit, in l. alsiduis. versic. exceptis. C. qui po. in pig. ha. Tertio principali ter facit. tex. in. c. si prote. de rescrip. lib. 6. vbi. si alicui prius sub conditione mandatur provide ri de præbenda vel beneficio vacaturo, & alteri secundo pure, qui secundus pendente conditione primi receptus fuit, ille præferatur licet postea verificetur conditio & primus etiam receptus fuit. Quarto notabiliter facit tex. in. c. quã nis. eodem titu. de rescrip. lib. 6. vbi si Papa concessit alicui gratiam, per quam mandabatur si bi provideri in certa ecclesia de beneficio vacaturo, & talis gratia fuerit reuocata & alteri concessa, licet postea primus fuerit ad gratiam restitutus, nõ præferatur secundo, cui ius erat quæ situm: quia eius restitutio debet intelligi sine præiudicio tertij: facit etiam tex. in. c. si apostolicæ. de præb. lib. 6. Quinto facit tex. in. l. quoties. C. de rei ven. vbi habetur, quod semper ille est potior in aliquo iure, in quo concurrunt traditio & qualitas prælationis: ergo in proposito nostro præferatur filius legitimus: quia in eo prius concurrerat qualitas legitimatatis, & per consequens ius successione.

65 Sexto & finaliter pro hac sen. & con. facit: quia in decisionibus causarum potest allegari æquitas & ratio naturalis tanquam lex scripta: text. est valde nõ. in. l. scire oportet. §. sufficiat. ff. de execu. tut. ibi, cuius fidem sufficit firmare ex ipsa naturali iustitia, quem ad hoc nõ. & cõ. ibi Iacõ. C. inus. Bal. & alij doct. antiqui. illum etiam tex. ad hoc nõ. Bald. in. l. cũ antiquioribus. pen. col. C. de iu. delibe. tex. in. l. cũ ratio. ff. de bonis damna. cuius verba sunt, cum ratio naturalis quasi lex quædã &c. & ibi notat Albe. & alij docto. Item facit, quia ratio nihil aliud est secundum Philosophos quam adæquatio veritatis ad intellectum. Item etiam facit secundum Aristot. quod querere legem vbi est ratio naturalis, est infirmitas intellectus. Sed in nostro casu & q. mulier nobilis vel quælibet alia vxor legitima reperiretur grauer decepta, si filius eius legitimus non succederet cum aliis non contraheret, si alter naturalis legitimus deberet succedere in maioratu, & præferri filio legitimo: ergo talis filius legitimus & naturalis succedat & præferatur filio naturali legitimo: & in expresso istam sen. & con. scilicet q. præferatur si-

lius legitimus, tenet Ioan. And. in dicto. tanta. qui filij sint legi. i. col. post princ. & ibi Ant. pe. co. Card. 2. col. nu. 5. Anca. pe. co. nu. 2. Præpo. in. c. per venerabilem. §. quod autem. eod. titu. vbi plenè loquitur. 17. col. nu. 32. Ioan. Andr. latius & notabiliter quam alibi in regula, sine culpa. de regu. iu. in. 6. 8. colum. versic. secunda etiam principalis quæstio. Dominicus. in. c. si prote. 2. col. nu. 7. de rescriptis. lib. 6. & ibi Anca. in fine. Iacob. de Bellouisu, in Authen. qui. mo. na. effi. sui. §. tribus. 1. col. versic. quaritur. Iaco. Bu. in. l. quoties. C. de rei ven. 1. col. post princ. & ibi Bal. 2. col. nu. 6. Sali. 3. col. nu. 11. Pau. 2. col. nu. 4. Iaso. 9. col. nu. 40. tenet etiam Rainc. Ang. & Ioan. de Imo. in. l. cũ decem mihi. §. ff. de solu. Alber. in. l. cũ quis. penul. colum. C. de natu. libe. idẽ Albe. in. l. fin. 1. col. C. ad Mace. idem Albe. in. l. cõn. st. ff. ve. §. discipuli. fi. col. pen. q. tenet etiam Ange. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. fi. col. ff. de libe. & posthu. & ibi Paul. 1. pe. col. Alexã. pen. col. Iaso. 18. col. nu. 77. Platea. in. §. si in sti. de nupt. 2. col. post prin. tenet etiam latè & nõ. Anto. de Rose. in tract. legi. fol. 90. versic. restat. Martinus de Laude, in tract. de primogenitura. 2. fol. 32. & 33. q. Ioannes le Cirier. in tract. de primogenitura. 14. q. princ. Summa. syluestina, in verbo filij. nu. 15. Cifaentes in. l. 40. infra his. ll. Tauri, prima quæstio.

66 Quibus præsuppositis dico q. talis filius legitimus vel per cõtractum matrimonij, vel per rescriptum principis, habetur in omnibus & per omnia pro legitimo, & succedit parentibus ab intestato, vel ex testamento ex quouis alio titulo: imo quod magis est, habet iura suita tis & omnis eius effectus sicut vere legitimus: istud est singulare & vnicum dictum Bald. in. l. eam quã. C. de fideicõ. 1. col. in fine. quod dictũ dicit vnicum & non alibi Iaso. in. l. qui se patris. C. vnde libe. 4. col. nu. 12. idem Iaso. in. l. 2. ff. de vulga. §. col. in prin. nu. 20. pro qua sen. & con. facit tota rubrica, in rubro & nigro, in Authen. quibusmod. natu. effi. sui. colla. 7. & in specie tex. in. §. & quoniam varie. eodem. titu. ibi, nihil dissimilis legitimis. text. in. §. reliqui, eod. titu. ibi, damus habere etiam successione illam quam habent hi qui ab initio legitimi sunt. & in. §. si quis ergo. versic. si igitur licentia. eod. tit. quæ iura ad hoc considerat Corneus in. l. 3. C. de iure delibe. 21. col. nu. 17. tex. in Authen. quibusmo. na. effi. legi. §. sit igitur licentia. ibi, vt sub potestate eius consistant, nihil à legitimis filijs differentes. text. in. §. liceat. eiusdem tituli. ibi, & suos de cetero & sub potestate habere. tex. in. l. cũ quis in fine. C. de natu. libe. ibi, & omnes

omnes filios suos in potestate suis existere genitoribus. tex. nõ. & expressus in. §. quibus. In sti. de hæred. quæ ab intesta. defe. ibi, hæredum suorum iura nanciscuntur. quem ad hoc confiderauit Iason in rub. de libe. & posthu. 3. colum. nume. 10. Ex quo infero, q. tali filio legitimo debetur legitima: item q. si sit præteritus habet ius dicendi nullum de iure ciuili, & bono. posse. contra tabu. de iure prætorio: & si sit exhæredatus habet querelã: & deniq. habebit omnia illa remedia contra testamentũ patris quæ habet filius legitimus & naturalis: vt est text. clarus & expressus in Authen. de incestis nupt. §. dubitatum. in fin. col. 2. & hoc nedum quando erat iam legitimatus tempore testamenti, sed etiam si legitimitur postea, nam rumpitur ipso iure testamentum, tanquam agnatione vel natiuitate sui hæredis: de quo articulo plenè & nota. per moder. præcipue Iaso. vbi melius quam alibi tangit in rub. ff. de libe. & posthu. secunda & tertia columna.

67 Aduertendum tamen, q. hoc clarè procedit nõ extantibus alijs filijs legitimis & naturalibus, sed eis extantibus est dubium, an cum eis succedant legitimati? in quo articulo breuiter dico, q. si sunt legitimati per subsequens matrimonium tunc bene succedunt cum eis, quia inter eos nulla est differentia: si verò sunt legitimati per rescriptum principis, tunc dico, q. si in rescripto continetur, q. sint legitimati, etiam extantibus legitimis & in eorum præiudicium, q. princeps facere potest cum possit per legem rescriptum diminueret legitimam, succedunt cũ eis: alia verò si hoc non dictum est, nõ possunt succedere cum eis, nec talis legitimatio eis aliquod præiudicium facit: quia præsumitur q. si princeps sciret non legitimaret: ita expresse tenet Iacob. de Bello visu, in Authen. qui. mo. na. effi. sui. in prin. 2. col. ver. quaritur. & Salic. not. in Authen. item sine. C. de natu. libe. in prin. licet corruptè allegetur. item si quis. & hoc aperte voluit Hostien. in. c. tanta. 2. col. in prin. qui si. sint legi. tenet etiam nõ. Anto. in. c. per venerabilem. eodem titu. 13. col. in medio, nume. 15. & ibi Abba. 6. col. nu. 27. tenet etiam Paul. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posthu. penult. col. nume. 16. & ibi Aretinus. 13. colum. nu. 26. & ibi Iaso. 19. col. nu. 79. vbi dicit hæc cõ. opi. Paul. in. l. ex facto. in fine. de vulga. Iaco. Aluarotus in. c. 1. §. naturales. si de feudo fuerit cõtrouersia inter do. & ag. 2. colum. nu. 4. Ant. de Rose. in tract. legi. fol. 97. versic. modo videam. 2. col. num. 3. Verum tamen est q. aliqui doctores summæ autoritatis tenent contrariũ, imò

q. non possit princeps de plenitudine potestatis legitimare vt succedat cum legitimis: quia videtur contra ius diuinum, quo cauetur, nõ em̄ erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. vt habetur Genesis, capite. 21. & transumptinè in cadicat aliquis. 32. q. 4. & in epistola Pauli ad Galatas, capite. 4. si filius, ergo hæres per Deum. ex quo fundamento & ratione ita tenet Andreas de Iser. in dicto. c. 1. §. naturales. si de feud. fue. contro. 2. col. nu. 4. licet in eius lectura corruptè sit allegata illa rubrica. Sed ad hoc potest responderi, q. illa autoritas potest & debet intelligi q. spurius non succedat sine legitimatio ne: item & secundo: q. princeps potest diminueret legitimam filiorum.

68 Vnum tamen est q. eo casu quo talis filius legitimatus potest succedere cum legitimis, nõ poterit eũ pater meliorare in tertio & quinto per contractum vel vltimam voluntatem, imò nec poterit succedere in plus quam succedat filius legitimus, qui in minus succedit: ita probat tex. singu. & vnicus in iure, in Authen. qui mo. na. effi. sui. §. & quoniam varie. colla. 7. ibi, ita vt non amplius habeat vno horum qui ab initio legitimi sunt, & inter omnes minus habente: & ad hoc illud tex. dicit ibi sing. Ange. & illud tex. dicit vnicum Bal. in. c. per tuas. de maio. & obe. 1. col. nu. 3. & per illum tex. ita etiam tenet Iaso. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu. 21. colum. nume. 96. similis tamen tex. est in l. cõmuniũ. §. & quoniam. C. de natu. libe. Sed ego teneo contrariam sententiam. imò q. possit meliorari & in plus succedere, sicut verè legitimi? argumento text. in Authen. qui mo. natu. effi. sui. §. reliqui. colla. 7. text. in Authen. de incest. nupt. §. dubitatum. colla. 2. text. in Authen. qui. mo. natu. effi. legi. §. sit igitur. colla. 6. Nec obstat tex. in dicto. §. quoniam varie. quia intelligitur in legitimo per oblationem Curie, quia in eo coarctaret successio, vt patet ex sequentibus. Item adde quod si tempore legitimatationis pater non habebat filios legitimis & naturales, & postea illos habuit, q. de iure communi tales filij legitimati indistinctè succedunt cum alijs legitimis & naturalibus postea habitis: ita probat tex. nõ. in. l. si te parens. C. de suis & legi. libe. p. quæ ita tenet ibi Bal. & cõ. opi. tenet etiam Specu. in titu. de successio. ab intesta. versic. sed ex facto. nume. 31. tenet etiam Albe. in Authen. licet. C. de natu. libe. pe. q. tenet etiã. not. Anto. de But. in. c. per venerabilem. qui. si. sint legi. 15. col. nume. 18. & ibi Abba. 7. col. nu. 30. istam etiã con. tenet. nõ. Bartol. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pu. 2. col. nu. 3. Bal. in fi. Ange. 2. col. nu. 3. Imo. 3. Ant. Go. in ll. Tau. H 2 col.

col. vers. extra. glo. Alex. ibi. 3. col. nu. 20. Iaso. ibi. 4. col. nu. 15. qui dicit hanc esse magis communi. opi. Andrea. de Iser. in. c. 1. §. naturales. si de feu. fue. con. inter do. & ag. in. 2. col. nu. 5. Suma Syl. in parte filij. nu. 14. Anto. de Rose. in tract. legi. fol. 99. vers. vltimo quæro. nume. 25. Confit. mator quia actus legitimacionis fuit perfectus & consummatus tempore habili, unde postea non irritatur: contrarium expressè probat tex. no. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pu. in princ. vbi si pater qui habebat filium puberem & maiorem mutū, & impetrauit à principe vt possit ei pupillariter substituere & sic pro eo testari, & postea talis filius mutus duxit uxorem & pro creauit filium legitimum, statim censetur reuocata talis licentia principis: & per consequens ipsa substitutio pupillaris quam pater fecit, quæ vide tur cessare causa, per quam fuit talis licentia patri concessa: scilicet quia filios non habebat: & per illum text. ita tenet ibi Dinus quem refert Barto. Albe. & docto. Guido de Suza quem refert Ioan. And. in addit. ad Spec. Insti. de succe. ab intesta. vers. sed ex facto. Oldradus singulariter in confi. 247. 2. col. Pau. de Cast. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. in fin. & ibi Aretinus. 4. col. nu. 8. Guido de Suza, Albe. & alij docto. antiqui, in. l. tale pactū. §. fina. ff. de pactis. quo ad honores verò & alios effectus non irritat prædicta legitimatio secundum eos, & licet opinio Bar. esset magis communis, tamen hodie approbatur & confirmatur opinio Dini & sequacium, tanquam magis æqua, per. l. 12. infra his legibus Tauri, vbi expresse disponitur quod non succedant cū filijs postea natis ex legitimo matrimonio, vel cum filijs legitimatis per subsequens matrimonium, licet quo ad alia remaneat legitimatio valida, scilicet quo ad honores & dignitates patris, & quo ad succedendum agnatis & cognatis.

69 Item adde quod tales filij legitimati per subsequens matrimonium, vel per rescriptū principis, succedunt indifferēter omnibus agnatis & cognatis patris vel matris: & ipsi succedunt eis ab intestato & ex testamento sicut veri legitimi: ita probat tex. in Authen. qui. mo. natu. ffi. sui. §. reliqui. colla. 7. text. in. §. si quis ergo. eodem tit. tex. in. §. & quoniam variè. eodem titu. neq; obstat text. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. filium verò. colla. 7. quia tantum loquitur & debet intelligi in filio legitimato per oblationem Curia, Non alias: & ita tenet & declarat Barto. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. tribus colla. 7. idem Barto. in. §. qualiter. nu. 5. eodem titu. idem Barto. in Authen. de ince. nup. §. dubita-

tum. colla. 2. Specu. no. in titu. de succe. ab intestato. vers. quid de legitimatis per principem. nu. 21. Anto. de Bu. qui notabiliter loquitur in c. per venerabilem, qui si. sint legi. 45. col. nume. 17. & ibi Abba. 7. col. num. 28. Iaso. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vfuca. nu. 264.

70 Item quæro si rex vel princeps ad instantiam patris legitimauit filium naturalem, hoc pacto, vel clausula apposita, vt non possit succedere nisi in illa parte vel portione quam pater velit sibi relinquere, an valeat talis legitimatio vel non? & videtur quod talis legitimatio non valeat, imò quod illa clausula & modificatio ipso iure tollatur de medio, & remaneat legitimatio valida, pura & perfecta: vt filius legitimatus succedat tanquam verè legitimus, ac si talis clausula vel modificatio non esset apposita. Primo quia sicut filius legitimus & naturalis non potest dicilegitimus quo ad quid, & quo ad quid non: ita nec filius legitimatus, quia alias esset quid monstrum & impossibile, argumento text. in cap. per venerabilem. §. 1. qui filij sint legi. & gl. ordi. & ibi communis opinionis in cap. cum in hibitio. §. 3. de clandest. despon.

Secundo facit tex. no. in. l. si tibi. ff. de adoptio. vbi dicitur quod non potest quis adoptare vel arrogare filium alterius, vsque ad certum tempus: sed illud tempus subducitur de medio, & remanet adoptio vel arrogatio simplex & perfecta: & ad hoc notat ibi glo. ord. licet. com. docto. intelligant, quod imò vitietur totus actus adoptiois. Tertio facit, quia non potest quis esse in duplici statu contrariis: tex. est in. l. si pariter. in fine. ff. de libe. cau. tex. in. l. 1. vers. cu. fi. C. de lat. libe. causa. Confirmatur etiam, quia non potest pater filium suū emancipare quo ad vnum actum secundum commu. opinio. in. l. 1. §. hoc autem. ff. ad Trebel.

Quarto facit, quia pactū appositum contra naturam & substantiam alicuius actus vel contractus vitietur & tollitur de medio: tex. est in. l. cū precario. ff. de precario. text. in. l. cum manu facta. in fine. ff. de contra. emp.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod talis clausula & modificatio posita in legitimacione valeat, & teneat, & non subducatur de medio: sed illa non est proprie legitimatio, sed potius quædam dispensatio, quæ potest fieri quo ad quædam, & quo ad quædam non: argumento text. in. c. 1. de filijs natis ex matrimonio ad morganaticam cōtracto: in vsibus feudorum. text. in. l. 2. C. de iure aureorum annulorum. tex. in. l. si ab eo. C. de legi. hære. text. in. l. cum ex oratione. ff. de excu. tuto. & in expresso

presso istam sen. & con. tenet Ant. de Bu. in. c. per venerabilem. 14. col. in prin. ver. sed est dubium an pater, qui si. sint legi. Pau. de Cast. qui no. loquitur in. l. pactum dotale. C. de colla. fi. co. & q. & ibi Alex. 2. col. nu. 5. Iaso. 2. col. in medio. Phi. Deci. 5. col. nu. 14. idem Pau. no. in rub. C. de iure aure. annulorum. 1. col. nume. 5. idem Pau. post Angel. de Peru. in. l. si ab eo. C. de legi. hære. idem Paul. in. l. solet. ff. de iuris. om. iu. Soci. si ngu. in rub. ff. de libe. & posthu. r. col. & ibi Iaso. 3. col. vers. 2. notabiliter limita. Alexan. in. l. 1. §. hoc autem. ff. ad Trebel. si. colum. nu. 9. Geor. Natam. in. c. quamuis pactum. de pactis. lib. 6. 2. col. nu. 3. Ex his remanent etiam. ll. 10. vn decima, & duodecima quæ sequuntur sufficienter declarata: ideo amplius in eis non insisto.

TEXTVS.

POr euitar muchas dudas q̄ sue lé occurir cerca delos hijos q̄ muerē reziē nascidos sobre si si son naturalmēte nascidos, o son abortiuos. Ordenamos y mādamos q̄l tal hijo se diga q̄ naturalmente es nascido, y q̄ no es abortiuo q̄n nascio biuotodo, y q̄ alomenos despues de nascido biuio. xxiiij. horas naturales y fue baptizado antes q̄ muriesse, y si de otra mane ra nascido murio dētro del dicho termino, o no fue baptizado mādamos q̄l tal hijo sea auido por abortiuo, y q̄ no pueda heredar a sus padres ni a sus madres, ni a sus ascēdiētes: pero si por el ausencia del marido, o por el tiēpo del casamiēto claramēte se prouasse q̄ nascio en tiēpo q̄ no podia biuir naturalmente: mandamos q̄ aun que cōcurrā en el dicho hijo las calidades suso dichas q̄ no sea auido por parto natural, ni legitimo.

S Y M M A R I V M.

- 1 Filio præterito an competat ius dicendi nullum contra testamentum patris?
- 2 Intellectus ad textum in. §. ita demum. versiculo post heu. Insti. de hæredi. quæ ab intesta. defer.
- 3 Si posthumus præteritus nascatur in vita patris, & similiter in eius vita decedat, an testamentum re-

conualescat.

4 Per natiuitatem posthumi si rumpitur testamentum, & quid requiritur.

Lex. xiiij.

NOta decisionem huius legis, pro cuius perfecta declaratione dico & presuppono, quod testamentum in quo filius præteritur à patre, hoc est quando non est institutus nec legitime ex hæredatus, est ipso iure nullum, & filio competit ius dicendi nullum: tex. est in. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. text. in. l. 1. & per totum. ff. de iniusto, rupto. de quo magistraliter dixi suo proprio loco, scilicet in materia vltimarum voluntatum, in articulo de remedio & successione contra testamentum. quod tamen debet intelligi in filio iam nato: secus tamen est in posthumo, quia si præteratur non redditur testamentum nullum antequam nascatur, sed postea statim ipso iure efficitur testamentum nullum. tex. est capitalis & expressus in. l. posthumo nato. C. de bono. posse. cōtra tabu. cui? verba sunt, post humo nato qui neque hæres institutus à patre, neq; nominatim ex hæredatus est testamentum rumpitur: quod probat aperte tex. quia ablatiuus absolutus resoluitur in conditionem, vt in l. à testatore. ff. de condi. & de. ergo cum tex. dicit posthumo nato, intelligitur, id est si posthumus nascatur testamentum efficitur nullum: ergo ante natiuitatem bene valet: & ad hoc notat & cōmendat ibi glo. or. Odo. Petrus. Cinus, Iaco. Bu. Bar. Bal. Ange. Sali. Paul. Alexan. Iaso. Corneus. Fran. Cur. Phi. Detius, tex. in. l. 1. ff. de iniusto, rup. text. in. l. posthumi. eod. titu. text. in. §. posthumi. vers. 1. Insti. de exhære. libe. cuius verba sunt, in præterito valet quidem testamentum, sed postea agnatione posthumi rumpitur, & ea ratione totum infirmatur: & in expresso idem disponit lex. 20. titu. 16. part. cuius ratio vera & mētalis est, quia dum posthumus est in ventre, adhuc non est homo, nec in patria potestate nec sinitate: sed omnia iura sinitatis reseruantur sibi in tempus natiuitatis: text. est in l. si. ff. de colla. bono. ibi nam antequam nascatur, non potest dici in potestate morientis fuisse, tex. in. l. si. ff. de assignan. liber. tex. in. l. 1. §. toties. ff. de ventre in posse. mitten. text. in. l. antiqui. ff. si pars hære. peta. cuius verba sunt, antiqui libero ventri ita prospexerunt, vt in tēpus nascendi omnia ei iura integra reseruetur. tex. in. l. qui in vtero. ff. de statu homi. tex. in. l. intestato. Ant. Go. in ll. Tau. H 3 stato.

ftato. §. principem. ff. de suis & legi. hære. text. in. l. cum quidam. §. q. dicitur. ff. de acqui. hære. tex. in. l. q. dicimus. ff. de verbo. signi. text. in. l. posthumo. C. decolla. text. in. l. cum inter veteres. C. de fideicom. liber. ibi. & homo fieri speraretur. tex. in. §. cum autem. Insti. de tutelis. & in expresso istam rationem ponit Bal. in. l. si pater. C. de insti. & substi. 4. col. nu. 2. idem Bald. in. l. q. se pñs. C. vnde libe. 2. co. ver. venio ad primum. Socin. in. l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. l. col. in medio. Iaso. in. l. si à primo. eod. titu. pe. col. versu. tamen aduerte. Philip. Detius in. l. posthumo nato. C. de contra ta. 2. col. nu. 3.

2. Aduertendum tamen q. contra istam ratione & iura prædicta, facit tex. terribilis & expressus in. §. ita demum. versu. posthumi. Insti. de hæredi. quæ ab intesta. defe. vbi expresse probat tex. q. posthumus dum est in vtre & antequam nascatur est suus, & habet iura & privilegia sui tatis: ergo testamentum deberet esse nullu: cuius verba sunt, posthumi quoq; qui si viuo parente nati essent, in potestate eius futuri foret, sui hæredes sunt: & istam difficultatem mouet Iason in dicta. l. si à primo. ff. de libe. & posthu. penul. col. nu. 18. & eam non soluit, sed tantum dicit q. oportet ad illum text. facere aliquam violentiam. idem Iason in. l. Posthumo nato. C. de contra tabu. l. col. nu. 3. sed vltra doct. ego dico q. ad illum tex. est facilis & vera responsio, q. intelligatur in posthumo iã nato: nã ille proprie dicitur posthumus quasi natus posthumationem & mortem patris: vt est tex. clarus & expressus in l. 3. versu. posthumos. ff. de iniusto, rupto. cuius verba sunt, posthumos autem dicimus eos durtaxat, qui post mortem patris nascuntur. & ibi notat glo. or. Bar. & comu. doct. tenet etiam glo. ord. in. l. Gallus. ff. de libe. & posthu. in verbo, posthumos. & ibi Bart. & com. moderni. Alex. in rub. eod. titu. glo. & ibi comu. docto. in rub. C. de posthu. hære. insti. glo. & ibi comu. doct. in. §. Posthumoru. Insti. de exhære. libe. & idem probat prædicta. l. 20. tit. 1. 6. par. & sic velittex. dicere, q. posthumus qui si viuo patre nascere deberet esse in potestate patris: nunc quando est natus post mortem patris est suus & habet iura sui tatis: vnde merito ante natiuitatem nõ est nullum testamentu, postea vero sic. & est vnus casus in quo quis habet sui tatem, licet non sit in potestate patris, vt plenè tradit & declarat Iaso. & moderni. in. l. qui se patris. C. vnde libe. quia satis est q. potentialiter potuit esse in potestate patris si eo viuo nasceretur, & istud est q. proprie vult tex. in dicto. §. posthumi. & voluit iura superiora. & istam solu. & declarationem

ego cogitari & tenui legendo, & postea inueni Fran. Curti. iuniorem ita tenere in. l. posthumo nato. C. de bono. po. contra. ra. 6. col. nu. 24.

3. Vnum tamen est q. si talis posthumus præteritus nascatur in vita patris, & similiter in vita patris decedat, dato q. per natiuitatem, testamentum fiat nullum, tamẽ per mortem statim ipso iure reconualefcit, modò in eo sint instituti venientes ab intestato, modò extranei: quia principio tale testamentum valuit vnde de facili reuertitur ad suam naturam: tex. est singu. & vnicus in. l. posthumus. ff. de iniusto, rup. & ibi notat Bart. Albe. Paul. Imo. & comu. alij docto. & ad hoc illum tex. reputat singu. & vniciu. Paul. ibi & illum tex. ad hoc reputat singu. Iaso. in. l. posthumo nato. C. de contra tabu. 2. col. Itaq; si filius iam natus præteritur & moriatur viuente patre reconualefcit testa. si in eo sint instituti venientes ab intestato: si verò posthumus præteritur & post natiuitatem decedat viuo patre, testamentum indistinctè reconualefcit, modò sint instituti venientes ab intestato, modo extranei. Aduertendum tamen q. prædicta debet intelligi quãdo talis filius posthumus natus est viuus & ex legitimo partu, secus verò si abortiuus: vt in. l. vxoris abortu. C. de posthu. hære. in sti. vbi vide Pau. & docto.

4. Aduertendum tamen q. ad hoc vt per natiuitatem posthumi rùpatur testamentum, requiritur q. nascatur totus viuus nõ declinans ad mortem vel prodigium, licet statim in ipso instati decedat, postquam in terram, vel in manus obstetricis ceciderit. tex. est in. l. 2. & 3. C. de posthu. hæred. insti. & ibi glo. ordi. & comu. docto. Item etiam procedit licet matre mortua & feto ventre nascatur: tex. est in. l. q. dicitur. ff. de libe. & posthu. & ibi glo. ordi. Bartol. & comu. docto. hodie tamen per nostram. l. Tauri, non sufficiunt prædicta, sed requiritur q. totus nascatur viuus & q. sit baptizatus & viuat per. 24. horas. Item etiam q. sit natus tali tempore q. secundum tempus matrimonij consideretur partus legitimus, & possit viuere: vt septimo vel nono vel decimo mense: secus verò alias si nascatur alio tempore quo naturaliter non possit viuere, quia paria sunt, posthumum non nasci vel q. nascatur tali tempore quo naturaliter viuere non possit: argumento text. in. l. septimo mense. ff. de statu homi. cù similibus, & ita etiã tenebat de iure communi Pau. de Cast. Alex. & moderni in dicta. l. 2. C. de posthu. hæredi. insti. & tenebat Rapha. Cuma. & alij docto. in dicta l. q. dicitur. ff. de libe. & posthu. & ista erat com. opinio: pro qua comuni opinione facit. l. 4. &

4. & 5. titu. 22. 4. par. & l. 17. titu. 6. 6. part. Quod iterum limita & intellige præterquã si ante matrimonium talis mulier esset cõcubina alterius cum quo postea contraxit matrimonium, & peperit infra aliquod breuissimũ tempus, quia præsumitur esse genitus & conceptus ab eis tempore concubinatus, & per consequens legitimatus per subsequens matrimonium, & sic nascitur legitimus: argumento text. in. l. miles. §. de functo. ff. de adulte. vbi probatur q. natus ex muliere coniugata quæ antefuit concubina alterius, potius præsumitur filius legitimus & natus ex legitimo matrimonio, quã ex cõcubinario, licet naturaliter possit esse filius vtriusq; secundum tempus partus, fauore matrimonij: quem tex. ad hoc no. & commendat ibi doct. & reputat singu. & vniciu. Bald. in. l. si matre. C. de suis & legi. hæred. ergo eodem modo si ante matrimonium mulier esset concubina alicuius cum quo postea contraxisset, & infra breuissimum tempus peperit, præsumitur esse genitus & conceptus ab eis, & per consequens nasci legitimus: & hoc vltimum tenent glossatores in præfenti. Cetera quæ huic legi possunt applicari, vide in materia quã de iure communi tracto, in materia successions contra testamentum.

nio la propiedad de lo que ouiere del primero marido, o heredare de los hijos del primero matrimonio en los mismos casos el varon que casare segunda o tercera vez sea obligado a referuar la propiedad dellos a los hijos del primero matrimonio. De manera q. lo establecido cerca deste caso en las mugeres que casaren seguda vez aya lugar en los varones que passaren segundo: o tercero matrimonio.

TEX. XVI.

Si el marido mandare alguna cosa a su muger al tiempo de su muerte de su testamento no se le cuente en la parte q. la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio: mas a la dicha mitad de bienes y la tal manda en lo que de derecho deuiere valer.

S Y M M A R I V M.

TEX. XIII.

Andamos q. l. marido y la muger suelte el matrimonio aun que casen la segunda o tercera vez, o mas pueda disponer libremente de los bienes multiplicados durante el primero, o segudo, o tercero matrimonio aunq. aya auido hijos de los tales matrimonios: o de alguno dellos durante los quales matrimonios los dichos bienes se multiplicarõ como de los otros sus bienes propios q. no ouiesse seydo de ganancia sin ser obligados a referuar a los tales hijos propiedad: ni vso fructo de los bienes.

TEX. XV.

En todos los casos q. las mugeres casando seguda vez son obligadas a referuar a los hijos del primero matrimo-

1. Mulier qua post mortem mariti contrahit secundas nuptias, an teneatur referuare filijs primi matrimonij omnia quæ habuit à primo marito?
2. An hodie vxor teneatur referuare filijs primi matrimonij id quod habuit à filio?
3. Mulier an teneatur referuare filijs primi matrimonij illud quod habuit causa nuptiarum?
4. An pater teneatur referuare filijs ea quæ habuit ab vxore vel ab aliquo filio.
5. Mulier vel maritus transiens ad secunda vota, an possit alienare prædicta bona?
6. Casus in quibus potest mulier transire ad secundas nuptias sine ista pena.
7. Vxor transiens ad secundas nuptias, an teneatur referuare filijs primi matrimonij ea quæ habuit à consanguineis mariti.
8. Si maritus aliqua bona reliquit vxori sub conditione si nõ nupsit, an statim ea amittas per transitum ad secunda vota.
9. Si maritus relinquat vxori aliquod legatum donec honeste vixerit, an per transitum ad secundas nuptias perdat legatum.
10. An per transitum ad secunda vota mater perdat tutelam.
11. An ad hoc quod mater acceptet tutelam requiratur quod renunciet secundis nuptijs.
12. Postquam mater est exclusa à tutela per transitum ad Ant. Go. in ll. Tau. H 4 secun-

- Secunda nuptiarum tutela ad quem perveniat.*
- 13 *Si mater non transit ad secunda vota, sed luxuriose vivat, an perdat tutelam?*
 - 14 *Si asculus luxuriose vivens, an fiat sibi interdictio bonorum?*
 - 15 *An pater per transitum ad secunda vota perdat legitimam administrationem filiorum?*
 - 16 *Si mater vivat luxuriose & succedat alicui filio, an teneatur reservare alij filijs?*
 - 17 *Si mulier luxuriose vivat, an perdat medietatem lucrorum acquisitionum constante matrimonio?*
 - 18 *Si mater antequam transeat ad secunda vota non petierit a iudice tutorem filijs dare, an amittat successionem filiorum, & ius substitutionis pupillarum?*
 - 19 *Si forte filius impubes mortuus est infra annum in quo mater debebat petere tutorem a iudice filijs suis, & remanebat brevissimum tempus ad petendam tutelam, an succedat.*

Lex. xiiij. vx. xvj.

Nota decisionem & conclusionem huius legis, pro cuius perfecta declaratione dico & præsuppono, quod si mulier post mortem mariti contrahat secundas nuptias, tenetur reservare filijs primi matrimonij omnia bona quae habuit à primo marito ex testamento, titulo institutionis, legati, vel fideicommissi, vel per contraetum donationis inter vivos, vel ex alia lucrativa causa: & tamen habebit ius utendi & fruendi, & sic usufructum legalem ex legis dispositione, & non poterit prædicta bona alienare inter filios secundi matrimonij, nec inter extraneos, etiam si filios ex secundo matrimonio non susceperit: text. est capitalis & expressus in l. foeminae. & quasi per totum. C. de secundis nuptijs: text. in l. mater. C. ad Tertu. text. in l. 2. C. de indic. vidui. tollen. & idem est si talis mulier habuit aliqua bona ab aliquo filio primi matrimonij, titulo successionis ex testamento, vel ab intestato, vel titulo particulari legati vel fideicommissi: quia etiam illa bona tenet reservare filijs primi matrimonij, nec poterit ea alienare in aliquem ex filijs secundi matrimonij, nec in extraneos: sed tamen habet in eis usufructum in vita sua: nec fit aliqua distinctio nubat ante mortem filij, vel postea etiam probant prædicta iura. Vnde tamen est quod hoc casu non tenetur reservare ea quae habuit à filio in vita per contractum donationis, vel ex alia causa: quia nihil de hoc ibi disponitur: non extantibus verò filijs vel descendantibus prioris matrimonij, indistincte poterit alienare vel dispone-

re in quem velit, ut ibi expresse dicitur. Aduertendum tamen est quod licet de iure antiquo tenebatur reservare etiam si habuisset prædicta bona ex testamento filij tamen hodie non tenetur illo casu reservare, sed tantum eo casu quo ab intestato succedit: quia ex testamento dicitur capere sicut extraneus: text. est in Auth. ex testamento. C. de secun. nup. cuius verba sunt, ex testamento succedit mater liberis suis, quae conuolavit ad secundas nuptias, sicut institutus quilibet cuius ratio est, quia quando mater succedit ex testamento filij, dicitur habere ex voluntate eius expressa, & tunc capit sicut quilibet extraneus: sed quando succedit ab intestato, principaliter dicitur capere & habere ex legis dispositione, unde merito potuit sibi istud onus & modum reservationis proprietatis adijcere & imponere: ita Cinus in dicta Auth. ex testamento. & ibi Sali. dubium tamen est an istud procedat tamen in bonis quae ipse filius habuit à patre vel eius ascendentibus, vel etiam in bonis quae habuit ab extraneo, vel suo labore: & videtur quod tantum in bonis quae habuit à patre: ita probat text. in dicta Auth. ex testamento. ibi, quae ex paterna substantia ad filium pervenerunt: & ibi notant & tenent communiter doctores, probat etiam text. in l. mater. C. ad Tertu. & ibi tenet gl. ordi. Odofre. Cinus, Bar. Albe. Bal. Sali. Corneus, & comu. doct. licet contrarium teneat ibi Pau. de Cast. in distinctione quam facit. Aduertendum tamen, quod si maritus relinquit aliquid uxori in testamento, vel econtra vxor marito, tenetur etiam hodie reservare filijs primi matrimonij: vnde si maritus relinquat uxori quintum bonorum per viam institutionis vel legati, vel econtra vxor marito, tenentur illud reservare filijs primi matrimonij secundum iura Codicis, quae in hoc non reperiuntur correcta, per text. in dicta Authen. ex testamento. C. de secun. nup. & vnde sumitur, quia ille text. loquitur & procedit quando mater vel pater aliquid recepit à filio ex testamento, quia tunc non tenetur reservare, quia capit ut extraneus: secus verò in nostro casu quando vnus coniux recepit ab altero, quia tenet reservare propter iniuriam quam sibi facit per transitum ad secunda vota: & in expresso ita probat text. in dicta Authen. ex testamento. C. de secun. nup. & vnde sumitur: cum tantum loquatur in bonis habitis ex testamento alicuius filij: & est de mente omnium doctorum ibi, & in terminis ita tenet Oldra. in consilijs suis, consil. 33. & Cifuentes, in l. sequenti. penul. colum. 3. Item adde quod talis mulier tenetur reservare etiam illud quod habuit à marito causa nuptiarum, puta

puta sponsalitiarum largitatem donationem propter nuptias, donationem bonorum, vel aliam similem donationem: text. est in dicta l. foeminae. C. de secun. nup. ibi, quidquid ex facultatibus priorum maritorum sponsalium iure, quidquid etiam nuptiarum solennitate perceperit: text. in authen. in donatione. eod. titu. & ibi comu. docto. & in expresso ita determinat lex. i. tit. 2. lib. 3. foro legum: licet videretur dubium cum talis donatio censeatur remuneratoria, & potius ex causa onerosa quam lucrativa. ex quo deducitur & inferitur quod hodie in isto regno, talis mulier reservavit filijs primi matrimonij omnia illa quae tempore sponsaliorum sibi fuerunt data & donata à sponso, secundum formam & dispositionem text. in l. 3. infra his. ll. Tauri, ex quibus videbatur inferendum, quod mater transiens ad secunda vota teneatur reservare filijs primi matrimonij medietatem lucrorum quae sibi provenit, per leges huius regni. Sed in hoc contrarium expresse disponit nostra lex: imò quod pleno iure sibi quarit mulier, licet transeat ad secundas nuptias: & ista est vera & propria decisio huius legis. Et confirmatur, quia mulier per transitum ad secunda vota non amittit lucrum quod immediate sibi provenit ex legis dispositione: text. est singularis in l. fina. C. de bonis maternis. & ibi ad hoc not. & commentat Bald. & Philip. Corneus, Pala. Ruui. in re. ca. per vestras. §. 50. fol. 31. i. colum. versu. confirmatur hoc, idem Pala. Ruui. §. 67. fol. 48. i. colum. versu. ex quo inferitur. Philip. Corneus, in authen. ex testamento. C. de colla. §. colum. nu. 9. Item adde prosequendo materiam, quod in prædictis casibus talis mulier quae transit ad secunda vota statim ipso iure amittit dominium prædictorum bonorum respectu proprietatis, & applicatur prædictis filijs, & ipsa mater per. l. efficitur usufructuaria: text. est in dicta l. foeminae. C. de secun. nup. ibi, possidendi tantum atque fruendi in diem vitae, non etiam alienandi facultate cessata: text. in authen. in donatione eodem titu. ibi, deserit eam proprietatis. text. in authen. ex testamento eod. titu. ibi, eorum solum usufructum percipiet, text. in l. hac ædificati. §. is illud. eodem titu. ibi, usufructu dumtaxat vitae suae temporibus potitur. text. in l. 2. C. de indic. vidui. tollen. versu. i. text. in l. mater. C. ad Trebelli. text. in authen. de nuptijs. §. si verò spectet. colla. 4. & tenet Bar. in dicta l. foeminae. i. col. & q. & ibi Cinus, & comu. doct. Item adde quod talis mulier non poterit in prædictis bonis plus relinquere vni filio quam alteri, nec eis meliorationem facere: sed per. l. æqualiter inter eos diuiduntur: text.

est in Authen. lucrum. C. de secun. nup. cuius verba sunt, lucrum hoc æqualiter inter liberos lege distribuitur, non arbitrio patris permittit. 4. Item etiam prosequendo materiam dico, quod sicut mater transiens ad secunda vota tenetur reservare filijs primi matrimonij bona quae habuit à marito, vel ex successionem alicuius filij: ita pater transiens ad secunda vota tenetur reservare filijs primi matrimonij, bona quae habuit ab uxore, vel ex successionem alicuius filij: text. est in l. generaliter. C. de secun. nup. text. in l. si quis prioris. §. si. eo. titu. text. in Authen. de non eligendo secundo nubentes. §. quia verò contra binubos. colla. i. cuius verba sunt, quia verò contra binubos poenae communes viri sunt & mulieris: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. ord. in l. foeminae. §. illud. C. de secun. nup. in gl. fi. & ibi Bar. Sali. & comu. doct. Azor in summa illius tituli. fin. col. Philippus Detius in l. i. eiusdem tituli. 2. col. glo. ordi. in Authen. de nup. §. nos autem. versu. si in verbo, siue viri colla. 4. & ibi comu. docto. Bar. in l. de emancipatis. C. de legi. hære. Paul. de Cast. in l. mater. C. ad Tertu. nu. 3. Ang. de Are. in §. præferuntur. Insti. ad Tertu. penul. col. versu. 2. casu. Hostien. in summa de secun. nup. penulti. col. Ancha. in c. super. de secun. nup. 2. col. nu. 8. Præpo. in rubric. illius tituli. fi. co. Ioā. And. in addit. ad Specu. in tit. de secun. nup. i. q. Oldra. consil. 33. Arc. consil. 72. Soci. consil. 34. & consil. 263. Nicho. de Vbal. in tract. de succ. ab intesta. in 2. parte. 4. col. Ioan. Gara. in tract. de secun. nup. in parte de poenis secundo nubentium. & idem expresse disponit hodie sequens lex quindecima, his ll. Tauri, & si quaras in quo fuit ista lex necessaria, cum de iure communi hoc erat decisum, & in eo non esset dubium: potest dici quod iura expresse hoc non disponebant, licet esset communis opinio doctorum: vnde nostra lex. 15. Tauri voluit expresse hoc decidere & determinare. 5. Item adde quod talis mulier vel maritus transiens ad secunda vota, non potest aliquo modo alienare prædicta bona immobilia quae habuit à primo matrimonio: si verò sint mobilia debet fieri eorum æstimatio per arbitros electos à partibus, & præstari satisfactio, ut post mortem coniugis trãseuntis ad 2. vota restituatur illud precium & æstimatio, vel restituatur illa bona mobilia, si non sint deteriorata: vel restituatur cum æstimatione damni vel deteriorationis: text. est not. in l. hac ædificati. §. is illud. & §. mobiliu. C. de secun. nup. & ibi gl. or. & com. doct. & pro securitate prædictorum bonorum quae filijs primi matrimonij debent reservari, omnia bona ipsius

parentis transeuntis ad secunda vota sunt tacite per. l. eis obligata: tex. est in. l. si quis prioris. §. si. C. de secū. nupt. & ibi cōmunis opin. & idē disponit. l. 26. titu. 13. §. par. dubium tamē est si talis mater de facto alienauit prædicta bona q̄ tenebat referuare statim amittat illa, & filij prioris matrimonij possint in vita eius auocare & petere à possessoribus: & videt̄ q̄ sic, quia est tātum fructuaria, vnde alienādo prædicta bona & ius vtendi quod habet, statim amittit vsufructum, & cōsolidatur cum proprietate. argu-mento tex. in. l. sic vsufructus. ff. de iure dot. & in. §. finitur. Insti. de vsufruct. cum similibus. & in expresso istam sentē. & cōclus. tenet. Bald. in l. generaliter. §. in his. C. de secū. nuptijs, cū quo transeunt alij docto. Sed ego teneo cōtrarium, imò q̄ alienatio valebit & reuocabit̄ post mortem matris, quia potest esse q̄ filij prioris matrimonij dece dant ea viuēte, & nihil ad eos pertinet, q̄ secus est in alio vsufructuario: & in terminis pro: mea opinione contra Bald. est text. formalis & expressus in authen. de nō eligendo secundo nubē. §. hoc autem colla. 1. & ibi not. Bar. Ange. & cōmu. docto. Item adde q̄ si talis mater ante transitum ad secunda vota alienauit aliqua bōa prioris matrimonij, & post alienationem transeat ad secunda vota: q̄ filij primi matrimonij possunt prædicta bona petere & vendicare à possessoribus, licet videatur alienatio facta tempore congruo & permisso tex. est nota. & expressus in dicta authen. de nō eligendo secundo nubētes. §. hoc autem colla. 1. & ibi Barto. Ange. & docto.

6 Limita tamen & intellige superiorem materiā & cōclusionem, quæ habet q̄ mater quæ transit ad secunda vota teneatur referuare proprietatem filijs primi matrimonij, vt procedat & habeat locum præterquam si maritus in testamento vel aliās cōcedat sibi licentiam & facultatem vt nubere possit: quia tunc nō priuabitur prædictis bonis habitis ab ipso marito, vel ex successiōe alicuius filij: & idem est ecōtra. si maritus superstes cōtraxit secundum matrimoniū de cōsensu & licentia vxoris decedentis, quia si militer nō priuabitur proprietate prædictorū bonorum, nec tenebitur referuare filijs primi matrimonij: & idem etiam est quando mater vel pater contraxit secundum matrimonium de cōsensu & voluntate filiorum primi matrimonij quibus tenebatur referuare. Primū probat tex. in authen. de nup. §. duo igitur in fine. versi. vnum itaque. & in. §. disponat. colla. 4. cuius verba sunt, vnum itaque hoc permittatur legi, secūdem verò illud vt omnia quæcunque

ex hodierna die testator disposuerit de talibus siue vir siue mulier consistat, hæc valeant, & ibi glo. ordi. & cōmu. docto. Secūdem probat glo. singu. & ordinaria iuncto tex. in authen. de nō eligendo secundo nubentes. 3. colum. colla. 1. in verbo, copulantur. in quantum dicit inuita filia. & ad hoc illam glo. reputat ibi singu. Angelus de Perusio. 3. colum. nume. 8. qui dicit quod ex hoc debet esse cautus Aduocatus vt consulat mulieri vel marito secundo nubenti, vt faciat filios primi matrimonij cōsentire, quia tūc prædictas poenas euitauit cum fauore filiorum fuerunt inductæ. Et in expresso istam sententiam & cōclusionem tenet Bald. in. l. filium quē habetem. C. famil. heredis. colum. numero. 5. & ibi Pau. 2. colum. in fine. nume. 3. Iaso. 6. colum. nume. 12. cum modificatione & declaratiōe, de qua ibi Ange. de Peru. in. l. mater. 2. colū. C. ad Tertul. Nico. de Vbal. in tracta. de succē. ab intesta. 2. parte. 4. colū. versi. prædicta autem omnia. Socinus notabiliter in regula. 272. 1. fallen- tia. Roma. in cōsi. su. cōcl. 219. 1. & 2. colum. idē Romanus in singu. suis, singulari. 268. Cifuentes hic. 2. colum. in fine. Didacus de Castello. fi. colum. in fine. Secundo limita præterquam si talis mater vel pater transeat ad secunda vota de licentia & consensu principis: quia tunc nō incurrit prædictas poenas: ita probat text. in. l. solet. ff. de his qui not. infā. & ibi gloss. ordin. & cōmu. docto. tex. in. l. si qua mulier. C. ad Tertullia. & ibi glo. & cōm. doct. & in expresso ita tenet Ang. in. l. mater. C. ad Tertullia. secunda colum. & tenet not. & melius quā alibi Phil. Detius. in lege prima. C. de secun. nup. pe. & fi. colum. vbi bene declarat.

Item adde quod sicut mater vel pater transiēs ad secunda vota tenetur referuare filijs primi matrimonij quicquid habuit ab illo primo matrimonio: ita eodem modo tenetur referuare filijs secundi, tertij, vel vltioris matrimonij, quicquid habuit ab illo secundo, tertio, vel vltiori matrimonio: tex. est in. l. cum alijs. versi. 1. de secund. nupt. cu. ver. su. itaq; si habens filios ad secundas nuptias fortasse transferit, spōsalitiam largitatem quam vir secundus contulerit in vxorem, tantūmodo filij q̄ ex secundo matrimonio suscepti sunt p̄ soliditate possideāt. 7 Circa prædicta tamen se offert pulchra & necessaria dubitatio, si mulier transiens ad secunda vota teneatur referuare filijs primi matrimonij bona quæ habuit à consanguineis mariti, contemplatione ipsius mariti, vel in casu dubio: & eodē modo pater teneatur referuare bona quæ habuit à consanguineis ipsius vxoris,

contem-

comtemplatione eius, vel in dubio: & certē videtur q̄ nō. Primo quia legalis dispositio quæ priuat matrem vel patrem transeuntem ad secunda vota proprietate bonorum, & obligat ea referuare filijs primi matrimonij: est odiosa & merè poenalis: ita probat text. iuncta cōmu. expositione doctorum in. l. foemine. C. de secūdis nupt. tex. in authen. de nup. §. si verò expectet, ibi, & hæc cōmunis mulieris & viri multa fit posita. colla. 4. Sed illa tantum loquitur in bonis habitis per vnum coniugem ab altero, vel eius filio, ergo nullo modo debet extēdi ad alia bona habita à consanguineis, argumento tex. in. l. interpretatione. ff. de poenis. tex. in. l. factum, la. 2. versi. si. ff. de regu. iur. tex. in. l. semper in obscuris. eod. titu. tex. in regula. odia. de regu. iur. lib. 6. tex. in regula in obscuris. eo. tit. tex. in regula in poenis. eodem titu. Confirmatur etiam, quia licet donatio facta vxori à consanguineis mariti videat̄ facta ab ipso met marito, tamen illud est per fictionem & iuris præsumptionem: vt in. l. aditio. in fine. ff. de acqui. hered. & in. l. cum oportet. versi. 1. de bonis quæ libe. iuncta glo. in verbo, ex eius substantia. & cōmu. opinio. ergo dispositio poenalis simpliciter loquens nō debet extēdi ad casum fictum vel præsumptum, argumento tex. in. l. 3. §. hæc verba el. 2. ff. de nego. gest. tex. in. l. 1. §. hoc interdictum de cisterna. ff. de fonte. Et in expresso ex isto fundamento & ratione istam sentē. & cōclu. tenet Roma. in cōsi. suis, cōfil. 405. incip. præsuppositis. vbi nō loquitur Didacus de Castello in nostra. l. 15. Tauri, penul. colum. versic. verūtamē nota. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò q̄ mater vel pater teneatur referuare talia bona. Primo quia omnia data vel donata vxori à consanguineis mariti, eius cōtemplatione, vel in dubio quando hoc percipi potest ex qualitate rerum, videtur donata ab ipso marito & ipsi marito quæruntur: vt probat tex. formalis in. l. sed si plures §. in arrogato. ff. de vulga. & pupilla. tex. in. l. cū oportet, & ibi glossa ordinaria. & cōmu. docto res. C. de bon. quæ libe. & dicam latius in. l. 53. in fra his legibus Tauri, ergo illa bona teneatur referuare tanquam si immediate ab ipso marito peruenirent, & idem e contra, vt maritus similiter teneatur referuare bona habita à consanguineis vxoris.

Secundo & in terminis pro hac sententia & cōclus. facit tex. in authen. in donatione. C. de secundis nuptijs. vbi habetur quod si mulier recepit donationem propter nuptias ab aliquo tertio pro ipso marito, quod tenetur eam filijs

illius matrimonij referuare, tanquam si ab ipso marito processisset: & ibi notant doctores tex. in authen. de nuptijs. §. si verò expectet. in fine. ibi, & non decernimus & c. colla. quarta. ergo indistincte ea quæ fuerint data vxori à consanguineis viri, eius contemplatione, vel e contra, debent referuari.

Nec obstat si dicas quod illa iura loquuntur tantum & specialiter in donatione propter nuptias, & non in alijs bonis datis vel donatis à consanguineis vel ab alijs personis contemplatione viri, vt dicebat & respondebat Romanus in dicto consilio quia certē. textus in dicto. §. si verò expectet. in fine, collatio. quarta, loquitur tam in donatione ante nuptias, quā propter nuptias: & aperte videtur comprehendere omnia quæ dantur occasione matrimonij: ergo similiter habeat locum in omnibus bonis traditis & donatis à prædictis consanguineis: quia occasione illius contracti matrimonij videntur data: & sic in omnibus militat eadem ratio.

Et in expresso istam senten. & cōclusionem tenet Pala. Ruui. in presenti lege penul. colum. versi. sed quamuis. Nec obstat primum & secūdem fundamentum pro contraria parte, quia respondeo quod licet dispositio fit poenalis: tamen extenditur ad alium casum sibi similem, ex dispositione alterius. l. extendentis.

Et ex superioribus colligo & infero, quod per transitum ad secunda vota nō amittit vxor in vita sua bona à marito relicta licet teneatur ea referuare filijs primi matrimonij: sed pro perfecta expeditione huius l. & materiæ aliqua vīdeamus satis vtilia & necessaria.

8 Et primo quero, si maritus expresse aliqua bona reliquit vxori sub conditione si secundo nō nupsit, an statim ea amittat per transitum ad secunda vota, & applicentur hæredibus mariti tanquā defecta conditione? & breuiter & resolutiue, dico quod sic: quia licet conditio nō nubēdi tolleretur ipso iure de iure antiquo in qualibet persona, vt in. l. sed si hoc. §. si. cū. l. se. ff. de cōdi. & demō. & in. l. cum tale. §. Menie eodem titu. & in. l. quoties. eodem titulo. & in. l. Titie. eodem titulo. tamen secus est de iure nouo authentic. quia talis conditio tollitur & reijcitur in virgine vel homine qui nunquam nupsit, quando est absoluta respectu omnis personæ, vt nunquam possit contrahere matrimonium: secus verò si sit posita respectu certæ personæ vel certarum personarum, vt cum tali vel talibus non contrahat, quia bene valeret: tamen secus est in vidua vel viduo, quia

quia indistincte bene valet conditio nē nubat etiam absoluta respectu omnis personæ: text. est in authent. cui relictum. C. de indict. vid. & ibi tenet glo. ordina. Azo. in summa illius titu. Odoffre. Cinus, Iacob. Butr. Barto. Albe. Bald. Ange. Paulus, Salicetus, & communiter docto. tex. in authent. de nuptijs. §. quæ verò nunc sequitur. collatio. 4. & ibi docto. tenet etiam Barto. & docto. in dicta l. sed si hoc. §. fina. ff. de conditio. & demò. idem Barto. in l. mulieri & Titio. in fine, eodem titu. & in tantum est verum, qd̄ in virgine & non nupta rejicitur prædicta conditio, si nō nupserit, vt procedat & habeat locum etiam in sponsa de præfenti, non tamē cognita per copulam: quia etiam in ea tollitur prædicta conditio posita à sponso vel ab altero, quia eadem est ratio: ita singu. Bald. Ange. Pau. Iaso. fin. colum. & Iacob. de Sanct. Georg. authent. cui relictum. qui reputant esse vtile & quotidianum in practica.

Item adde quod idem etiam est in puella luxuriose viuente quæ nunquam contraxit matrimonium: quia si ei aliquid relinquatur sub conditione si nō nubat, talis conditio rejicitur & poterit liberè contrahere matrimonium & cōsequi relictum: ita etiam tenet Ange. Salicetus Pau. Iacob. de Sanct. Georg. & alij docto. in dicta authent. cui relictum, quod est bene notandum in practica.

9 Secundo quæro si maritus vel alter reliquit uxori vel mulieri viduæ aliquod legatum vel fideicommissum sub conditione, vel donec castè & honestè vixerit, & transeat ad secūda vota, an perdat relictum & censeatur defecta conditio? & videtur quod nō perdat, quia in matrimonio est castitas & maxima pudicitia: tex. in l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Trebe. ibi, qd̄ & mulieris pudicitia & patris voto cōgruebat: tex. in l. castitati. C. ad l. Iul. de adul. tex. in l. cōsensu. §. si qua igitur. C. de repu. ibi, quod maxime etiam castas exasperat: tex. in ca. nicana. 31. distinctio. ibi, nuptias & castitatem esse cū propria coniuge. textus in capitu. hæc autem. trigesima distinctio. textus in capitu. Deus trigesima prima quæstioe prima. cuius verba sunt Deus masculinum & feminam propagandi generis humani causa nuptiali castitati coniungit, textus in l. res vxoris. C. de donationibus inter virum & vxorem. ibi quia pudicitia præmio tex. in lege attentari. ff. de iniurijs. text. in authent. de non eligen. secundo nuben. §. cū igitur ibi, vt metu castarum nuptiarum licet secundæ sint ab his quidem abstineant, & descendant ad quasdam interdictas permissiones. te-

xtus in §. fin. autem. eiusdem authent. bi sed ad viri alterius veniat nuptias & honeste & omni luxuria abstineat, & in expresso isto fundamēto & consideratione istam sententiam & conclusi. tenet Barto. quos Oldra. in dicta l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Trebell. & ante eum tenet ibi Iacob. de Areti. & Ray. idem Barto. in lege fi. C. de indi. vidui. tollend. quod tamen limita & intellige quando talis conditio profertur à patre vel coniuncto vel penitus extraneo, quia tunc per transitum ad secunda vota non amittit relictum, quia matrimonium in se licitum & honestum est.

Item quia nulla videtur eis fieri iniuria, imò interest sibi & honor toti generi conseruatur: nē forte per vitam inhonestam & impudicam iniuria & infamia toti generi irrogetur: secus verò si talis conditio ponatur ab ipso marito vel filio eiusdem mulieris: quia tunc per transitum ad secūda vota amittit relictum, quia eis fit maxima iniuria: vt in authent. de non eligen. secundo nuben. §. prospeximus. colla. i. ibi, quoniam omnibus simul secundis nuptijs fecit iniuriā: tex. in authent. de nuptijs. §. soluto. collatio. 4. cuius verba sunt, soluto igitur matrimonio secundum prædictas omnes distinctiones foelix quidem & beatum est vtrique contrahentium perdurare in prior coniugio, & non pro creatam sobolem sequētibz matrimonij forsitam contristare.

Item quia respectu eorum per transitum ad secunda vota nō seruatur pudicitia: tex. est in authent. nec virum quod ex dote. versic. i. colla. 8. ibi, si quidem aliquis coniunctorum seruauerit pudicitiam tex. in l. fina. C. quando mulier tutel. offic. fung. pos. ibi, sed pudicitiam suam intactam conseruet: tex. in authent. de non eligē. secundo nuben. §. optimum colla. prima. cuius verba sunt, optimum itaque est atque laudabile & dignum oratione, vt mulieres se ita honestè tractent, quatenus quæ semel ad virum venerunt seruent inuiolatum morientium thorum, & huiusmodi mulierē & miramur pariter & laudamus: ita singulariter tenet & declarat Ange. de Peru. in dict. l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Trebell. secunda colum. num. 3. & ante eum ibi Alb. dicens quod semper ita vidit seruari in practica: tenet etiam ibi Ioan. de Imola. i. colū. Pau. de Cast. i. colū. nu. 5. Alexā. 3. colū. nu. 5. Bald. in l. fi. C. de indict. vidui. tollen. 2. colum. nume. 4. & ibi Ange. Salic. Iaso. & Philip. Corne. idem Bald. in l. deo nobis. penult. colū. na. nume. 9. C. de episcop. & cleri. idem Bald. in l. vna. C. de raptu virg. secunda colum. num. 15. Ioan.

Ioan. de Imola in l. cū filius. §. qui Mutianam. ff. de legatis. 2. Ang. de Peru. in authent. de non eligen. 2. nuben. §. cū igitur. colla. i. Nicola. de Vbal. in tracta. de succes. ab intestato. secunda parte. §. colum. versic. possēt decidi etiam quæstio. Ioan. de Imo. in ca. quod ad te. i. colum. nu. 6. de cleri. coniug. & ibi alij docto. Canonistæ; vnde pro fugiendis opinionibus cōsiliū est; quod testator in conditione declarat si castè & honestè vixerit, & vitam vidualem seruauerit: secundum prædictos doctores vbi supra. Adde tamen quod si tale legatum vel fideicommissum sit relictum mulieri quæ iam habuit duos viros, sub prædicta conditione si castè & honestè vixerit, & transeat ad tertias nuptias, illud indistinctè perderet modò talis conditio fuerit posita à marito vel filio, modò ab aliquo extraneo: quia tertium matrimonium videtur de testabile & arguit incontinentiam, & sic de illo nō videtur testator sensisse: ita tenet Ange. de Peru. in dicta l. mulier. §. cū proponeretur ff. ad Trebell. argumento tex. in authent. de nuptijs. §. hoc ideo de amabi. colla. quarta. sed cer tē ille tex. ibi nō inuenitur, vnde secundu Imola videtur voluisse allegare tex. in authent. de sancto episco. §. ideo autem. colla. nona. sed nec ille tex. aliquid facit neque probat, vnde dico qd̄ voluit allegare tex. in authent. quomodo oporteat episcopo. §. hæc autem. de deo amabilibus colla. i. ibi, sed non ad tertias veniat nuptias: & ibi etiam expresse tenet & notat Ange. & istam eandem sententiam & conclusi. tenet Pau. de Cast. in dicto. §. cū proponeretur. Felin. in capitu. si cautio. de fide instrum. 10. colum. num. 4. sed salua eorum pace ista sentē. & conclusi. est falsa: quia tertium, quartum, vel aliud matrimonium ita est licitum & honestum sicut primū: vt in ca. aperiam quæso aures. 31. quæst. 1. & isto fundamēto & cōsideratione illam sentē. & cōclusi. reprobatur Ioan. de Imo. in dicto. §. cū proponeretur. i. colū. Alex. 5. colū. num. 10.

10 Item adde quod per transitum ad secunda vota mater statim ipso iure amittit tutelam vel curam filiorum quam assumpserat: constat em̄ quod mater potest esse legitima tutrix filiorū suorum, & præfertur datiuis & legitimis, licet nō testamētarijs: tex. est formalis & expressus in authent. matri & auia. C. quando mulier tutel. offic. fungi. po. cuius verba sunt, matri & auia secundum ordinem tutelam subire etiam ante agnatos permittimus, si inter gesta nuptijs alijs & auxilio senatusconsulti Velleiani renūciauerit solis testamentarijs præcedentibus eas legitimis & datiuis postpositis: & ibi notat gl.

ordi. & communis doctores. tex. in authent. de hæredi. ab intesta. veni. §. ex his. versic. fina: mulieribus. colla. 9. & ibi doctores & idem expresse disponit. l. 4. & l. 9. titu. 16. 6. par.

Et licet prædicta iura non expriment, tamen idem est in cura: quia potest esse curatrix filiorum suorum propter quia militat eadem ratio ita tenet glo. ordi. in dicta authent. matri vel auia: in verbo, tutelam: & ibi Barto. secunda colum. nume. 7. Odoffre. Bald. Salice. & commun. docto. Barto. in l. si quis sub conditione. ff. de tēstamen. tute. 4. colum. num. 11. Adde tamē qd̄ prædictam tutelam & curam non tenetur mater recipere si nō vellet, quia prædicta iura permittunt sibi habere, nō verò imponunt necessitatem: & ita tenet gloss. in dicta authent. matri & auia. in verbo, permittimus: & ibi Bar. secunda colum. nume. 8. Bald. i. colum. nume. 2. idem Barto. in dicta l. quæ sub conditione, & idem probat prædicta l. 9. titu. 16. 6. par.

Item adde quod ista dispositio & materia habet etiam locum in matre & auia naturalitantum tex. est in l. fi. C. quan. muli. tute. offi. fungi. po. & ibi docto. tenet etiam gloss. ordina. in dicta authent. matri. & auia. in gloss. 1. & ibi Bar. secunda columna. i. quæstio. & ibi commun. docto. & idem est etiam in filio spurio: ita glo. in dicta l. fin. in glo. i. eodem titu. & ibi cōmun. docto. quod intellige nisi talis filius sit natus ex dānabili coitu secundum Salic. ibi. Item fallit si mater sit illustris secundum docto. ibi, & secundum Bar. in dicta l. si quis sub conditione. tertia colum. in fine. numer. 7. item qd̄ dictum est in matre, habet etiam locū in auia & alijs ascendentibus, ita dicunt prædicta iura & ibi commun. docto.

11 Aduertendum tamen quod ad hoc vt valeat talis datio vel acceptatio tutelæ vel curæ oportet quod mater expresse renunciet secundis nuptijs, & etiam auxilio Velleiani: aliās nō valeret officium tutele, vel curæ: quia licet non requiratur iuramentum eius de non nubendo, tamē renunciatio requiritur pro forma: vnde sicut de iure antiquo non valebat sine iuramento, ita hodie non debet valere sine prædicta renunciatione: & in expresso ita probat textus in dicta authentica matri & auia. ibi, si inter gesta nuptijs alijs & auxilio senatusconsulti Velleiani renunciauerit. Confirmatur, quæ text. ille hoc ponit pro forma, ergo omnino debet seruari argumento tex. in lege cū his. §. si prætor aditus. ff. de transact. cum similibus. & in expresso ita tenet & declarat Barto. in dicta authent. matri & auia. 3. colum. nume. 11. & ibi

ibi Bald. l. colum. numero. 3. Ange. secunda col. in medio. idem Barto. in dicta l. si quis sub cōditione. quarta & quinta colum. numero. 15. & ita probat prædicta l. 4. titu. 16. 6. part. & ita cōmu. practicatur: alij autem auxilio non oportet de necessitate renunciare secundum docto. ibi. Vñ tamen est quod omnia gesta per ipsam matrem si non sit sibi oppositum per partem quæ cum ea gessit vel cōtraxit valeant argumentum tex. in lege prima & per totum. ff. qd falso tuto. auto. & in l. Barbarius. de offic. præto. ita Albe. in dicta authen. matri & auia. penultima columna.

Item adde quod debet renunciare omni alij auxilio sibi competenti unde posset pro debito tutelæ incarcerari, licet aliàs mulier nō posset: ita Bar. in dicta l. si quis sub cōditione. quinta colum. idem Barto. in dicta authen. matri & auia. penul. colum. & ibi Salic. & alij doct. tenet etiam Alexan. in l. plerique. fina. colum. & ibi Iaso. penul. colum. Roma. in l. alia. §. eleganter. 3. colum. ff. solu. matri. Adde tamen qd hoc casu superesset sibi remedium nē conueniatur a filio vltra quàm facere possit, & huic non posset renunciari secundum eos.

Item adde qd talis mater per transitum ad secūda vota statim amittit tutelam vel curam legitimam filiorum: quia præsumitur qd causa vel amore secundi mariti nō bene gubernabit bona filiorum: tex. est in dicta authen. matri & auia. C. quādo mu. tute. offi. fung. po. tex. in authen. sacramentū. eo. titu. tex. in authen. vt sine prohibitione matr. debitorum tutelam gerant, colla. 7. tex. in dic. l. 4. titu. 16. 6. par. p qua rationē est bonus tex. in l. lex quæ tutores. in fine. C. de admi. tuto. tex. in l. 1. C. vbi pupi. educa. debe. Item adde qd eodē modo per transitū ad secūda vota mater amittit tutelā testamentariam quā sibi maritus relinquit in testamento: quia illa videt relicta cū qualitatibus tutelæ legitimæ quæ defertur à iure: item etiam quia ratio quæ militat in legitima, scilicet nē fiat præ iudicium filijs, militat in testamentaria: & in expresso istam sentē. & cōclu. tenet glo. ordi. secundum opinionem Ioan. in l. omnem. C. ad Tertul. in qua videt residere cū sit vltimo loco posita: & ibi Bar. Cinus. Iaco. Butri. Albe. Salic. & Corneus post Oldra. & alios antiquos. Ang. de Are. in §. actionum. Insti. de actio. 19. col. nu. 41. & ista est cōmunis opinio, & tenēda in iudicando & cōsulendo: licet Bald. & alij teneant contrarium in dict. l. omnem. C. ad Tertul. ex eo qd iure nō reperitur cautum, imō fortius posset at tentari quod licet maritus dicat quod nō expi-

ret tutela per transitū ad secūda vota debeat expirare: quia vertitur maximum dānum tertij, hoc est filiorum quibus lege respicit & ipse non potest præiudicare.

12 Dubium tamē est postquam mater est exclusa à tutela per transitū ad secūda vota ad quē pertineat tutela, an ad legitimū, an verò ad datiuum? & videtur quod ad datiuū, quia isto casu mater remouetur tanquam suspecta, sed tutore remoto tanquā suspecto deuenitur ad datiuum: vt in l. si quis sub conditione. ver. idem dicimus. ff. de testa. tute. & isto fundamento & ratione istam senten. & conclu. tenet glo. ordina. in dicta authen. sacramentum. C. quādo mu. tute. offi. fung. po. & tenet Cinus, Albe. Faber, Ang. in authen. matri & auia. eodem titu. in cōtrarium tamē, imō quod pertineat ad legitimū facit regula & cōclusio generica, quæ habet qd donec reperitur legitimus nō peruenitur ad datiuum, vt patet ex ordinat. titu. ff. forum. C. et Insti. in materia tutelarum: & probat tex. in l. si tutor rei publicæ. §. 1. ff. de tute. & ra. dif. & in l. non solū. §. si libertus. ff. de excus. tuto. & certe est difficilis quæstio & refert Bar. in dict. authen. sacramentū, quod ista quæstio contingit in filia Comitissæ de Marfano, & fuit cōmissa Bononiæ quatuor doctoribus, scilicet Ricard. de Malum. Iacob. de Bello. & Iaco. But. & Rayn. de For. & fuerunt discordes, nam duo tenuerūt vnum & alij duo aliud. Sed pro cōcordia videtur dicendum, quod si mater nunquam assumpsit tutelam, quia noluit, tunc perueniat ad legitimū, vt in l. 2. C. qui pe. tut. si vero accepit & postea transit ad secūda vota, tūc statim ipso iure definit esse tutrix, & similiter tutela pertinet ad legitimū: si vero mater tutrix cōparuit coram iudice & dixit quod volebat nubere & petit tutorem dari, tunc erit datiuus: ita tenet resolutiue & magistraliter Bar. in dicta lege si quis sub conditione. ff. de testa. tute. pen. colum. nume. 27. idem Barto. in authen. sacramentorum. C. quādo mul. tute. offi. fung. po. 1. colum. secūda quæstio. & ibi Bald. 1. colum. Salic. secūda & tertia colum.

13 Item adde notabiliter quod licet talis mater nō transeat ad secūda vota, tamen si viuat luxuriose amittit etiam tutelam vel curam filiorū, quia militat eadem vel maior ratio, quia non debet esse melioris conditionis luxuria & inhonestas, quam castitas quæ est in secundo matrimonio: argumento tex. in authen. de restitutionibus, & ea quæ parit in vndecimo mēse. §. fin. colla. 4. probat etiam tex. in l. finali. C. quādo mulie. tu. offic. fung. po. ibi, sed pudicitiam suā

etiam suam intactam conseruet: & in expresso ex isto fundamento & ratione istam senten. & con. tenet gloss. ordi. in dicta authen. sacramentum. C. quādo mu. tute. offi. fung. po. in gloss. 2. & ibi notat & commendat Barto. 1. colum. & quæst. Salic. 1. colum. 2. quæst. & commu. doct. Bar. in dict. l. si quis sub conditione. penultima colum. nume. 26. Ange. de Aret. in §. actionum. Insti. de actio. 19. columna. nume. 41. vbi dicit quod si multa secreta essent patefacta, multæ tutelæ essent expiratæ: Hypo. de Mar. in l. vna. C. de raptu virg. 11. colum. nume. 54. pro qua senten. & con. vltra docto. facit tex. in l. fin. C. quādo mul. tute. offi. fung. po. ibi, sed pudicitiam suā intactam conseruet, quem ad hoc considerat Barto. in dicta. authen. sacramentum. 1. colum. & quæst. tex. in l. his solis in fine. C. de reuo. do. na. & ibi notant docto. item facit tex. not. & expressus in l. si. §. pen. C. de sent. pa. vbi habetur, quod licet pater sit legitimus administrator filij, tamē admittit illam administrationem si sit luxuriosus, & inhonestæ vitæ, vel habeat malos mores: de quibus ibi: ergo à fortiori mater debet perdere tutelam: item etiam facit tex. nota. in l. cum quis. ff. de solu. tex. in l. si cum Cornelius, eod. titu. vbi habetur quod si procurator post mādatum susceptū habeat malos mores, tacitē videtur ei reuocatum mandatum: & ibi notat Bar. Albe. Pau. & commu. docto.

Item pro hac sentētia & con. facit expressa. l. p. ti. in dicta. l. 9. titu. 16. 6. par. Imō quod magis est si mulier viuat luxuriose potest sibi fieri interdictio bonorum per iudicem tanquā prodiga: quia sicut prodiga est suæ personæ, ita etiā præsumitur esse rerum: tex. est singu. in iure in l. & mulieri. ff. de curatoribus, furioso, vel alijs extra minores dandis, cuius verba sunt: & mulierique luxuriose viuūt bonis interdicti potest. & ad hoc notat & commendat ibi glo. ordina. & cōmu. docto. antiqui: not. etiam & commendat Romanus. in l. is cui bonis. ff. de verbo. obli. ga. pe. colū. nu. 25. Abb. Panor. in ca. pastoralis de iudi. pen. col. vers. vltimo, excipit casum. & ibi Fel. pen. colū. in med. vbi hoc extēdit vt. eo ipso mulier præsumatur prodiga, adeo qd non possit pbare cōtrarium nisi mutet mores: Bal. in ea. cū decorem. de vita & honesta. cle. 2. colū. in me. vbi dicit quod isto casu cōsanguinei talis mulieris possunt sibi facere interdicti bonis, vt nō possit cōtrahere nec testari: la. vbi hoc valde cōmendat. in l. 4. §. sed quod meretrici. de cōdict. ob. tur. cau. verum tamen est quod ille tex. hoc præcisē nō probat, quia potest intelligi in muliere prodiga respectu bonorum, quia illa

est quædam luxuria & effusio partimonij: unde sicut masculo prodigo interdicitur bonis: ita & mulieri prodigæ quæ dicitur in hoc prodiga bonorum: & ita intelligit ibi glo. ordina. illum tex. in secūda lectura per bonum tex. quem allegat, & ita etiā illum tex. declarat & intelligit Aretinus in dict. l. is cui bonis. fi. colū. nume. 9. 14. Adde tamen quod ista sentē. & con. nō habet locum in masculo, quia licet luxuriose viuat: nō tamē ex hoc fit sibi interdictio bonorum, quia sexus mulieris est debilior & fragilior, vñ de cum illo vitio & improba vita præsumitur quod magis pdigaliter effundet bona sua: masculus verò constantior & fortior est, & in eo non tantum exardet stimulus & concupiscentia carnis: ita tenet originaliter Specu. in titu. de actore. 5. col. vers. sed vtrum masculo. nu. 12. & ibi Ioan. Andr. in addi. tenet etiam & sequitur Roma. in dicta. l. is an bonis. penul. colum. nume. 25. Abba. & commu. moderni in dicto. ca. pastoralis, de iudi. Pala. Ru. in repe. cap. per vestras. de dona. inter virum & vxor. fo. 95. 1. colū. nume. 23. & ista opinio est vera & tenenda, licet Bald. teneat expresse cōtrarium in l. ea lege fi. colum. nume. 20. C. de condi. ob. causam. argumento tex. in l. si. C. de senten. pas. & doctor. Se gura in repeti. l. imperator. penul. colum. ff. ad Trebellia. ponderando dictionem implicatiuā & positam in dicta. l. & mulier, quia implicat idem esse in masculo. Ripa. in dicta. l. is cui bonis. de verbo. obli. 6. colum. nume. 18. Nec obstat tex. in dicta. l. fin. C. de senten. pas. quia illa pcedit quando pater est legitimus administrator filij, vnde propter luxuriosam & inhonestam vitam & mores aufertur sibi administratio bonorum filij nō verò priorū bonorum. Nec obstat etiam tex. in dicta. l. & mulieri, & eius implicatiua, quia illa non voluit implicare masculum, sed alium casum interdictionis bonorum. Nec obstat etiam tex. qui possit adduci pro hac parte contra communem in lege si quis cum sciret, in fine. ff. pro emptore. vbi habetur quod si quis emat a luxurioso, vel scorto, vel ab eo quem sciat statim verisimiliter in malos vsus cōsumpturū: nō valet cōtractus neque obligatio: imō tenet sibi restituere rem & nō potest repetere pecuniam quam pro ea tradidit: & idem est si mutuauit sibi pecuniam vel solutionem debiti fecit: quia non potest repetere, nec liberatur à debito: & ad hoc illum tex. reputat ibi singularem & vnicum Ioan. de Imola, & commendant ceteri doctores: notant etiam & commendant doctores in lege si quum dotem. §. primo. ff. solu. matr. facit etiā tex.

tex. in l. si vero nō remunerandi. §. adolescens. ff. mādati. quia illa iura pcedūt quādo emptor vel cōtrahens scienter cōtraxit & tradidit pecuniam ei qui verisimiliter debebat cōvertere in malos vsus, nō tamen est luxuriosus, vel inhonestā vitā, interdicitur sibi administratio quo ad alias personas vel contractus: imō nec potest sibi fieri interdictio per iudicem, cum non reperiat iure cautum.

15 Adde tamen circa supra dicta, quod licet mater per transitum ad secunda vota amittat tutelam filiorum, tamen pater per transitum ad secunda vota nō admittit legitimam administrationem quam habet à lege in bonis filiorū quia lege cauturūtem quia animus viri præsūmitur cōstantior & firmitior, & nō subijcitur foeminae sicut ipsa subijcitur viro: vnde pater non amittit, licet mater sic: & in expresso ita probat tex. in l. generaliter. in si. verfi. negotia. C. de secund. nupt. cuius verba sunt, negotia verō liberorum patri vtiliter administrare cōcedim⁹. & illum tex. ad hoc reputat singu. Ange. in authen. de nō eligē. 2. i. iuben. §. quia verō. collat. r. tex. in l. si. C. de bonis maternis. vbi pater per transitum ad secunda vota nō amittit vsu fructum bonorum quem habet in bonis filiorū: ergo per consequens non amittit legitimā administrationem: tex. in authen. de nuptijs. §. si verō spectet. verfi. nam si & ille filios habens. colla. 4. & per ista iura istam sentē. & con. tenet Ioan. de Imo. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. 6. colum. in si. verfi. item adde. Corneus. in l. humanitatis. C. de impub. & alijs subditis. secunda col. idem Corneus in l. iubemus. C. ad Trebel. secunda columna.

16 Item adde quod si talis mater post mortem viri viuat luxuriose, & succedat alicui filio defuncto, an teneatur referuare illa bona alijs filijs, si cut quādo transit ad secunda vota? & videtur quod sic: nō plus habeat luxuria quam castitas: argumēto supra dictorū, & in expresso istā sentē. & con. tenet Pau. de Cast. in l. omnem. C. ad Tertul. 1. colum. nume. 2. Pala. Ru. tamē mouet quāstionem & relinquit cogitandum in sua repetitione. rub. de dona. inter vir. & vxor. fo. 48. 3. colum. verfi. ita faciunt. §. 67.

Sed his nō obstantibus in hoc articulo ego teneo cōtrariam sententiam; imō q. talis mulier nō teneat referuare prādicta bona alijs filijs, quia dispositio legalis quæ priuat matrem trāscuntem ad 2. vota proprietate bonorum, & obligat ea referuare filijs primi matrimonij, est odiosa & merē poenalis: & tātum loquitur in ea quæ secundas nuptias contraxit: vt in dicta. l.

foeminae. C. de secund. nupt. & in authē. de nuptijs. §. si verō spectet. colla. 4. cum similibus: ergo nō debet extendi, argumento eorum quæ traduntur in authen. quas actiones. C. de sacro. sanc. ecele. & hoc intelligo, modō habeat filios naturales ex tali vita inhonesta & luxuriosa, modo nō: quia nullo casu tenetur referuare. Hodietamen ista quāstio nō potest verificari nec habere locum in nostro regno, cum tales filij naturales nō succedant cum legitimis, sed posset tantum verificari & procedere, respectu quinti bonorum, quod potest relinquere filijs naturalibus sicut extraneis: vnde prādicta mater posset quintum relinquere filijs naturalib⁹, tam in bonis habitis ex successione alterius filij legitimi, quā in alijs bonis proprijs habitis aliunde, sicut potest relinquere quibuscunq. extraneis: & istud teneo pro firma veritate in hoc articulo.

Item adde q. si mulier post mortem viri viuat luxuriose, amittit dotem & applicatur hereditibus mariti: de quo articulo vide in repetitione delictorum in materia adulterij.

17 Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriose, amittit in edictatem lucrorum acq. uisitorum constantē matrimonio & applicatur hereditibus mariti: ita expressē dispositio lex si. in fin. titu. 4. lib. 5. ordina. & per eam ita tenet Pala. Ru. in sua repe. rub. & capituli. p. vestras. de dona. inter virum & vxorem. fo. 6. 4. col. verfi. ad prādicta. facit lex regni & c. idem Pala. Ru. latius. & not. fo. 47. 4. colum. ver. vñ demum. §. 67. per. 4. colum.

Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriose, amittit donationem quā habuit à marito in vita: ita disponit lex. 9. tit. 12. lib. 3. fori. ll. & l. 3. titu. 12. 4. par. licet in veritate illa lex tantum loquatur, quādo infra annū iudatus viuat luxuriose, sed hoc nō obstante cū l. fori. indistinctē loquatur & ratio militet vtroque casu, indistinctē procedit vtroque tempore: & ita videtur tenere. Pa. ru. vbi supra.

Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriose, amittit hereditatem vel legatum relictum à marito: ita Sali. in l. fideicommissi. C. de fideicom. & Pala. vbi supra.

Item etiam adde quod si mulier post mortem viri viuat luxuriose amittit facultatem testandi à marito concessam: ita apertē infertur ex superioribus: & in expresso ita tenet Pala. Ru. in dicta repe. fo. 48. prima colum. verfi. & ex istis infero ad vnum quod non reperio in specie tactum & c.

18 Item circa materiam nostrā adde quod si mater assum-

ter assumpsit tutelam filiorum, & antequam transeat ad secunda vota non petierit à iudice tutorem eis dari; & rationem non reddiderit, & debitum occasione tutelæ gestæ non soluerit, amittit successione eorum vel eius qui mortuus sit infra pupillarem ætatem: & similiter amittit ius substitutionis pupillaris sibi competens in eorum personis, propter culpam & negligentiam quam habuit circa administrationem & gubernationem personarum & honorum: textus est in l. omnem. C. ad Tertullianum, cuius verba sunt, omnem matris siue ab intestato, siue iure substitutionis, si filius impubes moritur denegandam volumus successione, si ea legitima liberorum tutela suscepta ad secunda contra sacramentum præstitum aspirauerit nuptias, antequam tutorem alium ei fecerit ordinari, eique quod debetur ex ratione tutelæ gestæ soluerit: Et idem est quādo mater noluit esseATRIX filiorum & nō petierit à iudice infra annum post mortem viri, eis tutorem dari: quia priuatur successione eorum vel eius qui infra pupillarem ætatem mortuus sit: & non extante matre eandem poenam incurruunt alij consanguinei qui non petierunt tutorem dari: textus est in l. sciāt qui. C. de legi. heredita. cuius verba sunt, sciāt qui ad successione vocantur pupilli mortui si defuncto eius patre tutorem ei secundum leges non petierint intra annum: omnem eis siue ab intestato siue in iure substitutionis successione eius, si impubes moritur, denegandam: tex. in lege secunda. §. si mater non petierit. ff. ad Tertu. tex. in §. confessim autem. eo. titu. tex. in §. sed quemadmodum. Insti. de senatus consulto Tertulliano. & idem disponit lex. 12. titu. 16. 6. par. Limita tamē & intellige prādicta iura quādo mater vel consanguinei essent maiores, secus verō si essent minores. 25. annorum: quia tunc etiam si non petierint tutorem prādictis impuberibus, non amittunt eorū successione, nec est opus petere restitutionem: quia ipso iure seruantur illæ si. tex. est in l. z. C. si aduersus delictum.

Item etiam limita & intellige quādo tales filij vel consanguinei moriantur impuberes, vt supra dictum est: secus verō si moriantur puberes, quia tunc etiam si prādicta mater vel consanguinei non petierunt tutorem eis dari, non amittunt eorum successione: tex. est in l. matres. C. ad Tertu. Item etiam limita & intellige prādicta iura vt procedant & habeant locum in successione ab intestato, vel in substitutione directa pupillari per quam succeditur pupillo:

secus verō in substitutione fideicommissaria: quia eam non amittunt talis mater vel consanguinei, licet tutorem non petierint: quia per eam non succeditur pupillo grauato, sed ipsi testatori à quo emanauit substitutio: tex. est notab. & expressus in l. finali. §. si verō maritus. ff. qui petant tutores. & ad hoc ibi notat & commendat Bar. post antiquos. idem Bar. in dicta lege sciāt qui. in fin. C. de legi. herede. & ibi Ange. de Peru. Pau. Sali. & Philippus Corneus, & commun. docto. Paul. Sali. & commu. docto. in dict. l. omnem. C. ad Tertu. Ange. de Aret. in §. sed quemadmodum. Insti. de senatus consulto Tertulliano. 2. colum. nume. 5. Areti. in l. Centurio. ff. de vulga. & pupil. 10. colum.

Item etiam limita & intellige quod mater vel ea non extante proximior consanguineus in gradu amittat successione propter culpā & negligentiam in non petendo tutorem infra annum, non tamen amittit sequens in gradu, licet ipse non petierit infra alium annum, nec alio tempore: quia ius succedendi sibi non competeat. Quod tamē intellige, quādo proximior in gradu viuerebat, secus verō si mortuus sit vñ te impubere, quia tunc sequens in gradu tenetur ei petere tutorem infra annū à tempore mortis primæ: quia cum ius successione ex tunc incipit sibi competere, similiter etiam incumbit sibi onus & tempus petendi tutorem: & in expresso istam sent. & con. tenet gloss. ordi. in l. 2. ff. qui petant tutores. in glo. si. in si. & ibi Bart. si. col. & commu. doct. antiqui. glo. ordi. in l. penult. C. de od. titu. qui petant tutores. & ibi notat & commendat Bald. Salicetus & commu. alij doctores: tenet etiam Bald. Angel. Pau. Salicetus, Corneus, & commu. doct. in l. sciāt qui. C. de legi. heredi. & ista opinio est tenenda tantum vera & communis, licet Bar. expressē voluit contrarium in dict. l. penult. C. qui pe. tu. i. mō quod indistinctē necessitas petendi incumbat secundo post lapsum anni dati primo: & sic in vltioribus argumento dictæ legis sciāt qui. C. de legi. heredi. & in l. fin. verfi. eo adito. C. qui admitti.

Item etiam limita & intellige præterquam si mater vel consanguineus anno iam trāacto velit moram purgare in continenti, quia videtur q. possit, quia quādo dies & poena à lege est imposita, pot debitor in continenti moram purgare: vt in c. potuit in fide locato. & facit tex. in l. si ita quis. §. Scia. de verbo obli.

Sed his non obstantibus contrarium videtur de iure verius; imō quod non possit moram purgare etiam in continenti. Primo quia iura

simpliciter & indistinctè imponunt hanc poenam priuationis hereditatis, propter grauedammum & præiudicium quod minores incurruntpropter defectum administrationis. Secundo quia talis mater vel consanguineus est tanquam creditor futurus in successione impuberis, sub conditione si tutorem petant, sed creditor futurus non potest moram purgare ut ius vel actio ei quaratur ut in l. Thais. §. in certa tempora. ff. de fideicommiss. liber. & in expresso isto fundamento & consideratione ista sententiam & conclusionem tenet Salic. in d. l. sciant qui. C. de legi. hanc. si. col. num. Ange. de Arezio, in dicto. §. sed quemadmodum. secunda col. nu. 6.

19 **Q**uæro tamen circa materiam nostram, si forte filius impubes mortuus est infra illum annum in quo mater debebat assumere tutelam, vel petere a iudice alium tutorem dari, & tamē decessit in fine anni, ita quod remanebat breuissimum tempus in quo verisimiliter non poterat mater sumere tutelam, vel facere alium tutorem dari secundum stylum Curia: & requisita pro expeditione decernendæ tutelæ, an mater possit filio succedere cum annus prius & omnino non erat lapsus, vel priuetur eius successione: quia videtur esse in tanta culpa & negligentia tanquam si totus annus esset transactus cum intra illud residuum temporis licet filius viuere impossibile esset quod mater possit expedire prædictam receptionem vel dationem tutelæ, & videtur quod mater amittat successione filij, ac si moreretur infra pupillarem ætatem post lapsum totius anni. Primo quia ille qui tenetur ad aliquod factum infra certum tempus explicandum sub poena, & labatur tantum tempus quod in residuo impossibile sit illud impleri, statim tenetur & incurrit poenam licet cum effectu non possit conueniri, nisi tractato toto tempore: ita probat tex. singularis in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. ff. de verbo. oblig. quem ibi ad hoc notat & commendat Bar. Pau. & commu. docto. tex. in l. in illa stipulatione si kalendis. eo. tit. tex. in l. quicquid astringende. §. fi. eod. tex. in l. veluti. §. fi. eo. tit. Secundo facit tex. in l. 2. §. si quis tamen cum posset. ff. si quis cautio. vbi habetur, quod semper est imputandum ei qui nimis se arctauit ad aliquid expediendum, cum sit in culpa: & in expresso ista sent. & cō. tenet Pau. de cast. in l. nō oēs. ff. si. cer. peta. pe. col. nu. 10. idē Paul. in l. si decesserit. ff. qui satis. cogan. n. col. nu. 8. Alex. de Imo. in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. penul. col. num. 2. de verbo. obliga. Sed his non obstantibus e-

go teneo contrariam sententiam: imò quod tali casu mater non priuetur successione filij nisi si moriatur post lapsum totius anni. Primo quia ille qui tenetur ad aliquod factum infra certum tempus explicandum, non incurrit poenam legalem nisi labatur totum tempus integraliter: tex. est in l. in insulam infra biennium. ff. de verbo. oblig. & ibi notat Barto. & communiter docto. Secundo facit tex. in c. commissa. de electione. in. 6. vbi habetur quod si quis adeptus est beneficium in ecclesia parochiali, & infra annum non fecit se ordinari, priuetur beneficio: tamen non incurrit in poenam priuationis nisi toto anno integraliter transacto, & in expresso istam sent. & conclus. tenet Paul. de Cas. sibi contrarius in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. 2. col. nu. 6. de verbo. oblig. Alexan. de Imo. in l. si decesserit. ff. qui satis. cogan. si. col. nu. 10. & prædicti doctores respondent ad tex. qui videtur probare contrarium, in dicto. c. commissa. & ex his remanet sufficienter declarata l. 15. & 16.

TEX. XVII.

Qvando el padre o la madre mejorar a alguno de sus hijos o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamento, o en otra postrimera voluntad, o por otro algũ cõtrato entre viuos, ora el hijo este en poder del padre q̄ hizo la dicha mejoría, o no fasta la hora de su muerte la pueda reuocar quando quisier: saluo si hecha la dicha mejoría por cõtrato entre viuos ouiere entregado la possession de la casa, o cosas en el dicho tercio cõtenidas a la p̄sona a quiẽ la hiziere, o a quien su poder ouiere, o le ouiere entregado ante escriuano la escritura dello del dicho contrato se ouiere hecho por causa onerosa con otro tercero assi como por via de casamiento, o por otra cosa semejante que en estos casos, mādamos que el dicho tercio no se pueda reuocar fino reseruasse el que lo hizo en el mismo contrato el poder para lo reuocar, o por alguna causa que segun

segun leyes de nuestrs reynos las donaciones perfectas, y con derecho fechas se pueden reuocar.

S. P. M. M. A. R. I. P. M.

Lex decima septima.

In primis pro perfecta declaratione huius legis & materie præsuppono, quod de iure cõmuni legitima filiorum erat quarta pars bonorum patris vel matris, quã donec cessitaterenchatur eis relinquere, & in alijs bonis poterat ad libitũ disponere in quẽ velit, tã per viam contractus quam vltimã voluntatis: tex. est in l. Papinianus. §. quarta autē. ff. de inoff. si. testa. tex. in l. cum quaritur. C. eod. titu. postea verò de iure nouo Authentici, legitima fuit augmentata quia si pater vel mater habeat quatuor filios vel pauciores, legitima eorũ erat tertia pars bonorum: si verò essent plures filij, legitima erat semis, hoc est dimidia pars oĩum bonorũ: tex. est in authen. de triente & semisse. §. 1. & 2. colla. 3. tex. in Auth. nouissima. C. de inoffic. testa. hodie tñ de iure nostro regio legitima filiorũ est oĩa bona patris vel matris, præter quintam bonorum, in quo pater vel mater põt ad libitũ disponere, pro anima, vel in fauore extranei, vel pro qualibet causa. Item etiam põt disponere de tertio bonorũ inter filios & descendentes tantum, quia põt meliorare vnũ vel aliquos eorum quos voluerit in prædicto tertio in vita vel morte: ita disponit l. g. tit. s. l. 3. foro. ll. & nostra lex. 17. cum pluribus alijs infra his legibus Tauri.

- 1 Legitima filij quanta sit.
- 2 Quid detrahatur prius de hereditate patris, tertium bonorum vel quintum?
- 3 An melioratio facta filio per contractũ inter viuos, an possit reuocari?
- 4 De iure cõmuni donatio inter patrem & filium, an valeat?
- 5 Donatio facta filio emancipato vel respectu matris, an valeat?
- 6 Quando heres grauatur per testatorẽ hereditatẽ restituere vni ex liberis post mortem, an possit heres illud restituere in vita?
- 7 Si quis grauatur aliquid restituere pauperibus, an possit restituere in vita?
- 8 An pater vel mater possit in vita meliorationẽ tertij bonorum facere?
- 9 Donatio simplex inter patrem & filium emancipatũ, an hodie valeat sine traditione?
- 10 An melioratio facta de tertio & quinto, & tradita possessione possit reuocari?
- 11 Si facta est melioratio tertij tradita possessione, & postea pater plura bona acquisiuit, an sit irrevocabilis quo ad bona futura?
- 12 Clausula cõstitutũ, an extendatur ad bona futura?
- 13 Si tradita est possessio meliorationis limitata tantũ in bonis presentibus an extendatur ad bona futura?
- 14 Si pater meliorauit filium & assignauit fundũ in quo melioratur, & res assignata nõ aquiualeat tertio, sed sit minoris quantitatis, an suppleatur illud quod deficit?
- 15 An requiratur quod possessio meliorationis tradatur per actum verum: an sufficiat per actum fictiũ?
- 16 An per traditionẽ scripturæ transferatur possessio?
- 17 Incertitudo an vitiet possessionem?
- 18 An pater teneatur meliorare filium magis dignum, vel possit meliorare quem velit?
- 19 An in vnico filio cadat melioratio?
- 20 Si pater dicat, melioro filium meum, non exprimẽdo in quanto, an vitietur melioratio?
- 21 Si pater diuisit bona sua in vita inter filios, & vni eorũ assignauit maiorẽ quantitatem, an possit pater talẽ diuisionem reuocare?
- 22 Si pater tẽpore meliorationis non posuit grauamẽ, si potest poni postea ex interuallo?
- 23 An valeat grauamẽ successiuũ tẽpore meliorationis positum?
- 24 An melioratio facta in vltima voluntate possit reuocari?

2 **P**ulchrum tamen dubiũ est, quod istorũ deducatur vel detrahatur prius de hereditate & patrimonio patris vel matris, an tertium vel quintum: nam ex hoc maxima resultat vtilitas, nam si quid eorum prius deducatur vel detrahatur erit maioris valoris quàm si postea deducatur, vel detrahatur: & videtur dicendũ quod prius & ante omnia deducatur tertium bonorum: quia ferẽ omnes leges nostri regni prius loquuntur de tertio quàm de quinto, dicendo quod pater vel mater possit meliorare filium quem velit in tertio & quinto bonorum: vnde arguendo ab ordine literarũ prius videtur deducendũ tertium quàm quintũ: argumẽto tex. in l. quoties. ff. de usufructu. vbi si testator reliquit vltimum fructũ Titio & Seio alternis annis fruendũ, & sit inter eos contentio quis eorũ vtatur & fruatur primo anno, dicit tex. quod Titius præfertur & prius debet vtũ & frui: quia cũ in scriptura prius sit nominatus videtur magis dilectus, & per consequens præferendus: & in tantum hoc est verum vt procedat & habeat locum etiam si in secundo nominato con-

currat ordo charitatis vel sanguinis, quia sic coniunctus vel affinis, quia adhuc semper praefertur in primo nominatus: tex. est singu. in iure in l. cum pater. §. penul. ff. de lega. 2. & ibi ad hoc notat & reputat singul. Paul. & alij docto. Sed his non obstantibus contrarium est dicendum in nostro casu & q. imo q. prius deducatur & detrahatur quantum bonorum de hereditate patris vel matris quam tertium, & hoc favore animae: ut sit maioris valoris & quantitatis, quam si deduceretur & detraheretur post tertium: ita expresse disponit lex. 24. m. l. ff. de i. & ita communiter servatur & practicatur in nostro regno: & practica & forma divisionis erit ista, quod tota hereditas & patrimonium patris vel matris debet fieri vnus aceruus & cumulus, & ex eo prius & ante omnia sunt deducenda debita, quia non dicuntur bona nisi deducto aere alieno, ut in l. sub signatum. §. bona. ff. de verbo. signific. & de residuo fient quinque partes aequales & vna assignabitur & distribuatur pro quinto iunctim vel diuisim prout testator disposuit: postea vero aliae quatuor partes fieri vnus aceruus & cumulus, & diuidetur in tres partes, & vna erit tertium & applicabitur filio meliorato, & aliae duae partes erunt legitima filiorum, & debet diuidi inter eos aequaliter: & ita tenet Rod. Sua. in repe. l. quonia in prioribus. C. de inoff. testa. fo. 88. 4. col. versic. modus practican di. & probat lex. 30. infra eo.

3 Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorum per contractum inter viuos, an possit poenitere & ralem meliorationem reuocare: in quo articulo magistratiter & resolutiue dico, quod si tradita sit possessio praedictae meliorationis, vel facta sit melioratio ex causa onerosa matrimonij, vel tradita sit scriptura: non potest reuocari: si vero non sit tradita possessio nec interueniat aliqua alia causa vel solēnitas praedicta, bene potest ad libitum vsque ad mortem reuocari, modo filius sit in potestate, modo non: ita expresse disponit nostra lex. 17. Tauri, & ista est eius principalis decisio.

4 Sed aduertendum pro eius perfecta declaratione, quod ista lex videtur valde dubia & correctoria iuris communis, quia de iure communi donatio inter patrem & filium in potestate ipso iure non valet, adeo quod non oritur ex ea aliqua obligatio civilis nec naturalis: tex. est in l. 2. C. de inoff. dona. & ibi gloss. ord. & commu. docto. tex. in l. donationes quas parentes. C. de dona. inter vi. & vxor. & ibi etiam docto. tex. in l. cum de bonis. C. de donatio. tex. in l. si dona-

tionem. C. de colla. tex. in l. si pater. ff. de dona. to. tex. in l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. herc. tex. in l. 4. C. de i. i. u. tex. in l. cum oportet. §. si autem res. C. de bonis qua. libe. & vtrouque commu. docto. Cuius ratio est, quia in ipso instanti praedicta donatio & eius virtus & effectus re adquireretur patri ratione patriae potestatis: per regulam text. cum materia in l. pla. ter. ff. de acquirend. hare. ergo merito non valet, quia videretur pater sibi met donare & obligari: argumento tex. in l. qui sic soluit. ff. de solu. tex. in l. si quis pro eo. ff. de fidei. tex. in regu. vbi repugnantia: de regul. iuris. & in terminis istam rationem ponit gloss. ord. in dicta. l. 2. C. de inoff. dona. & ibi sequuntur communiter docto. tenet etiam Barto. qui notabiliter loquitur in l. frater a fratre. ff. de condi. indebi. per col. 6. q. principali. & ibi commu. alij docto. & in tantum hoc est verum, ut talis donatio non confirmetur morte patris, quando in vita non interueniat traditio: si vero interueniat traditio, bene confirmatur morte & silencio patris: vti in dictis iuribus: cuius ratio est, quia non interueniente traditione non est quid confirmetur, cum donatio & eius obligatio sit omnino nulla: sed quando est facta traditio, iam reperitur quid confirmabile, hoc est, ipsa traditio: quia cum pater promiserit filium habere vsque ad mortem, tacite videtur velle ei perfecte dare, & priorem donationem confirmare.

Sed nostra lex vult quod melioratio tertij non tradita valeat saltem vt confirmetur morte: item quod melioratio tradita statim valeat, & non possit reuocari, nec egeat confirmatione: ergo aperte est correctoria iuris communis, & necessario esset querenda & inuestiganda ratio.

5 Item etiam ista lex & eius dispositio videtur valde dubia & correctoria in alio, quia de iure communi donatio facta filio emancipato, vel respectu matris, indistincte valet & tenet efficaciter, modo sit tradita possessio, modo non: quia cessat ratio superior & communis: ita probant praedicta iura, & ibi commu. docto. Sed nostra lex dicit quod melioratio tertij facta filio emancipato, vel respectu matris, habeat eadem vim, naturam, & effectum, quam habet donatio facta filio in potestate, & per consequens non valet efficaciter, quando non est facta traditio, facta vero traditione valet & tenet irreuocabiliter: & sic aperte est correctoria iuris communis, & esset querenda & inuestiganda ratio: sed pro vera & perfecta resolutione potest dici, quod praedicta lex Tauri habeat locum & procedat in tertio bonorum quod est legitima filiorum, & dona.

& donatio vel assignatio legitime facta in vita bene valet & tenet inter patrem & filium: quia non censetur merè liberalitas nec gratuita donatio, sed potius debiti solutio, & praeventio quaedam facta per patrem in vita eius, quod tenebatur dare post mortem: ita probat text. in l. si non mortis. ff. de inoff. testamen. & ibi expresse notat Ange. de Peru. tex. in l. si quando. §. & generaliter. C. eod. titu. tex. not. in l. cum quo, de peculio. §. fina. ff. ad. l. Fal. & ibi docto. Confirmatur per tex. in l. sed si vir. §. quod vir vxori. ff. de donati. inter vi. & vxor. vbi habetur quod licet donatio inter virum & vxorem non valeat, tamen si maritus erat debitor vxoris in diem, poterit statim soluere & anticipare diem solutionis. Sed ista ratio & solutio nullo modo concludit nec satisfacit. Primum quia secundum eam lex nostra Tauri non requireret traditionem. Secundum quia in filiis emancipatis, vel respectu matris indistincte debet valere donatio vel melioratio, etiam si non fieret pro legitima. Tertium quia assumptum & praesuppositum est falsum, quia de iure communi donatio inter patrem & filium, etiam pro legitima non valet: nec obstant iura praedicta, quia bene probant quod pater potest dare vel assignare pro legitima vt computetur in ea, sed non dicunt nec probant quod statim valeat: & in terminis ita probat tex. in l. cum de bonis. C. de dona. & ibi expresse no. & commen. Bald. & alij docto. tenet etiam Areti. in l. placet. de acqui. hare. 3. col. nu. 4. Iaso. in l. frater a fratre. ante pe. col. ff. de condi. indebi. & ibi Socinus. n. col. versic. notabis tamen. doctor Segura in repetiti. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. fo. 32. vbi bene fundat, facit etiam gloss. no. & ibi Baldus & commu. opi. in l. 2. C. de inoff. dona. vbi dicit quod donatio inter patrem & filium non valet, etiam propter alimenta: ergo a fortiori nec pro legitima vel aliter: & secundo & quidem notabiliter dico quod praedicta melioratio tertij non est mera & propria donatio: sed potius est quaedam electio & assignatio facta inter filios: nam per legem antiquam fori poterat pater in vltima voluntate filium quem vellet meliorare in tertio bonorum: & in hoc maximum poterat esse dubium, an illam facultatem habeat pater vel mater per contractum inter viuos, vt possit in vita vnum ex filiis eligere & meliorare ceteris preferendo, & an possit talem meliorationem vel electionem reuocare, sicut posset illam faciendo in vltima voluntate, de quo erat maxima controuersia ante nostram. l. Tauri, & videbatur quod sic: quia de iure communi qua-

do haeres vel legatarius erat grauatus per testatorem hereditatem vel legatum tempore mortis restituere vni ex liberis, vel vni ex consanguineis, vel vni ex certis personis, non poterat talis haeres vel legatarius illud efficaciter restituere in vita: & si de facto eligeret, & restitueret, talis electio & restitutio non tenet nec valet efficaciter, sed ipse grauatus potest eam vsque ad mortem reuocare, & alium eligere & preferre, & eo non reuocata talis electio & restitutio confirmatur per mortem eius, modo sit tradita possessio, modo non: tex. est singularis in iure, in l. cum pater. §. a filia. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, a filia pater petierat, vt cui vellet ex liberis suis praedia cum moreretur restitueret, vni ex liberis praedia viua donauit, non esse electionem propter incertum diem fideicommissi certae donationis videbatur: nam in eum destinatio dirigi potest qui fideicommissus inter ceteros habiturus est, remota matris electione. Et ibi notat & commendat gloss. ordi. Barto. Albe. Bal. Paul. Imo. & Rapha. Cuma. tex. in l. vnum ex familia. eod. tit. & ibi praedicti doctores. tex. in l. filius fa. §. diuus Seuerus. ff. de legatis. 1. cuius ratio est, quia cum talis haeres vel legatarius sit grauatus eligere & restituere tempore mortis, non potest antea electionem facere, & tempus praenire: quia fieret praedictum eis inter quos debet fieri electio, eum tantum debeat eligere vnum ex eis qui reperiat viui tempore mortis, & forte electus illo tempore erit mortuus. Item etiam quia tempore mortis potest esse vnus tantum in quo verificetur & consolidetur fideicommissum, & per consequens tempus mortis in quo est facienda restitutio, potest mutare personam & formam restitutionis & effectum acquisitionis. Secunda ratio est, quia cum talis haeres vel legatarius sit grauatus in die incertum mortis, & sic sub conditione, vt in l. dies incertus. ff. de condi. & demonst. sequitur quod ante aduentum conditionis efficaciter non potuit soluere nec eligere: unde merito ante mortem poterit electionem & restitutionem reuocare, argumento tex. in l. sub conditione. ff. de condi. inde. tex. l. sufficit. eod. tit. tex. in l. qui promisit. eod. titu. tex. in l. si. §. fina. ff. quando dies vsusfructus. lega. cedat. tex. in l. si quis reu. §. Iulianus. ff. de libe. lega. tex. in l. grege. §. fina. ff. de pignor. & vtrouque docto. Ex quibus inferitur quod si electus decedat in vita ipsius grauati & eligere debentis, non transmittit hereditatem, legatum, vel fideicommissum ad haeredes, sed grauatus posset reuocare & eligere vsque ad mortem: ita probant praedicta iura, & ibi tenet

nent communi docto. Nec obstat text. nota in l. post mortem. C. de fideicom. vbi habetur qd hæres grauat per testatorem aliquam rem per fideicommissum post mortem restituere, pot statim quando voluerit restituere: quia debet intelligi quando erat grauatus restituere certa & determinata personæ: quo casu merito potest fieri statim restitutio, quia dilatio tantum censetur posita fauore hæredis grauati, cui potest renunciare: iura verò superiora loquuntur & procedunt quando restitutio est facienda post mortem vni ex certis personis, quo casu non potest fieri antea, quia sequeretur præiudicium his qui illo tempore viuerent, & inter quos debet fieri electio per rationes superiores: & in expresse ita tenet & declarat glos. ord. in dict. l. post mortem. C. de fideicom. & ibi Petrus Cinus. Iac. Bu. Bar. Albe. Ange. Sali. Iaso. & commu. docto.

7 Ex quo inferitur quod si testator in testamento iussit bona sua vel partem eorum post mortem hæredis inter pauperes restitui, vel inter virgines maritandas distribui, non possunt restitui nec distribui in vita & in terminis: ita tenet & reputat notandum Bartolus, Paul. Imol. & commu. docto. in dicta l. cum pater. §. a filia. de lega. 2. idem Barto. Ange. Pau. Sali. & Iaso. in dicta l. post mortem. C. de fideicom. tenet etiam Bal. Ange. & alij docto. in l. filius. §. diuus Seuerus. ff. de lega. 1. Ange. Imo. & commu. docto. in l. sed & si alio. §. si quis sub conditione. ff. ad Trebel. Ang. Imo. & moderni in l. stipu. ista. §. inter certam. ff. de verbo. oblig. contrarium tamen in hoc tenet Bal. in dicta l. post mortem. C. de fideicom. 3. col. v. n. 10. imò quod statim possit fieri restitutio vel distributio per grauatatum. Primò quia si testator cogitasset de voluntate grauati, bene permisisset & disponderet fauore animæ suæ: ergo licet non dixerit, pro expresse debet haberi, argumento glo. singu. in l. tale pactum. §. si. ff. de pactis. Secundo quia non videtur illud legatum vel fideicommissum incertum nec conditionale, cum Deo immortalivideatur relictum: iuxta illud quod vni ex minimis fecistis, mihi fecistis. Tertio, quia licet persona singularis vel particularis sit incerta, tamè vniuersalis est certa & necessaria, id est collegium pauperum, argumento tex. in Authen. omnes peregrini. C. commu. de succce. & probatur auctoritate Domini, dicentis, pauperes autem semper habebitis vobiscum. Quarto quia testator non videtur habuisse affectionem ad certam vel certas personas particulares, sed magis ad genus personarum, id est ad quantitatem

paupertatis vel pietatis: ergo videtur quod statim vel quando velit grauatus potest eligere & restituere non expectata morte vel tempore: & istam eandem sententiam tenet Bald. tenet ibi Paul. 2. col. Ioan. de Imo. in dicta l. filius. §. diuus Seuerus. ff. de lega. 1. fin. q. & certè istam ego tenerem pro vera & æqua per rationes superiores in iudicando & consulendo. Ex quo secundo deducitur quod si eo casu quo hæres est grauatus restituere vni de certis personis, omnes illæ personæ decedant in vita grauati, excepta vna, poterit ei statim fieri restitutio: argumento tex. in dicta l. post mortem. & quia isto casu cessant prædictæ rationes prohibitiuæ & in terminis ita tenet Bal. in d. l. post mortem. 1. col. & 1. oppo. 8 Modò his præsuppositis dico, quod de iure nostro regio attenda prædicta lege fori antiqua, poterat pater vel mater in vita talem electionem & meliorationem tertij bonorum facere, & filium quem velit eligere & nominare, sed per tempus vitæ suæ vsq; ad mortem ad libitum reuocare: & in expresse istam quæstionem ante l. Tauri, mouit doctor de Segura, in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. 22. colum. versic. 4. modo. ff. de lega. 2. vbi arguit ad partes, & finaliter concludit eam regulando ad instar donationis inter patrem & filium: itaq; si talis melioratio fiat filio in potestate, non valet nec tenet, quando non interuenit traditio: si verò interueniat traditio similiter non valet statim, sed confirmatur morte: si verò fiat filio emancipato vel respectu matris statim valet & tenet irrevocabiliter: & sic in oibus iudicatur tanquam donatio simplex inter patrem & filium: & istam eandem sententiam tenet & fundat Ferdinãdus de Loazes, in repe. l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. num. 36. cuius auctoritatem non contemnimus, licet illam repetitionem fecerit in quinto anno studij sui, vt ipse attestatur in eadem repetitione. 2. col. & tenendo hæc partem non obstat text. in dicta l. cum pater. §. a filia. cum his quæ in eius confirmationem adduximus: quia loquuntur quædo quis habet ius eligendi in rebus alienis, & insuper habet illud ius coarctatum ad eligendum in articulo mortis: ideo si ante eligat talis electio potest reuocari, quia non est valida nec perfecta: sed in nostro casu & quæstione pater habet ius eligendi vni ex filiis in proprijs bonis suis, nec illud ius eligendi habeat à lege coarctatum tempore mortis, vnde videbatur quod in vita poterat eligere, meliorare, & donare, vt dictum est: & quod talis electio & melioratio reguletur ad instar alterius cuiuslibet donationis: sed istud dubium voluit

voluit tollere nostra lex, & disponere qd si non tradatur possessio, possit melioratio reuocari: si verò tradatur possessio, non possit amplius reuocari, modò fiat à patre, modò à matre: & modò filius sit in potestate, modò emancipatus: & iste est verus & realis sensus & intellectus huius legis: ex qua lege sic declarata videtur inferendum notabiliter & subtiliter, qd hodie in nostro regno donatio simplex inter patrem & filium in potestate, valet & tenet sine traditione, licet possit reuocari, sed morte confirmatur licet hoc casu de iure communi esset omnino nulla, & non confirmaretur: donatio verò secuta traditione statim valet & tenet efficaciter, & non requirit confirmari per mortem, licet isto casu de iure communi requirebatur.

9 Item inferitur quod donatio simplex inter patrem & filium emancipatum, vel inter matrem & filium non valeat neq; teneat efficaciter, nisi secuta traditione, licet de iure communi statim valeret & teneret, cum cesset impedimentum patris potestatis, vt in iuribus supra proxime allegatis: & hoc videtur aperte probare ista lex. 17. iuncta lege. 26. infra eodem: vbi habetur quod quælibet donatio simpliciter facta inter patrem & filium, intelligitur facta pro melioratione tertij, & censetur filius in ea melioratus, sed melioratio sine traditione non valet neq; tenet efficaciter: cum traditione verò valet & tenet statim & efficaciter indistinctè: ergo aperte corrigitur tota materia donationis inter patrem & filium in potestate vel emancipatum, vel respectu matris: & in expresse ita tenet Cifuentes in dicta l. 26. 2. col. versu. sed dubitatur infra eo. & ibi Palacios Ruuios & alij glossatores: qui similiter tenent quod donatio facta filio emancipato, vel facta à matre non valeat efficaciter: sed possit reuocari non secuta traditione. cum habeat vim meliorationis. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, inrò quod donatio simplex facta filio in potestate vel emancipato, vel facta à matre, habeat hodie eandem vim, naturam, & effectum, quo ad validitatem eius, & nihil in ea corrigat per nostras. l. Tauri, nec obstat prædicta lex. 26. infra eodem, prout ponderaui: quia respondeo quod tantum vult illa lex, quod donatio simplex postquam iam valet, & tenet, & est perfecta vel confirmata iuris solennitate & dispositione, computetur in tertio bonorum, & censetur filius in ea melioratus: & non teneatur conferre vel computare in sua legitima, sed habeat illam præcipuam tanquam si in ea esset melioratus: non tamen voluit lex aliquid mutare vel disponere circa solennitatem vel validi

tatem donationis, imò remanet in dispositione iuris communis. Confirmatur, quia alias sequeretur qd legatum simpliciter relictum à patre vel matre in testamento filio vel filia secuta traditione, non possit amplius reuocari, cum habeat vim meliorationis: sed istud est falsum vt infra ista lege dico: ergo &c. Et ista est vera & realis intelligentia & declaratio ad istas leges. Nunc verò circa nostram legem sic declaratam propono aliquas notabiles & necessarias quæstiones: & primo quæro si pater vel mater meliorauit filium in tertio & quinto bonorum, & tradidit possessionem, possit reuocare respectu quinti: & breuiter teneo quod sic, quia talis melioratio respicit bona presentia & futura: vt in l. 23. infra eodem: ergo si valeret irrevocabiliter, pater vel mater efficeretur intestabilis, cum in effectu esset donatio omnium bonorum presentium & futurorum: & sic merito respectu quinti non valet efficaciter: imò possit per patrem, vel matrem reuocari, argumento text. eum materia in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. & ideo merito & cum mysterio nostra lex tantum loquitur in tertio, & non in quinto.

11 Secundo quæro, si pater vel mater meliorauit filium in tertio bonorum, & tradidit possessionem, & postea plura alia bona acquisiuit: quocasu talis melioratio extenditur ad ea, vt in l. 23. infra eodem, an sit irrevocabilis etiam respectu eorum, & sic respectu bonorum futurorum postea quæstorum: vel an pater & mater possit eam reuocare in bonis postea quæsitis, cum non tradiderit possessionem eorum: & breuiter & resolutiue dico & teneo, qd si melioratio est facta ex causa onerosa matrimonij quæ non respicit magis vna bona q̄ alia, non potest reuocari, argumento huius legis. 17. iuncta lege. 23. infra eodem. Si verò est tradita scriptura meliorationis, similiter non potest reuocari, respectu aliquorum bonorum: si verò est tradita possessio simpliciter & genericè, taliter quod potest extendi ad bona futura: vt si pater vel mater se constituat possidere prædictam meliorationem nomine filij, tunc similiter non potest reuocari respectu futurorum, quia cum de natura meliorationis sit, quod extendatur ad bona futura prædicta clausula constituti, virtualiter habebit eandem naturam & effectum, & extendatur ad ea postquam sint acquisita, modo pater vel mater qui vel quæ meliorauit, expresse dixerit quod constituebat se pro bonis presentibus & futuris, modo simpliciter meliorauit & dixit, quod constituebat

fenomine filij possidere: quia utroque casu virtus & effectus clausulæ constituti, extenditur ad bona præsentia & futura, sicut ipsa melioratio, & per consequens non potest reuocari. Pro qua sententia & conclusione facit text. iuncta sententia Iaco. Butri. in l. fin. C. quæ res pignori obligari possunt. vbi dicit text. quod hypotheca & obligatio bonorum simpliciter facta in aliquo actu vel contractu, extenditur ad bona futura: & dicit ibi Iaco. But. quod similiter clausula constituti, in eo simpliciter & genericè posita extenditur etiam ad bona futura, vt in eis queratur possessio creditorum: & illam sententiam & conclusionem tenet ibi Sali. Ioan. de Imol. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. l. fin. col. & ibi Ludo. Roma. tenet etiam Aretinus, Vincentius, & Socinus in l. 3. §. in certam. ff. de acqui. posse. Ange. de Arc. in §. actionem. Insti. de actionibus. 4. col. nu. 10. Bart. in confi. 76. Anto. Negu. in tracta. de pignoribus. 6. fol. 1. col. ergo ita dicimus in nostro casu, quod sicut melioratio ex sui natura extenditur ad bona futura: ita eodem modo clausula constituti, in ea posita debet extendi. Secundo facit text. in l. quanuis. ff. de precario. vbi si quis constituit se precario possidere ancillam, istud precarium & possessio extenditur ad partem ex ea nasciturum. Tertio facit text. in l. pe. ff. vt legat. nomi. caue. vbi habetur quod si plures sunt hæredes, & vnus eorum præstitit cautionem cum fideiusforibus de soluendo legato, & postea alii qui hæredes repudiant, vel sine aditione moriantur & accrescant sibi aliæ partes, cautio fideiusforia extenditur ad partes quæ postea sibi obuenerunt. Quarto facit text. in l. 2. ff. quorum legatorum. vbi dicit quod licet hæres non possit agere illo interdico quorum legatorum contra legatarium nisi satisfecerit pro toto legato, tamen si satisfecerit pro parte & postea accrescat ei alia pars, potest hæres vt illo interdico: quia illa prima satisfactio extendit ad alias partes postea obuementes. Quinto facit text. in l. damni infecti stipulatio. l. 1. §. si is qui vicinas. ff. de damno infecto. vbi habetur quod cautio damni infecti præstita pro damno domus quæ tunc erat vacua, extenditur ad omnes res postea ibi inclusas. Sexto facit text. in l. Lucius. ff. qui potio. in pignori. habet. vbi dicitur quod si quis contraxit cum debitore sub hypotheca, & postea secundus etiam cum hypotheca, primus præfertur etiam in usufructibus, & accessorijs obuementibus post secundam hypothecam. Septimo confirmatur viua & subtili ratione, validitas & effectus constituti, dependet ab ipso actu

vel contractu super quo interponitur & regulatur ab eo: ita probat textus in l. fina. ff. de constiti. pecu. text. in l. si quis ante. ff. de acquiren. possessi. text. in l. 4. §. penul. ff. de peculio. text. in l. si vt certo. §. vsq; adeo. ff. commodati. text. in l. sed adest. §. si quis mulierem vehendam. ff. locati. Octauo facit text. in l. 4. ff. de iure dotium. vbi incrementum dotis habet eandem naturam & qualitatem quod ipsa dos principalis. Non facit textus in l. si conuenerit. l. 2. §. 1. ff. de pignori. actio. vbi si proprietatis hypothecatur, usufructus postea superueniens cadit etiam sub hypotheca. Decimo & finaliter facit text. in l. id quod. ff. de peri. & commo. rei ven. vbi in venditione alicuius rei includitur etiam incrementum quod ei postea accedit.

13 Si verò est tradita possessio meliorationis, expressè limitata in bonis presentibus, quia pater meliorauit filium in tertio bonorum, & verè vel fictè tradidit sibi possessionem illius tertij tantum in bonis presentibus: quia per actum verum misit in possessionem cuiuslibet rei pro tertia parte: vel per actum fictum transtulit possessionem constitutè se possidere bona presentia pro tertia parte vel quolibet alio modo, & postea acquisiuit alia plura bona in quibus etiam censetur filius melioratus: certè hoc casu est fortius & magis dubium, an saltè respectu futurorum possit fieri reuocatio, quia in eis non est tradita possessio cum fuerit expressè & limitata tantum in bonis presentibus. Sed adhuc in isto casu teneo quod nullo modo possit reuocari, quia ex eo quod melioratio est perfecta & irreuocabilis respectu presentium, est etiam irreuocabilis respectu futurorum, cum extendatur ad illa cum sua natura & qualitate per iura & fundamenta supra allegata: & hoc teneo pro firma veritate & reputo nouum & subtile.

14 Tertio quero, si pater vel mater meliorauit filium in tertio bonorum & assignauit illud in aliqua re certa prout facere potest, vt in l. 19. infra eo. & talis res assignata non æquiualeat tertio, sed sit minoris valoris & æstimationis, an illud quod deficit pro complemento tertij debet solui & suppleri ex alijs bonis? & insuper an illa melioratio possit reuocari respectu illius partis valoris & æstimationis, quæ deficit pro complemento tertij, cum respectu eius non sit tradita possessio: & certè quo ad primum videtur dicendum quod debeat suppleri. Primo quia assignatio rei pro solutione alicuius legati, fideicommissi, vel donationis non minuit, auget, nec alterat virtutem eius: text. est nota in l. quidam testamenta. ff. de lega. 1. & ibi Bart. & commu. docto.

docto. text. in l. Paulo Callimacho. §. final. ff. de lega. 3. text. in l. Lucius. in fin. ff. de alimen. & ciu. ba. lega. text. in l. si sic. §. 1. ff. de lega. 1. text. in l. 4. §. si ff. de dote prælegata. text. in c. per tuas. de dona. & in expresso ita tenet hic Cifuentes & alij glossatores. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod prædicta melioratio tertij non debeat suppleri ex alijs bonis, sed filius debeat esse contentus prædicta re sibi assignata, quia prædicta iura & eorum conclusio procedunt quando post dispositionem perfectam & consummatam res esset assignata solutioni, & sic executioni actus: secus verò si assignetur substantia ipsius dispositionis, vt in nostro casu & questione: quia tunc non debet fieri suppletio & solutio ex alijs bonis: text. est singularis & subtilis in l. si quis seruum. §. si quis ita legauerit. ff. de lega. 2. & ibi communis opinio. text. in l. si seruus legatus. §. qui quinq; ff. de lega. 1. text. in l. cum certus numerus. ff. de tritico, vino, & oleo legato. text. in l. Lucius Titi. §. ciuibus. ff. de lega. 2. & tenet & declarat Bart. in l. inter stipulantē. §. sacram. ff. de verb. oblig. 3. col. & ibi moderni Petrus, Cinus, & antiqui in l. si quis argētum. C. de donat. Sed in nostro casu attendenda dispositio & mente huius legis, & legis. 19. infra eodē, & similibus quæ permittunt patrem vel matrem assignare meliorationem tertij in aliqua re vel rebus certis, talis assignatio sit substantia dispositio, & per consequens non debet suppleri ex alijs bonis. Ex quo sequitur & infero, quod si talis res assignata pereat casu fortuito, non debet suppleri melioratio ex alijs bonis. Item etiā infero, quod si res assignata pro melioratione tertij æquiualeat plusquam tertium, & sit longè maioris valoris quam tertium, non debet filius melioratus habere totam rem pro melioratione tertij & quinti: quia mens & voluntas patris vel matris non fuit in plusquam tertio meliorare, & actus agentium non operatur ultra eorum intentionem: & limitata causa limitatum parit effectum, vt in l. non omnis. ff. si certum petatur. text. in l. cancellauerat. ff. de his quæ testamento delentur. text. in l. age cum geminiano. C. de transactionibus. cum similibus. Item etiā infero, quod si isto casu pater vel mater postea plura bona acquirant, & tertium esset maioris valoris, habebit illud filius in re assignata, si sit tati valoris & precij quam tertium: quo ad secundum, an prædicta melioratio possit reuocari respectu valoris & precij quod deficit pro complemento meliorationis, non est aliud quod dubium: cum diximus quod non debe-

tur nec venit supplendum, sed filius debet esse contentus illa re assignata, & sic non requiritur reuocatio: possit tamen iste casus verificari quando pater vel mater qui fecit meliorationem & assignauit eam in aliqua re certa dixit, quod debeat suppleri ex alijs bonis: quia tunc videtur, quod respectu illius precij & valoris supplendi possit reuocari, cum non sit tradita possessio. Sed teneo contrarium, imò quod non possit reuocari: quia ex eo quod melioratio fuit facta & assignata in aliqua re, & fuit tradita possessio eius, efficitur tota melioratio irreuocabilis, & virtus & effectus possessionis traditæ in illa re assignata extenditur ad totam meliorationem tertij, vt sit irreuocabilis per supra dicta. 15 Quarto quero, an requiratur quod possessio meliorationis tradatur per actum verum, ad hoc vt efficiatur irreuocabilis? an vero sufficiat, quod tradatur per actum fictum, vt per clausulam constituti, vel per visum & aspectum oculorum, vel per traditionem clauium, vel per retentionem usufructus, vel per quemlibet alium actum fictum de his per quos potest transferri possessio, vt in l. quod meo. ff. de acquiren. possessi. & in l. 1. §. si iusserim. eod. ritul. & in l. clauibus. ff. de contrahenda emptio. & in l. quisquis. C. de dona. cum similibus, de quibus, & de effectu, & natura magistraliter dixi in materia possessionis: & breuiter & resolutiue videtur, quod non sufficiat tradere possessionem per actum fictum. Primo quia ista lex nostra Tauri loquitur per verbum traditionis facti, quod denotat veram & realem traditionem per actum verum, in quantum dicit: ouiere entregado la possessio de la cosa, o cosas en el dicho tertio contenidas. & sic videtur, quod non sufficiat actus fictus. Secundo, quia ex inutili & inualido contractu, vt ex donatione inter maritum & uxorem, vel ex donatione inter patrem & filium, vel ex venditione & alienatione rei prohibita alienari, vel ex contractu simulato, vel ex similibus contractibus, non potest per actum fictum transferri possessio: ita expressè probat text. in l. 1. §. si vir uxori. ff. de acquiren. possessi. vbi dicit quod factum & actus verus traditionis non potest iure ciuili infirmari, & ideo per eum transit possessio. Ergo actus fictus traditionis qui consistit tantum in iure bene potest annullari & improbari ab ipso iure ciuili, sicut annullatur & improbari ipsemet contractus: & in terminis ita tenet ibi Paul. de Cast. 1. col. in fin. nu. 5. dicens ita fuisse determinatum in publica disputatione per Argentinum filium Raynt. de Ant. Go. in l. Tau. I 5 For.

For. & ibi etiam tenet Areti. 2. col. Alexan. 3. col. nu. 8. Iaso. nimis commendando. 3. col. 3. no. Vincen. 8. col. Bal. in l. ex testamento. C. de don. fideicom. in fin. idem Bald. in c. 2. 2. col. prope finem. de feudo dato in vicem legis comi. quia licet in acquirenda possessione per actum verum non requiratur titulus vel causa, tamen in acquirenda possessione per actum fictum bene requiritur: ita probat tex. in l. quod meo. iuncta glo. 1. ff. de acqui. posse. & ibi tenet Bar. Pau. & com. mu. docto. ergo cum in nostro casu & questione contractus vel titulus sit nullus, sequitur quod non potest transferri possessio per actum fictum. Quarto quia quando contractus vel titulus est immediata causa possessionis, si non tenet nec valet contractus non transit possessio: ita probat tex. in l. si aliquam rem. ff. de acqui. posse. tex. in l. si quis ante. in fin. eo. titu. per quae iura ita tenet Bal. in l. non dubium. C. de legib. 2. 8. col. nu. 18. & ibi Iaso. pen. colum.

Quinto quia quando actus vel contractus principalis non valet, similiter non valet confessio, vel alia quaelibet clausula posita super eo. text. est singularis in l. fina. ff. de consti. pecu. quem ibi ad hoc notat & commendat Paul. & alij docto. & ad hoc reputat singu. Bald. in l. si absentis. fina. col. in medio. C. si cer. peta. illum etiam reputat singu. Iaso. in l. certi conditio. §. si numeros. ff. si cert. peta. 7. col. nu. 34. idem Iaso. in l. si ita stipulatus. §. Chryfogonus. 17. col. nu. 55. ff. de verbo. obliga. idem Iaso. in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquiren. posse. 4. col. nu. 19. idem Iaso. in l. non dubium. C. de legibus. penult. col. idem Iaso. in l. ex testamento. C. de fideicommissi. tenet etiam gloss. ordin. licet non alleget illum tex. in l. si Patronus. §. patronum. in verbo, Fabiana. ff. si quid in fraud. patro. quam ad hoc notat & commendat Bald. in l. 1. C. de inoff. do. na. 3. colum. in fine. idem Bald. in l. Imperator. la. ff. de statu homi. Ange. de Aret. in §. fuerat. Insti. de actio. 11. col. nu. 16. & ibi Iaso. 15. col. nu. 76. ergo cum donatio vel melioratio inter patrem & filium sit nulla, sequitur quod actus fictus & clausula in eo posita erit nullius momenti, & per consequens nulla poterit transferri possessio.

Sexto & finaliter facit, quia incertitudo vitiat acquisitionem possessionis: text. est in l. 3. §. incertam. ff. de acquiren. posse. cuius verba sunt, incertam partem rei nemo potest possidere, veluti si hac mente sis, ut quicquid Titius possidet tu velis possidere: & ibi gloss. ordi. Barto. & commu. docto. Sed in nostro casu & questione ne quando melioratio tertij non assignatur in

aliqua vel rebus certis, sed vniuersaliter & genericè pater vel mater vellet transferre possessionem per clausulam constituti, est omnimoda incertitudo: quia filius melioratus nesciret nec posset cognoscere quid & quantum possideat, & esset incertus suae possessionis: ergo videtur, quod nulla potest transferri possessio. Sed his non obstantibus in hoc subtili & notabili articulo ego teneo contrarium, imò quod per clausulam constituti, vel quemlibet alium actum fictum possit pater vel mater transferre possessionem meliorationis, ut amplius non possit reuocare.

Primo quia ita vera & iuridica possessio causatur ex actu ficto, sicut ex vero: text. est in l. 1. §. si iusserim. ff. de acquiren. posse. text. expressus & melior de iure, in l. quod meo. §. si venditor. verficu. aut si vicinum. eo. titu. cuius verba sunt, aut si vicinum mihi fundum mercatum venditor ex mea turre demonstret vacuam possessionem se tradere dicat, non minus possidere coepi, quam si pedes finibus intulisset. Sed nostra lex Tauri ad confirmationem meliorationis requirit translationem possessionis: ergo nihil refert ex quo actu transferat & acquirat. Secundo probatur expressè per nostram l. Tauri, in quantum dicit quod per traditionem scripturae vel instrumenti confirmatur talis melioratio & efficitur irrevocabilis: ergo idem erit ex quo libet alio actu ficto: cum non sit maior ratio, in vno quam in alio. Nec obstat si replices quod lex tantum expressit illum casum: ergo alios videtur excludere, cum casus exceptus firmet regulam in contrarium, ut in iuribus vulgaribus.

16 Quia respondeo quod nostra lex cum mysterio & necessitate expressit tantum istum casum scripturae, quia de iure communi requirebatur traditio scripturae & instrumenti antiqui, in quo continebatur ius & titulus ex quo illa res pertinebat tradenti: ut in l. 1. C. de donatio. & ibi commu. docto. Sed hodie per nostram legem sufficit quod fiat traditio scripturae novae ipsius tituli & meliorationis, quae nunc fit: & iste est verus & realis intellectus nostrae l. & idem est hodie in nostro regno in quolibet alio contractu & titulo inter partes celebrato: ita disponit lex octava tituli 30. part. 3. de quo articulo dixi not. in materia possessionum, in articulo de translatione possessionis per traditionem scripturae, vbi omnino vide: & istam principalem sententiam & conclusionem tenent in praesenti Cifuentes, Pala. Ruui. & alij glossatores. Nec obstant fundamenta contraria superius adducta: & primo non obstat, quod ista lex loquitur per verbum tradi-

traditionis facti, quia per hoc non inducit necessitatem, nec negat posse tradi possessionem meliorationis per alium actum fictum: imò etiam loquendo in actibus fictis, leges loquuntur per verbum traditionis facti, ut in l. 1. §. si iusserim. ff. de acquiren. possessione. & in l. quod meo. §. si venditor. eodem titulo. & in l. 1. C. de donatio. & in l. clauibus. ff. de contra. emp. cum similibus. Secundo non obstat secundum fundamentum cum tribus sequentibus, in quo dicebamus quod inutile & inualido contractu non potest transferri possessio per actum fictum, quia licet illa opinio, fulciatur pluribus autoritatibus & rationibus, tamen contrariam sententiam & conclusionem tenet gloss. singu. & ordin. in l. 2. in gloss. fina. in fine. C. de dote cau. non nume. quam ibi notat & reputat mirabilem Bartol. & tenet & sequitur ibi Cirus, Faber, Bald. Angel. Salicet. & commu. docto. idem Barto. Bald. & commu. docto. in l. Papinianus. ff. de don. inter vi. & vxor. Vel aliter & secundo dico & respondeo, quod si fractus vel contractus est omnino nullus sine aliqua spe conualescentiae, tunc ex actu vel contractu nullo, non transeat possessio per actum fictum: si vero actus vel contractus est nullus, sed tamen habet aliquam spem conualescentiae, ut donatio inter virum & vxorem, vel inter patrem & filium, ut in nostro casu: tunc per actum fictum bene transferatur possessio, & operatur eodem effectu quos vera: & ita concordantur praedictae opiniones, & istam sententiam & concordiam tenet Socinus in dicto §. si vir vxori. 3. colum. & doctor Palacios Ruuios in sua repetitione, folio. 56. & ego dixi latius & notabiliter in materia possessionum, in questione & articulo principali, an & quando in quaerenda possessione requiratur causa: ergo cum in nostro casu talis melioratio inter patrem & filium de praesenti non valeat efficaciter, sed morte confirmetur, ut in nostra lege, sequitur quod potest in ea transferri possessio per actum fictum.

17 Sexto & finaliter non obstat sexta & finalis difficultas, in qua dicebam, quod incertitudo vitiat acquisitionem possessionis: quia nota & subtiliter respondeo sequentibus modis. Primo, quod incertitudo vitiat possessionis acquisitionem, quando est omnimoda incertitudo, scilicet loci, & quorae: secus vero quando est certitudo respectu quorae, quia licet sit incertitudo loci, non vitiat, ita probat tex. in l. locus. verficu. ff. de acquiren. posse. & ibi commu. opinio per quem idem etiam tenet com. opin. in l. 3. §. incertam. eod. titu. sed in nostro casu & questione

ne est certitudo respectu quorae, quia fuit facta melioratio in tertio honorum: ergo licet non sit certitudo rerum sufficiat. Sed ista solutio non concludit nec procedit, quia quota vel pars pro indiviso tunc potest possideri, quando certus & determinatus est fundus, vel res, in quo constituit vel assignatur: iste est proprius casus, in dicta l. locus. verficu. ff. de acquiren. posse. & in his terminis loquitur communi opinio, sed si fundus, vel res, non est certus nec determinatus, tunc quota vel pars non potest possideri: sicut si genericè, & indefinitè velim possidere: quicquid alius possidet, ut in dicta l. 3. §. incertam. eodem titulo. Vel aliter & secundo respondeo, quod incertitudo omnimoda vitiat possessionem quando datur talis incertitudo, tamen ex parte acquirentis quam etiam ex parte tradentis: ut quia tradens dicat se transferre quicquid habet in tali villa, loco, vel termino: vel se constituit eius nomine possidere cum vterque ignoret quid habeat, & in quo loco, vel fundo: & ita debet intelligi tex. in dicta l. 3. §. incertam. ff. de acquiren. posse. secus vero si tradens sciat & cognoscat, & sic in tradente sit certitudo: quia licet in acquirente sit incertitudo, non vitiat possessionem: ita probat gloss. singu. ordi. in dicta l. 3. §. incertam. in glo. 1. & ibi tenet & declarat ibi Ioan. de Imo. Franço. de Aret. Alexand. & Iaso. & est magis commu. opinio. ex eo quia per relationem ad alium, hoc est, ad tradentem, acquirens efficitur certus: argumento tex. in l. certum. cum similibus. ff. si certum petatur. ergo in nostro casu licet filius sit incertus rerum patris & loci vbi sint, sufficiat quod ipse pater sit certus. Sed ista solutio & praedicta commu. opinio similiter est falsa, salua pace doctorum: quia intentio text. in dicto §. incertam, & similibus iurium, tantum est requirere certitudinem in ipso acquirente, cum actus possessionis & eius requisita semper requirantur in eo: praeterea quod ista commu. opinio sit falsa, & quod non sufficiat certitudo ex parte tradentis, probat tex. in dicto §. incertam. dum praesupponit quod Titius tradens possidebat: ergo ipse certus erat, & tamen dicit quod acquirens si sit incertus non acquirit: ergo aperte probat quod certitudo formaliter requiritur ex parte acquirentis: & istam meam considerationem contra communem opinionem tenet ibi solus Socinus. 2. colu. Vel aliter & tertio & quidem singul. quod licet in nostro casu non ad sit certitudo respectu rerum particularium, bene tamen ad sit certitudo respectu vniuersi. cum tertia pars omnium bonorum veniat in constituto, & illa certitudo vniuersalis sufficit, argu-

est, argumento text. in. l. qui iure militari. ff. de milit. testamen. & ita debent limitari iura quæ dicunt. quod incertitudo vitiat possessionem: & ita expresse limitat & intelligit Ioan. de morte Sperulo, in. l. ab empione. ff. de pactis. & ita tenet & commendat Socinus in dicto. §. in certam. 2. colum. in fine. & ibi Iaso. fina. colum. sed certè salua tantorum virorū pace, similiter ista solutio & eorum doctrina est falsa, quia certitudo requiritur in acquirente, tam in vniuersalibus, quam in particularibus, cum particulariter debet fieri apprehensio in qualibet re, vnde semper debet esse certus, & hoc probat expresse text. in dicto. §. in certam. ibi, dum dicit, quidquid Titius possidet &c. Vnde præsupponit quod quis volebat quærere vniuersaliter omnem illud quod tradens possidebat, & tamen si acquirens sit incertus, non potest. Vel aliter & quartò proprie & subtiliter respõdeo, quod iura quæ dicunt quod incertitudo ex parte acquirentis vitiat acquisitionem possessionis, debent intelligi quando possessio acquiritur mediante corpore & animo ipsius acquirentis, & sic mediante eius persona. secus verò si acquiritur mediante corpore & animo alterius, puta procuratoris, quia tunc nulla certitudo requiritur ex parte domini cui debet acquiri: text. est in. l. 1. §. per procuratorē. ff. de acqui. possess. & ibi commu. opin. text. in. l. 1. C. eod. titu. & ibi etiam comu. opin. Sed quando quis se constituit nomine alterius possidere, interueniente consensu & voluntate eius cui sit constitutum, censetur constituens quidam procurator, mediante quo statim quæritur possessio ei cuius favore sit constitutum, etiam ignorantis: argumento text. in. l. quod meo. ff. de acquiren. posse. text. in. l. communis seruus. §. 1. eod. titu. & in expresse per illa iura tenet solus Rapha. Cuma. in dicta. l. quod meo. fi. colum. ff. de acquire. possess. vnde cum in nostro casu & quæstione quando pater constituit se nomine filij possidere prædictum tertium bonorum censetur esse procurator filij, & sit certus suarum rerum & possessionis, merito statim mediante sua persona transit possessio in filium, licet ipse filius sit incertus: & ista est verissima & realis solutio huius articuli, & remanet notanter & vtiliter expeditus.

Et istam sententiam & conclusi. licet certè non sic declaratam tenet in præsentis Cifuentes. 2. colum. versicu. quinto limita. Palac. Ruuios. 6. colum. versicu. idem videtur si pater constituat se. Didacus Castellus. 21. col. ver. idē etiam dicimus in donatiōe facta cum clausula constituti.

Item nota ex ista lege quod melioratio tertij facta filio vel filia ex causa onerosa matrimonij valet & tenet efficaciter, & non potest reuocari, etiā non secuta traditione: & idem est si promittat de meliorando: ita disponit lex. 22. in. 2. parte, infra eodem. Quod tamē intelligo notabiliter quando talis melioratio vel promissio de meliorando fit pro matrimonio de præsentibus cum tertia persona: vt quia pater vel mater meliorat vel promittit meliorare filium vel filiam, vt contrahat matrimonium cum tali certa vel determinata persona, modò promissio fiat ipsi filio vel filia, modò ipsi genero vel nuri.

Secus verò si talis melioratio vel promissio fiat simpliciter & genericè causa matrimonij de futuro, scilicet, vt filius vel filia melius inueniat cum quo vel qua contrahere possit, quia tunc melioratio vel promissio non esset irreuocabilis, quia nõ dicitur facta ex causa onerosa quæ tangat tertiam personam. Item intelligo, modò tale pactū fiat ipsi filio vel filia, modò ipsi genero vel nuri. Item intelligo quando matrimonium nondum est contractum: secus verò si matrimonium esset iam contractum inter eos: quia talis melioratio vel promissio non valet irreuocabiliter, modò fiat vni, modò alteri: quia videtur cessare ratio harum. ll. & iste est verus & realis sensus earum, & necessaria declaratio: quod probat nostra lex, ibi, dum dicit: o el dicho contrato se ouiere hecho por causa onerosa con otro. probat etiam lex. 22. in. 2. parte, infra eodem.

18 Item quæro an pater vel mater possit cum bona conscientia eligere & meliorare filium quæ velit, vel teneatur eligere magis dignum & bene meritum? & breuiter & resolutiue dico, quod de iure in foro contentioso poterit eligere & meliorare quem velit: argumento text. in. l. cum quidam. la. 2. ff. de legat. secundo, & in l. vnum ex familia. per totam. l. eodem titu. cū similibus. Sed in foro conscientie tenetur eligere & meliorare filium magis dignum, meritis & virtutibus abundantem: argumento text. & eorum quæ ibi notantur, in. ca. pen. de elect. lib. 6. & in expresse ita determinat Pala. Ruui. in repetitione capituli. per vestras. fol. 99. §. 26. vbi latissimè loquitur & fundat, ad quem te remitto.

19 Item quæro si pater vel mater habeat vnicum tantum filium, an possit meliorari per patrem vel matrem in tertio bonorum? & si quæretur quæ vtilitas potest considerari in hac melioratione, cum de necessitate filius debet succedere in om-

in omnibus bonis patris vel matris excepto quinto de quo potest ad libitum disponere, & tali casu melioratio tertij non cadat in filio, respondeo, quod vtilitas maxima erit propter grauamen imponendum iuxta formam & dispositionem text. in. l. 27. infra eod. & viderit quod talis melioratio valeat, quoad istum effectum ponendi grauamen, vel sine eo, quod pater melioraret prædictum filium vnicum, poterit cum grauare in tertio bonorum: argumento text. in dicta. l. 27. infra eod. vbi habetur & disponitur, quod in defectum aliorum filiorum possit pater vel mater grauare filium in prædicto tertio, vel vsq; ad quantitatem eius, fauore consanguineorum: & in defectum consanguineorum, fauore extraneorum: ergo nulla debet fieri differentia quod pater vel mater habeat alios filios: vel non confirmatur, quia fauore parentum & pro conferuanda eorum memoria concessum & permillum est eis grauamen apponere in tertio bonorum secundum modum, formam, & dispositionem text. in dicta. l. 27. infra eod. ergo licet sit vnicus tantum filius potest poni prædictum grauamen in commodum consanguineorum vel extraneorum. Sed his non obstantibus teneo cõtrarium imò quod talis filius vnicus non possit meliorari in prædicto tertio, nec in eo poni aliquod grauamen, per sequentia.

Primò quia secundum philosophos & consultos qualitas non datur sine subiecto: text. est in l. eius qui in prouincia. §. fina. versicu. quoniam. ff. si certum petatur. text. in. l. Pomponius. §. si ff. de acquiren. posse. text. in. l. si seruus. §. fina. ff. de actio. emp. text. in. l. 2. ff. de usufructu. text. in. l. 1. ff. de usufruct. lega. text. in. l. & non tantum. §. fina. ff. de petitione hered. si ergo non datur nec valet subiectum meliorationis in nostro casu, sequitur necessariò quod non debet valere grauamen appositum.

Secundò & in terminis facit text. in. l. vtrum. la. 2. ff. de assignadis libertis. vbi habetur quod licet pater possit libertum suum & iura patronatus vni ex filijs cui veller assignare & prælegare, tamen illud est verum & procedit quando sunt plures filij inter quos possit fieri & cadere electio: si verò sit vnicus tantum filius nõ valet nec potest in eo fieri talis assignatio, imò est ipso iure nulla: idem etiam probat text. in. §. 2. In fit. de assignatione libertorum. cuius verba sunt, datur autem hæc assignandi facultas ei qui duos pluresve liberos in potestate habet, & ibi glossa. ordinar. Faber, Angelus & communi. doctores.

Tertio facit, quia in qualibet materia & dispositione, electio vel prælatio semper debet fieri inter plures: text. est in. l. vnum ex familia. per totam legem. ff. de legatis. 2. text. in. l. cum quidam. la. 2. eod. titu. text. in. l. cum pater. §. a filia. eodem titulo.

Quarto facit, quia ratio per quas pater vel mater potest filium in prædicto tertio grauare est, quia videtur cum honorare prælegendo & præferendo cum alijs filijs: argumento text. cum materia in. l. ab eo. C. de fideicom. Sed quando est vnicus tantum filius non videtur honorari nec electus à patre vel matre cum de necessitate debet ad eum tota hæreditas pertinere: ergo non potest grauari.

Quinto quia omnia bona patris, vel matris sunt legitima filij, excepto quinto: ergo in eis non cadat grauamen.

Sextò facit, quia ista lex. 17. & lex. 27. infra eod. & oēs aliæ loquentes de melioratione tertij, & natura, & qualitate eius, semper loquuntur inter plures filios vel descendentes, & non aliter, nec alio modo: ergo sequitur quod in vnicò tantum filio non habet locum melioratio, nec grauamen: & ita tenet Pala. Ruui. in dicta. l. 27. infra eod. licet sic non bene fundet. Ex quo singu. & noui rer infero, quod licet melioratio possit fieri nepoti, vt in. l. 8. infra eod. tamen debet intelligi quando pater vel mater habet plures filios, & ex eis vel ex aliquo eorum habet nepotes: secus verò si habet vnicum tantum filium, & ex eo nepotem: quia tunc non cadit in eo melioratio. Itē infero, quod licet pater vel mater possit in melioratione tertij ponere grauamen quod vel sit secundum formam & dispositionem text. in. l. 27. infra eod. tamen debet intelligi quando haberet plures filios: secus verò si habeat vnicum tantum filium, quia tunc in melioratione non cadit aliquod grauamen, quia non potest dari subiectum meliorationis nec qualitas eius.

20 Item quæro si pater vel mater in testamento, vel contractu, meliorauit filium vel filiam simpliciter & genericè, non expressa nec determinata aliqua quota re, vel quantitate, dicendo, melioro talem filium meum: an talis melioratio valeat & teneat, vel vitietur propter incertitudinem? de quo articulo vide in repet. contractu, in contractu puro, in articulo an & quando incertitudo vitiet? Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorū irreuocabiliter, secuta traditione, vel ex causa onerosa, vel tali quod melioratio sit perfecta & irreuocabilis, an pater vel mater possit aliqua bona sua alienare, & eis alienatis possit filius

filius melloratus illam alienationem reuocare à quolibet possessore vel detentatore, & reuocare dicare saltè pro ea parte & quota, pro qua est melloratus: & videtur dicendum quòd possit reuocare & petere tam in vita quam post mortem patris, cum in eum sit trāslatum dominiū virtutetū & traditionis, dum tamen nollet succedere in alijs bonis patris vel matris: vel dato quòd velit succedere, teneatur tātum de euietione, & repellatur pro ea parte & quota pro qua succedit & est hæres: argumento tex. cum materia in l. vendicantem. ff. de euietio. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quòd indistinctè filius vel filia nō possit alienationem reuocare in totum, nec in parte: quia in melioratione, & validitate eius habetur respectus ad tempus mortis patris vel matris, vt in l. 23. & 29. infra eod. ergo licitè & iustè pater vel mater potuit in vita alienare ex causa onerosa fraude non probata: imò quòd magis est: dico quòd etiam si prædicta melioratio sit assignata in aliqua re certa, & sit tradita filio vel filie poterit pater vel mater alienare bona sua titulo oneroso, & filius habebit meliorationem in illa re certa, habito respectu ad valorem bonorum tempore mortis patris vel matris: non tamē poterit alienare re ipsam particularem vel specialem in qua est facta assignatio, cum filio sit facta traditio, & in ea sit trāslatum dominiū & possessio vel traditio: sed poterit, vt dico, alia quælibet bona alienare, & per consequens diminuetur valor meliorationis, & valori meliorationis qui superfit soluetur in dicta re certa assignata, habita consideratione ad tempus mortis.

21 Item quæro si pater vel mater non dixit expresse quòd meliorabat filium in tertio vel quinto bonorum, sed tantum inter eos in vita diuisit bona sua, & tradidit possessionem, & vni assignauit maiorem partem quam alijs, an possit pater talem assignationem & diuisionem reuocare, & videtur quòd sic, modò fiat in vltima voluntate, modò inter viuos: quia talis assignatio non est donatio nec cōtractus inter patrem & filium, sed potius quædam diuisio & præmatura assignatio, vt post mortem patris forriatur plenum effectum, vnde habere potest reuocare: argumento tex. nota. in l. si filia. §. si pater. ff. fami. herc. cuius verba sunt, si pater inter filios bona diuisit, non videri simplicem donationem, sed potius fecisse supremi iudicij diuisionem: & ad hoc notat & commendat ibi Alberic. Baldus, & Flo. Bald. in cap. 1. §. item sacramenta. de pace iuramento fir.

manda. penul. co. in V. si feud. Oldrad. in consi. suis, consi. 23. facit etiam text. in l. fina. C. de pa. tis. sed melioratio facta per patrem vel matrem in vltima voluntate, potest reuocari etiam secuta traditione, vt supra dictum est: ergo & ista diuisio.

Sed his non obstantibus ego teneo cōtrariam sententiam, imò quòd talis diuisio & assignatio non possit reuocari, quia considero quòd est quædam tacita melioratio: & melioratio quam pater vel mater facit filio secundum dispositionem legis regni nostri non est mera donatio, sed potius quædam electio & assignatio facta inter filios, in qua per istam legem. 17. Tauri, datur certa forma, vt secuta traditione vel interveniente causa onerosa non possit reuocari: vnde de ista eadem ratio & dispositio militat & habet locum in nostro casu, & sic in diuisione facta inter filios.

22 Item quæro si pater vel mater meliorauit filium vel filiam in tertio bonorum, & tempore meliorationis non posuit aliquod pactum vel grauamen in ea, an postea ex interuallo possit illud apponere? & breuiter & resolutiue dico, quòd si melioratio erat reuocabilis, quia non est secuta traditio, tunc licitè potest apponere, quia sicut ipsam totalem dispositionem & meliorationem potest reuocare, a fortiori poterit in ea quodlibet vinculum vel grauamen apponere: argumento tex. in l. si Titio. §. fina. cum l. se. ff. de legat. primo. text. in l. conficiuntur. ff. de iure codicill. tex. in l. prima. & per totum. ff. de adi. lega. Sic verò melioratio erat irreuocabilis, quia fuit secuta traditio, vel facta ex causa onerosa, tunc postea ex interuallo non poterit pater vel mater aliquod pactum, vinculum, vel grauamen apponere: argumento tex. in l. perfecta. C. de donationib. quæ sub mo. cuius verba sunt, perfecta donatio conditionem postea non capit: tex. in l. secunda. & per totum. C. de reuo. dona. tex. in l. nō idcirco. C. de cōn. emp. tex. in l. quamuis. C. de transac. tex. in l. in cōm. modato. §. sicut. ff. cōm. tex. cū materia in l. si. cut ab initio. C. de acti. & obli. text. in l. illud. in fi. C. de colla. vbi si pater vel mater semel fecit filio vel filie donationem perfectam, regulariter illa nō debet cōferri nisi contrarium dicat tempore donationis, non autē sufficit postea dicere ex interuallo: & ad hoc no. & cō. cōmu. docto. ibi. tex. in l. in fi. ff. de solu. vbi habet q. si debitor simplr soluat, nō dicendo vel declarado ex qua causa creditor pot eligere & declarare causam ex qua intelligat facta solutio, dū tñ in cōtinēti eligat & declaret, aliās intelligit esse facta in duriorē

in duriorē vel antiquiorē causam: & ad hoc no. & cōm. ibi Bar. & cōm. doc. tex. in l. itē Labeo. vers. sed si pure. ff. fami. herc. vbi dicit q. licet iudex vel arbiter tempore diuisionis possint imponere seruitutem vni ex prædijs adiudicatis, tamen illud debet fieri in cōtinēti, non vero ex interuallo: tex. in l. licet. C. qui potio. in pig. ha. vbi disponitur quòd licet quādo quis mutuat alteri pecuniam ad emendum aliquod prædiū vel rē cū pacto & conditione vt sit ei obligata, præferatur in ea cæteris creditoribus: tamen debet intelligi quando in continenti tempore quo mutuabatur pecunia dictum & actum fuit: secus verò si postea ex interuallo: & faciūt etiam ea quæ tradit Bartol. in l. non solum. §. morte. ff. no. ope. nun. colū. 3. nume. 16. & super eo. commu. moderni.

23 Item quæro si pater vel mater meliorauit filiū vel filiam in tertio bonorum, & apposuit grauamen & substitutionem, vt post mortem ei restituat alijs descendētibus, & post mortem omnium descendētium restituatur ascendētibus, & post mortem ascendētium restituatur extraneis, an tale grauamen successiuum tempore meliorationis positum valeat & teneat, vel requiratur quòd tempore meliorationis facte non sit alter descendens nisi ille cui sit melioratio: & videtur quòd pro forma & necessitate requiratur, quòd tempore meliorationis non sit alter descendens: & declaratio est ista, quòd si tempore meliorationis habebat alios descendentes inter eos valet & tenet grauamē, & possunt vocari per patrem vel matrem, & si tempore meliorationis non erant alij descendentes possunt vocari extranei: & hoc videtur probare & fundare. l. 27. infra eodem. in quantum dicit, y a falta de descendentes, &c. Et aliquando fui in hac opinione, sed postea alius cogitando videtur mihi contraria sententia, imò quòd possit pater vel mater prædictū grauamen & substitutionem facere & apponere successiue, etiā si habeat alios descendentes, vocando ascendentes in defectum descendētium & post mortē eorum, & extraneos in defectum ascendētium & post mortem eorum: quia eadem ratio militat & habet locum in vtroq. casu.

Secundò quia aliās raro vel nunquam possit illa lex vel eius dispositio verificari, & esset maxima rescriptio ad illam legē, & ita resideo, & ita tenuit maior pars doctorum in quodam examine.

24 Item quæro si pater vel mater meliorauit filiū

vel filiam in tertio bonorum, in testamento vel vltima voluntate, & tradidit ei possessionem, an possit postea poenitere & reuocare? & videtur quòd non. Primò per istam. l. quæ disponit quòd melioratio tertij non potest reuocari secuta traditione. Secundò per glo. nota. & sing. in l. legatum. ff. de lega. 2. quæ disponit quòd si res legata in testamento vel codicillis tradatur legatario in vita, non potest amplius reuocari per testatorem: & ad hoc no. & cōm. ibi Bar. & cō. doct. Pau. de Cast. in l. Lucius. eod. tit. ergo in nostro casu melioratio sit irreuocabilis.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariū, imò quòd talis melioratio possit reuocari: quia nostra lex & eius dispositio quæ habet, quòd melioratio non possit reuocari secuta traditione, debet intelligi quando fit per viam contractus: secus si per viam vltimæ voluntatis, quod probat ibi dum dicit: saluo si hecha la dicha memoria por contrato entre bños.

Item etiam quia legatum vel dispositio relicta in vltima voluntate, semper potest reuocari etiā si sequatur traditio: argumento tex. in l. 1. & per to. ff. de adi. lega. & in l. Lucius. ff. de lega. 2. nec obstat glo. ordi. & cōm. opi. in dicta. l. legatum. quia debet intelligi quando traditio simpliciter fit nulla facta mentione legati: quia tunc trāsfit in vim donationis & contractus inter viuos: secus tamen est, quādo fit ex causa expressa legati, quia tunc bene potest reuocari, quia non trāsfit in vim donationis, sed tantum censetur executio accessoria vltimæ voluntatis quæ potest reuocari: & in expresse ita tenet & declarat Dinus, Rayne. Bar. Bald. Alb. Ioan. de Imo. Cuma. & cō. doc. in dicta. l. legatum. Pau. de Cast. & alij docto. in l. Lucius. eodem titu.

Item etiam & secundò respondeo, quòd prædicta glossa & cōm. opi. procedit & habet locum, quando traditio rei legatæ fit ex interuallo, & nulla facta mentione legati: quia tunc trāsfit in vim donationis, & nō potest reuocari: secus tamen est si traditio fiat in cōtinēti, quia tunc modò fiat ex causa legati, modò simpliciter, semper intelligitur fieri ex causa legati, & regulatur secundum naturam eius, & per consequens potest reuocari.

TEXT. XVIII.

El padre, o la madre, o qualquier dellos pueda si quieren hazer el tercio de la memoria que podria hazer a sus hijos

fijos, o nietos conforme a la ley del fue-
ro a qualquier de sus nietos, o descen-
dientes legitimos pueſto que ſus hijos
padres de los dichos nietos, o descen-
dientes ſean biuos ſin que en ello les ſea
pueſto impedimento alguno:

S V M M A R I V M.

- 1 *Hodie de iure regio an auus poſſit nepotem meliorare
viuente patre ipſius nepotis?*
- 2 *An poſſit etiam meliorari pronepos?*
- 3 *An mater poſſit meliorare filium, quando pater ha-
bet vſumfructum in bonis matris.*

Lex decimoctaua.

NO T A exiſta lege, quòd
pater poteſt meliorare ne-
potem in tertio bonorum,
etiam viuente filio patreq;
ipſius nepotis: pro cuius
perfecta declaratiõe dico,
quod rò dubitadi poterat
eſſe, quia nepos non habet ius ſuccedendi in bo-
nis aui ab inteſtato, nec contra teſtamentũ, nec
ſibi debetur legitima viuente filio patreq; ſuo:
ſed tãtũ eo mortuo: text. eſt in l. ſi quis poſt-
humos. §. ſi filium. ff. de liber. & poſthum. text.
in l. Gallus. §. in omnibus. eod. titu. text. in l. ſi
quis filio exheredato. ff. de iniuſto, rupto. tex.
in l. poſthumorũ. ff. eod. titu. text. in §. poſt-
humorum. Inſti. de exh. libe. tex. in Authent.
in ſucceſſione. C. de ſuis & legi. libe. tex. in Au-
then. de hære. ab inteſta. ve. §. 1. colla. 9. tex. in §.
ita demũm. Inſti. de hære. quæ ab inteſta. deſe. cu-
ius verba ſunt, ita demũm nepos neptiſue, ſuo-
rum hæredum loco numero ſunt, ſi præcedens
perſona deſierit eſſe in medio: ſiue morte id ac-
ciderit, ſiue alia cauſa, ſicut emancipatione. Nã
ſi per id tempus quo quis moritur filius in po-
teſtate eius eſſet, nepos ex eo ſuus hæres eſſe nõ
poteſt, & per conſequens videbat q̄ talis nepos
non poterat meliorari in tertio, cum non ha-
beat ius ſuccedendi, ſed tantũ mortuo patre
ſuo: & ita videbatur diſponere. l. 9. titu. 5. libr. 3.
fo. ll. inquãtum dicit, quòd filio vel nepoti qui
habeat ius ſuccedendi poſſit fieri melioratio, &
non alteri: & per illam. l. ita tenebat Segura in
repetitiõe. l. vnũ ex familia. §. ſed ſi fundum.
ff. de lega. 2. fo. 7. verſi. 11. differentia eſt. Sed con-
trarium hodie diſponit noſtra lex, imò quòd

poſſit meliorari: & ratio vera & fundamentalis
eſt, quia illa iura communia intelliguntur in le-
gitima neceſſaria præciſe debita filijs & descen-
dentibus: ſecus verò in voluntaria: vt eſt melio-
ratio tertij bonorum, quia illa poteſt relinqui
nepoti, etiam viuente patre ſuo: & iſta eſt pro-
pria & realis decifio huius legis.

2 Item adde q̄ nra lex & eius cõcluſio habet etiã
locum in pronepote, & quolibet alio descēden-
te, vt poſſit meliorari, etiã viuente filio vel nepo-
te, patreq; vel auo vel proauo eorũ: quia eadẽ
eſt ratio in vno q̄ in alio: vt in l. adigere. §. q̄ quis.
ff. de iure pat. Itẽ quia appellatione filiorum ve-
niunt nepotes & alij descendentes in fauorabi-
lib⁹, vt in l. liberorũ. ff. de verb. ſigni. Item quia
nra lex dixit, nietos o descendentes, & ſic aper-
tẽ vult, quòd poſſit fieri melioratio pro nepoti-
bus & vltioribus descendentibus: & ita tenet
in præſenti Ciſuētes, Pal. Ru. & alij gloſſatores.
Itẽ adde q̄ ſicut pater vel mater poteſt meliora-
re vnũ filiũ vel nepotẽ, ita p̄t meliorare duos
vel plures: quia de iure, ille qui poteſt eligere
vnũ in aliquo legato, fideicõmiſſo, vel diſpoſi-
tione, p̄t eligere duos vel plures: text. eſt for-
malis & exp̄ſus in l. vnũ ex familia. iuncto. §. ſi
duos. ff. de lega. 2. & ibi notat Bar. Paul. & com-
mu. docto. tex. in l. cum quidam. eod. titu. & te-
net etiã Ciſuentes, Pala. Ru. & alij gloſſato. hic.
Item adde q̄ mater poterit meliorare filium in
tertio & q̄nto bonorũ, vel aliquo eorũ, q̄n eſt
vidua, & ſit ſoluto matrimonio, vel q̄n bona e-
ius ſunt libera, in q̄b⁹ maritus nõ habet vſum-
fructũ: Si verò habeat vſumfructũ, valebit me-
lioratio quãtũ ad hoc vt ſit valida & perfecta,
& non poſſit reuocari ſecuta traditione, vel q̄n
ſit ex cauſa oneroſa iuxta diſpoſitionẽ. l. 17. ſu-
pra proximẽ: non verò quoad vſumfructũ au-
ferendum marito, quia ille remanet apud eum
& debet pertinere ſibi pro oneribus matrimo-
nij: vt in l. dotis fructus. ff. de iure doti. & in l.
plerunq̄. eod. titu. & in l. ſi maritus. ff. famil.
herc. & in l. pro oneribus. C. de iure doti. Con-
firmatur etiam, quia quando quis donat velle-
gat rem, videtur & intelligitur donare vel lega-
re tãtũ ius quod habet in ea, ſaluo ſemper iure
alterius: text. eſt in l. ſi domus. §. ſi fundus. ff.
de lega. 1. tex. in l. ſi cui. §. ſi. eod. titu. tex. in l. ſe-
natus. §. ſi. eod. titu. tex. in l. non quocunq̄.
§. 1. eodẽ titu. text. in l. ſerui. §. ſi. eodẽ titu.
tex. in l. a. ff. de libe. lega. text. in l. qui taber-
nas. de contra. emptio. tex. in l. ſi conſtante. C.
de do. inter vi. & vxorũ. tex. in c. paſtoralis. de do.
na. cum ſimilibus.

Item adde quòd noſtra lex & ei⁹ diſpoſitio ha-
bet

habet locum & procedit, quando pater vel ma-
ter habet plures filios, & ex eis nepotem vel
nepotes: ſecus verò ſi haberet vnũ tantum
filium, & ex eo aliquẽm nepotem vel nepotes:
quia tunc nepos non poteſt meliorari: ita dixi
in l. 17. ſupra eodẽ. vbi vide.

TEXT. XIX.

L padre y la madre y abue-
los en vida al tiempo de ſu
muerte, puedan ſeñalar en
cierta coſa o parte de ſu ha-
zienda el tercio y quinto de mejoría en
que lo haya el hijo, o hijos, o nietos que
ellos mejoraren con tanto que no exce-
da el dicho tercio de lo que montare, o
valiere la tercia parte de todos ſus bie-
nes al tiempo de ſu muerte. Pero man-
damos que eſta facultad de lo poder ſe-
ñalar el dicho tercio & quinto: como
dicho es, que no lo pueda el teſtador co-
meter a otra perſona alguna.

S V M M A R I V M.

- 1 *An melioratio poſſit aſſignari in re certa?*
- 2 *An facultas aſſignandi meliorationem poſſit ali-
cui committi?*
- 3 *An poſſit tertia pars bonorum relinqui vni ex aſcẽ-
dentibus, filijs non extantibus?*
- 4 *Filius habens aſcendentes an poſſit tertiam partem
relinquere extraneo?*
- 5 *Si res aſſignata pro melioratione alienetur, an videat̄
tur reuocata melioratio?*

Lex decimanona.

NO T A exiſta lege, quòd pater,
mater vel aſcendens poteſt aſſi-
gnare meliorationem tertij &
quinti bonorũ, quam poteſt face-
re filio, nepoti, vel descendenti, in
aliqua re vel rebus certis, dum tamen nõ exce-
dat valorem prædictæ meliorationis, habito re-
ſpectu & cõſideratione ad tempus mortis, quã
tamẽ facultatem nõ poteſt alteri cõmittere.

1 Item nota quòd hanc facultatẽ aſſignandi me-
liorationem in re certa, nõ poteſt pater vel ma-
ter alteri cõmittere: & adde quòd in tertio bo-

norum hoc erat ante diſpoſitum, vt in l. 23. in
legi. ſtyli. & ita practicabatur ſecundũ Rode.
Sua. in repeti. l. quoniã in prioribus. fol. 88.
4. col. 1. q. hodie tamen per iſtam. l. idẽm diſpo-
nitur, in tertio & quinto: & ratio dubitandi po-
tuit eſſe, quia legitima debet filio in qualibet
re hæreditaria: text. eſt in l. 2. C. quando & qui-
bus quarta pars debeat. lib. 10. & ibi Odoffr.
Bar. Ange. Pla. & cõmu. doct. Item etiam quar-
ta Falcidia debetur in qualibet re hæreditaria:
tex. eſt in l. 2. C. ad l. Falc. & ibi glo. ordi. & cõ-
mu. docto. tex. in l. in quarta. ff. ad l. Falc. text.
in l. Plautius. & in l. linea margaritarũ. eod. tit.
& ibi Bar. & cõmu. docto. Item etiã quarta Tre-
bellianica debetur in qualibet re hæreditaria:
tex. in l. 1. & per totum. ff. ad Trebel. tex. in l. 1.
& per totum. C. eod. titu. tex. in c. Raynuntius.
extra de teſta. tex. in ca. Raynaldus. eod. titu. &
vtròbique cõmu. docto. tradunt etiam cõmu.
docto. in l. ſcimus. C. de inoffi. teſta. docto. etiã
in l. filium quem habentẽ. C. fa. herc. ergo cum
tertium bonorũ reſpectu filiorum ſit legitima,
& extraneo relinqui nõ poſſit, videbatur q̄ nõ
poſſit aſſignari in re certa: ſed contrariũ diſpo-
nit noſtra lex, quia cum non ſit legitima præci-
ſa & neceſſaria, ſed voluntaria in electione pa-
tris, meritò lex noſtra determinat quòd poſſit
aſſignari in re certa: & iſta eſt ratio decifua hu-
ius legis. Sed neceſſario quæro, quæ ſit ratio p̄
quã iſta facultas aſſignandi in re certa nõ poſſit
alteri committi: & certè in hoc iſta lex eſt mihi
dubia & difficilis in ratione, quia conſidero q̄
quidquid poteſt quis facere per ſe, poteſt etiã p̄
alium, tex. eſt in l. 1. ver. vſus. & per totum. ff. de
procu. tex. in l. Arethufa. in fi. ff. de ſtatu homi-
in regula, poteſt quis de regu. iur. in. 6. tex. in. c.
fi. de procu. in. 6. Sed reſpondeo q̄ iſta facultas
& animi declaratio eſt quoddã ius perſonalifsi-
mum cohærens perſonẽ patris, ideo alteri cedi
& cõmitti nõ poteſt, argumento tex. in l. cen-
teſimis. §. ſi. ff. de verb. oblig. tex. in l. 4. ff. locat.
tex. in l. poſt mortem. §. ſi. ff. de adopt. tex. in l.
Paulus, aliã per procuratorem. ff. de acquir. hæ-
red. tex. in l. inter artifices. ff. de ſolu. tex. in l. i-
dem Pomponius ſcribit ſi frumentum. §. ſi. ff.
de rei vend. & ibi glo. ord. & cõmu. docto. text.
in l. vnica. §. nẽ autem verſi. ſi verò. C. de cadu.
tollen. tex. in l. mandatum. C. mandati. tex. in
l. 2. C. de his qui vã. æta. impe. tex. in l. 1. C. de aſ-
ferro. tex. in l. ſi. §. neceſſitatem. de iur. emphy.
tex. in authen. ad hæc. C. de iudi. Sed certè iſta
ratio & ſolutio non concludit, quia conſidero
quòd ipſa facultas teſtandi & meliorandi po-
teſt per patrem vel aſcendentem alteri cõmit-
Ant. Go. in ll. Tau. K ti, vt

ti, vt in l. 3. infra his. ll. Tauri. Ergo à fortiori de beret posse committi ipsa facultas assignandi & declarandi rem in qua fiat solutio.

Item quæro si talis res certa in qua fuit assignata melioratio sit euicta, an filius melioratus possit agere de euictione: vide in materia meliorationis & maioratus. Item quæro si res assignata pro melioratione tertij, valeat plus vel minus quam tertium, an debeat restitui vel suppleri: de quo vide omnino quæ dixi in l. 17. supra eo. 3. quæstio. principali.

Item quæro an filius vel filia non extantibus descendens possit tertiam partem de qua potest disponere relinquere vni ex ascendenti bus in re certa: & breuiter & resolutiue teneo qd sic: quia iste successioes æquiparatur & sunt correlatiuæ: & dispositum in vna censetur expressum, vt in authen. de hæred. ab intest. ve. §. si igitur. colla. 9. & in authen. nouissima, iuncta glo. & cõmu. opin. C. de inoffi. test. & in authen. defuncto. C. ad Tertul. & tenet in præsentia Cifuentes & alij glo. Sed aduertendum quod hoc est indubitabile & sine aliqua difficultate, quia illud tertium non est legitima parentum nec successio debita, quia potest cuiuslibet extraneo relinqui: ergo nimirum si ascendenti, vel collaterali, vel penitus extraneo possit relinqui genericè in quota, vel specialiter in re certa, tertium verò & melioratio eius respectu filiorum est legitima filiorum: ideo erat dubium, an possit relinqui vni ex filiis in re certa, quia videbatur deberi in omnibus bonis: alius ei vel alijs videbatur fieri grauamen.

4 Sed quæstio quæ potest esse dubia & necessaria est, si filius vel filia descendens habens ascendentes possit illam tertiam de qua disponere potest per l. 6. supra eod. relinquere cuiuslibet etiam extraneo in re certa: & videtur quod non quia ascendentes debent habere legitimam: & sic duas partes in omnibus rebus hæreditarijs ipsius defuncti, sicut e contra: argumento text. in l. nam & si parentibus. C. de inofficio. testam. iuncta l. quoniam in prioribus. C. eodem titu. & fortè ista fuit intentio Cifuentes & glosatorum, licet contrarium exemplum ponant: in qua indubitanter teneo quod non possit filius vel filia, vel descendens, prædictam tertiam relinquere in re certa, quia esset grauamen ipsorum parentum. Item quia lege nostra vel aliqua alia non cauetur: ergo nos dicere vel extendere non debemus, argumento text. in l. illa C. de colla. cum similibus.

5 Item quæro, si res in qua fuit facta prædicta af

signatio meliorationis tertij alienetur, an videatur renocata melioratio quando non fuit secuta traditio: & magistraliter & resolutiue dico, quod si facta fuit titulo lucratiuo, censetur renocata, etiam si postea redemerit: text. est in l. re legatam. ff. de adim. leg. t. ex. in l. cum seruus. eodem titu. Si verò alienauit titu. oneroso non renocatur: text. est in l. fideicomis. §. si rem. ff. de lega. 3. tex. in §. si rem. Instit. de lega. Quod tamè est verum & procedit quando fit ex necessitate, quæ semper præsumitur: secus si ex voluntate, vt ibi disponitur, & idem disponit lex. 40. titu. 9. 6. parti. & latius dixi in materia legatorum, quod tamen notabiliter intellige in isto casu quando melioratio fuit assignata in aliqua re vel rebus certis: secus verò si simpliciter & genericè esset facta in omnibus bonis, quia tunc licet non possit renocari: quia interuenit traditio vel aliqua causa onerosa, ex quibus melioratio est irrenocabilis. vt in l. 17. supra eodem. tamè indistinctè videtur fieri renocatio in parte, & tertio rei alienatæ: quia melioratio & valor eius refertur ad tempus mortis: vt in ista l. 19. & in l. 23. infra eodem.

T E X. X X.

LOS hijos, o nietos de testador no pueden dezir que quieren pagar en dinero el valor del tercio, ni del quinto de mejoría que el testador ouiere hercho a alguño de sus hijos, o nietos, o quando mejorar en el quinto a otra persona alguna sino que en las cosas que el testador ouiere señalado la dicha mejoría del tercio & quinto, o quando no lo señaló en la parte de la hacienda quel testador dexare sean obligados los herederos a que lo dar, salvo si la hacienda del testador fuere de tal qualidad que no se pueda conuenientemente diuidir que en este caso: mandamos que puedan dar los herederos del testador al dicho mejorado, o mejorados el valor del dicho tercio & quinto en dineros.

S P M M A R I P M.

1 Conclusiones textus & rationem vide nume. 1.

2 In quo differat ille qui habet quotam hæreditatis vel bonorum?

Bonorum?

3 Melioratus an teneatur recipere æstimationem meliorationis?

Lex vigesima.

NOTA ex ista lege sequentes conclu. Prima qd filius, vel filia, vel descendens melioratus in tertio & quinto bonorum, vel aliquo eorum debet habere meliorationem in ipsis rebus hæreditarijs: non verò tenetur recipere valorem & pretium eius ab alijs cohæredibus. Secunda conclu. qd extraneus cui est relictum quintum bonorum, vel pars eius similiter debet habere in ipsis rebus hæreditarijs: & non tenetur recipere æstimationem eius ab hæredibus: sed in ipsa re vel rebus assignatis, vel in omnibus rebus hæreditarijs pro rata & quota. Tertia conclu. qd quando bona defuncti non possunt commodam diuisionem recipere, alij hæredes possunt meliorationes soluere in pecunia numerata: & ratio huius. l. & eius decisionis potest esse, quia sicut hæres vniuersalis per aditionem representat defunctum in totum, & succedit vniuersaliter in omnibus bonis, iuribus, & actionibus, tam actiue quam passiuè, & acquirit dominium eorum, vt in l. cum hæredes. ff. de acquiren. possessio. ita eodem modo hæres in quota & parte hæreditatis vel bonorum, efficitur hæres & dominus in ea, & in eum transeunt actiones pro illa parte text. est in l. cum à matre. C. de rei vend. di. tex. in l. 1. & perto. C. de hære. actio. tex. in l. 1. C. si cer. pet. tex. in l. 3. C. de neg. gest. tex. in l. si vxor. C. de bon. auto. iud. possit: tex. in l. licet. C. ad leg. Falc. tex. in l. hæredes. ff. fam. her. tex. in l. si testameto. §. 1. ff. de fidei. tex. in l. seruus cõmunis. ff. de stipu. seruo. tex. in l. in executio ne. §. prima species. de verb. obliga. text. iuncta glo. singu. ord. in l. 2. §. si. ff. de prato. stipu. quæ ibi notat & cõmendat Barto. & cõmu. doct. & reputat sing. Iaso in l. Iulianus scribit. ff. de ver. obli. idem Ias. in l. eum qui ita. §. te & Titu. eod. titu. ex quibus infertur, quod si aliquis eorum efficiatur non soluendo, non tenentur alij, nec onus & obligatio passiuæ eius onerat alios, quia femel & ipso iure sunt liberati: ita singu. Are. in l. 2. §. & harum. ff. de verbo. obliga. 2. colum. In hoc tamen est differentia in quota hæreditatis & bonorum, quod melioratus vel ille cui relinquitur quota hæreditatis reputatur hæres, & in eum transeunt iura & actiones actiuæ & passiuæ: pro parte melioratus verò, vel ille cui relin-

quitur quota bonorum, reputatur hæres & efficitur dominus pro illa parte, & in eum transeunt iura & actiones actiuæ, sed non passiuæ: quia priusquam soluatur sibi pars, deducitur æs alienum de cumulo hæreditatis, & sic non potest conueniri à creditoribus: & si fortè solueretur sibi pars sine deductione, tenetur pro ea: quia bona dicuntur deducto ere alieno, vt in l. sub signatū §. bona. ff. de verb. signi. tex. est sing. in iure qui istam distinct. & resol. probat, in l. si quis seruū §. si. cum. l. sequen. ff. de lega. secundo. quem ad hoc not. & cõm. Bar. Albe. Imo. & cõmu. doct. & fortè non est alibi secundum Pau. ibi. in effectu tamen nulla videtur esse differentia, sed tantum prouenit ex voluntate defuncti, & significatiõe, & rigore vocabuli, vt patet ex prædictis. Item etiam ratio huius legis & decisionis eius, in quantum vult quod filius melioratus non tenetur recipere pretium vel æstimationem est valde dubia, quia de iure communi ille cui erat relicta pars hæreditatis indistinctè debebat habere partem in qualibet re hæreditaria: ille verò cui erat relicta pars bonorum erat diuersitas inter consultos, quia aliqui dicebant qd debebatur æstimatio, alij vero dicebant qd debebatur pars quotatiua in ipsis rebus & bonis defuncti: sed hæres habebat electionem vt possit soluere in ipsis rebus pro parte vel in vna re vel rebus certis, vel in pecunia & æstimatione: text. est for. & expressus in l. non amplius. §. si. cum. l. sequen. ff. de leg. 1. secundum si. opi. quæ ibi approbat Pompo. consultus, cõditor illius legis, & ibi tenet & cõmendat Bart. Albe. Bald. Pau. Imo. & cõmu. docto. cuius ratio est, quia propter difficultatem præstationis, aliud pro alio solui potest: quod erat verum & procedebat, quando res & bona defuncti recipiebant commodam diuisionem: secus verò si non recipiebant talem diuisionem, quia tunc præcisè tenebatur hæres soluere æstimationem, vel vnâ rem certam pro ea: hodie tamè per nostram legem, hoc est immutatum, quia quando bona recipiunt commodam diuisionem, non possunt alij hæredes soluere meliorationem tertij nec quinti factam filio vel extraneo in æstimatione, vel pecunia, nec in aliqua re, vel rebus certis: sed in ipsa re assignata per testatorem, vel in parte quotatiua cuiuslibet rei hæreditariæ: si verò bona non recipiunt commodam diuisionem, tunc possunt hæredes soluere meliorationem, in æstimatione, vel pecunia. Sed aduertendum qd nostra lex non decidit nec determinat, an isto casu compellantur alij hæredes soluere in æstimatione & pecunia: & attentio iur. Aut. Go. in ll. Tau. K 2 recom

re communi videtur q̄ sic, sed crederem contrarium, cum in voluntate hæredum ponat ista. l. non in necessitate: & cum corrigat in alio ius commune: ergo in hoc. Sed tenetur recipere in parte quotitativa, & fiat divisio secundum ius commune iuxta famam & dispositionem: tex. in. l. ad officium. C. comu. diui. & in. §. cadē In. l. de offic. iudi. & in. l. si. titu. 15. 6. par. pradi Et autem intellige in melioratione tertij & quinti, vel prælegato, secus tamen est in legitima filijs debita, quia illa debet solui de reb. hæreditarijs, tex. est in. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffic. testamento. & ibi commu. docto. & tenet Bald. Pau. & Imola. in dicta. l. non ampli. §. fina. ff. de legatis primo.

TEX. XXI.

Andamos que el hijo, o otro qualquier descendiente legítimo mejorado en tercio, o quinto de los bienes de su padre, o madre, o abuelos que puedan si quisieren repudiar la herencia de su padre y madre, o abuelos, y aceptar la dicha mejoría con tanto que sean primero pagadas las deudas del defuncto, y facadas por rata de la dicha mejoría las q̄ al tiempo de la partija parecierē, y por las otras que despues parecierē sean obligados los tales mejorados a las pagar por rata de la dicha mejoría como si fuesen herederos en la dicha mejoría de tercio & quinto: lo qual mādamos que se entienda: ora la dicha sea en cosa cierta, o en cierta parte de sus bienes.

SVMARIYM.

1 Filius melioratus an possit acceptare prælegatum & repudiare hereditatem?

Lex vigesimaprima.

NOTA ex ista lege, quod filius institutus cum alijs, vel ab intestato succedēs, melioratus in tercio, vel quinto bonorum, vel vtroque, potest acceptare meliorationem & prælegatum & repudiare hereditatem: quod tamen intellige & declaratio mo

do, q̄ tali casu, si hæreditatē adit partem habebit ex sua persona iure hæreditario, cum a seipso non possit legari partem a cohærede iure prælegati: si verò hæreditatem repudiat, totum consequitur a cohærede iure prælegati: & de iure communi idem probat & disponit tex. in. l. qui filibus. §. si. cum. l. sequenti. ff. de lega. 1. cuiusverba sunt, si vni ex hæredibus fuerit legatum hoc debet ei officio iudicis familiaris heriscū. manifestum est: sed etsi abstinerit se ab hereditate, consequi eum hoc legatum posse constat, & statim dicit lex sequens, & quidem totum legatum petere potest, quāuis a temetipso inutiliter ei legatum fuisset, sed partem habet ex sua persona iure hæreditario, cum a seipso non possit legari partem a cohærede iure prælegati: si verò hæreditatem repudiat, totum consequitur a cohærede iure prælegati: & ibi Bar. Albe. Bald. Ange. Aret. Ioan. de Imo. Alexan. Lanfran. Soci. Iaso. & comu. doct. & declarat magistraliter & melius quā alibi, Paul. de Cast. tex. in. l. legatum est. §. 1. eod. titu. tex. in. l. planē. §. si duobus. eod. titu. tex. in. l. Titia. §. Lucius. ff. de lega. 2. text. in. l. miles. §. si. eod. titu. tex. in. l. si. §. quatuor eodem titu. tex. in. l. ex facto. vers. ita igitur. ff. de hæred. instit. tex. in. l. si ita legatum. ff. fami. heriscū. tex. in. l. inter cohæredes. §. eod. titu. tex. in. l. si qua. C. eod. titu. & vtroque commu. doct. idem etiā probat & disponit. l. 2. in. si. ti. 9. 6. par.

TEX. XXII

El padre o la madre, o alguno de los ascendientes prometio por contrato entre vivos de no mejorar, o alguno que sus hijos descendientes, y passo sobre ello escriptura publica en tal caso no pueda hazer la dicha mejoría de tercio ni de quinto, y si la hiziere. que no vale, y asimismo mādamos que si prometio el padre, o la madre, o alguno descendientes de mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes en el dicho tercio & quinto por via de casamiento, o por otra cosa onerosa alguna que en tal caso sean obligados a lo cumplir y hazer, & si no lo hizieren que passados los dias de su vida la dicha mejoría, o mejoras de tercio, o quinto sean auidas por hechas.

Summa-

SVMARIYM.

- 1 An & quādo valeat pactum de nō succedendo?
- 2 Qui effectus resultent ex iure, et spes succedendi etiā in vita patris?
- 3 An ascendentes possint renūciare hereditati filiorū?
- 4 Si filius recepit legitimam a patre, an possit renūciare hereditati?
- 5 An filius possit præteriri vel exheredari de voluntate & consensu eius?
- 6 Si interueniat iuramentū in isto pacto, an valeat?
- 7 Si filius vel filia recipiat aliquod premium in premiū renunciationis, an valeat?
- 8 An pactum de nō succedendo operetur vt filius excludatur, tam ex testamento, quam ab intestato?
- 9 An ille qui renūciavit hereditati possit succedere contra testamentum?
- 10 An renūciatio facta a filio si decedat relicta filijs, si talis renūciatio eis noccat?
- 11 An ille qui renūciavit cum iuramento admittatur, si tempore mortis patris non sunt alij filij?
- 12 An filius qui renūciavit tempore quo nō erant alij filij, nec sunt tempore mortis patris, an succedat?
- 13 Si filius renūciavit hereditati patris, & ista hereditas perueniat ad alium, an possit eis succedere?
- 14 An homicida possit succedere hereditibus occisi?
- 15 An ista renūciatio valeat, quādo renūciat successioni futura alicuius defuncti?
- 16 An possit quis renūciare substitutioni pupillari?
- 17 An & quādo valeat pactum de succedendo?
- 18 An istud pactū de succedendo valeat inter milites?
- 19 An & quādo valeat pactum de futura successione conseruanda.
- 20 An pactum de succedendo sit a iure reprobatum?
- 21 Quomodo pcedat ista lex. 22. in vtraq. sui parte?
- 22 An ista promissio & pactū de meliorando filia propter contractū matrimonij, debeat fieri ipsi filia vel genero?
- 23 Si maritus cū quo fuit gestum pactum de non meliorando, si remittat pactū, si possit tūc aliu meliorare?
- 24 Si filius vel filia cui est factum pactum de nō meliorando, remittat tale pactum vel moriatur, an possit pater vel mater meliorare quem velit?
- 25 Si pater vel mater promissit meliorare vnum ex filijs & talis filius remittat hoc pactū, an possit pater vel mater alium meliorare?
- 26 Si pater vel mater promissit non meliorare in tertio nec quinto, an possit disponere pro anima de quinto?
- 27 Si pater promissit non meliorare filios, an possit meliorare nepotes?
- 28 Si est facta scriptura publica, et est deperdita, an possit probari contentum in eaper testes.
- 29 Si pater promissit non meliorare vnum ex filijs quem expresse nominauit, an possit alium meliorare?

30 Virtus & natura pacti de futura successioe, certo modo diuidenda.

31 Si filius vel filia renūciavit cum iuramento hereditati patris favore fratrum, an possit iuramento nō obstante succedere patri?

Lex vigesimasecunda.

NOTA ex prima parte huius legis, q̄ si pater vel mater promissit alicui filio vel filia nō meliorare aliquem ex filijs vel descendibus, valet & tenet talis promissio & obligat eos ad implementum: ita demum, si de hoc fuerit cōfecta scriptura publica. Secundo nota ex secunda parte huius legis, q̄ si pater vel mater promissit meliorare aliquē ex filijs vel descendibus suis in tertio & quinto bonorū, vel aliquo eorū, tenet illud adimplere si promissit ex causa matrimonij, vel ex aliqua alia causa onerosa, & si nō fecerit habet melioratio pfecta ipso iure: pro cuius perfecta declaratione dico, quod aliud est pactum de non succedendo, quo quis priuatur futura successione: aliud est pactum de succedendo quo quis vult acquirere aliquam futuram successionem, aliud est pactum de futura successione conseruanda, quo quis vult conseruare futuram successionem alterius: aliud est pactum de hereditate futura certo modo diuidenda: Quo ad primum dico quod pactum de non succedendo est quando filius, vel descendens agnatus vel cognatus, qui potest de iure succedere ab intestato, promissit patri, vel matri, vel consanguineo, nō succedere: nam tale pactum nō valet: text. est in. l. qui superstitis. ff. de acquir. hæred. tex. in. l. finali. ff. de suis & legi. hæred. tex. in. l. quod de bonis. §. 1. ff. ad legem Falc. tex. in. l. si quando. §. illud. C. de inoffic. testam. tex. in. l. pactum dotale. C. de colla. tex. in. l. neq. nos. C. de capti. & postlimi. reuer. Quod notabiliter extende etiā si pactū vel renūciatio fiat ex causa onerosa aliquo precio si bi dato: tex. est in dict. l. si. ff. de suis & legi. hæred. tex. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffic. testa. tex. in dicta. l. pactum dotale. C. de colla. vbi si filia doterecepta renūciavit successioni patris, nihilominus potest succedere patri, quia talis renūciatio non valet: cuius ratio potest esse: Prima: quia cum talis hereditas nō dum sit delata, non cadit in ea repudiatio: vt in l. is potest. ff. de acquir. hæred. & in. l. is qui hæres. §. 1. eod. titu. & in. l. si ad quem. eod. tit. tex. in. l. 1. §. semel. vers. sciētiam. ff. de bonor. possess. secundum tabu. tex. in. l. si ita scriptum sit. §. si Aut. Go. in. l. Tau. K 3 sub

sub conditione. ff. de lega. secundo. tex. in. l. i. §. decretalis. ff. de succed. edicto. tex. in. l. qui potest facere. §. i. ff. de regu. iur. istam rationem ponit Imol. & ceteri doctores in dict. l. qui superstitis. ff. de acquir. hære. Bald. & alij docto. in. l. si quædo. §. illud. C. de inoffic. testa. Sed ista ratio non cõcludit, quia loquitur & procedit in simplici renunciatione & repudiatione hæreditatis nõ dum delata, quia illa non valet cum nec possit adiri, sed nos loquimur in pacto & contractu, consensu partium vallato, in quo non militat illa ratio: quia ius nondum delatum potest pacto renunciari; tex. est in. l. i. C. de pactis, & ibi glo. ordi. & cõmu. docto. tex. secundũ vnam lecturam in. l. i. ff. de cura. bo. dam & ibi gl. & cõmu. docto. tex. in. l. i. & hæredi. §. filia. familias. ff. de pactis. tex. in. l. i. §. si quid minori. ff. de min. Secunda ratio sit, quia sicut ius naturale sanguinis in sui essentia & substantia non potest pacto & cõsensu partium renunciari: ita nec ipsũ ius succedendi tanquã effectus eius præcisus & in separabilis: tex. est in. l. ius autem agnationis ff. de pactis. & ibi notat Bald. Paul. de Castro. & cõmu. docto. tex. in. l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. tex. in. l. abdicatio. C. de patria potesta. bonus tex. & nota. in. l. i. ff. de interd. & relega. vbi habetur qd filij vel descendentes non amittunt factõ vel delicto patris ea quæ proueniunt sibi à genere, vel à ciuitate, vel a rerum natura: sed ea tantum quæ immediatè proueniunt ab ipso patre: & istam rationem ponit Bar. in. l. i. §. potest. ff. de acquir. hære. 2. col. p. me. 6. & ibi sequuntur cõmu. docto. Sed aduertendũ qd ista ratio bene concluderet & procederet in agnatione vel cognatione, transuersali, quia in eis ius succedendi non est in vita considerabile, nec distinctum ab ipso iure sanguinis: unde merito illud quod non est, non potest renunciari: sed nõ cõcludit in filio, nepote, vel descendente: quia in eis ius successionis competens in bonis parentum in vita est considerabile, & est ius de per se distinctum & separatum à iure filiationis, & est quædam spes probabilis & approbata, tam à iure naturali quam positiuo: vt in. l. scripto. ff. vnde liberi. & in. l. cum ratio. ff. de bonis dāna. & talis successio saltem respectu legitimæ dicitur quasi debita, in vita patris: tex. est in. l. sed quæ plerumque. ff. pro socio. tex. in. l. i. §. si fin autem perpetuus. C. de cura. furio. tex. in. l. fin. §. pe. C. de codi. text. in. l. cum in adoptiuis. §. omnia. C. de adopt. & tenet & not. Barto. & cõmu. docto. in. l. i. §. potest. ff. de acquir. hære. 2. col. & in. l. i. §. si in puber. ff. de colla. bono. & in. l. i. §. si à paren. fue. manu. & in. l. i. ff. de libe. agnos. &

in. l. post emancipationem. §. illud. ff. de lib. leg. & in. l. i. §. C. de iuris & facti ignor. & in. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. & in. l. i. §. de hered. & Falc. §. si quis autem non implens. collatio. 7. Ex quo iure & spe succedendi etiam in vita patris resultant aliqui notabiles effectus: Primus, quia si filius existens in primo gradu, decedat viuo patre, trãsmittit ius suum per viam representationis ad nepotes vel alios descendentes: vt in. l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. hære. & in. l. i. §. cum filius. cum materia, Instit. de hære. quæ ab intesta. defect. Secundus effectus est, quia sine causa nõ potest filius priuari sua legitima, vt p totũ. ff. & C. de inoffic. testa. Tertius effectus est, quia si pater immensam & inofficiosam donationem fecerit, filius potest reuocare, saltẽ quo ad legitimam, vt in toto titu. C. de inoffi. dona. Quartus effectus est, quia in vita patris filius reputatur quasi dominus, vt in. l. in suis. cũ materia. ff. de libe. & posthu. vnde ista secunda ratio non videt concludere. Tertia ratio sit, quia si tale pactum de non succedendo valeret, & priuaretur filius spe successionis paternæ, forte deinceps non præstaret obsequia patri prout naturaliter tenetur, & inuitaretur ad delinquendum: vnde merito non valet, argumento text. in. l. si vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis. tex. in. l. cõueniret. ff. de pactis dota. tex. in. l. i. §. illud. ff. de positi. tex. in. l. contractus quidam. §. i. ff. de regu. iuris. istam rationem ponit Bald. in l. pactum. C. de colla. pen. colũ. in fin. & Imo. in cum contingat. de iure iuran. 26. colũ. versic. dicit ius ciuile. Sed certè neq; ista ratio concludit, quia non est generalis respectu patris vel matris renunciantis, vel collateralis: sed tantũ particularis respectu filij. Item etiam ex alio, quia si ista ratio esset vera, sequeretur quod nõ firmaretur iuramento, quia esset contra bonos mores, vt in. c. non est obligatorium. de regu. iur. in. 6. Quarta ratio vera & iuridica sit, quod ideo tale pactum, & renunciatio nõ valet, quia præsumit lex qd pro modico precio de presenti renunciaret quis magnæ & opulentæ hereditati future, & in expresso istã rationem ponit Bart. in. l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbo. oblig. i. col. in fin. nu. 4. & ibi alij docto. idem Barto. in. l. i. §. si quis pro eo. ff. de fideiuss. fin. col. in fin. Pau. de Caltr. in. l. pacta quæ contra. C. de pactis. i. col. Roma. in. l. pactum. C. de colla. 2. col. Imo. in ca. cum cõtingat de iure iuran. antepenul. fo. 2. col. Domini in ca. quãuis pactum. de pactis. in. 6. 3. colũ. Geor. Na. than, ibi. 15. col. Confirmatur ista ratio per text. cum materia in. l. i. & per totum. C. de pactis pignorum.

gnorum, vbi ex ista ratione pactum legis commissoria in pignoribus, est reprobatur. Secundo confirmatur per tex. cum materia in. l. cum hi. ff. de transac. vbi ex ista ratione non permittitur à iure transactio super alimentis de futuro. Tertio confirmatur quia expedit reipublicæ prouidere vtilitatibus subditorum, nõ quis re sua male vtatur: tex. est in. §. fi. Instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. Nec obstat si dicatur, qd attenda ista ratione nõ deberet valere pactum quo quis renunciat iuri de futuro, cum militet ista ratio, cuius contrarium deciditur in. l. i. C. de pactis. iuncta glo. & cõmu. opin. & in iurib. ibi allegatis, quia respondeo qd ibi erat ius de futuro ex causa de presenti, & sic reputatur aliquod ius probabile inspecta causa de presenti: sed in nostro casu est merum ius de futuro, nõ dependens ab aliqua causa de presenti. Et ex superioribus, iuncta finali ratione vera & cõmuni, reprobo sententiam Baldi, in. l. quãuis si. colũ. & quæst. C. de fideicom. vbi dicit qd pater vel ascendens bene potest renũciare successione filij vel descendẽtis: quia cum talis hæreditas nõ debeat patri vel ascendẽti de iure naturali: sed tantum de iure positiuo, vt in. l. scripto. in. l. si. ff. vnde lib. & in. l. nam et si parentib. ff. de inoffic. testa. & in. l. iure succursum est. ff. de iure doti. facilius potest amitti vel renunciari. pto qua sententia vltra Bald. facit tex. singu. in. l. i. §. si parens. ff. si à parẽ. quis fue. manu. vbi dicit qd si pater in vita recepit aliquid à filio emancipato, repellitur post mortem ab eius successione, facit etiam, quia in iure nostro plures differentia reperuntur in successione parentũ & filiorum. Prima quia dispositio textus in. l. cum auus. ff. de condi. & demonstr. cum similibus, nõ habet locum in parẽtibus grauatis: ita Bar. & cõmu. docto. ibi. Secũda quia dispositio tex. in. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. nõ habet locum in parentibus: ita Sali. & cõmu. alij docto. ibi. & in. l. si. C. famil. hercif. Tertia quia dispositio legis si. C. de repu. hære. nõ habet locum in parentibus, ita Bald. & cõmu. docto. ibi. Quarta quia licet inter descendẽtes habeat locum collatio, non tamen inter parentes: ita Cinus, Bald. & cõmu. docto. in. l. si emancipati. C. de colla. Quinta quia filij vel descendentes transmittunt hæreditatem non aditam ex potentia sinitatis vel sanguinis: parentes verò non: vt in. l. vnica. C. de his qui ante aper. tabu. & ibi cõmu. docto. Sexta quia licet inter descendentes habeat locum representatio, inter parentes verò non: textus est in. l. i. de functo. C. ad Tertul. & ibi glo. ordin. & cõmu. docto.

cto. sed dico qd prædicta opinio Bald. est falsa. imò teneo quod sicut filius vel descendens nõ potest renunciare successioni patris vel ascendẽtis, ita e contra pater vel ascendens non potest renunciare successioni filij vel descendẽtis, vel iura superius adducta iuncta ratione finali: & in expresso istam sententiam & conclusionẽ tenet glo. ordi. in. l. si quãdo. §. illud. C. de inoffic. testa. in glo. fin. in fin. & ibi Petrus de Bella perti. qui formaliter dicit & tenet, qd pactũ de non succedendo est reprobatur in ascendẽtibus, & descendẽtibus, & collateralibus: & ibi Jacob. Butr. Cinus, Albe. Faber, Bald. Pau. & cõmu. docto. Cinus, in. l. pactum. C. de colla. finalibus verbis. Roffre. in libellis suis, in rubric. de bono. possess. contra tabu. quæ datur patri, & cætera. 3. colũ. vers. septimũ. Roderi. Sua. prædicta non allegando in repetitione legis, quoniã in prioribus. 46. fol. i. colũ. versic. adde Bald. Neq; obstat prima ratio & fundamentũ Bald. quod hæreditas non debetur patri vel ascendẽti de iure naturali, sed tantum positiuo: quia in nostro casu non irritatur à iure pactum de nõ succedendo, ex eo quod hæreditas debeat de iure naturali, vel nõ: sed propter rationes superiores præcipuè finalem, & patet ex eo qd etiam inter collaterales est prohibitum prædictum pactum, vt probatur prædicta iura & tenet prædicti doctores. vbi supra. Neque obstat secũdo ille tex. singu. in. l. i. §. si parens quia cum olim de iure antiquo pater nõ succedebat filio emancipato, nisi ex pacto emancipando eum cõtracta fiducia: vt in. l. si ab eo. C. de legi. hære. & in. l. fina. C. de emancipa. libe. & in. l. 4. C. de legit. tut. & in. §. fi. Instit. de legi. agna. succe. merito cõtrario pacto poterat repelli, argumento tex. in. l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. sed cum hodie pater hæreditario iure succedat filio, & nulla sit differentia emancipationis & patriæ potestatis, vt in. l. i. de here. ab intesta. veni. §. nullam verò, colla. 9. clarè infertur qd nõ poterit tali successioni renũciare: sicut neq; quilibet alius & in expresso ita tenet & respondet glo. ordin. in dicto. §. si parens, quæ solutio vera in se secundum doctores ibi. Vel aliter & secundo, & notabilius respondeo, qd in dicto. §. si parens. pater recepit à filio in vita integrã legitimam, vnde merito potuit successioni futuræ renunciare imò etiam si non renunciaret non potest rumperet testamentum in quo est præteritus vel ex hereditate: cuius verba sunt, si parens vel accepit pecuniam vt emanciparet, vel postea viuis in eum filius quantum satis est contulit, nõ iudicia eius inquietet, exceptione doli repellitur: Ant. Go. in. l. Tau. K 4 & ita

& ita tenet & declarat ibi Dinus, Bar. Alber. & commu. docto. tenet etiã & declarat glo. ordi. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. in glo. si. in. 3. folu. & ibi Pe. Oldra. Albe. Bar. & cõmu. docto. Domini. in dict. ca. quãuis pactum. de pact. in. 6. facit etiam tex. no. in. l. cum quo. de peculio. §. si. ff. ad leg. Falc. & ibi docto.

4 Ex quo inferitur q̄ idem esset si filius in vita reciperet à patre integram legitimam, quia valeret renunciatio hæreditatis, & licet non renunciaret non posset rumpere testamentũ patris, in quo sit præteritus vel ex hæredatus: imò q̄ magis est etiam si crescat vel diminuatur patrimonium patris vel matris, nõ debet haberi respectus nisi ad tempus receptæ legitimæ: ita sing. Iacob. But. in. l. pactum. C. de colla. nihil allegãdo: sed pro eo facit tex. in dict. §. si parens: & in dicta. l. cum quo. de peculio. §. si. & facit tex. in ratione sui. in. l. de fideicomisso. C. de transact. & facit bonus tex. in. l. si patronũ ex debita. §. si ff. de bo. lib. & tenet Georg. Natã. in. c. quanuis. pactũ. de pac. in. 6. 2. col. nu. 6. & 7. vbi bene fundat. & dicit hanc esse magis cõmu. opi.

5 Ex quibus redditur valde difficilis & dubia illa glo. sing. cõmuniter approbata in. l. si quãdo. §. & generaliter. C. de inoffi. testa. vbi tenet q̄ si pater vel mater vult instituere filium vel filiam: vel econtra, si filius vel filia vult instituere patrem vel matrem, & instituendus noluit institui, sed renunciauit titulo institutionis, & cõsentit q̄ alius instituat: talis cõsensus & renunciatio valet & tenet: pro qua sententia & cõclusionem facit tex. notabilis & capitalis in. l. nõ putavit. §. si quis sua mand. ff. de bono. posses. contratabu. vbi si ille qui de necessitate erat instituendus in testamẽto manu propria ex hæredavit se, cum dicitaret & scriberet testamentũ, nõ potest amplius rumpere testamẽtum per querelam vel cõtra tabulas, vel alio iuris remedio: quem in suo casu notat & cõmendat ibi gloss. ordi. Bart. Albe. & cõmunis docto. antiqui. Secundo facit tex. in. l. vxori. §. 2. ff. ad. l. Corne. de falc. vbi ille qui se tutorem impuberis scripserit in testamento alicuius, statim videtur consentire & officium acceptare: adeo q̄ licet aliã haberet à iure iustam excusationem, nõ potest se excusare. Tertio facit tex. sing. in. l. sicut. §. veditio. ff. qui. mod. pigno. vel hypo. solut. vbi habetur q̄ bene potest quis permittere aliũ testari, & disponere de re sua, vel si bi debita, vel obligata: quæ ad hoc notãt & cõmendat commu. doct. ibi notat etiã & commendat Bart. in. l. cum quis decedens ff. de lega. 3. & illũ tex. ad hoc reputat singu. & vnicũ Bald. in. c. 1. §. præte

rea. quibus mod. feru. amit. idem Bald. in cap. r. §. donare qua. feud. alie. po. 2. col. u. prope finem idem Bald. in. l. veditio. C. de vsuca. pro emp. idem Bald. in. l. quoties. la. 1. C. de fideicõ. 2. col. nu. 12. idem Bald. in. l. 1. C. de sacro. eccles. lectura. 4. col. idem Bald. in. l. cum alienam. C. de lega. 2. col. nu. 7. Alexã. vbi bene loquitur & declarat in cõsilijs suis. consi. 20. 3. volu. cõsiliorũ. 6 col. u. Iaso. in. l. cum proponas. la. 1. C. de pactis. 2 col. u. Quarto facit tex. cum materia in. l. filio præterito. ff. de iniusto. rupto. vbi post mortem patris filius potest approbare testamentum in quo est præteritus, vt valeat saltem de iure prætorio. Quinto & vltimo facit concludens ratio, quia q̄ filius vel pater instituat, est introductum eorum fauore: vt probat tex. melior de iure, in authen. vt cum de appellat. cogno. §. hæc autem disposuimus. colla. 8. vbi dicit q̄ ideo leges requirunt quòd filius instituat a patre, vt econtra: nõ alias afficiatur iniuria. Secunda tamen est opinio in hoc artic. scilicet q̄ talis cõsensus & renunciatio tituli institutionis nullo modo valeat, quia cum institutio vel ex hæredatio cum legitima causa à iure expressa requiratur p̄ forma. etiam si talis forma requiratur in fauorem instituendi, nõ potest cõsensus priuatæ personæ ei renunciare: argumento text. in. l. nemo potest. ff. de lega. 1. text. in. l. 3. ff. de testamen. tex. in. l. qui in potestate. eod. titu. text. in. l. quod de bonis. §. ff. ad legem Falc. text. in. l. contra iuris ciuilibus regulas. ff. de pactis. tex. in. l. ius publicũ. eod. titu. tex. in. l. cerdonem. ff. de ope. liber. tex. in. l. nec ex prætorio. ff. de reg. iur. tex. in. l. nec pignus. vers. priuatorum conuentio. eod. titu. tex. in. l. obligationum ferẽ. §. placet. ff. de actio. & oblig. text. in. l. si debitor. §. si. ff. quibus mod. pigno. vel hypo. sol. tex. in. l. cũ hi. §. si prætor. ff. de transa. tex. iuncta glof. in. l. à diuo pio. ff. de ritu nuptia. tex. in. l. pacta quæ cõtra. C. de pactis. tex. in. §. 1. Instit. quibus non est perm. face. testa. & istam opinio. tenet expressẽ Bald. quem alij docto. sequuntur, in. l. si quãdo. §. illud. C. de inoffi. testa. Tertia opinio est quod tale testamẽtũ valeat si in eo est incerta causa quia testator dicat q̄ ideo omittitur institutio, quia instituendus noluit institui, sed renunciauit institutioni. Nec obstat si dicas q̄ ista non est causa incerta, in authen. vt cum de apt. cog. §. causas. colla. 8. quia ille tex. loquitur in ex hæredatione quæ fit inuito filio: secũs autem in ex hæredatione quæ fit eo volente, vt in nostro casu quia tũc nõ videt correctus: text. in dict. l. nõ putavit. §. si quis sua manu. ff. de cõtra tabu. & in expresso istam opinio. sic declaratã tenet

tenet Bar. in dict. l. si quã. §. illud. C. de inoffi. testa. & ibi Ange. de Peru. & Pau. de Castr. Quarta opinio est, quod prædicta gl. in dict. l. si quando. §. & generaliter. & eius cõs. procedat & sit vera in hæredatione, quia valet propter cõsensum instituti, modo in ea inferatur ista causa, modo non: quia iam est seruata forma à lege requisita: sed non procedat in præteritione licet instituendus cõsentiat: quia forma. l. non est seruata: & istam opinionem tenet Imol. in. l. si quis posthumos. §. 1. 1. col. post prin. ff. de libe. & posthu. Roma. in. l. 2. C. de bo. po. contra tabu. 5. col. nu. 12. Iaso. ibi. 9. col. nu. 27. idem Iaso. in. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. si. col. Alexã. in Auth. non licet. C. de libe. præte. 2. col. nu. 3. Sed his non obstantibus dico, q̄ prædicta gl. in dict. l. si quãdo. §. & generaliter. & eius conclusio, magis comm. approbatur: imò q̄ modo instituendus præteratur, modo ex hæredatur: & modo causa sit expressa, modo non, testamẽtum valet & tenet ratione sui cõsensus & renunciationis: & in expresso illam gloss. & eius cõs. sic declaratam tenet ibi Pe. Cinus. Iaco. Bu. Albe. & Iason: tenet etiam Bald. in. l. 2. C. de bo. po. contra tabu. 2. col. in fine. nu. 5. Ange. in. l. qui se patris. C. vnde liberi. pe. col. nu. 9. Bald. in. l. filio præterito. ff. de iniusto, rupto. pen. col. in fine. Ange. ibi. 2. col. u. Imola ibi latius & notabiliter 25. col. vers. pro isto allegat hic Bald. & c. cũ seq. col. saltem intelligendo q̄ ille cõsensus & voluntas facit quod valeat testamentum de iure prætorio: argumento text. in dict. l. filio præterito. Angel. in. l. si quis posthumos. §. 1. de libe. & posthu. in fine. Alexã. ibi si. col. & istam dicit magis cõmu. opi. Iaso. in. l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. si. col. in fine. Sed aduertendum q̄ prædicta glof. & cõmu. opi. nullo modo videtur procedere, quia talis cõsensus filij vel patris instituendi, & renunciatio tituli institutionis, in effectu nihil aliud est quàm renunciatio futuræ successio. nis: sed illa nõ valet vt dicit materia nostra & supra latẽ probaui: ergo nec talis cõsensus vel renunciatio tituli institutionis debet valere. Confirmatur. 1. quia prohibito aliquo actu vel dispositione, censetur prohibitum omne illud per quod peruenitur ad illud: tex. est in. l. oratio. ff. de sponsa. text. in. l. cũ lex ff. de fideiũ. tex. in. l. quod dictum. ff. de pactis. tex. no. in proposito in. l. queritur. ff. de bonis liber. text. in. l. q̄ si pater. eod. titu. text. in. l. non minus. ff. de hære. in. l. si. in. l. nec per se. C. eo. titu. Secundo confirmatur per textũ no. & expressum in. l. filio præterito. ff. de iniusto, rupto: vbi dicitur quod si filius præteritus abstinuit

se bonis patris, videtur testamentum patris approbare: & sic aperte vult quod renunciatio bonorum patris post mortem eiusdem importat quòd approbatio testamenti, & renunciatio tituli considerato effectu: ergo ex illo textu bene inferitur, q̄ paria sunt renunciare titulo institutionis: q̄ renunciare ipi hereditati, vel econtra: & certẽ ille textus in euitabiliter stringit cõtra prædictam glo. & cõmu. opi. Tertio confirmatur per text. expressum qui caret respon. in dict. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testa. vbi expresse disponitur, q̄ si filius aliquas res vel pecunias recepit à patre, & promisit non agere contra testamentum eius, querela vel alio quouis remedio, licet præteratur vel ex hæredatur: q̄ talis promissio vel renunciatio non valet, sed mortuo patre poterit filius testamentum oppugnare. Quarto confirmatur, quia etiam hoc casu concurrunt omnes rationes superius per me assignatæ per quas reprobatũ pactum de non succedẽdo: & certẽ ista est valde subtilis & noua difficultas in nostra materia quã per aliquem non reperio tactam, & libenter audirem eius solutionem: sed huic difficultati possum respondere sequentibus modis. Primo modo, q̄ aliud sit renunciare hæreditati & futuræ successioni, & illa non valet: aliud sit renunciare titulo institutionis, & illa bene valet: cum diuersus sit titulus institutionis & ipsa hæreditas vel successio: sed ista solutio nihil valet, quia potius est verbalis quàm realis. Vel aliter & secũdo respondeo, q̄ renunciatio successio. nis vel hæreditatis non valet, quia est quædam priuatio bonorum generalis, tam ab intestato quàm cõtra testamentum: quia non poterit succedere ab intestato nec agere contra testamentum si sit præteritus vel ex hæredatus: renunciatio vero tituli institutionis non est abdicatio hæreditatis generalis, sed tantũ particularis, in casu quo fiat testamentum, vnde ab intestato bene posset succedere. Sed ista solutio non concludit, quia eadem est ratio, q̄ non valeat in vno casu sicut in alio: præterea contra istam solu. facit text. apertus quem supra ponderaui in dicta. l. si quãdo. §. illud. C. de inoffi. testa. præterea ista solutio nõ valet quia sequeretur quod pactum de non succedendo valeret, saltem vt nõ possit instituendus agere contra testamentum defuncti, quod est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Vnde huic difficultati aliter, & tertio, & quidẽ subtiliter, & nouissimẽ respondeo: q̄ prædict. glo. in dicta. l. si quando. §. & generaliter. & cõmu. opi. necessario debet intelligi quando defunctus erat in actu testandi in vita vel morte,

& ipse volebat instituere filium vel partem qui de necessitate erat instituendus, & illo tempore instituendus, consensit ut non institueretur, vel renunciavit titulo institutionis: quia tunc talis consensus & renunciatio valet & tenet cum per eum stetit, & testatori nihil est imputandum. & talis consensus non dicitur renunciatio iuris futuri sed presentis, hoc est tituli institutionis qui illo tempore quo fiebat testamentum sibi debebatur: & licet in consequentiam veniat privatio hereditatis, non attenditur cum fundetur in iure de presenti. Ex quo singu. infero, quod si talis consensus & renunciatio tituli institutionis fieret non in ipso actu testandi, sed antea, non valeret per rationes superiores.

Item infero quod si pacto vel transactione aliquo dato vel retento instituendus consentiat quod non instituat, & renunciet tituli institutionis, quod tale pactum & renunciatio non valet, quia non videtur libera & spontanea renunciatio sed coacta ratione precij: & pro ista mea sententia & declaratione considero textum expressum in dicta leg. non putavit. §. si quis sua manu. ff. de contra. tabu. & ubi aperte decidit, quod pater erat in actu testandi. & filius noluit institui, sed manu propria se scripsit ex herede: & talis consensus & exhereditatio valet. Secundo pro ista mea sententia & declaratione considero textum expressum in dict. l. si quis. §. illud. C. de inoff. testa. ubi dicitur text. quod si pacto vel transactione aliquo recepto renunciavit institutioni, & promisit non rumpere testamentum, talis promissio & renunciatio non valet: & certe iste est verus intellectus horum iurium, & huius difficultatis passus, & vera concordia in proposita difficultate: & istud est quod aperte voluit gloss. in dicta. l. si quando. §. & generaliter. prout apparet ex ea informatione quaestionis, in quantum dicit, quid autem si filius patrem vel matrem, ve contra, vult instituere, & instituendus dicat nolo. &c. & sic aperte loquitur quando talis consensus vel renunciatio adhibetur tempore testamenti, & sic in ipso actu testandi: & ita formant ibi quaestiones Petrus de Bella per Iaco. Butr. Cinus, & docto. antiqui. & istam meam solu. & declarationem sentit Ioan. de Imol. in dict. l. filio praeterito. 26. col. in fine. in versu. sed certe istud non sequitur. sentit etiam Angel. de Peru. in l. si quis posthumos. §. 1. ff. de libe. & posthu. in fine.

6 Aduertendum tamen quod materia nostra & eius conclusio, quae habet quod pactum de non succedendo non valeat, procedit & debet intelligi, quando non interuenit iuramentum: secus ta-

men est si interueniat iuramentum: quia tunc bene valet: cuius ratio est, quia non est contra bonos mores, nec vergit in aeternae salutis dispendium, nec redundat in alterius detrimentum: text. est capitalis & expressus in c. quauis pactum. de pactis. lib. 6. cuius verba sunt, quauis pactum patri factum a filia dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum haberet improbet lex civilis: si tamen iuramento, non vi nec dolo praestito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari debet, cum non vergat in aeternae salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum. Confirmatur per text. cum materia in cap. cum contingat. de iure iur. per text. in c. licet mulieres. cod. titu. lib. 6. ubi contractus super rebus dotalibus firmatur iuramento, per text. in Authent. sacramenta puberum. cum materia. C. si aduener. ubi contractus minoris, alias de iure inuolidus, firmatur iuramento, per text. in cap. significante. de pigno. ubi pactum. l. comissoria reprobatur in pignoribus, firmatur iuramento, secundum Inno. & co. doct. ubi. de cuius tamen intellectu vide ibi Abba. & doct. Abba. in c. cum contingat. 3. col. in medio. Imo ibi. 5. col. num. 11. Barto. in l. si quis pro eo. de fidei iur. 4. col. versu. 4. dixi per text. in cap. ex rescripto de iur. iur. ubi mulier quae non potest esse fidei iussor, efficaciter obligatur virtute iuramenti.

7 Vnum tamen est quod hoc videtur intelligendum, quando talis filius vel filia aliquid recepit in praemium vel recompensam renunciationis, quia tunc valet cum iuramento: secus tamen est si nihil penitus recepisset, quia tunc non valet: ita probat text. in dict. c. quauis pactum. ubi cum mysterio dicit quod filia renunciauit, dote contenta, quasi velit, quod solum isto casu corrigi ius civile, & validatur pactum. Secundo quia quando filius vel filia nomine dotis vel donationis propter nup. vel alias aliquid recepit, renunciatio videtur in se habere quandam aequitatem, cui videatur illi receptio subrogari loco legitimae, unde merito firmatur iuramento. Tertio confirmatur quia si tale pactum & renunciatio successione valeret aliquo non recepto, esset contra publicam & priuam utilitatem: quia filius vel filia careret dote & alimentis, nec reperirent quibus nuberent: argumeto. l. 1. solu. matrimo. Quarto quia tale pactum aliquo non recepto, videtur in se continere dolum, saltem re ipsa: argumeto text. in l. si quis cum aliter. de verbo. obliga. in l. 2. §. circa. de do. excep. ergo non est verisimile quod ius canonicum tale pactum iniquum velit approbare, maxime quod text. in dict. cap.

cap. quauis pactum. requirit, quod non interuenit vis vel dolus: ergo intelligatur ex proposito, vel re ipsa. & in expresso ita tenet Pe. de Ancha. in dict. c. quauis pactum. de pactis. lib. 6. in 2. notabili. & tenet Richardus de Sal. in l. pactum quod dotali. C. de pactis. & Salic. ibi. 3. colum. in fine. versu. aut paciscitur filia. &c. Contrarium tamen est tenendum, imò quod tale pactum & renunciatio cum iuramento valet & tenet, etiam si filius vel filia nihil penitus recepit, quia ratio text. in dict. c. quauis pactum. militat in utroque casu: & interminis ita tenet ibi Dominicus. per col. nu. 2. qui bene persequitur articulum. & adducit alia fundamenta: tenet etiam Probus ibi, in additio. ad Ioan. mona. in prin. Geor. Natan. 6. col. versu. quinto limita. Imol. in c. quinta valis. de iure iur. fo. 2. col. idem Imola. in l. stipulatio hoc modo concepta. 2. colum. in medio. & ibi Alex. 3. col. nu. 9. idem Imol. in l. qui superstitis. de acqui. here. 1. colum. in prin. Corneus in l. pactum. C. de colla. 2. colu. versu. quarto limita. & Alex. ubi dicit hanc esse magis communem opi. in con. 42. fin. col. 1. volu. idem Alex. con. 125. 1. volu. ante pe. colu. Iaso. in con. 133. in prin. 4. volu. ex quo text. & com. opi. collige aperte, quod merus reuerentialis in filio vel filia non annullat contractum nec iuramentum gestum cum patre, vel matre, vel ascendentibus: de quo articulo vide in l. 1. §. quae oneranda. quarum reru actio non detur. Habemus igitur ex superioribus quod licet filius vel filia non possit renunciare successioni vel hereditati futurae sine iuramento, tamen cum iuramento potest, & omnino repellit a successione.

8 Ex quibus primo inferitur quod mortuo patre vel matre ab intestato, non possit filius vel filia quae renunciauit, eis in aliquo succedere de iure civili nec praetorio, nec ex vno capite nec alio: quia ex quo simpliciter & genericè renunciauit, utriusque viae qua possit succedere videtur renunciauit, & sic ab intestato: argumento doctrinae gloss. singu. iuncto text. in l. 1. §. sed videndum. ff. de successione. ubi dicit quod si haeres qui potest venire ad successionem alterius, ex duplici capite vel duplici iure. s. tam praetorio quam civili, repudiet: simpliciter & genericè videtur repudiare utrumque caput & viam successiois, quam ad hoc dicit singu. & vnicè Paul. in l. 3. ff. de acqui. here. in fi. Item etiam quia indefinita renunciatio aequipollet vniuersali: text. est in l. si pluribus. ff. de lega. 2. text. in l. si plures. ff. de lega. 3. text. in l. turpia legata. §. si ff. de lega. 1. text. in l. si haeres des nominatim. cod. titu. text. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubi. text. in l. si necessarias. §. si annua. ff. de pigno. actio. text. in l.

in vsu. ff. de verbo. sig. Item etiam quia tantum valet generalis dispositio, quo ad ea quae possunt comprehendere sub genere, quantum particularis quo ad speciem: de qua specialiter agitur text. est in l. si chorus. ff. de lega. 3. text. in l. si duo in fine. ff. de admi. tuto. text. in l. si seruus eius qui in fine. ff. de acqui. here. text. in l. quoties. C. fami. herci. text. in l. 2. versu. 1. C. de quadrien. praes. text. in l. omnes. C. de praes. 30. vel 40. anno. ergo ista renunciatio hereditatis utraque viam successionis debet comprehendere: & ita tenet & determinat no. Domi. in dicto cap. quauis pactum. fin. col. 8. q. & ibi Georg. Natio. colum. num. 40. Areti. in l. qui superstitis. de acqui. here. 3. col. in prin. Roma. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. oblig. 8. col. nu. 29. & ista est vera opi. licet aliqui teneant contrarium: imò quod possit succedere ab intestato, quia pater vel mater quibus est facta renunciatio, moriendo ab intestato, tacite videtur eos vocare cum alijs filijs ab intestato: argumento text. in l. conficiuntur. in prin. ff. de iure codici. notatur in l. non iustam. C. ad Trebel. Sed huic rationi & fundamento facilliter respondeo, ut intelligatur quod ita demum filij vel successores proximi in gradu, tacite videntur vocati ab intestato per defunctum, quando nulla praecessit renunciatio cum iuramento: secus autem alias ut hic, quia cum constat quod semel voluit pater vel mater eos excludere a successione sua virtute renunciationis, praesumitur perseverasse & decedere in eadem voluntate.

9 Secundo & principaliter inferitur quod talis filius vel filia qui renunciauit, non potest succedere contra testamentum patris vel matris: unde si talis filius vel filia praetereatur in eorum testamento, & nihil eis sit relictum, testamentum valet & tenet, & non possunt agere de nullitate vel alio quouis remedio: ita probat text. in dict. cap. quauis pactum. ibi, nullum ad bona paterna regressum haberet. & ibi notant & tenent commu. docto. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Bald. dicens esse notandam, in l. filio praeterito. ff. de iniur. rupt. fin. colum. in principio. & ante ipsum reperio quod ita tenet Barto. in l. 1. §. quod habebat. ff. de bo. po. contra tabu. 2. colum. nume. 6. Rapha. Cuma. in repetitione. l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posthu. 9. colum. nume. 18. & ibi Iaso. 2. colu. nume. 10. Confirmatur quia per talem renunciationem, filius vel filia efficitur extitaneus, & amittit suam aequitatem, & legitimam debitam in bonis patris vel matris, quibus renunciatum est: unde merito non agit contra testamentum eorum, quia

quia ius rumpendi testamentū regulatur à iure succedendi ab intestato: ita probat text. in. l. cū querit. C. de inoff. testa. text. in. l. parētibus eorū. vbi habetur quod ad hoc vt filius possit agere de inoff. testa. inspicitur an ei debeat legitima vel non: sed huic non debetur virtute renunciationis iurata: ergo &c. text. in. l. i. ff. de cōtra tabu. text. in. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoff. testa. text. in. l. Papi. §. sed nec impuberis eodem rit. §. in ratione sui. text. in. l. maximum vitium. §. sancimus. C. de libe. prae. text. in. l. i. §. pe. ff. si tabulae testa. nulla extra. text. in. l. si quis posthumus. §. si quis filium. de libe. & posthu. text. melior de iure. in. §. eadem hęc obseruantur. verōtētem adoptiuos. In sti. de hęc. quæ ab intesta. defe. vbi expresse ponit regulā, quod ille qui non habet ius succedendi ab intesta. longe minus succedit contra testa. Confirmatur &c. quia filius vel filia exclusus à successione patris per exheredationē amittit iurata, eum amplius sibi non debeat legitima: text. est not. in. l. i. §. sciendum. ff. de suis & legi. hęc. text. in. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acqui. hęc. text. in. l. si quis posthumus. §. i. de libe. & posthu. text. in. l. si posthumus. in princip. eodem titu. text. in. l. filium. in princip. & in. §. sed eum exheredatio. de contra ta. text. in. l. Papi. §. si ex causa. ff. de inoff. testa. text. in. l. si quis filio exheredato. ff. de iniust. rupt. text. in. l. si quis filium. C. de inoff. testa. text. in. l. sed si plures. §. si ex asse. ff. de vulg. & pupil. Confirmatur & tertio quia ille filius reputatur extraneus, quando se abstinet à bonis patris: text. est in. l. necessarius. ff. de acqui. hęc. text. in. l. si filius qui patri. de vulg. & pup. text. in. §. sui. ver. si. sed his prator permittit. In sti. de hęc. quali. & disse. text. no. in proposito in. l. i. §. q. cum eo. sed iste se abstinet à successione virtute renunciationis iurata: ergo reputatur extraneus. Confirmatur &c. ex doctrina egregia Bar. per text. ibi in dict. l. i. §. sciendum. de suis & legi. hęc. in fine. vbi dicit Barto. q. si caueatur itatuto, q. extantibus masculis filia foemina non succedat ab intestato, talis filia efficitur extranea & amittit iurata, & per cōsequens non succedit ab intestato, nec poterit agere de nullitate vel alio quouis remedio si prætereatur in testamento: idem etiā tenet Bar. in. l. si. fi. col. nu. 5. ff. ad Tertu. idem etiā tenet Bald. in. l. maximum vitium. ff. de libe. prae. pe. col. in fine. nu. 22. & ibi Papi. co. idem Bald. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. 3. colū. in fine. Ange. ibi. 4. col. nu. 7. Pau. ibi. 5. col. in medio nu. 10. Alexan. 6. col. nu. 16. & istam dicit cō. opi. Iaso. ibi. 14. co.

nu. 46. idē Bald. in. l. posthumus. §. si q. ex his. i. lectu. in. fi. ff. de inoff. testa. & ibi Ange. Paul. de Castr. in. l. filia dotē. 2. col. in prin. C. de colla. & ibi no. Alex. & Iaso. Roma. no. & melius quā alibi in. l. vt liberis. C. de colla. 3. colū. nu. 6. Iaso. in. l. si quis posthumus. §. i. 2. col. de libe. & posthu. ergo eodē modo filius vel filia qui renunciauit cum iuramento successioni patris, efficiatur extraneus vel extranea, & amittat iurata, & nullo modo possit agere contra testamentum. Quæro tamen pro maxime & necessaria declaratione prædictorum, si filius vel filia renunciauit cum iuramento successioni patris vel matris, vel recepit partem legitimam in vita vel morte eorum, vel forte integram legitimam, & in ea sit grauatus aliquo onere vel conditione, & promisit cum iuramento amplius non petere nec agere ad supplementum, nec reijcere grauamē vel conditionem, sed illud subire: & mortuus est relicto nepote, pronepote, vel descendens: an eius renuntiatio noceat & præiudicet eis? & certe passus & articulatus est valde subtilis & dubius, in quo magistraliter & resolutiue dico q. duo casus sunt considerandi: Primus est quando talis filius vel filia quæ renunciauit, moritur viuente patre vel matre de cuius successione tractatur. Secundus, est quādo moritur post mortem eorum. Primo casu videtur q. talis renuntiatio iurata, non noceat nec præiudicet nepoti, pronepoti, nec descendens eius: sed libere admittatur ad eorum successione. Primo, quia mortuo vel excluso filio de medio in vita patris, nepos, pronepos, vel descendens ex eo subintrat locum & gradum eius, & representatiue succedit in iure, parte, & portione filio prædefuncto competenti: text. est in. l. i. §. quibus. ff. de succ. edict. text. in. l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. hęc. text. in. l. si quis posthumus. §. si filium. ff. de libe. & posthu. text. in. l. Gallus. per totam legem, eod. titu. text. in. l. posthumorum. ff. de iniust. rupto. text. in. l. si quis filio exheredato. eod. titu. text. no. in. l. si ex patronis. §. si. ff. de bonis liber. text. in. l. 2. C. de libe. prae. text. in. §. posthumorum. In sti. de ex hęc. libe. text. in. §. ita demū. In sti. de hęc. quæ ab intesta. defe. Secdo, facit, q. talis filius vel filia vt renūciare sub quā tacita cōditione, si hęc. ad eū deuoluat, sicut dicimus in stipulatione, acceptilatiōe, vel reali solutione pure facta animo nouādi vel dissoluedi obligationē conditionalē: quia habet tacitā conditionē si cōditio obligationis veniat & purificet: vt in. l. si Stichus. §. i. ff. de noua. & in. l. quoties. §. 2. eo. tit. & in. l. sub cōditione. ff. de sol. sic ergo dicam? in nro casu, q. si prædicta ta-

cita

cita cōditio delationis hęc. nō veniat, renūciatio sit nullius momenti. Tertio facit q. hoc beneficiū & ius succedendi quod habet nepos, non prouenit immediatē ab ipso filio vel filia renūciatē, sed ab ipsa lege & eius dispositione: argumēto text. in. l. ius autē agnationis. ff. de patris. text. in. l. si arrogator. ff. de adoption. text. in. l. si. ff. de pactis. text. in. l. si post mortē. §. si. ff. de bono. po. cōtra tabi. cū similibus. & in expresse istam sen. & cō. licet sic non bene fundatā, tenet Bart. in. l. qui superstitis. ff. de acqui. hęc. 2. colū. nu. 2. & 2. q. & ibi Ange. de Peru. Pau. de Castr. 1. col. & q. Ioa. de Imo. 1. col. in medio. ver. si. an autē tale pactū. Ludo. Roma. 4. col. nu. 7. Rapha. Cuma. 2. col. num. 5. Fran. de Arc. 5. col. ver. si. tangit etiā Bal. in. l. pactū. C. de colla. 2. col. nu. 2. & 2. q. & 3. colū. 18. q. & ibi singu. Paul. de Castr. 2. col. nu. 7. Fulgo. 2. col. nu. 7. Alexand. 3. col. nu. 7. Corneus. 3. col. nu. 6. Phi. Decius pen. col. nu. 18. idem Bald. in. l. fin. C. de pactis. 4. col. nu. 16. Georg. Natan. in. c. quamuis pactum. de pactis. in. 6. 2. col. nu. 77. Rode. Sua. in repetitio. ne. l. quoniā in prioribus. C. de inoff. testa. fo. 33. 3. col. ver. si. superest circa prædicta vnum singulare dubium. idem Rode. Sua. in eadem repetitione. fo. 68. 3. col. ver. si. solum modō placuit. sentit etiā Oldra. con. 40. Sed aduertendum q. contra istam senten. & con. se offert subtilis & insolubilis difficultas, nam iste nepos vel descendens succedit auo representatiue ex persona patris, & loco eius, & in eadem parte & portione, & cum eadem qualitate & omnimoda subrogatione: text. est in. l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. hęc. cuius verba sunt, si filius suus hęc. esse desit in eiusdem partem succedūt omnes nepotes nepotēs; ex eo nati: text. in. l. si nepotes. ff. de colla. bono. text. in. l. i. §. pe. ff. de coniun. cum eman. libe. eius. text. in. l. Papinianus. §. quoniā autem quarta. in fine. ff. de inoff. testa. textus in lege posthumorum. ff. de iniust. rupto. text. in. l. 2. C. de suis & legi. libe. text. in. §. cum filius. In sti. de hęc. quæ ab intesta. defe. textus in Authenti. de hęc. ab intesta. veni. §. primo, collatio. 9. text. in Authenti. in successione. C. de suis & legi. libe. Sed filius qui renunciauit cum iuramento, excluditur à successione patris vel matris & efficitur inhabilis: ergo similiter excludatur nepos vel descendens ex eo: sed sustinendo communem, potest dici quod talis nepos vel descendens non succedit ex persona patris prædefuncti, sed ex persona propria, licet representatiue & subrogatiue intret locum & gradum patris, per locum à remotione seu priuatione eius: non verò succedit in eadem

parte & portione, vnde assumit sibi locum & gradum quem inuenit vacantem, non verò materiam vel portionem iam extinctam & repudiatam ita singu. & valde subtiliter tenet & declarat Bald. in dicta lege pactum. C. de collati. penult. colum. 18. quæstio. in fine. & ibi moderni. Quod tñ notabiliter deberet intelligi qñ filius vel filia qui renunciauit cum iuramento, nihil percepit à patre vel matre: vel si recepit reperitur consumptum, & non peruenit ad nepotem vel descendētem: secus verò si recepit integram legitimam vel partem eius quæ peruenit ad nepotem eius vel descendētem: quia non succedet, vel saltem tenetur computare vel conferre eam, argumento textus in lege si nepotes ff. de collatio. bono. textus in lege quoniam nouella C. de inoff. testa. textus in lege vt liberis. C. de colla. textus in lege illam. eodem titu. & ibi docto. & in specie tenet & declarat Paulus de Castro, in dicta lege qui superstitis. ff. de acqui. hęc. fin. colum. versicu. prædicta vera. Limita tamen & intellige prædictam communem opinionem, quādo talis nepos vel descendens veniat ad succedendum auo cum alijs nepotibus vel descendens, secus verò si cum patris vel auunculis qui sunt in proximiori gradu ipsi auo vel ascendenti, de cuius successione tractatur: quia tunc non potest admitti nec succedere, quia non potest venire ex propria persona, sed ex persona patris vel matris qui renunciauit: vn de sicut ille si viueret excluderetur, ita nepos vel descendens ex eo: ita tenet & declarat solus Salic. in leg. pactum quod dotali. C. de pactis. fi. col. & q. sed contrariū tenet cōmu. opinio. in locis vbi supra imò quod indistincte nepos vel descendens succedat, etiā si concurrat cum patris vel auunculis per iura & rationes superiores: & in terminis ita tenet & declarat Alexand. in dicta lege pactum. C. de collatio. tertia colum. numero septimo, & ibi Corneus, quinta colum. versicu. nihilominus putarem. Ioan. de Imol. in dicta lege qui superstitis. ff. de acqui. hęc. 1. col. in fin. & ibi Arri. 5. col. ver. si. tãgit etiam post Bar. qui idem voluit: Sed his non obstantibus in hoc arduo & subtili passu ego teneo contrariā sententiam & cōclusionem, imò quod nepos vel descendens indistincte excludatur à successione auo per renunciationem sui patris vel matris, modò velit succedere cum patris vel auunculis, modò cū alijs nepotibus vel descendens: & ita tene rem iudicando & cōsulendo. Primo, quia semper vtroque casu nepos vel descendens succedit representatiue ex persona patris vel matris,

non

non ex propria: tex. est in dicta. l. i. §. si filius. ff. de suis & legi. hæredi. cuius verba sunt, si filius suus hæres esse desijt, in eiusdē partē succedunt omnes nepotes nepteq; ex eo nati: text. in. l. 2. C. de suis & legi. libe. cuius verba sunt, nepotes ex diuersis filijs varij numeri auo succedentes ab intestato, non virilibus portionibus sed ex stirpibus succedunt: tex. in Authen. de hæredi: ab intestato venient. §. 1. colla. 9. vbi, tantam de hæreditate morientis accipientes partem, quam eorum parens si viueret habuisset, quam successionem in stirpes vocauit antiquitas. text. in. §. cum filius. versic. itē si ex duobus. Instit. de hære. quæ ab intesta. defe. sed filius vel filia quæ renunciauit, est inhabilis ad succedendum: ergo nepos vel descendens ex eis similiter sit inhabilis: & repræsentatiuē ex eorū persona non possunt succedere. Ex quo clarē deducitur & inferitur, q̄ iura quæ habent quod mortuo filio nepos intrat locum & gradum patris, debēt intelligi quando talis filius si viueret posset succedere alias non. Secundo, quia quando aliquo casu vel respectu filius vel filia priuatur à lege vel statuto successionē patris vel matris, priuatur etiam nepos vel descendens ex eo tāquam natus ex radice infesta & inhabili: ita probat tex. notabilis in. l. si viua matre. versicu. in nepotibus. C. de bonis maternis vbi habet q̄ eiusdē conditionis & qualitatis debent esse descendentes ex foemina, quod ipsa foemina: text. in. l. illam. C. de collatio. text. in lege fin. C. de natu. libe. vbi habetur quod sicut filius naturalis vel spurius non succedit patri, ita nec nepos vel descendens ex eo: text. singt. in proposito in capi. 1. §. hoc autem notandum est. de his qui feud. dare possunt: in vrbibus feudorum. vbi disponitur q̄ licet in feudo non succedit filia foemina, ita nec filius vel descendens ex ea: & in expresso ex isto fundamento & consideratione ita tenet Bar. in. l. liberorum. ff. de verbo. signi. 6. col. nu. 14. idem Barto. in. l. 2. §. videndum. in fine. ff. ad Tertul. Cinus. in. l. 1. C. quæ sit longa consuetudo. 2. col. in fine. Bal. notabiliter in. l. maximum vitium. C. de libe. prære. 2. col. & ibi Paul. Salic. Alex. & Corne. idem Bal. in. l. si verò. §. de virò. in fine. ff. solu. matri. & ibi Imo. fi. col. & cōmu. docto. idem Bald. in. l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius vocan. & ibi Pau. & alij docto. idem Bald. in Authen. si quas ruinas. C. de sacro. eccle. fin. col. idem Bal. in. l. 1. C. de cōdi. infer. & ibi Paul. & cōmu. doct. Paul. de Cast. in. l. Gallus. §. nunc de leg. Velleia. ff. de libe. & posthu. fi. col. & ibi Areti. Alex. & Iaso. idē Paul. in. l. qui exceptionem. ff. de condi. inde. 2. col. idem Paul. in. l. illā

C. de colla. pen. col. Salic. in. l. illud. C. de sacro. eccle. in fine. Iaso. in. l. si quis id quod. ff. de iuris. omni. iudi. §. col. Specu. in tit. de locato. §. nunc verò aliqua. versic. 146. Ioan. Andre. in titu. de testa. super rubri. Pala. Ru. in repe. rubricæ, inter vi. & vxor. fo. 52. 4. col. versic. ad cuius confirmationem. Martinus de Laude in tracta. de primo geuitura. 23. q. Tertio, quia quādo medium per quod alicui extrēmō debet fieri acquisitio est inhabile, impedit effectum acquisitionis: text. est in. l. q̄ sella. §. si. ff. de serui. rulti. prædio. text. in. l. in tradendis. §. interpositis. ff. cōm. prædio. cum simi. Quarto, quia iuramentum interpositum in hac renunciatione vel in quolibet alio pacto vel contractu inualido, nedū obligat per sonam iurantem, sed etiam ipse actus & contractus remanēt perpetuò firmus & validus, & virtus & effectus eius transit ad hæredes: ita probat tex. in dict. cap. quauis pactum. de pactis. lib. 6. in fine. ibi, firmitatē fuerit. & ibi tenet glo. ordi. fi. Domi. 2. col. & cōmu. docto. Bart. in. l. si quis pro eo. ff. de fidei. 3. col. versic. 3. dixi. & ibi Pau. de Castr. 2. col. nu. 5. Pau. in Authen. sacramēta puberū. C. si aduer. v. di. 2. col. & magis cōmuniter moderni ibi. Imol. Areti. & alij doctores in. l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. Abba. in. c. cum contingat. de iureiu. 6. col. nu. 8. vbi dicit hanc esse magis commu. opi. Dominicus & alij doctores in. c. licet mulieres. eodem titulo. Quinto, quia prædicta renunctio videtur facta fauore aliorum filiorum & eorū descendētium, quibus videtur prospicere & diligere potius quā filio renunctanti & eius descendētibus: argumento text. cū materia in. l. cum auus. ff. de condi. & demonstra. ergo indistinctē nepos vel descendēs ex eo excludat & nō admittat eū alijs filijs vel descendētibus, quorū fauore est facta renunctio. Sexto, & quidē nouiter & subtiliter facit quia quando debitor est in diem vel sub conditione potest ante diem vel conditionem soluere: text. est in. l. quod in diē. ff. de solu. tex. in. l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de verbo. obli. tex. in. l. quod quis. ff. de actio. & oblig. tex. in. l. intra dies. ff. de re. iu. text. in. l. eum qui. ff. de annuis legatis. text. in leg. in diem. ff. de condi. in debi. text. in. l. sub conditione. cum lege sequenti eod. titu. text. in. l. cum tempus. ff. de regul. iu. nisi dies vel cōditio sit posita gratia & fauore creditoris. vt in. l. eum qui. ff. de annu. lega. & in. l. qui Romæ. ff. de verbo. obli. & in. l. fideicommissi. §. cum polidius. ff. de vsuris. & in. l. si ita relictum. §. Pegafus. ff. de lega. 2. sed pater est quasi debitor filij in legitima, vt probat tex. in. l. nec ei. §. 1. versic. præterea. ff. de adoptio. text.

text. in. l. 1. §. si impuberiā in fine. ff. de collatio. bono tradit Bartol. & docto: antiqui in. l. fin. ff. de libe. agnos. text. in. l. scripto. ff. vnde liberit. text. in. l. cum ratio. ff. de bonis damnatorum. text. in. l. in suis. ff. de liberis & posthumis. text. melior de iure in Authen. de triente & semisse. §. 1. colla. 3. ibi, quibusq; quod relinquitur iam etiam debitum vocant. idem Bartol. in. l. potest ff. de acqui. hæredi. 2. colum. & ibi moderni. & per consequens potest pater præmaturē in vita soluere legitimam filio, & satisfacit debito legali: argumento text. in. l. cum quo peculio. §. fina. ff. ad. l. Falci. & in. l. 1. §. si parens. ff. si à parente quis fuerit manumissus. & in. l. Papinianus. §. si quis mortis. ff. de inoffi. testa. & in. l. si nō mortis. eodem titu. & vrbobiq; doctores. præterea paria sunt, quod debitum alicui soluat, vel alio modo de eius voluntate ei sit satis factū: text. est in. l. si rem alienam. la. 1. §. omnis. ff. de pigno. actio. text. in. l. item liberatur. ff. quibus mo. pignus vel hypothe. solui. text. in lege quauis. §. interdum. ff. ad Velleia. ergo si filius in vita recepit legitimam suam vel partem eius, vel nihil recepit & renunciauit cum iuramento successionē, omnino & perpetuo exoluitur à successionē: & similiter nepos & descendens ex eo, tanquam si verē & realiter ei esset solutū. Secundo casu principali, scilicet quando filius vel filia quæ renunciauit moritur post mortem patris vel matris, indistinctē excluditur nepos vel descendens modo concurrat cum alijs nepotibus & descendētibus, modo cum patris vel auunculis: quia tunc cum successio sit à iure delata ipsi filio vel filia tempore mortis patris vel matris, & repellatur per renunciationem iuram, necessario nepos & descendēs ex eo repellitur, ac si illo tempore interueniret abstentio vel repudiatio: & per consequens admittuntur alij filij vel descendentes parentum: argumento textus in lege si quis posthumos. §. si filium. ff. de libe. & posthu. textus in lege si quis filio ex hæredato. ff. de iniusto, rupto. text. in lege si quis filiu. C. de inoffi. testa. vbi habet quod qñ filius vel filia superuixit tempore mortis patris vel matris, nepos vel descendēs ex eo de necessitate non debet institui nec ex hæredari, nec intrat locū eius: & in expresso ita tenet Pau. de Cast. Imola, Romanus, Areti. & cōmu. doct. in dicta lege qui superstitis. ff. de acqui. hæredi. Alexand. notabiliter in dicta leg. pactum. C. de collatio. penulti. colum. versicu. secundo casu principali. & ibi communiter moderni. Rode. Sua. in repetitione legis quoniam in prioribus, fol. 33. quarta colum. versic. si autem filius, idem

Rode. Sua. in eadem repeti. fo. 69. prima colum. versic. secundus casus. Vnum tamen est, quod si non reperiantur alij filij, nepotes, vel descendentes huius defuncti de cuius successionē tractatur, sed tantum collaterales, tunc nepos vel descendens ex filio vel filia quæ renunciauit, potest indistinctē succedere: modo pater vel mater eorum decedat viuente auo vel auia, modo post mortem eorum: imò ipse filius vel filia quæ renunciauit, si viueret posset succedere, vt infra proximē dico, versicu. aduertendum tamen. Nec obstat si subtiliter dicas quod etiam si filius superuivat post mortem patris, & sit legitime ex hæredatus & penitus exclusus à successionē patris, admittitur nepos vel descendēs ex eo per successorium edictum, quia respondet notabiliter vt per Rode. Sua. in dict. repeti. fol. 34. secunda colum. versicu. vnde præsuppone cum pluribus sequentibus. Secundo & melius respondeo, quod illa sententia & opinio est falsa, vt late dixi & probaui suo loco: ex testamento tamen bene poterit succedere talis filius vel filia, vnde si pater vel mater quibus est facta renunctio instituat in testamento prædictum filium vel filiam, vel eis relinquat legatum vel fideicommissum, bene poterit talis filius vel filia succedere, licet renunciauit cum iuramento. Pro qua sententia & con. primo facit talis ratio, quia in tertio patris & filij renunctatis videtur esse quod non sit recursus ab bona patris inuito patre, non autem quod excludatur eo volente: vnde ex ista noua causa & sic superueniente consensu patris licet poterit succedere: argumento textus in capit. ad nostram. el. prim. de iure iuran. iun. sta. glo. & cō. opi. text. in. l. si. ff. qui satis. cogan. Secundo facit textus not. in capitulo secundo de renun. vbi ille qui cum iuramento renunciauit beneficio, si postea de eo nouiter & canonicē sit inuestitus & electus, non prohibetur recipere: ex quo notat ibi Abba. & com. docto. quod renunctio iurata semper restringitur ad ius competens & subsistens tempore renunctationis: non verò ad ius nouiter ex aliqua causa superueniens. Ex quo textu inferit notabiliter ibi dominus Antò. in fin. col. num. 12. quod si licentiatu iurauit non recipere gradum doctoratus alibi quā in loco vbi est examinatus, quod si de nouo in alio studio subintret examē, potest prætextu nouæ licentiæ ibi doctorari sine metu perituri, quia assumit doctoratum ex noua causa superuenienti, quem sequitur Imo. 2. col. nu. 8. qui etiam inferit q̄ si quis pmit alij nō offendere sub poena vel iuramento, q̄ debet intelli-

intelligi ex offensa & inimicitia præterita, non futura ex noua causa: tenet etiã expresse Bar. in l. aut facta. §. causa. ff. de penis. Tertio facit quia generalis remissio vel renunciatio non comprehendit ius futurum, sed tantum præteritum, quia de iure futuro non videntur partes cogitasse: text. est in l. cum Aquiliana. ff. de transa. text. in l. qui cū tutoribus. §. si. eod. tit. text. in l. si ita scripserit. ff. de lega. 2. text. in l. si stipulatus fuerim. §. 1. de verb. oblig. text. in l. si à colono, eod. tit. imò q̄ magis est, licet talis remissio vel renunciatio generalis de consensu partium extendatur ad ius de futuro, quia expresse ita cautum est tamen debet intelligi, q̄ censetur tñ remissum ius de futuro, q̄ habeat dependētiam à causa de præterito vel præteriti: text. est in l. q̄ seruus. ff. de con. ob causam. & ibi tenet no. Bar. Bald. Alex. Iaso. & cō. docto. idē Bart. vbi plenius de materia in l. q̄ Romæ. §. duo fratres. 6. q̄. de ver. obli. Quarto facit text. singu. in iure in l. si. C. de non nu. pe. vbi probatur q̄ tacita cōditio & natura quæ inest in cōtractu cēsetur virtualiter inesse in iuramento in eo interposito: & ad hoc notat & cōmendat doct. ibi, & reputat sing. Bal. in. c. quæ in ecclesiarij. de consti. §. col. nu. 31. & illum text. ad hoc dicit vnicū Iaso. in l. qui pecuniā. ff. si cer. pe. 2. col. in prin. Quinto facit quia si talis filius vel filia qui renunciauit cū iuramento nō possit succedere ex testamēto patris vel matris quibus renunciatus est; sequeretur q̄ redundaret in præiudiciū patris vel matris, & auferretur ab eis libera testamenti factio, quod nō est dicendū, vt in l. stipu. hoc modo concepta. cum materia, de verbo. obliga. Sexto facit not. in l. Aurelius. §. testamento facto. ff. de libe. lega. vbi habetur q̄ liberatio relicta in testamento, non extenditur ad debita contracta ex noua causa post factum testamentum: & ad hoc not. & cōmendat ibi Bar. & cō. docto. Septimō facit text. singu. & melior de iure in proposito in l. si patronus non aluerit. ff. de bo. liber. vbi disponit q̄ licet patronus amittit ius succedendi in bonis liberti si eum non aluerit tempore necessitatis, tamen bene poterit ei succedere ex testamento liberti si instituat. Octauo facit text. in l. iubemus. C. ad Velleia. vbi habetur q̄ omnis renunciatio restringitur ad contractum & per sonam & causam super qua interponitur, & nō extenditur ad aliam: & in expresso q̄ talis filius vel filia qui renunciauit cū iuramento possit succedere ex testamento patris vel matris, tenet Bal. in l. pactū. C. de colla. 2. col. 3. q̄. & ibi Roma. 4. col. post prin. Corne⁹ ibi. 1. col. 3. limitatione. idē Bal. no. in l. si. C. de pactis. 4. col. nu. 35. & ibi. Ia-

so. 7. col. nu. 23. Ioa. de Imo. in l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. 1. col. post prin. & ibi Are. 2. col. ver. circa secundā fallentiā. Domi. in dic. c. quāuis pactū. si. col. & q̄. & ibi Geor. Natan. 4. col. nu. 11. Roma. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obli. 8. col. nu. 30. Alex. 3. col. nu. 8. Iaso. 6. col. nu. 7. & voluit aperte Bart. ibi. 1. eo. in. si. Specu. in titu. de testa. §. 1. ver. si. pone filius. & ibi Ioa. An. in addit. imò q̄ magis est, ista cōclu. procederet etiã si talis filius vel filia reperitur institutus in testamēto patris vel matris cōdito ante renunciationē iurata, quia ex quo remansit in eadem voluntate nec mutauit testamentū, sed creditur voluisse decedere cū illo testamento & institui filij: & in terminis ita tenet solus Aret. in. d. l. qui superstitis. 2. col. prope. si. ff. de acq. hære. & in tñ superior con. est vera, vt talis filius vel filia institutus sit suus, & recuperet iura sunitatis quæ amiserat per renunciationē: vnde transmittere poterit hæreditatē, & oīa alia priuilegia sunitatis habebit, ac si nunq̄ renunciauisset: ita probat text. singu. & vnicus in l. q̄ in aliena. §. interdū. ff. de acqui. hære. vbi habet q̄ licet nepos natus ex filio ex hæredato non sit suus auo, quia pater eius eū præcedit in gradu, tamē si instituat ab ipso auo statim efficitur suus & necessarius: & ad hoc illū text. no. & cōmen. ibi Bar. 1. col. in. 3. oppo. & reputat mirabilem Bal. & dicit vnicū Pau. de Castr. & Cūma. & dicit singu. Aret. Alex. & illum text. dicit singu. Ioa. de Imo. in l. sub conditione. ff. de libe. & posthu. Alex. in l. si q̄ posthumos. §. 1. col. nu. 3. eo. titu. & ibi Iaso. §. col. nu. 23. Imol. in. c. rainutius. de testa. 11. fol. nu. 106. Iaso. vbi nota. loquit & declarat in l. neptē. C. de inoffi. test. Faber in §. sui. Insti. de hære. quali. & diffe. 2. co. in prin. & licet ille text. allegetur pro singu. & vnicō, tñ si milis text. est & expressus in l. filius patroni. ff. de bonis liber. quē ad hoc allegat & considerat Barto. in l. si. ff. de condi. insti. si. col. post prin. nu. 4. Alexan. in dict. l. si quis posthumos. §. 1. de libe. & posthu. 1. col. nu. 3. Iaso. in dict. l. qui in aliena. §. interdū. 1. col. in fine. ergo in nostro casu si talis filius vel filia qui renunciauit instituitur à patre efficiatur suus, & habeat oīa iura & priuilegia sunitatis: & in terminis ita per illū text. videt tenere Socinus in l. si filius qui patri. ff. de vulga. & pupi. 10. col. in si. ver. infer. & 2. vbi dicit q̄ si cauet lege vel statuto, q̄ extantibus masculis filia foemina nō succedat, & talis filia instituitur in testamēto patris efficitur sua, & habet omnia iura sunitatis per text. quē reputat singu. in dict. §. interdū. imò q̄ magis est, teneo q̄ superior cōclu. habet locū, neq̄ q̄ talis filius vel

vel filia qui renunciauit sit institutus à patre expressè & nominatim, verū etiã si in genere vel indefinitè, vt q̄ pater vel mater dicat, instituo oēs meos filios hæredes vel instituo meos filios hæredes: quia etiã hoc casu succedet filius vel filia qui renunciauit, quia vñ institutus vna cū alijs: & idē est si instituisset æqualiter vel inæqualiter alios filios qui nō renunciauerunt: & in aliqua parte testamenti vel codicilli fecit aliquod legatum simpliciter & genericè filijs suis, quia crede rem q̄ ad tale legatū admitteretur etiam filius vel filia qui renunciauit: & ita in. q̄ de facto dixi & cōsului, & fuit iudicatum: pro qua sentētia & cō. facit, quia licet in actu ex hæredationis vel alio actu odio generice facto & indiffinitè non cōprehendatur aliquis filius, tñ in actu fauorabili institutionis vel legati bene cōprehenduntur oēs nisi ex aliquibus coniecturis de cōtraria voluntate patris appareat: text. est iuncta. glo. & cō. opi. in l. 2. ff. de libe. & posthu. text. in l. si q̄ ita dixerit. in prin. & in. §. 1. ff. de testa. tute. text. in l. qui filiabus. §. 1. ff. de lega. 1. text. in l. plurib⁹ ff. de acceptila. text. in l. qui habet. §. fina. ff. de tutel.

11 Aduertendum tamen quod superior conclu. & materia, quæ habet q̄ filius vel filia qui renunciauit cū iuramento non pōt succedere patri vel matri, debet notabiliter intelligi, quando super sunt alij filij vel filia descendentes: secus tñ est si tēpore mortis patris vel matris nulli reperiantur filij vel descendentes: quia tñ talis renunciatio annullatur, & filius vel filia qui renunciauit libere poterit succedere, tam ab intestato quàm ex testamento, quā etiam contra testamentū: cuius ratio est, quia talis renunciatio censetur facta fauore aliorum filiorum, & sub quadā tacita conditione, vt hæreditas perueniat ad eos: vnde eis nō extantibus censetur defecta conditio, & potest libere succedere: argumento text. cum ratione in l. cum auus. ff. de con. & demon. text. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & sub sti. text. in l. cum acutissimi. C. de fideicom. text. in l. 3. C. de inoffi. test. text. in l. 1. ff. de iniur. rupt. text. in l. certum est. eo. tit. Secundo, argumento text. in. c. 2. de renun. & eorum quæ supra dixi vbi probatur q̄ renunciatio etiã iurata restringit ad ius competens & subsistens tēpore renunciatōnis: non vero ad ius ex noua causa superueniens. Tertio argumento text. cū ratione in l. si vnquā. C. de reuo. dona. vbi donatio reuocatur per superuenientiā liberorū: ergo pari rōne in l. donatio vel renunciatō facta fauore & contemplatione liberorum existentiū reuocatur eis de defunctis. Quarto, argumento text. no. in l. ex-

facto. ff. de vulga. & pupil. vbi habetur quod si pater exemplariter substituit filio suo maiori nato & furdo, mente capto vel furioso, & post mortē patris talis filius mutus & furdus suscipit liberos ex vxore propria, ipso iure reuocatur substitutio pupillaris: quia ob aliā causam non videtur fuisse facta, nisi propter carentiam liberorum. Quinto pro hac sententia & con. cōsidero casum nota. nō commendatum in. c. 1. in si. de filijs natis ex matrimonio ad Morganiticam cōtracto. vbi dicit text. q̄ si quis habuit filios ex prima vxore mortua, & postea suscepit aliā vxorem cū qua fecit pactū q̄ filij ex isto secundo matrimonio non succedant nisi in eo q̄ pater dixerit tēpore matrimonij: certe si filij primi matrimonij moriantur in vita patris, bene possunt filij secūdi matrimonij tunc succedere: & in expresso istam sentētia. & con. tenet Bal. in l. pactum. C. de colla. 2. col. num. 3. Pau. de Cast. ibi. 2. colum. nu. 6. Roma. §. col. nu. 12. Detius. 4. col. nu. 9. Corneus. 3. col. ver. si. 7. limita. Bal. post Guiler. in l. ius autē agnationis. 1. lectura. in. fin. ff. de pactis. Imol. in l. q̄ superstitis. ff. de acqui. hære. 1. col. post prin. & ibi Roma. 2. col. & ibi Aret. 3. col. ver. sic. circa tertiam limitationem, Ange. in con. suis. 52. 2. colum. in fine. licet ibi dicat quod non pōt succedere contra testamentum. Alexan. in l. stipulatio hoc modo cōcepta. de verbo. obliga. 4. colum. nume. 11. Salic⁹ post Richar. in lege pactum quod do tali. C. de pactis. tertia colum. in si. Georg. Natan, vbi reputat hoc singu. in dicto cap. quantiuis pactū. 10. colum. in prin. nume. 38. Philip. Detius in con. suis. con. 31. 2. col.

12 Dubium tamen est singulare circa hoc, si tēpore renunciatōnis pater vel mater nullos alios habebat filios, nec postea nati sint, an filius vel filia qui renunciauit cū iuramento, possit succedere patri vel matri ab intestato vel cōtra testamentum, si reperiatur præteritus & extraneus institutus: & certè videtur quod talis filius vel filia non possit succedere, sed alij venientes ab intestato, si pater vel mater deceffit ab intestato, vel extraneus hæres institutus si deceffit cum testamento: quia talis renunciatō non potest dici fauore & contemplatione liberorū facta, cum nulli extabant filij tempore renunciatōnis, nec postea nati sunt. Sed teneo contrarium, imò quod isto casu talis filius vel filia qui renunciauit cum iuramento, possit succedere patri vel matri quibus est facta renunciatō, tam ab intestato quàm contra testamentū: quia considero quod licet tempore renunciatōnis pater vel mater nullos alios haberet filios

vel descendentes, tamen extacita cōiectura præsumitur renunciatio facta favore & cōtemplatione aliorū filiorum nascendorū quia sicut qñ filius grauatur alteri restituere post mortē, sub intelligitur si non habuerit liberos: vt in. d.l. cū auus. cum similibus supra allegatis: ita in nostro casu, filius vel filia qui renunciauit, intelligatur renunciauissē si pater vel mater suscipiat liberos: vnde eis non natis deficit illa cōditio, & per cōsequens talis filius vel filia qui renunciauit, optime potest succedere. q̄ tamen nota. intelligo, præterquam si apertē cōstaret q̄ talis filius vel filia non fecit prædictam renunciationem favore & contemplatione aliorum liberorum nascendorum: quia dixit si non nascantur liberi, possit pater vel mater sua bona relinquere venientibus ab intestato, vel cuilibet extraneo: quia tunc nullo modo posset succedere: & in expresso istam sententiam & declarationem ponit notabiliter Collectarius in. c. fin. extra de dona. si. col. nu. 34. Similiter etiam addendum est in ista materia, q̄ licet filius vel filia qui renunciauit cum iuramento non possit succedere patri vel matri quibus renunciatum est, tamen bene potest petere ab eis alimenta si egeat, & non habeat vnde se alat, etiam si renūciaret iuri petendi alimenta cum iuramento: quia tale pactum & renūciatio esset contra ius naturale, quo tenetur pater alere filium egen-tem: vt in. c. ius naturale. r. distinct. & in. l. i. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure. pro qua sententia facit text. in. c. cum quidam. §. illi verò. de iureiu. vbi improbat iuramentum quo quis promittit non exhibere alimenta parentibus, vel econtra. ergo idem est & à fortiori, si quis iurat non petere sibi, cū charitas bene ordinata incipiat à se: vt in. l. præses. de fer. & aqua. Secundo facit text. in. l. necare. ff. de libe. agnos. vbi habetur q̄ ille qui negat alteri alimenta debita, videtur necare: ergo si tale iuramentum valeret, præstaretur via delinquendi: & in expresso istam sententiam & con. tenet Specu. in titu. qui filij sint legi. verficu. sed pone quidam. nu. 12. tenet etiam Bald. qui no. loquitur in. l. pactum. C. de colla. si. col. & q. Ioan. de Imo. in. l. stipu. hoc modo concepta. de ver. obli. 2. col. in medio: & ibi Alexan. 3. colum. nume. nono. Dominicus in dicto capit. quamuis pactum. 2. colum. num. 6. Corneus in dicta. l. pactum. C. de colla. 2. col. versi. 4. limita.

13 Vnum tamen est, quod prædicta conclusio & materia quæ habet quod filius vel filia qui renunciauit successioni patris vel matris cum iuramento, non possit succedere, debet intelligi quando immediatē vult succedere patri vel ma-

tri post mortem in hæreditate sua: secus autem si hæreditas patris vel matris iam peruenerit ad alium filiū, vel descendente: quia indistincte bene poterit ei succedere iste filius vel filia, qui renunciauit etiā in bonis habitis ab ipso patre vel matre quibus renunciatur erat. Primo quia hæreditas patris vel matris postquā est adita per alium filium vel descendente, & est incorporata in bonis & patrimonio eius, amplius nō dicitur hæreditas patris vel matris prædefuncti: text. est in. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. & pupi. text. est in. l. eius q̄ in puincia. §. si. ff. si cer. pe. text. in. l. i. §. præterea. ff. de separationibus. text. in. l. si. C. de inoffic. testa. text. in. l. paterfamilias. ff. de primi. credi. text. melior de iure. in. §. 1. In sti. de hære. quali. & disse. quæ ad hoc dicit meliorem de iure, Iaso. in. §. actionū. In sti. de actio. si. col. licet corrupte alleget. tradit glo. ordi. & commu. scribentes in. l. i. §. veteres. ff. de acqui. posse. glo. similis & or. in. l. hæres per seruum. ff. de acqui. hære. ergo postquā bona patris vel matris peruenerūt ad aliū filiū vel descendente, nō dicuntur amplius bona parentum, sed bona aliorū filiorum vel descendente: & talis filius vel filia qui renunciauit cum iuramento, non dicitur succedere patri vel matri, sed alteri filio vel descendente ad quem bona peruenerunt. Secundo & magis in specie pro hac sententia & conclusione facit text. nota. in. l. qui Tij testamentum. ff. de his qui vt indig. vbi dicitur q̄ licet ille qui accusat testamentum alicuius testatoris de falso, & succubuit, non possit ei succedere: tamen non prohibetur succedere hæredi eius, vel alteri ad quem bona testatoris peruenerunt: & ibi notat Albe. & cō. docto. antiqui. Tertio facit text. in. l. Paulus, alias incipit per procuratorem. in fine. ff. de acqui. hære. vbi habetur q̄ si filius familias miles fecit testamentum de castris peculio, in quo instituit filium suū hæredē, q̄ talis filius hæres institutus acquirat illa bona castris auo in cuius est potestate. Neq; obstat q̄ olim erāt bona castrensia in persona filij decedentis, quæ non quærentur patri: quia iā mutatione personæ, & sic in persona nepotis, desinūt esse castrensia & merito querunt auo, sicut alia bona nepotis, & sic mutatio personæ mutat qualitas bonorū. Quarto facit bonus text. in. l. si. in prin. ff. de lega. 3. vbi filius ex hæredatus nō prohibetur postea succedere hæredi patris etiam in bonis prouentis ab ipso patre: quia non dicit succedere patri, sed vltimo possessori: text. in. l. pe. §. si hæres. ff. de inoffic. testa. text. in. l. si. §. si. eo. tit. Quinto facit text. in. l. iubeamus. C. ad Velleia. vbi habet q̄ omnis renūciatio

tio

restringitur ad cōtractū, personā, & causam super qua interponit, & nō extenditur ad aliā: & ad hoc notat ibi com. doct. ergo in nostro casu talis renunciatio iurata intelligatur de nō succedendo ipsi patri vel matri quibus tantum renunciatū est: nō verò alteri filio descendente vel hæredi eius, etiā in suis bonis. Sexto facit text. nota. in. l. in seruo meo. ff. de lega. 1. vbi habetur q̄ si dominus repudiauit legatum factum seruo suo, non prohibetur succedere & acceptare illud iure legatum sibi factū in codicillis: quia venit ex propria persona & nō ex persona serui: melior text. & nota. in. l. si duobus seruis. ff. de lega. 2. vbi dicit text. q̄ si eadem res est legata duobus seruis meis, & ex persona vnius repudiauit legatum, & ex persona alterius volo acceptare, acquirō totam rem: quia partem repudiatam consequor ex persona securi dī serui cui ad creuit: text. in lege si mihi pure. eodem titu. bonus text. in leg. si mater. §. si quis autem. & in. §. eadem. ff. de excep. rei iudi. text. in. l. & an eadem. §. actiones. eodem titu. vbi habetur quod si petij fundum ex vna causa & succubui, possum petere postea ex alia noua causa: & non obstat mihi exceptio rei iudicatæ: facit etiam text. in. l. paterfamilias. ff. de primi. credi. vbi filius qui se abstinuit ab hæreditate patris, non prohibetur postea succedere alteri, cui obuenit illa hæreditas patris: & in expresso ista sententia & cōclusionem tenet Albe. in. l. si quando. §. illud. C. de inoffic. testa. pe. col. in prin. Bal. in loco remoto: in. l. i. ff. de rerum diui. lectura. si. col. nume. 4. Pau. de Cast. notabiliter in. l. Paulus, alias incipit per procuratorem. versi. si. ff. de acqui. hære. & ibi Aretinus. 1. col. 2. notabili. Romanus in. l. 1. §. veteres. ff. de acqui. posse. 1. col. in medio: loquendo in simili casu: scilicet q̄ si filia foemina non potest succedere patri extantibus masculis, quod bene poterit succedere fratribus, etiā in bonis patris: & ibi Aretinus. 1. col. in prin. Alexan. 5. col. nu. 8. Socinus. 1. col. in prin. Iason. 10. colum. cum sequenti. nume. 20. & sentit apertē Barto. in. l. si. q. princ. ff. ad Tertul. tenet etiam Aretinus in. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de vulga. & pupi. col. in. 2. notabili. Fulgosus in. l. quanquā. C. ad. l. Falci. Iaso. notabiliter in. l. eius qui in prouincia. §. si. ff. si certū petatur. §. col. versi. tertio principaliter. Phi. Dec. 2. in. l. qui se patris. 4. colum. nume. 16. C. Vnde liberi. idem Phil. Detius in regula hæreditas. de regu. iur. si. colum. nume. 8. vbi dicit se ita consuluissē vltimontes Valentia, in Dalphinatu. idem Philippus Detius in regula, quoties duplici iure. eodem titu. de regul. iur. fin. col. nu. 6:

Georg. Natan in dicto capit. quamuis pactum de pactis. lib. 6. §. 8. colum. versicu. 4. Pulchre facti Romanus com. 68. in prin. Aret. cō. d. n. 160. in. l. colu. versicu. 2. est præmittendum. Socinus con. d. 7. 1. colu. versi. igitur fit cōclu. 3. volu. cō. filiorum. Corneus con. 305. 1. & 2. colu. 2. volu. con. Philip. Detius con. 266. 2. colu. num. 1. Quod notabiliter extendo, etiam si talis frater cui alter frater qui renunciauit vult succedere nondum admittit hæreditatem patris: quia cum frater qui renunciauit veniat ex alterius fratris persona, & non propria, merito potest vtranque hæreditatem adire: hæreditatem fratris ex propria persona & successione, item hæreditatem patris ex persona fratris defuncti, ratione iuris ad eundem q̄ reperit in eius hæreditate transmissum, vel ex potentia iurisdictionis, vel deliberandi: argumento text. cum materia in. l. cum antiquioribus. C. de iure de libe. & eorum quæ tradit Bar. in. l. qui duos. ff. de rebus dubijs. maxime in pe. col. nu. 1. & eorum quæ ego tradidi latius in repetitione vltimarū vol. in. l. i. de vulg. & pup. & in terminis reperio q̄ tenet Aretinus in dicto con. 160. in. n. colu. Philippus Detius in regula quoties duplici iure. si. col. in fine. de regulis iuris. Ex qua doctrina & conclusione infero notabiliter, q̄ licet filius spurius, nepharius, & incestuosus non possit succedere patri vel matri, tamen debet intelligi quādo vult succedere immediatē ipsis parentibus ab intestato, vel ex eorum testamento & dispositione: secus tamen est si velit succedere alteri, puta hæredi patris vel matris, vel extraneo ad quē peruenerunt bona parentum: quia bene poterit ei succedere etiam in bonis parentū si à tali hærede vel extraneo sit institutus, q̄ apertē fundat ex superioribus: & in expresso ita tenet Bart. in. l. si is qui ex bonis. 1. col. & q. ff. de vulg. & pup. & ibi Pau. de Cast. 1. col. in fin. nu. 6. Ioan. de Imo. 2. col. in medio. Alex. 3. col. nu. 6. Ias. 3. col. nu. 9. & est communis opinio secundū in eos. Specu. in tit. de succe. ab intest. §. 1. ver. sed quid si pater nu. 30. Bal. in. l. eam quā. C. de si deicō. pe. co. nu. 54. Albe. in Auth. licet. 1. col. post medio. ver. ite queritur. C. de natu. libe. Sali. in. l. matre. eo. tit. si. q. Cœpō. cautela. 38. si. col. in fi. Ludo. de Sardis. in libello suo de natu. libe. in fi. Itē etiam ex superioribus redditur valde difficilis & dubia illa notāda conclusio glossæ iuncto text. in. l. Lucius. ff. de iure fisci. in glo. si. in fine. vbi tenet q̄ homicida non potest succedere hæredibus occisi in bonis quæ puenerunt ab ipso occiso: quā ap probat & cōmendat ibi Bar. & cō. doct. de qua gl. & eius cōclusionem latius & magis traictat dixi

Ant. Go. in ll. Tau.

L 2

in

In materia delictorū, quā pōtū in. l. de publi. iud. in delicto homicidij: quia respōdeo duplici- ter. Primo modo q̄ illa gloss. procedat. & sit ve- ra q̄ talis homicida vult succedere ab intesta- to hāredibus occisi, quia nō potest quia expref- se propter delictum est sibi denegata illa succes- sio: sed ista solutio non est tuta, quia etiam illa glossā & eius conclusio procedit ex testamen- to sicut ab intestato. Secundo respondeo q̄ licet oīa bona sint vnita & incorporata in perso- na hāredis, & dicantur vnum patrimonium e- ius & non occisi, tamen in poenam delicti & ta- citam prohibitionem defuncti efficitur perpe- tuō indignus ab eius successione & bonis, & re- pellitur ab eius successione: sed in nostra mate- ria non repellitur filius propter delictum, sed propter iuramentum, vel aliam causam, & ideo succedit. Nec obstat si replices de textu in. l. qui Titij testamentum. ff. de his qui. vt in indig. vbi quis repellitur à successione alteri⁹ propter delictum, quia accusauit testamentum eius de falso & non obtinuit, & tamen repellitur à succes- sione ipsius testatoris tantum, non verò à succes- sione hāredum suorum: quia eis potest suc- cedere ex testamento & ab intestato etiā in bonis habitis à defuncto testatore, quia subtiliter respondeo quod illud delictum & causa eius er- rat limitata respectu testamenti tantum impug- nati, vnde tñ afficit rem vt nō succedat ex illo testamento impugnato: secus verò si delictum sit commissum in personam alicuius, quia eius offensa & iniuria perpetuō durat: vnde tanquā indignus repellitur perpetuō à successione bo- norum suorum. Sed contra hoc replico subtiliter de textu in dicta. l. fin. ff. de lega. 3. & de lege pe. §. si hāres. ff. de inoffi. testa. & de lege. si. §. fin. eod. titu. vbi si pater ex hāredat filium propter offensam, tantum repellitur à sua successione: non verò à successione hāredis, etiam in bonis patris: sed respondeo quod illud est verū, quia ipse pater viuebat tempore exhāredationis, & potuit apertius mentem & intentionem prohi- bitionis declarare, vnde cum non fecit, tantum videtur filius exclusus à successione sua: secus ve- rō quando quis est occisus, quia tali causa cense- tur ab eo & à iure tacita prohibitio, & idem es- set si pater esset occisus ab ipso filio.

35 Aduertendum etiam quod materia nostra & superior conclusio quæ habet quod pactum de non succedendo non valet, debet intelligi quā- do quis renunciat hāreditati futuræ alicuius vi- uentis: secus tamen est si renunciat futuræ suc- cessione alicui⁹ defuncti, licet debeatur sibi per viam fideicommissi & restitutionis post mortem

alterius: text. est no. in. l. 1. C. de pacti. s. vbi filius grauat de restituenda sua parte hāreditatis alteri fratri si liberōs non suscepit, fecit pactum cum fratre fideicommissario, vt restituta de præ- senti certa parte hāreditatis remitteret sibi al- ter frater ius & spem fideicommissi. conditio- nalis: & dicit tex. quod alter remisit, & valet il- lud pactum: cuius ratio potest esse, quia per fi- deicommissariam substitutionem succeditur tes- tatori defuncto & non heredi grauato, vt in. l. cohāredi. §. cum filia. de vulg. & pupil. & ad hoc illum. text. in dicta. l. 1. C. de pacti. notat & commendat tibi glo. or. Pe. de Bella per. 2. col. in fin. 2. opi. Iaco. But. 2. col. in prin. C. ius. 2. col. 4. oppo. Bar. 2. col. nu. 5. Bal. 3. col. 7. oppo. Salic. 4. col. nu. 21. Iaso. si. col. num. 22. illum etiam tex. ad hoc notat & commendat Angel. in. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obli. 1. col. ver. 7. fal- lit & ibi Imo. 2. col. post prin. Rom. 2. 7. col. nu. 25. tex. in. l. cum proponas. la. 1. eod. titu. text. in. l. de fideicommissi. C. de transact. text. in. l. qui Rom. §. duo fratres. de verb. obli. Quod nota- biliter extende, vt etiam si renunciāns sit dece- ptus etiam vltra dimidiam, quia postea steterit cōditio fideicommissi, non possit agi remedio. l. 2. C. de resti. vendita Sali. in dicta. l. 1. C. de pa- ctis. in prin. Alex. 2. col. & confirmatur per tex. in. l. Lucius. §. fina. ff. ad Trebell. & in. l. spem. C. de donatio.

Secundo notabiliter extende vt procedat etiā in minore renunciante, quia ad huc non pote- rit restitui: text. est singu. & vnicus in iure in. l. de fideicommissi. C. de transa. quem ad hoc no- tat & cōmendat tibi Barto. Bal. Paul. Sali. Areti. Alex. Iaso. & cōm. docto. & illum text. ad hoc dicit vnicus Bal. in. l. cum Archimedoram. C. vt in posse. leg. 1. col. nu. 3. & q̄ magis est, tali ca- su valet remissio & renunciatio rerum immobi- lium sine decreto: ita per illum text. tenet & de- clarat Iaso. in. l. 2. ff. de offic. eius cui est man. iu- ris. nu. 6. & licet ille text. loquatur in reciproca remissione vel pacto, tamen etiam habet locū in simplici renunciatione vnius minoris: ita te- net & declarat Sali. in. dict. l. 1. C. de pactis. 1. col. nu. 3. Alex. ibi. 2. col. nu. 3.

16 Ex quibus probabiliter & necessario quæro an substitutus pupillaris possit viuere pupillo pa- cto & conuentione renunciare iure substitutio- nis pupillaris? & videtur quod nō. Primo quia esset renunciatio successione viuētis, cum per substitutionem pupillarem succedatur directē pupillo, & non testatori: vt in. l. 2. §. ad substitu- tum. de vul. & pup. cum simi. Confirmatur per tex. in. l. ita tamen. §. à patre. ff. ad Trebell. vbi si filius

filius impubes sit exhāredatus, & extraneus hāres institutus, & pupillariter substitutus di- cto filio impuberi exhāredato, & grauat de restituere alicui tertio bona quæ sibi debent, p- uenire ex pupillari substitutione, non potest cogi adire hāreditatem viuente pupillo, pro cō- seruando fideicommissi: & ponit tex. rationē quia non probē de hāreditate pueri viuētis a- gitur: tex. in. l. 2. §. interdum. ff. de vulg. & pupil. & in expresso istam sentent. & con. tenet Bal. in. l. 1. C. de pactis. 3. col. nu. 7. Sali. 4. col. nu. 13. Ale- xan. pen. col. nu. 6. & ante eos reperio quod ita tenet Barto. in. l. qui Rom. §. duo fratres. ff. de ver. oblig. 8. col. 7. q. princ. & ibi Ange. in repe- titione illius. §. quæ posita est in fine tituli, pen. col. nu. 1. Imol. fin. col. pen. q. Pau. 3. col. num. 6. versi. & prædicta. Alex. 3. col. nu. 57. Iaso. 29. col. nu. 11. in. 7. q. princ. Quod intellige nisi hodie interueniat iuramētum in tali pacto val renun- ciatio, quia tunc valet argumēto tex. in. di- cto. c. quamuis pactum. & ibi tenet Paul. & mo- dernii in dict. §. duo fratres. Contrarium tamen expresse tenet Bal. in. c. cum contingat. de iure in. 6. col. versi. ex his apparet, imò quod talis re- nunciatio non valet etiam cum iuramēto, quia videtur pactū de successione non habenda vel certo modo diuidenda, quod non potest vale- re nisi consentiat ille de cuius successione tracta- tar, & pupillus consentire non potest. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò q̄ substitutus possit renunciare substitutioni pu- pillari sine iuramento. Primo quia talis substi- tutio est ius conditionale de futuro proueniens ex dispositione patris iam defuncti, vnde ei po- test renunciari argumento tex. cum materia in dict. l. 1. C. de pactis.

Secundo & quidem subtiliter, quia hoc casu nō renunciat quis successione debita ab intestato iure sanguinis, sed potius desistit à successione debita ex dispositione hominis, & sic testato- ris defuncti, & applicat eam venientibus ab in- testato ipsius pupilli: & sic potius est pactū de conseruanda successione, quàm de perdenda: & sic videtur valere argumēto tex. in. l. si ab eo. C. de legi. hā. & in. §. si. Insti. de legi. agna. succe. Tertio confirmatur quia substitutio pupilla- ris est quædam captatoria voluntas disponen- di de hāreditate filij impuberis, quæ specialiter est permilla in solo patre, vnde renunciatio eius merito debet valere, quia reducitur successio ad propriam & ordinariam viam succedendi. Quarto facit tex. in. l. 2. ff. de statu lib. vbi pro- batur quod ius substitutionis pupillaris dicitur quædam spes habes causam de pterito vel p̄senti,

rōne testamēti & dispositionis patris defuncti. Quinto facit tex. singu. in proposito, in. l. 2. §. il- lud. ff. de hāre. vel actio. ven. vbi habetur quod si hāres qui etiam est substitutus filio impube- ri vendat simpliciter hāreditatem, non censetur vendere hāreditatem pupillari quam sperat vir- tute substitutionis, nisi hoc expresse dicat quod vendit vtranc; hāreditatem: quia tunc talis vē- ditio valet, maximē si iam erat mortuus pupil- lus: ergo aperte vult tex. quod etiam si pupill⁹ viuat, valet contractus & venditio, & per conse- quens pactum vel renunciatio substitutionis pu- pillaris: & certe ille videtur tex. expressus pro- mea sententia cōtra commu. Nec obstat quod gloss. ordinaria ibi, in verbo, maximē. in prima expositione: & ibi Albe. & Salic. dicat quod illa dictio, maximē, abundat secundum quod ille text. esset pro com. opi. quia illa est euidentis di- uinatio & non tenenda: & contrarium vult il- la glossa in secunda expositione, & contrarium vult aperte Barto. in. l. stipulatio hoc modo cō- cepta. de verb. oblig. si. col. in finē.

17 Aliud est pactum de succedendo quo quis vult acquirere aliquam futuram successione, vt si quis promittat alium post mortem instituere, vel ei relinquere bona sua, nam talis p̄missio non valet ipso iure: adeo quod non oritur ali- qua obligatio ciuili vel naturalis: text. est ex- pressus & capitalis in. l. stipulatio hoc modo cō- cepta. ff. de verb. oblig. cuius verba sunt, stipu- latio hoc modo concepta, si hāredem me non feceris, tantum dare spondes: inutilis est: quia cō- tra bonos mores est hæc stipulatio: & ibi com- mu. opi. docto. tex. in. l. tres fratres. §. idē respon- dit. el. 1. ff. pro socio. text. in. l. ex eo. C. de inuti. stipula. tex. in. l. hāreditas. C. de pactis conuen- tis. tex. in. l. cum donationis. in fin. C. de transa. text. in. l. pactum quod do tali. C. de pactis. Cu- ius ratio est prima, quia tale pactū vel p̄missio est contra bonos mores: text. est in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. Secunda ratio est, quia tale pactum vel p̄missio inducit vo- tum captandæ mortis vnde non valet, quia da- retur materia delinquendi, argumento tex. in. l. si vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis. tex. in. l. conuenire. ff. de pactis dota. Confirmatur ista ratio per tex. in. c. nē captandæ. de con. p̄re. lib. 6. Tertia ratio est vera & magis concludēs, quod ideo tale pactum & p̄missio non valet, quia aufert liberam facultatem testandi, quæ cuiilibet est concessa vsq; in extremum vitæ suæ à iure naturali vel gentium: vt in. l. 1. C. de sacro. eccle. & ibi docto. & tradit plene Bart. & docto. in. l. interdum. 2. col. ff. de condi. indebi. moder- Anto. Go. in. l. Tau. L 3 ni in

in Rub. extra, de testa. vnde talis facultas naturalis non potest pacto vel contractu sibi auferri, argumento text. cum materia in. §. sed naturalia quidem iura. Insti. de iure na. gen. & ciui. & in effectu istam rationem voluit Bar. in dict. l. stipulatio hoc modo concepta. i. col. num. 3. & ibi communi. docto. & istam rationem probat text. melius quam alibi. in. l. pactum quod do tali. C. de pactis. in fin. ibi, nec libertatem testamēti faciendi patri potuit auferri. & ibi Salic. 2. col. & commu. docto. ponit etiam Albe. Bart. & cō. docto. in dicta. l. stipulatio hoc modo cōcepta. Ex quo inferitur quod tale pactum & promissio de succedendo non firmatur iuramento, cū sit contra bonos mores, attenda qualibet ratio ne superiore, & probat text. in. c. non est obligatorum. de regu. iu. lib. 6. cuius verba sunt, non est obligatorium contra bonos mores prestitū iuramentum text. in cap. 1. & per totum. 22. q. 4. text. in. c. si diligenti. in fin. de foro compe. text. in. l. si quis in quillinus. §. fina. de lega. 1. & in expresso istam sententiam. & con. tenet Bar. in dicta. l. stipulatio hoc modo cōcepta. de ver. obli. 1. col. nu. 3. Secundo inferitur quod non valet pactum etiam reciprocum inter duos vel plures conuentio nec promissio, quod si quis eorū prius decedat, alter superuiuens succedat, argumento prædictorum iurium cum ratione: nec obstat text. singu. & vnicus in suo casu, in. l. de fideicommissio. C. de transa. vbi habetur quod renunciatio hereditatis & futurae successione valet etiam inter minores, quia est reciproca, quia procedit & debet intelligi in remissione & renuntiatione futurae successione testatoriam defuncti, quam quis sperabat virtute fideicommissi conditionalis: nos vero loquimur in pacto vel promissione simplici vel reciproca propriae hereditatis viuentis, quæ non valet nec obligat paciscentes: imo quod magis est si vnus eorum libenter & sponte instituat alterum, & alter non vel ambo ad inuicem se instituant, vitiatur talis institutio, quia non censetur libera, sed præsumitur coacta virtute & spe pacti præcedentis: ita singu. determinat Bal. in. l. illæ autem institutiones. ff. de hered. insti. & ibi expressus & notabiliter Ioan. de Imo. 2. col. in medio.

18 Quod est verum & procedit inter priuatos, secus vero inter milites, quia bene valeret illud pactum & conuentio per quam inuicem se instituant, text. est sing. & vnicus in iure, in. l. licet inter priuatos. C. de pactis. quem ad hoc notat & commendat ibi Pe. Cinus, Iaco. Bu. Albe. Fab. & dicit singu. & vnicum Bart. Bald. Ange. Pau. Alexan. & Iaso. & dicit vnicum Bald. in. l. ex. eo

C. de inutili stipu. & dicit vnicum Imol. in. l. illæ autem institutiones. 2. col. ff. de hered. insti. & dicit vnicum Angel. in. l. stipulatio hoc modo cōcepta. de ver. obli. 1. col. 3. & ibi Ioan. de Imol. 2. col. nu. 3. & pro illo text. & decisione est hodie. l. 33. titu. 11. 5. part. Quod tamen debet intelligi quando tales milites essent in expeditione belli: ita probat text. in dicta. l. licet. ibi, ad discrimen prælij per gentes. & ibi tenet glo. ord. Angel. Salic. & alij docto. & probat aperte prædicta. l. part.

Item debet intelligi quod istud pactum & conuentio & reciproca institutio inter milites valeat, si perseverent in eadem voluntate vsq; ad mortem: secus autem si ambo vel aliquis eorū vellet illud pactum, conuentionem, vel institutionem reuocare: quia licite poterit, quia illud pactum non obligat eos efficaciter & irrevocabiliter, quia alias esset contra bonos mores, & potius in præiudicium militum quam eorum fauore: ita expresse tenet & declarat Pe. de Belper. in dicta. l. licet inter priuatos. in princ. & ibi Ange. Paul. & Alexan. Imo. in dict. l. illæ autem institutiones. 2. col. vbi notabiliter loquitur. idē Pe. in. l. si. C. de pact. 2. col. in princ. & ibi Cinus. 2. col. in princ. & ita disponit & declarat prædicta. l. partitæ, & ex his declarat sententia & con. Bart. & communis in. l. patris & filij. 2. col. vltima. q. de vulg. & pupil. vbi tenet quod duo vel plures possunt testari in vna & eadem charta & scriptura, cum vnica & eadem solennitate, argumento text. in. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de ædendo. & in. l. scire debemus. ff. de verbo. obli. quia debet intelligi quando vnusquisq; instituit alterum extraneum heredem, vel quando se inuicem instituant, sed nullo præcedente pacto: secus vero si pacto vel conuentione inter eos procedente, quia eorum testamentum & reciproca institutio non valebit: & ex his non potest queri, & iam de hoc fui interrogatus, si duo inuicem promittunt inter se de instituendo aliquem tertium heredem, certum est quod pactum non valet, sed si vnus eorū primo decedat & adimpleat promissa, quia illum tertium instituat & superuiuens nolit eum instituere nec adimplere promissa, an reuocet institutio primi, quasi illa spe ductus fecerit, & quasi sit captatoria voluntas, & quasi deficiente causa finali: & licet videatur satis dubium, tamen teneo quod non reuocetur talis institutio tertij: quia cum illo tertio heredem instituto nullo negotium pactum nec conuentio inita fuit, nec sibi est quid imputandum vnde merito eius institutio non debet reuocari. Item etiam: quia hoc

hoc casu non reperitur contrarium in iure dispositum.

19 Aliud est pactum de futura successione conseruanda, quo quis vult sibi conseruare futuram successione alterius: in quo articulo resolutiue dico quod tale pactum bene vale, ita probat text. no. in. l. si ab eo. C. de legi. hered. text. in. l. si. C. de emanc. libero. text. in. l. 4. C. de legitima tutela. text. melior ceteris in. §. fina. Insti. de legi. agna. succe. quibus probatur quod si pater emancipabat filium contracta fiducia, hoc est cum pacto de succedendo & reseruata sibi successione, poterat ei succedere, alias non: ergo aperte inferitur quod pactum de conseruanda futura successione alterius valet & tenet: & ita per illa iura, licet omnia non alleget, tenet magistraliter Bart. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obli. 2. col. in fine. nu. 7. & ibi communiter moderni. Nec obstat quod illa antiqua decisio sit hodie correctæ vt in eis patet, quia hodie pater succedit filio emancipato, licet eum non emancipet contracta fiducia: & apertius hodie hoc decisum est de iure nouo Authentico-rum, cum sit sublata differentia patris potestatis & emancipationis, vt in Authen. de hered. ab intesta. ve. §. nullam verò. colla. 9. text. in Authen. defuncto. C. ad Tertu. text. in Authen. in successione. C. de suis & legi. hered. & adhuc ante ius Authen. probat text. in. l. meminimus. C. de legi. hered. quia respondeo quod licet prædicta iura sint correctæ in principali decisione, tamen non sunt correctæ in quantum volebant quod valet pactum de futura successione conseruanda. Confirmatur, quia facilius iura nostra conseruamus quam acquiramus de nouo: text. est in. l. §. quod autem ait prætor. ff. de superficie 2. text. in. l. Papinianus. §. si filius. ff. de inoffic. testa. text. in. l. patre furioso. verbi. nam si furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. text. in. l. si is qui animo. ff. de acqui. posse. text. in. l. iudex datus. ff. de iudi. text. in. l. inuitus. ver. 1. ff. de re. iu. Ex qua doctrina & conclusione primo & notabiliter infero, quod si filius vel filia fecisset pactum de non succedendo patri vel matri cum iuramento, quod contrario pacto etiam non iurato posset talis filius vel filia conseruare sibi successione amissam.

Secundo infero quod si lege vel statuto caueatur, quod contra voluntatem patris filia foemina non succedat extantibus masculis, vel quando sit dotata, vel alias, quod poterit per pactum sibi conseruare ius successione.

Tertio infero, quod si filius vel filia commisit causam ingratitude per quam poterat à pa-

tre vel matre exheredari, quod per pactum potest sibi conseruare ius successione, & fieri remissio ingratitude præteritæ.

Quarto & quidem nouiter & subtiliter infero, quod licet pater possit substituere pupillariter filijs suis impuberibus, & decedente pupillo in pupillari ætate admittatur substitutus in omnibus bonis exclusa matre, etiã in legitima, vt in. l. 2. cum materia. ff. de vulg. & pup. tamē si talis mater vxorq; testatoris fecit pactum cum patre maritoq; suo tempore contractus matrimonij, vel constante matrimonio ante mortem eius, quod non possit pater facere prædictam substitutionem pupillarem filijs suis, quod valebit & tenebit tale pactum: quia censetur per illud mater conseruare suam legitimam successione potius quam de nouo acquirere, & certe esset in practica satis notanda & utilis conclusio, & est noua consideratio mea quam non reperi per aliquem positam.

Aduertendum tamē quod contra superiorem doctrinam & conclusionem facit text. sing. qui non consideratur in. l. pactum quod do tali. C. de pactis. vbi disponitur quod si filia tempore matrimonij fecit pactum cum patre suo, vt post mortem patris succederet æqualiter in eius bonis & hereditate cum alijs fratribus, nec possit eis prælegare vel meliorationem relinquere: tale pactum non valet nec tenet tanquam contra bonos mores & impeditium libertatis testamenti, & tamen ibi filia intendebat conseruare futuram successione sibi debitam in bonis patris, & tamen pactum non valet: ergo &c. Quia notabiliter respondeo quod merito illud pactum non valet, quia non est conseruatiuum successione, quia licet filia debeatur successio in bonis patris, non tamen debetur æqualiter cum alijs fratribus, sed relicta sibi legitima potest pater in æqualiter instituere filios in alijs bonis, & prælegatum vel meliorationem relinquere cui velit: vnde pactum per quod pater promittit non prælegare vel meliorare aliquo cōsilijs, sed eos æqualiter instituere marito non valet, quia esset contra bonos mores, & contra libertatem testandi: & ista est vera & mentalis ratio & intentio illius legis. Hodie tamen per nostram. l. Tauri 22. aperte deciditur cōtrarium in prima parte, qua cauetur quod si pater vel mater vel ascendens per contractum inter viuos promittit non meliorare aliquem ex filijs, & super hoc interueniat scriptura publica, quod tale pactum & promissio valet & tenet: ergo aperte approbatur quod hodie inter filios valet pactum, quod non possit fieri prælegatum vel melioratio, sed tenetur. Ant. Go. in ll. Tau. L 4 neatur

neatur pater, mater, vel ascendens, omnes filios æqualiter instituire: & aperte corrigitur tex. in dicta. l. pactum quod do tali. C. de pactis. cum commu. opi. Similiter etiã vult nostra lex Tauri in. 2. parte, quod si pater, vel mater, vel ascendens promittit aliquem filiũ, vel filiã, vel descendentem meliorare per viam matrimonij, vel ex alia causa onerosa, quod tale pactũ & promissio valet; & sic aperte vult q̄ inter filios valeat pactum de succedendo.

20 Sed contra nostram legem & vtrinq; eius partem se offert pulchra & necessaria difficultas, cuius solutionem libenter audirem à conditori bus eiusdem legis: pactũ de succedendo est improbatum à iure, quia est contra bonos mores & tollit libertatem testandi, vt supra cõclusum est, nec potest tale pactum iuramento validari, vt supra dixi, sed per legem vel statutum non potest aliquid disponi quod sit contra bonos mores: ergo ista lex Tauri non potuit inducere vt valeat pactum de succedendo. Pro qua sententia & conclusionem primo facit, quia lex inferior non potest tollere legem superiorem: sed lex naturalis vel gentium tribuit vnicuiq; liberam facultatem testandi, & per consequens im probat pactum de succedendo: ergo lex nostra ciuili positua Tauri nõ potuit illam superiorem tollere, argumento tex. in. l. nam magistra tus. ff. de arbi. text. in. l. ille à quo. §. tempeliiũ. ff. ad Trebel. tex. in. l. apud filium familias. verfic. ff. de manu vindic. tex. in. l. minor. autẽ magistratus. ff. de mino. text. in. l. i. §. si quis in appellatione. ff. de appella. text. in. l. fin. C. si cõtra ius vel vti. publi. & ibi gloss. ord. & com. opin. Cõfirmatur, quia lex debet esse honesta, iusta, possibilis, & secundum naturam, & non contra bonos mores: text. est in. c. erit autem lex. 4. distin. et. text. in. c. quæ contra. 8. distin.

Secundo in specie facit glo. or. communiter recepta in rub. de decretis decurio. lib. 10. quæ dicit quod illud quod non potest fieri per pactũ, ex eo quia est contra bonos mores, non potest fieri per legem vel statutum: quam glossam sic intelligit & declarat ibi Platea & comu. docto. Barto. notabiliter in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. 9. col. 3. q. princ. verfic. pro quibus glossis concordandis: & ibi Rayne. 16. col. in medio, & commu. docto. præcipue Iaso. 1. lectura. fin. col. Alex. in addi. ad Bal. in. l. cum Archimedoram. fi. col. pe. q. C. vt in po. le. Bald. in. l. 2. C. quæ sit longa consue. 3. col. nu. 6. Alex. no. in dicta. l. stipulatio hoc modo cõcepta. de verbo. obli. 3. col. nu. 7. Alexã. in. l. pactum quod do tali. 2. col. C. de pactis. & ibi Iaso. 1. col. nu. 4. Geor. Natan in

dicto. c. quamuis pactum. 16. col. nu. 59. Confirmatur ex sententia Paul. per text. ibi, in. l. ex facto. ff. de vul. & pupi. 2. col. nu. 6. vbi dicit quod non valet statutum prohibens mulierem testari sine licentia viri, tanquam iniurum.

Tertio facit quia iuramentum quod est supra legem ciuilem non confirmat pactum de succedendo, quia est cõtra bonos mores, vt in. c. non est obligatorium. de regu. iur. lib. 6. & est com. opi. vt supra cõclusum est: ergo. l. nostra Tauri non potuit confirmare tale pactum & promissionem. Confirmatur etiam, quia etiam fauore piæ causæ non valet pactum de succedendo, argumento text. in. l. pactum quod do tali. C. de pactis. quia si non valet tale pactum inter liberos: ergo nec fauore piæ causæ, argumento tex. & eorum quæ ibi not. in. l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. & isto fundamento ita tenet Roma. in Authen. similiter. C. ad. l. Fal. 5. col. nu. 14.

21 Sed sustinendo nostram legem dico quod bene procedit & est seruanda in vtraq; sui parte, nec obstant supra dicta, quia primo notabiliter respondeo, quod lex vel statutum bene potest inducere quod valeat pactum & promissio de succedendo: ita probat tex. in. c. de filijs natis ex matrimonio ad Morganiticam contracto: in V fibus feudo. tex. in. c. filij nati. si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vassalli. tex. in. c. mulier. eo. titu. vbi habetur, quod si quis habebat filios ex vxore prima mortua, & postea contraxit matrimonium cum alia hoc pacto vt filij ex secũdo matrimonio non succedant cum primis, tale pactum valet, quia consuetudine est approbatum: & per illa iura istam sententiam & conclusionem tenet Bal. in. l. cũ Archimedorã. C. vt in pos. lega. fin. col. pe. q. idem Bal. in. l. pactum. C. de colla. 1. col. 2. oppo. idẽ Bal. in. l. de qbus. ff. de legibus. 2. col. Ioan. de Imol. in. l. illa aut institutiones. fi. col. ff. de hære. in. l. i. Iaso. & moderni in dicta. l. pactum quod do tali. C. de pactis. ex quibus videtur nostra lex confirmata & declarata. Ex quo deducitur: & infertur, q̄ licet de iure communi pactum per quod tollitur liberum arbitrium & facultas testandi non valeat, etiam in præiudiciũ dotis, vt in dict. l. pactum quod do tali. & ibi tenet & ponderat solus Franc. Curt. 2. colũ. in fin. tamen de iure nostro rego, fauor dotis & matrimonij præualet huic libero arbitrio & facultati testandi. Sed certè iura superiora nihil probant. Primo quia ibi non agitur de succedendo, sed de non succedendo: vnde merito tale pactum consuetudine vel lege potest validari

lidari: & ita intelligit illa iura Bal. in. l. pactum. C. de colla. 2. oppo. Alex. in. l. stipulatio hoc modo cõcepta. 3. col. nu. 7. Sed ista solutio nõ videtur cõcludere, quia respectu filiorum primi matrimonij ibi agitur de succedendo: vnde aliter & secundo respondeo, quod illa est consuetudo iniqua & irrationabilis, & ideo non seruanda: ita tenet formaliter Andreas de Ifernã, in. l. dicto capitu. de filijs natis ex matrimonio & c. in finalibus verbis.

Secundo pro ista parte facit, quia licet pactum de succedendo dicatur esse contra bonos mores, tamẽ debet intelligi præsumptiuẽ & ex quadam suspitione, non verè ita Bald. in dict. l. cũ Archimedoram: Sed ista ratio nihil valet, quia procedere si pactum improbaretur solum ex eo quod inducit votum captandæ mortis, sed non improbatur solum ex hoc, sed principa liter ex eo, quia tollit libertatem testandi indutam de iure naturali vel gentium.

Tertio pro ista pte facit tex. singularis & vnicus in suo casu in. l. licet inter priuatos. C. de pactis. vbi habetur quod inter milites valet pactũ de succedendo: ergo lex potest disponere quod valeat pactum de succedendo: & illum tex. ad hoc notat & cõsiderat Soci. in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. verfic. 2. circa aliam. & c. Sed certè etiam ille tex. nihil probat: Primò quia ibi pactum fuit reciprocum inter eos, vnde ratione mutui damni vel commodi substat: Vel aliter & secũdo & melius respondeo, q̄ ibi illud pactum etiam reciprocum non obligat milites vt necessario & præcisè teneantur ad implere promissa, sed tantũ valet si perseuerauerint vsque ad mortem in eadem voluntate: secũs verò si velint reuocare, quia licitè possunt, quia aliàs esset contra bonos mores, vt dixi supra, sed in nostra l. Tauri pactum & promissio de meliorando & sic succedendo, est obligatoria & præcisã. Vel aliter & secundo sustinendo nostram legem Tauri respondeo, quod pactum de succedendo dicatur reprobatur à iure naturali & ciuili inter extraneos: secũs verò inter filios, & ita procedat ista lex. Sed ista solutio non satisficit, quia etiam inter filios reprobatur vtroque iure, vt est casus apertus in dict. l. pactum quod dotali. C. de pactis. Vel aliter & tertio respondeo, quod nostra lex procedat, quia est facta cum causa particulari quãdo interuenit scriptura in tali pacto vel promissio ne: sed ista solutio nihil valet, quia ista non est vrgens causa. Vel aliter & quarto potest responderi, quod ista lex procedat tantũ in tertio in quo potest pater præuenire, promittendo de

meliorando vel non meliorando, quum sit quẽdam electio quam habet à lege regia: vnde nostra lex noua potuit dare formam vt electio filij sit irrenocabilis: vnde in quinto remanet patri liberam facultas disponendi: sed ista solutio nullo modo procedit, quia nostra lex aperte dicit quod valet pactum & promissio tam in tertio quàm in quinto. Vel aliter & quinto & certè notabiliter sustinendo nostram legem respondẽdo, quod ista lex rectè & iuridicè procedit in prima parte, & potuit optimè disponere quod valeat pactũ & promissio, quo astringitur pater de nõ meliorando aliquem filium, sed omnes æqualiter instituire vel quod omnes æqualiter succedant: quia lex humana ciuili positua in tantũ iustior & æquior est, in quantum se cõformat cum lege diuina vel naturali: ita determinat Sanctus Thomas. in. 1. 2. quæst. 95. ar. 2. vbi notabiliter fundat: sed per legem diuinam vel naturalem omnes filij æqualiter debent succedere patri, vel matri, vel ascendentibus ab intestato: vt probat tex. in. l. scripto. ff. vnde lib. text. in. l. cum ratio. ff. de bo. dam. tex. in. l. pen. post princ. ff. de bo. lib. tex. in. l. inter filios. C. famili. hercis. tex. in authen. de hære. & Falc. §. primũ itaque. colla. tex. in authen. de hære. ab intesta. veni. §. 1. colla. 9. text. in authen. in successione. C. de suis & legi. hære. tex. in cap. ius naturale. 1. distin. ibi, liberorum successio. Sed ista l. Tauri mediante isto pacto vel promissione reducit filios ad successionem æqualem quam ab intestato erant habituri: ergo valet & tenet, & licitè potuit disponere. Sed aduertendum q̄ licet ratio videatur colorata & persuasiva, tamen nõ concludit: quia verum est quod ab intestato filij succedent æqualiter de iure diuino, naturali, & posituo: tamen ex testamento non succedunt æqualiter, imò de vtroque iure diuino, naturali, & posituo, pater vel ascendens habet liberum arbitrium disponendi de rebus suis prout voluerit relicta legitima: & auferri per pactũ hanc libertatem testandi est contra ius naturale: & ita probat tex. expressus qui aperte superiorẽ rationem & solutionem confundit in. l. pactum quod dotali. C. de pactis. vbi pactum quod pater fecit filia & eius marito q̄ ipsa succedet cum filijs æqualiter non valet: quia contra bonos mores, & quia tollit libertatem testandi. Vnde aliter & sexto potest dici, quod pactum de succedendo non est prohibitum de iure naturali, quia de illo iure non erant cognita dominia, nec factio testamenti, nec contractus, cum omnia erant communia: sed tantũ est prohibitum de iure gentium, nam cum de

illo iure sit cognita testamenti factio: ergo de illo iure est inducta prohibitio ista, pro qua sententia & conclusione considero nouum casum & expressum in .l. quidam in iure. §. finali. ff. de dona. vbi formaliter dicitur quod pactum super futura successione viuentis est reprobatum, quia est contra ius gentium. Sed in his quae inducta sunt de iure gentium potest optime lex civilis positua ad libitum disponere supplendo, declarando, vel corrigendo: text. est cum materia in .l. iuris gentium. ff. de pactis. & ideo concludo quod nostra lex bene potuit inducere quod pactum vel promissio quam pater facit in scriptura publica de non meliorando valeat & teneat: & istud est quod sentio in hoc articulo, qui mihi visus fuit valde dubius.

Item etiam ista lex recte & iuridice procedit in secunda parte, in quantum determinat quod valeat pactum quo pater astringitur per viam matrimonij vel aliam causam onerosam de meliorando filium vel filiam in tertio & quinto bonorum: quia ut supra dixi istud pactum tantum erat reprobatum de iure gentium, & de iure civili: imo plus dico, quod licet esset reprobatum de mero iure naturali, ista lex potuit in isto casu ex ista iusta causa onerosa istud disponere: quia lex humana positua licet non possit tollere vel mutare legem superiorem diuinam vel naturalem, tamen ex aliqua iusta & rationabili causa bene potest eam restringere, modificare & limitare in aliquo casu particulari: ita singulariter tenet Innocentius in cap. quae in ecclesiarum, in fine, extra de consti. & ibi Abb. 4. col. nu. 8. Felix qui bene loquitur. 2. col. idem Inno. & Abbas. & communis docto. in ca. fin. de consue. Bar. magistraliter in .l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. 8. col. 2. quae st. prin. num. 22. & ibi Rayn. 14. col. quam ponit ibi Albe. in sua lectura. idem Bar. in .l. 1. consti. ff. de iur. 4. col. Bald. in .l. 1. C. de summa. Trini. & fid. catho. 7. col. idem Bald. in .l. si. C. si contra ius veluti pu. 1. col. Cinus post antiquos in .l. rescripta. C. de pra. in pe. offe. tenet etiam glo. ord. in .l. 1. ff. de consti. prin. glof. in .l. ius civile. ff. de iustit. & iur. glo. in epistola, inter claras. C. de Sum. Trin. & fid. catho. in prin. glo. in .l. si. C. si contra ius veluti pu. glo. in ca. a nobis. extra de decimis: ergo in presenti bene potuit nostra lex Tauri validare istud pactum de succedendo vel meliorando ex ista iusta & rationabili causa, scilicet per viam matrimonij, ne decipiatur & laedatur gener qui contraxit matrimonium cum filia patris paciscentis, vel ex alia causa onerosa: & ista est vera & decisua responsio: ex qua collige quod licet de iure communi

istud pactum etiam respectu generis esset nullum momenti, nec possit agere ad interesse, ut probat expressè text. in dicta .l. pactum quod dotali. C. de pactis, & per eum tenebat expressè & notabiliter Bald. in .l. cum Archimedoram. C. ut in po. lega. 2. col. in fi. nu. 10. vers. vltimus quare. Pala. Ruin repetitione sua. fol. 84. 2. col. versic. ex istis similiter infertur ad dubium de facto contingens laso. in dicta .l. pactum quod dotali. C. de pactis. 1. col. vers. tertio extendit, quia per maritum & sic per tertiam liberam personam non posset queri actio uxori, & sic filie ipsius promittentis, nec ipsi marito, cum principaliter ei non intersit: tamen hodie tale pactum & obligatio bene valet per nostram legem, & tenetur pater adimplere & sic meliorationem facere, & si non fecerit habetur pro facta.

22 Vnum tamen est pro declaratione nostrae legis, quod videtur requiri quod tale pactum & promissio fiat ipsi genero ex illa causa matrimonij vnde non sufficit si fieret filie, quia tunc non esset quaesitum ius vel actio genero, & per consequens tunc pactum non valeret & iura communia remaneret incorrecta, & hoc videtur probare. l. 17. supra eod. ibi, con otro. Sed ego teneo contrarium, imo quod tale pactum & promissio valeat, modo fiat ipsi genero, modo filie cum fiat ex causa onerosa matrimonij: & sic in utroque casu procedat nostra lex, & confirmatur, quia ipsa melioratio ipsi filiae debet acquiri, licet genero proueniat utilitas ratione fructuum & successiois filiorum: vnde non refert cui fiat promissio dum tamen illa causa interueniat, argumento text. in .l. seruo legato. §. si testator. de lega. 1. Quod tamen notabiliter intelligo, quando expressè & specificè in pacto vel promissione fieret mentio de persona generi cum quo matrimonium contrahitur: secus autem est si soli filiae fieret pactum vel promissio ex causa matrimonij in genere, ut melius possit contrahere: quia tunc non valeret cum non consideretur causa onerosa tertij, nec eius laesio: vnde si sub specialis pacti contrahat, sibi imputandum est, cum pactum a principio non valeat: & hoc casu ius commune remanet incorrectum, nec comprehenditur sub ista lege: & hoc fundat etiam lex. 17. supra eod. ibi, con otro &c. Item etiam videtur quod si iam erat contractum matrimonium, quod pactum & promissio de meliorando quam pater faciat filiae vel genero similiter non valeat: quia cessat ratio nostre legis: & ista aperiunt intellectum huius legis.

23 Item etiam ex praedictis infero, quod si maritus ipse cum quo fuit factum pactum de meliorando fi-

do filiam, vel de non meliorando alios, remittat pactum & promissionem, vel moriatur antequam pater vel mater promittens decedat, non per hoc tollitur virtus pacti & conuentionis, sed adhuc debet adimpleri, quia licet maritus fuit causa acquisitionis, tamen postquam illud ius est filiae quaesitum, non potest ab ea auferri sine eius consensu, argumento text. valde notabilis in .l. si post mortem. §. si. ff. de contra tabu. & ibi glo. ordi. Bar. & communiter doctores.

24 Item quare circa nostram legem, si filius vel filia cui est facta promissio de non meliorando, remittat huiusmodi pactum, & consentiat ut pater vel mater melioraret quem velit, vel moriatur in vita patris vel matris, an possit pater alium quem velit meliorare? & videtur quod non. Primo quia quando ex pacto vel persona alterius quaeritur mihi ius, non potest amplius illud ius mihi auferri, imo liberè possum eo uti, etiam inuito ex cuius persona mihi quaesitum fuit: text. est singu. in .l. fin. ff. de pactis. vbi si ex pacto de non petendo fuit semel quaesitum ius exceptionis fideiussori, non potest amplius illud ius sibi auferri per aliud pactum de petendo quod principalis debitor faciat: & ad hoc ibi notat & commendat glo. ord. Bar. Alb. Bal. Pau. & communis docto. sed in nostro casu ex illo pacto & promissione quam pater fecit vni filio de non meliorando, est quaesitum ius omnibus alijs filijs, ergo in eorum praedictum non possit aliquem meliorare: etiam mortuo vel consentiente eo cui principaliter fuit facta promissio. Secundo facit text. in .l. si post mortem. §. fina. ff. de contra tabu. vbi habet quod si filius est praeteritus in testamento patris, nedum ipse potest dicere testamentum nullum, verum etiam oes alij filij instituti, ex persona & beneficio ipsius praeteriti: quod procedit nedum quando filius praeteritus vult dicere nullum testamentum, & uti remedio sibi competenti, sed etiam quando expressè vult approbare ipsum testamentum & renunciare remedio nullitatis, quia postquam semel ex eius persona coepit illud ius & beneficium nullitatis competere alijs filijs, non potest amplius ab eis auferri per ipsum filium praeteritum: ita probat text. in dicta .l. si post mortem, §. fina. & iste est eius verus sensus & ad hoc notat & commendat Bal. in .l. posthumo nato. C. de contra tabu. 2. col. 1. quae st. & ibi Pau. & communis docto. ex quo datur notabilis declaratio ad text. cum materia in .l. filio praeterito. ff. de iniur. rup. vbi habetur quod si filius praeteritus approbat testamentum, conualefcit saltem de aequitate praetoria: ut procedat & intelligatur quan-

do non erant alij filij instituti quibus esset ius quaesitum ex praeteritione alterius: secus verò alias quia in eorum praedictum non potuit praeteritus approbare: & in terminis ita tenet Imola in dicta .l. filio praeterito. 29. col. vers. ex praedictis glossis. & ibi Pau. de Castro. 3. col. nu. 8. licet Bar. ibi & in dicta .l. si post mortem. §. fina. expressè teneat contrarium.

Tertio facit text. in .l. petenda. in fi. C. de temp. in integr. resti. Pet. iuncta co. sententia vbi habetur quod si dilatio vel terminus conceditur vni ex litigantibus de iure communi, vel de iure speciali restitutionis, quaeritur etiam alteri. & non potest sibi auferri licet ille cui principaliter concessa fuit dilatio vel terminus ei renunciet, & nolit eo uti: & in expresso ita tenet & declarat ibi Bal. 2. col. 6. & magis communis opinio licet Bar. & alij doct. teneant contrarium in dilatione vel termino concessio iure speciali restitutionis.

Quarto facit text. vnicus in suo casu iuncta communis opinio in .l. ampliore. C. de appe. vbi habetur quod appellatio tamen interposita ab vna parte potest alteri etiam non appellanti, ut iudex possit in eius fauore reformare sententiam: & ad hoc dicit eum singu. & vnicum Bald. & alij doct. ibi notat etiam & commendat Cano. in ca. cum Ioan. de fide instru. Domini de Rota, decisione. 358. quae extendit ut procedat & habeat locum etiam si pars quae appellauit velit renunciare appellationi: quia non potest in praedictum alterius partis cui est quaesitum ius appellationis: & ita illum text. intelligit & declarat Bald. in .l. fin. C. quando pro. non est necess. col. nu. 4. Bar. & alij doct. in .l. si quis libellos. C. de appellat. nu. 2. Sali. in .l. per hanc. C. de tempo. appe. si. col. Quinto facit text. no. in .l. si constante. versic. exceptis. C. de dona. ante nupt. vbi probat quod quando ex contractu vel pacto contrahentium per dispositionem legalem quaeritur ius tertio, vel spe: non possunt partes recedere a tali pacto vel contractu in praedictum tertij cui semel est quaesitum ius: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. 2. col. & communiter docto.

Sexto facit text. in .l. insulam. §. si. ff. solu. matri. vbi habet quod si ex pacto vel stipulatione in casu soluti matrimonij debeatur dos euidam tertio forte dotanti, & postea contingat quod sit factum diuortium inter maritum & uxorem, statim poterit ille tertius petere dotem: & licet maritus & uxor postea reconcilientur, non potest auferri ius quaesitum tertio in petenda dote: & ibi notat Paul. & communis docto. facit etiam bonus text. in .l. cum maritus. §. Titius. ff. de pacto. tex. in .l. certi codicilio. §. si numeros. iuc. gloss. & com-

& commu. opin. ff. si cert. pet. tex. in l. seruus. & in l. filius paciscendo. C. de pactis. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imo quod tali filio mortuo vel consentiente possit pater alium filium quem velit meliorare. Primò quia illud fuit pactum merè personale factum cum illo solo filio, ex quo nullum ius fuit quesitum alijs filijs: vnde merito pater eis inuitis poterit quem velit meliorare: argumento tex. in l. iuris gent. §. pactorum. ff. de pactis. text. in l. idem. §. personale eod. titu. tex. in l. epistola. §. pactum. eodem titulo. tex. in l. 2. & final. C. sine censu vel reli. & ibi Bald. & docto.

Secundò facit etiam in proposito bonus text. & nota. in ca. si Titius. si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vassalli. in V. si feud. tex. in ca. 1. de eo qui finem fecit agnato. eod. libr. & vtrouique Bald. & docto. vbi habetur quod pactum inter aliquos factum sup feudo, nunquam nocet nec prodest alijs successoribus, nisi solùm paciscentibus.

Tertiò facit ratio notabilis & concludens, quia pactum gratuitum, donatio, legatum, vel prælegatum semper fit vel propter bene merita recipientis, vel propter maximam eius affectionem, vt in l. nec adiecit. ff. pro socio. quæ ratio cessat in alijs filijs quibus pater non prospexit in tali pacto vel promissione: ergo eis nullum fuit quesitum ius, & per consequens mortuo vel consentiente filio possit alium quem velit meliorare: argumento tex. in l. non omnis. ff. si cert. pet. tex. in l. cancellauerat. ff. de his quæ in testa. delen. tex. in l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. tex. in l. cum tale. §. fina. ff. de condi. & demonstr. tex. in l. age cum Geminiano. C. de trã fact. tex. in l. in agis. ff. de acquir. rerum domi. vbi habetur & probatur quod actus agentium nõ operantur ultra eorum intentionem: & limitata causa limitatum parit effectum. Nec obstat tex. in dicta. l. fin. ff. de pactis. quia ibi ex pacto debitoris principalis quantumcunq; personali, necessario fuit quesitum ius fideiussori, cum eius obligatio sit accessoria: vnde extrinsecta obligatione principali, solutiõ, præscriptione, pacto de non petendo, vel quouis alio iure vel remedio, in consequentiam extinguitur obligatio accessoria fideiussoris: vt in l. in omnibus. ff. de solu. tex. in l. nouatione. ff. de noua. tex. in l. vbi cunque. ff. cod. titu. tex. in l. ex persona. ff. cod. titu. tex. in l. solutum. versi. nouata. ff. de pigno. actio. tex. in l. nouatione. C. de fideiussor. tex. in l. 1. C. etiam ob. chiro. pecu. tex. in l. exceptiões. la. 2. ff. de except. tex. in l. cum filiusfamil. ff. de verb. oblig. tex. in l. mora rei. eo. titu. tex. in l. om-

nibus. ff. de regu. iur. Secundò nõ obstat tex. in l. si post mortẽ. §. si. ff. de cõtratab. quia ex preteritione filij competit ius nullitatis ex legis dispositione, nedum ipsi filio, sed etiam omnib; alijs etiam institutis: vnde merito approbante filio præterito non aufertur ius alijs quæsitum. Præterea non obstant alia fundameta pro contraria parte adducta, quia loquuntur quando ex pacto vel contractu fuit ius quesitum tertio ex legis dispositione: vnde eo inuito nõ potest ab eo auferri: sed in nostro casu & quæstione, ex pacto vel promissione vni facta de non meliorando, nullum ius fuit quæsitum alijs filijs: vnde merito eo mortuo vel consentiente poterit pater quem velit meliorare: & istam sententiam & conclusionem videtur tenere Pala. Ru. in præfenti. 6. col. versi. pater qui promisit. Didacus Castellus. 12. col. versi. sed quæro pater. Quòd tamen intelligo & extendo, modo filius qui remisit habeat filios vel descendentes, modo nõ: quia eis bene potuit præiudicare in quærendis: secus tamẽ est si filius cui pater promisit de non meliorando decedat in vita patris cū liberis vel descendentes: quia tunc non potest pater aliquem filium meliorare, quia liberi representatiuè subintrant locum patris præmortui, & succedunt ex eius persona in omni iure sibi cõpetenti: ergo in hoc pacto & obligatione vt non possit pater & si auus eorum aliquem filium meliorare, licet bene possit meliorare vnum ex nepotibus eius natis & descendentes ex filio cui est factum prædictum pactum de non meliorando.

25 Item adde quod idem est in secunda parte huius legis quia si pater vel mater promisit meliorare vnum ex filijs suis & talis filius remittat hoc pactum, & ius ex eo sibi quæsitum, vel decedat & moriatur in vita patris, poterit pater alium quẽ velit meliorare: secus tamẽ si decedat & moriatur in vita patris cum liberis vel descendentes quia tunc non potest alium meliorare: imò tenetur meliorare omnes nepotes vel descendentes ex filio præmortuo, quia representant patrem suum defunctum & succedunt in iure sibi competenti: imo teneo quod hoc casu non possit auus vnum ex nepotibus vel descendentes meliorare. Nec obstat lex. 18. supra eod. vbi disponitur quod auus potest facere meliorationẽ tertij vni ex nepotibus, etiã viuente filio, vel eo mortuo, quia illam legẽ intelligo nõ præcedere pacto de nõ meliorando aliquẽ filium: sed tali pacto præcedente nõ põt auus nepotẽ ex eo meliorare in vita vel post mortẽ patris sine eius cõsensu & voluntate: pro quo cõsidero omnia iura dicen-

dicentia quod mortuo filio in vita patris, nepotes ex eo subintrant locum eius & representatiuè succedunt ex eius persona & omni iure sibi cõpetenti. Secundo etiã cõsidero tex. in authent. de nupt. §. si verò filiorum. colla. 4. vbi dicit quod nepotes ex filio præmortuo succedunt in illam partem & portione quam pater eius erat habiturus: & illum tex. reputat singu. Salic. in l. pactum quod dotali. C. de pactis. si. colu. & istam cõclusionem tenet Pala. Ru. hic. 6. colu. & Didacus Castellus antep. colu. versi. vltimius.

26 Item quæro si pater vel mater promisit nõ meliorare aliquem ex filijs in tertio nec quinto, an possit pro anima vel pijs causis vel pro quibuscunq; alijs causis de quinto disponere? & certè videtur tenendum quod sic: quia cum legitima sit necessaria, & in tertio non possit meliorare, remaneret intestabilis per prædicta: & ita tenet hic Pala. Ru. 6. col. versi. sed pulchra est dubitatio. Castellus. 12. colu.

27 Item quæro si pater vel mater promisit in scriptura publica non meliorare aliquem ex filijs suis, an possit meliorare nepotes vel alios descendentes? & videtur quod sic: quia in materia odiosa, appellatione liberorum non veniunt nepotes, vt in filij appellatione. ff. de verbo. signi. & in l. senatus. ff. de ritu nupt. Sed hoc non obstante contrarium est tenendum, imo quod nõ possit etiam isto casu meliorare nepotes neq; alium descendentes, quia quando constat de voluntate disponentis, & est eadem ratio, etiã in materia odiosa semper appellatione filiorum cõprehenduntur nepotes & alij descendentes, vt in prædictis iuribus probatur: sed in nostro casu & quæstione constat de voluntate disponentis, quia ille qui promittit nõ meliorare filium, videtur etiam velle non meliorare nepotem. Item etiam eadem est ratio & adhuc fortior cū maiorem dilectionẽ habeat ad filios quàm ad nepotes vel alios descendentes: argumento tex. in l. cum auus. ff. de conditio. & demonstrat. & in l. cum acutissimi. C. de fideicom. & in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substi. in authent. multo magis. C. de sacro. eccl. cum similib. & tenet in præfenti Cifuen. licet Pala. Ru. relinquat cogitandum.

28 Item adde quod licet in isto pacto vel promissione de non meliorando requiratur scriptura publica, & disponit nostra lex, tamen si sit deperdita poterit pactum vel promissio probari per testes: argumento tex. in l. testium. versi. si. C. de testib. vbi habetur quod in omnibus casibus in quibus requiritur scriptura pro forma & substantia actus, & sit deperdita, potest be-

ne talis actus probari per testes: & ad hoc nota & commendat ibi Petrus, Iacob. Butr. Cinus, Barto. Albe. Bald. Ange. Pau. Salic. & commu. doctores. Barto. & docto. in l. emancipatione. C. de fide instrum. idem Barto. & communitè docto. in l. 2. de bono. posses. secundum tab. idem Barto. & commu. docto. in l. pactum quod bona fide. C. de pactis.

29 Item quæro si pater vel mater promisit nõ meliorare vnum ex filijs suis quẽ expressè nominauit, an poterit alium meliorare? & teneo absq; dubio quod sic: quia actus agentium non operantur ultra eorum intentionem: & limitata causa limitatum parit effectum: vt in iuribus supra allegatis. Confirmatur etiã, quia si testator determinatè & specificè prohibuit certum filium alienare, talis prohibitio nõ extendit ad alios, imò nec ad nepotes, nec vltiores, tex. est no. in authent. de resti. fideicom. §. nos igitur. colla. 9. per quẽta tenet Bald. in l. voluntas. C. de fideicom. si. col. nu. 7. & ibi cõmu. docto. Bar. in l. Lucius. §. si. ff. de lega. 3. Moder. in l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis. 1. facit etiam tex. in l. pater filium. §. fundus. ff. de legatis tertio. vbi habetur quod alienatio prohibita ad tẽpus videtur permissa post tempus: & ad hoc notat. Barto. & communiter doctores ibi.

30 Aliud est pactum de futura successione certo modo diuidenda, vt pura si filij vel hæredes diuidant inter se hæreditatem patris vel alterius quam sperant post mortem eius: nam talè pactum, cõuentio, vel diuisio, non valet tanquã contra bonos mores, cum tractetur de hæreditate viuentis, & inducat votum captadæ mortis, nisi pater vel ille de cuius successione diuidenda tractatur consentiet in tali pacto & diuisione, & in eadem voluntate perseueret vsque ad mortem: tex. est singularis & vnicus in iure in l. fin. C. de pactis. & ad hoc notat & cõmendat ibi Odoffi. Cinus, Albe. Bar. & commu. docto. idem Barto. & alij doctores. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. fin. colu. & illud tex. ad hoc dicit vnicum Bald. in ca. ad nostrã. el. 2. de iure iur. 2. colum. num. 9. adeo quòd talis cõuentio & diuisio non firmatur iuramento secundum omnes doctores, vbi supra adeo etiã vt tales filij vel hæredes in casu quo talis hæreditas ad eos perueniat, priuant successione tanquã indigni, & applicat fisco: ita probat text. no. in l. quidã in iure. §. si. cum. l. sequet. ff. de dona. vbi habetur quod si quis donat rem vel partẽ hæreditatis quam sperat post mortem alteri, priuatur successione & applicatur fisco: tex. in l. secunda. versi. fina. ff. de his qui vt indign. & ibi Bar.

ibi Barto. & comu. docto. & in expresse ita tenet glo. ordi. in dic. l. si. C. de pactis. in verbo, obseruari. & ibi Barto. in colum. 4. oppo. Bald. 2. colum. nume. 7. Iaso. 3. colu. versi. 3. limita. Roma. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. 7. colum. numer. 24. Dubium tamen singulare est, quare pactum de succedendo factum principaliter cum ipso de cuius successione tractatur non valet, etiam data perseverantia in eius consensu usque ad mortem: sed pactum de successione sua factum cum tertio bene valet de eius consensu si in eo perseveravit usque ad mortem: de quo vide omnino Petrum de Bella Per. in dicta. l. si. C. de pactis. 2. colum. versi. sed queritur. Cinum. 1. colum. nume. 2. Alber. in. colum. in fin. Bald. 2. colum. 5. oppo.

31 Ex quo singu. inferitur, quod si filius vel filia renunciauit cum iuramento hereditati patris, in manibus & favore fratrum veleorum & patris simul, quod non obstante tali pacto & renunciatione iurata poterit succedere patri, si non perseveravit in eadem voluntate: & in expresse ita tenet Bald. in ca. ad nostram rel. extra de iure iuran. 2. colu. nu. 9. argumento tex. in dicta. l. si. C. de pactis. dicens quod licet lex illa sit omnibus nota, tamen ad hoc non est per aliquem specialiter allegata: & istam sententiam & conclusionem non allegando Bald. tenet Fulgo. in l. pactum. C. de colla. Rapha. Cuma. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obligat. & ibi Alexan. 4. colu. nu. 12. Iaso. 4. colum. prope finem. Corneus in l. pactum. C. de collat. 2. colu. versi. 5. limita. Aret. notabiliter in l. qui super stiris. ff. de acquir. hered. 4. colu. versi. est quarta fallentia. Georg. Natam in dicto ca. quanuis pactum in fine. versi. quod singu. limita. vbi dicit quod est omni cura memoria commendandum. Rode. Sua. singu. & melius quam alibi. in repet. legis, quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. 70. fol. 4. colu. versi. quinto & c. que omnino vide: vbi ex hoc inferit, quod filius in cuius favorem est renunciatum ab alio fratre vel fratribus, habebit illam partem vel portionem ultra meliorationem tertij & quinti. Iaso. tamen in dicta. l. si. C. de pactis. 4. colu. nume. 13. reprobat expresse Bald. & tenet quod imo tale pactum valeat cum iuramento, quia illud est pactum de non succedendo quod firmatur iuramento, ut supra conclusum est, & ante Iasonem istam opinionem tenet Roma. in l. qui super stiris. ff. de acquir. hered. quem refert ibi Aret. 4. colum. in prin. & Alexand. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. 4. colum. nume. 12. sed certe sententia Bald. est verissima & notanda, & Iasonem non intellexit cum, quia intentio Bald. est quod licet pactum de non succedendo, quod fit patri firmatur iuramento, tamen pactum de non succedendo quod fit fratribus vel foribus, licet in verbis sonet de non succedendo, tamen virtualiter & effectiue est pactum de succedendo, & de hereditate & futura successione certo modo diuidenda, quod non valet nec firmatur iuramento: quia est contra bonos mores & inducit votum captanda mortis: nam sicut quando agitur inter fratres quod post mortem patris vel eius cuius successione sperat, unus habeat certam partem & alter aliam dicitur pactum de futura successione diuidenda, & non valet: ut in dicta. l. si. C. de pactis. ita in nostro casu quando unus filius promittit alijs fratribus non succedere, videtur diuidere in se quod aliter ut ipse nihil percipiat, alij vero totum: unde tale pactum non debet valere, quia censetur de hereditate viuentis certo modo disponenda vel diuidenda: & merito non firmatur iuramento: unde in nostro casu Bald. dixit optime, quia respectu fratrum censetur pactum de hereditate diuidenda, & non valet, etiam cum iuramento, nisi pater consentiat & in tali consensu perseveret usque ad mortem, respectu patris est pactum de non succedendo & bene firmatur iuramento, vel filius non succedat in vito patre ab intestato nec contra testamētum, sed ex testamento vel securit dum eius voluntatem bene potest succedere ut supra conclusum est. Ex quo infero, quod licet pactum de non succedendo firmetur iuramento, debet intelligi quando fit patri secus tamen est quando fit fratribus, quia non dicitur pactum de non succedendo, sed de hereditate diuidenda vel certo modo disponenda: ista est intentio Bald. sic per alium non declarata: & in expresse confidero quod ante Bald. istam eadem sententiam & conclusionem voluit Barto. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. 1. col. in fin. & iste casus iam mihi contingit, & in eo habuit consulere inter filios cuiusdam nullitis huius civitatis. Limita tamen superiorem conclusionem quae habet quod pactum de hereditate viuentis certo modo disponenda non valet ut procedat quando pactum interponitur super hereditate certi & determinati hominis, ut supra hereditate tertij vel alterius: secus si incerti, ut si quis contrahit societate cum alio de comunicandis bonis futuris, prouentis ex aliqua successione, nulla expressa vel determinata persona: quia tale pactum & conventio valet, tex. est notabilis in l. 3. §. de illo. ff. pro socio. quem ad hoc notat & commendat ibi glo. ordi. Bart. Bald. Salic. & comu. docto.

son non intellexit cum, quia intentio Bald. est quod licet pactum de non succedendo, quod fit patri firmatur iuramento, tamen pactum de non succedendo quod fit fratribus vel foribus, licet in verbis sonet de non succedendo, tamen virtualiter & effectiue est pactum de succedendo, & de hereditate & futura successione certo modo diuidenda, quod non valet nec firmatur iuramento: quia est contra bonos mores & inducit votum captanda mortis: nam sicut quando agitur inter fratres quod post mortem patris vel eius cuius successione sperat, unus habeat certam partem & alter aliam dicitur pactum de futura successione diuidenda, & non valet: ut in dicta. l. si. C. de pactis. ita in nostro casu quando unus filius promittit alijs fratribus non succedere, videtur diuidere in se quod aliter ut ipse nihil percipiat, alij vero totum: unde tale pactum non debet valere, quia censetur de hereditate viuentis certo modo disponenda vel diuidenda: & merito non firmatur iuramento: unde in nostro casu Bald. dixit optime, quia respectu fratrum censetur pactum de hereditate diuidenda, & non valet, etiam cum iuramento, nisi pater consentiat & in tali consensu perseveret usque ad mortem, respectu patris est pactum de non succedendo & bene firmatur iuramento, vel filius non succedat in vito patre ab intestato nec contra testamētum, sed ex testamento vel securit dum eius voluntatem bene potest succedere ut supra conclusum est. Ex quo infero, quod licet pactum de non succedendo firmetur iuramento, debet intelligi quando fit patri secus tamen est quando fit fratribus, quia non dicitur pactum de non succedendo, sed de hereditate diuidenda vel certo modo disponenda: ista est intentio Bald. sic per alium non declarata: & in expresse confidero quod ante Bald. istam eadem sententiam & conclusionem voluit Barto. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. 1. col. in fin. & iste casus iam mihi contingit, & in eo habuit consulere inter filios cuiusdam nullitis huius civitatis. Limita tamen superiorem conclusionem quae habet quod pactum de hereditate viuentis certo modo disponenda non valet ut procedat quando pactum interponitur super hereditate certi & determinati hominis, ut supra hereditate tertij vel alterius: secus si incerti, ut si quis contrahit societate cum alio de comunicandis bonis futuris, prouentis ex aliqua successione, nulla expressa vel determinata persona: quia tale pactum & conventio valet, tex. est notabilis in l. 3. §. de illo. ff. pro socio. quem ad hoc notat & commendat ibi glo. ordi. Bart. Bald. Salic. & comu. docto.

docto. Bar. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obligat. 2. colu. in fin. & ibi comu. docto. glo. ordi. in l. si. C. de pactis. in glo. penul. in princ. & ibi Per. 1. colu. in fin. Cinum. 1. colu. 3. oppo. Bar. 1. lectura penul. col. nu. 17. Albe. pe. col. in fi. Ang. fi. col. in fi. Bald. 2. col. nu. 10. Salic. pe. col. in fi. Iaso. 3. colum. versi. limita.

Secundo limita ut procedat quando agitur de futura successione diuidenda, & aliqua obligatione super ea contrahenda: secus vero quando agitur de aliqua liberatione vel debiti remissione, ut si filius qui sperat hereditatem patris fecit pactum cum creditoribus patris viuentis, ut non conueniantur ab eis postquam hereditas patris ad eum perueniat: nam tale pactum & conventio valet favore liberationis: tex. est notabilis in l. 1. & suum heredem. §. idem probat. ff. de pactis. & ad hoc reputat singu. Pau. & comu. scribentes, reputat etiam singu. Iaso. in l. iurifigentium. §. fina. eo. titu. & per illum tex. ita etiam tenet Barto. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obligat. fin. colum. in fi. & post eum ceteri doctores, Alber. in l. fin. C. de pact. fin. colum. in fi. & ibi Ange. fina. colum. in fin. Paul. 2. colum. post medium. Salic. penul. col. in fin. Iaso. 3. colum. num. 7. Vnum tamen est, quod illa decisio videtur tantum procedere in filiis favore filiationis & liberationis: non vero in alijs heredibus agnatis vel cognatis: & in specie ita tenet Pau. in l. si. C. de pactis. 2. colum. post medium. Sed certe intentio omnium doctorum, vbi supra est in contrarium, dubium tamen est quid e contra, an filius vel alter futurus haeres viuentis patre, vel eo cuius successione sperat, possit liberare eius debitores: & videtur quod non. Primo, quia est pactum super futura hereditate viuentis, quod est reprobatum. Secundo quia sicut pactum de non succedendo non valet sine iuramento, ne quis pro modico renunciet futuræ successioni, ita hoc pactum quo quis remittit partem successione non debet valere. Tertio quia in vita non potuit remittere propria persona cum ei nihil debeatur: item nec ex persona patris, quia in eius vita non est haeres, nec representat eum: ergo post mortem potest petere debitum ex persona defuncti cui successit, in cuius locum intrat representatiue, ut in authen. de iure iu. amo. prae. in princ. & in l. haeres & hereditas. ff. de vfuca. cum simi. Quarto facit quia inuito patre non potest filius remittere debitum patris, etiam si ex contractu filij acquisitum fuit: tex. est in l. filius familias. ff. de solu. tex. in l. filius paciscendi. C. de pactis.

cum simi. Sed his non obstantibus teneo contrarium imo quod valet pactum & remissio favore liberationis: pro qua sententia facit tex. in dicta. l. & suum heredem. §. idem probat. ff. de pactis. Secundo facit tex. in l. si non fortem. §. si filius familias. ff. de cōdi. inde. vbi habetur quod non potest quis venire contra factum proprium, etiam ex persona alterius: tex. in l. filiam fratribus. ff. ad Trebel. text. in l. cum dominus. §. fina. ff. de pecu. lega. tex. in l. penul. ff. de fund. dota. text. cum materia, in l. cum vir. ff. de vfuca. capio. & in expresse istam sententiam & conclusionem tenet Specu. in titu. de pactis. §. postremo. versi. quid si filius familias. & ibi Ioan. Andr. in addi. Sed Barto. in l. filius familias. ff. de solu. in principio. distinguit notabiliter, & dicit hoc esse verum quando ex causa onerosa liberauit aliquid a debitorum recipiendo: secus vero si ex causa lucrativa: & cum eo transit ibi Ange. & ceteri doctores: & cum Barto. transit Paul. & Moderni. in dicta. l. & suum heredem. §. fina. ff. de pactis. & ista est veritas.

T E X. XXIII.

Vando el padre, o la madre por contrato entre viuos, o en otra postrimera voluntad hiziere alguno de sus hijos, o descendientes alguna mejoria del tercio de sus bienes que la tal mejoria aya consideracion a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte: y no al tiempo que se hizo la dicha mejoria.

S V M M A R I V M.

Melioratio tertij si debeat considerari tempore mortis, vel tempore donationis?

Lex vigesimatertia.

Ota decisionem huius legis, quod melioratio tertij facta filio vel filiae generaliter de toto tertio vel partis eius, debet attendi & considerari habito respectu ad tempus mortis: non vero ad tempus ipsius contractus & meliorationis, cuius ratio est, quia legitima & valor eius attenditur & consideratur tempore mortis, non vero in vita: tex. est in l. cum quæritur. C. de inoffi. test. tex. in l. omni modo. eo. titu. tex. in l. Papinian. §. qm autē. & in. §. quarta autē. ff. de inoffi. testa. tex. in l. cum quo. de peculio. §. si. ff. ad legem Falcid. text. in l. 1. §. si parens.

parens. ff. si quis à parente sue. manu. tex. in. l. etiam. §. si. ff. de bo. liber. tex. in. l. si patronum. §. si. eod. titu. tex. in. l. si. ff. si quid in frau. patro. sed melioratio tertij dicitur legitima respectu filiorum, cum extraneo relinqui non possit: vt in. l. 9. titu. de las mandas. lib. 3. fo. ll. ergo illo tēpore attendatur valor eius: & istam rationem ponit doctor Pala. Ru. in. l. 9. supra eod. num. §. licet idem doctor Pala. Ru. relinquat istam que stionem indecisam & cogitandam in sua repe. ca. per vestrās. de dona. inter virum & vxor. fol. 97. 1. colū. versi. & ista faciunt: ex quo inferitur qd si tempore mortis pater vel mater haberet plura bona, de omnibus debet eis solui melioratio: si verò haberet pauciora quā tempore contractus & promissionis, de illis tantum debet fieri solutio: Et extēde cōclusionem huius tex. vt procedat & habeat locum tam in melioratiōe expressā, quā in donatione simpliciter facta alicuius rei vel quātatis, modo sit statim valida & firma, modo non, sed morte cōfirmetur: quia cum illa habeat vim meliorationis, vt in. l. 26. infra eod. debet etiam in ea attēdi & cōsiderari tempus mortis: & ita tenet expressē Cifuentes in præsenti, si. quæst. & addepro maxima declaratione & extensione huius legis, qd talis melioratio etiam respectu bonorum futurorum nō potest reuocari licet in eis nō fuerit tradita possessio, si fuerit tradita de præsentibus: vt dixi & fundavi, in. l. 17. supra eod. num. 1.

T E X. XXIII.

Vando el testamēto se rompiere, o anulare por causa de pretericion, o exheredaciō enel qual ouiere mejoria de tercio, o quinto: no por esso se rompani menos dexe de valer el dicho tercio & quinto, como si el dicho testamento no se rompisse.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quibus modis & casibus annullatur testamentum.
- 2 An & quando institutio directa contenta in tali testamento nullo & in valido obligetur & conuertatur in fideicommissum.
- 3 Quando testamentum defuncti ratione preteritionis vel exheredationis, an conseruentur legata.
- 4 Melioratio tertij & quinti, relicta in testamento, an conseruetur rupto vel annulla testamento.

NOTA ex ista lege: qd rupto vel annullato testamento ex causa preteritionis vel exheredationis. Confirmatur & validatur melioratio tertij & quinti in eo contenta, pro cuius perfecta declaratione magistraliter & resolutiue: dico qd testamentū primo modo potest annullari propter defectum testantis: quia minor vel in potestate alterius vel furiosus mente captus. Et sic carens intellectu vř prodigus, vel condēnatus crimine capitali, vel ex aliqua alia causa prohibitus testari, & tali casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent nec tenent: quia prohibitus testari videtur etiam prohibitus codicillari: tex. est formalis & expressus, in. l. secūda. ff. de leg. 1. cuius verba sunt sciendum est eos demum fideicommissum posse relinquere qui testandi ius habent, & ibi glo. ordina. Bar. Alber. Bald. Panor. Imo. Ange. Aret. Socinus, Cuma, Alexan. Iaso. & cōmuniter docto. tex. in. l. diui. §. licet versic. codicillos. ff. de iure codic. tex. in. l. conficiuntur. versic. u. eodē titu. tex. in. l. 1. titu. 12. 6. part. ex quo notabiliter inferitur qd si lex noua vel statutum disponat, qd minor vigintiquinque annorum vel senex post certam ætatem vel aduena & forens vel similis persona non possit testari, nō poterit etiam codicillari: quia licet non debeat extendi, vt in. l. si vero. §. de viro. ff. soluto mat. iuncta communi opinione. Ex eo qd est correctoria. tamen ex eo qd sunt casus æquiparati p legem antiquam. dispositum in vno censetur etiam dispositum in reliquo. argumē. tex. in. l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi notat & cōmendat gloss. fin. Barto. & cōmu. docto. tex. in. l. 1. §. 2. ff. ad legem Falcid. tex. in. l. 1. §. 1. ff. de muner. & hono. cū simi. & in expresso, ita tenet & infert Barto. in dicta. l. 2. ff. de lega. 1. colum. & q. & ibi Panor. Aret. Alex. & Modern. & istam dicit commu. opi. Socinus, Iunior, in repe. illius. l. pe. fo. nu. 134. tenet etiam Pau. de Cast. & alij docto. in. l. non est nouum. ff. de legibus. Secundo & principaliter testamentum potest annullari ratione voluntatis imperfecte & nō cōsummate: quia antequam impleteretur testamentum testator mortuus est, & tali etiam casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent, tex. est in. l. si is qui testamentum. ff. de testamētis. textus in. l. ex ea scriptura. eodē titulo. tex. in. l. fideicommissa. §. quotiēs. ff. de legatis. 3. & vtrobique gloss. ordin. & communiter do-

ter doctores. Tertio & principaliter testamentum potest annullari propter defectum solēnitatis quia testator instituit hæredem, sed non fuit adhibitus legitimus numerus testium. Er hoc casu dico, quod legata & fideicommissa in eo relicta non valent nec tenent, quia cū institutio sit nulla, omnia in eo contenta debēt annullari. Item quia ex eo hæreditas non potest adiri: item quia testamentum est actus indiuiduus & non potest valere pro parte, imò nec valebit vt codicillus, licet habeat solēnitatem in codicillis requisitam quia constat qd voluit testari & non codicillari. tex. est formalis & expressus in lege non codicillum. C. de testamēt. cuius verba sunt, non codicillum sed testamentum auiam vestram facere voluisse institutio & exheredatio facta probant euidenter & ibi glossa ordinaria & communiter doctores, textus in lege illud. §. tractari. ff. de iure codic. tex. in lege finali. C. de codicil. Ex quo singulariter inferas quod præsumptio voluntatis defuncti colligitur & consideratur secundum formam & solēnitatem quam adhibuit in actu, & ad hoc summē notat & commendat Fulgo. Alexan. & alij doctores in dict. l. non codicillum. Quarto & principaliter testamentum potest annullari propter defectum institutionis quia bene est adhibitus legitimus numerus testium, sed deficit institutio hæredis: quo casu legata & fideicommissa in eo relicta non valent, quia militant rationes superiores: textus est in lege finali. §. illud. C. de codicil. cuius verba sunt, illud quoque pariratione seruandum est, vt testator qui decreuerit facere testamentum, si id implere nequiverit, intestatus videatur esse defunctus, nec traducere liceat ad fideicommissi interpretationem velut ex codicillis vltimam voluntatem, nisi id ille amplexus sit vt vim etiam codicillorum scriptura debeat obtinere & ibi notat & commendat glossa ordinaria & communis opinio doctorum, tex. in lege prima. ff. de iure codicil. & ibi gloss. ordina. Barto. & communiter doctores, tex. in. l. cohæredi. §. cū filia. ff. de vulga. & pupi. Hodie tamen in hoc corrigitur ius commune, quia legata & fideicommissa in tali testamento relicta valent & tenent licet in eo nullus hæres sit institutus, vel si fuerit institutus repudiavit hereditatem: ita disponit lex prima titulo de los testamentos, libro quinto ordi. Cuius ratio est ne omissione tam leui solēnitatis, desinat seruari voluntas defuncti, & legatarius & fideicommissarius amittat commodum sibi relictu.

Quinto & principaliter testamentum potest annullari propter incapacitatem hæredis, vel quia naturaliter vel ciuilitate erat mortuus, vel alio quouis modo vel causa erat inhabilis: quia hoc etiam casu legata & fideicommissa non valent: textus est in lege tertia, & per totum. ff. de his qui pro non scriptis habentur, tex. in lege prima. C. de hæred. insti. tex. in lege vnica. §. & cū triplici. & in. §. in primo. & in. §. pro secundo. C. de caducis tollendis. & vtrobique communiter docto. tex. in lege quarta. titu. 36. Par. Pulchrum tamen dubium est an hoc casu hodie de iure regio corrigatur ista conclusio, & videtur quod non, quia lex correctoria nō debet extendi ex paritate vel maioriore rationis, vt in lege si vero. §. de viro. ff. sol. ma. cum similibus. Sed firmiter teneo contrarium, imò quod corrigatur: cuius ratio est, quia quando duo casus æquiparantur à iure dispositum in vno censetur etiam dispositum in alio, etiam in materia odiosa & correctoria: ita probat tex. in. l. si quis seruo. C. de furtis. & ibi communiter doctores. Sed in iure nostro caput in potentia & caput voluntatis æquiparantur & tacite ex iuris dispositione vnum comprehendit alium, vt in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. cum similibus. & ibi Bar. & communiter doct. Ergo in nostro casu prædicta lex regia procedat & habeat locum. Sexto & principaliter testamētū potest annullari propter preteritionem filij, quo casu institutio hæredis & legata & fideicommissa in eo contenta annullantur & non conseruantur. tex. est capitalis & expressus in. l. filio preterito. ff. de iniusto rupto. cū similibus: cuius verba sunt, filio preterito qui fuit in patris potestate, nec libertates competunt, nec legata præstantur. & ibi gloss. ordi. Barto. & communiter doct. quod est verum & procedit, quando filius in potestate preteritus agit. contra testamentum perius dicendi nullum: secus tamen est quando filius emancipatus sit preteritus, & rumpit testamētum per bonorum possessionem contra tabulas: quia tunc cū admittatur tantum de iure prætorio, & eius æquitate voluit quod legata & fideicommissa præstentur liberis, & parentibus, & quibusdam alijs personis: de quibus in lege prima. & per totum. ff. de legatis præstantis. & in. l. prima. C. de bono. polle. contratab. & ibi commu. docto. Vnum tamē est quod si filius in potestate preteritus intētet prædictā bonorū possessionē contra tabulas, quæ sibi etiam competit de iure prætorio, Ant. Go. in. l. Tau. M torio,

torio, non tenetur legata & fideicommissa præstare etiam illis personis privilegiatis: quia alias licet non uteretur isto remedio posset dicere testamentum nullum de iure civili, vel tanquam si non esset factum, succedere ab intestato. Et per consequens nulla fit alicui iniuria, licet intentet bonorum possess. contra tabulas: unde non tenetur prædicta legata nec fideicommissa solvere: tex. est nota. & subtilis in lege. is qui in potestate. ff. de legatis præstandis. & ibi Bartolus & communiter doctores antiqui.

Septimo & principaliter testamentum potest annullari propter exheredationem filij, quo etiam casu institutio hæredis & legata & fideicommissa annullantur & non conferuntur: textus est capitalis & expressus in lege Papinianus. §. si ex causa. ff. de inofficio. testament. cum similibus, & ibi communiter doctores: cuius verba sunt, si ex causa de inofficio cognoverit iudex, & pronunciauerit contra testamentum, nec fuerit prouocatum, ipso iure rescissum est, & sius hæres erit secundum quæ iudicatum est, & bonorum possessor si hoc se contendit, & libertates ipso iure non valet, nec legata debentur.

Octavo & principaliter testamentum potest annullari propter arrogationem & legitimacionem vel agnitionem sui hæredis, & hoc etiam casu legata & fideicommissa annullantur, & non conferuntur. textus est in lege prima. ff. de iniusto rupto. textus in lege certum. eodem titulo cum similibus. & ibi glo. or. Bar. & commu. doct.

Nono & principaliter, testamentum potest annullari propter non additam hæreditatem, & hoc etiam casu legata & fideicommissa annullantur & irritantur: textus est in lege. si nemo. la primera. ff. de testamen. tute. cuius verba sunt, si nemo hæreditatem adierit nihil valet ex his quæ testamento scripta sunt: textus in lege proximè. ff. de his quæ in testamen. delen. textus in lege prima. §. primo. ff. de legatis tertio. textus in lege. eam quam. C. de fideicommissis. textus in lege. ex testamento. eodem titulo. textus in lege secunda. §. adeo. ff. de vulgar. & pupillar. textus in lege. si nemo. ff. de regulis iuris. & utrobique communiter doctores, quod extendit etiam si legata vel fideicommissa sint relicta ad pias causas: ista est commu. opinio. in dict. l. eam quam secundum Iasonem ibi, decima columna. numero. 19.

Decimo & finaliter testamentum potest annul-

lari propter errorem testatoris, quia erravit in personam instituta in coniunctione naturali vel civili, quia instituit aliquem tanquam filium proprium, vel tanquam adoptivum, vel tanquam legitimatum, vel tanquam sibi coniunctum & consanguineum: cum in veritate non esset quia tunc talis institutio non valet nec tenet, quia deficit consensus ipsius testatoris, ex eo quod est erratum in causa efficienti & finali: textus est in lege. si pater. C. de hæred. institu. tex. in lege nec apud. eodem titulo. tex. in lege. quoties. eodem titulo. textus in lege. nec professio. C. de testament. & utrobique communiter Doctores. Sed isto casu legata & fideicommissa in eo relicta bene valent & tenent: quia nullus error in eis censetur adhibitus, & testator qui ea relinquebat a filio vel coniuncto à fortiori præsumitur reliquisse à venientibus ab intestato: textus est singularis & vnicus in lege. eam quam. C. de fideicommissis. secundum intellectum Azonis verum & communem: secundum Doctores antiquos & modernos ibi confirmatur etiam per textum singularem & vnicum in lege finali. ff. de hæred. institu. vbi habetur quod si testator instituit Titium hæredem & postea rumore & fama interueniente credebat eum mortuum, & ex hoc errore fecit secundum testamentum, in quo legata & fideicommissa reliquit: institutio in hoc secundo testamento facta annullatur & irritatur: tamen legata & fideicommissa in eo contenta valent & tenent: & ad hoc reputat singularem & vnicum Bartolus & communiter Doctores ibi. quod extendit modo error testatoris esset expressus, modo non secundum eos.

Et si quæras cum testamentum secundum non valeat propter errorem & defectum consensus testatoris in ipsa principali dispositione, hoc est in institutione: quare etiam non irritatur in legatis & fideicommissis, cum sit eadem & adhuc maior ratio: respondeo quod error tantum fuit limitatus & adhibitus circa solam institutionem. Ideo illa sola vitatur: non verò legata & fideicommissa, nec alia contenta in ipso secundo testamento: sed valent & tenent & conferuntur tanquam non à secundo testamento, tanquam nullo, nec ab intestato: cum primum testamentum remaneat validum circa institutionem, sed conferuntur tanquam codicillus qui sumit vires ab ipso primo testamento. & ita tenet & declarat Bar. & communiter alij Doctores in dicta l. finali ideam

idè Bar. & communiter doctores in l. si iure. ff. de lega. 3. & probat tex. & ibi Bar. & communis opinio in l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto rupto. Sed attende subtiliter ultra doctores; quod certè maior difficultas est apud me quæ sit ratio, per quam legata & fideicommissa relicta in primo testamento non valeant nec teneant, cum sit credendum & plus quam verisimile, quod cum ea reliquit & voluit præstari à primo hærede instituto in primo testamento, quem magis diligebat, à fortiori voluit præstari à secundo hærede ex errore institutum. Et certè nouiter & subtiliter potest dici quod prædicta lex finalis hoc non negat, imò præsupponit & vult quod prædicta legata & fideicommissa relicta in primo testamento valeant & teneant. Sed tantum erat dubium, an contenta in secundo testamento debeant valere & tenere: & respondet & determinat q. sic: ideo dicendum & tenendum est, quod omnia prædicta legata & fideicommissa valeant, tam relicta in primo testamento quam in secundo: & in expresso ita disponit & determinat lex regia 21. tit. 1. 6. par.

Prædicta tamen omnia & casus superiores præter duos primos limita & intellige, præterquam si testator voluit codicillari & in codicillis fecit legata & fideicommissa: quia illa valent & tenent, textus est in lege secunda. & per totum. ff. de iure codicillorum. textus in lege prima. & per totum. & maxime in lege finali. C. de codicillis. tex. in §. primo. & per totum. in l. de codicillis. tex. in lege prima. & per totum. tit. 12. sexta parte, imò quod magis est institutio directa contenta in codicillis, obligatur & inducit repetitionem à venientibus ab intestato: quia videntur grauati restituere hæreditatem per fideicommissum hæredi instituto: textus est in lege secunda. §. finali. ff. de iure codicil. textus in lege tertia eodem titu. tex. in lege secunda. C. de codicil. tex. in §. penul. in l. i. eodem titu. & utrobique communiter doctores. Aduertendum tamen quod prædicta iura bene dicunt quod in codicillis possunt hæredes ab intestato grauari, de restituenda hæreditate cui testator velit: non tamen dicunt quod institutio directa simpliciter facta & in eis contenta obligetur. Sed licet prædicta iura hoc expressè non disponant: bene tamen probatur & colligitur ex eis, quod illa institutio & dispositio quæ non potuit valere iure directo, valeat eo modo quo melius valere possit & in terminis: ita probat tex. in lege. Scævola. ff. ad Trebellia. vbi habetur, quod substitutio directa pupil-

laris facta in codicillis obligatur & valet iure fideicommissi: ergo idem sit in ipsa directa institutione: & ad hoc notat & commendat ibi Dinus Bar. Albericus: Angei Paulus. Imola. & commu. doct. & pillu. tex. ita tenet Pau. de Cast. in lege secunda. C. de codicil. & dicit ita tenere Dinum in quadam sua dispositione. Ioannes de Imo. in lege prima in fine. ff. de iniusto rupto. Ex quo singulariter inferitur, quod si præcessit primum testamentum solenne, & postea fiat codicillus in quo alter instituat hæres, censetur hæres institutus in primo solenni testamento, rogatus restituere hæreditatem secundo hæredi instituto in codicillis: ita tenet & declarat Imola in dicta lege prima in fine. ff. de iniusto rupto. & ibi commu. doct. Et idem est, si in tali testamento quod deficit & annullatur ex aliquo prædicto defectu ponatur clausula codicillaris, vt si dicat testator: si non valeat iure testamenti, valeat iure codicillorum, quia tunc legata & fideicommissa conferuntur & similiter institutio directa obligatur: argumento prædictorum iurium, & in expresso ita tenet glossa ordinaria in Authen. ex causa. C. de libe. præ. in glossa finali. quæstione fina. secundum primam opinionem: vbi dicit, quod annullato vel rupto testamento ex causa præteritionis vel exheredationis, licet annulletur institutio in eo contenta: & non conferuetur in aliquo: tamen si fuerit posita clausula codicillaris conuertitur in fideicommissum, vt hæredes ab intestato venientes teneantur restituere hæreditatem ipsi heredi instituto. & ibi tenet Nicho. de Mata. Odo. fre. finali columna. penultima quæstione. Cin. finali columna. numero. 12. Bar. finali columna. & quæstione. Bald. 12. col. septima quæstione. & finali col. in fine. Angelus de Peru. in ff. Paulus finali columna. numero. 15. Alexander. sexta columna. numero. 13. Iaso. antepenultima columna. numero. 22. Corneus. numero. 47. Curtius. 20. col. numero. 69. glossa etiam notabilis & ordinaria in lege ex ea scriptura. ff. de testamen. in glossa finali. & ibi Bar. Baldus. Angelus. Paul. Imola: & communiter doctores: idem Bartolus in lege prima. ff. de iure codicillorum. quinta quæstione principali cū se. Confirmatur: quia dispositio directa defuncti, quæ non potest valere iure directo ratione personæ vel solennitatis obligatur, vt valeat iure fideicommissi: tex. est capitalis & expressus in l. Scænola. ff. ad Trebell. tex. in l. si quis priorē co. tit. tex. in l. ex facto. co. tit. tex. in l. si patroni. §. fina. eodem titu. tex. in l. filius familias. §. vt quis Ant. Go. in l. Tau. M 2 here.

heredem. ff. de lega. 2. tex. in lege. posthumus. §. finali. ff. de iniusto rupto. textus in lege. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideicommissi libe. tex. in l. cum quis decedens. §. feram. ff. de lega. 2. tex. in l. Lucius. §. filiam. eo. tit. tex. in l. codicillis. §. si. eo. tit. & vtrobiq; Bar. Bal. Paul. Imo. & comū. doct. notat etiam & declarat Bar. & comū. doct. in l. verbis civilibus. ff. de vulga. & pupi. Et adde quod in aliquibus casibus prædicta clausula codicillaris, tacite censetur apposita, licet expressè non ponatur: primus est, quâdo testator dixit, valeat oī meliori modo quo possit valere: tex. est. non in l. codicillis. §. Lucius Titius. ff. de lega. 2. & ibi notant & commendat indifferentes oēs doct. Secundus est, quā apponitur iuramentum: tex. est. singu. & vnicus in l. cū patrem. §. filius matris. ff. de lega. 2. & ibi notat Bar. Bal. & comū. doct. Tertius est, quando pater testatur inter liberos. glo. est. sing. & vnica in l. cohæredi. §. cum filiz. ff. de vulga. & pupi. & ibi notant comū. doct. antiqui & moderni de quo articulo vide per doct. in l. si. C. de codic. & in l. eam quam. C. de fideicommiss. & omnino posita per me in l. 3. supra his. l. Tauri. nm. 62. & nu. 74.

3 Item adde quod quando testamentum deficit ratione præteritionis vel exheredationis, licet prædicta clausula codicillaris non sit posita, oīa legata & fideicommissa in eo contenta cōseruantur: tex. est. formalis & expressus in authen. ex causa. C. de liber. pet. cuius verba sunt, ex causa exheredationis vel præteritionis, irritū est testamētū quantū ad institutiones, cætera tanq; firma permanent. & ibi glo. ord. & comū. doct. & idē disponit lex. si. tit. 8. 6. par. Et similiter valet & cōseruatur substitutio pupillaris, itē substitutio fideicommissaria, item tutela, itē executoria & alia iura similia, per quæ non succeditur directo ipsi defuncto, secundū glo. & comū. doct. in d. authen. ex causa. Ex quo subtiliter poterat dubitari, an hodie stante illa authentica, cōseruetur melioratio tertij & quincifilio facta, quando testamentum rumpitur vel annullatur ex causa præteritionis vel exheredationis. Et videtur quod non: quia talis melioratus reputatur hæres, & tenetur ad omnia debita defuncti pro rata tanquam verus hæres, vt in l. 2. supra his legibus Tauri: ergo sicut ipsa institutio irritatur, ita ista melioratio. Sed contrarium est dicendum, imò quod prædicta melioratio valeat & teneat, & non irritetur rupto vel annullato testamento ex prædictis causis exheredationis vel præteritionis. Cuius ratio est, quia talis melioratio

potius censetur prælegatum, quam institutio vniuersalis: argumento tex. in lege. quifiliabus. §. si. cum. l. se. ff. de lega. 1. & ibi communiter doctores. & dixi & declaravi in lege. 2. supra his legibus Tauri. & in expresso ita decidit & determinat nostra lex, & iste est verus & realis intellectus eius: Pro cuius perfecta declaratione quero, an dispositio prædictæ authentice, habeat locum in præteritione filij nati vel posthumi, quem testator ignorabat habere: & breuiter & resolutiue dico quod non: imò tali casu legata & fideicommissa non cōseruantur: quia præsumitur, quod si cogitaret vel sciret, non relinqueret, argumento tex. in lege. si cum vel in vtero. C. de testamen. mili. vbi habetur quod præteritio facta à milite de filio quem sciebat habere, non reddit testamentum nullum, sed habet vim exheredationis. Præteritio tamen de filio facta, quem ignorabat habere, reddit testamentum nullum, & omnia in eo contenta irritantur, & in expresso per illum tex. ita tenet ibi Bartolus. Paul. & cōmuniter doctores. idem Bar. in dicta Authen. ex causa. 3. col. & ibi Baldus quarta columna. Paulus secunda columna. & communiter alij doctores: & hanc dicit communem opinionē ibi Iaso. quarta columna. & Franciscus Curtius Junior quinta columna. idem tenet Bar. in lege. filio præterito. ff. de iniusto rupto. tertia colū. idem Bartolus in lege. 1. ff. de iure codicil. tertia columna. nume. 10.

Nec obstat textus in lege finali. ff. de hære. insti. vbi habetur quod quando præteritio est facta ab ignorante vitatur institutio & legata & fideicommissa remanent firma: quia ibi loquitur, quando præteritio est talis personæ, cuius præteritio non rumpit testamentum, sed institutio rumpitur propter defectum causæ quâ testator adesse putabat, quæ causa respiciebat institutionem solam, non verò legata nec fideicommissa: ideo merito remanent firma, quia in eis non deficit voluntas defuncti: ita Bar. & cōmuniter doctores vbi supra, & maximè in dicta authen. ex causa. Quod tamen limita & intellige sequentibus modis. Primo modo quando testator fecit testamentum, secus tamen si codicillos tantum, quibus legata vel fideicommissa relinquitur venientibus ab intestato, quia tunc licet ignorasset habere filium, valent & tenent. Secundo modo limita & intellige quando in testamento non fuit apposita clausula codicillaris: secus tamen si fuit apposita, quia indistincte valent, licet ignoret habere filium. Tertio modo limita & intellige quando legata vel fideicom-

deicommissa sunt prophanâ, secus tamen si piâ pro anima, quia debentur. Quarto modo quando testator prædicta legata vel fideicommissa reliquit extraneis personis, secus verò si coniunctis. Quinto modo quā vnicum tantum filium haberet quem præterisset ignoranter, secus tamen si plures filios haberet, & vnum eorū ignoranter præteriuisset. Sexto modo si legata essent magna, secus verò si parua & modica quantitas: quia tunc bene cōseruantur, quia verisimiliter potest præsumi, quod etiam si testator sciret filium habere, legaret & relinqueret: argumento tex. cum comū. opi. in l. tale pactum, §. si. ff. de pact. cum simi. & in l. cum alienam. C. de lega. & in expresso ita tenet & declarat Bal. in l. Titius. ff. de libe. & posthu. idem Bald. in l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. 2. col. idem Bal. in d. auth. ex causa. C. de libe. pre. 4. columna. numero. 8. & ibi Alexand. no. columna. & alij moderni.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariâ sententiam, imò quod omnes prædictæ limitationes non sint veræ nec procedant: sed indistincte hoc casu annullentur & irritentur legata & fideicommissa, quia dispositio testatoris deficit ratione præsumptæ voluntatis, & ex defectu consensus. Ex quibus infero maximam & singularem declarationē ad nostram l. 24. quæ cauetur quod rupto testamento ex causa præteritionis vel exheredationis cōseruetur melioratio, vt intelligatur & procedat quando filius est præteritus scienter, secus verò si ignorat, quia non cōseruabitur, sed erit nullus momenti. Secundo principaliter quero, si legatum vel fideicommissum relinquatur ipsi filio præterito vel exheredato, an valeat & cōseruetur per dictam Authen. ex causa. rupto vel annullato testamento ad eius instantiam & petitionem, & videtur quod sic, quia dispositio prædictæ authentice loquitur simpliciter & generaliter, ergo videtur quod etiam intelligatur & procedat in isto casu, & in expresso ita tenet ibi Cuius. §. colum. post Dinum & antiquos quos ipse refert. Paul. de Cast. in l. si. eiusdem. ti. si. col. Ange. in auth. vt cum de appella. cognos. §. si. colla. 8. finali colū. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod prædicta legata & fideicommissa non cōseruentur, quia aut filius petit legatum vel fideicommissum ante expugnationem testamenti, & videtur approbare eum argumento textus in lege. parentibus. C. de inoffic. testamen. aut filius petit legatum vel fideicommissum post impugnationem testamenti, & repellitur tanquam indignus, qui

ille qui iudicium testatoris impugnat, non debet ex eo aliquid commodum consequi: textus est in lege. quæsitum. ff. de acquirenda hereditate. textus in lege. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testamen. tex. in lege. post legatum. §. si pater. & §. qui principale. ff. de his qui vt indig. tex. in lege. is qui contra tabulas. ff. de vul. & pu. tex. in lege. in seruitutem. §. si quis bonorum possessionem. ff. de bonis liber. tex. in lege. sub conditione. versiculo finali. ff. de bono. po. contra tabu. textus in lege. filium. §. oibus. ff. de legatis præstandis. textus in l. alia C. de his qui vt indig. text. in c. ex eo. de regu. iu. in. 6. & in expresso isto fundamento & cōsideratione istam sententiam & conclusionē tenet Bartolus in dicta authen. ex causa. nonâ columna. nume. 19. post Mar. Sile. & alios antiquos quos allegat, & ibi Baldus penult. colū. Sali. septima colū. nu. 14. Iaso. 9. col. num. 14. & communiter alij doctores: idem Bar. in l. filio præterito. ff. de iniusto rupto. 7. colū. nu. 13. & ibi Ioan. de Imo. 17. col. idem Bar. in l. filii. §. omnibus. ff. de legatis præstandis. Ange. in l. si. C. de libe. pre. & ibi Fulgo. secunda columna. Alexand. fina. colū. qui dicit hanc esse communem opinionem. Iaso. si. col. in fine qui similiter dicit hanc esse communem opinionem. Ex quibus etiam infero aliam singularem & necessariam declarationem ad nostram legē. 14. quæ cauetur, quod rupto vel annullato testamento ex causa præteritionis vel exheredationis, cōseruetur melioratio, vt intelligatur quando melioratio est relicta filio instituto, secus verò si relinquatur ipsi filio præterito vel exheredato qui expugnauit testamentum patris: quia tunc non cōseruabitur prædicta melioratio: & ita tenet in præsentī egregius doctor Palacios Ruuios. 3. colū. num. 7. & Didacus de Castillo. secunda columna. Tertio principaliter quero, si pater vel mater instituit aliquos filios hæredes, & vnum præteriuisset vel exheredauit, & alterum tertium & diuersum in tertio & quinto meliorauit per viam institutionis, dicendo talem filium meum instituo in tertio & quinto bonorum, vel per alia verba directe institutionis, & postea filius præteritus vel exheredatus annullat vel rumpat testamentum, an omnes æqualiter succedant ab intestato in sua legitima, & ultra hoc filius melioratus habeat integram meliorationem tertij & quinti: & videtur quod sic per supra dicta, cum ipse non fuit causa nullitatis vel rupturæ testamenti per nostram legem. Sed contrarium tenet in præsentī Palacios Ruuios secunda col.

numero. s. versiculo tertio pone, & quarta columna. numero octavo. versiculo accedo nunc ad tertiam casus positionem: imò quòd in totum annulletur & irritetur: quia cum sit relicta talis melioratio per viam institutionis, necessario sequitur, quòd debet rumpi & annullari in totum per textum. cum materia in dict. authen. ex causa. vbi expressè disponitur quòd rupto vel annullato testamento ex causa præteritionis vel exheredationis, irritum est testamentum quantum ad institutiones, licet cetera remaneant firma, sed ista melioratio est relicta per viam institutionis, ergo reuocetur & nullo modo conferuetur, & tantum succedant æqualiter ab intestato. Sed salua pace tanti doctoris ego teneo contrarium, imò quòd melioratio conferuetur, teneo pro constanti quòd iste filius melioratus succedat ab intestato in sua legitima, & insuper per viam prælegati & fideicommissi fiat sibi restitutio residui vsque ad valorem tertij & quinti, quia dispositio patris vel matris erga filios etiam respectu solennitatis invalida, debet ab intestato feruari. Item etiam, quia semper in testamento condito inter liberos consetur tacite apposita clausula codicillaris, quæ facit actum valere omni meliori modo quo possit, & per consequens operatur, vt maior pars & portio quam legitima, filio relicta vel assignata in testamento restituatur sibi ab intestato per cohæredes, per viam prælegati & fideicommissi: argumento text. in lege finali. C. fami. herf. & tenet glossa ordinaria singularis & vnica in lege. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulg. & pupi. & ibi communiter doctores. & dixi supra ista lege. Ergo in nostro casu & quæstione, licet filius melioratus succedat ab intestato vna cum alijs fratribus, tamen per viam prælegati & fideicommissi alij fratres tenentur sibi restituere residuum tertij & quinti, non quòd habeat integram legitimam & insuper tertium & quintum, quia repugnaret voluntas defuncti. Sed quòd in effectu habeat tertium & quintum succedendo ab intestato.

4. Quarto principaliter quæro, si pater vel mater instituit aliquos filios hæredes, & vnū præterit vel exheredauit, & alterum in tertio & quinto bonorū meliorauit per viam legati vel fideicommissi, dicendo meliorem talē filiū meū in tertio & quinto bonorū meorū, vel lego filio meo tertium & quintum bonorū, quo casu si filius præteritus vel exheredatus annullauit vel rumpit testamentum, an alter filius melioratus succedat ab intestato æqualiter cum alijs fratribus, & insu-

per habeat integram meliorationē tertij & quinti, ex eo quòd non fuit relicta melioratio per viam institutionis, sed per viam legati & fideicommissi: & videtur quod sic: argumento text. cū materia. in d. authen. ex causa. & in nostra l. 24. Tau. & in expresso ita tenet & declarat in præfenti Palacios Ruuios. 6. col. nu. 14. vers. vel pone casum aliter & quarto. Sed salua eius pace, si militer isto casu ego teneo contrarium, imò quod talis filius melioratus habeat legitimam ab intestato, & insuper illud plus & residuum vsq; ad complementū tertij & quinti: quod tenentur alij fratres sibi restituere per viam prælegati & fideicommissi: argumento supra proxima q. Aduertendum tamen, quod in casibus in quibus legata & fideicommissa sunt relicta in codicillis, vel conferuantur virtute clausulæ codicillaris vel ex causa præteritionis vel exheredationis, vel ex qualibet alia causa, semper requiritur additio hæreditatis, saltem ab intestato: ista est glo. sing. & vni. in l. qui filio. §. seru. ff. de hære. insti. in glo. pe. in fine. & ibi notat & commendat Bar. & commu. doct. & eam reputat singu. & vni. Bal. & Ang. notat etiam & commendat Bal. in l. eam quam. C. de fideicom. 2. col. & ibi Pau. 2. col. in fine. Iaso. 6. col. nu. 3. Bar. Bal. Cumanus & alij doct. in l. si quis cum nullum. §. si. ff. de iure codi. illam etiam reputat sing. Bal. in authen. ex causa. C. de libe. præte. 2. oppo. nu. 25. & ibi commu. alij doct. idem Bal. in l. si. C. de testa. manu. Ang. de Aretin. in §. si. insti. de codicil. pro qua glo. & commu. opi. est tex. formalis & expressus in l. 2. ff. de fideicom. liber. quæ ibi ad hoc notat & commendat Iaco. de Arenis Bar. Albe. & commu. doct. antiqui. Cuius ratio est, quia hæres non potest obligari nisi ex quasi contractu qui inducitur per additionē hæreditatis: vt in l. apud Iulianum. §. si. ff. ex quibus cau. in po. cau. & in §. hæres insti. obli. quæ ex quasi con. nas. Item quia vbi non est obligatio passiva, non potest actiua deduci in iudicio, vt in l. in tribus. ff. de iudi. Item quia hæreditas iacens non obligatur: quia repræsentat personam defuncti, non verò hæredis: defunctus enim non tenetur ex proprio legato, vt in l. legatum. la. 2. ff. de lega. 1. & in lege. legatum. ff. de lega. 2.

Ex quo videtur inferri singularis intellectus & declaratio ad legem primam. titulo secundo. libro quinto ordi. vbi disponitur, quòd licet in testamento non sit aliquis hæres institutus, vel dato quòd sit, non adierit hæreditatem, debentur & conferuantur legata & fideicommissa & omnia alia contenta in testamento

mento, vt intelligatur quòd his casibus saltem requiratur additio hæreditatis ab intestato per supra dicta. Sed ego firmiter teneo contrarium, imò quòd hodie omnia valeant & teneantur & conferuentur, nulla facta additione ex testamento nec ab intestato, per prædictam legem regiam quæ apertissimè hoc probat, & idem dixi & tenui in materia iuris communis. c. quinto. numero. 8. Confirmatur, quia leges huius regni procedunt generaliter, a terna veritate & intentione disponentis potius quam ex iuris subtilitate: argumento text. in lege tercia. titulo octavo. libro tertio ordi. Item etiam confirmatur, quia per nouam legem vel statutum bene potest induci, quòd non addita hæreditate ex testamento vel ab intestato, debeantur legata & fideicommissa, & omnia alia per testatorem disposita: argumento text. in lege. hæreditas etiam. versiculo finali. ff. de peti. hære. & ibi expressè notat & commendat Baldus. Angelus. Paulus. & commuiter Doctores: text. in l. Quintus Mutius. ff. de annis legatis: textus in lege. his consequenter. §. sed & cum monumentum. ff. fami. herf. textus in lege finali. §. illo videlicet. C. de nece. ser. hæredi. insti. & in expresso tenet Baldus in lege prima. C. si quis omnia cau. testamen. finali columna. nume. 9. Alexander in lege prima. ff. de lega. 1. decima columna. num. 24. & ibi Iaso. 19. columna. Nec obstant fundamenta & quidem vrgentia in contrarium adducta, quibus probatur difficultas, imò impossibilitas conueniendi, cum nulla reperitur persona obligata: quia respondeo, quòd facta additione ex testamento vel ab intestato, clarè procedit nostra conclusio. Nulla verò facta additione, posset procedere & habere locum fisco adeunte, cui bona sint applicata tanquam vacantia: fisco vero non adeunte, competeret officium iudicis, quòd nullam presupponit obligationem, vt in lege. qui per collusionem. §. finali. ff. de actio. empto. cum similib. vel melius & clariùs dico quòd daretur curator bonis, & sic hæreditati iacenti qui possit conueniri à creditoribus: argumento text. in lege prima. & per totū. ff. de curatore bonis dando. & ibi glo. or. & communiter doctores.

TEX. XXV.

L. tercio y quinto de mejora fecho por el testador. no se faque de las dotes, y donaciones propter nuptias, ni

delas otras donaciones que los hijos descendientes traxeren a colacion o particion.

S V M M A R I V M.

Quando donatio propter nuptias, & qualibet alia donatio confertur, an debeat melioratio facta aliteri filio solui ex eis vel de residuis bonis?

Lex vigesima quinta.

Ota ex ista lege, quod in casibus in quibus dos vel donatio propter nuptias, vel qualibet alia donatio confertur, per recipientem non debet melioratio facta alteri filio extrahi & solui ex eis, sed tantum de alijs bonis: & ratio dubitandi poterat esse & quidē maxima: quia postquam res & bona patris vel matris conferuntur, est perinde ac si nunquam exirent patrimonium & substantiam eorum, & efficiuntur hæreditaria, sicut alia bona hæreditaria: ita probat text. in l. 3. §. 1. ff. de colla. bono. ibi, dū dicit, si cur hæreditatē, ita quæ collata sunt præstet: text. in l. si. ff. de colla. dotis. text. in l. si foror. C. de colla. text. in l. vt liberis. cū similib. eo. ti. text. in authen. vnde si patris. C. de inoffi. testa. Sed nostra lex decidit contrarium, & ratio fundamentalis decidendi est, quia postquam pater vel mater dotauit vel donauit, iam erit de patrimonio eius, & acquisitum fuit filio vel filia recipienti: vnde si postea alteri meliorationem fecit, videtur de residuis bonis tantum meliorare. Confirmatur, quia melioratio respicit tantum bona quæ pater vel mater habet & possidet tempore mortis, vt in l. 19. & 23. supra. eo. Ergo non possit detrahi de prædicta dote & donatione in collationem adducta, cum tempore mortis non fuerunt patris vel matris, de cuius successione tractatu, sed filij vel filia conferentis: & ita tenent in præfenti Cifuentes. Pala. Ruui. & alij glossatores: licet eertē nullus eorū sic. declaret. Nec obstat si replices, quod in bonis futuris quærendis de nouo, filius melioratus debet habere meliorationē, quia intelligo quando bona sunt patris vel matris tempore mortis: non verò alias: vnde de rebus vel bonis semel donatis & postea collatis, non deducitur nec detrahitur melioratio: quia non sunt propria patris vel matris tempore mortis, & per consequens pater vel mater visus est de illis nolle meliorare: & in hoc consistit verus, proprius, & realis intellectus.

lectus huius legis. & cetera ad propriam materiam collationis inter filios pertinentia vide in l. 29. infra eodem.

TEX. XXVI.

Si el padre, o la madre en testamento, o en otra qualquier vltima volúdad, o por otro algun córrato entre biuos fizieren alguna donacion a alguno de sus hijos, o descendientes aunq̄ no digan q̄ lo mejoran en eltercio, o en el quinto, entienda se q̄ le mejoran en el tercio y quinto de sus bienes: y q̄ la tal donacion se cuente en el dicho tercio y quinto de sus bienes en lo q̄ cupiere, para q̄ a el ni a otro no pueda mejorar mas de lo q̄ mas fuere el valor del dicho tercio y quinto: y si de mayor valor fuere, mandamos q̄ vala fasta en la cantidad del dicho tercio y quinto y legitima de lo q̄ deuián auer de los bienes de su padre y madre y abuelos, y no en mas.

TEX. XXVII.

Mandamos que quãdo el padre o la madre mejorarẽ a alguno de sus hijos, o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testamẽto, o en otra qualquier vltima volúdad o por córrato entre biuos, q̄ le pueda poner en graua- men q̄ quisierẽ, así de restitucion como de fideicõmissõ: y hazer en el dicho tercio los vinculos, submisiones y substituciones q̄ quisierẽ: cõ tanto q̄ los hagã en tre sus descẽdientes legitimos, y a falta dellos q̄ lo puedã hazer entre sus descẽdientes legitimos q̄ ayã derecho de les poder heredar, y a falta de los dichos descẽdientes q̄ lo puedan hazer entre sus ascẽdientes, y a falta de los suso dichos, puedã hazer las dichas submisiones en tre sus parientes, y a falta de parientes en tre los estraños: y q̄ de otra manera no puedã poner graua- me alguno, ni cõdi-

ciõ en el dicho tercio. Los' quales dichos vinculos y submisiones, ora se hagã en el dicho tercio d̄ mejoría, ora en el quinto. Mandamos que valgã para siempre, o por el tiempo que el testador declara re sin hazer differẽtia de quarta ni quinta generacion.

TEX. XXVIII.

LA ley del fuero q̄ p̄mite q̄ el q̄ tuuie- re hijo o descẽdiẽte legitimo pueda hazer donacion fasta la quinta parte de sus bienes y no mas: y la otra ley del fue- ro q̄ así mismo p̄mite q̄ puedã mandar teniẽdo hijos o descẽdiẽtes legitimos a tiẽpo de su muerte la quinta parte d̄ sus bienes se entienda y platique q̄ por vir- tud de la vna ley, y de la otra no pueda mãdar el padre ni la madre a ninguno d̄ sus hijos ni descẽdiẽtes mas de vn quin- to de sus bienes en vida y muerte.

Lex. 26. 27. & 28.

Nota dispositionem harum legũ, pro qua- rum declaratione vide omnino ea quã dixi in l. 17. supra eodẽ. vbi perfectẽ oẽs istã leges declarantur: ideo ad ibi dictã meremitto.

TEX. XXIX.

QVANDO algun hijo o hija vi niere a heredar, o partir los bienes de su padre o de su madre, o de sus ascendiẽtes sean obligados ellos y sus herederos a traer a colaciõ y partiçiõ la dote y donacion propter nuptias, y las otras donaciones q̄ ouiere recebido de aq̄l cuyos bienes vienẽ a heredar: pero si se quisie- ren apartar de la herencia q̄ lo puedã ha- zer: saluo si la tal dote, o donaciones fue- re inofficiosas, q̄ en este caso mãdamos q̄ sean obligados los q̄ las recibierẽ así los hijos y descendientes en lo q̄ toca a las dona-

las donaciones como las hijas y sus ma- ridos en lo q̄ toca a las dotes: puesto que sea durãte el matrimonio a tornar a los otros herederos del testador aq̄llo en q̄ son inofficiosas para q̄ lo partã entre si: y para se dezir la tal dote inofficiosa se mire a lo q̄ excede de su legitima y ter- cio y quinto de mejoría: en caso que el que la dio podia hazer la dicha mejoría quãdo hizo la dicha donaciõ, o dio la di- cha dote auiendo cõsideracion al valor de los bienes del q̄ dio, o prometio la di- cha dote al tiẽpo q̄ la dicha dote fue cõ- stituyda, o mãdada, o al tiẽpo de la muer- te del q̄ dio la dicha dote, o la prometio do mas quisiere escoger aq̄l a quien fue la dicha dote prometida, o mãdada: pe- ro las otras donaciones q̄ se hizieren a los hijos: mandamos q̄ para se dezir in- officiosas se aya consideracion a lo que los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quibus modis accipiatur istud nomen collatio?
- 2 Quae sit ratio inductina collationis?
- 3 Collatio an habeat locũ ex testamẽto & ab intestato?
- 4 An teneant filij cõferre ea q̄ sunt relicta i testamẽto?
- 5 Si filij sint inaequaliter instituti, an ille qui in vita pa- tris aliquid recepit teneatur conferre?
- 6 Quae personae teneantur conferre?
- 7 Si auus dedit dotem vel quid aliud nepoti, patre iam mortuo, an teneatur conferre?
- 8 Filius vel filia quae renunciauit successiõni patris, si po- stea instituatur a patre, si teneatur conferre?
- 9 Inter ascendentes an habeat locum collatio?
- 10 Quae bona sint conferenda?
- 11 An omnia bona profectiua conferantur?
- 12 An donatio ob causam conferatur?
- 13 Dos vel donatio propter nuptias, an conferatur?
- 14 An illud quod datur pro filia ingrediente in religio- nem conferendum sit?
- 15 Si pater donat & tradit aliquas vestes & ornãmẽta sponsae vel uxori filij, si filius teneatur conferre?
- 16 An expẽsa quas pater vel mater fecit pro filio in stu- dio, debeant conferri?
- 17 An libri conferantur?
- 18 An pater teneat sumptus & expẽsas ministrare filio- studere volenti, & possit pater ad hoc p̄ filium cõpelli?

- 19 Si pater soluit aliquid pro filio redimendo cum ab ho- sibus, an conferatur?
- 20 Si pater soluit pro filio poenam pecuniaria in qua est condemnatus, an conferat?
- 21 An militiã quam pater emit filio debeat conferri?
- 22 Quando conferatur estimatio alicuius dignitatis, si de- bet fieri estimatio attento tempore mortis patris vel matris, vel attento tẽpore quo fuit quæsitã dignitas?
- 23 Si est facta donatio a patre vel matre propter beneme- rita, an conferatur?
- 24 An lucrum quod filius acquisiuit de bonis patrum debeat conferri?
- 25 Si filius non gessit negotia patris, nec aliquid acqui- rit ex pecunia eius, si viuo patre surripuit vel fura- tus est pecunias, an teneatur conferre?
- 26 Donatio simplex facta a patre, an conferatur?
- 27 In casu in quo ista donatio debeat cõferri, ex eo quod pater dixit quod conferatur, an debeat dicere tempo- re facta donatiõis vel ex interuallo?
- 28 An donatio simplex i dubio cõferat data p̄ legitima?
- 29 Si pater renouat filio i potestate v̄ sum fructũ bonorũ aduictiõriũ, an teneat filius fructus perceptos cõferre?
- 30 Si donatio simplex prius computetur & cõferatur in legitima, an in residuo videat filius melioratus, an ve- ro tota donatio conferatur in. 3. & .5?
- 31 Quae requirantur ad hoc vt habeat locum collatio?
- 32 An ille qui non vult succedere debeat conferre?
- 33 Si donatio est inofficiosa, an cõferatur, licet filius vel- let se abstinere ab hereditate?
- 34 Quid si pater dedit dotem immensã quae excedit le- gitimã, & .3. & .5. an teneatur conferre, licet vellet se abstinere ab hereditate?
- 35 Quod tempus debet inspici ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filia dicatur inofficiosa.
- 36 Qualiter & quibus remedijs sit conferendum?
- 37 Ius conferẽdas an transeat ad heredes?
- 38 Quid sit computatio & in quibus casibus fiat?
- 39 Differentia inter collationem & computationem.
- 40 An donatio pp̄ nuptias, vel dos, vel qd̄ simile de sua natura cõputabile, cõputetur nepotibus in legitima?
- 41 Si auus dedit dotem vel donatiõnem propter nuptias nepoti vel nepoti viuente patre, an conferatur ab ipso patre, succedendo auo patriq̄ suo?

Lex vigesima nona.

NOTA singularem disposi- tionem huius legis in isto re- gnoin materia collationum, quae subtilis & quotidiana est, quam magistraliter inten- do tractare. Pro cuius perfe- cta intelligentia & declaratione quæram pri- Ant. Go. in. ll. Tau. M 5 mo

mo quid sit collatio? secundo quæ sit ratio inductiua collationis? tertio quæ personæ teneantur conferre, & quibus sit conferendum? quarto quæ bona sint conferenda? quinto quæ requiratur ad hoc vt habeat locum collatio? sexto & vltimo qualiter sit conferendum, & quibus remedijs compellatur quis conferre?

Quo ad primum dico, quod istud nomen collatio varijs modis accipitur in iure nostro, nam aliquando dicitur beneficij ecclesiastici assignatio: vt in capi. fina. de institutionibus. Aliquando dicitur munerum publicorum impositio, vt in lege. cõperit. in fine. C. de præscript. 30. vel 40. annorum. & in l. prima. C. de episco. & clerici. & in Authent. de collatoribus. colla. 9. & in l. quicumque. C. de apochis publi. libr. 10. & in lege. 1. de collatione donatorum. eodem lib. & in l. 1. & per totum. C. de collatione fundorum patrimonialium. lib. 11. & in l. 1. & per totum. C. de collatione fundorum fiscalium. eo. lib. Aliquãdo accipitur pro diuisione librorum: vt in libro Authenticorum qui est diuisus in nouem collationes. Aliquando accipitur pro contributione priorum bonorum, & de ista loquitur materia nostra & totus titulus. ff. de colla. bono. & c. de colla. & isto mō sumpta dico quod collatio est rei propriæ in cõmune. latio, pro hęc reditarijs portionibus diuidenda: ita probat tex. in l. 1. ff. de colla. bono. ibi, vt sua quoq; bona in medium conferant qui appetunt paternam: text. in l. 3. §. Julianus. ibi, nam si bona à patre relicta & emancipatorum in medium conferantur, & ita viriles partes sumantur. & c. tex. in l. filia dotem. C. de colla. cuius verba sunt, filia dotem in medium ita demum conferre cogantur: tex. in l. si foror. eo. tit. ibi, cum bonis dotem confundi iubebit: tex. in l. illam. eo. tit. in si. ibi, vt cõmixtis huiusmodi collationibus cum bonis mortuæ personæ, duas quidem partes nepotes vel neptes habeant. & c. & ideo dixi in definitione rei propriæ, quia si res esset testatoris vel defuncti & communis hæredum, non esset conferenda, sed diuidenda: vt in l. filia licet. C. de colla. & in l. certum. C. fam. herc. cum similibus.

Item etiam quia bona aliena non conferuntur, vt in l. ea demum. C. de coll. & in expresso ista definitionem; licet sic non declarata, ponit gloss. ordi. in rub. ff. de colla. bono. & ibi Albe. de Rosa, & cõmuniter doctores antiqui, Azo in Summa. C. de colla. 1. columna. Odofre. in Rub. cod. tit. & ibi Alexand. Iaso. Phi. Detius, Curtius & Moderni: Cinus in l. si emancipati. cod. tit. 1. col. nu. 4. & ibi Bart. 2. col. nu. 2. Bald.

pe. col. in medio. Sali. 2. col. in fine. Corneus. 7. col. nu. 13. Fulgo. 3. col. nu. 4. Bart. in l. pater filii. ff. de colla. dotis. 1. col. nu. 1. Vitalis Nemaufensis in tracta. de colla. in. 6. volu. 1. col. nu. 2. Quo ad secundum, scilicet quæ sit ratio inductiua collationis, resolutiue dico qd de iure antiquo ratio particularis & primordialis erat, qd de illo iure filius emancipatus non succedebat patri cum filio suo & in potestate, & postea de iure prætorio inductum fuit, vt pariter succederent nulla inter eos facta differentia: & ex hoc resultabat maximum inconueniens & præiudicium filio in potestate, quia auferebat sibi partem successione: item etiam quidquid ipse acquireret sibi quærebatur, similiter etiam donatio sibi facta à patre, statim valebat & sibi quærebatur: filius autem suus & in potestate nihil sibi acquirere poterat, sed patri: & donatio sibi facta à patre non valebat, & sic filius emancipatus in successione præris erat melioris conditionis quàm filius suus & in potestate, cū habebat præcipua bona quæ ipse acqrebat, & bona sibi donata per patrem: filius verò suus & in potestate, nõ vnde in recompensam huius iniuriæ & præiudicij quod ius prætorium fecit filiis in potestate, statuit & decreuit vt solus emancipatus teneretur conferre filiis in potestate ea quæ sibi non acquireret, si emancipatus non esset.

Hodie tamen cum vterq; filius æqualiter succedat, vt in l. meminimus. C. de legi. hæred. & in Authen. de hære. ab intesta. veni. §. 1. & in §. nullam verò. colla. 9. & in Authent. in successione. C. de suis & legitimis liberis. Ratio vera & vniuersalis inductiua collationis est propter equalitatem inter fratres seruantiam, & inuidiam & discordiam inter eos euitandam: argumento tex. in l. vt liberis. C. de colla. tex. in l. illud. cod. titu. tex. in l. si. C. commu. vtriusq; iudi. Confirmatur, quia lex positua in tantum iustior & æquior est, in quantum se conformat cum lege diuina vel naturali, vt dicit. S. Tho. 1. 2. 95. q. art. 2. sed de iure diuino & naturali æqualiter deferatur successio filiis: vt in epistola Pauli, si filius: ergo hæres. & Leuiticij capite. 25. prope finem. & in l. inter filios. C. famil. herc. & in l. cum ratio. ff. de bonis damnatorum. & in l. scripro. versi. ff. vnde libere. ergo merito inducitur collatio vt ista æqualitas inter eos seruetur, & reducatur ad debitam successione de iure diuino & naturali. Confirmatur etiam autoritate Philosophi. 7. Ethicorum dicentis, qd filij sunt equaliter pars suorum parentum: ergo iure nature debent esse æquales in successione bonorum. Rursus confirmatur, quia omnes filij representant personam

personam patris, & eius persona & memoria per eos quodam modo conseruatur & perpetuatur: textus est in l. liberorum. in fine. ff. de verborum signific. textus. in l. lege. 12. tabul. C. de legi. hæred. textus. in l. in fine. C. de impub. & alij. text. in Authent. de nuptijs. in princip. col. la. 4. ergo merito lex positua in quantum potest debet eos reducere ad æqualem successione bonorum patris: & in effectu istam rationem licet certè non sic fundatam nec confirmatam, ponit Azo. in summa. C. de collationibus. colum. 2. nume. 2. Bartol. in l. pater filium. ff. de collat. dotis. colum. 1. nume. 2. idem Bartol. in l. si emancipati. C. de collat. 2. colum. numer. 3. & ibi Cinus. 2. colum. & quaestione. 2. Fulgofus. colum. 3. nume. 4. & cõmuniter doctores. Bald. in rub. eiusdem tituli & ibi notabiliter Pau. de Castr. Iaso. Philippus Decius, Franciscus Curtius, & cõmuniter moderni. Alexand. in lege prima. eiusdem tituli. Vitalis Nemaufensis in dicto suo tracta. de collatio. 2. colum. nume. quinto. & istam rationem ponit lex. 4. titu. 15. par. 6. Nec alicui videatur leuis & parum vrgens ista ratio inuidiæ & discordiæ euitandæ, quia imò est fortissima & vrgentissima, cum tot mala inter homines, & maximè inter fratres producat, vt autoritate & exemplis sacre pagine comprehendere potest, vt pater Genesis capite. 4. vbi habetur quod propter inuidiam Caim suū fratrem Abel interfecit: fratres enim erant, & filij Adam & Eua: Caim agricola, & Abel pastor ouium. Caim obtulit Domino de fructibus terræ, Abel verò de primogenitis gregis sui: & respexit Dominus ad Abel & munera eius, non verò ad Caim nec ad munera eius. Iratusq; est Caim vehementer, dixitque ad Abel, egrediamur foras: cumque essent in agro confurrexit Caim aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum: & ait Dominus ad Caim, vbi est Abel frater tuus? qui respondit, nescio: nunquid custos fratris mei ego sum? dixitq; ad eum, quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra: nunc igitur maledictus eris super terram. Item etiam propter inuidiam, fratres Ioseph eū interficere decreuerunt, licet postea non fecerunt: sed vendiderunt Ismahelitis. 20. argenteis, tum propter beneuolentiam quam pater Iacob erga eum ostendebat. tum etiã quia eis somniū quod viderat declarabat: in quo ipsi fratres intellexerunt, quod eis ditior atque superior futurus esset: vt pater Genesis. 37. capite: vbi dicitur, quod videntes fratres eius à patre plus diligere, oderunt eum, & dixerunt: venite occidamus eum, & mittamus in cisternam, & dicemus qd

fera pessima deuorauit eum. audiens autè hoc Rubem nitentur liberare eum & dicebat, non interficiamus, sed projicite in cisternam: & sic fecerunt, & confestim viderunt Ismahelitas viatores de Galaad, & Camelo seorum portantes aromata & resinam & stacten in Aegyptum, & extrahentes de cisterna vendiderunt eis predictis. 20. argenteis: Item etiam propter inuidiam facta fuit contentio inter discipulos Domini, quis eorum esset maior, vt habetur Lucæ capite. 22.

Item etiam cum mater filiorum Zebedæi petisset à Christo vt vnus ex filiis eius sederet ad dexteram, & alius ad sinistram: audientes alij decem discipuli indignati sunt de duobus fratribus, vt habetur Matthæi. 20. capite.

Item etiam in confirmationem faciunt ea quæ de inuidia tradit & cumulat Beatus Augustinus in sermone. 18. ad fratres in Heremo, dicens: fratres mei desideratissimi, nolite inuicem inuidere, sed studeat vnusquisq; Deo in cunctis placere: inuidia enim oēs virtutes concremat, omnia bona dissipat, omnia mala generat. Attendite quod ille inuidus est qui alienum bonum suū facit, & si facere nõ potest, clamat per vicus & plateas & velut canis latrat & ardet: sed primò seipsum more Phœnicis occidit: quid enim agit Phœnix? nisi quia dum senescit ad partes calidissimas volat, ligna siccissima cõgregat, & lignis congregatis, alis ligna percutit, & sic ignem accendit, & in eo se comburi permittit: ex quibus cineribus vermiculus nascitur, & postmodum Phœnix alius efficit: sic & hypocrita facit, sic & inuidus agit, cunctis diebus vite sue intus & extra seipsum comburens, seipsum infestans, seipsum vulnerans & vexans. O inuide quæ paucos habes amicos! & forsità neminem de cuius bono nõ doleas, & de cuius malo nõ gaudeas: meritò omni amico priuari debes, eo quod de nullo amicorum bono gaudere probaris. O inuidia omni vitio peior & omni peste deterior! O inuide qui nunquã quiescere potes! an ignoras qd omnis malitia habet aliquam foelicitatis vmbra: sed tu ipsa inuidia nequissima pestis, tormerum sine refrigerio, morbum sine remedio, laborem sine respiratione, poenam sine intermissione, famem sine saturitate, semper habere videris. O inuide vermīs mortifere qui in hadera Ionæ quotidie nasceris! O igne serpens quo populus IsraeI pungitur: hic est enim, fratres, bruchus qui fructus terrarum depascitur: ipsa em inuidia est illa pessima tinea, quæ purpura virtutū demolitur: ærugo quæ thesaurum sapientiæ deprædatur: bruchus qui terrarum

rarum virentia comburit, quia quidquid boni operis virefcit in homine, penè pestis inuidiæ perdit: hæc est quæ angelos de cælo proiecit: quæ hominem de Paradiso exulare compulit: quæ filios Israel in deserto percussit: quæ cõtra Ioseph fratres armauit: quæ Daniele in lacu leonum misit: quæ Caput nostrum Cruci affixit: quæ Iudam suspendi fecit.

Item inuidia est illa fera pessima, quæ fidem tollit, concordiam dissipat, tertiam linguam multiplicat, iustitiam disperdit, & omnia mala generat. Hæc est quæ Abel occidit: Adam oneravit: pastorem suspedit: Petrum iugulavit, dum Christum negavit: Paulum decollavit, & Ioan nem: Stephanum lapidavit: Goliath prostravit: David decepit: muros Hierusalem euerit: Romam depopulavit: Carthaginem destruxit: Troiam deuastauit. hæc omnia beatus Augustinus, vbi supra.

3 Quod extendere procedat & habeat locum, modo filij succedat patri ab intestato, modo ex testamento: quia licet de iure antiquo solum ab intestato haberet locum collatio, vt in l. 1. 2. & quasi per totum. C. de colla. tamè hodie etiam habet locum ex testamento, nisi pater contrarium exprimat: tex. est in Authen. ex testamento. C. de collat. cuius verba sunt, ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datorum collatio, ita demum si parens hoc designauit expressim. & c. tex. in Authen. de triente & semisse. §. illud quoq; colla. 3. quod probat argumentum à contrario sensu, quod est validissimum in iure, vt in l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui manda. est iuris. cum similibus. nisi resulet absonus intellectus vel legum correctio: vt in l. 2. C. de condi. infer. & in l. Conuentulam. C. de episc. & cleri. nisi aliàs lex noua nihil dispone ret, vt in dicta Authen. ex testamento. C. de colla. secundum modernos ibi.

Sed aduertendum quia contra hoc & tota materia se offert pulchra & necessaria difficultas, nam pater habet liberam facultatem & arbitrium inter viuos, vel in vltima voluntate, relinquendi filio ex bonis suis quicquid velit: imò & cuiuslibet extraneo, dum tamen non tangat legitimam aliorum: tex. est in l. cum queritur. C. de inofficio. testamen. tex. in l. parentibus. eodem titu. tex. in l. i. secunda. & per totum. C. de inoffic. dona. text. in l. filia cuius. C. familiae herciscunda. ergo filius qui donationem vel liberalitatem recepit non teneatur eam conferre, sed habeat præcipuam, cum videatur à patre in ea melioratus: sed resolutiue respõdeo, quod

illud est verum & procedit quando constat de voluntate patris expressè vel tacitè per aliquas vehementes & verisimiles coniecturas, de quibus infra dicitur, quòd voluit liberè donare, gratificare, & meliorare: secus verò aliàs in casu dubio, quia tunc tenetur conferre: quia potius videtur pater anticipare debiti solutionem, & velle compensare cum legitima & debita successione, quã liberè donare & meliorare: & ita procedant iura quæ inducunt collationem.

Confirmatur etiam per text. cum materia, in Authen. præterea. C. vnde vir & vxor. & in l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. matr. & ibi latè doctores: vbi habetur quòd legatum relictum creditori, semper videtur relictum animo compensandi cum debito necessario proueniente ex legis dispositione, nisi aliud constet de voluntate disponentis.

4 Intelligit tamen quod prædicti filij succedentes ex testamento, tenentur conferre donata & habita à patre in vita: non verò ea quæ sunt sibi relicta in testamento, quia illa nõ conferuntur, sed habentur præcipua: vt in lege. à patre. C. de collationibus. & in l. filiam. la. 2. eodem titu. & iste est verus sensus & intellectus prædictorum iurium: & in specie ita declarat Paulus de Castr. in l. prima. C. de collationib. & Philippus Decius in authentica. ex testamento. eodem titu. in principio.

5 Item etiam est alia, non minus pulchra quàm subtilis difficultas, nam prædicta clarè procedunt quando filij sunt instituti simpliciter vel æqualiter: sed quid si inæqualiter sunt instituti? an ille qui in vita patris aliquid recepit teneatur conferre? & videtur quod non: quia iam constat & apparet de intentione & voluntate patris quòd non voluit inter eos æqualitatem seruare: & cessat ratio fundamentalis inductiua collationis, quod magis specificè probò, quia aut filius qui aliquid in vita à patre recepit est institutus in maiori parte & portione, quàm alij: & apertè & verisimiliter videtur quòd plus illum dilexit, & voluit cæteris præferre, & in bonis suis meliorare: ergo euidenter colligitur quod donata in vita voluit liberè concedere & donare, & in eis meliorare, & per consequens non teneatur conferre: aut filius fuit in minori parte & portione institutus quàm alij, & tunc apertè etiam & verisimiliter videtur & colligitur ex mente & intentione patris, habere respectum ad id quod in vita donauit, & velle illud compensare, & ideo minorem partem in testamento relinquere, & per consequens velle quòd nõ teneatur conferre.

Sed

Sed resolutiue respondeo quod etiam his casibus filius teneatur conferre per prædicta iura Authen. quæ simpliciter & indistinctè loquuntur & disponunt, quòd ex testamento filius teneatur conferre: nec obstat superior cõsideratio & difficultas, quia pater bene voluit in æqualitate seruare inter filios in ipso testamento & institutione: non verò in bonis & rebus donatis in eius vita: & æqualitas inter fratres seruanda quomodo iura attendunt, debet intelligi tantum quo ad ipsa donata in vita, vt illa teneatur vterq; filius ad inuicem conferre, nõ quo ad relicta in testamento vel vltima voluntate, nec quo ad hoc vt in portionibus quæ conferuntur sit æqualitas: & certè est singularis & necessaria declaratio in materia: & in expresso ita tenet Ludo. Roma. licet non ita fundet nec declaret in l. si emancipati. C. de collat. 2. colum. nume. 9. & ibi Fulgofus 5. colum. nume. 9. Philippus Decius in dicta Authentica. eodem titu. fin. col. & quaestione.

Vnum tamen est quod omnia prædicta debent intelligi quando filius succedit ex testamento vel ab intestato, titulo vniuersali tanquàm heres: secus verò si succedat titulo particulari, vt quia sit institutus in aliqua re certa, alijs fratribus hereditibus institutis vniuersaliter: vel ei legatum sit relictum quod vult acceptare, vel si ab intestato decedat pater, & in codicillis vel qualibet dispositione legatum ei relinquat: quia hoc casu non tenetur filius conferre sibi donata à patre in eius vita: quia non succedit titulo vniuersali sed particulari, & capit sicut extraneus: tex. est in l. si pater pro filia. ff. de colla. dotis. tex. in l. à patre. C. de colla. cuius verba sunt, à præverbis precarijs in codicillis relictum extraneo iure capiens filia, ad collationem virgeri non potest: tex. in l. ex causa. C. fam. herc. & in expresso istam sententiam & cõclusionem tanquàm summè necessariam in materia tenet Alb. de Rosa. in l. si emancipati. C. de colla. 1. col. in fine. & ibi Iaso. pe. col. nu. 35. Bald. in dicta. l. à patre. C. de colla. & ibi Ange. Pau. Roma. Alex. Fulgo. Cornus. Iaso. & Lancelotus, Decius: idem Bal. vbi valde cõmèdat, in dict. l. ex causa. C. fam. herc. & ibi Ange. Pau. & commu. doct.

Ex quo subtiliter possit queri si filij sunt instituti in diuersis rebus certis, qui habentur pro vniuersaliter institutis, & æquales partes debent habere, licet res sint diuersi valoris: vt in l. quoties. §. si duo. ff. de hære. insti. & traditur plene in l. 1. §. si ex fundo. eod. titu. an tunc ille qui in vita aliquid à patre recepit teneatur conferre? & videtur quod non: quia ex ipsa vera & propria institutione defuncti sunt particulares succes-

fores in certis rebus: vnde licet iuris fictione & dispositione videantur instituti vniuersaliter, tamen illud est verum quo ad alia bona hereditaria diuidenda: non verò quod ad inducendam collationem in rebus in vita donatis.

Sed hoc non obstante ego teneo contrarium, imò, quòd teneatur cõferre, quia iam succedunt filij vniuersaliter & in omnibus, & per omnia habentur pro vniuersalibus hereditibus quo ad extrinsecos effectus, licet quo ad ipsam rem videatur legatarius, argumento tex. cum materia in dict. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. & in dicta. l. quoties. §. si duo. eod. titu. & in l. quoties. C. eo. titu. & vtrubiq; Bar. & cõiter doctores.

6 Quo ad tertium, quæ personæ teneantur conferre, & quibus sit conferendum, dico ponendo regulam & cõclusionem generalem: quod omnes descendentes quibus ab intestato debetur legitima, conferunt inter se succedendo ascendentibus, nulla differentia facta sexus vel gradus, emancipationis vel patriæ potestatis: & nulla alia persona tenetur cõferre, vt infra clarissimè apparebit: tex. est capitalis & expressus in l. vt liberis. C. de colla. cuius verba sunt, vt liberis tam masculini quàm foemini sexus, siue iuris sui vel in potestate constitutis, quocunq; iure intestatæ successiõis æqua lance pari: modo prospici possit: & c. tex. in l. illud. §. si. eo. titu. & in expresso istam regulam & cõclusionem ponit Bal. in l. si emancipati. C. de colla. 2. col. in fine. vbi item potes notare. & ibi Paul. de Castr. 2. col. nu. 2. dicens perpetuò mentem tenendam, quia illuminat totam materiam collationum. Philippus Decius. 6. col. nu. 9. qui reputat singularem. Ex quo primò infero, quod filius suus & in potestate, cõfert filio suo & in potestate. Secundo infero quod filius suus & in potestate confert emancipato. Tertio infero quod filius emancipatus confert filio suo & in potestate. Quarto infero quod filius emancipatus confert filio emancipato, licet de iure antiquo contrarium esset dispositum, vt in l. si emancipati. eod. titu. Quinto infero quod filius nec suus nec emancipatus descendens ex linea materna confert alteri filio vel descendenti ex ea, quando de eius successione tractatur. Sexto infero, quod filius adoptatus ab auctore, pro auctore, vel alio ascendente, cum efficiatur suus & in potestate eius ab intestato & ex testamento, & sibi debeat legitima: vel adoptatus ab extraneo cum efficiatur tantum suus ab intestato, vt in l. cum adoptiuis. C. de adoptio. confer. ita probat text. in l. 1. §. is quoq; ff. de collat. bono. tex. in l. 2. ff. de colla. dotis. & tenet Bar. in l. pater filium. eod. titu. de colla. dotis. 2. col. in fi. Paul. de Castr.

de Castr. in l. si emancipati. prope finem. C. de colla. Confirmatur, quia filius adoptiuus quo ad omnia habetur ut filius legitimus & naturalis, & habet eadem iura: text. est in §. adoptiu. Insti. de ex hære. libe. cuius verba sunt, adoptiuu liberi quandiu sunt in potestate patris adoptiuu, eiusdem iuris habentur cuius iuris sunt ex iustis nuptijs procreati. Septimo infero, quod filius legitimus confertur, quia est filius & descendens, & debetur ei legitima, & efficitur suus: ita probat text. in Authen. qui. mo. natu. effi. sui. in rub. & in toto titu. maximè in §. quonia varij. & §. quo modo. text. in Authen. qui. mo. natu. effi. legiti. §. igit licetia. & §. igit. text. in §. quib? Insti. de hære. quæ ab intesta. defe. text. in Auth. de in ces. nup. §. dubitatum. colla. 2. text. in l. cū qs. in fi. C. de natu. libe. & in expresso quod efficitur suus, tenet Bal. in l. eam quam. C. de fidei com. 1. col. in fin. quod dictum reputat vnicū & singu. Iason in l. qui se patris. C. vnde liber. 4. colum. & in l. 2. ff. de vul. & pup. 4. col. nu. 20. ex quo etiam infertur quod transmittit & potest institui coram duobus testibus, ut in l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ita Bal. in c. de causis. fi. col. de offi. delega. quod est singul. & non alibi secundum Iaso. in dicta. l. 2. de vul. & pup. Octauo infero, quod si auus dedit dotē vel donationem ppter nuptias, vel quid aliud de sui natura conferibile, filio vel filia: & talis filius vel filia decedat in vita patris, nepos vel neptis, vel nepotes vel neptes ex eo vel ea tenentur cōferre, succedendo ipsi auo cū patruis vel auūculis, amitis vel materteris, vel cum alijs nepotibus ex altero filio vel filia, sicut pater vel mater eorū defunctus vel defuncta tenebatur conferre: & similiter econtrā alij conferunt eis, sicut patri vel matri eorū prædefunctis erat cōferendum: cuius ratio est, quia cū tales nepotes succedant repræsentatiuè loco & portione parentum defunctorum, meritò conferunt & eis est conferendum: text. est in l. si nepotes. ff. de collat. bono. text. capitalis & expressus in l. illam. versi. talem. C. de colla. cuius verba sunt, talem igitur subtilem disputationem amputantes, præcipimus tam filios quam filias defunctæ personæ dotem, & ante nuptias donationem à parentibus sibi datam. cōferre nepotibus mortuæ personæ, quam eisdem nepotes vel neptes patruis suis aut auūculis, amitis etiam & materteris, dotem vel ante nuptias donationem matris vel sui patris, quam pro eo vel ea mortua persona dedit similiter conferre. Confirmatur, quia ius collationis tam actiuè quā passiuè transmittitur ad hæredes, ut infra dicitur. fi. q.

7 Nono infero, quod si auus dedit dotem vel donationē propter nuptias, vel quod aliud de sui natura conferibile nepoti vel nepti patre iam mortuo, in distinetè tenetur conferre, modò succedat cū patruis vel auūculis, amitis vel materteris, modò cū alijs nepotibus ex alio filio mortuo: quia ei debetur legitima, & iam videtur auus dedisse ex causa & ratione successioneis quam sperabat in bonis aui, licet debeat succedere repræsentatiuè ex persona patris prædefuncti: ita probat text. in l. quonia nouella. C. de inoffi. testa. & ibi cōmu. docto. text. in l. vli. beris. C. de collat. quod est verum & procedit, nedum quando est vnicus nepos vel neptis ex filio vel filia mortua, quod vel quæ dotē vel donationē recepit, verū etiā si plures: quia semper oēs succedunt repræsentatiuè loco filij vel filia: prædefunctæ: sed postea inter eosdem fratres confertur ab ipso recipiente: & in effectu ita tenet glo. ord. in l. illam. C. de colla. in verbo, mortua quæ sic debet intelligi. & ibi tenet Cinus, Albe. Bal. Ange. Roma. Pau. Alexan. & Iason, & in effectu ita tenet Barto. & in hoc debet resolui sua distinctio in l. si emancipati. eo. titu. 3. col. nu. 6. idem Barto. in l. 1. §. si sit. ff. de colla. dotis. Decimo infero, quod si pater instituat filium & nepotem vel nepotes, ex eo quod inter eos non habet locum collatio, cū nepoti vel nepotibus non debeat legitima filio præcedente, sed succedunt tanquam extranei: similiter etiam inter eosdem nepotes non habet locum collatio si vni in vita donauit plus quàm alteri: vnde si forte pater instituat filium in sua legitima, & nepotes ex eo vniuersaliter non tenentur inter se cōferre quod est singulare: & i expresso ita tenet Bal. in l. si emancipati. C. de colla. 2. col. in fine. & ibi Paul. 2. colum. nume. 3. Alexand. 3. colum. versicu. per prædicta. Iaso. 8. colum. nume. 32. & alij moderni: licet Salice. valde dubitet & relinquat cogitandum.

8 Vndecimò infero, quod si filius vel filia renunciauit successioni patris vel matris cum iuramentò, licet ex hoc reputetur extraneus, & sibi non debeat legitima, nec possit dicere testamentum nullum, nec agere querela, per text. in cap. quamuis pactum. de pactis. in. 6. & argumeto text. in l. 1. §. si filius. ff. de suis & legi. hæred. text. in l. Gallus, per totam legem. ff. de libe. & posthu. text. in l. posthumorū. ff. de iniur. rup. text. in l. cūm queritur. C. de inoffi. testa. & tenet Barto. in l. 1. §. qui habebat. ff. de bono. posses. contra tabu. 2. colum. num. 6. Bal. in l. filius præterito. ff. de iniur. rup. fi. col. Paul. de Castr. in l. qui superstitis. ff. de acqui. hæred. 2. colum. **Cuma.**

Cuma. in l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posthu. 9. colum. nume. 18. & ibi Iaso. 2. colum. nume. 10. tamen si à patre vel matre instituantur, quod potest fieri, & filius vel filia tunc licet & absq; periurio & relaxatione capit, ut tenet Bald. in l. pactum. C. de colla. 2. colum. 3. q. & ibi docto. idem Bald. in leg. fin. C. de pactis. 4. colum. & ibi moderni. Ioan. de Imo. & Aret. in l. qui superstitis. ff. de acqui. hære. Dominicus in dicto capi. quamuis pactum. fi. colum. & ibi Georg. Naz. 4. colum. Roma. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. oblig. 8. colū. & ibi alij docto. imò tali casu efficitur suus & habet iura sui iuris & transmissionis quæ amiserat per renunciationem ac si nūquam renunciaisset: ita probat text. singularis & vnicus in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acqui. hære. vbi habetur quod licet nepos natus ex filio exheredato non sit suus auo, quia pater eum præcedit in gradu, tamen si instituat ab ipso auo statim efficitur suus & necessarius: & ad hoc notat & commendat ibi Barto. & reputat mirabilem Bald. & dicit vnicum. Paul. de Castr. & alij docto. dicit etiam vnicum Soci. in l. si filius qui patri. ff. de vulga. & pupi. 10. colum. tamen dico & teneo quod isto casu teneretur filius vel filia conferre, quia concurrunt necessaria & requisita in materia collationis cum sint filij, & iam eis debeat legitima ex testamento & institutione patris vel matris.

Item etiam quia per institutionem tollitur illa priuatio successioneis & reducitur filius vel filia ad pristinum ius quod habebat.

Item, quia non debet esse melioris conditionis quam alij filij vel nepotes: ergo teneatur cōferre, ex quo etiā sub infero, quod si caueatur lege vel statuto, quod extantibus masculis filia non succedat & instituat à patre vel matre, teneatur conferre: licet contrarium teneat Alexā. in l. si emancipati. 3. colum. nu. 8. prædicta motiua non allegando nec cōsiderando, quem ibi reprobatur Iason. 8. col. nu. 33. & melius. 9. colum. versicu. circa verò illationem. & in hoc resideret ibi Currius. 9. colum. nume. 32.

Duodecimò infero, quod filij naturales, tantū non conferunt, cū eis non debeat legitima, modò succedant soli inter se, modò cum alijs legitimis per dictam regulam.

9 Decimotertiò & notabiliter infero & quæro, an inter ascendentes succedentes descendentibus habeat locum collatio: & videtur quod sic. Primo quia sicut descendentes succedunt ascendentibus: ita econuerso ascendentes succedunt descendentibus & eis debetur legitima: text. est

in l. pater filium. ff. de inoffi. testa. text. in lege nam & si parentibus. eod. titu. text. in l. fi. C. ad Tertul. text. i. l. fi. C. cōm. de succe. text. in Authen. defuncto. C. ad Tertul. text. in Authen. de here. ab intesta. ve. §. si igit defunct? coll. 9. Secūdo quia sicut filij vel descendentes præteriti vel iniusti exheredati possunt rumpere testamenta ascendentiū: ita econuerso ascendentes possunt rumpere testamenta filiorum & descendentiū: text. est in dict. l. nā & si paribus. ff. de inoffi. testa. text. in l. filiam. & in l. cum filium. C. eod. titulu. Tertio quia sicut de legitima filiorum & descendentiū tollitur ipso iure grauamē, ut in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. ita de legitima ascendentiū: ita glo. nota. ord. in l. Parthenonius. ff. si à paren. quis sue. manu. glo. in Authen. de hære. & fal. §. si verò expressim. collat. r. & ibi Bar. & docto. & latè Roder. Sua. in repetitiōe dic. l. qm̄ in priorib? fol. 44. 16. ampliatiōe. Quarto quia sicut alimenta debentur filijs & descendentiū, ita econuerso alimenta debentur ascendentiū: text. est in l. si quis à liberis. §. patres. ff. de libe. agnos. text. in l. non quædam odū. eo. tit. text. in Authen. licet. in fi. C. de natu. libe. Quinto quia dispositio simpliciter loquens & aliquid disponens circa filios vel descendentes legitimus vel naturales, tantū extenditur ut habeat locum in ipsis ascendentiū: text. est singu. & valde nota. in Authen. quibus mo. natu. effi. sui. §. de nepotibus. collat. 7.

Sexto facit hodie. l. 6. supra istis legibus Tauri, quod simpliciter & absolutè vult quod eodem modo quo descendentes succedunt ascendentiū: ita & eodem modo ascendentes succedant descendentiū: sed inter descendentes habet locum collatio, ergo etiam inter ascendentes: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet solus Angel. de Peru. in leg. ut liberis. in fine. C. de collatio.

Sed his non obstantibus ego teneo cōtrariam sententiam, imò quod inter ascendentes non habeat locum collatio: vnde si pater & mater succedant filio & pariter concurrant, vel his deficientibus succedant alij ascendentes qui sint in æquali gradu, & vnus eorum habeat aliquam donationē à filio, vel filia, vel descendente, non tenet conferre ab intestato nec ex testamento. Primo, quia solum inter descendentes quibus debetur legitima est inuenta collatio, & non inter alios: ita aperte probant iura antiqua & noua de ista materia loquentia. Cōfirmatur, quia collatio est de genere prohibitorum, vbi nunquam teneatur quis conferre nisi lege caueatur: text. est in l. illa. C. de colla. ibi, eo quod nulla con-

la constitutio super huiusmodi collatione posita est: & ibi notat & commendat Fulgo. i. co. & Iaso. 2. col. nume. 5.
 Secundo & quidem subtiliter quia de iure antiquo Digestorū & Codicis quo fuit inuēta collatio, pater solus succedebat filio si erat suus & in potestate, exclusa matre & omnib⁹ alijs, nō iure hereditario sed iure patrio: quia occupat oīa bona eius iure peculij, mō essent bona pfectitia, modō aduentitia: quia omnia quæreban tur patri ratione patrie potestatis, modō essent bona castrensia vel quasi, modō profectitia vel aduentitia: tex. est formalis & expressus in. l. 2. ff. de castrensi peculio, & ibi glo. or. & commu. doctores antiqui: si verō filius erat emancipat⁹, similiter p̄ ei succedebat in oīb⁹ bonis exclusa matre & alijs psonis, si cōtracta fiducia eum emanciparet: si verō nō emanciparet cōtracta fiducia, succedebat de iure pretorio: postea vero decisum fuit, q̄ semper ceteris emancipatus cōtracta fiducia: tex. est i. l. 2. §. obijcit. ff. ad Tert. tex. in. l. si ad patrē. ff. de suis & legi. her. text. in. l. 2. C. ad Tert. text. in. l. si ab eo. C. de legi. hære. tex. in. l. si. C. de emanci. libe. tex. in. l. 4. C. de legi. tute. tex. in. §. p̄feruntur. Insti. ad Tertu. tex. in. §. si. Insti. de legi. agna. succe. si ergo solus pater succedit nec concurrat cum eo alia persona, sequit̄ q̄ nō reperitur cui debeat cōferre: neq; obstat q̄ hodie de iure nouo Codicis & Authēticorū ascēdētes succedūt descendētib⁹ iure hereditario; sicut e contra descendentes succedūt ascēdētibus, & pariter vocātur pater & mater, & post eos alij ascendentes qui sunt in pari gradu: tex. est in. l. 3. C. de bonis quæ libe. text. in. l. si. C. cōmu. de succe. tex. in. l. si. C. ad Tertullia. tex. in Auth. defuncto. eod. titu. text. in Authē. in successione. C. de suis & legi. libe. tex. in Authenti. de heredib. ab intesta. venienti. §. si igitur defunctus. colla. 9. & idem expressē disponit lex. 4. titu. 13. 6. par. clari⁹ & expressi⁹ lex 6. supra his legibus Tauri, quæ formaliter & genericē vult quōd ascendētes sint legitimi hæredes descendentiū ex testamēto & ab intestato, seruata gradus prærogatiua, sicut e contra: quia respondeo quod est verum & procedit respectu ipsius successione, & hereditatis, ordinis, & gradus. non verō quo ad qualitatem succedendi, quia inter eos non habet locum collatio, sicut nec de iure antiquo, licet inter descendētes bene habeat locū. Cōfirmatur, quia etiā hodie stante isto iure nouo & lege. 6. Tauri, inter ascēdētes non habet locū transmissio, nec repræsentatio, nec alia qualitates quæ dantur in descendentiibus, vt dixi in dicta. l. 6. Tauri, &

latius in materia successione.
 Secundo pro hac sententia & cōclusionem facit mea noua & subtilis ratio, quia quando pater vel ascendens donat vel tradit aliquid filio vel descendenti, tam ipse quam lex præsumit, quōd filius vel descendens naturaliter debet superui uere: imō hoc est votum & propositum parentum: & per consequens videtur dare vel solvere animo compensandi cum legitima quam ei debet in suis bonis: & non est intentio patris liberē & absolutē donare. Et confirmatur, quia quando alia præsumptio potest colligi non est præsumenda donatio, vt in. l. cum in debito. de proba. cum similibus, vnde merito filius vel descendens, tenetur conferre: sed quando filius vel descendens aliquid donat vel tradit patri vel ascendenti, non præsumit ipse nec lex q̄ filius donat or præmoriatur: & ideo non videtur sibi dare vel tradere animo cōpensandi cum legitima quam nō præsumit sibi obuenire: vnde merito non habet locum collatio, argumento tex. in. l. scripto. vers. si. ff. vnde liberi. cuius verba sunt, non sic parentibus liberorū vt liberis debetur hereditas: cum parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittat, liberos naturæ simul & parentum cōmune votum: text. in. l. cum ratio. ff. de bonis dam. tex. in. l. nam & si parentib⁹. ff. de inoffi. testa. tex. in. l. liberorū. ff. de verbo. signi. & in expresso istam sententiā & conclusionem, licet certē non sic fundatam nec declaratam, tenet Pe. de Be. per in Authen. ex testamento. C. de colla. pe. colum. in fine. C. in. l. si emancipati. eod. titu. fina. colum. & ibi Bal. 3. col. nu. 3. Paul. 2. col. nume. 2. Alex. ad. 2. col. nu. 5. Iaso. 5. colum. nu. 27. Philippus Decius 5. colū. nume. 8. Curtius. 6. colum. nume. 27. Roma. 2. colum. Lance. 2. colū. Bald. in. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. i. col. & sentit Barto. in. l. pater filium. ff. & colla. do. si. colum. versic. vltimo, nume. 8. vbi dicit quod solum inter descendentes habet locum collatio & non inter alios. Vitalis in suo tractatu, de colla. 2. qōne.
 Decimoquarto infero, quōd inter consanguineos collaterales non habet locum collatio, ita aperte probatur ex superioribus: & in expresso ita determinat gloss. singularis & ordinaria, in. l. i. C. de legi. hære. in gloss. si. & ibi notat & commendat Bal. Ange. Fulgo. Corneus, & Ioā. Fab. in Breuiario: & illam glossam reputat singu. Albe. in rub. ff. de colla. bono. 2. colū. in medio: reputat etiam singu. Iaso. in. l. si emancipati. C. de colla. 5. colum. nume. 27. & ibi tenet Cinius, fin. colū. penul. q. Bal. 3. colū. nume. 3. Paul. 2. col. nu. 2. Roma. 2. colū. nume. 6. Fulgo. si. col. Alexan.

Alexan. 2. col. nume. 4. Philippus Decius, 5. colū. nume. 7. & cōmu. alij docto. Barto. in dicta. l. pater filium. si. colum. vers. vltimo. num. 8.
 Decimoquinto infero, quōd inter extraneos succedētes ex testamēto non habet locū collatio per prædictam regulā, iura, & rationes in cōuincibiles, & similiter inter filios & extraneos simul in testamēto institutos cessat collatio: & in expresso ita tenet gloss. ord. in dic. l. si emancipati. C. de colla. in gl. 1. & ibi Bar. si. col. nu. 10. Albe. 1. col. Bal. 3. col. nu. 3. Ang. 2. col. Rom. 2. colū. nu. 5. Fulgo. si. col. Alex. 2. col. in medio. Pau. 2. col. nu. 2. Iaso. 5. colum. num. 25. Corn. 9. colū. Curtius. 5. colum. nu. 24. Philip. Decius. 4. colū. num. 7. gloss. in. l. si. C. commu. vtriusque iudi. in verbo omni modo. iuncto tex. & ibi cōmuniter docto. glo. in authen. de trien. & semi. §. il lud quoq; in verbo, omnino. colla. 3. & ibi Bart. & docto. idem etiā tenet Bar. in. l. pater filii. ff. de colla. dotis. si. colū. 5. quæstione.
 Quo ad quartam principale, scilicet quæ bona sint conferenda: dico, proponendo regulā & conclusionem generalem, quōd illa tatum bona conferuntur quæ sunt prouenta filio vel descendenti, de substantia eius ascendenti de cui⁹ successione tractatur: non verō de alia: & in expresso istam regulam & conclusionem ponit textus in. l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamē. in. l. in. ibi, si ex substantia eius profecta sit, de cuius hereditate agitur: & ibi cōmuniter docto. textus in. l. vt liberis. versic. vt in diuidendis. C. de collatio. cuius verba sunt, vt in diuidendis rebus ab intestato defuncti parentis, cuius de hereditate agitur, eadē dos vel ante nuptias donatio ex substantia eius profecta conferatur: & ibi cōmuniter doctores. Ex quo primo inferitur quod bona castrensia vel quasi, quæ filius acquirit in castris vel ex aliquo officio & salario publico, vel ex largitiōe & beneficio principis, cum reputetur castrense vel quasi, nō conferuntur: tex. est in. l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. text. in. l. filia. licet. C. de colla. tex. in. l. fina. C. de inoffi. testamē. tex. in. l. cum multa. C. de bonis quæ liberis. Ex quo subinfertur, quod illud quod pater vel ascendens dedit vel donauit filio eunti ad castra vel in seruicium & palatium Regis, non conferitur, cum reputetur castrense peculium: & in terminis ita probat tex. in. l. castrense peculium. ff. de castren. pecu. & tenet Barto. in. l. di. ca. l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 2. colū. Secundo inferitur & magis genetricē, quod bona aduentitia quæ filius ex proprio labore vel industria, vel ex alia qualibet persona acquirit;

non conferuntur: quia nō processerunt ex substantia eius de cuius successione tractatur: tex. est formalis & expressus, in. l. fina. C. de colla. cuius verba sunt, vt enim castrense peculium in commune conferre in hereditate diuidenda ex præci iuris autoritate minimē cogebatur: ita & alia res, quæ minimē parentibus acquiruntur, proprias liberis manere censemus: & ibi cōmuni. docto. superest igitur vt sola bona profectitia conferantur, quæ proueniunt ex propria substantia eius de cuius successione tractatur: & ex ista ratione dicuntur in hac materia profectitia: modō proueniant à patre vel eius linea, modo à matre vel eius linea. vt dicta. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. & dicta. l. vt liberis. de collatio.

Sed quia non omnia bona profectitia quæ proueniunt ex persona & substantia eius de cuius successione tractatur conferuntur, ideo adhuc oportet insistere & cognoscere quæ bona profectitia cōferantur, vnde dico quod sit secunda regula & cōclusio, quōd omnia illa conferuntur quæ in legitimam computantur: tex. est in. l. illud. C. de colla. quod declaro sic, nam de iure antiquo filius exheredatus, vel pro exheredato habitus cui minus legitima in testamento erat relicta, agebat querela inofficio: textus est in. l. cum queritur. C. de inoffi. testa. cum similibus. hodie tamen de iure nouo est inuentum & decisum, quōd si in testamento patris vel matris aliquid sit relicta filio, non possit rumpere vel annullare testamentum per querelam, vel contra tabulas, vel aliud iuris remediū sed debet agere ad supplementum contra hæredes scriptos, vt sibi suppleatur integra legitima, ac si in ea esset institutus: tex. est in. l. omni modo. C. de inoffi. testa. & ibi cōmu. docto. & tunc tenetur filius in prædicta legitima computare illa bona quæ habuit in vita à patre vel matre; de cuius successione tractatur, vt sibi non fiat aliud supplementum, modo dicit prædicta regula; quod omnia illa quæ computantur filio in legitima facta testamento vt excludat à querela, vel à iure agendi ad supplementum, tenetur cōferre si succedat ab intestato vel ex testamento, quando simpliciter fuit institutus: nisi in casibus in quibus cōtrarium reperiatur decisum: & iste est verus sensus & declaratio ad dictam regulam. Pulchrum tamen dubium est si pater vel mater instituat filium simpliciter in legitima, an teneatur cōferre ea quæ ab eis recepit in vita quæ aliàs de sui natura sunt conferenda: & videtur quod nō: quia pater vel mater videtur ei relinquere integram legitimam Ant. Go. in. l. Tau. N sine

sine eo quod teneatur aliquid conferre. Sed contrariū est dicendum, imò quod etiam hoc casu teneatur conferre: ita tenet singulariter & originaliter Iaco. de Aret. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solu. matr. & ibi moder. Bald. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. test. 2. col. nu. 6. Pau. de Cas. vbi reputat fing. in l. quoniam nouella. eod. titu. 1. col. & ibi Salic. fi. colū. & quæst. Iaso. 2. colum. num. 4.

12 Sed quia adhuc per istam regulam non perfecte cognoscimus particulariter & in specie que sint illa bona profectitia quæ cōferantur, ideo condescendo ad aliam particularem & magis specificam regulam & doctrinam: & dico sic quod aliqua est donatio ob causam necessariā, vtilem, vel piam: & filius vel descendēs recipiēs tenetur conferre, quia non videtur facta ex mera liberalitate, sed motus vel compulsus ex illa causa, & per consequens videtur facta animo compensandi: alia verò est donatio pura, mera & simplex, sine fomento alicuius causæ: & illa non conferitur, quia procedit ex mera & absoluta liberalitate, & non pendet ab aliqua alia causa, & per consequens non videtur facta animo compensandi: & in expresso istam regulam & conclusionem probat tex. in authentica. ex testamēto. C. de collationibus. cuius verba sunt, ex testamento & ab intestato cessat dotis & aliorum datorum collatio. ita demum si parens hoc designauit expressim ergo à contrario sensu, si parens nihil dixit, benefic collatio dotis & aliorum datorum: & in quantum dicitur tex. & aliorum datorum, debet intelligi similiū doti. s. ob causam quia, dicitur alius alia aliud, est repetitiua similium: vt est glo. iuncto tex. in l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis. & liberis. &c. in glossa finali. & ibi communiter doctores: ergo aperte colligitur ex illo textu. prædicta mea regula & conclusio, quod donata ob causam conferantur: & donationes simplices non probat etiam text. in l. prima. ff. de dona. cuius verba sunt, donationes quàm plures sunt dat aliquis ea mente vt statim veller accipiens fieri, nec villo casu ad se reuerti: & propter nullā aliam causam facit, quàm vt liberalitatē & munificentiam exerceat: hæc proprie donatio appellatur: tex. in l. cum multæ. versu. cu. fina. C. de dona. ante nuptias. cuius verba sunt fancimus itaque omnes licentiam habere donationes mulieribus dare propter dotis donationem, vt non simplices donationes, sed propter dotem & propter nuptias factæ: tex. melior ceteris in l. illud. in fine. C. de collatio. vbi habetur quod donatio simplex non conferitur

nisi in duobus casibus quos ibi ponit tex. ergo donatio ob causam regulariter conferitur: & in expresso istam regulam & conclusionem ponit Bald. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inofficio. testamento. fin. colum. num. 8. Iason. in l. quoniam nouella. eodem titulo. prima colum. nu. 3. Carolus Ruin. in l. in quartam. ff. ad legem Falcidiam. 12. colum. numer. 23. & ista est vera & concludens ratio, licet Petrus de Bella pert. in l. omnimodo. §. imputari. fin. colum. in fin. C. de inoffic. testa. dicat quod ratio est, quia prædictæ donationes ob causam, communiter continent magnam quātitatem, & sic partem hæreditariam: donationes vero simplices regulariter continent modicam quātitatem, & non partem hæreditatis.

13 Ex quibus resolutiue primo infero in materia quod dos data filia vel descendenti debet conferri, vt supra latè dictum est: iuxta quod tamen potest quæri, si res vel fundus fuit datus in dotem, & estimatus ea æstimatione quæ facit emptionem, an debeat conferri ipsa res, vel fundus, vel æstimatio: & videtur quod res vel fundus prout extat tēpore mortis, vt in l. ea demū & l. illud. C. de colla. sed teneo contrarium, imò quod solum æstimatio, modo valor fundi creuerit, modo non: quia illa tantum videtur data in dotem: argumēto. tex. in l. quoties. C. de iure dot. cum materia. & in l. æstimatæ. & in l. si æstimatis. ff. solu. matri.

Secundo infero quod donatio propter nuptias vel ante nuptias, vel sponsalitia largitas, vel arrha, quam pater vel mater dederit pro filio vel descendente, debet conferri: quia censetur donatio facta ob causam matrimonij, sicut ipsa dos: tex. est in l. vt liberis. C. de colla. tex. in l. illud. eodem. titulo. text. in l. illam eodem titulo. tex. in authentica. ex testamento. eodem. titulo. tex. in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testa.

14 Tertio infero, quod illud quod pater vel mater dederit pro filia vel descendente ingrediente religionem debet conferri: quia dicitur vera dos, & filia dicitur nupta Christo: & valet argumentum de matrimonio carnali ad spirituales: vt in cap. 2. de translatione episcopi. & in ca. in presentia. de probat. & in authentica. nisi rogati. C. ad trebellia. cum similibus. & in expresso ita tenet Barto. in l. prima. §. si parens. ff. si à paræ. quis sue. manu. Bald. ibi vbi valde commentatur in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testa. fi. colam. & quæstio. Ioan. de Imo. in l. in quartam. ff. ad legem Falcid. & ibi Pau. & Alexan. 2. colum. num. 24. Confirmatur, quia sicut pater tenetur filiam dotare, ita etiam tenetur dotem sibi dare

dare religionem intrando: ita notabiliter tenet Bald. in l. si. C. de dotis promissione & nuda. polli. tertia columna. numero quinto: & ibi alij doctores.

Item confirmatur, quia sicut bona subiecta re stitutioni possunt alienari ex causa dotis, ita possunt alienari pro dote vel assignatione quæ quis præstat vel promittit pro ingressu religionis: ita singular. Barto. in authentica. res quæ. C. commu. de lega. secund. colum. & ibi Bald. & commu. doctores.

15 Quarto infero, quod si pater donat & tradit aliquas vestes & ornamenta sponsæ vel vxori filij secundum qualitatem & conditionem eius, & secundum consuetudinem patriæ, cum talis donatio valeat & censetur ob causam matrimonij, & facta contemplatione filij tanquam si ipse filius donaret, modo soluto matrimonio debeant redere ad filium, modo debeant remanere penes sponsam vel vxorem per osculum, vel copulam, vel mortis confirmationem, secundum ea que notantur in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupill. & in l. cum plures. §. fina. ff. de administra. tuto. & in l. penultima. §. seruus. ff. solu. matri. & in l. 13. infra his legibus Tauri, quod tales vestes & ornamenta conferuntur ab ipso filio, cum eius causa & utilitate sit facta donatio: quod extendo etiam si prædictæ res sint iam consumptæ vel deterioratæ, quia conferitur æstimatio, quia videtur filius factus locupletior.

Quinto infero & quæro, an sumptus & expensas quas fecit pater tempore nuptiarum pro filio vel filia in conuiuio vel festiuitate nuptiarum teneatur filius vel filia conferre? & videtur quod sic: quia sunt factæ ob causam matrimonij sicut donationes præcedentes: sed teneo contrarium, imò quod non teneatur conferre, quia illi sumptus & impensæ pertinet ad ipsum patrem & eius honorem: argumento tex. iuncta glo. ordi. & comuni opinio. & in expresso ita tenet Barto. in l. 1. §. nec castrense. ff. de collatio. bono. 4. colum. numero. 9. Baldus in authentica. ex testamento. C. eodem titulo. penultima colum. num. 12. Vitalis Nemausensis in tracta. de colla. 22. quæst.

16 Sexto infero & quæro, an expensæ quas pater vel mater fecit & expendit pro filio in studio debeant conferri? & videtur quod sic.

Primo quia est donatio ob causam per quam pater vel mater mouetur ad donandum: non verò est simplex ex mera liberalitate procedens: ergo debeant conferri.

Secundo quia debitum ex causa dotis & causa

studij æquiparantur, vt tenet & fundat Barto. in l. 1. ff. solu. matr. in finalibus verbis: & ibi Bal. Angel. & communiter moderni, præcipue Iaf. fin. colum. Ex quo inferunt quod sicut valet donatio causa dotis, ita valet causa studij: ergo bene sequitur quod sicut vnā conferitur, conferatur alia.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum: imò quod prædictæ impensæ non conferuntur.

Primo quia sunt factæ pro alimentis, & alimenta non conferuntur, quia debentur filio ex necessitate: vt in l. si quis à liberis. ff. de liberis. agnosc. cum similibus.

Item etiam quia reperiuntur consumptæ tempore mortis patris, & non dicuntur extare, & per consequens non possunt conferri: argumēto tex. in l. ea demum. C. de colla.

Secundo quia donatum vel acquisitum causa studij & literarum censetur quasi castrense, vt in l. si. C. de inoffic. testamē. & ibi glo. ordin. & commu. opinio. sed castrensia vel quasi, non conferuntur: vt in l. 1. §. nec castrense. ff. de collatio. bono. & in l. si. C. de colla. ergo nec ista. & in expresso istam sententiam & conclusionem probat tex. singularis in l. quæ pater. ff. fami. herci. cuius verba sunt, quæ pater filio emancipato studiorum causa peregrè agenti subministravit, si non credendi animo pater misisse fuerit comprobatus, sed pietate debita ductus, in ratione portionis quæ ex defuncti bonis ad eundem filium pertinuit computari æquitas non patitur per quem ita tenet ibi glo. ordin. Odoffr. Bar. Albe. Bald. Flo. Fulgo. & communiter doctores & licet loquatur in emancipato, tamen eadem ratione vel maiori habet etiam locum in filio in potestate, & in eo qui nec est sui iuris nec emancipatus. vt filius vel descendens ex linea materna secundū eodē: & idem disponit lex quinta, titu. 15. 6. part. Quod tamen limita & intellige, præterquam si pater haberet apud se aliqua bona filij, consistentia in pecunia numerata ex castrensi peculio vel quasi, vel aduentitio, quia tunc de ea videtur mittere & erogare, argumento tex. in l. Nefenius. ff. de nego. gestis. vbi habetur quod si pater vel ascendēs præstitit alimentā filio vel descendenti, potest repetere si habet apud se aliqua bona eius: probat etiam tex. in l. fin. ff. de peti. hered. vbi habetur quod si pater fecit sumptus & impensas pro adipsenda dignitate filij, potest repetere si habet apud se hæreditatem pertinentem filio. Confirmatur etiam, quia cum pater sit legitimus administrator filij, in dubio videtur & Ant. Go. in ll. Tau. N 2 præsu-

presumitur facere administratorio nomine, vt in l. cum post. §. i. ff. de administr. tuto. & in l. si post mortem. ff. quando ex facto tutorum. nec obstat tex. in l. fina. C. de dotis promi. vbi quando pater dat vel promittit dotem filiae, intelligitur dare vel promittere de bonis proprijs, licet habeat apud se bona aduentitia filiae: quia debet intelligi in dote ad quam pater praecise & de necessitate tenebatur, & poterat cogi prestare, vt in l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum, secus vero in istis expensis factis in studio, quae ad eas pater non tenebatur, ideo in dubio praesumuntur datae de bonis filij: & si replices, alimenta tenetur pater vel ascendens de necessitate praestare vt in l. si quis a liberis. ff. de libe. agnosc. ergo licet habeat apud se bona filij, non debet excusari: quia respondeo quod non tenetur, quando filius habet de suo: ad dotem vero tenetur fauore publico, vt inueniat cui numerare possit: & in expresso ita tenet & declarat Barto. in l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bon. quarta colum. num. 8. idem Barto. in tracta. de duobus fratribus. quarta colum. num. 17. Bald. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testa. fin. colum. Floria. in l. quae pater. ff. fam. herc. i. colum. Bal. in cap. bonae memoriae. el. i. de postula. praes. fi. colum. Pal. Ru. in sua repe. fo. 91. secunda colum. num. quarto.

Aduertendum tamen quod in quantum Barto. & commu. docto. vbi supra tenet, quod ad hoc vt ista sententia & conclusio sit vera, oportet quod bona filij consistant in pecunia numerata, videtur falsum: & ego firmiter teneo contrarium, imò quod procedat & habeat locum in quibuscumque bonis.

Primo quia non est maior ratio, quod bona filij consistant in pecunia numerata, quam in rebus mobilibus vel immobilibus: quia utroque casu colligitur animus patris volentis de eis erogare. Secundo, quia tex. in l. si. ff. de peti. haere. expressè dicit quod sumptus vel expensas quas fecit pater pro dignitate filij adipiscenda, videtur & praesumitur fecisse de hereditate filij quam pater possidebat & administrabat, & cum ea velle commensurare: sed hereditas est quoddam ius vniuersale comprehendens bona mobilia & immobilia iura & actiones: vt in l. nihil aliud. ff. de verbo. signi. & in l. hereditas. ff. de regu. iur. cum similibus: ergo &c.

Secundo limita & intellige, praeterquam si pater, mater, vel ascendens tempore committit filio pecunias vel expensas in studio vel pro alia causa & dignitate consequenda, protestatus est quod mittebat & erogabat animo compu-

tandi, vel repetendi: vel alias per aliquam coeacturam hoc possit constare, vt quia scribebat in libro rationum, vel interueniat alia similis coeactura: quia tunc aperte videtur habere animum computandi & repetendi: ita probat tex. in dicta. l. quae pater filio. ff. fam. herc. i. vbi non credendi animo pater misisse fuerit comprobatus & ibi notat Barto. & communiter docto. Vnum tamen est quod impensae quas pater esset factururus domi in alimentis filij, non debent conferri, etiam si expressè vel tacite sit protestatus: quia cum in eis praecise sit debitor à l. & alias esset factururus, non debent conferri: argumento tex. in l. sed & si l. §. quod autem. el. segundo. in fin. ff. de peti. haere. vbi habetur quod licet bonae fidei possessor deducat de hereditate sumptus & expensas quas fecit, tamen non potest deducere eas quas fecisset, etiam si non esset haeres nec talis reputaret. Secundo, argumento etiam tex. in l. ex parte. ff. fam. herc. vbi habet quod si gerens negotium commune non plus expendit quam pro se & sua parte erat consumpturus, nihil repetit à quo haerede: quae ad hoc reputat singu. & vnicu. Albe. & notant cõiter alij docto. ibi.

Tertio argumento etiam tex. in l. castrense peculium. ff. de castren. pecu. vbi habet quod filius qui acquirit in castris aliqua bona, quae etiam si non militaret esset acquisiturus, non dicuntur castrensia.

Quarto, argumento etiam tex. iuncta sententia & doctrina Cini, Salic. & aliorum in l. quonia liber. C. de testibus. vbi dicunt quod licet pars quae producit testes extra domum suam teneatur eis ministrare sumptus & expensas alimentorum in eundo, stando, & redeundo, antequam pedem moueant: vt est ibi tex., tamen non debet ministrare eas quas testes domi facerent, etiam si alibi non ducerentur. Quinto argumento etiam tex. iuncta sententia Salic. & aliorum in l. non ignoret. C. de fruc. & liti. impen. vbi dicunt quod licet victus condemnentur in expensis, vt est ibi tex. in l. eum quem temere. ff. de iudi. & in l. prope randum. §. & si quidem. C. eod. titu. tamen non debet condemnari in his quas victor alias domi esset factururus, si non litigaret. Sexto argumento etiam tex. iuncta sententia & doctrina Bar. Alber. & commu. in l. i. §. si pupillis. ff. de tutel. & ratio. distra. vbi dicunt quod licet tutor vel curatos debet consequi à pupillo vel adulto & bonis eius sumptus & expensas litis & alimentorum, vt probat ibi tex., tamen non consequitur eas quas alias sine onere tutelae vel curae esset factururus: & idem probat tex. in l. à tutoribus. §. fin. ff. de adm. tut. & ibi notat & commendat Bar. Alber. & commu. docto. Faber. in §. i. In sti. de tutel. & in expresso

expresso istam sententiam & conclusionem, scilicet quod filius vel descendens non teneatur conferre sumptus vel expensas, quas in domo patris erat factururus, licet pater vel ascendens sit protestatus quando misit in studium: reperio quod tenet singulariter solus Christoph. in §. i. In sti. per quas perso. no. acqui. fin. colum. Nec obstat quod donatio vel traditio patris quae fit ob causam, confertur, vt supra dictum est: ergo filius conferat etiam alimenta quae in domo patris perciperet, modo pater protestetur, modo non: quia respondeo quod illud est verum, quoniam talis causa non est praecise obligatiua, sed voluntaria: secus vero quando est praecise obligatiua, vt nostro casu.

Nec iterum obstat si replices, quod datio vel traditio causa dotis confertur, licet sit praecisa & necessaria: quia respondeo quod excedit summam alimentorum, & insuper pater postea non tenetur alimentare, sed eximitur ab illo onere.

Nec iterum obstat, si dicas quod istae expensae & excessiua alimenta quae filius recepit in studio sunt consumpta & non extant tempore mortis patris: ergo non debent conferri etiam si pater contrarium sit protestatus: argumento textus in l. ea demum. C. de colla. quia respondeo quod illud debet intelligi, nisi ex consumptione filius sit factus locupletior, vt in nostro casu. Item adde quod praedicta debent intelligi quando pater esset protestatus tempore quo misit vel tradidit pecunias filio causa studij: secus vero si ex post facto, quia teneo quod non sufficeret respectu temporis praeteriti, sed tantum futuri, argumento tex. in l. illud. in fine. C. de colla. vbi habetur quod donatio quae non confertur, ita demum debet conferri quando pater protestatus est tempore factae donationis: de articulo infra suo loco latius & notabiliter ponam.

17 Praedicta tamen procedunt & habent locum in sumptibus & expensis datis filio in studio & consumptis: sed dubium est quid in sumptibus & expensis non consumptis sed extantibus tempore mortis patris vel matris, vt in libris: & breuiter & resolutiue comprehendendo omnia dicta Doctorum latissime loquentium in diuersis locis in hac materia, ista est communis doctrina & resolutio, quod si talis filius qui libros recepit factus est Doctor, vel Licenciatus, vel Aduocatus, vel publicam Repetitionem fecit, vel studium iam compleuit viuo patre vel matre: vel sit factus clericus etiam primae tonsurae, non debent conferri: quia iam censetur peculium quae si castrense, & habere qualitatem eius: argumē-

to tex. in l. i. §. nec castrense. ff. de colla. bonorum, tex. in l. castrense peculium. ff. de castren. pecu. tex. in l. si. C. de colla. tex. in l. i. C. de castren. pecu. lib. 2. tex. in l. fina. C. de inoffic. testamē.

Si vero nondum compleuit studium in vita patris vel matris, similiter non debent conferri: quia censetur donatio morte confirmata: si vero ante mortem & ante completum studium pater vel mater dixit quod conferantur, tunc bene debent conferri. Ex quo corollarie & comprehendens inferitur & deducitur, quod praedicti libri regulariter non debent conferri, nisi quando pater vel mater hoc dixit & voluit, in vita & ante completum studium: & in effectu istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 2. col. nu. 2. Bald. in auth. ex testamēto. C. de colla. 2. colu. num. 6. & ibi alij docto. Albe. in l. si donatione. eod. titu. pen. colum. & ibi Pau. si. quae st. Alex. 8. colu. nu. 19. Philip. Decius. 8. col. nu. 4. Iaso. in l. filij licet. eo. titu. per tres colunas: qui dicunt hanc esse communem opinionem. Bald. in l. i. ff. solu. matri. pen. colu. & ibi moderni. Albe. Paul. Cuna. & commu. docto. in l. donationes. §. pater. ff. de dona. Adde tamen quod in casu quo libri debent conferri debet intelligi aestimatio tantum habito respectu ad tempus diuisionis & collationis: non vero conferuntur ipsi libri, argumento tex. iuncta glo. in l. nepos Proculo. ff. de verbo. signi. & tenet Bal. in l. Macedoniani. C. ad Macedo. Sal. in l. filij cuius. C. fam. herc. Alex. in l. si donatione. C. de colla. Pau. in l. illud eodē titu. Iaso. in l. filij licet. eodem titu. & ibi communiter moderni.

Sed salua pace tantorum doctorum, ista sententia & longa distinctio in aliquibus videtur falsa & non tenenda: quia nullo iure probatur nec potest sciri quando filius compleuit studium, vt non. Item quia est donatio fauorabilis causa studij, vnde firmiter teneo quod indistincte talis donatio librorum non conferatur, nisi pater vel mater hoc dicit & voluit tempore donationis, sicut dictum est in alimentis: pro qua mea sententia & conclusione. facit text. notabilis & expressus in l. si filius familias. C. fam. herc. i. vbi habetur quod sicut peculium castrense dicitur illud quod pater tradit filio iam militi existenti in castris, vt in l. castrense peculium. ff. de castren. pecu. ita illud quod tradit filio eunti ad castra: & per illum tex. sic ponderatum in nostra quaestione tenet ibi Odoffr. idem Odoffr. in authen. ex testamento. eodē titu. 3. colu. in fin. idem Odoffr. in l. si donatione. eodem titu. i. col. Cimus in l. filij licet. eod. titu. quae st. glo. ordi. quae sic debet intelligi in l. quae pater filio. ff. fam. herc. i. Ant. Go. in l. Tau. N 3 glof.

glo. etiam ordi. in. l. filia cuius. C. eodē titu. & idem expresse probat & disponit lex. 5. tit. 15. 6. part. quæ expresse æquiparat libros & expēsas factas in studio: & simpliciter & indistincte dicit vtrunque non conferri.

18 Sediuxta prædicta se offert pulchrum & notabile dubium, an pater teneatur sumptus & expēsas, & omnia alia necessaria ministrare filio volenti studere, & ad hoc possit per filium cōpelli? Secundo, an eo casu quo filius missus est in studium, & de voluntate patris coepit studere, teneat pater perseverare & necessaria filio ministrare quo vsque perficiat studium? Tertio, an mortuo patre teneant fratres eiusq; cohæredes ad prædictos sumptus & expēsas, omniaq; necessaria: & breuiter & resolutiue respōdeo quo ad primū, q̄ pater nō tenet sumptus & expēsas ministrare filio violenti studere contra voluntatem patris, nisi tantū in disciplina grammatiali, si filius stabilis sit & aptus ad hoc: quæ est quasi necessaria & ad omnia fere cōmunis & generalissimā alia verō scientia non tenet: quo ad secundū dico q̄ pater qui misit filium in studium, non tenetur perseverare & alimenta & alia necessaria sibi ministrare: quia ad illud onus & officiū nullo iure tenetur: & licet teneatur alimenta præstare, tamē intelligitur in domo propria & nō alibi: quæ ratione similiter dico, q̄ mortuo patre nō tenentur alij fratres eiusq; cohæredes prædictos sumptus & expēsas ministrare, quia cū pater non teneatur, similiter nec eius hæredes, argumēto tex. in. l. de bonis. §. nō solum. ff. de Carbo. edicto. tex. in. l. qui filium. ff. vbi pupi. educa. debe. tex. in. l. et si filiū ff. de mune. & hono. tex. in. l. si filia aliā, si vni. §. idem scribit. ff. fami. herci. & in effectu ita tenet Bar. in. l. de bonis. §. nō solum. ff. de Carbo. edicto. idem Barto. in. l. §. nec castrense. ff. de colla. bono. penul. colum. num. 12. idem Barto. in tracta. de duo. fra. penul. col. 3. quæst. Bald. in l. omni modo. §. imputari. C. de inoffic. testam. fin. colū. idem Bald. in. l. filia cuius. C. fami. her. 5. colum. nu. 12. 4. q. Salic. & alij docto. in. l. Macedoniani. C. ad Macedo. Iaso. in. l. quidam cū filium. ff. de verbo. obliga. 12. colū. nume. 33. moder. in. l. si donatione. C. de colla.

19 Septimo infero & quæro, si pater vel mater expedit vel soluit aliquid pro filio pro redimento cum ab hostibus, an conferatur: & breuiter dico quod: nō quia videtur soluisse ex affectione & pietate, & non animo repetendi: text. est in. l. liber captus. C. de capti. & postlimi. reuer. & ibi commu. docto. & per illum tex. ita tenet Barto. in. l. Stichus. ff. de pecu. lega. si. colū. An-

gel. de Perusio, in. l. in quartam. ff. ad. l. Falc. 4. colū. nu. 6. Bald. in authē. ex testamento. C. de colla. 6. colum. num. 12.

20 Octauo infero & quæro, si pater vel mater soluit pro filio poenam pecuniariam in qua fuit cōdemnatus propter maleficium, an teneatur conferre: & dicendum est quod non: quia videtur solutum causa pietatis, præterquam si soluisse ex necessitate, quia esset fideiussor: vel nisi filius haberet bona aduentitia in quibus pater esset legitimus administrator, quia de eis videtur soluisse: argumēto tex. in. l. C. de neg. gestis. tex. in. l. liber captus. C. de capti. & postlimi. reuer. tex. in. l. is qui. ff. de nego. gestis. tex. in. l. Nefenius. eodē titu. tex. in. l. post mortē ff. quando ex facto tuto. tex. in. l. cum post. ff. de administ. tuto. & in expresse ita tenet Barto. in. l. Stichus. ff. de pecu. lega. 1. colū. nu. 2. Bald. in authē. ex testamēto. C. de colla. 6. col. nu. 13. Ange. de Are. in. §. actiones autē de puculo. Instit. de actio. 4. col. nu. 10. & hanc dicit magis cōmuni. opi. Alex. in. l. in quartā. ff. ad. l. Falc. 12. co. nu. 23.

21 Nono infero & quæro, an militia quam pater vel mater emit filio vel æstimatio eius debeat conferri: & breuiter & resolutiue dico, qd militia in materia nostra est dignitas seu quoddam officium publicū, ex quo aliquod commodum annuatim percipitur: vt in. l. Lucius. la. 1. ff. de lega. 2. & in. l. fideicommissa. §. si seruo. ff. de lega. 3. & in. l. penul. §. penul. eodem titulo. & in. l. finali. C. de pigno. & in authentica de exci. & intro. re. §. optimum. collatione quinta. & vtrōque doctores. quo præsupposito dico, quod aut quaritur, an ipsa militia seu officium conferatur: & dico quod non: quia est quoddam ius merè personale & indiuisibile, & nō cōsistit in patrimonio, nec principaliter respicit commodum pecuniarū, vt probant prædicta iura, aut quaritur an æstimatio, precium, & valor, ipsius militiæ cōferatur: & hoc casu distinguo: aut militia est talis quæ non potest vendi nec ad hæredes transmitti, & non cōfertur: tex. est in. l. 1. §. sed an id. ff. de colla. bono. cuius verba sunt, sed an id quod dignitatis nomine à patre datū est vel debetur, conferre quis in cōmune cogatur videamus: & ait Papinianus, libr. 13. quæstionū, non esse cogendum: aut militia est talis quæ potest vendi & ad hæredes transmitti: aut venditū licet non transmitti: aut transmitti tantū, licet non vendi: & tunc conferatur, tex. est in. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testamē. cuius verba sunt, imputari & cætera, eodē quod talis militia sit vt vendatur, vel mortuo militate certa pecunia ad eius hæredes perueniat: tex. in. l.

in. l. illud. C. de colla. & vtrōque doctores.

Ex quo sub infero, quod si pater vel mater aliquid expendit pro filio pro adipiscenda dignitate Episcopatus, vel Canonatus, vel præbendæ ecclesiasticæ, vel doctoratus, vel simili dignitate, nō conferatur: quia talis dignitas seu militia nec potest vendi, nec ad hæredes transmitti: Item sub infero, quod si pater vel mater dedit & cōcessit filio aliquā rem vel fundū, vt possit ordinari ad titulum sui patrimonij, non conferatur: quia reputatur quasi castrense: & sicut dignitas ipsa non conferatur: ita nec ista res vel fundus, occasione eius data & cōcessa: argumēto tex. in. l. castrense peculium. ff. de castren. pecul. tex. notabilis in l. sacrosanctæ. C. de episc. & cle: Item sub infero, quod si pater vel mater aliquid expendit pro filio, pro habendo officio Decurionatus, vel scriptoriae, vel Tabellionatus, vel simili officio, conferatur: quia de generali cōsuetudine potest vendi, saltem de licetia principis, quæ faciliter solet cōcedi: & ex hoc dicitur alienabile, argumēto tex. in. l. apud Iulianum. §. fina. ff. de lega. 1. & in terminis ita tenet Pau. de Castr. in. l. omni modo. §. imputari. C. de inoffic. testamē. in fine. & ibi Iaso. idem Iaso. in. l. illud. C. de colla. 3. colum. num. 6. Ripa. in. l. in quartā ff. ad. l. Falc. num. 163.

Item sub infero, quod si in aliqua ciuitate vel loco custodia carceris, pondus, statera, vel simile officium reperitur q̄ possit vendi, nō tamē transmittit: vel transmitti: licet nō vendi illud conferatur. Item sub infero, quod si pater vel mater precio vel pecunia habuit feudum à principe pro se & descendentes suis, & dedit & tradidit alicui filio suo, conferatur: quia est transmissibile, licet nō alienabile: argumēto tex. in. ca. imperialē, de pro. feu. alie. per Fedē. & in. l. si quis in sacris. C. de proximi. sacro. scri. libr. 12.

Item sub infero, quod si pater vel mater accepit fundū in emphyteusimā pro certo precio & pecunia, & dedit & cōcessit alicui filio, æstimatio & valor eius debet conferri, deducta pensione & onere quod annuatim persoluitur: quia potest transmitti, licet non vendi: & in effectu istā sententiā & resolutionem cum aliquibus superioribus exemplis, licet certē nō sic declarata, nec isto ordine & stylo, tenet Barto. in. l. 1. §. nec castrense ff. de colla. bono. 2. colū. nu. 4. per. 2. col. vsq; ad numerū. 8. Bald. in. l. omnimodo. §. imputari. C. de inoffic. testamē. 1. & 2. col. & ibi Salic. Petr. de Bella. per. Cinus, Iaco. Bu. Ang. Paulus. Iaso. & cō. moder. in. l. illud infra isto tit. Item adde quod in casibus superioribus in qui-

bus militia vel officium cōfertur, debet extendi etiam si gratis & precibus suis pater vel mater illud habuit & acquisiuit: quia etiam tunc tenetur filius conferre, quia ab ipso patre vtrū matre videtur prouentum: ita singula determinat Petr. de Bel. per. in. dict. §. imputari. 2. col. & ibi Cinus in. fin. & Pau. de Cast.

22 Item adde quod in casibus in quibus militia vtrū officium conferatur, debet intelligi facta æstimatio eius, tempore mortis patris vel matris: de cuius successione tractatur: nō verō tempore quo fuit quæsitata: ita probat tex. formalis & expressus. in. l. illud. C. de colla. & ibi cōmuniter doctores: quod ego intelligo quando ipsa militia est tradita & donata, & agitur de ipsa militia conferenda & valore eius: secus verō si tantū certa pecunia est tradita & donata pro habenda militia, & agitur de ipsa pecunia conferenda: quia illa tantū conferatur, & non valor & æstimatio ipsius militiae tempore mortis: & postquam cogitavi repēti quod ita tenet & declarat solus Iaso. in. l. illud. C. de colla. 2. col. nu. 5.

23 Decimo infero & quæro, si pater vel mater fecit filio aliquam donationē propter benemeritā, an teneatur eam conferre: & breuiter & resolutiue dico quod non: quia potius cōfertur debiti solutio quam donatio, & per consequens videtur facta filio tanquam extraneo: argumēto tex. in. l. quod aut. §. si vir. ff. de dona. inter virum & vxor. tex. in. ca. relatum. el. 2. de testa. tex. in. l. filia cuius. C. fami. her. iuncta glo. ordi. in. l. si donatione. C. de colla. glo. ordi. in. l. si parens. C. de inoffic. testa. Quod tamen intellige quando merita sunt condigna & æquivalentia donationi, vel sunt talia quæ commodo pecuniario æstimari non possunt: nō verō sufficeret quod sint obsequialia, ad quæ ipse filius tenetur: tex. est not. in. l. si pater. §. 1. ff. de dona. Item adde quod talia benemerita debent probari per filium, non autem sufficeret confessio patris vel matris, dicentis ea recepisse etiā cum iuramento: quia agitur de præiudicio aliorum filiorum quibus non potest præiudicare in legitima, licet hoc casu valeret donatio & confessio patris tanquam donatio simplex, salua & deducta legitima aliorum: argumēto tex. in. l. qui testamentum. ff. de proba. tex. in. l. si forte. ff. de castren. pecu. tex. in. l. nec adiecit. ff. p. so. cio. tex. in. l. si vero. §. idem Papinianus. ff. mandati. tex. in. l. Lucius. la. 2. §. quisquis. ff. de leg. 2. tex. in. l. Lucius. §. Sempronius. de lega. 3. tex. in. l. cum quis decedens. §. Titia. eodem titulo. tex. in. l. qui vxori. ff. de auro & argen. lega. tex. in. l. Aurelius. §. si. ff. de libera. lega. tex. in. l. 2. C. de falc. Ant. Go. in. l. Tau. N 4 causa.

causa adiecta. lega. & utrobique docto. & in effe-
ctu istam sententiam & resolutionem in hoc ar-
ticulo ponit glo. ord. in. l. si donatione. C. de col-
la. & ibi comu. docto. Ex quibus infertur nota-
bilis doctrina & conclusio, quod confessio fa-
cta ab eo qui liberè actum vel contractum vel
dispositionem non potest facere propter qua-
litate personæ vel præiudicium tertij, est nul-
la vel suspecta, & ei non statur nisi verè & reali-
ter probetur illud quod continetur in confes-
sione, & necessariò requirat pro validitate eius:
& in expresso istam doctrinam & conclusio-
nem ponit Bar. in. l. si fortè. ff. de castre. pec. idè
Bar. in. l. per diuersas. C. manda. idem Bar. in au-
then. si quis in aliquo documto. C. de ædendo
idem Bar. in. l. sciendum. ff. de verbo. obli. 2. col-
nu. 3. & 4. & ibi comu. docto. idem Bar. per tex.
ibi in. l. doli clausula. §. diuersum. ff. de noua.
& sic ex prædictis habes, quod in hoc ista do-
natio remuneratoria est priuilegiata, vt nò cõ-
feratur. Confirmatur etiam, quia in pluribus
alijs est priuilegiata: Primò quia licet donatio-
ne excedit quingetos solidos, requirat infinua-
tionem, vt in. l. sancimus. & in. l. pen. C. de don-
tamen donatio remuneratoria non: tex. est iu-
sta glo. singu. & ord. in. l. Aquilius Regulus. ff.
de dona. & ibi notat Albe. Paul. Imo. & com-
muniter doctores.
Secundo quia licet donatio semel perfecta pos-
sit reuocari per superuenientem ingratitudinẽ
vt in. l. fin. C. de reuo. dona. tamen ista donatio
remuneratoria nò: tex. est in. l. si pater. §. i. ff. de
dona. & ibi comuniter doctores.
Tertio quia licet donatio iam perfecta reuocetur
per superuenientiam liberorũ, vt in. l. si vn-
quã. C. de reuo. dona. tamen ista donatio remu-
neratoria non reuocatur: ita singula. tenet An-
gel. & alij docto. ibi. & Tiraquel. in repetitione
illius legis: & ego dixi latius in materia donatio-
num: & alia & plura priuilegia huius donatiõis
remuneratoriæ vide singul. & melius quàm ali-
bi per Iaso. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. 10
colũ. cum sequentibus eundem Iaso. in. l. frater
à fratre. ff. de condit. inde. 21. col. Pala. Ru. in sua
repetitione. fol. 29. Tiraquellum in repetitio. di-
cta. l. si vnquã. C. de reuoc. dona. in verbo, do-
natione largitus.
24 Vndecimo infero & quæro, an lucrum quod
filius acquisiuit de bonis patris vel matris con-
feratur: in quo articulo, omisis pluribus & di-
uerfis opinionibus, quas ponit glo. ordi. in. l. cū
oportet. C. de bon. quæ lib. & ibi docto. & alijs
locis dico, quod ista est verior & æquior opinio
quod si filius totum lucrum acquisiuit ex pe-

cutia & patrimonio patris absque opera & la-
bore suo, quia pecuniam mutuauit, vel posuit
apud camporem, vel mercatorẽ, vel aliter po-
test constare: tunc illud lucrum est profectiũ,
& venit diuidendum inter omnes fratres: si ve-
ro filius totum lucrum acquisiuit ex opera &
industria sua, & labore proprio, & hoc potest
constare: tunc illud lucrum est aduentitium,
& sibi soli quæritur: & non venit conferendũ
net diuidendum cum fratribus: si vero sumus
in dubio, quia non potest constare, an sit quæ-
situm ex ipsa pecunia & substantia patris, an
ex opera, industria, & labore filij, tunc dimidia
pars huius lucri attribuitur pecuniæ & substan-
tiæ patris: alia vero dimidia attribuitur perso-
næ filij, & eius labori, & industria: argumento
tex. in. l. i. C. pro socio. text. in. l. si non fuerit. ff.
eodẽ titu. tex. in. §. i. Insti. de societate. & utrobi-
que glo. & comu. docto. vbi habetur quod pòt
contrahilicita societas, vt vnus ponat pecuniã
& capitale, & alius operam & industriam &
tunc omne lucrũ equaliter diuiditur inter eos,
& dimidia pars attribuitur pecuniæ & forti ca-
pitali, & alia pars dimidia attribuitur operæ &
industria: & in expresso isto fundamento & ra-
tione istam sententiam & conclusionem tenet
Bar. in. l. prima. §. nec castrense. ff. de colla. bon-
3. col. num. 5. idem Bar. in. l. illud. ff. de colla. idè
Bart. in. l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis.
idem Bar. in tracta. de duobus fratribus. 1. colũ.
& quæst. Pau. & alij docto. in dicta. l. illud. C. de
colla. & ibi Iaso. notabiliter & melius quàm ali-
bi. 3. col. nu. 7. & secundum hanc distinctionem
intellige. l. 3. titu. 15. 6. part. Ex quo subinfertur,
quod si filius gubernat bona patris, & ipse so-
lus habet curam & administrationem bonorũ
patris & patrimoniij eius, fortè quia pater est se-
nex & decrepitæ ætatis, & alij filij sunt mino-
res, q̄ mortuo patre pòt petere salariũ pro tali
gestione & administratione, quod habebit præ-
cipuum in diuisione: quia si aliquid acquirit cū
pecunia patris, lucrum & cõmodum consequi-
tur, vel totum, vel partem secundum distinctio-
nem superiorem: ergo hoc casu aliquod salariũ
percipiet pro sua labore, opera, & administra-
tione, arbitrio iudicis moderandum, quod ve-
risimiliter daretur extraneo negotiorum ge-
stori: & illud erit aduentitium & præcipuum
filij. Confirmatur etiam ex sententia & deci-
sione tex. iuncta gl. si. quæ non est alibi in. l. ex-
cepto. C. de locato & conducto. secundum Bal-
& docto. ibi. & in terminis ita tenet solus Fulgo-
sius in dicta. l. illud. C. de colla. 2. colũ. nu. 3. &
reputat singulare & quotidianum. & alibi non
reperiri

reperiri Iaso. 4. col. nu. 8. licet ipse reprobet Ful-
gosum, & teneat cõtrarium, nihil iuridicum al-
legando: sed teneo opinionem Fulgosi, quia a-
pertè fundatur ex superiorib⁹, & videtur æqua
& iusta, & ita practicarem. Secundo, & à fortio-
ri subinfertur, quod si filius aliquid acquirit a-
liunde de suo labore & persona, vt quia seruit
alteri, & est famulus eius, & quolibet anno vel
mense consequitur salarium vel mercedem, q̄
illud non venit conferendum nec diuidendum:
sed debet habere præcipuum tanquam aduen-
titium, licet viuente patre ei pertineat vsufru-
ctus: argumento tex. in dicta. l. cum oportet.
Duodecimo infero & quæro, quid de rebus du-
bijs, si filius quæsiuit aliqua bona viuente pa-
tre, & illa habet & possidet post mortem eius, &
non potest constare ex cuius bonis vel perso-
na acquisiuit, an præsumant quæsitæ ex sub-
stantia patris, & eius contemplatione vt confe-
rantur, an ex industria & persona propria vt
non conferantur: & respondeo quod glossa or-
dinaria in. l. cum oportet. C. de bonis quæ libe-
ris in glossa magna, in fin. tenet, quod ex qua-
litate personarum & patrimoniij hoc est præsu-
mendum: sed vera & communis opinio est, q̄ il-
la glossa & eius conclusio procedat, quando fi-
lius administrabat bona patris: secus vero si
nò administrabat, sed seorsum habitabat: quia
in dubio præsumuntur aduentitia: & non de-
bent conferri: ita tenet ibi Bald. & magis com-
muni docto. Bart. in dicto tracta. de duo. fra. 2.
col. nu. 4. Doctores in. l. filiarum cui⁹. C. fami. herc.
& in. l. si. C. de colla.
25 Decimo tertio infero & quæro, si filius non ges-
sit negotia patris, nec aliquid acquisiuit ex pecu-
nia & substantia eius, sed res patris dilapidauit
& consumpsit, vel viuo patre pecunias vel alias
res surripuit & furatus est, an mortuo patre ex
testamento vel ab intestato teneatur iste filius
eas conferre? & videtur quod non: argumento
tex. in. l. & puto. §. sed si dolo. ff. fami. herc. & in
l. procul. ff. de proba. & in. l. omni. modo. C. de
inoffi. testa. & in. l. si. C. de reuo. dona. Sed vera
resolutio est, quod si filius erat emancipatus te-
netur cõferre, vel soluere, & restituere: quia con-
tra eum est nata actio, & competit patri & hæ-
redibus eius: argumento tex. in. l. si quis vxori.
§. i. ff. de furtis. si vero filius erat in potestate nò
fuit nata actio, sed tantum obligatio naturalis
ad restituendum: argumento tex. in. l. serui & fi-
lij. ff. de furtis. vnde alij fratres & hæredes pote-
runt consequi remedio compensationis vel re-
tentionis, argumento tex. cum materia in. l. fra-
ter à fratre. ff. de cond. indeb. & in. l. quod natu-

ra. eod. tit. & in. l. 3. §. si pupillus. ff. de nego. gest.
& in expresso ita tenet Bal. post Guil. in. l. filiarum
cuius. C. fami. herc. pe. col. nu. 18. & ibi Salic. pe.
colũ. 7. q. Bald. in Authen. ex testamento. C. de
colla. in fin. & in Authen. quod locum. 1. col. eo:
titu. Pala. Ru. vbi valde commendat in sua repe-
titione, fol. 61. 4. col.
26 Decimo quarto infero & quæro, si pater dona-
uit & tradidit filio in potestate simpliciter ali-
quam rem vel quantitatem, nulla causa posita
vel adiecta, an teneatur conferre? & magistrali-
ter & resolutiue dico quod non: quia talis do-
natio simplex non valet propter impedimen-
tum patre potestatis, sed confirmatur morte,
præcedente traditione in vita: vt in. l. Papinia-
nus iuncta glo. & comu. opin. ff. de dona. inter
vi. & vxor. & in. l. donationes quas parentes. C.
eod. titu. & in. l. 2. C. de inoffi. dona. & in Authen.
vnde si parens. C. de inoffi. testam. & in. l. 2. C. si
quis alteri vel sibi. & in. l. siue emancipatis. C. de
dona. & utrobique docto. & dixi latius suo loco,
& habet vim relicti & vltimæ voluntatis: vt in. l.
in donationibus. C. ad legem Falc. quæ non est
alibi secundum Paul. ibi. & legata vel relicta fi-
lio in testamento vel codicillis non conferun-
tur, vt in. l. à patre. C. de colla. cuius verba sunt:
à patre verbis precarijs in codicillis relictum ex-
tero iure capiens filia, ad collationem dotis vr-
geri non potest: vnde merito non cõfertur per
regulam & doctrinam supra positam. Nec ob-
stat tex. de iure nouo in Authen. ex testamto.
C. de colla. vbi habetur quod ita demum cessat
collatio dotis & aliorum datorum si pater hoc
dixit expresse: ergo nihil dicendo nec protestan-
do semper habet locum collatio, quia ille textus
debet intelligi in donationibus ob causam si-
milibus doti. quia dictio, alius alia aliud, est re-
petitiua similium: vt in. l. si fugitiui. C. de seruis
fugitiuis. & ibi glo. or. & comu. docto. text. in
l. plures apochis. C. de fide instrum. text. iuncta
glossa in. l. per diuersas. C. mandati. & dictio, ora-
tio, vel sermo copulatus recipit interpretatio-
nem & proprietatem sui copulati vel adiuncti
argumento tex. in. l. si. §. cui dulcia. ff. de vino,
tri. & oleo le. & in. l. Seia. §. Caio. ff. de fun. instr.
Quod intellige præterquam in duobus casibus:
Primus est quando pater dixit expresse, quod
talis donatio conferatur. Secundus est quado
emerge in æqualitas inter filios: quia alius fili⁹
vel filia habet dotem vel aliquam donationem
conferendam, quia tunc iste qui habet donatio-
nem simplicem tenetur eam conferre: text. est
notabilis & expressus in. l. illud. vers. ad hoc. C.
de colla. & ibi comu. docto. & idem disponit
N 5 l. 4. tit.

l.4. titu. 6. par. Et adde quod ista sententia & conclusio debet intelligi in donatione simplici morte confirmata, & similiter in donatione simplici quæ statim valet facta à patre filio in potestate, in casibus in quibus valere potest, ut quæ fit cum iuramento, vel ex alijs causis ex quibus statim efficitur valida: si vero talis donatio simplex fiat à patre filio emancipato, bene conferatur: quia statim valet absq; confirmatione per mortem: text. est in l. vt liberis. versic. fina. C. de colla. eius verba sunt, emancipatis videlicet liberis vtriusq; sexus pro tenore precedentium ll. ea quæ in ipsa emancipatione à parentibus suis, vt affolet fieri, consequuntur: vel post etià emancipationem ab eisdem acquirerint collaturis: si vero talis donatio simplex est facta à matre, vel ab ascendente ex linea matris filio, vel filia, vel descendenti, licet statim valet, quia cessat impedimentum patriæ potestatis, tamen non conferatur nisi in prædictis duobus casibus: scilicet quando mater vel ascendens expressè dixerit vel emergerit in æqualitas: text. in dicta. l. illud. versic. ad hoc. C. de colla. qui loquitur tam in patre, quàm in matre & alijs ascendentibus ex vtraq; linea. Et si queras quæ potest esse ratio per quã emancipatus tenetur conferre simplicem donationem, filius vero vel filia respectu matris non tenetur illam conferre: respondeo quod de iure antiquo civili filius emancipatus non succedebat, sed postea de iure prætorio fuit cognitus & admissus: vnde in recompensam in iuriam tenetur conferre. Vel aliter & secundo potest esse ratio, quia filius emancipatus magis participat de natura filiorum in potestate; quia in eo remanent reliquæ patriæ potestatis & iuratis, & sic tenetur conferre, vt filius in potestate qui tenetur conferre quado donatio statim valet: sed filius respectu matris nec est suus nec emancipatus, & participat de natura extraneorum qui sunt in collatione remoti. & in effectu istam sententiam & resolutionem ponit Bar. in dicta. l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 4. col. versic. quandoq; dat pater filio simpliciter. Cinus singu. & melius quàm alibi in Authen. ex testamento. C. de colla. l. q. post Dinum quem ipse refert & allegat: & ibi Barto. Albe. Bald. r. oppo. per. 3. colum. Pau. Ange. Roma. Alexand. Iaso. & commu. moderni.

27 Adde tamen quod in casibus in quibus ista donatio simplex facta à patre, vel matre, vel eius linea, quæ statim valet licet debeat conferri, quado persona quæ donauit hoc dixit & protestata, est tamen oportet & requiritur quod dicat & protestetur tempore ipso donationis factæ:

non vero postea ex interuallo: quia iam esset quæsitum ius parti, & non posset ab eo auferri: ita probat singulariter text. in dict. l. illud. C. de colla. in finalibus verbis. ibi, nisi huiusmodi legem donator tempore donationis suæ indulgentiæ imposuerit: & ad hoc notat & commendat ibi Odo. Pet. Cinus, Iaco. Butri. Bart. Albe. Bal. Pau. Salic. & commu. docto. facit etiam text. in l. quoties. ff. so. ma. tex. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vx. actio. tex. in l. item Labeo. versic. sed etiam: & versic. sed pone. ff. fami. herc. tex. in l. 1. in fine. ff. de solu. text. in l. licet. C. qui po. in pig. ha. text. in l. perfecta. donatio. C. de dona. quæ sub modo. text. in l. 1. §. si quis simpliciter. versic. adijcitur. ff. de verbo. obliga. text. in l. duos. §. 1. ff. de duobus reis. si vero ista donatio simplex fiat à patre filio in potestate, quando statim non valet, sed morte venit confirmanda, poterit pater quocunq; tempore vsq; ad mortem dicere & protestari, vt conferatur.

28 Aduertendum tamen quod videtur quod talis donatio simplex in dubio videatur data vel tradita pro legitima: & per consequens veniat conferenda, argumento text. singu. in l. cū quo. de peculio. §. fin. ff. ad. l. Falc. vbi habetur quod si testator in vita simpliciter dedit hæredi tantum, quantum sibi competeret pro quarta Falcidiae, & postea distribuat reliqua bona in legatis, non potest detrahere Falcidiam: cuius verba sunt, sapius euentū ne emolumentum eius legis hæres consequatur: nam si centum aureorum dominus, viginti quinque alicui dedisset, & eum institueret hæredem & dodrantem legauerit, nihil aliud sub occasione legis Falcidiae interuenire potest: quia vnus videtur hæredi futuro prouidere: quem text. in sua principali decisione summe notat & commendat ibi Bar. Albe. & commu. docto. quia notabiliter respondet, quod ille text. & eius dispositio non obstat: quia ibi testator expressè dedit & donauit ea mente vt in quartam falcidiae computetur: non vero alias: & ita tenet ibi Dinus, Alberi. & antiqui: ergo in nostro casu donatio simplex ita demum conferatur quando pater dixit expressè. Sed certe iste intellectus non placet, quia ibi non apparet testatorem dixisse quod computetur in quarta falcidiae: vnde aliter & secundo respondeo, quod ibi testator simpliciter tradidit, vnde in dubio videtur dare & soluere pro quarta falcidiae: secus vero si expressè donaret per verba apta & congrua donationis: quia tunc præcipua habetur, & non computatur in quarta falcidiae: ita tenet ibi Bar. idem Bar. in l. 1. §. si parens. ff. si à pa. quis sue. manu. Ex quo inferatur,

tur, quod in casu & questione nostra, si pater simpliciter traderet rem vel pecuniam filio, tenetur eam conferre: si vero expressè donauit, confirmatur morte, & præcipua habetur, & non conferatur: sed similiter iste intellectus non placet, quia in dicto. §. fin. non constat quod testator simpliciter tradidit vel donauit: vnde textus & notabiliter respondet, quod in dicto. §. si. testator in vita tradidit hæredi tantum quantum erat quarta falcidiae, & ex hoc præsumptio maxima inducitur quod in dubio voluit computare in prædicta quarta: secus vero si minus vel plus daret: ex quo deducitur & inferitur quod idem esset in legitima filij, nam si pater vel mater simpliciter traderet vel donaret filio tantum quantum valet legitima sua debet conferri: alias si minus vel plus traderet vel donaret, non deberet conferri: ita probat text. qui sic debet intelligi in dicto. §. si. text. in l. Papi. §. si quis mortis. ff. de inoffi. testa. text. in l. si quando. §. & generaliter. C. eod. titu. & in expresso ita tenet & declarat singu. Ange. de Pe. & Ioan. de Imo. in dict. l. cum quo, de peculio. §. fin. ff. ad. l. Falc.

29 Decimo quinto iuxta prædicta notabiliter quero, si pater remittat filio in potestate vsum fructum bonorum aduentitiorum, an teneatur filius omnes fructus perceptos vel commodum & estimationem eorum conferre: & breuiter & resolutiue teneo quod non, etiam si fructus sint extantes, vel ex eis sit factus locupletior: quia ista proprie non est donatio sed quædam remissio, & refutatio, & abdicatio iuris patri competentis: quæ statim valet non spectata mortis confirmatione nec præcedente aliqua traditione in vita: & non possunt alij filij vel hæredes patris aliquid petere vel vendicare: ita probat text. singu. & vnicus in l. cum oportet. §. fin. autem. C. de bonis quæ liber. cuius verba sunt, si autem res sibi memorato modo acquisitas parens noluerit retinere, sed apud filium, vel filiam, vel deinceps personas reliquerit, nullam post obitum eius licentiam habeant hæredes eundem vsum fructum, vel quod ex hoc ad filium peruenit sibi vendicare, sed quasi diuturna donatione in filium celebranda, ista causa intelligatur, vt eundem vsum fructum post obitum patris ipse lucratur: & illum text. in sua principali decisione reputat singu. & vnicus Bald. ibi: quem legit in §. præcedente. & summe notant & commendat ceteri doctores. idem Bald. in §. cum autem. eiusdem legis. glo. or. in l. 2. C. de inoffi. dona. & ibi Bal. & commu. docto. glo. or. in l. si longius. §. si lius fa. ff. de iudi. & ibi Bart. & commu. docto. idem Bar. in l. frater à fratre. ff. de condi. indeb.

pen. col. in fine. Vitalis Nemaufensis in tracta. de colla. 8. q. Quod extendit, modo remittat ius vsum fructus, modo ipsos fructus. Itæ modo remittat in perpetuum respectu futuri temporis, modo simpliciter quia semper censetur esse generica & vniversalis remissio pro toto tpe futuro: argumeto text. in l. Lucius. ff. de fun. in stru. text. in l. gregge. ff. de legat. & in l. peculium. ff. de legat. 2. ita tenet Bal. in Authen. excipitur. C. de bonis quæ liberis. fin. col. & q. quem sequuntur alij doctores: Quod limita & intellige quando expressè donaret vel remitteret: secus si tacite permitteret filio percipere fructus quia tantum valebit donatio pro illo tempore quo tacuit & permisit: non vero alias: ita Pau. ibi, in dicto. §. fin. autem. argumento illius text. in quantum dicit, sed quasi diurna donatione in filium celebranda; quasi dicat quod videtur facta donatio tantum de die in diem. Confirmatur etiam, quia præsumptio & acquisitio quæ resultat ex patientia non plus se extendit quàm ipse patientia se extendit: argumeto text. in l. 1. §. Iulianus. ff. de iuri. acti. q; priua. Et in expresso per illum text. cum ratione, quod prædicti fructus vel commodum eorum non conferantur, tenet Bal. in Authen. ex testamento. C. de colla. 4. col. in fine. & ibi Philippus Decius. a. col. nu. 1. Angel. de Peru. in dicto. §. fin. autem. licet Iaso teneat contrarium in dicta Authen. ex testamento. l. col. nu. 2. motus ex regula quæ habet, quod donatio que statim valet regulariter debet conferri. Sed certe non obstat quia in nostro casu & questione expressè reperitur dispositum quod non conferatur vt in dicto. §. fin. autem. Confirmatur etiam primo per text. nota. in proposito, in l. si sponsus. §. si maritus. ff. de dona. inter vi. & vxor. vbi habetur quod licet donatio inter maritum & vxorem non valeat, tamen potest vnus favore alterius remittere & repudiare hæreditatem vel legatum sibi relictum, vt veniat & acquiratur alteri qui forte substitutus est, vel successor ab intestato: Secundo confirmatur per text. in l. qui autem. ff. de his quæ in fraud. credi. vbi habetur quod debitor potest remittere & repudiare hæreditatem vel legatum sibi relictum in fraudem creditorum: quia non diminuit patrimonium suum, sed desinit acquirere. Tertio confirmatur per text. singu. & subtilem in l. 4. ff. de iure doti. vbi habetur quod remissio vsum fructus adeo valet & est firma, quod statim quæritur & consolidatur cum proprietate, & iudicatur vna & eadem res, & non quid distinctum ab ea ergo sicut proprietatis bonorum aduentitiorum non conferatur: ita

tur, ita nec usufructus ei consolidatus: quia in materia collationis tantum debent conferri bona proprie habita ab hereditate eius, de cuius successione tractat: vt in l. vt liberis. C. de colla. & in l. quoniam nouella. C. de inoffi. testam. Et sic ex praedictis patet resolutiue, quod donatio simplex facta à patre vel matre vel ei⁹ linea, non conferitur, praeterquam in tribus casibus. Primus est quando donator hoc dixit & voluit expresse. Secundus est quando emergit inaequalitas, quia alius habet quod conferat. Tertius est quando pater vel mater tantundem donasset filio, quantum esset sua legitima. Hodie autem de iure Regio indistincte talis donatio simplex facta à patre filio in potestate, vel emancipato vel à matre, vel eius linea non conferitur: sed praecipua habetur & in ea videtur filius meliorat⁹, dum tamen non excedat tertium & quintum bonorum licet emergat inaequalitas, & alius filius habeat quid conferendum: ita expresse disponit lex. 26. supra his. l. Tauri: & iste est eius verus sensus & intellectus. Nec obstat lex. 29. in eisdem legibus Tauri, quae expresse dicit quod dos & donatio propter nuptias & aliae donationes conferuntur, quia debet intelligi de similibus donationibus, scilicet ob causam: non autem de simplicibus: argumento text. in Auth. ex testamento. C. de colla. iuncta communi sententia & resolutione, de qua supra, & in terminis ita tenet & declarat Rode. Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testam. fol. 91. 3. colum.

30 Palchrum tamen dubium est circa praedictam legem. 26. Tauri, si talis donatio simplex prius computetur & conferatur in legitima, vt in residuo tantum videatur filius melioratus, an vero tota donatio computetur, & conferatur in tertio & quinto, vt censeatur melioratus in ea: & vltra hoc habeat etiam legitimam: & reperio quod solus doctor Pala. Ruui. in sua repetitione. c. per vestras. de dona. inter vi. & vxo. fol. 96. 3. col. verfic. intellige. etiam tenet, quod prius & ante omnia computetur & conferatur in ipsa legitima: quia in dubio magis videtur pater vel mater debitum soluere quam donare: ergo cum legitima filij sit quasi debita, prius videtur eam soluere: & subdit, quod sic intellexit ipse & alij auditores regales illam legem quando eam cōdiderūt. Sed salua eius pace ego firmiter teneo contrariū, imo quod talis donatio simplex nullo modo computetur nec cōferatur, sed sit praecipua, & in ea tota videatur filius melioratus, & in super habeat legitimam: quia sicut de iure communi donatio simplex facta à patre filio

in potestate morte confirmata, vel à matre, vel eius linea non conferebatur, vt supra dictum est: ita hodie praedicta lex Tauri quod vult indistincte talis donatio facta à patre filio in potestate, vel emancipato: vel à matre, vel eius linea non conferatur. Et pro hac mea sententia & conclusione pondero singulariter & subtiliter illam legem. 26. multipliciter. Primo in quantum dicit quod modo pater vel mater donec in vltima voluntate, modo in contractu inter viuos, videtur filium meliorare: sed relicta in vltima voluntate sunt praecipua & non conferuntur: ergo similiter ista donatio cum in hac lege quo ad hoc aequiparentur. Secundo in quantum dicit illa. l. quod licet pater vel mater nihil dicat, censeatur filius melioratus: sed melioratio est extra legitimam & habetur praecipua & non conferitur: ergo nec ista donatio simplex loco eius surrogata. Tertio in quantum illa lex in fine dicit, quod si est donatio magna, valeat in tertio & quinto & in legitima: ergo ab ordine literae aperte colligitur, quod prius censeatur filius melioratus in tertio & postea in quinto, & in super si donatio excedat tertium & quintum, habeat legitimam: ergo nullo modo prius debet censeari donatio facta pro legitima. Quarto in quantum dicit illa lex quod donatio facta filio intelligatur melioratio in tertio & quinto, vt ei vel alteri non possit fieri melioratio, nisi in residuo tertij & quinti: ergo si prius esset computanda & soluenda legitima, bene posset alteri fieri melioratio. Quinto & singulariter, quia ita demum donatio simplex quam pater facit computatur in legitima & videtur facta pro legitima, quando eadem quantitas & summa est data, vt est text. singularis secundum verum intellectum in dict. l. cum quo. de peculio. §. si. ff. ad. l. Falc. & supra conclusum est: & certe istud teneo pro firma veritate, & ita practicarem iudicando & consulendo: & contrarium tenentes deciperentur: & in effectu ita videtur tenere Rode. Sua. in sua repetitione. l. quoniam in prioribus. fol. 90. 3. col. verfic. & sunt haec notanda, &c.

Item etiam ex praedicta. l. 26. Tauri videtur pulchre & subtiliter inferendū, quod hodie omnis donatio simplex facta filio in potestate, statim valeat & teneat sine eo quod confirmetur morte, si interueniat traditio & postea nō possit reuocari: & similiter donatio simplex nulla interueniente traditione cōfirmetur morte, licet ante possit reuocari: quia praedicta lex. 26. dicit, quod talis donatio habet vim meliorationis, sed melioratio est valida & perfecta cum traditione, & non

& non eget confirmatione: si vero fiat sine traditione valet & confirmatur morte, sed potest ante per patrem reuocari, vt aperte disponit lex 17. Tauri: ergo hodie quilibet donatio simplex fortiter eadem vim & naturam meliorationis. Sed teneo contrarium, imo quod debet intelligi & regulari secundū dispositionem iuris communis. Nec obstat praedicta lex. 26. Tauri, quia debet intelligi quod post mortem patris, & sic postquam iam donatio simplex est valida & perfecta habeat vim meliorationis, vt non conferatur: sicut nec ipsa melioratio conferitur, & non fiat in hoc distinctio illa quae de iure communi in collatione fiebat, vt supra proxime dixi & probaui.

31 Quo ad quantum principale, scilicet quae requirantur ad hoc vt habeat locum collatio, dico, quod requiruntur sequentia. Primum requisitum est, quod ille qui petit collationem, & ille à quo petitur, sint de liberis & descendantibus illius de cuius hereditate agitur. Ex quo sequitur quod inter collaterales, vel ascendentes, vel extraneos non habet locum collatio, vt late dixi supra in. 3. q. principali: imo quod magis est, ad hoc vt inter liberos descendentes habeat locum collatio requiritur, quod veniant ad successionem tanquam liberi, ex primo capite: nō vero tanquam agnati vel cognati, ex. 2. vel. 3. capite: iuxta dispositionem text. in. l. 1. §. sed videndum. ff. de succe. edic. quia tunc reputarentur collaterales qui in hac materia collationum repelluntur: & in expresse isto fundamento & ratione ita tenet Bald. in. l. si emancipati. C. de colla. 3. col. nume. 3. quod est notabile, & subtile: & idem tenet ibi Aretinus fin. col. in fin. Alexan. 3. col. Philippus Decius. 6. col. qui dicit hanc esse magis communem opinionem.

Sed aduertendum quod cōtrarium videtur de iure verius: imo quod inter eos habeat locū collatio, modo succedant tanquam liberi, modo succedant tanquam agnati vel cognati. Primo quia ex quocunque capite velint succedere, tractantur vt filij, & succedunt tanquam sui, & habent tempus anni concessum filiis & descendantibus ad petendam successionem, vt in. l. 1. §. largius. ff. de succe. edic. & in. l. pen. §. filius. ff. quis ordo in bono. posse. serue. & in. l. de bonis. §. 1. ff. de Carbo. edic. Secundo quia eadem ratio collationis militat hoc casu, quando succedunt ex. 2. vel. 3. capite tanquam agnati vel cognati, sicut in alio quando succedunt ex primo tanquam liberi: scilicet ratio inuidiae & discordiae euitandae inter fratres: & ex his fundamentis istam sententiam & conclusionem contra communem

tenet Fulgo. in dicta. l. si emancipati. fi. col. Roma. 9. col. nu. 24. Iaso. licet non se firmet. 7. colū. nu. 30. Curtius. 7. col. nu. 28. & ista videtur mihi magis vera & iuridica opinio.

Secundum requisitū est, quod tales descendentes succedant titulo vniuersali, non particulari legati vel fideicommissi, quia tunc possent habere legatum vel fideicommissum: & non tenerentur conferre dotem vel donationem quam receperunt à patre vel matre in vita, quia non succedit tanquam haeres, sed tanquam extraneus: text. est in. l. à patre. C. de colla. cuius verba sunt, à patre verbis precarijs in codicillis relicto, extero iure capiens filia, ad collationem dotis vrgeri non potest: & ibi glo. or. & commu. docto. text. notabilis & expfessus in. l. si pater pro filia. ff. de collatione dotis: cuius verba sunt, si pater pro filia dotem promiserit, deinde exheredatæ, vel emancipatæ, & praeteritæ legatū dederit, habebit filia etiam dotem praecipuam & legatā. Quod intellige nisi ex tali donatione & legato resultaret inofficiosa donatio, quia tunc residuum teneretur restituere: vt in Auth. vnde si parens. C. de inoffi. testa. & in. l. & per totum. C. de inoffi. dona.

Tertiū requisitum est, quod bona quae petuntur conferri processerint de patrimonio illius, de cuius hereditate & successione tractat, text. est in. l. vt liberis. C. de colla. in fi. ibi, vt in diuidendis rebus ab intestato defuncti parentis, cuius de hereditate agitur, eadem dos vel ante nuptias donatio ex substantia eius profecta, cōferatur: & ibi commu. docto.

Quartum requisitum est, quod illud quod petitur conferri sit acquisitum in vita eius de cuius successione tractatur: secus si post mortem, vt legatum, vel fideicommissum, vel donatio causa mortis, vel donatio quae morte confirmatur: text. est in. l. filiam cum fratribus. C. de colla.

Quintum requisitū est, quod liberi descendentes inter quo sagitur de collatione fiēda sint tales quibus debeatur legitima, vt supra dixi, in. 3. q. principali.

32 Sextum requisitum est, quod filius vel descendens qui debet conferre velit succedere: quia alias si vult se abstinere & renunciare successioni patris, vel matris, vel ascendens, non tenetur conferre: sed potest retinere quod est sibi datum, & si quid est promissum poterit petere: text. est in. l. fina. ff. de colla. dotis. cuius verba sunt, fuit quaestio, an si sua haeres filia patri cum fratribus contenta dote abstineat se bonis, compellatur eam conferre? & diuus Marcus rescripsit, non compelli abstinentem se ab heredi-

hereditate patris: ergo non tantum data apud maritum remanebunt, sed ex promissa exigentur etiam à fratribus: & ibi notat & commendat Dinus, Barto. Albe. & commu. docto. antiqui: text. in l. 2. §. si tres. ff. de colla. bono. text. in l. ex causa donationis. C. fami. herc. & ibi notat Bal. Salic. & communiter doctores: & istam regulam & doctrinam ponit Bald. in l. si emancipati. C. de colla. in finalibus verbis: & ibi Iaso. pen. col. nu. 35. Philippus Decius antepe. col. nu. 11. & communiter moderni.

33 Quod intellige quando donatio quæ venit conferenda non est inofficiosa: secus vero si sit inofficiosa, & tangat legitimam aliorum filiorum: & hodie in nostro regno excederet legitimam ipsius recipientis, & tertium & quintum bonorum patris vel matris: quia tunc licet vellet se abstinere, & renunciare successioni eorum, teneatur restituere illud residuum quod tangit legitimam aliorum filiorum: text. est in Authen. vnde si parens. C. de inoffi. testa. text. in l. 2. & per totum. C. de inoffi. dona. & vtrobiq; docto. tradit etiam plene Bart. in l. Titia. §. Imperator. ff. de lega. 2. & in expresso in materia nostra ita tenet Bal. in l. si emancipati. C. de colla. in finalibus verbis. & ibi communiter moderni, & idem disponit lex. 4. titu. 15. 6. par.

34 Aduertendum tamen quod hoc procedit clare & absq; dubio in donatione mere lucrativa: sed pulchrum & subtile dubium est quid in dote, si pater vel mater dedit filiam immensam & inofficiosam dotem, quæ excedat tertium & quintum, & legitimam ipsius filia dotata, & tangat legitimam aliorum filiorum: an talis filia dotata teneatur restituere illud residuum quod tangit legitimam aliorum filiorum, licet velit se abstinere à successione parum? & certe si loquimur matrimonio iam soluto, talis filia dotata vel eius hæres tenetur restituere: quia postquam est reuerfa ad filiam habet ex causa lucrativa, vt in l. Mæuia. §. fin. in fin. & ibi gloss. ord. & communi. docto. ff. solu. matri. si vero loquimur constante matrimonio, tunc est maximum dubium & procedit quæstio nostra & videtur quod non teneatur filia nec maritus eius illud residuum, nec aliquam partem in qua dos est inofficiosa, restituere.

Primo quia constante matrimonio dos pertinet marito ex causa onerosa, vt in l. pro oneribus. C. de iure doti. & in l. ex promissione. ff. de acti. & obliga. & constat quod pater vel mater vel quilibet debitor potest bona sua aliena re titulo oneroso, etiam in fraudem filiorum vel creditorum, quando recipiens non partici-

pauit de fraude: text. est in l. fina. ff. de his qui in fraudem credi. text. in l. pe. C. de reuocan. his quæ in frau. cred. gesta sunt. text. in l. si in fi. si quid in frau. patro. text. gloss. ord. & communiter doctores in §. item si quis in fraudem: Institu. de actiõni.

Secundo & in expresso facit text. in l. fina. §. si à socero. ff. de his quæ in frau. cred. vbi habetur quod si pater vel mater in fraudem creditorum dotauit filiam, non possunt creditores reuocare illam dotem & aliam actionem constante matrimonio, nisi maritus participauerit de fraude: per quem text. dicebat ibi singulariter Bar. qd si pater vel mater dotauit filiam spuriam & incapacem, non potest fiscus auferre vel confiscare prædictam dotem constante matrimonio: & ibi sequitur & commendat Angel. Cuna. & alij docto. & in expresso in nostra quæstione tenet docto. de Segura in repetitio. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulga. & pupil. l. 2. fol. 3. colum. versi. præmitte. cum pluribus sequentibus: scilicet quod constante matrimonio non teneatur maritus dotem in officiosam vel partem eius restituere. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imo quod pars dotis quæ est inofficiosa restituatur alijs filijs, etiam constante matrimonio. Primo per prædicta iura superiora, quæ disponunt quod filius vel filia qui vult se abstinere ab hereditate patris vel matris, teneatur illud quod immensum est sibi donatum in præiudicium legitimæ aliorum, eis restituere. Secundo & in specie per text. singu. & expressum in l. vnica. C. de inoffic. dotibus. maxime secundum secundam lecturam veram & comu. approbatam: vbi dicit quod sicut donatio mera & pura reuocatur quando est inofficiosa in fraudem legitimæ filiorum: ita etiam quando est inofficiosa dos: & licet text. non dicat nec aperiat an intelligatur constante matrimonio, vel eo soluto: tamen cum text. & doctores loquantur simpliciter & indistincte, vtroq; casu debet intelligi: & in expresso quod etiam ille text. intelligatur & procedat constante matrimonio, tenet ibi Paul. de Cast. 2. colum. & tenet singu. Pala. Ruui. in sua repe. c. per vestras. fol. 96. 2. col. nu. 6. vbi refert, quod cum iste casus accidisset in Cancellaria Regia, fuit valde dubius: sed ita iudicauit ipse & alij auditores. Pro qua sententia & conclusione est hodie ista nostra lex. 29. in ll. Tauri, quæ expresse hoc disponit: & si quæras, quæ potest esse ratio quare creditores veri non reuocant alienata per debitores titulo oneroso, nisi vterque participet de fraude, tam debitor

debitor qui recipiens: filij vero reuocant dotem inofficiosam, etiam fraude mariti non interueniente nec probata: potest responderi, quod titulus dotis non est ita onerosus sicut alius titulus: quia in alio titulo emens vel recipiens dedit verum pretium loco rei, & transfuit in patrimoniū alienatis, quod non est in dote. Vel aliter & secundo potest responderi, quod creditoris indistincte reuocatur in totum, & si agitur de maiori præiudicio: ideo requiritur quod vterq; participet de fraude, filij vero reuocant quatenus tangit legitimam eorum. Vel aliter, & tertio potest responderi, quod filij habent ius in re in bonis patris, vel matris & debent habere legitimam in ipsis rebus, substantia, & patrimonio eorum vt in l. scimus. §. repletionem. C. de inoff. test. vnde merito tanquam reales: cōditores possunt reuocare immensam donatū vel datum pro dote alij vero creditores sunt mere personales, respectu personæ non respectu bono ideo non ita faciliter reuocant.

35 Circa prædicta tamen cadit singulare & necessarium dubium, quod tempus inspiciatur ad hoc vt donatio vel dos data filio vel filia à patre vel matre dicatur inofficiosa? & certe articulus est valde dubius, & non bene decifus de iure communi: & in eo maxime insudauit & magno labore & studio illum reddam clarissimum: & breuiter & resolutiue dico, quod tam de iure communi quam regio debet inspici tempus mortis ipsius patris vel matris: quia legitima debetur filijs habito respectu ad bona quæ pater vel mater habet tempore mortis & non alio: text. est in l. cum quaeritur. C. de inoffi. testa. text. in Authen. nouissima. eod. titu. text. in l. scimus. §. repletionem. eod. tit. text. in l. etiam. §. si patronus. ff. de bonis libe. text. in l. si patronum ex debita. §. si. eod. tit. text. in l. fin. ff. si quid in frau. patro. text. in Authen. de nuptijs. §. quia vero hæc. colla. 4. text. in l. 1. §. si impuberi. ff. de colla. bono. Ex quo in terminis nostris notabiliter infero, quod si tempore facta donationis donatio fuit inofficiosa, & postea non crescunt bona & facultates patris vel matris, illa donatio reuocabitur habito respectu ad tempus mortis, computando bona quæ erant tempore donationis, vt fiat eorum vnus cumulus: & valebit donatio in quinto bonorum si fuit facta extraneo: vel in tertio & quinto & legitima si fuit facta filio vel descendentibus: & residuum erit legitima aliorum: ita probat text. formalis & expressus in Authen. vnde & si parens. C. de inoffi. testa. cuius verba sunt, vnde & si parens in quendam liberorum vel in quosdam fecit immensam donationem, quisque tantum ferat ex hereditate nomine falcidia,

quantum poterat ante donationem deberi: & ibi notat & commendat Paul. de Cast. & comm. docto. text. in l. 1. & per totum. C. de inoff. don. Confirmatur ratione, quia alias si ita non fieret cumulus & computatio, semper possent parentes de fraudare filios in vita, si tantum ex bonis quæ habet tempore mortis deberetur.

Secundo infero, quod si donatio non fuit inofficiosa tempore quo fuit facta, sed postea diminuitur patrimoniū patris vel matris, debet haberi consideratio ad bona quæ habebat tempore donationis & etiam tempore mortis, & fieri eorum vnus cumulus: & tunc valebit in eo in quo non reditur inofficiosa, vltra vero non: sicut diximus in superiori casu: & in expresso ita tenet Petrus de Be. per. in l. 1. C. de inoffi. don. si. col. & q. & ibi Mar. quem refert Cinus in §. q. & ista opinio videtur mihi pura veritas: licet contrarium in hoc tenebat glo. ord. in dict. l. 1. C. de inoffi. don. in glo. magna, prope finem. 9. q. & ibi Cinus. 3. col. 5. q. & cum hac opi. gloss. transitibi. Bart. Albe. & Iaco. But. in fine. & eam expresse tenet & approbat Bald. 4. col. 5. q. Pau. de Cast. pe. col. Salic. pen. col. 5. q. mo. in hac tantum ratione, quia prædicta donatio à principio fuit valida, iusta, & perfecta: vnde ex post facto retractari non potest, argumento text. in l. perfecta donatio. C. de don. quæ sub mo. & ista sententia & con. Pet. de Be. per. hodie approbatur: & confirmatur per istam nostram. l. 29. in finalibus verbis: quæ est æquifirma & iuridica attestis superioribus.

Tertio infero, quod si donatio tempore quo fuit facta, fuit inofficiosa, sed postea creuit bona & facultates donatoris taliter quod habito respectu ad tempus donationis & ad tempus mortis facti vnus acceruo & cumulo, non resultat inofficiosa, valet & tenet & non debet retractari: & in expisso ita tenet glo. or. in d. l. 1. C. de inoffi. do. in glo. mag. 8. q. & ibi Cinus. 3. col. 4. q. Bal. 4. col. 6. q. Salic. pe. col. 4. q. Pau. pe. col. & communiter alij docto. & istud idem vult & disponit etiam nostra lex. 29. in quantum dicit quod inspiciatur tempus mortis. Aduertendum tamen, quod omnia ista habet locum in donatione mere lucrativa: sed in dote idem erat dicendum de iure cōargumento text. in l. vnica. C. de inoffi. doti. iuncto titulo præcedenti de inoffi. dona. Sed hodie nostra lex. 29. Tauri expresse vult quod maritus eligat, vt inspiciatur tempus dotis data, vel tempus mortis: & ratio fundamentalis potest esse, quia titulus dotis non est mere lucrativus, sed onerosus: vt in l. pro oneribus. C. de iure doti. cum similibus.

Item etiã iuxta prædicta quæro, si pater vel mater dedit filio vel filia dotem, vel donationem propter

propter nuptias, & talis filius vel filia conferat: an filius melioratus habeat & deducet meliorationem de prædicta dote & donatione propter nuptias iam vnita & incorporata in bonis & patrimonio defuncti: vel solum habeat eam de alijs bonis, non vero de dote & donatione, quæ fuit adducta ad collationem: & dico quod l. 23. supra eod. expresse decidit quod nõ: & ista est eius verus sensus.

36 Quo ad sextum & vltimum principale. scilicet qualiter & quibus remedijs sit conferendum? breuiter & resolutiue respondeo, quod vno de tribus modis: Primo modo per liberationem, quando illud quod debet conferri est promissum, sed nõ traditum nec solutum: text. est in l. 2. C. de colla. & ibi glo. or. & commu. docto.

Secundo modo in mediũ adducendo, quando illud quod debet conferri est traditum & solutum: text. est in l. filia dotem. C. de coll. & ibi glo. ord. & commu. docto.

Tertio modo tantũ minus accipiendo, quã illud quod debet conferri est traditum & solutum: sed nõ est in potestate conferre debentis, vt quia maritus possidet dotẽ datam filia: text. est in l. dotis quidem. petitiõ. C. de colla. & ibi glo. ord. & com. doct. & in expresso istã doctrinã & resolutionẽ ponit notabiliter Bar. vbi valde comendat in dicta. l. dotis quidem petitiõ. C. de colla. & ibi Bal. Pau. Salic. & commu. moderni. idẽ Bart. in l. 15. filiam. ff. de colla. doris idẽ Barto. in l. pater filium. ff. col. & q. eod. titu. idẽ Barto. in Auth. de trien. & semis. §. illud quoq; in fin. colla. Petrus de Bella per. in Authen. ex testamẽto. C. de colla. 3. col. in fine. C. in l. si emancipati. cod. titu. 2. col. 7. q.

37 Item adde pro complemento materiae, quod ius conferendi transit ad hæredes actiue: quia mortuo hæredẽ qui poterat petere collationẽ post aditam hæreditatẽ, vel eo casu quæ hæreditas non adita transmittitur, possunt hæredes eius petere collationem; sicut hæres defunctus poterat: text. est in l. 1. §. ibidẽ. ff. de colla. bono. text. in l. si maritus. C. de colla. & ibi com. docto. & similiter trãsit ad hæredes passiuẽ: quia mortuo eo qui tenebatur conferre, tenebitur etiã heres eius: text. est in l. 2. ff. de colla. bono. & ibi no. Bart. & com. docto. Confirmatur, quia sicut hæreditas ipsã transmittit, eodẽ modo ius & qualitas eius.

Secundo confirmatur, quia ex persona hæredis conditio obligationis non mutatur, vt in l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obliga. Tertio, quia ius petendi supplementum legitimæ transmittitur: quia fit ipso iure per legem, & reputatur ius iam quæsitum, & petitiõ venit ad executionem iuris iam

quæ sit. argumento text. in l. scimus. C. de inoff. testa. & ibi docto. præcipue Salic. Quarto quia ius accrescendi transmittitur, vt in l. si ex pluribus. ff. de suis & legi. hære. & in l. qui patri. ff. de acqui. hære. Quinto quia ius detrahendi quartam Trebellianicam & Falcidiam, transmittitur ad hæredes, vt in l. Marcellus. §. si. ff. ad Trebell. & in l. quanquam. C. ad l. Fal. Sexto quia ius petendi restitutionem, transit ad hæredes, vt in l. non solum. ff. de in integrum restitutione.

38 Sed quia materia nostra maximã habet cõmunẽ cum comparatione quæ fit in legitima filiorum, quæ post collationem inuenta fuit à iure, vt patet ex nouis legibus de ea loquentibus, maximẽ ex lege, quoniam nouella. C. de inoff. testa. iuncta lege, vt liberis. C. de coll. & ex lege, omnimodo. §. imputari. C. de inoff. testa. & ex lege, si quando. §. & generaliter. eod. titu. & ibi notant doctores: & notat & declarat Paul. de Cast. in l. illud. C. de colla. 1. col. licet de iure antiquo etiam sit inuenta in quarta falcidia quæ debetur hæredi in instituto iure institutionis, vt in l. in quartam. ff. ad legem Falcid. & similiter inueniatur in legitima filiorum, quãdo expresse pater vel ascendens dixit, quod datum vel donatum in vita cõputetur in legitima, vt in l. si non mortis. ff. de inoff. testa. ideo volo hos terminos, differentias, & effectus declarare: & magistraliter & resolutiue dico, quod computatio est alicuius rei vel quãtitatis donatæ in legitimã vel partẽ eius assumptio: & fit tantum in casibus sequentibus. Primus est quando de iure antiquo ante Iustinianum pater vel mater, vel ascendens relinqueret filio vel descendenti minus quã sit legitima, quo casu filius vel descendens agebat querelam inoff. testa. vt in l. conuenitur. C. de inoff. testa. nam tunc tenebatur computare in sua legitima bona sibi à patre donata in vita, vt excluderetur à querela. Secundus casus est, quã hodie de iure nouo post Iustinianum pater relinqueret filio titulo institutionis minus quã sit legitima, quo casu agit ad supplementum, vt in l. omni modo. C. de inoff. testa. nam hodie non agit, si potest integra legitimã solui & repleri ex bonis sibi donatis à pãre, vel matre, vel ascendente in vita quia illa tenebatur computare in prædicta legitima, & excluderetur à iure agendi ad supplementum.

Tertius casus est, quã filius simpliciter sit institutus à patre vel matre in sua legitima: quia similiter tunc computabit in ea bona sibi donata à patre vel matre in vita, & si sufficiat ad legitimã mihi plus petere poterit: si vero non sufficiant, petet residuũ virtute testamẽti & institutionis.

Quartus

Quartus casus est, quando filius esset exheredatus cum expressione legitimæ cause, quæ tamẽ postea nõ fuit probata, quo casu filius poterit agere querela ad rãpendũ testamẽti: sed tunc tenetur filius cõputare in sua legitima, bona sibi donata à patre vel matre in vita, vt excludatur à querela in totum vel in parte recepta.

Quintus casus est, quando pater vel mater instituat filium vel filiam hæredem in dote vel in donatione sibi facta, quæ de iure debet imputari, nam valet institutio licet sit proprium patrimonium filij vel filia, & non patris vel matris: vt est glo. no. & or. & ibi com. opin. in l. 3. §. sed vtrum. ff. de mino. in glo. si. & si talis dos vel donatio sufficit ad legitimã, nõ poterit aliquid aliud petere: si verò nõ sufficeret, agere ad supplementũ: secus verò si esset institutus in re propria ipsius filij vel filia: quia tunc testamẽtũ esset nullũ, tanq; si in aliquo non esset institutus, & censet oĩno præteritus, & non ageret ad supplementũ.

Sextus casus est, quando filius vel filia esset institutus vniuersaliter, & grauatus de restituenda hæreditate alteri: quia licet possit detrahere legitimã in qua non potuit grauari, tã in ea tenetur computare dotem & prædictam donationem receptam: & in effectu istam sententiã & resolutionẽ probat text. in l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. text. in l. omnimodo. §. imputari. eo. titu. text. in l. vt liberis. C. de collat. text. in l. illud. eod. titu. text. in l. si non mortis. ff. de inoff. testa. & ponit singulariter & melius quã alibi Pau. de Cast. in dicta. l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. & si quæras quæ bona sunt cõputanda? respondeo quod donatio facta ob causam, vt dos, donatio propter nuptias, & similis, cõputat: quia non videt intentio patris, vel matris liberẽ & absolutẽ donare, vt apte probat prædicta iura: donatio verò simplex quã statim valet, vt quæ est facta ex causa per quã statim valet, vel sit iurata, vel sit facta filio emancipato, vel à matre, vel à linea materna, vel filio in potestate, quod postea viuo patre emancipet, non cõputat: nihil expresse sit dictũ à donante, quia intentio eius fuit liberẽ donare: donatio verò simplex quã statim non valet, sed morte cõfirmatur, cõputat: quia habet vim relicti: & legata vel relicta computantur: ita probat text. in l. si quã. §. generaliter. C. de inoff. testa. text. in l. filium quem habentẽ. C. fami. her. text. in l. etiã. §. si. ff. de bo. lib. & ratio potest esse, quia cum pater vel mater in testamento nihil aliud filio vel filia reliquit, intentio sua est, velle quod illa donatio quã tempore mortis poterat reuocare, & similiter legatũ vel fideicommissũ cõputeretur, & habeat pro sua le-

gitima: vnde merito cõputatur: & in expresso ita tenet Bar. in l. in quartam. ff. ad l. Falc. 4. col. nu. 10. & ibi cõmu. docto. præcipue Pau. de morte Pico in repe. illius. l. 35. col. nu. 62. verfic. septima conclusio. vbi vide exẽpla. & 59. col. nu. 66. ver. octaua conclusio est. & ibi Carolus Ruin. 12. col. nu. 23. idẽ Bar. in l. 1. §. nec castrẽse. ff. de coll. bono. pẽ. col. Pau. de Cas. qui notabiliter loquitur in dicta. l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. 1. col. & ibi Bald. & Iaso. idẽ Paul. in l. cum quæritur. eod. titu. idẽ Paul. in l. si quando. §. generaliter. eod. titu. & ibi Iaso. Bald. in l. quã in prioribus. eod. titu. 2. col. nu. 6. idẽ Bal. Paul. Iaso. Corneus, & commu. moderni in l. illud. C. de colla. Fabia. de Giochis in repetitione Authen. nouissima. C. de inoff. testa. nu. 76.

39 Et ex prædictis collige, quod vera & realis differentia inter computationem & collationem est, quod computatio sit tantum in casibus supra positis, & nõ in alijs, vt dixi & probaui: collatio verò in pluribus alijs. Item cõputatio habet locũ tantum ex testamento, non verò ab intestato collatio verò ex testamento & ab intestato, vt in Authen. ex testamento. C. de collat. Item computatio habet locũ modò succedat filius cum alijs filijs & descendentes, modò cũ extraneis: collatio verò tantum habet locũ inter filios & descendentes, vt in l. 1. & per totum. ff. de collat. bono. & in l. vt liberis. & per totũ. C. eo. tit. Itẽ etiã circa prædicta dat talis regula, quæ ea quæ in dictis casibus facta testamẽto cõputantur, omnia illa ex testamẽto & ab intestato conferuntur: non verò econtra: istam regulam ponit text. in l. illud. C. de colla. & si replices, quod legata, vel relicta, vel donatio quæ morte confirmatur, computantur: tamen illa non conferuntur, vt in l. à patre. C. de colla. ergo ista regula videtur falsa: respondeo quod debet intelligi quã nihil inuenitur dispositum de collatione, secus si expresse inuenitur quod non conferatur, vt hic. Vnum tamen finaliter in materia quæro, an pater, vel mater, vel ascendens, cui minus legitima per filium vel descendentem est relicta, teneatur cõputare in legitima quod in vita sibi donatum est à filio vel descendente? & videtur quod nõ: quia non tenetur conferre, vt supra dictum est: sed contrarium tenet Pau. de morte Pico, in dicta repetitione. l. in quartam. 79. colũ. nu. 87. verfi. quæro etiam. & hoc per argumentũ à maiore ratione, nam si filius computat cui magis debetur legitima, ergo similiter pater vel ascendens: sed ego tenerem primam opinionem per rationem quam posui supra, in articulo, an ascendentes teneantur conferre?

40 Circa quod tamen se offerunt pulchra, subtilia, & quotidiana dubia. Primum est an hoc casu dos, vel donatio propter nuptias, vel quid simile de sui natura computabile computetur nepotibus in legitima, si unius legitima sit eis relicta, si aut ipsi filio vel filie predefunctis computaretur: & vtrum non, quia illa tamen bona computantur quae immediate proveniunt ex substantia & patrimonio eius, de cuius successione tractatur: ut in l. o. modo. §. imputari. C. de inoff. testa. & in l. scimus. §. repletionem. eod. tit. & in l. qm nouella. eo. tit. sed ista dos vel donatio provenit nepotibus ex substantia patris vel matris predefunctae: non vero ex substantia vel patrimonio aui: ergo non computetur. Confirmat, quia mutatione personae mutat qualitas bonorum, & amplius non dicuntur bona primi sed secundi possessoris, argumeto tex. in l. Paulus, alias incipit, per procuratorem. ff. de acq. hz. tex. in l. sed si plures. §. filium impuberi. ff. de vulg. & pupil. & ex isto principali fundamento istam sententiam & conclusionem tenet Bald. in l. illa. C. de collat. 2. col. nu. 6. Ang. in l. i. quartam. ff. ad l. Fal. fin. col. nu. 9. Secunda est opinio principalis in hoc dubio & difficili passu. scilicet quod si nepotes succedunt auctorem patris vel avunculis, tenentur computare: quia tamen ex persona patris vel matris defunctae veniunt: si vero succedunt cum alijs nepotibus, non tenentur computare: quia ex propria persona veniunt: ita tenet Io. de Imo. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. pe. col. vers. viterius. idem Imo. in l. post dotem. ff. solut. mat. i. Salic. in l. scimus. §. imputari. C. de inoff. testa. 2. col. nu. 5. Tertia principalis opinio vera & tenenda est, quod indistincte talis dos, & donatio propter nuptias, & simile imputabile, debet computari a nepotibus in legitima, sicut computaretur patri vel matris eorum predefunctis, modo succedat cum patris vel avunculis, modo cum alijs nepotibus. Primum per tex. in l. qm nouella. C. de inoff. testa. m. vbi dicitur quod sicut dos & donatio propter nuptias vel ante nuptias confertur, a filiis vel nepotibus, ita debet computari: & licet non valeat argumentum, confertur, ergo computatur, ut in l. illud. C. de collat. tamen fallit in casibus a iure expressis, ut ibi notat. Secundo facit, quia nepos vel nepotes ex filio vel filia predefunctis semper succedunt representatiue ex persona, loco, & portione eorum, modo succedat cum patris vel avunculis, modo cum alijs nepotibus, & ex hoc resultat effectus, quod succedunt in stirpes & non in capita, licet dispares sint in numero: ut in l. 2. C. de suis & legi. libe. & in §. cum filius. vers. ut si ex duobus. Insti. de hzede. quae ab intesta. defe. & in Auth. de hzede. ab intesta. veni. §. collat. 9. cum alijs.

Tertio quia non debent esse melioris conditionis & prerogativa nepotes succedentes auctorem, quam pater vel mater eorum: & ex persona heredum conditio obligationis non mutatur: argumeto tex. in l. postulante. ff. ad Treb. & in l. si viua matre. C. de bonis maternis. & in l. 2. §. ex his. ff. de verb. obli. ergo dos vel similis donatio quae semper habet in se qualitatem conferendi & computandi in ipso filio vel filia, non mutetur in nepotibus vel descendentes. Quarto & notabiliter, quia de iure etiam extraneis liberis dos redit ad patrem, ut in l. dos a patre. C. solu. mat. ergo ab ipso patre auctorem, videtur provenire nepoti vel descendenti, de consuetudine tamen remanet apud nepotes & descendentes, ut ibi est glo. ordi. & commu. opi. & sic consuetudo aufert ab auctorem & applicat nepotibus: ergo utroque casu ab ipso auctorem dicitur provenire, & per consequens est ab omnibus conferenda & computanda: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Iaco. Butric. in l. scimus. §. repletionem. 1. q. C. de inoff. testa. Bart. in l. in quartam. ff. ad l. Falc. 4. col. nu. 12. & ibi Paulus de Cast. pe. col. nu. 9. Pau. de monte Pico, in repetitione illius legis. 63. col. num. 73. quia latet prosequitur per. 12. columnas. Carolus Ruinus in repetitione illius. l. 10. col. numer. 21. Fran. de Ripa. 33. col. nu. 89. Paul. de Cast. in l. illa. C. de collat. fin. col. & q. qui dicit quod audiuit a Baldo in scholis, quod in hac questione fuerunt Barto. & ipse Baldo advocati contrarij, & quod ipse Pau. semel consuluit pro Bal. & postea mutavit propositum & consuluit pro Bar. Roma. 3. col. nu. 12. Alex. and. fina. col. & q. laso. in fil. Philippus Decius fin. col. Bal. sibi contrarius in l. qm nouella. C. de inoff. testa. 2. colum. nu. 6. & ibi Pau. 2. col. vers. vltimo dubitatur. Fran. de Aret. & communi. docto. ibi Fabianus in repetitio. Authen. novissima. eod. titu. 22. col. 6. q. nu. 85. Roderic. Sua. in repetitio. l. quoniam in prioribus. eod. titu. fo. 69. 4. colum. vers. sed superest quaestio elegans. Bart. in consilio. 190. incipiente. Gilbertus. Quod tamen primo limita praeterquam si auctorem stipuletur tacite vel expresse dotem reddi filiae vel haeredibus, quia tunc non tenentur conferre nec computare: quia non habet ab ipso auctorem, sed a patre vel matre secundum docto. vbi supra. Sed ego teneo contrarium, quia licet ex pacto & contractu aui perveniat ad nepotes, tamen dicitur provenire ex bonis & substantia eius: & in terminis ita tenet Paul. in dicta. l. illam. & ibi alij docto. Secundo limita, praeterquam si filius vel filia qui recipit dotem vel donationem sit emancipatus vel emancipata, vel sit in potestate & postea emancipatus quia

quia tunc dos vel donatio pleno iure sibi quaeritur, & postea nepotibus & descendentes: argumeto tex. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. actio. ergo non tenentur conferre nec computare succedendo auctorem: quia non videtur habere ab eo, sed a patre vel matre secundum eod. Ex quo inferitur quod cum hodie per contractum matrimonij filius vel filia efficiatur sui iuris, & censetur emancipatus & emancipata, nepotes & descendentes non tenentur conferre nec computare secundum praedictos doctores. vbi supra. Sed ego teneo contrarium, imo quod indistincte in omnibus casibus superioribus teneantur praedicti nepotes conferre & computare in successione aui, sicut ipse filius & filia, pater vel mater eorum teneant, per fundamenta & rationes de quibus supra quod militat in isto casu, & maxime per tex. expressum in dicta. l. qm nouella. C. de inoff. testa. vbi habetur quod indistincte dos data a patre vel matre, auctorem vel auctorem, confertur & computatur per descendentes, modo sint in potestate, modo emancipati, modo sui iuris: & in terminis ita tenet Paul. de monte Pico, in dicta. repe. l. in quartam. ff. ad l. Fal. nu. 81. vers. 3. limita. & ibi Caro. Rui. 4. col. numer. 197.

41 Secundum dubium est, si auctorem dedit dotem vel donationem propter nuptias, vel fecit aliam donationem sui natura conferibilem & computabilem nepoti vel nepti vivente patre, an conferat & computet ab ipso patre succedendo auctorem patri; suo? & breuiter & resolutiue dico, quod si auctorem dedit & fecit contemplatione filij patrisque, nepotis vel neptis, & hoc possit constare tacite vel expresse, quia ipse filius ad hoc tenebatur vel ex alia coniectura, quia in dubio non praesumitur fecisse contemplatione filij, tunc ipse filius patrisque, nepotis tenentur conferre & computare succedendo patri auctorem; nepotis vel neptis: sed postea ipse nepos vel neptis teneant conferre inter suos fratres in successione patris eorum: similiter etiam retento isto casu, si filius paterque, nepotis vel neptis decedat ante auctorem, talis nepos vel neptis succedendo auctorem cum patris vel avunculis vel cum alijs nepotibus tenentur conferre & computare, sicut pater eius tenebatur cum loco eius succedat: & si forte cum isto nepote vel nepte, qui dotem vel donationem recepit concurrant alij nepotes ex eodem filio mortuo, fratresque eius teneantur postea inter eos conferre & computare, cum ad eum tantum & non ad alios dos vel donatio illa & comodum provenit. Si autem auctorem dotem vel donationem dedit nepoti vel nepti non contemplatione filij patrisque, nepotis vel neptis, non teneantur filius conferre vel computare, nec nepos vel neptis succedendo patri: imo etiam si fi-

lius decederet in vita aui, non teneantur nepos vel neptis conferre vel computare succedendo auctorem: quia succedit ex persona patris, & pater eius non tenebat conferre nec computare. Item etiam quia huic nepoti non debebatur legitima vivente patre, unde non tenent conferre per supra dicta. Et in effectu istam sententiam & resolutionem probat tex. in l. dedit dotem. ff. de collat. bono. tex. in l. auus. ff. de iure doti. tex. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. tex. in l. 3. §. si. ff. de donatione. inter vi. & vxo. tex. in l. vt liberis. vers. nulla discretione. C. de colla. & tenet singula. Ange. in l. in quartam. ff. ad l. Falc. fi. col. pen. q. nu. 10. & ibi Alex. antepe. & penul. col. nu. 27. & 28. Paul. de Casin. l. qm nouella. C. de inoff. testa. in fine.

TEXT. XXX.

A cera & missas y gastos del enterramiento se saquen con las otras madas graciosas del quinto de la hazienda del testador, y no del cuerpo de la hazienda aunque el testador mande lo contrario.

S Y M M A R I V M.

- 1 Impensa funeris ex quo deducatur?
- 2 Impensa funeris an praefertur debitis?

Lex XXX.

Ora ex ista lege, quod impensa funeris deducitur de quinto bonorum: pro cuius perfecta declaratio ne dico, quod quoniam quis moritur sine filiis impensa funeris deducit & soluit de tota hereditate & patrimonio defuncti & de residuo solvuntur legata: & postea quod superest pertinet haeredibus & dividunt inter se: filijs vero extantibus similiter impensa funeris deducitur & de residuo solvitur legitima & alia legata: tex. est in l. 1. §. fin. ff. ad l. Falc. text. in l. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inoff. testa. text. in l. si quis sepulchrum. §. fina. ff. de reli. & sump. fune. text. in l. at si quis. §. funeris causa. & §. aequum. eod. titu.

2 Imo quod magis est praefertur haec impensa funeris omnibus alijs debitis & creditoribus, ut ante eos deducatur & solvatur: tex. est notabilis in l. pe. ff. de reli. & sump. fune. & ibi glo. or. & communi. docto. tex. in l. fina. §. in computa. Ant. Go. in ll. Tau. O 2 tione.

tione. C. de iure deli. tex. in. §. fina. Insti. de lege Falcidia. Quod extēde etiam si alij creditores habeāt pignora vel hypothecas tacitas vel expressas, vt probant prædicta iura, & ibi tenent commu. docto. Item etiam præfertur vxori in sua dote: ita Barr. in. l. i. ff. solu. mati. 4. oppo. secundæ partis. & ibi cōmu. moderni. & tenet Ange. de Are. in dict. §. fina. Insti. de lege Falcidia. Hodie verò per istam legē nihil est immutatū, non relicti filijs vel descendētibz: eis verò extātibus, impenſa funeris deducitur tantū de quinto, & nō potest plus expendi nec tangere legitimam filiorū: & adde quòd funus vel impenſa dicitur necessaria quæ requiritur secundū qualitatem personæ, & loci consuetudinē: ita etiam probant iura superiora & ibi commu. docto. Item adde quòd eodem modo hæres putatius à quo aufertur hæreditas, potest prædictos sumptus & impenſam deducere: tex. est in. l. hæreditas. §. i. ff. de peti. hæred. & ibi glo. or. & commu. docto. Item etiam qui nō est hæres verus nec putatius, sed simplex possessor, potest prædictos sumptus & impenſam deducere vel petere: & quæ veniant appellatione impenſæ funeris vide omnino in locis superioribus: & vltra illa nota & adde, q̄ impenſa funeris dicitur, vel saltem ei æquiparatur, illud quod qs expēdit pro alio in infirmitate & curatione defuncti: tex. est in. l. in restituenda. C. de peti. hære. tex. in. l. legatū. C. de reli. & sumpt. fun. Itē etiā illud quod quis expendit pro infirmitate & traditiōe testamēti, argumēto prædictorū iurū: & tenet expressē Iaso. Corneus, & alij moderni in dicto. §. in computatione.

TEXT. XXXI.

Orque muchas vezes acaece que algunos porq̄ no pueden, o porque no quierēn hazer sus testamentos dan poder a otros que los hagā por ellos: y los tales comissarios hazē muchas fraudes y engaños con los tales poderes estendiendo se a mas dela voluntad de aquellos que se lo dan: porēde por euitar los dichos daños. Ordenamos y mādamos que de aqui adelante el tal comissario no pueda por virtud del tal poder hazer heredero en los bienes del testador ni meioria del tercio ni del quinto deshe-

redar a ninguno de los hijos, o descendientes del testador ni les pueda substituyr vulgar ni pupillar, ni exemplarmēte ni hazer les substituciō algūa de qualquier calidad que sea ni pueda dar tutor a ninguno de los hijos, o descendientes del testador: saluo si el que le dio el tal poder para hazer testamento especialmente le dio el poder para hazer alguna cosa de las suso dichas en esta manera el poder para hazer heredero nombrando el que da el poder por su nombre a quien mada quel el comissario haga heredero, y en quanto a las otras cosas señalando para que le da el poder, y en tal caso el comissario pueda hazer lo que especialmente el que le dio el poder señalo y mando, y no mas.

S V M M A R I V M.

- 1 Captatoria voluntas qua dicitur & quare sit à iure reprobata.
- 2 Casus & illationes quibus propriè dicitur captatoria voluntas.
- 3 In legatis an & quando valeat captatoria voluntas.
- 4 Commissio vel electio in certè persona de certis an & quando valeat & teneat.
- 5 An per legem possit disponi quòd valeat captatoria voluntas.
- 6 Fœmina an possit esse commissaria vel executrix testamenti in casibus permissis.

Lex XXXI.

NOTA bene dispositionem huius legis pro cuius perfecta declaratione. In primis fundamentaliter dico, quòd captatoria voluntas dicitur quædam deceptorica, & captiosa dispositio per quam potest decipi testator suam voluntatem & vltimam dispositionem alteri committendo virtute cuius possit commissarius præter vel contra mentem & intentionē testatoris disponere. Et talis dispositio non valet, sed à iure reprobatur. text. est capitalis & expressus in l. captatorias. ff. de hære. inst. tex. in. l. illa institutio. eo. tit. tex. in. l. ille autem institutiones. eo. tit. text. in. l. si quis sempronium.

pronium versi. at quin. eod. titu. tex. in. l. captatorias. C. de testa. mili. tex. in. l. captatorias. ff. de lega. 1. & idem disponit lex. in. tit. 3. part. 6. & idē probat & confirmat nostra lex Tauri: cuius ratio vera & iuridica est quia cum, de iure diuino & positiuo, sit permissum cuilibet testari ille actus censetur personali scimus, qui tantum dependet ex mera & absoluta voluntate & libero arbitrio eius. vt in. l. i. C. de socio. ecclē. cum similibus merito. Non potest alteri committi, nec per alium explicari & in hoc consistit vera ratio & intelligentia prædictorum iurium ex quibus particulariter & in specie infero sequentes con. Prima conc. q̄ si testator cōmittit alicui, vt instituat quem velit hæredem in bonis suis talis voluntas & dispositio non valet: quia tota substantia dispositionis confertur in meram & absolutam voluntatem eius. Secunda concl. q̄ si testator instituit Titium hæredē si sexus voluerit similiter non valet. Tertia conclu. si testator committit alicui commissario, vt faciat testamentum pro eo & instituat certam & determinatam personam adhuc similiter non valebat talis dispositio de iure communi, sed hodie bene valet & tenet de iure regio per nostram legem Tauri: nec obstat si dicas, q̄ videtur commissum in voluntatem suam & sic commissarij: cum possit facere vel non facere testamentū vel facere validum & solenne de iure vel non. Sed respondeo, q̄ non dependet in totum & expressē de voluntate alterius, sed tacitè eo casu quo nullum faceret testamentum vel fecerit & non solenne, quæ non viciat dispositionem, quia expressē & absolute non ponit in eius voluntate, sed solum in illo facto & actu ab eo explicando argu. tex. in. l. nonnunq̄. ff. de cond. & demon. vbi habetur q̄ pot̄ quis alium instituire sub conditione si alter tertius ascendat capitolum licet ascendere vel non ascendere pendeat ex voluntate eius.

sunt, si sic legatū relictu sit si æstimauerit heres si comprobauerit si iustum putauerit & legatum & fideicommissum debebitur, quoniam quasi viro bono potius ei cōmissum est non in meram voluntatē, & ibi glo. or. & cōm. doct. tex. in. l. fideicommissa. §. quanq̄. ff. de legat. 3. & vtrobique glo. ord. Bar. & cōmu. Doct. in voluntatē verò ipsius legatarij bene pot̄ conferri, text. est in. l. si ita legatum. §. si illi si volet. ff. de lega. 1. & ad hoc notat & cōmendat glo. ordi. & cōm. doc. & reputat singularem & vnicum Albe. ibi post Dinum & antiquos, sed vltra eos similis: text. est in. l. senatus. §. legatum. eo. titu. & in. l. si ita expressum erit. ff. de cond. & demō. Et licet ista conditio tacitè in sit in quolibet legato & non impediatur transmissionem tñ qm̄ exprimit per ipsum testatorē inducit veram & propriā conditionem & impedit transmissionem: nisi expressē vel tacitè declaret se velle secundū doct. ibi & adde, q̄ idem est in quolibet contractu lucratiuo, quia potest conferri in voluntatem acquirere debentis licet non impediatur transmissionem sicut nec impedit quælibet alia conditio secus tñ est in oneroso, quia modo ponatur per verba merè absolute voluntatis modo arbitrij non potest valere: tex. est in. l. in vendentis. C. de con. empt. text. in. l. sub hac. ff. de actio. & obli. tex. in. l. centesimis. §. si. ff. de verb. oblig. & vtrobique cōm. doc. & tenet & declarat Bar. Bal. Pau. & cōmu. docto. antiqui & moderni in dict. §. illi si volet in voluntatē vero vel arbitriū tertij bene potest cōmitti contractus, quia in eo non videtur prohibita captatoria voluntas secundū Bar. & cōm. doct. in dict. l. i. ff. de lega. 2. & secundū Pau. & omnes in dicta. l. centesimis. §. si. de verb. obli. & in. l. stipulatio non valet. eo. titu. & secundū Imolā & alios in. l. captatorias. ff. de hære. insti. & ser. Bal. Pau. & modernos in dict. l. in vendentis. C. de con. empt. & secundū Ias. & modernos in. l. si quis. arbitratu. ff. de verb. oblig. Vnum tñ est q̄ electio in certè personæ de certis bene potest alteri cōmitti & non dicitur captatoria voluntas: vt si testator dicat lego vel relinquo vni ex filijs vel libertis vel cōsanguineis meis quem Titius elegerit, quia tūc substantia legati vel dispositionis non confertur in eius voluntatem, sed tñ qualitas vel quodam accessorium, hoc est, illa electio personæ. text. est capitalis & expressus in. l. vnū ex familia per totam legem. ff. de leg. 2. tex. in. l. cū quidam. la. 2. eo. tit. tex. in. l. vtrum. §. i. ff. de reb. dubijs cum simi. & vtrobique cōm. doc. de quo art. dixi plenè & magistraliter in materia iuris cōmunis in cap. 12. de legatis nu. 48. cum seq. Vbi Ant. Go. in. ll. Tau. O 3 oino

omnino videas, ex quibus infero verum intelle-
ctum & declarationem ad nostram legem Tau-
ri qua cauetur, q̄ possit pater electionem alteri
committere in meliorandi & eligendi vnum ex fi-
lijs vel descendētibz quem velit. vt ista lex sit
recta & iuridica: quia cōmittitur t̄m electio in
certa personā de certis quā valet & tenet de iu-
re & non dicitur captatoria voluntas & simili-
ter ex hoc videtur inferendum q̄ si testator di-
xit & cōmisit amico de quo nimis confidebat,
q̄ bona sua diuidat inter pauperes quos ipse e-
legerit valet & tenet talis dispositio cum sit ele-
ctio in certa personā de certis & nedum habet
locū & procedit de iure Canonico per tex. iun-
cta cōi sententia in c. cum tibi de testa. sed etiā
de iure ciuili per iura superiora & in terminis:
ita tenet Cinus, Iaco. Bu. Bar. Bal. Ang. Pau. Sa-
lice. Alex. Iaso. Corneus & Phi. Decius & com-
alij docto. antiqui & moderni in l. captatorias,
C. de test. mili. & in l. i. C. de sacr. eccl. & in l. nul-
li. C. de epis. & de. nec obstat si dicas, q̄ sit ele-
ctio in certa de in certis & nimis generica, & sic
videatur captatoria voluntas, quia respon. q̄ nō
est generica, sed particularis cum debeat fieri
tantum inter pauperes & non vniuersaliter in-
ter omnes personas de mundo. Imo etiam non
inter omnes pauperes, sed tantū illius loci vel
domicilij testatoris, vt infra in sequenti lege di-
co. fin. col. nu. 4. & in l. 40. num. 49. infra his. ll.
Tauri vbi oīno vide iusta prædicta tamen sub-
tiliter quæro si pater vel ascendens commisit fi-
lio vel descendenti, & sic ei qui possit meliora-
ri facultatem & licentiam meliorandi, & fortē
morte præuentus vel ex aliqua alia causa impe-
ditus non meliorauit, an videatur se ipsum eli-
gere & meliorare, & videtur, q̄ sic & sic ipso iu-
re censeatur melioratus, argumento tex. in l. 4.
C. de contra. & cōmi. stipu. vbi disponitur, q̄ si
mulier stipulat dotem post mortem sibi redi,
vel eique elegerit vel nominauerit. Vel rem
sibi debitam ea non eligente vel nomināte cen-
setur ipse vel hæres eius electus & nominatus,
& ad hoc summē notat & commendat ibi glo-
ord. & commu. docto. & reputat singul. & vni-
cum Bal. ibi & notat & cōmendat Bald. in l. i. in
fine. ff. de pactis. Alexan. & Iaso. in l. stipulatio
ista. §. si quis ita. ff. de verb. obli. Decius in l. fin.
§. fin. ff. si cert. pera. col. pe. nu. 13. sed firmiter te-
neo contrarium, imō q̄ ipse nec hæres eius cen-
setur melioratus & electus: nec obstat text. in
dict. l. 4. quia loquitur & p̄cedit quando pactū
vel stipulatio interponitur super re mea quæ de-
bet durare mea vel mihi debita: argumen. tex.
in l. stipulatio ista. §. si stipuler. & in. §. si quis in

fulam. ff. de verbo. obli. & in l. debitori. C. de
pactis. & in l. cum res. C. de dona. & in. §. sed &
si quis instit. de inuti. stipula. & dixi in materia
cōtractuum. c. n. de qualitatibus contractuum.
numero. 18.

5 Pulchrum tamē dubium est in materia an per
legem genericē & absolute possit disponi q̄ va-
leat & tenet captatoria voluntas, & videtur q̄
non quia facultas testandi est ius personalissi-
mum: dependens à sola voluntate ipsius testa-
toris. vt in l. i. C. de sacro. eccl. & quando actus
pendet à mera & propria voluntate alicuius ta-
lis voluntas adeo ei coheret, q̄ non sit transmissi-
bilis ad alium: argumento text. in l. centesimis.
§. si. ff. de verbo. obli. tex. in l. 4. ff. locati scribit
si frumentum. ff. de rei ven. & vtrobiq; cōmu-
docto. Sed firmiter & absq; dubio teneo quod
possit cum sit condita à rege nō recognoscen-
te superiorem: qui habet potestatem à summo
Deo & dño nostro iura condere pro gubernā-
da reipublica. Et non sit nutritiua peccati, nec
contra aliquod præceptū diuinū. vt in c. quo iu-
re. & distin. & Prouerb. 8. & nō deficiat aliquod
requisitum pro validitate legis de his quæ po-
sui. in l. i. supra his. ll. Tauri, & in terminis pro-
bat tex. in c. cum tibi extra de testa. secundum
communem intellectum vbi probatur, q̄ valet
& tenet captatoria voluntas ad pias causas pro-
bat etiam. tex. in l. fideicommissaria libertas. la. 3.
ff. de fideicom. liber. Vbi disponitur, quod fa-
uore libertatis, valet & tenet captatoria volun-
tas, & ibi tenet glof. ord. Raine. Bar. Albc. & cō-
mu. docto. tenet etiam glo. ordi. Salic. & cōmu-
moderni in l. captatorias. C. de testa. mili. & p̄-
bat aperte nostra lex cum lege sequenti.

6 Item etiam prosequendo materiam pro decla-
ratione huius. l. quæro an foemina possit esse
commissaria ad expedienda ea quæ continent
in ista lege & videtur, quod non quia non pōt
esse procuratrix. vt in lege. foemina. ff. de pro-
curatorib. & in l. alienam. C. eodem titulo.
Item non potest esse tutrix. vt in l. tutela. & in
l. fina. ff. de tute. & in l. prima. & secūda. C. quā-
do mulier tutelæ officio fungi possit, ergo nec
possit esse commissaria, quia ista officia æqui-
parantur, vt tenet glof. not. commu. appro. in
dicta l. tutela. Sed teneo contrarium, imō quod
possit esse commissaria, vt probat text. iuncta
glossa in lege. vnica. §. pro secundo. C. de cadu.
tollen. textus in l. à filio. ff. de alimen. & ciba. le-
ga. vbi habetur, quod potest esse executrix te-
stamenti probat etiam tex. in l. sed & si quis. §.
primo. ff. de institoria vbi habet, quod foemi-
na potest esse institor, & negotiorum gestor
sicut

sicut masculus ex quo notat ibi Bald. q̄ potest
esse executrix in testamento, & in expresso, ita
tenet Bar. in dict. l. à filio. idem Bart. in l. foemi-
na. ff. de reg. iu. Bal. in l. id quod pauperibus. C.
de epis. & cle. 2. col. Item quæro vtrum talis cō-
missarius possit talem facultatem & licentiam
quam habet à testatore alteri cōmittere & suo
loco substituere & v̄, q̄ sic quia videt procura-
tor ad negotia, qui pōt alium suo loco substitue-
re, vt in l. si procurat orē. §. i. ff. mandati licet p-
curator ad iudicia non ante litem cōtestatam:
vt in l. quod quis. C. de procura. & ibi gl. ordi. &
cōm. docto. sed contrarium dico & teneo, imō q̄
non possit alium suo loco substituere. argumē-
tex. no. in c. si. §. i. de officio delegati. vbi habet,
q̄ q̄n alicui committitur actus nudi ministerij
non pōt delegare, nec alium suo loco substitue-
re: nec obstat tex. in dict. l. si procuratorem. §. i.
ff. mandati. quia p̄cedit & habet locum in pro-
curatore generali ad negotia propter amplam
facultatem quam habet ad non constituēte se-
cus vero in procuratore particulari alicuius ac-
tus vel negotij secundum doct. commu. ibi &
in dict. l. quod quis. C. de procura.

TEXT. XXXII.

Vando el testador no fizo he-
redero, ni menos dio poder
al comissario q̄ lo fiziesse por
el ni le dio poder para hazer
alguna cosa de las dichas en la ley proxi-
ma sino solamēte le dio poder para que
por el pueda hazer testamento el tal co-
missario mandamos que pueda descar-
gar los cargos de consciencia del testa-
dor q̄ le dio el poder pagādo sus deudas
y cargos de seruicio y otras déudas se-
mejantes: y mādā distribuyr por el ani-
ma del testador la quinta pte de sus bie-
nes q̄ pagadas las deudas mōtare y el re-
manente se parta entre los parientes q̄ vi-
nieren a heredar a q̄llos bienes ab inte-
stato: y si parientes tales no tuuiere el te-
stador mandamos q̄ el dicho comissa-
rio dexando le a la muger del q̄ le dio el
poder lo q̄ segun leyes de nuestrs rey-
nos le puede pertenecer, sea obligado a
disponer de todos los bienes del testa-

dor por causas pias y prouechosas a la
anima del que le dio el poder, y no en
otra cosa alguna.

S V M M A R I V M.

- 1 An quis committit voluntatem suam alteri, vt dis-
ponat de bonis suis, an valeat?
- 2 Quando testator committit alteri, vt disponat de bo-
nis suis inter pauperes, an possit commissarius distri-
buere bona, etiam extante vxore?
- 3 Qñ testator comitti alteri, vt distribuatur bona inter
pauperes, potest ea distribuere & excluditur fiscus.
- 4 An ista distributio bonorum inter pauperes debeat
fieri in domicilio testatoris?

Lex XXXII.

Ora istā nouā & singularē dispo-
sitionē legis, pro cui⁹ perfecta de
claratione nota & collige sequen-
tes cōclu. Prima cōclusio, q̄ de iu-
re cōi, nedū q̄n quis expressē cō-
mittit voluntatē suā alteri, vt disponat de bo-
nis suis ad pias causas, verū etiā q̄n quis simpli-
citer & absolute committit, dicēdo, q̄ disponat
de bonis suis ad libitū & voluntatē suā: talis di-
positio & vltima voluntas valet & tenet de iu-
re Canonico & eius æquitate: & ille censetur he-
res nomine, & tenet oīa bona testatoris diuide-
re & distribuere inter pauperes: text. est in c. cū
tibi. extra, de testa. cui⁹ verba sunt, cū tibi de be-
nignitate. & infra in. 2. q. dicimus, q̄ qui extre-
mā voluntatē in alterius dispositionē cōmittit,
non videt decedere intestatus: & ita tenet & de-
clarat ibi Inno. Io. And. Host. Ant. Abb. Cardi.
Anch. Imo. & cō. doc. Bar. in l. i. C. de sacr. eccl.
col. 2. nu. 64. licet intelligat & modificet, q̄n cō-
mittit per verbū denotans arbitriū, nō merā vo-
luntatē: sed superior est verus & communis.
Secūda cōclu. q̄ hodie per n̄am legē, q̄n quis
cōmittit alteri, expressē dicēdo q̄ disponat de
bonis suis inter pauperes vel pias causas, valet
& tenet, & nō cēset aliqd imutatū. Tertia cōcl.
q̄ hodie per n̄am. l. q̄n quis simpliciter & abso-
lute cōmittit alteri voluntatē & dispositionem
suā vt testet pro eo, t̄m pōt quintā partē bono-
rū distribuere inter pauperes & pias causas, so-
lutis debitis & eis quæ aggrauant conscientia
testatoris: reliqua verō pertinent successoribus
ab intestato: & isto casu restringit & modificat
maximē dispositio tex. in dicto. c. cum tibi.
Quarta conclu. q̄ non extantibus successorib⁹
Ant. Go. in. ll. Tau. O 4 ab inte-

ab intestato, in eodem casu quando quis simpliciter & absolute committit alteri voluntatem & dispositionem suam, potest omnia bona eius distribuere inter pauperes & pias causas: & isto casu remanet incorrectus & seruandus textus in dicto. c. cum tibi.

2. Quinta conclusio, quod quis committit alteri expresse dicendo, quod disponat de bonis suis inter pauperes vel causas pias, vel simpliciter & absolute ut testet pro eo non extantibus successoribus ab intestato, potest commissarius omnia bona eius distribuere inter pauperes vel pias causas, etiam extante uxore legitima vel ea mortua quae tale facultate relinquit extante marito, & per consequens hoc casu non habet locum inter eos reciproca successio ab intestato, ex capite, vni vir & vxor. de quo in l. vnicu. ff. vni vir & vxor. & l. i. r. C. eo. tit. & l. 6. tit. 13. 6. par. du. in isto casu relinquit & soluat vxori commissarius dotem, & arrhas, & sponsaliam largitate, & medietate lucrorum, & omnia illa quae de iure coniugii & regio pertinent vxori in bonis mariti. vt in l. i. & per totum ff. solu. matr. & in l. 50. cum tribus sequentibus, infra his. l. Tauri.

3. Sexta conclusio, quod quis committit alteri voluntate & dispositione sua, expresse dicendo, quod disponat de bonis suis inter pauperes, vel simpliciter & absolute ut testet pro eo, non extantibus successoribus ab intestato nec extante uxore, potest commissarius omnia bona eius distribuere inter pauperes vel pias causas & excludit filios: & per consequens isto casu cessat & non habet locum successio ab intestato filii, licet alius si non decederet ab intestato haberet locum, vt in l. prima, §. finali. ff. de iure filii. & in l. prima. C. de bonis vacantibus. libr. 10. & in l. prima. ff. de succe. edict. & in l. sexta. in fine. titu. 13. 6. parte.

4. Adde tamen quod in praedictis casibus in quibus bona debet diuidere & distribuere inter pauperes vel pias causas, debet intelligi illius loci in quo testator habebat domiciliu habitationis: argumento tex. in l. si quis ad declinan. da. C. de epi. & cle. & ibi Bar. Bal. & co. doct. & expresse tenet Imo. in l. illa institutio. de haer. insti. 2. col. confirmatur per tex. sing. & vnicu. in l. quae conditio. §. si. ff. de condi. & dem. vbi habet quod si testator ius sit opus vel aedificiu fieri in foro & domicilio eius vel alterius intelligit in foro & domicilio habitationis, & non alio: & ad hoc reputat singu. & vnicu. Bal. Ange. Imo. & Soci. ibi. Item intellige & extende nostram legem & omnia superiora, etiam si praecedat longum tempus in quo testator fecit praedictum commissariu, praeter quam si illo medio tempore aliud testamentum fecisset: quia tunc prima dispositio &

commissaria censetur reuocata, argumento textus in l. sancimus. C. de testamentis. & ibi communiter doctores.

TEXT. XXXIII.

Commissario para hazer testamento, o mandas, o para declarar por virtud del poder que tiene lo que ha de hazer de los bienes del testador no tenga mas termino de quatro meses si estaua al tiempo que se le dio el poder en la ciudad, villa, o lugar donde se le dio el poder: & si al dicho tiempo estaua ausente: pero dentro de stos nros reynos no tenga ni dure su poder mas de seys meses: y si estuuiere fuera de los dichos Reynos al dicho tiempo tenga termino de vn año, y no mas, y pasados los dichos terminos no pueda mas hazer que si el poder no le fuera dado, y venga los dichos bienes a los que los auia de auer muriendo el testador ab intestato, los quales terminos mandamos que corran al tal commissario aun que diga y alegue que nunca vino a su noticia que tal poder le auia sido dado: pero lo que el testador le mando señalada y determinadamente señalando la persona del heredero, o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal commissario: mandamos que en tal caso el commissario sea obligado a lo hazer: y si pasado el dicho termino no lo hiziere que sea auido como si el tal commissario lo hiziesse, o declarasse.

S Y M M A R I U M.

- 1 Commissarius testamenti quod tempus habet ad condendum testamentum.
- 2 An testator possit concedere commissario maius vel minus tempus ad condendum testamentum, quam in lege est expressum?
- 3 An commissarius post lapsum huius temporis possit moram purgare & condere testamentum?
- 4 Si commissarius sit ignorans commissionis sibi concessae, & transactum fuit tempus, an possit restituere?

Nota

Lex. xxxiiij.

Nota ex ista lege sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod commissarius cui est commissio dispositio & ordinatio testamenti secundum legem superiorem, habet tempus determinatum in ista lege, scilicet quatuor mensium si sit in ciuitate vel loco vbi defunctus qui sibi commissionem & facultatem dedit, decessit: & sex mensium si sit extra illum locum, in regno tamen sit & non extra regnum: & vnius anni si sit extra regnum: ex quo declaratur text. in cap. nos quidem. de testa. & in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. & in Authen. de haere. & fal. §. si quis autem non implens. colla. 1. & in Authen. de Ecclesiasticis titulis. §. Si quis adificationem. colla. 9. Vbi habetur quod regulariter executor testamenti habet annum ad implendam voluntatem defuncti, tamen hodie habet tempus contentum in ista lege. Secunda conclusio, quod illud tempus sibi currit, etiam si talis commissarius dicat & alleget quod fuit ignorans commissionis & voluntatis defuncti. Tertia conclusio, quod transacto illo tempore non potest aliquid facere & disporre commissarius, tanquam si nunquam tale mandatum vel commissio esset sibi data vel concessa, sed bona defuncti pertinent successoribus ab intestato eius. Quarta conclusio, quod si aliquid certum & determinatum sit sibi commissum & commissarius intra istud tempus legale non fecit habetur pro facto & disposito.

2. Pro cuius perfecta declaratione: Primo quero, an in casu huius legis testator possit maius vel minus tempus concedere commissario ad ordinandum testamentum? & breuiter & resolutiue teneo quod sic: quia plena & libera potestas & facultas testandi est sibi a iure concessa, & per consequens modum, conditionem, & tempus apponere: vt in l. i. C. de sacro. Eccle. cum simi. in his quae non repugnant iuri communi: & hoc expresse probat tex. iuncta sententia Abba. ibi secunda. col. nume. 10. in cap. nos quidem. de testa. vbi dicit & tenet Abba. quod licet executori testamenti sit certum tempus assignatum per illum tex. tamen testator potest maius vel minus tempus assignare: & sequuntur ibi communiter doctores.

3. Secundo quero, an commissarius post lapsum huius temporis possit moram purgare, & disporre & ordinare testamentum defuncti secundum facultatem sibi concessam ab eo? & videtur quod sic: quia regulariter in quolibet actu vel dispo-

sitione post lapsum termini habet locum purgatio morae: tex. est in l. si infula. ff. de verb. oblig. & ibi late docto. tex. in l. continuus. §. item qui infulam eodem tiru. Sed his non obstantibus in casu huius legis ego teneo contrarium. Primo, per nostram legem, quae hoc expresse vult & determinat. Secundo, quia quando in aliquo actu vel dispositione ponitur dies & poena, nunquam habet locum purgatio morae: tex. est in l. traiecitia. §. de illo. ff. de actio. & oblig. tex. in l. i. verficulo. nisi forte. ff. de penul. legata. tex. in l. 2. §. confestim. ff. ad Tertul. tex. in l. qui fundum. la. 1. ff. de contra. emp. tex. in l. qui obrem non defensam. ff. de condi. in debi. tex. in l. magnam. C. de contra. & commit. stipu. tex. in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. tex. in c. nos quidem de testa. Tertio, quia quando executio est facta a lege & priuat vnum aliquo iure & transfert in alium, non habet locum purgatio morae: ita probat tex. in l. is cui. ff. de lega. 2. & ibi notat Barto. & comuni. docto. tex. in l. quam diu. la. 3. ff. de acqui. haere. & ibi docto. tex. expressior ceteris in l. si. §. sed si quis. C. de mu. de le. & teneo expresse Bar. in d. l. si infula. ff. de verbo. obligat. 4. col. & q. & ibi communiter moderni.

4. Tertio quero, si talis commissarius fuit ignorans commissionis & facultatis sibi concessae a defuncto, & propter hoc non fecit, disposuit, nec ordinauit testamentum & voluntatem defuncti infra tempus assignatum in hac lege, an possit restituere, modo sit minor, modo maior: & certe videtur quod sic: nam si est minor, potest restituere iure minoris aetatis aduersus quemlibet actum vel contractum in quo est laesus, vel aduersus negligentiam, omissionem, vel lapsum temporis, & aduersus quamlibet praescriptionem legalem: vt in l. i. & per totum. ff. de mino. & in l. i. & per totum cum pluribus sequentibus titulis. C. de in integr. resti. mino. si vero est maior, potest restituere ex clausula generali vel speciali alicuius facti vel iusti impedimenti, & similiter iustae & probabilis ignorantiae: vt in l. i. & per totum. ff. ex quibus cau. ma. Sed his non obstantibus in nostro casu habet locum restitutio: quia praedicta iura & similia loquuntur & procedunt, quando minor vel maior vellet sibi restituere ex praedictis causis ad suum commodum & propriam vtilitatem: secus tamen est quando vellet restituere ad commodum & vtilitatem alterius, quia tunc non potest, nec praedicta iura isto casu loquuntur nec habet locum: cuius ratio potest esse, quia imputandum est ei qui minus soluit. Ant. Go. in l. Tau. O 5 licito

licito & industrioso amico negotia sua commisit gerenda & gubernanda. Confirmatur, quia licet minor. 25. annis, non possit esse procurator ad iudicia agendo, nec defendendo, ut in l. minor. 25. annis. ff. de procu. & ibi comu. opi. & in l. exigendi. C. eodem tit. & in c. qui generaliter. §. si. extra. de procu. lib. 6. & in l. 5. tit. 5. 3. par. tamen ad negotia minor vel maior potest esse procurator, nec eisto casu reperitur concessa restitutio, ut in d. c. qui generaliter. §. si. de procu. li. 6. & ibi commu. opi. & tenent etiā comu. doct. in prædictis locis, & idem disponit l. 19. tit. 5. 3. parte.

TEX. XXXIII.

L commissario por virtud del poder que tuviere para hazer testamento no pueda reuocar el testamento que el testador auia hecho en todo ni en parte: saluo si el testador especialmente le dio poder para ello.

S P M M A R I P M.

1 Ratio dubitandi huius legis.

Lex. xxxiiiij.

Nota dispositionem tex. cuius ratio dubitandi potest esse, quia eo ipso quod testator commisit alteri licentiam & facultatem testandi pro eo, aperte & clarè colligitur, quod voluit recedere à suo primo testamento quod fecerat: ergo sicut secundo eius testamento & voluntate recederetur à primo, ita eodem modo isto testamento secundo commissarij: argumento tex. in l. cum in secundo. ff. quibus mo. testa. in fir. text. in §. posteriore. In tit. cod. titu. cum similibus.

Secunda ratio dubitandi potest esse, quia ille qui habet facultatē & licentiā gerendi aliquē actum affirmatiuē & dispositiuē, potest etiam illum gerere priuatiuē, & per consequens actū semel gestum reuocare: tex. est in l. solēt. verfi. nec liberandi. ff. de officio proconsulis & legati tex. in l. 3. ff. de rei iudi. cum similibus. Tertia ratio dubitandi potest esse, quia distractus & reuocatio alicuius actus est eiusdem naturæ & qualitatis, cuius ipse contractus & ordinatio actus: tex. in l. ab emptione. ff. de pactis. & ibi notat Bar. Pau. & comu. doct. Quarta ratio dubitandi potest esse, quia eiusdem naturæ, formæ, &

qualitatis cuius est missio ex primo vel secundo decreto est eius reuocatio: tex. est singu. & vnicus in iure in l. 4. §. si forte. ff. de dam. infecto. quem ibi notant & commendant doct. & reputat singu. & vnicū Pau. in l. i. ubi. cauere. ff. de iuris. omni. iu. in fine.

Sed his non obstantibus contrariū in nostro casu decidit nostra lex, & notat, imò qd commissarius cui est concessa facultas testandi pro aliquo, nō potest eius testamentū reuocare: & confirmatur ex sequentibus: Primo quia solemnitas quæ requiritur in aliquo actu construendo & faciēdo, illa requiritur in destruendo & reuocando: tex. est nota in l. hæredes pat. §. si quid post. ff. de testa. tex. in l. 1. & per totū. ff. de iniusto rupto. ergo sicut commissarius non potest facere nec ordinare testamentū pro aliquo, nec hæredē in suis bonis facere nec instituere sine expressa & speciali commissione, ut in l. 3. supra eodē. ita eodē modo non potest testamentū iam factū, & hæredem institutum reuocare: & in hoc consistit vera & fundamentalis ratio huius legis.

TEX. XXXV.

L commissario no pueda reuocar el testamento q̄ tuviere por virtud de su poder vna vez fecho ni pueda despues de hecho hazer codicilo aunq̄ sea ad pias causas aunque referue en si el poder para lo reuocar, o para añadir, o me guar, o para hazer codicillo, o declaracion alguna.

S P M M A R I P M.

1 Fideicommissarius quando fecit testamentum, an possit illud reuocare infra tempus ei assignatum?

Lex. xxxv.

Nota singularem decisionem huius legis, cuius ratio vera & fundamētalis potest esse: quia cum commissarius non fecit testamentū nomine proprio & ad eius comodū & utilitatē, sed alterius, statim ut semel fecit & consummavit, est priuatus iure & facultate sibi concessa: argumento tex. in l. iudex. posteaquam. ff. de rei iu. tex. in l. diui fratres. ff. de poenis. tex. in l. si vt proponis. C. quō & quando iu. tex. in l. dicere. §. si. cum. l. sequenti. ff. de arbitris. vbi habetur & disponitur, qd iudex ordinarius delegatus

legatus vel arbiter postquam semel sententiam dixit & pronunciauit, amplius non potest illam mutare vel alterare: facit etiam & probat tex. in l. serui. electione. ff. de lega. 1. tex. in l. huiusmodi. §. Stichū. eod. tit. tex. in l. si is cui. ff. de lega. 2. tex. in l. apud Aufidium. ff. de optio. lega. Vbi habetur qd commissarius cui est commissio electio personarū vel rerū, postquam semel legit non potest variare: si tamen nulliter fecit & nō secundū formā à lege vel defuncto sibi traditam potest reuocare & aliud perfectū & validū facere: argumento tex. in d. l. dicere. §. si. cum. l. sequenti. & sequenti. ff. de arbitris.

TEX. XXXVI.

VANDO el comissario no hizo testamento ni dispuo de los bienes del testador porq̄ passo el tiempo, o porq̄ no quiso, o porq̄ se murio sin hazer lo: los tales bienes vengā derechamente a los parientes del q̄ le dio el poder q̄ ouiesen de heredar sus bienes ab intestato: los quales en caso q̄ non sean hijos ni descendientes legitimos, seā obligados a disponer de la quinta parte de los tales bienes por su anima del testador a lo qual si dentro del año cotado desde la muerte del testador no la cūpliere. Madamos q̄ nuestras justicias los cōpela a ello anre las quales lo pueda demandar, y sea parte para ello qualquiera del pueblo.

S P M M A R I P M.

- 1 Quinta pars bonorum debet distribui pro anima defuncti infra annum.
- 2 Si quis decedat ab intestato, nullo dato commissario an proximior successor teneatur dare quintam partē pro anima?

Lex XXXVI.

OT A ex ista lege duas notabiles conclusiones: Prima qd si commissarius cui est data ab aliquo facultas testandi non fecit testamentum infra tempus legitimum, quia noluit vel non potuit, non potest postea facere, sed priuatur iure & facultate sibi concessa: & hæreditas venit & defertur ab inte-

stato proximiori successori cui deberet applicari si talis commissio non esset data.

Secunda conclusio, qd non extante legitimo successore ab intestato ex filijs, vel descendētibz, vel ascendētibz: qd quinta pars bonorū necessariō infra annum debet distribui pro anima defuncti. & ad hoc potest compelli per quēlibet de populo: & ista decisio non reperitur alibi de iure communi: modus tamen executio nis eius bene potest confirmari per tex. in l. nulli. C. de epis. & cle. vbi habetur quod legatum pium per testatorem relictum, debet exequi infra annū, modo & forma de qua ibi: & potest peti à iudice per quēlibet de populo eius executio: & ad hoc notat & reputat singu. Bal. pe. col. nu. 13. & alij doct. Anto. & Canonistæ in c. si heredes. de testamētis. Specu. in tit. de instru. edic. §. nūc verò aliqua. verfic. sed nōne. Roma. in authen. similiter. C. ad l. fal. num. 4. & pbat lex. 1. & per totū. tit. 10. 6. par. Circa quæ legem 2. Primo quæro, si quis decedat ab intestato nullo dato commissario, an habeat locū nostra lex, vt proximior successor teneatur quintā partē bonorū defuncti pro anima eius distribuere: & resolutiuē teneo quod nō: cum conditionaliter & in casu certo & limitato loquatur, scilicet quādo est datus commissarius à testatore: & conditio testatoris cōtrahentis vel legis debet seruari in forma specifica: vt in l. in conditionibz primū locum. & per totū. ff. de condit. & de monf. & in l. 1. & per totū. C. de condi. infertis. Item etiam quia limitata causa, limitatū parit effectū: vt in l. age. cū Geminiano. C. de trāna. & in l. in agris. ff. de acqui. re. do.

Secundò quæro, si infra annum non compellatur per aliquem de populo, an iudex ex officio possit compellere: & similiter teneo quod sic: quia regulariter in casibus in quibus admittitur quilibet de populo ad petitionem vel accusationem, admittitur etiam iudex ex officio pro bono publico: argumento tex. in l. congruit. ff. de offi. præ. tex. in l. nec quicquā. §. aduocatos. ff. de offi. procon. text. in l. pe. ff. de offi. præfec. vigi. tex. in l. profectitia. verfi. sed & si proponas. ff. de iure doti.

Tertiò quæro, si hæredes ab intestato de quibus in ista l. non adimpleant voluntatem defuncti infra istum annum, an priuentur hæreditate: & teneo quod non: quia quando expressè ipsi vel commissarij specialiter grauatur aliquid adimplere, priuatur commodo sibi relicto si nō fecerint: vt in Authen. hoc amplius. C. de fideicom. & in Authen. de hære. & falci. §. si quis verò non implens. colla. tamen in nostro ca-

Atro casu non priuantur, quia expressè & specialiter non fuerunt grauati, sed grauamen descendit ab ista lege quæ expressè disponit quid fiendum in casu quo non impletur: quia distribuit prædicta quinta pars bonorum. Ex qua lege sic intellecta & declarata notandum & inferendum est, quòd licet regulariter & indistinctè mortuo aliquo ab intestato nunquam auferatur aliqua pars bonorum à successoribus ab intestato, nec applicetur alteri, tamen hodie per nostram legem solum isto casu quo relinquitur commissarius & nihil disposuit, applicatur ista quinta pars bonorum defuncti distribuenda pro anima eius. Ex qua etiam lege collariè inferas vnum singulare & speciale piæ causæ, quòd alibi non repertum erat de iure communi & regio, & ex omnibus quas colligunt docto. in proprijs locis: & melius quàm alibi Roma. in Authen. similiter. C. ad l. fal. Ad de & nota & huic adiunge sequentes. Prima quòd transit dominum sine traditione: tex. est in lege finali. C. de sacro. Eccle. & ibi communiter doctores. Secunda, quòd valet donatio præsentium & futurorum, argumentum text. in Authen. ingressi. C. de sacro. Eccle. quia si per ingressum religionis potest quis alienare personam & subijcere monasterio vel pio loco, à fortiori bona sua præsentia & futura: & isto fundamento & consideratione hoc tenet Bar. in lege finali. C. de pactis. si. col. num. 13. Bal. in Authen. si qua mulier. C. de sacro. Eccle. finali columna. Abbas, vbi reputat singu. in cap. fin. de succe. ab intesta. idem Abbas & alij Canoniste in cap. in præsentia. de proba. Iaso. qui bene loquitur in dicta lege finali. C. de pactis. si. col. pro quibus facit etiam bonus tex. secundum eos in l. iubemus nulli. C. de sacro. Eccle. licet contrarium teneat Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obliga. & Ludo. Roma. in dict. Authen. similiter. 4. colum. numero. 19. Tertia quæ si mulier fideiusit pro dote vel causa pia, nõ iuuatur Velleiano: tex. est in l. pe. & si. C. ad Velleianum & ibi commu. doct. Quarta, quòd licet grauatus restituere hæreditatem si sine liberis decesserit nõ teneatur restituere, si ingrediatur monasterium vel religionem: quia habetur loco filij & expirat conditio, tamen illud est verum præterquam si Ecclesia, monasteriũ, vel quælibet alia causa pia sit substituta: quia per ingressum religionis non expirat conditio, imò admittitur prædicta pia causa: tex. est in Authen. nisi rogati. C. ad Trebel. & in Authen. unde sumitur & ibi commu. docto. & tenet & declarat bene Roma. in dict.

Authen. similiter. numero. 64. Quinta, quòd licet legatum piæ causæ reperitur cancellatũ, in dubio censetur & præsumitur cancellatũ, casu & errore magis quàm ex voluntate defuncti, vt sic valeat & teneat: ita probat tex. singu. in l. proximè. versicu. finali. ff. de his quæ in testamen. delen. & ibi notat & commēdat Barto. & cõmuniter doctores. Roma. in dicta Authen. similiter nume. 51. Sexta, quòd si duæ vel plures proferantur sententiæ contrariæ, vel probationes æquales reperiantur contrariæ, illa præualeat quæ fauet piæ causæ: tex. est in l. lege. Iulia. ff. de manu. & ibi notat & commendat glossa ordinaria Barto. Albe. & communiter doctores antiqui. tex. in l. inter pares. ff. de re. iu. textus in cap. ex literis. extra, de proba. & ibi glossa ordinaria & communiter Cano. Septima, quòd licet donatio omnium bonorum annulletur per superuenientiam liberorum, vt in lege. si vnquam. C. de reuoca. dona. tamen si fiat piæ causæ, non reuocatur nisi quo ad legitimam: gloss. est singularis & or. in cap. quicumque. 12. quæstione fina. quam ibi summe notat & communiter docto. Barto. & legitur in l. Titia. ff. de lega. 2. Bal. & alij in l. 1. C. de inof. dona. Octaua, quòd licet eo casu quo quis vendit rem suam duobus, præferatur ille cui prius est tradita: vt in l. quoties. C. de rei ven. tamen illud est verũ, præterquam si prius vendatur piæ causæ, quia illa præfert: ita Ioan. And. in c. continebatur. de his quæ fiunt à præ. sine con. cap. & fundat bene Roma. in d. Authen. si mili. nu. 29. Nona quæ licet in contractibus innominatis reintegra habeat locum poenitentia, vt l. si pecuniam. de con. ob causam. tamen in contractibus gestis ad piæ causam non habet locum poenitentia: ita probat tex. in l. si ego. §. 1. ff. de iure doti. quæ ad hoc reputat singularem & vnicum Bal. in l. sicut ab initio. C. de actio. & obli. in fine. quæ licet loquatur in dote, eadem ratione debet extendi ad aliam causam piæ, vt in lege. si quis pro redemptione. C. de dona. Decima, quòd quilibet admittitur sine mandato p. causa pia: ita Specu. in titulo de instru. edic. §. nunc verò aliqua. versicu. sed nonne. Roma. vbi supra, numero quarto. Vndecima, quòd licet delictum vel legatum tali anno vel tempore debeatur in fine, vt in l. qui hoc anno. de verbo. tamen in causa pia debetur in principio: ita probat tex. in l. si ita fuerit libertas relicta. ff. de manu. testa. Duodecima, quòd licet regulariter quando legatum fit genericè & obscure debeat intelligi de minori re vel summa, tamen fallit si fiat pro pia cau-

pia causata probat textus singularis in lege Titia. §. si. ff. de auro & argen. le. & ibi communiter doctores.

TEX. XXXVII.

QVANDO el testador nõ brada o señaladamente hizo heredero, y hecho dio poder a otro que acabasse por el su testamento el tal commissario no pueda mandar mas despues de pagadas las deudas y cargos de seruicios del testador de la quinta parte de sus bienes del testador: y si mas mandare que no vala, saluo si el testador especialmente le dio el poder para mas.

S V M M A R I V M.

- 1 Commissarius cui est data facultas testandi, & est nominatus hæres, de qua parte hæreditatis potest disponere?
- 2 Si testator in cõmissione dicit, quòd disponat ultra quintam partem an possit?

Lex. xxxvij.

NO TA decisionem huius legis, quòd commissarius cui est data ab aliquo defuncto facultas testandi, & fuit nominatus hæres, potest debita eius persolvere, & de quinta parte bonorum disponere: per quam legem declaratur & ostenditur lex superior, vt sicut in casu quo commissarius non fecit testamentũ ex facultate sibi concessa, quinta pars bonorũ debet applicari pro causis pijs, vt ibi diximus: ita eodẽ modo quando talis cõmissarius est datus & vult vt facultate sibi cõcessa, & dispone re de bonis defuncti, non põt ultra quintam partem eorũ disponere. Quod adhuc intellige & declara vt habeat locum & procedat nõ extantibus descendentibus vel ascendentibus, quia eis extantibus nihil potest disponere, argumento eadẽ præcedentis legis: vel aliter & melius potest dici, quæ præcedens lex intelligatur & habeat locum quando commissarius nullum fecit testamentum, nec vsus est potestate & facultate sibi concessa: ista verò lex loquatur & intelliga-

tur quando est vsus ea, & fecit, & cõpleuit testamentum: quia tunc etiam extantibus descendentibus vel ascendentibus potest de quinta parte disponere. Cõfirmat, quia ista lex nullam exceptionem facit de liberis vel ascendentibus extantibus, vel non sicut lex præcedens. Item maior ratio videtur in disponendo de prædicta quinta parte, quãdo commissarius testatur & aliquid disposuit de quo loquitur ista lex: quàm eo casu quo nõ est testatus nec aliquid disposuit vt ibi.

Item rursus intellige quando aliud non habet in mandatis vel commissione, quia tunc posset ultra quintam partem disponere, vt dicit nostra lex in fine: quam necessario intellige nõ extantibus descendentibus nec ascendentibus: quia eis extantibus non posset talis commissarius ultra quintam vel tertiam partem bonorũ disponere. vt in l. 6. supra eod.

TEX. XXXVIII.

QVANDO el testador dexare dos o mas commissarios si alguno o algunos dellos requeridos no quisieren, o no pudieren vsar del dicho poder, o se murieren: el poder quede por entero al otro: o otros que quisieren y pudieren vsar del dicho poder, y en caso que los tales commissarios discordaren, cumpla se y execute se lo que mandare y de clarare la mayor parte dellos: y en caso que no aya mayor parte, y fuerẽ discordes, sean obligados a tomar por tercero al corregidor, o asistente, o gouernador, o alcalde mayor del lugar donde fuere el testador: y si no vuiere corregidor, ni asistente, ni gouernador, ni alcalde mayor, que tomen el alcalde ordinario del dicho lugar por tercero. E si muchos alcaldes ordinarios ouiere, y no se concertaren los dichos commissarios, qual sea en tal caso echen fuertes: y el alcalde a quien cõpiere la fuerte se junte cũ ellos: y lo que la mayor parte declarare, o mandare, que a quello se guarde y execute.

- 1 Quando plures sunt commissarij vel executores testamenti, quando vnus sine alio possit testamentum facere?
- 2 Si plures sunt iudices ordinarij, vnus sine alio an possit cognoscere de causa?
- 3 Si plures sunt iudices delegati, vnus sine alio non potest iudicare: & quid iuris si vnus dicat vnu, alter aliud & sunt pares?
- 4 Quid si in pluribus arbitris?
- 5 Quid si in pluribus procuratoribus ad tale negotium constitutis, quando possit quilibet actu per se gerere?
- 6 Si plures sunt curatores vel administratores, quando valeat actus cum autoritate vnus tantum?
- 7 Quando habeat locum iudicium sortis?

Lex. xxxviiij.

NO T A ex ista lege sequentes conclusiones. Prima quod quando plures sunt commissarij & executores testamenti, omnibus simul collectiue videtur data & concessa facultas & licentia, & vnus sine alio non potest testamentum facere. Secunda conclusio, quod si aliquis eorum requisitus non venerit cum alijs ad actum gerendum, & testamentum ordinandum vel mortuus sit, poterit licite fieri ab alijs. Tertia conclusio, quod in casu quo predicti commissarij & executores discordent in actu & testamento ordinando, praeualeat quod fecerit maior pars. Quarta conclusio, quod quando predicti commissarij & executores discordent & sunt pares & aequales numero, debet eligi iudex loci testatoris, & tunc debet stari maiori parti. Quinta conclusio, quod si in tali loco sint plures iudices ordinarij commissarij vel executores, debent inter se vnum eligere: qui assistat cum eis ad actum & testamentum gerendum. Sexta conclusio, quod si forte predicti commissarij & executores non possint inter se concordare quiseorum eligatur, tunc committitur & statur iudicio sortis, quiseorum iudicium sit electus: & statur maiori parti eorum. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione adde & nota, quod primo confirmatur principalis decisio huius legis, quia idem est in pluribus iudicibus ordinarijs, quia licet quilibet solus & de per se qui prius adit, possit de qualibet causa cognoscere & iudicare: quia vterque habet a lege iurisdictionem in solidum, vt in l. i. ff. de officio consulis. & ibi glo. ordi. & communiter do-

cto. tamen si omnes simul coeperunt cognoscere, vnus sine alio non potest iudicare & sententiam proferre, sed omnes simul: & tunc si discordant praeualeat maior pars: tex. est in l. Pomponius. cum lege se. ff. de re iudicata. tex. in lege. inter pares. eodem titulo. tex. in lege. duo ex tribus. eodem titulo. facit bonus text. cum materia in l. quod maior. ff. ad municipales. text. in cap. primo. de his quae fi. a maio. par. capi. & si sint aequales, neutra sententia praeualeat, praeterquam si sententia vnus sit lata pro libertate vel causa pia, vel sit absolutoria, vt ibi dicitur & disponitur.

Secundo confirmatur, quia idem est in pluribus iudicibus delegatis, quia omnes simul debent cognoscere & iudicare: & si discordent, praeualeat maior pars: & si fuerint iudices pares & sententiae contrariae, neutra praeualeat: sed sunt in pendentia, vt illa valeat quam postea confirmauerit superior qui causam commisit & delegauit: quod intellige quando oes viuunt tempore sententiae, secus si aliquis moriatur, quia expirat iurisdictione: tex. est in l. duo iudices. ff. de re iudicata. tex. in c. prudentia. de offi. delegati. tex. in c. quauis. eod. tit. tex. in c. cum causa. eod. tit. tex. in cap. vno delegatorum. eo. titu. & ibi glo. or. & communi. Cano.

Ex quibus nota & collige maximam differentiam in iudicibus delegatis & ordinarijs, quia licet in delegatis, si sunt pares & ferantur sententiae contrariae, sunt in pendentia donec confirmetur aliqua earum: tamen in ordinarijs neutra valet, nec sunt in pendentia, quia a lege & iure proprio habent iurisdictionem, & non est superior a quo confirmetur. Item etiam in alio est maxima differentia, quia licet in iudicibus ordinarijs, quando sunt sententiae contrariae, praeualeat illa quae est lata super libertate vel causa pia, tamen secus est in iudicibus delegatis: quia neutra valet, sed sunt in pendentia donec aliqua earum confirmetur per dictam rationem: & ibi tenent communiter doctores.

Tercio confirmatur, quia idem est in pluribus arbitris, quia vnus sine alio non potest iudicare, sed omnes simul eodem loco & tempore: & si discordent, praeualeat maior pars, dum tamen omnes adfuerint & sint praesentes: secus vero si quis eorum sit absens vel mortuus, quia tunc non valet sententia alicuius nec maioris partis etiam si sit citatus & requisitus, & habeat iustam causam vel non: quia sententia & ratio vnus potuit alios trahere in suam: tex. est in l. si in tres. ff. de arbitris. tex. in l. item si vnus. §. item si plures. eodem titulo. text. in l. diem pro ferre.

ferre. §. si plures. eodem tit. & vtroque glossa ordinaria. & communiter Doctores. & idem disponit lex. 28. & l. 32. titulo quarto. tertia parte: licet in casu absentiae contrarium sit dispositum de iure Canonico, imò quod si absens sit citatus & requisitus, & nolit adesse & iudicare, alij possunt facere & definire negotium, vt in cap. fin. de arbit. libro. 6. & ibi communiter docto. quod tamen debet seruari in terris Ecclesiae, cum sit materia spiritualis secundum glossam & communiter docto. ibi. Item etiam debet intelligi tantum quando vnus ex arbitris sit absens & contumax: secus tamen si sit mortuus, quia ibi non cadit citatio nec contumacia secundum Dominicum ibi. fi. col. & q. Ancha. & communiter alios doctores.

Quarto confirmatur, quia idem est in pluribus procuratoribus, quia licet eo casu quo in solidum sunt dati & constituti, quilibet possit actum & negotium per se gerere, & sit locus praeventioni: tamen si simpliciter sunt dati & constituti, omnes simul debent officium exercere, & non vnus sine alio: & tunc quod fecerit maior pars valet & tenet: tex. est in l. pluribus. ff. de pecu. & ibi glo. or. & commu. doct. tex. in c. si duo de pecu. li. 6.

Quinto confirmatur, quia idem est in pluribus tutoribus, curatoribus, vel administratoribus legitimis datiujs vel testamentarijs: quia ius tutelae vel curae est penes eos in solidum, licet administratio possit inter eos diuidi: & quando non est diuisa, sufficit in quolibet actu vel negotio autoritas vnus: quando vero est diuisa, requiritur autoritas eius cui administratio pertinet: tex. est in l. tutela legitima. §. si duo. ff. de legi. tu. to. tex. in lege. si plures eodem titu. tex. in lege. si plures. ff. de admi. tuto. tex. in l. cum plures. eodem titu. tex. in l. i. & per totum. C. si ex pluribus. melior & expressior ceteris in l. fi. C. de autho. praestan.

Sexto confirmatur, quia idem est in pluribus executoribus testamenti, quia omnes simul debent exequi voluntatem defuncti: & aliquo eorum mortuo vel longè absente, alter solus exequitur: tex. est in cap. 2. §. sanè. de testa. in. 6. & ibi commu. docto. & tenet Bal. & ibi alij docto. in l. nulli. C. de epis. & cle.

Finaliter & postremo nota ex ista lege casum in quo recurritur ad iudicium sortis: pro cuius confirmatione & declaratione adde & nota, quod iudicium sortis nunquam habet locum nisi in casibus a iure expressis: tex. est, & ibi commu. doct. in l. si duobus. C. de commu. de lega. tenet etiam Bart. in l. meminius. C. quando & qui. quarta pars debe. lib. 10.

Item adde quod nunquam habet locum iudicium sortis nisi eo casu quo vertitur dubium in iure, non super facto: ista est glossa. singul. in iure, in l. vnica. C. vt possit in verbo prohibebit. & ibi commu. docto. & illam reputat singul. Imo, moderni in l. huiusmodi. §. si. ff. de lega. 1. Iason & moderni in dicta. l. si duobus. C. com. de lega. Itē adde quod ab isto iudicio sortis nunquam potest appellari, nec iterum sortiri: quia fors vel fortuna non habet superiorem in hoc mundo: ita singul. Bal. in dicta. l. si duobus. C. com. de lega. & ibi sequitur & commendat Iason & commu. docto. in l. de in tenet Iason. i. d. l. huiusmodi. §. fina. de lega. 1. 3. col. num. 12.

TEX. XXXIX.

Nel poder que se diere al commissario para hazer todo lo suso dicho, o parte dello interuega la solenidad de escriuano y testigos que segun leyes de nuestros reynos ha de interuenir en los testamentos, y de otra manera no valan ni hagan fee los dichos poderes.

- 1 Quando commissarijs est data facultas faciendi testamentum, quae solennitas requiritur in concedenda hac facultate?
- 2 Quae sit ratio propter quam in ista concessione requiritur idem numerus testium, vt in testamento?

Lex. xxxix.

NO T A decisionem huius legis, quod eadem solennitas quae requiritur in testamento, requiritur in mandato, facultate, & commissione, quae quis alteri concedit & committit ad illud faciendum pro eo: ex quo necessario inferitur, quod si postea commissarius testetur nuncupatiue, requiritur quod habeat facultatem & commissionem sibi concessam nuncupatiue coram testibus legitimis & necessarijs requisitis in testamento nuncupatiuo: si vero testetur in scriptis, requiritur quod habeat facultatem & commissionem sibi concessam in scriptis, cum forma & solennitate requisita in testamento in scriptis per nostram legem expressam.

fam. iuncta. l. 3. supra eodem. Sed licet grauissimi & clarissimi patres istam legem ediderunt, contra eam tamen se offert difficultas insolubilis in reddenda ratione: nam licet commissarius, cui datur & conceditur facultas testandi pro aliquo, debeat adhibere eandem solennitatem quam ipsemet testator & mandator deberet interponere, quia gerit & representat personam & vices eius, vt in l. 1. & per totum. ff. de procura. & in regula, qui in alterius. ff. de regu. iu. & in regula, is qui in ius succedit alterius. eodem titul. lib. 6. in l. cum haeres. ff. de diuers. & tempo. praef.

2 Tamen quando testator & mandator concedit hanc facultatem & commissionem alteri ad testamentum faciendum, illa non est testamentum & vltima voluntas, sed quidam actus & dispositio inter viuos de per se, per quam probatur habitas personae, & mandatum, & commissio: & per consequens videbatur valere cum legitima & ordinaria solennitate duorum testium: & certe difficile videtur congruam rationem assignare, sed cogitavi quod ratio subtilis & noua quae potest considerari est ista: nam eadem ratio, virtus, & effectus, quod est in consequenti, dicitur etiam esse in antecedenti eius, argumeto text. in l. illud. ff. de acqui. haere. text. in l. 2. ff. de iuris om. iu. text. in l. 1. §. fi. & in l. fi. ff. de offi. eius cui est man. iuris. text. in l. 2. §. inspectio. ff. quemad. testa. ape. text. in l. 3. §. qui habet. ff. de ferui. rusti. praef. text. in l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu. ergo cum in testamento requiratur certa & legitima solennitas a iure introducta pro euitanda falsitate, merito illamet requiritur in mandato & commissione alteri facta & concessa pro testamento ordinando, cum sit antecedens necessarium ad illud: & in hoc tantum consistit vera & fundamentalis ratio huius legis.

TEXT. XL.

N la successione del mayorazgo aunque el hijo mayor muera en vida del tenedor del mayorazgo, o de aquel a quien pertenesce si el tal hijo mayor dexare hijo, o nieto, o descendiente legitimo: estos tales descendientes del hijo mayor por su orden preferan al hijo segundo del dicho tenedor, o de a-

quel a quien el dicho mayorazgo pertenesca. Lo qual no solamente mandamos que se guarde, y platique en la successione del mayorazgo a los ascendientes, pero aun en la successione de los mayorazgos a los tranferales: de manera que siempre el hijo, y sus descendientes legitimos por su orden representen la persona de sus padres, aunq sus padres no ayan succedido en los dichos mayorazgos, salvo si otra cosa estuviere dispuesta, por el q primeramente constituyo, y ordeno el mayorazgo que en tal caso mandamos que se guarde la voluntad del que lo instituyo.

SVMMA RIUM.

- 1 Quid sit maioratus?
- 2 Quo iure sit introductus maioratus?
- 3 Regnum quo iure fuit inductum?
- 4 Quando populus non recognoscit superiorem, an possit sibi eligere regem?
- 5 Quando tractatur de successione regni, vsque ad quem gradum admittantur successores eius?
- 6 An successor in regno debeat esse vnus, vel possint esse plures?
- 7 Successor in regno an debeat esse maior aetate?
- 8 Femina an possit succedere in regno?
- 9 Si Rex sit maior pubertate, & minor quinque & viginti annorum, an possit per se regere sine curatore?
- 10 Priuilegia qua competunt soli principi ex plenitudine potestatis.
- 11 Maioratus Ducis, Comitum, vel Marchionis, vnde proueniat?
- 12 Si Rex vel Princeps concessit alicui villam vel castrum cum titulo & dignitate Comitatus, an transeat ad haereses maioratus?
- 13 Maioratus qui consistit in alijs bonis & personis particularibus, vnde proueniat?
- 14 In obligationibus facti non cogitur quis precise ad factum, sed tantum ad interesse.
- 15 Pactum adiectum contra naturam & substantiam actus non valet.
- 16 Sicut ex solo titulo non transit dominium, ita solo titulo non amittitur.
- 17 Intellectus ad text. in l. finali. C. de pactis inter emp. & vendit.
- 18 An & quando solo titulo vel contractu possit impediiri alienatio?

- 19 An & quando valeat pactum & conuentio, quod fundus in quo est appositus seruitus, per dominum non alienetur?
- 20 Quando in pacto prohibitorio de non alienando ponitur clausula translativa possessionis non potest fieri alienatio.
- 21 An prohibitio de non alienando habeat tantum effectum in vita prohibiti, & tantum sit personalis, vel sit perpetua vel realis?
- 22 Clausula constituti, virtus & effectus eius, an transeat ad haereses?
- 23 Per iudicis decretum an possit prohiberi alienatio?
- 24 An ex sola sententia iudicis sine actuali traditione transferatur dominium?
- 25 Quando apponitur persona cuius contemplatione fit prohibitio, an valeat & teneat?
- 26 Intellectus & declaratio ad text. in l. quoties. C. de dona. qua sub modo.
- 27 Donatio vel contractus an possit fieri ad tempus, ita vt post tempus res reuertatur donatori?
- 28 Declaratio ad text. in l. 7. tit. 4. §. part.
- 29 Donator qui donauit alteri fundum vel rem, hoc pacto vt restituatur tertio, si possit istud pactum reuocari inuito tertio.
- 30 Quando ex actu vel contractu aliquorum queritur actio tertio, an possit eo inuito illud ius sibi auferri?
- 31 Intellectus ad text. in l. 3. ff. de seru. exportan.
- 32 In contractibus an & quando habeat locum penitentia?
- 33 Si pater meliorauit filium & grauauit restituere alteri, an possit postea pater illud grauamen tollere?
- 34 Si quis constituat maioratum in persona certa & tradidit possessionem, & post mortem eius vocauit alium, an respectu tertij possit maioratus reuocari?
- 35 An & quando possit per legem prohiberi alienatio?
- 36 An & quando in melioratione tertij possit prohiberi alienatio?
- 37 An possit prohiberi alienatio per vltimam voluntatem?
- 38 Si prohibitio alienationis est facta cum legitima causa an possit prohiberi alienatio?
- 39 Si in prohibitione alienationis apponatur iuramentum, an valeat prohibitio?
- 40 Si testator prohibuit alienare extra familiam, an videatur vocare omnes de familia simul, vel gradatim?
- 41 An iste casu habeat locum representatio?
- 42 Si testator vocauit familiam alterius, an veniant pariter & simul, vel proximior in gradu preferatur.
- 43 Si legatum vel fideicommissum relinquatur familiae, an consanguinei admittantur ordine successiuo?
- 44 Si simpliciter est facta prohibitio alienationis extra familiam, an ex hoc inducatur fideicommissum?
- 45 vsque ad quem gradum intelligatur vocata familia?

- 46 Si quis prohibetur alienare inter certas personas & decedat ab intestato, an possit ei succedere persona quae erat prohibita?
- 47 Quando per testatorem est facta prohibitio alienationis extra familiam, an ille ad quem legitimum iure bona peruenerunt, possit liberè alienare in extraneum?
- 48 An & quando electio personae possit committi heredi vel alteri tertio?
- 49 Regula quae habet quod legatum factum incerta persona non valet, quo modo intelligatur?
- 50 Commissarius si elegit, an possit postea reuocare electionem?
- 51 Pater qui meliorauit filium in tertio bonorum, an possit reuocare meliorationem in vita vel morte?
- 52 Si testator instituit plures haereses, & omnes grauauit simpliciter non alienare, an videatur facta prohibitio fauore coharedum?
- 53 Si testator pluribus fecit legatum, & grauauit vt nullissimus & sic vltimo loco decedens restituat hereditatem alicui, an per hoc videatur inter legatarios tacite fideicommissum inductum, vt primo decedens restituat alijs?
- 54 Si testator in suis haereditatem restituit, an per hoc videatur haeres grauatus interim non alienare?
- 55 Quis effectus & utilitas resultet ex hoc, quod maioratus fuit cum auctoritate principis?
- 56 An pater vel mater possit cum bona conscientia facere & constituere maioratum?
- 57 An constituens maioratum possit filium vel descendentem quem vellet eligere, & alios sua legitima priuilegiare?
- 58 An pater vel mater constituens maioratum teneatur eligere & nominare filium maiorem?
- 59 An pater vel mater constituens maioratum, & simpliciter dicendo quod veniat ad vnum, videatur vocare maiorem?
- 60 An pater vel mater constituens maioratum possit vocare & eligere filiam extantibus masculis?
- 61 Si constituens maioratum vocauit tantum masculos & exclusis feminis, an masculus descendens ex femina possit succedere?
- 62 Si constituens maioratum dixit & voluit quod veniat in filium vel descendentem maiorem, & contingat quod reperiat filius & filia, & filia sit maior: an preferatur filius vel descendens masculus minor?
- 63 Si constituens maioratum vocauit masculos, & in defectum eorum feminas, an masculus ex femina succedat & preferatur?
- 64 Si constituens maioratum simpliciter dicat quod veniat in filium vel descendentem maiorem, & alias personas non expressit, an mortuo filio nominato maioratus postea successiue veniat in alios?

- 65 An nepos filij maioris descendens in vita aui praeferatur filio secundogenito?
- 66 Si primogenitus sit monachus vel religiosus, an succedat in maioratum?
- 67 Si Rex, Dux, Comes, Marchio, vel alius successor maioratus, antequam actualiter succedat habuit filium, & post regnum vel maioratum adeptum habuit alium quis eorum succedat?
- 68 Si duo vel plures simul & successiue nascantur ex eadem matre, & non possit cognosci quis eorum prius aditus sit, quis succedit & praeferatur?
- 69 Si primogenitus est demens furiosus, vel mente captus an excludatur a successione, & succedat sequens in gradu?
- 70 An primogenitus possit renunciare ius primogeniturae?
- 71 An pater vel possessor maioratus, possit priuare filium vel successionem ex aliqua causa iure maioratus?
- 72 An successor maioratus teneatur soluere debita praedecessoris?
- 73 An sententia lata contra possessorem maioratus noceat & praediciat sequentibus successoribus?
- 74 Si possessor maioratus decedat fructibus pendentibus cui pertineant tales fructus?
- 75 Si possessor maioratus decedat relicto filio primogenito, & alijs filijs minoribus & egentibus, ex relicta uxore matreque eorum diuite, quis teneatur ad alimenta?
- 76 An successor & possessor maioratus sit verè dominus per tempus vitae suae antequam veniat dies restitutionis?
- 77 An valeat argumentum de feudo ad maioratum?
- 78 An possessor maioratus teneatur satisfacere de restituendis bonis sequenti successor?
- 79 An proximior successor maioratus possit in vita possessoris petere, vt declaretur maioratum ad se pertinere?
- 80 Si possessor maioratus instituat successorem in bonis maioratus, an institutio valeat?
- 81 An bona maioratus possint alienari?
- 82 An bona maioratus possint permutari?
- 83 An bona maioratus possint in pignus vel hypothecam dari?
- 84 An bona maioratus possint locari?
- 85 An in bonis maioratus possit constitui seruitus?
- 86 An in bonis maioratus possit fieri transactio?
- 87 An bona maioratus possint alienari propter aliquam causam piam?
- 88 Si possessor maioratus de facto alienauit, an sequens proximior successor possit statim res alienatas petere & vendicare?
- 89 An Rex vel Princeps possit concedere licentiam & facultatem alienandi res maioratus?

- 90 An bona maioratus possint praescribi?
- 91 An bona maioratus possint per delictum confiscari?

Lex. xl.

ISTA lex tractat de alta, subtili, & utili materia Maioratus, quā intēdo latē, subtiliter, & magistraliter tractare: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione, Primo quāro quid sit Maioratus? & resolutiue dico, q̄ Maioratus est quāsdā dignitas & praerogatiua cum successione quam habet primogenitus in cognatione sua & potest dici q̄ habuit ortum tam de iure diuino quāmgentium & positiuo: de iure diuino, quia primogenitus praeferebatur alijs fratribus in sacrificijs offerendis. Item sedebat ad dexteram patris. Item duplicatos cibos recipiebat. Item diebus festiuis vestem praeciosam ferebat. Item benedictionem a patre in articulo mortis recipiebat. Item maiorem partem hereditatis recipiebat: ita probat text. & ibi glos. ordina. Archi. & commu. docto. in cap. quā periculofum. 7. q. 1. tenet etiam Ioan. An. Abbas, & communiter docto. in capit. licet de voto. Marti. de Lau. in tracta. de primogenitura. prima & secunda. q. Ioan. le Cirierin tractatu de primogenitura. 1. 2. & 3. q. probatur etiam Genesis capit. 25. in fine: vbi dicitur, vende mihi primogenita tua. & in cap. 27. eodem libro. vbi tempore mortis Isaac benedixit Iacob, credens fore Esau fratrem eius primogenitum: & in benedictione dixit ei, det tibi Deus de rore caeli & de pinguedine terrae abundantiam frumenti, vini, & olei: & seruient tibi populi & adorent tribus: Esto dominus fratrum tuorum & incuruentur ante te filij matris tuae. Habuit etiam ortum de iure gentium, argumento text. in. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Confirmatur etiam, quia si hereditas dicitur provenire de iure gentium, vt plenē tradit Barto. in. l. interdum. ff. de condi. inde. idem Barto. & docto. in rubri. ff. de acquiren. hered. Moderni praecipuē Barba. in rubri. de testa. ergo & maioratus habet etiam ortum de iure nostro civili positiuo, vt in toto titulo. C. & ff. ad Trebel. & in. l. filius familias. §. diui. cum materia. ff. de legatis. 1. & in. l. vnum ex familia. ff. de legatis. 2. & in. l. peto. §. fratre. eodē titulo. & in. l. cuius

cūm pater. eodem titulo. In lege. 40. num. 3. ibi & in. l. cum pater eod. tit. quibus iuribus probatur q̄ potest quis grauari per testatorem bona sibi relicta vel rem particularem post mortem, vel post certum tēpus alteri restituere. Et idem approbat nostra lex. Pro cuius perfecta declaratione dico quod maioratus aliqui cōsistit in regno, aliquādo in titulo inferiori magnatū, puta Ducis, Marchionis, vel similibus, aliquādo in alijs bonis & personis particularibus. Quo ad priuū scilicet de regno dico, quod regnum processit de iure gentium, nam post creationem mundi, gentes & populi constituerunt sibi reges. qui praedominarentur & iustitiam administrarēt: tex. est in. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. cuius verba sunt, ex hoc iure gentium iuncta sunt bella, descriptae gentes, regna condita, domina distincta, &c. Et ad hoc notat ibi glos. ordi. Barto. 2. colum. versu. vlt. etiam oppono. Alberi. 1. colum. Bal. 2. colum. Ange. 2. colum. Pau. 5. colum. nume. 15. Iaso. 2. colum. 3. notabili. Rapha. Fulg. 3. col. nume. 6. & communiter docto. & ideo dicit Bal. in cap. de ma. & obe. quod dignitates non sunt a natura sed ab inuentione humana & sunt eis imposita nomina, sedes, & insignia: idem tenet Marti. de Laud. in tractatu de primogenitura. 1. colum. 5. q. princi. Ioan. le Cirierin tractatu de primo genitura. in. 1. libro 3. q. principali. & idem probant & disponunt leges valde notabiles & morales Partit. scilicet lex. 1. & l. 7. titu. 1. 2. Part. Aduertendum tamen quod substantia & origine regnum dicitur provenire a summo Deo, quia licet post creationem mundi potestatem dedit homini vt praefesset cunctis animalibus terre, & volatilibus caeli: & piscibus maris, vt habetur Genesis capit. 1. tamen non commisit vt aliquis homo peresset alteri & dominaretur ei, sed homines procreauit cum libero & recto iudicio rationis: & ipsi inter se moti congrua & optima ratione elegerunt sibi reges pro bono publico & utili regimine populorum: sed illud liberum & rectum iudicium rationis immediate processit a Deo, ergo & regnum quod ex eo deriuatur: Praeterea & magis in specie hoc probatur. Proditoribus iusta decernunt: per me principes imperant & potentes decernunt iustitiam: & probatur in. c. Imperatores. 9. dist. & in epistola, inter claras. C. de summa Tri. & fid. ca. probatur etiam ex dicto Augustini dicentis, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, vbi habet in. c. qui resistit. n. q. 3. facit etiam autoritas Petri Apostoli, Estote subditi principibus vestris tanquam

prae excellentibus: vt habetur in. c. solita. de ma. io. & obe. probatur etiam. 3. Reg. cap. 19. vbi Dñs dicit Heliē, vade & reuertere per viam tuam per desertum in Damascum, cum perueneris illuc vnge Hazael regem super Syriam: & patet in Dauid, Salomone, Saule, & pluribus alijs regibus approbatis a Deo, vt habetur in sacra pagina: & transumptiuē in cap. 1. versu. vnde. de sacra vnctione.

4 Ex quo deducitur & inferitur, q̄ deficiente successore in regno, vel eo casu quo populi sunt liberi & non recognoscunt superiorem, possunt eligere sibi Regem: & talis electio erit valida & perfecta, tanquam de iure gentium: & in expresso ita tenet Bald. in dicta. l. ex hoc iure. de iust. & iure. 2. col. 3. q. & ibi Paul. 5. col. nu. 17. & commu. docto. idem Bald. in. c. significauit. extra. de rescriptis. 1. col. nu. 2. idem Bal. in. c. cum in magistrum. in fin. extra. de electione. pro qua sententia & conclusionē est tex. formalis. in. l. 9. tit. 1. 2. par. Vnum tñ est q̄ postquam regnū constitutum est de iure gentium, semper vadit & deferretur per successionem: tex. est in. c. licet extra. de voto. & ibi notat & cōmendat Abb. Pan. 1. col. nu. 6. & cō. docto. tex. in. c. significauit. de rescriptis. & ibi notat Bal. & cō. docto. tex. in. c. intellecto. de iure iur. text. in. c. grandi. de supplē. negli. pra. & ibi notat Ioan. Mona. & cō. alij docto. & in expresso istam sententiā & cōclusionē tenet Bal. in. d. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. 2. col. 4. q. prin. & ibi cō. doc. Albe. in. 1. cōstitutione. ff. de discipuli. 3. col. in fin. idem Albe. in. l. pen. C. de do. inter vi. & vxor. 3. col. versu. nunc transeamus. Mar. de Lau. in tract. de primogenitura. 4. colū. 8. q. prin. & idem disponit lex. 12. titu. 1. 2. part. & lex. 8. & 9. eodem tit. & par.

5 Imo quod magis est, licet eo casu quo tractatur de successione vel hereditate simplici & particulari agnati vel cognati collaterales tñ succedunt vsq; ad decimū gradū, vt tenet glo. ord. & cō. opi. in. §. fi. Insti. de succe. cō. gna. glo. & commu. opi. in Auth. in successione. C. de suis. & le. libe. glo. & commu. opi. in Auth. de hæ. ab intest. ve. §. si vero nec fratres. coll. 9. tñ in nostro casu qñ tractatur de successione Regni, Ducatus, Marchionatus, vel alterius cuiuslibet maioratus, in distincte succedunt collaterales secundū gradus praerogatiuā vsq; in infinitum: ita singu. determinat Bal. per tex. ibi. in. c. 1. de feudo Marchia. 1. col. in fine. Iaso. Alua. in. §. si capitanei. eiusdem titu. pe. col. quod reputat singu. & alibi non reperiri Iaso. in. l. fi. C. vnde legitimi. 2. col. licet relinquat cogitandū. Philippus Detius ibi. 3. col. nu. 8. Capola, cautela. 95. Pro qua sententiā & Auto. Go. in ll. Tau. P 2 con-

conclusionem facit bene lex. 9. tit. 12. par. & lex. 2. in fine. tit. 15. eadem par.

- 6 Item adde quod successor in regno debet esse vnus & non plures: quia ratio illa generalis & vniuersalis per quam diximus quod regna fuerunt cōdita & statuta dicitur, quod sit vnus rex & non plures: quia alias regnū faciliter destrueretur: praterea confirmatur, quia sic videmus quod in vniuerso mundo est vnus Deus & Dominus noster omnium creator & rector: in toto corpore & membrorum pluralitate vnū caput: in apibus vnus est princeps: aues & graues vnā sequuntur: ecclesie vnus episcopus: in archiepiscopatu vnus archiepiscopus: & denique in prouincia vnus pates: vt in. c. in apibus. 7. q. 1. Confirmatur etiam auctoritate Euangelica dicte, omne regnum in se diuisum desolabitur: & ex predictis rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Oldradus in consilijs suis, consi. 94. 3. colum. Alberi. in prima consili. ff. vet. §. discipuli. idem Alberi. in. l. penulti. C. de do. inter vi. & vxor. 3. colum. Ioan. And. Hostien. Abbas, Cardina. Anchara. & communiter doctores in. c. licet. de voto. Felin. in cap. quā in ecclesiarum. de consi. antepenult. colum. nume. 90. Bald. Andreas de Serna; Aluarotus, & communi. Feudistæ in cap. 1. §. praterea Ducatus. de prohi. feud. ali. per Federi. tenet etiam nota. Ioan. le Cirier, in tractatu de primogenitura. 2. lib. 14. q. Bertrandus in tracta. de origine iuris. i. q. Ancha. in con. 39. 1. & 2. col.
- 7 Item dato quod successor in regno debet esse vnus, dico quod debet esse maior: vnde si plures sint in eodem gradu, semper maior debet præferri & succedere. Primo, quia cum naturaliter parentes desiderant filios procreare propter sui conseruationem, vt in. l. liberorum. ff. de verbo. signifi. cum similibus, & istud desiderium adimpleat filius maior qui primo æditus est sequitur quod in eo viget maior amor & dilectio paterna, & per consequens in omnibus debet præferri alijs fratribus. Secundo quia cū ille sit maior ætate, alij fratres minores tenentur ei præstare reuerentiam: argumento tex. in. l. semper. ff. de iure immunitatis: vbi plura bona dicit Albe: tex. in. l. ff. de albo scriben. text. in. l. 1. C. de cōsulibus. lib. 12. tex. in. l. Alexandrinis. C. de decurionibus. lib. 10. tex. in. l. fin. C. de tyronibus. lib. 12. 12. tex. in. c. 1. de maio. & obe. Tertio, quia magis sanum & integrum consilium est in maiore quā in minore ad gubernationem exercendam: nam vt ait philosophus 7. Politico. natura quidē humano generi dedit hōs seniores, hos iuniores: quorum quidem pri-

mos principari, secundo subijci decet: nec indignari debet iunior subditus futurus, honestum enim est iuuenibus ministrare & obedire senioribus: & in expresso istam sententiam & conclusionem probat textus in dicto. c. licet, de voto. & ibi tenet Abbas. 2. col. nu. 9. & commu. docto. & tenet Old. in dict. consi. 94. 4. col. & tenet Albe. in prima consi. ff. vet. §. discipuli. 4. col. versicū. & ad tollendam discordiam, & c. & in. l. penulti. C. de dona. inter vi. & vxor. 3. colum. Ioan. le Cirier, in tractatu de primoge. in. 2. lib. 14. q. 2. colum. vers. vltius dicitur. & idem disponit hodie lex valde not. & moralis Partitæ, scilicet lex. 2. tit. 15. 2. par.

- 8 Item adde quod foemina de iure & consuetudine extantibus masculis non succedit in regno, sed eis nō extantibus bene succedit: Primo, quia officia publica & dignitates quæ consistunt in administratione sunt interdita foeminis, tam propter honestatem quā propter animi constantiam & rectitudinem iudicij: tex. est in. l. foemina. ff. de reg. iu. cuius verba sunt, foemina ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ sunt, & ideo nec iudices esse possunt, nec magistratū gerere, nec postulare: & c. tex. in. l. cū prætor. in fin. ff. de iudicij. tex. in. l. 3. vers. corporalia. ff. de mune. & hono. text. in. l. 1. §. sexum. ff. de postulando. text. in. c. mulier. 33. q. 5. text. in. l. fin. C. de arbi. Secūdo & principaliter per text. in. c. cū deuotissimam. iunsto. c. sequenti. 12. q. 2. & ibi expresse notat & tener glo. fin. Archi. & cōmu. doctores. Tertio per text. in. c. significauit. de rescriptis. vbi soror non extantibus masculis successit fratri suo in Comitatu. Quarto per text. in. c. dilecti. de arbitris. vbi expresse dicitur: quod licet foemina non possit officium publicum vel iurisdictionem exercere, tamen virtute consuetudinis bene potest habere & exercere: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Abb. Panor. in. c. dilecti. extra. de arbitris. 1. col. & 1. no. & melius. 3. col. nu. 11. & ibi Ioan. de Imo. 2. col. num. n. post Innocen. & antiquos ibi. idem Abb. in. c. significauit. de rescriptis. 2. colum. nume. 3. & ibi alij docto. idem Abbas in. c. dilecti. 1. colum. & 1. no. de maio. & obe. & ibi Feli. & alij docto. Bald. in. l. in multis. 1. lectu. ff. de statu homi. Angel. de Perus. in. l. cū prætor. §. 1. ff. de iudi. vbi dicit quod foemina potest habere iurisdictionē iure proprietatis, & eam per se ipsam exercere: vt facit spectabilis Comitissa Matilda, & illustrissima Regina Ioanna, quæ tulit sententiam in folio regali contra illos de Balso. Philip. De. in. l. foemina. ff. de regu. iur. 1. col. num. 3. & in effectu Martinus de Laude.

Laude: in dicto tracta. de primogen. n. q. Ioan. le Ci. tracta. de primogen. in. 1. lib. 19. q. Paris de Puteo in suo tracta. syndicatus. 28. fol. in parte dicitur. 2. col. Bald. per text. ibi. in. c. 1. §. foemina. per quos fiat inuestitura. in Vfi. feud. vbi dicit quod foemina potest habere Vafallos & iurisdictionem: pro qua sententia & conclusionem est hodie in nostro regno expressa & notabi. lex Part. lex. 2. prope finem, tit. 15. 2. par.

9 Item adde quod si talis rex & successor sit minor. 14. annorum, clarum est quod debet habere tutorem per quem debeat regere & gubernare: sed dubium est si sit maior. 14. annorum, minor tamen. 25. annorum, an possit per se regere & gubernare? in quo breuiter dico, quod licet in alijs successoribus & bonis particularibus persona priuata possit per se administrare & negotia gerere, & non teneatur de iure recipere curatorem, vt in. §. 1. vers. item inuiti. Insti. de cura. cum simi. tamen in regno, & per consequens in alijs successioneibus vniuersalibus quæ consistunt in publica & generali administratione, bene cogitur & tenetur recipere curatorem, & per eum regere & gubernare propter bonū publicum: quia fragile & imperfectum est tale consilium: argumento text. in. l. 1. & per to. ff. de min. & præsumptio naturalis est cōtra eam, vt non sciat bene regere & gubernare: & ideo scriptū est nemo iuuenes elegit duces, quia constat eos nō esse prudētes: praterea etiam sapientissimus Salomō licet tria dicat sibi esse difficilia tñ fatetur quartū penitus ignorare s. viam iuuenis in adolescentia. Et Dñs comminans peruersis regionibus: ait dabo pueros principes eorū. Elia. ca. 4. Et vā terræ cuius rex puer est. Ecclesi. 10. Nec est eadē ratio in rege quā in alijs personis priuatis, quia eius officiū est alios regere & gubernare, & subditis iustitiā ministrare: vt in. c. Reg. 25. q. 5. & in. l. ad rem publicā. ff. de mune. & hono. cuius verba sunt, ad rē publicā administrandam ante. 25. annū, vel ad munera quæ nō patri monij sunt vel honores, admitti minores nō oportet: facit etiā bonus text. in. l. spurij. §. minores. ff. de decurionibus. vbi licet minor possit esse decurio & in eo fundari officiū publicū decurionatus vel simile, tñ non habet vocem in. c. vel concilio, nec administrationē officij ante. 25. annos: facit etiā tex. in. c. indecorum. extra. de ætate & qualitate: & in expresso ex his fundamentis & rationibus istam sententiā & conclusionē tenet Oldr. in cōsilijs suis, con. 52. Albe. in rubri. C. quā tutores esse desināt. Ioan. And. in addi. ad Spec. in rub. de tutore. in. 1. additione Bart. in. l. quidā consulebant. ff. de reiu. fi. col. pe. q. Abb.

iu. c. cū vigesimū. de offi. delega. 2. col. nu. 3. & ibi Barba. 5. col. Anania in rub. de delict. puero. 1. col. in med. Dominicus in. c. grādi. de supplen. negli. præ. lib. 6. pe. col. & ibi Anch. fi. col. Ioan. Monachus. 1. col. qui subdit, quod si non recognoscatur superiorē debet dari tutor vel curator a summo Pontifice, argumento text. in. c. per venerabilem, qui filij sint legi. Philippus Probus in. col. tenet etiā & reputat singu. Iaso. in. l. fi. C. de testa. mili. 1. col. nu. 4. Corneus ibi. 1. col. nu. 3. & ante eos Romanus ibi. 2. col. num. 4. qui ad hoc allegat & cōsiderat nonnum text. in. l. 1. C. de tutoribus vel curatoribus illustrium vel clarissimarum personarum. Antonius Corferrus in tractatu de potestate regia. fol. 94. 18. quæst. Circa hoc tamen vnum est notandum & mente tenendum, quod cum isto casu fideiussores idonei non possent verisimiliter reperiri, sufficiēt quales inueniri possent: quia alias propter impossibilitatem remaneret Rex pupillus vel adultus, sine tutore vel curatore: argumento tex. in Authen. generaliter. C. de episc. & cleri. text. in. l. de creationibus. versicū. fin. autem. C. de episc. audien. cuius verba sunt, fin. autem nō talis eius census inueniatur, tunc & fideiussio in quā tum possibile est ab eo ex ploretur: & ibi ad hoc expresse notat Albe. 2. colum. in medio: dicens ita consultum esse in fauorem Regina Frāciæ quæ fit tutrix filij primogeniti. Iaco. de sanct. Geor. in tracta. feud. 1. col. text. qui eadem verba ponit in. l. fin. §. fin. autem non talis. C. de curato. furio. quem ad hoc notat & commendat Bald. in. l. fin. C. de magis. conue. 1. col. num. 3. Rode. Sua. in repe. l. quoniam in prioribus. fo. 169. 3. colum. versicū. vnum tene menti. text. in. l. mulier. C. de iure dotium.

10 Item adde quod rex vel princeps in suo regno habet aliqua iura & priuilegia quæ sibi competunt ex plenitudine potestatis, & non competunt alteri magnati vel domino temporali, nisi ex concessione eius. Nam primo solus princeps potest legem condere & interpretari: tex. est in. l. 3. & in. l. digna vox. & in. l. leges sacratissimæ. & in. l. fin. C. de legibus. in fin. cuius verba sunt, tam conditor quā interpres legum solus Imperator iustē existimabitur. Secundo, quia si princeps, vel fiscus, vel procurator eius vendat rem alienam, valet venditio & potest auferrī ius patris: & tantū dominus vel qui habet ius in re habet regressum contra regem vel fiscum infra quadriennium: tex. est in. l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. Tertio, quia solus rex vel princeps potest monetam facere vel fabricare: textus est in. l. 1. C. de falsa moneta. Quarto Anto. Go. in ll. Tau. P 3 quia

quia licet alius inferior à principe non possit sententiam definitiuam transactam in rem iudicatum reuocare, etiam si constet de innocentia condemnati, tamen rex vel princeps bene potest eam rescindere vel reuocare: textus est singularis in iure in. l. prima. §. si quis vitro. ff. de quaestionibus. de quo latius dixi suo loco. Quinto, quia solus rex vel princeps legem transgreditur, dispensando, & spurij & incestuosus legitimatio nem concedendo: textus est in. l. qua in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nuptiarum. & in Authent. quibus modis natu. effici. sui. & in Authent. quibus modis natu. effici. legi. Sexto quia ille qui offendit regem vel principem committit crimen læsæ maiestatis, sed non ille qui offendit alium dominum temporale: textus est in. l. i. & per totum. ff. ad legem Iuliam maiestatis. Septimo quia solus rex vel princeps restituit famam: textus est in. l. i. §. de qua. ff. de postulando. Octauo, quia solus rex vel princeps potest poenam delicti remittere, & veniam eius concedere: textus est in. l. seruos. C. ad. l. Iuliam, de vi. & ibi notat Bald. & alij doctores: quod intellige quando non est pars quæ accuset, quia tunc potest facere cum conscientia & iustitia: ita sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 67. articu. 4. Nonno quia solus rex vel princeps potest dilationem temporalem debitoribus concedere: textus est in. l. quoties. C. de precibus Impe. offe. Decimo quia solus rex vel princeps potest appellationem sententia remouere: textus est in. l. si. C. de sent. & inter locu. omni. iudi. Undecimo, quia solus rex vel princeps potest de causa propria cognoscere: textus est in. l. proximè. ff. de his quæ in testa. delen. Duodecimo quia solus rex vel princeps potest veniam ætatis minoribus concedere: textus est in. l. i. & 2. C. de his qui veniã æta. imper. & alia plura specialia & priuilegia quæ soli regi. & principi cõpetunt & nõ alij, ponit notabiliter Bal. in. l. rescripta. C. de præcib. impe. offe. 3. col. nu. 6. & alia plura, plus q̄. 60. ponit Lucas de Penna in. l. contra publicam. C. de remilitari. lib. 12. & Iaco. de san. Geor. in tract. feudorũ: fo. 9. cum sequentibus. Et adde quod licet rex vel princeps concedat alicui duci, comiti, magnati, vel cuilibet domino temporali simpliciter & generice primilegia regalia, non videtur concedere illa quæ concernunt supremam potestatem & dignitatem regis vel principis: ita singulariter tenet Lucas de Pēna. in. l. i. C. de priuilegijs Scholarium. penulti. colum. in fin. Paris de Puteo in tracta. syndica. fol. n. nu. 8.

11 Aliquando maioratus consistit in titulo inferiori magnatũ, puta Ducis, Comitum, Marchionis,

vel similis: & talis maioratus dicitur provenire ab ipso Principe vel Rege, cum ab eo habeat titulum & priuilegium: vñ isti magnates & illustres personæ dicuntur habere iura sua & priuilegia ab ipso rege vel principe sibi cõcedente, vel mediante præscriptione vel consuetudine quam adepti sunt: vnde largo modo & saltē mediatē videntur habere ab eodem iure à quo habuerunt ipsi reges vel principes: imo quod magis est in his personis & maioratu ista sit talis regula & doctrina: quod isti magnates & illustres personæ habent in suo territorio omnia illa iura quæ habent principes & reges in suo regno, præterquam illa quæ insignum supremæ potestatis sunt eis reseruata: quia dispositum in regno quod est caput, videtur etiam dispositum & debet seruari in membris, & sic in alijs dominis temporalibus & successione inferioribus existentibus infra regnum, quæ deferuntur primogenito: argumēto text. in. c. cum non liceat. extra, de præscrip. vbi habetur quod non licet membra à capite recedere. Item etiam quia consuetudo vrbis Romæ quæ erat caput mudi seruanda erat in prouincijs, vt in. l. de quibus. ff. de legibus. facit etiam bonus textus in capit. de feudo Marchiæ in vsibus feudorum. textus in cap. 1. §. præterea ducatus. de prohibita feudi alienatione per Federicum. & ibi Bald. & cõmuniter doctores, & in expressio ex his fundamentis & rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Pau. de Cast. in con. suis, conf. 154. 1. col. in med. 2. vol. con. Bologninus vbi valde commendat in consi. suis, consi. 62. Pro qua sententia & conclusione allego & considero in nostro regno expressam & notabilem legem Partite. s. l. 12. in fin. titu. 12. part. vbi expresse dicit quod isti magnates & illustres personæ debent vti in suo territorio eodem modo, quo reges & principes in sub regno.

12 Quæro tamen si rex vel princeps concessit alicui villam, opidum, vel castrum, cum titulo & dignitate Ducatus, Comitatus, Marchionatus, vel simili, an transeat ad hæredes iure maioratus & primogenituræ, vt perpetuo veniat in filium vel descendētem maiorem: & sit in alienabilis & indiuisibilis, vel per mortē dignitas expiaret, & bona diuidantur inter hæredes? & certè articulus est valde subtilis & magni ponderis: & videtur quod titulus & dignitas expiaret, & bona diuidantur inter hæredes. Primo quia talis dignitas est personalis & finitur cū persona, nisi rex vel princeps de nouo inuestiret & concederet hæredibus. Itē etiam quia talis dignitas non deferretur nec acquiritur per successione, sed per electio-

electionem: textus est in. c. 1. de feudo Marchiæ. cuius verba sunt, de Marchia, Ducatu, vel Comitatu, vel aliqua regali dignitate si quis inuestit fuerit per beneficium ab Imperatore, illē tñ debet habere: hæres em̄ non succedit vilo modo nisi ab Imperatore per inuestituram acquisierit: textus in. c. 1. sed diuersum. vers. fin. ibi. Item feudo Comitatus, vel Marchiæ, vel aliarum dignitatum non est successio: textus in. c. 1. quis dicatur Dux. textus in Authent. de exhiben. reis. §. optimum. colla. 5. textus in. l. 6. titu. 26. 4. par. Secundo quia in dubio donatio vel concessio regis vel principis, imo etiam cuiuslibet alterius censetur simplex, perpetua, & transitua ad hæredes, & sine vilo onere, grauamine, vel conditione: nisi expresse per concedentem aliud dicatur, argumēto text. in. l. perfecta. C. de donat. quæ sub modo. cum similibus. Tertio quia dato quod diceremus quod talis dignitas & bona transeat ad filios, nepotes, & alios descendentes: tñ debet intelligi ad omnes, non verò ad filium vel descendētem maiorem argumēto text. in. c. 1. §. præterea ducatus. de prohibita feudi alienatione per Federicum. cuius verba sunt præterea Ducatus, Marchia, Comitatus, de cætero nõ diuidantur. quia nõ est valida consequentia ista, bona non diuidantur, ergo vadant ad filium maiorem: imò pertinent ad omnes filios vel hæredes pro indiuiso: textus est in. l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obliga. textus in. l. 4. §. Cato. eod. titu. textus in stipulatione non diuiduntur. cum materia. eod. titu. textus in. l. via, itinervis. ff. de seruitutibus. textus in. l. hæredes. §. an ea stipulatio. ff. fami. herc. cum simili. & in expressio quod titulus siue dignitas expiaret & bona diuidantur, tenet late Roder. Sua. post patrem & genitorem suum, in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. fol. 78. versic. n. limita cum sequentibus. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusionem, imo quod talis dignitas cum ipsis bonis perpetuo transeat ad filium maiorem iure primogenituræ sicut maioratus, & bona sint indiuisibilia & in alienabilia. Primo quia illud quod reperitur dispositum in regno, quod est caput, videtur etiam dispositum in alijs dignitatibus, tanquam in membris: vt supra proximè dixi. Sed in regno succedit filius, nepos, vel descendens maior iure primogenituræ, ergo similiter in Ducatu, Comitatu, Marchionatu, & alijs similibus dignitatibus: textus est singu. & expressus in. c. licet de voto. & ibi notat & extendit Abb. & alij doct. & extantibus masculis foemina non succedit, sed eis non extantibus bene admittitur, vt fu-

pra dixi in regno, per iura & rationes de quibus ibi. Secundo quia est in dubio quoniam rex vel princeps facit talē concessione, videtur eam facere cum qualitate & prerogatiua quæ inest in similibus dignitatibus. In eadem lege. nu. 12. ibi. Secundo, quia in dubio quando rex vel princeps facit talē concessione videtur eam facere cum qualitate & prerogatiua quæ inest in similibus dignitatibus: textus in. l. nec leges & in. l. non possunt & in. l. minime. & in. l. de quibus cū materia. ff. de legibus. textus in. l. interpretatione eo. tit. cuius verba sunt. Si de interpretatione legis quaratur in primis inspiciendū est, quo iure ciuitas retro in huiusmodi casu vsa est: optima em̄ est legū interpretatio consuetudo: textus in. c. 1. de alie. feu. textus in. c. an maritus succedat vxori ibi, qui secundum vsu regni ad beneficium vocatur paternum, & non maternum: textus in. c. 1. de feudi cognatione text. in cap. 1. §. sed etiam per quos fiat in vestitura text. in cap. 1. §. fina. de in vestitura de re aliena facta text. in cap. primo §. quis dicatur Dux vel Marchio: textus in. l. more maiorum. ff. de iuris. omni. iudi. text. in. l. anniculus. ff. de verb. signi. text. in. l. testamenta omnia. C. de testa. text. in. c. cum dilectus de consuetudine. text. in. c. certificari de sepulturis text. in. c. vñ. 76. dist. no. & melior de iure in. c. Rainuncius de testa. prope finē. ibi itaq; deductio fiat tñ de his rebus de quibus secundū tus caue consuetudinē ciuitatis fieri consuevit & est singularis & vnicus in sua decisione scdm Roma. in. l. si seques. §. si. ff. ad sylvania. Ex quo singulè inferit quod si quis haberet bona & loca propria immobilia absq; dignitate & postea rex vel princeps cõcedat sibi titulum vel dignitatem Ducatus Comitatus vel Marchionatus vt quotidie fit talia bona debent pertinere ad filium maiorem iure maioratus & erunt perpetuo in alienabilia & vinculata & deinceps pertinebunt ad proximum descendētem primogenitum iure maioratus cum illo titulo & dignitate licet aliter maioratus nõ probetur ex cõstitutione domini possessoris vel longa & prescripta consuetudine. Sed cõter omnes magnates & possessores habent & possident eas iure maioratus & primogenituræ, ergo &c. Nec obstant fundamenta cõtraria, quæ habent quod dignitas est personalis & finitur cū persona: quia debent intelligi quoniam datur & conceditur de per se sine aliquo territorio: secus tñ si cū aliquo loco vel territorio. Nec obstat etiã textus in dist. c. 1. §. præterea ducatus. quia debet intelligi in feudo quod in pluribus differt ab alijs bonis & dignitatibus. Vnum tñ est, quod si quis haberet loca propria absque dignitate, & postea rex vel

princeps cōcedat sibi titulū vel dignitatē Ducatus, comitatus, vel Marchionatus, vt quotidie fit: nō præterea sequeretur q̄ talia bona pertineant ad filium maiorem, & sint effecta maiora & in alienabilia: sed diuidentur inter hæredes: & dignitas tanq̄ personalis expiraret, nisi maioratus in eis probet̄ ex constitutione domini possessoris, vel lōga & p̄scripta cōsuetudine.

13 Aliquando maioratus cōsistit in alijs bonis & personis particularibus, qui fit cum principis autoritate & facultate: vt qñ quis succedit in aliquib⁹ bonis vnitis & vinculatis ex dispositio ne hois, & sic personę priuata, cū principis autoritate & facultate, hoc pacto, modo, vel cōditione, vt nō possint alienari, sed semper veniant ad vnum tm̄: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico q̄ p̄suppono, q̄ regulariter dñs & possessor non pōt vinculū & grauamen de nō alienando apponere in sua re per contractū inter viuos: sed facta alienatione trāsferitur dñum, licet grauatus & prohibitus alienare, teneatur ad interesse: & istā sententiā & conclusio nē primo pbat̄ text. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obli. vbi habetur, q̄ si quis vendidit, donauit, vel tradidit alteri rem, eo pacto & conditione, vt non possit alienare, bene & libere pōt eam alienare, licet grauatus & prohibitus teneatur ad interesse: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Albe. Bal. Ange. Pau. Imo. Arēti. Alex. Iaso. & com. doct. Secundo istam etiam sententiam & conclusionem probat̄ text. in. l. penultima. ff. de pactis. vbi disponitur quod nemo potest per contractū obligari suam rem non alienare: & ibi notat Bar. & com. doct. Tertio istam etiam sentent. & conclu. probat̄ text. in. l. si sterilis. §. si tibi. ff. de actio. emp. vbi disponitur q̄ si vendit alicui fundum, eo pacto & conditione, vt nulli alij vēdat nisi mihi: per hoc nō impedit libera alienatio in quemlibet, licet mihi teneat̄ ad interesse: & ad hoc notat & cōmēdat ibi Bar. Albe. Bald. Pau. Fulgo. & cōmu. docto. Quarto istam etiā sententiam & cōclu. probat̄ text. in. l. ea lege. C. de condi. ob causam. vbi habetur q̄ si quis donauit rē duobus, pacto appposito vt neuter alienet partem suam: q̄ aut nemo debet alienare, aut donatori vel eius hæredi competit cōdictio ob causam ad interesse: & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. Bal. Sali. & com. doct. Quinto istam etiam sententiā & cōclu. probat̄ text. per argumentum ab speciali in. l. C. de dona. quæ sub modo. vbi habetur q̄ donatio facta eo pacto, modo, & conditione, vt recipiens teneatur præstare alimenta, si contra faciat, ipso iure retro transfertur dominium in donantē, &

potest rem a quocunq; possessore vindicare: q̄ procedit tm̄ fauore alimentorū, ergo aperte sequitur & infertur contrariū esse in alijs casibus: & ad hoc notat & cōmēdat ibi Petrus de Bella per. Cinus, Iaco. Butri. Bart. Albe. Bal. Ange. Sali. & commu. doct. Sexto istam etiam sententiam & conclusionem probat̄ text. bene ponderatus in. l. quoties. C. de rei vendi. & in. l. qui tibi. C. de hære. vel actio. vendi. & in. l. 3. C. de his qui a non domi. manu. sunt. & in. l. si ancilla. C. de actio. emp. quib⁹ probatur disponitur, q̄ licet ille qui vendidit rem primo teneatur sibi trade re, & nullo modo vendere nec alienare, vt in. l. 1. & per totū. ff. de actio. emp. & in. l. qui fundum. ff. de contra. emp. & in. l. qui duobus. ff. ad legē Cor. de fal. & in. l. venditor hominis. & per totum. ff. de euiction. & in. l. ex his. & per totum. C. eod. titul. tamen si talis venditor veniat contra promissionem vel obligationem, & vendat & alienet alteri, valet & tenet alienatio, & transfertur dominium, licet emptori primo teneatur ad interesse. Septimo istam etiam sententiam & cōclu. probat̄ text. notabilis & expressus in. l. fina. §. fina. ff. de contra. emp. & in. l. adhuc. §. si operas. ff. de usufructu. & in. l. quædam. §. his autem. ff. de edendo. & in. l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebellia. & in. l. fluminum. §. adijcitur. ff. de damno infecto. & in. l. cum tibi. C. qui potio. in pign. habe. & in. l. æris alieni. C. de dona. & in. l. incendium. C. si certum peta. & in. l. eum cui. C. de actio. & obligatio. vbi probatur quod actio vel obligatio personalis causata vel emanata respectu alicuius rei, non sequitur eius possessorem, sed tantum personam principaliter obligatam, vel eius hæredes. Octauo istam etiam sententiam & conclusionem probat̄ text. in. l. 1. & per totum. ff. de his quæ in fraud. credi. & in. l. 1. & per totum. C. eod. titul. vbi habetur quod alienatis bonis debitoris, non potest creditor agere contra particulares successores & possessores eorū, nisi dolo vel fraude in vtroque probata, modo & forma de qua ibi: ergo ita dicamus in nostro casu, quod illa promissio & obligatio qua quis tenetur non alienare, non afficiat rem nec impediatur alienationem eius, sed libere transeat & pertineat ad successorem particularem.

14 Non pro ista sententia & conclusione facit, quia in obligationibus facti, tantum succedit obligatio ad interesse: non verō trāsit nec acquiritur aliquod ius in re nec ad rem: textus in. l. stipulationes non diuiduntur. verficul. Celsus: ff. de verbor. obligatio. textus in. l. si fundum certa die. eodem titu. textus in. l. cum stipulatus sum

sum mihi a Proculo. §. fina. eodem titu. text. in. l. si tertius. §. officium. ff. de aqua pluuiæ arcenda. text. in. l. si quis ab alio. §. fina. ff. de re iudicata text. in. l. prima. ff. de actio. empti. Sed in nostro casu promissor promissit factum, & sic rem suam non alienare: ergo tantum est obligatus personaliter ad interesse: & obligatio non afficit rem nec impedit eius alienationem nec dominij translationem.

15 Decimo & finaliter pro ista sententia & conclusione facit, quia pactum adiectum contra naturam & substantiam actus vel dispositionis, est nullum: text. est in. l. cum precario. ff. de precario. & ibi not. Barto. Alberi. & antiqui. Notat etiam Paul. Iaso. & alij doctores in. l. fina. ff. de conditio. ob causam. vltra quos allego similia notanda iura: text. in. l. quarta. ff. de pigno. quæ ibi reputat̄ sing. Bar. & alij doct. text. in. l. 1. §. 1. ff. si usufructus petatur. text. in. l. si peculium seruo. ff. de pecul. lega. text. in. l. obligationem ferē versic. sic & in tradendo. ff. de actio. & obligatio. text. in. l. si fundum sub cōditione. §. qui fundum. ff. de legatis primo. textus in. l. eum qui. §. ff. de verbo. obligatio. text. in. l. Iulianus scribit eodem titu. textus in. l. continuus. §. finali. eodem titu. textus in. l. tale pactum. §. finali. ff. de pactis. Sed dominium, virtus & effectus eius est ius perfecte disponendi de re, vt in. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquirenda possess. & ibi Bart. & cōmu. doctores ergo pactum appositum in contrarium, est contra naturam & effectum eius, & per consequens non debet valere.

16 Item etiam cōfirmat̄ tertia viua & subtili ratione, quia sicut regulariter ex solo titulo non trāsfit dominium sine traditione, vt in. l. traditionibus. C. de pactis. text. in. l. traditio. ff. de acquire. rerum domi. text. in. l. si ager. ff. de rei vend. text. in. l. quædam mulier. eodem titu. text. in. l. clauibus. ff. de contrahē. emptio. text. in. l. quod vēdidi. eodē titu. text. in. l. C. de don. text. in. l. quisquis. eod. titu. text. in. l. penul. C. de rei vēdi. text. in. l. qui prædium. C. de distra. pigno. text. in. §. per traditionem. In sti. de rerū diui. text. in. §. interdum. eod. titu. ita eodē modo non amittitur dominium solo pacto sine noua retraditione: & in expresso istam rationem ponit glo. ordi. in. l. ea lege. C. de condi. ob causam. & ibi Petr. Cinus, Bar. Albe. Bald. & cōmu. doct. glo. etiam ordi. in. l. fin. C. de rebus alie. nō alie. & ibi Odo fred. & cōmu. docto. Bald. in. l. peto. §. fratre. §. opposi. ff. de legatis. 2. & ibi Imola & alij docto. Iaso. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 6. colū. nu. 2. tenet etiam Innocen. in ca. Raynal

17 dus. de testa. penul. colū. & ibi Canonistæ: pro qua sententia & cōmuni ratione cōsidero text. expressum in. l. ab emptione. ff. de pactis. vbi probatur quod non potest recedi a contractū perfecto & consummato mediante traditione, nisi interueniat retraditio in dissolutione contractus: probat etiam text. in. l. 1. & 2. C. quando liceat ab empti. disce. text. in. l. cum emptor. ff. de rescindē. vend. text. in. l. iuriscōgentium. §. adeo. ff. de pactis. Confirmatur etiam, quia solennitas quæ requiritur in actu, requiritur in eius distra ctu, text. est in. l. hæredes palam. §. si quid. post ff. de testamē. text. in. l. solent. ff. de offic. p̄cō. fulis. text. in. l. si ad resolucendam. C. de prædijis min. text. in. l. 2. C. de codicillis. text. in. l. si iudex. C. commi. vel episco. text. in. §. ex eo autem solo In sti. quibus mod. testa. infir. text. vnicus in sub casu in. l. 4. §. si fortē. ff. de damno infecto. vbi dicitur quod eiusdem naturæ est reuocatio possessionis, cuius fuit missio, & ad hoc notant & commendant ibi doctores & reputat̄ vnicum Pau. de Cast. in liubere cauere. ff. de iurisd. om. iudi. ergo sic dicamus in nostro casu, quod sicut in acquisitione & translatione dominij requiritur traditio, sic etiam requiritur in priuatione & reuocatione eius: & ex solo pacto & conuentione partium non amittatur. Ex quibus infero singulariter, quod in casibus in quibus ex solo titulo sine traditione vera vel ficta transfertur dominium, qui habentur & notantur p̄ gloss. & doctores in. l. si ager. ff. de rei venditio. & in. l. traditionibus. C. de pactis. in eisdem potest impediri alienatio & translatio dominij solo pacto & conuentione partium: & in terminis ita tenet Bald. in. l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. §. oppo. & ibi Ioan. de Imo. 2. colū. Iaso. qui valde commendat̄ in. l. filiusfamil. §. diui. ff. de legatis. 1. 2. lectura. 19. colū. nume. 90. & ibi Ripa. 19. colū. nu. 92. versic. 6. limita. Ex quibus etiam infero, quod in casibus in quibus ex solo titulo constituitur ius in re sine traditione, ille præfertur qui est prior in titulo. Ex quo primo deducitur & infertur, quod si vendatur res ecclesiæ, & postea alteri: quod præferatur ecclesiæ, licet actualiter sit facta traditio. Secundo, argumento text. & ibi commu. opin. in. l. fina. C. de sacro. eccles. Secundo deducitur & infertur, q̄ si eadem res pluribus pignoretur & obligetur, quod primus præferatur, licet secundo sit prius tradita: quia in hypotheca solo titulo & contractu constituitur ius in re: text. est in. l. 1. ff. de pigno. actio. text. in. l. si tibi. §. de pignore. ff. de pactis. text. in. l. contrahitur. ff. de pigno. textus in. l. 4. ff. de fide instru. text. in. l. iusto. §. non mut.

tat. ff. de usufr. Tertio deducitur & inferitur, qd si in primo titulo vel contractu sit aliquis actus vel clausula translativa possessionis, vel quolibet alia per quam de iure constituitur ius in re quod ille praefertur secundo cui res sit actualiter tradita. Quarto deducitur & inferitur, qd si ex traditione non causetur ius in re, quod praefertur primus, licet secundo sit tradita: vt in eo qui rem locauit duobus, nam primus praefertur, licet secundo sit tradita: quia ex traditione non sequitur ius in re conductori: & in terminis ita voluit solus Iaso. in dicta. l. quoties. C. de rei vendi. 8. colum. dicens esse singulare, & quotidianum. & ab alio non tractum: sed ante eum hoc idem voluit Baldus in l. emptorem. C. locati. 2. colum. Sed contrarium tenet expressè Socinus in consil. suis, consil. 29. 4. volu. & certè opinio Socii videtur verior & tenenda: quia actio personalis non sequitur fundi possessorem nec detentatorem, vt in l. fina. §. fina. ff. de contrah. empt. cum similibus & sic non potest intentari contra secundum conductorem, sed tantum contra locantem obligatum: si vero res non esset tradita, primus debet praeferrri per tex. in l. in operis. ff. locati. què ibi reputat singularem Barto. & alij docto. & idem esse in re pluribus vendita, sed non tradita: quia si concurrant, prior debet praeferrri: licet secus sit in pluribus creditoribus personalibus in quantitate: quia omnes concurrunt, vt in l. priuilegia. ff. de priuilegiis. C. de in. l. procuratoris. §. si plures. & §. planè. ff. de tributo. & in l. qui dam fundum. ff. de in rem verso.

Nec praedictis obstat tex. in l. penult. C. si macti. ita fuerit alie. vbi habetur quod si vendatur & tradatur seruus eo pacto & conuentione ne alienetur, impeditur eius alienatio, etià pia: vt est datio libertatis: quia respondeo quod vera ratio decisiva illius textus est, quia si semel libertas esset data & competere, esset irrevocabilis: unde de merito à iure impeditur: & in expresso ita tenet & respondet ibi glo. ordin. & commu. docto. tenet etiam & respondet. gl. ordin. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. & ibi Petrus de bel. per. Iaco. But. Bar. Ang. Salic. & commu. docto. Bart. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig. 2. colum. nu. 3. & ibi Ange. Imo. Alexan. & Iaso. 9. colum. num. 34. & idem probat & disponit etià text. in l. seruus hac l. ff. de manumissionibus. text. in l. quarta. §. in illis eod. titu. text. in l. ille seruus §. fin. ff. qui & à quibus. text. in l. 1. & 2. C. qui non possunt ad liber. perue. text. in l. si seruum. vers. Sed et si sit. ff. de verbor. obligat. text. in l. contra voluntatem. C. de testa. manu. text. in l. libertas ff. de regulis iuris.

17 Secundo non obstat tex. subtilis & difficilis in l. si. C. de pactis inter empto. & vendito. vbi disponitur quod si vendo rem meam pacto apposito, vt emptori vel alteri tertio non liceat in ea facere ecclesiam vel monumentum, tale pactum valet & tenet, & debet praecise seruari: quia ad illam legem potest primo sic responderi, qd ibi pactum fuit appositum in traditione rei meae tempore traditionis, unde valet & tenet, tanquam in continenti positum: ita respondet glo. ordin. in dic. l. penult. ff. de pactis. & ibi plures docto. Sed ista solutio aperte est falsa, quia omnia iura superiora loquuntur in eisdem terminis quae do pactum apponitur tempore traditionis, & tamen non valet.

Secundo quod ille tex. loquitur quando venditor aliter non alienaret: ita probat ibi tex. dum dicit, non alia. l. ius suum transferre passus: & ista solutio est de mente aliquorum doctorum ibi: sed non placet, quia idem possemus semper dicere & praesumere quando apponitur pactum de non alienando.

Tertio quod ille textus intelligatur secundum alia iura. quod ibi valet pactum, vt agatur ad interesse, si contra fiat: non vero vt impediatur alienatio: ita tenet ibi glo. ordin. Cinus, Bald. & Salice. & tenet Bar. Albe. Bald. & alij docto. in l. nemo. ff. de pactis. Cinus, Bar. Albe. in l. ea lege C. de condit. ob causam. & hanc dicit communem opinionem & solutionem Alexan. in l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis primo. 6. colum. nu. 16. sed certè ista solutio non videtur vera, quia videtur aperte contra mentem & verba illius legis, nam ibi Iustinianus decidit casum nouum de quo apud veteres dubitabatur, & non erat decisis: sed casus & intellectus praedictus communis, iam erat decisis per plura iura antiqua supra allegata: unde sit quartus noua & vera solutio, quod ille tex. intelligatur quando quis prohibetur alienare vel aedificare in grauem & durioram causam per quam res eximatur de humano commercio, & efficiatur difficilis vel impossibilis recuperationis, vt puta ne liceat edificare in ea monumentum, ecclesiam, vel hospitale: vel vt non liceat eam praedictis locis alienari, quia tunc lex illa nouissime vult quod impediatur eius alienatio, vel aedificium: & istum intellectum aperte tenet Baldus in dicta. l. ea lege. C. de condit. ob causam. 1. colum. nume. 2. & ibi Ange. 1. colum. post medium idem. Bart. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 2. colum. nume. 4. & ibi Aretinus, & Imola. 1. colum. & Iaso. 10. colum. ex qua solutione vera & communi infero singulariter, quod si vendo tibi fundum

fundum vel arcem tali pacto vt non aedifices ibi castrum vel fortalitium, tale pactum valet & tenebit, vt debeat praecise seruari: & si contra facias, poteris cogi tuis sumptibus demoliri, nec liberari poteris soluendo interesse: quia talis fundus vel area cum tali edificio censetur irrecuperabilis, & quodam modo exire à commercio communi: & in expresso ita tenet solus Bald. & est noua inuestigatio in dicta. l. fin. C. de pactis inter emptorem & vendito. 1. colum. in medio. vers. sic. sed pone.

18 Aduertendum tamen quod licet sit verum quod per contractum & conuentionem partium non possit impediari vel prohiberi alienatio, vt supra conclusum est, tamen in aliquibus casibus bene potest dari forma & modus per quem possit impediari & prohiberi.

Primus est, quando ille cui est facta promissio de non alienando aliquam rem, reseruat sibi aliquod ius in ea: vt si quis per contractum vendit, donat, vel quouis alio titulo in alium transfert aliquam rem, pacto apposito quod non possit alienari, & pro obseruatione illius pacti & conuentionis imponitur ius hypothecae in eadem re, vel aliter reseruat sibi aliquod ius in re, non poterit aliquo modo alienari: & si de facto alienetur, impeditur dominij translatio istam sententiam & conclusionem probat text. singularis & vnicus in iure in l. si creditor. §. si ff. de distra. pigno. vbi dicitur, quod si creditor qui habet pignus vel hypothecam in re debitoris sui, fecit pactum cum debitore ne liceat debitori illam rem vendere vel alienare, non poterit aliquo modo alienari: & ibi tenet Bar. Ange. Fulgo. & communiter docto. & illum textum reputat singularem & vnicum Bal. ibi & illum tex. ad hoc notat etiam & commendat Barto. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 2. colum. num. 3. & ibi Ange. 1. colum. Pau. 1. colum. 2. op. Imola. 1. colum. Aret. 1. colum. Iaso. 8. colum. nu. 29. illum etiam notat & commendat Ange. Imola, Iaso. & alij docto. in l. qui Romae. §. cohæredes. eodè titu. notat etiam & commendat Bar. Ange. Pau. & Iaso. in l. penult. ff. de pactis. & illum tex. ad hoc notat etiam & commendat Bart. in l. qui absentis. §. in fine. ff. de acquiren. posses. & ibi reputat singularem & vnicum Pau. Imo. Rom. & Alexand. notat etiam & commendat Barto. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. 1. colum. nume. 4. & ibi Ange. Bald. & alij docto. norat etiam & commendat Bar. in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legatis. 1. nu. 14. & ibi reputat singularem & vnicum Ioan. de Imo. 3. colum. not. etiam & commendat Abb. in ca. Raynaldus. de testamen. 4.

col. nu. 2. & idem hodie disponit lex nostra Regia fina. titu. 5. part. Ex qua sententia & conclusionem primo infero, quod si proprietarius promittat fructuatio non vendere vel alienare rem, prohibetur & impeditur eius alienatio, ita Alexan. in dic. l. qui absentis. §. 1. ff. de acq. poss. 2. col.

19 Secundo infero, quod si quis habet aliquam feruitutem realem in re vel fundo, valet pactum & conuentione quod dominus fundum feruientem non alienet.

Tertio infero, quod si in casu legis, emptorem C. locati. fiat pactum de non alienando, prohibetur alienatio.

Quarto inferitur, quod ex praedicta causa & ratione si in aliqua re sit constitutus census vel emphyteusis, directus dominus non potest vendere rem in qua tale ius est constitutum: text. est in l. fina. C. de iure emphyt. & ibi commu. docto. Superiorem tamen conclusionem intellige quando ius pignoris vel hypothecae esset specialiter constitutum in illa re prohibita alienari, non autem sufficeret generalis obligatio bonorum: ita probat tex. in dicta. l. si creditor. §. fin. & ita tenet & declarat Bar. in l. qui absentis. §. 1. ff. de acq. poss. & ibi Ioan. de Imo. & Aret. idem Ioan. de Imo. in l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. oblig. & ibi Aret. & Iaso. 9. colum. nu. 33. Alexan. in l. si filio. fa. §. si vir. ff. solu. mat. 2. col. Ant. Ne bri. de Fano. in tracta. de pigno. 3. fol. num. 5. vbi dicit hanc esse commu. opin. facit tex. in l. ab eo. C. de seruo pignori dato, manumisso. vbi debitor qui generaliter bona sua obligauit, potest dare libertatem seruo: secus vero si specialiter & expressè aliquis seruus sit pignori datus vel obligatus: text. in l. ff. de manumiss. text. in l. 4. ff. qui & à quibus. text. in l. est differentia. ff. in quibus causis pignus. vel hypo. taci. conclu.

Secundo facit tex. glof. & communiter opinio in l. prima. in fin. C. de necess. seru. hære. instit. vbi habetur quod licet debitor possit seruum necessarium facere & instituere hæredem, etiam in fraudem creditorum: tamè hoc est verum praeterquam si specialiter ille seruus sit pignori datus vel obligatus, quia tunc non potest.

Tertio facit, quia hypotheca specialis aliquando plus afficit quam generalis: text. est vnice in iure secundum Bald. & docto. ibi, in l. 2. C. de pigno. Quarto facit, quia ius pignoris vel hypothecae specialis non ita cadit in re aliena, licet postea efficiatur debitoris, sicut cadit quando contrahitur hypotheca generaliter: text. est notabilis, vbi plenè tractat glo. Barto. & docto in l. 1. ff. de pigno. ex quo textu sic intellecto, secundo potest inferri maxima restrictio & declaratio ad tex. in l. emptorem.

emptorem. C. locati. de qua late dixi suo loco.
 20 Secundus modus subtilis & notabilis est, quando in pacto & prohibitione de non alienando apponitur aliqua clausula translativa possessionis, ut si quis dicat dono vel vendo tibi hoc pacto, ut non liceat alienare: & si ad aliquem actum alienationis perveneris, tunc dominium ad me revertatur: & in eum casum ex nunc constituis te meo nomine possidere, quo casu statim cum ille inceperit alienare, concedens qui prohibitionem fecit, efficitur dominus & possessor virtute illius fictæ traditionis: & hoc argumento text. in l. quod meo. ff. de acquir. posses. & in specie argumento text. in l. qui absentis. §. 1. eodem titulo. vbi dicitur, quod dominium & possessio potest sub conditione transferri: facit etiam textus in l. quidam testamento. ff. de fideicommiss. libe. & per ista iura istam sententiam & conclusionem tenet Barto. qui singulariter loquitur in dicta. l. qui absentis. §. 1. ff. de acquir. posses. 2. col. in fin. num. 3. & ibi Imola prope finem. Pau. de Castr. 1. colum. prope finem. Areti. 2. col. Roma. ibi. 1. colum. post prin. Alexan. 2. colum. post princ. tenet etiam notabiliter Iaco. But. in ea. l. ea lege. C. de condi. ob causam. 2. colum. 1. quaest. versi. quaero. & ibi Pet. de bel. per. penul. colum. in fin. Albe. 2. colum. in princ. dicens quod ita sepe consuluit & quod est verum & vtile consilium: & allegat idem ante omnes ibi tenere Odoffre. & Iaco. de Aret. tenet etiam Salice. ibi transiit. 6. colum. 1. quaest. princ. dicens quod iste est tutior modus ceteris: istam etiam conclusionem tenet Barto. in l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis primo. penul. colum. num. 14. & ibi Iaso. prima lectura. 14. col. nu. 63. Ioan. Fab. in l. fin. C. de rebus alie. non aliena. Aduertendum tamen quia contra hoc videtur mihi noua & subtilis difficultas cui non videtur posse responderi, nam iste modus & forma prohibitionis solum habebit locum durante vita prohibiti & obligati non alienare, non vero durabit post mortem eius, quod probatur sic, constitutum & eius virtus & effectus nihil operatur, imò extinguitur post mortem constituentis, cum illo tempore nulla sit apud eum possessio quam possit nomine alterius habere: argumento text. in l. cum heredes. de acquir. posses. & in l. §. Sequola. ff. si quis testamento liber esse iur. fue. & probat apertus textus. in ratione in l. quod meo. de acquir. posses. facit etiam nota. doctrina & theorica glo. ordi. in l. quamuis. §. si conductor. ff. de acquir. posses. per quam in expresso hoc tenet ibi Ang. Cuma. & Alex. de quo latius dixi in materia possessionis. ergo iste modus & forma prohibitionis non

habebit vires post mortem prohibiti, cum illo tempore extinguat virtus & effectus constituti.
 21 Sed huic difficultati aliquibus modis potest responderi. Primo sic, quod iste modus & forma prohibitionis solum valeat & habeat effectum in vita prohibiti, nam si ad actum alienationis perveniat, impediatur alienatio & statim transeat dominium & possessio in eum qui fecit prohibitionem, & tantum in isto casu. pcedat & possit verificari superior sententia & conclusio Barto. & comu. sed mortuo prohibito, ille modus & forma prohibitionis nihil operetur per rationem prædictam inconuincibilem: vnde si heres eius alienet, non impeditur alienatio & translatio dominij, licet ex persona & obligatione defuncti teneatur ad interesse: & est noua & maxima modificatio & limitatio ad prædictam communem opinionem quam ab aliquo tactam non reperio. Vel aliter & secundo potest dici, quod imò iste modus & forma prohibitionis duret perpetuo, & transeat ad heredes: & virtus & effectus eius afficiat rem etiam post mortem prohibiti: & hoc tali consideratione quia illud pactum & obligatio de non alienando, & similiter pactum & promissio constituendi se nomine alterius possidere, si pervenerit aliquem actum alienationis, obligat heredes & successores sicut se: vnde quando ipsi procederent ad actum alienationis, statim virtute prædictæ obligationis videntur se constituere nomine alterius possidere: imò non possent illam possessionem querendam alteri interuertere: argumento text. in l. fin. C. de acquir. posses. Sed attende quod ista responsio & solutio non videtur nec conclusiva, quia ille text. loquitur in propria & actuali possessione quæ est iam quæ sita domino in re quæ detinetur a seruo, colono, vel inquilino suo, in qua non potest sibi fieri præiudicium: sed in nostro casu non est quæ sita possessio ipsi prohibenti, sed agitur de querenda per constitutum in casu alienationis.
 22 Sed virtus & extremum constituti cessat post mortem promissoris, ergo ad heredes non transit, maxime quod text. in dicta. l. fin. in secunda parte in versi. fin. autem. aperte dicit, quod illa dispositio tantum habeat locum in possessione quæ sita: secus vero in querenda, quia in ea bene possunt illæ personæ domino præiudicare: facit etiam textus cum materia in l. si quis societatem contraxerit. ff. pro soci. Vel aliter & tertio, & valde subtiliter potest dici, quod iste modus & forma prohibitionis indistincte sit verissima & perpetua, & transeat ad heredes: nam licet constitutum & virtus & effectus eius non transeat ad heredes, sed

des, sed extingatur morte constituentis, tamen illa habitas, potentia, & extremum constituti quod aderat in ipso contrahente prohibito alienare a principio & in ipso instanti, affecit rem illam ut amplius non possit alienari: & constitutum fuit quoddam ius reale impeditivum alienationis, quod perpetuo durat & transit ad successores, licet illa habitas, qualitas, & extremum constituti non duret post mortem prohibiti: argumento text. iuncta gloss. singulari & declaratione Baldi, & comuni in l. 3. C. de usufructu: vbi habetur, quod licet requiratur patria potestas ad hoc ut pater possit habere usufructum in bonis filij, tamen sufficit quod illa sit a principio tempore acquisitionis: non autem requiritur in duratione vel continuatione: facit etiam text. in l. fina. C. ad Tertul. & ibi Barto. & commu. docto. in l. fina. C. commu. de succes. text. in l. quod scitis. C. de bonis quæ libe. text. in l. fina. §. filijs autem. eodem titulo. text. in l. si is qui animo. ff. de acquir. posses. text. in l. item illa. §. 1. ff. de consi. pecu. text. in authen. de hered. ab intesta. veni. colla. 9. Sed aduertendum quod similiter ista responsio & solutio non videtur vera nec concludens, quia illa iura procedunt & loquuntur quando ius de quo tractatur est iam perfectè quæ situm parti, vnde si illo tempore acquisitionis ille actus habuit sua essentialia non vitiat, licet illa non duret: sed in nostro casu actus constituti non est consummatus. nec ex eo est quæ situm contrahenti ius possessionis, sed pendet eius virtus & effectus in tempus existentis conditionis: sed illo tempore deficient sua essentialia & extrema, ergo cessat virtus & effectus eius: pro quo facit, quia si actus est conditionalis, & conditio verificatur re iam precepta. non trahitur retro: quia deficit extremum habitas: text. est in l. necessario. versi. sanè si pendente conditione. ff. de peri. & commo. rei ven. vbi si conditio contractus extiterit re precepta, non trahitur retro. Vel aliter & quarto potest dici quod iste modus prohibitionis indistincte sit verissimus & perpetuus, & transeat ad heredes ratione constituti: quia quando contractus in quo ponitur constitutum fit sub conditione quæ de necessitate secundum iuris dispositionem debet retrahi, & illa conditio adimpletur, modo in vita, modo post mortem constituentis: sicut retrahitur ipse principalis contractus, ita etiam retrahitur constitutum & virtus, & effectus eius: ita determinat Oldradus, c. si. 139. 2. colum. versi. tertium erit. Philippus Decius in regula contractus. 6. col. num. 12. de regu. iur. Sed istud etiam reprobaui

in materia possessionis, in actu ficto clausulæ constituti, quæ pono in l. 45. infra eisdem legi. Tauri, vbi omnino vide. Vnde teneo primam solutionem & modificationem quam posui in isto articulo.
 23 Tertius modus per quem impeditur alienatio & translatio dominij est per iudicis decretum & auctoritatem: vnde si fiat contractus inter partes & pactum de non alienando, & iudex confirmet talem contractum, & auctoritate, & decreto suo interdicit alienationem, impeditur alienatio: argumento text. in l. Iulianus. ff. de curato. furio. & quasi per totum. text. in l. si sciens. ff. de contrah. empt. text. in l. is cui bonis. cum materia. ff. de verbo. oblig. & argumento optimi textus. in l. iudicē. ff. comu. diu. text. in l. diuus. ff. de peti. hære. in prin. per quæ iura ita tenet Pet. de be. per. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. penul. col. in fin. Albe. 3. colum. in prin. Areti. in l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. obliga. si. col. in fin. tenet etiam expressè Bar. in l. filiusfam. §. diui. ff. de lega. 1. pen. col. nu. 16. licet corruptè alleget dict. Iulianus. tenet etiam Bald. in l. si. C. de pactis inter empto. & vend. 1. col. & quæst. contrarium tamen & melius tenet Bal. in dic. l. ea lege. fin. col. & quæst. Salic. ibi. si. col. & q. Imo. in dic. l. filiusfam. §. diui. de lega. 1. 3. col. post princip. & melius ibi Alex. 6. col. nu. 19. Iaso. ibi. 14. col. nu. 66. qui bene loquitur Cuius in l. si. C. de rebus alie. non alie. 1. col. nu. 3.
 24 Et hoc tali fundamento, quia ex sententia & decreto iudicis non transfertur dominium in aliquem sine actuali traditione, ut notatur late per omnes in l. Pöponius. §. si iussa. ff. de acquir. poss. maxime per Aret. ibi. 3. col. nu. 29. qui dicit hanc esse communem opinionem: & ibi Roma. 3. col. in prin. Alex. 4. colum. nu. 9. & in expresso tenet glo. not. ord. in §. fin. Insti. de offic. iu. in glo. fina. post prin. vbi dicit quod sola sententia non facit quem dominum, sed traditio: quam ibi notat & commendat Ange. de Areti. 2. col. nu. 2. & commu. docto. tenet etiam Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. 2. col. nu. 2. & ibi Pau. pen. col. nu. 12. & ibi late Iaso. 6. col. nu. 44. Bald. in l. 1. 2. colum. nu. 5. C. commu. vtriusque indi. & ibi alij docto. Confirmatur etiam, quia factum iudicis & partis æquiparantur, ut in l. non est mirum. ff. de pigno. actio. & in l. si ob causam. C. de euictio. si ergo auctoritate & sententia iudicis non transfertur dominium sine traditione, sequitur quod sola iudicis auctoritas non potest impedire translationem dominij: nec obstant iura superius allegata, quia loquantur & debent intelligi quando prohibitio iudicis fit cum legitima causa & a iure approbata,

probata, puta si quis est prodigus & discipator bonorum, vt in l. Iulianus. de curat. furio. cum fini. vel propter litis pendentiam & aliquam suspicionem, vt in l. diuus. ff. de peti. heredit. vel propter suspicionem fugæ debitoris: quo casu sicut potest fieri sequæ ratio bonorum mobilium, ita potest fieri interdictio alienationis bonorum immobilium: tex. est singularis & vnicus in l. de pollicitationibus. in fine. ff. de pollicita. ibi, aut prohibebunt distrahi fundum quæ in territorio Gabinorum habet: & ad hoc not. & commendat ibi Barto. & dicit mirabilè Alber. & dicit singu. Bald. in l. per diuerfas. C. mādāt. 3. col. 9. quæst. & dicit vnicum Alexā. in l. si liusfam. §. diui. ff. de lega. 1. 6. colū. nu. 20. & not. & commendat Albe. post antiquos in l. si fideiuf. for. §. si satis datum. ff. qui satisda. cog. & ibi Iaso. 2. colum. num. 8. idem Iaso. in §. 1. Instit. de actio. 10. colum. 80.

25 Quartus modus per quem impeditur alienatio & translatio dominiij est, quādo apponitur persona cuius contemplatione fit prohibitio, vt puta si quis donet alteri fundum vel aliquā rem, hoc pacto, vt post mortē vel certum tempus restituatur cuidam tertio: & per consequēs post mortē tertij restituatur alteri, & quod talis res vel fundus non possit alienari, nam tunc in contractu donationis fauore exercentis liberalitatem, post mortem vel tempus grauari quæritur actio illi tertio, imò & dominiū eius: text. est singu. in l. quoties. C. de dona. quæ sub modo quem notant & cōmendant ibi docto. & dicit singu. Imo. in l. stipulatio ista. §. si stipuler, sine colum. in fi. de verb. oblig. facit tex. in l. 2. eodē titu. vbi habetur quod donatio potest fieri ad tempus certum vel incertum: tex. not. in l. si. C. de lega. vbi dicitur quod donatio & contractus potest fieri ad tempus, & similiter legatum vel fidei commissum: & in expresse pro hac sentētia & conclusione est hodie nouissima & singula. lex par. l. 7. titu. 4. §. part. quæ disponit, quod si quis donet rem vel fundum alteri vsque ad diē vel tempus certum, vt post illud tempus pertineat & restituatur donatori, vel heredibus eius vel cuidam tertio, quod statim illo die vel tempore transacto, dominiū & possessio illi rei, quæritur ipsi donatori vel heredibus eius vel illi tertio: & sic est ibi nouissima & singu. lex quod hodie in contractu donationis potest fieri prohibitio alienationis, quādo designat persona cuius fauore fiat prohibitio: imo licet nō fiat expressa prohibitio, sufficit quod sit persona cui debeat res donata post tempus restitui: quia tali casu in eam transit dominiū & pos-

sessio: vnde infertur quod non potest alienari, & si de facto alienetur, quod veniente casu restitutionis dominiū & possessio transit in eam & poterit rem vindicare à quocunq; possessore: & per illam legē ita tenet & declarat solus Rodericus Suarez in repeti. legis. quoniam in prioribus. fol. 97. 2. colū. in princ. Sed aduertendum quod ista opinio apertè est falsa, imo tenet quod tam de iure communi quā etiam extante illa l. Regia, in contractu donationis nec in alio oneroso vel lucrato, nunquam potest prohiberi alienatio, etiam si designet persona cuius fauore fiat prohibitio, vel post aliquod tempus ei debeat restitui: & ista est verissima & tenenda sententia: pro qua facit expressus tex. in dicta l. ea lege. C. de conditio. ob causam. vbi habetur quod si quis donauit alteri aliquā rem hoc pacto, vt eam non alienet, non prohibetur alienare, sed tantum tenetur donatori vel heredibus eius ad interesse. Sed tali casu semper intelligitur in contractibus persona cuius fauore censetur prohibita alienatio, scilicet, ipse contrahens vel hæres eius, & tamen hoc non sufficit vt impediatur alienare, sed tantum poterit ad interesse, vt ibi disponitur: ergo idem sit in nostro casu, quia licet designet tertia persona cui fauore prohibeatur alienatio non tamen possit impedi: & non expresse probat illa lex secundum verum & communem intellectum. Faciunt etiam pro hac parte omnia fundamenta & rationes quæ allegantur supra in fauore communi opinio quæ habet quod p. contractum, nō potest impedi alienatio: præterea in terminis facit tex. & communi opin. & resolutio in l. filiusfam. §. diui. de leg. 1. de quo latius infra dicemus: vbi habetur quod specialiter in vltimis voluntatibus eorum fauore per testatorem potest impedi alienatio, quādo apponitur iusta causa vel designatur persona cuius fauore impediatur alienatio: ergo indistinctè etiam in illis casibus contrarium dicendum est in contractibus. Facit etiā concludens ratio & fundamentum, quia in contractibus nullo modo potest transferri dominiū nec possessio ex contractu vel ex distractu, etiam concurrente voluntate partium, nisi interueniat vera vel ficta traditio, vt in l. traditionibus. C. de pactis, cum similibus. & in l. ab emptione. ff. de pactis. & in l. 1. & 2. C. quando liceat ab empt. dif. Confirmatur etiam ex doctrina glo. not. in l. 1. C. de inoffic. do. in glo. mag. in versic. at hic non ita credo. vbi dicit quod in casibus in quibus ex aliqua dispositione ipso iure transfertur dominiū sine traditione resoluta illa dispositione & titulo retransfertur ipso

ipso iure dominiū sine traditione: secus verò si in dispositione requiratur traditio ad translationem dominiij: quia similiter requiretur in eius dissolutione: & illam gloss. ad hoc dicit ibi valde nota. Bald. in fin. ver. & Alex. in l. si. C. de lega. 2. colū. nu. 3. & istam doctrinam ponit Barto. licet illam glo. non alleget in l. & ideo. ff. de condi. fart. 1. colum. num. secundo. Et tenendo istam partem prout est tenenda dico quod nō obstat tex. in dicta l. quoties. C. de donat. quæ sub modo. vbi videtur probari contrarium, imo quod illi tertio queratur actio, quia respondeo quod queritur sibi actio merè personalis contra donatarium vel hæredes, vt restituatur sibi res quam sub hoc pacto & modo recepit: non verò queritur sibi dominiū nec possessio aliqua actio realis utilis nec directæ: & ita intelligit ibi glo. ordi. Pet. Cinus, Albe. Fab. Bar. Bal. Ange. Salic. & communi docto. & vt verus & perfectus intellectus illius legis appareat, dico quod regulariter ex pacto appposito sup. re mea quæ debet durare mea, bene queritur actio tertio: secus quando non debet durare mea: tex. est in l. Publi. in princ. ff. de positi. vbi si depono rem meam apud te vt alteri restituas, queritur illi actio: & ad hoc notat & commen. ibi Bartolus Bald. Salice. Paul. de Cast. & cōmuniter docto res tex. in l. penul. C. ad exhiben. & ibi notat, Cinus, Pet. Iacobus But. Barto. Ange. Bald. Sal. Pati. & communi docto. si vero apponatur super re quæ non debet durare mea, non queritur actio tertio: tex. est in l. certi cōdictio. §. quoniam. ff. si certum peta. & in l. debitor. §. fina. ff. ad Trebel. & in l. filia. ff. de solu. hoc tamen fallit in contractu donationis fauore exercentis liberalitatem, quia ex pacto in tali contractu posito queritur actio personalis tertio licet res non duret mea: iste est tex. qui sic debet intelligi in dicta l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. & in specie istam doctrinam & resolutionē ponit Barto. in l. certi cōdictio. §. quoniam. ff. si cert. peta. 2. colū. nu. 6. & ibi Ange. in fin. & not. ibi Pau. de Cast. 1. colū. nu. 9. Iaso. 2. col. nu. 2. Phili. Decius in fin. Bar. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. penul. col. in fin. de verbo. obliga. & ibi Alexan. pen. col. & fin. col. Iaso. pen. col. nu. 20. idē Iaso. in l. quod dicitur, eodē titu. fin. col. & quæstio. Imo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. el. primo. quarta colum. ad Trebel.

27 Non obstat etiam tex. in l. 2. eiusdem titu. C. de dona. quæ sub modo. & in l. fin. C. de legat. vbi habetur quod donatio vel contractus potest fieri ad tempus, ita vt post tempus res debeat restitui vel reuerti donatori vel heredibus, quia

respondeo quod debet intelligi modo predicto scilicet vt queratur eis tantum actio personalis, nō vero dominiū, nec possessio, nec actio realis: & in terminis ita tenet & declarat Pet. de bel. la pert. in dic. l. 2. & est de mente Bald. & omnium docto. ibi tenet etiam Pet. de Bel. per. in dic. l. si. C. de lega. Secus tamen est in vltimis voluntatibus, quia si testator legauit rem vsque ad tempus, vt post tempus sit hæres, post illud tempus ipso iure trāsferitur dominiū rei in hæredē: ita debet intelligi tex. in dic. l. fin. C. de leg. in quā tum loquitur in legato vel fidei cō. & ita tenet & declarat ibi glo. no. ord. in glo. pen. in verbo remeantibus. & ibi Pet. de bel. per. Bar. Sali. Alexā. & cōmu. docto. idem probat tex. in auth. cui relictum. ver. si. fin. C. de indic. vi. to. quæ ibi no. solus Salic. facit etiam not. doct. glo. ordi. in l. 1. in glo. magna, in fin. ver. si: at hic non ita credo. C. de inoffic. don. vbi dicit quod in casibus in quibus ipso iure ex aliqua dispositione transfertur dominiū sine traditione, resoluta illa dispositione & titu. retransfert ipso iure dominiū sine aliqua alia traditione: secus vero e contra, si in aliqua dispositione requiratur traditio prout regulariter requiritur in contractibus: quia similiter requiritur in dissolutione: quā gloss. dicit ibi valde nota. Bald. in finalibus verbis. Alexā. in l. si. C. de lega. 2. col. nu. 3. & istam doctrinam ponit Bar. licet illam glo. non alleget in l. & ideo. ff. de condi. furti. 1. colū. nu. 2. Pro qua sententia & doctrina considero tex. singu. in proposito in l. si mortis causa res donata. cum. l. sequenti ff. de donatione caus. mor. quem sic induco, in donatione causa mortis solo titulo transit dominiū in eum cui fit donatio sine aliqua traditione: tex. est vnicus in iure iuncta glo. in l. 2. ff. de publi. quem ibi dicit vnicum Bald. & Ange. de Pet. & dicit vnicū Bald. in l. 2. C. si quis alteri vel sibi. post princ. nu. 2. isto enim casu, si reuocet donatio expresse vel tacite statim ipso iure re acquiritur dominiū ipsi donatori: iste est verus & realis casus in dicta l. si mortis causa. cum lege sequenti: quem ad hoc considerat & reputat valde singu. Pau. de Cast. ibi. ex quo textu in dicta l. fina. C. de lega. sic declarato & cōfirmato infero & dico, quod procedit & debet extendi, nedum quando res legata debet post tempus redire ad ipsos hæredes testatoris sed etiam si ex dispositione testatoris debeat redire ad quemlibet tertium extraneum: quod a parte fundatur ex superioribus: & in expresse ita tenet ibi solus Pet. de bel. per. 1. col. prope fi.

28 Non obstat etiā dicta lex Partitæ, quia in quantum dicit quod transacto die vel tempore hæres do-

res donatoris vel alter tertius consequetur & acquirere dñum & possessionē rei, debet intelligi quod respectu ipsius donatoris vel haredis bene reuertitur dominiū & possessio: quia non recesserat ab eis cum tantum rem concessit vten dam & fruēdam respectu vsusfructus, & sic dominiū & civilis possessio erat penes eos, sed respectu extranei est difficultas illius legis: unde posset dici quod respectu extranei intelligatur, quod quæratur ei dominiū & possessio mediante actione personali quam habet ex pacto donatoris; iuxta tex. cum materia in dicta. l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. & iste sit verissimus sensus & intellectus illius legis partite: & confirmatur, quia cum leges Partite regulariter non sint correctoria iuris cōmunis, non est dicendum nec credendū quod illa lex corrigat in hoc ius cōmune tot & tantis legibus & rationibus confirmatum. Vel aliter, & secundo, & quidem subtiliter potest intelligi illa lex, quando primo res donatur quo ad vsusfructum p certo tempore, vt post tempus res pertineat alteri: nam tali casu post illud tempus quæratur illi tertio dominiū & possessio ipso iure, quia videtur interuenire quidam actus fictus trālatiuus possessionis, scilicet retentio vsusfructus: argumēto tex. in l. quisquis. C. de dona. & eorū quæ latē dico in materia possessionis in quarto actu ficto. Vel aliter & tertio dicamus, quia illa lex sit noua & exorbitans à regulis iuris cōmunis, & per eam deciditur quod illo casu trāseat dominiū & possessio in illum tertium: & forte potest esse ratio, quia loquitur in bonis vinctularis & restitutioni subiectis, in quibus specialiter hoc voluit decidere illa lex & ex ea forte hodie habuit ortum lex. 45. infra his legibus Tauri. Sed ad huc primus intellectus supra assignatus videtur mihi verior & tenendus.

Item adde pro intellectu & declaratione text. in dicta. l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. quod licet vellet quod si res donatur eo pacto vel modo vt post mortem donatarij vel post certum tempus pertineat alicui tertio, acquiratur ei actio personalis, quod tantum habet locum & procedit in contractu donationis: fecit tamen est in alio, vt venditionis, vel quouis alio: ita notabiliter Alexā. in l. stipulatio. ista. §. si stipuler. fin. col. & est de mente Bar. & aliorū docto. ibi.

Item adde ad prædictam. l. quoties. cum cōm. opin. quod licet in prædicto casu quando quis donat eo pacto vt post mortem vel tempus quæratur alteri, licet illi tertio quæratur actio personalis pro re vel interesse, tamen debet intelligi contra obligatum vel eius haredem, tamen nō

habebit actionem contra tertium possessorem rei: quia actio realis hoc casu non competit cū nō transeat dominiū nec possessio: actio verò personalis similiter non competit, quia illa tantum dirigitur contra primum donatarium obligatum, & non sequitur particularem successorem: argumēto tex. in l. fin. §. si. ff. de contra. hen. empt. Sed hoc aperte hodie videtur corrigi per dictam legē Partite. Ex quo subtiliter deducitur & inferitur, quod si donator fecit pactum fauore plurium, quia donauit rem hoc pacto, vt post mortem vel tempus primus tradat secundo, & secundus tertio, & sic de alijs: quod omnibus quæratur actio successiue contra grauatum.

Item infero quod si forte primus donatarius grauatus alienauit rem, & secundus consequatur ab eo interesse, quod tertius habebit actionem contra secundum pro illo interesse consequendo: quia licet in particulāribus pretium non succedat loco rei, tamen quādo consequutum est ex causa lucratiua bene subrogatur & peti potest: argumēto tex. cum materia in l. si eum seruum. ff. si certum peta. & in l. si & me & Titium eodem titul. iuncta cōmuni opin.

29 Sed circa prædicta pro maxima declaratione prædictorū quæro de subtili & necessaria quæstione, scilicet si iste donator qui donauit alicui fundū vel rem hoc pacto vel modo, vt post mortem vel certum tempus restituat alteri tertio, si possit talis donator istud pactum, modū, vel grauamen remittere & reuocare, vt illi tertio non restituatur? & videtur quod sic.

Primo, argumēto tex. notabilis. in l. 3. de seruis exportandis. vbi si dominus vendidit vel donauit seruū suū hac. l. & pacto, vt intra certum tempus manumittatur, transacto illo tempore efficitur liber, ita demū si dominus perseuerauit in eadem voluntate: unde si ante tempus completum illud pactum vel modum reuocauit. non erit liber: & sic in præiudiciū serui potuit dominus pactum vel modum tollere ad idem est tex. in l. 1. & 2. & fina. C. si mācipiū ita fuerit alienatum vt manumittatur. text. in l. 3. ff. qui sine manumissione ad libertatem perueniunt. tex. in l. si pecuniam. §. si seruū. ff. de condit. ob causam. ergo ita in nostro casu donator possit reuocare illud pactum vel modū positū in fauorem tertij. Secundo, quia in nostro casu & quæstione illi tertio est quæsitā actio virtute contractus innominati resultantis habita relatione ad id quod deuenit in modo: ergo merito habebit locum poenitentia, vt in l. si pecuniam. in princ. cum materia. ff. de conditio. ob

di. ob causam. unde sicut in contractu innominato tota dispositio per poenitentiam reuocari potest, ita quælibet eius pars. Tertio, & in terminis istā sententiā & conclusionē tenet Bart. in l. qui Romæ. §. Flauius. 2. col. nu. 1. ff. de ver. oblig. qui extēdit hoc vt habeat locū etiā si illud pactum sit positū in fauorem ecclesiæ vel pie cause: & ibi Ioan. de Imo. 2. col. in medi. Aret. 3. col. qui latē disputat, & tandem se firmit in fi. col. dicens: quod tutius est tenere opin. Bart. Alex. 3. col. nu. 8. Soci. 4. col. Iaso. 7. col. nu. 28. Rapha. Cuma. & Pe. de Befu. idem etiam tenet Bar. in dict. l. 3. ff. de ser. expor. cum quo transeunt ibi docto. tenet etiam Ioan. de Imo. in c. potuit. de locato. pe. col. in medi. & in fin. Bal. in l. cum à focero. C. de iure dot. 2. col. istam etiam cōclus. tenet Aret. in con. 74. 4. col. nu. 9. qui notabiliter loquitur: & istam dicit magis cōmunē opinionem Socinus & Iaso. in dicta. l. qui Romæ. §. Flauius. Sed his non obstantibus teneo contrariam sententiā, imò quod prædictus donator non possit reuocare illud pactū vel modum positum in fauorem tertij, modo interueniat consensus solius donantis, modo vtriusque, scilicet ipsius donantis & ipsius primi donatarij: & istam sententiā contra Bar. & cōm. opi. tenet Pau. de Cast. in dicta. l. qui Romæ. §. Flauius. 1. col. in fin. nu. 3. idem Pau. in l. in infam. §. fina. in fi. ff. solu. matri. idē Paul. in l. si pecuniam. ff. de condi. ob causam. 3. col. 4. q. idem Paul. in l. si cum venderet. ff. de pigno. acti. 2. col. num. 5. licet litera eius sit corrupta: & ante eum istam partem tenet Fran. de Albergo Florentinus, qui fuit discipulus Bar. in dicta. l. 3. ff. de seruis expor. istam etiam partē tenet Salic. in dicta. l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. in fi. idem Sali. in l. 1. C. si mācipiū fuit. alie. vt man. 1. col. nu. 5. & dicit Paul. vbi supra quod istā partem tenet Spec. in titu. de instru. edic. §. nūc verò aliqua. verfi. cum quis legat. in additione quæ incipit, Titio decem. Sed certē ibi non loquitur an donatio possit reuocari vel non respectu tertij qui erat Seius, sed tantum dicit quod donatio non potest reuocari à primo donatario qui erat Titius cui res erat tradita: & sic non tangit quæstionem nostram, nec ad eā potest allegari. istam etiam partē tenet Roderi. Suarez in repetitio. l. quoniam in prioribus. C. de inof. fi. testa. fo. 97. §. q. princ. qui dicit quod ferè omnis schola scribentium tenet contra Bar. idem Roderi. Sua. allegatione. 19. 3. col. fo. 176. Sed certē in hoc deceptus est, quia imò magis cōm. est cū Bar. vt ex superioribus patet: istam etiam conclusionem tenet Pau. in con. 164. antepenul.

30 Pro qua sententiā contra Bar. & cōm. pri. mō facit tex. capitalis bene ponderatus in dicta. l. quoties. C. de dona. quæ sub mo. vbi expresse dicitur, quod ex tali pacto vel modo restitutionis statim est quæsitā utilis actio illi tertio: ergo eo inuito per donantem reuocari nō possit, quia quando ex contractu alterius mihi queritur ius, actio vel obligatio, nō potest me inuito mihi auferri: argumēto tex. in l. si cur ab initio. C. de actio. & obli. tex. in l. de contractu. C. de ref. ven. text. in l. non idcirco. C. de contra. empt. tex. in l. quamuis. C. de transa. tex. in l. in commutato. §. sicut. ff. commutati. tex. in l. si mandauero. la. 2. §. sicut man. text. in l. statuli. berum. §. Stichū. de lega. 2. tex. in l. si socius. ver. 1. ff. p. socio. tex. in regula. id. quod nōstrū. ff. de regu. iur. nec obstat tex. in l. 2. §. sed & si quis donatus. ff. de dona. & in l. si pater. verfi. fin. autem. ff. de manu. vin. cum simi. & notata in l. 1. §. si. ff. de con. empt. & in l. cōsensu. C. de actio. & oblig. & in l. absent. de dona. quia vbi actus, actio, vel obligatio non erat quæsitā illi absenti, vt ibi notat: hic verò sic confirmatur subtiliter ex prædicta. l. quoties. in quantum dicit, quod acquiratur illi tertio actio, licet stipulatus non sit: sed eo casu quod esset stipulatus quæreretur irrevocabiliter, adeo quod à donatore nullo modo posset reuocari, vt in l. perfecta donatio. eodem titu. de dona. quæ sub mo. ergo similiter in nostro casu reuocari non possit, cum efficax actio iam quæsitā sit. Secundo facit text. no. in l. fin. ff. de pactis. vbi si creditor fecit pactū de non petendo ipsi debitori, ex quo quæratur liberatio fideiussori, nō potest debitor illud reuocare in præiudiciū fideiussoris: ex quo tex. sumitur notab. doctrina & theoria, quod ius mihi quæsitum ex contractu vel pacto alicuius non potest mihi auferri: & ad hoc eum notat ibi Bald. Ange. Pau. Iaso. & cōm. docto. tex. in l. si seruus. & in l. filius paciscendo. C. de pactis. & ibi Paul. & cōm. docto. vbi dicitur quod ius mihi quæsitum ex contractu filij vel ferui, non potest ab eis mihi auferri: tex. in l. si partem. verfi. fin. in fin. ff. quemad. fer. ami. vbi si testator legauit seruitutem, & legatarius antequam agnosceret vel repndiaret legatū vendidit fundū dominantē, illi emptori. quæratur ius seruitutis quod amplius à legatario auferri nō potest repudiatione legati, vel alijs: tex. in l. in insulam. §. si. ff. so. ma. vbi si quis dedit dotē mulieri hoc pacto, vt soluto matrimonio dos ad eū reuertatur, factō diuortio potest petere dotem, adeo quod si postea maritus & vxor reuertantur. Ant. Go. in. ll. Tau. Q tantur

tantur in matrimonium, nō auferitur ius quæsi-
tum dotem repetenti: & ad hoc notat Bal. An-
ge. Imo. Pau. & commu. doct. tex. in l. cum ma-
ritus. §. si. ff. de pactis. dota. vbi mulier dedit do-
tem hoc pacto, vt post mortē suam restituatur
fratri: & ille frater stipulatus est, & dicit tex. qd
nō potest mulier de dote disponere in vita vel
morte in præiudicium fratris: quem ad hoc no-
tat ibi Bal. Sali. & commu. doct. & dicit singu.
Aret. con. 24. pe. col. tex. in l. certi conditio. §.
finummos. iuncta glos. ordi. in versic. vel dic.
ff. si cer. pet. vbi si quis mutuauit nūmos nomi-
ne alicuius tertij absentis, ei quærit actionem
quam postea eo inuito auferre non poterit: &
ad hoc notant & commendant omnes docto-
res tex. nota. in l. si post mortem. §. fin. ff. de bo-
no. po. contra tabu. vbi si ex dispositione legis
ex persona alicuius cōpetit mihi aliquid ius,
nō potest me inuito mihi auferri: & ad hoc no-
tat ibi Bar. Albe. & commu. doct. tex. singula.
in l. si constante. vers. exceptis. C. de don. ante
nup. per quem infert ibi Bal. quōd quando ex
contractu vel pacto contrahentiū vel occasio-
ne contractus per dispositionem legalem, est
alicui tertio ius quæsitum reuel. spe, nō potest
ab eo recedi in eius præiudicium: & illud tex.
ad hoc dicit solēnem Areti. in con. 74. pe. col.
nu. 10. Iaso. in l. si. ff. de pactis. 2. col. post princ.
tex. in c. si tibi absentis. de præbendis. lib. 6. vbi
si episcopus vel superior contulit beneficium
alicui absentis, etiam non interueniente nuncio
vel epistola, non potest amplius poenitere nec
reuocare: & ibi notat & commendat glo. or. &
commu. doct. Tertio, & principaliter & magis
in expresso hodie in nostro regno facit lex. 3.
titu. 8. lib. 3. ordi. qua cauetur quōd indistincte
potest quis alteri obligari, etiam absentis, sine
aliqua stipulatione vel solēnitate, dum constet
de voluntate obligantis: ergo in nostro casu illi
tertio fuit quæsitæ actio & obligatio ex volun-
tate donantis, & ex eius pacto vel contractu: si
fuit quæsitæ, ergo reuocari non potest. Confir-
matur hoc, quia Bal. in l. cum a facero. 2. col. in
fine. C. de iure dot. & cōmunis opinio moder-
norum in dicta l. qui Romæ. §. Flavius. de ver.
oblig. dicit, quōd si in proposita quæstione no-
tarius stipulet pro ipso tertio nō potest postea
per donantem reuocari, sed hodie attempta illa
lege regia, quæritur ius vel actio illi tertio & cui li-
bet absentis tãquàm si interuenisset stipulatio:
ergo reuocari non potest. Et tenendo istam
partem quam teneo pro verissima dico, quōd
non obstat primò tex. capitalis in quo se fun-
dabat Bar. & commu. opi. in dicta l. 3. ff. de ser-

uis exportan. quia dupliciter respōdeo, & pri-
mò sic, quōd in illa lege aperte requiritur per-
seuerantia in domino alienante seruum pacto
vel modo, de quo ibi: vnde merito dominus po-
test illud pactum vel modum reuocare, quod
probat ibi tex. dum dicit, si istamen qui vendi-
dit in eadem voluntate perseueret: probat etiã
tex. in l. si pater. vers. fin. autem. ff. de manu. vin-
dict. in nostra verò quæstione & casu dictæ. l.
quoties. talis perseuerantia non requiritur, ideo
reuocari non potest. Vel aliter & secundò re-
spondeo quod ibi, scilicet in dicta l. 3. de ser. expor.
pactum vel modus fuit appositus in fauorem
serui, cui non potuit aliquo modo quæri actio-
vel obligatio, cum sit omninò incapax: vt in re-
gula quod attinet. ff. de regu. iur. & ex hoc iura
disponunt quōd tali pacto vel modo non re-
uocato, seruus efficitur ipso iure liber secundū
voluntatem domini: ita dicit tex. in dicta l. 3. de
ser. expor. tex. in l. 1. & 2. C. si maci. ita fue. alie.
vt manu. text. in l. 3. ff. qui sine manu. ad liber.
p. tex. in l. si pecuniã. §. si seruus. de cō. ob cau-
sam. Sed in nostra quæstione & sic in casu præ-
dic. l. quoties. ille tertius in cuius fauorem pa-
ctum vel modus ponitur est libera persona &
capax actionis & obligationis, & ei est quæsitæ
actio & obligatio: vnde merito in eius præiudi-
cium reuocari nō potest: & si replices, quomodo
potuit huic tertio absentis quæri actio sine
acceptatione & cōsensu, imò sine eo quōd in-
terueniret nuncius vel epistola, quia aliàs non
potest valere per tex. no. iuncta cōmu. doctri-
na in l. absentis. ff. de dona. vbi quādo donatio
fit absentis, requiritur acceptatio, voluntas, &
consensus donatarij: imò si postquā quis do-
nauit donatarius sciuerit & acceptet, non suffi-
cit sed requiritur quōd interueniat nūcius vel
epistola ad coniungendas voluntates, ita tenet
ibi Bar. in prin. Albe. Iaco. & Oldra. quos ipse
refert Pau. Imo. Cuma. & ceteri doct. facit glo.
or. in l. consensu. ff. de actio & oblig. glo. in l. 1.
§. si. ff. de cō. empt. §. in. l. illud. C. de sa. eccle. &
ibi notat Alb. Iaco. Bu. & oēs, glos. in l. nec am-
bigi. C. de don. & ibi expresse notat Cinus,
Bal. & Sali. Respōdeo quod ille text. & com. opinio
loquitur & procedit, quando donatio incipit
à traditione vera vel ficta, & fiebat absentis: nã
tunc requiritur acceptatio & consensus modo
prædicto, scilicet interueniente nuncio vel epi-
stola: nos verò loquimur quando donatio inci-
pit à promissione vel obligatione. Sed aduertē-
dum subtiliter quōd ista solutio non satisfacit,
quia quando donatio incipit à promissio-
ne vel obligatione, a fortiori vel eadem ratione
non

nō valet si fiat absentis: nã de iure antiquo hoc
expeditū est, cū requirebatur stipulatio qua
non poterat fieri inter absentes, etiam median-
tenuncio vel epistola, vt in. l. 1. ff. de verb. oblig.
hodie verò de iure nouo Codicis bene valet p
pactum nudum & sic per consensum vtriusq;
sed tunc si fieret absentis, requiritur nūcius vel
epistola ad coniungendam voluntatem & con-
sensum: ita singu. tenet & declarat Iaco. But. &
post eum alij doct. in l. illud. C. de sa. eccle. Fab.
& Ange. in prin. In sti. de oblig. ex cōsensu:
& secundum hoc in nostro casu & quæstione,
modo donatio incipiat à traditione, modo à
promissione & obligatione, non potuit quæri
actio illi tertio absentis, nisi postquā consen-
sit interueniente nuncio vel epistola: ergo be-
ne potuit donator reuocare: & ista est noua &
subtilis difficultas quam nemo posuit in hoc
articulo. Sed ea non obstante teneo istā senten-
tiam & conclusionem contra Bar. quam supra
fundauit, & prædictæ difficultati respōdeo sub-
tiliter, quōd procedit quando principaliter &
de per fit donatio, & nō dependet ab alio actu
nec persona: vt si quis donat rem vel aliquā quã-
ritari absentis, tunc enim non valebat in eius
persona quo ad dominium, nec quo ad obli-
gationem: secus verò quando donatio fit præ-
senti taliter quōd valeat & in eius persona ha-
beat vires: quia tunc si grauetur alteri dare vel
restituere, tunc illi tertio quæritur per legē vti-
lis actio etiam ignoranti, & non interueniente
nuncio vel epistola: quia fortificatur ex prima
donatione valida, & ab eo recipit formetum: &
iste est verus & realis sensus & intellectus illius
tex. in dicta l. quoties. sic alibi nō dilucidatus:
vnde illa donatio non potest reuocari, quia iã
per legem est quæsitum ius: hodie tamen de iu-
re regio hoc magis clarè procedit & habet lo-
cum per legem tertiam, titu. 8. lib. 3. ordi. modo
fiat donatio presenti, modo absentis: modo fiat
de quantitate, modo de aliqua re in specie: mo-
do incipiat à traditione, modo à promissione.
Non obstat secundò, quōd in nostro casu & q.
resultat contractus innominatus, scilicet do-
vt des, vel facias: habita relatione ad id quod ve-
nit in modo: ergo merito potest reuocari, quia
habet locum poenitentia: quod fundamentū
in hoc articulo posuit Ioan. de Imo. Alexan. &
alij doct. in dicto. §. Flavius. quia subtiliter re-
spondeo, quōd in nostro casu & q. non resul-
tat aliquis contractus innominatus, imò est cō-
tractus nominatus donationis in persona pri-
mi qui reuocari non potest, similiter respectu
tertij cui est fienda restitutio non est contra-

ctus innominat⁹, imò est donatio ex qua quæ-
ritur ei actio per d. l. quoties.
32 Confirmatur etiam, quia in cōtractibus inno-
minatis, ita demum habet locum poenitentia,
quando nulla est nata actio ei à quo fit reuoca-
tio: quia res est omninò integra ex parte v-
triusque contrahentis: vel quando vnus ex cō-
trahentibus impleuit ex sua parte, alter verò
non: tunc ille qui impleuit potest poenitere &
contractum reuocare ex eo, quia contractus
censetur debilis, & nulla fuit quæsitæ actio ei
cui impletum est: ista est propria & realis di-
spositio textus in dicta l. si pecuniã. ff. de cō-
dition. ob causam. Sed in nostro casu & quæ-
stione non est contractus innominatus, sed ve-
rus & nominatus contractus donationis, tam
in persona primi donatarij, quàm secundū vel
tertij, cui est fienda restitutio: præterea illi se-
cundo vel tertio statim est quæsitæ efficax ac-
tio ex illo pacto & modo donationis & resti-
tutionis, per textum in dicta l. quoties. ergo re-
uocari non potest nec habere locum poeniten-
tia. Vel aliter respondeo, quōd licet in nostro
casu & quæstione resultaret contractus inno-
minatus, tamen hodie de iure regio non pos-
set reuocari nec habere locum poenitentia, vt
suprà dixi: quia hodie in contractibus innomi-
natis etiam nullo implemento secuto oritur ac-
tio, & non habet locum poenitentia per dictā
l. 3. tit. 8. lib. 3. ordi.
33 Et ex his infero singularem & vtilem declara-
tionem ad legem. 27. suprā his legibus Tauri,
vbi habetur quōd pater potest per contractū
& donationem inter viuos meliorare filium
quem velit in tertio bonorum, & in eo appo-
nere substitutiones, vincula, & grauamina quæ
voluerit: nam dico quōd si pater grauet ta-
lem filium melioratum restituere prædictum
tertium alteri filio vel descendenti, vel in dese-
ctum eorum alteræ personæ, secundū formā
& dispositionem prædictæ legis, nō posset pa-
ter solus, nec concurrente consensu primi fi-
lij meliorati, postea illud grauamē, vinculum,
vel submissionem tollere vel reuocare in præ-
iudicium alterius filij vel descendenti, vel ter-
tij in cuius fauorem positum est grauamen vel
vinculum restitutionis, cum per illam legem
iam fit ei ius quæsitum: & in terminis ita te-
net & concludit Rodericus Suarez in repetitio-
ne legis. quoniam in prioribus. fol. 97. 8. quæ-
quam tamen ego declaro isto modo, nam si
pater adhuc non tradidit prædictam meliora-
tionem primo filio meliorato, nec scripturam
eius, nec fuit facta ex causa onerosa, tunc be-
Ant Go. in ll. Tau. Q 2 ne pos-

ne possit reuocari tā respectu primi quam alterius qui successiue in tali melioratione nominatus est: nam cum indistincte sit reuocabilis per legem. 17. Tauri, sequitur quod poterit pater reuocare respectu vtriusque, vel respectu illius tertij successiue nominati: cum nulli eorum sit quæsitum ius perfecte & irreuocabiliter: si vero dicta melioratio sit tradita primo filio meliorato, vel eius scriptura, vel fuerit facta ex causa onerosa, vel aliter sit effecta irreuocabilis ex causis & modis contentis in dicta lege. 17. Tauri, tunc dico quod nullo modo possit reuocari respectu primi nec respectu tertij successiue nominati, quia iam à principio fuit perfecta irreuocabilis: & si dicas quod tantum respectu primi prædicta melioratio est irreuocabilis, quia ei fuit tradita possessio, vel scriptura, vel causa onerosa, vel alia per quam efficitur irreuocabilis, respicit tantum primum filium melioratum, non vero tertium successiue nominatum vnde videtur quod respectu eius possit reuocari, quia subtiliter respondeo, quod ex eo, quod iam melioratio semel est irreuocabilis respectu primi propter aliquam causam de contentis in his legibus Tauri, maxime in lege. 17. statim iam est quæsitum ius & actio tertio, & alijs successiue nominatis: & quo ad omnes censetur irreuocabilis, quia possessio, causa vel qualitas per quam efficitur irreuocabilis, requiritur tantum in primo filio vel descendente meliorato, & non in alio: ergo amplius reuocari non possit, argumento textus singularis in l. pater filium. §. quindæcim liberis. ff. de legatis. 3. vbi habetur quod res prohibita alienari, si aliquo casu permittatur alienari, & veniat casus in quo iam semel sit alienata, perpetuo remanet libera & alienabilis: & ibi notat Bar. & commu. docto. facit etiam textus singularis & vnicus in l. fin. C. de remi. pigno. secundum Bal. Salic. & commu. docto. vbi habetur quod si res obligata vel hypothecata à debitorē semel aliquo casu alienetur, creditore contentiente perpetuo eximitur ab obligatione & hypotheca, adeo quod licet postea reuertatur ad personam debitoris, amplius non reincident in primam generalem obligationem, etiā bonorū futurorū: facit etiam text. in l. videam. ff. de admi. tuto.

34 Itē etiam & secundò ex prædictis infero, qd si quis faciat & constituat maioratum in persona certa & determinata, & post mortē eius vocauit & substituit aliās successiue, & primā tradidit possessionem eius vel scripturam, vel fiat

ex causa onerosa iuxta formam & dispositionem tex. in l. 4. infra his ll. Tauri, quod si semel fuerit tradita possessio vel scriptura primæ personæ nominatæ, vel concurrat causa onerosa, nō potest amplius maioratus reuocari, etiā quo ad alias personas nominatas vel substitutas, sed perpetuo remanet firmus, validus, & irreuocabilis.

Item etiam & tertio ex prædictis infero, qd licet iura regalia quæ pertinet principi in signū supremæ iurisdictionis, non possint præscribi nisi tempore immemoriali: tamē si semel sunt præscripta ab aliquo magnate vel domino temporali, perpetuo efficiuntur præscriptibilia tempore ordinario, decem vel viginti, vel triginta annorum: sicut quælibet alia res priuata, vel iurisdictionis.

Item etiam & quarto ex prædictis infero, qd si aliqua res patrimonij semel est alienata in hoc regno per descendentes possessores, & nō fuit per proximiorē consanguineū retracta pro eodē pretio secundū leges huius regni, nō poterit amplius per aliquē retrahi iure sanguinis, sed perpetuo remanet libera & alienabilis.

35 Quintus modus per quem impeditur alienatio & translatio domini est, quando expresse prohibetur per legem: tex. est in l. non dubiū. vers. nullū. C. de legibus. cuius verba sunt, nullum enim pactum, nullā conventionē, nullum contractum inter eos videri volumus subsecutum, qui cōtrahunt lege prohibente. tex. in l. 1. & per totum. ff. de fundo dotali. tex. in l. que dam. ff. de acqui. rerum domi. text. in l. 1. & per totum. ff. de rebus eorum. tex. in l. 1. & per totum C. de præ. mino. tex. in l. lex quæ tutores. C. de admi. tuto. tex. in l. alienationis. ff. fami. herci. tex. in l. post contractū. in ff. de don. text. in l. 2. & fin. C. de litigiosis. tex. in l. cōmissa. ff. de publi. & vesti. tex. in l. si. C. ad legem Iu. maie. tex. in l. qui contra. C. de ince. nup. tex. in l. ex iudiciorum. ff. de accus. tex. in l. quæsitum. ff. qui & à quibus. text. in l. 3. §. sciendum. ff. de dona. inter vi. & vxo. tex. in §. 1. Iusti. quibus alie. licet vel non. tex. in c. cum secundum leges, de hare. lib. 6.

36 Sextus modus per quem potest impediari alienatio & translatio domini, est in melioratione tertij: nam si pater vel mater melioret filium in tertio bonorum suorum in vltima voluntate vel per contractum inter viuos, potest in eo apponere quodlibet grauamen vel vinculum restitutionis vel submissionis iuxta formā & dispositionem legis. 27. supra his legibus Tauri: de quo magistraliter dixi in propria materia quam

37 riam quam posui in l. decima septima. supra eod. Septimus modus per quem impeditur alienatio & translatio domini est per vltimā voluntatē & dispositionē testatoris: nā si testator instituit heredē in tota hereditate, vel in aliqua parte: vel legat alicui aliquā rem, potest prohibere alienationē eius, & talis prohibitio valet & tenet: quod tñ intelligo & declaro istō modo, nam si prohibitio est simpliciter facta sine causa vel nulla demonstrata persona in cuius fauorē fiat, vt si testator dicat grauo heredē, vel legatariū ne alienet, talis prohibitio nō valet: sed heres vel legatariū liberē. & iuste poterit rem alienare, quia illud est quoddā nudū præceptū testatoris, & resoluitur in cōsiliū quod nō obligat recipientem, sed tantū mouet eum: vt in l. 2. §. si. ff. mandati. tex. est capitalis & expressus in l. filiuffa. §. diu. ff. de lega. 1. & ad hoc notat & commendat ibi gl. or. Bar. Albe. Pau. Alex. Iaf. & communiter docto. tex. in l. cum pater. §. modo. ff. de lega. 2. tex. in l. pater filium. §. Iulianus Agrippa. ff. de lega. 3. text. in l. Lucius. eod. tit. tex. in l. Titio centum. ff. de condi. & de mon. & vtrobiq; commu. doct. Confirmatur, quia in qualibet dispositione semper requiritur causa pro eius validitate. text. est in l. cum hi. §. vultur. vers. in causa. ff. de tran. s. text. in l. si procuratorem. vers. si. ff. mandati. text. in l. si pariter. ff. de deliberati. causa. tex. in l. 2. §. circa. ff. de doli except. tex. in l. properandum. §. illo. p. cul dubio. C. de iudi. tex. in l. cū in debito. §. si. ff. de proba.

38 Si vero prohibitio est facta cum legitima causa, vt quia testator prohibuit re alienari, quia fuit maiorum suorum, vel habuit eam ab Imperatore, vel principe, vel erat fortalium vel turris fortissima quæ erat protectio, & defensio cognationis suæ, vel quia heres vel legatarius cui relinquebatur erat minor, vel fuit facta prohibitio fauore alicuius certæ personæ, vt quia prohibuit rem alienari, quia voluit rem peruenire alicui de genere vel alteri personæ, vel ex alia simili & iusta causa: nam tunc talis prohibitio valet & tenet, & non poterit alienari: tex. est in dicta. l. filiuffa. §. diu. ff. de legat. ibi, nisi inueniatur persona cuius respectu hoc à testatore dispositum est, & c. tex. in l. cū pater. §. libertis. eod. tit. tex. in l. peto. §. fratres. ff. eod. tit. tex. in l. de codicillis. §. instituto. eod. tit. tex. in l. volūtas. C. de fideicom. & idem dispositio nit lex nota. Par. lex. 44. tit. 5. 5. Par. imō licet causa prohibitionis non exprimat, tamen videtur inesse ex qualitate rei: vt si fuit res maior

rum, vel turris fortissima: ita probat glo. singulari & vnica in l. quoties. la. 1. C. de fideicom. in glo. 1. quam ad hoc notat & commendat ibi Bart. Bal. & non est alibi secundum Corneum secunda colum. & alios modernos ibi. Et ratio vera & fundamentalis per quam in prædictis casibus per vltimā voluntatem potest impediari alienatio est, quia sicut per vltimā voluntatē transfertur ipso iure dominium, tam in hereditate vniuersali additione scēta quam in legato vel fideicommissio sine aliquo actu traditionis, vel apprehensionis, vt in l. cum heredes. ff. de acq. posse. & in l. facta. & in l. restituta. ff. ad Trebel. & in l. à Titio. ff. de fur. & in l. cum pater. §. surdo. ff. de lega. 2. & in l. si tibi homo. §. cū fetuis, de legat. 1. ita eodem modo per ipsam vltimam voluntatem potest alienari & dominium impediari & de vno in alium transferri: ita probat tex. in l. fin. C. de lega. vbi testator potest relinquere legatam vel fideicommissum vsq; ad certū tempus vni, & post illud tempus alteri: tex. in Authen. cū relictum. vers. si. C. de indic. vi. col. & in expresso istam rationem ponit Pe. de Bella per. in l. ea lege. C. de con. ob causam. 1. col. in fine. & ibi Cinus. 2. col. in fine & commu. docto. ibi Albe. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. obli. 2. col. prope finē. & ibi doct. Inno. in c. Raynaldus extra, de testa. pe. col. Confirmatur ex illa glo. singu. in l. in glo. magna in fi. C. de inof. dona. vbi ponitur nota. doctrinam quod in casibus in quibus ipso iure ex aliqua dispositione transfertur dominium sine traditione, in eisdē casibus resoluta illa dispositione, impeditur dominium & retransfertur in disponentem, vel alium: quam ad hoc summe notat & commendat ibi Bal. in finalibus verbis, & commu. doct. Quod nota. extendit etiam si testator in tali prohibitione apposuit iuramentum, quia prohibitio non valet nec roboratur in iuramento, vt tenet Inno. & doct. in c. dilecto. de preb. imō etiam si vterq; iuret, tamen testator qd heres grauatus potest fieri alienatio, licet alienas sit periturus: quia iuramentum non afficit ipsam rem, vt impediatur eius alienatio: ita sing. Inno. in c. dilecto. de preb. & ibi eo. doc. Abb. in c. intellecto. 3. col. nu. 8. de iure iu. & ibi commu. doct. & in specie tenet Ripa. in d. l. filiuffa. §. diu. 4. col. nu. 21. Contrariū tñ tenet ibi expresse Ferdi. de Loazes. 16. col. nu. 2. argumento tex. in l. cum quis decedens. §. codicillis. de lega. 3. Itē etiā ratione, quia ex tali iuramento resultat testatores voluisse in perpetuum non alienare: tex. in l. cum ita legatur. §. in fideicom. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione, Ant. Go. in ll. Tau. Q 3 Primò

40 **Primo** quæro, si testator dixit & prohibuit alienari, nec res vel fundus exiret de familia, an p hoc videat vocare oēs de familia simul, vel gradatim ordine successiuo? & resolutiue dico q gradatim ordine successiuo: vt proximior in gradu semper pferat: & eadē ratione idē esset qñ phibuit alienari, ne res vel fundus exiret de domo sua vel de stipite suo. tex. est in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, fratre hærede instituto petijt ne domus alienaretur, sed vt in familia relinquere: si nō paruerit hæres volūcati, sed domus alienauerit vel extero hærede instituto decesserit, oēs fideicommissum petēt qui in familia fuerint: quid ergo si nō sint eiusdē gradus, ita res tēperari debet, vt pxim⁹ quisq; primo loco videatur inuitatus: & ibi notat Bar. Alb. Bal. Ioā. de Imo. Pau. de Castro. & Rap. Cuma. tex. in l. cū ita legat. §. in fideicommiss. eo. tit. tex. in l. si. C. de ver. sig. tex. in l. i. C. de secun. nup. in fin. ibi. §. gradib⁹ seruatis. & ibi ad hoc notat Bal. 3. col. nu. 7. & Phil. Dec. 7. col. nu. 9. & idē est si legatū vel fideicommissum relicū est cognatis vel consanguineis, vel quis est grauatus eis restituere, vel extra eos nō alienare: quia debet intelligi prædicto modo, vt ordine successiuo proximiores censeantur vocati: tex. est in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. & ibi Bar. 2. col. in fine. & commu. docto.

41 **Vnum** tamē est, quod hoc casu non habet locum representatio: itaq; proximior in gradu semper debet pferri, licet alter vellet succedere per viā representationis: vnde si mortuo hærede grauato concurrat frater ipsius testatoris ex vna parte, & filius alterius fratris mortui ex alia, pferatur pater tāquā proximior: quia iura quæ admittunt representationem, loquūtur & habent locum in successione quæ prouenit ex dispositione legis: non verò in successione quæ prouenit ex dispositione hominis, & sic testatoris vt in nostro casu: quia illa regulatur ex præsumpta charitate & affectione, vnde merito proximior in gradu est pferendus: ita tenet subtiliter Bald. in dicta. l. cum ita legatur. §. fina. ff. de lega. 2. fina. q. & ibi Cuma. reputans hoc esse singulare: tenet etiam Philippus Decius in l. i. C. de secun. nup. 7. col. num. 19. Angel. de Arc. in §. cū filius. Insti. de hære. quæ ab intesta. de fa. col. vers. deinde. Alex. conf. 204. 2. col. nu. 62. vo. & conf. 43. col. 4. vo. & conf. 129. 2. col. 5. vo. Cuma. cōf. 106. Philipp. Decius in eūdem q; alibi, cōf. in vo. vbi dicit hæc esse magis cōmunē opinionē, & ita fuisse iudicatum in Rota, idē Philippus Decius in l. 2. C. de succ. edic. & illud videtur verius & tenendū, li

cet cōtrariū teneat glo. ordi. in d. l. cum ita legatur. §. fina. in gl. penul. imò q; filius alterius fratris mortui & qualiter admittatur cum fratre viuo per viā representationis: quia videtur pximior vocatus per testatorē secundū legis dispositionem: & ibi Ioan. de Imo. in fi. Socinus in l. si cognatis. pe. col. de rebus du. & ibi Alex. in addit. ad Bart. Ex quibus in. q. de facto dixi & cōsului, q; si testator dixit & disposuit q; in legatō fideicommissio quis eligat quē velit ex familia testatoris, quod poterit eligere absolute quem velit in quocunq; gradu positum: quia prædicta procedunt quādo testator simpliciter aliquid relinquit generi vel familiæ suæ, quia tunc intelligitur gradatim: secus verò si expressē detur electio, vt commissarius eligat quem velit de familia, quia tunc potest eligere quem velit, etiam remorum.

42 **Aduertendum** tamen est, quod prædicta debent intelligi quando testator vocauit propriā familiā suā, & in ea cōmisit electionem fieri: secus verò si vocauit familiam extraneam: quia tunc omnes de familia pariter & simul debent admitti: non verò proximior tantum, quia cessat ratio coniunctionis: ita singu. Barto. in l. si cognatis. ff. de rebus dub. fina. col. 1. & q. quod sequitur & reputat singulare Socinus ibi. 15. col. & facit bonus textus in l. is qui cōplures. ff. de lega. 3. & ibi Bart. & commu. doctores, & in l. quis Titio. §. fina. ff. de lega. 2. quod intelligere qñ vocaretur familia alicuius tertij iam defuncti, secus verò si vocaretur familia alicuius viuentis: vt si testator instituat hæredem extraneum vel extraneo aliquid legauit, & post eos vocauit familiā eorū, quia tunc intelligitur vocata ordine successiuo, vt proximior in gradu semper pferatur: quia eadē ratione qua prætulit ipsum hæredem vel legatarium, ita post eos videtur pferre proximiores.

43 **Item** adde q; si legatum vel fideicommissum relinquitur familiæ vt perpetuū in familiæ remaneat, censetur relictum ordine successiuo vt proximior in gradu pferatur, & eo excluso sequens admittatur, vt perpetuū transeat de vno ad aliū: secus tamen est quando legatum vel fideicommissum simpliciter relinquitur familiæ: quia tunc non transit perpetuū de vno ad alium, sed tantum primus proximior solus admittatur: ita singulariter determinat Socin. post Cuma. ibi, in d. l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. 9. col.

Adde tamen quod licet prohibitio alienationis facta per testatorē fauore familiæ vel alterius

rius certæ personæ valeat & teneat, & per hoc videat sibi relictu fideicommissum, vt in d. l. filius fa. §. diui. ff. de legatis. 1. & in l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. cum similibus.

44 **Tamen** hoc debet intelligi quando expressē dicitur quod illa bona remaneant apud familiam vel apud illam certam personam cuius fauore ponitur grauamen de non alienando: secus verò si simpliciter esset facta prohibitio alienationis extra familiā vel illā certam personā: quia ex hoc nō inducitur fideicommissum restitutionis, sed solū operabit q; non possit prohibitus alienare in extraneos, nisi pri⁹ requisitis illis de familia vel illa certa personā: & illis nolētibus emere, possit liberē vendere vel alienare cui velit, per tex. singularē & vni. in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. oblig. vbi habetur quod ille qui tenetur rem non alienare nec vlli alij vendere nisi cuidā certæ personæ, ea requisita emere & existēte in mora, potest cuilibet alteri vendere: & ad hoc in sua principali decisio ne reputat singu. & vnicum Dinus, Barto. & cōmu. docto. ibi, quo casu ad hoc, vt prohibitus possit vendere vel alienare, oportet quod requirat & interpellat illam certam personam vt emat, & post requisitionē debet expectare per duos menses intra quos possit emere, quibus trāfactis poterit vendere liberē cui velit: argumēto tex. in l. si. C. de iure emph. ita tenet & declarat Bar. & cō. doct. in dicto. §. cohæredes. ergo ex illo tex. sic inducto bene inferitur in nostra materia. & q. q; quando quis prohibetur alienare extra familiam vel certam personam, nō inducitur fideicommissum restitutionis, nisi expressē dicatur per testatorē, q; illa bona remaneāt penes familiam, vel illam certā personam: & in expresso istam sententiam & cōclu. tenet Dinus in dicto. §. cohæredes. & ibi Bart. 1. col. nu. 3. Ioan. de Imo. 1. col. Ar. et. 1. col. Soci. 9. col. vers. quinta & vltima conclu. Pau. de Caf. in l. filius fa. §. diui. ff. de lega. 1. 3. col. nu. 10. Sed his non obstantibus contrarium est tenendū, imò quod etiam si prohibitio simpliciter fiat ne alienetur extra familiam vel certam personam, videtur inductum fideicommissum vt teneatur prohibitus restituere familiæ vel illi certæ personæ, & per consequens non poterit alienare, etiam requisita familia vel illa certa persona: quia testator eo ipso quod prohibuit alienare extra familiam vel certam personā, videtur velle quod remaneat apud eam: & sic per hoc inducitur fideicommissum: & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Pau. de Ca. in dicto. §. cohæredes. 2. col. & ibi Cuma. Alex.

2. col. Iaso. §. col. Cuma. in l. filius fa. §. diui. ff. de lega. 1. 2. col. num. 4. & ibi Ioan. Crotus. 6. col. num. 23. Pe. de Bella. per. in l. quoties. l. 1. C. de fideicommiss. in fin. & ibi Cinus. 2. q. Salice. 1. col. in medio. Alberi. in l. voluntas. C. eodem titul. 2. colum. in medio. Cinus in l. ea lege. C. de condi. ob causam. 3. col. & ista videtur magis commu. opin. pro qua facit, quia in vltimis voluntatibus tacitē inducitur fideicommissum ex tacita & cōiectura mēte defuncti vt in l. fideicommissa. §. hæc verba. ff. de lega. 3. & in l. pater filii. eodem titul. & in l. cum proponebatur. ff. de lega. 2. cum similibus. & ibi commu. doctores. Nec obstat tex. in dicta. l. qui Romæ. §. cohæredes. quia loquitur in contractibus in quibus non ita faciliter nec tacitē inducitur fideicommissum sicut in vltimis voluntatibus: quia contra hentes sunt in culpa; cum potuerunt apertius legem dicere: argumento tex. in l. veteribus. ff. de pactis: secundū Alex. & Iaso. in dicto. §. cohæredes. Dubium tamen est eo casu quo testator grauatur hæredē vel legatariū nō alienare extra familiā, vel grauatur restituere familiæ, de qua familia intelligat, an testatoris vel ipsius grauati: in quo articulo resolutiue dico, q; debet intelligi de familia ipsius testatoris, nō verò hæredis vel legatarij grauati: argumento tex. in l. cum auus. ff. de cond. & de. & in l. cum acutissimi. C. de fideic. cum simi. & in terminis ita probat text. in l. vnum ex familia. §. fide Falcidia. ff. de lega. 1. ibi, itaq; si cum fortē tres ex familia essent, eius qui fideicommissum relinquit & c. Et in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. peto. §. fratre. 1. q. ff. de lega. 2. & ibi Dinus, Petrus & cōmu. doct. item Bar. in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. 2. col. in fine. nu. 2. Petrus, Cinus, & communiter docto. in l. quoties. la. 1. C. de fideicommiss. Ioan. Crotus, vbi dicit hæc esse commu. opin. in l. filius fa. §. diui. nu. 161. Quod notabiliter intelligo quādo hæres vel legatarius grauatus esset de familia testatoris: secus verò si hæres vel legatarius grauatus sit extraneus: quia tunc videtur intellexisse de familia ipsius grauati, quia eadem ratione qua prætulit in illa re vel bonis ipsius hæredem vel legatarium extraneum, eadē videtur pferre eius familiam: argumento eorū quæ notantur per gloss. & doctores in d. l. cum acutissimi. in glo. 2. in fine. & in expresso ista consideratione ita tenet Sali. in d. l. quoties. la. 1. 2. col. nu. 3. C. de fideicom.

45 **Item** etiā iuxta hoc dubitatur vsq; ad quem gradum intelligitur vocata familia in ista materia: & breuiter & resolutiue dico, quod vsq; Ant. Go. in ll. Tau. Q 4 ad

ad quartum gradum post ipsum grauatur vel prohibetur: text. est singu. in iure in auth. de resti. fideicommissi in rubro. & in §. nos igitur. prope fin. ibi, multum nobis visum est plenum esse pietate, quatuor postea generationes huiusmodi in medium deduci questione: quem ibi ad hoc notat & commendat Iaco. de Bellouiso. l. col. in fine. ver. & nota. Bar. l. col. 2. notabili. Ang. si. col. & illud text. ad hoc reputat notabilem Alex. in l. filiusfa. §. diu. ff. de lega. l. 8. col. nu. 27. & ibi Io. Crortus fin. col. nu. 174. & illud text. ad hoc reputat notabile. Alex. in addi. ad Bar. in l. pronunciatio. §. familie. in. 1. additione. ff. de ver. sig. Iaso. in l. voluntas. C. de fideicō. 2. col. & Rode. Sua. in repetitio. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. fo. 66. 2. col. vers. vnum est. quod in tellige respectu collateralium: secus vero respectu descendendum, quia vocantur in infinitum, argumento text. in l. liberorum. ff. de verbo. fig. cū simi. ita expressè tenet Iaso. de Bellou. in d. Auth. de resti. fideic. l. col. in fi. & ibi Bart. similiter etiam circa hoc dubitatur, an prohibitus alienare extra familiam vel certas personas possit extraneum heredem instituire: & resolutiue dicendum est quod non: imò sit regula & conclusio generica in materia, quod modo quis sit prohibitus alienare inter omnes, excepta familia vel certo genere personarum, modò quis sit prohibitus alienare inter certas & determinatas personas, non potest personam prohibita heredem instituire: aliàs venit contra prohibitionem, & incidit in poenam in ea contentam: text. est capitalis & expressus in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, fratre herede instituto petijt nē domus alienaretur, sed vt in familia relinqueretur: si non paruerit heres voluntati, sed domū alienauerit, vel ex tero herede instituto decesserit, omnes fideicommissum petēt qui in familia fuerint: & ibi notat & commendat glo. or. Bar. Albe. Bal. Pau. Ioan. de Imo. & Rapha. Cuma. text. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. & ibi tenet Bar. 2. col. Imo. 1. & 3. col. Pau. 2. col. Iaso. 2. col. nu. 8. & melius. 2. col. probat etiam text. in l. si quis prioris. §. certum. C. de secun. nupr. & ibi glo. Bald. & communi. docto. text. in l. pater filium. §. fundū. ff. de lega. 3. & ibi Bar. & cō. docto. facit bonus text. & eius regula in l. i. versic. fina. C. de fundo dotali. textus cū materia in l. ea lege. C. de con. ob causam. & ibi tenet Bald. 4. col. Ange. 2. colū. & latius quā alibi Sal. 6. colum. 2. q. princi.

46 Ex quo notabiliter infertur, quod si prohibitus alienare inter certas & determinatas perso-

nas decedat ab intestato & aliqua prædictarū succedat ei ab intestato, tenetur bona prohibita restituere ei in cuius fauorem facta fuit prohibitio vel heredi: text. est singularis in l. codicillis. §. matre. ff. de lega. 2. & ibi notat Barto. Albe. Bald. Ioan. de Imo. Rapha. Cuma. tenet etiā glo. singularis & vnica in l. si ita quis. §. ea lege. de verbo. obliga. in verbo interest. in versic. vn de & si intestatus decedit, licet non alleget illum text. quem reputat singula. & vnicum Bal. in c. qualiter. in fine, extra, de pactis. Quod tamen intellige quando quis sit prohibitus alienare inter certas & determinatas personas, vt dixi: secus tamen est si quis est prohibitus alienare generaliter, excepta familia testatoris vel excepto quodam genere personarum: quia tunc prohibitus alienare poterit decedere ab intestato & liberè succedet sibi legitimus hæres ab intestato, nec tenebitur bona restituere familiae, nec illi certo generi personarum: ita probat textus singularis & vnicus in iure in l. cum pater. §. cum inter. ff. de legatis. 2. & ad hoc notat & commendat ibi Dinus, Rayne. Bartolus, Bal. Pau. de Cast. & reputat singularè & vnicū Ioan. de Imol. ibi tenet etiam glossa ordinaria in l. pater filium. §. Iulianus Agrippa in glof. fina. & ibi doctores. Notat etiam & commendat Barto. in l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. idē Barto. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. obligat. 2. colum. & ibi Paul. de Cast. final. colum. Imo. 1. colum. Iaso. 3. col. nume. 9. & 2. colum. nu. 46. idem Iaso. vbi dicit hanc esse communem opinionem in l. filiusfamilias. §. diu. ff. de legatis. l. 15. colum. num. 67. imò etiam hoc casu poterit prohibitus in illis bonis instituire illum legitimum, qui aliàs esset successurus ab intestato: quia cum tacitè potuit sibi relinquere moriendo ab intestato à fortiori potuit sibi relinquere expressè, argumento text. in l. conficiuntur. ff. de iure codi. & in terminis ita tenet Paul. de Cast. in dicto. §. cum inter. & Ioan. de Imol. in dicta l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. oblig. 3. colum. in medio. & ibi Iaso. 2. colum. nume. 46. idem Iaso. in l. voluntas. C. de fideicommiss. & ante eos hoc voluit Barto. in dicta l. peto. §. fratre. 2. colum. in distinctione sua. Ego tamen salua pace tantorum virorum teneo cōtrariū, imò quod modo sit prohibitus alienare inter certas personas, modo generaliter excepta familia, vel excepto quodam genere personarū, non potest ex testamento nec ab intestato illa bona extra illas personas relinquere: quia eadem est ratio manifesta in vtroque casu. Item etiam quia militat & habet locum dispositio textus

textus in dicta l. codicillis. §. matre. ff. de lega. 2. Confirmatur etiam, quia prohibitus alienare extra familiam vel extra certum genus personarum, videtur tacitè grauatus restituere proximiori, & successiue in perpetuum devno in alium, vt supra conclusi & probauit: ergo in nostro casu non poterit illa bona relinquere successoribus ab intestato, quia secundum hoc deciperet voluntatem testatoris: & in expresso ita tenet Cuman. in dicto. §. cum inter, licet dicat esse difficile recedere à communis sententia, idē Cuma. in dicto. §. matre. Salicetus in l. ea lege. C. de con. ob causam. 8. col. in sua distinctione. Prædicta tamen intellige & declara, quando prohibitio erat personalis & limitata respectu solius personæ alienantis: secus verò si prohibitio esset realis & perpetua: vt quia quis prohibuit rem alienari, & disposuit vt perpetuò perueniat devno in alium successiue, vt semper remaneat in familia: quia tunc nullus poterit alienare: argumento textus in l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. & in l. cum pater. §. libertis. eodem titul. per quæ iure ita tenet Barto. in dicta l. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de legatis. 3. i. oppo. idem Barto. in dicta l. peto. §. fratre. ff. de legatis. 2. versic. venio ad tertiam partem. & ibi commu. docto. idem Barto. in l. Sczuola. in fine. ff. ad Trebel. tenet etiam Odo fred. Cinus. Iaco. Burri. Bald. Paul. & communiter docto. in l. voluntas. C. de fideicommiss. Iaco. Buerien. vbi notabilis loquitur in l. i. C. qui pro sua iurisdictione. 2. col. Bal. in l. cum hi. §. si pluribus. ff. de transa.

48 Item quaero an & quando electio personæ legatarij possit committi heredi vel alteri tertio? in quo articulo resolutiue dico, quod electio de incertis personis non potest committi: vt si testator dicat, lego centum vel rem ei quæ hæres meus vel Titius elegerint: quia esset voluntas captatoria, se electio de certis bene potest committi: vt si dicat, lego vni ex filiis libertis vel cō sanguineis meis quem hæres vel Titius elegerit: quia tunc bene valet & tenet, quia substantia legatæ non confertur in eius voluntatē, sed tantum accessorium vel qualitas, hoc est illa electio personæ: text. est capi. & expressus in l. cū quidā. de lega. 2. & ibi notat & commendat Bart. Albe. Bal. Pau. Imo. & cōmu. doct. text. in l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, vnum ex familia propter fideicommissum à se relictū, cum moreretur heres eligere debet: & ei quem elegit frustra testamento suo legat, quod postea quā decius est ex alio testamento petere potest. expressior in §. si de falcidia. ver. itaq; ciuf-

dem. l. cuius verba sunt, itaq; si cum fortè res ex familia essent eius qui fideicommissum reliquit eodem vel dispari gradu, satis erit vni reliquisse: nam postquam paritum est voluntati, ceteri conditione deficiunt: & ibi glo. no. or. in verbo, vni. Paul. de Ca. Imo. & cōmu. docto. imò poterit etiam eligere propinquorem vel remotiorem ad libitum voluntatis, nec tenetur eligere ordine successiue secundū proximitatē gradū, quia in libera eius facultate & electione relictū est: ita probant prædicta iura, & ibi cō. doc. Item etiam talis grauatus, potest si velit eligere duos vel plures, text. est in dicta l. vnum ex familia. §. si duos. & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Bald. Pau. Imo. Cuma. & cōmu. docto. ex quo datur notabilis declaratio ad l. 30. cū materia, supra, his. ll. Tauri, vt cōmissarius qui habet facultatem meliorandi vnum ex filiis vel descendentes testatoris, ex licentia & commissione sua possit eligere & meliorare duos vel plures: & idem est si quis habet facultatem eligendi plures, possit eligere vnum.

49 Item adde quod isto casu, si hæres vel commissarius nullum eligat admittentur omnes de familia simul ad legatum vel fideicommissum: text. est in dicta l. vnum ex familia. §. rogo. ff. de lega. 2. Nec obstat quod legatum incertæ personæ relictum non valet, vt in §. in certis. Insti. de legatis. quia debet intelligi de omnino incerta persona: non vero de incerta de certis, quæ potest certificari, vt legatum factū vni de familia vel de certo genere & cognatione: quia tunc valet legatum & fideicommissum, & hærede vel commissario eligente admittitur electus: eo vero non eligente admittentur omnes de familia vel genere. Ex quo infertur quod si testator relinquit pauperibus talis loci, ciuitatis, parochiæ vel hospitalis, quos heres vel commissarius elegerit eo non eligente admittentur omnes pauperes illius loci, vel ciuitatis: ita Barto. in dicto §. rogo. & ibi commu. docto.

Vnum tamen est, quod isto casu fauore pauperum, etiam si simpliciter relinquit pauperibus & iussit distribui inter eos etiam nullo electo per heredem vel commissarium, valet legatum nec vniatur propter incertitudinem: quo casu si in illo loco vel ciuitate vbi testator fecit testamentum reperitur hospiciale, illi dabitur: & si sunt plura, dabitur pauperiori: si verò non reperitur hospiciale, episcopus vel eius vicarius distribuet inter pauperes: text. est in l. id quod pauperibus. C. de epis. & cleri. text. in l. nulli. cod. titu. text. in l. si quis ad declinandam. eod. titu. & ibi communi. docto. & idem disponit lex. 20. titu. Ant. Go. in ll. Tau. Q5 tu. 3.

tu. 3. part. 6. Aduertendum tamen quod hodie de iure nouo & canonico in distinet committitur electio episcopo vt distribuat inter pauperes illius loci quos velit eligere, modo sit ibi hospitale, modo non: ita probat text. in Authen. de ecclesi. titul. §. si quis autem pro redemptione. colla. 9. per quem ita determinat Bart. in dicta. l. si quis ad declinandam. dicens quod miratur quod alij non dicant. & sequitur ibi Bal. 2. colum. nume. 4. Paul. de Castr. & Salice. & facit textus in c. 2. de sepulturis. & in ca. si pater. de testamen. in. 6.

Item adde quod tali casu ille electus vel nominatus non dicitur capere de manu eligentis, sed de manu & dispositione primi testatoris: text. est nota in dicta. l. vnum ex familia. versic. 1. cuius verba sunt, quod posteaquam electus est ex alio testamento petere potest: & ibi notat & commendat Bar. 1. col. nu. 3. Albe. fi. col. in fin. Ioan. de Imo. 1. col. nu. 2. Cuma. 2. col. & commu. doct. text. expressior ceteris in §. si de falcidia. eiusdem. l. tex. in §. sed si fundum. eiusdem. l. prope fi. ibi, petitur deinceps ceteris ex primo testamento. text. in l. Lucius. la. 2. §. fina. eod. titul. de lega. 2. & ibi no. Bar. & commu. docto. text. in l. vtrum. §. cum quidam. ff. de rebus dub. text. in l. pater ex prouincia. ff. de manu. vindi. text. in l. pater filium. ff. ad l. fal. facit text. in l. in ædibus. §. quod filius familiaris. ff. de dona. text. in l. profectitia. §. si quis certam. ff. de iure dot. text. in l. Campanus. ff. de ope. liber. in l. si consentiente. & in l. nepos. ff. de manu. text. no. in l. affe toto. ff. de hære. insti. tex. cum materia in l. si ita scripsero. ff. de con. & de. text. no. in litem eorum. §. si decuriones. ff. q. cuiusque vniuer. nomines Item ex hoc subinfertur, quod talis grauatus & commissarius potest eligere per quælibet verba declaratiua, licet nõ dispositiua: vt talem eligo: non verotenetur dicere, lego vel relinquo tali rem. Item etiam subinfertur, quod si ex forma legis vel statuti ex aliqua concessione, donatione, vel dispositione debeatur Gabella vel aliud ius, nõ debetur ex hac electione, cum ex ea nõ queratur ius vel acquisitio electo vel nominato, sed ex primo testamento: ita probant prædicta iura, & expressè tenet Bart. in dicta. l. vnum ex familia. nu. 5. & 6. & ibi Imo. & commu. doctores. Bald. in §. si de falcidia. eiusdem legis. Item infertur, quod hoc casu talis grauatus potest eligere in absentia familiaris vel eorum inter quos debet fieri electio. Item infertur quod poterit fieri coram duobus testibus: ita Bar. in dicta. l. vnum ex familia. §. si de falcidia. vltimo no. & ibi Bal. & commu. docto. Paul. in dicta. l.

vnum ex familia. 2. col. nu. 4. & ibi commu. docto. idem Bar. in l. ff. eod. titu. 4. col. nu. 16. Ioan. de Imo. in dicta. l. vnum ex familia. §. si duos. facit text. in l. hæres palam. §. si quid post. ff. de testa. vbi habetur quod quando fit aliqua declaratio eorum quæ relinquuntur in testamento, sufficit fieri coram duobus testibus. Item infertur quod talis hæres vel commissarius non potest electum in aliquo grauare: quia non dicitur electus vel nominatus capere de manu hæredis vel commissarii, sed primi testatoris.

50 Item infertur, quod talis hæres vel commissarius postquam semel elegit, non potest electionem reuocare: text. est in l. statu liberum. §. si. ff. de lega. 2. cuius verba sunt, cum autem semel dixerit hæres vtrum dare velit, mutare sententiam nõ poterit: & ibi Bar. & commu. docto. text. in l. hu iusmodi. §. si Stichum aut Pamphilum. ff. de lega. 1. text. in l. serui electione. eod. titu. text. in l. apud Aufidium. ff. de optio. lega. text. in l. quod in hæ redè. §. eligere de tribu. & vtrobiq; commu. docto. quod tamen intellige quando simpliciter est grauatus restituere, vel commissio simpliciter est sibi facta eligendi vel restituendi: secus vero si vsq; ad mortem vel tempore mortis, quia tunc potest variare & electionem semel factam reuocare: ita probat text. in dicta. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. & ibi expressè tenet & commendat Bar. in si. Pau. de Castr. Ioan. de Imo. Raph. Cuma. & commu. docto. ibi text. in l. cum patre. §. à filia. eo. titul. & ibi commu. docto. quod iterum subintellige quando electio esset facienda de incerta persona de familia, vel de aliquo genere personarum: secus vero si de persona omnino certa, quia tunc etiam si tempore mortis sit relicta potest fieri electio in vita: text. est notabilis, & ibi glo. or. & commu. opi. in l. post mortem. de fideicom.

51 Et ex hoc ante nostras leges Tauri oriebat maximum dubium, cum possit pater filium quæ vellent tempore mortis meliorare in tertio bonorum vsq; quintum quod potest dare extraneis, vt disponit lex. 9. titu. 5. lib. 3. foro. ll. & pater meliorauit in vita, an possit pater talè meliorationem reuocare: & certè videbatur qd sic, quia sicut hæres vel commissarius cui est commissio electio facienda tempore mortis, si faciat in vita potest reuocare: ita pater qui habet facultatem ab ipsa lege. Item etiam & secundò, quia si illam meliorationem iudicamus donationem patris, ergo pater potest eam reuocare: quia nõ valet: vnde in hoc maximo dubio lex noua. 17. supra his. ll. Tauri posuit quoddam medium, scilicet quod non tradita possessione possit eam pater

pater reuocare: tradita verò possessione efficiatur perpetuo irreuocabilis, modo filius sit in potestate, modò non: & adde quod ante legem Tauri talis melioratio tertij, potius esset assimilanda donationi quàm electioni: & idem de ea iudicari deberet quod de donatione simplici inter viuos: sed hodie stante nostra lege Tauri. 17. non potest ista melioratio assimilari electioni, quia non requireretur possessio, & sine ea efficeretur irreuocabilis: nec potest assimilari donationi, quia etiam cum possessione non valeret si fieret filio in potestate, & si fieret filio emancipato vel filio respectu matris valeret sine ea: vnde dicendum est, quod lex Tauri elegit quoddam medium quod denotat maximam deliberationem & constantiam animi & voluntatis in actu gerendo. & tradere possessionem.

52 Secundò principaliter queritur, si testator instituit plures hæredes, & vnum, vel aliquos, vel omnes simpliciter grauatur non alienare, an hoc videatur in esse aliqua causa vel persona cuius respectu & fauore videatur facta prohibitio: & per consequens, an videatur facta prohibitio fauore cohæredum, vt ille qui prius decedat teneatur alijs rem vel bona sibi relicta restituere: & videtur quod sic ex tacita mente defuncti, argumento prædictorum iurium: & magis in specie pro hac sententia & conclusione facit text. in l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. vbi testator reliquit fundum libertis suis, & iussit non alienare, sed in eorum familia remaneret: dicit text. qd nullus eorum potest alienare: imò aliquo alienante alij possunt vindicare: sed cer tulle text. non probat, quia ibi testator expressè designauit personas cohæredum quibus fieret restitutio: text. in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. eod. tit. de lega. 2. vbi testator reliquit fundum libertis suis, & grauauit vt nouissimus alij restitueret: & dicit text. quod nemo potest alienare, imò inter eos videtur inductum tacitum fideicommissum: sed certè nec ille text. vrger, quia ibi nouissimus, hoc est, vltimo loco decedens, grauatus est restituere: vnde ex hoc vñ inter eos tacitè fideicommissum relictu: text. no. in l. qui filium & filiam. ff. ad Trebel. vbi pater instituit filium & filiam hæredes, & filiam grauauit de sua parte non testari: per hoc videtur eam per fideicommissum grauare illam partem fratri cohæredi quàm suo restituere. Sed adhuc ille text. non probat, quia ibi loquitur quando cohæres erat filius testatoris, & sic valde cõiuncta persona: quo casu tacitè videntur illa verba fuisse prolata eius fauore, & inducere fideicommissum: & in expresso istam sententiam & con

clusionem tenet glossa singu. & ordinata in l. codicillis. §. instituto. in verbo, filijs. ff. de legatis. 2. vbi dicit gloss. quod eo ipso quod testator prohibet hæredes alienare, videtur inter eos reciprocum fideicommissum inducere: & ad hoc illam gl. summè notat & commendat ibi solus Ioan. de Imo. dicens non esse meliorem in iure. Ambrosius de Opizo in l. filiusfam. §. diui. ff. de lega. 1. fina. col. nu. 18. Sed his non obstantibus, ego teneo contrarium, imò quod tale grauamè vel præceptum de non alienando sit nudum, & per consequens non valeat, nec ex eo inducit aliquod fideicommissum, quia sicut tale grauamen vel præceptum non valet tanquam sine causa & persona, quando vnus solus hæres reperit institutus: ita eodem modo quado plures sunt instituti, quia eadè est ratio: & hoc probant iura superius allegata, in quantum simpliciter & in distinet loquuntur: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. or. in dicta. l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. 1. in verbo, eos ibi notat etiam in hærede vel hæredibus, &c. & ibi notat & commendat Alex. fin. col. & voluit ibi Paul. 20. col. nu. 5. Iaso. 3. col. nu. 13. idè Iaso. 2. lectura. §. col. nu. 24. Ioan. Crotus. 1. col. nu. 2. Frã. de Ripa. 4. col. nu. 19. Ambrosius de Opizo. 3. col. nu. 4. Ferdinandus de Loazes. 2. col. in fin. tenet etiã notabiliter Salicetus in l. quoties. la. 1. C. de fideicommissis. Alex. in l. qui Romæ. §. cohæredes. 4. colum. Quod tamen notabiliter limita & intellige præterquam si ex aliquibus verbis vel coniecturis appareat, quod fauore cohæredum esset facta prohibitio, vt si testator iussit eos inuicem cauere de nõ alienando: quia aliàs cautio præstaretur in vanum: & idem est quoniam essent apposita aliqua verba ex quibus talis coniectura capi possit: ita probat text. not. in l. pater filium. §. pater filios. ff. de lega. 3. text. in l. fideicommissa. §. hæc verba. ff. eod. titu. text. in l. Pamphilus. eod. titu. text. in l. vnum ex familia. §. si. ff. de lega. 2. text. in l. cum proponebatur. in fin. eo. titu. text. in l. si frater. in fin. C. de fideicom. text. in l. quã muis. cod. titu. cum similibus. & in expresso ita tenet & declarat Socinus in dicta. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de ver. obli. §. col. in me. Franc. de Ripa in dicta. l. filiusfam. §. diui. ff. de legatis. 1. 4. colum. nu. 19. & ibi Ferdinandus de Loazes nume. 44.

53 Tertio principaliter queritur, si testator instituit plures hæredes, vel pluribus fecit legatum, & grauauit vt nouissimus, hoc est, vltimo loco decedens restituat totam hæreditatem vel rem Titio, an per hoc videatur posita aliqua causa vel persona cuius fauore valeat & teneat grauamen: & resolutiue

resolutiue dico quod sic, quia per hoc videtur inter hæredes vel legatarios tacite fideicommissum inducitur, vt primò decedens restituat alijs superuenientibus: & vltimo loco decedens restituat totam hæreditatem vel rem Titio: cuius ratio vera & subtilis est, quia aliter nõ posset vltimo loco decedens integraliter bonare restituere Titio: text. est singularis & vnicus in l. Titia Scio. §. Seia libertis. ff. de lega. 2. & ad hoc illum tex. notat & reputat ibi singularem Bar. & reputat singu. & vnicum Pau. & Imol. notat etiam & commendat Pau. Alex. & docto. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & ibi reputat singu. & vnicum Socinus. 2. col. vers. secundus casus. Imol. Alex. & alijs docto. in l. pater filium. §. duobus. ff. ad l. Fal. Paul. & cõmu. doct. in l. si pater impubes. ff. de vul. & pupi. & ibi reputat singu. & vnicum Alex. 2. col. Imo. in l. Cetero. eo. titu. de vulg. & pup. 12. col. vers. falsit quando præcederet. & ibi moderni: Iaso. vbi sing. loquitur & omninõ vide in l. potest quis. 3. col. nu. ii. vers. nota diligenter. Paul. de Cast. in l. pe. C. de impu. & alijs substi. 2. col. nu. 3. & ibi cõmu. docto. Secus tamen esset si testator simpliciter substituisset vltimo morienti, non dicendo in tota re vel hæreditate, quia ipsi hæredes inter se non videntur tacite substituti secundum docto. quod nota & tene menti, quia est singu. & quotidianum.

54 Quartò principaliter quæro, si testator iussit hæreditatem vel rem alteri restitui, an per hoc videatur hæredem vel legatarium grauare, interim nõ alienare: in quo articulo magistraliter & resolutiue dico sic, quod si hæres vel legatarius est grauatus restituere pure vel in diem certum, non potest alienare text. est in l. Marcell. §. res quæ. ff. ad Trebel. vbi habetur quod hæres grauatus restituere hæreditatem alteri non potest alienare vltra quartam Trebellianicam. in tra. eam. verò sic: & ad hoc notat glo. or. Bart. Alb. Ang. Pau. Imo. Alex. Soci. & Iaso. tex. in l. si. §. sed quia. vers. nemo. C. cõmu. de lega. cuius verba sunt, nemo itaq; hæres ea quæ per legatum, vel pure, vel sub certo die relicta sunt, vel quæ restitui alijs disposita sunt, vel substitutioni supposita, secundum veterem dispositionem putet esse in posterum alienanda: & c. & ibi glo. or. Bar. & cõmu. docto. tex. in auth. res quæ. eod. titu. & ibi glo. & cõmu. docto. tex. in auth. de restitutionib. §. quam ob rem presentem. colla. 4. & ibi Iaco. de Belvi. Bart. & Ange. & alij doct. Si vero hæres vel legatarius est grauatus sub conditione sub die incerto vel post mortem ipsius grauati, bene poterit alienare per

dete conditione vel die incerto: sed ea adueniente statim ipso iure rescinditur & annullatur alienatio, ac si nunquã esset facta vel celebrata: text. est formalis & expressus in l. si. §. si autem. C. cõmu. de lega. & ibi notat glo. or. Odofr. Pe. de Bel. per. Cinus, Iaco. Bu. Bar. Alb. Bal. Angel. Pau. Salic. & Iaso. probat etiam text. in l. seruo legato. §. 1. ff. de lega. 1. & ibi Bar. & cõmu. docto. tex. in l. si fundum à testatore. ff. de cõdit. & dem. Confirmatur, quia resolutio & extinctio iure dantis vel alienantis, semper resoluitur ipso iure ius accipientis: text. est singul. in l. lex veltigali. ff. de pigno. vbi habetur quod si possessor emphyteota hypothecauit fundum in quo est veltigal, & postea fundus cadat in cõmissum, quia non est soluta pensio, ipso iure extinguitur & annullatur pignus vel hypotheca: & dominium reuertitur ad dominum: & ad hoc illum tex. notat & commendat ibi Bar. Bal. Sali. Ange. & cõmu. docto. & illum tex. ad hoc reputat singu. Bald. in l. v. sup. cap. 1. col. in med. C. de pigno. notat etiam & commendat idem Bal. in l. 2. C. de re ven. 12. q. nu. 17. tex. in l. grege. ver. statu libe. ff. eod. titu. de pigno. vbi habetur quod seruus statu liber cui est data libertas sub conditione potest interim pendente conditione pignorarivél hypothecari, sed postea impleta conditione ipso iure extinguitur. & annullatur pignus vel hypotheca, pro quibus est tex. in l. si. titu. 5. part. 5. probat etiam text. in l. si quis domum. §. a. ff. locati. vbi si fructuarius locauit fundum in quo habet vsum fructum per aliquod tempus, & illo medio tempore decedat, statim extinguitur & finitur contractus locationis, & fundus reuertitur ad dominum pleno iure: & ibi notat Bar. Paul. & cõmu. docto. tex. in l. si ex duobus. §. 1. ff. de in diem adiec. vbi habetur, quod si dominus vendat rem vel fundum cum pacto adiectionis in diem, & pendente conditione emptor alij pignoraui & hypothecauit, & postea extitit conditio, quia melior conditio allata sit extinguitur pignus vel hypotheca ipso iure: tex. in l. 3. ff. qui. mo. pign. vel hypo. sol. text. in l. si quis hæc lege. ff. de rei ven. text. in l. si is cui. §. hæres. ff. quem ad. serui. ami. vbi hæres grauatus restituere sub conditione, interim pendente conditione potest imponere seruitutem: sed postea impleta conditione ipso iure extinguitur & annullatur: tex. in l. si fundum à testatore. in fin. ff. de condi. & demonstra.

Octauus modus per quẽ impeditur alienatio & trãlatio dominij est in bonis maioratus, de quibus loquitur propter principis auctoritatem & facultatem in eo interuenientem: quia regula-

regulariter illud quod potest fieri per. l. potest fieri per principem, qui est lex animata, vt in l. 1. ff. de consti. princ. & in l. Casar. ff. de publi. & ve. cti. & in l. pe. C. de dona. inter vi. & vxo. & in Authen. de consulis. §. fin. colla. 4. & in §. sed & quod principi. Inst. de iure natu. gen. & ciui. sed per legẽ potest impediri alienatio & trãlatio dominij, vt supra dictum est: ergo & per principis auctoritatem: & isto fundamẽto & ratione istam sententiã & conclusiõẽ tenet Inno. in c. si. de accusa. in finalibus verbis. & ibi Abb. fin. col. Anania. §. colu. in fin. Abb. Panor. in c. Raynaldus. de testa. §. colu. idem Abb. in c. dilectus. el. 2. de præbendis. & ita disponit nra lex. 55 Pro cuius perfecta intelligẽtia & declaratione, Primò principaliter quæro. quis effectus & utilitas resultat ex hoc, quod quis constituit maioratum cum auctoritate & licentia principis, cum sine ea possit quis per contractum & vltimam voluntatem bona sua vinculare & subijcere restitutioni, & eorum alienationem prohibere, vt supra conclusum est: ad quod notabiliter respondeo, quod maximus est effectus & utilitas. Primus quod si habet filios vel descendentes, poterit per viam maioratus vltra tertium & quintum & legitimam electo vel nominato relinquere, dum tamen alimẽta alijs præstentur, vt latius infra proximẽ dicetur. Secundus effectus est, quod in vinculo & grauamine non tenetur pater vel ascendens seruare ordinem & modum positum in l. 27. supra his. ll. Tauri. Tertius effectus, quod si constitues non habet filios nec descendentes, poterit in distinctẽ tam per contractum quam vltimam voluntatẽ bona vinculare & subijcere restitutioni, & quodlibet onus vel grauamen apponere, & alienationem prohibere, sine clausulis superioribus: de quibus supra dictum est. Quartus effectus, quod in bonis maioratus transit ipso iure possessio in successorem, vt in l. 45. infra, his. ll. Tauri. Secus tamen est in alijs bonis ex alia causa vinculatis & restitutioni subiectis, vt ibi dicam. Quintus effectus est, quod melioratio tertij, vinculum & grauamẽ eius non cadit in vnico tantum filio, sed eo casu quo sunt plures, vt suo loco dixi in materia meliorationis: maioratus verò sic, quia non est quid repugnet. Item etiam alij plures effectus possunt colligi, ex infra dicendis in materia.

56 Secundò, principaliter quæro, an pater vel mater possit cum bona conscientia & sine peccato facere maioratum vel meliorationem? & breuiter dico quod sic: quia fit auctoritate & licentia legis communis & vniuersalis cõsuetudinis in-

ductæ propter bonum publicum, & propter memoriam & honorem constituentis conseruandam, & propter regni & rei publicæ utilitatẽ & defensionem: vt probat aperte. l. 12. titulo. 1. 2. par. & euidentia facti & experiẽtia quotidie docet: præterea quia habet iumentum à iure diuino, vt supra dictum est. Item etiam quia ista est notabilis & vtilis doctrina, & lex humana positiua condita à rege vel principẽ non recognoscante superiorem ex iustã vel rationabili causa est seruanda in foro conscientie: ita tenet & determinat sanctus Thomas in. 1. 2. q. 95. articulo. 4. & 6. Henricus in quolibetis suis, quolibet. 8. q. 22. & est cõ. opin. theologorum: tenet etiam apud nos glo. singu. & vnicia in cap. quæ in Ecclesiæ. de consti. in glo. 1. quam ibi ad hoc reputat sing. & vnicam Bal. 1. col. & cõmu. docto. ibi. tenet etiam Abbas Panor. in prooemio Decretalium, in parte. rex pacificus. 4. col. nu. 4. idem Abb. in cap. 1. de consti. 6. col. & ibi Feli. 13. col. num. 44. Feli. in cap. 1. de consti. 13. col. nu. 44. Bal. in Authen. ingressi. 6. col. nu. 15. C. de sacro. ecclesijs. idem Bal. in l. cum quis. C. de iuris & fac. igno. 6. col. nu. 14. idem Bal. in l. pe. §. illo. C. de nece. ser. hære. in sti. & ibi Pau. & cõmu. docto. idẽ Bal. in cap. in omni negotio. 1. col. extra, de testibus. Pau. Areti. & moderni in rub. ff. de acqui. hære. Ancha. in regula, possessor. 7. col. de regu. iu. nu. 6. Iaso. in l. si post diuisionẽ. 2. col. C. de iuris & fac. igno. idem Iaso. in §. sed iste quidẽ. Insti. de actio. 20. col. nu. 112. & in expresso istam sententiã & conclusiõnem. l. q. possit quis facere maioratum & meliorationem cum bona cõscientia & sine peccato, tenet Albe. in. l. Barbarius. ff. de offi. præto. 7. col. nu. 10. in quantum dicit quod secus aliàs, si successor haberet conscientiam læsam. Abb. & cõmu. docto. in dicto cap. licet. de voto. Mar. de Lau. in tracta. de primogeni. 12. q. Ioan. le Cirier in tracta. de primogeni. in. 2. lib. 15. q. Pala. Ruui. in sua elegati rep. fo. 99. 2. col. §. 26. Quod tamẽ notabiliter intellige quando talis filius electus in maioratum vel meliorationem esset dignus & benemeritus, aliàs secus: vn de si ex sola affectione pater vel mater præferret filium minus dignum & bene meritum, peccaret: debet ergo attendere rei & bonorum qualitatem: nam si maioratus vel melioratio consistit in iurisdictione, vel gubernatione, præferat filium doctum, vel sapientem, rectæ conscientie, & honeste vitæ: qui verisimiliter melius sciat & possit subditos gubernare, & eadem ratione si maioratus & bona in eo cõtenta, habet aliam qualitatem annexã, eligat talem filium in quo magis viger illa qualitas

litas: ita singulariter determinat Pal. Ru. in præ allegata repetitione. fo. 99. §. 26. quem omnino videri quia notabiliter & plenè loquitur & fundat per. 4. colum.

57 Tertiò principaliter quæro, an pater vel mater constituens maioratum autoritate & licentia principis, possit alium quem vellet eligere & nominare, & alios sua legitima priuare: in quo articulo breuiter & resolutiue dico, qd sic: dum tamen eis alimenta necessaria relinquat: cuius ratio vera & fundamentalis est, quia licet legitima quæ succedit loco alimentorum sit inducta de iure naturali, vt in l. scripto. ff. vnde liberi. & in l. cum ratio. ff. de bonis damn. & in Authen. de here. & fal. §. primū itaq; colla. r. & in Authen. de triente & semisse. §. si verò. cl. r. colla. 3. & in Authen. vt cum de appe. cognos. §. considerare. collat. 8. & in Authen. nouissima. C. de inoffi. testa. & in l. i. §. ius naturale. ff. de iust. & iure. & in cap. ius naturale. r. distin. & per consequens sit immutabile: vt in l. ius agnationis. ff. de pactis. in l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. in l. si quis à liberis. §. r. & quasi per totam. l. ff. de libe. ag. in l. abdicatio. & in l. nec filium. C. de patria potestate. in §. sed naturalia. Insti. de iur. na. gen. & ciui. tamen eius quota & quantitas non est inuēta nec inducta de iure naturali, sed tantum de iure merè positio, vt patet in prædictis iuris: vnde sicut princeps vel rex condendo legē communem generalem, potest talem legitimā taxare, augere, & diminuere: ita potest per scriptum vel priuilegium in concessione maioratus illam restringere, modificare, vt loco eius tantum præstentur alimenta necessaria: quia per hoc non tollitur nec immutatur per principem ius naturale, sed reducitur ad illud: & in expresso ista cōsideratione & fundamēto istā sententiā & cōclusionē tenet Cinus in l. sancim. 2. col. C. de nuptijs. Bar. in l. Titio cētū. §. Titio genero. penul. col. nu. 6. ff. de condi. & de. & ibi Ioan. de Imo. pen. col. in fine. Bal. in l. cunctos populos. C. de summa tri. & si. ca. r. col. nu. 17. idem Bal. in l. cum lege. C. de epif. & cle. r. col. nu. 3. idem Bal. in l. si. §. ipsum autem. r. col. & r. no. C. de bo. quæ libe. Albe. in l. quoniā in prioribus. pe. col. C. de inoffi. testa. vbi notabiliter loquitur. Sali. in Authen. nouissima. 6. col. n. q. prin. C. eodem titulo. Hostiēsis, Ioan. An. Abb. Cardinalis, Ancharra. & communiter docto. in cap. licet. extrā de voto. & istam dicit communem opinionem Iaso. in dictā Authen. nouissima. C. de inoffi. testa. pen. col. Ioan. le Cirier in tracta. de primogenitura. in 2. lib. 16. q. pro qua communi sententia & cōclusionē facit bonus

& expressus tex. in cap. Raynuntius. Extra, de testa. prope. fi. ibi, ita qd deductio fiat tantū modo de his rebus de quibus secundum Threscanæ consuetudinem ciuitatis fieri consuevit: vbi expressè probatur, qd lex vel cōsuetudo potest augere, diminuere, vel disponere circa legitimā filiorum: & ad hoc illum tex. notat & commendat Abb. antiquus. Ioā. An. Cardi. Anch. Abb. Panor. §. col. nu. 12. Barba. latē. 34. col. nu. 30. & illum tex. ad hoc reputat singu. & vnicū Ludo. Roma. in l. si sequens. §. fi. ad Syllania. Sed certè ille tex. hoc non bene probat, quia tantum vult qd consuetudo possit inducere, vt in certis rebus soluat legitima & non in qualibet re hæreditaria: & iste est eius verus & proprius sensus secundum Abbatem & cōmu. doctores ibi, & ad hoc est bene notandus secundum eos.

58 Quartò principaliter quæro, dato qd pater vel mater possit licitè & cum bona conscientia facere maioratum vel meliorationem, & vnū ex filiis eligere vel nominare, an teneatur eligere vel nominare maiorē, vel possit eligere vel nominare secundum vel minorem? & breuiter respondeo, qd licitè & iustè potest secundum vel minorem, vel alium quem vellet eligere & nominare, nec præcisè tenetur filium primogenitum præferre, præsupposito, quod electus & nominatus sit dignus & benemeritus sicut primogenitus: quia tam de iure cōmuni quàm per. ll. regias talis electio & nominatio residet in persona patris: vnde meritò potest cui velit gratificare, dum tamen alijs relinquat legitimā vel alimenta: argumento eorū quæ supra proxime dixi: & argumento text. in l. i. & per totum. C. & ff. de inoffi. testa. & in specie probat text. in l. parentibus. C. eodē titulo. text. in Authenti. vnde si parens. eodem titulo. text. in l. si totas. C. de inoffi. dona. text. in l. pactum quod do tali. C. de pactis. text. in l. foemina. C. de secund. nup. text. in l. cum quidam. ff. de lega. 2. text. in l. vnum ex familia. & per totam legem. probat etiam lex. 18. & lex. 44. his. ll. Tauri. Confirmatur etiam autoritate diuinæ scripturæ, Genesis, capite. 27. vbi habetur, qd Iacob diligebat filium suum iuuenem & minorem Ioseph plus quàm alios filios, & fecit ei tunicam polymiticam vel sericam in signum maioris dilectionis: vel ex eo qd in senectute genuit eum, vel ex eo qd in eo vigebar maxima virtus, prudentia, & sapientia. Rursus cōfirmatur exemplo Dauid, qui prætulit Salomon filium suum iuniorem alijs fratribus eius, & præposuit in regno propter eius sapientiam & bonitatem, vt habetur 3. Regum. capi. r. regulariter tamē hodie semper fit &

fit & constituitur maioratus vel melioratio in filio maiori, propter rationes quas assignaui in successione regni, quas vide.

59 Quintò principaliter quæro, si pater vel mater fecit & constituit maioratum vel meliorationē, non exprimendo qd veniret ad filium maiorē, sed tantum dicendo qd veniat ad vnum ex filiis suis, vel fortè cum non haberet filios vocauit consanguineum vel extraneum, & post mortē eorum dixit & voluit qd veniret ad vnum ex filiis eorum, & disponit qd bona sint indiuisibilia & in alienabilia, an talis constitutio maioratus vel meliorationis vitietur propter incertitudinem personæ, vel valeat & teneat & succedat filius maior & ille præferatur & censeatur vocatus per constituentem? & certè articulus est nouus, subtilis, & vtilis: in quo breuiter videtur dicendum, qd talis constitutio & dispositio vitietur, quia in iure nostro incertitudo circa personam honoratam semper vitiat dispositionem: tex. est in l. quoties. §. si quis nomen. ff. de hære. insti. text. in l. in tempus. §. quoties. eodē titulo. text. in l. Paulus. la. 2. ff. de rebus dubijs. text. in l. si fuerit, eodem titulo. text. in l. qui plures. ff. de usufruct. legat. text. in l. cum ex pluribus. ff. de manu. testa. quod procedit & habet locum etiā si actus sit pius & fauorabilis, vt habetur in dictis iuris. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò qd talis constitutio & dispositio maioratus vel meliorationis valeat & teneat, & in dubio semper censeatur vocatus filius maior primogenitus, & per consequens postea successiue deueniat in maiorem: pro qua sententia & cōclusionē. Primò, facit talē fundamentum, quia cum pater vel disponens voluit qd bona essent indiuisibilia & in alienabilia, per cōsequens voluit quod ad vnū tantum venirent: si ad vnum, ergo in dubio ad primogenitum, per rationes notabiles quas supra assignaui in successione regni. Secundo & magis in specie pro hac sententiā & cōclusionē facit text. singu. in iure in l. si. ff. de fide instru. vbi habetur qd si diuisio & contentio sit inter fratres vel hæredes apud quem debet esse testamētum patris vel testatoris, iudex debet præcipere vt sit penes maiorem: cuius verba sunt, si de tabulis testamenti agatur deponendis, & dubitetur cui eas deponi oportet, semper seniore iuniori, & amplioris honoris inferiori, & matrem foemina, & in genium libertino præferemus: & illum tex. in sua decisio ne notat & commendat ibi Bar. Odofre. Bal. & communiter docto. idem Bal. & alij docto. in l. procurator. C. de edendo. idem Bal. in capi. r. §.

præterea dncatus. de prohi. feu. alie. per Feder. fi. col. in medio. Iaso. in l. cum quid. fi. si cer. pe. ta. pe. col. & ibi moderni. Ioan. le Cirier in tracta. de primogenitura. in 2. lib. 2. q. & 2. col. Tertiò facit text. in l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. 2. vbi probatur qd clauis domus vel rerum hæreditariarum semper debent esse penes maiorem: & in expresso istam sententiā & cōclusionem tenet, licet non ita benefundet, Fran. de Are. in consilijs suis, cons. 162. col. 3. versicul. & pro istorum verborū declaratione. Rode. Sua. vbi valde commendat in repetitio. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. 27. fo. col. 3. versu. vnum tene menti perpetuò. Ex quibus nouiter & sing. infero, qd si pater, vel descēdēs, vel cōstituēs maioratū vocauit filium maiorē & dixit qd bona essent indiuisibilia & in alienabilia, dato casu qd alias personas vel descendentes successores non noiaret, non finietur maioratus vel vinculum in persona filij maioris nominati, sed perpetuò transibit ad omnes successores in infinitum, præferendo semper primogenitum alteri, & proximiorum in gradu alteri: quod apertè fundatur ex superioribus, licet Pala. Ruui. tangendo istum passum relinquat cogitandum, in sua repetitione. fol. 101. 2. col. versiculo, ex quibus posset attentari. & adde circa prædicta qd in maioratu vel melioratione sufficeret successorē vocari tacitè, licet nō expressè: vt si lex vel testator disponat, quod extantibus masculis foemina non succedat, vel extantibus filiis vel descendentes ex tali persona, domo, vel genere, alij non succedant tali casu: licet expressè non vocetur masculus, tamen ex eo, qd dicta verba fuerunt posita eius fauore succedit: quia ista est sententia & cōclusio singularis in iure, qd quando ex lege vel testamento semper oritur ius vel actio illis quorum interest, licet verba dispositiua ad eos non dirigantur: text. est in l. seruo legato. §. si testator. de lega. r. & ibi summè notat & commendat Bar. & communiter docto. præcipue Iaso. qui hoc latius ponit & declarat. text. in l. fidei commissi. §. cum esset. & §. interdum. de lega. 3. per quæ iura idem tenet Bar. in l. 2. videndum. ff. ad Terru. idē Bart. in l. r. §. quidam filium. ff. de contra ta. Bal. in l. si defunctus. C. de suis & legi. hære. idem Bal. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. idem Bal. in l. qd verò contra. de legi. Confirmatur, quia quando quis remouetur à lucro contemplatione alicuius, illi debet applicari, cuius cōtemplatione remouetur: text. est in l. si legatarius. C. de lega. text. in l. legatum. §. amittere. ff. de his qui vt indign. text. in l. 2. §. fin. ff. de collatio. bonor. & ibi

& ibi not. Barto. & communiter doctores.
 60 Sexto, principaliter quæro, an pater vel mater faciens vel constituens maioratum vel meliorationem possit vocare vel eligere filiam extantibus masculis? & breuiter & resolutiue dico, quod de iure bene potest eam eligere & masculis præferre: argumento eorum quæ dixi in supra proxima. q. & in specie argumento tex. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. cum similibus. quod intelligo præterquam si secundum qualitatem maioratus vel meliorationis magis conueniat masculus quam foemina: quia tunc secundum rectam conscientiam tenetur illum eligere & præferre: argu. eorū quæ dixi supra eo. in. 3. q. prin.
 61 Septimo, principaliter quæro, si constituens maioratum vel meliorationem vocauit tantum masculos & prohibuit foeminas succedere, & reperiatur masculus descendens ex foemina, an possit succedere & maioratum vel meliorationem obtinere? & breuiter & resolutiue dico quod non: quia ea ratione qua excluditur foemina & est infrahilis ad succedendum, eadem debet excludi masculus descendens ex ea: ita probat tex. in l. si uia mater. C. de bo. mater. ibi, hoc iure utatur quod de filiis constitutum est. cum uerbi sequenti, ubi habetur quod non debent habere plus iuris nepotes quam filius vel filia, à quo vel qua descendunt: & ad hoc notat & commendatibi Cinus, Iaco. Bu. Bar. Albe. Bal. Sali. Pau. & Philippus, Corneus: probat etiam tex. notabilis & expressus in cap. i. §. hoc autem notandum est. de his qui feudum dare possunt. in v. si. feu. ubi habetur quod si in feudo vel alia dispositione prohibetur filia foemina succedere, pariter ratione videtur prohibitus masculus descendens ex ea, tanquam ex radice infecta: & ad hoc notat & commendat Bal. & communiter Feudistæ: probat etiam tex. in l. si. C. de natu. libe. ubi habetur quod sicut filius naturalis non successit patri ab intestato, ita eodem modo non succedit nepos quantumcumque legitimus & naturalis natus ex eo. Confirmatur etiam ratione naturali & philosophica, quia in causato non potest esse plus virtutis quam procedat ab influenti potentia causæ, secundum philosophos: & in expresso ex his fundamentis & rationibus istam sententiam & conclusionem tenet Specu. in titulo de locato. §. nunc uero aliqua. uersu. 166. Ioā. An. in addit. ad Specu. in titulo de testa. super rub. Bar. in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. idem Bart. in l. liberorum. ff. de verb. sig. 6. colū. & in uersu sequenti. Bald. in l. sed si hac. §. liberos. 2. lectu. ff. de in ius vo. & ibi Pau. & alij docto. idem Bald. in authen. si quas ruinas. fi. col. in fi. C. de sacro.

eccle. idem Bal. in l. maximum vitium. 5. col. C. de libe. præ. idem Bald. in l. i. ff. de senatoribus. idem Bald. Pau. & communiter docto. in l. i. de condi. infertis. Pau. de Cast. ubi singulo loquitur in l. Gallus. §. nunc. de lege Velleia. fi. colū. ff. de libe. & posthu. & ibi Areti. Alex. & communiter moderni præcipue Iaso. antepe. col. idem Iaso. in l. si quis id quod. 5. col. ff. de iurisd. om. iud. Pau. de Cast. in l. qui exceptionem. ff. de condi. indebi. 2. col. nu. 5. Pala. Ruui. in rep. rub. de dona. inter vi. & vxor. fo. 52. col. 4. uersu. ad cuius confirmationem. Mar. de Lau. in tract. de primogenitura. 26. q. Ioan. le Cirier in tract. de primogenitura in. 23. q. Cifuentes in ista. l. 40. q. 2.
 Item quæro, si eo casu quo tantum masculus debet succedere in maioratu, an succedat Hermaphroditus? & breuiter dico & teneo, quod si in sexu masculino magis incalescit, succedit: si uero in sexu foemineo magis incalescit, non succedit: & si in utroque æqualiter incalescit, ipse potest eligere in quo sexu uult uiuere & seruare: argumento tex. nota. in l. quæritur. ff. de statu homi. & ibi expressè tenet & inducit Bal. 2. lec.
 62 Octauo, principaliter quæro, si faciens vel constituens maioratum vel meliorationem dicat quod ueniat in filium maiorem, vel in certam & determinatam personam, & quod postea ueniat ad filios & filias & descendentes eius maiores, vel dicat quod ueniat ad filios aut ad filias & descendentes maiores, & contingat quod reperiatur filius & filia, & filia sit maior, vel reperiatur alij descendentes quorum vnus sit masculus & alia foemina, & foemina sit maior, quis eorum succedet? in qua quæstione noua & subtili dico, quod succedet filius vel descendens masculus, & excluditur foemina quantumcumque sit maior, taliter quod si semper præferatur linea masculina lineæ foemininæ: & deficiente linea masculina succedant foemina: & maior præferatur minori: & in quæstione de facto ita dixi & respondi.
 Primo, quia quando quis uocat vel instituit plures hæredes collectiuo modo inter quos cadit ordo charitatis & naturæ, non intelligitur eos simul uocare vel instituere, sed ordine successiuo: ita probat tex. iuncta glos. or. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posthu. in glossa si. quam ad hoc reputat ibi singu. & vnicam Dinus, & communiter alij docto. ergo in præsentia attendita natura & qualitate maioratus vel meliorationis, qui semper fit pro conseruanda memoria constituentis, & regulariter solet præferri, linea masculina præferatur in isto casu.
 Secundo, quia quando testator vel disponens grauat

grauat hæredem vel legatarium extra familiam non alienare, sed ei restituere, non videtur uocare simul oēs de familia, sed ordine successiuo, ut proximior in gradu præferatur: tex. est in l. cum ita legatur. §. in fideicomisso. ff. de lega. 2. & ibi glo. & communiter docto. tex. in l. peto. §. fratre. eodē titulo. & latius dixi supra.
 Tertio pro hac sententia & conclusione facit tex. notabilis & ferè expressus in l. cum pater. §. penul. ff. de leg. 2. ubi habet quod si vxor instituit maritum hæredem, & eum grauauit ut si decedat sine liberis restituat hereditatem propinquis suis vel propinquis vxoris, non admittuntur omnes simul, nec alternatiua stat in sua propria significatione: sed admittuntur propinqui ordine successiuo scripture, quia prius debent admitti propinqui ipsius mariti, & eis non extantibus admittuntur propinqui ipsius vxoris: & ad hoc no. & commendat ibi Bar. Albe. & comu. doct.
 Quarto facit quia cum constituens vel disponens prius uocauit masculum in successione, eadem ratione videtur postea etiam uelle ut semper masculus succedat & præferatur foeminæ etiā maiori, & per consequens linea masculina præferatur foeminæ ita probat tex. not. in ca. de eo qui sibi uel hæredibus suis masculis & foeminis in uenturam accepit. in v. sibus feudo. & ad hoc ibi not. glo. ord. notat etiam & commendat Bald. in cap. significauit. de rescriptis. 1. col. in med. lac. de Sanct. Georg. in tractat. feudo. 20. fol. nu. 2. probat etiam tex. in ca. i. §. quinetiam episcopum uel Abbatem. in v. sibus feu. ubi habetur, quod si quis accepit feudum pro se & suis descendentibus masculis & foeminis, semper masculus præferatur, & eo extante foemina excluditur: & ibi not. & commendat Bald. & communiter doctores nec obstat si dicatur quod prædictæ lineæ uel personæ uocentur copulatiue, modo alternatiue, semper debeant admitti pariter & simul: quia copulatiua semper coniungit personas uel res uiriliter & pro parte: ut in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. & in l. si hæredi plures. ff. de eoditio. instit.
 Item etiam quia alternatiua posita inter personas honoratas, tam in contractibus quam in ultimis uoluntatibus, resoluitur in coniunctam, ut utraque simul admittatur pro parte: tex. est singularis in iure in l. penul. C. de verb. signi. ergo in nostro casu & quæstione omnes pariter & simul deberent admitti, quia notabiliter respondeo, quod prædicta debent intelligi præterquam si talis copulatiua uel alternatiua ponatur inter personas uel lineas inter quas cadat affectio ordinata: quia tunc debent admitti ordi-

ne successiuo: argumento tex. nota. in dic. l. cum pater. §. pen. ff. de lega. 2. & ibi comu. doc.
 63 Nonno quæro, si faciens uel constituens maioratum uel meliorationem uocauit masculos, & in defectum eorum uocauit foeminas, & contingat quod sit extincta & finita linea masculorum, & tantum superest linea foemina, & ex ea reperitur masculus & foemina, quis eorum succedet & præferatur, & teneo & respondeo quod succedet & præferatur masculus, nam ex eo quod constituens & disponens prius uocauit masculum, & in eorum defectum uocauit foeminas, uidetur semper uelle præferre masculum: tex. est ualde notabilis in iure in ca. de eo qui sibi uel hæredibus suis masculis & foeminis in uenturam accepit. in v. sibus feud. & ibi not. & commendat glo. ordi. Bal. Andreas de Iser. & communiter feudistæ: notat etiam & commendat Bald. in ca. significauit. 1. colū. in medio: extra de rescriptis.
 64 Decimo principaliter quæro, si quis constituit maioratum uel meliorationem dicendo quod bona deueniant in filium maiorem per uiam maioratus, ita ut non possint uendi nec alienari & alias personas quæ post mortem filij maioris succederent non expressit nec nominauit, an mortuo filio maiore prædicta bona perueniant ad filium eius primogenitum: & post eum in alios successores per uiam & ordinem communem maioratus taliter quod semper & perpetuo perueniant in filium maiorem masculum, & deficiente masculo perueniant ad foeminam. Et uidetur quod non, imo quod solus primus filius masculus uocatus succedat cum illo uinculo & grauamine de non alienando, sed post mortem eius exipret maioratus & omne uinculum & grauamen eius, & per consequens non censetur uocati alij filij & descendentes maiores ordine successiuo per uiam maioratus: nec amplius bona sint uinculata nec subiecta restitutioni, sed bona efficiantur libera sine aliquo uinculo & grauamine, & diuidantur inter hæredes & successores sicut alia bona libera: quia ipse pater uel constituens maioratum solum primum uocauit & ulterius non procedit nec alias personas uocauit nec nominauit. & talis prohibitio alienationis ex iuris dispositione ultra personam grauatam non extenditur nisi expresse per disponentem dicatur & exprimat, ita probat textus. in authen. de restit. fideicom. §. nos igitur colū. 9. & ibi tenet gloss. fi. & comu. doctores. & per illum tex. iuncta glo. tenet Dinus in l. filius fami. §. diui. ff. de lega. 1. & ibi Bar. penul. colū. num. 20. Bald. 1. colū. & quæst. Imol. 3. colū. num. 2. Alex. 7. col. num. 25. Iaso. prima lectura. Ant. Go. in ll. Tau. R. 16. colū.

16. colū. num. 71. & secunda lectura: 10. questio. Cinus. in l. voluntas. C. de fideicom. fi. col. 8. q. & ibi Bald. & comū. docto. Bar. in l. Lucius. §. 1. ff. de lega. 3. Rodericus Suarez in repe. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamē. fol. 66. licet Pala. Ru. relinquat cogitandum in sua repetit. fol. 101. 2. colū. sed in hoc articulo ego firmiter teneo contrariam sententiam, imo q̄ mortuo filio maiore primo nominato prædicta bona perueniāt ad alios successiue per viam maioratus præferendo semper maiorem masculum & indefectum eius foeminam, & hoc ex tacita & coniecturata mente disponentis: quia ex eo qd̄ voluit q̄ prædicta bona peruenirent in filium maiorem per viam maioratus & essent in alienabilia aperte voluit q̄ perpetuo peruenirent in alios successiue & sic de maiori in maiorem. & indefectum eorum in foeminas præferendo semper masculum foemine & maiorem minori per viam & ordinem cōmunem maioratus. Et hoc tali fundamentō, quia dispositio legis vel principis vel cuiuslibet personæ priuatę colata in vno casu expresso & determinato habet etiam locum in alio omissō: quādo verisimiliter idem disposuisset si de illo cogitaret & esset interrogatus: ita probat tex. singu. in iure, in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. & ibi glo. ordin. & comū. docto. tex. in l. Titius. §. Lucius. ff. de libe. & posthu. tex. in l. si ita scriptum eodem titul. tex. cum materia in l. cum auus. ff. de cōdi. & demonst. testamē. vnicus in suo casu. in l. 3. C. de inoffic. testamē. & in terminis in casu nostro & quæstione istam sententiā & cōcl. tenet Bal. post glo. ibi in ca. 1. quibus mod. feu. consti. po. 2. colū. nu. 4. vbi reputat singulare & menti tenendum & faciunt expressa ea quæ dixi supra ista lege. num. 2. vbi fundauit q̄ in dubio. quādo rex vel princeps vel priuata persona facit aliquid quem actum vel concedit priuilegium semper videt facere & cōcedere cū qualitate & prærogatiua q̄ inest in simili actu priuati. vñ dignitate.

65 Vnde cōmō quæro, si possessor regni, ducatus, maioratus, vel meliorationis vinculatæ decedat cū nepote nato ex filio maiori iam præmortuo & cum alio filio secūdo viuo, quis eorum præferatur & succedat? & certe quæstio est ardua & subtilissima in qua dixit Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. q̄ in ca. habet oculos nyctiporacis. idem Bal. in l. cū antiquioribus. C. de iure delibe. fi. col. dicit, soluat Apollo. idē Bald. in cōsilijs suis, cōs. 275. 2. col. 2. vol. dicit q̄ in hac. q̄ asserere aliquid certitudinaliter, esset potius superstitiosum quā discretū: & magistraliter & perfectē hanc quæstionē intendo disputare &

declarare vt melius veritas appareat: & videtur q̄ secūdo filius viuus præferatur nepoti vel descendenti ex filio primogenito mortuo: Primō quia certū est q̄ siue respicias personā fundatoris siue personā vltimi possessoris filius secūdo est proximior in gradu, ergo est præferendus: argum. tex. in l. 1. & per totū. ff. de gradib. 9. tex. in l. 2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. hæred. text. in l. 1. §. proximus. ff. vnde cognati. tex. in l. 1. lege. 2. tabu. §. huiusmodi. C. de legi. her. tex. in §. si plures. Insti. de legi. agna. succē. tex. in §. si. Insti. de serui. cogn. tex. in regu. qui prior. de regu. iur. in 6. tex. in l. quoties vtriusq̄. ff. de regu. iur.

Secundō, ordo naturæ, dilectio, & dispositio iuris semp̄ præfert filiū nepoti in his quæ nō possunt esse vel exerceri plures, sed per vnū: text. est in l. cū ita. §. si. ff. de leg. 2. tex. in l. peto. §. fratre. eodē titu. tex. in l. si. C. de verbo. signi.

Tertiō pro ista parte facit tex. sing. in l. si libertus præterito. §. si libertus intestato. ff. de bo. lib. vbi disponit, q̄ si patronus decedat relicto filio & ex altero filio præmortuo relicto nepote, filiū præfertur in iure patronatus: quia reputat proximior in gradu idem etiā probat tex. in l. 3. §. si duo. vers. p̄inde. ff. de legitimis tuto. vbi quādo libertus minor habet plures patronos quorum vnus decepsit relicto filio, alter relicto nepote ex filio mortuo, hæreditas & tutela illius liberti p̄tinet filio & nō nepoti: & ad hoc nō. & cōmendat ibi Bald. & docto. antiqui.

Quartō facit, quia cōstituens maioratū qui vocauit proximiores videt se referre ad ordinē & causam naturalem & nō fictam argu. tex. in l. qui liberis. §. hæc verba. vbi habet, q̄ si testator substituit p̄ hæc verba, quisquis mihi hæres erit sit hæres filio meo, nō ceteri vocatus ille qui ex persona alterius venit: tex. in l. filio quē pater. ff. de lib. & posthu. ibi. nē imagine naturæ veritas obumbratur: tex. in l. 3. §. hæc verba. el. 2. ff. de negot. gest. tex. in l. 1. §. hæc aut verba. ff. qd̄ quisq̄ iuris. tex. in l. si. C. de his qui veniā q̄ta. impetra. sed q̄ nepos representat patrē est per quandā iuris fictionē nō habentē naturalem veritatē, ergo præferat secūdo filius nepoti, cū inspecta veritate & ordinē naturali sit proximior. Et cōfirmatur, quia q̄ cōcurrit causa naturalis & accidentalis semp̄ præualet naturalis, vt est casus singularis & vnicus secundum Alb. ibi. in l. qui habet. ff. de tutelis.

Quintō facit tex. in l. si viua matre. C. de bonis mat. vbi habetur q̄ nō debet esse deterioris cōditionis filius quā nepos quādo tractat de aliquo genere successioneis.

Sextō & quidē subtiliter facit, quia ius cōditionale

nale nullo modo trāsmittitur etiā ad posteros descendentes ex potentia fuitatis vel sanguinis: ita pbat tex. in l. vnica. C. de his qui ante aper. tabu. & ibi tenet expressē glo. ord. fina. & comū. doct. sed in q. nostra possessor maioratus censet grauatū post mortē restituere filio suo primogenito, ergo si ante moriatur non potest trāsmittere, cū dies mortis incertus habeatur pro cōditione, vt in l. dies incertus. & in l. heres meus. ff. de cōdi. & demōst. & in expresso istam sniam & cōcl. tenet Richar. Malūbre in l. si viua matre. C. de bonis mater. quē ibi refert & sequitur Cinus, Albe. Bald. Pau. & Sali. tenet etiā & sequitur Bar. Pau. de Cast. & alij docto. in auth. post fratres. la. 1. C. de legi. hare. idē Pau. & Philip. Corneus in auth. post fratres, la. 2. eodē titu. Bald. Pau. & Phil. Corneus in l. 3. C. de suis & legi. libe. Cumanus in l. cū ita legatur. §. si. ff. de leg. 2. Dominicus in ca. grādi. de supplen. negli. præla. lib. 6. fi. q. Andre. de Iser. in ca. 1. de natura. succē. feu. 4. col. nu. 14. Lucas de Penna in l. 1. C. de priu. eorū qui in sacro palatio militāt, lib. 12. Marti. de Lau. in tracta. primogenitura. 38. q. Bald. cōs. 275. 2. col. 2. vol. Anchar. cōs. 82. fi. col. Aret. cōs. 162. Alex. cōs. 4. pen. col. 4. vol. vbi dicit hanc opin. semper secutum fuisse & esse magis cōmunem. Philip. Decius in cōs. 1. 4. vol. qui dicit ita cōsultuisse in causa ardua sibi cōmissa de Regno Portugallia, & dicit hanc esse magis cōm. opin. Sed his non obstantibus contraria opinio est verior & tenēda, imō q̄ in nostra ardua. q. præferat nepos natus ex filio primogenito mortuo in regno, ducatu, maioratu, melioratione vinculatæ, & in qualibet alia successiōe in diuisibili. Primō, quia certū est q̄ in qualibet successiōe nepos succedit auro repræsentādo personā patris sui præmortui, & p̄ viā repræsentationis censet esse in eodē gradu quo erat pater: tex. est in l. 3. C. de suis & legi. lib. tex. in auth. in successiōe eod. titu. tex. in auth. de hare. ab intest. veni. §. 1. colla. 9. tex. in §. cū filius. Insti. de hæred. quæ ab intest. defe. ergo si cut q̄ tractatur de successiōe & hæreditate diuisibili, talis nepos succedit in locum sui patris vna cū alio filio viuo & sic patruo suo in illa parte & portione in qua pater eius erat successurus si viueret, ita etiā in hac successiōe maioratus in diuisibili debet solus succedere & præferri ex persona patris, cū talis successiō soli patri suo primogenito mortuo cōpereret si viueret. Secundō & principaliter, quia primogenitura est quædam dignitas cui est ius successiōis & prælatiōis annexū, quæ de iure diuino & humano descendit ad posteros: tex. est in c. quā periculosum. 7

quæst. 1. tex. in c. significauit. de rescriptis. text. in ca. licet. de voto. tex. in c. grādi. de supplē. negli. præla. lib. 6. ergo ista dignitas & eius effectus trāseat ad istum nepotē per viam repræsentationis. Tertiō facit, quia regulariter valet argm̄ de feudo ad maioratū, & eodē: vt supra ista. l. dixi: sed in feudo nepos succedit repræsentādo personā sui patris, vt in c. 1. de successiōe fratru, vñ gradibus succedentiū in feudo. & ibi not. Bal. & cō. doct. tex. in c. 1. de natura successiōis feudi: Quartō & principaliter pro hac parte ego nouiter cōsidero subtiliter tex. cū ratione sua in l. cū auus. ff. de cōdi. & demōst. vbi si testator instituit filiū & nepotē ex altero filio mortuo, & grauitur nepotē restituere partē suam alteri filio testatoris, non tenet restituere si talis nepos habeat filios vel descendentes. Ex quo tex. clarē inferitur, q̄ pater auus vel ascēdēs qui in aliqua re vel successiōe vocauit filiū vel nepotē, & in ea prætulit alteri filio, per cōsequēs & eadē ratione videtur vocare & præferre omnes descendentes ex eo, & postq̄ aliquem filium vel descendente elegit, alijs videtur etiam præferre omnes nepotes & descendentes ex illa persona & linea: ergo cū in nostro casu & quæstione præferatur filius maior, per consequēs debet præferri nepos & descendēs ex eo, & generaliter eius linea: & in expresso, licet non ita benē & iuridicē fundent istam sententiā & conclusionē, tener Ioan. And. in addit. Specu. in titu. de feudis. 3. col. Bal. in l. ex hoc iure. de iust. & iure. 2. col. 6. quæst. Albe. in procmio. ff. veteris. §. discipuli. antepe. co. dicens ita fuisse pronunciatum in Romana Curia. Bald. in l. liberti libertæ que. C. de ope. liber. 6. col. nu. 18. Pau. de Castro. in l. maximū vitium. C. de libe. præte. 2. col. nu. 3. idē Pau. in l. is potest. ff. de acqui. here. 2. col. nu. 2. dicens q̄ in causa sibi cōmissa de Hispania ita cōsultuisset. Aret. ibi. 1. col. dicens ita cōsultuisset pro principe Salernitano. Iaso. etiam ibi. 4. col. n. 32. Faber. & Nico. de Neapo. in §. cū filius. Insti. de hered. quæ ab intest. defe. Cardi. in cap. licet. de voto. fi. col. & quæst. & ibi, Abb. 2. colū. nu. 8. & Ancha. pen. col. nu. 18. Philip. Probus aduocatus Parisiensis in addit. ad Ioannē monachū, in ca. grandi. de supplen. negli. præla. lib. 6. 2. col. nu. 4. qui fuit modernior Decio & Iaso. quos ipse refert. istam sententiā & conclusionē tenet Oldra. in cōs. suis, cōs. 224. qui notabiliter loquitur. Pau. de Cast. consi. 164. 2. vol. Abb. cōs. fil. 85. 1. volu. Barba. consi. 10. pen. col. 2. volu. vbi dicit hanc esse magis cōm. opi. Soci. cōs. 252. 2. volu. idem Soci. in cō. facto in materia feudorū q̄ ponit in lectura ordinaria post titulū. ff. solu. Ant. Go. in ll. Tau. R 2 matti.

matri. Bertachinus in Repertorio suo, in verbo nepos, afferens q̄ audiuit à quodam auditore Rotē legisse in Annalibus, q̄ Otho Imperator cū iste casus coram eo occurrisset cōmiserit licem & iustitiam iudicio pugnae & gladiatorio, & videtur nepos & existimatus est miraculose accidisse. Ioan. le Cirier in tracta. de primogenitura. 25. quæst. & tandē ista semper mihi visa fuit & videtur verior & cōmuniō opinio, quā semper securus sum legendo & nunc scribēdo, per fundamēta superiora, licet nō esset aliquale. x. quæ hoc decideret in nostro regno: sed hodie, p̄ ista parte & cōclusionē in nostro regno est lex. 2. in fine. titu. 152. parte in fin. quæ hoc expresse dēterminat in regno: & licet pertinaces aduocati dicerent nō habere locum in alijs maioratibus tamē eadem ratione idem esset in eis dicēdum quia dispositū in regno quod est caput, debet seruari in mēbris, vt in ca. cū nō liceat, de p̄scrip. & in. l. de quibus. ff. de leg. tamē hodie vt nulla sit dubitatio idē expresse dicitur in quolibet maioratu per nostram legē Tauri. Ex quibus infero, q̄ idem erit hodie in bonis vniuersarij quæ in isto regno solent relinqui & vinculari pro aliquo annuo officio diuino: & ita iudicari in quēstione de facto tanquam assessor iudicis recusati.

66 Duodecimō principaliter quæro, si primogenitus sit monachus vel religiosus, an succedat in regno, maioratu, vel melioratione: & breuiter & resolutiue dico, quod nō poterit succedere in regno, maioratu, nec melioratione, quādo consistit in iurisdictione, gubernatione, & regimine: quia cū ipse nō possit habere proprium nec per se regere, & regimē nō debeat esse commune per supra dicta, sequitur q̄ subducitur ē medio tanq̄ incapax, & admittitur sequens in gradu, argu. tex. in. l. si post mortē. §. liberi. ff. de bono. posses. cōtra tabu. cum simi. Confirmat etiam, quia quādo filius v̄ descendēs grauatur hæreditatē restituere post mortē si sine liberis decesserit, ad hoc vt filij postea nati excludant substitutum, oportet q̄ sint de iurē successibiles ipsi filio grauato: secus verō si sint omnino incapaces & nō successibiles, vt deportatus, spurius, frater minor, & similes: ita probat tex. notabilis in. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebel. & ibi cōmu. docto. & per eum ita tenet Bar. & cōmu. doct. & in. l. filius fa. §. cū quis. ff. de lega. 1. Item etiam cōfirmatur, quia talis successio natura & cōsuetudine tantum pertinet ad successores sanguinis, non ad alios: & ex ista ratiōe & cōsideratione istam sententiā & cōclusionē tenet Bald. in. c. cū magistrum. fin. quæst. ex

tra de electione. idem Bal. in. l. deo nobis. §. 1. C. de episc. & cler. 1. colū. nu. 2. idem Bald. in. l. si q̄ prioris. §. talem. 1. colū. in fin. C. de secūd. nuptijs. Mar. de Lau. in tracta. primogenitura. 22. q. 10. nes. le Cirier in tracta. de primogenitura in. 4. quæst. 3. lib. versu. salua reuerentia. nu. 15. Cifuentes in ista. l. 40. Tauri. q. 6. & Pala. Ru. nu. 17. & ante eos ita tenet glo. ord. in ca. scripsit. 27. q. 2. in glo. 1. & ibi Archi. & alij docto. & ita fuit obseruatum in beato Ludouico primogenito Regni Franciæ, qui ingressus fuit ordinē fratrum mendicantiū, & sequens in gradu statim successit in regno, secundū Bal. in dicta. l. si quis prioris. §. talem. de secūd. nupt. Vnum tamē est q̄ hoc casu propter bonum reipublicæ, si non reperiatur successor sanguinis qui succedat, p̄t Papa dispensare vt exeat monasterium & contrahat matrimonium pro generatione suscipiēda, licet iā fecerit professionē: & in expresse ita tenet Bald. in. l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de adoptio. argum. illius tex. vbi dicit quod magis debet studere homo naturali procreationi liberorum quā fictæ & artificiali per arrogationem: & illud dicitur sequitur & reputat singulare Iaso. in. l. si arrogator. ff. eodem titu. 2. colū. nu. 4. sequitur etiam & reputat mirabile Iaso. in. l. fina. C. de transact. 2. colū. tenet etiam Ancha. in cōsilijs suis, consi. 339. 3. colū. vbi dicit quod quidam nomine Reminus ex sanguine Regis Aragonum fuit monachus & sacerdos, & propter defectum successorum Papa dispensauit vt exiret monasterium & duceret vxorem, ex qua habuit filiam quæ successit in Regno: & propter hoc semper in scriptura & cōstitutione maioratus expresse dicitur, q̄ nō succedat clericus vel religiosus. Si verō maioratus v̄ melioratio nō consistit in iurisdictione vel regimine, bene poterit talis monachus vel religiosus succedere, & bona erunt penes monasteriū pro tempore vitæ ipsius monachi vel religiosi, & post eius mortem venient in sequentem successorem secundum dispositionē constitutis, argum. eto tex. in authē. ingressi. C. de scro. sanc. eccles. argum. eto etiam tex. in. l. Statius Florus. §. Cornelio fœlici. ff. de iure fisci. & ibi expresse tenet Bar. Albe. & cōmu. docto. tex. in. l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. tex. in. l. cū pater. §. hæreditatē. el. 1. eodem titu. & ibi etiam tenet Bart. & cōmu. docto. tex. in. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebel. tex. in. l. sed si mors. ff. de dona. inter virum & vxorē. tex. in. l. cū fisco. ff. ad Sylla. tex. in. l. arboribus. §. 1. ff. de usufruc. tex. in. l. ex ea parte. §. in insulam. ff. de verbo. oblig. Confirmatur etiam ex doctrina glo. ord. in dic. auth. ingressi,

ingressi, C. de sacro. eccles. in glo. mag. in fin. & glo. in authē. idem est. C. de bonis quæ libe. & vtrobiq; docto. vbi habetur q̄ si fructuarius in grediatur religionem, nō extinguitur vsusfructus, sed transit in monasteriū p̄ tēpus vitæ suæ. Quid autem si primogenitus sit clericus in sacris, an succedat in regno, maioratu, vel melioratione: & breuiter dicendū est, quod sic: quia dispositio vel constitutio generalis & fauorabilis semper extenditur ad clericos: ita tenet Abbas in ca. ecclesia sanctæ Mariæ. de consli. ante p̄. & pen. col. nu. 25. & ibi magis cōmu. doct. & in alijs locis p̄ eos relatis. & in terminis ex isto fundamento istam sententiā & cōclusionē tenet Ioan. le Cirier in tracta. de primogenitura. 23. quæst. 1. libri, vbi latē videt: & Martinus de Laude, in tracta. de primogenitura. 30. quæst. 67 Decimotertio principaliter quæro, si Rex, dux Comes, Marchio, vel alius dominus temporalis vel successor maioratus, antequam esset rex vel actualiter successor habuit filium, & postea alium, quis istorum succedat & præferatur? & videtur quod secundō natus, postquam pater successit in regno vel maioratu, argumentum tex. in. l. si senator. C. de dignitatibus. libro. 12. vbi habetur quod filius natus & conceptus antequam pater cōsequutus esset dignitatem, non gaudet eius priuilegio: & ibi ad hoc notat & commendat Bar. Plat. & communiter doctores, textus in. l. filij. versiculo, senatores. el. 1. ff. ad municipales. vbi dicitur, quod ita demum filius vel nepos senatoris gaudet eius priuilegio & dignitate, quādo est natus post dignitatem consecutam: & ad hoc notat glo. ordi. & cōmu. docto. tex. in. l. 2. §. in filijs. ff. de decurionibus. tex. in. l. fin. C. eodem titulo, lib. 10. ibi, anterioribus filijs in cōditione pristina remāsuris. tex. in. l. diuo Marco. C. de quæstio. iuncta glo. & alijs docto. tex. in. l. emancipatū. ff. de sena. tex. in. l. 2. C. de liber. & eorum libe. tex. in. l. Titius. ff. de mili. testa. & in expresse istam sententiā & cōclusionem tenet glo. ordi. reputata singu. in. l. Imperialis. §. illud. in gloss. 1. C. de nuptijs. & ad hoc eam notat & cōmendat ibi Bar. qui dicit q̄ contingit de facto in duobus filijs Phipphi regis Francia. Pet. de Bella per. Cinus, Albe. Bal. & cōmu. docto. & illam glossam ad hoc notat & cōmendat Bar. in. l. cū satis. C. de agri. & cens. lib. 10. 2. col. nu. 7. idem Bar. in. l. si senator. C. de dign. lib. 12. & ibi Lucas de Penna qui refert ita fuisse iudicatum per Anaphernem inter Xerxem & Arthemē filios Darij Regis Persarū: nam Xerxes fuit rex pronunciat, ex eo q̄ natus fuit postq̄ pater eius esset rex. Albe.

in. l. senatoris filium. ff. de senato: & ibi Iaco. de Raue. & Andr. de pisis, quos ipse refert. idē Albe. post Dinū in. l. moris. versic. parentes. ff. de pœnis. Din⁹ & antiqui in. l. 2. §. in filijs. ff. de decurio. Abbas Panor. in ca. licet, de voto. 3. colū. nu. 11. Anania, in ca. 2. de Iudæis. fi. col. in medio Felinus in ca. prudētia. de officio delega. 3. col. nu. 8. Mar. de Laude in tracta. de primogenitura. 31. quæst. Cifuentes in hac. l. 40. in. l. Tauri. 4. quæst. facit etiam glo. in ca. iam itaq; 1. quæst. 4. Adde tamē q̄ prædicta cōclusio debet intelligi, quādo regnū vel dignitas defertur alicui de nouo per electionē, quia debet succedere & præferri filius natus post regnū vel dignitatem adeptam: secus verō si defertur alicui iure successiois, quia descendit ab auo vel ab alijs ascendentibus, quia tunc debet succedere & præferri filius antea natus: ita sing. tenet & declarat Pe. de bella per. in. l. ex libera. C. de suis & leg. heredi. idem Pet. Cinus, Bald. & alij docto. in. l. Imperialis. §. illud. C. de nuptijs. Iaco. de Sancto Georg. in tracta. feud. in parte, quid sit res. 3. fo. fi. colū. nu. 11. Sed aduertēdum q̄ indistinctē ego teneo cōtrarium, imō q̄ vtroq; casu filius antea natus succedat in regno vel dignitate, quia cū habeat ius succedendi in bonis futuris acquirēdis per patrem merito succedit in istis, licet in eis sit dignitas annexa. Item etiam sequeretur, q̄ si rex ille vel possessor maioratus nō haberet alium filium nisi antea natum q̄ succedent, q̄ esset absurdum: & in expresse ista cōsideratione ita tenet Sal. in dict. l. Imperialis. §. illud in fin. C. de nupt. & tenet notabiliter & copiosē Ioan. le Cirier in tract. de primogenitura. 12. quæst. primi libri: vbi subdit in finalibus verbis, q̄ eā approbat cōsuetudo, quæ est optima legū interpret. Cōfirmatur etiam, quia ius succedendi causat à iure sanguinis, & est inseparabilis: non verō causat à dignitate.

Item facit, quia si filius antea natus decederet relicto nepote non succederet: nec obstat tex. in dicta. l. si senator. C. de dignit. cum similib⁹. quia debet intelligi quādo dignitas competit per viam electionis & nō habet causam successiois annexam.

68 Decimoquarto principaliter quæro, si duo vel plures successiue nascantur ex eadem matre, & nō possit cognosci quis eorū prius editus sit, quis eorum succedat & præferatur in regno vel maioratu: constat enim q̄ naturaliter vno partu & impetu non possunt simul nasci, sed successiue vnus post alium, vt in. l. Arethusa. ff. de statu hom. ibi, nec enim natura permisit simul vno impetu duos infantes de vtero matris pro
Aut. Go. in ll. Tau. R 3 cedere.

cedere. Hoc enim casu, quando successiue nascitur, & non potest constare quis eorum prius aditus sit, forte quia mater peperit sola, vel dato quod ibi essent obstetrices, & alia matrona peperit in loco obscuro & secreto, vel forte in hoc praedicta matrona non attenderunt, est dubium maximum quis eorum succedat & praefatur. Pro cuius perfecta declaratione dico & praesuppono, quod si constare possit quis eorum prius de ventre matris natus sit, ipse debet praeferrari. Probatur text. formalis in dicta. l. Arethusa. cum. l. sequenti. ff. de statu hom. & ibi Bar. & comu. docto. tex. in. l. si fuerit. §. ff. de rebus dub. & probatur etiam ex diuina scriptura, ex historia Esau & Iacob, Genes. cap. 25. & 27. ubi habetur quod Rebecca uxor Isaac erat praegnans, & duo filij gemelli erant in utero eius, Esau & Iacob, & tempore partus, vnus manu sua plantam alterius tenebat, & tandem Esau prius natus est & praecessit Iacob, & consequutus fuit primogenituram. Confirmatur etiam, quia quando in aliquo actu vel dispositione potest considerari praerogatio vel priuilegium ex anterioritate vel posterioritate temporis, sufficit constare de prioritate, etiam per momentum temporis: ista est gl. in gu. iuncto tex. in. l. si ex pluribus. §. ff. de solu. quam ibi ad hoc notat Pau. & comuniter docto. & illam gloss. ad hoc notat & commendat Bald. dicens raro alibi reperiri, in. l. Imperator. la. 1. 3. col. idem Bald. in. c. ego enim extra, de iure iur. 1. col. nu. 1. notat etiam & commendat Socinus in. l. ff. solu. matr. 1. col. Barba. in. c. consuluit. de offic. delega. 8. col. nu. 35. similis tamen gloss. est & expressa in cap. duobus. in verbo, si non appareat. de rescriptis. in. 6. alia in capit. si a sede Apostolica. in gloss. 2. de praebend. eod. lib. & ibi comu. docto. pro qua sententia & conclusione facit bonus tex. in. l. si fundus. §. si duo. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in rubrica de feudis. 4. col. Areti. in. l. ex duobus. de vulg. & pupil. 1. col. nume. 3.

Item etiam dico & praesuppono, quod si vnus sit masculus & alia foemina, semper praefertur masculus, dato quod non constet de prioritate vel posterioritate, etiam in casu quo maior deberet admitti, nulla facta distinctione sexus: argumento text. in. l. 1. §. si duo. ff. de legitimis tutoribus. tex. in. l. si fuerit. §. ff. de rebus dub. tex. in. l. fin. ff. de fideinstru. tex. in. l. idem erit. ff. de statu homi. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordi. Bald. & comu. docto. in dicta. l. idem erit. ff. de statu homi. Ioan. le Cirier

in tracta. de primogenitura, in. l. lib. n. quaest. in prima conclus. pro qua sententia & conclusio est hodie lex not. par. l. 12. titu. fi. 7. par. Si vero oes sint masculi vel oes foeminae, & nullo modo constet nec possit constare quis eorum prius natus sit tunc est ardua quaestio nostra, quis eorum praefatur: in qua reperio varias & diuersas opinio. Prima est, quod nullus eorum succedat propter incertitudinem, sed regnum vel maioratus deferatur alteri sequenti in gradu vel non extante successore in regno eligatur rex, & in alio maioratu inferiori, statim ipso iure annullatur & extinguitur ipse maioratus, & bona sint diuisibilia, & habeant naturam aliarum rerum particularium & patrimonialium: & hoc tali fundamentum, quia modo loquamur in institutione vniuersali, modo in legato particulari, semper in certitudine vitiat dispositione: tex. est in. l. rebus. §. 1. ff. de hære. in situ. tex. in. l. quoties. §. si quoniam eod. titu. tex. in. l. si fuerit. ff. de rebus dub. tex. in. l. si quis pluribus. eod. tit. tex. in. l. cum ex pluribus. de manu. testa. tex. in. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tute. & tradit magistraliter Bart. in. l. quidam relegate. ff. de rebus dub. & ibi comu. docto. & Iaso. in. l. si quis a filio. §. si quis plures. ff. de lega. 1. & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclus. tenet Ioan. de Imo. in. l. ex duobus. 1. col. in med. ff. de vulg. & pup. Sed ista opinio & conclusio non vera nec tenenda, quia sequeret maximum inconueniens, quod extantibus proximioribus, regnum vel maioratus deferatur remotioribus in gradu: & eis non extantibus, deferatur per electionem. Secunda principalis opinio est, quod formosior ex eis admittatur & praefatur in successione: ita Bald. in. l. constit. ff. veteris. §. itaq. 2. col. in medio. pro quo facit dictum Buridani. 1. Poli. 9. q. dicetis, quod ille inter ceteros eligendus est in dignitate vel officio, cuius aspectus inducere potest amor in subditos & timorem in hostes: & Francisci Barbari in libello, quem de re uxoria edidit, dicetis, formosos cuncti diligunt, dignos credunt Imperio. eis facilius obsequuntur: & Porphyrij dicentis, species Priami digna est Imperio: & Virgi. dicetis, Grator est pulchro veniens e corpore virtus. Sed ista opinio & conclusio nullo modo est tenenda, tum quia nullo iure probatur, tum etiam quia formositas vel deformitas non est causa successione, sed coniunctio sanguinis, & proximitas graduu, quae defertur ab intestato, vel voluntas defuncti, quae defertur ex testamento: ut in. l. 2. §. hereditas. ff. de suis & legi. hære. & in. l. 1. & per totum. ff. de C. de succe. edic. & in. l. 1. & per totum. ff. de cognati. & in. §. 1. & per totum. In. l. de legi. agna. succe. & in. l. 3. §. de illo. ff. pro socio. & in. l. 1. & per totum. C. & ff. de hære. in. l. 1.

Item

Item quia formositas & pulchritudo etate vel ex alijs causis euanescent, ut quotidie videmus. Tertia principalis opinio est, quod robustior admittatur & praefatur, quia celerius praesumitur exisse de ventre matris suae, argum. tex. in. l. si fuerit. §. ff. de rebus dub. & in expresso istam sententiam & conclus. tenet Bald. in dict. 1. constitutione. ff. Veteris. §. itaq. 2. col. in medio. Sed ista opinio similiter nullo modo potest esse vera nec tenenda: Primo, quia nullo iure nec ratione probatur. Secundo, quia infanti etate impossibile esset illam qualitatem cognoscere. Tertio, quia si superueniret etate expectarem illud cognoscere, interim vacaret regnum vel maioratus & esset maximum inconueniens & discordia: nec adhuc postea posset illud cognosci nisi per pugnam & duellum, quod est illicitum & reprobatum: ut in ca. 1. & per totum de clericis pugnantibus in duello. Quarta principalis opinio est quod pater eorum eligatur quem velit succedere, & sit locus gratificationi propter maximum dubium & incertitudinem, quia quando actus explicandus in vno ex pluribus est in diuiduum, semper est locus gratificationi: tex. est not. in. l. generaliter. §. quid ergo. el. 2. ff. de fidei. lib. tex. in. l. 3. §. si cum omnibus. ff. ad Sylla. tex. in ca. duobus. de rescript. libro. 6. & in expresso ita tenet Ioan. Andr. in addit. ad Specu. in titu. de feudis. 4. col. Bald. in. l. in quibus casibus. C. de secund. nupt. 2. col. in fine. nu. 2. Alex. in addit. ad Bar. in. l. si fuerit. ff. de rebus dub. Corsetus in tract. de potestate regia. 7. quaest. principali. Ioan. le Cirier qui plenus quae alius tetigit quaestione, in tracta. de primogenitura, lib. 1. n. q. in. 4. conclusione, cum hac tamen modificatione, quod sit locus gratificationi per magnates & populos regni: non vero per ipsum patrem. Sed ista opinio & conclusio similiter non est vera nec tenenda, quia nullo iure nec ratione probatur. Item etiam quia non est generalis, quia forte pater non eligeret, vel morte praeventus, vel alia quavis causa vel impedimento. Quinta principalis opinio est, quod istud dubium dirimatur inter eos iudicio fortis: argu. tex. in. l. 3. vers. sancimus. C. comu. de lega. vbi habetur quod si pluribus est legata res quam velint eligere, & in electione discordant, standum est iudicio fortis: cuius verba sunt, sancimus itaq; in oibus huiusmodi casibus, rei iudicis fortunam esse, & fortem inter altercantes adhibendam: & ad hoc notat ibi glo. ord. tex. in. l. sed cum ambo. ff. de iudi. vbi dicitur quod quando in iudicijs comunibus fam. herc. comuni diuidendo, finiu regundorum, quis prius prouocat vel praenit in causa ille dicitur actor: sed quando ambo simul prouocant

& apparer, forte dirimitur quis eorum censendus sit actor: probatur etiam tex. in. l. si quae sunt cautiones. ff. fam. her. vbi habetur quod quando haeredes discordant apud quem debeant esse instrumenta haereditaria dirimitur iudicio fortis. text. in. l. 2. C. quando & qui. quar. pars debea. lib. 10. ibi, electio ex fortis foelicitate contingat, nota in ca. fors. 26. quaest. 2. & in ca. 1. & per totum. extra, de sortilegijs, & hoc iudicium fortis est tantae potentiae, quod ab eo non potest appellari: ita Bald. in dic. l. 3. C. de deleg. 1. col. in fi. & sequitur & reputat ibi singulare Iaso. 2. col. nu. 10. & sequuntur comu. alij docto. idem Iaso. in. l. hmoi. §. fi. 3. col. nu. 12. ff. de lega. 1. Sed ista opinio & conclusio similiter non est vera nec tenenda: Primo, quia quando dubium vertitur super facto & non super iure non habet locum iudicium fortis: ista est glo. reputata singularis in. l. vna. C. vti possideris. in verbo prohibebit, in fine: quam ibi notat & commendat doct. tenet etiam Bar. in. l. si duo. ff. vti poss. 2. col. in fi. Ioan. Andr. in calicet. extra, de probat. fi. col. & ibi comu. docto. sed istud dubium consistit in facto, ut in. l. idem erit. ff. de statu homi. ergo &c. Secundo, quia iudicium fortis nunquam habet locum nisi in casibus a iure expressis: ita tenet singu. Bal. in. l. 2. C. quando & qui. quar. pars de lib. argu. illius tex. & argumento text. in dict. l. 3. vers. sancimus. C. comu. de legat. quod dictum sequitur & reputat sing. Iaso. in dicta. l. 3. 2. col. nu. 9. Tertio, quia iudicium fortis non habet locum nisi in leuibus causis, argu. praedictorum iurium: ita Ang. Pau. & comu. docto. in. l. sed cum ambo. ff. de iudi. Sexta principalis opinio est, quod hoc casu propter maximum dubium & incertitudinem, uterque admittatur & succedat in regno vel maioratu quantumcumque; in diuisibili. Pro qua sententia & conclusio. Primo facit text. in. l. ex duobus. ff. de vulg. & pupil. vbi habetur quod si pater haeredem substituit vni ex duobus filijs suis impuberibus qui supremus moreretur, & contingat, quod ambo simul decedant & moriantur utriusque; debet succedere substitutus: tex. in. l. qui ex liberis. ff. de bono. poss. secundum tabu. text. in. l. qui filius. §. 1. ff. de lega. 1. vbi si testator legat centum si qua filia sibi nata sit, & nascantur plures, utriusque debentur integra centum, text. in. l. 2. §. hereditas. ff. de suis & leg. hære. vbi habetur, quod proximus dicitur ille quem nemo antecedit: ergo in proposito nostro uterque; simul debet admitti, quia aequaliter est proximior & primogenitus: tex. in. l. cum inter. C. de fidei. libe. vbi habetur, quod si libertas fuerit relicta posthumo nascituro, & simul plures nascantur vno partu, oes consequuntur libertatem: & in expresso istam sententiam tenet Ant. Go. in l. Tau. R 4 tentia

tentiam & conclusionē tenet Bald. in l. ex duobus in ff. de vul. & pupil. & ibi Ang. de Peru. Alex. de Imo. & alij moderni. idem Bal. vbi notabiliter loquitur in authē. ex testamēto. C. de colla. fi. colū. vers. 18. capitulū. idem Bal. in l. cōstit. ff. vere. §. itaq. 2. col. in medio. Alex. in l. qui filiabus. §. 1. ff. col. ff. de leg. 1. & ibi moderni. Floria. in l. quæ pater. ff. fami. herc. 4. colū. num. 13. Iaso. in l. si extraneus. 4. col. num. 16. ff. de cōdi. ob causam. Feli. in ca. capitulū Sanctæ Crucis. de rescriptis. 16. col. vers. de duobus. Mar. de Lau. in tract. de primogenitura. 37. q. 6. Cifuentes in hac l. 40. Tauri. 3. q. & ibi Pala. Ru. num. 6. Pro quo sentētia & cōclusionē est hodie in nostro regno no. lex par. l. 2. titu. fin. 7. par. Confirmatum, quia in iure nostro & historijs reperimus duos simul fuisse Reges vel Imperatores in Regno vel imperio: tex. est in l. diui fratres. ff. de iure patro. tex. in l. diui fratres. ff. de pœnis tex. in l. si adulteriū cū incestu. §. Imperatores. ff. de adul. tex. in l. Imperator. ff. ad municipales. tex. in l. Imperatores. eodē titu. tex. expressus & formalis in c. nunc autē. 21. dist. & ibi no. glo. ord. & cōmu. docto. in ca. nō autē. 7. quæstio. 1. & ibi bona glo. & cōmu. docto. Nec obstat si dicatur qd regnum, vel imperium, vel maioratus qui cōstitit in iurisdictione est indiuisibile vt in c. 1. §. præterea ducatus. de prohib. feu. alie. per Feli. & in ca. licet, de voto. & latē supra probatū est, ergo impossibile videtur qd sit penes duos: qui ad hoc subtiliter respondeo, qd regnum imperium vel maioratus, & eius iurisdictione non diuiditur, sed penes quolibet est in solidū: quia modo loquamur in iurisdictione, modō in alio iure indiuiduo, si cōpetat pluribus, semper cōpetit oībus in solidū: tex. est in l. 1. ff. de offi. cōsulis. tex. in l. 2. §. ex his. & §. item si in facto. ff. de verborū oblig. tex. in l. stipulationes nō diuiduntur. cum ma. eodē tit. tex. in l. heredes. §. an ea stipulatio. ff. fam. her. tex. in l. viā. in fi. ff. de serui. tex. in l. si vnus. vers. si. ff. de serui. rust. præd. tex. in l. si de cōmissa. §. si de leg. 3. tex. in l. si. ff. de serui. leg. a. quo casu vterq; habebit administrationem in solidū, taliter qd sit locus præuentioni, vñ possunt inter se administrationem diuidere per regiones: argumēto tex. nota. in dic. l. 1. ff. de offi. cōsulis. argu. etiam tex. no. in l. inter tutores. ff. de admin. tuto. vbi habet qd plures possunt esse tutores alicuius pupilli: & vterque habet ius tutelæ in solidū tanq̄ indiuiduū, & vterque poterit in solidū administrare, nisi administratio sit inter eos diuisa per loca, vel regionē: & ibi not. Bar. & cōmu. docto. tex. in l. decreto. §. si duobus eodē titu. tex. in l. 3. §. fin. eodē titu. tex. not. in l.

fin. C. de auto. præf. tex. in l. 1. C. si ex pluribus tutoribus. & c. tex. in l. 1. §. si plures. ff. de exercito. tex. in l. 2. C. de diuidenda tutela. not. plenē Bar. & ibi cōmu. docto. in l. si vni. ff. de reiu. Abba. & Cano. in c. prudētia. de offi. de legati. quo etiā casu si vnus eorū habeat liberos & nō alter succedet maior: si verō vterque habeat liberos, succedet etiā ille qd prius ex aliquo æditus sit. Item etiam ex his potest inferri, qd si ille qui cōstituit vel fundauit maioratū vocauit aliquos alternatiuo modo dicendo, qd nominabat Titium aut Seyū qd nō vitietur dispositio sed vterque admittatur. Sicut supra dixi & fundauit in pluribus simul natis ex eodem partu: quia alternatiua posita inter personas honoratas resoluitur in coniunctam, ita probat tex. singularis & vnicus in iure. in l. penul. C. de verb. sign. vbi disponitur qd si hæreditas legatum tutela vel libertas relinquat duobus vel pluribus alternatiuo mō talis alternatiua resoluit in copulatiuā, & sic oēs pariter & simul admittant: intelligēdo & declarādo isto mō: qd si tale cōmodū vñ relictū est mere diuiduū vt hereditas legatū, vel quelibet alia res similis: quilibet admittitur pro pte si vero sit mere indiuiduū vt tutela libertas, seruitus, iurisdic. maiorat⁹ vñ similis dignitas, quilibet admittit in solidū & in terminis: ita tenet & declarat ibi gl. or. Odo. Pet. Cin⁹ Jac. Bu. Bar. Bal. Pau. Ang. Sali. Alex. Iaso. & cō. doc.

69 Decio quinto principaliter q̄ro, si primogenit⁹ est demēs, furiosus, vñ mēte captus, an excludat̄ à successiōe regni vñ maioratus, & succedat sequēs ī gradu? in quo art. resolutiue dico, qd si talis priogenit⁹ habet illud vitiiū ppetuū a sua natiuitate, statim excludit̄, & succedit sequēs ī gradu, qd lex vel dispositio qd vocat prioge. ad successiōnē debet intelligi de eo qd naturalit̄ nascit̄ habilis: arg. tex. in l. vt gradatim. ff. de mun. & hon. si aut̄ habet illud vitiiū ex post facto, ex aliquo casu vel accidētū, tūc ipemet succedit dato sibi curatore vel administratore: qd ī psona sua iā est radicatū ius successiōis, nisi aliud dicat̄ expressē p disponētē vñ cōstituentē: ita pbat tex. sing. & vnice⁹ in iure in c. grādi. de supplē. negli. pla. vbi ex ista causa dat⁹ fuit curator vel administrator p summū Pōtificē. regi Portug. & ad hoc no. & cōmēdat ibi gl. or. Ioā. An. Archi. Do. mi. Ancha. & cō. doc. & in exp̄sso pillū tex. istā sniam & cōcl. tenet Bal. i. c. 1. ff. col. de successiōe feudi. idē Bal. in authē. hoc amplius. 3. co. nu. 10. C. de fideic. Aluarot⁹. in c. 1. §. mutus. 3. co. nu. 7. Ep̄m vel Abbate. in vsi. feud. Mar. de Lau. ī tra. cta. de priogen. 40. q. p̄cipal. Anto. Corfet⁹ in tract. d̄ ptate regia. 10. q. p̄cipal. Jac. d̄. S. Geor. in tract.

in trac. feu. in pte, qd sit rex. 2. fo. nu. 7. l. nemo pot. ff. de leg. 1. 2. col. nu. 4. Pala. Ru. in repeti. C. p̄ vras. fo. 100. 1. col. nu. 8. Cifuentes in hac l. 40. Tauri. 17. q. Qd̄ tñ notabiliter limita & intellige, quando maioratus consistit in iurisdictione vel administratione. vt regnū, ducatus, vel quid simile: nam lex cōsuetudo vel dispositio quæ vocat primogenitū ad successiōnē, debet intelligi de habilitate: secus vero de inhabili, per supra dicta. si verō maioratus nō consistit in iurisdictione vel administratione. sed tñ in pura & simplici successiōe bonorum, tunc bene succedit talis primogenitus, licet sit demēs, furiosus, vel mente captus: quia quādo agitur de successiōe bonorū ipse est capax: ex testam. vel abintesta. sicut quilibet alius sanæ mētis, vt in l. si. §. tali. C. de cura. furio. & in §. sui. Insti. de hære. quæ ab intesta. deferuntur. & in exp̄sso ita tenet & declarat solus Ioan. le Crier in tract. de primogenitura, in 3. libr. 4. q. principali. vers. salua reuerentia.

70 Decimo sexto principaliter quæro, an primogenitus possit cedere & renunciare ius primogeniture in sequentem in gradu? & breuiter dico, qd sic: ita probat. text. nota. in c. q̄ periculosum. 7. q. 1. cuius verba sunt, quā periculosum sit in diuinis rebus, vt quis cedat iuri suo & potestati, scriptura sacra declarat, cū Esau primatus suos inde perdidit, nec recipere postmodum potuit quod semel cecidit: & per illum tex. ita tenet Hostien. Ioan. An. & cōmu. doct. in c. licet. extra. de voto. Bal. in c. 1. §. præterea. nu. 2. quibus mo. feu. ami. Mar. de Laude in tracta. de primoge. 23. q. Iaco. de san. Geor. in l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. fi. col. nu. 21. Cifuentes in hac l. 40. in ll. Tauri. 14. q. Quod tamen limita & intellige, quando primogenitus qui renunciat esset maior. 25. anno. secus vero si sit minor, quia posset se restituere nisi iurasset: arg. tex. ī auth. sacramēta puberū. C. si aduer. vñ. ita tenet & declarat Marti. Iac. de S. Geor. & alij doc. vbi sup̄. Item etiam limita & intellige, quando primogenitus iam successerat in maioratu: secus vero si pater eius vel prædecessor viueret, quia tūc eius voluntas & consensus requiritur cum perseuerantia vsq; ad mortē: argu. tex. in l. fin. C. de patris. & in exp̄sso ita tenet Bal. in authē. hoc amplius. C. de fideicō. 3. col. nu. 10. qd̄ est notabile.

71 Decimo septimo principaliter quæro, an pater possit priuare filium primogenitū iure maioratus & primogeniture? & breuiter & resolutiue dico, qd nō: nisi ex magna causa per quā posset eū exheredare & priuare sua legitima: arg. tex. in Authē. vt cum appella. cognof. §. causas colla. 8. & in l. fin. C. de reuo. dona. & in exp̄sso

ita tenet Hostien. Ioan. An. & cōmu. doct. in dict. cap. licet, de voto. Albe. in proemio. ff. ve. §. discipuli. 5. col. in medio. Bal. in cap. 1. de natura feudi. Ripa. in l. nemo pot. ff. de leg. 1. 2. colū. nu. 7. Iaco. de sancto Geor. in l. cum antiquioribus. C. de iure de libe. fi. col. nu. 20. Bal. in cap. quibus modis feu. ami. 5. colū. nu. 27. vbi dicit qd quæcunq; causæ iustæ exhereditationis vel reuocandæ perfectæ donationis, sunt iustæ causæ priuationis feudi: Mart. de Lau. in tracta. de primogenitura. 18. & 19. quæstione. Aduertendum tamen vltra doctores, qd hoc intelligerem & limitarem, quādo maioratus prouenisset ab illo patre qui offensus est, licet esset irrenocabilis per traditionē possessionis vel ex alia causa: secus vero si proueniret ab alijs ascēditibus vel ab alio tertio, qd tūc nō posset eū tali iure priuare: argumēto eorū qd dicam infra ista. l. in illa. q. 1. & qd̄ bona maiorat⁹ possint p̄ delictū cōfiscari? 72 Decimo octauo principaliter quæro, an successor in regno vel maioratu teneatur soluere debita prædecessoris? & videtur quod sic: P̄mo quia succedit iure hereditario: tex. est in c. licet. extra. de voto. & ibi notat & cōmēdat Abb. & cōm. docto. tex. in c. grādi. de supplē. ne. præ. & ibi cō. doct. & latius supra dictū est: ergo tanq̄ successor teneat soluere debita sui prædecessoris: argu. tex. in l. 1. 2. & per totū. C. de hære. actio. Secundo pro hac sententiā & cōclusionē facit notabilis & expressus tex. i. c. significauit. extra. de rescriptis. vbi successor in comitatu non potest conueniri virtute rescripti impetrati contra prædecessorē qui erat debitor certæ quātitatis, si talis prædecessor mortuus sit re integra antequā ad iudicium fuisset vocatus: ergo si rescriptum extenderetur ad successorem, bene posset conueniri, vel alias sine rescripto posset via ordinaria corā proprio iudice cōueniri: & ad hoc notat & cōmēdat ibi Bald. i. col. in 2. notabili. Sed his non obstantibus contrarium videtur de iure verius, imō qd talis successor maioratus non teneatur soluere debita prædecessoris. P̄mo singulari fundamento & ratione, quia quādo maioratus non est cōstitutus ab ipso prædecessore sed ab antiquo, non dicitur talis successor immediatē succedere ipsi proximo prædecessori, sed primo fundatori constituenti maioratū: tex. est notabilis in l. vnū ex familia. vers. 1. ff. de lega. 2. & ibi notat & cōmēdat Bar. Albe. & cōm. doct. tex. in §. si de falcidia. eiusdē legis. tex. in §. sed si fundū. prope finē eiusdē legis. tex. in l. vtrū. §. cum quidā. ff. de rebus dub. text. in l. pater ex prouincia. ff. de manu. vindicta. text. in l. pater filium. ff. ad legē fal. facit bonus

tex. in l. a. ff. de toto. ff. de hære. in fi. text. in l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon. ergo libere debet bona recipere, nec potest a proximo prædecessore grauari, nec debita eius persoluere: argumeto tex. cum ma. in l. ab eo. C. de fideicō. Sed in hoc articulo ista est vera cōcordia & resolutio, q̄ si debitū est cōtractū in vtilitatem ipsius maioratus, tūc bene tenetur successor illud soluere. Quod tamen intelligo & declaro q̄ teneatur successor soluere nō personaliter ex proprio patrimonio sed ex patrimonio & bonis maioratus quatenus paciuntur vires eius cum in eius vtilitatem sit versum quia alias esset iniquū q̄ successor qui fortē per momentum succederet & possideret maioratū teneatur ad oīa debita. Si vero nō est cōuersum in eius vtilitatem, nō tenetur soluere: ita probat tex. notabilis. in cap. i. extra de solu. vbi successor in beneficio vel dignitate, tenetur soluere debita prædecessoris p̄ necessitate ecclesiæ cōtracta: cuius verba sunt, si cut filius debita patris soluere tenet, ita prælat⁹ sui p̄decessoris p̄ ecclesiæ necessitate cōtracta. Secūdo pro hac sententiā & cōclu. facit tex. in c. ex præsentiu. de pigno. vbi habet, q̄ si rector ecclesiæ pro necessitate propria rem ecclesiæ obligauit nō tenetur ecclesia vel successor in beneficio vel dignitate liberare: ergo secū est si p̄ necessitate vel vtilitate ipsius ecclesiæ debitū contraheret. Tertio facit tex. in cap. q̄ quibusdam extra, de fidei. vbi habetur, q̄ si religiosus sine cōsensu abbatis vel capituli pecuniā mutuā accepit, nō tenetur monasterium, nisi in vtilitatem eius conuersa sit. Quarto facit tex. notabilis & expressus in cap. i. §. si Vasallus. hic finitur lex: deinde cōsuetudines regni incipiūt. in V. si. feud. cuius verba sunt, si Vasallus in feudo aliquod ædificiū fecerit, vel ipsam sua pecunia meliorauerit, & contigerit postea q̄ Vasallus sine filio masculo decedat, dominus aut patiatur ædificiū conferri, aut soluat precium meliorationis. Quinto facit tex. notabilis cum materia. in l. in fundo. ff. de rei vend. tex. in l. sumptus. eod. titu. tex. in l. domum. cum materia. C. eodem titulo. Sexto facit tex. notabilis in l. domos hæreditarias. ff. de lega. i. vbi probatur q̄ faciēs sumptus vtiliter in re subiecta restitutioni, potest eos repetere in casu restitutionis: & ad hoc notat & commendat ibi Ioan. de Imo. & cōmu. doct. bonus tex. in l. mulier. §. sed enim. ff. ad Trebel. Septimo facit tex. in l. si in area. in fine. ff. de cō. in debi. tex. in l. Paulus. ff. eodem titulo. Octauo facit bon⁹ tex. in l. Iulianus. §. præterea. ff. de actio. emp. vbi habetur q̄ venditor potest repetere ab emptore sumptus necessarios vel

vtilis consumptos in re vendita: & in expresso istam sententiā & conclusionem tenet Ant. de But. Ancha. & alij doct. in dict. cap. significauit. de rescriptis. Abb. & cōmu. docto. in dict. cap. i. de solu. pro qua sententiā & conclusione est hodie lex notabilis par. l. 4. titu. 15. 2. par. que apertē dicit q̄ successor in regno tenetur de iure soluere debita regis prædecessoris: & eadem ratione idem debet esse in alio successore maioratus, per ea quæ supra dixi. Sed aduertendū q̄ illa lex indistinctē loquitur, & dicit q̄ teneatur debita soluere de iure, & debet esse: sed eam intelligo isto modo, quod de iure teneatur soluere debita cōtracta in vtilitatem regni debere esse, teneatur soluere alia debita voluntaria: nec etiā prædictis obstat lex no. 46. infra his. ll. Tauri, quia illa debet tantū intelligi in sumptibus & expensis ædificiorum, non in alijs: & quæ sit ratio illius legis, vide super ea. Ex quibus notabiliter infero, q̄ licet maioratus & constitutio eius incepit ab ipso prædecessore debitore, tamē si debita contraxit postq̄ maioratus & eius constitutio fuit irreuocabilis mediante traditione, vel ex alijs causis contentis in his. ll. Tauri, non tenetur successor illa soluere: quia alias posset per indirectum maioratum reuocare.

73 Decimonono principaliter quæro, an sententiā lata contra possessorem maioratus, per quā priuatur maioratu & declaratur ad aliū pertinere, præiudicet sequenti successorī etiā non citato nec vocato: & videtur q̄ non. Primo, quia sicut per cōtractum vel delictum vel aliā causam non potest possessor bona maioratus alienare, ita etiā non poterit per quasi cōtractum qui inducitur litigando in iudicijs: argumeto tex. in l. 3. §. idē scribit. ff. de peculio. & ibi notat Bar. Bald. & cōmu. docto. Secūdo facit tex. in l. in diem. ff. de aqua pluuiæ arcenda. vbi habetur q̄ successor particularis ad quem res secundario pertinet, & habet ius vel spem de futuro, debet consentire in alienatione rei: & ad hoc summē notat & commendat ibi glo. or. Bart. Bal. Ange. Imo. Cuma. Roma. & cōmu. doct. facit etiā tex. in l. nihil. §. omnibus. ff. de lega. i. text. in l. quoties. la. i. C. de fideicō. vbi habetur q̄ in alienatione rei restitutioni subiecta debet cōsentire illi ad quos res debet peruenire, aliā non valet alienatio: & in expresso ita tenet Bar. in l. filius familiās. §. diui. ff. de lega. i. 3. col. nu. 9. Sed his non obstantibus ego teneo contrariū, imō q̄ talis sententiā præiudicet sequenti successorī, etiā non vocato nec citato. Primō, per tex. in l. i. §. denuncia-ri. ff. de ventre in spi. vbi quando lis vertitur super hæreditate vel bonis alicuius defuncti, solū est

est citandus hæres vniuersalis ad quem principaliter & immediate spectat negotiū: non vero substitutus vel alter cui secundario bona possunt pertinere & ad hoc notant & commendant ibi doct. Secūdo facit talis doctrina & regula generalis, q̄ q̄n processus vel causa principaliter tendit & ordinatur in præiudiciū certę personæ, licet in consequentiam resulet præiudiciū tertio, non propterea ille tertius est citandus vt cōpareat & assistat in causa, sed tantū primus quē principaliter negotium tangit: ita probat tex. notabilis & expressus in l. cum filius familias. ff. de verbo. oblig. & ibi summē notat & commendat Ange. de Peru. 2. col. & post eum cōmu. alij docto. Tertio & in terminis facit, quia sententiā lata in querela inofficiosi testamenti cōtra hæredem vniuersalē, nocet & præiudicat fideicōmissario substituto, etiā nō citato: tex. est singularis in l. si patroni filius. §. si. ff. ad Trebel. & ibi notant & commendant cōmu. docto. notat etiā & commendat Bar. Pau. & cōmu. alij docto. in l. i. C. de inoffi. testa. Quarto pro hac sententiā & cōclusionē facit tex. in c. i. §. si Vasallus. el final. si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vasalli. in V. si. feudo. vbi disponitur q̄ si Vasallus agat vel cōueniatur super re feudali, valet iudiciū & sententiā etiā in præiudiciū successoris ad quē feudum debet peruenire: tex. in c. i. de controuersia inter Vasallum & alium de beneficio: & in expresso in nostro casu & q. l. q̄ talis sententiā definitiua lata in bonis maioratus præiudicet successorī, tenet Ioan. de Imo. in l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 2. col. Ange. de Peru. ibi, si. col. Ioā. Crotus. nu. 42. Ferdi. de Loazes. nu. 62. & cōmu. moder. ni. Albe. in poemio. ff. veteris. §. discipuli. 5. colū. idē Albe. in l. penul. C. de dona. inter vi. & vxor. Alexan. in l. sape. ff. de rei iudi. 42. col. & ibi modern. Ancha. in cap. licet, de voto. pe. col. nu. 17. Marti. de Laude in tracta. maio. 46. quæst. Cōfirmatur, quia sententiā lata cōtra maritum in re dotali agendo vel defendendo, nocet & præiudicat vxori nisi dolo succubuerit & non sit soluendor: quia censetur procurator in rem suam: ita probat tex. in l. si pro re pupilli. §. i. ff. de cuius. etio. tex. in l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iudi. tex. in l. Titio centū. §. si. ff. de condi. & demonst. tex. in l. & eleganter. §. pe. ff. de dolo. tex. in l. pater. in fine. ff. de dote præle. textus in l. doce. ancillam. C. de rei vendi. & ibi tenet Guiler. Cinus, Bal. Pau. Sali. & communiter docto. Vnum tantū est, q̄ si ipse successor vellet comparere pro suo interesse in iudicio, & ad esse causæ, & probationes inducere, poterit hoc facere

etiam inuito possessore: quia quādo aliqua causa igitur principaliter inter aliquos cuius euentus potest alteri in consequentiam præiudicare, potest ille tertius pro iure suo comparere & probationes adducere, tex. est singularis in l. principaliter. in fi. C. de liberali causa. & ad hoc notat & commendat ibi Bal. & cōmu. alij docto. 74. Secūdo principaliter quæro, si possessor maioratus decessit fructibus pendentes, an pertineat successorī maioratus, an vero pertineant omnibus hæredibus & successoribus vt diuidatur inter eos tāquā bona defuncti? & videtur quod diuidantur inter eos sicut alia bona communia & libera habita à defuncto. Primo, quia tales fructus sunt res mobiles in quibus non consistit maioratus, vnde merito inter eos debent diuidi: sicut aliæ res mobiles non vinculatæ nec subiectæ restitutioni: argumeto tex. in l. sciendū. §. i. ff. qui satis. co. text. in l. i. ff. ad Sylla. text. in l. si. verfi. pe. ff. de requirēdis reis. cuius verba sunt, sed & diuus Traian⁹ inter mouētia, fructus quoq; haberi rescriptit. Secūdo facit tex. mirabilis & expressus in c. i. §. his consequenter: hic finitur lex, deinde cōsuetudines regni incipiunt in V. si. feud. vbi disponitur quod mortuo Vasallo sine hærede masculino, taliter quod feudum debeat amitti si decedat ante Martiū, omnes fructus pertinent domino: si vero post martium vsque ad Augustum, pertinent hæredibus vel successoribus suis, & diuidantur inter eos tanquā bona propria & communia: ergo ita dicamus in nostro casu, mortuo possessore maioratus, fructus pendentes pertineant hæredibus & successoribus eius: & de illo tex. & de eius decisione miratur ibi doct. & ponunt varias & diuersas rationes: & illum text. in sua decisione reputat sing. in iure Ange. in l. defuncta. ff. de usufructu. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiā: imō quod indistinctē mortuo possessore maioratus, in qualibet parte anni fructus pendentes pertineant soli successorī maioratus & non alijs hæredibus vel successoribus. Pro qua sententiā & cōclusionē primo facit tex. notabilis & expressus in l. fructus pendentes. ff. de rei ven. cuius verba sunt, fructus pendentes pars fundi esse videntur. & ibi notat & commendat glo. or. Albe. & cōmu. doct. text. in l. cum filius. §. dominus. ff. de lega. 2. text. in l. si seruus communis. §. locui. ff. de furtis. tex. in l. in lege falcidia placuit. ff. ad legem fal. ex quo dicit Albe. in dicta. l. fructus pendentes. ff. de rei ven. q̄ tales fructus censentur reis immobilis, sicut ipse fundus cui coherent: nec obstat tex. in dicta. l. fin.

fin. versicu. pe. ff. de requirendis reis. cum simi. quia intelliguntur quando fructus sunt iam separati à solo: tenet etiam glōf. or. iuncto text. in c. 1. §. si. de feudi cognitione. in V. sibus feudorū. ex quo etiam & secundo dicit Bal. in. l. 1. pe. col. C. de fruct. & litium expen. quōd in petitione reali vel personali fundi, veniunt & includuntur fructus pendentes, absque aliqua petitione vel declaratione: tenet etiam Ange. in. §. 1. Insti. de offi. iudi. 2. co. nu. 4. ergo. sicut fundus vel res mobilis pertinet successori maioratus, ita etiam fructus pendentes debent ei pertinere: quia nō censentur res diuersæ & distinctæ, sed vna & eadem res cui altera cohæret: & istud est inconuincibile fundamentum.

Secundo & in specie pro hac sententia & conclusionem facit text. bene notādus in. l. defuncta. ff. de usufructu. vbi habetur quōd si fructuarius vel fructuaria decedat fructibus iam collectis, ipsi vel pensiones eorum pertinent hæredibus eius, licet pensionis dies vel terminus non cesserit, si vero fructibus pendentes decedat, ipse fundus cum fructibus pertinent ipsi domino proprietatis, cui fundus debet restitui: & ad hoc illum text. in sua decisione notat & commendat Odo. Bar. Albe. Bald. Ange. & commu. doct. text. in. l. si fur. eod. tit. text. in. l. si usufructuarius. messem. ff. qui. mod. usufruct. amit. text. in. l. in singulos. in fi. ff. de amit. lega. text. in. l. qui scit. versic. præterea. ff. de usufructu. text. in. §. is vero ad quem. Insti. de rerum diuisione.

Tertio facit text. etiam notabilis in materia, in l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. emp. vbi habetur quōd si quis vendidit fundum alteri fructibus in eo pendentes, tales fructus pertinent emptori tanquam pars propria fundi, & nullo modo pertinent venditori: & ad hoc ibi notat glo. or. Bart. Albe. Paul. Salic. & commu. doct. probat etiam text. in. l. si. §. si. ff. de iure fis. & ibi notat Bar. & commu. doc. ex quibus iuribus inferbat Bal. in. c. 1. fi. col. in fi. de pace tenen. & eius viola. quod si per. l. vel statutum bona tantum mobilia debeant confiscari, bona vero mobilia non, sed hæredibus referuari, & delictū sit commissum fructibus pendentes, non debet confiscari fructus, sed pertinent hæredibus sicut ipse res immobiles quibus adherent: quia pars earum censentur esse: si vero fructus consistunt in pensionibus, confiscantur pro rata temporis casu: & certè est notanda & expressa decisio in nostro proposito.

Quarto facit text. in. l. fin. §. non solum. & in. §. fructus. ff. de his quæ in frau. cre. vbi disponitur quod in casibus in quibus fundus vel res immo-

bilis alienata in fraudem reuocatur, reuocatur & debet restitui cum fructibus pendentes, quia cæsetur vna & eadem res: & ibi notat Bart. & alij doct. idem probat text. in. l. ait prætor. §. per hanc. & §. præterea. eod. titu. text. in. l. videamus. §. in Fauliana. ff. de usufructu.

Quinto facit, quia quando legatur fundus vel res immobilis, semper debet restitui legatario cum fructibus pendentes tempore mortis testatoris: quia tales fructus sunt qualitas fundi, fertilitas, & incrementum eius: non vero pars à re separata: ita probat text. in. l. nihil. §. fructus. ff. de lega. 1. iuncta. glo. & commu. opi. doct. & probant iura superiora: & in expresso ita tenet Bal. in. l. 1. C. de usufructu & fruct. lega. 2. col. num. 12.

Sexto facit vna & subtilis ratio, nā cum in successorem maioratus transeat possessio ciuili & naturalis per. l. 4. infra co. & sola ciuili possessio sit causa acquisitionis fructuum, vt latè ibi dixi, sequitur quōd talis successor acquirit prædictos fructus: nec obstat quōd fructus sunt res mobiles in quibus non consistit maioratus, vt dixi in primo fundamento pro contraria parte: quia illud est verum & procedit quādo sunt iam collecti & separati à solo, vt statim proxime dicam. Nec obstat etiam secundū fundamentum adductū pro parte contraria de text. in dic. c. 1. §. his consequenter. quia ille text. non habet in se rationem, & tantum seruabatur de consuetudine in materia feudali: vnde non procedit nec habet locum de iure communi in alia materia secundum commu. doct. ibi, & secundum Alb. in. l. defuncta. ff. de usufructu. in finalibus ver.

Quod tamen limita & intellige quando tales fructus rerum maioratus actualiter sunt pendentes: secus verò si iam sunt collecti, & à solo separati: quia tunc reputantur res mobiles, & nullā habent naturam vel qualitatem rerum maioratus. Ex quo deducitur & inferitur quōd debent diuidi inter omnes hæredes tanq̄ alia bona mobilia. Secūdo deducitur & inferitur, q̄ possessor maioratus licite potest tales fructus vendere, alienare, & in eis quidquid vellet disponere, & in eis potest fieri contra eum executio per contractū vel delictum, & deniq; de eis ita in omnibus iudicatur sicut de alijs bonis mobilibus nō vinculis nec subiectis restitutioni: imo quōd magis est, etiā si tales fructus adhuc sint pendentes vel nondum nati, potest possessor maioratus super eis disponere alienando vel obligando in tempus quo nascantur & colligantur, & in eis potest sibi fieri executio per contractum vel delictum, vel ex qualibet alia causa: ita probat text. no. in. l. si. versic. pe. ff. de requirendis reis. cuius

cuius verba sunt, sed & diuus Traianus inter nouentia fructus quoq; haberi rescriptit: & ibi notat Albe. & commu. alij doct. text. in. l. in ædibus. §. ex rebus. ff. de dona. vbi lōge differt ipsa res donata à fructibus eius collectis, vel à fructuum perceptione: text. in. l. nec emptio. ff. de contra. emp. vbi habetur q̄ valet contractus super fructibus nascituris: text. in. l. qui pendentes. ff. de actio. emp. text. in. l. interdū. ff. de verb. obli. text. in. l. 1. & quæ nondum. ff. de pignoribus. text. in. l. 1. ff. de condi. & demonstra. text. cum materia in. l. Starius Florus. §. Cornelio felici. ff. de iure fisci. text. in. l. si. §. fin. C. de admi. tuto. vbi dicitur q̄ tutor vel curator licet non possit alienare res immobiles minoris sine decreto, tamen bene potest alienare fructus earum rerum absq; decreto & solennitate: quia reputantur & iudicantur mobiles: & ibi ad hoc notat & cōmendat commu. doct. text. valde nota. & expressus in l. codicillis. §. instituto. ff. de lega. 2. vbi habetur quōd ille qui est prohibitus alienare aliqua bona, non prohibetur cedere, alienare, vel obligare fructus vel pensiones eorum: & ad hoc notat & commendat glo. ord. Bart. & commu. doct. Et in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bal. licet non ita bene fundet, in. c. 1. §. donare. qualiter feudum alienari possit. 1. col. nu. 1. idem Bal. in Authen. & qui iurat. 7. col. nu. 3. C. de bonis autho. iu. po. Iaco. de sanct. Geor. in. l. dotis fructus. §. si fructus. 1. col. nu. 2. ff. de iure dot. idem Bald. in. l. pro hærede. §. si quid tamen. de acqui. hære. & idem Bald. in. c. 1. fin. col. nu. 24. an agnatus vel filius. per text. ibi quem dicit satis notabilem Bart. in. l. si finita. §. si de vetergalibus. 2. col. nu. 5. ff. de dam. infec. & ibi commu. doc. Roma. nota. in. l. usufructu. Specu. in titulo de primo decreto. §. restat. versic. quid si reus non habuit. cum pluribus versiculis sequentibus. idem Specu. in titulo de executione sententiar. §. sequitur. versic. quid si habet tantum feudum. Pala. Ru. in sua repetitione fol. 3. 2. col. idē Pala. Ru. fol. 75. 3. col.

75 Vice simo primo principaliter quæro, si possessor maioratus decessit, relicto filio primogenito successore maioratus, & relicto alijs filijs & relicta vxore matreque eorum diuite, & prædicti filij minores sint egentes, quis teneatur eis præstare alimenta, an ipse filius primogenitus maior qui successit in maioratu, an vero ipsa mater diues: & ista quæstio est valde subtilis & quotidiana in isto regno, in qua videtur dicendum, quōd filius primogenitus successor in maioratu teneatur prædictos filios fratresque suos minores alere, per sequentia. Primo quia onus

alimētorum pertinebat patri in vita de iure naturali & positio, vt in. l. si quis à liberis. ff. de libe. agnos. per totam legem, cum simi. ergo eodē modo teneatur filius primogenitus ad quē omnia bona vel maior pars eorum peruenerunt virtute maioratus cum ad eum debeant transferre cum illo onere, argumento text. in dicta. l. si quis à liberis. §. item rescriptū est. ff. de liber. agnos. & ibi notat & commendat Bart. & commu. doct. imo quod magis est, si mater aluisset prædictos filios possit actione negotiorum gestorū repetere ab ipso filio maiori, sicut possit repetere à patre si viueret: & in expresso existo fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Cinus in. l. alimēta. C. de nego. gestis. fi. q. vbi dicit q̄ ita consuluit in quæstione de facto. & ibi Bald. 1. col. nu. 3. Pau. de Cast. fin. q. Rode. Sua. in repetitione. l. quoniam in prioribus. C. de in offi. testamē. fol. 3. col. versic. ex quibus inferitur. & ista opinio seruatur in practica in Chancellaria regia, de illo vbi ita fuit iudicatum in pluribus causis occurrentibus. Sed his non obstantibus ego firmiter teneo contrariam sententiam, imo quōd in prædicto casu mater teneatur prædictos filios minores egentes alere: & a fortiori si aluit nō possit repetere, & per consequens filius primogenitus qui successit in maioratu non teneatur eis alimenta præstare nec alimēta iam præstita soluere. Primo, quia mortuo patre tenetur de iure alere filios: text. est formalis & expressus in. l. si quis à liberis. §. vtrum. ff. de lib. agnos. cum simi. & ibi notat Bar. & commu. doct. & licet frater teneatur alere fratres in ops & forores dotare, vt probat text. in. l. qui filium. ff. vbi pupi. educa. debe. & ibi notat Barto. in. 2. lectu. Albe. & commu. doct. antiqui. text. in. l. 1. §. sed nonnullos. ff. de tute. & ratio. dif. text. in. l. tutor secundum dignitatem. §. final. ff. de admi. tuto. text. in. l. cum plures. §. fina. eod. titu. & ibi gloss. ord. & doct. antiqui. text. in. l. quamuis. ff. solu. ma. text. in. l. mutus. §. manente. ff. de iure doti. tenet Bart. & commu. doct. in dicta. l. si quis à liberis. §. vtrum. ff. de liber. agnoscen. Alberi. in eadem lege. 3. col. versic. sed an frater. Cinus, Albe. & commu. doct. in. l. 1. C. de alend. liber. gloss. ordi. in. l. non omni. C. de admi. tuto. & ibi Cinus, Bald. Salic. & commu. doct. tamen quando concurrunt mater & frater, mater tenetur præstare alimenta: non vero frater: quia in ea vrget & consideratur potentius ius sanguinis quā in fratre, vt probat textus in dicto. §. vtrum. item quādo solus frater reperitur, tunc tenetur non tanquam hæres sed tanquam frater

ter: quod intellige quando esset ex eodem patre non alias, vt probat textus in dicta. l. cum plures. §. fina. ff. de administratio. tuto. & ibi gloss. ordina. & communiter docto. gloss. etiam & communiter docto. in. l. non omni. C. eodem titu. Rodericus Suarez. vbi dicit sic fuisse pronunciatum, in repetitione. l. quoniam in prioribus. fol. 64. 3. colum. versiculo ex quibus. C. de inofficio. testa.

Secundo pro hac sententia & conclusione considero subtile fundamentum, nam aut maioratus fuit constitutus ab ipso patre premortuo, & tunc de necessitate tenebatur relinquere & prestare alimenta alijs filijs vt supra conclusum est: ergo iam pater onus legale adimpleuit, & per consequens licet postea predicti filij veniant ad inopiam, illa obligatio quæ semel fuit extincta, amplius non reuiuiscit: aut vero maioratus fuit constitutus ab antiquo, & tunc similiter constitutus satisfecit legi prestando alimenta filijs qui tunc vivebant, non vero futuris forte non natis nec conceptis in eius vita: ergo nullo casu frater maior primogenitus tenetur prestare alimenta ex persona patris vel obligatione paterna, nec ex propria persona tanquam frater: quia ille nunquam tenetur nisi in subsidium non extantibus ascendentibus. Confirmatur etiam, quia si pater reliquit filijs integram legitimum, & maiori vel alteri cætera bona: vel forte omnes æqualiter instituat, & aliquis eorū veniat ad inopiam, certe alij fratres non tenentur eum alere pro rata tanquam hæredes, sed tanquam fratres & coniuncti: ergo in nostro casu & quæstione non tenetur filijs primogenitus alere extante matre, cum iam semel pater alimenta præstiterit: & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non ita bene fundatam, tenet Petrus, Iaco. Butri. Bart. & antiqui in l. alimenta. C. de negot. gest. melius & expressius Alexan. ibi. fin. quæstione: tenet etiam expressè Ioan. And. in additio. ad Spec. in rubric. de statu monacho. tenet etiam expressè Barto. in. l. si quis à liberis. §. item rescriptum. ff. de libe. agno. l. q. nu. 2. & ibi alij docto.

76 Vicefimo secundo quæro, an verus successor & possessor maioratus per tempus vitæ suæ sit dñs antequam veniat dies vel conditio restitutionis? & videtur quod non. Primo per text. in. l. fina. §. sed quia. C. commu. de lega. ibi, rem quam in suis bonis purè non possidet &c. vbi probatur quod ille qui habet rem subiectam restitutioni, non dicitur dominus illius rei, etiam antequam veniat dies vel tempus restitutionis: & ad hoc notat & commendat ibi Cinus, Petrus, & alij docto:

Secundo per text. in. l. 2. §. hoc interdictum. el. 2. ff. ne quid in loco publico. vbi habetur qd Rex vel imperator non est verè nec plenè dominus rerum fiscalium suæ coronæ pertinentium. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò qd talis successor & possessor maioratus sit dñs ante tempus restitutionis. Pro qua sententia & conclusione. Primo facit text. singularis in iure in. l. generaliter. §. sub conditione. ff. qui à qui bus. vbi expressè probatur, qd ille qui possidet rem subiectam restitutioni in diem vel sub conditione, interim est dominus: cuius verba sunt, sub conditione seruus legatus pendente conditione pleno iure hæredis est, sed nullam libertatem ab eo consequi potest, nè legatario iniuria fieret: & illum text. ad hoc notat & commendat Bal. licet corruptè alleget in. l. voluntas. C. de fideicō. fi. col. nu. 10. idem Bal. in. l. Iulianus. 2. lec. ff. de rei ven. Iaso. in. l. seruo legato. §. 1. nu. 4. ff. de lega. 1. Secundo facit text. in. l. Iulianus. §. si. in finalib⁹ verbis. ff. de rei ven. ibi, quia plenius incipit habere. text. in. l. si post acceptū. eod. titu. text. in. l. non ideo minus. eod. titu. cuius verba sunt, non ideo minus rectè quid nostrum esse vendicamus, quod abire à nobis dominum speratur, si conditio legati vel libertatis extiterit: text. in. l. si ancillā. C. de actio. empt. text. in. l. si seruus furibus. ff. de condi. furti. vbi licet soli domino illa actio competat, tamen datur hæredi vel domino qui habet rem subiectam restitutioni: text. in Authen. de resti. fideicom. versic. volo ibi possessionē & proprietatē. colla. 9. tex. in. l. si. C. de lega. text. in Authen. cui relictum. de in dict. vidui. tollen. Nec obstat text. in dicta. l. si. §. sed quia. C. commu. de lega. cum simili. supra allegatis, quia debent intelligi quod ille qui habet rem subiectam restitutioni, non est dominus quo ad hoc vt possit rem vendere vel alienare, sicut alias videmus, quod maritus constante matrimonio bene est dominus: item & minor. 25. annorum. Item & alia personæ, & tamen non possunt alienare, vt in toto titu. ff. & C. de fun. dota. cum simili. & ita aperte soluit Bal. in dicta. l. si. §. sed quia. r. oppo. & commu. docto. ibi. Ex qua sententia & conclusione. Primo infero notabiliter, quod si res maioratus sint penes aliquem tertium, potest successor maioratus, qui forte amisit possessionem earum, eas vendicare tanquam dominus: vel si forte nō amisit possessionem, sed eam habet, potest agere remedio possessorio vel petitorio rei vendicationis.

77 Vicefimo tertio quæro, vtrum valeat argumentum de feudo ad maioratum: quia ista quæstio est

est valde necessaria in ista materia: & videtur quod non, quia iura feudorum sunt quædam consuetudines particulares, quæ tantum debent seruari in materia feudorum, eorum causis: nō vero in alijs: ita expressè tenet Bart. in. l. vt iuris iurandi. §. filiberi. l. col. nu. 4. ff. de ope. liberto. Bal. in præludijs feu. 3. col. nu. 5. idem Bald. Imo. & alij docto. in. cz. de feudis. Sed breuiter & resolutiue ego teneo contrariam sententiam, nisi sit diuersa ratio. Primò quia sicut feudum est in alienabile & semper vadit in certas & determinatas personas secundum formam & dispositionem constituentis, ita eodem modo maioratus, vt pater & probatur ex diffinitione feudis: nam feudum est ius vel beneficium quod alicui datur vel conceditur super re immobili, cuius proprietates apud concedentem remanet: vsufructus vero ad accipientem transit, vt ad eum hæredesque suos masculos & foeminas, si de eis nominatim dictum sit, in perpetuū pertineat: ad hoc vt ipse & hæredes sui fideliter domino seruire teneantur, siue seruicium illud nominatim quale esse debeat, sit expressum, siue indeterminate sit permissum. Et in expresso istam definitionem ponit tex. in. c. 1. §. fin. versic. huius autem. in quibus causis feudum amittatur: in V sibus feu. & ibi notat Bald. & commu. docto. Feudista. & per illum text. istam definitionem ponit Bald. in præludijs feudorum. 3. col. num. 8. Iaco. de Bellouiso in proce. feud. l. colū. & q. Iaco. Aluarotus in proce. feu. 4. col. §. q. Mar. de Laud. etiam in proce. feudorum. 2. col. 1. q. Francisquinus Curtius iunior in tract. de feudo. 6. q. princip. Iaco. de sanct. Geor. in tracta. feud. in parte, in feudo. fol. 23. idem Iacob. de sanct. Geor. in quæstionibus feudilibus quas ponit in fine. ff. vete. l. q. Iaso. in tract. feud. 3. colū. 2. q. Hosti. in summa, extra, de feudis. l. col. versic. quid sit feudum. Cardi. in. c. 2. eiusdem tituli. 4. col. nu. 5. & ibi commu. docto.

Secundo, quia quando iura feudalia aliquid disponunt quod non est contra regulas iuris communis, sed secundū ipsas, vel præter, isto casu iura feudalia possunt allegari & applicari in alia simili materia: istam doctrinam ponit notabiliter Alexand. in. l. diuortio. §. si fundum. l. col. in fin. ff. solu. ma. tenet etiam notabiliter & melius quam alibi Francisquinus Curtius in tract. feud. 8. col. nume. 8. istam etiam doctrinam videtur tenere Bal. in. c. 1. §. quid ergo. l. colū. nu. 3. de inuestitura, de re aliena facta. vbi dicit quod ille tex. loquens in feudo habet etiā locū in emphyteusi, cum contineat ius commune. Confirmatur etiam ex doctrina nota. Innocen. in. c. di-

lecta. de offi. Archidiaconi. 2. col. nu. 6. vbi dicit quod consuetudo odiosa vel contra ius non est extendenda, si vero sit æquā, & laudabilis, & fundata in aliqua iusta ratione, bene potest extendi: idem Innocen. & alij docto. in. c. fi. de consue. pro qua sententia & conclusione facit bonus text. in. l. quod non ratione. ff. de legibus. vbi dicit text. quod illud quod non ratione introductum est, sed errore & consuetudine comprobatum est, notū debet extēdi ad alios similes casus: ergo aperte vult text. à contrario sensu quod vbi aliquid statutum est cum bona & iusta ratione possit extendi: & in expresso istam sententiam & conclusionem, scilicet quod valeat argu. de feudo ad maioratum, tenet expressè Bald. licet non ita bene fundet, in. l. cum antiquioribus. C. de iure deli. 6. colū. versic. 6. hoc probatur. ex quo etiam deducitur & infertur, quod eadem ratione valeat argumentum de vsufructu ad maioratum: quia feudatarius qui habet rem feudalem est maior fructuario qui in iure reperitur secundum Bald. in prælu. feud. 8. col. nu. 40. & secundum eundem Bald. in. c. 1. §. hoc quoq; 4. col. vbi dicit quod plenus vsufructus est in vsufructuario, plenior in Vafallo possessore feudi, plenissimus in vero domino.

78 Vicefimo quarto principaliter quæro, an possessor succedens in maioratu vel in bonis restitutioni subiectis teneatur cauere cum fideiusforibus de restituendis bonis sequenti successori proximiori in gradu post mortem vel tempus restitutionis? & videtur quod sic: quia quando testator gauat hæredem vel legatarium aliqua bona vel rem alteri restituere in diem vel sub conditione, tenetur grauatus prestare cautionem cum fideiusforibus de restituendo, adueniente die vel conditione: text. est in. l. prima & per totum. ff. vt lega. nomi. cauea. & ibi notat Barto. Albe. & communi. docto. text. in. l. cum Archimedoram. & quasi per totū. C. vt in possess. lega. & declarat magistraliter & nota. Pau. in rub. eod. titu. text. in. l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. ibi, sed ita proximus quisq; admittendus est si paratus sit cauere se familiæ domum restituere: & ibi notat Pau. Imo. & commu. docto. text. in. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. in fine. eod. titu. text. in. l. fin. versic. fina. C. de lega. text. in. l. iubemus. §. in supra dictis. & §. illud. C. ad Trebellia. text. in. l. 1. & per totum. ff. de vsufruc. quemad. ca. vbi habetur quod fructuarius tenetur prestare cautionem de restituenda re non deteriorata dño proprietatis: quod est verum & procedit, præterquam si notorie & euidenter constaret tale relictum vel fidei commissum

missum non deberi: text. est in l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt le. no. ca. & ibi communiter notat doctores. Ex quo inferitur quod si quis est grauatus restituere alteri hereditatem vel bona si decesserit sine liberis, potest fideicommissarius prædictam cautionem petere: ergo ex superioribus bene inferitur quod possessor maioratus tenetur prædictam cautionem præstare, & si non possit præstare præter magnitudinem patrimonij, ex alia causa poterit fieri missio causa rei seruandæ, vel alio iuris remedio prouideri: argumeto text. in l. i. & per totum. C. & ff. vt in po. le. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Pala. Ru. in sua repet. fol. 76. 3. colum. versu. & ista possunt adduci. Sed aduertendum quod ista opinio & conclusio procederet & esset vera, quando maioratus melioratio vel grauamen restitutionis constitueretur in vltima voluntate: quia illo casu loquuntur & procedunt iura superius allegata pro conseruanda voluntate defuncti: & quia lex supplet quod illo tempore forte non potuit testator prouidere: secus tamen est si maioratus melioratio vel grauamen poneretur & constitueretur per actum vel contractum inter viros, quia tunc non teneretur possessor præstare prædictam cautionem nisi constaret de dilapidatione vel dissipatione, quia ille actus strictus interpretatur, cum apertius sibi potuit disponens prouidere: ita probat text. notabilis & expressus in l. in omnibus. ff. de iud. vbi habetur quod quicquid est debitor in diem vel sub conditione, & emergat aliqua causa suspicionis, potest compelli satisfacere desoluendo debito, adueniente die vel conditione: & ad hoc notat & commendat ibi Bar. Paul. & commun. docto. text. in l. si creditor. ff. de priui. cred. & ibi etiam notant docto. quod tamen est intelligendum quando prædicta causa suspicionis interuenit de nouo post obligationem contractam: secus vero si ipsa causa subesset tempore contractus: text. est in l. si is a quo. §. si ff. vt in po. le. text. in l. arbitro. §. fin. ff. qui satis cogant. & si quaras cuius effectus est talis cautio vel satisfactio in vltima voluntate vel in casu dilapidationis cum bona sint immobilia & subiecta restitutioni, & mortuo possessore dominium eorum transit in sequentem in gradu, & per consequens possunt vendicari a quocumque tertio possessore penes quem reperiantur: respondeo quod effectus erit, vt timore cautionis de facto non fiat alienatio, & si forte fiat quod fideiussores teneantur soluere sumptus & expensas quas successor fecerit in vendicandis rebus alienatis, quia forte a tertio possessore non poterit recuperare propter paupertatem vel quia

non sit tertius possessor per iudicem condemnatus in expensas: argumento text. cum materia in l. stipulatio ista habere licere. per totam legem. ff. de verbo. obliga. & eorum quæ latius dixi in repetitione & materia contractum, in articulo euictionis.

79 Vicesimo quinto principaliter quaero, an proximior successor maioratus possit in vita possessoris petere, vt per iudicem declaretur bona maioratus ad se pertinere post mortem possessoris, maxime si alius præten dit se proximiorē successorē, vel præten dit bona non esse maioratus, sed libera & diuisibilia: & hoc dicit, & asserit, & publicè sed iactat: & certè est notabilis, subtilis, & quotidianus articulus, in quo videtur dicendum quod sic. Primò quia quando ius cõpetit actori ex causa de præterito, bene potest agere & illud ius deducere in iudicio, & iudex pro eo potest pronunciare: text. est in l. si rem alienam. la. i. §. fin. ff. de pigno. actio. text. in l. si mandauero tibi. la. i. ff. mandati. sed in nostro casu ius successionis maioratus cõpetit huic proximiori successori ex constitutione vel ordinatione fundatoris maioratum per contractum vel vltimam voluntatem, & sic ex causa de præterito: ergo poterit agere & petere quod per iudicem pronuncietur sibi pertinere.

Secundo, quia creditor potest debitorem suum conditionalem vel in diem compellere vt faciat sibi instrumentum debiti ad faciliorem probationem, ne postea super debito debeat litigari: cuius ratio est, quia sicut non potest venire contra factum suum, ita non debet eius probatio occultari: text. est in l. sicut data. C. de libe. cau. vbi habetur, quod dominus qui manumisit seruum, cogitur ei facere & præstare instrumentum libertatis: & ad hoc notat & commendat ibi glo. ordi. Bal. & commun. docto. facit text. in l. plures apochis. C. de fide instrum. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. or. in l. 2. ff. sol. ma. in verbo, suspectu. in fin. & ibi Bart. pe. col. nume. 15. Albe. antepe. in fin. Bald. 2. col. Imo. si. col. Pau. si. col. in fine. Imo. Areti. Alex. Iaso. & commu. docto. ibi. Barto. in l. si finita. §. eleganter. pe. colum. ff. de dam. infec. & ibi communiter moder. idem Bar. in l. si pupillus. ff. de noua. idem Bar. in l. 3. §. nunc de effectu. ff. de libe. lega. glo. ord. in c. significauit. extra de testibus. in glo. pe. & ibi Bal. & commu. doct. quod tamen limita & intellige vt debitor teneatur facere simplex instrumentum debiti, non tamen cum clausula Guarentigia, vt habeat executionem paratam: quia secundum hoc grauaretur debitor: ita sing. determinat Ange. de Peru. in l. in omni-

omnibus. ff. de iudi. idem Ange. in l. si pupill. ff. de noua. tenet etiam & sequitur Iaso. in dict. l. 2. ff. so. ma. si. col. & ibi commu. moder. Feli. in dicto. c. significauit. si. col. extra de testibus.

Ex quo inferitur, quod non tenetur se obligare cum iuramento: ita Fran. de Ripa in dict. l. 2. ff. solu. ma. antepe. col. nu. 48. & idem est econuerso vt creditor teneatur facere debitori quietationem debiti soluti, non tamen generalem sed specialem de recepto: quia generalis potest esse dubia vel captiosa: ita no. Sal. in dic. l. sicut data. C. de lib. cau. dicens esse menti tenendum.

Tertio quia bene valet iudicium & sententia super iure de futuro, quando pender à iure vel causa de præsentis: text. est in l. i. C. de fideicõ. & ibi cõ. opi. text. in l. i. C. de sen. quæ sine cer. quanti. pro. & ibi glo. & commu. doct. & dixi latius in repeti. contractuum: in contractu causa multiplicatæ obligationis: sed in nostro casu ius vel causa primogenituræ & maioratus est & cõpetit de præsentis, licet exactio differatur in futurum, hoc est post mortem possessoris: ergo &c.

Quarto & principaliter facit. quia quando aliqua exceptio vel ius defensionis competit reo, poterit per officium iudicis petere, vt per sententiam declaretur exceptionem vel defensionem contra actorem sibi cõpetere: ista est glo. sing. iuncto text. in l. si contendat. ff. de si deiu. quam ad hoc reputat ibi singu. Bart. Bal. Ange. Paul. & commu. docto.

Quinta facit textus cum materia in l. diffamari. C. de ingenuis & manumissis.

Sexto facit text. in l. vti frui. §. vtrum. ff. si vusus fructus petatur. per quem tenet ibi cõ. Bar. quod licet comes possideat comitatum suum, tamè bene potest petere vt declaret ius sibi competens: idem tenet Bart. in l. & si forte. §. sciendum. ff. si ferui. vendi. & ibi alij docto. Iaso. in §. omniū. Insti. de acti. nu. 65. idem Iaso. in §. æquè si agat. eodè titul. nume. 40. & in expresso istam sententiam & conclu. tenet Roderic. Sua. in alleg. suis, allegatione. 4. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod talis proximior successor maioratus non possit in vita possessoris petere, vt declaretur bona maioratus sibi pertinere post mortem possessoris.

Primò quia iudicium, processus, vel sententia non valet nec potest fundari super iure de futuro: text. est formalis in l. non quemadmodum ff. de iudi. cuius verba sunt, non quemadmodum fideiussoris obligatio in pendentis potest esse vel in futurum concipi, ita iudicium in pendentis potest esse vel de his rebus quæ postea in obligationem aduerturæ sunt, &c. & ibi notat glo. or.

Bar. & commu. doct. Sed in nostro casu est huiusmodi, quia bona maioratus vel ius successionis non pertinet de præsentis in vita possessoris, sed in futurum post eius mortem, adeo quod nec oritur aliqua actio vel obligatio: quia debetur post diem incertum mortis, vt in l. dies incert. & l. hæres meus. ff. de cond. & de. cum similibus: ergo antè non possit peti.

Secundò & inuitabiliter facit, quia proximior in successione maioratus dicitur & vocatur ille qui reperitur proximior tempore mortis possessoris, & non antè: text. est in l. cum ita legatur. §. in fideicommissio. ff. de lega. 2. tex. in l. peto. §. fratre. eod. titu. cum simi. sed in nostro casu poterit esse quod iste moriatur & decedat in vita possessoris, taliter quod non habeat aliquod ius tempore mortis: ergo &c.

Nec prædictis obstat primum fundamentum, quia respondeo quod ibi pendente iudicio superuenit illud ius de futuro, quod intentatum erat: in nostro vero casu non, vnde super eo non potest ferri sententia definitiua. Secundò non obstat secundum fundamentum, quia fateor quod ad faciliorem probationem possit fieri instrumentum vt suo debito tempore petatur, sed in præsentis petitur ius futurum per sententiam declarari, quod fieri non potest. Tertio non obstat tertium fundamentum, quia respondendo quod illud est verum & procedit quando verè & realiter iam cõpetit aliquod ius de præsentis: nam ratione eius potest peti & fieri condemnatio super futuro, sed hic nullum cõpetit. Quarto non obstat glo. singu. iuncto text. in l. si contendat. ff. de fideiu. quia illud habet locum in reo cui competit exceptio, quia in sua potestate non est agere: secus vero est in actore qui potest suo tempore agere. Quinto non obstat text. in l. diffamari. C. de inge. & ma. quia habet locum contra actorem diffamantem, non vero contra reum: Item etiam habet locum quando actor qui diffamat, habet ius de præsentis: secus vero si de futuro, vt hic. Sexto non obstat text. in dicta. l. vti frui. §. vtrum. ff. si vusus fructus petatur. iuncta sententia Bart. & cõ. quia respondeo, quod ibi comiti vel possidenti cõpetebat ius de præsentis, & ita secundum istam meam opi. fuit iudicatum in Cancel. de Valladolid: quæ sententia videtur mihi iustissima, licet ipse Rode. Sua. vbi supra dicat, & funder contrarium.

80 Vicesimo sexto principaliter quaero, si possessor maioratus instituat successorem maioratus in ipsis bonis, an institutio valeat & habeat effectum? & videtur quod non. Primo, quia de rebus alienis nemo directo testari potest: text. est Ant. Go. in ll. Tauri. S singu.

singularis in l. fi. C. de here. insti. quem ad hoc ibi summe notat & commendat Bal. 18. opposi-
tione, per viuam & subtilem rationem text. in
Authen. ingresi. C. de sacro. eccle. & ibi comu.
docto. text. in l. conficiuntur. §. si post. ff. de iure
codi. & ibi glo. or. & commu. docto.
Secundò, quia quado quis ex vna causa semel
quirit dominium, non potest amplius quere-
re ex alia: vt in l. 3. §. ex pluribus. ff. de acquirē.
posse. per rationem quam ibi ponunt docto.
Sed resolutiue in nostra quæstione dico, quod
si testator haberet alia bona, simpliciter insti-
tuendo videtur in omnibus eum instituere,
& tunc bona maioratus transibunt cum vniuer-
si tatesita probat text. in c. r. de successione feu-
di. & ibi tenet Bal. 2. col. in fi. & commu. docto.
& facit text. in l. item videndum. §. si. ff. de peti.
hære. Item etiam si hoc casu instituat in solis re-
bus maioratus, si tamen habet alia bona libera
& propria, videtur in omnibus instituisse: ar-
gumento text. in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hæred.
insti. si verò nulla alia bona habet præter maio-
ratu, tunc modò simpliciter eum instituat, mo-
dò expressè in bonis maioratus, tunc etiam te-
neo qd dispositio & institutio valeat: quia saltè
transfertur ius succedendi per quod repræsen-
tat personā defuncti, & possit acquirere omnia
quæ in futurū sibi possent obuenire: argumen-
to text. in l. hæreditas etiā. ff. de peti. hære. neq;
obstat quod de rebus alienis nemo possit testa-
ri, vt supra dixi: quia respondeo quod illud est
verum qm bona sunt penitus aliena, secº verò si
ppria, licet subiecta restitutioni, vt in nro casu.
81. Vice simo septimò principaliter quæro, an bo-
na maioratus vel subiecta restitutioni possint
alienari: & resolutiue dico, quod non possunt
alienari aliquo cõtractu vel titulo oneroso vel
lucratiuo, puta venditionis, donationis, vel alte-
rius similis contractus: per quem potest media-
tè vel immediatè transferri dominium: text. est
capitalis & expressus in l. fina. C. de rebus alie.
non alie. vbi expressè ponitur regula & cõclu-
sio generalis, quod modo prohibitio fiat per
legem, modo per testatorem, modo per contra-
ctum inter viuos, non potest fieri alienatio ex
aliquo cõtractu oneroso vel lucratiuo, ex quo
sequatur translatio dominij: cuius verba sunt,
sancimus siue lex alienationem inhibuerit, si-
ue testator hoc fecerit, siue pactio cõtrahentiū
hoc admiserit, non solūm dominij alienationē
vel mancipiorum manumissionem esse prohi-
bendam, sed vsusfructus dationem, vel hypo-
thecam, vel pignoris nexum penitus prohibe-
ri: & ad hoc notat ibi glo. or. Odofr. Pet. Cin.

Fab. Albe. Bal. Ange. Sali. Pau. & commu. docto.
& eum reputat singu. in materia Bar. ibi. text. in
l. 1. & in l. magis puto. & quasi per totum. ff. de
rebus eorum. text. in l. non solūm. & quasi per
totum. C. de præ. mi. text. in c. nulli. extrā de re-
bus eccle. alie. vel non. text. in Authen. de non
alienandis aut permutandis rebº ecclesiasticis.
§. alienationis autem. colla. 2. text. in. 10. titul. fin.
7. par. Cuius ratio est, quia prohibita alienatio-
ne videtur prohibitus omnis actus per quem
dominium potest transferri: text. est in l. 1. versu.
fina. C. de fun. dotali. cuius verba sunt, est autē
alienatio ois actus per quem dominiū transfer-
tur: & ibi notat gloss. ordi. & commu. docto. &
hoc habet locum nedūm quando est prohibi-
tio expressa, verūm etiam si sit tacita, text. est in
l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. text. in Au-
then. res quæ. C. commu. de lega. & vtrubiq; cõ-
mu. docto. imo quod magis est, si in maioratu,
melioratione, vel alia dispositione tantūm pro-
hibeatur venditio, videt etiam prohibitus ois
alius actus vel contractus per quem dominiū
trāsferitur: quia eadem est ratio prohibitionis:
text. est nota. in l. statu liberi à ceteris. §. Labeo:
ibi, quado lex. 2. tabularum emptionis verbo
omnem alienationem completi videtur. ff. de
statu liberis. & per illum text. ita tenet gloss. quæ
reputatur singu. & vnica in l. 2. C. de vsuca. pro-
empto. in glo. 1. quam ad hoc notat & commē-
dat ibi Bal. & commu. docto. notat etiam & cõ-
mendat Bart. in l. filius familias. §. diui. 3. col. nu.
18. ff. de lega. 1. & ibi Ioan. de Imo. 3. colū. in me-
dio. versu. item adde. Alex. 6. colū. nu. 21. Iaso. 16.
col. nu. 71. Ripa. 21. col. nu. 100. Imol. in l. si ita qs.
§. ea lege. fi. col. ff. de ver. obli. & ibi moderni. &
illam gloss. ad hoc reputat singu. & vnica Bald.
in rubri. extra, de pactis. 2. col. nu. 6. idem Bald.
in c. literæ. extra, de dilationibus. 2. col. in fin. fa-
cit etiam bonus text. in l. sicut. §. venditionis. ff.
quibus mo. pigno. vel hypothe. sol. & ibi notat
glo. & commu. docto. antiqui, text. in l. 1. §. eam
rem. ff. quæ res pigno. obli. pos. & ibi expressè
notat glo. & commu. docto. text. in l. voluntas.
C. de fideic. & ibi notat Cinus, Bar. & alij doct.
82. Vice simo octauo principaliter quæro, an bona
maioratº vel prohibita alienari possint permu-
tari: & videtur quod sic, saltē eo casu quo ap-
paret aliqua vtilitas: ita probat text. nota. in l.
ita constante. ff. de iure doti. & in l. fi. eod. titul.
vbi habetur quod fundus dotalis qui per legē
prohibetur alienari, potest permutari: cuiº ver-
ba sunt, ita constante matrimonio permutari
posse dotem dicimus, si hoc mulieri vtile sit: &
ibi ad hoc notat & commendat Bart. & alij do-
ctores.

ctores. text. in l. fi. eod. titu. Secūdò facit bonus
text. in c. vt super. §. possessionem. extrā, de rebº
eccle. non alie. vbi habetur, qres ecclesiæ pro-
hibita alienari potest permutari, quando verti-
tur vtilitas ecclesiæ: & ibi notat glo. ord. & com-
mu. docto. Tertiò facit, quia non est voti vel
promissionis transgressor, qui illud in melius
commutat: text. est in c. scripturæ. extrā, de vo-
to. text. in ca. peruenit. de iure iu. & in expresso
istam sententiam & cõclusionem tenet Bal. in
Authen. res quæ. C. commu. de lega. pe. col. nu.
23. Sed his non obstantibus ego teneo cõtrariā
sententiam, imò quod bona maioratus vel pro-
hibita alienari non possint permutari, etiā pro-
pter vtilitatem: quia permutatio est actus per
quē transfertur dominium & assimilatur ven-
ditioni: text. est in l. scidum. la. 1. §. deinde. versu.
sed & si quis. ff. de edilit. edic. cuius verba sunt,
sed & si quis permutauit, dicendū est vtrunq;
loco emptoris & venditoris haberi: text. in l. fi.
ff. ex qui. cau. in po. ea. text. in l. 2. C. de rerū per-
mu. text. in Authen. de non alienandis aut per-
mutandis rebus ecclesiasticis. §. alienationis. col-
la. 1. text. in c. nulli. extrā, de rebus ecclesiæ alie.
vel non. Nec obstat text. in dicta. l. ita constāte.
& in l. fi. ff. de iure dot. quia ibi interuenit con-
sensus mariti & ipsius vxoris ad quos principa-
liter spectat damnum vel cõmodum illius con-
tractus: secūs verò in re maioratus vel prohi-
bita alienari: quia in ea non interuenit nec in-
teruenire potest consensus illius ad quem prin-
cipaliter res pertinent, cum successiue debet in-
perpetuum transire ad alios, nec obstat etiam
text. iuncta glo. & cõmu. opin. in dicto. c. vt sup.
§. possessiones. extrā, de rebº eccle. nō alie. quia
loquitur in re ecclesiastica, in cuiº permutatio-
ne interuenit consensus legitimi administratoris,
nomine ipsius ecclesiæ: in nostro verò casu
non reperitur aliquis, qui nomine omnium ad
quos res debet peruenire, consentiat: & ita vi-
demº quod pro huiusmodi permutatione sem-
per impetratur licentia & facultas principis: &
ita cõsulo quod fiat.
83. Vice simo nono principaliter quæro, an bona
maioratus vel prohibita alienari possint in pi-
gnus vel hypothecā dari: & videtur quod sic.
Primo per text. in l. in quorū. ff. de pignoris.
vbi aperte probatur quod res prohibita aliena-
ri, potest in pignus vel hypothecam dari: cuius
verba sunt, in quorum finibus emere quis pro-
hibetur, pignus accipere non prohibetur.
Secundo confirmat ratione, quia alienare pro-
prie est dominium transferre: text. est in l. alie-
nationis verbum. ff. de verbo. signi. melior text.

& expressus in l. 1. ver. fi. C. de fundo dotali. cu-
ius verba sunt, est autem alienatio omnis actus
per quem dominium transfertur, sed pignus
vel hypotheca non est huiusmodi: ergo & c.
Sed his non obstantibus ego teneo contrariā
sententiam, imo quod nullo modo valeat & te-
neat pignus vel hypotheca in rebus maioratº.
Pro qua sententia & cõclusionē. Primo facit
text. formalis & expressus in l. fi. C. de rebº alie.
nō alie. ibi, vel hypothecam vel pignoris nexū
penitus prohiberi.
Secundò text. in l. fina. §. sed quia. versu. nemo:
C. cõmu. de legat. cuius verba sunt, nemo itaq;
hæres ea quæ per legatum vel purè vel sub cer-
to die relicta sunt, vel quæ restitui alijs disposi-
ta sunt vel restitutioni supposita, putet esse in
posterum alienanda, vel pignoris vel hypothe-
cæ titulo assignanda.
Tertiò textus in l. 1. §. eā rem. ff. quæ res pigno.
oblig. po. vbi disponitur quod res in qua non
potest haberi cõmercium vel contractus, non
potest loco pignoris vel hypothecæ obligari.
Quartò textus in c. 1. versu. habito. de prohibi-
ta feudi alienatione per Federicum. vbi habet,
quod sicut bona feudalia nō possunt alienari,
ita nec in pignus vel hypothecā obligari: cuius
verba sunt, sancimus vt nulli liceat feudum ven-
dere vel pignorarē.
Quintò text. in l. si pupillorum. §. si pupillus. ff.
de rebus eorum. vbi habetur quod sicut bona
immobilia minorum non possunt sine decreto
alienari, ita nec pignori.
Sextò text. in l. 3. C. de his qui veni. ara. impe-
tra. vbi habetur quod minor etiam post veniā
etatis impetratā, sicut non pōt bona immobi-
lia sine decreto alienare, ita nec pignorarē.
Septimò textus in c. nulli. de rebus ecclesi. vbi
habet qd sicut res ecclesiæ non possunt alienari
sine debita iuris solennitate, ita nec pignori.
Octauò facit fundamentalis ratio, quia quan-
do aliquid prohibetur semper videtur prohi-
bitus omnis actus per quem peruenitur ad il-
lud: text. est in l. oratio. ff. de sponsa. textus in l.
cum lex. ff. de fidei. cum similibus: sed per pi-
gnus vel hypothecam peruenitur ad venditio-
nem vel alienationem, vt in toto titulo. C. & ff.
de distra. pigno. ergo & c. Nec obstat text. in di-
sta. l. in quorum. ff. de pigno. quia debet intel-
ligi quando aliqua persona prohibetur emere
per iudicem vel per legem, quia tunc non pro-
hibetur pignus vel hypothecam accipere: quia
per hoc non fit dominus, nec per hoc sequitur
quod accipiat in solutum vel emat sibi, sed tm̄
quod alij vendat pro suo debito quod non est
Ant. Go. in ll. Tau. §. 2. pro-

prohibitum: secus verò quando res ipsa prohibetur alienari, & non persona: quia talis prohibitio afficit rem vt non possit alienari nec obligari per suprà dicta: & in expresso ita tenet & declarat Bar. & commu. alij docto. in dicta. l. in quorum. Secundò non obstat quòd alienare propriè sit dominium transferre, quia verum est immediatè, sed mediatè & effectiue constitutio pignoris hypothecæ similiter est alienatio, vt suprà deduxi & probaui in sexto fundamento. Vnum tamè est quòd ista opinio & conclusio videtur intelligenda quando bona maiorat vel prohibita alienari pignorat vel obligantur pro tanto precio qd nò sit spes luitionis: secus verò aliàs quando pignorat vel obligantur pro modico pretio, taliter quòd sit spes luitionis: ita probat textus notabilis in l. qui habebat. ff. de legatis. 3. vbi habetur quòd si testator legat omnia bona quæ in certo loco habet, non videtur legare bona aliena quæ sibi data sunt in pignus vel hypothecam præterquam si sint pignorata vel obligata pro tanto precio qd non sit spes luitionis: quia tunc etiam illa veniunt in legato: & ad hoc in terminis nostris notat & commendat ibi Bartolus & doctores antiqui, qui expressè dicunt & inferunt, quòd bona prohibita alienari non possunt pignorari vel obligari pro tanto precio vel pecunia, quod non sit spes luitionis, aliàs sic: & per illum textum istam sententiam & conclusionem tenet Iacob. de Rauen. Alberi. Bald. Salic. Paul. & communiter doctores in l. finali. C. de rebus alien. non alienand. Bald. in l. voluntas. C. de fideicommiss. 3. colum. nume. 9. idem Bartol. in c. 12. colum. de prohibita feudi alienatio. per Feder. probat etiam text. in l. legata. in fine. ff. de supellec. lega. & ibi expressè notat Barto. Sed certè ista opinio non videtur vera, imò indistinctè teneo, quòd bona maioratus vel prohibita alienari, nò possint pignorari vel obligari pro modico vel magno precio, per iura & fundamenta superius adducta: quod extendo vt nò possint per tempus vitæ possessoris nec post: nec obstant iura in contrarium adducta, quia debent intelligi quando prohibitio alienationis est tacita, secus verò si expressa, vt in nostro casu.

84 Tricesimo principaliter quæro, an bona maioratus vel prohibita alienari possint locari? & videtur quod sic: quia contractus locationis non inducit translationem dominij nec alienationem rei: textus est in l. non solet. ff. locati. cuius verba sunt, non solet locatio dominium mutare: textus in l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis. 2.

vbi habetur quòd prohibetur vendere vel alienare, non censetur prohibitus locare: textus in l. arboribus. §. usufructuarius. ff. de usufructu. vbi habetur quòd fructuarius, licet non possit vendere vel alienare, tamen potest locare: text. in c. 1. §. donare. qualiter olim feudum pote. alien. vbi disponitur, quòd feudatarius non potest aliquo modo alienare, sed bene potest locare: imò quòd magis est, prædicta bona possunt etiam locari per longum vel longissimum tempus, durante vita possessoris: ista est glossa singularis & vnica in l. codicillis. §. instituto. in gloss. fina. ff. de legatis. 2. & ad hoc eam reputat singularem & vnica Ioan. de Imo ibi. idè Imola in c. ad audientiam. de rebus ecclesi. non alienand. 2. colum. nume. 2. illam etiam reputat singularem & vnica Bald. in c. querelam. de electione. in fine. illam etiam reputat singularem & vnica Ange. in l. si quis ante. ff. de acquir. poss. in fine. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd bona maioratus vel prohibita alienari, possint locari ad modicum tempus, non verò ad longum vel longissimum, decem, vel viginti, vel plurimum annorum: quia talis locatio est species alienationis, & per eam transfertur ius in re: argumento textus in l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectigal. vel emphyteo. peta. textus in l. 1. §. quod ait prætor. ff. de superficiebus. & talis locatio ad longum tempus dicitur illa quæ fit per decem, vel viginti, vel vltiores annos: vt in rubrica. C. de longitempo. præscri. & in rubrica. C. quæ sit longa cõsuetudo. & tenet glossor. & commun. opin. in l. nam Imperator. ff. de legibus. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Dinus, Bartol. Alberic. Bald. Paul. Imola, & communiter Doctores contra glossam ibi in dicta. l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis. 2. tenet etiam Imola & communiter doctores in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. solut. matrimo. Paul. & communiter doctores in l. fina. C. de rebus alie. non alienan. Bald. in c. quæ in ecclesiarum. de constituti. 4. colum. num. 28. tenent etiam doctores post glossam ibi, in Clementina. 1. de rebus ecclesi. non alienand. idem Bald. in c. 1. fina. colum. & quæstio. de his qui feudum dare possunt. vbi adducit rationem, quia quælibet perpetua vtilitas potest dici dominium. idem Bald. in cap. 1. colum. 2. in fine, de prohibita feudi alienatione per Federicum. Iacobinus de sancto Georg. in tractatu feudorū. fol. 44. numer. 13. Iuxta quòd tamen notabiliter quæro, si talis possessor maioratus qui locauit pro modico tempore interim moriatur, an talis

talibus contractus locationis transeat ad successorem maioratus, vt teneatur adimplere contractum, & non possit expellere colonum vel inquilinum? & breuiter & resolutiue dico, quòd non tenetur stare contractui si non est successor eius vniuersalis: quia non erat plene dñs nec legitimus administrator bonorum, sed tantum dominus temporalis respectu iuris usufructus qui post mortem extinguitur, & non descendit in successorem ius nec dominiū bonorum ex persona immediata possessoris, sed ex persona primi fundatoris, & quandam bonorum priuationem causatam per mortem possessoris: argumento textus cum materia in l. vnum ex familia. ff. de legatis. 2. textus in l. cū quidam. eodem titulo. textus in l. pater filium. ff. ad legem Falcidiam. textus in l. vtrum. §. cū quidam. ff. de rebus dubijs. text. in l. post mortem. C. de fideicommiss. cum similibus. & in terminis istam sententiam & conclusionem probat textus in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. vbi habetur quòd si fructuarius locauit rem per certos annos, & pendente tempore locationis moriatur, extinguitur contractus & non transit ad proprietarium: & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Bald. Paul. Salic. Fulgo. & communiter doctores idem Bartol. & alij doctores in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. soluto matrimo. Bald. & communiter doctores in l. diuortio. eodem ritu. Abb. & communiter doctores in c. querelam. nē prælati vices suas. probat etiam textus in l. lex vectigali. ff. de pignori. vbi habetur quòd resolutio iure dantis, resoluitur ius accipientis. de quo dicam in sequenti. q.

85 Tricesimo primò principaliter quæro, an in bonis maioratus vel prohibitis alienari possit imponi & constitui seruitus? & videtur quòd sic, saltem vt valeat & teneat per tempus vitæ ipsius possessoris, & post mortem annulletur: ita probat textus in lege, si is cui. §. hæres. ff. quemadmodum serui. amittan. vbi habetur quòd si testator legauit alicui fundum sub conditione, & pendente conditione hæres imposuit in eo seruitutem, valet medio tempore, & conditione existente ipso iure extinguitur: & ad hoc notat & commendat Bartol. Alberic. Bald. Angelus, Paulus, & communiter doctores: textus in l. si fundum à testatore. in fine. ff. de condition. & demonstra. & ibi notat & commendat Barto. Imola & communiter doctores. textus in l. ple runque. ff. de regulis iuris. text. in l. 1. §. penul. & fina. ff. de superficiebus. text. in l. 1. §. 1. ff. quibus modis usufruct. amit. text. in l. arboribus. ver. usufructuarius. ff. de usufructu. text. in l. peto.

§. prædium. ff. de legatis. 2. textus in l. pater. §. hæreditatem. el. 1. eodem titul. textus in l. Statius Florus. §. Cornelio foelici. ff. de iure filci. textus in c. 1. §. quid ergo. de inuestitura. de re aliena facta. in Vlib. feu. vbi habetur quòd Vassallus potest imponere seruitutem in re feudali, pro tempore quo apud eum debet remanere feudum: & ad hoc reputat singularè ibi Bald. & cõmu. docto. Cõfirmatur etiã, quia resolutio iure dantis, resoluitur ius accipientis: textus est in l. lex vectigali. ff. de pignori. quem ad hoc notat & commendat ibi Bartol. & communiter doctores. textus in l. grege. §. 1. eod. ritu. text. in l. 3. ff. quibus modis pign. vel hypothec. sol. textus in l. si quis hac lege. ff. de rei vend. text. in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. textus in l. fin. §. 1. ff. ad Velleianum. text. in l. tutor. §. fina. ff. de pigno. action. textus in l. si ex duobus. §. si ff. de in diem adiect. text. in l. si filio familiæ. §. si vir in quinquennium. cum materia. ff. solu. matrimo. text. in l. fin. §. si autem. C. commu. de legat. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Alberi. in l. r. fina. quæstio. ff. si ager vecti. vel emphyte. peta. loquendo in emphyteota & Vassallo, & eo qui habet rem prohibitam alienari. Bald. in l. r. ff. quibus modis usufructus amitta. Bald. & communiter doctores in l. 3. C. de ferui. & aqua. Iason in l. fina. C. de iure emphyte. 8. quæstio. Carpola in tractatu de seruitutibus. c. 14.

Sed his non obstantibus egoteneo contrariū, imò quòd talis possessor maioratus nullo modo possit constituere seruitutem, etiam pro tempore vitæ suæ, per iura superius allegata: quibus probauit quòd bona maioratus non possunt alienari nec obligari temporaliter nec perpetuò: & in specie per textum expressum in l. finali. C. de rebus alienis non alienandis. versic. similiq; modo. cuius verba sunt, similiq; modo & seruitutes minime imponi. &c. Nec obstat textus in dicta. l. si is cui. §. hæres. ff. quemadmodum serui. amittan. cum similibus suprà allegatis: quia debent intelligi in re tacite prohibita alienari, in qua regulariter valet alienatio pro tempore vitæ possessoris, secus tñ est in re expressè prohibita alienari, vt in nostro casu: cuius ratio est, quia tacita prohibitio in rebus restitutioni subiectis, inducitur ab ipsa lege: vnde ex permissione & dispensatione eius non ita afficit rem: argumèto text. cum materia, in l. fina. §. sed quia. C. commu. de legat. expressa verò prohibitio ab homine facta & inducta magis afficit rem, vt nullo modo vel tempore possit alienari.

86 Tricesimo secundo principaliter quæro, an possessor maioratus possit transigere super rebus maioratus, ut transactio noceat cæteris successoribus: & videtur quod sic, quando sit sine dolo & fraude, & super re non liquida nec certa: ita probat textus notabilis & expressus in cap. 1. §. si Vasallus. el. final. ibi, nam & transigere rectè poterit, si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos Vasalli. text. in cap. 1. de controuersia inter Vasallum & alium de beneficio. in V. sibus feud. quibus probatur quod licitè potest vasallus transigere super feudo, etiam sine consensu & voluntate domini ad quem feudum postea debet pertinere: ergo ita dicamus in maioratu, quod tñ videtur intelligendum, quando talis Vasallus feudum dimittit apud alium possessorem, secus verò quando ipse Vasallus possidet, & virtute transactionis vult in alium transferre: quia primo casu non est alienatio, secundo verò sic: argumento textus cum materia in l. si pro fundo. C. de transact. ita Bald. & commun. Feudista in dicto, §. si Vasallus. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod indistinctè nullo modo possit valere transactio in præiudicium successorum qui reperiuntur vocati in cõstitutione maioratus: quia ille qui nõ potest alienare, non potest aliquo modo transigere: textus est in l. nõ solum. C. de prædijs minorum, cuius verba sunt, non solum per venditionem rustica prædia vel suburbana pupilli vel adolescentis alienare prohibentur, sed nec transactionis ratione. Nec obstant prædicta iura, quia debent intelligi solum in materia feudali, quæ non debent extendi ad nostrum casum, cum aperte sit diuersa ratio, & in hoc sint contra ius commune. Vel aliter & secundo respondeo, quod valet transactio dimittendo res apud alium in præiudicium cedentis & transigentis, nec ex hoc incidit in poenam priuationis: quia hoc casu non dicitur alienare, non tamen nocet successoribus eius, tradendo verò nullo modo valet transactio, quia dicitur vera alienatio: vnde nedum non fit præiudicium successoribus, verum etiam statim in vita possessoris transigentis poterunt successores vendicare in poenam alienationis: argumento textus iuncta glo. & commu. opi. in l. cum pater. §. libertis. ff. de legatis. 2. & eorum quæ supra dixi: & in effectu ita tenet & declarat Bald. & alij docto. Feudista, in dicto. c. si Vasallus. & ex hoc infero quod eodem modo non poterit talis possessor maioratus compromittere, cum valeat argumentum de transactione ad compromissum, vt probat

textus in l. non distinguemus. §. Julianus. ff. de arbitris. & ibi notat Bart. & commun. docto. de quo per doct. in dicto. §. si Vasallus.

87 Tricesimo tertio principaliter quæro, an bona maiorat⁹ vel prohibita alienari, possint alienari propter aliquam causam piam, puta dotis, donationis propter nuptias, alimentorum, vel aliam similem causam? & breuiter & resolutiue dico, quod si bona tacitè sunt prohibita alienari per legis dispositionem, quia testator grauat heredem vel legatarium bona alteri restituere, quo casu tacitè per legem sunt prohibita alienari, tunc bene potest grauatus prædicta bona vel partem eorum alienare ex causa dotis vel donationis propter nuptias: text⁹ est capitalis & expressus in Authen. res quæ. C. commu. de lega. cuius verba sunt, res quæ subiacent restitutioni, prohibentur alienari vel obligari: sed si liberis portio legitima non sufficit ad dotis siue donationis propter nuptias obligationem, per mittitur res prædictas in eam causam alienare vel obligare pro modo honestati personarum congruo: & ibi notat glo. ord. & communi. docto. Quod primò notabiliter intellige & declara, vt possit his casibus grauatus alienare tam pro se quam pro filijs suis: ita probat ibi textus iuncta glo. ord. & tenet expressè Barto. 1. col. nu. 3. Sali. 1. colum. 4. q. & communiter doctores. Secundò intellige & declara, vt procedat nedum in dote danda, verum etiam in dote soluenda vt si filius vel pater pro eo recepit dotem, & nõ habet vnde soluat, nõ potest soluere de his bonis subiectis restitutionis: ita tenet ibi glo. ordi. 2. & ibi Barto. 1. col. nume. 2. & commu. doct. facit text. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. & ibi notat Paul. & commu. docto. text. in l. a filia. eod. titulo. & ibi docto. Tertio notabiliter intellige & declara, quod grauatus possit alienare ex causa dotis vel donationis propter nuptias, quando talis grauatus de iure teneretur dotare vel donationem propter nuptias constituere, vt pro filia, vel filio, vel alijs descendentes: secus verò est si non teneretur, vt si esset mater grauata quæ non teneretur de iure dotem vel donationem propter nuptias constituere: & a fortiori frater vel extraneus, quia tunc non poterit ex his causis alienare: argumento text. in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. & in l. si. C. de dotis promiss. & in expresso ita probat text. in dicta Auth. res quæ. cõ. de lega. & ibi tenet Petrus de Bella per. 2. col. Cin. 1. col. 2. q. Bar. 1. col. nu. 3. Faber. 1. col. in fi. Bal. & Salicet. 1. col. 4. q. tenet etiam glo. or. in l. a filia. in verbo, datum. ff. ad Trebel. & ibi Barto. & commu. doct.

Vnum

Vnum tamen est, quod in casu quo mater vel frater teneretur dotare, quia pater esset in ops, posset prædicta bona subiecta restitutioni ex his causis alienare: ita Barto. in dicta Authent. res quæ. 2. col. nu. 3. & ibi alij doctores. Quarto notabiliter intellige & declara, quando filij vel descendentes grauantur per ascendentes bona restituere, secus tamen est si hæres vel legatarius extraneus grauetur bona restituere: quia tunc ex his causis non posset prædicta bona alienare: ita probat text. in dicta Authent. res quæ. & in Auth. vnde fimitur. & in expresso ita tenet Bar. in dicta Authent. res quæ. 2. col. nu. 4. verfi. illud tamen. & ibi Odo. 1. col. Sali. 1. col. 2. q. Paul. 1. col. nu. 4. tenet etiam Paul. & alij docto. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. tenet etiam Cuman. in l. filius fa. §. diu. fi. col. ff. de lega. 1. Alexan. ibi. 4. col. nu. 10. & ista est communis opinio doctorum. Quintò notabiliter intellige & declara, vt nedum possit grauatus ex his causis prædicta bona alienare in vita per contractum inter viuos, verum etiam in articulo mortis per testamentum vel aliam vltimam voluntatem: quia illud quod ipse grauatus potest propter istas causas deducere, nunquam videtur esse in restitutione fideicommissi: argumento textus in dicta l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebellianum. imò quod magis est, licet grauatus non alienasset ex his causis in vita vel morte, posset per filium vel filiam vel descendentes peti ab eo cui debet fieri restitutio: ita tenet Bart. in dicta Authent. res quæ. 2. col. nu. 5. & ibi Ange. 2. colum. nu. 4. Paul. 2. col. nu. 8. Iaso. 5. colum. nu. 13. lati⁹ & nota. Bartol. in l. a filia. ff. ad Trebellia. & ibi Alexand. pe. colum. dicens hoc esse notabili & quotidianum. Sextò intellige & declara, quando filia pro qua posset grauatus dotem constituere, non esset nupta: secus tamen est si esset nupta, quia tunc non posset pro ea dotem constituere ex his bonis prohibitis alienari, cum isto casu pater nõ teneretur eam dotare: ita Bart. in dicta Authent. res quæ. 2. colum. nume. 6. & ibi Salice. 2. col. nu. 8. Sed in hoc contrarium & melius tenet ibi Bald. 1. colum. in fine. nu. 10. Ange. 2. col. nu. 4. Paul. 2. colum. num. 7. Iaso. 5. col. nume. 14. quia pater teneretur copulatiue maritare filiam & ipsam dotare, vt in dicta lege, qui liberos. ff. de ritu nuptiar. vnde licet vnum fecerit superest aliud. Septimò intellige & declara, quod eodem modo posset grauatus prædicta bona alienare pro filia ingrediente monasterium: quia talis in

gressus est fauorabilior matrimonio vel dote, argumento textus de sanct. episco. §. sed & hoc præfenti. collatio. 9. & in Authen. nisi rogati. C. ad Trebellianum. & ex isto fundamento & ratione ita tenet Barto. in dicta Authent. res quæ. 2. colum. in fine. Bal. 2. col. num. 13. Angel. 2. col. nu. 4. Salice. 2. col. nume. 10. Iaso. 5. col. nume. 18. Octauò intellige vt procedat & habeat locum, vt prædicta bona possint alienari, nedum propter dotem vel donationem propter nuptias, verum etiam propter causam alimentorum pro se & filijs suis descendentes quibus tenetur alimenta præstare, vel propter redimendos filios vel descendentes ab hostibus, vel propter aliam similem causam: quia militat eadem vel maior ratio: ita Bart. in dicta Authent. res quæ. fi. col. & ibi Cinus. 4. q. Faber. 1. col. in fin. Bald. fi. col. Ange. fina. colum. nume. 5. & 6. Paul. final. colum. nume. 23. Corneus fina. col. Alexan. vbi dicit hanc esse commu. opin. in dicta l. mulier. §. cum proponeretur. 3. col. ff. ad Trebel. & ista opinio tanquam vera & communis est tenenda, licet glo. in dicta Authent. res quæ. in glo. 2. vel in fine, velit contrarium: quam sequitur solus Salicetus ibi. Nonò notabiliter intellige & declara vt procedat & habeat locum, nedum quando talis descendens sit grauatus restituere in diem vel sub conditione, verum etiam si purè & simpliciter, per rationem textus in dicta Authentica, res quæ. & in expresso ita tenet ibi singul. Bald. 1. colum. nu. 6. Ange. 2. col. nu. 5. & ista opinio videtur vera & tenenda, licet Iaso. relinquat cogitandum in dicta Authent. res quæ. 7. col. nu. 25. Decimò intellige & declara, vt illud quod ex his causis semel detrahit de bonis subiectis restitutioni, perpetuò remaneant penes filium vel descendentem cui tradita sunt, taliter quod soluto matrimonio, vel causa pia cessante, non teneatur restituere fideicommissario: ita sing. tenet Paul. de Ca. in dicta Authent. res quæ. 2. col. argumento text. in dicta l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. & ibi Iaso. 11. col. verfi. 16. & vltimo. Corneus. 2. col. nu. 2. tenet etiam Paul. de Cast. in l. a filia. fi. q. ff. ad Trebel. Confirmatur ex sententia Fab. & commun. in. §. idem est si quis. In sti. de actio. fina. col. & q. vbi tenet quod illud quod est relictum pro alimentis, in casibus in quibus debitor habet priuilegium nõ conueniatur vltra quàm facere potest, remanet sibi perpetuò, & non teneretur restituere creditori: si verò bona expressè sunt prohibita alienari in vltima voluntate fauore alicuius personæ cui debet fieri restitutio, vel ex causa, tali Ant. Go. in. ll. Tau. S 4 ter

ter quod prohibitio valeat & teneat, vt plenè
suprà dictum est, tunc maximum dubium est,
an possint alienari propter dotē, vel donatio-
nem propter nuptias, vel aliam similem cau-
sam piam: & videtur quod sic, quia eadē est ra-
tio: & in expresso istam sententiam & conclu-
sionem tenet Barto. in l. filius familias. §. diui. ff.
de legat. 3. colum. nume. 10. & ibi Alexand. 4.
colū. nu. 10. Ioan. Crotus nume. 51. Ripa. 15. col.
nu. 70. Ambrosius de Opizonibus, nu. 34. Ci-
nus in l. voluntas. C. de fideicommiss. 4. q. & ibi
Bald. 3. colū. nume. 6. & communiter alij docto.
Barba: qui latius quam alibi eam pro vtraque
partē tangit in rubri. extra, de rebus eccles. non
alienan. fina. q. Pala. Ruui. in sua repetitione. c.
per vestras. de donatio. inter vi. & vxo. 8. fol. 4.
colum. versic. & ex istis potest inferri, & istam
dicit magis cōmunem opinionem Iason in di-
cta. l. filius fami. §. diui. ff. de lega. 3. 8. colum. nu.
39. & ibi Ioan. Crotus num. 51. & Ferdinandus
Loazes nume. 6. 8. versicu. secundò successiue
querit Barto. Sed his non obstantibus ego te-
neo contrarium, imò quod bona expressè pro-
hibita alienari, non possint alienari, etiam pro-
pter dotem, vel aliam similem causam piam.
Primò quia magis afficit expressa prohibitio,
quam tacita: argumento text. iuncta glo. ordi.
& eorum quæ ibi notantur in l. cum pater. §. li-
bertis. ff. de lega. 2. Secundò, quia nulla lex per-
mittit alienationem, etiam ex causa pia, quan-
do prohibitio alienationis est expressa. Tertiò
quia fortior est prohibitio alienationis facta
in vltima voluntate quam per contractū: quia
prohibitio facta in vltima voluntate impedit
translationem dominij, quando fit cum causa
vel respectu certæ personæ, vt in l. filius famil.
§. diui. cum materia. ff. de legatis. 1. & suprà latè
dictum est: prohibitio verò per contractum, re-
gulariter non impedit translationem dominij,
vt etiam plenè suprà dictum est. Sed ego ha-
beo quod bona prohibita alienari per contra-
ctum inter viuos, in casibus in quibus prohibi-
tio impedit translationē dominij, non possunt
alienari, etiam propter dotē vel aliam causam
piam: ista est gloss. singu. & vnica. in l. nulla. C.
de iure doti. in glo. 1. in fine. ibi, & idem si datū
est aliquid ea lege vt non alienet: & ad hoc eam
summè notat & cōmendat ibi Bald. in. 1. & 2.
lectura, & ceteri doctores: & illam gloss. ad hoc
reputat singularem & vnica. Alexand. in di-
cta. l. filius familias. §. diui. ff. de legatis. 1. 4. colū.
nume. 10. & ibi Ioan. Crotus, nume. 63. ergo si-
militer bona expressa prohibita alienari in vl-
tima voluntate, non possunt alienari, etiā pro-

pter dotem vel aliam causam piam: & in ex-
presso istam sententiam & conclusionem con-
tra communem tenet Bald. in cap. 1. §. donare.
2. colum. 1. oppositio: qualiter olim feudum
poterat alienari. idem Bald. qui non allegatur,
in cap. 1. 2. colum. numer. 6. de prohibita feudi
alienatione per Federicum. Iason in Authenti-
res quæ. C. commu. de legatis. 7. colum. nume.
24. idem Iason in dicta. l. filius familias. §. diui.
ff. de legatis. 1. 8. colum. numer. 39. idem Iason in
2. lectura illius. §. numer. 70. Vnum tamen est,
quod si testator expressè dixit & disposuit,
quod prædicta bona subiecta restitutiōi, & pro-
hibita alienari, non possint alienari etiam pro-
pter dotem vel aliam causam piam, eius volun-
tas est seruanda, & non poterunt prædicta bo-
na alienari etiam ex his causis: ita Iason in di-
cta Authenti. res quæ. C. commu. de legatis. 7.
colum. nume. 24. Ioan. Crotus in dicta. l. filius
familias. §. diui. 16. colum. numer. 65. & ibi Fran-
ciscus de Ripa. 15. colum. numer. 73. Ambro-
sius de Opizonibus nume. 34. Alexand. in con-
suis, cons. 56. 2. col. 1. volu. consi. Rodericus Sua-
in repetitione. l. quoniam in prioribus. folio. 63.
3. colum. versic. vtrum autem. cuius ratio est,
quia dispositio textus in dicta Authenti. res quæ.
procedit & fundatur in præsumptione testato-
ris: vnde secus est in casu certo quando testa-
tor expressè se declarauit: & ista opinio est ne-
cessaria tenendo communem opinionem quæ
habet quod bona expressè prohibita alienari,
possunt alienari propter dotem vel causam piam:
& tenendo meam opinionem quam suprà te-
nuui, pro vera ista opinio non est necessaria, sed
procedit à fortiori.

88 Tricesimoquartò principaliter quero si pos-
sessor maioratus vel rei prohibita alienari, de
facto alienauit, an sequens successor proximior
in gradu possit statim licitè & de iure rem alie-
natam vindicare à quocunq; possessore: & bre-
uiter & resolutiue dico, quod si talis res expres-
sè est prohibita alienari, vt res maioratus vel
meliorationis, vel alia quæ per disponentem
vel concedentem expressè fuit prohibita alie-
nari per contractum vel vltimam voluntatem,
eo casu, modo, & forma qua potuit de iure
valere prohibitio, tunc talis alienatio est nul-
lus momenti, nec ex ea transfertur dominium
nec aliquid ius in rem: imò statim pot sequens
successor proximior in gradu prædictam rem
petere & vindicare à quocunq; possessore:
ita probat text. in l. cū pater. §. libertis. ff. de le-
gatis secundo. vbi habetur, quod si testator le-
gauit prædium libertis, ea lege & conditione,

vt non

vt non alienarent, sed relinquatur in familia
ipsorum libertorum, & aliqui eorum partes
suas alienauerunt, alij qui non alienauerunt
poterunt statim partes alienatas petere & ven-
dicare: & per illum textum ita tenet ibi glo. or.
2. Paul. de Castro; Imola. Rapha. Cuman. &
communiter doctores; tenet etiam Albericus
in Authent. res quæ. C. commu. de legatis. 2.
colū. & illam gloss. iuncto textu reputat ad
hoc singularem & vnica. Paul. de Castr. in l.
seruo legato. §. 1. ff. de legat. 1. notat etiam & cō-
mendat idem Pau. in l. filius familias. §. diui. ff.
de legatis. 1. 2. colum. & ibi communiter alij do-
cto. illam etiam gloss. ad hoc reputat singularem
Bald. in. c. 1. §. hoc quoque. 3. col. nu. 9. de succes-
sion. in v. sibus feud. tenet etiam Rodericus
Suar. in allegationibus suis, allegatione. 3. pen-
col. fo. 31. Nec obstat textus in l. nec vtilem. ff.
ex quibus cau. ma. vbi probatur, quod quan-
do quis vendit vel alienat ius quod habet in re,
si emptori vel accipienti non pot queri, non a-
mittit illud tradens, nec abdicat à se: quia sub
illa conditione tacitè videtur tradere: & ibi ad
hoc notat Barto. Alberic. & communiter do-
ctores, textus in lege. cum quis. §. si debitorem.
ff. de solution. & ibi Barto. & doctores. Sed in
nostro casu dominium & ius rei non recessit
ab alienante, nec fuit quæsitum accipienti, cū
alienatio sit ipso iure nulla: ergo videtur quod
ipse tradens repetat & non amittat ius suum:
quia respondeo norabiliter, quod illud proced-
deret & esset verum, nisi tradens delinquat ve-
niendo contra expressam voluntatem conce-
dentis: & ista sententia & conclusio à fortiori
habebit locum & erit vera, quando ipse con-
stituens vel disponens expressè dixit & voluit,
quod statim facta alienatione, possessor qui re-
alienauit, amittat ius quod habet in ea, & ap-
plicetur proximo successori, argumento præ-
dictorum: imò quod magis est, ipse constituens
vel disponens, qui prohibuit rem alienari, vel
successor eius potest prædictam rem à quocun-
que possessore propria autoritate apprehen-
dere & occupare: ista est glo. no. iuncto text. in
Auth. vt de cetero commutationes ecclesiasti-
carum rerum non fiant. §. de cetero. in verbo,
licentiā damus. colla. 5. & illa glo. ad hoc repu-
tat singu. Bal. in. c. ceterū. extra, de iudi. 2. col. in
fine. reputat etiam singu. Roma. in l. qui absen-
ti. §. 1. ff. de acqui. posse. 2. col. notat etiam & cō-
mendat Ange. in l. pe. secunda col. ff. de pactis.
Iaso. in l. filius fa. §. diui. ff. de lega. 1. 6. col. nume-
ro. 28. idem Iason in 2. lectura illius. §. nume. 42.
Ferd. de Loazes. nu. 58. Sed his non obstantibus

ego teneo contrariam sententiā, imò quod consti-
tuens vel eius successor non possit propria au-
thoritate rem alienatam apprehendere, vel oc-
cupare, sed competenti remedio agere, quia ne-
gare non possumus, quia tertius possideat: vt
de propria autoritate ab eo res non debet au-
ferri: argumento text. in l. 1. C. de quis in sua cau-
sa ius sibi dii: & in l. exat. ff. q. in eius causa. & in
l. si quis in tantā. cum materia. C. vnde vi. & in
expresso ita tenet l. co. de Bellou. Bar. Ang. &
cōmu. doct. in d. §. de cetero. contra glo. ibi A-
retian. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. obl. 2. col.
in med. idem Aretianus in d. l. qui absenti. §. 1. 2.
col. de acqui. posse. Si verò res non est expres-
sè prohibita alienari, sed tacitè: vt quia hæres
vel legatarius est grauatus hæreditatem vel re-
alteri restituere post mortem, vel in diem, vel
sub conditione, quo casu res ceterum tacitè pro-
hibita alienari, tunc interim ante mortem, diē,
vel conditionem, potest grauatus hæreditatem
vel rem alienare: & valet & tenet iure a-
lienatio: & transit dominium in accipientem, &
ius in re: sed aduocante morte, diē, vel condi-
tione, statim ipso iure extinguitur & annulla-
tur alienatio, & per consequens dominium &
omne ius quod fuit translatum in re, & acqui-
ritur & applicat proximiori successori in gra-
du, qui successiue reperitur vocatus in tali ma-
ioratu, melioratione, vel dispositione: textus
est nota. in lege. cum pater. §. hæreditatem. el. 1.
ff. de lega. 2. text. in lege. peto. §. prædium eod-
dem titulo. text. in l. vnum ex familia. §. sed & si
fundum. versicu. quod si talia. eodem titu. text.
in l. seruo legato. §. 1. ff. de lega. 1. textus in lege.
generaliter. §. quoties. ff. de fideicom. liber. text.
in l. plerunque. ff. de regu. iur. text. in l. si is cui. §.
hæres. ff. quemad. ser. ami. text. in l. si. §. in autē
sub conditione. C. commu. de lega. & ibi com-
muniter doctores.

89 Tricesimoquinto principaliter quero, an rex
vel princeps possit concedere licentiā & fa-
cultatem vt vendatur vel alienetur res maiora-
tus vel subiecta restitutioni, & emptor sit secu-
rus in iustitia & conscientia: & videtur quod sic.
Primò quia cum facultas & licentiā regia fuit
immediata causa maioratus, prohibitionis, &
vinculi, vt non possit alienari, sequitur quod re-
uocata & sublata tali licentiā remanent bona
libera, & licitè possunt alienari: argumēto text.
in l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. text. in l.
ab emptione. ff. de pactis. text. in l. 1. & 2. C. quā-
do licc. ab em. dif.

Secundò quia quando aliquis actus non po-
test fieri sine alicuius licentiā, ab illo videtur
Ant. Go. in. l. Tau. S 5 actus

actus recipere firmitatem: argumento textus in l. in edibus. §. quod filius familias. ff. de donatio. ubi habetur qd si filius donet voluntate & licentia patris, illa donatio videtur puenisse ab ipso patre: & ad hoc illud text. notat & commendat ibi Bart. Paul. & communiter doctores: & tradit plenè Barto. in l. more maiorum. ff. de iurisd. omnium iud. a. & 2. colum. & ibi communiter moderni.

Tertio quia omnia nostra facimus quibus auctoritatem impartimur: textus est in l. i. verfi. omnia. C. de veter. iur. enucle. cuius verba sunt, oia enim merito nostra facimus: quia ex nobis omnia eis impartiet auctoritas: textus in proemio. C. §. supra dictis. text. in l. 2. §. postea. ff. de ori. iur. text. in l. legiti. ff. de pactis. text. in c. si apostolica. de praeben. in 6. text. in §. responsa prudentum. In sti. de iur. natu. gen. & ci. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod rex vel princeps ex plenitudine potestatis non possit concedere talem licentiam & facultatem, nec virtute eius possit possessor rem maioratus vel subiectam restitutioni vendere vel alienare, nec emptor erit securus in iustitia & conscientia.

Primo quia in ipso instanti quo quis constituit maioratum cum licentia & facultate regia, bona sunt effecta inalienabilia & vinculata, & per consequens fuit ius quæsitum omnib⁹ personis nominatis & vocatis ad maioratum: unde illud ius ab eis non potest auferri sine eorū voluntate: argumento text. in l. id quod nostrū. ff. de regu. iur. text. in l. si ff. de pact. cum similibus. Secundo quia rex vel princeps licet condendo legem communem & generalem possit auferre ius quæsitum subditis suis, vt in l. bene à Zénone. C. de qua. præf. textus in l. venditor. §. si constat. ff. commun. præf. textus in l. Lucius. ff. de euiction. textus in l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vendi. textus in l. Antiochensium. ff. de priuileg. credito. textus in l. si locus. ff. quem admod. serui. amittā. textus in l. fina. C. de iure domi. in pe. textus in l. si quis sepulchrum. ff. de religion. & sumpt. fune. textus in l. 1. & per totum. C. quibus ex causis serui pro premio libertatem accipiunt. tamen per rescriptum vel priuilegium particulare non posset auferre ius quæsitum subditis nisi ex causa, & tunc debet eis satisfieri de precio & estimatione: text. est in l. damnosa. C. de preci. Impe. offe. textus in l. rescripta. eod. tit. & ibi communiter docto. tenet Bar. in proem. ff. veter. 3. colum. idem Bar. Paul. & communiter doctores. in l. si. C. si contra ius veluti pu. idem Bart. & communi. moderni in

l. Gallus. §. & quid si tantū. ff. de lib. & posthu. Canonistæ in c. quæ in ecclesiis. extra. de cõf. sti. & idem disponit lex no. par. l. 2. titu. 1. 2. par. Tertio facit, quia actus vel contractus semel cõfirmatus iuramento non potest reuocari nec annullari, licet postea sequatur absolutio & relaxatio superioris, sed tantum valet quo ad effectum agendi sine poena periurij, vt dixi & probaui suo proprio loco. facit notabile fundamentum, quia aut rex vel princeps concessit prædictam licentiam & facultatem precio aut gratis: si precio, iam transiit in vim contractus, & non potest reuocari: argumento text. in l. sicut ab initio. C. de acti. & obli. & in specie probat text. in l. fundi. C. de fundis patrimonialibus. lib. 11. Cõfirmatur, quia rex vel princeps ex proprio contractu cum subdito celebrato obligatur ciuilitate & naturaliter: vel secundum veriore & magis commu. opi. saltem obligatur naturaliter, & illa obligatio naturalis est efficax ad agendum: ita probat text. nota. in c. 1. extra. de proba. quæ ibi ad hoc notat & commendat Ioan. And. Abb. & communi. docto. tenet etiam Bal. & commu. opi. in l. princeps. ff. de legibus. C. 1. nus, & alij docto. in l. digna vox. C. de legibus. ergo postquam se obligauit non potest tollere illud ius iam quæsitum parti: si verò rex vel princeps concessit prædictam licentiam & facultatem gratis, & si per viam priuilegij, tunc videtur quod possit ad libitum voluntatis ipse princeps vel successor eius reuocare, etiã si ex tali priuilegio sit ius alteri quæsitum: ita probat text. in l. qui fundos. C. de omni agro deserto. lib. 11. vbi dicitur, qd si quis habet fundū fertilem & fructibus abundantem à rege vel principe gratis vel propter aliquam minimam pensionem, cogitur alium fundum sterilem & minus vtilem suscipere: vel fertile renūciare: & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Plat. & communi. docto. ex quo text. notat & colligit ibi Platea, quod licet priuatus non possit reuocare donationem alteri factam, nec in ea apponere onus vel aliquod grauamen, vt in l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub mo. cum simi. tamen rex vel princeps qui aliquā donationē vel libertatem subdito concessit, bene poterit postea onus, grauamen, vel conditionē apponere: idem probat text. in l. qui vtilia. eo. titu. text. in l. fundos. de fundis patrimonialibus. eo. lib. & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiā & conclusionē tenet singu. Bal. in l. qui se patris. C. vnde liberi. antepe. col. idem Bald. in l. nuptæ. ff. de senatoribus. Paul. de Castr. in l. rescripta. C. de precibus Impe. offe. 2. col. nu. 3. idem

idem Pau. in l. fina. C. si contra ius vel vti. pu. col. in si. Pala. Ruui. in repe. rub. de dona. inter vi. & vxor. §. 15. fol. 29. 2. col. Sed ad hoc isto casu ego teneo cõtrarium, imò quod modo rex vel princeps concedat prædictā licentiam & facultatem precio, modo gratis, non possit eam reuocare, per iura & fundamenta superiora. Nec obstat text. in quo se fundant prædicti doct. in d. l. si fundos. C. de omni agro deserto. lib. 11. quia illa non est mera & absoluta reuocatio, sed potius quædam cõpensatio vnus fundi vtilis & fertilis ad alium inuilem & minus fructuosum, quæ cõsetur esse iusta causa, vt rex vel princeps illud faciat cum etiã priuato aliquādo hoc permittat, vt in l. licet cū materia. C. locati. & in c. propter sterilitatem. extra. de locato. Cõfirmatur etiã ista mea opi. & sentē. quia vt alias dixi, quādo in aliquo dubio casu non reperitur lex scripta, sufficit allegare rationē naturalem & æquitatē, vt in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tuto. cū simi. Sed in nostro casu intētio fundatoris est mediātelicētia & facultate regia condere & statuere maioratū perpetuū, vt memoria eius conseruet: nā alias ipse diuideret bona inter cõiunctos vel amicos: ergo rex vel princeps nō possit cõtra eius voluntatē & intētionē talē licentiā & facultatē reuocare, vt bona efficiantur alienabilia, imò hoc esset iniustū & contra omnem rationē naturalem: & ista mea opin. a fortiori procedit & est vera in melioratione vinculata, vel in hereditate, legato, vel fideicomisso subiecto restitutioni & prohibito alienari per ius cõmune vel leges Tauri: quia tali casu nullo modo posset rex vel princeps dare vel concedere licentiā vel facultatē alienā di, cum successoribus quibus est fienda restitutio, sit ius quæsitum.

90 Tricesimo sexto principaliter quæro, an bona maioratus vel prohibita alienari possint præscribi tempore ordinario, etiam data bona fide & titulo in præscribente: & magistraliter & resolutiue teneo qd nō: text. est in l. vbi lex. ff. de vsuca. cui⁹ verba sunt, vbi lex inhihet vsucapionē, bona fides possidenti nihil prodest: & ibi notat Bar. ponēdo regulā & doctrinā generalē, qd bona prohibita alienari, modo per legē, modo per testatorē, modo per contractum inter viuos, non possunt præscribi: & idē tenet & notat ibi Alb. Ang. Imo. Raph. Cuma. & Paul. de Cast. qui reputat hoc esse notabile & quotidiana nū: text. in l. alienationis verbū. ff. de ver. sig. tex. in l. bonæ fidei. verfi. nec interest. ff. de acquirē. do. text. in l. 1. & per totum. C. si quis ignorans re minoris esse sine decreto cõparauerit. text.

cum materia in l. vna. C. si aduersus vsuca. text. in l. si. C. in quibus cau. resti. in integr. nō est nece. text. in l. 3. C. quibus nō obijcit longi tēpo. præf. text. in l. si. §. sin autem sub conditione. C. cõmu. de lega. tex. nota. & melior ceteris in l. 2. C. de vsuca. pro empt. & in expresso istā sentē. & conclu. tenet Barto. in l. filius fa. §. diui. ff. de lega. 1. pe. colum. & q. & ibi Ioan. de Imo. pen. colum. Alexand. antepen. col. nu. 28. Iaso. pen. col. nu. 75. Abbas Panor. qui notabiliter loquitur in c. cum non liceat. extra. de præf. 3. colū. cum sequenti. & ibi communiter Canonistæ. Quod tñ primò notabiliter limita & intellige, præterquam si præscriptio fiat videntibus & cõfentiētibz his in quorū fauorē fuit facta prohibitio: quia sicut possunt cõsentire alienationi, vt in l. nihil. §. omnibus. ff. de lega. 1. & in l. cum pater. §. libertis. de lega. 2. & in l. quoties. la. 1. C. de fideicom. ita possunt cõsentire præscriptioni: & in expresso ita tenet Bar. in l. filius fa. §. diui. ff. de lega. 1. penul. col. & q. & ibi communiter moderni. Ioan. de Imo. notabiliter in d. l. v. b. lex. in fine. ff. de vsuca.

Secundò limita & intellige, qd bona maioratus vel prohibita alienari, non possunt præscribi tempore ordinario. 10. vel 20. annorum: quia illa requirit titulum, & hoc casu titulus censetur nullus & à iure reprobatus, benetamē possunt præscribi tempore longissimo. 30. vel 40. annorum: quia talis præscriptio non requirit titulū & in expresso ita tenet & determinat Paul. de Cast. in l. si. §. sed quia. C. cõmu. de lega. 3. col. verfi. adde aliam vtilitatem. & cū eo transeunt ibi docto. Quod tamē subintellige vt talis præscriptio currat contra ipsum alienantem: item etiam cõtra eius successorem postquam cessit dies vel conditio restitutionis, antea verò non, cum non possit agere, & impedito agere non currat præscriptio: vt in l. 1. C. de anna. excep. cum simi. Quod iterum subintellige quando ipse successor erat solus cui prædicta bona deberēt restitui: secus verò si essent plures alij successores successiuē vocati: quia tunc nō censentur bona præscripta quo ad omnes, sed quo ad illum tantum cui iam cessit dies vel conditio restitutionis: & iste est sensus Pau. vbi supra, & in expresso ita tenent & declarant moderni in dicta. l. filius fa. §. diui. de lega. 1. super pe. q. Bar. Fran. Bal. in tract. præf. in §. par. 5. par. prin. §. q. Rode. Sua. in allegationibus suis, alleg. 3. fo. 130. Sed certè ego teneo contrarium, imò qd prædicta bona non possunt præscribi tempore ordinario nec longissimo, per iura & fundamenta superius adducta, quæ simpliciter & indistinctè dicunt,

dicunt q̄ prædicta bona non possunt alienari nec præscribi: & pro hoc considero tex. iuncta glossa in cap. 1. §. quid ergo. de inuestitura. de re aliena facta. in V. sibus feudorum. & ibi expressè notat Bal. & communiter doctores, & adducit ibi Bal. ralem rationem, quia cuius non nocet pactio eius, non nocet contra se lapsa præscriptio. probat etiam tex. in cap. 1. §. præterea. de capitulis Corradi: cuius verba sunt, præterea ut liceat dominis omnes alienationes fundi factas nulla obstante præscriptione reuocare: & ibi notat Andreas de Isernia, & alij docto. tex. in c. 1. vers. nos autē. de prohibita feudi alienatione per Federicum. ibi, nullius temporis præscriptione impediēte.

Tertio & singulariter limita & intellige, q̄ bona maioratus vel prohibita alienari, non possunt præscribi quando titulus fuit habitus ab ipso prohibito alienare: secus tamen est quando fuisset habitus ab aliquo tertio nō prohibito: quia tunc possessor qui habet causam ab eo licite posset præscribere: ita singulariter determinat Bal. in l. 2. in fine. C. de vsuca. pro empto. quia prohibitio est personalis, & constituens maioratum, tantum potuit obligare successore eius vniuersale vel particularem qui ab eo habuit causam: non verò alium tertium: & cū Baldo transeunt ibi docto. idem etiam tenet Bal. qui non allegatur. in rubri. extra, de præscrip. si. col. tenet etiā & reputat subtile & quotidianum Pau. de Cast. in l. 1. §. sed quia. C. commu. de lega. si. col. & ibi Iaso. si. col. nu. 4. idem Iaso. in Authen. res quæ eodem titulo. 1. colū. idem etiā videtur aperte tenere Pe. Cinus, Bald. Sali. Paul. & communiter doct. in l. 1. §. C. in qui. cau. resti. in integ. nō est neces. idem etiam tenet & valde commēdat Fran. Bal. in tracta. præscrip. 5. par. prin. 5. q. Fran. de Ripa. in l. filius famili. §. diui. ff. de lega. 1. 25. col. nu. 15. & ibi Ioā. Crotus. 32. col. nu. 144. Ferdinan. de Loazes. 75. col. nu. 101. Sed salua pacetantorum doctorum ego teneo contrariā sententiam, imō q̄ prædicta bona maioratus vel prohibita alienari non possunt præscribi, modo à tertio. Primò, quia prohibitio alienationis afficit rem, ut perpetuo nō possit alienari, non verò dicitur prohibitio personalis: ita probat tex. in l. 2. C. de vsuca. pro empto. vbi dicit tex. q̄ res prohibita alienari est in præscriptibilis, & sic vitium vel impedimentū est in re, non in persona: & ad hoc illum tex. dicit singulariter & vnicum Bal. in cap. quoniam frequenter. §. in alijs. 2. col. ut lite non contest. ergo nō debet fieri aliqua differentia, modo alie-

netur ab vno, modo ab alio. Secundò pro hac mea sententia & conclusione considero nouiter & subtiliter tex. singularē & vnicum in suo casu, in l. fundum. ff. de fundo dotali. vbi dicit tex. q̄ si aliquis vēdidit vel alienauit alteri fundum alicuius mulieris, & postea ista mulier cōtraxit matrimonium cum Titio, & constante matrimonio illa res fuit præscripta, culpa & negligentia mariti, ipse tenetur soluere æstimationem vxori: nec obstat si dicatur q̄ res dotalis non potest præscribi, quia illud est verum quando præscriptio incipit cōstante matrimonio, & sic postquam iā res esset dotalis, secus tamē est, si præscriptio inciperet antequam esset dotalis: quia tunc bene potest præscribi: ista est principalis decisio illius tex. & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. Odofre. Bar. Bal. Sali. & commu. doct. idem Bar. Pau. & commu. doct. in l. 1. §. C. in quibus cau. in integ. resti. nō est necesse. & illum tex. ad hoc reputat singu. Bal. in l. 1. in fine. C. de longi. tempo. præ. illum etiam reputat singula. & vnicum Bal. in rubri. extra, de cau. posse. & propriē. 3. col. nu. 10. & sic ille tex. tantum se fundat in eo, quòd fundus fuit alienatus antequam daretur in dotem, secus tamē est si postquam esset dotalis, quia tunc nō posset præscribi modo alienetur à marito, modo à quolibet tertio.

Tertio pro hac sententia & cōclusionē cōsidero legē. 45. infra his. ll. Tauri, vbi disponitur quòd in successione maioratus transit vtraque possessio, tam ciuili quam naturalis, etiā si bona sint ab alio occupata: ergo ille tertio nullo modo potuit præscribere cum non habeat ciuile possessionem, quæ est causa præscriptionis: sed istud fundamentum omnino non vrget, quia procederet quando in vita possessoris non essent bona præscripta, secus verò si completa esset præscriptio: quia tunc non transfret aliqua possessio in successorem.

Quartò facit, quia ratio prohibitua alienationis militat etiam hoc casu, ne bona alienentur & diminuantur, & conseruentur memoria constituentis.

Quintò facit, quia titulus vel causa quæ est habilis ad transferendum dominium, si traditio fiat à domino in eisdem casibus, titulus vel causa est causa ad transferendam vsucapiendi conditionem: & econuerso, illa quæ non est habilis ad transferendum dominium si traditio fiat à domino in eisdem, non est sufficiens ad præscribendum si traditio fiat à non domino: text. est in l. clauibus. de contra. emp. sed in nostro casu titulus habitus à successore & possessore maio-

ratus

ratus, non est habilis, ergo nec habitus à tertio. Confirmatur, quia si conclusio Bal. & communis & eius ratio procederet. sequeretur q̄ etiam si titulus esset habitus ab ipso grauato, caufaret præscriptionem saltem 30. an. quia licet titulus non valeat, sola bona fides & possessio p. 30. an. sufficeret, ut in l. si quis emptionis. §. 1. de præ: 30. vel. 40. an. sed cōsequēs est falsum. ergo. &c. Sextò limita & intellige, præterquam si ille tertius possessor habuit & præscripsit prædicta bona maioratus, vel subiecta restitutioni per tempus immemorale: quia tunc nō possunt ab eo auocari: Primò, quia nō posset cognosci an ille tertius habuit prædicta bona ante prohibitionē vel postea: vnde merito poterit ea retinere. Secundò, quia possessio per tempus immemorale habet vim legitimi tituli & concessionis: textus est in l. ex hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua co. & æsti. cuius verba sunt, ductus aquæ cuius origo memoriam excefferit iure constituti loco habet: tex. in l. 1. §. si. in si. ff. de aqua pluar. tex. in l. pe. in si. ff. de proba. tex. in cap. hæc quippe. 3. q. 6. tex. in cap. conquestus. 3. q. 9. tex. in cap. mox antiquus. 65. dif. tex. in cap. super quibusdam. de ver. signi. tex. in c. 1. de præscriptio. lib. 6.

91. Trigésimo septimò principaliter quero, an bona maioratus vel prohibita alienari possint per delictum confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda: & magistraliter & resolutiue dico & teneo q̄ non: imò debent restitui proximiori successori qui secundum formam & tenorem maioratus vel vinculi reperitur vocatus. Primò, quia confiscatio per delictum dicitur vera & perfecta alienatio: & valet argumentum, iste non potest alienare per contractum, ergo nec per delictum: ita probat text. singularis in l. Imperator. ff. de fideicom. liberta. & ibi expressè notat Bar. & doctores antiqui. Socinus in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Rebel. 2. col. in fine. Secundò pro hac sententia & cōclusionē facit tex. capitalis & expressus in l. 3. ff. de interdic. & relega. vbi dicit tex. quòd ille qui commisit aliquod delictum per quod bona veniunt confiscanda, tantum amittit bona propria sua, non verò ea quæ habuit à genere vel à maioribus suis, cuius verba sunt, eum qui ciuitatē amisit nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quòd ab ipso peruenturum esset ad eos si interstaret in ciuitate moreretur: hoc est hæreditatē eius & libertos, & si quid aliud in hoc genere reperiri potest: quæ verò non à patre, sed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur, ea manere eis in columbia: & ibi ad hoc notat &

commendat Bar. Albe. & communiter docto. Tertio facit tex. expressus in l. cum pater. §. hæreditatem. el. 1. ff. de lega. 2. vbi habetur quòd si ille qui erat grauatus bona post mortem restituere commisit delictum per quod deponatus fuit, non confiscantur illa bona subiecta restitutioni, sed pertinent fideicommissario, cui alias deberet fieri restitutio, licet realiter non est faciēda restitutio, donec grauatus delinquens naturaliter moriatur: sed medio tēpore debent esse penes fiscum: & ad hoc notat & commendat ibi Bar. Albe. Bal. Pau. Imo. Cuma. & communiter alij docto. Quartò facit tex. in l. 4. ff. de iure patro. vbi habetur quòd iura patronat⁹ quæ ad hæredes extraneos non possunt transire, ve ius successione, vel iura obsequialia non confiscantur, sed reseruantur liberis & descendenti bus ipsius patroni condemnati: & ibi notat Bar. & Albe. tex. in l. diui fratres. eodem titu. tex. in l. etiam. C. de obsequijs patrono præstandis. tex. in l. si in libertinum. ff. de bonis liberis vbi habetur q̄ bona quæ spectant ad patronū in bonis liberti, non confiscantur per delictū liberti, sed eodem modo pertinent sibi, ac si libertus sua morte decessisset. Quintò facit tex. in l. emancipatum. §. si. ff. de senatoribus. vbi habetur quòd si auus & pater fuerunt senatores, & pater commisit delictum per quod efficitur infamis, non amittit filius priuilegium senatoris quòd cōpetit sibi ex persona aui, licet amittat priuilegium quòd cōpetit sibi ex persona patris. Sextò facit tex. singularis & vnic⁹ in suo casu in l. si dotem. C. de iure dotium. vbi habetur q̄ si pater vel extraneus stipulatus est dotem sibi reddi, & mulier commisit delictum propter quod bona eius veniunt confiscanda, non confiscatur illa dos patri vel extraneo debita ex suo contractu: & illum tex. reputat vnicum & non alibi in suo casu Bal. ibi. 2. lectura. & alij docto. ibi. & in expresso istā sententiam & cōclusionē tenet Dinus, arguendo de feudo ad maioratū, in regula. non debet. si. col. in fine, de regu. iu. in. 6. vbi dicit, q̄ si pater possessor feudi commisit delictum propter quod bona debent confiscari, confiscabitur illud feudū nouum quòd incepit ab ipso patre & immediatē ex eius persona deberet filijs vel successoribus competere: si verò prouenit ab auo vel ab alijs maioribus, & in concessione feudi sunt vocati filij vel descendentes vel certæ personæ designatæ, & possessor eius committat delictum per quod bona veniunt cōfiscanda, non debet tale feudum in præiudicium eorum confiscari idem etiam in effectu tenet Bart. in dicta. l. 3. de inter.

inter. & relega. i. q. Cinus in l. 2. C. de libertis & eorum libe. fi. q. & ibi no. Bal. 2. col. num. 1. Sali. 2. col. num. 8. Ange. Pau. & communiter doctores, glo. or. & ibi Albe. Bal. & communiter doctores in l. emancipatum. §. fi. ff. de senato. glo. & ibi notat Pau. de Castro, & communiter doctores in l. adoptiuum. §. fin. ff. de in ius vocan. Ioan. de Imo. in l. stipulatio ista. §. si quis ita fi. col. & q. ff. de verbo obliga. & ibi communiter moder. Bal. in l. qui se patris. 6. col. versiculo, & collige. C. vnde liberi. Bart. in l. si finita. §. si de vectigalibus. 1. col. & q. ff. de dāno infect. & ibi Ioan. de Imo. 2. col. nu. 5. Alexan. 8. col. nu. 21. & communiter moder. Platea in l. priuile. 1. col. nu. 2. C. de decurio. lib. 10. Abbas & communiter Canonistæ in cap. fi. extrā, de feudis. Aduertendum tamen est, quod si constituens maioratū, vel pater faciens meliorationē, committat delictum per quod bona veniant confiscanda, posse probabiliter dubitari an confiscet ille maioratus vel melioratio? & resolutiue teneo, quod si tradita sit possessio, vel aliās actus sit irreuocabilis secundum formam & dispositionem. l. 44. Tauri, infra his. ll. Tauri, non poterit confiscari: quia ius est iam quæsitum tertio: si verò non sit tradita possessio, sed erat reuocabilis, tūc videtur quod possit confiscari: quia fiscus vniuersaliter succedit in omnibus bonis & in omni iure condemnato competenti, vt in l. 2. C. ad legem. Iu. de vi. & in l. si constante. §. fi. ff. solu. ma. cum simi. vnde sicut ipse principalis constituens vel disponens poterat reuocare per dictas leges Tauri, ita fiscus tanquam eius successor. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod non possit talis maioratus vel melioratio confiscari: quia bona alteri obligata vel promissa quātumcunque reuocabiliter, quia donans vel promissor possit ea reuocare, non veniunt in confiscationem, nec illa potentia reuocandi transit ad fiscum: text. est singul. in iure. in l. res vxoris. C. de dona. inter vi & vxo. vbi habetur quod donatio quam maritus fecit vxori constante matrimonio, vel econtrā, non potest reuocari per fiscum, licet talis maritus sit cōdemnatus per delictum, & bona eius confiscata: & ad illum text. notat & cōmendat ibi Odo. Petrus, Cinus, Iaco. Bu. Albe. Bal. Ange. & Sali. & illum text. ad hoc summè notat & commendat Ange. in l. si filius. C. de bonis proserj. in fine. Pulchrum tamen & quotidianum dubium est, si talis possessor maioratus, vel meliorationis vinculata, vel aliorū bonorum subiectorum restitutioni, committat grauissimum & enorme crimen læsæ ma-

iestatis diuinæ, vel crimen læsæ maiestatis humane, vel crimen nefandum contra naturam, Sodomiz, an prædicta bona maioratus vel vinculata & subiecta restitutioni confiscentur? in quo articulo magistraliter & resolutiue dico, quod si in licentia & facultate Regia dictum fuit, quod possint confiscari propter talia delicta, sine dubio confiscantur: si verò dictum sit quod etiam propter talia delicta non possint confiscari, non confiscabuntur: quia in rebus & bonis suis potuit constituens vel disponens apponere legem vel pactum quod voluit: argumento textus in l. Caius Scius. ff. de manū. tex. in l. seruus hac lege. eod. tit. tex. in l. causam. §. puellam. eod. tit. tex. in l. i. & per totum. C. si mancipium ita fuerit alienatum, vt manumittatur, vel contrā. tex. in l. prima & secunda. C. de iure emphy. tex. in l. fi. C. de rebus alie. nō alie. tex. in l. filius fa. §. diui. cum materia. ff. de lega. 1. & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Ange. de Peru. in l. secunda. C. de libertis & eorum libe. 2. col. si verò in licentia, facultate, vel in ipsa dispositione non fuit dictum quod possint vel non possint confiscari propter ista delicta, tunc videtur quod si possessor commisit aliquod ex prædictis delictis, confiscentur prædicta bona maioratus vel subiecta restitutioni. Primò, quia talis delinquens efficitur ingratus ipsi regi vel principi, qui sibi concessit prædictam licentiam & facultatem constituendi maioratum, & eo ipso videtur reuocata, & remanent bona libera: vnde meritò possunt confiscari, argumento tex. in l. fi. C. de reuocan. do. tex. in cap. fi. extrā, de dona. & vtrobiq; docto. tex. in cap. 1. de natura feudi. in V sibus feudo. vbi expressè dicitur qd si rex vel princeps concessit alicui nobili vel magnati feudum, non potest eos prædicto beneficio priuare nisi ex culpa: & ad hoc notat & commendat Bal. & communiter docto. Sed in nostro casu commisit grauissimam culpam, talis licentia & facultas videatur reuocata, & per consequens bona remaneant libera vt possint confiscari. Confirmatur etiam per text. expressum in cap. 1. §. deniq; que fuit prima causa beneficij amittendi in V sibus feudo. vbi dicitur, qd si vasallus cōmisit delictum per quod dominus principaliter offendatur, tunc feudū ad dominum reuertitur, vt habeat suæ iniuriæ vltionem: si verò cōmisit delictum contra alium, tūc peruenit ad alios successores qui ex forma & constitutione feudi reperiuntur vocati: & ad hoc notat & cōmendat ibi Iaco. de Bellouiso, Bal. & communiter Feudistæ: Secun-

Secundò pro hac sententia & cōclusionone facit, quia aliās si propter talia delicta bona maiora tus vel subiecta restitutioni nō possent confiscari, præstaretur possessoribus materia delinquendi: quia propter bona redderentur audaciores & potentiores, ergo licet de iure etiam in his casibus bona debēt confiscari, argumēto tex. in l. si vnus. §. illud. cum. §. sequenti. ff. de pactis. tex. in l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. cum similibus.

Tertiò & principaliter facit, quia in tam nefando & grauissimo delicto læsæ maiestatis diuinæ vel humane, propter culpā parentū puniuntur filij & nepotes eorum etiam innocentes: quia efficiuntur infames & inhabiles ad officia publica, honores, & dignitates, & efficiuntur inhabiles & incapaces ad succedendū, nedum ipsi delinquenti, verum etiam omnibus alijs consanguineis & collateralibus ex testamēto & ab intestato, & similiter priuantur successione extraneorum si ab eis instituantur: tex. est in l. quisquis. §. filij verò. C. ad. l. Iu. ma. tex. in Authen. Gazaros. C. de hæreticis. tex. in cap. statutum. de hære. in. 6. Ex quo inferitur, quod licet filius nunquam puniatur poena æterna propter delictū patris, iuxta illud quod habetur in sacra scriptura, filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij: & illud Leuitici, anima quæ peccauerit ipsa morietur: tamen filius secundum legem diuinam & humanam bene potest puniri temporaliter in bonis: ita expressè probant prædicta iura, & probat tex. in cap. vergentis. in fine. extrā, de hære. ibi, cum in multis casibus etiam secundum diuinum iudicium filij pro partibus temporaliter puniantur: imò propter tale delictum læsæ maiestatis humane, domus habitationis delinquentis demolitur, vt perpetuò non erigatur in perpetuam memoriam & infamiam eius: ita probat tex. in cap. foelicis. de poenis lib. 6. ibi fiant habitationes eius deserta. & c. & idem disponit hodie lex. 6. titulo. 27. 2. part. ego meritò propter ista nefanda & grauissima delicta prædicta bona maioratus & subiecta restitutioni debent confiscari, & successores priuati successione: quia in hoc puniuntur temporaliter propter delictum possessoris. Sed his non obstantibus ego teneo contrariā sententiam & conclusionem, imò qd etiam in istis casibus in quibus prædicta bona maioratus vel subiecta restitutioni non possint confiscari, per iura & fundamenta superioris adducta, quibus probaui qd ista bona nullo modo possunt confiscari propter delictum, nec distinguunt in genere delicti commisi, & si

militer in istis viget & habet locū ratio prohibitionis, & voluntas constituentis & disponentis. Nec obstant fundamenta contraria, quia primò non obstat primum fundamentum, in quo dicebamus qd talis delinquens efficitur ingratus ipsi regi vel principi, & meritò potest licentia reuocari: quia respondeo qd ista ratio vergeat in delicto læsæ maiestatis humane, non verò in alijs. Item & secundò respondeo, qd procederet quando ipse rex offensus esset qui concessit prædictam licentiam, non verò quādo alius. Item & tertio respondeo, qd dato qd esset ipsemet rex posset reuocare prædictam licentiam, & bona confiscare quo ad præiudicium solum ipsius delinquentis ingrati, & in eius vita, vt statim dicemus: non verò quo ad alios sequentes successores quibus est quæsitum ius ex ipsa constitutione maioratus iuncta licentia & facultate regia. Secundò nō obstat secundum fundamentum, in quo dicebamus qd præstaretur possessoribus materia delinquendi, quia respondeo qd istud procederet quando delictum efficeretur impunibile, respectu poenæ corporalis ipsius delinquentis, vel respectu bonorum eius: sed in nostro casu delictum est impunibile respectu aliorum bonorum ipsius constituentis & disponentis, & successorum eius.

Tertiò non obstat tertium fundamentum, in quo dicebamus qd in his nefandis & grauissimis delictis puniuntur filij & nepotes delinquentium inhabiles & incapaces ad succedendum: quia respondeo qd illud procedit in successione legali quæ defertur ex legis dispositione post delictū commissum: quia priuatur successores propter culpam parentum: secus verò in successione & dispositione hominis eis debita & acquisita saltem spe, ex constitutione & dispositione ipsius fundatoris: quia illa non debet eis auferri. Vnum tamē est, qd modò loquamur in istis delictis grauissimis, modo in alijs, & possessor maioratus cōmittat delictum per quod bona veniunt confiscanda, possunt etiā confiscari bona maioratus & subiecta restitutioni pro tempore vitæ ipsius possessoris delinquentis, vt fiscus habeat interim commoditatē & fructus prædictorum bonorum, & post mortem eius naturalem bona reuertantur ad eum qui secundum formam & dispositionem maioratus vel vinculi debet succedere: & hoc potest contingere quādo possessor delinquens condemnatur in absentia, vel fortè in præsentia & non imponitur poena mortis, sed mitior, & bonorum confiscatio: & in expresso ita probat tex. singul. in l. Statius Florus. §. Cornelio felici. ff.

ci. ff. de iure fisci. vbi mater rogata erat post mortem hæreditatem restituere filio suo, & interim commisit delictum per quod bona eius veniebant in confiscationem, & dicit textus, quod similiter confiscabuntur bona subiecta restitutioni durante vita ipsius matris condemnata: & ad illum textum notat & commendat ibi Bartolus, Albe. & communiter Doctores: text. in l. cum pater. §. hæreditatem. el. i. ff. de lega. 2. vbi si quis est grauatus restituere hæreditatem cum moreretur filiis suis, vel his quibus voluisset, & per delictum sit deportatus, non amittit ius eligendi ante mortem naturalem, neque antecedit dies fideicommissi, sed interim fiscus habebit bona, commoditate, & fructus eorum: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. Bald. Paul. Imol. & communiter Doctores. text. in lege. peto. §. prædium. eodem titulo. vbi habetur quod si bona hæredis grauati post mortem restituere capiuntur pro aliquo debito, & contra eum sit executio, possunt etiam capi bona subiecta restitutioni durante vita hæredis grauati & in eis fieri executio: & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Albe. & doctores antiqui: & reputat singulari. Pau. & Ioan. de Imo. text. in l. ex facto. §. ex facto. in fi. ff. ad Trebel. ibi, maximè cum etiã bona sua quodam modo cum sua causa fisco sint vendicanda: & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Albe. Ange. Pau. Ioan. de Imo. & communiter doctores: text. in l. cum fisco. ff. ad Sylla. text. in l. Caius Seius. ff. de manumissionibus. & ibi notat Albe. text. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. vbi habetur quod fructuario condemnato, confiscatur commoditas vsus fructus: & ibi expressè notat Bar. & alij Doctores. text. in l. ex ea parte. §. in insulam. ff. de ver. oblig. textus valde notabi. & expressus in ca. 1. §. si. de capitulis. Corradi. in V. sibus feu. vbi habetur quod si possessor feudi commisit delictum per quod bona confiscantur, non debet confiscari feudum, sed bene potest confiscari comoditas & perceptio fructuum per tempus vitæ ipsius possessoris delinquentis: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. Andre. de Ilernia & communiter Feudistæ.

Confirmatur etiam, quia possessor maioratus durante eius vita bene potest per contractum alienare vel obligare fructus bonorum maioratus, vel subiectorum restitutioni, vt latè & notabiliter suprâ dictum est, ergo similiter poterit eos per delictum alienare: & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non sic fundatam, tenet Paul. de Cast. in lege. filius

familias. §. diui. ff. de lega. 1. tertia colum. & ibi alij Doctores. præcipuè Ambro. de Opizo. 21. colum. nume. 30. Ange. de Peru. & ibi alij Doctores in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testa. prima colum. in fine. Specu. in tit. de feudis. §. quoniam versic. 40. quæritur. Platea in l. 1. 2. colum. in fine. C. pœnis fiscalibus creditores præferri. Pala. Ru. in sua repetitione. fo. 75. §. 38. 2. col. nu. 4. versic. ex quibus. & ista opinio debet teneri in iudicando & consulendo, licet contra rium teneat latè doctor Segura in repetitione l. coheredi. §. cum filij. ff. de vul. & pu. fo. 33. 2. col. versic. 1. con. motus præcipuè per text. iuncta glo. sing. in dicta l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. vbi habetur quod si bona expressè prohibita alienari, de facto alienentur per possessorem, statim veniunt ad sequentem in gradu: ergo eadem ratione & à fortiori veniant quando alienantur per delictum: sed huic fundamentum iam respondi suprâ: & ante doctores de Segura ita tenet Alex. de Imo. in con. 23. 1. volu. consiliorum. Qd tamen singu. limita & intellige, præterquam si per disponentem sit dictum, quod prædicta bona nullo modo possint alienari, nec per momentum penes alium residere, sed quod facta vel attentata alienatio vel delicto, statim trãseant in sequentem successorem: quia tunc bona nõ transirent in fiscum durante vita condemnati, etiam quo ad commoditatem vel perceptionem fructuum, sed statim debent peruenire ad sequentem proximum successorem: & à fortiori quando expressè per disponentem dictum sit quod prædicta bona non transcant in fiscum, etiam quo ad fructus durante vita condemnati, ita probat text. singu. in l. Imperator. ff. de fideicom. liber. vbi habetur quod si testator legauit alicui certos seruos suos, ea lege & conditione ne alicui alij seruiant, sed continuo sint penes ipsum legatarium, & talis legatarius commisit delictum per quod bona eius debent publicari, non debent publicari prædicti serui etiam durante vita condemnati, sed statim debent manumitti: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. & communiter doctores. Segura in dicto loco, & Alex. in dicto con. Item adde quod etiam fidei iure bona maioratus deberent confiscari per delictum in prædictis casibus grauissimis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, vel contra naturam, tamen illud deberet intelligi propriè in bonis maioratus vinculis cum principis licentia & facultate: nõ verò ex hominis dispositione & legis permissione, vt in melioratiõe tertij & quinti, quæ secundum formam & dispositionem harum legum Tauri potest fieri, vel in bonis eo.

nis eorum qui propter defectum liberorum, ea relinquunt vel donant extraneis: quia hoc casu videntur cessare iura & fundamenta superius adducta. Ex quo videtur inferendum, quod si forte fiat maioratus cum principis licentia & facultate, tam de bonis tertij quam de alijs, & in facultate dictum sit quod prædicta bona perdantur per illa tria delicta grauissima, vt aliquando solet dici & poni in facultate regia, bene confiscabuntur alia bona in dictis casibus, sed nõ tertium bonorum in quo per has. ll. Tauri potuit pater constituens maioratum disponere, & simpliciter & indistincte prohibere alienationem: & istam opinionem vidi teneri ab aliquibus peritissimis viris in isto regno, sed ego teneo contrarium, imò quod indistinctè omnia bona perdantur & confiscentur, tam ea quæ respiciunt tertium bonorum quam alia: quia disponens non est vsus facultate communi legum Tauri, sed facultate particulari regia cum eius qualitatibus: vnde omnia bona fuerunt vnica & receperunt illam nouam qualitatem, vt censentur bona maioratus, & per consequens recipiant naturam, qualitatem, & effectum eius: quia qualitas vel accidens superueniens in re vel aliquo empti, constituit rem diuersam, & facit eam alterius speciei, & amplius non consideratur de per se: adeo quod talis qualitas vel solennitas quæ requiritur ad perfectionem actus, efficitur eiusdem naturæ cum ipsa re: & cõsummato iam effectu, licet illa qualitas cesset, non desinit res vel actus habere naturam sibi informatam ratione qualitatis adiunctæ: ita probat text. in l. Iulianus. §. si quis rem. ff. ad exhibendum. text. in l. Labeo. ff. de verbo. signific. text. in l. penultima. §. fina. ff. de verbo. obliga. text. in l. si vnus. ff. de serui. rusti. præ. text. in l. hæredes. §. an ea. ff. fami. hercis. text. iuncta sententia Bartoli, & communi in l. fina. versic. pe. C. ad Tertu. text. in l. fina. C. commu. de success. text. in l. fin. §. filijs autem. C. de bonis quælibet. text. in l. item illa. §. 1. ff. de consti. pecu. tenet etiam & declarat optime Bald. & communiter doctores. in l. 3. C. de usufructu. Vnum tamen est, quod si constituens maioratum expressè dixit quod tertium bonorum non perdatur vel confiscetur etiam propter illa tria delicta, non confiscabuntur etiam si in facultate regia dictum sit quod bona maioratus confiscentur propter illa delicta: quia ipse disponens potuit vt facultate harum legum si ita expressè cauit & potestatus est: quæ omnia nota, quia sunt singularia quotidiana, & vtilia.

Andamos quel mayorazgo se pueda prouar por la escriptura de la instituciõ del con la escriptura de la licencia del rey que la dio seyedo tales las dichas scripturas que hagã fe: o por testigos que depõgan en la forma quel derecho quiere del tenor de las dichas escripturas: y así mismo por costumbre immemorial prouada con las qualidades que concluyan los passados auer tenido y posseido aqillos bienes por mayorazgo: es a saber q los hijos mayores legitimos y sus descendientes succediã en los dichos bienes por via de mayorazgo caso quel tenedor del de xasse otro hijo, o hijos legitimos sin darles los q succedian en el dicho mayorazgo alguna cosa, o equiualécia por succeder en el: y que los testigos seã de buena fama: y digan q así lo vieron ellos passar por tiẽpo de quarenta años: y así lo oyeron dezir a sus mayores: y ancianos que ellos siẽpre así lo vieran y oyerã: y que nunca vieron ni oyeron dezir lo contrario: y que dello es publica boz y fama: y comun opinion entre los vezinos y moradores de la tierra.

S V M M A R I V M.

- 1 Quomodo probetur maioratus?
- 2 In constitutione maioratus, an requiratur scriptura & forma?
- 3 Quando scriptura perdita est, licet pro forma requiratur, an probetur per testes?
- 4 Consuetudo præscribitur per decem annos.

NOTA dispositionem huius text. qualiter probetur maioratus: ex qua nõ sequentes con. Prima. con. quod maioratus probatur per ipsam originalem scripturam institutionis maioratus cum licentia regia ad constitutionem Anto. Go. in ll. Tau. T tionẽ

tionem eius. Secūda con. quōd non extantibus prædictis scripturis, probatur per testes qui deponant de earum tenore. Tertia cōclusio, quōd his deficientibus & nulla interueniente scriptura nec probatione earum, probatur maioratus per testes qui deponant de consuetudine immemoriali quōd antecessores habuerunt & possederunt illa bona per viam maioratus, & semper maior præferrebat alijs. Quarta conclusio, q̄ hoc casu testes necessario & pro forma debent esse bonæ opinionis & famæ. Quinta cōclusio, quōd prædicti testes debent deponere ad minus se ita vidisse per tempus. 40. annorū. Sexta conclusio, quōd vltra prædicta, testes etiam dicant & deponant se ita audiuisse à suis maioribus & ancianis, & quōd ita se habet, publica boz y fama, nunquam viderunt nec audierunt contrarium.

Ex quibus infertur, quōd sicut regulariter in alijs actibus non requiritur scriptura pro forma & solennitate eorum, sed tantum ad faciliorem probationem, ita eodem modo in constitutione maioratus: & probat tex. in. l. in exercendis, & per totum. C. de fide instrum. tex. in. l. prima. & per totum. ff. eodem titulo. text. in capit. primo. & per totum, extra. eodem titulo. Confirmatur etiam, quia pro essentia & validitate legis non requiritur scriptura, sed tantum ad faciliorem probationem, & posset probari per testes, argumento text. in capit. consuetudo. prima distinct. text. in. §. pro non scripto. Iustit. de iure natu. gen. & ciui. textus in capit. primo. de iure iu. lib. sexto. tex. in ca. primo de renun. eodem lib. & tenet Ioan. And. in regula, nemo potest. deregul. iur. in sexto. Anto. Abb. Imo. Felin. & moderni in rubrica de constituti. Item etiam confirmatur, quia gratia, privilegium, vel licentia regis, principis, vel summi potestatis, non requirit scripturam pro forma & substantia eius, sed tantum pro faciliori probatione, argumento prædictorum iurium: ex quo infertur quōd si Rex, Princeps, vel summus Pontifex concessit alicui gratiam vel privilegium, & antequam sit de ea facta scriptura decedat & moriatur, non expirat nec finitur si per testes vel alio modo possit probari, & debet denominari ab illo prædecessore & non à successore: ita singu. Bald. in. l. humanum. C. de legibus. fina. colum. & quæstione, qui reputat notandum & mente tenendum: & sequuntur ibi commu. docto. & late Felinus quem vide in rubric. de consti. tertia colum. num. 5. Item confirmatur, quia quando aliquis actus ponitur in scriptura, modo requiratur pro forma, modo

non, si illa perdat vel non inueniatur, bene potest eius tenor probari per testes: ita probat text. in capit. Albericus. de testib. & ibi commu. opinio. text. in cap. sicut. de re iudi. text. in cap. cum olim. de priui. vbi expresse disponitur quōd privilegium de perditum probatur per testes: & ibi commu. opinio tenet etiam Barto. in. l. ff. si cert. pet. 5. colum. nu. 26. & ibi commu. niter moderni.

Et adde quōd regulariter de iure communi per dita scriptura, modo esset requisita pro forma, modo non, ita demum probatur per testes, quādo concurrunt sequentia scilicet, vt probetur casus amissionis. Item quōd testes probent de tenore eius. Item quōd probentur substantia ibi esse contenta scilicet, locus dies, signum tabellionis vel notarij: & quōd apparebat sine aliquo vitio falsitatis. Item quōd testes super hoc deponentes sint periti literarum, vt doctores, aduocati, tabelliones vel notarij: quia si essent alij, tantum probarent semiplene: ita probat text. notab. in materia, in cap. cum olim. de priui. & ibi gloss. ord. Abb. & communiter docto. text. in Authen. si quis in aliquo documento. C. de ædendo. & ibi commu. docto. text. in. l. fina. C. de fide instru. tenet Paul. & docto. in. l. sicut iniquum. C. de fide instru. & in alijs locis ibi allegatis per eos: & necessario ita debet intelligi & suppleri ista nostra lex, in quantum dicit, Opor testigos que depongan en la forma que el derecho quiere del tenor de las dichas scripturas.

Item adde ad. l. nostram, quōd licet regulariter omnis consuetudo inducatur & prescribatur per decem annos, sine distinctione aliqua q̄ sit inducta in præsentia vel absentia, q̄ ciuitas vel populus semper est præsens, vt in. l. de quibus. ff. de legi. & ibi Barto. in repet. 3. quæst. princip. num. 14. Albe. Bald. Paul. & communi. docto. & in. l. 1. & per tot. C. quæ sit longa consue. pro cuius probatione testes debent deponere de actibus illo medio tempore gestis, ex quibus resultet consuetudo: & non sufficit dicere hanc esse consuetudinem in tali casu, nisi testis sit literatus vel aduocatus vel procurator expertus: quia peritis est credendum in arte sua: argu. tex. in. l. 1. §. 1. de ven. inspi. & in. l. semel. C. de re militari. lib. 12. tamen in nostra lege & materia eius, quādo non reperitur scriptura maioratus, consuetudo eius debet probari per formam & modū de quibus hic.

TEX.

TEX. XLII.

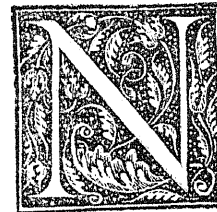

Qdenamos y mandamos que la licencia del Rey para hazer mayorazgo proceda al hazer del mayorazgo de manera que aunque el Rey de licencia para hazer mayorazgo por virtud de la tal licencia no se conforme el mayorazgo q̄ de antes estuuiere fecho, saluo si en la tal licencia expressamēte se dixesse que aprouaua el mayorazgo que estaua hecho.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando aliqua forma requiritur in actu, requiritur quōd præcedat.
- 2 Aliquando forma qua requiritur in actu potest concedi post actum gestum, & valebit actus.
- 3 Si maioratus sit constitutus, & an eodem die est impetrata licentia in dubio, an videatur præcessisse?
- 4 Si eodem die est facta filio melioratio, & in eodē die filius emancipetur, an videatur præcessisse emancipatio?

Lex. xlij.

NOTA ex ista lege quōd licentia & autoritas regia debet præcedere in constitutione maioratus, & non sufficit quōd subsequatur, nisi expresse per principē dicatur, quod confirmetur maioratus antea factus & ordinatus.

Ex qua etiam nota quōd quando aliqua forma vel solennitas requiritur in actu, oportet q̄ illa præcedat & non subsequatur: quæ quidem lex & eius dispositio confirmatur ex sequentibus: Primo, quia licentia & consensus patris vt filius adeat hæreditatem debet præcedere: text. est in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. hære. & ibi glo. ord. Bar. & communiter docto. Secundo confirmatur, quia licentia & consensus patris ad hoc vt filius possit esse in iudicio, debet præcedere & non sequi: text. est in. l. si. §. necessitate. C. de bo. quæ libe. & ibi glo. or. Bal. & communiter doctores. Tertio confirmatur, quia autoritas tutoris vel curatoris in actu gesto à pupillo vel adulto, debet præcedere & in ipso actu interponi: nō vero sufficit ex post facto: text. est in. l. obligari. §. tutor. ff. de autho.

tuto. tex. in. §. tutor autem. In. l. de autho. tuto. Quarto confirmatur, quia decretum iudicis in alienatione rerum immobilium minorū debet præcedere & non subsequi: text. est in. l. 1. & per tot. ff. de rebus eorum. tex. in. l. 1. & per tot. C. de pri. mino. Quinto confirmatur, quia mandatū regulariter semper debet præcedere actum: text. est in. l. si vero non remunerandi. §. post. ff. mandati. & ibi glo. or. & commu. docto. Sexto confirmatur, quia licet miles condēnatus crimine militari possit testari, & de bonis suis disponere quā sibi permittitur & conceditur à iudice, tamē debet intelligi quādo permittitur & reseruat in ipsa sententia, & nō postea: text. est in. l. & militibus. C. de mili. testa. & ibi glo. or. & com. opi. tex. in. l. cum hic status. §. si miles. ff. de dona. in. l. vxo. & ibi etiā glo. or. & com. opi. & ex his videtur inferendum q̄ hodie in nostro regno licentia mariti, quæ requiritur in actibus & contractibus vxoris deberet præcedere & non subsequi, sed contrarium disponit lex. 58. infra eo. Sed aduertendum, quōd contra prædicta facit text. singu. in iure, in. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum. ver. qua ratione. ff. de iniusto, rupto. vbi disponitur, quōd si inhabilis ad testandum impetrauit à principe licentiam & facultatem testandi, nedū poterit testari, sed etiam confirmatur testamentum antea factum tempore inhabilitatis: & ad hoc notat & cōmendat glo. or. Bar. & communiter doctores, ex quō textu inferuntur aliqua notāda & vtilia: Primo inferitur, quōd si emphyteota vel feudatarius vendit rem irrequisito domino, & incidit in poenā commissi, & postea dominus requisitus cōcessit licentiam, confirmatur venditio antea facta sine eius consensu & licentia, & excusatur à poena. Secundo inferitur, q̄ licet nemo possit facere molendinum in flumine nauigabili sine licentia principis, tamen si fecit & postea impetrauit prædictam licentiam, confirmabitur molendinum antea factum. Tertio inferitur, quōd si Papa concessit alicui clerico licentiam vt possit testari de fructibus beneficiorum suorum, talis licentia extenditur ad testamentum iam factum. Quarto inferitur, quōd licet nemo possit habere duo beneficia curata incompatibilia sine licentia Papæ, tamen si quis habeat prædicta beneficia, & postea impetrauit licentiam, valet & tenet dispensatio, vt possit illa retinere: ita singu. Paul. de Castr. in dicto. §. irritum. & ibi Imo. & alij docto. idem Paul. in. l. & militibus. C. de mili. testa. idem Paul. & alij doctores. in. l. si iam facta. ff. de con. & de Iaso. in. l. quo minus. de flumi. 21. q. num. 128. Quinto inferitur, quōd si quis Anto. Go. in ll. Tau. T 2 impe-

impetrauit à summo pontifice certam præben-
dam vacaturam, & tempore concessionis iam
erat vacans, valet & tenet impetratio & potest
retineri: ita gloss. not. & ord. in Clement. prima
in verbo, notitia, de conce. præben. gloss. in cap.
pit. si postquam. de præben. in sexto. & ibi Do-
mi. & docto. Sexto inferitur, maxima declara-
tio ad. l. 4. supra his. ll. Tauri, vbi habetur qd con-
demnatus ad mortem potest testari, certe si tẽ-
pore quo emanauit illa lex, quis haberet testa-
mentum factum, valeret & confirmaretur: sed
sustinendo nostram. l. & primo ex ea adducta
in confirmationem dico, quod non obstat tex.
in dicto. §. irritum. versiculo qua ratione. quia
procedit quando ex certa scientia testatoris vel
concedentis datur & conceditur licentia, & a-
ctus pendet à sua sola voluntate: quia cum a-
ctum possit de nouo facere, à fortiori confir-
mare & approbare: ita singul. Cinus in lege si
iam facta. de cond. & demonst. & Imola, Sociz
& alij docto. idem Cinus in l. cum vxori. C. quã
dies lega. ce. de quo per doct. ibi: & per Alex.
in l. Titius. §. Lucius. de libe. & posthu. & per Ia-
so. in dict. l. quo minus. ff. de flumi. 21. q. nu. 128.

3 Quæro tamen si eodem die sit factus & consti-
tutus maioratus, & eodem die sit concessa licen-
tia & facultas regia, & non constet nec appa-
reat quod eorum præcedat, an valebit & tene-
bit maioratus & constitutio eius? & breuiter &
resolutiue ego teneo quod sic, & quod præsuma-
tur licentiam regis præcessisse: & hoc tali fun-
damento & ratione, quia quando in aliquo a-
ctu duo vel plura concurrunt quorum vnum re-
quiritur de necessitate quod præcedat & nõ ap-
paret de prioritate vel posterioritate, semper
præsumitur illud præcessisse quod requiritur
de necessitate pro forma & validitate illius a-
ctus: text. est nota. & subtilis in. l. cum in testa-
mento. §. hæc verba. ff. de hære. insti. cuius ver-
ba sunt, hæc verba Publius, Marcus, & Caius
inuicem substituti hæredes mihi sunt. sic inter-
pretanda sunt, vt breuiter videretur testator tres
instituisse hæredes, & inuicem eos substituisse:
& ibi notat Cinus & antiqui, Bald. Imol. & alij
docto. text. etiam simi. & expressus in. l. secun-
da. §. prius. vers. si. sed si quis ita. ff. de vulg. & pu-
pilla. pro qua sententia & conclu. est gloss. sin-
gul. & expressa in Clement. fina. de rescript. &
ibi com. doct. & facit doctrina Arist. in prædica-
mentis, vbi dicit qd illud est prius altero à quo
non conuertitur cõtinentali subsistendi. Ex qua
regula & conclu. generica infero sequentia.

4 Primo infero quod si eodem die appareat dona-
tio vel cõtractus inter patrem & filium, & simi

liter emancipatio, & non appareat de hora vel
tempore, præsumitur qd præcessit emancipatio
quia requiritur pro validitate actus: ita Bal. An-
ge. Imo. & com mu. docto. in dict. l. cum in testa-
mento. §. hæc verba: Secundo infero, qd si eodem
die appareat de cõtractu & alienatione mino-
ris super re immobili, & decreto, & licentia iudi-
cis super eo, & non appareat de prioritate & po-
sterioritate, præsumitur decretum & licentiam
iudicis præcessisse. Tertio infero, qd si eodem die
appareat hæreditas alicui delata ex testamento
vel ab intestato per mortem alicuius, & simili-
ter aditio hæreditatis, qd præsumitur prius hære-
ditas delata qd aditio eius, cum alias aditio non
valeat antequam hæreditas sit delata, vt in. l. qui
hæreditatem. & in. l. neminem. & in. l. hæres in-
stitutus. cum simi. ff. de acqui. hære. Quarto in-
fero, qd si eadem die fiat appellatio, & commis-
sio appellationis præsumitur qd præcessit appel-
latio. Item poteris in ferre alia singularia in no-
stro iure communi & regio.

TEX. XLIII.

Licencias que nos auemos
dado, o dieremos de aqui a-
delante, o los Reyes que de-
spues de nos vinieren para ha-
zer mayorazgo no espiren por muerte
del Rey que las dio aun que aquellos a
quien se dieron no ayan vsado dellas en
vida del Rey que las concedio.

S V M M A R I V M.

1 An licentia principis expiret morte ipsius principis?

Lex. xliij.

NO T A ex ista lege quod
licentia regis vel principis
alicui concessa ad consti-
tuendum maioratum, non
expirat nec finitur morte
eiusdem regis vel princi-
pis concedentis, quanuis
ille cui fuit concessa non sit vsus ea in vita con-
cedētis: & cõfirmatur nostra lex & eius disposi-
tio, quia regulariter concessio, gratia, vel priuile-
giu principis est perpetuum, licet decedat re in-
tegra antequam sit executioni mādatur: text.
est in capit. si super gratia. de officio delegati.
lib:

Lex. xliiij.

Ora dispositionem huius textus,
cuius materia declaratur in lege
17. supra eodem, & ideo hic non
repeto.

TEX. XLV.

Andamos que las cosas q̄ son
de mayorazgo agora sean vi-
llas, o fortalezas: o de otra q̄l-
quier calidad que sean muer-
to el tenedor del mayorazgo luego sin
otro acto de reprehension de possessiõ
se traspasse la possessiõ ciuil y natural en
el siguiente en grado que segun la dispo-
sicion del mayorazgo deuiere suceder
en el aunque ayã otro tomado la possessiõ
dellas en vida de tenedor del mayo-
razgo: o el muerto, o el dicho tenedor le
aya dado la possessiõ dellas.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessio naturalis & ciuili per legem ipso iure trãssit in successorem maioratus.
- 2 Quid sit dominium?
- 3 Dominium in rebus vacantibus à iure ciuili non esse immutatum.
- 4 Quibus modis acquiratur dominium de iure ciuili in rebus immobilibus?
- 5 Definitio dominiij.
- 6 Quid sit detentatio?
- 7 In quibus actibus queratur tantum sola nuda detentatio?
- 8 Quando res traditur ex causa vel titulo nõ habili ad transferendum dominium, tunc queritur detentatio.
- 9 Quãdo iudicis auctoritate causa custodiae vel iuris sui conseruãdi datur aliqua res mea, queritur detentatio.
- 10 Quãdo persona est in capax possessionis, tunc in eo trãssit detentatio: vt in seruo.
- 11 Quando quis tantum habet detentationem in re, an possit vsucapere, & an habeat remedia possessoria si turbetur in detentatione?
- 12 si detentator turbatur in sua detentatione, an habeat officium iudicis nobile?
- 13 si verus dominus possessionis sit præsens, an detentator possit istud officium iudicis intentare?

Anto. Go. in ll. Tau.

T 3

147

lib. 6. & ibi glo. ord. & communiter docto. text.
in. c. si gratiosè. de rescriptis. in. 6. vbi disponitur
qd solùm quando exprimitur ad vitam vel vo-
luntatem expirat per mortem: secus vero si sim-
pliciter vel in dubio, quia semper durat perpetuo,
etiã si causa propter quam fuit concessum
expirauit & sic extincta: & ibi notat Domini-
cus Ancharranus, & com. doct. text. in. c. si. de
precarijs. vbi habetur qd licet precarium sit re-
uocabile per expressam voluntatem conceden-
tis, tamen non finitur morte: facit etiam tex. in
l. i. ff. de constitu. prin. text. etiam in. l. Imperia-
lis. §. i. vers. sed et si talis. C. de nuptijs. & ibi no-
tat Barto. & alij docto. Cetera tamen circa istã
l. & materiam eius pertinentia vide in. l. 40. su-
pra cod. & ad ibi dicta me remitto.

TEX. XLIII.

L que hiziere segun mayo-
razgo aũ que sea con auto-
ridad nuesta: o de los Re-
yes q̄ de nos vinieren, ora
por via de cõtracto, ora en
qualquier vltima voluntad despues de
hecho pueda lo reuocar a su volũtad sal-
uo si el q̄ lo hiziere por cõtrato entre bi-
uos ouiere entregado la possessiõ de
las cosas, o cosa contenidas en el dicho
mayorazgo a la persona en quiẽ lo hizie-
re, o a quien su poder ouiere, o le ouiere
entregado la escriptura dello ante escri-
uano, o si del dicho cõtrato de mayo-
razgo se ouiere hecho por causa onero-
sa con otro tercero asì como por via de
cafamiento, o por otra causa semejante
que en estos casos mandamos que no se
pueda reuocar: saluo si en el poder de la
licẽcia que el Rey le dio estuuiesse clau-
sula para que despues de hecho lo pu-
diessẽ reuocar, o que al tiempo que lo
hizo el que lo instituyo reseruasse en la
misma escriptura q̄ hizo del dicho ma-
yorazgo el poder para lo reuocar que
en estos casos mandamos que despues
de hecho lo pueda reuocar.

- 14 In detentatione iuris incorporalis, an detentatori competat istud officium iudicis?
- 15 Ista detentatio facti, an retineatur animo in absentia?
- 16 Si detentator sit in conspectu, vel de proximo, an conferret detentationem?
- 17 Quid sit possessio? & eius definitio.
- 18 Possessio an dicatur ius?
- 16 Quotuplex sit possessio?
- 20 An in querenda possessione requiratur causa vel titulus?
- 21 In acquirenda possessione per actum fictum, an requiratur causa vel titulus?
- 22 Intellectus ad textum in lege qui bona fide. ff. de acquirenda possessione.
- 23 Ex inutili & inualido contractu, an transferatur possessio?
- 24 Siquis tradat possessionem alteri, & illi non potest quari ex legis dispositione, an tradens perdat iam possessionem?
- 25 An ex contractu facto a minore sine decreto transferatur possessio?
- 26 Si bona maioratus alienantur, an in accipiente transferatur possessio?
- 27 Contractus simulatus an valeat? & si ex tali contractu sequatur traditio, transferatur possessio?
- 28 An tradens possessionem ex contractu simulato perdat possessionem vel non?
- 29 An ex inutili & inualido contractu transferatur possessio per actum fictum?
- 30 Quando contractus principalis non valet, an valeat aliquid clausula in eo posita?
- 31 Contractus licet sit inualidus, tamen si habet spem conalescentie bene potest ex talis contractu transferri possessio.
- 32 Per quos actus queratur possessio?
- 33 An requiratur semper corpus & animus ad querendam possessionem?
- 34 Actus corporei qui dicuntur naturales?
- 35 Ad hoc ut queratur possessio in toto fundo, an sufficiat intrare unam gl. b. fundi?
- 36 Intellectus ad tex. in l. 3. ff. de acquir. poss.
- 37 Quibus modis queratur possessio in seruitutibus & iuribus incorporalibus?
- 38 Si sunt plures fundi diuersi & distincti, an per ingressum unius fundi querantur omnes alii fundi?
- 39 Si quilibet fundus suo distincto nomine notatur, an per ingressum unius queritur possessio in omnibus, licet omnes sint eiusdem nature & qualitatis?
- 40 Siquis querat possessionem domus, an per hoc videatur querere possessionem in omnibus rebus mobilibus in domo existentibus?
- 41 Siquis cogitabat se habere possessionem in aliquo fundo & intrauit in fundum causa continuandi possessionem, an ex tali actu videatur querere possessionem, de nouo?
- 42 Qualiter queratur possessio in iurisdictione?
- 43 An una possessio possit quari sine alia?
- 44 An ille qui acquirit possessionem possit querere unam quam velle, potestando se tantum illam velle acquirere?

- 45 Per quos actus fictos queratur possessio? & primus est per visum & aspectum oculorum.
- 46 Per visum & aspectum oculorum non possunt acquiri ea que celo, mari, terra que capiuntur.
- 47 Ille qui inuenit thesaurum, an acquirat possessionem eius per visum & aspectum oculorum?
- 48 Si statuto cauetur quod inueniens cum armis perdat ea, intelligitur si fuerit apprehensus cum eis.
- 49 Siquis prohibeatur portare aurum, vel vestes preciosas, vel perlas, an possit portare perlas fictas?
- 50 Si in domo quis portet vestes prohibitas, an incidat in penam?
- 51 Siquis inueniat thesaurum, an totus thesaurus sit inuentoris, vel pro qua parte?
- 52 Siquis inueniat thesaurum in loco principis, vel in loco publico, vel in loco ecclesie, an inuentor habeat aliquam partem eius?
- 53 An tutor, curator, vel procurator alicuius possit transferre possessionem per actum fictum?
- 54 An executor iudicis possit in aliquo transferre possessionem per actum fictum?
- 55 Heres postquam est factus dominus, & ante apprehensionem possessionis si vedat aliquam rem hereditariam, an transferat possessionem in ea per actum fictum?
- 56 Secundus actus fictus per quem transit possessio est per traditionem instrumenti.
- 57 An requiratur traditio instrumenti noui vel antiqui, ut transferatur possessio?
- 58 An requiratur quod res que traditur per instrumentum sit presens?
- 59 Siquis simpliciter tradit alicui instrumentum per quod ipse habet possessionem alicuius rei, an per hoc videatur ei tradere possessionem eius?
- 60 Tertius actus fictus per quem transit possessio, est per traditionem clauium.
- 61 Ad hoc ut per traditionem clauium queratur possessio, an requiratur quod traditio fiat in presentia domus vel loci in quo res sunt?
- 62 Siquis donat vel vedit habens equum, an per hoc videatur donatus vel venditus equus?
- 63 Quartus actus fictus est per retentionem usus fructus.
- 64 Si veditor reseruat sibi proprietatem, & alteri concedit usum fructum, an in eum transferat possessionem?
- 65 Intellectus ad tex. in l. quisquis. C. de donatio.
- 66 Quintus actus vel modus fictus est per coductionem rei.
- 67 Si colonus post mortem domini possessoris conducitur ab herede, vel ei soluit pensionem, an haeres per hoc acquirat possessio.
- 68 An requiratur quod conductio fiat in presentia domus vel rei, ut acquiratur possessio?
- 69 Sextus actus fictus per quem transit possessio est qui concedo detentatori habere rem meam mediante aliquo titulo.
- 70 Si concedo tibi rem meam mediante aliquo titulo nono, an transferatur in te possessio in absentia rei?

Si ille

- 71 Si ille qui concessit titulum ignorabat rem esse penes acquirentem, an in eum transferatur possessio?
- 72 Si res sit penes aliquem, & ei sit dimissa virtute transactionis, an possit resucipere?
- 73 Si ab illo penes quem res est dimissa ex causa transactionis sit euicta, an actor qui dimisit teneatur de euictione?
- 74 Septimus actus fictus per quem queritur possessio est per appositionem custodis.
- 75 Per intellectum ad tex. in l. quarunda. ff. de acq. po.
- 76 Octauus actus fictus per quem queritur possessio est per assignationem rei.
- 77 Si animal habet signum meum quo ego vel tor signare an censetur meum?
- 78 Nonus actus fictus per quem queritur possessio est per clausulam constituti.
- 79 Si constituens possidet tantum naturalem, an transferat illam solam naturalem possessionem? & idem si habet et civilem tantum?
- 80 An per clausulam constituti transferatur possessio in absentia rei?
- 81 Si quis habet possessionem quaesitam per actum fictum, an possit istam possessionem transferre per clausulam constituti?
- 82 An regatur quod ille in cuius fauore sit constitutus sit presens?
- 83 Si ille in cuius fauorem fuit positum constitutum sit absens, & antequam ratum habeat constituens tradat alteri possessionem, quis praefertur?
- 84 An requiratur quod constituens possideat ad hoc ut in alium transferat possessionem?
- 85 An requiratur quod ille in quem transferatur possessio per clausulam constituti probet constituentem habere possessionem tempore constituti?
- 86 Intellectus ad tex. in l. pe. C. de non nume. pecu.
- 87 Si clausula constituti reperitur in instrumento antiquo, an ex hoc censetur probata possessio?
- 88 An procurator possit transferre in aliquem possessionem per clausulam constituti?
- 89 Si quis constituat se post mortem possidere, an transferat in alium possessionem?
- 90 Si ille qui se constituit tantum habet nudam detentationem, an per clausulam constituti transferat eam in alium? & quis sit effectus?
- 91 An procurator, tutor, vel curator possit domino suo acquirere possessionem per actum fictum?
- 92 Si quis vendat rem suam alicui, & ei tradat possessionem per clausulam constituti, & postea eandem rem vendat alteri, & ei tradat possessionem vere, quis praefertur?
- 93 Si res sit vendita primo sub conditione, & sub ea fiat constitutum, & pendente conditione, secundo sit tradita possessio vere quis praefertur?
- 94 Si emphyteota vendit rem emphyteoticam sine consensu domini, & non tradit, an cadat a iure suo?
- 95 Si emphyteota tradat rem fictam, an incidat in penam?
- 96 Incertitudo, an, & quando viuet possessionem?
- 97 Possessio, an queratur ex pluribus causis vel titulis?
- 98 Dominium plenum & perfectum rei, an, & quando possit quari ex pluribus causis?

- 99 Possessio, an possit esse penes plures in solidum?
- 100 Quae personae habeant solam possessionem naturalem, & quae habeant solam civilem?
- 101 Possessio iam quaesita qualiter perdatur?
- 102 An, & quando per absentiam amittat quis possessionem?
- 103 Possessio perditur morte, & non transit in hereditatem iacentem, sicut dominium.
- 104 Civilis possessio amissa statim consolidatur cum naturali.
- 105 Civilis possessio est illa que causatur praescriptionem.
- 106 Civilis possessio est illa que causatur acquisitionem fructuum.
- 107 Naturalis possessio quam est sola sine civili, retinetur a iure.
- 108 In rebus mobilibus qualiter queratur possessio?
- 109 An, & quando possessio iam quaesita possit retineri per alium?
- 110 Differentia inter dominium & possessionem.
- 111 An lex vel statutum possit disponere, quod transferatur possessio sine aliquo actu apprehensionis?
- 112 Si successor maioratus sit infans, vel furiosus, an in eum transferatur ipso iure possessio?
- 113 An possit per legem induci, quod ista possessio transferatur in hereditatem iacentem?
- 114 An illa possessio que transit in successorem per legem sit eademmet possessio qua erat penes defunctum?
- 115 Si successor maioratus in quem transferatur possessio per legem peruenit in veram & actualem possessionem, an desinat statim habere legalem possessionem?
- 116 An ista lex. 45. habeat locum in quibuscunque bonis vincularis, & subiectis restitutioni?
- 117 An ista lex. 45. habeat tantum locum in primum successorem maioratum?
- 118 Si res maioratus sint penes alium, & qui habet eas negat & recusat earum restitutionem, quae remedia competant contra ipsum?
- 119 Quando res maioratus sint penes alium, an detur successoris remedium recuperandae?
- 120 Si res maioratus sint penes alium, an detur successoris remedium retinendae possessionis?
- 121 Quis sit effectus ut successoris maioratus magis competat remedium retinendae. s. uti possidetis, quam recuperandae?
- 122 An agitur interdicto, uti possidetis, obstat exceptio d. n. j.
- 123 An successor maioratus possit intentare petitionem hereditatis contra tertium detentatorem?
- 124 An successor maioratus possit propria autoritate bona auferre a tertio detentatore?
- 125 Si duo vel plures dicunt & contendunt se successores maioratus in solidum, & inter eos est maxima contentio, taliter quod speratur rixa, quid faciat iudex?
- 126 Si duo vel plures asserunt se successores maioratus, quid faciet iudex? & an possit tunc ponere res in secretis?
- 127 Effectus possessionis legalis, & an competant pro ea remedia possessoria?
- 128 Interdictum adipsiendam, an competat successoris maioratus, vel ei qui habet a lege possessionem?
- 129 An istud interdictum competat contra debitores hereditarios personaliter obligatos?

- 130 Interdictū quorū legatorum, an & quando competat?
- 131 Istud interdictū quorū legatorū, pro quibus reb⁹ competat?
- 132 Intellectus ad text. in l. non est dubium. C. de lega.
- 133 Si legatarius occupat rem legatam propria auctoritate, an incidat in penam?
- 134 Edictū diui Adri. tollen. quid sit, & qñ competat?
- 135 An l. si. de edict. diui Adri. tollen. habeat locum in testamento nuncupatiuo?
- 136 Remedium legis fin. an competat heredi vniuersali ter instituto?
- 137 Legatum relictum in testamento, an habeat executionem paratam.
- 138 An illa l. si. competat fideicommissario vniuersali.
- 139 An illa l. competat substituto pupillari vel vulgari scripto in testamento.
- 140 Remedium illius l. si. si competat heredi in quem fit transmissio hereditatis.
- 141 An illa lex si. competat heredi qui venit per ius accrescendi?
- 142 An illa lex fin. competat patri vel domino qui venit ex personalitate filij vel serui?
- 143 An beneficium illius l. si. competat filio tacite instituto à matre qua decessit in puerperio?
- 144 Haeres pot̄ mitti in possessione per l. si. de edicto diui Adri. toll. etiā si haeres non probet mortem defuncti.
- 145 Ad hoc vt haeres possit mitti in possessionem virtute legis si. requirit̄ qd̄ testamentum nō sit cancellatum.
- 146 An requiratur quōd cancellatio corrigatur vel emendetur in corpore instrumenti?
- 147 Si appareat legitim⁹ cōtradictor, an impediat missio?
- 148 Si duo testamenta contraria appareant, quod illorum preferatur.
- 149 Limitationes ad praedictam l. si.
- 150 Quid sit legitimus contradictor?
- 151 Quis sit index cōpetens ad dandā possessionē per l. si.
- 152 Differentia inter remedium legis fin. & inter remedium quorum bonorum.
- 153 Remedium petitionis hereditatis, cui competat?
- 154 Istā petitiō hereditatis, an cōpetat omnibus heredib⁹?
- 155 Quōd istā petitiō hereditatis cōpetat heredi vniuersali?
- 156 Petitiō hereditatis pro quibus rebus competat?
- 157 An petitiō hereditatis competat pro rebus quas defunctus detentabat.
- 158 Petitiō hereditatis, an detur contra possidentem totā hereditatem?
- 159 Si haeres accumulet rei venditionē cū petitiōne hereditatis, an possit agere contra titul. possidentem.
- 160 Qñ detur petitiō hereditatis cōtra titul. possidentem?
- 161 Petitiō hereditatis solum competit cōtra eum, qui possidet vel detentat rem sine titulo.
- 162 Si petitiō hereditatis potest agere intentari contra aliquē qui simpliciter possidet sine tit. eo mortuo, an possit intentari contra ipsum heredem?
- 163 Titulus qui fuit acquisitus post mortem defuncti, an

- excludat petitionem hereditatis?
- 164 Istā petitiō hereditatis, an competat post apprehensionem rerum hereditariarum, vel ante?
- 165 Qualiter debet intentari istā petitiō hereditatis?
- 166 Intellectus ad text. in l. 4. ff. de peti. hare.
- 167 Differentia inter petitionem hereditatis, & inter remedium quorum bonorum?
- 168 Interdictum vti possidetis quid sit? & pro quibus rebus competat?
- 169 Si quis possidet vti clam, vel precario, an ei competat istud interdictum, vti possidetis?
- 170 Cōtra quos personas cōpetat istud interdictū, vti possidetis?
- 171 Si re⁹ cōuentus isto interdicto, vti possidetis, nunq̄ molestauit actore, an actori competat istud interdictū?
- 172 An istud interdictū competat pro quasi possessione annue praestationis?
- 173 Quid debeat petere & concludere actor vt obtineat in hoc interdicto?
- 174 Quid debeat principaliter actor probare in hoc interdicto?
- 175 Quis sit effectus & natura huius interdicti?
- 176 An reus condemnetur ad interesse in hoc interdicto?
- 177 Si actor intentauit istud interdictum, & reus fuit absolutus, & postea reus molestā actorem, an ad hoc possit iterum intentare istud interdictum?
- 178 Si hoc interdictum intentatur, & vterq̄ litigantiū prætendit se possidere, qualiter iudex praeferat sententiam?
- 179 Si vterq̄ litigantium probat se possidere in solidum eodem iure possidendi per testes omnino, & quales numero & dignitate, & de aequali tempore possessionis, quid faciat iudex?
- 180 Quid sit interdictum recuperanda, & effectus eius?
- 181 Quid requiratur ad hoc vt competat istud interdictū recuperanda?
- 182 An agēti interdicto, vnde vti, obstat exceptio dñij?
- 183 Spoliatus quōd ante omnia sit restituendus.
- 184 Spoliatus an sit restituendus, si sit absens?
- 185 Istud interdictum, an transeat ad heredem & cōtra heredem?
- 186 Interdictum vnde vti, an detur contra particularem successorem?
- 187 Quando intentetur remediū legis, si quis in tantam. C. vnde vti.
- 188 Remedium legis fin. C. vnde vti, quando competat?
- 189 An lex fin. C. vnde vti, procedat tam in re mobili q̄ in re immobili?
- 190 Quando possit possessor de facto resistere ei qui dicit se spoliatum esse sua possessione?
- 191 Interdictū, vñ vti, an cōpetat pro reb⁹ incorporalibus?
- 192 Si res quā ego ante apsidēba reperiat penes aliū, an p hoc videatur qd̄ ille possidet vtiōse vel clandestinē?
- 193 Qualiter probetur possessio?
- 194 An in iudicio possessorio admittatur appellatio?

Nota

Lex. xlv.

Ota singulariter ex ista. l. q̄ in rebus maioratus mortuo possessore vel detentore maioratus, ipso iure transit vtraq; possessio tam ciuilibis q̄ naturalis in sequentem successore sine aliquo actu vero vel ficto, licet penes alium tertiu si possessio in vita possessoris vel detentoris maioratus. Pro cuius pfecta declaratione dico & praesuppono quod aliud est dominium aliud est detentatio, aliud est possessio.

1. Dñum attēto iure primēuo naturali, post creationē mūdi & gn̄is humani nulli querebat, sed rōne simplicis vsus bona erant cōia: postea vero de iure gentiū qd̄ vocamus naturale secundarium, diuisa & distincta sunt dñia rerū immobiliū q̄ in cōmuni possidebant, & q̄ postea de nouo inueniebant vel apprehendebant efficiebant occupatis: mobilia vero q̄ coelo, terra, mariq; capiebant, de vtroq; iure efficiebant occupantis: tex. est in. c. ius naturale. & in. c. ius gentium. dist. tex. in. c. dilectissimis. 12. q. 1. tex. in. l. 1. ff. de acq. re. do. tex. in. l. 1. ff. de acq. pos. tex. in. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. tex. in. §. 1. & in §. singulorū. & in §. ferē. cū alijs. Instit. de rerum diui. tex. in. l. 10. cum pluribus alijs, titu. 28. 3. par. & ita tenet & declarat Pau. de Cast. in dict. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu. 6. col. in fi. dicens sic ab alio nō esse dictū nec inuestigatū: sed ante ipm ita voluit ibi Albe. 2. col. nu. 4. & docto. antiqui. tenet etiā & declarat Inno. in. c. q̄ sup. de voto. & ibi Host. Ioā. And. & alij doct. idem Hostien. Ioan. Andr. & cō. doct. in. c. 1. de sum. Trin. & fide. ca. tenet etiā doct. in dict. l. 1. ff. de acq. poss. Ex quo subtiliter potest inferri, qd̄ hodie istud ius potest seruari & practicari in terris & bōis immobilibus vacatibus & à nemine occupatis nam si reperiant aliqua bona immobilia vacantia quae nō reperiuntur ab aliquo possessa, statim fierent occupatis: ita tenet & determinat Aretinus in dict. l. 1. ff. de acq. poss. 1. col. 2. notabili. idem Areti. in. l. rem quae nobis. eodē titu. 1. col. idem Areti. dicens se ita consuluisse Mantua. in cōsi. 15. 2. colū. & ante ipsum tenet Bald. in rubr. extra, de praescri. 2. col. nu. 6. cōtrarium tamen tenet Socin. in dict. l. 1. ff. de acq. pos. 3. colū. in med. in qd̄ postq̄ bona immobilia & dominia eorum fuerunt de iure gentiū diuisa & appropriata, praesumuntur esse in dominio alicuius & non vacantia: & non reperto domino particulari, censent esse illius ciuitatis, villae, vel castri, in cuius territorio & iurisdictione sunt sita: & ex hoc videtur fundata intentio

illius reipublicae, per fundamenta & rationes de quibus ibi per eum: & idem tenet & sequitur Iaso. & istam opinionem sequor in tam dubio passu, quia videtur verior & securior in conscientia & iustitia: quibus addo qd̄ esset notabile dubium si talia bona nō essent in territorio & intra limites illius reipublicae, sed ita longē qd̄ nō possit discerni an sint in territorio huius reipublicae vel alterius: quia aequaliter distāt ab vno q̄ ab alio, & omnium sunt aequē proxima, & vltra quam ciuitas vel reipublica praetendit esse in dominio & territorio eius: in quo articulo dico & teneo, qd̄ si possit cōstare & probari cui loco, ciuitati, vel reipublicae magis adhaereat, illi adiudicabit: si verō nō possit cōstare nec probari tunc pro equis partibus adiudicabit vtriq; ciuitati vel reipublicae: argum. tex. sing. in propofito, in. l. ad eod. §. in sula. ff. de acq. re. do. tex. in. l. 1. §. si in sula. ff. de flumi. tex. in. §. in sula. Instit. de rerum diui. & in terminis ita tenet Bal. din. c. cū causam, de probaz. col. Ioan. de Pla. in dict. §. in sula. Instit. de rerum diui. post Dinū quē allegat. Confirmat etiā ex sn̄a Bart. & commu. in l. si duo. ff. vti possidetis. fi. colū. vbi dicit quōd quādo plures habent & possidet aequaliter aliquam rem, vel ostendunt titulum aequalem in ea, iudex pronunciat vtrūq; possidere cōmuniter, & aequaliter ad eos pertinere in proprietate & possessione & iurisdictione.

3. Postea vero de iure ciuili posituo, illa constitutio iuris naturalis & gentium circa ea quae coelo, terra, marique capiuntur remanet intacta & confirmata: quia etiam hodie sunt occupantis, cum ante in nullius bonis sunt: tex. est in dict. l. 1. ff. de acq. poss. in. l. 1. & per totum. ff. de acq. rerum domi. Quod limita & intellige quando in sua plena libertate capiuntur: se cū verō si habeant vel portent aliqua signa cōtraria, vt sonalia, vel similia: quia tunc non fi rent occupantis, quia psumuntur prius ab alio occupata, nec dicuntur pristinam libertatem recuperasset: ita eleganter Bar. in trac. de falcone. 1. colū. argu. tex. in. l. fin. C. vnde vti. & facit tex. in. l. Stigmata. C. de fabricē. lib. 11. tex. in. l. pe. C. de aqua ductu. eo. lib. ex quo etiā deducitur & inferitur, qd̄ si quis inueniat pecuniam v̄ alia quamlibet rem mobilem, non efficitur inuentoris, imō cōmittit furtum si animo quarendi sibi acceperit: quia ex qualitate rerum nō psumuntur vacantes, sed in bonis alicuius: vnde tunc in conscientia & iustitia debet inquirere dominū p̄conij, vel libellum in aliquo loco publico ponēdo, vel alijs modis: ita probat tex. singu. in. l. falsus. §. qui alienū. ff. de furtis. & ibi

T s not.

not. & comendat Bar. Albe. & com. doct. Bal. post antiquos in. l. ff. de re. diui. l. dec. 6. col. nu. 21. & 2. lectura. l. col. & dno nō inuento, tenetur inter pauperes restituere secundum eodē.

4 Similiter etiā prædicta constitutio iuris naturalis & gētiū remāsit cōfirmata circa bona immobilia, & in super alios actus, cōtractus, & modos induxit, quibus dñium quærat: vt per cōtractū onerosum vel lucratiuū secuta traditiōe vera vel ficta, vt in. l. traditionibus. C. de pactis. in. l. traditio. ff. de acqui. re. do. in. §. per traditio nem. In sti. de rerū diui. in. l. q. meo. ff. de acqui. poss. in. l. clauibus. ff. de cōtrah. empr. in. l. 1. C. de donatio. Item per vsucapionē, vt in. l. vnica. C. de vsuca. tran. in. l. 1. & per totū. C. de longi tēporis præscriptio. in. §. 1. & per totum. Institu. de vsucap. Item per successiōē vniuersalē secuta postea aditione, vt in. l. cū hāredes. ff. de acqui. poss. in. l. 1. & per totum. ff. de peti. hāred. in. l. 1. & per totum. C. eod. titu. Item per restitutiōem factam ab hārede grauato, vt in. l. 1. & per totū. ff. ad Trēb. in. l. 1. & per totum. C. eo. titu. Item p legatum particulare, vt in. l. à Titio. ff. de fur. in. l. si tibi homo. §. cū seruus. ff. de legā tis. l. cum similibus. Item per adoptionem vel arrogationē, vt in. l. 1. & per totum. ff. de adopt. in. l. 1. & p totum. C. eod. titu. in. §. 1. In sti. de acqui. per arrog. Item per ingressum religionis & professionē secutam, vt in. l. authen. ingressi. C. de sacrosan. eccles. Item quādo quis habet rē pro derelicto & alius occupat eam, vt in. l. prima. & per totum. ff. pro derelicto & in. §. pen. In sti. de rerū diui. Item per cōtractum onerosum vel lucratiuum factum cum ecclesia, ciuitate, vel pio loco, vt in. l. fi. C. de sacro. eccle.

Itē p cōtractū matrimonij, vt in. l. doce ancillā C. de rei vā. Itē etiā per alios similes modos à iure ciuili inuentos & dispositos:

5 Et istud dominiū sic declaratū de quo loquimur est ius de re corporali perfectē disponēdi nisi. l. phibeatur, ita probat tex. in. l. fi. C. de rebus alie. nō alie. tex. in. l. quā ratione. §. hęc quo que. ff. de acqui. rerum domi. tex. in. l. generali ter. §. sub cōditione. ff. qui & à quib⁹. tex. in. l. si itā stipulatus fuero. §. Titius. in. fin. ff. de verbo. oblig. tex. in. l. sciendum. §. 1. ff. qui satis. cogan. tex. in. l. in ædibus. §. fina. ff. de dona. tex. in. l. in re mandata. C. mandati. tex. in. l. in eo. versi. ne mo. ff. de regu. iur. tex. in. l. id quod nostrū. eo. titu. tex. in. §. 1. In sti. quibus alie. licet vel nō tex. in. l. fina. versi. fin. autem. C. de iure domi. impe. vbi dicit quōd dominiū est plenissimū ius rei: quē ad hoc not. & cōmendat tibi docto. & dicit vnicum Ioan. Igneus in. l. §. seruus pignori

dat⁹. ff. ad Sylla. tex. in. l. vnica. C. de nudo iure quiritū. quē dicit ibi Bald. raro alibi inueniri: & in expresse istā definitionē ponit Bart. licet ista iura nō alleget in. l. si qs vi. §. differētia. ff. de acqui. poss. & ibi Pau. de Cast. Cumanus, Areti. & Alex. Bald. in. l. foemina. §. illud. C. de secū. nupt. vbi dicit quōd de hoc fuit interrogatus à dño Papa. idem Bal. in. l. in rebus. C. de iure dot. Salic. post Richar. in. l. traditionibus. C. de pactis. Ancha. in. c. pastoralis. de causa pos. & proprie. Ripa in rub. eiusdem tituli vbi dicit hęc esse cōmu. opin. Sociū. in. cōsi. 103. 3. col. & istam etiam definitionē expresse ponit & approbat lex. l. 1. tit. 28. 3. par. Ex quib⁹ deducit & inferitur quōd dominiū nō est qualitas cōhārens rei sicut seruitus nec est idem q̄ ipsa res corporalis, sed est quod dam ius plēnū & totale cōhārens personę producens plures effectus qui dirigunt in ipsam rē & eius possessores: ita subtiliter & fundamētali ter inferit ex superioribus, & expresse tenet Bar. in. l. 1. ff. de iurisd. om. iud. fi. col. & ibi cō. docto. Item etiam inferit q̄ si duo vel plures habent titulum ab eodē domino, ille præfert, cui prius res sit tradita: quia in eum est trāslatum dñium vt in. l. quoties. de rei ven. & ibi cō. opin. Item etiam si inferit quōd ille qui est dñs rei potest eam à quocunq̄ possessore vindicare modò habeat titulum, modò nō, mediāte actione reali rei vēdicationis per quam declarat dñs: & in consequētiā fit restitutio rei: tex. est in. l. 1. & per totum. C. & ff. de rei vend. & in. §. omni. in. In sti. de actio. cum simi. & ibi cōm. docto.

6 Aliud dixi quōd est detentatio, & illa nihil aliud est quā sola, nuda, & simplex insistentia rei quæ consistit in facto, ex qua nec dominiū nec possessio aliqua resultat propter quā litatē personę vel rei, vel ex ipsa natura actus: puta si traditur mihi aliqua res, vel ego eam accipio, & est actus per quem non potest causari possessio iuridica, certē tunc dicor habere nudam detentationem: & illa dicitur nuda & simplex detentatio.

7 Pro cuius perfectā intelligētia operapretium est cognoscere actus in quibus sola detentatio querit, & qui effectus resultāt ex hoc q̄ queratur detentatio sola & nō possessio: in quo subtili artic. resolutiue dico quōd primus actus est quā quis simpliciter tradit alteri suam rem nullo titulo vel causa determinata nec expressa: quia tunc sola detentatio transit in accipientē; adeo quōd dominus poterit illam rem petere, vel rei vindicatione, vel iudicio possessorio retinenda, cum reman sit possessor & nō sit translātū dominiū nec possessio in accipientem: iste est tex.

est tex. not. qui sic pot̄ intelligi in. l. nunq̄ nuda ff. de acq. re. do. cuius verba sunt, nunq̄ nuda traditio trāsfert dñium, sed ita si venditio aut aliqua iusta causa pcesserit propter quā traditio sequeret: & illū tex. licet nullus docto. sic eū intelligat nec declarat, reperio q̄ in terminis ita ad hoc eum not. & cōsiderat Raphael Fulgo. in. l. cū qd. ff. si cer. pe. in. 2. col. in. fi. & Ioā. de Imol. in. l. à Titio. 2. col. post med. de ver. obliga. & sic tali casu nullus censet etiā tacitus cōtractus interuenisse. Sed attēde q̄ ista cōclu. est verissima q̄ in isto casu sola detentio trāsit, sed nō est vera in eo q̄ dicit docto. dicit, q̄ tali casu nō censet gestus aliquis cōtractus saltē tacitus: quia imō est vel depositum vel alius ex qualitate rei: ista est glo. sing. & vnica in. l. cū quid. ff. si cer. pe. in. glo. pe. quā ibi dicit mirabilē Bar. & cōmēdant doct. & eam dicit vnica iniure Imo. in. l. cotem ferro. §. q. maximos. ff. de pub. vect. l. col. in. me. & in hoc cō. approbat. illa glo. in cuius declaratione dicunt ibi Pau. Alex. Soci. Iaso. & cō. doc. q̄ si fuit tradita aliqua res vel species mobilis v̄ immobilis vel pecunia in sacculo, erit tacitus cōtractus depositi, in quo sola trāsit detentatio: si verò sit tradita pecunia incerta, presumit mutuū, nūq̄ verò depositum est donatio nisi aliq̄ cōiecturæ interueniāt: de q̄bus ibi p docto. & ita debet intelligi tex. in. l. nunq̄ nuda. de acq. re. do. nam in quantū dicit ibi tex. q̄ nuda traditio nō trāsfert dñium, est verum quā est nuda traditio. i. abstracta à causa vel tit. habili ad trāslationē dñij, & isto solo respectu est nuda traditio: non tñ negat tex. q̄ interuenit alius titu. vel cōtractus expressus vel tacitus, ex quo non resultat acquisitio dñij nec possessionis ex qualitate rei tradita: & scdm superiorē distinctionē: & ita declarat illā. l. Soci. in. l. cū quid. si cer. pera. 6. col. nu. 1. & ante eum ista est mens & declaratio Alb. in. l. nunq̄ nuda. facit etiā tex. iuncta glo. & cō. opin. in. l. cū pater. §. pater plurib⁹. de leg. 2. & istum intellectu & superiorē cōmu. opin. tenēdo collige & tene primū casum, in quo in accipientem transit sola detentatio quādo sit nuda traditio rei, nullo expresse cōtractu. vel causa inter partes.

8 Secūsdus casus, in quo sola detentatio transit ex traditione vel apprehensione secuta est, quā expressa tradit res ex causa vel titu. non habili ad translationē dñij: vt si tradat ex causa cōmodati, vel ex causa depositi, vel ex causa locationis: tex. est in. l. rei cōmodata. ff. cōmodati. tex. in. l. licet. versi. rei deposita. ff. depositi. tex. in. l. qui vniuersas. §. fin. ff. de acquiren. poss. tex. in. l. si rem mobilē. in. prin. eo. titu. tex. in. l. si id quod

§. i. eo. titu. tex. in. §. possidere. versi. per eos quo que. In sti. de interdicitis. tex. in. l. malē agit. C. de præscri. 30. vel. 40. anno. tex. in. l. fi. C. de acq. pos. tex. optimus. in. l. officium. ff. de rei vē. tex. in. l. nō solum. §. q̄ vulgō. de vsuca. versi. quanto magis. tex. in. l. 2. titu. 3. §. par. quibus casibus dominiū & vtraq̄ possessio est penes dñium, sola verò detentatio penes cōmodatarium, depositarium, colonū, vel inquilinum: cuius ratio est, quā traditio tantum fuit facta ad vsum v̄ custodia, & nō respectu alterius plenæ acquisitionis: ita Odo. in. l. rei cōmodata. & ibi Angel. de Peru. facit etiā tex. in. l. 1. §. cū inquilinus. ff. vti possidetis. per quem tenet ibi Albe. quod aliud est habitare, aliud possidere: ex quo infert q̄ vxores nō vident possidere domos maritorū in quibus habitauerunt: ex quo videt mihi dubia decisio Bar. in. l. pen. in. fin. C. de pigno. actio. de quo articu. latius suo loco dixi.

Tertius casus in quo sola detentatio trāsit in accipientē est, quā vtraq̄ possessio rei est occupata, modò p ipsum dñm, modò p aliū quēlibet possessorē rei, & vtraq̄ possessionē retinet: quia est plēns & sic est in ipsa re: vel dato q̄ nō sit actua liter in ea, est in cōspectu v̄ est prope rē, taliter q̄ citò posset ingredi: quo casu vtraq̄ possessio nem dñs vel possessor retinet, argu. tex. in. l. 1. §. si iusserim. ff. de acqui. poss. & in. l. q̄ meo. §. si venditorē. eod. titu. & in. l. clauibus. ff. de cōdit. empt. quibus probat q̄ per visum vel aspectū rei, vel per traditionē clauium prope rem acquiruntur possessio, vt infra latius dicemus: ergo melius postq̄ est acquisita retinet & cōseruabit, argu. tex. in. l. 1. §. quod autē ait prætor. ibi, nā cū damus & c. ff. de superfic. tex. in. l. inuitus. ver. 1. ff. de regu. iur. bonus tex. in. l. Papi. §. si filius. ff. de inoffi. testamen. tex. in. l. 3. §. bonorū. ibi, retinēdiq̄; & c. ff. de bo. pos. tex. in. l. patre furioso. de his q̄ sunt sui vel alie. & ex isto fundamēto, licet sic inducto, istā cōcl. tenet glo. ord. in. l. 1. ff. de acq. pos. in. gl. 2. in. med. ver. sed quid si nō est in cōspectu. quā glo. & eius cō. approbat ibi Bart. fi. col. in. me. ver. vnde quarto loco & c. vbi dicit q̄ glo. loquitur perfectissimē cui nihil est addē dum Pau. de Cast. ibi. 2. colū. prope finē. dicens esse menti tenendum: & sequitur ibi Alexā. 9. colū. num. 34. Socinus ibi. 8. colū. in. fin. Cumanus ibi. fina. colū. in. med. & Vincen. ibi. nu. 106. Cumanus in. l. clām possidere. §. qui ad nundinas. eo. titu. 3. col. post princ. & ibi Iaso. 2. col. in. prin. & ibi Ludo. Rom. in. princ. & istam cōcl. expresse tenet Cardi. in. c. olim. cl. 1. 3. col. de resti. spoli. & sic ista est cō. opin. ex qua dat vera intelligētia & declaratio ad text. in. l. clām possidere. §. qui ad nū-

ad nundinas. eodē titulo. vbi habetur q̄ absens perdit naturalem possessiōem. & retinet civilem: nā debet intelligi quādo est longē absens, secus vērō si in conspectu vel propē: quia nullam perdit: isto ergo casu si alius quā ille possessor tradat alteri illam rem, modo cū titulo vel causa, modo sine ea vel sua autoritate ingrediat, nullam acquirit possessionem sed tantū detentationem.

Quartus casus in quo sola detentatio transit in accipiētem, est quando vtranq; possessionem habeo mediante persona alterius, vt per procuratorem, tutorem, colonum, inquilinum, filiū vel seruū: quo casu etiam eis existentibus in absentia rei retineo vtranque possessionē, text. est in l. si colonus. ff. de acqui. posses. text. in l. si id quod. §. i. eodē. titulo. text. hodie expressior in l. fin. C. eod. titulo. glo. ordin. in l. i. in glo. 2. post medium. vers. si autem. ff. eodē. & vtrobique cōmu. opin. isto ergo casu si fortē res occupet ab aliquo vel per alium sibi tradatur, nulla possessio transit in accipientem sed tantū sola nuda, & simplex detentatio.

Quintus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem est, quando vtraque possessio est penes duos, quia vnus habet civilem alius naturalem, vt in eo qui est ingressus naturalem vacantem retenta civili possessione per alium in absentia, vel in proprietario & fructuario, vel in precario rogante, vel in similibus casibus, vt in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. posses. in l. naturaliter. in princ. eodē titulo. in l. & habet. §. fin. vers. placet. ff. de precario. nam in his casibus & similibus, si dicta res occupetur per aliquē tertium, vel sibi tradatur ab alio, quā a possessore, sola transit detentatio & nō possessio aliqua, cū vtraq; sit occupata.

Sextus casus, in quo sola detentatio transit in accipiētem erit hodie in terminis huius legis. 45. qua cauetur q̄ in successorē maioratus transit possessio mortuo possessore, quia si alius tertius apprehendat, vel ingrediat rem, vel ab alio tradatur cum titulo vel sine titulo, non acquirit possessionē sed nudam detentationē.

Septimus casus, in quo sola detentatio transit in accipiētem est, quando iudicis autoritate causa custodiā, indēnitatis, vel causa rei & iuris sui conseruandi traditur aliqua res: vt quia creditor missus est ex primo decreto in possessionem bonorum debitoris qui citatus est, & nō comparet in iudicio ad se defendendum, vt in l. i. & per totum titulum. ff. quibus ex cau. in poss. eat. & C. de bonis author. iu. poss. maxime in authen. & qui iurat. eodem titulo. tradi-

tur plenē per Bar. & docto. in l. si finita. §. Iulianus ff. de dam. infect. vel quia legatarius in diē vel sub conditione vel purē, quando mora iudicij interuenit, mittitur in possessionem bonorum hereditatis, si sibi nō satisfatur per hāredem de legato prestando: vt in toto titulo. ff. & C. vt in possessione legatorum, vel quia mulier ventris nomine mittitur in possessionem bonorum defuncti, vt in toto titulo. ff. de ventre in possessionem mittendo. vel quia ex eoq̄ nō prestatur cautio damni infecti mittitur quis in possessionem domus ruinosa, vt in l. 4. §. 1. & in l. si finita. §. ex hoc dicto. & per totum. ff. de dam. infect. quibus casibus talis missus nō consequitur possessionem rerum, sed tantū nudam detentationem: iste est casus expressus, & ibi Albe. & communiter doctores. in l. cum legati. ff. quibus ex causis. in poss. earum. cuius verba sunt, cum legati, vel fideicommissi seruadi causa, vel quia damni infecti nobis nō caueatur, bona possidere prætor permittit, vel ventris nomine in possessionē nos mittit, non possidemus, sed magis custodiam rerum & obseruationem nobis cōcedit: text. in l. is cui. ff. vt in poss. legatorum. text. in l. 3. §. genera. vers. q̄ autē. ff. de acqui. poss. text. in l. si quis ante. vers. deniq; eodē titulo. text. in l. si duo. §. creditores. ff. vt poss. text. in l. i. §. q̄ ait prætor. vers. quæ sit. ff. quorum lega. text. in l. 2. ff. pro hāre. in princ.

Octauus casus, in quo sola detentatio transit in accipientem, & nō possessio, est, quando persona recipiens non est capax possessionis, sed tantū nudæ detentationis, vt pura seruus cui res tradita est: quia tantū habet nudam detentationem, text. est not. in l. q̄ seruus. ff. de acqui. poss. & ibi glo. Bor. & cōmunis opinio. text. in l. stipulatio ista. §. hęc quoque. ff. de verbo. obliga. & ibi doctores, quod tamē intellige quando seruo tradita esset talis res ex iniusta causa: secus si ex iusta, quia tunc statim substantia possessionis ipso iure quæritur domino sicut quæritur dominium & obligatio, vt cōcludit Barto. Paul. & cōmu. opin. in dicta. l. q̄ seruus. pro qua sententia est casus. in l. si id quod. §. i. ff. de acqui. posses. text. in l. i. §. item acquirimus. eodem titulo. text. in l. fina. C. eodem titulo. & tunc etiam penes seruum est sola detentatio: & idem est in filio familias, & in monacho, & in eis per quos possumus acquirere, secundum Paul. & docto. in dicta. l. q̄ seruus. Cōfirmatur, quia tales personæ capaces sunt facti, vt in §. sed cū factum. in l. de stipu. seru. & in l. qui hāredi. de cōdi. & dem. ibi, quia quæ facti sunt non transeunt ad dominum.

Et adde

Et adde q̄ effectus maximus resultat ex hoc, an solum detineat vel possideat, quia si quis solam habet detentationem, nō potest vsucapere nec præscribere: vt in regula, sine possessione. de regulis iuris.

Item nō competunt sibi aliqua remedia possessoria, vnde si talis detentator per vim expellat de possessione, nō habet remedium recuperandæ, vnde vi, q̄ datur possessoribus: text. est in l. i. §. de iei. ff. de vi & vi arm. & ibi Bar. Alb. Ange. & cōmu. doctores, similiter si talis detentator turbetur vel molestat in sua detentatione, nō habet remedium possessorium retinēdi, vt possidetis, vt defendatur a turbatione vel molestia: quia illud solum competit possessoribus: text. est in l. i. in princ. ff. vt poss. text. in §. interdictū autē ea. l. text. expressior ceteris. in l. si duo. §. creditores. eodem titulo. cuius verba sunt, creditores missos in possessionē rei seruandæ causa, interdicto vt possidetis vt nō possit: & merito, quia nō possident: idēque & in ceteris omnibus qui custodia causa missi sunt in possessionem dicendum est. Ex quo dicebat Rofre. in libro. su. in rubri. de actione ex conducto, q̄ tali casu nullum remedium datur colono vel inquilino cōtra turbantes vel violentes possessores vt defendatur in sua detentatione: argumēto text. in l. cum in plures. §. messem. ff. locati. & in l. 2. vers. i. ff. ad legē Rhodiam, de iactu. vel potest dici q̄ ille qui missus est in detentationē causa custodia, habet remedium tituli nē vis fiat ei: ita Faber in §. retinendæ. de interdictis. 2. colum. num. 4. & ibi Ang. 2. colum. num. 2.

Vel potest etiam dici, q̄ licet talis detentator nō habeat aliqua remedia possessoria, vt dictū est, tamē si expellitur de sua detentatione, vel turbatur in ea, habet officium iudicis nobile vt restituatur sua detentatio vel non molestat in ea: ita probat text. singul. in iure in l. Aquilius Regulus. ff. de donati. in fin. ibi, q̄ si expulsus Nicostratus. & c. vbi Aquilius Regulus iuuenis concessit. Nicostrato magistro suo facultatem habitandi in certa domo vel cenaculo, & mortuo Regulo controuersiam & molestiam patiebatur magister, & tandem expulsus fuit: & dicit text. q̄ per iudicem defendendū est quasi loco possessoris: & ad hoc eū ibi notat Barto. in fin. iuncta glo. si in fin. & Ang. de Peru. ibi in princ. & Ioan. de Imola. in 2. colū. propē fin. & ad hoc eum reputat singul. Pau. de Cast. ibi. 2. colum. in fin. num. 5. & eum ad hoc notat ibi Cumanus & Roma. in fi. & vt ille text. rectē probet, debet intelligi q̄ ibi sola nuda facultas & actus habitandi concessa est donata-

rio: & ita explicant verba text. dum dicit, dono & permitto tibi habitare in illo cenaculo: secus vērō si ius habitationis esset donatum, quia tūc esset concessa seruitus personalis vel mixta, vt in toto titulo. ff. de vsu & habitatione. & Insti. tu. eod. & in l. cum antiquitas. C. de usufructu. & donatarius possideret naturaliter sicut fructuarius quilibet, & haberet remedia possessoria si expelleretur vel perturbaretur: & ita intelligit & declarat ibi illum text. Iaco. de Arenis & ibi Bar. 1. colum. num. 2. Pau. not. ibi in princ. num. 2. & communiter alij doctores.

Secundō pro ista conclusione, q̄ pro recuperanda dicta detentatione cōpetat officium iudicis facit text. not. in l. & non tantum. ff. de peti. hāred. in fin. vbi dicitur quod petitione hereditatis proposita, æquum est restitui res commodatas, depositas, & similes: cuius verba sunt, sed licet earum nomine quæ commodatæ sunt vel dispositæ nulla sit facilē actio: quia tamen piculū earū ad nos pertinet, æquum est eas restitui: quem notabiliter sic induco, nam petitione hereditatis solum datur ad hoc vt quis declaretur hāres, vt in l. 3. eodem titulo, & ibi Barto. in fine, tamē restitutio rerum venit iudicis officio. text. est in l. licet minimam. eodem titulo. quem ibi ad hoc notat Barto. Ange. & communiter doctores, merito ergō dictæ res in quibus sola detentatio erat penes defunctum restituntur hāredi: & ista est vera declaratio illius text. & istam sententiam & conclusionē expressē tenet ibi glo. ord. in verbo, facile in fi. licet sic nō inducat illum text. & illam glo. reputat ad hoc ibi singul. Ange. & eam sequuntur Baldus Paul. & docto. in l. item videndum. §. nunc videamus. eodem titulo.

Tertiō pro hac conclusione & sententia facit text. expressior ceteris in l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. in princ. C. de furtis. iuncta glo. in verbo, rem furtiuam. vbi dicit text. qd̄ commodatarius vel similes personæ possunt agere contra eum qui furto vel vitio subtraxit sibi rem, & nedum consequetur à fure poenam legalem, sed etiam ipsam rem commodatam: & licet text. non aperiat quo iure vel remedio, glo. ibi dicit q̄ officio iudicis, cū nulla remedia possessoria habeat: quem text. iuncta glo. sic intelligit & not. ibi Bar. Bald. Pau. Salic. Angel. de Peru. & cōmuniter doctores: tenet etiam Bart. vbi reputat quotidianum, in l. rem quæ nobis. 1. col. post princ. de acqui. poss.

Quartō pro ista snia & cōclus. allego gloss. expressā meliorē d̄ iure in l. & ideo. §. Neratius. in glo. si. ff. de cōdi. fur. vbi in expresso istā cōcl. tenet,

net, quam ibi notat & cōmendat Bar. Bal. Pau. Salic. Fulgo. & cōmuniter docto. Quinto p̄ ista sententia facit bonus tex. in sui generalitate in l. illicitas, in princ. ff. de offic. praesid. cuius verba sunt, illicitas exactiones & violentias factas & extortas metu venditiones & cautiones vel sine precij numeratione prohibeat praesens pro uincia: quē p̄ ista sententia allegat & considerat Salic. in dicta. l. & ideo. §. Neratius. prop̄e fi. & in dicta. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. Sexto, pro ista sententia & conclusione facit æqua & communis ratio, quē habet q̄ cū iactura alterius nemo debet locupletari, vt in l. nam hoc natura. ff. de condit. indebi. & in regula, iure naturæ. ff. de regu. iuris. quod esset si detentator priueter iniuste commodo vel vsu suæ detentionis.

13 Limita tamen & intellige hanc cōmunem conclusionem, quādo dominus verus rei esset absens, & faciliter non posset agere in iudicio: secus verò si sit praesens: quia nullo modo posset agere iste detentator: ita Salicetus in dicta. l. & ideo. §. Neratius. in fine. de condi. fur. idem Salic. in dicta. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. C. de furtis. argumēto tex. in. l. cū in plures. §. messem. ff. locati. & in expresso idem tenet Fulgo. in dict. §. Neratius post princ. sed salua eorum pace, nō videtur vera ista opinio & limitatio, imò quòd indistinctè habeat officium iudicis cum indistinctè loquantur praedicta iura: nec obstat tex. in dict. §. messem: quia ibi nō detēbat colonus fructus illos subtractos, ideo dominus debet agere. Vel secundò, q̄ ibi voluit agere colonus cōtra dñm locantem, tāquā sibi obligatum vt agat contra subtrahētes, nō tamen negat quòd possit ipse agere officio iudicis, si vel it eo casu quo detentat: intellige tamen & declara superiorem commu. opinio. vt procedat quando res peruenisset ad alium cū vitio, puta ex furto vel violētia: vel fortè vacantem rem occupauit: aliās autem non competet detentatori aliquod ius vel remedium auocandi detentionem, sicut nec possessori competet quando non haberet dominium vel titulum: ita Ange. in dicta. l. & non tantum. ff. de peti. hære. & Bald. in l. item videndum. §. nunc videamus. i. colū. eodē titulo. nisi eam haberet ab ipso vitioso possessore: ita singu. Bar. in dicta l. manifestissimi. §. sed cum in secundā. C. de furtis. 2. col. num. 5. qui ita intelligit glo. in l. 2. C. de furtis. & per eam ita tenet ibi Bald. Pau. & ceteri docto. in dict. l. 2. in quo tamen articulo resolutiue dicas, quòd in casibus in quibus possessori datur aliquod remedium possessorium,

in eisdem detentatori dabitur istud iudicis officium pro sua detentione recuperanda vel cōseruanda: istam notabilem doctrinam ponit Angel. de Peru. in dicta. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. C. de furtis. 2. colū. in fin. versiculo, detentatori autem, &c. & quādo possessori competant dicta remedia possessoria, & quando nō vide singu. & melius quā alibi in iure per Barto. Paulus Iaso. & melius quā per alium in toto iure per Socinum in. l. rem quæ nobis. ff. de acqui. posse.

14 Extende tamē superiorē commu. con. quæ habet q̄ detentatori detur officium iudicis p̄ sua detentione recuperanda vel cōseruanda, vt p̄cedat etiam in detēatione alicuius iuris in corporalis, vt puta si quis tantum detēat aliquem vsu seruitutis, nō verò ipsum ius seruitutis, ita probat tex. singu. secundum vsu intellectum in. l. de vsu aquæ. ff. de varijs & extraordi. cogn. quem ad hoc reputat ibi singu. Bar. & expressè per illam. l. ita tenet Speculator in titul. de offi. omn. iud. §. 1. 3. colū. vers.

Item imploratur loco principalis actionis. idē Specu. in titul. de causa possel. & propriet. §. priuata. authē. interdita. 7. colū. num. 19. versic. sed & si me habētem vsu. &c. Et ex superioribus infertur quòd talis detentator posset propria autoritate destruere opus vel ædificium factum in re quam detinet: & in expresso probat tex. in l. 1. C. vt nemini liceat finelictia principis signum imponere. & ibi cōmuniter doct. & tenet Bar. & cōmu. doct. in. l. 1. §. nuntiatio. de oper. no. nuncia. vbi reputat singu. Rom.

15 Item quæro, an ista detentatio facti retineatur animo in absentia, sicut retinetur sola ciuilibus possessio vel sola naturalis: in quo subtili articulo dico, q̄ videtur q̄ retineatur animo, & operetur eisdem affectus quos operaretur si detentator esset praesens: & hoc quando detentatio est iuste quæsitā iudicis autoritate, vel ex licito contractu partium: ita probat tex. singu. & vnicus in. l. si finita. §. si quis metu. ff. de dam. in fec. vbi si missus in possessionem ex primo decreto ex causa damni infecti discesserit de re & sit absens animo non deferendi rem, retinet ius suum quod habet in ea, perinde ac si praesens esset: cuius verba sunt, si quis metu ruinę discesserit de possessione, si quidem cum adiuuare rem nō posset id fecit, Labeo scribit, integrum ius eum habere perinde ac si in possessione per seuerasset: & ad hoc eum notat ibi Ange. de Peru. in princ. & ad hoc reputat eum singu. Paulus ibi. nu. 2. & ad hoc eum dicit fortè non alibi, Imo. in princ. & dicit singu. Romanus ibi in princ.

princip. & etiam Ange. in. l. peregrè. §. fin. in ff. de acquir. possel. Pau. de Cast. in. l. 1. 2. col. eodem titu. Imola ibi. 4. col. in fin. & Alex. ibi nu. 63. Pro qua subtili sententiā vltra praedictos doctores facit tex. in. l. si colonus. eodē titu. vbi dicit tex. q̄ si colonus animo non deferendæ possessionē naturalem, & sic colonus retinet in absentia suam detentionē, mediāte qua locator cōseruat suam possessionē: & ad hoc illum tex. notat ibi Pau. in princ. & in. l. peregrè. eod. titu. contrariā tamē sententiā tenent plures, imò q̄ detentatio sit meri facti, & nullo mō retineatur in absentia: ita Bar. in. l. ff. de acqui. possel. §. colū. in princ. num. 13. & in fin. col. & q. nu. 27 optimo fundamēto & ratione: & idē tenet Rapha. Cuma. ibi. 4. col. in fin. & Roma. nota. pe. colū. versic. vltimo, circa hoc aduertit Iaso. 19. colū. num. 86. & in hoc residet Vincent. etiam. 24. colū. nu. 81. vbi latius quā alius tangit: idē etiam tenet Franc. de Ripa. 12. colū. num. 44. & istam tenendo non obstat textus ille singu. in quo se fundabant primi doctores in dicta. l. si finita. §. si quis metu. ff. de damno infecto. quia tex. non dicit q̄ ipsa detentatio retinetur in absentia, sed quòd ipsum ius causatum ex detentatione iudicis autoritate data, hoc est pignus pratorium, non admittitur, sed retinetur etiam in absentia, & poterit per hypothecariam ipsam rem & eius custodiam & detentionem conseruari, & à quocūque reuocare: vt in. l. 2. C. de pzo. pigno. & in. l. non est mirum. ff. de pignori. actio. & ita responder Bar. & docto. vbi supra, licet non ita clarè: & respōdet Cumanus expressè in dicto. §. si quis metu. in principio. imò ille tex. probat istam opinio. secundam ibi, perinde ac si in possessione perseuerasset: nam praesupponit q̄ detentatio & custodia non durabit sed ius quæsitum ex ea durat.

Item apertius probat hoc ille tex. in si. ibi, restituendum eum in possessionē: nam apertè dat intelligere q̄ eam perdiderat: & ita ponderat & intelligit ibi Raph. Cuma. in prin. q. no. loquit. Secundò non obstat tex. in dict. l. si colonus. quia ibi non dicitur q̄ animo colonus retineat detentationem, sed q̄ animus non deferendi rem sed reddendi, quāuis actualiter non detenter, facit vt dominus & sic locator non desinat possidere nē absentia coloni sibi fit nociua: ita solus Vincent. ibi. 27. colū. nu. 77. sed tamē prima opinio est magis communis & tenenda.

16 Adde tamen in hoc vnum not. & subtile, quòd si detentator est in conspectu vel de proximo conseruat suam detentionem, sicut naturalis

possessio iuncta cum ciuili, conseruatur: ita solus Ang. in. l. clam possidere. §. qui ad nūdinass. 1. colū. num. 2. eodē titu. ex qua sententia & cōclusionē sic verificata infero, q̄ si detentator esset in absentia rei, & sic nec in re, nec in cōspectu, nec prop̄e rem: & esset dominus verus rei, non posset ex aliquo titulo trāsferre dominium in alium per clausulam cōstitutū, cum nec possideat nec detentet: sed maius dubium & valde subtile esset, si detentator & dominus rei esset in ipsamet re, vel in conspectu eius, vel prop̄e si per constitutum posset transferre dominium & certè ego tenerem q̄ sic: quia illam detentionem videtur deinceps tenere loco & nomine alterius, vt in. l. quòd nemo. ff. de acqui. poss. cum ratione tex. & materia: sed sola detentatio nuda cum titulo habito à domino non sufficit ad acquisitionē dominij, ergo &c. de quo articulo infra latius dicam.

Item adde quod probata detentatione censetur probata possessio, nisi ex aduerso probetur aliquid de superioribus, ex quo resultet quòd solum detinet & non possidet: quo per glo. & docto. in l. stipulatio ista. §. hæc quoq; ff. de verborum obliga.

17 Aliud dixi q̄ est possessio iuridica de qua principaliter est sermo noster: & magistraliter & resolutiue dico, q̄ possessio est ius insistendi rei nō prohibita possideri: quā definitionē ponit Bart. in. l. 2. col. ff. de acqui. poss. quā ibi sequit Alex. 4. col. nu. 13. qui late eam psequitur, & saluat ab impugnationibus aliorū, Socin. 6. col. in medio. vers. circa secundū. Ias. ibi. 8. col. nu. 35. Vincent. 21. col. nu. 51. qui latissimè loquit ab. u. colū. nu. 31. vsq; ad. 22. col. ponēdo nouē vel decem definitiones antiquorū & modernū. & rationes, & impugnationes cuiuslibet: & tandē dicit quòd nulla quæ assignatur vel q̄ assignari possit satisfacet, nec in omnibus & per omnia conueniet, sed quòd definitio Bar. videt minus periculosa: istam etiam tenet Salic. in. l. licet. eodem titulo. 4. colū. in princ. & istam tanquā breuem & perfectam approbat Ancharra. in cap. pastoralis. de causa poss. & pprie. 2. colū. in medio. & ista est commu. opin. secundū Frac. de Ripa in dict. l. 1. 6. col. nu. 26. & idem in rubri. extra de causa poss. & pprie. 1. col. in princ. qui remissiuè ibi ponit. 14. definitiones, & vltra addit aliā suam: vnde merito dixit glo. in l. stipulatio ista. §. hæc quoq; in verbo, stipuletur. de verborum obligat. q̄ possessionem peritissimi non sunt ausi definire: & inter praedictas diuersas definitiones reperio quòd. l. 1. titulo. 30. 3. part. approbat expressè definitionem gloss. & Azo. quā posuit

posuit in dicta. l. i. in glo. r. verfi. tu dic. Sed certe illa non est definitio possessionis producta in esse & iam formata, sed cum est in fieri & in esse producitur: & illa non est possessio ut statim dicam. Vel aliter & melius potest per me sic de finiri: possessio est ius habendi, retinendi, atque recuperandi rem, presumptionemque dominij inducens, fructusque percipiendi, atque usu capiendi, & prescribendi conditione: nec obstat quod definitio non debet fieri ab effectu, quia ino melius denotat substantiam rei definita, & nulla est ferè materia quæ non habeat eius definitionem ab effectu: sed omnis omnibus dico quod si rectè inspiciatur quælibet definitio & in effectu & substantia tendunt ad idem, licet per diuersa verba: sed tenendo definitione Bar. quæ est in se vera & communis, eius verba declaro pro intelligentia totius materia, & vt ex hoc aliqua resultet utilitas: ideo autem dico quod possessio est ius, quia non est idem quod ipsamet res in qua habetur possessio, licet quandoque appelletur possessio, vt in l. interdum. ff. de verbo. signi. & in l. 2. C. de proba. in princ. & in l. cum res. C. de contrah. empr. & in l. 2. C. de fi deiuss. mino. & in l. si quidem. C. de dona. inter virum & vxor. & in l. quoties. verfi. si igitur. & C. de rei vendic.

Item & secundo ideo dicitur ius, quia possessio non est detentatio nuda, cum illa potius sit facti quæ iuris, vt supra late dixi in art. de tentione. Item & tertio ideo dixi in definitione quod possessio est ius, quia ipsa corporalis apprehensio, vel ipse actus verus vel fictus per quem apprehenditur ipsa possessio, non est possessio, sed tantum est actus meri facti: iste est tex. qui sic debet intelligi in l. 1. §. adipiscimur. ff. eodem titulo. in fine: ibi, eam rem enim facti non iuris esse. tex. in eadem. l. 1. §. si vir vxori. ibi, quoniam res facti. & C. tex. in l. denique. in fi. ff. ex qui. cau. maio. tex. in l. 1. §. Scæuola. ibi, quæ facti est & animi. ff. si quis testa. liber. esse iu. fue. tex. in l. possessionem pupillum. ff. de acquir. posses. ibi, quæ facti est, & C. tex. in l. bonæ fidei. §. in contrarium ibi, illud ad factum pertinere. ff. de acquir. rerum domi. Sed ex illo actu vero vel ficto resultat & causatur ipsa possessio, de qua in presenti loquimur: & illa postquam est acquisita, formata, & producta in esse, est ius intellectuale, & inuisibile, & non factum: & illa est quæ hic definitur: & quod sit ius, probat text. expressus in l. pereg. ff. de acquir. posses. post principiu: ibi, ius possessionis. & C.

18 Text. in l. possessio quoq; in princ. eodem tit. tex. in l. cum hæredes. eod. titu. vbi dicitur, quod

omnia iura hæreditaria transeunt in hæredem excepta possessione, ergo possessio est ius cum exceptio debeat esse de regula: rex. in. l. nemo. in fi. C. isto titu. ibi, super iure possessionis. & C. tex. in l. non ideo minus. in fi. C. delib. cau. ibi in concussum ius possessionis obtinebis. text. in l. si ea res. §. si. ibi, qui priorius eius apprehenderit. ff. de actio. emp. & istam doctrinam & declarationem ponit Bar. in dicta. l. 1. 2. colum. in medio. Pau. de Cast. 1. colum. in fin. num. 6. Alber. 2. colum. in medio. Imola in. 1. colum. post medium. Areti. 4. colum. in medio. num. 13. Cuma. ibi. 2. colum. Alexan. 3. col. n. 11. Soci. 5. col. in fi. ver. circa tertiu. Vinc. ibi no. 6. col. in princ. nu. 39. Ias. ibi. 6. col. not. 16. col. nu. 31. Frã. de Ripa 6. col. nu. 26. id. in rub. de causa posses. & pro. 2. colum. num. 6. Bart. in. §. adipiscimur. eiusdem legis. & ibi Paul. not. num. 3. & Ias. nu. 13. & fin. colum. num. 23. Petrus in. l. licet. 3. colum. C. eod. titu. Barto. in dicto. §. si vir vxori. in princ. Aret. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. 1. col. in fine. idem Aret. in l. quæadmodum. eodem titu. num. 1. colum. num. 3. & ibi doctor Segura. 7. colum. verfi. & illud confirmatur ista commun. opin. & declaratio: quia sicut ex contractu qui est facti vt in l. consilio. §. si. in fi. ff. de cura. furio. ibi, quia solutio, venditio, traditio, magis facti quam iuris sunt: resultat obligatio iuridica & ex ea actio, vt in l. licet. §. ea obligatio. ff. de procura. & ibi comunis doctrina. & in principio Insti. de actio. præterea sicut ex actibus, moribus, & vñibus, qui sunt meri facti resultat ipsa consuetudo formata & inesse producta quæ vocatur ius, vt in l. de quibus. ff. de legibus. & ibi tenet & declarat Bart. in. l. lectura. 2. col. prope fi. & in fi. col. idem Bar. melius in repetitione 3. col. num. 6. & ibi Pau. 2. col. nu. 5. melius quam alibi Albe. ibi. 10. col. nu. 16. & ibi comu. schola. Anto. de Bu. in cap. fi. de consue. §. missa materia. 2. col. in princ. & ibi Cardin. in. §. licet. 10. colum. 6. quaestio. num. 14. & est communis intelligentia: ita ex actu vel modo apto & à. l. determinato ad acquirendam possessionem quaeritur & resultat ipsa possessio, quæ est iuris: & ita se habet sicut causa & causam.

Item sicut ex actu & exercitio seruitutis resultat ius seruitutis & possessio eius, vt in l. 3. §. da re. de usufruct. & in l. quoties. de seruitutibus. ita ex isto actu quaeritur possessio iuris: & sicut ex obligatione quaeritur actio: ita ex possessione oriuntur interdita. In quo vnum nota & considera subtile & necessarium, quod licet possessio sit de iure naturali primæuo respectu eorum quæ illo iure fiebant occupantis, vel respectu eorum

Et eorum quæ fiebant communia, & postea magis genericè fuerit de iure gentium in omnibus rebus postquam dominia fuerunt distincta, vt in l. ex hoc iure. cum materia. ff. de iusti. & iur. & probatur aperte in lege prima. ff. de acquir. posse. tñ illo iure non erat aliqua possessio iuris, sicut hodie: nec erat quod diuersum ab ipso actu & apprehensione: nã ipsemet actus & apprehensio naturalis idem erat quod ipsa possessio: ita probat text. expressus in l. 1. in principio. ff. de acquirenda posses. & ita expressè tenet & declarat Paul. ibi. 2. col. in medio. nu. 8. Imola pe. col. in fi. Cuma. 2. col. in fi. & notabilius Vinc. tius. 36. colum. in medio. num. 85. ex quo inferitur quod illo iure non consistebat in iure, sed in facto: item non erat distinctio possessionum civilis & naturalis, sed vnica tantum, & dicebatur naturalis. Itè tantum durabat illa possessio quantum quis insistebat naturaliter in re possessa: vn de eo ipso quod desinebat operari & sic retinere re desinebat ipsam possidere. Itè non erant prædicta remedia possessoria pro illa possessione sola recuperanda vel retinenda. Item non erat inuentus aliquis actus fictus acquirendi possessione, sed tantum naturalis vel corporalis: quæ omnia aperte probat text. in ista l. 1. ibi, quia naturaliter tenet ab eo qui ei insistit, intentio doctorum vbi supra, & sic oia ista & alia fuerunt inuenta & ordinata de iure ciuili positiuo: & maxime ostendit istam possessionem inuentam de iure naturalivel gentium, vt patet in processu huius materia, quod nota: quia est nouum, singulare, & necessarium.

Item ideo dicitur in definitione insistendi rei, quia propria natura, substantia & effectus possessionis consistit in hoc quod possessor insistat in re, & illa habeat, teneat, & possideat: & in ea non inquietetur vel molestetur ab alio: & ideo ad hoc principaliter sunt prodita oia interdita & remedia possessoria: & dicitur etiã ad differentiam dominij, quod est ius plenum & perfectum disponendi de re, & eam vendicandi, vt dicit Bar. in d. l. prima. de acquir. posses. 2. col. in fi. & in l. si quis vi. §. differetia. eodem titulo. quem sequuntur omnes, & ego supra dixi: præterea dicitur etiam ad differentiam vsusfructus, nam est ius vtendi & fruendi salua rerum substantia, vt in l. 1. ff. de vsufruc. & declarat Barto. in d. l. 1. 2. colum.

Item ideo dicitur in definitione, rei non prohibita possideri, ad differentiam rei quæ non potest possideri, vt rei sacrae vel religiosæ, vt in l. qui vniuersas. §. 1. ff. de acquir. posse. & in l. inter stipulantem. §. sacra. de verbo. oblig. & sic pa

tet quod text. in dicta. l. 1. ff. de acquir. posse. dum dicit, possessio appellata est à pedibus, vt & La beo ait, quasi pedum positio: quia naturaliter tenetur ab eo qui ei insistit: non ponit definitionem possessionis, sed etymologiam vocabuli secundum glo. 1. & omnes docto. ibi, nam duo sunt instrumenta naturalia, instrumenta principalia: siue actus naturales acquirendi possessionem. si pedes ad acquirendam possessionem rerum immobilium quæ pedibus calcantur: ita tex. in dicta. l. 1. tex. in l. 3. in princ. ff. de acquir. posses. manus ad acquirendam possessionem rerum mobilium: text. est in l. 1. §. adipiscimur. eod. titulo. ibi, aliquid in manu ponat. ita Pau. de Cast. in l. 1. eodem titulo. 1. col. verfi. item nota Areti. ibi. 1. col. in principio. nu. 2. Alexan. ibi. 2. col. in 2. notabili. Vincen. ibi, in princ. 1. no. & Iaso. ibi. 1. col. post princ. ideo sumpta est etymologia ab illo instrumento naturali. si pedum, & vocatur pedum positio. Et si iterum quaeratur, quare magis denominatur ab illo instrumento quam ab alio. si manu? dico quod possessio rerum immobilium est dignior & magis conseruatur & retinetur: possessio vero rerum mobilium vilis & abiecta est, & facilius perditur: vt in l. 3. §. Nerua filius. isto tit. & in l. rem quæ nobis. & in l. si rem mobilis. eod. titu. ideo à digniori fit denominatio: ita Pau. & Iaso. in d. l. 1. col. post princ. Vel aliter & secundo potes dicere, quod ideo denominatur à pedibus, quia pedes sunt firmum totius corporis sustentaculum, & habent se ad corpus, sicut bases ad columnam: item Bal. in rub. de causa. pos. & proptie. 1. col. in princ. nu. 2.

19 Item principaliter quaero, quotuplex sit possessio? & iste articulus est subtilis & necessarius: in quo dico quod videtur quod vnica tantum sit possessio. Prima per tex. in dicta. l. 1. ff. de acquir. posses. qui dicit possessio appellata. & C. & sic loquitur in singulari, & similiter tota rubrica. Secundo pro ista parte facit bonus tex. in l. 3. §. genera. eodem titulo. cuius verba sunt, & in summa magis, vnum genus est possidendi: species autem infinitæ sunt. similiter in l. 3. §. ex contrario. ibi, quoniam in summa possessionis. & C. Tertio facit tex. in l. licet. C. eo. in princ. vbi licet possessio acquiratur corpore & animo, tñ postquam est quaesita solo animo, retinetur: & sic vnum est ius resultans ex actu corporeo, & sic ex apprehensione, quod vocatur possessio retinetur animo. Quarto tex. in l. 1. §. siue autem corpore. in fine. ff. de vi arma. vbi dicit tex. quod si animo possides in absentia prohibeatur possessio reuerfionem fundi ingredi, dicitur deiectus Ant. Go. in. l. Tau. V per vim

per vim de possessione qua animo retinebat, licet non corpore: & sic clare vult, quod illam possessionem numero qua retinetur animo, est eadem cum ea qua corpore retinetur: ergo vna tantum est: cuius verba sunt, admissi enim ei possessionem quam animo retinebat, & si non corpore: & illum textum ad hoc inducit Socius in ista l. 2. ff. col. Quinto, pro ista parte facit vna & subtilis ratio, nam si in iure nostro esset plusquam vna possessio, maxime illud consideretur tempore acquisitionis & productionis in esse: sed illo tempore tantum vna in singulari consideratur, & non plures: modo quaramus per nos, modo per alium: ergo non est danda pluralitas possessionum: textus est in l. 1. §. adipiscimur. & in §. item acquirimus. eodem titulo. Sexto facit, quia quando per legem tractatur de amittenda possessione, & penitus abdicandi a possessore, vel de illa retinenda vel conservanda semper iura & consulti loquuntur in vna tantum & sola possessione: textus est in l. 3. §. in amittenda eodem titulo. textus in §. si quis nunciet. textus in §. si feruus. & in §. Nerua filius. & in §. si rem eiusdem legis. textus in l. si rem mobilem. eodem titulo. Secundo facit textus in l. pupillus. ff. de acqui. re. do. vbi dicit textus, quod pupillus non potest alienare aliquam rem & nec quidem possessionem qua naturalis est: & sic videtur probate quod vna sit tantum, & illa est naturalis, licet aliqui illum textum in contrarium considerent: & istam sententiam & conclusionem, quod vna tantum sit possessio, tenet Azo in summa. C. de acqui. po. 2. col. in principio. nu. 3. & tenet Placētinus glossator antiquus quem refert glo. in l. 1. ff. eodem titulo. in verbo, ait. glo. or. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. quomo. in glo. mag. in fi. & tenet Iaco. de Puteo, & Pe. de Befucio in dicta l. 1. quos refert ibi Iaso. 13. col. nu. 54. & istam opi. tenet ibi Fran. de Ripa. 6. col. nu. 27. & ista videtur expresse approbare l. 12. tit. 30. 3. par. & sensus horum doctorum est, quod vna tantum sit possessio, & illa naturaliter tenetur quando possessor insistit in re: civiliter vero quando ea retinet animo in absentia. Sed his non obstantibus teneo contrariam sententiam, imo quod sit duplex possessio realiter & in substantia distincta: vna naturalis, alia civilis. Pro qua sententia & conclusione. Primo facit textus in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. posses. vbi expresse dicitur quod absens possidet, & similiter ingressus possidet, ergo vnus civiliter & alius naturaliter, & sic duplex est possessio realiter distincta: nec potest dici quod vna & eadem possessio sit penes illos, quia impossibile est quod

vna & eadem possessio sit penes duos in solidum, vel secundum naturam, vel secundum artem: textus est formalis in l. 3. §. ex contrario. eodem titulo. cuius verba sunt, ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt: contra naturam quippe est, vt cum aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris: textus in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commoda. ibi, & ait duorum quidem in solidum dominium vel possessionem esse non posse: textus in l. duo in solidum. ff. de precario. cuius verba sunt, nam nec iuste nec iniuste possessiones duae concurrere possunt. Confirmatur, quia lex nunquam fingit nec potest fingere super eo quod est impossibile de natura in genere: textus est in l. qui ad certum. ff. locati. textus in l. certum. in principio. infra de precario. textus in l. adoptio. l. 1. ff. de adop. textus in §. minorem. Insti. de adop. textus in l. lex Cornelia. prope finem ff. de vul. & pu. ibi, quia non efficitur per eam. & c. textus expressus in l. mulier. in fine. ff. de verborum obligat. textus in l. qui decem. §. 1. in fine. ff. de solu. tenet glo. ordi. in l. Gallus. §. si eius. de libe. & posthu. in glo. fi. prope finem. & ibi Bart. Pau. & commu. opi. glo. Bart. & doct. in l. 3. ff. pro socio tenet magistratiter Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. 9. col. nu. 22. idem Bar. in l. eandem. ff. de duo. reis. tenet late & notabiliter Iaso. in d. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. nu. 241. imo quod magis est, fictio non cadit super eo quod est impossibile de iure positio: ita solus Areti. in dicto. §. ex contrario. 1. col. post princ. Nec obstat si dicas quod ibi in dicto. §. qui ad nundinas. non est duplex possessio, sed vna, & illa tenetur ab ingressu naturaliter iniuste, & ab absente civiliter iuste: quia respondeo quod qualitas possidendi iuste vel iniuste non alterat naturam & substantiam possessionis, vt est textus formalis in dicto. §. ex contrario. textus in l. duo in solidum. ff. de precar. textus in l. 2. ff. vt possi. Item etiam quia illud quod est vnicum in substantia non diuersificatur propter qualitates, vt notatur in l. 1. ff. si cer. pe. & in l. cui fundi. de co. & de. in l. si. §. quoties. ff. de publi. & vec. & per illum textum in d. §. qui ad nundinas. tenet ibi Alberi. 3. col. Ange. 1. col. post princ. Imo. 2. col. in prin. Iaso. 4. col. nu. 21. Ro. 1. col. Cuma. 2. col. Secundo & principaliter pro ista sententia & conclusione facit textus in l. naturaliter. eod. titu. vbi disponitur quod fructuarius possidet naturaliter illam rem in qua habet vsum fructum, & proprietarius possidet civiliter: textus in l. possessio quoque. in prin. eod. titu. textus in l. cuiuscunq. §. si fundus. ff. de vsufu.

Ter-

Tertio facit textus in l. quemadmodum. ff. de acqui. re. posse. vbi dicit textus quod sicut nulla possessio acquiritur sine corpore & animo, ita nulla amittitur: ergo textus ille in illa dictione vniuersali dat intelligere pluralitatem possessionum.

Quarto facit textus in l. 1. §. de iur. ff. de vi & vi ar. vbi dicitur quod illo interdicto non potest vti nisi possessor, & dicit textus quod sufficit quod possideat naturaliter siue civiliter: & ad hoc notat eum ibi Bar. Ang. de Perusio.

Quinto facit textus in l. 3. §. si. ff. sciendum. ff. ad exhibendum. vbi dicit textus quod actione ad exhibendum potest agi contra civiliter possidentem, vel contra naturaliter possidentem.

Sexto facit textus in l. & habet. §. si. ff. placet. ff. de precario. vbi est textus quod in re concessa precario ille qui rogauit habet possessionem naturalem: ille vero qui concessit habet civilem: & ibi tenet com. opin. & in l. Pöpo. §. cum quis de acqui. pos. ergo clare ibi patet duas esse realiter distinctas possessiones, cum vna & eadem non potest esse penes eos, vt in fundamento dictum est: & ad hoc illum textum notat ibi expresse Ang. de Pe.

Septimo facit textus in l. nemo ambigit. C. de acqui. pos. ibi, duplicem esse rationem, aliam qua iure consistit, aliam qua corpore. & c. & sic clare probat quod sit duplex possessio. Octauo facit subtilis ratio, nam civilis possessio est illa qua causat praescriptionem: textus est in l. acquiritur. §. si de acqui. re. do.

Si ergo esset vna possessio vel duae eiusdem speciei, operarentur eundem effectum, sed non operantur eundem effectum, vt ex dictis iuribus patet, ergo praedictae possessiones non sunt eiusdem speciei, sed distinctae & separatae. Non est autem textus nota. in l. si id quod. §. si. ff. de acqui. pos. vbi dicit textus quod si quis habet civilem possessionem in absentia, non perdit illam licet alius occupauerit possessionem corporalem, nisi si spicatus est se posse repellere ab eo qui est in possessionem: ergo clare dat intelligere duas esse possessiones. Decimo facit textus optimus & expressus in l. 3. §. Nerua filius. eodem titulo. vbi dicit quod in rebus mobilibus retinemus possessionem civilem in absentia, quatenus habemus facultatem nancisci possessionem naturalem: ergo naturalis est possessio distincta a civili qua nancisci possit: & ad hoc illum textum notat ibi Bar. Ange. Imo. Pau. Roma. & Areti. qui dicit quod ibi melius quam alibi probatur, & communiter doctores. Undecimo facit expressior textus & singu. in l. 2. §. quod vulgo. ff. pro haerede. vbi dicitur quod regula quae habet quod nemo potest sibi causam possessionis mutare, de

bet intelligi modo possessio sit civilis, modo naturalis: & ille textus non est alibi secundum Dinum, Alber. & Ange. ibi, ad hoc in quantum loquitur in hoc articulo nominaliter nominando possessionem civilem & possessionem naturalem, & sic denotando substantiam rei: & est vnicus secundum Bal. in l. licet. C. eod. titu. 2. col. in fi. licet corrupte alleget: & Pau. in l. 1. ff. eod. titulo. pen. col. post princ. Ioan. de Imo. ibi. 4. col. in prin. Ange. 2. col. in medio. Istam sententiam & cons. quod in iure nostro sunt duae possessiones realiter in substantia distinctae, tenet Dinus per aliqua ex praedictis fundamentis, vbi notabiliter loquitur in regula, sine possessione. de regu. iu. 7. col. versic. ad cuius declarationem. 1. est quaerendum. tenet glo. or. post Ioan. glossatores antiqui in l. 1. ff. de acqui. posses. in verbo, ait. post princ. & tenet & sequitur ibi Alber. pen. col. in fine. Pau. de Cast. ibi pe. col. in prin. Ioan. de Imo. 4. col. in prin. Ange. 2. col. in medio. Roma. 5. col. in medio. Alex. 10. col. nu. 45. Iaso. 13. col. nu. 54. Vincen. 20. col. nu. 53. istam etiam opi. tenet Ange. de Peru. in l. licet. C. isto titulo. 2. col. nu. 6. Pau. ibi. 2. & 3. col. Bal. ibi. 1. lec. 2. col. nu. 6. Sali. 4. col. nu. 13. Fulgo. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. comimo. 3. col. Sali. ibi. 3. col. Pau. de Cast. 2. col. nu. 7. qui nota. loquitur. Bal. no. in l. 1. C. vt possi. §. col. num. 12. Bald. in rub. extra. de causa posses. & proprie. 2. col. nu. 4. & ista co. tenet Bar. in l. 3. §. genera. supra isto titulo. 1. oppo. licet ipse in l. 1. supra eo. 3. co. post medium, teneat nouam & distinctam. opin. imo quod sint tres possessiones realiter distinctae, vna civilis, alia naturalis, alia corporalis: quae opi. eodem muni. reprobatur a docto. ibi: & ista est magis commu. opi. secundum doctores, vbi supra: pro qua communi sententia ego allego hodie in nostro regno legem secundam, titu. 30. 3. parti. quae expresse istam opi. fundat, & allego & confidero expressiore & clariorem legem in ista. l. 45. in ll. Tauri, quod est summe necessarium pro intelligentia dicendorum reiecta opi. Iaco. Bu. quam tenet in l. licet. fi. col. C. isto titulo: vbi tenet quod quando possessio est penes vnum sit vna possessio in substantia, sed quando est penes duos sint duae possessiones distinctae: quae opi. communiter reprobatur. Item reiecta opi. Bar. in dicta l. 13. col. dicentis esse tres possessiones realiter distinctas, scilicet naturalem, civilem, & corporalem: nam illa corporalis id est quod naturalis, quae opinio Bartoli communiter reprobatur.

20 Item in nostra materia principaliter quero, an in acquirenda possessione requiratur causa vel Ant. Go. in ll. Tau. V 2 titu.

titulus: in quo notabili & necessario articulo resolutiue procedendo, sit prima con. q. si in acquirenda possessione interuenit actus verus & naturalis, nulla requiritur causa vel titulus: itaq; si aliquis possessor tradat alteri re animo transferendi possessionem, statim queritur accipiendi sine aliquo titulo vel causa: vel si quis per actum naturalem apprehendat rem cuius possessio vacabat, statim queri possessionem: pro qua sententia & conclusione facit text. in l. 3. §. in admittenda. ff. de acqui. pos. & in l. si quis vi. §. differentia. eod. titu. vbi habetur quod possessor sola sua voluntate potest amittere possessionem, ergo a fortiori, facta traditione animo transferendi possessionem, acquireretur accipiendi maxime quod tunc possemus dicere, quod licet non habeat titulum vel causam in proprietate, habet tamen in possessione, & erit titulus precarij si concessio fuit non determinato tempore tacite nec expressae, & sic potest ad libitum reuocari per concedentem: aliam vero si concessio fuit facta determinato tempore tacite vel expressae erit titulus donationis: argumento text. in l. Lucius Titius. supra de don. text. in l. 1. ff. de precario. text. in l. & habet. §. si. eod. titu. confirmatur etiam, quia super sola possessione rei, potest constitui titulus: vt est casus nota. in l. si aliquam rem. ff. de acqui. pos. sibi, nam si rem meam tu possideas, & ego emam a te possessionem eius rei, vel stipuler, vt ilis erit emptio & stipulatio: idem probat text. in l. si emptio. ne. §. item si emptor. vers. rei suae. supra de contra. emp. bonus text. in l. indebiti. §. sed & si numeri. in princip. de condic. indebi. Secundo pro ista con. principali, quae habet quod si in acquirenda possessione interuenit actus verus & naturalis nulla requiritur causa vel titulus, facit text. expressus in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. ff. de acqui. pos. sibi. vbi habetur quod in gressus rem absentis acquirit possessionem naturalem vacantem, & tamen ibi nulla interuenit causa vel titulus. Tertio pro ista concl. facit text. in l. si. C. vnde vi. vbi ille qui ingreditur rem omnino vacantem alicuius absentis, acquirit vttranq; possessionem sine aliquo titulo vel causa. Quarto pro ista sententia & conclusione facit totus titulus. ff. de vi & vi arma. vbi habetur quod ille qui per vim expellit alium de possessione, acquirit eam, licet iniuste & sine titulo vel causa: & istam sententiam & conclusionem tenet Bart. in l. quod meo. ff. de acquiren. pos. sibi. prima colum. nume. 1. licet non alleget nec consideret superiora iura, sed allegat text. in l. ge. 2. §. si vir. vxori. eod. titu. sed certe ibi causa

interuenit, licet de iure inualida: & ille text. proprie loquitur in casu conclusionis tertiae, infra eo. proxime allegat etiam alia iura Bar. quae certe nihil probant. Idem etiam tenet Pau. ibi. 2. col. prope si. & Ioan. de Imo. post prin. legis. & ibi Ludo. & commu. opi. secundum Alex. ibi. 3. col. num. 11. & istam dicit commu. opin. Aretu. in l. locus eod. titulo.

21 Secunda conclusio principalis sit, q. in acquirenda possessione per actum fictum bene requiritur causa vel titulus, vnde si quis nulla interueniente causa vel titulo constituat se nomine alterius possidere vel per aspectum velit transferre, posse vel per retentionem vsu fructus, vel per conductionem factam de re propria non transfertur possessio: ista est glo. singul. iuncto text. in d. l. quod meo. in glo. in princip. & per eam tenet ibi Bar. 1. col. nume. 1. Paul. Cuman. Ludo. Roma. & commu. docto. & ad hoc illa glo. iuncto text. reputat singul. Saly. in l. traditionibus. C. de pactis. si. columna. 3. q. pro qua sententia & con. facit text. iuncto communi intellectu in l. si aliquam rem. ff. de acquiren. pos. sibi. vbi probatur q. si dominus & possessor alicuius rei conducat suam rem quam possidet ab alio non transferit in eum aliquam possessionem: facit etiam bonus & subtilis casus in l. ei a quo. ff. de vsucapio. pro qua sententia & con. facit inconuincibilis ratio, quia quando clausula constituti vel quilibet actus fictus ponitur super contractu nullo vel inualido, similiter illa clausula vel actus fictus possessionis est nullus, vt probat text. in l. fin. ff. de consti. pe. text. in l. non dubium. C. de legibus. text. in regula, cum principalis. ff. de regul. iur. & latius pono infra proxime in. 4. co. ergo quando nullus ponitur titulus contractus: nec causam interuenit, dicta clausula constituti, vel alius actus fictus, nihil potest operari: & in tantum ista con. est vera vt procedat etiam si praedictus dominus & possessor rei scienter sine causa & titulo constituat se nomine alterius possidere, vel apponat in eius fauorem alium actum fictum: quia non videtur donare, & sic per illum praesumptum & fictum titulum donationis iunctum cum dicta clausula constituti & actu ficto possessionis non transferitur dominium nec possessio in eum & iura quae dicunt quod ille qui scienter sine causa vel subsistente obligatione tradit suam rem donare, vt in l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. in l. 1. in. si. ff. de condi. indebiti. in prin. C. eo. titu. & vtrobique docto. debent intelligi quando traditio rei fit per actum verum & naturalem, secus vero si per actum fictum, vt in hac nostra

nostra conclusione ne duplex fictio vel specialitas: ita singul. Bar. in d. l. si aliquam rem. 3. col. in princ. ff. de acqui. h. re. Paul. de Cast. fin. colu. in princ. Albe. 1. col. in fine. Cuma. pe. col. in fine. Alex. 6. col. nu. 18. Fran. de Ripa. 9. col. num. 26. istam etiam con. tenet Cinus, Bal. Saly. & docto. in l. qui re. C. locati. tenet etiam Saly. melius quam alibi in l. traditionibus. C. de pactis. si. colum. 3. q. tenet etiam Bal. in cap. 1. de capitaneo qui Curiam vendidit. pe. colum. in prin. in V si bus; feu. & ista est vera & communis opinio, licet glo. singul. & ordinaria teneat contrarium in dicta. l. si aliquam rem. ff. de acquirenda possessione. in glo. fin. prope finem, quam sequebatur ibi Imola, & latius & subtiliter Aretinus. 5. colum. num. 3. quam superiorem communem opinio. intelligas procedere in casibus in quibus aliam de iure communi per veram traditionem scienter factam induceretur donatio, vt qm fit traditio expressa, causa adiecta, tanquam ex debito cum nihil deberetur: vel quando ex qualitate rei & personae praesumatur donatio, vt notatur per Bar. & docto. in l. cum quid. ff. si cert. pe. post glo. ibi: nam in illis casibus interueniente vera traditione erit donatio: aliam vero si interueniat ficta traditio non valebit, vt in hac communi opinione. Confirmatur ista commu. opinio subtili fundamento & consideratione, nam licet de iure nouo Codicis ex nudo pacto donationis oriatur actio, & promissio efficitur sit obligatus: & in l. si quis argentum. §. si autem hoc in prin. C. de donat. & ibi commu. opin. tamen illud debet intelligi in expressa & propria donatione & promissione: secus vero in ficta & praesumpta, puta quando quis per pactum nudum scienter promitteret indebitum, ne detur concursus duplicis specialitatis contra regulam text. in l. C. de dotis pro. & in l. cum post. §. gener. de iure dotium. ita singul. Bart. in iuris gentium. §. quinimo. si. col. in medio. ff. de pactis. idem Bar. in l. si tibi decem. in si. eo. titu. idem etiam tenet Bald. Ange. Paul. de Castr. Alexan. & commu. docto. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. eod. titu. Iaso. in dict. §. quinimo. 8. col. num. 21. Paul. in l. generaliter. 3. colu. C. de non nu. pec. Bal. in l. si pacto quo poena. C. de pactis. 2. col. in fine. Saly. in l. legem. 5. col. in medio. eo. titu. Bald. in rub. extra. de pactis. 2. col. in fine. Imol. in l. in edibus. §. 1. 3. col. ff. de dona. & ibi Ludo. Ro. pe. col. in si. Ange. de Peru. in dicta. l. si quis argentum. §. sed & si quis post prin. C. de donat. & ibi Bald. nu. 4. Paul. de Castr. notabiliter in l. quae dotis. penu. col. num. 9. ff. solut. matrim. Anto. & Imol. in cap. qualiter. extra de pactis,

Ex qua superiori. con. sic declarata & confirmata inferitur singulariter, quod si quis scienter confitetur extra iudicium rem suam esse alterius, & constituit se nomine eius possidere, vel alium actum fictum interponat, non transfert in illum dominium nec possessionem: & hoc solum ex ista ratione, quia ex titu. praesumpto & ficta traditione non potest queri dominium nec possessio, ne detur duplex specialitas: & ita tenet expressae Bar. in l. cum falsa. C. de iuris & fac. igno. 2. col. nu. 6. & ante eum tenet ibi Petrus de Bella perti. 2. col. post prin. Cin. 2. col. 4. q. quos Bar. non refert. & tenet ibi Faber. in suo Breviario in prin. illius. 1. & Bald. ibi. si. col. nu. 7. & 8. Pau. de Castr. 2. col. in fine. tenet An. in c. si. extra de confessis. 6. colu. in prin. Imola ibi. si. col. in fine. Sed adde subtiliter in hoc art. quod tunc alia ratione & consideratione ista opi. & illatio est vera, quia tali casu nullus constituitur titulus verus nec praesumptus: quia illa confessio scienter facta non inducit donationem nec alium titulum: quia non habet verba dispositiua apta producere obligationes, sed tantum fit ad probationem: vnde cum constet de contrario, eliditur confessio: & sic clausula constituti vel actus fictus in isto casu ponitur de perse sine subiecto alicuius contractus expressi nec taciti: vnde ex ea non transfertur possessio nec alius effectus: ita dicit & declarat subtiliter Pau. ibi in d. l. cum falsa. si. col. in princ. & ante eum Bal. ibi. si. col. nu. 8. & in expresso quod ex tali confessione scienter facta non inducatur titulus donationis tacitus vel praesumptus, tenet expressae Bald. in l. vna. C. de confessis. 3. col. nu. 7. Pau. in l. generaliter. C. de non nume. pecunia. 2. colum. in medio. numero sexto, & melius. 3. colum. in princ. idem Paul. in l. publica. §. si. ff. de positi. & expressae Petrus in dicta. l. cum falsa. 2. colum. in principio. Nec huic secundae con. principali cum ex ea deductis obstat notabilis text. subtiliter inductus in l. 1. C. de dona. iuncta communi opi. vbi est casus quod donato & tradito in instrumento alicuius rei videtur donata & tradita ipsa res contenta in instrumento, & tamen ibi concurrunt praesumptus titulus & ficta traditio rei: ergo non deberet transferri dominium & possessio eius: quia respondeo quod ibi verus titulus & vera traditio interuenit, saltem illius instrumenti corporalis quod traditum fuit: vnde ex hoc resultat titulus & possessio rei contentae sub eo, cum aliud non potest operari, & sic continet & repraesentat contentum sub eo, concurrente legis dispositione: & iste est verus sensus & intellectus Ant. Go. in. ll. Tau. V 3 illius

illius legis & solutio huius difficultatis: facit textus in l. qui chirographū. ff. de lega. tertio. textus in lege. feruum filij. §. eum chirographū. de lega. i. tex. in lege secunda. C. qui res pigno. obligar. po. in lege tertia & quarta. ff. de liber. legat. notatur in l. 2. ff. de pactis.

2. Secundo non obstat text. expressus & nō declaratus à doctor. in lege. qui bona fide. ff. de acquir. possessio. & in l. interdum. §. fina. infra eodem. vbi dicitur, quod si ille qui non est dominus possideat aliquam rem quam bona fide emit, & eam conducatur à vero domino, quod statim desinit possidere: & per istum actum fictum etiā sine causa vel titulo transferatur possessio in ipsum dominum: & ad hoc notat ibi commu. opinio, quia ad illum text. dupliciter respondeo.

Primo modo quod verus dominus & possessor non potest transferre in alium possessionem per actum fictum nisi precedat causa vel titulus habilis: & ita procedat ista nostra secunda cō. ille verò qui nō est dominus, si possideat bene potest transferre possessionem in alium etiā per actum fictum sine causa vel tit. & ita procedat & intelligatur text. in d. l. qui bona fide. & in l. interdum. §. fina. & in expresso ita tenet & declarat Barto. in lege. quod meo. i. col. nu. 7. licet communiter deficiunt ibi aliqua verba: & istam declarationem & concordiam ponit ibi Pau. 2. col. in fine, & cum ea transeunt indifferenter ibi doct. & expressè dicit ibi Roma. i. col. in fine, quod distinct. Bar. communiter tenetur. Sed attende quod iste intellectus videtur esse verus, cum nulla ratio differentie possit assignari, unde cogitavi quod vera & propria ratio est, quia in illis iuribus interuenit vera & iustissima causa, scilicet quod ille cui tradebatur possessio, erat verus dominus: unde non oportet sibi concedere causam vel titulum de nouo, cum ipse perfectum titulum & causam habeat: & ideo non dominus possessor potest per actum fictum transferre possessionem: & iste est verus & clarus intellectus illarum. Il. Ex quo resultat cōtra Bar. & doct. quod indistinctè dominus & possessor vel non dominus, non potest transferre possessionem sine causa vel titulo. & per consequens venit reprobanda glossa cum qua omnes ibi transeunt in dicta lege. qui bona fide. vbi dicit quod illa lex procedit etiam si non dominus qui possidet conducatur rem ab alio non domino, cum ibi nulla subsit causa vel titulus habilis, mediante quo, per actum fictum possit transferri possessio.

3. Tertia con. quod ex inutili & inualido contra

actu bene transfertur possessio, interueniente actu vero traditionis: text. est notabilis & subtilis in l. 1. §. si vir vxori. supra. ff. de acquirenda possessio. text. in l. quod vxor. eod. titu. text. in l. 1. §. de j. citur. in versi. denique. ff. de vi & vi ar. tex. in l. si donate. in princip. ff. de dona. inter vi. & vxor. tex. in l. nec vllam. §. omnibus. versi. Itē in tit. p. donato. ff. de peti. h. are. quibus probatur quod ex donatione inter maritū & vxorem, licet penitus contractus vel titulus sit nullus, adeo quod ex eo nulla oritur actio vel obligatio ciuili nec naturalis, vt in l. 1. in principi. ff. de dona. inter virū & vxor. & in l. 3. §. sciendū. eod. tit. & in l. si sponsus. §. si vxor viri. eod. tit. vbi dicitur quod ei nō accedit fideiussor. & tenet Bar. magistraliter in l. cum lex. ff. de fideiussor. 2. col. num. 8. idem Bart. in l. quod meo. l. col. nu. 1. ff. de acqui. posses. & vtrobiq; cōmu. opi. tamen ex tali contractu possessio bene transit in vxorem interueniente actu vero traditionis, sed difficultas subtilis est in hoc articulo, pro intellectu illorum iurium, cum de iure talis contractus sit inualidus ipso iure: quare valeat & acquiratur ex eo possessio. & dico quod vera & subtilis ratio est, quia possessio nō causatur ex contractu tanquam ex proxima & immediata causa, sed ex facto naturali, & sic ex traditione ipsius rei: unde licet contractus sit nullus, nō impeditur acquisitio possessionis si ibi interuenit verū factum & traditio: & in expresso ista rationem ponit cōsultus in d. l. 1. §. si vir vxori. ibi, quoniam res facti infirmari iure ciuili non potest. cuius sensus est, quod cum possessio causetur ab ipso facto traditionis, vt supra late deductū est in definitione: & istud factum secundum veritatem non possit infirmari iure ciuili, merito ex tali facto transit possessio, licet ipse contractus sit nullus: & ista est vera & propria intentio cōsulti in dicto. §. si vir vxori. & ista est intentio Bart. Paul. & aliorum, & expressè ista rationem per illum text. ponit Bald. in l. non dubium. C. de legibus. octaua columna, numero decimo octauo, & Paul. ibi, penultima columna, in princip. Iason ibi, penultima columna, numero quinquagesimo quinto. & istam doctrinam in alio proposito ponit gl. in l. 3. §. ex pluribus. in gl. si. & ibi expressè Alb. i. col. in fine. ff. de acquir. posse. nec huic subtili rationi obstat si dicas, quod licet factum illud naturale, & sic traditio, non possit infirmari & infringi per ius ciuile secundum veritatem, tamen potuit infringi secundum fictionem iuris vt fingatur non esse factum, cum ius ciuile semper possit fingere contra veritatem in his que sunt facti;

facti: vt in l. retrō. ff. de captiuis. & in l. in omnibus. & in l. bona eorum. eod. titu. & quasi per totum. & in §. si ab hostibus. Insti. quibus mo. ius. pa. po. sol. quia respondeo quod lex nunquam fingit nisi subsistente æquitate & necessitate: text. est in l. sciendum. ff. ex quibus caus. maiorat. text. in l. postliminium. ff. de captiuis. text. in l. non dubito. eodem titu. in princ. & istam regulam & doctrinam ponit Bartol. in l. si is qui pro emptore. de vsucapi. tertia columna, numero secundo. Sed in isto casu cessat æquitas & necessitas fingendi, & ideo lex non fingit, nam cum sola voluntate amittat quis possessionem, vt in l. tertia §. in admittenda. & in l. si quisvis. §. differentia. ff. de acqui. posses. sequitur quod licet per traditionem rei non queretur possessio vxori, amitteret eam maritus: imò etiā amitteret sua voluntate, licet rem non tradiderit, sed in eius detestatione permāserit, vt dictis iuribus: unde marito cum maritus debeat perdere possessionem, queritur ipsi vxori virtute traditionis, licet contractus sit inutilis: & iste est verus sensus & intellectus text. in dict. §. si vir vxori. ibi dum dicit, & quid attinet dicere: non possidere mulierem, cum maritus vbi noluit possidere protinus amiserit possessionem: & ita intelligit & declarat illum textum Bar. ibi, vno verbo. numer. secund. Ioan. de Imol. in principio. Roma. in prin. Vincent. melius quam alter ibi. 1. & 2. col. Iaso. ibi. 2. col. nu. 3. & ita intelligit & declarat illum text. latius & expressius Bar. in l. si is qui pro emptore. infra de vsuca. 10. col. post medium. nu. 27. Imol. 7. colū. prope finem. Iaso. ibi. 51. colum. nu. 250. & iste fuit sensus Bal. in l. siue possidetis. 2. col. post prin. C. de proba.

24. Nec obstat si iterū replices contra istum verū & subtilem intellectum, quod si vxor non acquireret possessionem ex isto inutili contractu, quod maritus non perderet eam, licet rem tradiderit: quia regula notabilis iuris est, quod si quis vult rem suam vel aliud ius quod habet transferre in alium, si illi alteri non potest ex iuris dispositio ne queri, non amittit tradens, nec abdicatur à se quasi sub illa conditione datum: istam regulam & conclusionem probat tex. no. in l. nec vtilē. ff. ex quibus caus. maio. quem ibi ad hoc notat Albe. Bar. Bal. & commu. doct. & ista doctrinam per illū text. ponit Bar. vbi infert adnotat. q. in l. qui Romę. §. duo fratres. 10. q. ff. de verb. oblig. & ibi cōmu. doct. super illa. q. istam etiam regulam probat tex. & ibi notat Bar. & doct. in l. cum quis. §. si debitorem. ff. de solu. text. in l. vir vxori. versi. sed si promissor. ff. de dona. in-

ter vi. & vxor. si ergo in presenti casu & sic in d. §. si vir vxor. & similibus, possessio non queretur vxori, non amitteret eam maritus: & sic ratio predicta communis non videtur concludere: quia ad hoc respondeo quod predicta regula & doctrina cōtraria procedit & habet locum tantum in dominio quod quis vult à se abdicare & in alium transferre: quia si non potest ibi queri, nō recedit à domino, sed remanet penes eum: secus verò est in possessione, quia etiam si non queratur nec posset queri accipienti, deperditur & abdicatur à possessore: ita notabiliter Alb. in d. l. nec vtilē. in princip. ex quibus cau. ma. & ita tenet & declarat Bar. in l. si ego. in fine. ff. de nego. ges. & ibi Albe. 3. col. Pau. in fine. num. 7. & ita tenet & declarat glo. ord. in dict. l. cum quis. §. si debitorem. in glo. 3. ff. de solu. & ibi Bar. num. 2. Pau. nu. 5. Albe. & commu. doct. Bar. Albe. Paul. & ceteri in l. qui hominē. §. si debitorē. eod. titu. & ita etiā tenet & declarat glo. or. in d. l. vir vxori. versi. sed si promissor. ff. de dona. inter vi. & vxor. & reputat ibi notabile Fulgo. pro qua sententia & declaratione est casus expressus in l. quod meo. §. si furioso. ff. de acquir. posses. & ibi expressè tenet glōf. 2. & ibi Bar. Albe. Pau. Imola. Areti. Alex. & cōmu. doctor. tex. etiam expressus in l. 1. §. p. procuratorem. in fine, eod. titu. istam doctrinam & declarationem ponit Areti. in l. naturaliter. §. nihil commune. 7. colum. eod. titu. & ita defenfat intellectus subtilis & communis dicti. §. si vir vxori. & similibus: quia meritò ibi acquiritur possessio, quia & si non quereretur nec posset queri ex iuris resistentia, nō remaneret penes maritū, sed amitteret eam per supra dicta: & ista est perfecta resolutio illius text. & sensus eius, sic ab alio non dilucidata. Ex qua superiori. 3. principali conclusione sic declarata & confirmata, quæ habet quod ex inutili contractu transfertur possessio interueniente actu vero traditionis, infero.

25. Primum, quod ex contractu facto à minore super re immobili sine decreto cum autoritate tutoris vel curatoris, secuta traditione, transit possessio: glo. est no. in l. 2. §. si à pupillo. ff. pro emptore. in glo. pri. prope finem: quem ibi cōmendat Ioan. de Imo. 2. col. in fine commēdat Alexan. in dicto. §. si vir vxori. secund. columna, numero quarto, & dicit eam notabilem Iason ibi tertia columna, numero decimo quarto, & Vincentius ibi, quint. columna. in fine: & illam glossam reputat singul. Alexand. in l. possessionem pupillum. eod. titu. secunda col. in principio. & hoc etiam tenet Bal. licet non Ant. Go. in ll. Tau. V 4 alle-

allegat illam glō. in l. magis puto. in principio. ff. de rebus eor. post. Iacob. de Aretio. pro qua glō. & sententia facit text. in dict. l. possessionem pupillum. ff. de acqui. posse. vbi est text. quod pupillus sine tutoris autoritate non potest animo amittere possessionē, ergo cum tutoris autoritate videtur quod possit: & per eū ita tenet ibi Rapha. Cuma. post prin. ex quo ibi infert, quod si pupillus cum tutore, vel adulus cum curatore, fecisset compromissum super re immobili sine decreto, quod licet arbitri non possint pronunciare super proprietate, poterunt tamen pronunciare super possessione: facit etiam bonus textus in l. pupillus. supra de acquiren. rer. domi. cuius verba sunt, alienare verò nullam rem potest, nisi præsente tutore authore, & nec quidem possessionem que est naturalis: ergo tutore autore possit. Tertio pro ista sententia ultra doctores cōsidero text. expressum & meliorem de iure in l. secūda. C. si quis ignorans rem minor. esse, sine decreto comparauerit. vbi dicitur quod si res sit alienata sine decreto, possessio retrahatur & reuocetur à possessore: ergo translata fuit, ex quo etiam deducitur, quod adulus carens curatore alienando rem sine decreto possit transferre possessionem per supra dicta: pupillus verò sine tutoris autoritate, vel adulus habens curatorem sine curatoris autoritate, non possit alienando vel contrahendo transferre in alium possessionem civilem nec naturalem: de civili est text. in dict. l. possessionem pupillum. de naturali est text. in dict. l. pupillus. ff. de acqui. re. do. ibi, & nec quidem possessionem quæ est naturalis. & vtroque com. opi. quod procedit modo pupillus vel adulus verè tradat, modo fictè, secundum doctores ibi. Adde tamen quod naturalem possessionem bene possit minor perdere, etiam sine tutoris vel curatoris autoritate, ex eundo de fundo: ita quod non sit in conspectu vel propè: quia quilibet maior sic amitteret. text. est in hoc notabilis in dict. l. possessionem pupillum. & per eum ita tenet ibi glō. ordi. Albe. Paul. Ioan. de Imo. Cuma. Aretii. & Alexand. & Dinus, & Oldradus, quos ibi refert Albe. tenet etiam Vincent. qui in hoc pūcto notabiliter loquitur in d. l. si vir vxori. 5. col. num. 12. cuius ratio est, quia tunc non amittit immediatè ex sua voluntate vel contractu, sed ex legis dispositione: & in hac ratione se fundat text. glō. & com. opi. Ex quo text. sic intellecto cum ratione infert ibi Franc. de Aretio. 3. col. in medio, quod lætio quæ infertur alicui ex immediata dispositione iuris, ita compræ-

hendit pupillū sicut maiorem: & licet ipse non alleget, ita expressè notat ibi Alber. post Iacob. de Ra. pro qua cōsideratione facit bonus text. in l. si sine hærede. §. Lucius. ff. de adm. tuto. per quem ita tenet Bal. in l. non videtur. C. de integ. ref. 1. col. post prin. & ultra eos facit melior text. de iure. in l. si. §. defensionem. C. de administ. tuto. Ex quo deducitur quod si prædictus minor haberet solam possessionem naturalem quam animo quis potest retinere quocumque vadat, quod per absentiam eam nō possit amittere, etiam si vellet eam amittere & se abdicare, argumento illius text. cum ratione: & ita ibi tenet Albe. Pau. & Cum. & Vincen. in d. §. si vir vxori. 5. col. nu. 12. Sed contra istam primam illationem facit expressus & no. text. in l. iubemus. la. 2. §. san. & el. 2. in fine. ibi, sed possessionem ecclesiasticam. &c. Vbi probatur, quod si res ecclesiæ vendatur, etiam cum autoritate administratoris, non adhibita iuris solennitate, non potest transferri possessio, imò ipso iure traditio est nulla: quia. 1. respondeo quod ille textus loquitur tantum respectu dominij, & sic proprietatis, & non respectu possessionis: & ibi possessio ponitur pro ipsa re, sicut in iure nostro multoties reperitur, vt in lege. interdum. ff. de verb. signifi. & ita soluit & respondet Bar. in dicto. §. si vir vxori. numero tertio. Vel aliter & secundò respondet ibi Bart. quod ille textus loquitur in persona quæ nō potest perdere possessionē, vt pupillus, vel ecclesia: & cū ista secūda solutione Bar. transeunt ibi Cuma. & Alex. 2. col. & Roma. ibi in prin. Sed attende quod ista solutio possit esse vera, & clarè procederet, quā talis inhabilis persona per se transferret possessionem sine autoritate administratoris: vnde præsupposito quod ibi interuenit autoritas administratoris, videtur difficile contrarium, cum per superiora iura sit conclusum quod cū autoritate alterius possit persona inhabilis transferre possessionem: vnde. 3. possit dici quod ille textus solum procedat in rebus ecclesiasticis propter fauorem earum. Sed certè verior & propria solutio est prima quam assignauit, quod ibi possessio ponitur pro ipsa re, & sic pro dominio vel proprietate: & illa impeditur & ipso iure non transit: & ita dicit quod ille text. debet intelligi Vincen. in d. §. si vir vxori. 5. col. in medio. nu. 11.

26 Secundo ex prædicta. 3. con. principali infero notabiliter, quod si res maioratus vel prohibita alienari alienetur, quod in accipientē transit possessio tā civilis quam naturalis, licet contractus ipse nullus & inutilis sit, argumēto text. & supe-

superioris cōclus. in dicto. §. si vir vxori. & in expresso per eum ita tenet Bald. in l. 2. ff. de iuri. omni. iud. fi. col. in fine. & hoc tenet & reputat notabile Frac. de Are. in dict. §. si vir vxori. 2. col. in medio. Alex. ibi pe. col. fi. q. Iaf. 3. col. num. 12. Vincent. ibi. 14. col. num. 28. hoc etiam tenet & reputat notabile Ludou. Roman. in l. is cui bonis. r. co. nu. 3. infra. de ver. obl. & tenet & sequitur ibi Are. 1. col. 1. no. Alex. 1. col. 2. no. Iaf. 2. col. num. 5. & ibi Fran. de Rip. 2. col. nu. 52. pro qua sentēt. facit bonus textus quem doc. non allegat in l. non alienat. ff. de regul. iur. cuius verba sunt; nō alienat quod dūtaxat omittit possessionē. & ibi expressè notat ad hoc Io. Ferrar. post antiquos. text. in l. item si res. §. 1. vers. potest. ff. de alien. iud. mutā. cau. fa. vbi eadem verba ponūt. facit etiam text. valde notabilis in l. bonæ fidei. vers. nec interest. supra. de acq. re. do. vbi expressè dicit, quod si res affecta aliquo vitio reali alienet, licet nō trāseat dominiū nec vfucapiedī cōditio, bñ tñ sit possessio & acquisitio fructuū. Pro qua etiā sentētia cōsidero subtiliter legē nostrā. 45. Tauri, in fine: vbi dicit quod mortuo possessore maiorat⁹, possessio trāseat in successorē, quāuis aliquis tertius occupauerit possessionem in vita vel post mortem possessoris, vel de manu eius eam habuerit: ergo apertè præsupponit quod licet res sit maioratus, vel prohibita alienari, & contractus vel alienatio nō teneat, tamē bene transfertur possessio: & in tantum hoc est verū vt procedat etiam si lex vel dispositio hominis quæ prohibet alienare vel contrahere, expressè dicat & disponat quod etiam non possit fieri traditio: & si fiat, quod nullus sit momenti: tamē debet intelligi quod nihil valeat quo ad translationem dominij, sed possessio civilis & naturalis bene transfertur: ita probat text. no. & subtilis in l. 3. §. sciendū. ibi, nec traditio quicquam valet. ff. de dona. inter vi. & vxor. vbi disponitur quod donatio inter coniuges est omnino nulla, adeo quod traditio nihil valet, & tamē intelligitur quo ad dominium: quia possessio bene transfertur, vt est casus expressus in dict. §. si vir vxori. ergo apertè ista illatio est verissima, & illum text. ad hoc ita inducit Aretin⁹ in dicto. §. si vir vxori. 2. col. num. 4. dicēs semper esse mentem tenendum. Socinus in cons. 13. 4. volu. & ista opi. & cōsideratio est verissima, nisi lex ultra procederet annullando acquisitionē possessionis, vt probat text. nota. & expressus in l. vna. C. non licere habitare oribus metrocomiæ loca sua ad extraneum transferre. lib. 11. ibi, quoquo modo possidemus licentia tribuatur. nec cōsiderationi Aretini obstat text. in

lis cui bonis. ff. de verbo. obli. ibi, tradere verò non potest. per quem notat ibi Ange. de Peru. in princ. num. secund. quod ille qui non potest alienare vel se obligare, non potest etiam tradere transferre possessionem: quia ille text. & de terminatio Angeli debet per supra dicta intelligi, quando persona est inhabilis contrahere vel alienare ex defectu animi & intellectus: quo casu impeditur etiam translatio possessionis: quia animo non potest eam amittere: conclusio verò Aretini in qua sumus procedit quādo persona non est inhabilis ex defectu animi, sed ex alia ratione vel qualitate extrinseca, puta nē res alienetur extra familiā, vel aliā: quia tunc non impeditur translatio possessionis licet impediatur translatio dominij: & ita intelligit & declarat Vincentius in dict. §. si vir vxori. 14. col. nu. 28. & Franc. de Ripa in dict. l. is cui bonis. 12. col. nu. 52. Vnum tamen est, quod talis prohibitus licet trāferat possessionē cum titulum tamē non transfert eam qualificatā vt transeat quasi dominiū in accipientē & cōpetat sibi publiciana: ita pbat text. in l. magis puto. vers. si pupillus iuncta gl. ff. de rebus eo. vbi dicitur quod si pupillus alienū fundū bona fide possideat, nō potest talis fundus sine decreto alienari, & sic illud quasi dominium quod pupillus habebat nō potest alienari: vnde clarè deducitur quod prohibitus alienare non transfert quasi dominium nec Publicianam, & per cōsequens non competit accipienti: & ad hoc illū text. iuncta glō. reputat sing. Aretii. in dict. §. si vir vxori. 2. columna in fine. Sed tu adde quod ille text. bene probat quod prohibitus alienare nō potest alienare rem in qua habet quasi dominium, sed nō rectè probat quod accipiēs non habeat publicianā: quia licet possessor qui alienat rem nō habeat quasi dominium nec sibi competat Publiciana, puta quia possidet cū mala fide: tamē si alienat & quis recipit ab eo cum titul. & bona fide, bene acquirit quasi dominium & Publicianam: text. est & ibi com. opi. in l. eum qui. §. prætor ait. ff. de Publiciana. quod procedit etiam stante hodie Authen. male fidei. C. de longi tempo. præscr. quia illa debet intelligi quo ad effectū prescriptionis, secūs quoad Publicianā. ita ibi Bar. Bal. Alb. Ang. de Peru. & com. Doct. Bal. notabiliter. in l. ancillæ. C. de fur. 3. col. post pri. gl. no. in c. Abbate san. de re iud. in 6. in gl. magna, in medio. Saly. post alios in dict. Auth. male fidei. pe. col. 8. q. Iaf. no. in §. sed iste quidē. Inst. de acti. 15. col. num. 78. vnde pro sententia & notabili conclusione Aretini est text. formalis & expressus in l. cum sponsus. Ant. Go. in l. Tau. V 5 §. si res.

§. si res. ff. de Publiciana. cuius verba sunt: si res talis sit vt eam lex aut constitutio alienari phibeat, eo casu Publiciana non cōpetit: & ad hoc notat ibi Bal. Alb. & Ang. & illū tex. ad hoc notat & commendat Vincent. in dict. §. si vir vxori. pe. col. in fi. Confirmatur etiam, quia res prohibita alienari non potest præscribi, vt in l. 1. & ibi doct. C. de vsucap. pro empt. sed regulariter quando non habet locum præsriptio, nō cōpetit Publiciana, vt in l. eum qui. in princip. ff. de Publi. ergo & c.

Tertio ex prædicta tertia cō. prin. infero, quod licet fundus dotalis non possit alienari, vt per totum titulū. ff. de fundo dota. tñ si alienetur, bene transit possessio. Quarto infero quod si mulier sine licentia viri non possit conerahere vel quasi conerahere prout hodie disponitur in nostro Regno, si alienat & tradit, bene transfert possessionem. Quinto infero quod licet de iure cōmuni donatio omnium bonorum presentium & futurorum non valeat, vt in l. stipulatio hoc modo concepta infra, de verb. obl. & ibi cōm. doc. & in l. fi. C. de pac. & hodie de iure nri regni donatio solū bonorū p̄sentū non valeat, vt in l. Tauri. & similiter donatio vltra quin gentos solidos sine insinuatione nō valeat, vt in l. pe. verfi. ceteris. C. de dona. & in l. 9. titu. 4. part. 5. tamen si res donatæ tradatur, bene transit possessio.

27 Sexto ex prædicta. 3. con. principali infero notabiliter, quod licet contractus simulacrus sit ipso iure nullus, vt est casus in l. nuda. ff. de contra. emp. cuius litera est nuda & imaginaria venditio pro non facta est, & ideo nec alienatio eius rei intelligitur: & ibi notat Bart. Albe. Bald. Sali. & commu. opin. text. in l. contractus. ff. de actio. & oblig. text. in l. imaginaria. ff. de regul. iur. text. in l. Sulpitius Marcello. ff. de donatio. inter vir. & vxor. text. in l. vir mulieri. eod. titul. text. in l. simulatē. ff. de ritu nupt. textus, in l. & qui sub imagine. C. de distra. pigno. text. in l. 1. & per totū. C. plus vale. quod agi. tradit Barto. vbi bene declarat in l. post contractum. ff. de donat. 2. col. num. 4. Pau. de Cast. in l. iurisdictionum. §. dolo malo. ff. de pactis. notabiliter Ange. in l. contractus. ff. de actio. & obliga. Iaso. in §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. 1. colū. num. 7. quod procedit etiam si in tali cōtractu ponatur iuramentum. glos. est singu. in iure in l. emptio. C. plus valere quod agitur. & c. quam ibi reputat singu. Ange. & tenent & cōmendant Cinus, Bald. Saly. & commu. Docto. & illam glo. dicit vnicam & non alibi Ange. in l. in fin. C. de dote cauta non nu. illam glo. di-

cit etiam singula. Abb. in c. ad nostram. de emptio. & vend. 1. col. num. 5. illam etiam notat & sequitur Imol. in c. cum contingat. de iure iurā. 19. fo. nume. 76. & dicit singul. Iaso. in §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. 1. colū. nume. 7. idem Iaso. in §. fuerat. eod. titul. 17. col. num. 87. idem Iason. in l. cum ea. C. de transac. 2. col. num. 4. & ista est cōmuni. opin. secundū Alex. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. 4. col. in fine. num. 16. & Iaso. ibi. 8. colū. num. 39. & ratio huius est, quia in tali cōtractu non interuenit cōsensus partium; & est sicut corpus sine spiritu, ita Bal. in l. 1. C. plus vale. quod agi. 2. col. nume. 4. idem Bald. in l. 1. C. de ope. libe. 2. col. in princip. Paul. de Castr. in l. si quis pro eo. ff. de fidei. 3. colū. in princip. pro qua ratione facit bonus textus & ibi commu. opin. in l. fi. C. de non numerata pecu. tamen si ex tali cōtractu sequatur traditio, bene transit possessio in accipientem: ita expressē tenet Bar. in l. emptor. ff. de aqua plu. ar. per text. in dict. §. si vir vxori. supra allega. quē sequuntur ibi commu. Docto. pro qua sententia facit bonus textus. in l. quem admodum. C. de agric. & cen. libr. 11. quem ibi ad hoc expressē notat Bar. 1. col. 2. no. tenet Bal. per text. ibi in cap. 1. §. calidis. post princ. de prohibita alie. per Fede. quod procedit & est verum quando constat, quod tradens habuit animum transferendi possessionem, cum in eius acquisitione non requiratur causa, vt supra conclusum est, tamē in dubio quando simpliciter tradatur precedēte cōtractu simulato, nō transfertur possessio in accipientem. ita singu. Bar. in dict. l. emptor. de aqua plu. ar. quia traditio ipsa ita est præsumenda simulata sicut cōtractus, & ibi non consideratur voluntas & animus possidendi cum deficiat consensus: argumento etiam text. quē Bartol. allegat, licet corruptē, in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. qui text. parū vel nihil pbat: & istam sententiam & conclusionē Bar. tenet Io. de Imo. reputans esse singulare in d. l. emptor. in fine. & tenet ibi Cumanus in fine. Ange. de Peru. in l. cōtractus. in fin. ff. de actio. & obligat. per text. quem dicit vnicum & non alibi, in dict. l. emptor. de aqua plu. ar. & illum tex. etiam ad hoc dicit vnicum in l. si donationem. C. de colla. 1. col. nume. 2. sed certē ille tex. nihil penitus probat. istam etiam con. Bart. per rōnem supra dictam tenet expressē & notabiliter Alexan. in dicto. §. si vir vxori. 3. col. num. 9. & tenet ibi Cumanus. 2. col. in fin. Ludou. Ro. in princip. Aretinus. 3. col. post princip. Vincē. ibi. 8. col. in fine. num. 17. & ista est cōmuni. opin. licet Bald. expressē teneat contrarium in l. emptio.

emptio. finali quæstione. C. plus vale. quod agi. & ibi Saly. 2. col. nu. 3. & Ioan. de Imo. in c. cum contingat. de iure iur. 19. fol. nume. 76. imō quod ex cōtractu simulato secuta vera & actuali traditione in dubio transeat possessio in accipientem, sed certē verior est superior cōmuni opinio quam ego sequor: nec ei obstat textus cum cōmuni doctrina in dicto. §. si vir vxori. vbi ex cōtractu penitus nullo transit possessio quia in ea non requiritur aliqua causa, quia debet intelligi quando constat, quod tradēs voluit transferre possessionem, vt supra bene conclusum est: in cōtractu verō simulato cessat talis voluntas, tam in tradente quā in accipiente: vnde possessio nō transfertur, & ista fuit mens & intentio Bart. & commu. opin. Nunc autem nouiter, & singulariter limita, & intellige prædictam commu. opi. quæ habet quod in dubio ex cōtractu simulato secuta traditio non transit possessio, vt procedat quā cōtractus omnino & p̄prie esset simulat⁹, vt quia ibi nullus alius præcessit cōtract⁹, titulus, nec causa iusta: secus tamen si præcessit, & illa nō exprimatur, sed fingatur alia: quia tūc secuta traditio bene transiret possessio non virtute causæ simulatæ, sed ex vera quæ præcessit inter partes, & possessio, & voluntas tradentis, & accipientis ab ea recipit fomentum: imō non solum acquireretur possessio, sed etiam dominium si causa illa quæ verē præcessit erat sufficiens ad translationem dominij: & hoc tali fundamento & cōsideratione, quia in prædicto casu, licet titulus, cōtractus, vel causa fingitur vel simulatur sit nulla, tamen illa causa quæ verē agitur inter partes & in veritate præcedit remanet valida & firma, & habet omnes suos effectus ac si verē illa sola & non alia exprimeretur: iste est text. singul. qui istam doctrinam & conclus. probat in l. 3. C. de cōtra. emp. tex. in l. empti fides. versiculo. fi. eod. tit. textus in l. cum ea. C. de transac. tit. text. in l. si ex pretio. C. si cert. petat. text. not. iuncta glos. & commu. intellectu in l. si sub specie. C. de postulando. text. expressus in l. 1. 2. & 3. & per totum. C. plus valere quod agitur. & iste est sensus illius tituli: & in expresso istam con. & declarationē ponit glo. ordin. in l. nuda. ff. de contra. emptio. glos. in dict. l. si sub specie. C. de posthum. in verbo, non numeratæ. ponit etiam Bart. in dicta. l. emptor. in princ. de aqua plu. ar. idem Bart. in l. Lucius. la. 2. ff. de positi. & ibi Paul. & commu. Doct. idem Barto. in l. si ex pretio. & ibi alij Docto. C. si cert. petat. Paul. de Cast. no. in l. iurisdictionum. §. dolo. in principio. ff. de pactis. ergo si illa causa iusta & vera quæ

præcessit valet, sequitur quod per traditionem quæritur possessio accipienti: licet alia causa vel cōtractus simulatur: pro quo facit viua & concludens ratio, quia ex cōtractu simulato, etiā si traditio sequatur, non quæritur possessio accipienti, quia ibi deficit omnino animus acquirendi, vt supra dixi: sed quando causa vera præcessit & alia simulatur & sequitur traditio, ibi cōsideratur animus vtriusq; respectu illius causæ veræ, ergo possessio quæritur accipienti: & ista est vera & notabilis cōsideratio quam expressē tenet solus Saly. licet sic non fundet, in dict. l. emptio. 2. col. in fine.

28 Ad vnum tamen aduerte circa superiora, quod bene probatum est, quod ex cōtractu simulato traditione sequuta non transit possessio in accipientem, sed dubium est quod ab aliquo in hoc articulo non reperio decisum, an tradēs eam amittat vel apud eum remaneat. In quo breuiter teneo, quod si res est in conspectu vel prope, quod vtramq; possessionem retinet & conseruat, argumento glo. & commu. doctrine in l. 1. ff. de acqui. poss. & supra latē dixi: si verō sit absens à re, retinebit tamen possessionē ciuilem & amittet naturalem, non virtute cōtractus vel traditionis, sed virtute absentis, sicut perderet si nunquam alteri traderet, argumento text. in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nudinas. ff. de acqui. posse. tex. gloss. & commu. opin. in l. possessionem pupillum. eod. titul. & isto casu adhuc ille cui res fuit tradita nullam quæret possessionem, etiam naturalem absente domino: quia nō habuit nec præsumitur habere animum possidendi, vt supra probatū est. Vel aliter & 2. dicas, quod semper & indistinctē tradens, habeat vtramq; possessionem, ciuilem animo suo, naturalem corpore & custodia eius cui fuit tradita: argumento text. in l. 3. §. quod si seruus. in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. ibi, neminem reliquit. & in l. si colonus. & in l. si id quod. §. 1. ff. de acqui. posses. & text. in hoc notabilis. in l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi. ibi, custodia sua.

29 Quarta concl. singularis & subtilis est, quod ex cōtractu inutili & inualido de iure non potest transferri possessio per actum fictū: vnde ex donatione inter virum & vxorem, vel ex cōtractu alienatione rei prohibita alienari, vel ex cōtractu simulato & similibus inualidis cōtractibus, non potest transferri possessio per actum fictum: ita probat expressē tex. in dict. l. 1. §. si vir vxori. supra eodē. ibi, quoniam res facti, & c. vbi præsupponit veram traditionē præcessisse, ergo non sufficit ficta, probatur etiam ex ratione

ex ratione illius tex. qui fundat se ex eo quod factum verum & naturali traditionis non potest infirmari iure civili, sed ficta traditio cum consistat in iure bene potest improbari ab ipso iure civili, sicut improbat & annullatur ipse met contractus, ergo bene & subtiliter probatur ibi quod ex contractu nullo non transit possessio per actum fictum: & in expresso istam cō. tenet ibi Paul. de Castr. 1. col. in fine. num. 5. & dicit quod ita fuit determinatum in publica disputatione per Argentinum filium Rainerij de For. istam etiam conc. tenet ibi Aretinus 2. col. in fine. Alex. vno verbo. in. 3. col. num. 8. & tenet Iaso. ibi nimis commendando. 3. col. 3. no. Vincen. ibi. 8. col. in fine & istam cō. tenet expressè Bald. in l. ex testamento. in fine. C. de fideicō. idem Bald. in cap. 2. 2. col. prope finem de feudo dato in vicem legis commissariae. in vñibus feudorū, licet in fine relinquat cogitandum. Et primò ista opinio Pau. & commu. confirmatur, quia licet in acquisitione possessionis per actum verum non requiratur causa, tamē in acquisitione possessionis per actum fictum bene requiritur causa vel titulus, vt est glo. singulari iuncto tex. in l. quod meo. in gl. in prin. ff. de acquir. posses. & ibi Bar. Paul. & commu. Docto. & dixi in. 2. superiori conclusione principali. ergo in nostro casu cum iste titulus vel contractus sit ipso iure nullus, habetur pro nō titulo, & est perinde ac si nulla causa vel titulus interuenisset, argumento text. & ibi notat Barto. & Doct. in l. nec vllam. §. omnibus. ff. de peti. here. Secūdo confirmatur ex notabili sententia & theorica Bald. in l. non dubium. C. de legibus. 8. col. nu. 18. vbi dicit quod quādo contractus vel titulus est immediata causa possessionis, tunc si non tenet, nec valet contractus nō transit possessio, argu. text. in l. si aliquam rē. infra eo. & in l. si quis sancte. in fi. vers. si qui de numo vno. supra eo. & illam sententiam Bal. sequitur & commendat ibi Ias. in dict. l. nō dubium. pe. col. Alex. in dict. l. 1. §. si vir vxori. supra eo. 2. col. in fine. & ibi Iaso. 3. col. 2. notabili. Sed quando in aliquo contractu ponitur vel interuenit clausula constituti, vel alius actus si etus, tota virtus possessionis & intentio partium dependet ab ipso contractu: quia clausula illa accessorie ponitur & non principaliter, ergo si contractus non tenet, nō potest transferri possessio: quia illa clausula vel actus fictus non habet effectum, licet secus sit quando interuenit traditio vera: quia transfertur possessio, quia tunc contractus nō est immediata causa acquisitionis possessionis, sed ipsa vera & actualis

traditio, argumento dicto. §. si vir vxori. & iste est sensus Bald. & docto. vbi supra.
 30 Tertiò confirmatur sententia Paul. & communis tali fundamento notabili, quia quando contractus principalis non valet, nec tenet, similiter non valet confessio vel alia quaelibet clausula posita in tali contractu: tex. est singul. in l. si ff. de consti. pecu. quem ibi ad hoc notat Pau. & Doct. & ad hoc illum tex. dicit singu. Bald. in l. si absentis. fin. colum. in medio. C. si cer. pet. & ad hoc etiam eum notat idem Bald. in rubri. C. de consti. pe. 2. col. & illum tex. ad hoc dicit singu. Iaso. in dict. §. si vir vxori. 4. col. num. 19. idē Iaso. in l. certi cōdictio. §. si nummos. ff. si certū pet. 7. col. num. 34. idem Iaso. in l. si ita stipulatus. §. Chryfognus. 17. col. nu. 55. ff. de verb. obligationi. idem Ias. in l. non dubium. C. de legibus. pe. col. num. 56. idem Ias. in l. ex testamento. C. de fideicom. illum etiam tex. dicit singul. Soci. in l. 3. §. incertam. supra isto titu. fi. colū. in princip. facit etiam text. not. qui non allegatur in l. 1. C. de cōdict. ob causam. & istam regulam & doctrinam ponit glo. ordina. notabilis, licet non alleget illum text. in l. si patronus. §. patronum. in verbo Fabiana. ff. si quid in fraudem patroni. quam ad hoc reputat singu. Angel. de Aretio in. §. fuerat. Insti. de actio. 11. colū. nu. 16. & ibi Iaso. 15. col. num. 76. & ante eos illam glof. ad hoc cōmendat Bald. in l. C. de in offi. donatio. 3. col. in fin. num. 4. idem Bald. in l. Imperator. la. 1. ff. de statu hominū. 3. col. post medium. commendat etiam Socinus in dicta. l. 3. §. incertam. fi. col. in princip. supra isto titu. facit etiam regula tex. in l. cum principalis. ff. de regu. iur. text. in l. non dubium. cum materia. C. de legibus. ergo cum contractus sit ipso iure nullus, clausula cōstitutivi vel quilibet alius actus fictus in eo positus similiter erit nullus, & per consequens nulla transfertur possessio: & ista videntur in euitaliter fundare sententiam Paul. & communem. Sed his non obstantibus contra sententiam & conclusionem Paul. & communem est glo. singul. & expressa in l. 2. in glof. fi. in fin. C. de dote cau. non num. vbi dicit quod sicut donatio inter virum & vxorem confirmatur morte mediante traditione vera, ita mediante ficta traditione: quam glof. ad hoc notat & dicit mirabilem Barto. ibi: & tenet ibi Cinus. 2. oppo. & Ioā. Faber in suo Breuiario: & idem tenet ibi Ange. de Pau. valde commendando: & tenet Bald. ibi in principio. & Saly. 4. oppo. & per illam glo. ita etiam tenet Bart. Bald. Saly. & Fulgo. in l. Papinianus. ff. de dona. inter vir. & vxor. & est de mente Cini, Saly. & omnium Docto.

cto r. in l. 1. C. de dona. ante nup. Doctor Segura in repetitione. l. vnū ex familia. §. sed si fundū. 8. fo. 3. col. vers. ex hoc ego infero. & certē ista est cōmu. opi. pro qua videtur facere text. in l. cum hic status. §. siue autem. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi si maritus remittit obligationem vxori qua tenebatur talis donatio, confirmatur morte, & tamē ibi non interuenit traditio vera sed ficta, ergo illa sufficit: sed ille text. nō rectē probat, quia loquitur in casu quo nulla traditio vera potest interuenire, puta in remissione obligationis: nec igitur de donatione alicuius rei corporee, sed tantum de donatione obligationis cōsistentis in iure. vnde aliter nō potest tradi quam per remissionē, per acceptationem: & iste est verus sensus & intellectus illius tex. præterea pro illa glo. & communi opi. videtur facere text. subtilis in l. 3. §. sed si debitorum. vers. ceterum. eo. titu. vbi est casus, quod si maritus iusserit debitorem suum solvere vxori quantitatem sibi debitam, & debitor soluit, debitor remanet liberatur & vxor videtur talem pecuniam habere ab ipso marito: vn de donatio statim non valet, sed morte confirmatur, ergo ficta traditio sufficit: sed ad illum tex. possit respondere. Primò quod textus non aperit an confirmetur donatio. Secundo quod vxor verē accipit rem ab alio, licet fictē videatur habere à marito propter mandatum factū debitori. Et sic ex prædictis patet quod ista opi. communes ad inuicem contrariantur, nec veritas reperitur bene decisa: sed pro vera solutione & concordia dicas, quod si actus vel contractus est omnino nullus sine aliqua spe conualescentiæ, tunc facta traditio nihil operatur, nec ex ea transit possessio nec aliquod ius: & ita procedit superior nostra. 4. conclus. bene fulcita & confirmata, & sententia Pau. & commu. Si tamen actus vel contractus est nullus, tamen habet spem conualescentiæ, tunc ficta traditio in tali contractu idem operatur quod vera: & ex ea transfertur possessio: & ita intelligatur & procedat glo. illa singul. & communis opin. in dict. l. 2. C. de dote cau. nō num. & in expresso istam concordiam, & doctrinam posuit & tenet solus Socinus & non alius in dict. §. si vir vxori. 3. colū. in medio. vers. aduertetamen. & refert, & sequitur doct. Palacios Ruuios in sua repe. rubr. de dona. inter vi. & vxor. fol. 56. §. 76. 1. col. vers. ista dudum me fecerunt dubitare, & certē ista est vera & notabilis cōcordia: p qua considero text. notabilem in l. sub conditione. in fine. ff. de solutio. vbi habetur quod licet nuda & simplex traditio sine titulo vel causa non

transferat dominium, vt in l. nunquam nuda. supra de acqui. re. do. cum mat. tamē intelligitur quando talis titulus vel causa nō subest re nec spe, & sic de presenti, nec de futuro: secus verò si subest in spe: vt si contractus sit cōditionalis, & conditione pendente dominus tradat ei qui erat obligatus sub cōditione: quia interin etiā transit in eum dominium, cum contractus nō sit omnino nullus, sed habet spem validitatis & confirmationis: & ad hoc illum textū notat & commendat ibi Bart. in 2. col. nume. 9. & ibi tenet Pau. de Castr. & communiter Doctores. ad idem est text. in l. dotis fructus. vers. quid ergo. cum lege sequenti. ff. de iure doti. & ibi notat Bart. Bald. & Docto. & istam doctrinam & conclu. tenet glo. ordi. notabilis in l. cōtractus. C. de fid. instru. in verb. vel id quod emptoris. in princip. & ibi expressè Bald. pe. col. in fi. nu. 15. Pau. de Castr. 4. col. in fine. num. 12. Saly. cet. 3. col. 3. q. & ante eos Cinus. 2. col. 4. q. Petr. 2. col. in medio. & tenet, & commendat Socinus in l. si ante nuptias. ff. solut. matti. fi. col. in fin. facit etiam bonus & expressus tex. in l. quod Seruius. ff. de condit. ob causam. sic ergo dicamus in proposito, quod licet in acquirenda possessione per actum fictum requiratur titulus vel causa, tamen sufficiat titulus vel causa quæ habeat spem confirmationis. Ex qua concordia & doctrina sic cōfirmata. Primo infero, quod ex contractu alienationis rei minoris sine debita iuris solemnitate, vel ex contractu alienationis rei prohibita alienari, vel ex contractu omnino simulato, vel ex contractu mulieris sine viri licentia, vel ex similibus contractibus à iure inualidis, non potest transferri possessio per actum fictum: quia contractus vel titulus est omnino nullus sine spe conualescentiæ: vnde eodem modo est ipso iure nullus actus fictus in eo interpositus, p iura & rōnes supra deductas. 30 Secundo infero quod ex contractu donationis inter maritum & vxorem, licet sit nullus ipso iure, tamen quia habet spem confirmationis & cōualescentiæ, puta per mortem donantis vel alijs modis, potest optime transferri possessio per actum fictum, vt illa ficta traditio operetur eisdem effectus in tali contractu quod vera: quia illa ficta traditio non est omnino sine causa, sed recipit fōimentum ab illa spe confirmationis probabilis, per iura & rationes superiores. Tertiò infero quod si venditio vel alius contractus habilis ad translationem dominij fiat sub conditione, quod pendente conditione dominus qui contraxit poterit transferre possessio-

nem & dominium etiam per actum fictum, cū ibi non deficiat omnino causa & titulus propter spem cōfirmationis: & ista est noua & subtilis extensio ad text. in dicta. l. sub conditione. de solu. & ad iura superius allegata.

Quarto infero singulariter maximam extēsiōnem & declarationē ad. l. 17. Tauri, quæ disponit, quod si pater vel mater meliorauerit filiū vel descendētē in. 3. bonorum, & tradiderit ei possessionem rei vel rerum in tertio contentarū, talis melioratio non possit reuocari: quia illa lex debet intelligi, nedūm quando traditio est facta per actum verum, sed etiam quando est facta per actum fictum, vt dixi super ea.

32. Item in materia nostra principaliter quæro, qualiter & per quos actus quærat possesio? & in primis dico, quod quæritur corpore & animo, & sic requiritur actus corporeus cū animo & voluntate quærendi possessionem, & vnum sine alio non sufficeret: text. est in l. 3. ff. de acqui. posse. cuius verba sunt, & adipiscimur possessionem corpore & animo, nec per se animo, aut per se corpore: text. in l. quem ad modum. eod. tit. text. in l. 1. §. adipiscimur. eod. titu. text. in eadem. l. 1. §. per procuratorem. & in §. si iusserim. text. in l. 3. §. in amittenda. eod. titu. text. in l. licet. C. eod. tit. text. in l. si pignus mihi traditur. in fine. ff. de pigno. actio. text. in l. ei? qui in prouincia. §. si. vers. quoniam. ff. si certum petatur. text. in §. possidere. vers. nec vlla dubitatio est. Insti. de interdicitis. & istam regulam & doctrinam ponit lex. 6. titu. 30. 3. part. & ratio vera & mentalis per quam actus corporeus requiritur est, quia lex humana positua in tantum iustior & rationalior est, in quantum se cōformat cum iure naturali vel diuino: ita Beatus Augustinus. in li. 2. delibero arbitrio: Isidorus. 1. Etymologiarum. Sanctus Thomas. 2. q. 95. arti. 2. Archidiaconus in ca. ius naturale. 1. distinctione. Sed de iure naturali possessio quærebatur per apprehensionem, vt in l. 1. ff. de acqui. posse. ergo hodie si similiter ista apprehensio & actus naturalis requiratur. Item etiam ratio vera & iuridica per quam vltra actum naturalem requiratur animus & voluntas vltra doctores potest esse, quia talis actus naturalis vel corporeus est nimis generalis, & ex multiplici causa & effectu potest fieri: vnde oportet quod reguletur, restringatur, & declaratur secundum animum & intentionem gerentis, & credo quod in hoc fundati sunt consulti & legislatores: argumento text. in l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. posse. text. & ibi Barro. & Docto. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de iure. aduque pri. text. in l.

non omnis. ff. si cert. pet. tex. in l. obligationum substantia. §. non satis. ff. de actio. & obligatio. tex. in l. can cellauerat. ff. de his quæ in testa. de len. tex. in l. cum tale. §. fin. ff. de cōdit. & demō. tex. in l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. tex. in l. legata inutiliter. ff. de adimen. lega. tex. in c. cum ecclesia sutrina. de cau. posse. & pro. & ibi glos. ord. Innocen. & commu. docto.

33. Et ex hoc oritur illa communis practica qua vtuntur tabelliones in scriptura possessionis, qui dicunt quod in signum possessionis emptor vel alius ingressus est talem fundum, & deambulauit per eum, cecidit ramos, vel quid simile fecit, vt colligatur animus possidendi, & ex his maxima cum ratione reprobo nouam summam & opinionem Aretin. in l. si me inuacuam. ff. de acqui. posse. 1. col. 3. notabili. vbi tenet quod omnia iura dicētia quod solo animo nō quæritur possessio, sed requiritur actus corporeus & animus acquirētis, intelligatur, quando non concurrat animus vtriusq;: si tradentis & acquirētis, sed solum animus acquirētis: sed si cōcurreret animus volentis transferre possessionem & animus acquirētis, tunc sine aliquo actu corporeo quæritur possessio: quod re putat nouum & subtile in materia, nec reperio ab alio relatum: sed ante Aretinum hoc voluit Cumanus vno verbo, in l. quod meo. ff. de acqui. posse. pe. col. allegando text. in dicta. l. si me inuacuam. Sed salua eorum pace, ista opinio & conclusio est falsa, quia iura per me superius adducta expressē pro forma requirunt actū corporeum & animum quærendi possessionem: vnde non sufficeret animus vtriusq; sine actu corporeo. Secundō & in specie, quia cōsidero quod in quæreda possessione per visum vel aspectum oculorum, requiritur quod ibi concurrat animus & voluntas tradentis possessionem; & similiter acquirētis, nec sufficeret visus & aspectus oculorū cum animo & voluntate quærentis possessionem: text. est in l. quod meo. §. si venditorē. ff. de acqui. posse. & ibi cōmu. opi. text. in l. 1. §. si iusserim. eod. tit. & latius infra suo loco dicetur: ergo si sola voluntas & animus tradentis cum animo & voluntate quærentis sufficeret, nō esset necesse quod interueniret visus & aspectus oculorum, qui est actus fictus acquirētis possessionis, & est incōuincibile fundamentū. Tertiō pro hac mea sententia & conclusione contra Aretinum & Cuman. considero text. in c. 1. de consuetudine recti feudi, vt in V. si. feu. vbi disponit specialiter in causa feudali, quod si dominus dixit alicui coram paribus Curie, vade in possessionem illius fundi, &

di, & teneas illum pro feudo, transfertur possessio eius, licet non tangat rem, nec interueniat aliquis actus corporeus: si ergo de iure sufficeret animus & voluntas vtriusq;: si tradentis & accipientis in quæreda possessione, frustra ibi hoc de nouo induceretur in feudo: & in terminis istam sententiam & conclusionem reperio quod tenet Bald. in capit. cum ecclesia sutrina. de causa posse. & pro. 2. col. num. 5.

34. Vterius procedēdo in materia dico, quod conclusio superior & fundamentum capitale in materia quod habet quod in acquirenda possessione requiritur actus corporeus, debet intelligi verus & naturalis, vel fictus loco eius subrogatus: & de quolibet particulariter & magistraliter videamus, & dico quod actus verus & naturalis est duplex: Primus apprehensio manū, & iste cadit in rebus mobilibus: text. est formalis & expressus in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acqui. posse. ibi, aliquid in manu ponat. per quem istam doctrinam & conclu. ponit Paul. de Cast. in l. 1. eiusdem tituli. 1. col. vers. item not. & ibi Franc. de Aretin. 1. col. num. 2. Alex. 2. col. 2. notabili. Vincent. Iaso. & communiter moderni. Secundus actus verus & naturalis est pedum positio, & sic ingressus & insistentia rei, & iste cadit in rebus immobilibus: text. est in l. 1. ff. de acqui. posse. text. in l. 3. eod. tit. & ibi commun.

35. Pro cuius perfecta intelligentia dico, quod in tātum est verum, quod per ingressum & pedum positionem quæritur possessio, vt sufficiat quamlibet partem vel glebam fundi intrare, nec est necesse omnes eius partes deambulare. text. est notabilis in dict. l. 3. cuius verba sunt, non vtiq; ita accipiendum est, vt qui fundum possidere velit omnes glebas eius circūambulet, sed sufficit quamlibet partem eius fundi intrare, dum ea mente & cogitatione sit, vt totū fundum vsq; ad terminum velit possidere. & ratio vera & mentalis est, quia cum fundus sit vnus, indiuisus, & continuus, nec habeat partes distinctas & separatas ratione vtilitatis. & necessitatis, inductum est vt sufficiat tangere & intrare quamlibet partem fundi: aliās esset nimis difficile omnes partes tangere: & conueniens fuit acquisitionem & possessionem totius fundi referri ad certū subiectum vel partem, cuius possessione apprehensa videatur quærita in toto fundo: & in hoc se fundat decisio illius notabilis legis. 3. & est de mente omnium doctorum ibi: & in terminis istam rationem ponit Innocentius vno verbo, in c. dilectus. de cape. mona. 2. col. Antonius in c. in literis. de resti. spolia. 10. col. num. 30. Ancha. in regula. sine possessione,

de regulis iuris in. 6. §. col. num. 12. facit bonus text. & ibi Bart. in l. vulgaris. ff. de factis. tex. in l. si cui res. ff. de legat. 2. tex. optimus in proposito in. c. 2. de consuetudine. adde tamen singulariter quod talis apprehensio & ingressio partis solū est verus & naturalis actus respectu partis occupata, sed respectu aliarum partium fundi nō dicitur actus naturalis, sed fictus & apprehensio ficta: quia aliās frustra dubitaret consultus, an censeatur in aliis partibus fundi quærita possessio: Ita singulariter tenet & declarat Socin. in dict. l. 3. col. 4. notabili. Vincent. in §. ex contrario, eiusdem legis. 3. col. num. 5. nec alius hoc tangit nec declarat: sed salua eorum pace, ego teneo contrarium, imō quod etiam in aliis partibus fundi censeatur interuenisse actus verus & naturalis, & non censeatur fictus: quia considero quod ille actus verus & naturalis qui interuenit in parte fundi, & virtus & effectus eius extenditur ad omnes alias partes, & sic virtualiter & extensiuē censeatur alia partes possidere verē, & naturaliter, & non ficto modo, & per consequens quicquid dispositum & statutum est in actu naturali & possessione naturaliter quærita, habet locum in nostro casu, & sit in alijs partibus fundi: & istud est quod proprie & in terminis voluit textus. in dicta. l. 3. nouiter & subtiliter per me declarata: & hoc videtur voluisse Bald. in c. 2. de consuetudine. 1. col. num. 2. vbi dicit, quod illud quod deriuatur ab aliquo & est ei annexum, sapit naturam concreti vt gleba alicuius fundi. Ex quo deducitur & inferitur, quod si lex noua vel regia excluderet omnes actus & modos fictos quærendi possessionem, non censeatur exclusus iste.

Secundō inferitur quod licet lege vel statuto caueatur, quod procurator non possit quærare possessionem per actum fictum, tamen bene possit quærare per actum naturalem in parte fundi, vt per hoc videatur etiam quærare in alijs partibus. Tertiō deducitur & inferitur, quod licet per visum vel alium actum fictum nō possit quis quærare possessionem nisi concurrente voluntate tradentis, vt infra dicetur, tamen isto casu per ingressum vnus partis fundi potest quis quærare possessionem in omnibus alijs partibus fundi, nulla concurrente voluntate tradentis.

Quartō & generaliter deducitur & inferitur, quod omnia illa quæ sunt disposita à iure in possessione quærita vel quærenda per actum verum, & naturalem, & effectus eius: habebunt etiam locum in alijs partibus fundi non apprehensis vel occupatis, quia virtus & effectus adhibitus

hibitus in parte fundi occupata, virtualiter extenditur ad alias partes.

36 Sed attende quod contra dispositionem text. in dict. l. 3. & eius conclusionem sic declaratam, quæ habet, quod per ingressum partis quæritur possessio totius fundi: facit text. notabilis & subtilis in l. 1. §. Julianus ait. ff. de itin. actuque priua. vbi dicitur quod pro illa tantum parte fundi in qua quis ingressus est cõpetit interdicitum: & sic præsupponit quod ad alias partes non extenditur possessio: cuius verba sunt, Julianus ait, quoad usq; ingressus est fundum, eo usq; ei competere interdicitum: quod verum est, sed ad illum text. vera & notabilis solutio & intellectus est, quod ibi loquitur in quærenda seruitute vel iurè super fundo alieno, & quærenda quasi possessione eius alio existente in vera & actuali possessione, quæ quidem quasi possessio iuris vel seruitutis solum quæritur in parte fundi in qua ingressus fuit: non verò in alijs partibus, quia in eis non habuit animum quærendi possessionem: nec dominus vel possessor fundi habuit animum perdendi: qui quidem animus præsumitur ex actu vel usu limitato vique ad certam partem fundi, vnde merito in alijs non est quæsitæ possessio: in dicta verò lege. 3. & conclusione superiori, ille qui ingressus est certam partem fundi aperte habuit animum quærendi possessionem etiam in alijs partibus, & præcessit voluntas possessoris fundi tradentis, vel res vel fundus vacabat: & hoc probat text. in dicta l. 3. dum dicit, dum ea mente, & cogitatione hac sit, vt totum fundum vsq; ad terminum vel it possidere: & iste est verus & realis sensus & intellectus prædictorum iurium: & in terminis ita voluit glo. ordi. in dict. §. Julianus ait. & ibi Bar. Albe. & Angel. de Peru. qui summè notant & commendant illum text. in sua principali decisione. & ita etiam videtur tenere & declarare Bar. in l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. pe. col. num. 10. idem Bar. in l. si publica nus. §. si. ff. de publica. & vcti. idem Bar. in Authen. qui rem. fi. col. C. de sacro. eccle. Cuma. in l. 3. ff. de acqui. posse. 2. col. prope finem. & ibi Alex. pe. col. in medio. Vincen. 16. col. num. 38. Abb. notabiliter in c. cum olim. de præscriptio. pe. col. vltimo notabili. Capola in tracta. ferui. rullii. præd. c. 1. de feruitutibus itineris. 9. col. ver. si. & nota diligenter.

37 Ex quibus infero singulariter, qd si quis vult quærere aliquod ius. puta vsumfructum. vel aliam quamlibet seruitutem in aliquo fundo de voluntate & consensu dominij possidentis fundum, quod acquirat illud ius, seruitutem, & qua-

si possessionem eius per ingressum vel vsum in qualibet parte eiusdem fundi, per supra dicta. Pro qua sententia facit text. in l. 3. ver. dare. ff. de vsumfructu. vbi probatur quod per ingressum fundi de voluntate concedentis, quæritur ius vsumfructus, non ergo est necesse quod in omnibus partibus ingrediatur, sed sufficit attinere quælibet eius partem: & per illum text. in dict. §. dare. ita tenet & declarat Innocen. in c. in literis. de rest. spolia. 2. col. num. 6. tenet etiam & declarat Alexan. in dict. l. 3. pe. col. facit etiam text. in l. si stillicidij. §. si. cum lege sequenti. ff. quem ad. seru. amittan. vbi dicitur quod si quis habet seruitutem in fundo alieno, cõseruat & retinet quasi possessionem eius per vsum partis fundi, idem etiam probat text. in l. is qui vsumfructum. ff. quibus modis vsumfructus amittatur. textus. in l. arboribus. §. de illo. ff. de vsumfructu. & ibi commu. Doct. & si dicas quod ista iura loquuntur in retinenda & conferuanda seruitute iam quæsitæ, & in esse deducta, & quasi possessione eius: non verò in acquirenda de nouo: respondeo quod eadem ratio videtur in vtroq; casu cum nõ tractetur de præiudicio alterius possessoris fundi, sed de eius voluntate & consensu quæratur vel retineatur: & ex ista consideratione & ratione & nõ alia hoc expressè tenet Bar. in d. l. 3. fi. col. ff. de acqui. posse. vbi dicit quod si quis vult quærere iurisdictionem & quasi possessionem eius in aliquo territorio vel castro, illam quærat si exerceat solum vnum actum de voluntate & consensu domini habentis ipsam iurisdictionem, aliàs si vult eam acquirere ex propria persona sine consensu & voluntate domini, tunc per vsum & exercitium alicuius actus iurisdictionis non acquirit totam iurisdictionem, sed tantum quærat iurisdictionem & quam possessionem illius certi actus: quam sententiam & conclusionem Bart. sequuntur indifferenter omnes doctores in dict. l. 3. de acqui. posse. idem tenet Bart. Albe. Ange. & commu. Doct. in dict. l. 1. §. Julianus ait. ff. de itin. actuque priua. quem legit Bart. in §. præcedenti. Aduertendum tamen, quod contra communem intellectum quem assignauit ad text. in dict. l. 3. ff. de acqui. posse. & ad text. in dict. §. Julianus ait. se offert subtilis difficultas: nam sequeretur quod si quis emeret rem à non domino bona fide vel à ho titulo, haberet & intraret fundum in certa parte pro quærenda possessione, non posset præscribere alias partes, nec eas possidere: quia tunc possessio non est quæsitæ de voluntate domini sed notabiliter respondeo, quod imo quæratur possessio & præscriptio in alijs. Nec obstat text. in dict.

in dicto. §. Julianus, & cõmunis intellectus eius quia debet intelligi respectu seruitutis quæ potest respicere magis vnam partem fundi: secus verò in dominio quod respicit vni formiter totum fundum: quod declaro sic, nam quando agitur de quærenda seruitute ingressus non videtur habere animum possidendi in alijs partibus, sed quando agitur de quærendo dominio ingressus videtur habere animum possidendi totum fundum: & ita præsumitur: ideo per ingressum partis quæratur possessio in omnibus & per consequens dominium & præscriptio. Vnum tamè est, quod licet per ingressum alicuius glebæ vel partis fundi censetur quæsitæ possessio totius fundi, vt supra dictum est, tamè illud est verum & procedit, quando totus fundus est vnus & contiguus.

38 Sed necessariò quæro: quid si sunt plures fundi diuersi & distincti, an per ingressum vnus fundi vel partis eius cum animo & voluntate quærendi omnes, acquiratur possessio omnium: in quo subtili & necessario articulo resolutiue dico sic, quod si alij fundi sunt eiusdem naturæ & qualitatis, vt plures fundi rustici ad arandum & seminandum, per ingressum vnus vel partis eius acquiruntur ceteri etiam si inter se diuisi sint per limites, sepes, vel fossata: quia illa nõ est propria & realis diuisio, vt faciat plures diuersos & distinctos fundos de se, sed fit tantum gratia commodioris culturæ, argumento text. in l. Caius Seius. §. Titius. ff. de legat. 2. vbi si testator simpliciter legauit fundum Seianum quæ per partes locabat, omnes partes veniunt in legato: quem textum ad hoc reputat ibi vnicum Alber. & commendat ceteri doctores. notat etiam glo. ordi. & ibi docto. in l. iubemus. la. 2. C. de sacrosan. eccle. si verò sunt fundi penitus distincti & separati, vt fundus rusticus, vinea, hortus, nemus, mons, pratum, vel pascua. & à fortiori si sit fundus, vrbani, vt domus, ædificium, vel quid simile: tunc per ingressum vel apprehensionem vnus vel partis eius, non quæratur possessio aliorum: sed oportet particulariter in quolibet fundo intrare & quærere possessionem, etiam si ea intentione & animo intret, vt in omnibus velit quærere, etiam præcedente titulo. & licet domini adhibita in absentia rerum: vel dato qd res sint vacantes, quia cessat ratio & intentio, text. in dicta l. 3. ff. de acqui. posse. quia aperte fundat se in cõtinuatione vnus & eiusdem rei, vnde eo casu quo fundi sunt distincti & separati, nõ habet locum nec procedit illa lex: & hoc expressè voluit in quatuor dicit, vt totum fundum vsque ad terminum velit possidere: & ista

doctrinam & resolutionem, licet non sic specificè declaratam, tenet glo. ord. valde notabilis in dicta l. 3. ff. de acqui. posse. in glo. fi. fin. quæst. & ibi Bar. 2. col. num. 4. Cumanus. 2. col. post medium. Alex. 6. col. num. 21. Socinus fi. col. in fi. Iaso. 5. col. num. 30. Vincen. 15. col. num. 30. idem Bar. in l. rectè dicimus. §. si. ff. de verb. signi. Dignus in ca. 1. de regu. iu. in. 6. 7. col. 4. q. Ange. in l. licet. C. de acqui. posse. 1. col. in fin. & ibi Bald. 1. lectura. 2. col. num. 5. & ibi Sali. fi. col. in medio: Innocen. vno verbo, in ca. dilectus. de capel. monach. 1. col. Speculator in titu. de primo decreto. §. iam defectu. ver. sed quæratur. Anto. de Bu. in ca. literis. de restit. spol. 10. col. nu. 30.

39 Aduertendum tamè est, quod istam communem doctrinam & conclusionem superiorè ego singulari modo & intelligo modis sequentibus. Primo quod licet per ingressum & apprehensionem vnus fundi vel partis censetur quæsitæ possessio in omnibus alijs fundis eiusdem naturæ & qualitatis, tamen illud debet intelligi quado omnes illi fundi vno & eodem nomine nominaretur: secus verò si quilibet haberet proprium nomè distinctum, & habent limites suos distinctos, & tunc etiam si sint fundi eiusdem naturæ & qualitatis & omnes sint contigui, quæsitæ possessio in vno vel parte eius, non censetur quæsitæ in alijs: quia per diuersitatem nominis cõsentur inter se fundi distincti, & separati: ita probat mihi text. not. & expressus in dict. l. Caius. §. Titius. delega. 2. vbi vnus & idem fundus iudicatur, quando vtraque pars fundi nominatur vno & eodem nomine: ergo aperte dat text. intelligere, quod si diuerso nomine nuncupantur, reputatur diuersi fundi: si diuersi, ergo apprehensa possessione in vno, non censetur quæsitæ in alijs, & ita illum text. intelligit ibi solus Pau. de Cast. qui subdit, quod si totus fundus continuabatur nulla facta diuisione, tamè singulæ partes habebant singula nomina: & testator legauit simpliciter, fundum sub nomine vnus partis, nõ censetur legasse omnes partes, sed tantum illam nominatam, quod est singulare, & dicit sibi contigisse de facto. facit etiã bonus text. in l. quod in rer. u. §. si quis po. de lega. 1. text. in l. locus. ff. de verbo. signi. Secundo intelligo prædictam cõmunem doctrinam, quando fundus eiusdem qualitatis & naturæ esset tamen diuisus per limites: quia in dubio semper censetur vnus, vt dixi: secus tamen si esset diuisus aliquo magno & notabili signo, puta quia pars fundi esset vellata & cõfirmata aliquo edificio: quia tunc iudicaretur diuersus fundus: & apprehensa possessione in vno, non censetur Ant. Go. in ll. Tau. X apprehen-

apprehensa in alijs, etiam si omneseodem nomine nuncuparentur: argumento tex. in dicto. §. Titius. & ibi expressè tenet Paul. de Castro. Tertio intelligo prædictam communem doctrinam quâdo talis fundus eiusdem qualitatis & naturæ esset contiguus: secus verò si interuallum esset in medio, ut quia vnus est in vno loco & regione, alius in alio: nam licet eodem nomine nuncupentur, apprehensa possessione vnus, nõ censetur quæsitæ in alio: ita probat textus notabilis in l. si quis duas. §. si quis partem. verfic. planè. ff. commu. prædio. tex. in l. communi diuidendo. §. Neratius. ff. com. diui. & in terminis tenet Bar. in l. i. ff. de rebus dubijs. 2. col. num. 3. & ibi Pau. 1. col. num. 2. & commu. Docto. ita intelligendo tex. in dicto. §. Titius. & tenet etiam Paul. in eodem. §. Titius. Quarto intelligo prædictam comunem doctrinam, quod per ingressum fundi non quæritur possessio aliorum fundorum, quâdo quis vult quærere possessionem per actum verum & naturalem possessionis mediante titulo, vel quia res sunt vacantes: secus verò si quis vellet acquirere possessionem per visum & aspectum oculorum, fundis existentibus in præsentia: quia tunc modò sint penitus distincti & separati, modò non, potest illam acquirere concurrente voluntate tradentis, argumeto tex. in l. i. §. si iusserim. ff. de acquir. poss. & in l. quod meo. §. si venditorem. eod. titu. ita tenet & declarat solus Romanus in l. 3. eodè titu. 2. col. Ex quibus infertur notabiliter in practica, quod quando iudex vel executor mittit aliquem in possessionem plurium fundorum, debet seruari prædicta distinctio: nam si fundus est vnus & cõtinuus, sufficit mittere in vno vel in aliqua parte: si verò sunt plures realiter distincti, ex causis vel rationibus superioribus non sufficit mittere in vno vel in aliqua parte pro alijs, sed particulariter debet mittere in quolibet eorum: quod apertè fundatur ex superioribus: & in terminis tenet Speculator in titu. de primo decreto. §. iam de effectu. verfic. sed quæritur. præterea ex superioribus etiã infertur, quod si hæres postquam est factus dominus per aditionem hæreditatis vellet apprehendere possessionem rerum hæreditariarum, debet seruari prædicta distinctio: nam si sunt plures fundi qui iudicantur vnus & idem, sufficit apprehendere possessionem vnus vel partibus eius pro omnibus: si verò sunt plures fundi distincti, ita vt supra declaratum est, tunc non sufficit vnum apprehendere pro omnibus, sed particulariter debet apprehendere possessionem in quolibet eorum: ita expressè tenet Andreas

de Hærenia in titu. quid sit inuestitura. in 2. col. in fin. & in princ. 3. in vrbibus feudorum. Alex. in dicto. l. 3. ff. de acquir. poss. 6. colum. num. 22. Iaso. ibi. 6. col. num. 31. pro qua sententia in specie facta citat tex. in l. i. §. veteris. supra eodem. tex. in l. qui absentis. §. fin. tex. in l. prædia. eodè titu. quibus probatur quod apprehensa possessione vnus rei hæreditariæ, non censetur quæsitæ possessio in alijs rebus, nisi particulariter apprehendatur: nec obstat tex. ille not. in l. restituta. ff. ad Trebel. vbi disponitur quod restitutione vnus tantum rei hæreditariæ facta per hæredem grauatum in fideicommissarium, inducit plenam restitutionem in omnibus alijs rebus: quia ille tex. debet intelligi respectu ipsius iuris vniuersalis vt statim efficiatur dominus omnium rerum hæreditariarum: quia cum verbalis restitutio sufficeret vt ibi, meritò sufficit traditio & restitutio vnus rei, sicut dicimus in hærede directo: quia aditio hæreditatis & actus gestus in vna sola re hæreditaria qui non potest fieri citra ius & nomen hæredis, inducit aditionem in tota hæreditate vniuersali. tex. est in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ibi, aut rem hæreditariã distrahat. ff. de acquir. hære. tex. in l. gerit. cum ma. tex. in l. pro hærede. tex. in l. si ex asse. eodè titu. secus tamen est in acquisitione possessionis, quia vna restituta per hæredem grauatum vel vna re apprehensa per hæredem directum, non quæritur possessio in alijs, nisi expressè apprehendantur: ita expressè tenet Bar. in dicto. l. restituta. in princ. & ibi commu. Doct. Dinus in ca. 1. de regul. iur. in 6. 4. q. & ista est intentio Bar. in dicto. l. 3. supra eod. 2. col. nu. 4. & ista est veritas: & facit expressè tex. in l. cum hæredes. infra isto titu.

40 Item iuxta prædicta notabiliter quæro si hæres vel alius successor vniuersalis vellet quærere possessionem rerum mobilium existentium in aliqua domo, vel re, vtrū sufficiat apprehendere possessionem ipsius domus vel rei in qua prædictæ res moibles continentur? Et breuiter dico quod sic, quia qui possidet continens, videtur possidere contentum: argumento tex. in l. clauibus. ff. de cõtrah. empt. vbi apprehensa possessione clauium sub quarum custodia sunt merces vel aliquæ res, statim quæritur possessio earum: ergo melius & à fortiori apprehensa possessione domus vel rei continentis in se res moibles, censetur quæsitæ possessio earum, si ad hoc cõcurrerit animus: & ex isto fundameto & ratione ita fing. tenet Bart. in l. de his. C. de furtis. 1. col. nu. 1. Alex. in l. 3. ff. de acquir. poss. si. col. nu. 27. So. ibi, pe. col. in medio, reputans esse notabile, laf.

ibj

ibi pe. col. num. 33. pro qua sententia facit bonus tex. in l. si ego. §. dotis autem causa. verfic. quid enim interest. ff. de iure dotium. vbi dicit tex. quæ paria sunt, quod res alicui tradantur, vel quod de voluntate eius ponatur in aliqua domo sua: quem etiam ad hoc considerauit Bald. in dicto. l. de his. facit etiam tex. qui non allegatur in l. quod meo. §. si venditorem. ff. de acquir. poss. in princ. qui expressè hoc probat: facit etiam expressus & notabilis. tex. qui ab aliquo non cõsideratur in l. tertia. §. item feras. eodem titulo. in verficul. alioquin &c. vbi dicit quod si emolumentum alterius in quo sunt animalia, quod non possideo illa ex eo quod dominus vendens nõ possidebat: ergo si dominus possideret, ego em. pro possidendo syluam possiderem animalia: facit etiam vltra eum optimus tex. in l. i. §. planè si quæ res. ff. iuncto. §. superiori. ff. de vi & vi arma. vbi dicitur quod licet interdictum illud vnde vi, non competat pro violentia facta in re mobili, sed tantum pro re immobili, tamen si fiat violentia in re immobili in qua sunt aliqua res moibles, bene competit illud interdictum, etiam pro illis rebus mobilibus: & sic idè iudicatur de rebus mobilibus contentis sub aliqua domo vel rei immobili, quod iudicatur de ipsa re immobili, quasi accessoriæ habeatur ad ipsam: nec superiori conclusione obstat textus in l. qui vniuersas. in princ. ff. de acquir. poss. vbi qui possidet domum, nõ possidet singulas res ibi contentas: quia ille tex. loquitur de rebus coharètibis suo integrali, quæ per se nõ iudicatur: vnde nõ possidentur singulariter sed in cõcreto. sic ita ibi Ang. de Peru. Roma. & docto. facit. l. eū quædem. in princ. & l. rerum mixtura in princ. infra de vsucapio.

41 Item circa prædicta subtiliter quæro, si quid aliquis intrauit fundum vel partem eius, vel occupauit rem animo & intensione continuandi possessionem, cum ex aliqua causa crederet eam adeptam, quam antea nunquam adeptus fuit, an ex tali actu & apprehensione videatur quærere possessionem de nouo? & exemplum huius quæstionis potest esse, si lapsu memoriz credit apprehendisse possessionem, vel sibi persuasum est procuratorem eius accepisse, vel perderat possessionem in absentia per lapsum decemij, vel aliam in qua quæst. glo. singu. & ordi. in l. 3. ff. de acquir. poss. in glo. 3. in si. expressè tenet quod non videtur acquirere de nouo: quia semper in acquirenda possessione necessario requiritur animus & intentio quærendi: vt est tex. in dicto. l. 3. & supra probaui, qui animus in præsentia deficit, ergo nõn quæritur possessio:

& istam cõclus. glof. tenet ibi Iaco. de Arena. Raynerius, & Albe. 2. col. in princ. pro quibus facit etiam tex. in l. 3. §. subtilius. ff. de condi. ob cau. vbi ille qui tradidit rem suam alteri credens esse eius cui tradidit, nõ trãfert dominium in eum. Secundo facit tex. in l. his qui putat. de acquir. hæred. vbi ille qui se immiscet hæreditarij credens esse necessarium hæredem, nõ videtur adire. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod ille qui intrauit animo continuandi, quærat possessionem de nouo: ita tenet Bar. reprobando illam glof. in dicto. l. 3. 2. col. num. 2. Pau. ibi in fin. Imo. 2. col. post princip. Ange. ibi in fin. notabiliter Romanus in 2. col. post princ. Aret. 3. colum. in princ. Cum 2. 2. col. post princ. Alex. 4. col. num. 18. So. cinus. 3. col. post medium. Iaso. 4. col. num. 21. Vincen. col. num. 1. Cuma. in l. sed si nõlit. eod. titu. 1. col. post medium. Bar. in l. gerit. ff. de acquir. hære. pen. col. post princ. idem Bar. in l. sequitur. §. de illo. ff. de vsuc. & ibi Imo. idem Bar. in ead. l. sequitur. §. item Labeo. & ibi Ange. & Cuma. Bar. in cõsi. 206. 1. col. in medio vbi dicit quod nullus reprehendit illam glof. nisi ipse. Bald. in rub. extra de præferi. 3. col. num. 16. Salice. in l. licet. C. de acquir. poss. fin. col. in princ. Alex. in cõsi. 146. 3. col. in princ. 5. volum. pro qua commu. sententia. 1. facit tex. notati in cõsi. glof. penul. in l. 2. C. commu. vtriusq; iuris. vbi si partes cõfirmant sententiam ipso iure nullam, talis cõfirmatio licet non validet sententiam, tamen inducit obligationem de nouo vt obseruetur vi pacti vel contractus: & in suo casu ille tex. est singu. in iure secundum Bald. ibi, & ad hoc notat & commendat Bar. Paul. & commu. docto. ibi Bart. Bald. Paul. & commu. docto. in l. 1. C. qui pro sua iuris. sic ergo dicam? in nostro casu, quod ille qui intendit cõfirmare & continuare possessionem quam putabat habere, videatur acquirere de nouo. Secundo pro ista sententia & conclusione commu. facit text. in l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto rupto. & in l. si quis priore. ad Trebel. vbi si quis in secundo testameto approbat primum quod erat nullum, licet talis confirmatio nõ valeat, tamen inducit de nouo restitutionem honorum per fideicommissum. Tertio facit tex. in l. quæ vulgo. ff. pro emptore. & in l. qui ob pactionem. & in l. seruus. eodè titu. quibus probatur quod si recipio rem à seruo meo tanquam prius sibi traditam, & per eum mihi quæsitam, cum non esset talis animus continuandi, inducit acquisitione de nouo: ergo sic dicamus in nostro casu. Quarto pro hac sententia facit bonus tex. in l. Ant. Go. in ll. Tau. X 2 si in

in venditione. in princ. ff. commu. p. d. i. vbi si vendens fundum excipit seruitutem que nullo erat, potest eam constitueri de nouo, & sic animus conseruandi operatur acquisitionem de nouo, & illum tex. pro nostra comuni opinione considerat ibi Ang. de Peru. & notabiliter Pau. de Cast. ibi. 2. colum. nu. 3.

Quintò pro hac sententia & conclus. facit text. singularis in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. ff. de acquir. h.ered. vbi disponit quod si pater credebat filium agnouisse bonorum possessionem quam non agnouit & ratum habeat: illa rati habitio adhibita ad confirmandum actum qui non precessit inducit mandatum de nouo, vt filius possit adire vel agnoscere: ergo sic dicamus in nostro casu, vt talis actus inducat acquisitionem possessionis de nouo: & in expresso ad hoc illum tex. notat & commendat ibi Paulus, Imola, Areti. & Alexā. nec est similis in iure secundum Iaso. ibi. 2. colum. num. 9. & ad hoc illum tex. reputat singularem Aretinus in l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. 2. colū. reputat etiā singularem Ias. in l. 1. §. si quis ita interroget. ff. de verbo. oblig. 7. colum. num. 17.

Sextò pro hac sententia & conclusione ego considero viam rationem: quia in dependētib. ab animo nostro, vnus actus seu dispositio ex sola voluntate nostra conuertitur in alium: tex. est singu. in l. cū quidam. ff. de bono. posses. vbi dicit quod legitimus successor ab intestato qui egit querela falsi contra testamētum alicuius defuncti, & probauit intentionem suam, visus est adire: quē ad hoc not. & commendat ibi Bar. Albe. & commu. docto. antiqui. idem Barto. in l. quem admodum. ff. de inoffic. testamē. idem Bart. in l. gerit. ff. de acquir. h.ered. quinta colum. facit etiam text. in l. filius familiās. §. vt quis h.eredē. ff. de lega. primo. textus in l. ex facto. ff. ad Trebel. textus in l. qui filium. eodem titu. Sic ergo dicamus in proposito quod actus retinendæ possessionis conuertatur in effectum acquisitionis, cum solum hoc pendeat ab animo gerentis: nec obstat ratio in qua se fundabat gloria. in dicta. l. tertia. & doctores eam sequentes: scilicet, quod isto casu deficit animus & voluntas possidendi: quia negandum est, imò ibi est implicitus animus possidendi: quia ille qui vult cōtinuare possessionē apertē vult possidere: & iura non requirunt animum acquirendi de nouo, sed tantum simpliciter possidendi: ita subtiliter respondet & declarat Barto. in dicta. l. tertia. & communiter docto. vbi supra. pro qua consideratione est casus melior de iure in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acquir. possessio. ibi, quia

affectionem tenendi non habent. tex. in §. per procuratorem. eiusdem legis. ibi, animum possidendi. tex. in l. 3. §. Neratius. eodem tit. ibi; atque possidendi affectum. neque obstat etiam text. in l. tertia. §. subtilius. ff. de conditione ob causam. quia ibi dominus qui tra debet rem non intendebat ab se abdicare dominium eius, in casu quo esset sua: sed solum restituere eam tāquam alienam, vnde accipiens non potuit querere dominium: argumento text. in l. id quod nostrum. ff. de regu. iuris. secus verò in nostro casu. vbi possessio erat vacans, & talis quæ potuit quærī animo, & corpore ingredientis vel occupantis, vnde merito illam quæsiuit: quia interuenerūt necessaria, scilicet actus corporeus & animus possidendi, licet crederet continuare & non acquirere de nouo: & ista est intentio Barto. Imole, Romani. & modernorum in dicta. l. tertia. licet sic non declarent: nec obstat etiam textus subtilis in l. is qui putat. cum l. sequenti. ff. de acquirend. h.ered. de quo nimis dubitat Paul. Imola, & moderni in dicta. l. tertia: quia respondeo punctualiter & verè quod ibi h.eres ex errore credebat gerere actum necessarium, quem euitare non poterat, cum credebat se necessarium h.eredem, & repudiare non posse: & forte si sciret se voluntarium non adiret: vnde ideò ille animus continuandi non inducit acquisitionem de nouo, quia in aditione h.ereditatis oportet quod quis intelligat causam suæ aditionis, vt in l. quod si dubitet. eodem titulo. cū similibus. ita apertè tenet & declarat glo. Bart. & communiter docto. in dicta. l. is qui putat. & declarat Iaso. in dicta. l. tertia. ff. de acquirenda possess. quinta col. in medio.

42 Et ex superioribus inferitur ad notabilem & subtilem quæstionem, qualiter acquiratur possessio in iurisdictione: In qua resolutiue propono tres principales veras & communes conclusiones. Prima conclusio, quod si quis habet titulum vel ius in aliqua villa, castro, vel territorio, per ingressum eius & naturalem apprehensionē ædificij non videtur acquirere possessionem iurisdictionis, etiam cōcurrente voluntate domini concedentis, vel concurrente legitimo titulo, ex cōtractu vel vltima voluntate: quia vnum est longè diuersum ab alio, vnde requiritur vsus & exercitium iurisdictionis, argumento text. in l. quoties. la secunda. ff. de seruitu. & in l. secunda cum materia. C. de seruitu. & aqua. & in expresso istam sententiā & conclusio. tenet Barto. in dicta. l. tertia. ff. de acquirenda possess. fin. colum. & quæst. & ibi Vincent. fina. colum. numero. 51. licet Alexander ibi

ibi penultima columna, teneat cōtrarium, imò quod per ingressum castri, & naturalem apprehensionem ædificij quæratur possessio iurisdictionis, & dicat quod ista est intentio Bartol. & idem tenet Socinus, ibi fin. colum. in fi. Sed aduertendum subtiliter, quia contra hoc videtur facere text. in l. tertia. versicul. dare. ff. de usufructu. vbi habetur quod per ingressum fundi vel partis de voluntate concedentis vel h.eredis, acquiritur ius in corporeale usufructus vel alterius seruitutis sine aliquo vsu vel exercitio, vt latius dixi & fundauī suo loco: sed respondeo quod ibi loquitur in usufructu vel alio iure seruitutis reali vel mixto quod cohæret rei, vel rei & personæ: nostra verò conclusio loquitur in iurisdictione quæ est merè personalis, & principaliter cohæret personæ, licet debeat exerceri in territorio, vt plenè & magistraliter tradit Barto. in l. prima. ff. de iurisdictione omnium iudi. in fi. & ibi cōmu. docto. Secundo etiam contra hoc videtur ob stare, quia possessa vel præscripta re principali, censentur in consequentiam possessa & præscripta omnia eius accessoria: textus est in l. si aliena. §. primo. ff. de vsucap. vbi habetur quod præscripta re, censetur præscripta seruitus etiam discontinua: quem ad hoc notat & commendat Barto. & commu. docto. ibi: qui notabiliter ex eo inferunt quod præscripto territorio, censetur præscripta eius iurisdictione. quod necessariò intelligo etiam si medio tempore nullus actus iurisdictionis exerceatur. idem etiam tenet Barto. in l. de quibus. ff. de legi. in repet. secunda colūna, prima opposi. & supereo communiter docto. facit etiam bonus & singularis tex. in l. eos. C. de vsuris. vbi disponitur quod præscripta re, censentur in consequentiam præscripti fructus ex eo percepti: quem ibi ad hoc notant & commendant doctores. tenent etiam docto. in l. sequitur. §. fructus. ff. de vsucap. facit etiam tex. in l. via constitui. §. si fundos. ff. de seruitu. rusticorum prædio. cum similibus. vbi habetur quod seruitus non consideratur de per se, sed est quedam qualitas quæ accessorie transit cū ipso fundo & re principali: quia notabil. respondeo quod illud est in accessorio formato & in esse producto, vt seruitus vel simile ius quod omninò cohæret prædio: secus tamē est in iurisdictione quæ principaliter non cohæret prædio sed personæ, vt supra dixi. Vel aliter & secundo loquitur in re omninò accessoria quæ sine principali stare non potest: secus verò in iurisdictione quæ non est accessoria, sed ius equè principale. Vel aliter & tertio, quod illud pro

cedat respectu proprietatis, non vero respectu possessionis, vt in nostro casu & conclusione. Secunda conclusio, quod quis exercet vnum actum iurisdictionis de voluntate domini concedentis, quæratur possessio genericè & absolute in omni iurisdictione & gradibus eius, argumento text. in l. si. Stillicidij. §. finali. cum l. sequenti. ff. quemadmodum serui. amit. tex. in l. secunda. eodem titu. tex. in l. is qui. ff. quibus modis usufructus amittatur. vbi habetur quod ille qui vitur seruitute in parte fundi seruitutis, retinet & conseruat totum ius seruitutis. Sed certè illa iura non concludunt, quia loquitur in retinenda & conseruanda possessione iam quæ sita: non vero in quæranda de nouo: & facilius iura nostra conseruamus quam acquiramus de nouo, vt in l. 1. §. quod autem. ff. de superfi. & in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. cum similibus. sed melius facit tex. in dicta. l. tertia. ff. de acquirenda possess. arguendo de re corporali ad incorporalem: vbi per apprehensionem partis quæratur possessio totius: sic ergo dicamus in iurisdictione, quod quæ sita possessio in vno actu virtualiter & extensiuè, quæratur in omni iurisdictione: & in expresso istam sententiā & conclusionem tenet Barto. in dicta. l. tertia. in fine, & ibi cōmu. docto. Paulus de Cast. notabiliter in l. restituta. ff. ad Trebel. & ibi alij doctores. Specu. in titulo. de iurisdictione omnium iudicum. §. primo. penult. colū. versicul. illud etiam nota. In notā in capitu. dilectus. de capel. monach. pri. colū. versiculo, & potest induci. Abh. in capitu. cum olim. de præscrip. penultima columna, numero sexto.

Tertia conclusio, quod si quis exercet vnum actum iurisdictionis contra vel præter voluntatem domini, solum quæratur possessionem illius actus & similitum eiusdem gradus & qualitatis: argumento text. in l. 1. §. Iulianus. ff. de itinere. actūque priuato. vbi habetur quod si quis exercet actum seruitutis in parte fundi, in ea tantum parte quæratur possessionem, non verò in alijs: ergo ita dicamus in iurisdictione: & in expresso per illum textum ita tenet ibi Bart. Angel. & commu. docto. idem Bar. in dicta. l. tertia in fin. & ibi communiter doctores. facit etiam tex. notabiliter in l. quod meo. §. si. ff. de acquir. possessio. Ex quo inferitur vtilis & notabilis effectus, quod præscripto vno actu iurisdictionis, ille solus censetur præscriptus & alij consimiles eiusdem qualitatis, gradus, & speciei: non verò alij maioris gradus vel minoris: vnde cum iurisdictione simpliciter & absolute sumpta conseruat. Ant. Go. in l. Tau. X 3. teneat

tineat in se tres gradus vel species iurisdictionis, merum imperium, mixtum imperium, & simplex iurisdictionis: si quis prescripisset unum actum de mero imperio, puta cognoscendi & condemnandi de homicidio, & nunquam exercuit alium actum maiorem vel minorem, completa prescripitione poterit exercere omnes alios actus & casus similes quibus venit imponenda poena mortis: non vero alios, scilicet, mutilationis membri, relegationis, vel castrarum civilium: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Barto. in dicta. l. prima. §. Julianus quem legit in. §. si quis hoc interdicto. ff. de itineri. actuque priuat. & ibi Ange. & alij docto. Alex. in dicta. l. tertia. penultim. colum. in medio, & ibi commu. alij moderni. Innocen. in capitul. dilectus. de capel. monachis prima colum. num. 3. versicu. & hoc est verum. idem Innocen. in capit. dilecto. de offic. archi. secund. colum. num. sexto. Abb. in ca. auditis. de prescri. 3. colum. nu. 9. idem Abb. in capit. cum in tua. de decimis. in fin. Alber. in l. imperium. ff. de iur. om. iud. 14. colum. num. 25. versiculo.

Item quæro. & ibi Bald. 4. colum. versicu. circa ultimam. Iaso. 12. colum. num. 23. qui dicit hanc esse commu. opinio. C. de man. lib. si. colum. & quæst. Franc. Balb. in tracta. prescri. secunda parte, secud. quæst. 8. fol. nec obstat tex. in l. nec in ca. ff. ad l. Julia. de adult. vbi ille cui competit ius occidendi, competit ius offendendi & afficiendi qualibet alia iniuria: quia respondeo quod illud est quando vindicta vel ius occidendi competit à l. de iure communi: secus vero si competit ex prescripitione: quia illa est odiosa & restringenda. Vnum tamē est quod prescripto actu absoluendi censetur prescriptus actus condemnandi, argumē. tex. in l. solēt. versiculo primo. ff. de offic. pro con. vbi ille qui potest absolueret, potest condemnare: & extra tex. in l. 3. ff. de re iur. & in expresso ita tenet Alber. in dict. l. imperium. 6. colum. num. 14. & ibi Baldus quarta colum. & commu. docto.

43 Circa prædicta tamē se offert pulchra & subtilis quæstio, si vna possessio possit quæri sine alia? In quo articulo breuiter & resolutiue confidero sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod quando possessio sola naturalis vacat, ingressus potest solam illam quærere sine civili: text. est formalis qui istam conclus. probat in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquirē. possessio. vbi absens retinet possessionem civilem in animo, & tamē ingressus acquirit solam naturalem vacantem. similiter etiam si possessio sola civilis vacaret, & naturalis esset occupata,

puta à fructuario, feudatario, amphyteuta, vel simili persona, ingressus quæreret solam illam civilem: & in expresso istam coclu. probat glo. ordi. reputata singularis in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in glo. 3. quam sequitur & reputat ibi singularem Aretinus. 1. colum. post medium. Pau. de Cast. Imo. & Cumanus. 2. colum. Socinus. §. colum. versicu. ex qua tamē potestremò notabis. tenet etiam & commēdat Ange. de Peru. Roma. & Aretinus in l. quemadmodum. eodē tit. & notabiliter ibi doctor de Segura. 6. colum. versicu. infertur. & 2. & tādē ista est cōmunis opin. quam ego teneo & sequor licet Barto. a pertē velit contrarium, in dicto. §. quod ad nundinas. prima colum. versicu. istud quod gloss. dicit non est bene dictum. & Iason. ibi octaua colum. nu. 37. arguat ad partes & relinquat cogitandum. nec obstat si subtiliter dicas quod possessio civilis sola nō potest vacare: quia statim ipso iure quæratur habenti naturalē & consolidatur cum ea: vt est glo. singul. & ordi. in l. sed & si nolit. ff. de acquirēda possessio. & ibi commu. opinio. quia respondeo quod necessariò debet intelligi illa gloss. quando habēs naturalem habet animum quærendi vtranque possessionem: secus verò quando ex natura actus vel contractus vel ipsius rei colligitur à principio, quod habens naturalem non intendit habere civilem, vt patet in personis & exemplis superiorib⁹: secus verò si simpliciter ingreditur animo quærendi vtranque, & tantum quærat naturalem que sola vacabat: nam si postea civiliter possidens, animo desinat possidere civiliter, ipso iure quæratur ei: & ita procedat & intelligatur gloss. & commu. opinio. in dicta. l. sed & si nolit. & certē est vera & subtilis declaratio ab alio non tacta. Secunda conclusio, quod quando vtranque possessio est occupata & sic penes aliquem, bene potest alteri quæri vna possessio sine alia de voluntate partiu expressa vel tacita ex natura vel qualitate actus, mediante actu vero vel ficto: istam conclusionē probat mihi tex. notabil. in l. & habet. §. si versu. placet. ff. de precario. iuncta gloss. & commu. opinio. vbi in contractu precarij transit sola possessio naturalis in accipientem, & remanet civilis in concedente: tex. in l. quisquis. C. de donatione vbi per retentionem vsusfructus transferatur sola civilis in alium, & remanet sola possessio naturalis penes concedentem: tex. in l. tertia. §. dare. ff. de vsufructu. vbi per inductionē in fundum transit ius vsusfructus, & per cōsequens naturalis possessio in fructuarium, & remanet civilis penes proprietarium: tex. in l. locū. versic.

versiculo, proprietarius. ff. de vsufructu. text. in l. tertia. §. si hæres. ff. de vsufructu. quemadmodum ea. vbi proprietarius potest vendere vel alienare suam proprietatem, & tradere ipsam rem, & transferre ius suum: ergo a pertē infertur quod transferatur dominium & civilis possessio sola quæ erat penes eum: bonus text. & notabiliter in l. quædam mulier. ff. de rei vendi. vbi per conductionem vel clausulam constituti potest qs in alium transferre solam possessionem civilem absque naturali: per quem tex. ita determinat Bart. in l. quod meo. secunda columna, numero. tertio. ff. de acquirēda possessio.

44 Tertia conclusio, quod quando vtranque possessio vacat, potest ingressus quærere vnam quam velit sine alia protestando se illam tantum velle acquirere: istam conclusionē probat a pertē glo. & communis opinio quam adduxi supra in prima conclusione huius articuli: & in specie pro hac sententia & conclusione facit subtilis & concludens ratio, quia quando actus vel factum regulatur secundum animū & voluntatem gerentis, protestatio eius modificat & declarat illud: vt in l. qui in aliena. §. fin. cum similibus. ff. de acquirēda hereditate. sed acquisitio possessionis est huiusmodi, vt in l. 3. in princ. ff. de acquirēda possessio. & in l. licet. C. eodem titulo. cum similibus. ergo, & c. & ex isto fundamento & ratione istam conclus. tenet gl. notabili. ordi. in l. vna. C. vt posside. in verbo, nec vi. post princ. ibi, vel aliter pone exemplū. quæ habet quod actus inuasionis violenter factus in re vel possessione alterius, nō operatur vltra mentem & intentionem ingredientis, de qua constare potest per protestationem eius: quam ibi sequuntur commu. doctores. similis glo. est in l. si duo. ff. vt poss. in glo. prima. versiculo. vel secundo pone casum. tenet etiam Bar. qui notabil. loquitur in l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui nuncia. septima colum. numero. 30. & ibi Iaso. numero. 25. Anchar. in capitul. pastoralis. de causa possessio. & pro. sexta colum. numero. 19. confirmatur etiam per textum, iuncta glo. & commu. opin. in l. certē. versicu. is qui. ff. de precario. vbi licet ex contractu precarij ingressus quærat possessionem naturalem, tamē ex protestatione sua vel partium conuentione potest fieri vt nullam quærat possessionem, ergo idem fit quando res omnino vacat cum tūc actus pendeat de sola voluntate ingredientis. Nec obstat si subtiliter dicas, quod hoc videtur impossibile, quia actus acquisitiuus possessionis est ingressus rei, ergo post ingressum necessariò est quærita possessio naturalis. Confir-

matur, quia protestatio contraria actui nullius est momenti, vt in ca. sollicitudinem. de appeli. in ca. primo. quod met. caus. in l. 2. C. eodem titulo. ergo vel quæratur possessio naturalis vel omnino vitatur ingressus vt nulla possessio quæratur, quia respondeo notabiliter. i. quod quando actus qui postea fit protestationi contrari⁹ dependet solum à facto & voluntate ipsius protestantis, vt testamentum, hereditatis aditio, & acquisitio possessionis, tunc per talem actum contrarium non tollitur precedens protestatio vt in dicta. l. qui in aliena. §. fin. ff. de acquirēda hereditate. in l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. tertio. si verò ille actus protestationi contrarius celebratur cum aliquo tertio, tunc per illum videtur à protestatione recedere: & ita procedat tex. in dicto ca. sollicitudinem. cum similibus. & istam doctrinam & theoreticam per prædicta iura tradit magistraliter Bart. in l. nō solum. §. morte. ff. de oper. noui nuncia. 4. colum. num. 17. & quinta colum. nu. 22. & super eo cōmuniter docto. sed acquisitio possessionis dependet solum à facto & voluntate ipsius protestantis, ergo & c. Vel aliter & secundo & valde subtiliter respondeo, quod ipse ingressus & sic actus quærendi possessionem non est idem quod possessio naturalis, vt supra deduxi & probaui, sed est actus nudi facti mediante quo vtranque possessio quæratur: vnde si ingressus non vult vtranque quærere sed tantum vnam, illa sola quæratur.

Nec obstat etiam. 2. si subtiliter replices, quod per ingressum non potest quis quærere solam naturalem sine civili, quia cum civili fit illa quæ animo retinetur & conseruatur vel deperditur, vt in l. licet. cum similibus. C. isto titulo, ergo si in nostro casu ingressus non habeat animum possidendi, sequitur quod nullam gerit possessionem etiam naturalem: quia respondeo quod non habet animum possidendi civiliter, sed bene habet animum possidendi naturaliter: & cū duplex & diuersa sit possessio & quo ad diuersos effectus bene potest actus corporeus & animus producere acquisitionem vnius possessionis sine alia, cum limitata causa limitatum pariat effectum, & actus agentium non operentur vltra eorum intentionem iuxta iura vulgaria. Ex quibus omnibus infero notabiliter, quod modo possessio sit vacans modò ab alio occupata, potest iudex ratione sententia vel decreti, vel alterius cause quem mittere in sola possessione civili vel in sola possessione naturali alicuius rei secundum qualitatem actus vel negotij: nam illud quod potest fieri per partem Ant. Go. in l. Tau. X 4 potest

potest fieri per iudicem, vt in l. non est mirum. ff. de pigno. actio. & in l. si ob causam. C. de cui etio. & in expresso istam doctrinam & conclusionem tenet glo. singu. in l. secunda. C. vbi in rem actio. in glo. prima. in fin. & ibi notat & commendat Iacob. Butr. secunda colum. in princ. Ange. secunda columna. num. quart. reputans esse notabilem. Bald. secunda colum. numero quinto. versicul. de secundo constat. Salicetus tertia colum. sexta opposi. & ibi comu. Docto. illam etiam glo. ad hoc notat & commendat Bald. in authen. & qui iurat. C. de bon. auctoritate iud. poss. 7. colum. nu. 33. Salice. in l. nemo. C. de acqui. pos. fin. co. in fi. Iaso. in §. omnium. Instit. de actio. 6. colum. nu. 106.

Quarta conclusio, quod quando vtraque possessio vacat, si quis simpliciter nulla præcedente protestatione rem ingressus sit statim querit vtranque, nec tunc vna queritur sine alia: quia actus & animus non magis respicit vnâ quàm aliam, imò vtranque respicit: istam conclusio. probat aperte tex. in l. tertia. in princ. de acquirenda possess. cum similibus dicentibus quod corpore & animo queritur possessio, sed illa est duplex, ergo vtraque simul queritur. quâ sententiam & conclusionem declaro isto modo, quod ciuili possessio non acquiritur mediante naturali, vna queratur prius altera: sed quod vtraque simul queratur per ingressum rei cum animo possidendi: & istam declarationem voluit vno verbo Aret. in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. possess. colum. na. in fin. versicu. sed hoc non videtur dicendū: idem Aretinus in l. quemadmodum. eodē titu. 1. colum. num. 3. & doctor Segura in prædicta. l. quemadmodum. 7. colum. versu. & illud quod. & in veritate fortè ista fuit mens & intentio Bar. in dicto. §. qui ad nundinas. 1. col. ver. istud quod glo. dicit licet à doctoribus reprobetur. & cum his remanet expeditus iste articulus, qui certè valde subtilis & notabilis est, & non sic declaratus à doctoribus.

45 Queritur etiam possessio per actus fictos, de quo articulo magistraliter & vtiliter intèdo tractare, quia est subtilis & quotidiana materia: & primò dico quod acquiritur possessio per visum & aspectum oculorum præcedente titulo habilitate. est in l. §. si iusserim. ff. de acqui. possess. tex. melior de iure in l. quod meo. §. si venditorem. versu. aut si vicinum. eodē titu. cuius verba sunt, aut si vicinum mihi fundum venditor ex turre demonstrat, vacuamque possessionem se tradere dicat, nò minùs possidere coepi, quàm si pedes finibus intulisset: tex. in l. pecuniam.

ff. de solutio. tex. in l. falsus. §. falsus. ff. de furtis. tex. in l. quod statu liber. ff. de donatione causa mortis. tex. in l. donationes. §. species. ff. de donatio. & idem disponit lex sexta. titu. 30. tertia part. cuius ratio est, quia talis visus & aspectus oculorum, cum sit sensus de nobilioribus corporis, habetur pro apprehensione ipsius rei, & videor iuris interpretatiõe porrigere corpus vsque ad ipsam rem: & in terminis istam rationem probat tex. in dicta. l. quod meo. §. si venditorem. probat etiam tex. in dicta. l. pecuniam ff. de solutio. ibi, & quodammodo manu longa tradita existimanda est. & istam rationem ponit solus Cumanus in l. tertia. ff. de acquirenda possessio. prima columna: & adde quod visus dicitur actus fictus, quia licet sit sensus naturalis & principalior cæteris, nò tamen est aptus vel conueniens ad apprehendendam possessionem: quia propriè ordinatur ad discernendum omnia quæ subijciuntur visui secundum proprias qualitates & differentias: in materia verò nostra tam de iure naturali quam ciuili solus tactus & sic apprehensio naturalis per manus vel pedes est sensus aptus ad acquirendam possessionem: vnde tenendum est quod visus vel aspectus in acquisitione possessionis censetur actus fictus, & non verus nec proprius: & in terminis ita tenet & declarat Aret. in l. prima. §. si iusserim. ff. de acquirenda poss. 3. not. & ibi Socinus. 2. columna. vltim. notab. Vincen. 3. colum. vltimo notab. idem Aret. in dicta. l. quod meo. §. si venditorem. prima colum. in fine. tenet etiam Barto. in l. prima. eod. titulo. quinta colum. num. 18. & probant iura per me superius adducta. & intantum est verum quod per visum & aspectum oculorum queritur possessio, vt procedat etiam si res sit valde longè & distet per decem miliaria vel plus, dum tamen determinatè possit videri: glo. est notabilis & ordinaria in l. prima. ff. de acquir. possess. in gloss. secunda. in medio. quam ibi sequuntur & approbant omnes doctores, licet Cumanus eam reprobet: & in expresso ita tenet & declarat Aretinus in dicta. l. quod meo. §. si venditorem. secundo notabili. & Cardinalis in ca. olim. el primero. penul. colum. de restitu. spolia. Aduertendum tamè quod licet per visum vel aspectum oculorum queratur possessio præcedente titulo, vt dixi, tamè hoc debet intelligi & limitari quando concurrat simul voluntas tradentis possessionem & voluntas accipientis in præsentia rei, quasi animus vtriusque & rei præsentia hoc inducat & operetur: ita probant iura p. me superius allegata: & tenet & declarat Barto.

Bartol. in l. prima. ff. de acquirenda possessione quinta colum. numero decimo octauo. Paul. fina. colum. Alexan. 18. col. nume. 77. & ibi. commu. docto. idem Bartol. Ange. Imol. Romanus, Aretinus, Socinus, Iaso. & Vincent. in §. si iusserim. eiusdem legis. Paul. Imol. Alexan. & communi. docto. in dicta. l. quod meo. §. si venditorem. Salicet. in l. licet. C. de acquirenda possess. tertia colum. Abb. in capitulo secundo de consuet. octaua colum. Ex qua conclusione & doctrina communi

46 Primò infero notabiliter, quod si quis velit acquirere possessionem & dominium in rebus vacantibus, quæ cælo, terra, marique capiuntur, vel habitis pro derelicto quæ sunt occupantis, non poterit acquirere per visum & aspectum oculorum: quia non est aliquis possessor de cuius voluntate tradatur: sed requiritur vera & actualis apprehensio: ita probat tex. in l. prima ff. de acquirenda possessione. & ibi tenet gloss. ordina. in verbo, qui primi. & ibi magistraliter Bartol. quinta columna, numero decimo octauo. Paul. fina. colum. numero. 18. Alexand. 18. columna. numero. 75. Vincent. 37. columna. numero. 89. Salicet. in lege licet. C. eodem tit. tertia columna, versiculo, vnde dicas. pro qua sententia & conclusio. facit tex. in l. naturalem. §. illud. ff. de acquirend. rerum domi. text. in l. in laqueum. eodem titu. text. in §. illud. Instit. de rerum diui. vbi habetur quod fera à nobis visa & vulnerata non est nostra nisi eam apprehendamus: & idem disponit lex vigesima, titulo. 28. tertia part.

47 Secundò infero quod si quis inueniat thesaurum in aliquo prædio vel fundo non efficitur dominus nec possessor eius per visum cum animo possidendi, sed requiritur vera & naturalis apprehensio: textus est expressus in l. tertia. §. Neratius. in fine. in versicu. quidam putant. ff. de acquirenda possessio. & ibi commu. opinio. quod intellige & extende modo fundus sit alienus, modo sit proprius inuenientis: ita expresse probat ibi textus dum loquitur eo casu quo quis præscripsit fundum, nam si ibi est thesaurus non efficitur dominus nec possessor nisi sequuta apprehensio. Ex quo subdeducitur quod si plures vidissent & inuenissent thesaurum vel aliam quamlibet rem vacantem efficitur eius qui prius eam apprehenderit: & in specie ita tenet Barto. Faber, & Docto. in §. item lapilli. Instit. de rerum diui. confirmatur per text. in l. naturalem. §. illud. ff. de acquirend. rer. do. & in §. illud. Instit. de rerum di. vbi licet quis viderit & vulnerauerit feram non efficitur sua, sed

eius qui prius eam apprehenderit: quæ decisio & sententia hodie est confirmata per l. 20. titu. 28. tertia part. licet contraria opi. consultorum esset approbata per l. 6. titu. 4. libro tertio. fo. 11. Sed aduertendum quod in nostro articulo in quo habemus quod etiam si in nostro proprio fundo sit thesaurus, modo illum videamus modo non, non querimus eius possessionem nec dominium nisi sequuta naturali apprehensione, videtur esse maxima difficultas: nam ille qui possidet continens videtur possidere contentum: argumento text. in l. clauibus. ff. de cont. empt. vbi apprehensa possessione clauium censetur apprehensa possessio rerum contentarum sub clauibus: & dixi latius supra, quia omnis alij solu. respondeo in forma, quod tex. in dicta. l. clauibus & superior regula loquitur & procedit in rebus non vacantibus, sed ab alio occupatis & possessis: nam tunc si tradantur clauis vel tradatur quid aliud sub cuius custodia prædictæ res sunt, transfertur dominium & possessio earum: quia concurrat voluntas tradentis & accipientis cum illo actu traditionis clauium qui repræsentat ipsam traditionem rerum: sed in nostro casu, hoc est in thesauro, loquimur in rebus vacatibus quæ in nullius sunt bonis quoad dominium nec possessionem in quibus non interuenit voluntas alterius tradentis: imò nec potest interuenire cum thesauro vel res vacantes non sunt in custodia propria alicuius tradentis vel acquirantis possessionem: vnde merito licet quis sit dominus & possessor fundi non efficitur dominus nec possessor thesauri: & iste est proprius sensus text. in dicto. §. Neratius. in fine. dum dicit, quia nò sit sub custodia nostra. & ista fuit intentio Bart. ibi in final. oppo. & solu. de dicta. l. clauibus. licet sic non declarat. & ita tenet & intelligit ibi Alexand. prima. columna, post principium: Socinus, secunda columna, quarto. not. Vincent. prima columna. numero secundo. & clarius penul. colum. in medio. Iaso. 2. col. num. 4.

Item adde quod intantum est verum quod in thesauro vel alijs rebus vacantibus requiritur naturalis apprehensio ad hoc vt acquiratur in eis dominium & possessio, vt procedat etiam si lex vel statutum simpliciter diceret quod tales res acquirantur per inuentionem, & sic quod fiant inuentoris: nam etiam tunc requiritur quod sequatur apprehensio nisi lex vel statutum expresse diceret contrarium: ita probat tex. not. in §. thesauros. Instit. de re. di. iuncto text. in dicta. l. tertia. §. Neratius. & istam concl. tenet expresse Barto. in §. item lapilli. Instit. de re. diuili.

contra glo. ibi. & ibi tenet Faber, Angel. Nico. & commu. docto. licet Iaso. ibi in additionibus ad Christopho. teneat contrarium. istam etiam concl. & extensionem tenet Bartol. in l. prima. ff. de acquiren. posses. pen. col. quarta quaestio. principali. & ibi Paul. fin. colum. in fine. Imo. pe. columna, in medio. Ioan. de Ferrá. in dict. §. thesauros. Instit. de re. di. & istam conclu. tenet Paul. de Castr. Imol. Areti. & commu. moderni in dicto. §. Neratius. pro qua sententia consideratur text. vulgaris in l. si Barsatoriam. C. de fidei. vbi ille qui promisit inuenire latronem, intelligitur promississe apprehendere, & illum representare iudici. & ad hoc notant & commentant ibi Docto.

48 Ex qua conclusione & sententia, Primò infero, quòd si lege vel statuto cauetur quòd inuentus cum armis a iudice vel familia perdat ea vel puniatur certa poena, intelligi debet si fuerit apprehensus cum eis: & ita expressè tenet Bart. in dict. l. i. ff. de acqui. posses. pe. col. 4. q. Pau. fin. col. in. si. Imo. pe. col. Alexan. nume. 77. Iaso. nume. 87. idem tenet Barto. in dicta. l. si Barsatoriam. & ibi Bald. & Salice. Bartol. in l. prima. ff. ad. l. Iuliam, de vi. & ante eos idem tenet Cinus in licet. fina. colum. in fine. C. de acquiren. posses. & hoc idem videtur disponere. l. 33. titu. decimo quarto. lib. 2. ordi. vbi dicit quòd in locis vbi arma sint prohibita, si quis apprehensus sit cū eis, modò sint offensiuua, modò defensiuua, perdat ea. circa hoc tamen est notabile dubiū, quòd si portans arma visus est per iudicem vel executores in via vel loco prohibito, & aufugiat quousque ingressus est domum suam vel locum tutum, iudex que semper insecutus est eum, an possit sibi auferre arma in domo sua vel loco tuto? & reperio quòd Bald. in l. plerique. prima lectu. in fin. ff. de in ius vocan. per tex. ibi, videtur expressè tenere quòd non: nam dicit ibi quòd si pro debito ciuili familia insequatur debitorem vsque in domum suam, non potest ab ea extrahi: cum text. dicat ibi quòd domus propria est cuiuslibet tutissimum re fugium. & idem tenet ibi Alexand. secunda colum. numero octauo. & Iaso. ibi secunda colum. numero duodecimo: cedert ego credere in contrarium, imò quòd possit tunc arma auferre, argumento text. notabilis in l. quòd ait lex. §. quòd ait. ff. de adulter. vbi ille qui non potest occidere adulteros nisi in certo loco & flagranti delicto, si aufugiant & insequitur eos incontinenti, vno imperu potest eos alibi occidere: & ex illo text. notat ibi Barto. & Docto. quòd quando finis habet necessariam causam cum

principio inspicitur principium: facit etiam quòd dicit ibi Barto. in fine, quòd si quis possit occidere vel offendere inuentum in sua possessione, quòd si ibi inueniat & insequatur eum potest extra possessionem offendere vel occidere: quia initium fuit licitum. facit etiam doctrina Ang. in l. Gracchus. C. de adulte. vbi dicit quòd si iudex vel executor insequitur delinquentem in territorio suo potest capere etiam in alieno: argumento text. in dict. §. quòd ait. de cuius tamen veritate vide Angel. de malef. in parte, fama publica. 6. fol. verli. 6. quaeritur. non obstat text. & doctrina Bald. & moder. in dicta. l. plerique: quia considero quòd ibi non loquimur in delictis, nec in re illicita commissa extra domū, sed in causa ciuili, in qua tutissimum refugium est domus propria: sed in nostro casu delictum vel culpa consideratur eo ipso quòd quis portat arma in via publica & loco prohibito: vnde licet postea aufugiat iudex qui insequutus est eum potest auferre in seculo initio culpabili: & credo quòd ista sit veritas. Confirmatur, quia de iure delatio armorum vel emptio vel venditio eorum est prohibita, vt in Authen. de armis. colla. 6. & ibi glo. ordi. & commu. Docto. & in l. vna. C. vt armorum vsus in seculo principe interdicitur sit. libro vndecimo. & ibi Docto. licet de consuetudine non sit prohibitus, ne puniatur quis nisi de hoc sit statutū vel proclamatio, vt hodie communiter fit: ita tenet Platea in §. item lex Iulia, de vi. secunda colum. Instit. de publi. iudi. Ex qua etiam conclusione secundo infero, quòd si per legem vel statutum puniatur in uetus in ludo, debet intelligi si in eo apprehendatur: nec sufficit quòd postea possit probari per testes: ita determinat Alb. in l. quòd ait lex. ff. de adulte. Ange. in l. si fugitiui. C. de seruis fugi. Platea in §. thesauros. Instit. de rerum diuini. Iaso. in l. prima. ff. de acquiren. posses. 20. colum. na, nume. 99. & istud idem hodie approbat & confirmat lex pen. titu. 10. libro octauo ordina. vbi dicit quòd si executor inuenit & apprehenderit aliquos in ludo, lucratur omne quòd ibi sit inuentum & positum causa ludi. nec obstat lex secunda. eod. titu. vbi non requirit quòd inueniat nec apprehendat lusores in ipso ludo, quia procedit quando iudex vult petere à lusore illud quòd lucratus fuit in ludo, eo casu quo pars non vult petere. Tertiò infero quòd si tempore carestiae vel necessitatis imponatur poena extrahentibus triticum vel aliquas merces extra ciuitatem vel oppidum, puniatur in amissione earum vel in aliqua alia poena, debet intelligi si apprehendatur cum eis: ita singulariter

gulariter Coepola in l. si fugitiui. C. de seruis fugi. pen. & fin. columna, numero. 30. cum sequentibus.

49 Quarto infero quòd si lex vel statutum punit mulieres vel alias personas portantes vestes pretiosas, aurum, vel perlas, intelligitur si cum eis apprehendantur: ita notabiliter Bald. in l. item pupilli. ff. de rerum diuino. fina. columna in fine. Coepola in dicta. l. si fugitiui. penultima columna. C. de seruis fugi. Alexand. in l. tertia. §. Neratius. ff. de acquirenda possessione. secund. columna. Iaso. in l. prima eodem titulo. vigesima columna, numero octuagesimo nono. Angel. de malefic. in parte, dictus Andreas armatus. in fine. Adde tamen quòd hoc casu est dubium, an tales mulieres vel personae prohibita incidant in praedictam poenam si portent perlas fictas, aurum, vel vestimenta ficta: In quo reperio quòd Barto. notabiliter in l. prima. §. primo. ff. de fonte. determinat expressè quòd non, per text. ibi, quem inducit hoc modo: nam ibi est casus, quòd licet prohibens alium vt aqua quam vult haurire vel ducere de fonte puniatur & teneatur illo interdicto, tamen debet intelligi de aqua perpetua & viuua: secus tamen de aqua cisternae, cum non habeat perpetuam nec viuam aquam: ergo statutum vel lex puniens portantes perlas, aurum, vel vestes, intelligatur veras & naturales non fictas. Sed in contrarium facit textus notabilis & expressus in l. velleræ. C. de vestibus holobaris & auratis. libr. ii. qui aperte probat, quòd prohibitus portare vestes versicoloris puniatur, etiam si talis vestis vel color non sit verus & naturalis sed fictus: & ita per illum textum notat & tenet ibi Bartol. & Platea: & certè est dubia difficultas: sed in hoc articulo ista sit notabilis & vera concordia. si quòd si statutum sit factum pro euitandis sumptibus & expensis in regno vel loco, tunc procedat sententia Bar. in dict. l. i. §. i. ff. de fonte. quia tali casu cessat ratio: si verò fiat ea ratione ne mulieres vel viles personae equiparentur & assimilentur matronis vel dignioribus personis, quòd iustissimum est, vt in l. mimæ. & ibi Bal. & commu. Docto. C. de episc. & cle. tunc procedat doctrina Bart. & aliorum Doctorum per text. ibi in l. velleræ. C. de vestibus holobaris & auratis. libr. ii. quia militat eadem ratio: & in terminis istam doctrinam & concordiam ponit Geor. Natan in cap. quamuis pactum. de pactis. in. 6. 45. colum. nu. 144.

50 Vnum tamè est, quòd si in domo propria quis portet vestes prohibitas, non incidet in poenam: quia videtur cessare ratio prohibitoria: &

in terminis ita probat pragmatica finalis de Valladolid, anni. 1577. loquendo in secundo casu & membro nostrae distinctionis. Aduertendum tamen quòd contra superiora expressè tenet Angel. in dicta. l. 3. §. Neratius. ff. de acquirenda possessione. imò quòd in omnibus praedictis casibus non requiritur apprehensio ad hoc vt quis incidat in poenam, sed sufficiat quòd sit conuictus per probationes, argumento text. in l. vna. C. de raptu virgin. sed melius facit lex. 2. C. de culto. reo. text. in l. 3. ff. de furtis. text. in l. si quis in seruitute. in fine. eod. titu. Nec obstat secundum dicta lex, si barsatoriam. C. de fidei. quia ibi non imponit poenam delinquenti, sed concedit praemium iudici vel alteri personae inuenienti futurum, quo casu requiritur apprehensio & representatio: & istud tenet & sequitur Imola in dicto. §. Neratius. Romæ. in l. prima. ff. de acquirenda possessione. fina. columna. Sed his non obstantibus superior doctrina & conclusio est vera & magis communis, imò quòd indistinctè lex vel statutum intelligatur de actuali apprehensione: sed in hoc pro vera concordia & doctrina dico, quòd si lex vel statutum punit delictum aliàs à iure naturali vel communi punibile, non requiritur apprehensio: & ita procedant iura in contrarium adducta: si vero delictum non sit à iure punibile sed nouiter puniatur à lege vel statuto, vt in casibus & exemplis superioribus, tunc requiratur actualis apprehensio: ita singulariter determinat & concordat Ange. in Authen. de sanctissimis Episcopis. §. reuerendissimis. col. lat. nona. quem sequitur & commendat Coepola in dict. l. si fugitiui. penul. colum. C. de seruis fugi. & istam doctrinam & concordiam sequitur & reputat mirabilem Augustinus in additionibus ad Angelum de male. in parte, dictus Andreas armatus. fin. col.

51 Pro complemento tamen huius articuli & materiae thesauri quaero, dato quòd per apprehensionem thesauri consequatur quis possessionem eius, an totus thesaurus efficiatur suus, vel pro qua parte? In quo articulo breuiter & resolutiuè dico, quòd sit prima conclusio, quòd si quis inueniat & apprehendat thesaurum in proprio solo vel fundo, totus efficitur suus: textus est in l. nunquam nuda. §. thesaurus. ff. de acquirendo rerum domi. tex. melior & formalis. in. §. thesauros. Instit. de rerum diuini. & hoc siue reperiat casu siue data opera, dum tamen non arte magica quaerat: quia tunc totus confiscaretur: text. est in l. prima. C. de thesauris. libro decimo, & ibi glo. ordin. Platea, Lucas de Penna. & communi. Docto. cuius ratio est, quia inuenio

uentio thesauri est donum & beneficium Dei, quod sordidis artibus maculari non debet, nec quæri arte magica, quæ est omnino reprobata: & idem probat & disponit lex. 25. titulo vigesimo octavo. tertia part. Dubium tamen est, an hodie hoc sit correctum: per legem octauam, titulo duodecimo, libro sexto. ordinam. vbi disponitur quod hoc casu deducta prius expensa inuentor habeat tertiam partem, alias vero duas habeat Rex: sed certè videtur quod illa lex tantum intelligatur in locis vbi sunt aliqua minæ, non alias. Secunda conclusio quod si reperiat in alieno fundo casu, non data opera, medietas est inuentoris, medietas verò est domini fundi: si vero data ad hoc opera, totum erit domini fundi, modò præstiterit licentiam, modò non: text. in dicto. §. thesauros. & vtrubiq; commun. opin. gloss. ordi. & doct. in cap. si quid inuenisti. 14. quæst. 5. & idem determinat dict. l. partitæ, & ratio, per quam etiam si quærat de domini voluntate nihil habet inuentor si data opera fecit est, nè homines propter hoc derelinquant culturas rurales vel intuentur ad malas artes: ita Pla. in dict. l. vna. 2. col. nu. 5. & ante eum Faber in dict. §. thesauros. 2. col. prope. si. adde tamen quod hodie de iure nostro regio si quis inueniat thesaurum in fundo vel loco alieno casu, tunc videtur quod tertia pars diuidatur inter inuentores & dominos, cum semper duæ partes sint Regis, & hoc argumento. l. 8. titu. 12. lib. 6. ordi. & ita dixi in quæst. de facto: si vero data opera cum licentia domini nullam partem habebit dominus, sed. 3. pars erit inuentoris, alia duæ partes regis, vt dicta. l. ordi. si vero data opera & sine voluntate domini, videtur quod tertia pars sit domini fundi, alia vero duæ partes regis, argumento illius. l. ordi. cogita tamen si dici possit quod præ. or. l. loquatur tantum in minis, iura vero communia in thesauro, & sic remaneant in correctâ, & ita teneo.

52 Tertia concl. si quis inueniat thesaurum in loco principis vel in loco publico ciuitatis, dimidia pars pertinet inuentori, alia dimidia ipsi principi vel ciuitati: text. est in l. 3. §. fin. ff. de iure fil. & ibi notant Doct. text. in dict. §. thesauros. & ibi commun. opi. & idem disponit dict. l. part. in fine. Quarta con. quod si quis inueniat thesaurum in ecclesia, vel loco sacro, vel religioso, totus erit inuentoris si casu inueniat: ita probat text. in dict. §. thesauros. & ita tenet ibi Faber. 2. col. & glo. in dict. cap. si quid inuenisti. Sed contraria sententia est verior, imo quod diuidatur & medietas sit inuentoris, medietas loci religiosi:

ita text. expressus in dicta. l. 3. §. fi. de iur. fil. & ibi Bart. ita expressè Pla. in dict. l. vna. C. de thesauro. si. col. idem Pla. in dict. §. thesauros. Insti. de re. di. 1. col. & ita tenet ibi gloss. in verbo, religioso. in fine. & ibi Nico. de Neapo. & istam dicit magis com. opin. Iaso. in addit. ad Christophoro. ibi. 2. col. nec obstat text. in dict. §. thesauros. qui loquitur inspecta naturali ratione, sed expressa constitutione iuris debet diuidi, vt in dict. l. 3. §. fi. de iure fil. & ita respondent doct. vbi supra. si vero data opera quis inuenisset, totus esset ecclesiæ vel loci religiosi, argu. prædictorum.

53 Tertio infero quod si tutor vel curator vel procurator alicuius cum legitima & debita solennitate vendat rem minoris vel domini sui, non potest per visum vel aspectum trāsferre possessionem cum isti non possideant, & sic non cõcurrit voluntas possessoris tradentis: ita expressè determinat Bart. in dict. l. ff. de acqui. possess. si. col. in princ. num. 24. Ioa. de Imo. pe. col. in fine. ver. si. item diligenter pondera. Aret. si. col. num. 32. ver. si. vltimo addè. Alex. in antep. col. num. 87. Iaso. penult. col. num. 101. Vincenti. ibi nu. 98. Ripa nume. 66. & eadem ratione idem esset in prælato syndico ecclesiæ, & in executore testameti: nec distinguo an habeant istæ persone generale vel speciale mandatum ad alienandū & possessionem tradendum, cum vtroque casu militet superior ratio,

54 Quarto infero quod index executor vel nuncius pro executione sententiæ non potest per visum & aspectum transferre possessionem, sed requiritur quod actualiter mittat partē in possessionem, cum talis index vel executor non possideat: ita etiam determinat Bart. in dict. l. 1. pe. col. in princ. num. 23. Ange. 2. col. prope finem. Imo. pe. col. in fi. Aret. no. ibi pen. col. nu. 31. Cuma. pe. col. in prin. Ro. pen. col. in fine. Alex. antep. col. num. 85. Vincen. num. 95. Ias. in antep. col. num. 96. Franc. de Ripa num. 60. & istam con. tenet etiam Spec. in titu. de primo decreto. §. iam de effectu. in prin. idē tenet Abb. reputans esse singulare in. c. 2. de consuetudine. antep. col. ver. si. hoc tamen non procederet. & reputat etiam singu. ibi Barba. 15. col. nume. 86. facit bonustext. in l. 2. C. qui potio. in pig. ha. text. in l. non est iniurum. de pigno. actio. Quod tamen limita & intellige singu. quando actualiter potest fieri missio, secus tamen est si propter potentiam & resistētiam aduersarij vel alio iusto impedimento non possit fieri missio, quia tunc sufficit quod iudex executor vel nuncius ostendat rem vel fundū de longe, & per visum tradat possessionem, & si adhuc non possit in

conspic-

conspicuum rei peruenire, poterit in absentia solo verbo tradere possessionē: ita probat text. singu. & vnicus in l. cū vnus. §. si. cū lege sequenti. ff. de bonis auto. iudi. possi. vbi dicitur quod si propter latronū potentiam seu inundationem fundi res non possit possideri, creditor qui iustus est mitti in possessionē habetur pro possessore vel detratore, ac si actualiter missus esset: & ad hoc notat & commendat ibi glo. or. & reputat singularem & vnicum Bar. Alb. & Ange. & istam conclusio. per illum text. tenet Bart. in l. fin. col. ff. de acqui. posse. & ibi Imola pe. col. Aretinus pe. col. Alexand. antep. col. num. 87. Romanus pe. col. in fine. Iason. 2. col. num. 96. vbi valde commendat in practica, quia ex hoc possunt curari plura vulnera & caedes que propter tales introitus & apprehensiones solent perpetrari: & illum text. etiam ad hoc notat & commendat Bald. Paul. Sali. & Fulgo. in l. non est mirum. ff. de pigno. actio. & illum etiam reputat vnicum Bal. in l. ob matorum. C. ne vxor pro marito. 2. col. sum. 3. idem Bal. in l. 3. C. vt in posse. lega. pro qua sententia & conclusio ne facit etiam text. in l. si finita. §. illud quæritur. ff. de damno infecto. in fine. vbi probatur quod si quis ex causa non potest venire in possessionem perinde est ac si missus esset: & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Paul. Imola, & Cumanus: facit etiam text. expressus in. c. contingit. de dolo & contu. vbi ille qui iustus est mitti in possessionē, si dolo vel potentia aduersarij non admittatur habetur pro missio, & illa ficta missio operatur eisdem effectus quos vera & actualis missio operaretur. & ad hoc notat & commendat ibi Hostiensis, Cardinalis, Bald. Imola, Anchara. & commun. docto. notat etiam & commendat Anto. de Bu. in. c. cū aliquibus. in fine. de re iudic. & ibi Imola, & notabiliter Felinus. 2. col. num. 4. Albe. in l. 1. §. si iusserim. 1. col. in fine. ff. de acqui. poss.

Quintò subtiliter infero quod si hæres postquam est factus dominus per aditionem hereditatis velit acquirere possessionem debet eam apprehendere per actum verum & naturalem, & non poterit quærere per visum vel aspectum oculorum, ex eo quod non est aliquis possessor de cuius voluntate sibi fiat traditio: & in terminis ita probat text. quem ad hoc nouiter cõsidero in l. cum hæres. ff. de acqui. possess. ibi, possessio autem nisi naturaliter comprehensa sit ad nos non pertinet, & sic aperte requirit quod possessio quærat per actum verum & naturalem.

55 Sextò etiam infero, quod si hæres postquam est factus dominus, & ante apprehensam posses-

sionē vendat, donet vel alienet aliquā rem hereditariam, nõ poterit trāsferre possessionem per visum vel aspectum oculorū, per rationem superiorem: cum ipse non possideat, nec obstat quod hæres qui tradit sit dominus: quia iura superiora & communis opinio formaliter requirunt quod tradens possideat, nec est in consideratione an sit dominus vel non. Vnã tamen est quod licet non possit quis quærere possessionem per visum vel aspectum, nisi concurrat voluntas tradentis, possessoris, tamen illud est verum, quando quis vult de nouo illam quærere: scilicet, verò si amisit possessionem naturalem per absentiam & retineat civilem: quia si postea redeat in conspectu rei statim recuperat possessionem naturalem quam perdidit: ista est gloss. singu. in l. 1. ff. de acqui. posse. in gloss. in medio. ver. si. item quid si non est in conspectu. quam ad hoc notat & commendat ibi Paul. de Cass. 2. col. in fine. Cuma. in. c. in medio. Alexand. 9. col. num. 35. Socianus. 8. col. ver. si. dum vult. Vincenti. antep. col. num. 106. Ripa pe. col. nume. 72. Confirmatur, quia cum ipse possideat civiliter & possit per visum alteri tradere possessionem merito sua voluntate potest sibi quærere: & idem est quando redderet prope rem, quia si habeat civilem statim recuperat naturalem: ita gloss. & commutiter docto. vbi supra. quia ea que sunt in habitu & potentia propinqua videtur esse in actu, vt in l. pe. ff. de testa. mili. vnde facilitas apprehendendi possessionem naturalem hoc operatur: & ista est intentio glo. & docto. vbi supra. Ex quibus sub infero vnum notum & singulare, quod si quis per longam absentiam & obliuionem amisit possessionem vtranq; tam civilem quam naturalem, & sit omnino vacans iuxta notatā per Bart. & docto. in l. si de eo. §. si forte. ff. de acqui. possess. & in l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. & per glo. & docto. in l. si. C. vnde vi. tamen si talis quondam possessor reuertatur animo quærendi possessionem, acquirat eam per visum vel aspectum rei, vel eo ipso quod proximus sit, nec requiritur actualis apprehensio ex supra dicta ratione: quia nõ tractatur de quærēda, possessione de nouo, sed de recuperanda amissa. Nec obstat quod non sit possessor & in hoc actu ficto requirat quod quærat per voluntatem possessoris, vt supra dixi & declarauit: quia debet intelligi quando agitur, de quærēda possessione de nouo, secus verò si de antiqua amissa recuperāda: quia facilius permittitur & acquiritur, quia res reuertitur ad suam naturam: argumento text. in l. in rebus. C. de iure doti. vbi licet in quærēdo dominio

dominio de nouo requiratur traditio, vt in l. traditionibus. C. de pact. cum similibus. tamen in re acquirendo & recuperado dominio amiffo non requiritur: facit etiam text: notabilis in §. fi. Inft. de legi. agna fuce. vbi probatur quod licet pactum de futura fuceffione quaerenda de nouo non valeat, vt in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. & in l. fi. Cide pactis, cum simi. tamen pactum de conferuanda vel recuperanda fuceffione amiffa bene valet & tenet: facit etiam bonus tex. in l. videam. la. 2. §. item si indebitum. & §. si actionem. ff. de vfitis. & in l. 2. C. de pactis inter empto. & vendi vbi fauorabilior est reftitutio: quando peto illud quod aliquando fuit meum, quam quando peto de nouo illud quod nunquam fuit meum fed vtendo de nouo acquirere. Ex quibus infero vnum fingulare & vtile, quod si ille qui habet ciuilem poffeffione in abfentia, poftea confequatur naturalem poffeffionem vacantem, non dicitur eam de nouo acquirere fed potius continuare: vnde si caueatur lege vel ftatuto quod pro qualibet poffeffione quaerita de nouo foluatur certa Gabella, non tenetur foluere ille qui ingreffus est praedictam poffeffionem naturalem vacantem: ita fingul. Abb. in. c. cum veniffet. de refti. spolia. 2. col. nu. 7. & ante eum ibi dominus Anto. 2. col. in princ. num. 7. & tenet & commendat Ioan. de Firmo, aduocatus confiftorialis in. 8. parte principali. in. 2. membro, in finali. q. num. 29. Quod tamen limita & intellige quando talis poffeffio naturalis effet amiffa per folam abfentiam, & poft reuerfione recuperaret: quia ifta acquifitio nullam vel ino dicam videtur afferre vtilitatem: fecus vero quando acquireretur naturalis in cuius acquisitione effet vtilitas: quia forte erat apud fructuarium vel vfurarium, & talis vfus fructus vel vfus extinguitur: quia reputaretur noua acquifitio & deberetur Gabella: ita fingul. Socinus in l. 3. §. Nerua filius. 2. col. in princ. ff. de acqui. poff. & ibi Iaf. 2. col. in 3. notabili. Sed certe ifta opi. mihi non videtur vera, imo etiam in hoc cafu crederem quod non fit acquifitio noua nec de beatur Gabella: argumento tex. in l. 4. ff. de iure dotium. & eorum quae supra dixi. Praeterea vltra praedictos doctores infero quod etiam fi abfens vtranq; poffeffionem amiferit, vt in cafu. l. fin. C. vnde vi. & poftea reuerfus ingrediatur fuam rem vacantem & confequatur vtraq; poffeffionem, non dicitur de nouo acquirere, fed potius continuare, & fic non deberet gabellam argumento eorum quae supra dixi, quod reputo nouum & fubtile. Cofirmatur per text.

no. in l. 1. C. de imponenda lucra. de fcrip. lib. 10. vbi probat quod lex, ftatutum, vel difpofitio difponens quod de donatione vel alijs quae tit. lucratiuo acquiruntur foluatur gabella, non habet locum nec debet folui de donatione vel his rebus quae acquiruntur inter afcendentes & defcendentes: quia non videtur proprie donatio vel lucrum: & fimiliter fi haeres ardetur ad foluendam gabellam de hereditate, non tenetur eam foluere filius: quia non dicitur de nouo acquirere: & ad hoc notat & commendat illum tex. ibi Bar. & Pla. in princ. tenet & commendat Ange. in. §. fui. Infti. de here. qua. & diffe. 2. col. in fine. facit text. & quae ibi late notantur in l. in fuis. ff. de libe. & poftu. Vnu tamē est quod ifta erit femper noua poffeffio & non antiqua cum alia iam fuit amiffa, vt dixi late supra.

56 Secundus actus vel modus fictus per quem acquiritur poffeffio est per traditionem instrumenti in quo continetur ius vel titulus ipfius rei, vt si quis vedat, donet, vel ex alia caufa permittat alteri fuam rem, & tradat fcripturam vel instrumentum in quo continetur ius vel titulus mediante quo tradens habuit illam rem, ftatim in emptorem, donarium, vel recipientem tranfit poffeffio ipfius rei, & per confequens dominium vfucapiendi conditio: text. est fingul. in iure in l. 1. C. de dona. & ibi glo. or. & commu. opi. docto. & illum text. reputat fingul. Ioa. de Imo. in l. fi. 2. col. in fine. ff. de dona. & illum text. reputat fingul. Alexand. in l. 3. ff. de acqui. poffe. 3. col. num. 9. & ratio est, quia per traditionem instrumenti in quo continetur ius vel titulus ipfius rei fungitur tradita ipfa res: nam cum traditio instrumenti respectu fui nihil principaliter operetur, conueniens fuit quod operetur in re ipfa contenta in instrumento vt fingatur tradita, ne actus fit inutilis: & iftam rationem ponit Salic. in l. licet. C. de acqui. poffe. 2. col. ver. in quinto cafu, argumento tex. in l. Labeo. cum. l. fequenti iuncta glo. & commu. opin. ff. de pactis. & iftam doctrinam & conclusionem intelligo tam in rebus immobilibus quam mobilibus: cum praedicta lex prima & eius ratio militet in vtroq; cafu, licet folus Ange. de Perigliis in l. 3. ff. de acqui. poffe. tenet qd folum procedat in rebus mobilibus, cum loquatur in instrumentis emptionum feruorum donatis, & poffeffio rei mobilis vilis & abiecta, fit, quae faciliter tranfit & deperditur, vt in l. si rem mobilem. iuncta glo. ff. de acqui. poffe. quem videtur fequi Vincēti. in dict. l. 3. 9. col. nu. 11. Sed teneo abfq; dubio quod habet locum in omnibus, quia illud exemplum tex. & facti contingentia non ardet regulam

lam nec potest assignari ratio concludens differentiae: & pro hac mea fententia est hodie cafus apertus in l. 8. tit. 30. 3. part. quae ponit exemplum expresse in re immobili.

57 Item adde quod ifta conclus. & doctrina quae habet quod per traditionem instrumenti tranfit poffeffio ipfius rei, debet intelligi quando traditur instrumentum in quo continetur ius vel titulus, mediante quo tradens habuit illam rem, non tamē fufficit traditio instrumenti nouiter confecti de tit. caufa, vel contractu per quem nunc res alienatur: ita expresse tenet & declarat Pe. Cinus, Albe. Bald. Salic. & commu. Docto. in dicta l. 1. C. de dona. Imola in dicta l. 3. ff. de acquiren. poffe. 1. col. post medium. Areti. 2. col. in medio. Alex. no. 3. col. post prin. Vincen. 7. col. num. 17. Bald. in l. ab emptione. 1. lectura. 3. col. post princ. ff. de pactis. pro qua fententia facit tex. in dict. l. 1. in princ. C. de dona. dū dicit quod instrumenta emptionum feruorum fuerunt donata & tradita, & fic loquitur de instrumentis iuris vel tituli antiqui: sed certē ille text. parum vrget, quia ibi non potuit interuenire traditio alterius instrumenti tituli noui, cum nullus titulus verus vel contractus ibi geratur, sed tantum fuit traditum instrumentum emptionum feruorum, ex qua traditione refultat praesumpta & tacita donatio ipforum feruorum: quidquid tamen fit, superior conclus. & opinio est vera & communis omnium Doctorum quos supra allegaui, fcilicet, quod requiratur traditio instrumenti iuris vel tituli antiqui mediante quo tradens habebat illam rem. hodie tamen aperte iftud corrigitur per l. nostri regni, imo quod fufficiat traditio instrumenti noui praesentis alienationis: ita probat & determinat lex. 8. titulo 30. 3. part. ibi, dum dicit, O faziendo otra de nueuo, y dandogela. idem probat lex. 2. tit. 12. libro 3. fo. 11. ibi, dum dicit, O le diere dede carta. quae iura fic intelligit & commendat Docto. Pala. Ru. in repetitione fua fo. 56. r. col. nu. 6. Cifuētes in l. 17. supra his. 11. Tauri. 3. col. verfi. Tertius cafus. & ibi Pala. Ru. 10. col. verfi. per traditionem fcripturae: confideraui tamen fi poffit dici quod praedicta lex part. iftud non velit dicere, nam cum illae leges ferē nunquam intendant corrigere ius commune, fed tantum confirmare vel declarare, vt dicitur in princ. & prologo ipfarū, non est credendum quod dicta lex corrigat ius commune: vnde vt illa lex non obftet poffet intelligi in instrumento iuris vel tituli antiqui tradito, vt ipfa dicit in princ. & dum dicit, O faziendo otra de nueuo, y dādogela. intelligatur quando antiqua fcriptura iuris vel tituli lit de-

perdita vel confumpta vel cancellata, & fit de nouo refecta ex hoc vel ex alia iufta caufa iuxta glo. no. & ibi Docto. in Authen. de heredi. & fal. in princ. colla. 1. & iuxta doctrinam Bald. in Authen. si quas ruinas. C. de sacro. ecclef. 2. col. nume. 4. vbi ponit qd ex quatuor caufis potest instrumentum renouari. Imola in l. 2. ff. foluta. ma. pe. col. in princ. Bart. per text. ibi in l. chirographis. ff. de admi. tu. Iaf. in l. fin. C. de iure emphy. nume. 33. & in l. 10. u. 12. tit. 19. 3. part. & de tali fcriptura loquatur praedicta lex. nec obftat etiam dicta lex fori, ibi dum dicit, O le diere dede carta: quia potest intelligi de instrumento iuris & tituli antiqui quo tradens habebat rem. Sed quidquid fit, certē hodie videtur effe expreffa lex. 17. supra his. 11. Tauri. ibi, O le ouie re entregado ante efcriuano la fcriptura dello. & lex. 4. 4. etiam his. 11. Tauri.

58 Item adde quod praedicta conclusio fuperius verificata quae habet quod per traditionem instrumenti tranfertur poffeffio, debet intelligi & extēdi modō res illa, quae cōtinetur in instrumento fit praesens, modō abfens: ita expresse gloff. ord. in dicta l. 1. in verbo, & traditis. cum praedicta lex generaliter loquatur & quasi praesentia instrumenti traditi repraesentet ipsam re contentā in eo: & ita etiam tenet ibi Pe. Cinus, Ioa. Faber in fua Breuiario, Albe. Ange. de Per. & Sali. idem tenet Imo. dicens effe bene notandum in. c. 2. de confue. pe. col. nu. 14. argumento text. in dicta l. 1. C. de dona. quae in diffinitōe loquitur: & ifta est comm. opi. quidquid teneat Bald. in dict. l. 1. quod tamen declaro ifto modo, nam fi tradens instrumentum poffidebat ipfam rem ciuilitate, & naturaliter quia erat prope rem taliter qd faciliter poffit ingredi, quo cafu retinet vtranq; poffeffionem, vt supra dixi, tunc tranfertur vtraq; poffeffio: fi vero poffidebat tantum ciuilitate, quia res erat longē abfens, tunc per traditionem instrumenti tranfertur fola illa ciuilis, cum in alium non poffit transferre plus iuris quam ipse habuit, vt in l. nemo plus iuris. ff. de regul. iuris. in l. traditio. supra de acqui. rerum domi. in l. exempto. ff. de actio. empt. in l. si debitor. C. de diftra. pigno. in regula. nemo potest. de reg. iur. in. 6. in. q. & nuper. ver. nos autem. de donat. inter vi. & vx. Ex qua conclusio fic declarata infertur clarē quod fi tradens instrumentum nullo modo poffidebat, quod tunc non tranfertur poffeffio aliqua in accipientē, argumento tex. in l. quaedam. ff. de rei ven. & l. quamuis. §. si conductor. iuncta glo. ff. de acqui. poffe. & in expreffo ita tenet gloff. ord. in dicta l. 1. C. de dona. in gl. fi. & ibi tenet Cinus, Faber, & Sali.

& Saly. Alij verò Doctores nihil tangunt:
 59 Adde tamen quòd supra dicta debent intelligi
 nedum quando quis expressè vendit, donat, vel
 cõcedit rē, & postea pro eius executione tradit
 instrumentum quo habuit rem, verum etiam
 quando simpliciter vendit, donat, vel concedit
 ipsum instrumentum: quia eo ipso videtur illū
 titulum conferre in ipsa re & possessionem eius
 transferre: ita probat tex. in l. i. C. de dona. text.
 in l. Labeo. ff. de pactis. text. in l. eum qui chiro-
 graphum. ff. de lega. i. text. in l. 3. ff. de libe. le-
 ga. text. in l. mortis. causa capimus. §. Titia. ff. de
 dona. caus. mor. text. in l. 2. C. quæ res pign. obli-
 po. text. in l. nomen. eo. tit. text. in l. creditorem.
 C. de remis. pign. text. in cap. pe. vt lite penden-
 te. & vtrobiq; commu. doct. Nec obstat quòd
 quando simpliciter traditur res non videtur do-
 nari nisi sit modica: & tradens diues, & recipiēs
 pauper: vt est glo. singularis & vnica iuncta sen-
 tentia & communi opinione Doctorum in
 l. cum quid. ff. si cert. petatur. in glo. pe. in fine.
 quam dicit vnica Imola, in l. cotem ferro. §.
 qui maximos. ff. de publi. & vesti. colū. & pro-
 bat bene tex. in c. & si quæstiones de Symonia:
 quem ibi notat & reputat singularem Abb. i.
 colum. num. 3. & commu. alij docto. de quo vide
 plura bona & vtilia per Pala. Ru. in sua repetit.
 4. fo. quia respondeo quòd illa glo. & commu.
 opinio debet intelligi quando alia coniectura
 potest capi vt non præsumatur donatio, in no-
 stro vero casu quando instrumentum veditur,
 donatur, vel traditur, nulla alia præsumptio vel
 coniectura potest capi, nisi quod ille titulus cõ-
 featur adhibitus in rein instrumento contenta:
 Ex quo subdeducitur & subinfertur quòd si-
 quis venderet, donaret, vel traderet alicui arcā,
 vel clauēs, vel frenum alicuius animalis, vide-
 tur vendere, donare, vel concedere contenta in
 arca, vel sub clauibus, vel animal quod regitur
 illo freno. Vel verius & subtilius ego dicerem
 quòd si esset talis res vendita, donata, vel legata
 quæ de per se nullam aliam vtilitatem contine-
 ret, videtur vendita, donata, vel legata res sub
 ea contenta, vt in chirographo, vel clauibus: si
 vero esset talis res quæ de per se afferat vtilitatē
 ipsa sola videtur vendita, donata, vel legata, vt
 in arca, sella vel freno, nisi ex pretio aliud de-
 beat præsumi: argumento dictæ glossæ in l. cū
 quid. ff. si cer. petat. & ibi commu. opi. & in dict.
 cap. & si quæstiones, de symonia.

60 Tertius fictus actus per quē acquiritur posses-
 sio est per traditionem clauium: nam si quis vē-
 dat, donet, vel alio titulo alienet res vel merces
 existentes in domo sua, & tradat clauēs illius do-

mus vel loci vbi res sunt, statim trāsit possessio
 in accipientem, & per consequens dominium
 earum vel vfucapiendi conditio: tex. est notabi-
 lis in l. clauibus. ff. de contra. emptio. quem ibi
 ad hoc notat Bart. Bald. Albe. Odo. Salic. &
 Fulgo. & commu. doct. text. in l. i. §. si iusserim.
 in fine, supra isto titul. ibi, & vna tradita videri
 cū clauēs cellæ vinariæ traditæ fuerint. text. in
 l. 2. C. de peri. & commo. rei ven. ibi. & clauēs
 emptoribus traditas allegas. text. in l. qua ratio-
 ne. §. item si quis merces. ff. de acquiren. rerum
 domin. ibi, simulatque clauēs horrei emptori
 tradiderit, & c. text. in §. item si quis merces. Inst.
 de rerum diui. & idem disponit lex. 7. titul. 30.
 3. part. & ratio huius est, quia cum res ipsæ sint
 sub custodia clauium, traditis clauibus viden-
 tur iuris fictione ipsæ res tradite, ex facili aperiē-
 di & apprehendendi potestate: istam rationem
 ponit Albe. in dicta. l. clauibus. de con. emptio.
 & ibi Fulgosius. istam rationem ponit etiā Sa-
 lic. in l. licet. C. de acqui. posses. 2. col. prope me-
 dium. Socinus in l. i. ff. eo. titu. pe. col. post me-
 dium. Nicho. de Neapo. in §. item si quis mer-
 ces. in fine. Insti. de rerum di. & ante omnes ista
 fuit intentio Dini in. c. 1. de regu. iu. in. 6. §. folio
 3. quæstione.

61 Adde tamen quòd ad hoc vt per traditionem
 clauium trāseratur possessio est necesse quòd
 ipsa traditio fiat in præsentia dom⁹ vel loci vbi
 res sunt: ita glo. ord. in dicta. l. clauibus. de con-
 tra. emptio. in glo. i. & ibi expressè tenet Odo-
 fre. Sali. & est de mente aliorum. idem etiam te-
 net Bar. in l. i. ff. de acqui. posses. 5. col. 4. q. prin-
 cipali. num. 17. & 18. & ibi Imol. pe. col. & ibi Ia-
 so. 20. num. 91. Vincen. 39. col. nume. 93. Ripa. 19.
 5. col. nume. 57. tenet Aretinus dicta. l. i. §. si ius-
 serim. eo. tit. in fine. tenet etiam Albe. Imol. Cu-
 ma. Pau. de Cast. in l. 3. eo. tit. col. & ibi Socin⁹
 3. col. in medio. idem etiam tenet gloss. in l. i. C.
 de donat. in glo. 3. & ibi expressè Pe. Cinus, &
 Sali. glo. in l. qua ratione. §. item si quis merces.
 supra de acqui. rerū dominio. cū qua transeunt.
 Docto. alij glo. in §. item si quis merces. Insti. de
 rerum diui. in glo. fin. & ibi tenet Bart. Faber,
 Ange. & Platea, Andre. de Isernia in. c. 1. in prin-
 cip. quid sit inuestitura. in V sibus feudorum.
 Collectarius in. c. cæterum. de donatio. Petrus
 de Anchar. in regula, sine possessione. de regu.
 iur. in. 6. 16. colum. in medio. Barba. in. c. 2. de cõ-
 sue. col. 17. num. 96. & certe ista est commu. opi.
 Sed attende quòd cõtra eam expressè facit tex.
 in dict. l. clauibus. de con. empt. dum dicit si cla-
 ues apud horrea traditæ sunt. vbi pbatur quòd
 non requiritur præsentia rei, sed sufficit quòd
 clauēs

clauē tradantur apud horrea, & sic in loco pro-
 ximo domus vel loci vbi res continentur: & ista
 est vera & propria significatio illius vocabuli
 secundum peritos latinos. Præterea contra cõ-
 munē opi. facit vrgens & fortissima ratio, quia
 si præsentia dom⁹ vel loci requireretur, frustra
 interueniret traditio clauium cum sola præsen-
 tia, & visus sufficeret cõcurrente voluntate tra-
 dentis: & per ista ita tenet Alexand. expressè
 dicens esse notandum in dicta. l. prima. supra
 eod. 19. col. nume. 78. & ita videtur tenere ibi gl.
 2. in medio, in vers. sed quid si non est in cõspe-
 ctu, & c. dum allegat dictam. l. clauibus. Sed his
 non obstantibus ego teneo superiorem com-
 mu. opi. imo quòd oportet quòd clauēs tradan-
 tur in præsentia domus vel loci. Nec obstat rex.
 dict. l. clauibus. dum dicit, apud horrea, quia di-
 ctio, apud, & pro præsentia: vt in l. de iure. in
 princ. ff. ad municipales. & in l. eum pro quo.
 & ibi gl. & Doct. ff. de in ius voca. Non obstat
 etiam illa subtilis ratio formata contra com-
 munem opi. quia respondeo quòd hic non agi-
 mus de quærenda possessione ipsius domus,
 horrei, vel loci: sed de quærenda possessione re-
 rum vel mercium ibi contentarum quæ non vi-
 dentur nec sunt in præsentia vel conspectu sed
 clauis: ideo traditio facta in conspectu domus
 multum operatur: quia transfert possessionem
 rerum vel mercium: & iste est sensus & verus
 intellectus illius text. in dicta. l. clauibus. & ita
 defendit commun. opin. Iaso. in dicta. l. i. supra
 eo. 20. col. nume. 91. & licet ipse nec alius alleget
 ista est responsio & declaratio Barto. in §. item
 si quis merces. Insti. de rerum diui. & ista est ve-
 ritas. Pro qua cõmuni opinione sic defensata
 f. quod requiratur præsentia domus vel horrei
 facit optimus tex. bene consideratus in dicta. l.
 i. §. si iusserim. vbi text. dicit quòd per visum &
 aspectum quæritur possessio rei, concurrente
 voluntate tradentis: & postea subiungit text.
 per dictionem copulatiuam, & de cuius na-
 tura est vniformiter copulare: & vna tradita vi-
 deri cum clauēs cellæ vinariæ emptori traditæ
 fuerint: ergo debet intelligi in præsentia dom⁹
 vel loci in quo res continentur, prout supra lo-
 quitur. & illum tex. ad hoc ita considerat solus
 Franc. de Ripa in dicta. l. i. 25. colū. num. 57. Item
 pro cõmuni sententia allego hodie expressam
 legem regni quæ hoc determinat. f. l. 7. titul. 30.
 3. par. ibi. Estando y delante. vnde si quis velit
 se iuuare ex tali possessione, oportet probare tra-
 ditionem clauium esse factam in præsentia cū
 sit qualitas suæ intencionis. pro quo facit doctri-

na Aret. in l. 3. col. 2. nu. 4. eo. titu. vbi dicit quòd
 in casu quo actus debet fieri in præsentia non
 præsumitur nisi probetur. Item superiorem cõ-
 ego limito & intelligo quando domus, locus,
 vel horrea, vbi res continentur sunt clausa, secus
 tamē si essent aperta: nam tunc licet clauēs tra-
 dantur, non transfertur possessio: & in expres-
 so ita probat tex. in dict. l. clauibus. ibi, & si nō
 aperuerit horrea. & certè est de mente iurium
 & doctorum, vbi supra. Confirmatur etiam ra-
 tione, quia isto casu nō censetur res esse ita sub
 custodia accipientis clauēs: nec est ita facilis po-
 testas apprehendendi ipsas res: & istud credo
 verum licet nemo Doctorum hoc tangat. Ad-
 uertendum tamen est quòd prædicta con. quæ
 habet, quòd per traditionem clauium quæritur
 possessio debet intelligi quando tradens possi-
 deat: si verò non possidebat nullam transfert
 possessionem nec effectū eius. argumēto tex.
 iuncta gloss. in l. quanuis. §. si conductor. infra
 isto titu. & in expresso ita tenet Oldrad. in con-
 suis. con. 209. col. 1. in fine. nume. 3.

62 Vltimò pro declaratione huius articuli quæro
 an sicut per traditionem clauium transfertur
 possessio, ita sit per traditionem alterius instru-
 menti quo aliqua res ducitur & gubernatur: vt
 puta si quis vendat vel alienet equum vel aliud
 animal, & tradat frenum, capistrum, vel sellā,
 an ex hoc transferatur possessio ipsiusequi, &
 per consequens dominium vel vfucapiendi cõ-
 ditio: & reperio quòd gloss. singularis in iure, in
 §. item si quis merces. in glo. fi. in fine. Insti. de
 rerum diui. tenet expressè quòd sic, argumēto
 illius text. & text. in dicta. l. clauibus. & iurium
 dicentium quòd per traditionem clauium trās-
 fertur possessio: & illam glo. commendat & di-
 cit notabilem Socinus. 4. volum. con. conclus.
 55. col. 2. num. 9. Sed attende quòd illa glo. & cõ-
 clu. debet intelligi quando frenum vel capistrū
 est impositum in dicto equo vel animali: nam
 tunc capiēdo equum per frenum videtur ap-
 prehensa possessio eius rei equi, nam aliās non
 potest commodè vel aptè apprehendi, & tunc
 erit possessio quæ sita per actum naturalem: se-
 cus verò si frænū tradatur non super equo,
 sed in absentia: quia tunc non censetur quæ-
 sita possessio: ita no. Faber in dict. §. item si quis
 merces. in fine. & ibi Ange. & Plat. licet sic non
 declarēt.

63 Quart⁹ actus vel modus fictus per quē acquiritur
 possessio est per retentionem vfusfructus: nam
 si quis vendat, donet, vel alienet aliquam rem
 quam possidet retento sibi vfusfructu, statim
 per talem clausulam nulla traditio interue-
 Ant. Go. in. ll. Tauri. Y niente

niente transit possessio civilis in eum in quem fit alienatio, & per consequens dominium vel vsucapiendi conditio, & possessio naturalis remanet penes alienantem ratione vsusfructus retentionis: iste est text. singul. in l. quisquis. C. de donat. quæ ad hoc notat & cõmẽdat ibi Pet. Cin^o, Bar. Albe. Ange. Bald. Saly. & commun. Doct. & illum text. notat ad hoc glossa ordi. in l. 3. ff. de acqui. posse. in verb. animo. vers. sextus, per retentionem vsusfructus. & ibi commu. Doct. glo. & commu. docto. in l. 1. C. eo. titul. & illum text. reputat mirabilem Azo in summa. C. eo. titulo. 2. col. in fine. num. 8. & reputat mirabilem Pe. in l. 1. eiusdem tituli. 2. col. in fine, & reputat mirabilem Cuma. in dict. l. 3. ff. de acqui. posse. 1. col. in fine. similis text. est in l. si quis argentũ. §. sed si quidem. eod. titu. de dona. qui extendit vt procedat etiam in contractu vel alienatione vniuersali omnium rerum: & ista duo iura non sunt alibi secundum Bald. in dicta. l. quisquis. in princ. pro qua conclusione & decisione est hodie. l. 9. titul. 30. 3. part. & ratio vna & subtilis huius con. est, nam cum secundum iuris dispositionem dominus non possit habere vsusfructum formale in sua propria re, vt in l. vt frui. in princ. ff. si vsusfructus pe. & in l. cum in fundo. ff. de iure dotiũ. & in l. in re communi. ff. de ferui. vrb. præ. & vt obiç; Doct. necessario inferit pro validitate actus, quod si in alienatione rei dominus retinet vsusfructum, statim ipso iure transeat proprietatem ad alium in cuius acquisitionem fingitur traditio possessionis: cum sine ea non quaratur, ne aliàs concurrant in eadem re, & vna & eadem persona duo iura in cõpatibilia: istam rationem in effectu, licet non sic declaratam, posuit Azo in summa. C. isto titulo. 2. col. num. 8. Pe. de Bella per. in l. 1. eiusdem tituli. 2. col. in fine. istam etiam rationem posuit Pe. Cynus, Faber, & Albe. in dicta. l. quisquis. C. de dona. Salyce. & alij Docto. in l. licet. C. de acqui. posse. Secunda ratio fit quod ideo transferatur possessio & dominium, quia retinens vsusfructum videtur se constituere possidere rem nomine alterius, & censetur hoc casu tacite posita clausula constituti: istam rationem ponit Cuman. in dicta. l. quod meo. 2. col. in fine. & licet ista ratio non videatur cõcludere cum vsusfructuarius non possideat nomine alterius sed proprio, tamen optime potest defendi, quia negari non potest, quod licet vsusfructum retineat nomine proprio, tamẽ proprietatem retinet nomine alterius. Tertia ratio vera & subtilis potest esse, quia vsusfructuarius semper censetur esse tanquam

procurator ipsius proprietarij, & eandem rem tenere; omniaque quæ eam concernunt exercere tanquam procurator & custos: text. est singularis & vnicus in l. 1. in fine. cum. l. sequenti. ff. vsusfruct. quem ad. caue. quem ad hoc notat & cõmẽdat Barto. in l. 1. §. fina. ff. noui operum. 1. col. in fine. & ibi communiter moderni. & illum textum ad hoc dicit vnicum Bal. in rubri. extra. de procura. 4. col. ergo mediante persona eius quaritur possessio & omne ius re ipsi proprietario, argumento tex. in l. 1. §. per procuratorem. ff. de acqui. posse. & in l. 1. C. eo. titul. & certam istam rationem ego inuestigauit, & postea reperi, quod eam ponit Barba. in additionibus ad Bal. in cap. quid sit inuestitura. in vsibus feudorum. Ex quibus subtiliter infero, quod idem erit generaliter quado venditor vel alienator referuaret sibi aliud ius quod est incompatible cum dominio, vt si retineret rẽ in emphyteosim promittẽdo pensionem quolibet anno, vel retineat expressẽ rem in pignus quousque soluatur pretium, vel retineat de voluntate emptoris in pignus pro alio debito: nã tunc statim ipso iure transit dominium in eum in quem fit alienatio sine aliquo actu traditionis: ita in specie singu. Faber in §. interdum. Instit. de rerum diu. post prin. pro quo est glossa singu. quam ipse allegat in l. 1. §. si in verb. emert. in fine. ff. de rebus eorum. quæ tãtũ loquitur in pignore retento. & illam glossa. ibi sequitur & approbat Albe. & Dinus, & Iaco. de Are. quos ipse refert. & illam glo. reputat singul. Iaso. in l. traditionibus. C. de pactis. 2. col. in fine. illam etiam glossa. sequitur & cõmẽdat Nico. de Neapo. in dicto. §. interdum. In situ. dere. di. idem expressẽ tenet Faber in suo Breuiario in dict. l. quisquis. in fine. idem tenet Cuma. dicẽs se habuisse de facto in l. 3. ff. de acqui. posse. in 2. col. in prin. facit etiam bonus text. in argu. in l. quædam mulier. ff. de rei vend.

64 Item etiam infero singu. quod dispositio text. in dicta. l. quisquis. & eius conclusio non procedit e contra, quando venditor vel alienator referuaret sibi proprietatem rei, vt quia alienaret vel cõcederet vsusfructum retenta sibi proprietate: nam tunc non transfertur vsusfructus formalis & eius possessio in accipientem nisi sequatur traditio vel quasi: quia hoc casu cessant cõmunes rationes superiores: & in expresso ita probat text. expressus in l. 3. §. dare. ff. de vsusfructu. vbi ad translationem vsusfructus & quasi possessionis eius requiritur inductio in fundum, vel patientia vtendi & fruendi: non ergo sola concessio vsusfructus & retentio proprietatis

prietatis sufficit: per quem in terminis iratenet Bald. in cap. cum venisset. fi. col. num. 8. de resti. spolia. idem Bal. in c. 1. 2. col. prope finem. quid sit inuestitura. in vsibus feudorum. idem Bal. in dict. l. quisquis. C. de donationibus. & per illum text. ita etiam tenet Ludou. Ro. in l. 3. ff. de acqui. posse. 1. col. prope finem. & ibi Aretinus 2. col. in fine. Alexand. 4. col. num. 14. Vincent. 10. col. num. 25.

65 Adde tamen pro intelligentia & declaratione tex. in dicta. l. quisquis. & superioris con. quod ad hoc vt per retentionem vsusfructus transferatur dominium & possessio proprietatis, requiritur quod retinens vsusfructum possideat & retineat rem pleno iure illo tempore, aliàs non transfertur, argumento tex. iuncta gl. in l. quãuis. §. si conditor. ff. de acquirenda possessione. ita Angelus de Perus. in dicta. l. quisquis. C. de dona. vbi etiam dicit, quod ille qui pretendit possessionem & dominium proprietatis sibi quesitum, debet omnino probare qualiter prædicta res pleno iure erat penes alienantem illo tempore, aliàs succumberet: & idem tenet Sali cetus ibi. Item adde singula. quod prædicta iura & communis opi. q̄ habet q̄ per retentionẽ vsusfructus trãsit & acquirit possessio, debet intelligi & extendi vt procedat etiam si ille qui retinet vsusfructum sit in absentia rei vel rerum: ita subtiliter probat text. in dicta. l. quisquis. vbi non constat rem fuisse in presentia, imò nõ presumitur esse per regulam quam ponit Antro. in c. cum venisset. de resti. spo. pe. col. num. 13. & Aretinus in l. 3. ff. de acqui. posse. 2. col. nu. 5. Præterea hoc probatur, quia si ibi res esset præsens, visu quæreretur possessio, & frustra interueniret alius actus fictus. Præterea & 3. hoc deduco & probo ex litera illius tex. dum dicit nec quid amplius requiratur quo magis videatur facta traditio: idem probat text. subtiliter consideratus in l. si quis argentum. §. sed si quidem. C. de dona. vbi si quis donat vniuersaliter omnia bona sua & retineat vsusfructum, statim transit possessio civilis in donatarium: & sic aperte colligitur quod ille actus interuenit in absentia, quia nõ est presumendum quod omnia bona sua erant in presentia: & si subtiliter replices, ergo tunc bene trãffertur possessio civilis in nouum proprietarium, quia illam solam retinebat dominus in absentia, tamen non video qualiter tunc remaneat possessio naturalis penes dominum qui nunc retinet vsusfructum cum nullam habeat in absentia: quia nouiter respõdeo quod in illo instanti creatur. noua possessio natura-

lis causata & inducta ex retentione & fomẽto civilis quæ retinebatur in absentia: & sic idem operatur talis retentio vsusfructus ac si fieret in ipsa re presente, quæ quidem possessio naturalis cum sit sola, poterit postquam fuit creata retineri in absentia, vt supra suo loco dictum & probatum est: & potest confirmari ex sententia Bart. quæ in proposito bene facit in l. quod meo. ff. de acqui. posse. 2. col. num. 5. & ibi communis opinio.

66 Quintus actus vel mod^o fictus per quẽ acquiritur possessio est per cõductionem rei: nam si quis vendat, donet, vel alienet rem quam possidet alteri, & ab eo eam conducatur pretio determinato, statim queritur possessio ipsi emptori, donatario, vel ei in quem fit alienatio, & per consequens dominium vel vsucapiendi conditio, & omnes alij effectus qui resultant ex possessione: text. est expressus in l. quædam mulier. ff. de rei vend. cuius verba sunt, quædam mulier fundum non marito donauit per epistolam, & eundem fundum ab eo cõduxit posse defendi, in rem ei competere actionem quasi per ipsam adquisierit possessionem. & illum text. ad hoc notat & cõmẽdat ibi Odofr. Bar. Alb. Bal. Ang. & communis Docto. tex. in l. qui bona fide. infra isto titu. text. in l. interdum. §. si. eod. tit. tex. in l. si quis ante. eo. tit. tex. in l. serui emptor. ff. de peri. & commo. rei ven. & idem disponit lex 9. titu. 30 part. 3. Et ratio huius est, quia eo ipso quod venditor vel alienator conducit suam rem ab emptore vel alio in quem fit alienatio, videtur se constituere nomine eius; deinceps eam rem detinere & possidere, vnde merito transit possessio: argumento nostra. l. quod meo. & istam rationem ponit expressẽ glo. ord. in dict. l. quædam mulier. in glo. 4. ibi Odofr. Bar. & Albe. Abb. in c. 2. de consuetudine. fi. colu. post princ. & videtur esse communis ratio omnium doctorum. & istam rationẽ aperte voluit Bart. in ista. l. quod meo. 2. col. num. 3. vers. 2. pone. vbi dicit quod idem est constituere se nomine alterius possidere, vel conducere ab eo. Et confirmatur, quia colonus vel inquilinus semper recognoscit locatorem in dominum & possessorem, & semper suo nomine videtur tenere, vt probat casus in proposito no. in l. male agitur. de præf. 30. vel. 40. anno. tex. in l. non solum. §. quod vulgo. in fi. de vsucap. l. certẽ. §. 1. ff. de pre ca. tex. in l. si id quod. §. 1. ff. de acqui. posse. tex. in l. si. C. de acqui. posse. tex. in l. peregre. §. qui bus. ff. eo. titu. Secunda ratio & subtilis est, quia cum in re propria non cadat conductio, & sit ius incompatible cum dominio necessario Ant. Go. in ll. Tau. Y 2 condu-

conducendo, transfertur dominium: & cum ipsum non possit acquiri sine possessione vel traditione, possessio ipsa fictione iuris censeatur tradita: istam rationem ponit solus Angelus de Peru. in dicto. l. quaedam mulier. in princ. & confirmatur ex his quae dixi in superiori proximo. 4. a. Et fictio & eius ratio: quam con. & doctrinam declaro isto modo: nam si alienans rem & conducat eam, habebat vtranque possessionem, vtranque transfert in eum cui fit alienatio, & penes conductorem sola remanet detentatio & custodia, argumento tex. no. in l. officium. ver. deniq. ff. de rei vend. & in dicto. l. male agitur. cum similibus. C. de pres. 30. vel. 40. anno. si vero sola possessio civilis vel naturalis est penes eum, illa sola transit & quaeritur ei cui fit alienatio: & ita probat expressè dicta. l. quaedam mulier. in vers. veluti. vbi praesupponit quod mulier quae ibi donauit & conduxit non erat in fundo sed absens, & sic tantum possidebat civiliter, & tamen illam transfert in donarium: & ita in expresso per illum text. tenet & declarat Bart. in l. q. meo. 2. col. num. 3. ff. de acqui. posses. & sequuntur communis Doctores. si vero nullo modo possideat, tunc per conductionem nullam transfert possessionem in eum cui fit alienatio, argumento tex. in regula. nemo plus iuris. ff. de regul. iur. & in l. traditio. in princ. ff. de acqui. re. domi. & in expresso pro hac sententia & con. est text. in l. quanuis. §. si conductor. ff. de acqui. poss. vbi si colonus vel inquilinus meus vendit rem meam alteri, & ab eo conducit, non transfert in eum aliquam possessionem: cuius ratio nulla alia est, nisi quia non possidet: & ita per illum text. tenet ibi glo. no. or. in fine. Ang. Pau. Imola, Roma. Aret. Cum. & Alexan. qui hoc valde commendant. pro qua sententia facit tex. in l. Pomponius. ff. quib. mo. vsu. fruct. amit. quae dicunt. no. & meliorem. de iure doc. in dicto. §. si conductor. & in l. qui vniuersas. §. quod per colonum. eo. tit. & ex hoc inferunt quod ille qui iuuat se ex possessione quaesita per conductionem rei, tenetur probare possessionem esse penes conducentem tempore contractus: idem tenet Angelus in dicta. l. quaedam mulier. 2. col. in princ. 67 Et ex superioribus infero singula. quod si colonus vel inquilinus post mortem domini & possessoris conducit ab haerede, vel ei soluit pensionem recognoscens eum in dominum, eo ipso videtur haeres acquirere possessionem: quia colonus vel inquilinus videtur velle insistere & habere rem nomine ipsius haereditis, & tanquam eius procurator: ita probat tex. sing. iuncta sua glo. fin. in l. qui vniuersas. §. q. per colonum. ff. de acqui. poss. ibi tenet & notat Bar. Albe. Paul. Imo. Ro.

Cuma. & Aret. & licet glo. & Bar. ibi tantum videntur dicere quod ex hoc probatur possessio, & non bene aperiunt an ex tali actu censeatur realiter quaesita ipsa possessio, tamen omnes alij Doctores dicunt expressè & tenent quod censeatur quaesita possessio: & in expresso ita tenet Paulus de Cast. in l. qui bonafide. eo. tit. Bal. in l. cum notissimi. C. de pres. 30. vel. 40. anno. pe. col. nu. 13. vbi dicit quod caueant haeredes, quia post mortem defuncti non videntur possidere, etiam colonus vel inquilinus remanente in conductione, nisi si conducatur ab eo vel eum recognoscat soluendo sibi pensionem per die. §. q. per colonum. pro qua sententia & con. facit text. no. in c. cum venisset. de res. spo. ibi. per ceperuta annuam pensionem. vbi probatur quod per solutionem pensionis rei donatae quam percipit donatarius de voluntate & consensu donatoris acquirit donatarius illius rei possessionem: & ad hoc no. ibi glo. or. 2. & ibi ad hoc notat & commendat illum text. Abb. 3. col. num. 11. Anto. 3. col. num. 13. Card. in fine. Ancharr. num. 6. Nec obstat si dicas quod ista con. non videtur vera, quia per conductionem ita demum acquiritur possessio locatori, quando ille qui conducit possideret rem; vt supra probaui & conclusi. Sed in casu nostro, iste colonus vel inquilinus non possidet, ergo nullam possit transferre possessionem: quia notabiliter respondet quod illud est verum quando possessio est ab alio occupata: secus vero quando possessio sit vacans vt in casu nostro, quia res est haereditaria, quia tunc colonus vel inquilinus per conductionem transferunt possessionem in heredem quem recognoscunt in dominum & statim sibi est quaesita possessio: & in expresso ita tenet & declarat Paulus Imola, Roma. & Aret. in dicto. §. q. per colonum. idem Paulus in dicta. l. qui bonafide. & ita etiam expressè tenet & declarat Bar. in dicta lege. q. meo. columna. 2. in fine, num. 6. 68 Attende tamen singula. quod ista conclusio & communis opinio. debet intelligi quando colonus vel inquilinus conducitur ab haerede actualiter insistens in ipsa re, vel in conspectu rei: secus tamen esset si conducitur in absentia rei, quia tunc nulla possessio quaeritur haeredi locatori: ita singula. Ioan. de Imo. in dicto. §. q. per colonum. reputans esse no. in practica: & idem tenet ibi Roma. Fran. de Aret. Adde tamen quod si postea colonus vel inquilinus reuertitur & ingressus sit rem conductam statim erit quaesita possessio haeredi, quia per locationem factam ab haerede videtur commissum colonus, vt habeat & teneat rem nomine locantis, & ipse colonus quando ingreditur videtur habere & tenere nomine eius, vnde acquirere

quiret ei possessionem tanquam procurator: ita singula. & subtiliter solus Aretinus in dicto. §. quod per colonum. 2. col. nu. 6. Sed attende valde singula. vltra oes quod ego teneo contrariam sententiam, imò quod etiam si in absentia rei fiat conductione acquiratur statim possessio haeredi, quia confidero quod in absentia retinetur detentatio civiliter in animo quando est iuste quaesita ex licito contractu vel iudicis autoritate, & operatur omnes illos effectus quos operaretur si detentator esset praesens in re: ita probat tex. sing. & vnicus in l. si finita. §. si quis metu. supra de dam. infect. quem ad hoc notat & commendat Ang. & reputat singula. Pau. & Roma. & dicit forte non alibi Imola: probat etiam tex. no. subtiliter adductus in l. si colonus. ff. de acqui. posses. vbi dicitur quod si colonus animo non deserenda possessionis exit de fundo, aut adhuc dominus & locator retinet per eum possessionem civilem & naturalem: & sic subtiliter probatur quod colonus retinet in absentia detentationem rei, mediante qua locator conseruat suam possessionem ac si colonus actualiter esset in ipsa: & ad hoc illum text. notat ibi solus Paulus in princ. probat etiam singula. tex. & subtilis in l. qui vniuersas. §. fina. ff. eod. tit. vbi dicitur quod si ego possideo per colonum, inquilinum, commodatarium vel depositarium, licet aliquis eorum locet vel deponat apud alium, semper retineo meam possessionem etiam si ille secundus non vtatur re nomine meo: quia tantum inspicitur animus primi coloni, inquilini, vel depositarij, & mediante animo eius qui adhuc videtur retinere rem in absentia, retineo & conseruo meam possessionem: & ad hoc eum ibi reputat singula. Paulus de Cast. Imola. Aret. & com. Doctor. ergo cum iste colonus vel inquilinus retineat detentationem rei in animo in absentia, merito conducendo ab haerede, videtur in animo suo deinceps eam habere & retinere nomine haereditis ac si esset praesens in re, & per consequens statim ei quaeritur possessio & habet locum dispositio tex. iuncta glo. in dicto. §. quod per colonum. & superior conclusio. & militat eius ratio, & hoc est subtile & quotidianum: nec obstat quod in isto casu nullus actus corporeus ipsius haereditis nec coloni tanquam procuratoris videatur interuenire in hac possessione quaerenda: vnde non videtur posse acquiri, quia respondeo quod ille primus actus corporeus, & sic illa naturalis apprehensio & detentatio coloni interueniens tempore quo habuit rem sufficit, cum videatur semper durare & retineri saltem civiliter in animo: vnde ista acquisitio possessionis non est sine actu corporeo: & hoc potest fundari ex sententia &

doctrina Bar. in dicto. l. quod meo. 2. col. num. 3. & aliorum, vbi dicit quod civiliter possidens animo in absentia potest transferre in alium illam civilem possessionem constituendo se nomine eius possidere ex praedicta ratione. 69 Sextus actus vel modus per quem quaeritur possessio est quando concedo tibi & permitto habere mediante aliquo titulo rem meam quae est apud te: nam si comodauit, deposui, vel locaui tibi rem & tradidi & postea vendam tibi vel alio titulo. habili ad translationem dominij coeferi & habere promisi, statim transit possessio & quaeritur tibi qui rem detinebas, nulla alia de nouo interueniente traditione: text. est in l. qua ratione. §. interdum. ff. de acqui. re. do. tex. in l. si seruus meus. in vers. si. eo. tit. text. in l. 3. §. illud quoque. ff. de acqui. poss. tex. in l. si rem quae apud te esset. ff. de euictio. tex. in l. siue autem. vers. si quis rem. ff. de publi. tex. in l. eius rei. cum lege sequenti. ff. de rei vendi. vbi reus conuentus rei venditione, si soluat aestimationem eius secundum quod actor iurauit, statim consequitur dominium & possessio rei existentis apud eum: tex. in l. certi conditio. §. si. ff. si cert. pe. vbi si pecunia apud te deposui, & postea mutuaui efficitur tua, & eius est periculum etiam si non moueatur: tex. in §. interdum. Insti. de reru diuisi. & ista conclusio & decisio hodie confirmatur per l. 47. in princ. tit. 28. 3. par. & ratio est, quia illa voluntas & patientia domini post nouum & verum titulum re existentem penes acquirentem habetur pro traditione ex iuris dispositione & sic detentatio praecedens mutatur & transfunditur in possessionem iuridicam ex nouo titulo superueniente, concurrere autem & voluntate acquirentis: & istam rationem colligo ex mente iurum supra dictorum, & ista est mens & intentio Doctorum ibi. 70 Et tantum ista conclusio & doctrina est vera vt procedat etiam si tempore quo conceditur nouus titulus res sit in absentia: ita tenet glo. ordinaria in dicta. l. qua ratione. §. interdum in glo. si. cum qua ibi transeunt communis Doct. glo. in dicto. §. interdum. Insti. de reru diuisi. & ibi expressè Faber, Ang. Platea. & com. Doct. tenet etiam Bar. Albe. Ang. Pau. & com. moderni in l. certi conditio. §. si. ff. si cer. pe. & ista est vera & communis opinio licet glo. in l. siue autem. vers. si. ff. de publi. velit contrarium: & Christophorus in dicto. §. interdum. & aliqui Doctores: & pro communis opinio. est hodie. l. par. supra allegata. facit etiam ratio, quia si esset in praesentia non esset dubium nisi quod quaereret, vt in l. si iusserim. ff. de acqui. poss. cum simi. & supra dictum. nec huic communi opinio. obstat text. in l. hac si res. ff. de rei vendi. vbi reus conuentus rei venditione qui soluit litis aesti. Ant. Go. in ll. Tauri. Y 3. ma-

mationem, ita demum consequitur dominium & possessio rei quādo erat res presens: quia respō deo q̄ presens dicitur esse res quādo est penes ipsū reum conuentū: & ita soluit ibi glo. or. 1. & sequūtur plures Doctores, & tenet expressē Dinus in regula, pro possessore. de regul. iu. in 6. 4. quēst. Vt secundo respōde quōd ille text. loquitur quando non interuenit verus & expressus titulus, sed tacitus, & in super res non erat penes illum de voluntate domini: in conclusio. verō nostra superiori interuenit verus & expressus titulus, & res erat penes acquirētem de voluntate domini: ita Odo. fre. Albe. & Ang. in dict. l. hęc si res. & ita etiam soluit & declarat Barto. Bald. & commu. moderni in dicta. l. certi conditio. §. si. ff. si cert. peta. & notabi. Ioan. de Imola in l. secunda. §. fina. ff. de vsucapion. pro emptore. tertia columna. Adde tamen quōd ista conclusio & opinio communis debet intelligi, licet nemo tangat, quōd re existente in absentia trāsferatur possessio scilicet ciuilibus tantūm, non verō naturalis: quia cū illa etiā postquam est quāsitā nō conseruetur nec reti neat in absentia. ergo nullo modo acquirat. argumento tex. & eius regulę in l. prim. §. quod autē ait prator. ff. de superficiebus. cum similib. Attēde tamē quōd cōtra suprā dicta facit vrgens ratio, nam in isto casu quando res est in absentia, nullus actus traditionis videtur interuenire qui semper requiritur in querenda possessio. sed tantūm interuenit voluntas & titulus domini & possessoris: sed constat hoc non sufficere etiam concurrente volūtate querentis, vnde in nostro casu non videtur posse queri possessionē, sed sustinēdo superiorē con. & cōmun. doctrinā Doct. respōdeo nota. quōd ille penes quē detentatio rei erat retinet ciuilibus in animo in absentia illam detentationē & effectū eius, vt suprā bene probaui in superiore proximo actu ficto. vnde ex titulo & voluntate dñi concedentis rem acquirit detentator possessionē eius ex iuris dispositione, quia cū videatur esse in re & in eius detentatione saltē ciuilibus in animo, nunc illam rem intendit in animo habere & possidere ex nouo titulo & concessione domini, & illa detentatio præcedens mutatur in possessionem iuridicam: vnde meritō dixi quōd illa possessio quæ in nostro casu queritur in absentia tantūm erit ciuilibus, sed si in re vel in presentia rei concederetur titulus à domino, esset quāsitā vtrāq; possessio. & ista est noua & vera declaratio & intentio superiorum iurium: pro qua sententia & declaratione considero expressum & subtilem text. in l. certi conditio. §.

si. ff. si cert. peta. vbi dicit text. quōd si deposui penes te pecuniā, & postea permisi tibi ea vti, statim trāsfit dominiū & possessio pecuniæ, etiā si nō moueatur: & subiūgit text. rationē, animo cū cepit possidere: ergo patet q̄ pecunia erat in absentia, quia si in presentia, animo & corpore possideret: & similiter est ibi casus q̄ tantūm erit trās lata possessio ciuilibus, cūm text. dicat aīo enim cepit possidere, ergo solū ciuilibus & illa ciuilibus queritur eo modo quo suprā declarauī.

71 Item adde quōd superior conc. & doctrina debet intelligi quando dominus cōcedens titulū sciebat rem illam esse penes acquirētem: secūs autem si ignorabat: ista est glo. singu. in l. quædam mulier. ff. de rei ven. in glo. pe. in fine: quā dicit singu. Roma. in dict. l. certi conditio. §. si. & ibi Iaso. 2. col. simi. glo. quam Docto. nō allegant in dict. l. hęc si res. ff. de rei ven. in gl. 1. vbi ponit no. rationem. s. nē sit occasio quōd dominus decipiat, & eo inuito careat sua re & alteri applicetur: argumento tex. in l. nec quasi. co. tit. de rei ven. cuius verba sunt, nē in potestate cuius sit per rapinā ab inuito dño rem iniusto pretio cōparare. quā gl. ibi sequunt. Bar. & cō. Do. in d. l. hęc si res. & illā gl. ad hoc dicit sing. Arc. in dict. l. quōd meo. 2. col. nu. 6. quo casu quādo perueniat in notitiam domini, erit in potestate eius restituere pecuniā quā accepit & recupera re suam rem: ita singu. tenet & declarat Pau. de Cast. in l. 1. ff. pro emptore. 1. col. in fine. argumento text. in l. ei qui furti actionem. in fine. ff. de furtis.

Item adde quod intantū est verū quod si ex titulo vel causa habili ad translationem dominiij dimitto rem quæ est apud te, trāsferatur in te dominiū vel vsucapiendi conditio, vt procedat etiam si illā rem prius non haberes ex mea voluntate, sed haberes à quolibet alio tertio: text. est no. & expressus in l. non solūm. §. quod vulgo. post prin. infrā de vsuca. & ibi ad hoc notat Bart. Paul. Cuma. & com. Docto. & idē Bar. vbi no. loquitur in l. cū solus. 2. col. num. 4. vers. 2. casu. eod. titu. & ibi Pau. fin. col. nu. 5. Imola. 2. col. ante mediū. & no. ibi Cuma. 2. col. ante mediū. facit etiā tex. in l. 2. §. si. pro emptore. tex. in sui generalitate in l. qui bona fide. §. si. ff. de acquir. possess. tex. in l. eius rei. ff. de rei ven. Sed attende quōd cōtra superiorē con. & cōm. doctrinā, quæ habet quod ille penes quē res dimittitur mediāte aliquo titulo statim acquirit dominium & vsucapiendi conditionē sine alia traditione, facit ille sing. & subtilis tex. in l. siue apud acta. versic. 1. C. de transa. vbi probatur q̄ si quis

si quis petat à possessore rem vel fundum, & fiat inter eos transactio vt aliquo dato actor dimittat rem penes reum conuentum & discedat à lite, tunc non transfertur dominium si actor erat dominus, nec vsucapiendi conditio si non erat dominus: sed tantūm paratur reo exceptio si implius ille fundus vel res petatur ab actore vel successoribus eius: quod probat ibi text. dū dicit, tamen rerum vendicatione pēdente: quia si facta transactio & litis desistentia remanet actori reuēdicatio, ergo & dominiū, vt in l. 1. re actor. ff. de rei ven. & ad hoc illum tex. notat ibi glo. ord. in verbo, pēdente. Bar. 1. lectura in fine. Angel. secunda colum. numero. 4. Bald. pe. col. nu. 9. Pau. 1. col. nu. 4. Salicet. sexta colum. numer. 15. Iaso. tertia colum. num. 14. idem probat tex. sing. & subtilis in l. si pro fundo. versic. fin. eod. tit. vbi dicit text. quōd si actor ex causa transactionis dimisit rem apud reum conuentum, & postea res illa euincatur ab aliquo tertio, non tenetur actor de euictione qui de iure teneat si ex natura cōtractus & dimissionis rei veniret trāslatio dominiij: & ad hoc illū tex. notat & dicit perpetuō menti tenendum Bart. in tertio notabili. Bald. in vltimo notabili. & ad hoc dicit eum singu. Ange. ibi in princ. Paul. 2. col. nume. 7. & dicit ibi vnicum Alexan. 2. colū. vltimo no. & dicit vnicum Iason pe. col. 6. no. & eum dicit singu. ibi Iacobinus de Sancto Georgio vltimo no. & ad hoc illum text. dicit vnicū Bald. in capi. 1. in fine, de controuersia inter Vallum & aliū de benefi. in v. lib. feu. & dicit vnicum Iaso. in l. fin. C. de iure emphyt. num. 122. & per ista iura tenet expressē glo. ord. in l. pe. C. de vsucap. pro empto. & ibi Bart. Albe. Pet. Cinus, Bald. Saly. Paul. & commu. Docto. gloss. in l. stipulatio ista. in prin. versic. sed quatenus. in glo. fin. in prin. ff. de verbo. oblig. quam ibi notat & commendat Ange. 1. colum. num. 4. & ibi Imola. 3. colū. versic. & nota diligenter. Roma. 4. colū. num. 10. Iaso. in §. si quis fortē. eiusdem. l. 2. col. nume. 7. dicens esse singulariter notandum pro Principibus & Regibus facientibus ad inuicem pacē, & promittentibus in capitulis non mouere cōtrouersiam de castellis, locis vel oppidis per eos possessis, quia per hoc non videtur trāslatum dominium de vno in alium, nec possitagi de euictione: facit etiam text. in l. si super possessione. tex. in l. si quis maior. eod. tit. ibi, & rerum proprietate careat. & per illum tex. in dict. l. si pro fundo. ita tenet & declarat Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poss. 3. col. post mediū. versic. pro declaratione huius lecturæ. & ibi Aret. 4. col. in fine. Socinus. 9.

col. versic. 2. conclusio. Alex. 13. col. nume. 39. Iaso. 13. col. num. 57. Ex quibus etiam resultat verus intellectus & declaratio ad text. in l. postquam liti. C. de pactis. vbi habetur quōd si quis renunciat liti & causæ, amplius ad eam redire non potest vt non transeat dominium reo, sed tantūm queratur sibi exceptio: ita Bar. & Doct. in dict. §. nihil cōmune. in locis, columnis & numeris allegatis. Confirmatur superior conclusio & decisio per tex. quem reputat ibi singu. Bald. in l. si te. C. de ingenuis & manu. vbi probatur quōd ille qui renunciat, non videtur fateri aduersarium habere ius. commendat etiam per no. Alexā. in dict. §. nihil cōmune. 14. col. nu. 39. Ias. nu. 58. quia respondeo notabiliter, quōd superior conc. & doctrina procedit & habet locū quando res dimittitur penes aliquē ex causa & titulo habili ad translationem dominiij, vt venditionis, donationis, vel similis: secūs tamen est quando dimittitur ex causa vel titulo non habili ad dominiij translationem: quia tunc non transfertur: transactio verō per quam dimittitur res apud reum conuentum non est titulus habilis ad trāslationem dominiij: quia actor & dominus qui ex causa trāsactionis rem dimisit non intendit à se abdicare dominium, sed tantūm à lite recedere: vt in l. fratris. C. de transact. & ille qui retinet rem retinet vt propriam, & non vt rem actoris, & sic non dicitur ab eo causam habere: vnde meritō dominium nō acquiritur, argumento tex. in l. 3. §. subtilis. ff. de condi. ob causam. & in expresso istam solutionem & rationem, licet nō sic declaratam, ponit Bal. in dict. l. si pro fundo. in fine. C. de transa. & notabiliter Pau. de Cast. ibi, si. co. vbi dicit ista esse subtilia & singularia: & tenet cōm. ibi Doct. & tenet Cinus, Bald. Paul. & commu. Doctores in l. pe. C. de vsucap. pro empto. Ex qua subtili & notabili solutione & ratione. 1. infero, quōd talis possessor penes quem res fuit dimissa ex causa transactionis, si cadat à possessione nō poterit agere rei vendicatione cōtra tertium possessorem, nec contra ipsum actorem & dominum, si sine vitio res ad eum peruenit, cū nō fuerit dominium ex prædicta causa trāslatum: argumento tex. in l. in rem actio. ff. de rei vend. & in l. si quis emptionis. §. quōd si quis eam rem. C. de præscr. 30. vel. 40. anno. similiter si actor qui dimisit rem non erat dominus, non erit trāslatum quasi dominium in eum penes quem res fuit dimissa: vñ si cadat à possessione non poterit agere Publiciana, quia ille titulus qui nō est habilis ad acquisitionem dominiij nec causandam rei vendicationem, quando est habitus à Ant. Go. in. l. Tauri. Y 4 domi.

domino non est habilis ad acquirendum quia si dominium, nec causandam Publicianam si est habitus à non domino: tex. est qui istam regulam ponit in l. quacunque. ff. de Publiciana. & ibi Bart. Alb. Bald. & commu. Doct. & probat aperte text. in l. prima, cum sex legibus sequentibus, eod. titu. tenet glo. in §. sed iste quidem in verbo, ex iusta causa. Instit. de actio. & ibi commu. Docto. Bart. in l. cum vir. 2. colum. in fine. ff. de v. s. u. c. a. p. i. o. n. i. b. u. s.

72. Secundò infero quòd ille penes quem res dimissa est virtute transactionis, non poterit vsucapere vel prescribere còcurrente tēpore legitimo & bona fide: ista est gloss. no. & ordi. in l. pe. C. de vsucap. pro empto. in glof. vna in principio. & istam conclusionem tenet ibi Azo in summa illius tituli fin. colum. in fine, numero. 29. Petrus, Cinus, Bar. Alberic. Angel. Bald. Salice. Paul. & commun. Doct. istam etiam conclu. tenet glo. ordi. in l. ff. pro emptore. in glof. i. in principio. & ibi Barto. in princi. Alberic. Ange. Imola, Pau. de Cast. & cōm. Doct. cuius rō est, quia in casibus in quibus causa vel titulus habitus à domino non transfert dominium, in eisdē causa, vel titul^o habitus à nō domino nō debet transferre vsucapiēdi cōditionē: argumēto tex. & eius regulā in l. clauibus. in fine. ff. de cōtra. empt. & in hac ratione se fundant omnes Docto. vbi supra. Tertio infero qd si res non dimittitur ex causa trāsfactionis, sed potius datur & tradit ab vno alteri, vt si actor qui mouebat litem vel sperabat mouere ex causa trāsfact. tradidit reo aliquam rem pro recuperanda repetita vel ecōtra, reus pro retētionē rei tradidit actori aliquam rem, ille cui fit traditio efficitur dominus si tradens erat dominus: si verò nō erat dominus poterit vsucapere vel prescribere tanquam si alio legitimo titu. traderetur: ita probat tex. expressus, & iste est eius proprius casus in l. pen. C. de vsucap. pro empt. cuius verba sunt, ex causa transactionis habētis iustam causam possessionis vsucapere possunt. & ita tenet & intelligit ibi glo. or. & cōmu. opi. Doct. & ita tenet & declarat Bar. Pau. & comm. doct. in dicta. l. i. ff. pro emptore. & pro ista con. facit tex. singu. & expressus in dicta. l. si pro fundo. C. de transa. & ibi tenent commu. docto. ex eo, quia hoc casu cessant rationes primæ impediti uæ quas supra posui.

Quartò infero quòd si ille qui dimittit rem cedat possessori penes quem res dimittitur omne ius quod sibi competit in illa re, transfertur dominium si dimittēs erat dominus, vel vsucapiēdi conditio si non erat dominus: ita singu. Bar,

in dicta. l. i. ff. pro emptore. i. col. in medio. Alb. in fine. Ange. in. i. & Bald. in dict. l. pe. C. de vsucap. pro empto. nu. 2. idem tenet expressē Bar. in l. eius rei. ff. de rei ven. facit bonus tex. & quæ ibi notant Doct. in l. emptor fundi. ff. pro emptore.

Quintò inferò, quòd si res non dimittitur ex causa transactionis, sed ex eo, quòd possessor soluit litis estimationem non restituendo rem, transit dominium & vsucapiēdi cōditio: quia: a lis causa inducit titulū similē emptioni & veltionis: tex. est expressus qd sic debet intelligi in l. eius rei. ff. de rei ven. text. in l. i. ff. pro emptore. tex. in l. 3. eo. tit. cuius verba sunt, litis estimatione similis est emptori. tex. in l. sed & si res. ff. de Publiciana. Et differentia realis & propria inter litis estimationē & trāsfactionē est, quia litis estimatione est quando ius partis recipientis estimatione erat certū & liquidum, licet esset lis, vt si petatur executio sententiæ vel in instrumenti, & reo conuento non restituente soluat actori litis estimationem, tunc illa solutio & receptio pretij est litis estimatione, & assimilatur emptioni potius q̄ transactioni: si verò lis esset dubia, & aliquo recepto dimittat res apud reum possessorē, non est litis estimatione, sed transactione: ita in specie declarat Bart. in dict. l. i. ff. pro emptore. & ibi Paul. de Castr. & commu. Docto.

73. Sextò infero quòd si ab illo penes quem res dimittitur ex causa transactionis res sit euicta à tertio vero domino, quòd actor qui rem dimittit aliquo recepto nō tenetur de euictione: tex. est expressus & formalis in dict. l. si pro fundo. in verbi. si tamen ipsa res. C. de transa. & ista est eius principalis decisio. & ad hoc notat cōmu. opin. in locis supra allegatis: secus tamen est si res daretur vel traderetur ab vno alteri etiā ex causa transa. quia tradens teneretur de euictione, vt est textus. ibi in. i. parte. & ratio huius est, quia ita demum quis tenetur de euictione, quādo concessit titulum habilem ad translationem dominij, aliās verò non. Attende tamen valde singu. quia licet in omnibus superioribus ita se habeat cōmu. opi. tamen probabiliter dici possit, quòd ille qui rem dimittit ex causa transactionis, trāsfertat dominium vel vsucapiēdi conditionē in eū penes quē fuit dimissa: quia videtur titul^o habilis ad hoc, nec est qd repugnet: & ita potest intelligi tex. qui generaliter loquitur, in dict. l. pe. C. de vsuca. pro empto. & in l. i. ff. pro empto. Et confirmatur ratione, quia intentio discedentis à lite est vt omne ius suum transferat in possessorem, vt perpetuo eam possit habere pro sua: & sic militat tex. & dispositio in dict. l. qua

quaratione. §. interdum. supra de acqui. re. do. mi. cū similibus supra allegatis. & tenedo istā partem nō obstat tex. in d. l. siue apud acta. C. de transa. quia responderi posset qd ibi reus non seruauit promissa, vnde actor potuit reuertī ad actionem & litem primā: argumēto text. & quæ ibi traduntur in l. cū proponas. la. 2. C. de pactis. nec obstat etiam tex. in d. l. si pro fundo. in fine. C. de transa. quia ibi tantum dicitur quòd actor non teneatur de euictione re euicta, & non est inconueniens qd licet contractus sit habilis ad trāsfationem dominij, ex eo non debeatur euictio quando ex intentione partiū fuit tradere vel recipere tantum ius quā haberet, argumēto tex. in l. Aristo. ff. de dona. & ibi Bart. Pau. & commu. docto. & notatur in l. i. C. de iure dotium. & per prædicta istam sententiam contra communem opini. reperio qd zenet Raphael Cuma. qui singu. & subtiliter loquitur in l. i. ff. pro emptore. sed licet eius opi. sustentabilis sit, non est recedendum à superiori commu. opinione.

74. Septimus actus fictus quē trāsit & acquirat possessio est per appositionē custodis: nam si quis vēdat, donet, vel alio tit. alienet aliquā rē, & emptor vel ille cui fit alienatio de voluntate alienantis apponat custodem in illa re, statim trāsit & acquiritur ei possessio: tex. est no. in l. quarundā rerum. ff. de acqui. posse. cuius verba sunt, veluti si acervū lignorū emerō, & eū vēditōr tollere me iusserit, simulatq; custodiā appositionem tradidit mihi videtur: & ad hoc notat & cōmēdat Alb. Pau. & cō. doct. ibi glof. & cō. doct. in l. 3. eo. ti. cuius ratio est, quia factū custodis reputatur factū & apprahētio mittētis, argumēto tex. in l. qui autē. §. si. ff. de cōst. pecu. & istā rationē ponit sol^o Iaso. in addit. ad Christopho. in §. interdū. 2. col. Insti. de rerū di. Adde tñ qd talis custos debet poni re existente in præsentia contrahentiū: ita probat ibi tex. dū dicit, & eū venditor me tollere iusserit, simulatq; custodiā posuissē. & c. vbi dat intelligere quòd contrahentes erant in præsentia rei & similiter custos positus fuit in præsentia rei & contrahentiū. rursus probat ille tex. hoc modo: nā statim qd venditor dixit emptori vt tolleret rē apposuit custodē vt sonant prædicta verba, ergo res erat in præsentia: quia si esset in absentia nō posset emptor statim ponere custodē: & in expresso qd in isto casu requiratur præsentia rei & contrahentiū tēpore quo ponitur custos, tenet ibi gl. pe. Alb. Ang. Cuma. & Alex. tenet Azo in summa. C. de acqui. posse. 2. col. nu. 7. Pe. in l. i. eo. tit. 2. col. ppe. finē. Sed attēde qd iste

intellectus non potest esse verus, quia de nihilo feriret custos cū sola p̄sentia rei sufficeret absque custodis appositione, vt in l. qd meo. §. si vēditorē. ff. de acqui. posse. & in l. i. §. si iusserim. eo. ti. cū simi. & dictū est supra in. i. actu ficto: vnde secūdus intellectus ad illā legē est, qd ibi res emptā erat inclusa in aliqua domo & nō videbatur: vnde tunc per appositionē custodis ante ostiū transit possessio propter facile potestatem apprehendendi: ita tenet ibi solus Ioan. de Imo. in fine. idē Imo. in l. 3. eo. titu. i. col. post prin. sed intellectus iste aperte est diuinatorius, ideo nullo modo tenendus.

75. Tertius intellectus verissimus & no. quē teneo ad illā legē est, qd ibi non requiritur p̄sentia rei: vnde si quis vēdat vel alienet alteri suā rē quæ nō sit p̄sens sed absens, & de voluntate alienantis emptor vel ille cui fit alienatio mittat & apponat custodē in ea, statim qd custos peruenit ad res & incipit custodire erit ei quæ sita possessio, nec ille tex. requirit aliquo modo p̄sentia: imò in dubio nunq̄ p̄sumitur, vt eleganter tenet & determinat Ant. in c. cum venisset. de re sti. spo. pe. col. nu. 13. & Frā. de Are. in l. 3. eo. ti. 2. col. nu. 5. nec obstat verba illius tex. q̄ supra p̄deravi, quia ex eis necessariò nō sequit qd res erat p̄sens, & dato qd esset p̄sens virtus acquisitionis possessioni nō causat ex visu, sed ex appositione custodis: & ista est intentio illius tex. & ita videt velle Pau. & Cuma. ibi. & in expresso ita tenet & declarat illū tex. sing. Socinus in dict. l. 3. eo. tit. 2. col. in fine. & Alex. 2. col. nu. 7. Vincent. 6. col. in prin. num. 15. & ista est intentio glo. in dicta. l. 3. dum inter actus fictos ponit istum tanquam diuersum à visu: pro qua facit tex. in l. si ego. §. dotis. versic. quid. n. interest. ff. de iure dot. vbi dicitur qd dominium & possessio queritur, & traditio censetur facta quā de voluntate alicuius res ponit in domū eius, & sic sub eius custodia: idē probat tex. in l. i. §. si. ff. nau. caupo. stabu. ergo idē sit per expressam appositionem custodis. Nec obstat si subtiliter dicat qd iste actus fictus, & sic appositio custodis, nihil videtur operari, nec à iure fuit necessaria eius inductio: nā talis custos censetur esse procurator mittentis cum vtatur opera & ministerio custodis cui mādatur: vnde per eum queritur possessio tanquam per procuratorē: quia ad hoc notabiliter respondeo quòd est maxima differentia & vtilitas. Prima, quia non est necesse qd aliter constet de mādato, sed tantum quòd missus sit custos. Secunda & principalior, quia quādo quis vult querere possessionē per procuratorem necessarius est animus & voluntas Ant. Go. in. l. Tau. Y 5 ipsius

ipsius procuratoris, & sic quod intendat acquirere, vt in l. 1. §. hanc quæ de feruis. & in §. p. procuratorem. ff. de acquir. possel. sed quando quis vult quærere mediante custode, non requiritur quod intendat quærere mittenti vel apponenti, sed tantum custodire, licet ignoret ad quem effectus in specie Socin. in l. 3. co. titu. 3. col. in princ. & Vinc. ibi. 6. col. in prin. nu. 15. quod est subtile & singulare, necita alibi iste passus est declaratus.

Ex quo text. & superiori declaratione. infero qd si quis emat oues vel aliqua alia animalia in absentia, & de voluntate venditoris emptor mittat & apponat pastorē vel custodē, qd eo ipso incipit custodire est ei quæ sita possessio, & per consequens dominiū & oīs alius effectus. Secūdo infero qd si pascua, nemora, vel fundi vendatur alicui, & emptor mittat & apponat custodem pro herba vel fructu conseruando, statim censetur quæ sita possessio, & effectus eius. Tertio infero quod si quis emat vel alio titulo acquirat castrū vel fortalitiū, & mittat & apponat custodem, statim qd ingreditur custos & incipit custodire erit quæ sita possessio: & in specie ita determinat Bal. in l. traditionibus. C. de pact. 2. col. in prin.

76. Octauus actus fictus p quē transit & acquiritur possessio est per signationē rei: nā si ex grege vendatur tot capita vel animalia in genere, & sic non certa nec determinata: vel ex nemo re vel sylua tot trabes velligna, & postea de voluntate venditoris in præsentia vel absentia signatur, statim censetur facta traditio, & qrit dominiū & possessio emptori & transit ad eū periculum rei: iste est tex. singu. in l. qd si nequā. in fine. ff. de peri. & cōmo. rei vē. cuius verba sunt, vide ri autē trabes traditas quas emptor signasset. & ad hoc notat & cōmendat ibi glo. ordi. Bal. & cōmu. doct. & cōmendat Sali. in l. lectos. eo. tit. & ad hoc notat etiā & cōmendat Bal. in rub. C. de peri. & cōmo. rei vendit. 1. col. post princ. Salyc. qui no. loquitur in l. fi. eod. ti. fi. q. nu. 6. Iaso. in l. traditionibus. C. de pactis. 2. col. in fine. idē Iaso. in l. quoties. C. de rei vendi. 4. col. in. 6. limi. principali.

77. Attende tñ circa hoc, quia esset notabile dubiū, an eo ipso qd aliquod animal, puta equus, bos, vel ouis, vel alia res reperit habere signum meū quo vtor signate, probetur esse mea? & videtur qd sic, argumento tex. singu. in l. stigmata. in prin. C. de fabricensibus. lib. 11. vbi dicitur qd fabricensibus imponebatur signū in brachijs, vt ex eo possint, si latitauerint, agnosci. idē probat tex. in l. pe. versic. vniuersos. C. de aqua du

ctu. eo. lib. 11. bonus tex. in c. si iudex. versic. iustū est enim. de sen. ex com. lib. 6. facit etiam illud Lucæ. 20. cap. Ostendite mihi denariū, cuius habet imaginē & inscriptionē: & respondentē dixit, Cæsaris: & ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. & in expresso ita tenet & determinat Bar. in d. l. stigmata. & ibi Lucas de penna. 1. colū. post mediū. contrariū tamen tenet ibi Plat. 1. col. nu. 1. quia de facili posset fraus cōmitti, & probatio non videtur concludere necessariō. Itē ex eo, quia potest quis alieno signo signare, vt in l. ad testium. §. si ab ipso. ff. de testa. vnde dicit ipse qd licet non sit plena probatio. erit tamen optima præsumptio, argumento dictorū iuriū: & ista opi. mihi placet & sic iuncta cū alijs probaret, argumento. l. quæro. §. si. de ædilit. edic. & tex. & de eorū quæ ibi notatur in c. si. de succ. ab intef. & doctrinæ Bar. in l. admonendi. de iureiur. 8. col. nu. 4. & ibi doctorū. Nec obstat iura superius adducta, quia procedūt in signo publico & determinato, ex quo per legem est inducta probatio: secus in signo priuato per superiorem rationem. Nec obstat quod habetur Lucæ. 20. cap. quia ibi Domino Deo nostro notissimū erat qd illud denarium & eius imago esset Cæsaris, & ideo ei applicabat. Præterea ibi loquitur in signo & imagine Imperatoris vel alicuius principis, & illud non potest poni ab alio priuato in sua re, & sic videtur signū vnicū & indubitabile quod vni personę applicari potest: ideo probat argumento tex. in l. 1. & 2. C. vt nemo priuatus titulos suos prædij suis vel alienis imponat, vel vela regia suspendat. & ibi doct. dicit etiam Plat. vnū no. ind. l. stigmata. qd optimus officialis & peritus in arte poterit prohibere aliū vt suo signo, quia interest eius propter sui operis bonitatem, ne alius imperitus in arte vtatur tali signo, ne inducatur operis confusio, argumento tex. in c. nonnullis. de Iudicis. & tenet expressē Bart. in tracta. de insignibus & armis. 2. col. nu. 9.

78. Nonus actus fictus p quē acquiritur possessio est p clausulā cōstitutā: nā si quis pcedere titulo habili ad trāslationē dominiij, puta si vēdat, donet, vel alio simili titulo alienet suā rē, & constituat se eā possidere nomine eius cui fit alienatio, statim transit & quæritur ei possessio, & p cōsequens dominiū vel vsucapiendi conditio, nullo actū traditionis interueniente: tex. est subtilis & no. in l. qd meo. ff. de acquir. poss. cuius verba sunt, quod meo nomine possideo, possū & alieno noīe possidere. & c. facit tex. in l. qd bona fide. eo. ti. tex. 1. l. interdū. §. si. eo. ti. tex. in l. si qs

ante.

ante. eod. tit. tex. in l. quædam mulier. ff. de rei ven. tex. in cap. cum venisset. de resti. spo. ibi, cū sicut cautū est is possideat cuius nomine possidetur. tex. in c. si diligenti. de præscrib. & c. etiam possidere dicatur cuius nomine possidetur. & idē disponit. l. 9. in fine. tit. 30. 3. par. & ratio vera & mentalis est, quia ille qui se cōstituit nomine alterius possidere, in continenti, id est, in ipso actu constitutionis, videtur insistere rei & eā habere & tenere nomine eius, & tanquam eius procurator: vnde statim sibi quæritur possessio & constitutus remanet in simplici & nuda detentatione: sicut ergo procurator de nouo apprehendens possessionem illam in continenti quærit domino, vt in l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquir. poss. in l. 1. C. eo. tit. in l. per procuratorem. eo. tit. tex. in l. 1. C. per quas personas. tex. in §. ex his itaq; apparet. In situ. per quas perso. nobis acquiri. tex. in c. accedens, de præben. cū similibus. ita eodē modo cōstituēs acquiri ei cuius nomine se cōstituit possidere. istā rationē aperte probat tex. in d. l. qd meo. 1. ibi, dū dicit, sed desino possidere & aliū possessore ministerio meo facio: nam procurator in quæreda possessione tm opera, ministeriū, seu instrumentū corporis ponit, quo mediāte ipsa possessio quærit dño: secundo probat ibi dū dicit, procurator alienæ possessionis præstat ministeriū: & sic ille versiculus videtur adductus per Consultum in similitudinem & rationem decisionis text. denotando quod constitutus censetur esse tanquam procurator: & istam rationem voluit Bart. licet sic non declaret, in dicta. l. quod meo. 1. col. post prin. versicu. ad hoc respondet quod procurator. & c. Angel. Imol. & Roman. in princ. & magis in expresso Fran. de Aret. in princ. in 1. notabili. Cumanus si. col. in medio. Paul. de Cast. in l. Iulianus. §. ex vendito. si. colum. nume. 7. ff. de actio. empt. pro cuius perfecta declaratione dico, si cōstituens possidebat ciuilitate & naturaliter, transfert in eum cuius nomine se constituit possidere vtranque possessionē tam ciuilem quam naturalem per rationem superiorem: ita Bart. in dicta. l. quod meo. 2. colum. nume. 3. & est commun. opi. pro qua facit tex. ibi sic inductus: nā possessio simpliciter prolata intelligit de ciuili & naturali, nisi secundum subiectam materiam aliud debeat dici. ita probat tex. in l. 1. eod. titu. & est doctrina Bald. in l. prima. in princ. C. cōmu. de vsuca. tenet no. Lu. Roma. in l. 3. §. ex pluribus. 2. colū. in princ. ff. de acquir. possel. melius quam alibi Aret. in Rub. eod. titu. 2. col. nume. 4. sed tex. ille simpliciter & distinctē dicit qd transit pos-

sessio, ergo intelligatur vtraq;: est gloss. iuncto text. in l. 1. C. eod. titu. in glo. 3. tenet Curia. in l. naturaliter. §. nihil annui re. 6. colum. in fine. & ante omnes Bart. 3. colum. num. 12. pro qua sententia allegat ibi Bar. tex. in l. 2. §. quod vulgō. ff. pro hærede. tex. in lege prima. §. de iur. ff. de vi & vi armata.

79. Similiter procedit & habet locū quando cōstituens tantum naturaliter possidebat, vt quia esset ingressus rem alio ciuilitate possidente in absentia, vel esset fructuarius, vel haberet rem precariō, vel ex alia causa sit penes eum possessio naturalis, vt dixi: nam istis casibus si constituat se nomine alterius possidere, transfert in eum illam possessionem naturalem solam quā habebat: ita probat tex. no. in l. interdum. §. si. eod. tit. vbi est casus quod si quis habebat rem precariō, quo casu regulariter est penes eū possessio naturalis, vt in l. & habet. §. si. versic. placeg. infra de precario. cum similibus. & eadem rem ab eodem a quo habuit vel ab alio conducat, statim transfert in eum illam possessionem naturalem quæ penes eū erat: & ad hoc notat illū tex. ibi Bar. Pau. Ioan. de Imo. & Alex. & per illū text. tenet etiam Pau. de Cast. in dict. l. quod meo. 2. col. in princ. & est de mente omnium doctorū: pro qua sententia facit tex. nota. & subtilis in l. Pōponius. versic. quanquam. ff. quibus mo. vsufr. amittatur. vbi est casus, quod si vsufructuarius qui tantum habet possessionem naturalem conducatur vsufructum fundi domino vel alteri, in dō etiā si conductor alteri conducatur, retinet fructuarius suam possessionē naturalem per conductores, ergo eodē modo ille qui tantum naturaliter possidet, si constituat se possidere & tenere illā rē nomine alterius, poterit in eū transferre prædict. possess.

Similiter procedit & habet locum quando constitutus tantum ciuilitate possidebat, vt quia esset absens in absentia lōginqua: nam si præcedente aliquo tit. habili ad translationē dominiij cōstituat se nomine alterius possidere, statim trāsfert in eum prædictā possessionem ciuilem quam habebat: ita probat tex. singul. in l. quædam mulier. ff. de rei vend. vbi dicitur quod mulier quæ donauit fundum erat absens ab ipso fundo, & tamen conducendo a donatario mediante nūcio vel epistola transfert in eum possessionem, ergo solam ciuilem transtulit, cum aliam non haberet in absentia: & per illū text. ita tenet & determinat Bar. in dict. l. quod meo. 2. col. nu. 3. Pau. de Cast. 2. col. versic. item tertio. Cumanus. 3. col. Alex. 4. col. num. 17. Aretinus in l. interdum. §. si. 2. con. eo. tit. Anto. in c. cum venisset. de resti. spo. pe.

spo. penultima colum. prope finem. & est de mente Innoc. & omnium Doctorum. ibi. Anto. in c. 2. de consue. 3. colum. nume. 28. Abb. penulti. colum. nume. 14. tenet etiam Host. Ioan. Andr. Cardina. Ancharr. Abb. & communiter doct. in c. fi. de precarijs. & ista est communis opi. Legista. & Canoni. pro qua communi sententia ego confidero tex. expressum in l. quisquis. C. de dona. vbi per retentionē vsusfructus transit possessio ciuili in emptorem, donarium, vel in eū cui fit alienatio, & tamen res nō erat in præsentia nec præsimitur: quia si esset, frustra alius actus fictus interueniret vel requireretur: & hoc subtiliter deduco ex litera illius tex. (dū dicitur ne quid amplius requiratur quo magis videatur facta traditio) idē probat text. subtiliter consideratus in l. si quis argētū. §. sed si quidem. eod. titu. vbi si quis donat vniuersali ter omnia sua bona, & retineat vsusfructū, cēsetur statim translata possessio ciuili in donarium: & aperte ibi colligitur qd ille actus interuenit in absentia rerum: nam non est præsumentū quōd omnia bona sua quæ habebat, essent in præsentia, vt latius dixi supra in 4. actu ficto, ergo idem dicamus in actu ficto clausulæ constituti, vt per eam ciuili ter possidens in absentia possit transferre possessionem ciuilem quā habet.

Tertio confidero text. no. & subtilem iuncta glo. & commu. opi. in l. qui vniuersas. §. quod per colonum. eo. tit. vbi habetur quōd si colonus vel inquilinus post mortem domini cōducit ab hærede, vel ei soluit p̄sionem recognoscens eum in dominum: eo ipso videtur hères acquirere possessionem, modō cōducatur in præsentia rei, modō in absentia: quia colonus vel inquilinus videtur deinceps insistere & habere rem & eius detentationem in absentia nomine ipsius heredis, & tanquā eius procurator, vt latius & notabiliter conclusi supra in quinto actu ficto, & ibi omnino vide: & sic eo ipso quōd colonus vel inquilinus retinet in absentia illam detentationem nomine heredis, sibi quærit possessionem, ergo eadem & fortiori ratione si possessor retineat ciuilem possessionem in animo nomine alterius, sibi quæret possessionem. Quarto facit notabilis tex. in proposito in l. certi conditio. §. si. ff. si cert. pet. vbi probatur quōd regula & iura quæ habent qd si ex titul. vel habili causa dimittit quis rem suā apud alium, transfert in eum dominium & possessionem. procedunt etiam si res erat in absentia contrahentium, quod probat ibi tex. dum dicit, animo enim coepit possidere: quod nulla

alia ratione prouenit nisi quia detentationem quā animo retinebat intendit nunc habere in animo suo pro vera & iuridica pos. & sic ex superueniente causa & titulo illa detentatio transfunditur & mutatur in veram & iuridicam possessionem, ergo eodem modo ciuili ter possidens posset in animo suo illam ciuilem possessionem quam habet retinere nomine alterius, vt mediante animo constituentis illi quæretur. Confirmatur noua & subtili cōsideratione, ille qui tantū ciuili ter possidet animo in absentia, potest conueniri rei vendicatione: text. est in l. cuiuscunq. §. si fundus. ff. de vsufruc. & ibi notat Albe. Bald. & Ang. tex. in l. 3. §. si. ff. ad exhibē. tex. in l. Celsus. §. si. eod. titu. iuncta glo. in l. permiseri. §. species. ff. de acqui. possel. text. iuncta glo. in l. 2. C. vbi in rē actio. bonus text. in l. officium. ff. de rei ven. tenet glo. Bar. & cōmun. opi. in l. Pompo. §. si is qui precario. ff. de acqui. possel. glo. & commu. opi. in dicta. l. 2. C. vbi in rem actio. glo. & commu. opi. in l. serui nomine. ff. de vsucap. glo. & commu. opin. in rub. ff. de rei vend. quo casu cōdēnatione facta contra ciuili ter possidentem, fiet restitutio & executio dupliciter. Primo modo inducendo actorem realiter in fundum, vt tantū ciuili ter possideat: ita singu. Butri. Bal. & communiter docto. in d. l. 2. C. vbi in rem actio. Bald. in Authen. & qui iurat. 7. col. num. 33. C. de bo. au. to. iu. poss. Ange. in dicta. l. cuiuscunq. §. si fundus. ff. de vsufruc. moderni in §. omnium. In l. de actio.

Secundo modo fiet execu. & restitutio per iudicis præceptū, vt desinat animo possidere sibi constituat se nomine actoris possidere: ita singu. Ang. Imo. & doct. in l. serui nomine. ff. de vsucap. Alex. & moder. in d. l. Pōponius. §. si is qui precario. Pau. de Cast. & alij doct. in l. permiseri. §. species. eo. tit. ergo eodē modo talis ciuili ter possidens sua voluntate & contractu, poterit se constituere nomine alterius possidere, & in eum transferre dictam solam ciuilem possessionem quam habet.

80 Et si dicas qd nulla possessio quæritur sine actu corporeo, vel ex parte acquirentis, vel ex parte procuratoris, vel alterius qui intēdit quætere domino, vel sine actu ficto repræsentiatio & subrogato loco naturalis, modō tractetur de acquirenda vtraque possessione iuncta, modō tractetur de acquirenda sola ciuili vel sola naturali. tex. est in l. 3. ff. de acqui. possel. text. in l. quemadmodum. eo. tit. cum similibus. sed hic nullus actus interuenit verus, imō nec fictus ex parte acquirentis, nec ex parte constituentis:

ergo

ergo non possit in absentia transferri prædicta possessio ciuili per clausulam constituti: quia respondeo notabiliter quōd bene interuenit actus, nam à principio quando constituens quæsit possessionem, interuenit actus acquisitiuus possessionis, mediante quo fuit quæsitā possessio, & in esse producta, quam possessionem sic quæsitam constituens intendit habere & tenere nomine alterius: & sicut si à principio constituens actum illum gereret & possessionem quæreret nomine alterius, sibi quæreret possessionem, & ille actus sibi prodesset: ita nūc postquam possessio est quæsitā si vult eā habere & tenere nomine alterius sibi quæritur: & sic talis possessio non dicitur quæri sine actu, quia sustentat ex actu primo: & in effectu ita voluit & respondet Bart. in l. quod meo. 2. col. nu. 3. Alex. 5. col. in prin. & ista est realis & propria intentio Innocentij in c. cum venisset. post principiu. de ressi. spo. & Antonius ibi pe. col. in medio: melius & notabiliter idem Antonius in c. 2. de consuetudine. 3. col. nu. 28.

81 Similiter procedit & habet locū textus in l. quod meo. & eius conclusio, quando quis haberet possessionem quæsitam ex quolibet actu ficto, vt per constitutū, vel contractum condictionis, vel receptionē instrumenti, vel quolibet actum fictum: nam tunc talis possessor poterit etiam in absentia possessionem quam habet transferre in alium per clausulam constituti: imō quod magis est, si ex forma legis vel statuti haberet ipso iure quæsitā ciuili simam possessionem, posset in absentia mediāte licito & habili cōtractu prædictam possessionem transferre per clausulam constituti: quod aperte fundatur ex superioribus, quod reputo nouum & subtile in materia: & ex hoc reprobo sententiā Bald. in rubri. extra de cau. possel. & pro. pen. col. post medium. vers. sed pone. vbi ipse solus nec alibi illud reperio tantūm expressē tenet contrarium, imō quōd tali casu non possit transferri possessio: quod constitutū, quia cum ipse possideat fictē non poterit in alium per actum fictum transferre possessionem, ne detur concursus duarum fictionum: & istud videtur tenere Aretin. in l. quamuis. §. si conductor. ff. de acqui. possel. si. col. num. 5. vbi dicit quōd iura quæ dicunt quōd per constitutum transfertur possessio, videtur loqui & intelligere quando constituens habebat veram possessionem quæsitam ex actu vero: vnde non debent trahi ad acquisitam ex actu ficto, argumēto l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. ges. quia aperte ex superioribus probatur cōtrarium. nec obstat ratio Bal.

quia illa militaret quādo in vno & eodem actu concurrerent, & respectu eiusdē personæ: sed in nostro casu nec concurrunt in eodem actu, nec in eadem persona, sed in diuersis: quia à principio quando possessio fuit quæsitā per actū fictum vel mediante lege vel statuto, illa fictio vel specialitas interuenit respectu primæ personæ acquirentis, & iā habuit suum effectū, & sibi fuit quæsitā vera & iuridica possessio, postea verō quando talis possessor iterum se constituit nomine alterius illa. 2. fictio interuenit in. 2. actu distincto à primo, & respectu diuersæ personæ in cuius fauorem nunc sit constitutum vnde permittuntur: argumento doctrinæ Bart. & ibi Docto. in l. si is qui pro emptore. de vsuca. pen. col. si. q. & Bart. & Docto. in l. singularia. ff. si cer. pet. pro qua mea subtili cōsideratione bene facit glo. sing. in l. ab emptione. ff. de pactis. in glo. si. & ibi Bar. Pau. & communi. Docto. vbi dicitur quōd si venditor constituit se nomine emptoris possidere, non poterit emptor discedere à cōtractu solo cōsensu nisi interueniat actus traditionis retrō similis, & sic emptor se constituat nomine venditoris possidere: & idē tenet Bal. in l. 1. C. quando liceat ab emp. disce. 2. col. post prin. & ibi commu. docto. ergo ibi patet quōd possessionem quam emptor quæsit ex clausula constituti, & sic ex actu ficto potest retransferre postea per aliud eius constitutum. Pro hac etiā cōfacit ratio concludens, quia ita vera & realis possessio acquiritur ex actu ficto sicut ex vero. similiter procedit & habet locum conclusio & materia nostra etiā si constituens haberet possessionem per alium vt per colonum, inquilinum, vel similes: quia per clausulam constituti possum illam possessionem in alium transferre: glo. est singu. & vni ca in iure in l. 1. §. non alij autem. in verbo, retineo. prope finē. ff. de vi & vi ar. de qua glo. & articulo vide supra. similiter procedit & habet locum conclus. & materia nostra etiam si constitutēs non possideat ciuili ter nec naturaliter, sed tantūm habeat commoditatem possessionis, vt quia debitor obligauit creditori omnia bona sua vel aliquā rem, & tradidit creditori, vel suo nomine se constituit possidere, quo casu de iure transtulit vtranque possessionem in creditore: tex. est in l. 1. §. per seruum corporaliter. ff. de acqui. possel. text. in l. qui pignoris. eod. titulo: tex. in l. pignori. ff. de vsucap. text. in l. sciendum. §. creditor. qui satis. cogan. text. in l. serui nomine. ff. de vsucapi. text. in l. per seruum pignori. ff. de acqui. re do. text. in l. si rem alienam. l. 1. §. 1. vers. proprie. ff. de pigno. actio.

tex. in

res. in l. cum & fortis. §. si. eod. tit. tex. in l. si pignus mihi traditum. co. titu. tex. in l. debitor à creditore. eod. titu. notatur per glo. & scribentes in l. cum notissimi. §. 2. C. de pres. 30. vel. 40. anno. in debitorem verò est commodum possessionis, vt est tex. expressus in dicta. l. serui nomine. de vsuca. & probant prædicta iura, si talis debitor vendat vel alio titulo alienet aliquam de prædictis rebus obligatis, & constituat se nomine emptoris eam possidere, transfert in eum dominium vel vsucapiendi conditionem, & omnne ius quod erat penes debitorem, & sic omnne commodum possessionis: ita Bart. singul. in l. Celsus. 3. col. num. 15. ff. de vsucap. post Iacob. Bu. quem ipse allegat. & ibi Cuma. pe. col. post prin. idè tenet ibi Fran. Bal. in repetitione illius l. 28. col. num. 69. idè tenet Cuma. in l. qui pignoris. ff. de acqui. posses. & istud tenet & reputat notabile Paul. de Cast. in l. quatuor. §. si conditor. in fine. eod. titu. & ibi subtiliter Aretin. si. col. nu. 4. tenet etiam & reputat notabile Bald. in l. nullo. si. q. C. de reu. idem tenet & valde commendat Angel. de Aretio. in §. actionum. 5. col. in medio. vers. quæro iam est mensis. In sti. de actio. & tenet etiam Anto. de But. in c. cum venisset. pe. col. in fine. vers. item si possideat. de resti. spo.

82. Aduertendum tamen est quod con. nostra & materia quæ habet quod per clausulam constituti transfertur & acquiritur possessio, debet necessario intelligi, quando ille in cuius fauore fit constitutum erat præsens & cõsentiens tempore constituti: fecit verò si sit absens, quia tunc nulla sibi queritur possessio nisi absens ratum habeat constitutum factum nomine eius: cuius ratio est, quia cum constituens non habeat mandatum virtute cuius statim querat sibi tantquam procurator, sed tantquam negotiorum gestor faciat & constituat se, merito requiritur quod ille in cuius fauorem actus geritur consentiat, vel ratum habeat, argumento tex. in l. si ego. ff. de nego. gest. in l. 1. §. si ratum. ff. quod iussu. tex. in l. licet. ff. de iudi. tex. in l. hoc iure. §. 1. ff. de regu. iur. in l. si. C. ad Macedo. tex. in regula. rati habitationem. de regu. iur. in 6. & in expresso pro hac necessaria conclusionem & sententia facit tex. expressus in l. communis seruus. §. si. ff. de acqui. posses. vbi dicitur quod si quis cum mandato & sic tantquam verus procurator emat rem nomine domini & apprehendat possessionem statim querit dominium & possessionem domino: si verò emat sine mandato, non queritur sibi dominium nec possessio nisi ratum habuerit: & isto fundameto & considera-

tionem istam con. & declarationem tenet solus Alex. de Imo. qui sape laudatur in practica in d. l. quod meo. de acqui. posses. 1. col. in fine. idè tenet Alex. in con. suis. 6. vol. cõ. 133. 1. col. nu. 3. idè tenet & summè commèdat Philippus Decius in c. 226. 2. col. nu. 5. 2. vo. con. idè Philippus Decius in regu. cõtractus. ff. de regu. iur. 7. col. vers. quinto limitatur. sed ante eos idè tenet Raph. Cuman. in dicta. l. quod meo. 2. col. in medio. per tex. in dicta. l. communis seruus. §. si. licet litem sit corrupta. & aperte est de mente Aretini in princ. 1. col. num. 1. & similiter est de mente glo. in dicta. l. quod meo. in glo. 1. in vers. Itè scientia & voluntas. & c. vbi dicit quod exigitur scientia & voluntas eius cui queritur, vt in casu nostro queratur posse. & ante eos etiam idè reperio quod tenet Bal. in l. cum nemo. 1. lectura. num. 2. C. de acqui. posses. qui tantum allegat regu. text. in dict. l. si ego. istam etiam con. & declarationem tenet Anto. de Bu. in c. cum venisset. de resti. spo. si. col. in fine. Abb. Panor. ibi. 2. col. num. 6. istam etiam con. & declarationem tenent domini de Rota, in sua decisione 150. incipienti, licet amicus. & ante omnes istud fuit dictum originale. Iacob. But. in l. quædam mulier. ff. de rei ven. quem refert Alex. in dict. cons. pro qua sententia vltra prædictos Doctores res facit tex. expressus & no. in l. ea quæ ciuilitet. ff. de acqui. rer. do. cuius verba sunt, quod naturaliter acquiritur sicuti est possessio per quemlibet volentibus nobis possidere acquirimus: pro qua sententia & declaratione vltra doctores considero text. expressum in l. certè. §. si procurator. ff. de precario. vbi dicit quod si quis accepit rem precario nomine alterius, acquirit ei possessionem si habebat mandatum: si verò non habebat, acquirit ei si ille alter ratum habeat precarium. considero etiam tex. expressum in l. precaria possessio. eod. titu. de precario: vbi dicitur quod ita demum per precarium transit & acquiritur possessio quando fit inter præsentem vel inter absentes, si interueniat cõsensus & voluntas contrahentium, mediante epistola vel nuncio. pro qua etiam sententia & declaratione facit ratio inconuenibilis, in querenda possessione etiam per actum verum & naturalem semper requiritur animus & voluntas explicita vel saltem implicita acquirentis: tex. est in l. 3. ff. de acqui. posses. in l. quemadmodum. eodem titu. in l. 1. §. adipiscimur. & in §. per procuratorem. & in §. si iusserim. eod. titu. text. in l. licet. in princ. C. eod. titu. ergo si militer requiratur in possessione querenda per actum fictum, argumeto tex. in l. qui ad certum. ff. locati.

locati. tex. in l. qui decem. §. ff. de solu. tex. in l. si sponsalibus. §. 1. ff. de iure. do. text. in l. adoptio. la. 1. ff. de adoptio. tex. in l. lex Cornelia. in fine. ff. de vulga. & pu. bonus & realis tex. in proposito. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acqui. posses. iun. & sententia & declaratione Aretini. ibi. 1. col. faciunt ea quæ notantur per glo. & docto. in l. Gallus. §. si eius. de libe. & post. per glo. Bart. & docto. in l. 3. ff. pro socio. per Bart. & docto. in l. si is qui pro emptore. 9. col. 1. q. principali. ff. de vsucap. per Bart. & docto. in l. singularia. ff. si cer. pe. Et in expresso pro hac sententia & declaratione, quod etiam in querenda possessione per actum fictum requiratur animus & voluntas acquirentis, considero nouissimum & expressum tex. in l. si pignus mihi traditum. in fine. ff. de pign. actione. vbi dicitur quod creditor conseruat vel acquirit possessionem rei pignorate per actum fictum conductionis, ita demum si habeat animum & voluntatem possidendi: tex. in l. 1. §. si iusserim. ff. de acqui. posses. ibi, sed etiam oculis & affectu. vbi per actum visus, qui est actus fictus, ita demum queritur possessio si interueniat animus & voluntas querentis possessionem: tex. in l. quarundum. in fine. ibi. animi quodam genere. & c. eod. titu. ergo in nostro casu quando quis se constituit nomine alterius possidere, nullo modo queratur ei possessio nisi sit præsens tempore constituti, vel si sit absens ratum habeat cum aliis non dicatur interuenire animus & voluntas acquirendi: & ista est pura veritas in hoc articulo.

83. Ex qua sententia & cõclusionem infero vtiliter in practica, quod si antequam ratum habeat ille absens in cuius fauorem ponitur constitutum, venditor, donator, vel alienator qui se constituit, vendat, donet, vel alienet rem alteri, & tradat verè vel fictè, ille secundus erit præferendus in re, in dominio, vel vsucapiendi conditione, vel in omni alio iure cõcesso in re: argumeto. l. quoties. cum materia. C. de reuend. quod procedit etiam si postea ille primus ratum habeat, vt statim dicam, licet secus esset si ex primo actu constituti vel alio actu ficto esset quæ sit possessio: quia concurreret animus & voluntas querentis, quia tunc licet alteri postea traderet verè vel fictè primus præferetur, vt eleganter dicit & tenet Io. Andr. in addit. ad Specu. in titu. de empt. & vend. §. sciendum. 10. col. vers. no. quod si res vendita. Bald. in rub. C. de contra. empt. 16. q. Anto. de But. in c. cum venisset. pe. col. in medio. de resti. spo. Abb. Panor. in c. 2. de consue. si. col. in princ. originaliter Gui. de suza in l. quoties. C. de rei vend. & ibi Iason. 4.

col. in quinta limitat. Inferitur & 2. quod si in eerim antequam ille absens in cuius fauorem ponitur constitutum ratum habeat expelleretur de possessione, ille qui eius nomine se constituit non poterit ille in cuius fauorem fuit positum constitutum agere interdicto recuperandæ possessionis, etiam si post violentiam ratificet: quia ratificatio non fuit adhibita tempore cõgruo, scilicet existente possessione penes constituentem, sed tempore inhabili quo iam non possidebat. ita notabiliter dñi de Rota in allegata decisione. 150. Anto. de Bu. in dicto. c. cum venisset. de resti. spo. si. col. in fine. Solus Alex. in dicta. l. quod meo. 2. col. in princ. Iaso. in l. generaliter. eod. titu. argumento tex. & eius regula. in l. bonorum. ff. rem ratam. vbi probatur quod rati habitio debet fieri illo tempore quo actus principalis debuit geri: quæ summè commendat ibi Bart. & doct. tex. in l. si. ff. quis ordo in bono. pos. serue. tex. iuncta glo. & commun. sent. in l. cum quidam. ff. de bono. pos. tex. in c. non solent. 2. q. 6. in princ. glo. & commu. opi. in c. rati habitio. de regu. iur. in 6. Alex. & moder. in l. 1. C. qui admitti. Si verò esset expulsus post rati habitioem, bene posset agere interdicto, vnde vi. argumento tex. cum materia in l. si. C. vnde vi. vbi habetur quod si colonus vel ille per quem dominus possidet expellatur per vim competit domino illud interdiciam, vnde vi. Inferitur & 3. quod si ille qui se constituit nomine alterius possidere moriatur antequam alter ratum habeat, non queritur sibi aliqua possessio, cum illo tempore constituens nullam possessionem habeat: quia extincta fuit per mortem, vt in lege. cum hæredes. ff. de acqui. posses. in l. 1. §. Scæuola. ff. si quis testa. liber esse iussit. Fu. vñ si forte per mortem defuncti constitutus hæres apprehendat possessionem rei venditæ, & illam alteri vendat & tradat, præferatur primo emptori. Sed attende quod cõtra superiora facit noua & subtilis difficultas: nam si ille in cuius fauorem ponitur constitutum sit absens, nullo modo potest sibi queri possessio, licet ratum habeat: quia in instanti quo constitutus se constituit nomine eius possidere, iam amisit possessionem animo suo cum solo animo amittatur, vt in l. 3. §. in amittenda. supra eo. si amisit, ergo ille alter non potest acquirere, licet ratum habeat, cum tempore inhabili superueniat rati habitio: & sic tempore quo constituens non possidet. Confirmatur quia solo animo amittitur possessio, licet alteri non queratur, vt dixi supra, in illo articulo & q. an in querenda possessio. requiratur causa? quia

Commentarij,

no. respondeo quia illa regula & con. habet locū & procedit quando possessor expressē & verē velit amittere possessionem, puta animo & voluntate expressa declarata, vel ex eo quod per actum verum & naturalem alteri tradidit: secus verò in nostro casu, vbi ipse constituens non abdicat à se possessionē, nec animo vult desinere possidere, nec alteri tradit verē, sed adhuc retinet possessionem quam vult nomine alterius habere: vnde si illi non quæritur, tamen constituens non amittit eam: quia nō est sua intentio perdere. Confirmatur, quia in trāsfrenda possessione per actum fictum non cōsideratur animus, intentio, nec voluntas determinata & absoluta perdendi posses. sicut quando possessor animo expresso & claro vult perdere, vel quando alteri tradidit: vnde ius non afficit, quod per actum fictum perdatur, quando alteri non quæritur.

84. Præterea aduertendum est, quod ita demum per clausulam constituti transfertur & acquiritur possessio si constitutus actualiter possidebat tempore constituti: secus verò si non possidebat, quia tunc nulla transfertur vel acquiritur possessio ei in cuius fauorem sit constitutum, argumēto tex. in regula, nemo plus iuris. ff. de regu. iur. tex. in l. traditio. in princ. ff. de acquir. rer. do. text. in l. ex empto. in princ. ff. de actio. empt. text. in l. alienatio. ff. de contra. empt. tex. in c. nuper. in medio, de do. intervi. & vxor. tex. in c. q. autem. in fine, de iure patro. tex. in l. debitorem. C. de pigno. tex. in l. si debitor. C. de distra. pig. tex. in l. si conuenerit. la. 2. §. si fundus. ff. de pig. ac bonus tex. in l. quod in reum. §. i. de legat. 1. tex. in l. si domus. cod. titul. tex. in l. vxor patrii. C. de legat. & in expresso istam cō. & declarationem probat text. singu. iuncta glo. ord. in l. quamuis. §. si conductor. ff. de acquir. posses. vbi dicitur quod per cōductionem rei ita demum tranfit possessio & acquiritur locatori, si conducēs possidebat, aliās non: ergo idem sit in actu & clausula constituti cum equiparentur in ratione: & isto fundamento & consideratione ita expressē tenet ibi Ange. de Peru. qui plus dicit, quod ille qui præten dit possessionem sibi quæsitam ex clausula constituti, oportet allegare & probare possessionem fuisse penes constituentem tempore constituti, aliās succumbet. Idem tenet ibi Pau. de Cast. idem etiam tenet & reputat valde nota. Ioā. de Imo. Romā. Areti. 2. col. Alex. in fine. istam etiam con. tenet expressē glo. ord. in l. 2. C. cod. tiru. in verbo. tradita. vbi dicit ita demum per constitutum transferri possessionem, cum

constat constituentem possidere. quam ibi ad hoc notat & commendat Ange. & Bald. 1. lect. 2. col. in fine. istam etiam con. tenet Ange. in l. quædam mulier. de rei vend. idem Angel. in l. quisquis. C. de dona. Alex. in dict. l. quod meo. 5. col. nu. 22. Bal. in l. siue autem. §. i. ff. de publi. Oldra. no. con. 114. num. 2. Anto. in c. cum venisset. de resti. spo. pe. col. post prin. Et intantum hoc est verum, vt non sufficiat quod cōstituens postea incipiat possidere, quia in illa noua possessione non est consensus inter partes: ita singu. Bald. in l. 1. 2. col. in prin. C. quando liceat ab emp. dis. tenet etiam & commendat Salyc. ibi si. colū. in prin. idem tenet Aretinus in dicta. l. quamuis. §. si cōductor. 2. col. qui no. loquitur in puncto. ff. de acquir. posses. Nec obstat si subtiliter dicatur, quod clausula constituti bene operatur & extenditur ad bona futura, vt postquam iam sint quæsitā, virtus & effectus cōstituti militet in eis, vt notanter dixi supra ista. l. quia illud est verum & procedit quando constitutum respicit bona futura ex expressa intentione & volūtate partium: secus verò si tantum intendunt habere respectum ad possessionem de præsentī, vt in nostro casu: quia tunc non extenditur ad nouam possessionem futuram, quia in ea nullus est consensus partium: & ista est mens & intentio Bal. vbi supra: & ita subtiliter declarat Aretinus in dicto. §. si conductor.

85. Adde tamen quia ista con. & doctrina quæ habet, quod ita demum per clausulam constituti tranfit & acquiritur possessio quando constitutus possidebat tempore constituti & hoc probatum fuerit, procedit & debet intelligi, quando lis vel quæstio possessionis vertitur inter eum in cuius fauorem emanauit clausula constituti & inter alium tertium qui præten dit non esse quæsitam possessionem: secus tamen est si lis vel quæstio vertitur inter ipsum constituentē, & eum in cuius fauorem apposta fuit clausula constituti: quia tunc prædicta clausula & eius confessio sibi præiudicat, vt alter nihil teneatur probare: ita singula. & in terminis voluit solus Bald. in l. si. C. de edic. diui Adria. tollen. antepe. col. 8. q. principali. idem Bal. expressius pōderando text. in l. ibi quædam mulier. ff. de rei ven. 1. lect. in prin. de rei ven. vbi dicit quod per cōductionem rei probatur possessio inter partes, licet non constet quod conductor possidebat, licet secus sit respectu tertij: & idem tenet ibi no. Ange. de Peru. 2. col. in princ. ver. itē attende. idem etiam tenet Socinus. 2. vo. con. 187. 5. colum. nu. 14. in cuius confirmationem licet

licet ipsi non allegent, facit text. in l. optima. C. de contra. & cōmit. stipu. vbi dicitur quod clausula vel confessio posita in instrumento probat inter easdem partes, non verò respectu tertij: & ad hoc notat illum tex. Iaco. Bu. & commu. docto. ibi. Bar. in Authent. si quis in aliquo documento. fin. col. pe. q. C. de ædendo. idem Barto. no. in l. sciendum. de verbo. oblig. 3. col. in prin. nume. 5. & ibi moderni. Secundo confirmatur ex sententia Bart. in l. per diuerfas. C. mandati. 2. col. num. 12. vbi dicit quod licet confessio pretij recepti in instrumento cessionis non probet, vt colligitur ex tex. in l. ab Anastasio. cod. titu. ibi re ipsa perfoluit. tamen debet intelligi respectu tertij contra quem fit cefio: sed quo ad cedentem bene noceret & probaret illa cōfessio: cum qua sententia transeunt commu. Docto. ibi. Tertio confirmatur ex sententia no. Bald. & commu. in l. emptione. C. plus vale. quod agi. in. 2. col. vbi dicit quod quando simulatio contractus allegatur ab aliquo tertio, potest probari per coniecturas, puta per continuatā possessionem venditoris: si vero allegatur ab aliquo ex cōtrahentibus, contractus & confessio partis omnino sibi nocet, nec ex retentione & continuatione possessionis presumitur simulatio. facit tex. no. & ibi doctrina Bar. in fine. Angel. & docto. in l. sicut. §. superuacuum. ff. qui. mo. pig. vel hypo. solu. Quarto facit text. & ibi communiter Docto. in l. generaliter. C. de non nu. pe. vbi ponitur regula generalis, quod semper confessio partis adhibita in aliquo contractu, nocet & præiudicat sibi, & probat in quacumq; causa præterquam in causa mutui.

86. Quinto facit ille singu. text. in l. pen. C. de non nume. pecu. vbi probatur quod licet confessio mutui noceat & præiudicat ipsi debitori principali lapsō biennio, tamen non nocet nec præiudicat alijs creditoribus eius, & talis confessio in præiudicium eorum non probat etiam lapsō biennio: quod subtiliter probat illa lex ibi; dum dicit, nec eo prohibeantur, quod principalis debitor ea nunquam vsus est: & licet ab aliquo doctore antiquo nec moderno ille text. ad hoc non sit consideratus, reperio quod expressē eum ad hoc notat Salic. in l. si quis post hac. C. de bonis prof. 2. col. in prin. & ad hoc etiam illum tex. notat Ange. de Are. in §. fuerat. Insti. de actio. n. col. num. 16. in fine. illum etiam text. ad hoc notat & reputat mirabilem Iaso. non allegando prædictos Doctores in dicto. §. fuerat. 17. col. num. 84. Verum tamen est quod licet ille text. ita videatur probare, tamen verior intellectus & sensus est quem sequor, quod credito-

res possint opponere except. non nume. pecu. pro suo interesse. si intra tempora quibus possit opponere debitor qui cōfessus est mutuum recepisse, & sic intra biennium à die sue confessionis, non ultra: & ita in expresso tenet solus Ange. de peru. in dicta. l. pen. qui aliud verbum in illa. l. non dicit. & idem tenet ibi Salic. nu. 2. & nullus alius tãgit hoc: & hoc apertè probat text. ibi in fine, rectè ponderatus, nec obstat ibi text. in ver. nec eo prohibeantur. dum dicit, debitor ea nunquam vsus est. quia debet intelligi quod nunquam ea vsus est, poterat tamē ea vii: quia non erat lapsum biennium, vel si erat lapsum, creditor admittitur si vult probare contrarium sicut ipse debitor principalis possit: & ultra prædictos doctores, Angelum, & Salicetum, istam opinio. & intellectum ad illum textum apertè vult Bart. in l. asiduis. si. col. pe. q. C. qui potio. in pigno. ha. & ibi Ange. 2. col. num. 2. & ibi Salic. si. col. 8. q. principali. Alex. in l. 1. ff. solu. ma. 9. col. nu. 35.

Sexto confirmatur ex gl. reputata sing. iuncto tex. in l. asiduis. C. qui potio. in verbo, date, vbi dicit quod licet confessio mariti de dote recepta præiudicet sibi, & probet contra eum, si nō opponat exceptionem non nu. dotis intra legitima tempora statuta, in l. si. cum Authent. ibi posita in titulo. C. de dote caut. non nu. tamen illa confessio non nocet creditoribus mariti, nec probat contra eos etiam post illa tempora, nisi fiat vera & plena probatio dotis. pro qua sententia facit tex. ibi in versi. cum enim, ibi, si tamen re ipsa fuerint parti mariti date: vbi apertè videtur text. requirere veram & realem numerationem, vt fiat præiudicium creditoribus. idem probat text. in l. si quis post hac. C. de bonis prof. ibi, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit representetur. vbi expressē probatur quod si bona mariti sunt confiscata, & vxor agit contra fiscum pro dote, oportet probare veram & actualement numerationem & traditionē dotis: de quo articulo late per Alexand. & modernos in l. 1. ff. sol. mat. & per Iaso. in §. fuerat. Insti. de actio. Septimò confirmatur per text. in Authent. sed iam necesse. C. de dona. antenupt. vbi habetur quod confessio mariti, imò vera probatio de aliquo augmento dotis factō ab vxore constante matrimonio, non probat aliquo modo in præiudicium creditorum mariti, licet probet in præiudicium ipsius mariti confitentis. & ad hoc no. ibi Docto. Octauo confirmatur ex sententia Ioā. de Pla. in §. item si quis in fraudem. Insti. de actio. vbi dicit quod licet pater possit præiudicare filijs alienando titulo Anto. Go. in l. Tau. Z onero-

eneroso, tamen debet constare de numeratione pretij, & non sufficit confessio partis, licet talis confessio sibi noceat: & facit text. in l. 1. §. si mutam. ff. si quid in frau. pa. quod reputat singulare Iaso. in l. 1. 2. col. ff. de eo per quem factū est. idem Iaso. in Authent. vnde si parens. C. de inoffic. testa. 2. col. notat Paul. in l. 1. si. col. C. de inoffic. do. & posui suo loco. Nonō confirmatur per text. in Authen. quod obtinet. C. de proba. vbi habetur quod confessio etiam iurata testatoris dicentis se debitorem alicuius, non nocet creditoribus, sed bene nocet sibi & hæredibus. Decimō confirmatur notabili & utili fundamento, nam licet instrumentum in quo continetur confessio partis vel etiam tabellionis, quōd alteri tradidit possessionem, non probet quando sit in absentia rei, sed ita demum si fiat in ipsa re vel eius presentia. cum aliās actus traditionis non potuit interuenire, sed tantum videtur data licentia intrandi possessionem propria autoritate, vt probat text. singu. secundū vnum intellectum in l. prædia. ff. de acqui. poss. per quem ita tenet ibi Dinus, Iaco. de Are. & Oldrad. quod refert Bal. tenet etiam ibi Bar. Albe. Ange. Paul. Imola, Roma. Cum. & Alex. istam etiam con. tenet no. Cinus in l. 2. in fine. C. cod. titu. & ibi Barto. Ange. ibi. 1. col. num. 4. Bald. 1. lect. 2. col. num. 5. Salic. in fi. Pau. in fine, & commu. docto. istam etiam con. tenet Specu. in tit. de emp. & vend. §. 1. 10. col. vers. sed quid si in instrumento continetur. istam etiam concl. tenet Bald. in c. 1. si. col. in fine, quid sit inuestitura. in V sibus feu. Anto. de But. in c. cum venisset. de restit. spol. pen. col. in prin. idem Anto. in c. 2. de consue. fin. col. in fine. & ibi Imola in fine. & ibi Car. fi. q. Bald. in rubrica. C. de contra. emp. pe. col. 19. q. Alex. 4. vo. con. consi. 10. num. 5. Platea in §. actionem. Instit. de actio. 4. col. num. 16. tamen ista concl. debet intelligi quando lis vertitur super possessione inter eum qui præterdit sibi quæsitam possessionem, & alium tertium: secus verò si lis vertatur inter easdem partes cōtentas in instrumento, vel earum successores: quia tunc talis confessio probat: ita singu. tenet Iaco. But. in l. 2. C. de acqui. posses. 2. col. & ibi Albe. in fine, argumento text. in l. optimam. C. de contra. & commit. stipu.

87 Item adde quod ista concl. & doctrina debet intelligi, præterquam si clausula constituti reperitur in instrumento antiquo, quia tunc bene censetur probata possessio etiam respectu tertij: istud est singul. dictum Socini in 2. vol. con. consi. 187. 5. col. in princip. ex eo quod propter difficultatem probationis sufficit minor siue

verisimilis probatio, vt in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de remis. cum simi. & idem videtur tenere Abb. in c. cum nobis. de præscript. 2. col. in fine. vbi quærendo qualiter probetur possessio in factis vel instrumentis antiquis: inter alios modos dicit, quod per clausulam constituti positam in instrumento: & sic expresse præsupponit quod tali casu non requiratur probare possessionem fuisse penes constituentem: quia aliās non esset dubium, nec esset aliqua specialitas in facto vel instrumento antiquo: & ita pōderat Socinus, vbi supra. Confirmatur etiam, quia licet instrumentum publicum manu notarij vel tabellionis cōfectum non faciat fidem, nisi probetur illum esse notarium vel tabellionem, quando negatur à parte esse publicum, vt notat Innoce. & docto. in c. 1. de fid. instrumen. Bald. in Authent. sed nouo iure. 2. col. C. si cert. pe. & ibi Docto. & est lex no. 114. titu. 18. 3. part. tamen illud debet intelligi nisi instrumentum sit valde antiquum, quia tunc facit fidem, nec aliqua probatio requiritur: ita singu. Bald. in Auth. quas actiones. fi. col. num. 18. C. de sacro. eccle. idem tenet Bal. in l. comparationes. C. de fid. instru. 4. col. prope finem. tenet etiam Iaso. in l. Barbarius. ff. de offic. præto. 1. col. num. 48.

88 Et ex superiori conclusione & doctrina quæ habet quod per clausulam constituti non transfertur possessio, nisi constituens possideat tempore constituti, infero. Primò, quod si procurator alicuius cum generali vel speciali mandato ad vendendum vel alienandum, & etiam possessionem tradendam vendat, vel alienet rem domini, & constituat se nomine emptoris possidere, non transfertur in eum possessio, nec per consequens dominium vel alius effectus possessionis: quia cum talis procurator nō possideat nihil operatur clausula constituti: quod est notandum in practica. Secundò infero quod si tutor vel curator cum legitima & debita solennitate vendat vel alienet rem minoris, & constituat se nomine emptoris possidere, nō transfertur in eum possessio, ex prædicta ratione. confirmatur ex sententia expressa Bart. in l. 1. ff. de acqui. posses. fin. col. in prin. num. 24. vbi dicit quod istæ personæ non possunt per visum vel aspectum transferre possessionem, cum nō possideant: & cum Barto. se habet commu. opin. vt dixi supra in. 1. actu ficto, per quem acquiritur possessio, in 3. illatione. Tertiò infero quod syndicus ecclesiæ, vniuersitatis, vel collegij non poterit per clausulam constituti transferre possessionem. Quartò infero quod executores testamentorum vendendo vel alienando non possunt

sunt transferre possessionem per clausulam cōstituti ex prædicta ratione. Quintò infero quod si hæres postquam est factus dominus per aditionem hæreditatis, antè tamen quàm apprehēdat possessionem vendat, donet, vel alienet aliquam rem hæreditariam, & constituat se nomine emptoris possidere, non transfertur in eum possessio, cum talis hæres nō possideat, licet sit iam factus dominus per aditionem, vt in l. cum hæres. ff. de acquiren. posses. & idem est in legatario, vel illo in quem transit dominium alicuius rei solo titulo sine possessione: nam si talis dominus vendat vel alienet illam rem, & constituat se nomine emptoris possidere, non poterit in eum transferre possessionem virtute prædictæ clausulæ, cum constituens non possidebat.

89 Sextò & singulariter infero quod si in alienatione vel contractu quis constituat se post mortem suam nomine alterius possidere, nō transfertur aliqua possessio, nec tunc clausula constituti aliquid operatur: & ratio est quia cum conferatur in tempus in quo non sit possessio penes constituentem, imò extincta sit per mortem eius, meritò ex prædicta clausula nulla transit possessio vel effectus: & hoc est notabile & quotidianum, & in specie reperio quod ita tenet Ange. de Peru. in dicta. l. quamuis. §. si conditor. num. 1. ff. de acquiren. posses. & tenet etiam ibi expresse Cuma. 2. col. in prin. vers. per hoc dicit Angel. Alexand. 2. col. num. 7. idem etiam tenet & reputat singulare Alexan. in 2. vol. con. consi. 82. 3. col. num. 11. Iaso. in l. quoties. C. de re. vend. 4. col. num. 17. & ante eos reperio quod expresse hoc voluit Bald. in c. 1. de confirma. utili vel inuti. 2. colum. num. 13. quem refert & sequitur Iaso. in l. nemo potest. 7. colum. nu. 32. ff. de legat. 1. idem Iaso. in l. quoties. ff. de hæred. in sti. pe. col. in fine. Ex quibus infero nouiter & singul. quod si contractus super quo appositum est constitutum fieret sub conditione, quæ secundum iuris dispositionem debet retrahitur, & illa conditio adimpleatur & purificetur post mortem constituentis, non retrahitur constitutum in eo positum, nec virtus & effectus eius, vt posui & fundavi in alio proposito infra ista. l. vers. dubium tamen esset in hoc satis singulare & subtile. Imò quod magis est, dato quod quis se constituat nomine alterius possidere purè, & simpliciter, & de presenti, & translata sit possessio in eum in cuius fauorem fuit positum constitutum, tamen statim quod moritur constitutus, ipso iure amittitur & extinguitur possessio quæ iam erat alteri quæ sita: ita

sing. determinat Ludo. Ro. in con. suis. con. 189. in fi. nu. 9. tenet etiam & reputat singu. Ias. in §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. 14. col. num. 77. Aduertendum tamen quod ista con. a parte est falsa, per text. in l. si de eo. §. si forte. ff. de acqui. poss. vbi habetur quod quando possessio retinetur per alium, puta procuratorem, tutorem, seruum, vel similem personam, nō amittitur per mortem eorum nisi data negligentia recuperandi: quem ad hoc not. & commen. docto. & dicit vnicum Bald. in c. licet causam. pe. col. de probat. simi. tex. est in l. si id quod. §. 1. co. tit. vnde dicerem quod si ille in cuius fauorem erat posita clausula sit absens, & constitutus moriatur antequam alter sciat & ratum habeat, extinguitur virtus clausulæ & non quæritur possessio: secus verò si erat præsens & iam semel ei fuit quæ sita, quia postea morte constituentis non perditur nisi data eius negligentia, per supra dicta.

90 Et ex superiori doctrina & resolutione, quæ habet quod per clausulam constituti non transit possessio quando constituens non possidebat tempore constituti, se offert pulchrum & valde subtile dubium, si ille qui se constituit solam nudam & simplicem detentionem habeat, non vero possessionem, an per talem clausulam transeat saltem illa sola nuda & simplex detentatio? & effectus est maximus, nam si poneretur in contractu venditionis vel alio titu. habili ad translationem dominij, statim virtute eius tranfiret dominium: quia ad eius translationem & acquisitionem nō requiritur traditio possessionis, sed sufficit traditio nude & simplicis detentati. ipsius rei: text. est vnicus in iure in l. si fundū. ff. de fundo dota. quæ ibi ad hoc notat & cōsiderat glo. ord. Odofre. Bar. Bal. Salic. & Fulgo. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bald. in rub. de cau. pos. & pro. 3. col. nu. 10. illum etiam text. dicit vnicum Bald. in c. contingit. de dolo & cōtu. 1. col. in fine. illum text. dicit singul. Salic. in l. traditionibus. C. de pactis. fi. col. in fine. illum etiam dicit singu. Areti. in rub. ff. de acqui. posses. 1. col. in prin. Iaso. ibi. 2. col. num. 8. & per illum tex. tenet glo. or. Pe. Cinus, Iaco. Bu. Bar. Bald. Salic. Pau. & commu. docto. in l. cum res. C. de proba. glof. & commu. opin. in l. qui prædium. C. de distra. pig. glof. & commu. opi. in §. per traditionem. Instit. de rerum di. glo. & commu. opi. in l. 1. §. sed & per eum. ff. de acqui. poss. punctus ergo singula. & subtilis stat in hoc, an ille qui tantum habet nudam & simplicem detentionem, transferat eam per clausulam constituti mediante titu. habili, vt per eam transeat Anto. Go. in ll. Tau. Z 2 domi-

dominium & plenum ius rei, ac si verè tradere-
tur: & certè est subtilis & necessaria quæstio: in
qua resolutiue dico, qd si omninò res est penes
alium, tunc nulla possessio vel detentatio tran-
sit, cum non sit penes constituentem, per doctri-
nam & rationem superiorem: si verò res sit pe-
nes constituentem, & eius nuda & simplex de-
tentatio sine possessione, tunc stat punctus no-
ster difficilis, an isto casu per clausulam consti-
tuti transeat illa detentatio, per consequens do-
minium: & videtur quòd non. Primò, quia iura
quæ dicunt quòd per clausulam constituti trãf-
fertur possessio loquuntur per nomē iuris, & sic
referri debent tantum ad possessionem, vnde
non videtur verificari in nuda & simplici deten-
tatione. Secundò pro ista parte nouiter & sub-
tiliter pondero text. in l. quòd meo. ff. de acqui.
posse. l. i. sed desino possidere, & alium posses-
sorē ministerio meo facio. vbi patet, quòd pos-
sessor qui se constituit statim desinit possidere,
& remanet in nuda & simplici detentatione, &
alium facit possessorem: sed si sola detentatio
esset penes constituentem, illa non cessaret per
clausulam constituti, sed semper esset penes cõ-
stituentem: quia non est reperire quid inferius
ab ipsa detentatione, in qua dicamus remane-
re ipsum constituentem: ergo ipsa detentatio
non transit per constitutum: & in terminis ista
con. reperio quòd tenet Bald. in rub. C. de con-
trahen. 4. col. 16. quæst. in fine. qui fundatur tali
ratione, quia cum detentatio nuda & simplex
sit meri facti, non transit per constitutum, quia
illud habet plurimum iuris, & non pertinet nisi
ad veram & realem possessionem iuris: idem e-
tiam tenet solus Alexand. in dict. l. q. meo. fin.
col. nu. 26. simpliciter referendo verba Bald. idem
etiam simpliciter tenet Ias. in l. reod. titu. 19. col.
86. idem videtur velle Ant. de Bu. in. c. cū veni-
set. de rest. spo. pe. col. in medio. vers. quandoq;
vltra titulum. tenet etiam Philippus Decius in
regula. contractus. de regu. iu. 7. col. vers. quan-
do possessio &c. & tenendo istam partem non
obstaret text. in dicta. l. si fundum. ff. de fundo.
cum similibus. vbi disponitur quòd sola tradi-
tio nuda & simplicis detentationis sufficit ad
acquirendum dominium: quia debet intelligi
quãdo interuenit vera & naturalis traditio rei,
& vera & naturalis detentatio: secus verò si inter-
ueniat facta per clausulam constituti vel alium
actum fictum: quia non sufficeret: & ista est inten-
tio Bal. & Doctorum vbi supra. Sed his non ob-
stantibus ego teneo cõtrariam sententiã, imò qd
per clausulam constituti vel alium actum fictum
trãseat nuda & simplex detentatio quæ est penes

constituentem, & inducatur ficta traditio rei, &
per consequens acquiratur dominium, & sequa-
tur omnis alius effectus qui sequi posset ex ve-
ra traditione. Primò, quia considero quòd per
clausulam constituti ille qui se constituit prin-
cipaliter, agit & intendit rem habere & tene-
re nomine eius in cuius fauorem se cõstituit, &
censetur tanquam eius procurator, vt probat
text. in d. l. q. meo. & supra dixi in prin. ergo si
possessio vtraq; vel aliqua est penes constituen-
tem, illa transfertur & omnis effectus eius: si ve-
rò nulla sit penes eum possessio, sed tantum deten-
tatio, tunc per dictam clausulam detinebit & ha-
bebit rem nomine eius pro quo se constituit, ac
si ipse ibi esset: & sic virtus & effectus illius de-
tentationis transit ad eum, ac si sibi verè tradere-
tur res. In quo tamen considero nouam & sub-
tilem differentiam inter possessionem & detenta-
tionem: nã possessio omninò & plenè trãsit in
eum pro quo quis se constituit, & non remanet
penes constituentem: sed detentatio semper re-
manet penes cõstituentem verè & naturaliter:
quia ipsum factum infirmari iure ciuili non po-
test, vt in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acq. poss. sed illa
detentatio virtualiter & effectiue trãsit ad aliũ,
vnde queritur sibi dominiũ & omnis alius effe-
ctus, ac si sibi verè res traderetur: & in hoc cõfi-
stit intelligit huius subtilis articuli. Secundò
pro ista parte incõuincibiliter facit. Certũ est qd
de iure ipsa possessio causatur & producitur ab
ipsa apprehensione, in existentia, vel detentatione
rei, vt est casus & ibi cõ. opi. in l. ff. de acq. poss.
sed clausula cõstituti vel quilibet alius actus fi-
ctus nihil aliud est qd representatio apprehen-
sionis naturalis ipsius rei, & ad hoc ordinatur
vt mediante actu ficto videatur quis esse in re,
vnde per prius videtur esse ficto modo in deten-
tatione ipsius rei: & sic inferitur clarè qd si penes
cõstituentem sit possessio, statim queritur illi pro
quo se constituit: si verò nulla possessio sit pe-
nes eum saltè queritur ei virtualiter & effectiue
illa nuda & simplex detentatio & in existentia rei
quam constituens videtur habere & tenere no-
mine eius, & per consequens sibi queritur &
causatur omnis effectus qui posset resultare ex
apprehensione & detentatione vera: sed vera &
naturalis traditio & detentatio rei sine possessione
operatur acquisitionem dominij, vt in dic. l.
si fundũ. cum similibus. ergo & traditio vel de-
tentatio ficta. Tertiò pro ista parte facit subtile
fundamentum, detentatio vel saltem eius effe-
ctus solo animo potest retineri in absentia sicut
ipsa possessio ciuilis: text. est vnicus in iure in l.
si finita. §. si quis metu. ff. de dam. infect. quem
ad hoc

ad hoc reputat fing. & vnicũ Ioa. de Imo. Pau.
& Ludo. Ro. ibi: & latius dixi supra ista lege, in
articulo de detentatione: & sic patet qd iuris dispo-
sicio ficta cadit etiã & habet locum in detentatio-
ne sicut in possessione: ergo in nostro casu dice-
dum est qd clausula cõstituti vel quilibet actus fi-
ctus verificetur & operetur effectũ circa ipsam
nudã & simplicem detentationem. Quarto facit
rex. qui in suo casu reputat fing. secundũ Pau.
Imo. Are. & doc. ibi, in l. qui vniuersas. §. si ff. de
acqui. poss. vbi dicitur qd si colonus meus cõmo-
datarius vel depositarius, qui tm̄ habent nudã
& simplicem detentationem, alteri locet vel apud
aliũ deponat, vñ esse etiam in absentia saltem ci-
uilitate in sua nuda & simplici detentatione, me-
diante qua dñs retinet & cõseruat omnẽ posse-
sionem & ius suũ: & sic est ibi casus valde subtilis,
qd nuda & simplex detentatio & rei in existentia &
effectus eius potest ciuilitate in animo retineri cor-
pore & ministerio alterius, ergo nimirũ si idem
dicamus in nro casu. Quintò facit, quia licet qs
in absentia nõ retineat possessionem naturalem, sed
tm̄ ciuilem, tm̄ si amicus, procurator, filius, vel ser-
uus sit in actuali detentatione & in existentia rei no-
mine absentis, per eos retinet absens etiã natu-
ralẽ possessionem: text. est in l. clã possidere. §. qui
ad nũdinas. ibi, neminẽ reliquit. supra. ff. de ac-
qui. poss. tex. in l. gñaliter. eo. tit. tex. in l. si id qd
§. 1. tex. in l. peregrin. §. quibus explicitis. 2. respõ.
eo. tit. tex. in l. si. C. eo. tit. tex. in §. possidere. in
prin. Insti. de interdic. ex quib; patet qd nuda &
simplex detentatio & rei in existentia saltè virtualit̄
& effectiue potest retineri per aliũ, sed in nostro
casu ille qui se cõstituit vult & intendit nomine
alterius rem habere & tenere, ergo illa detentatio
& rei in existentia saltè in effectu sibi queratur ac
si ipse insisteret in re. Sextò pro ista parte facit
text. valde subtilis & expressior ceteris in l. ho-
mo liber. §. quidquid. supra de acqui. re. do. iun-
cto tex. & ibi glo. ord. & com. opi. in l. 1. §. sed &
per eum. ff. de acqui. posses. vbi habetur quòd
si seruus alienus qui possidetur ab aliquo bona
fide acquirit aliquid ex re possessoris vel ex ope-
ra ipsius serui, statim queritur possessori: tamen
si extra has causas aliquid acquirit, dominium
eius queritur domino, sed possessio nulli qua-
ritur cum ab alio possideatur: sed ista acquisitio
dominij fit domino mediante nuda & simplici
in existentia & detentatione serui, & non aliter:
sed illa censetur fieri fictè domino, quia tradi-
tio verè facta seruo videtur fictione iuris fieri do-
mino, vt in l. 1. in fin. C. per quas personas. text.
in l. placet. cum materia. de acquiren. hare. rex.
in regula, qui facit per alium. de regulis iu. in. 6.

tex. in l. lita autẽ. §. gessisse. ff. de admi tuto. text.
in l. 1. §. deiecit. ff. de vi & vi arm. text. in l. Item
corũ. §. 1. ff. quod cuiusq; vniuer. no. ergo aperte
constat quòd nuda & simplex detentatio & in-
existentia & virtus & effectus eius transit ad aliũ
fictione iuris, ergo eodem modo dicamus quòd
trãseat per clausulam cõstituti. & ex isto funda-
mẽto, licet non sic declarato, reperio qd ista meã
con. in expresso tenet Areti. in l. quamuis. §. si
cõductor. si. co. in fine. ff. de acq. poss. & ante eũ
idem tenet ibi Pau. in fine, nihil allegãdo: & sic
ex predictis remanet expeditus iste nota. & sub-
tilis articulus: & est concl. firma qd per clausulam
constituti vel aliũ actum fictum potest transferri
sola nuda & simplex detentatio, saltem virtualit̄
& effectiue, licet nulla possessio sit penes cõ-
stituentem: & inferitur maxima extensio ad text.
cum com. opi. in d. l. si fundũ. ff. de fundo dota-
li. vbi dicitur qd ex nuda traditione & detentatio-
ne rei mediante tit. habili queruntur dominium
sine possessione, vt procedat nedum quando in-
teruenit vera & naturalis traditio & detentatio,
sed etiam si interueniat ficta per clausulam con-
stituti vel aliũ actum fictum: qd nota, quia ali-
bi non reperies istum articulum sic declaratũ.
¶ Item etiam iuxta prædicta subtiliter & necessa-
riò quero, an procurator, tutor, curator, vel si-
milis persona possit querere possessionem dño
suo per aliquẽ actum fictum ex supra positis: Et
ista quæstio habet duos principales articulos
Primus est, an procurator vel similis persona pos-
sit transferre possessionem alteri per actum fictum: &
expeditũ est qd nõ, vt latè & notabiliter dixi su-
pra ista. l. in primo actu ficto. §. visus. & in actu fi-
cto clausule cõstituti. Secundus articulus princi-
palis est, an procurator, tutor, vel curator possit
acquirere possessionem dño per actum fictum, vt
puta si talis procurator ad emendũ, vel cõtrahẽ-
dum, & possessionem recipiendã emit & cõtrahit
cũ aliquo, & talis procurator non accipit posse-
sionem verè & realiter per actum verũ apprehen-
sionis, sed per actum fictum, quia veditor, donator,
vel cõtrahens constituit se nomine talis procu-
ratoris possidere, vel se cõstituit nomine dñi præ-
sente & acceptante procuratore, vel per visum,
conductionem, retentionem vñ usufructus, traditio-
nem clauium vel instrumenti, vel quemlibet aliũ
actum fictum vult in talẽ procuratorẽ vel domi-
nũ transferre possessionem, an tali casu queratur
possessio dño, ac si verè & realiter interuenisset
traditio? & certè iste articulus est valde subtilis,
vtilis, & quotidianus, quẽ intendo bene & vtili-
ter examinare, & videtur qd per talem actum fi-
ctum nõ possit queri possessio domino mediante
Anto. Go. in l. Tau. Z 3 te pio-

re procuratore: & hoc tali potissimo fundamen-
to, quia duæ fictiones vel specialitates non pos-
sunt concurrere in vno eodemq; actu: vt in l. i. C.
de dotis promiss. & ibi glo. & com. opi. & in l. cū
post. §. gener. ff. de iure doti. Sed in isto casu in-
terueniet duplex fictio: vna q̄ procurator fi-
ctē representat dominū, & per eum videtur dñs
ipse facere: text. est in l. ita autem. §. gessisse. ver-
gessisse. ff. de adm. tut. cuius verba sunt, gessisse
enim videtur qui per aliū gessit. text. in l. itē eo-
rum. §. si decuriones. ff. q̄ cuiusq; vniuersitatis
nomine. text. in l. si quis solutioni. verfic. mora
videtur. ff. de v. furis. text. in l. i. verfic. fecisse. ff. de
eo per quem factum est. text. in l. i. §. deiecit. ff.
de vi & vi ar. text. in l. item apud Labeonē. §. fin.
ff. de iniu. text. in l. si quis id quod. §. fina. ff. de iu-
ris. om. iu. text. in l. si per aliū. ff. nē quis eū qui in
ius voca. est vi. exi. text. in l. ossa. verfic. si. ff. de re-
li. & sum. p. fune. text. in l. is damnum. ff. de regu.
iu. text. in l. hoc iure. §. i. eod. tit. text. in l. q̄ iusu.
eod. tit. text. in reg. qui facit. de regu. iu. in. 6. Secū-
da fictio est q̄ actus fictus possessionis habetur
& reputatur pro vero: text. est in l. i. §. si iusserim.
ff. de acq. poss. text. in d. l. q̄ meo. eo. tit. text. in l.
quarundā. eo. ti. text. in l. clauib⁹. ff. de con. emp.
text. in l. quādam mulier. de rei ven. text. in l. i. &
in l. quisquis. C. de don. ergo nullo modo potest
quæri possessio. Secundō & principaliter pro
illa parte facit, quia quando concurrunt præsum-
ptus titulus & ficta traditio, nōn quæritur ali-
qua possessio: ita nota. Bar. in l. si aliquam rem.
3. col. in prin. ff. de acq. poss. & ibi com. docto.
Tertiō quia licet dominium & possessio, &
omnia illa quæ quæruntur per actum naturalē
traditionis quærantur domino, mediante procura-
tore, vt in l. i. C. per quas personas, & in l. per
procuratorem. C. de acq. poss. tamen ea quæ
ex actu civili quæruntur non trāseunt in domi-
nium mediante procuratore, sed residēt prius
in personam procuratoris, vt ab eo cedantur
ipsi domino, vt in l. ea quæ ciuilit. ff. de acq.
re. do. & in l. possessio quoque. §. & si possessio.
infra isto titulo. sed iste est actus fictus ciuilis, er-
go per eum non quæraturo domino. Quartō,
quia licet solo titulo transeat dominium in Ec-
clesiam vel ciuitatem, vt in l. fin. C. de sacro. Ec-
cles. Item etiā licet sola pollicitatione quis obli-
getur rei publicæ, vel pio loco, vt in l. i. ff. de pol-
licita. tamen si sola pollicitatione quis promit-
tat rem Ecclesie vel ciuitati, non transfertur do-
minium ipso iure, nē duæ fictiones vel speciali-
tates concurrant: ita probat textus in l. si quis
rem. vel sicu. res enim. ff. de pollicita. & ibi tenet
glo. ord. Bart. & commu. Docto. & ex his, maxi-

mē ex primo fundamento, istam senten. & con-
clu. tenet originaliter Guile. in l. ab emptione.
ff. de pactis. si. q. idem Guiler. in l. licet. C. de ac-
qui. possessu. col. num. 20. Albe. in dict. l. ab em-
ptione. 2. col. nu. 3. Ang. de Peru. in l. i. §. per pro-
curatorē. ff. de acq. poss. idem Ange. in l. si is
qui pro emptore. ff. de v. cap. pe. colum. & ibi
Ioan. de Imol. pe. colum. nu. 9. Bald. in cap. cūm
venisset. de restit. spolia. 2. col. nu. 3. Sed his non
obstantibus in proposito. q. teneo contrariam
sententiam, imō quōd quæraturo possessio & o-
mnis effectus eius domino mediante procura-
tore etiam per actum fictū: & in expresso istam
sen. & con. tenet singu. & magistraliter Bar. in l.
si is qui pro emptore. ff. de v. cap. pe. col. verfic.
quid dicemus. Cūm. ibi si. col. & q. Bar. in l. ab
emptione. si. colum. & q. ff. de pactis. Bal. ibi. si.
col. & q. Ange. 2. colum. nu. 4. Imola in l. i. ff. de
acq. poss. pe. col. in fine. verfic. Item diligēter pon-
dera. & ibi Alex. pen. col. nu. 88. Iaso. pe. colum.
nu. 104. Imola in. §. per procuratorem. eiusdem
legis. 2. col. nu. 2. Rom. ibi. i. col. in fi. Areti. ibi. 4.
col. verfic. extra glof. qui no. & melius quā alii-
bi loquitur Alex. ibi si. colum. nu. 14. Vincent.
ibi latē. u. colum. nu. 28. vbi dicit hanc esse ma-
gis commu. opin. Bald. in l. i. C. quando liceat
ab em. dif. 2. co. nu. 7. & ibi Sali. si. col. & q. idem
Sali. in l. i. C. per quas personas. si. col. & q. Iaso.
qui no. loquitur in dict. l. si is qui pro empto-
re. si. fo. & q. num. 387. vbi dicit hanc esse ma-
gis commu. opi. idem Iaso. vbi dicit hanc esse ma-
gis commu. opi. ab emptione. ff. de pactis. fin.
co. & q. Dinus in cō. suis. cō. 15. incipit, quæstio
talis est. vbi plus dicit, quōd per constitutum fa-
ctum negotiorum gestori quæritur dominium
& possessio domino secuta ratihabitione. Pro
qua communi sen. & con. i. facit text. sing. & vni-
cus in l. certē. §. i. ff. de precario. vbi expresse di-
citur quōd possessio quæ resultat & acquiritur
ex actu ficto dicitur vera & propria, sicut si que-
reretur per actum verum: & ad hoc eum notat
ibi Bar. Ange. & Doct. & Bart. & com. Docto. in
locis supra citatis, in quibus ille text. adducitur
pro capitali fundamento: & illum text. ad hoc
dicit vnicum in iure Bald. in l. vna. §. nē autē. C.
de cadu. tol. si. col. nu. 19. & illum text. dicit sing.
Ias. in. §. actionū. Insti. de actio. 20. col. nu. 149. &
dicit vnicū Iaso in prin. Insti. de actio. si. col. in
fi. Cōfirmatur etiā, quia qñ lex inducit actum
fictū loco actus veri, intelligitur attribuere ca-
sui ficto omnes qualitates & effect⁹, quæ resulta-
rēt ex actu veritate pbat text. in l. lege Corne-
lia. ff. de testa. & ibi expresse notat Arc. in. i. no.
Sed aduertendum quōd ille text. in dict. l. certē.
§. i. ff.

§. i. ff. de precario. nihil probat, quia ipse loqui-
tur in actu naturali possessionis: nam dico q̄ si
procurator accipit rem precariō nomine domi-
ni: quæritur possessio dño: & tamē ille actus ap-
prehensionis ex tit. & causa precarij est verus &
naturalis, & per eā quæritur possessio naturalis
accipienti, & ciuilis remanet penes cōcedentē,
vt in l. i. & habet. §. si. verfic. placet. eo. tit. & ibi gl.
& com. opin. & latius dixi supra ista. l. vnde ibi
nullo modo probatur ista concl. sed dico quōd
ille text. probat isto modo: nam licet ibi actus
naturalis apprehensionis sit naturalis & verus,
tamen respectu personæ gerentis interuenit fi-
ctio: quia ibi procurator apprehēdit possessio-
nem & nō ipse dominus, & tamē representatur
persona dñi per procuratorē, & sic per fictionē
& dicit text. q̄ ipse dñs propriē rem habere & ap-
prehendere videtur, ergo similiter qñ esset ficta
traditio & act⁹ fictus possessionis, resultaret pos-
sessio vera: & iste est verus & realis sensus, per
quē ille text. nostrā con. probat. Sed aduertendū
rursus q̄ secundum hoc etiam ille text. non pro-
bat principaliter con. Bar. & com. quia licet qñ
interuenit vna fictio. s. procurator & actus verus
apprehensionis quæraturo possessio domino.
Itē etiam quādo interuenit vel verus dominus,
& sic propria persona & actus fictus, quæraturo
possessio domino, per omnia iura loquentia de
actu ficto: tamē ille text. non probat, quōd quan-
do cōcurrit duplex fictio. s. procurator & actus
fict⁹, quæraturo possessio domino, vnde ille text.
capitalis non probat com. opi. Sed adhuc sus-
tinnendo commu. opi. dico quōd etiā eo casu quo
concurrunt vtraq; fictio quæritur possessio dño,
vt in nostro casu & q. quia cōsidero quōd qui-
libet actus reputatur verus & proprius quo ad
effectum: nā procurator representat dominū,
adeō quōd verē dicitur dominus facere: text. est
expressus qui sic debet intelligi in dict. l. certē.
§. i. de precario. & in hoc est sing. & vnicus secū-
dum doct. vbi supra. Itē etiam actus fictus pos-
sessionis habetur pro vero & producit veram
realem & propriam possessionem ac si actus es-
set verus, & hoc non probat text. in dict. l. certē.
§. i. neq; Doctores adducūt text. per hoc, sed ego
adduco text. expressum in dict. l. quōd meo. §. si
venditorem. ff. de acq. poss. in fine: vbi dicit
text. quōd per visum qui est actus fictus non mi-
nus quæritur possessio quā si pedē finibus in-
tulisset: vnde ex his duobus actibus iunctis, cū
sint perfecti, quæritur possessio. nec obstat q̄
concurrunt duæ fictiones vel specialitates, quia
statim respondebo. Secundō pro hac sen. & cō-
mu. con. facit text. in l. quarundam. ff. de acq. poss.

posses. vbi expresse probatur quōd per fictam
traditionem factā procuratori quæritur possessio
domino sicuti per veram: & ad hoc notat ibi
Cuma. & ad hoc etiā illum text. notat idē Cum.
in dict. l. si is qui pro emptore. ff. de v. cap. si. col.
in fine. Alex. in l. i. §. per procuratorē. ff. de acq.
posses. fin. col. sed ille text. nihil probat, quia ibi
per appositionem custodis quæritur possessio,
quia fuit positus ab ipso domino nō verō à pro-
curatore, & sic vnus tantum actus fictus interue-
nit & nō duplex. Tertiō vltra Doct. facit bonus
text. in l. i. §. si iusserim. in princ. ff. de acq. poss.
vbi procurator potest quære possessio dño
domino per visum, & sic videtur casus expressus
pro decisione huius quæstionis, sed adhuc ille
text. non probat, quia ibi ipse dominus etiā erat
in præsentia rei, vnde potius videtur possessio
quæsitā domino ex persona eius, quā ex per-
sona procuratoris: & ita tenet & declarat ibi Di-
nus, Rainerius, Albe. Pau. Alex. Cum. Iaso. Vin-
cent. & commu. doct. cuius effectus potest esse
maximus, quia si procurator sit inhabilis, vt in
fans, furiosus, vel similis, quæritur domino, &
non vitiaturo actus. facit etiam text. in l. si pro-
curatori præsentis. ff. de verbo. obliga. facit etiam
glof. singu. & vnica in l. quæ extrinsecus. eod.
titu. Quartō facit text. in capit. accedens. extra,
de præbendis. vbi possessio beneficij quæritur
per procuratorē mediante inuestitura qui est
actus fictus: & ad hoc illum text. notat Bald. in
dict. l. i. C. quando liceat ab em. dif. 2. col. num.
7. & certē ille text. optimē facit, nisi dicas quōd
ibi non potest cadere actus verus & naturalis
ex qualitate rei. Quintō facit text. in capit. i. §. i.
verfic. item inuestitura. de notis feudorū. in Vñ
bus feudorum. vbi habetur quōd inuestitura &
eius effectus potest quæri domino per nūcium
vel procuratorem: & ad hoc pro casu nostræ
quæstionis notat ibi Bald. & illum text. ad hoc
commendat & dicit optimum Areti. in l. i. §.
per procuratorem. pen. colum. ff. de acquiren.
posses. Sextō & finaliter pro ista communi sen-
tentia & cōclusionē pondero hodie expressam
in l. 17. supra his. ll. Tauri, vbi dicitur quōd me-
lioratio est irreuocabilis si fuerit tradita posses-
sio verē vel fictē per traditionē instrumenti ipsi
filio meliorato vel procuratori eius: ergo aper-
tē vult quōd possessio possit quæri per procura-
torem mediāte actu ficto: idem probat. l. 44.
supra his. ll. Tauri. nec obstat si dixeris quōd so-
lum loquuntur in casu meliorationis & maio-
ratus: quia certē eādē ratione idem esset in alijs
casibus. nec obstat iterum si dicas quōd solum
illa. ll. loquuntur in actu ficto traditionis instru-
mento. Go. in ll. Tau. Z 4 menti,

meti, quia gratia exempli illud posuit, unde idem esset in quolibet alio actu ficto. Nec obstat huic sententiae & communi opinio, ni primum capitale fundamentum, in quo dicebamus quod in nostro casu & quaestio, concurrunt duae fictiones vel specialitates, ideo actus debet vitari: quia respondeo quod concurrunt respectu diuersarum personarum, & procedunt ex diuersis fontibus & ex diuersis respectibus: nam quod procurator repraesentet dominum est respectu domini: Item quod actus fictus habeatur pro vero est respectu tradentis, quod non est prohibitum, vt probat tex. in l. singularia. ff. si cer. per. per quem ita determinat Bartol. in dicta. l. si is qui pro emptore. penultima. idem Bartol. in l. gerit. penulti. columna, de acquirend. h.redit. idem Bart. in l. ex facto. quinta colum. de vulga. & pupil. idem Bartol. in l. sub conditione. ff. de solu. Bald. in l. prima. C. de dotis promiss. Bald. in l. i. C. quando liceat ab emp. dis. finalibus verbis. Alex. Iaso. & Philippus Decius in dicta. l. singularia. ff. si cer. per. facit tex. & ibi ponderat Aret. in l. sed si plures. §. ad substitutos. de vul. & pu. & in specie in nostro casu & quaest. ita respondet Aret. in dict. l. i. §. per procuratorē. fin. col. cum quo transeunt com. Doct. ff. de acq. poss. Sed ista ratio & solutio licet videatur colorata & subtilis, tamen mihi non concludit, quia ita demum plures fictiones respectu diuersarum personarum admittuntur, quando tendunt ad commodum vtriusque personae: secus si ad commodum vnius, quia tunc non debent admitti: & ita probat & debet intelligi tex. in dict. l. singularia. & iste est sensus Bart. in dict. l. si is qui pro emptore. pe. col. versicu. 2. casu. & est sensus omnium. Doc. vbi supra & in specie ita tenet & declarat Iaso. in dict. l. si is qui pro emptore. pe. col. vers. sed ad istud fundamentum. Secundo & subtilius ista ratio & solutio non concludit, quia in nostro casu vtraque fictio interuenit & concurrunt respectu eiusdem personae & ad eius utilitatem. s. respectu solius accipientis: quia procurator repraesentat eius personam: item actus fictus possessionis reputatur verus, & iste magis attribuitur sibi quam alteri cum actus acquisitionis possessionis semper consideretur in acquirente, vt in l. 3. ff. de acq. possel. cum simi. & sic potest teneri quelibet solutio, sed melior solutio videtur, quod licet concurrant duae fictiones respectu vnius personae. s. accipientis, tamen sustinentur, quia sunt tales actus ficti, qui quo ad effectum reperitur in iure decisum quod omnino & proprie habeantur pro veris,

vt supra bene probaui, & subintrant & subrogantur loco actus naturalis, unde debent operari eisdem effectus quos operantur actus veri & naturales: & ista est mens & intentio praedictorum iurium, & est ipsa veritas in hoc articulo: & secundum hoc infertur responsio ad superiora fundamenta contraria, quia ibi specialitates & fictiones stant in istis finibus, nec omnino dicitur quod habeantur pro actu vero, nec sumunt eius naturam.

92 Subsequenter etiam quaero, si quis vendat rem suam alicui & tradat possessionem per clausulam constituti, vel per quelibet alium actum fictum, & postea vendiderit alteri & tradiderit ei verè & naturaliter ipsam rem & possessionem eius, quis eorum praefertur? & breuiter & resolutiue dico, quod primus debet praeferrari cui est facta traditio per actum fictum, per regulam & rationem tex. in l. quoties. C. de rei vend. cum simi. item etiam, quia ius effectus & possessio que resultat ex actu ficto reputat esse vera & perfecta sicut illa quae resultat ex actu vero & naturali: ita probat text. singularis & vnicus in l. certè. §. 1. ff. de precario. quem notat & commendat ibi Bartol. Angel. & doctores: & dicit vnicum Bald. in l. vna. §. ne autem. C. de cadu. tollen. fi. col. num. 19. & dicit vnicum Iaso. in prin. Instit. de actio. fi. col. in fine. & ultra doct. facit melior tex. in ista. l. q. meo. §. si venditorē. in fi. ibi, non minus possidere coepi quam si pedem finibus intulisset. & in expresso ista sententia & conclusionem tenet originaliter Guido de Suza, in d. l. quoties. C. de rei ven. idem in l. fi. C. de Sacro. Eccle. Ioā. And. in addi. Spec. in tit. de emp. & ven. §. sciendū. vers. nota quod si res vendita. num. 29. Bald. in rub. C. de contrah. emp. 4. col. 16. q. Bald. in praedictis seu. 6. col. num. 29. vbi dicit quod licet sit fictio in modo tradendi, tamen veritas est in substantia possessionis: Iaso in d. l. quoties. C. de rei ven. 4. col. in §. limitatione principali. nu. 14. Anto. de Bu. in c. cum venisset. de restit. spo. 3. col. vers. & nota quod si aliquis. Abb. in c. 2. de consue. fi. col. in prin. De eius in regula, contractus, de regu. iur. in 6. nu. 14. Oldral. in con. suis, con. 114. Abb. con. 91. pe. col. num. 7. 1. volu. Alex. con. 114. fi. col. num. 10. 1. volu. idem Alex. con. 116. fi. col. in fine. 7. volu. Bal. con. 369. §. vo. Ange. con. 106. in fine: quam con. ego extendo. 1. vt procedat etiam si talis traditio ficta fuerit facta procuratori praedicti emptoris, per ea quae supra dixi. Secundo extendo vt procedat etiam si tempore constituti vel actus ficti venditor non possideret, sed tantum haberet nudam detestationem: tempore vero secundae venditionis & traditionis possideret

videret per ea etiam quae supra proxime dixi in quaestio. an per clau. constit. vel actum fictum transeat detestatio.

93 Dubium tamen esset in hoc satis singulare & subtile si talis res sit vendita primo emptori sub conditione, & sub ea fiat constitutum, & pendente conditione sit vendita secundo, & ei tradita sit possessio verè & realiter, & postea purificetur conditio, an praefertur primus ratione constituti? Et videtur quod sic: Primo quia purificata conditio habetur contractus pro puro, ac si a principio pure esset celebratus: textus est not. in l. fina. §. Titius. vers. sed si extiterit conditio duae purae sunt. ff. de vulga. & pupil. & ibi notat glo. ordi. Angel. Imo. & commu. moder. Secundo facit, quia in contractibus conditio & omnis virtus & effectus eius retrotrahitur ad tempus contractus celebrati: text. est no. in l. potior. vers. sic. videamus. ff. qui potior. in pigno. habe. vbi disponitur quod hypotheca condicionalis ratione primi contractus postquam conditio sit purificata, praefertur hypothecae purae quae fuit medio tempore contracta pure & simpliciter. Et ad hoc notat Bar. & commu. docto. tex. in l. necessaria. §. quod si pendere. ff. de peri. & como. rei vend. tex. in l. sub conditione. ff. de solu. text. in l. quae legata. cum. l. sequenti. ff. de regu. iuris: quod tamē intellige in conditione casuali, secus in potestatiua, vt probat & dicit praedicta iura & commu. docto. & tradit plenè & magistraliter Barto. vbi vide ratio nem in repetitione. l. si is qui pro emptore. ff. de vulga. 14. colum. num. 46. & super eo late repetentes. Tertio in specie istam conclus. videtur aperte tenere Oldra. in cons. suis, cons. 139. 2. colum. num. 1. vers. tertium erit. vbi dicit quod quando contractus est condicionalis, & in eo apponitur clausula constituti purificata conditio, retrò trahitur ipse principalis contractus, & per consequens clausula constituti in eo apposita, & virtus & effectus eius. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod secundus, cui verè & realiter fuit medio tempore res vendita & tradita, pure praefertur, & eadem ratione praefertur si ei fuisset tradita possessio pure per actum fictum: & hoc tali potissimo fundamento: quia ad hoc vt fictio translatiua habeat locum, & per consequens ad hoc vt actus condicionalis retrò trahatur, requiritur habitas in vtroque extremo, scilicet ad quod, hoc est in tempore quo actus fuit celebratus, & a quo, hoc est in tempore quo verificatur & purificatur conditio: ita probat tex. singulari. l. bonorum. ff. rem ra. hab. tex. in l. necessario. §. q. si pendere. vers. si sanè si pendente conditioe.

ff. de peri. & como. rei ven. vbi si conditio extiterit re iam perempta, non retrò trahitur: quia deficit extremum a quo: text. valde not. in l. quoties. ff. de noua. in prin. vers. & ideo si forte. & in fin. in ver. & ideo si forte persona. per quem tex. notat ibi Bar. in fi. quod licet conditio retrò trahatur ad tempus contractus, tamen hoc debet intelligi si tempore existentis conditionis reperitur extremum habile: secus si reperitur in habile ex parte rei vel ex parte personae: & dicit esse perpetuo menti tenendum: & ibi tenet etiam Imo. Pau. & commu. docto. facit etiam text. in l. cui qui ita. §. si. ff. de verbo. oblig. quam etiam doct. etiam ponit magistraliter Barto. in dicta. l. si is qui pro emptore. ff. de vulga. 3. colum. 3. op. pos. num. 3. & ibi commu. repetentes. Sed illo tempore existentis conditionis venditor iam non possidebat rem, quod est principale requisitum in nostra materia clausulae constituti, vt supra late conclusum est, sed possidet secundus cui res fuit tradita, ergo est impossibile quod verificata conditio retrò trahatur clausula constituti, virtus, vel effectus eius, cum extremum a quo, sit inhabile: & ista est viua & conclusiva ratio. & secundum hoc non obstant fundamenta contraria, quia debent intelligi quando extrema sunt habilia. non obstat etiam quod tenet Oldra. in dict. consilio, quia respondeo quod ipse loquitur in casu quo medio tempore non fuit alteri vendita res, sed remansit res semper apud venditorem, unde extremum reperitur habilia: istam meam conclus. reperi postea quod tenet Philip. Deci. in regula, contractus. de regu. iur. in 6. numero decimo septimo. 6. limit. licet sic non declarat. Aduertendum tamē quod hoc nouiter intelligerem quando prima venditio & contractus fuit condicionalis & similiter clausula constituti in eo posita, secus tamē credere rem si venditio ipsa fuisset condicionalis, tamen clausula constituti fuit pura & de praesenti, quia tunc transferretur possessio, & per consequens dominium in primum emptorē, & ipse debet praeferrari: quia considero quod si fiat traditio ex contractu condicionali, statim transfertur dominium: text. est singulari. in l. sub conditione. in fine. ff. de solu. quem ad hoc notat ibi glo. ordi. Barto. Ange. Imo. Pau. & commu. doctores, text. in l. dotis fructus. vers. quid ergo si ante matrimonium. cum. l. sequenti. ff. de iure dotiu. & ibi notat Bald. Saly. & alij docto. tenet etiam & commendat Aret. in l. qui absentis. §. 1. ff. de acquiren. possel. quarto no. Bald. in l. contractus. C. de fide instru. num. 15. Soci. qui no. loquitur in l. si ante nuptias. ff. sol. ma. neq. obstat si sub

aliter dicas quod traditio non potest causare dominium nisi precedat titulus habilis, ut in l. nunquam nuda. ff. de acqui. rerum domi. quia debet intelligi quando nullus titulus vel causa interuenit de presenti nec de futuro in spe: scilicet tamē si interueniat causa vel titulus habilis saltē in spe, ut in nostro casu: quia tunc transfertur dominium, ut in dictis iuribus: & ita tenet & respondet Barto. in dicta l. sub conditione. 2. colū. num. 9. & ibi cōmu. docto. nec ego distinguo, an talis traditio sit naturalis vel ficta: quia utroque casu procedit prædicta cōclus. cū interueniat legitima & habilis causa saltem in spe, argumento glos. no. & ibi commu. opin. in l. 2. C. de dote cauta nō num. vbi ex donatione inualida, quæ habet spem cōfirmationis, trāsit possessio etiam per actum fictum, ut latius dixi in l. decima septima. supra his legi. Tauri.

Item adde quod in dubio videtur quod sit tradita possessio purē & non conditionaliter, licet contractus fuerit conditionalis, nisi expresse fiat traditio sub conditione: ita probat text. notabilis in dicta lege. dotis fructus. cum. l. sequenti. ff. de iure dotium. & ibi notant doctor.

94. Præterea iuxta prædicta quæro, certum est quod si emphyteuta vendit rem emphyteuticam sine cōsensu domini & nō tradidit nō cadit à iure suo: quia licet de iure prohibeatur vendere sub pœna commissi, ut in l. fina. C. de iure emphyt. in princ. ibi, minimē licere emphyteutæ sine cōsensu domini meliorationes suas alijs vèdere: & in ca. potuit. de locato, tamē vendere debet intelligi cum effectu consummato, ut inducat alienationem quæ fieri dicitur secuta traditione, argumento text. in l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quisq; iuris. ibi, nam statuerit verbū rem perfectam significat, & consummatam in iuriam, non cœptā. text. in l. pen. §. docere. ff. nē quis eum qui in ius voca. est vī exim. l. 3. §. hæc verba. el. 2. ff. de nego. ges. tex. i. l. 1. §. hæc verba. ff. nē vis fiat ei. tex. in l. nomen filiarum. verific. ff. de verbo. signifi. tex. in c. relatum. de clerici. non resi. text. in c. hæc autem verbo. de pœnitē. dist. 11.

Item etiam in dispositione legali sensus debet attendi potius quam verba: text. est in l. 2. C. de lega. tex. in l. 1. C. de deditit. liberta. tex. l. fi. C. quæ res pig. obli. po. tex. in l. 3. §. conditio. ff. de adimē. lega. sed ratio prædictorū iurium est, nē talis res alienetur vel trāseratur in aliū sine voluntate directi domini, sed alienatum nō dicitur nisi iam secuta traditione, ut in l. alienatū. ff. de verbo. signi. cuius verba sunt, alienatū nō propriè dicitur quoadhuc in dominio venditoris manet, venditum tamen rectè dicitur: text. in l. alienationis verbum. eod. titu. tex. in l. si fo. cius. ff. si cer. peta. tex. in l. nemo. la. 2. ff. pro socio. ergo per solum titulum venditionis nō incidit in pœnam Secundò pro ista parte & cōfacit, quia venditio non dicitur vltimatè perfecta respectu translationis dominij, nisi secuta traditione, ut in l. traditionibus. C. de pactis. & in l. quoties. C. de rei ven. & in §. per traditionē. & in §. venditæ. Insti. de rerum diuisi. cum simi. Tertio pro ista sen. & cō. facit tex. valde no. iuncta gl. in l. 1. §. si rem depositam. ff. de positi. vbi ille qui vendit rem depositam & tradidit, tenetur tanquàm dolosus depositarius, & incidit in pœnam: secus si non tradit: & ibi notat & cōmendat Bar. Bald. Saly. Fulgo. Paul. & commu. Doctor.

Quartò facit, quia licet per alienationem feudi Vasallus priuetur feudo, tamen debet intelligi sequuta traditione: ita probat text. no. in capit. 1. §. calidis. de prohi. feudi alienatione. per Fede. & ibi notat Bald. Andreas de Isernia & commu. Feudista. tex. in capit. 1. de prohi. feu. aliena. per Lotha. & ibi expresse notat & cōmendat Andreas de Iser. tertia colum. num. 6. tex. in capit. primo. §. si ex eadem lege. & §. si similiter. de lege Conradi. tex. in cap. primo de Vasallo qui contra cōstituit. Lotha. b. alie. tex. in capitulo primo. quid iuris. si post alie. feud. Vasallus illud recu. & ibi not. Andreas de Iser. & in expresso istam sentē. & con. tenet Specu. in titu. de emphyteu. si. §. nunc aliqua. 95. quæst. num. 118. Alberi. in l. fi. C. de iure emphyt. fi. colum. in finalibus verbis. Saly. ibi, fi. colum. num. 21. Anto. de Butri. in cap. potuit. de loca. 2. colum. nume. 10. & ibi Card. 4. colum. 16. quæst. Bald. in capi. 1. §. aut si libellario. 2. colum. nume. 4. quibus modis feu. amit. idem Bald. in ca. 1. §. deniq; fin. colum. in princ. quæ sit prima causa beneficij. & ibi Aluarotus. fin. colum. num. 32. Alberi. in l. si filius fa. §. cum fundum. prima colum. prope finem. ff. de verbo. oblig. & ibi alij docto. tenet etiam Iaso. vbi dicit hanc esse commu. opin. in dicta l. fina. C. de iur. emphyt. 39. colum. numero. 132. decimanona quæstio.

95. Quæro igitur, si tradidit fictè per clausulam cōstituti, vel alium actum fictū, si incidat in pœnam & cadat à iure suo? & videtur quod sic: quia non potest negari nisi quod alienauit, & licet actus sit fictus, tamen ex eo transfertur dominium & vera possessio, per supra dicta: & in terminis istam sentē. & cōclu. tenet Pau. de Ca. in l. 1. §. si rem depositam. ff. de positi. Anto. Bu. in cōsi. suis, cōsi. 34. Iaso. in dict. l. fina. C. de iure emphyt.

empt. 40. colum. num. 132. Iaco. de sancto Geor. qui firmè cōmendat in practica, in tractat. de feudis, in parte, & cum pacto, de non alienando. 2. colum. num. 5. ver. ex hoc inferitur ad quæstio. quotidianam. & istam cōclus. videt apertè tenere Bald. qui nō allegatur, in l. 2. C. de fidei. cōmissi. col. in fi. pen. quæst. vbi dicit quod ille dicit alienare qui corporaliter vel æquipollētè tradidit. Ferdinandus de Loazes in repetitione l. filius fam. §. diui. ff. de legat. 1. 43. colum. nu. 55. ver. vnum tamē est notandum. ego tamen teneo contrarium, imò quod nō incidat in pœnam commissi per cōtractum alienationis, etiā si in eo interueniat clausula constituti vel alius actus fictus, sed requiritur vera & actualis traditio ad hoc ut incidat in pœnam, per totum. no. in ca. 1. post princ. de prohib. feud. alien. per Lotha. ibi, omnibus beneficijs suis. in v. lib. feu. vbi apertè vult quod ad hoc ut qd per alienationē incidat in pœnam debet à se naturaliter rē abdicare: text. in ca. 1. §. calidis. ibi, & in alios transferunt. de prohi. feud. alie. per Fede. & in expresso ponderādo per prædicta iura istam cōclu. tenet Aluarotus in ca. 1. 2. colum. num. 3. ver. quid iuris si post alienationē feudi Vasallus illud recuperauerit. & ex his infero no. in materia Maioratus, quod prohibitus alienare sub pœna nō incidit in pœnam, licet alienet, si nō tradat: & in expresso reperio qd ita tenet Paul. in l. peto. §. fratre. de lega. 2. in princ.

96. Præterea circa nostram materiam subtiliter & necessariò quæro, an incertitudo vitiet acquisitionem possessionis? Et certè iste articulus est valde subtilis & difficilis, nec bene reperitur à doctoribus declaratus: vnde eum intendo notabiliter vltra omnes declarare in quo articulo resolutiue facio sequētes cōclus. Prima cōclus. quod res vel pars incerta ratione loci & ratioe quotæ non potest possideri: text. est expressus in l. 1. §. incertam. ff. de acquirē. poss. cuius verba sunt, incertam partem rei nemo potest possidere, vel vti, si hac mente sis ut quidquid Titius possidet tu quoque velis possidere: & exemplum proprium & clarum potest esse si Titius vendidit mihi quidquid possidet vel habet in tali villa, oppido, vel termino: & est incertum in quo loco, & in quibus fundis, & pro qua parte possideat, tunc impeditur acquisitio possessionis: quia est omnimoda incertitudo: & in istis terminis procedit & debet intelligi ille tex. quē sic declarat Iason meliùs quam alius ibi. 2. colum. prope medium. Vincentius ibi in princ. & est de mēte omnium. simi. tex. est in l. locus. in fi. eodē titu. tex. in l. si fur. §. fin. ff.

de vsucap. & ratio potest esse, licet à doctoribus nō dicatur, quia tali casu videtur deficere animus & voluntas determinata possideri: di propter incertitudinem. Ex quo apertè deducitur quod si esset certitudo respectu loci & quotæ, tunc bene posset quæriri: text. est in l. locus. ver. si. i. eodē titu. cuius verba sunt, & certa pars pro indiuiso quæ introducit vel ex emptione, vel donatione, vel qualibet alia causa, & c. & istud quotidie potest cōtingere in aliquo hærede vel socio qui habet rem communem cum alio; & vult vendere vel alienare suam partem quæ habet pro indiuiso: nam poterit transferre possessionem per actum verum vel per actū fictū & idem est quando hæres pro parte quotitativa vult apprehendere possessionem per actū verum, vel agere interdicto vel remedio possessorio, quia potest, argumento textus in l. eum hæredes. ff. de acqui. poss. & in l. 1. ff. quorum honorum. & in l. fin. C. de edict. diui. Adriatol. Secunda cōclus. quando res est certa respectu quotæ, sed incerta respectu loci: puta si quis vendat, donet, vel alienet tertiam, quartam, vel quintam partem pro indiuiso eius quæ habet in tali villa, oppido, vel termino, vel in vno fundo non determinato ex pluribus quos ostendit vel demonstrat vitatur acquisitio possessionis: ita etiam probant iura superiora & ratio superius assignata.

Tertia cōclusio. Res vel pars certa ratione loci, sed incerta ratione quotæ bene potest possideri, ut puta quis dicat vèdo, dono, vel alieno tibi quidquid habeo in hoc fundo certo, presenti, & demonstrato, an ex eo quod fundus est certus tu acquiris possessionē partis quam me habere appareat? & in expresso ita tenet Bart. in dicto §. incertam. in princ. in solu. 1. opposit. & probat glo. no. in l. emptor. ff. de vsuca. pro empt. quæ citat Bar. in dict. §. incertam. & tenet ibi. Cuman. licet eius litera sit corrupta. Alex. 2. colum. post princ. Iaso. 2. col. in medio. ver. si. similiter. cōtra. & transeunt cōmu. docto. cuius ratio potest esse vltra docto. quia vltra actum corporeum ibi videtur interuenire animus & voluntas possidēdi: quia acquirens videtur velle possidere totum vel partem, & illud quod differt secundum plus & minus, nō dicitur differre in substantia, ut in l. si. ff. de fundo instructo. & ibi Bar. & docto. tex. in l. si is cui. ff. quæ ad. serui. amit. sed ego teneo contrarium, imò quod hoc casu vitietur acquisitio possessionis propter incertitudinē. Primò per tex. cum ratione in dict. §. incertam. Secundò per tex. expressum in dict. l. si fur. §. si. ver. si. ff. de vsucap. vbi apertè loquitur in eo qui

qui vult querere possessionem in fundo certo & determinato, tamen si est incertitudo respectu quotę vitatur acquisitio possessionis. cuius verba sunt, incertam partem possidere neino potest, ideoq; si plures sint in fundo qui ignorent quotam quisq; partem possideat, neminē eorū mera subtilitate possidere Labeo scribit. Tertiō per tex. formalem in dict. l. locus. vers. si. cuius verba sunt, incerta autē pars neq; tradi neque vsucapi potest, veluti si ita tibi tradant quidquid mei iuris in eo fundo est. & istā meā sentē. & cōcl. tenet Aret. qui in hoc articulo subtiliter & melius quā alius loquitur, in dict. l. locus. 2. notabili. Alex. 1. col. in fi. vers. 3. & c. Vincen. in prin. & ibi Romanus, licet postea in fin. relinquat cogitandum. neq; obstat tex. in dict. l. locus. in prin. quia intelligitur quando quis vult possidere certam & determinatā particulam, vel locum alicuius fundi certi & determinati. Quarta cōcl. quādo res est incerta ratioe loci, & ratione quotę respectu acquirentis, sed bene est certa respectu tradētis, bene pōt queri possessio: vt si quis sciat quid & quātum possideat in tali villa, oppido, vř termino: & vedit, donat, alienat, & tradidit quidquid ibi habet, tunc licet accipiens ignoret locum & quotam rei vř rerum, acquirit possessionē: cuius ratio est, qā isto casu datur certitudo etiam in acquirentē per relationē ad aliū. scilicet tradētē: argumēto. licet um. ff. si certū pera. tex. in. l. asse toto. ff. de hāre. in sit. tex. in. l. institutio talis. ff. de condit. in sit. tex. in. l. ait prator. §. si index. de reiu. tex. in. l. si ita scripsero. de condit. & demōst. tex. in. l. si quis extraneus. §. si. ff. de acqui. hāre. & in expresso istam cōcl. tenet glo. ord. licet nō ita bene fundet, in die. l. 3. §. incertam. ff. de acqui. pos. in prin. in quātū requirit quōd vterq; si tradēs & accipies sit incertus: & ibi ante alios tenet clarus & expressius Imola in prin. Aretinus in prin. Alex. in prin. num. 2. Iaso. 2. colū. in prin. vers. secundum quōd vult ista gloss. Vincen. 2. colū. nu. 4. & est commu. opin. sed certē in hoc subtili passu ego teneo cōtrariam senten. imō quōd nullo modo possit queri possessio, quia intētio tex. & iurium supra dictōrum est querere certitudinem in ipso acquirentē: vnde si ipse sit incertus ratione loci & quotę, impeditur acquisitio, licet tradēs esset certus: p qua meā cōcl. Primō cōsidero tex. in dict. l. 3. §. incertā. in quātum pręsupponit quōd Titius tradens possidebat ergo ipse erat certus: & tamen dicit text. quōd si accipiens sit incertus non querit possessionem: ergo apertē probat quōd certitudo formaliter requiritur ex parte acquirentis.

Secundō pro hac sententia facit tex. expressus in dic. l. locus. vers. si. vbi apertē probatur quōd incertitudo ex parte acquirentis vitiat possessionem, licet tradens fuerit certus. Tertiō & finaliter considero viam rationem, quia actus, animus, vel qualitas in querenda possessione semper requiritur in ipso acquirentē, non verō in ipso tradente, vt probant apertē iura quę supra suo loco adducta sunt: ergo certitudo quę per ista iura requiritur debet interuenire in ipso acquirentē, non in alio: & in expresso istam meam sententiam cōtra communem tenet subtiliter Socinus in dicto. §. incertam. 2. column. vers. ex quibus inferitur. nec obstat ratio superior in qua se fundabant prędicti doctores, dicentes quōd acquirens efficitur certus per relationem ad alium: quia illud ego intelligo quando acquirens voluisset possidere mediante ipso tradente virtute constituti: argumento dictę. l. quod meo. cum materia. vel per retentionem vsufructus, vel mediante procuratore, seruo, vř filio & c. quia tunc non deberet attendi sua incertitudo: secus verō est in nostro casu quādo vult querere possessionem per se, quia tunc eius incertitudo vitaret: quia in eius persona deficiat animus & voluntas determinata possidēdi. Ex quo inferas quōd isto casu facilius queritur possessio per actum fictum, & sic p clausulam constituti vel retentionis vsufructus quā per actum verum, attēt a prędicta ratione, quę ratio similiter cessat in alijs actibus fictis, & ideo per eos non possit queri possessio data incertitudine ex parte acquirentis.

97 Item etiam dubium est in nostra materia, an possessio possit queri ex pluribus causis? In quo articulo resolutiue procedo per veras cōcl. Prima cōcl. possessio bene potest haberi ex pluribus causis & titulis: tex. est formalis & expressus in. l. 3. §. ex pluribus. ff. de acqui. pos. cuius verba sunt, ex pluribus causis possidere eandē rem possumus. & ibi not. Barto. & commu. docto. cuius ratio subtilis est, quia possessio non est ius rei plenum nec consummatum, sed omnes causę & tituli & ipsa possessio tendunt ad effectum acquisitionis dominij, & interest nostra ex pluribus causis ipsum acquirere possessionē. & istam rationē ponit ibi Albe. 3. colū. in fi. Ange. de Peru. 1. column. in fi. quod intellige vt procedat & habeat locum tam in naturali quā in civili vel vtrāq; possessione: ita Bar. ibi 2. col. 1. & 2. quęst. & ibi cōmu. docto. quam conelu. singu. extendit vt procedat, modō plures causę vel tituli concurrant a principio ante acquisitam realiter possessionem vel tempore ipsius

ipsius acquisitionis, vt si quis deberet mihi eandem rem ex pluribus causis & titulis etiam diuersi generis & nature, vt in. l. non est nouum. ff. de actio. emptio. & in. l. duo societate. ff. pro socio. in. l. si mandauero tibi. la. 2. §. interdum. ff. mandati. & notatur per Docto. in. l. qui his. ff. de verbo. obliga. modō tituli vel causę concurrant ex post facto, scilicet, post ademptam possessionē: vt si eam primō habui ex vna causa vř tit. & postea acquirō ex alia: verbi gratia, si emi rem a Titio & accepi possessionē, & cum non esset dominus postea emi ab alio similiter nō domino, vel quolibet alio titu. lucratiuo vel oneroso habui rem a pluribus non dominis, certē possideo ex vtroq; titulo & causa: & idē est si defunctus habuit rem a Titio titu. particulari, & ego postea successi ex testamento vel ab intestato huic defuncto: nam possideo ex illo primāuo titu. particulari, & similiter ex secundo titu. vniuersali pro hārede: ita expressē probat tex. in dicto. §. ex pluribus. quod tamē intellege quādo post acquisitam possessionem ex vna causa superuenit altera ante dominij quęsitum ex prima: quia tunc vtraque causa & titulus valet, & ex vtraque causa & titulo possū possidere: secus tamen esset si ex primo titulo & causa, & ex prima acquisitionē possessionis esset mihi plene quęsitum dominium, vt quia tradēs esset dominus & postea superueniat mihi titulus vel causa ab eodem vel ab alio tertio, tunc non possideo ex ista secunda causa vel titulo, quia censetur ipso iure nulla & inutilis: & idem est si habui rem a non domino & mihi fuit facta traditio, & acquisiui dominij mediante vsucapione vel pręscriptione, & postea superuenit mihi titulus ab eodem vel ab alio, tunc etiam non possideo ex tali causa secunda vel titu. quia reputatur inutilis: idem etiam est si ex prima causa vel titu. habui rem a nō domino, & postea ex secunda causa vel titulo habui eandem rem a vero domino, iam desino habere possessionem ex prima causa, & tantū habeo ex. 2. tanquam plena & perfecta: quia his casibus videtur cessare ratio per quam potest haberi possessio ex pluribus causis: & apertē ista omnia videt probare tex. in dicto. §. ex pluribus in exemplis suis, si rectē inspiciatur: & magis in expresso istam cōcl. & declarationem probat tex. in. l. cum res. C. de cōtrahē. emp. vbi dicit tex. quōd si habui rem & dominium eius ex titu. donationis ab aliquo, & postea eandem rem emi ab hārede, quōd etiam respectu possessionis ille titulus secundus est nullus, & per eum nihil videor acquirere, cum rei proprię nō

teneat emptio, vt in. l. sua res. ff. de cōtrahē. emptio. cum simi. & in expresso ita declarat Barto. in dicto. §. ex pluribus. 1. col. & 1. oppo. singu. & melius quā alius Pau. de Cast. 1. col. post princip. & secunda colum. in medio. Imola secunda colum. in medio. Roma. 2. colum. prope finem. vers. & ratio quare Cama. Alex. 2. colū. nu. 4. idem. 2. colum. Alex. no. penul. col. nu. 20. Iaso. 3. col. nu. 9. Et si queras quis effectus resultet quōd possideat quis ex pluribus causis vel non: dico quōd effectus est quo ad pręscriptionē & vsucapionē: quia si possidet ex pluribus causis vel titulis, & superueniat mala fides in vna sed nō in alia, procedet pręscriptio vel vsucapio ex illa ex qua habet bonam fidem: ita determinat Ioan. de Imo. in dicto. §. ex pluribus. in prin. Alex. 5. colum. num. 12. Iaso. 3. col. num. 11. Secundus effectus potest esse in remedio Publicianę, quā competeret ex vtrāq; causa & titulo, vnde sententia definitiua lata in vno iudicio non pareret exceptionem rei iudicatę in alio. Tertius effectus, quā pro tali possessione quęsitā ex vtrāque causa & titulo competere remedia possessoria: vnde si lapsu temporis vel alio quouis casu possessor sit exclusus a remedio possessorio ratione vnius possessionis, non excluditur ab alio remedio ratione alterius possessionis: nec obstat si subtiliter dicas quod ex inutili causa & contractu transit possessio cum in eius acquisitione requiratur causa, vt in. l. 1. §. si vir vxoris. ff. de acqui. pos. & supra latē dictum est: quia subtiliter respōdeo quōd ex inutili causa & contractu bene acquirō possessionem quando illā non habeam ex alia causa vel contractu utili & valido: secus tamen est si illam semel habeam ex causa vel contractu valido & perfecto: quia tunc non possum eam iterum reacquirere ex alia inutili causa vel contractu: & istam subtilem & nouam solutionem ponit Alexand. in dicto. §. ex pluribus. penul. col. num. 2.

98 Dominium verō nullo modo potest queri ex pluribus causis: tex. est in dicto. §. ex pluribus. in fin. ibi; nec enim sicut dominium non potest nisi ex vna causa contingere, & c. & ad hoc not. ibi Barto. & commu. docto. tex. in. l. non vt ex pluribus. ff. de regu. iuris. tex. in. l. 2. C. de vniuers. lib. libertate. tex. in. l. sequitur. §. lana. ff. de vsu. ca. tex. in. l. 2. C. in quibus causis cessat longi temp. pręsc. text. in. l. & an eandem. §. actiones. in fi. ff. de except. rei iudi. & ratio vera & mētalis est, quia dominium vel ius perfectē & consummatē iam quęsitum non potest perfectionem vel aliquod incrementum recipere, nec potest multiplicari: vnde eodē mō non possunt multiplicari

plicari causæ vel tituli, quia cum sint ordinatæ ad acquisitionem dominij, hoc effectu iam sequuto ex vna causâ alia esset inutilis, cum ars & natura nihil operetur frustra, vt in l. quibus. de verbo. obliga. in l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt lega. no. ca. in l. non cogendum. §. si. de procu. in l. si is à quo. §. vt in posse. lega. & istam rationem ponit Raine. in dicto. §. ex pluribus. in fin. num. 5. & ibi Albe. 3. colū. in fin. Ange. de Peru. 1. col. Pau. pen. col. in fin. Imo. 1. colū. in medio. Aret. 4. colū. in medio. Alexā. 5. colū. nu. 12. Iaso. quarta colū. num. 14. Vincen. sexta colū. nume. 13. & satis est de mente Barto. in finalibus verbis. eandem etiam rationem ponit subtiliter Bald. in dicta. l. 2. C. de vindic. liber. vbi generaliter dicit quod omnis actus de sui natura vltimatè perfectus non potest recipere perfectionem vel reiterationem. idem dicit Bal. in l. precibus. C. de impu. & ali. 3. colū. nu. 11. vbi dicit quod actus semel perfectus non potest recipere nouam formam dispositiuam. Confirmatur etiam ex sententia Aristo. 2. Ethicorum, dicentis quod perfectum est cui nihil addi vel auferri potest. & eiusdem. §. Metaphysicæ, dicentis, perfectum est quod consequutum est suum finem, & nullam aliam requirit perfectionem. & eiusdem. 1. de Cælo, dicentis, perfectum est quod complementum & finem habet eorum quæ illi pertinet, & nihil aliud possit. & quod dominium sit ius plenissimum rei. probat text. melior de iure in l. si. C. de iure domi. impe. ver sicu. fin autem biennium. ibi, plenissimè habeat rem creditor. & ad hoc notat & cõsiderat Bald. ibi. 2. colū. & illum text. ad hoc reputat sing. & vnicum Ioan. Igneus in l. 1. §. feruus. 3. colū. 4. ff. ad Sylla. simi. text. est in l. vna. C. de nudo iure Quiritum. in fin. quem ibi notat Bald. & dicit rarò alibi reperiri: quod verò sit plenum ius est text. in l. generaliter. §. sub conditione. ff. qui & à quibus. text. in l. mater. C. ad Tertul. text. in l. foemina. §. illud. de secund. nup. text. in l. si ita stipulatus fuero. §. Titius. in fin. ff. de verborum obligat. Confirmatur etiam, quia ille qui est dominus non potest suam rem stipulari, dari, sed tradi: text. est in l. si rem tradi. ff. de verborū obliga. text. in l. scire debemus. §. si. eodem titu. text. in l. nemo rem suam. la. primera, & in l. nemo rem suam. la. 2. eodē titu. text. in l. vbi autē nō apparet. §. si. eodē titu. text. in l. sic itaq;. Inst. de actio. cū materia. & eodem modo nō potest quis emere suam rem: text. in l. suæ rei. ff. de cōtrahē. emp. nisi ratione alicuius iuris sibi deficientis, vt vsusfruc. possessionis, vel alterius iuris: text. in l. si emptione. §. rei suæ. eodē titu. text.

not. in l. cum res. C. eodē titu. & vtrobiq; Doct. & idem est in legato vel titu. vltimè voluntatis: quia legatum rei propriæ mihi factum non valet: text. in l. proprias. C. de lega. & ibi commu. docto. cuius ratio est, quia sicut dominium postquam semel acquisitum est nō potest multiplicari, ita nec tituli qui ordinantur ad eius acquisitionem, vt supra dictum est.

Aduertendum tamen quod ista regula & conclusio debet intelligi quando plures causæ vel tituli concurrunt post dominium semel quæsitum: secus verò si concurrunt vno & eodē tempore, & si ante dominium: vt si debitor tradat rem creditori suo quam debebat ex pluribus causis: nam transit dominium ex omnibus causis & titulis: ita probat casus & ibi communis opinio. in l. in numeratiõibus. ff. de solutio. text. in l. cum quis. §. de pecul. eodem titulo. text. in l. si creditori. verficu. Marcellus. ff. de legatis. 1. & in expresso ita tenet glo. in dicto. §. ex pluribus. in glo. si. in. 4. oppo. & Barto. ibi. 2. colū. 4. oppo. Raine. 1. colū. nu. 1. Ange. 1. colū. in medio. Pau. de Cast. not. 2. col. in fin. Rom. 1. colū. & cõmu. moderni. Secundò intellige & limita, quãdo ista causa noua non haberet originem vetustiprem, secus si haberet: quia tunc potius acquirō ex vetustiori, vt si esset mihi res legata sub conditione, qua pendente hæres vendidit vel donauit mihi eam & tradidit, vel hæredem instituat, nam licet ex ista noua causa & titu. sim factus dominus, tamē si postea existat conditio primi tituli, & sic legati, statim de suo habere dominium ex illa noua causa, & incipio habere ex prima causa & titu. text. est qui sic debet intelligi in l. fundo legato. ff. ad l. fal. per quem ita tenet ibi Bar. Pau. Imo. Alexā. & cõmu. docto. & tenet etiam Bart. in dicto. §. ex pluribus. 2. col. 5. oppo. Pau. de Cast. penul. col. in princ. & cõmuniter alij docto. Confirmatur quia quando in vna & eadem persona concurrit duplex obligatio, semper præualet illa quæ est principalior & maioris potentia, & extinguitur alia: sed quando vtraque esset paris potentia vtraque remanet: text. est in l. generaliter. ff. de fideiuss. text. in l. cum reus. eodē titu. text. in l. si reus. ff. de duobus reis. vb. vide docto.

99 Similiter est dubiū subtile in nostra materia, an & quãdo possessio alicuius rei possit esse penes plures in solidum? In quo articulo resolutiue dico, quod vna & eadem possessio, num. & substantia in eadem re non potest esse penes plures in solidum, & hoc, modò sit naturalis sola, modò civilis sola, modò vtraque; tam civilis quàm naturalis: text. est formalis & expressus, in l.

in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. posses. cuius verba sunt, ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt: contra naturam quippe est, cum aliquid ego teneam, tu quoque id tenere videaris: text. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commodati. post princ. ibi, & ait duorum quidem in solidum dominium vel possessionem esse non posse. text. in l. duo in solidum. ff. de precario. vbi extēdit hoc, etiã si vtraque possessio sit iusta, vel vtraque iniusta, vñ vna iusta & altera iniusta: cuius verba sunt, duo in solidum precario habere non magis possunt quàm duo in solidum vi possidere aut clam: nam neque iuste neque iniuste possessio. duæ concurrere possunt: text. in c. licet causam. de proba. verficu. ex premissis. ibi, cum duo insimul eandem rem & eodem modo in solidum possidere non possint, cuius ratio vera & subtilis est, quæ factio nō potest habere locum super impossibili de natura in genere, text. est in l. qui ad certum. ff. locati. text. est in l. adoptio. la. 1. ff. de adopt. text. in l. lex Cornelia. in fin. de vulga. & pupil. text. in §. minorē. Inst. de adopt. notatur per glo. & docto. in l. Gallus. §. si eius. de libe. & posthu. & in l. 3. ff. pro socio. notatur etiam magistraliter per Barto. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. 9. colū. num. 21. & ibi repetētes, & in l. eandē. ff. de duo. re. 1. colū. & ibi commu. Doct. & in locis vbi supra. sed possessio civilis retinetur in animo per fictionem, quia possessor iuris fictio ne censetur esse in re, quia ibi fingitur esse corpus vbi animus est: argumēto text. in l. nihil. ff. de capti. & post. re. & argumēto text. in l. habet. §. placet. ff. de preca. ibi, quia nō decessit animo à possessione. similiter etiam naturalis possessio quam possessor habet in alijs partibus quibus corporaliter nō insistit, vel naturalis possessio quam habet in tota re vel fundo, quãdo non est in ea, sed in conspectu vel propē, non potest dici quod retineatur naturaliter sed per fictionem: vt subtiliter probat text. in l. 3. in princ. ff. de acquir. posses. iuncta ratione naturali: & ibi tenet & declarat singu. solus Socinus. 3. col. 4. not. ergo sicut ipsa actualis & corporalis detentatio qua quis insistit rei non potest esse penes plures in solidum secundum naturam, ita ipsa possessio naturalis vel civilis vñ vtraque quæ retinetur per fictionem & representatiue tanquam si quis insisteret in re, non potest esse penes plures in solidum: & in hoc se fundauit consultus in dicto. §. ex contrario. inquātū dicit, contra naturam quippe est, vt cum aliqd ego teneam, tu quoque id tenere videaris: & in effectu istam rationem, licet non sic declaratā,

ponit Raine. in dicto. §. ex contrario. 2. colū. num. 2. Barto. 3. colū. num. 7. expressius & clariùs Albe. 1. colū. in princ. verficu. tu dic. Ang. 1. colū. num. 1. Imo. & Pau. de Cast. 1. colū. in princ. Roma. 1. colū. in fin. Aret. 1. colū. & 1. notabili, qui hoc valde commēdat. Cum ibi 1. colū. in princ. Alex. 3. colū. num. 4. Soci. 1. colū. in princ. Iaso. 4. colū. num. 9. Vincen. notabiliter. 3. col. nu. 3. Secūda ratio potest esse propter repugnantiam & incompatibilitatem euitandam circa effectus perducendos: nam si vna & eadē possessio posset esse penes plures in solidum, sequeretur quod vterque eorum posset prescribere eandem rem, & effici dominus in solidum, & similiter dominus fructuū in solidum, quod est impossibile de iure: vt in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. post princ. ff. commo. & in l. hæreditate. §. pater. ff. de castren. pecul. & in l. Manius. §. duobus. de legat. 2. & in l. quod contra. §. vni. de regu. iuris. & istam rationem voluit glo. mag. in dicto. §. ex contrario. prope fin. verficu. item secundum eos. & ibi doctores.

100 Iuxta prædicta tamē necessariò & vtiliter queritur, an & quãdo possessiones diuersæ & realiter distinctæ possint esse penes plures personas? In quo articulo propono veram & generalem conclusionem, quod possessiones diuersæ & realiter distinctæ bene possunt esse penes plures personas in solidum. scilicet penes vnum civilis, penes alium naturalis: quæ conclusio probatur & verificatur in casibus, personis, & exemplis sequentibus: nam si in fundo vel re immobili vnus habet vsufructum, alius proprietatem: vsufructuarius habet possessionem naturalem in ipsa re, proprietarius verò habet civilem: text. est in l. naturaliter. ff. de acquir. posses. cuius verba sunt, naturaliter videtur possidere is qui vsufructum habet. & ibi glo. & commu. doctores. text. in l. possessio quoque. in princ. eod. titu. text. in l. cuiuscunq;. §. si fundus. ff. de vsufruct. text. in l. fin. ff. vt possid. iuncta glo. & cõmu. intellect. text. in l. 3. §. vñ de vi. & §. vt frui. ff. de vi & vi armat. text. in l. vt frui. in fin. ff. si vsufructus petatur. text. in l. qui vsufructum. eodē titulo. & idē est in habitatione domus, quia ille cui est concessum ius habitationis, possidet domum naturaliter tanquam vsufructuarius eius: argumento prædictorum iuriū, & argumento text. in l. cum antiquitas. C. de vsufructu. & in specie ita tenet Paulus de Cast. in l. Aquilius Regulus. in princ. ff. de dona. vbi notabiliter declarat: & idem est in vsu, nam ille qui habet seruitutem vsus possidet naturaliter ipsam rem in qua habet vsu: ita probat text. not. in. si. ff. vt possid. text. in

tex.in.l.3.§.viti frui.verfi.item si nō vsusfructus sed vsus.ff.de vi & vi arma.cuius ratio est, quia vsusfructus est pars dominij, vt in.l.4.ff.de vsu fruct.& ad hoc vt fructuarius liberē vtat oportet esse naturaliter in ipsa re, vnde meritō eam possidet naturaliter, proprietarius verō habet ciuilem possessionē ratione proprietatis dominij:& in effectu istam rationem ponit expressē Ang.in.l.3.§.vnde vi.ff.de vi & vi arma. ex qua ratione inferitur quod secus est in alijs seruitutibus & iuribus incorporalibus, rusticis vel urbanis, continuis vel discontinuis: quia ratione earum illi cui competunt tales seruitutes nō habent aliquam possessionem naturalem in ipsa re: in qua est impositum ius seruitutis, sed vtraque possessio remanet penes dominum eius. Aduertendum tamē singulariter quod talis vsu fructuarius & vsuarius non solum habet possessionem naturalem in ipsa re corporali, sed etiam habet quasi possessionem ciuilem & naturalem in ipso iure incorporali vtendi & fruēdi, quasi naturalem per actus naturales quos exercet in recolligendis fructibus, quasi ciuilem per retentionem illius iuris in animo: ita probat tex. singu. iuncta glo. in.l. ait prator. §.1. versic. Item ei. ff. ex quibuscaus. maio. & ibi Bar. Alb. Iaco. de Rau. & docto. antiqui. text. in.l.3. §. qui vsusfructus. in princ. ff. de vi & vi arma. quē ad hoc ponderat Ang. de Peru. probat etiam tex. in.l. quoties. la secūda. ff. de ferui. & in.l. sicuti. §. Aristo. in fin. ff. si seruitus vēdi. vbi habet quod pro iure seruitutis competunt interdita & remedia possessoria, ergo in eis datur possessio: & in expresso istam cōclus. tenet glo. ordin. in l. si plures. §. deiectum. ff. de vi & vi arma. in glo. 2. expositiua, in quātum dicit ab vsufructu qui est quasi possessor iuris. & ad hoc etiam reputat ibi singu. Bar. & Ange. de Peru. sentit etiam glo. in.l. fin. ff. vt possid. in glo. penul. in verbo, defendat. istam etiam cōclus. tenet Bar. qui magistraliter loquitur in.l. naturaliter. ff. de acqui. posses. & ibi Ioan. de Imo. Paul. Aret. Soci. Alexan. & Iaso. tenet etiam Albe. in.l.3. §. ex contrario. 1. colum. in fin. eodē titu. & ibi Imo. 2. colum. na. in princ. Roma. 2. colum. post princ. Areti. 2. colum. Alexā. 6. colum. nume. 10. Iaso. 8. colū. num. 30. licet contrarium velit ibi Bar. 2. colum. istam etiam cōclus. tenet Pau. de Cast. qui nota. loquitur in.l. 1. eodem titu. penul. colum. versic. praterea aduerte. Areti. 10. colum. num. 27. Ias. 14. colum. num. 62. Vincen. 29. colum. num. 68. Ripa. 9. colum. nu. 34. licet cōtrarium teneat ibi Barto. 4. colum. num. 9. istam etiam cōcl. tenet Albe. in.l. fructus. ff. de rei vendi. 4. colum. post

princ. idem Albe. in.l. acquiritur. §. si. in fi. ff. de acquirēdo rerum do. Cinus in.l. vna. C. vt poss. 3. colum. versic. si verō sunt res incorporales. Albe. ibi. 3. colum. in princ. Sali. 3. colum. num. 11. Cinus in.l. competit. C. de presc. 30. vel. 40. ann. 2. colum. 4. quæst. Bald. in.l. nemo. C. de acqui. posses. 2. colum. post medium. & Ange. ibi. 2. colum. num. 5. idem Bald. in.l. certum. C. de reuē. di. 1. colum. num. 2. Pau. de Cast. no. in.l. fin. C. de longi tempo. presc. 2. colum. num. 6. & adde notabiliter quod ista eadem cōclu. habet locū in omnibus alijs seruitutibus & iuribus incorporalibus: quia licet in ipsa re coporali in qua seruitus est imposita non datur aliqua possessio, tamen bene datur quasi possessio ciuilis & naturalis in illo iure seruitutis naturalis, dū quis est in exercitio eius ciuilis per retentionē illius iuris in animo: ita apertē concludunt doctores in locis vbi supra, & in specie tenet Bald. in.l. nemo. C. de acqui. posses. 2. colum. post medium: versic. eodem modo. tener etiā Barto. in.l. 1. ff. eodē titu. 4. colum. num. 12. & ibi cōmu. moder. ex qua quasi possessione causatur prescriptio in istis iuribus, & similiter causantur & cōpetunt interdita & remedia possessoria: & si subtiliter dicas, si hoc ita est quare nō prescribitur seruitus discontinua tempore legitimo & ordinario, sed immemoriali, vide in materia seruitutum: quia est subtilis & nō passus. similiter etiam emphyteuta qui recipit rem in emphyteusim, aliqua mercede prestata: habet possessionem naturalem in illa re: dominus verō directus qui cōcessit habet ciuilem, nam si talis emphyteuta habet ius in re, & sic vtile dominiū, ergo habet possessionem naturalem: ita pbat tex. in.l. 1. ff. si ager vecti. vel emphyt. peta. & ibi Bar. & doct. antiqui. & in expresso ita tenet gl. ordi. in dicta. l. 3. §. ex contrario. in gloss. magna in fin. & ibi Barto. Imo. Pau. & commu. docto. tenet etiam Bar. in.l. 2. C. de iure emphyt. 2. colum. 4. & post eum alij docto. tenet etiam Azo in summa. C. de acquirēda poss. 4. col. in prin. Item etiā feudatarius qui rem in feudum à domino accepit, habet possessionem naturalem: dominus verō habet ciuilem: & in expresso ita tenet glo. ordi. licet prædicta iura non alleget, in dicta. l. 3. §. ex contrario. in glo. magna in fin. & ibi cōmu. docto. tenet etiam Azo in summa. C. eodem titu. 4. colum. in princ. Item etiam superficiarius qui accepit superficiem alicuius domus, soli, vel fundi aliqua pensionē prestata, possidet naturaliter: quia habet ius in re: dominus verō directus soli possidet ciuilitur: argumē. tex. in.l. 1. §. qui superficiem. & per

per totū. ff. de superfi. & eorū q̄ ibi notat Bar. & antiqui. tex. in.l. superficiario. ff. de reuē. tex. in.l. in prouinciali. §. si. ff. de ope. noui. nun. tex. in.l. tutor. §. si. ff. de pigno. actio. Item etiam colonus vel inquilinus qui conduxit domum vel fundum ad longum tempus, puta per decem annos vel vltra, possidet naturaliter: quia videtur habere ius in re: dominus verō qui rem locauit possidet ciuilitur, argumēto tex. in dict. l. 1. ff. si ager vec. vel emphy. peta. & in dict. l. 1. §. qui superficiem. & §. quod autē. el. 1. ff. de superficiebus. & in expresso ex isto fundamento istam conclu. tenet glo. singu. in.l. si vt certō. §. si duobus vehiculum. ff. commodati. in glo. magna in medio. versic. & idem in eo colono. & c. glo. in.l. si quis ante. in verbo, nouis simē. ff. de acqui. posses. Azo in Summa. C. eodē titu. 4. col. in prin. Pau. de Cast. in.l. non solet. ff. locati. Alex. de Imol. vbi valde commendat in dicta. l. 3. §. ex contrario. supra eo. 9. col. num. 20. Iaso. ibi. 13. col. nu. 48. idem Iaso. in.l. naturaliter. supra eod. §. col. num. 15. Alex. in dicta. l. si quis ante. supra isto tit. 4. col. nu. 10. Soci. ibi. 4. colum. Cōfirmatur etiam, quia tempus perpetuum dicitur etiā per decem annos, glo. est no. in.l. nam imperator. ff. de legi. & ibi Docto. Vnum tamen est quod in dict. casibus prædictæ personæ habent etiam quasi possessionem ciuilem & naturalem in illo iure reali: argumēto eorum quæ supra dicta sunt in fructuario: & in expresso ita dicit Imol. in dicto. §. ex contrario. 2. colu. in princ. & Iaso. ibi. 12. col. num. 44. Item etiam ille qui precario concessit rem alteri, possidet & retinet sibi ciuilem possessionem: accipiens verō acquirit & habet possessionem naturalem, & hoc in dubio ex natura contractus, nisi aliud inter eos actum sit: tex. est no. in.l. & habet. §. si. versic. placet. ff. de precario. cuius verba sunt, placet autē penes vtrumq; esse eū hominem qui precario datus esset penes eum qui rogasset: quia possederat corpore penes dominum, quia nō decessit animo à possessione: & ibi glo. or. & commu. docto. tex. in.l. 4. eodē titu. tex. in.l. qui precario. eo. titu. tex. in dicta. l. 3. §. ex cōtrario. versic. Sabinus. ff. de acqui. posses. cuius verba sunt, Sabinus tamē scribit eum qui precario dederit & possidere ipsum, & eū qui precario acceperit: & istam con. tenet etiā glo. or. in.l. Pomponius. §. si is qui precario. eo. titu. & ibi commun. Docto. glo. in.l. si quis ante. eo. titu. & ibi commun. scribentes. Dubium tamē est necessarium, quæ possit esse ratio per quam ex contractu precarij transeat possessio saltem naturalis, & ex contractu commoda-

ti, depositi, locationis, & simili nulla transeat possessio, sed vtraq; remaneat penes concedentem, vt in leg. rei commodatæ. ff. commodati. tex. in.l. licet. versic. rei depositæ. ff. depositi. tex. in.l. officium. ff. de rei vend. cum simi. & dico quod ratio potest esse, quia in precario est fortius & potentius ius in recipiente, quā in cōmodato vel deposito: nā precariū fit ad vsum incertum & indeterminatum, & similiter ad tēpus indeterminatum, & in eo censetur maior liberalitas ex parte concedētis, & maior & amplior facultas vtēdi re, vt in.l. 1. & per totum. ff. de precario. & vltra hoc ratione huius incertitudinis cēsetur in dubio cōcessio perpetua donec reuocetur: argumēto tex. in.l. iuris peritos. ff. de excus. tuto. textus iuncta glo. & communi opin. in.l. sine præfinito. ff. de pœnis. tex. in.l. sufficit. ff. de condict. indebit. & ibi Barto. & docto. tex. in.l. ambiguitatem. versic. sin autem talis. C. de vsufruct. & argumento doctrinæ Barto. in.l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. 3. colū. nume. 12. ff. noui. opi. nun. & ibi modernorum, Cini, Bald. & aliorum doctorum in.l. quisquis. C. si cer. pe. & modernorum in.l. principalibus. ff. si cert. pet. vbi illud quod est dispositū in officiali perpetuo, censetur dispositum in officiali ad bene placitum: quia in dubio censetur perpetuus, & omne illud quod est perpetuum cēsetur esse fortius & tribuit ius in re: vt in.l. 1. §. q̄ autem ait. ff. superfi. vnde ex precarij merito transit possessio, sed commodatum conceditur ad certum vsum limitato tempore expressē, vel saltem tacitē, vt voluit glo. or. Bart. & cōmun. docto. in.l. 1. ff. de preca. voluit etiam magistraliter Barto. in.l. in commodato. §. sicut. ff. commodati. & ibi Doctores, Bartolus, Paulus, & moder. in lege secunda. ff. si cert. pe. Bald. & Doct. in.l. 2. C. commodati. & in effectu istam rationem, licet non sic declaratam & cōfirmatam, ponit Socinus in dicta. l. 3. §. ex contrario. 2. col. num. 12. Iaso. ibi. 4. col. num. 12. Vnum tamen est quod licet precarium possit liberē reuocari secundum voluntatem cōcedentis, quia nō est limitatus in eo certus vsus & tempus, tamen si cōcedens velit sine causa reuocare cum damno alterius & sine aliquo temporis interuallo nō posset, imō obstaret ei exceptio doli: ita singul. determinat solus Abb. in c. si. extrā, de precarijs. si. col. nu. 13. & illud dictum sequit & valde commendat Alex. in.l. si poenam. in fine. ff. de verb. obliga. sequitur etiā & dicit forrē non alibi Iason in. §. sequens. Instit. de actio. 5. col. num. 25. Item etiam possessor qui se absentauit retinet ciuilem possessionem in absentia

& si alter sit ingressus habet & acquirit natura lem: tex. est in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. posse. eum simi. de quo artic. lat. supra dictum est, imò quod magis est, plures possessiones naturales vel plures ciuiles possunt esse penes plures & diuersas personas in vna & eadem re diuerso iure & respectu: nam in fundo potest quis habere vsumfructum & ratione eius habere naturalem possessionem, & in eodem fundo potest alius habere vsum, & ratione eius habere aliam possessionem naturalem: & eodē modo si vnus haberet vsum in fundo vel re, & alius similiter haberet vsum in eadē re, vterque haberet possessionem naturalem: quia hoc non est inconueniens, quia istae possessiones sunt diuersae & differentes numero, quia vna est respectu vsufructus, alia respectu vsus, & sic nulla contingit repugnantia vel impossibilitas. ita subtiliter probat tex. in l. si. ff. vti possi. vbi habetur quod vsufructuarius & vsuarius possident in solidum eandem rem naturaliter, & vtrique competit interdictum, vti possidetis, pro tuenda & cōseruanda sua possessione: & per illum text. ita tenet & declarat Bar. in dist. l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. posse. 4. col. num. 10. Imo. si. col. in fin. Roma. 2. col. in prin. Alex. 12. col. num. 20. de quo tamen articulo quia dubius & subtilis est, vide omnino ibi modernos.

101 Sed quia supra plenè & magistraliter visum est qualiter possessio acquiratur, nunc oportet videre qualiter possessio quaesita amittatur & perdatur? In quo articulo procedo per veras & notabiles conclu. quas plenè & notabiliter intendo tractare & verificare Prima concl. Vtraq; possessio tam ciuilis quam naturalis iam quaesita in re immobili, semper retinet quando diu possessio est in ipsa re vel in conspectu rei, vel prope ipsam rem taliter quod faciliter potest ingredi, licet non sit in eius conspectu: quod probatur sic. Facilius iura nostra cōseruamus quā acquiramus de nouo: textus est in lege prima. §. quod autem ait praetor. ibi, nam cui damus. ff. de superficiebus. tex. in leg. inuitus. ver. 1. ff. de regu. iu. tex. in lege tertia. §. bonorum. ibi, retinendi que. ff. de bonorum possess. text. in lege. Papinianus. §. si filius. ff. de inoff. test. tex. in lege. patre furioso. ver. nā furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alic. iu. vbi habetur quod licet furiosus non possit contrahere matrimonium, tamen bene potest illud retinere & cōseruare. tex. in lege. si is qui animo. ff. de acquir. posse. tex. in l. communis seruus. §. procurator eod. tit. tex. in l. arboribus. ver. si. quid tamē. ff. de vsufructu.

vbi habetur quod quando sine mandato quis quaerit possessionē nomine alterius, nulla quaeritur sibi possessio ante rati habitationem, tamen secus est quando quis iam habet possessionem quaesitam, & alius nomine eius habeat, teneat, vel vtatur re: quia etiam ante rati habitationem conseruatur sibi possessio: & per illum text. ita tenet Areti. Socinus, & Iaso. in l. generaliter. ff. de acquir. posse. text. no. in l. iudex datus. ff. de iudi. iuncta. l. cum praetor. eod. titu. vbi habetur quod licet furiosus nō possit de nouo creari iudex, tamen bene potest conseruare iurisdictionem semel acquisitam ante furorē, licet non possit eā exercere: text. in l. qui furere coepit. ff. de statu homi. tex. in l. 1. §. origo. ver. quāuis. ff. de postulando. sed possessio naturalis acquiritur per ingressum rei, & sic per illum actū naturalem, vt in l. 1. & in l. 3. & in l. quem admodum. ff. de acquir. posse. & in l. nemo. C. eod. Itē possessio naturalis quaeritur per aspectū rei, dato quod acquirens in ea nō intret vel ingrediatur, vt in dicta lege. prima. §. si iusserim. & in dicta lege. quod meo. §. si venditorē. cum similibus. Item possessio naturalis quaeritur per actum gestum prope ipsam rem, licet non fiat in conspectu rei, puta per traditionem clauium, vt in lege. clauibus. de con. emp. ergo à fortiori vtraque possessio iam quaesita & producta in esse retinebitur & conseruabitur: & ex isto fundamento, licet non sic inducto, istam concl. tenet glo. nota. or. in l. 1. ff. de acquirend. posse. in glo. 2. in medio. ver. sed quid si non est in conspectu. quam glo. & eius cō. approbat ibi Bar. si. col. in medio. ver. vnde quartoloco. & c. dicens quod glo. loquitur perfectissime cui nihil est addendum: Pau. de Cast. ibi. 2. col. prope finē, dicens esse meti tenendum. Alex. 9. col. nu. 34. Soc. ibi. 8. col. in fi. Cuma. ibi si. col. in medio. Vincē. ibi. nu. 106. istam etiam concl. tenet glo. in l. vna. C. vti possi. si. in glo. si. in medio. cum qua transeunt ibi omnes doctores. istam etiam tenet Iac. Bu. in l. licet. C. eod. tit. 2. col. in medio.

102 Secūda cō. Quando quis habet vtranque possessionem in re immobili, & se absentat longē ex aliqua causa iusta vel iniusta, voluntaria vel necessaria, amittit possessionem naturalem & retinet ciuilem in animo: tex. est capitalis & expressus in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. posse. vbi dicit tex. quod si possessor ad nundinas profectus est, & alter ingressus est efficitur possessor, & similiter absens retinet possessionem, ergo ingressus habet naturalem & absens retinet ciuilem: cuius verba sunt, qui ad nundinas profectus aeminem reliquit, & dum illa

dum ille à nūdinis redit, aliquis occupauit possessionem, videri eum clam possidere Labeo scribit: retinet ergo posses. is qui ad nundinas abit: & ibi notat Bart. & tota schola doctorū. tex. in l. 3. §. in amittenda. in fine. eod. titu. ibi, sed & si animo solo possideas, licet alius in fundo sit, adhuc tamen possides: tex. no. expref. in l. si id quod. §. si. eod. titu. tex. in l. 3. §. saltus. eod. titu. tex. in l. 1. §. idcirco. ff. de vi. & vi ar. ibi, admissi enim ei possessionem quam animo retinebat, & si non corpore. tex. in l. licet. C. de acquir. posse. cuius verba sunt, licet possessio nudo animo acquiri nō possit, tñ solo animo retineri potest. tex. in §. possidere. ver. quin etiā. Instit. de interdic. tex. in l. 2. in princ. titu. 30. 3. part. & ex ista con. iuncta prima con. superiori infertur vera & notabilis declaratio ad ista iura, vt intelligantur quando possessor ciuilis est longē absens: secus vero si sit in conspectu rei vel prope rem: quia tunc vtrāque possessionem retinet & conseruat. & ita intelligit & declarat ista iura Rapha. Cuma. in dict. §. qui ad nundinas. 3. col. post prin. Lud. Rom. ibi in prin. Iaso. ibi. 2. col. in prin. Car. in c. olim. cl. de resti. spo. 3. col. prope finē. & adde pro declaratione huius con. quod ista ciuilis possessio quaeritur in absentia retinetur animo, amittitur modis sequentibus. Primo modo, si absens possessor ciuilis non sit admissus post reuersionem pereum qui reingressus est, sed ei resistat: tex. est in l. si id quod. §. si. ff. de acquir. posse. ibi, eo usque possideamus donec reuertentes nos aliquis repellat. Secundo si antequam interueniat resistentia ipse absens ciuilitate possidens animo desijt possidere: quia suspicatus est posse repelli. tex. est in d. l. si id quod. §. si. ibi, aut nos ita animo desinamus possidere, quod suspicemur repelli nos posse ab eo qui ingressus sit: tex. in lege. sed & si nolit. eod. titu. tex. in l. 3. §. si quis autem. ff. de vi & vi ar. tex. in l. pe. titu. 30. 3. par. Tertio si talis res ita sit occupata, quod non sit possibilis vel verisimilis eius recuperatio per absentem propter maximam potentiam eius qui ingressus est, vel ex qualitate rei, quia expugnabilis: vel ex qualitate loci, quia flumen aut mare ita rem occupauit quod in ea non potest dari vsus: nā tunc statim absens amittit possessionem ciuilem, & similiter praesens amittit vtranque etiam si animo nolit desinere possidere, & milles hoc pro reitetur: & in expresso ita probat textus singularis in l. cum vnus. §. si. ff. de bonis auto. iu. posse. cuius verba sunt, si propter naturam rei, veluti si praedium immundatum sit, aut propter

latronum potentiam non potest possideri, rectè dicitur non esse quod possideatur: tex. in l. quod meo. §. si. in fi. ff. de acquir. posse. ibi, rursus si cū magna vi ingressus est exercitus. & c. & ibi expref. notat Pau. de Cast. Imo. Cuma. & Alex. facit tex. in l. 3. §. Labeo. supra eod. tit. & ibi tenet singu. & melius quā alibi Soci. 1. & 2. col. tex. no. in l. Pomponius in princ. eod. titu. & ibi commu. doct. & probat expref. lex 14. tit. 30. 3. par. tex. qui sic debet intelligi in l. naturaliter. ff. de vsuca. vbi habetur quod per interruptionem naturalis possessionis interruptitur praescriptio: nam certè debet intelligi quādo ex interruptione naturalis possessionis interruptitur ciuilis, quia impedimentum est tale quod tollitur facultas & vsus vtedi rei: secus vero aliās: si simpliciter amitteretur sola naturalis sine ciuili: quia non interrupteretur praescriptio, cum ciuilis possessio sit illa quae causat praes. & ita intelligunt & declarant illū text. Docto. ibi. & Bar. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. posse. 7. col. ver. nō obstat. cuius ratio subtilis est, quia possessio ciuilis ex dispositione iuris retinetur animo quando potest liberè vti re & possessione naturali: vnde quando datur talis impotentia merito & necessariò debet amitti, quia deficit fundamentum in quo possessio ciuilis insisteret, vñ licet ipse ciuilis possessor nolit animo desinere possidere, volūtas & protestatio eius est nullius momenti, tanquā cōtraria actui naturali & iuris ordinationi, cum talis animus videatur fundari super impossibili: & istam rationem posuit subtiliter Cald. in l. licet. C. de acquir. posse. 2. lectura, in finalibus verbis. Socinus in l. 3. §. Nerua filius. ff. eod. 2. col. ver. tu considera. iuncto ver. ex quibus infertur. & ante eos Rosfr. in libellis suis, in rub. de interdic. vnde vi. 1. col. num. 2. confirmatur per tex. in l. 1. §. q. si seruus. ff. de vi & vi ar. vbi si colonus, inquilinus, vel detentator expellatur de ipsa re: dominus qui per eos retinebat possessionem illam perdit, licet sit ignorans vel nolit animo desinere possidere, licet secus sit si ipse dominus expelleretur & nō detentator: quia ex quo non amittit naturalem quam retinet per alium, non amittit ciuilem quam retinet per se: quia censetur accessoria & dependens ab illa naturali, & à facultate rem apprehendēdi: tex. est in l. 1. §. non alij autem. ver. 1. de vi & vi ar. & ibi glo. ord. Bart. & commun. docto. de quo articulo latiùs infra dicitur. Quarto modo per longam absentiam ipsius possessoris ciuilis, quia si diu & magno tempore sit absens amittit possessionem ciuilem, modò alius sit ingressus,

gressus, modò non: cuius ratio est, quia lapsu tã
 ti temporis inducitur obliuio & animus non
 possidendi, ex quo causatur amissio possessionis:
 ita probat tex. in l. si de eo. §. si fortè. ff. de
 acqui. posses. & ibi tenet glo. or. Bart. & comu.
 doct. tex. in l. si id quod. eod. titu. & ibi etiã do-
 cto. text. in l. furtum. §. fundi. ff. de vsuca. & ibi
 glo. Albe. & alij docto. facit tex. & ibi docto-
 res in l. si. C. vnde vi. tex. in l. licet. C. de acqui.
 posses. & ibi comu. docto. tex. in §. quòd au-
 tem. Insti. de vsuca. & ibi glo. no. & comu. do-
 centes. Dubium tamen est inrer docto. quòd
 fit istud longum vel magnum tempus, vt per
 lapsum eius inducatur obliuio, & per cõsequẽs
 amissio possessionis: & reperio varias & diuer-
 sas opinionones, nam aliquæ glo. & doctores in
 locis suprã allegatis expressè tenent q̄ requiri
 tur tempus decem annorum: & confirmari po-
 test, quia dictio diu, & dispositio loquens in ló-
 go tempore debet interpretari de tempore de
 cẽ annorum, vt in l. sicut fideicommissaria. §.
 Aristot. ff. qui & à quibus. iuncta glo. & comu.
 expositione. & in l. i. & per totum. C. de longi
 tempo. præf. & in l. i. & per totum. C. quæ sit
 longa consuetu. & in l. si filius familias. iuncta
 glo. & comu. opi. C. de peti. hære. facit etiam
 tex. sing. & vnicus in suo casu in l. sine præfinito.
 ff. de pœnis. de quo tex. aliàs suo loco dixi.
 alia verò. gg. & Doctores dicunt, quòd isto ca-
 su tempus sit arbitrium, & relinquatur iudi-
 cis arbitrio qui debet considerare qualitatem
 rei, loci, & personæ: quam opi. tenent plures. gg.
 & scribentes in dictis locis suprã citatis: & tenet
 Innocen. & plures Canonistæ in c. querelam.
 de electione. tamen mihi placet ista opi. & con-
 cordia, q̄ cum in hoc articulo tempus non sit
 à iure decisum necessariò tẽpus sit arbitriũ:
 sed in dubio iudex debet arbitrari tẽpus. 10.
 annorum per primum fundamentum cum ra-
 tione: & ita procedat. i. opi. gg. & doc. tenentiũ
 hac parte: si verò ex qualitate rei, loci, & perso-
 næ debeat plus vel minus tempus sufficere, iu-
 dex hoc arbitrabitur: & ita procedat. 2. opi. alia
 rum glossarum & scribentiũ: & in effectu ista
 est intẽtio Bar. in dict. l. si de eo. §. si fortè. 2. col.
 ff. de acq. posses. Abbatis & aliorum in c. vigilã-
 ti. 2. col. de præscriptionibus. Fab. qui no. loqui-
 tur in dict. §. quòd autẽ. de vsuca. & in terminis
 istã concordiam ponit magistraliter Saly. in
 l. licet. C. isto titu. pen. col. idẽ Saly. in l. i. C. de
 seruis fugi. pen. col. Adde tamẽ quòd si absens
 protestetur se nolle amittere possessionẽ per
 absentiam vel negligentiam nõ ammitter posses-
 sionẽ civilem etiam per lapsum. 10. annorum

vel maioris tẽporis: quia cum illa amissio cau-
 setur ex obliuione & animo nõ possidendi qui
 colligitur ex lapsu temporis, & istud cessat pro-
 pter protestationem: ergo hoc casu non amitti-
 tur possessio. argumẽto tex. in l. qui in aliena. §.
 si. ff. de acqui. hære. vbi habetur q̄ ea quæ de-
 pendet ab animo regulatur & declarantur per
 solã protestationẽ: sed civilis possessio est hu-
 iusmodi, ergo. & c. & in terminis reperio quòd
 istã sen. & con. tenet Ioan. Faber. in §. q̄ autem.
 Insti. de vsuca. 2. col. in medio. vers. quid ergo s̄
 probet, intellige tamen superiorẽ con. quæ ha-
 bet q̄ per longam absentiam amittit quis posses-
 sionẽ civilem quando res erat vacans, & in ea nullus in-
 gressus est, vel si ingressus est ipse absens igno-
 rabat: secus tñ est si aliquis ingressus est, & oc-
 cupauit naturalẽ possessionẽ vacatẽ, & absens
 sciat & negligat recuperare in modico & breui
 tempore quo verisimiliter possit: quia tunc a-
 mittit civilẽ possessionẽ, quia suspicatus est se
 posse repelli: ita probat tex. no. in l. quãuis. la. 2.
 ff. de acqui. posses. sibi, tandiu priorem posside-
 re dictũ est, quandiu possessionẽ ab alio occu-
 patam ignoraret: tex. in dict. l. q̄ meo. §. si. facit
 etiam text. cum materia in l. 3. §. eum igitur. ff.
 de vi & vi ar. & in expresso per ista iura istam
 con. & declarationem ponit magistraliter Bar.
 in dict. l. si de eo. §. si fortè. ff. de acquirẽ. posses.
 2. colum. num. 4. & ibi Imol. Roma. Alexand.
 & alij Docto. & hoc casu tempus erit omninò
 arbitrium, argumento tex. cum quo. opi. &
 declaratione in l. tertia. §. eum igitur. ff. de vi &
 vi arma. & ita tenet & declarat Ioan. de Imo. in
 dicto. §. si fortè. & ibi no. Alexan. secunda col.
 num. 6. Saly. in l. licet. C. eo. septima col. nu. 23.
 Hodie tamẽ in nostro regno decisum est quòd
 tali casu si quis ingressus est rem alterius & eã
 occupauit per annũ & diem possessore præsen-
 te, & sciente, & nõ contradicẽte, talis possessor
 amittit vtranq; possessionẽ suam, & ingressus
 acquirit eã, & idem est si aliquo tempore fue-
 rit præsens, aliquo absens: ita expressè disponit
 l. i. titulo vñdecimo. lib. secundo. foro. ll. & l. i. ti-
 tulo decimotertio. libro tertio or. & l. 242. in ll.
 Styli. & lex. 192. in eisdem. ll. Styli. quæstio ta-
 men proprietatis remanet salua, vt prædicte. ll.
 dicunt & disponunt, & fortè illa decisio habuit
 originem ex tex. in capi. 2. vers. ficu. fin. si de inue-
 stitura inter dominum & vassallum lis oriatur.
 in V sibus feu. vbi dicit quòd si quis habuerit
 aliquam rem tanquam feudalem per annũ
 continuum, sciente & non contradicẽte domi-
 no, præsumitur rectè inuestitus, & debet defen-
 di in possessione præfinito iuramento suo: quem
 tex. ibi

tex. ibi dicit in casu suo vniciũ Bal. pe. col. num.
 3. tenet etiam Bal. in c. i. de controuersia inuesti-
 turæ. 2. colum. in fine. & expressè in casu nostro
 & sic in qualibet re possessa istam con. & decla-
 rationem tenet Ioan. Faber. in l. licet. C. de ac-
 quirenda possessione. fin. colum. idem Faber in
 §. quòd autem. Instit. de vsuca. prima colum.
 illum etiam textum adducit in cõfirmationem
 glo. in prædicta. l. i. titulo. ii. libro. secundo. fo. ll. in
 glo. 3. & reputat eum singul. & tenet etiam Bal.
 licet illum text. non alleget, in l. si. C. de his qui
 à non domino manu. Adde tamen pro declara-
 tione prædictarum. ll. regni, quòd requiritur
 quòd talis ingressus habeat rem per annum &
 diem cum titulo & bona fide: ita determinat
 prædicta. l. i. titulo. 13. libro tertio ordinamenti:
 vnde data mala fide, vel data bona fide, sed nõ
 dato titulo, vel data absentia possessoris civilis
 non amittitur possessio civilis per annum &
 diem, sed debet seruarius cõmune de quo su-
 præ dictum est: quia hoc casu remanet incorre-
 ctum. Item intellige quando dominus vel ad-
 uersarius, qui præcendit possessionem antea
 possidebat & hoc probat, quia tunc ex quoli-
 bet actu possessionis vel detentationis præsu-
 meretur & probaretur possessio, argumẽto tex.
 in l. i. & in l. 3. & quasi p̄ totũ. ff. de acquir. posse.
 103 Ex quibus inferit q̄ vtranq; possessio tam civilis
 q̄ naturalis perdit morte, & licet dñium & oĩa
 iurata personalia q̄ realia trãscant in hæredi-
 tatem iacẽtem, tñ nõ trãsit possessio licet postq̄
 est quæ sita sit ius: text. est in l. cum hæredes. ff.
 isto tit. cuius verba sunt, cum hæredes instituti
 sum⁹ adita hereditate oĩa quidẽ iura ad nos per-
 tinent. cuius ratio subtilis potest esse. Prima q̄
 dominium vel iura realia & personalia si amit-
 terentur & efficerentur vacantia essent occupã-
 tis & non reuiuiscerent: argumẽto tex. in l. i. &
 per to. de acqui. re. do. & in l. si quis. §. arcam. de
 solu. & ideo lex fingit quòd transeat ex neces-
 sitate: possessio verò nõ habet istud inconueniẽs
 quia potest peti & consequi remedio proprie-
 tatis. s. rei ven. vel remedio possessorio adipiscẽ-
 dæ quorum bonorũ. Secunda, quia sicut in ac-
 quirenda possessione requiritur animus & vo-
 luntas possidentis, ita etiam in retinenda & cõ-
 seruanda possessione, vt suprã dictum & proba-
 tum est: sed per mortem cessat animus & volun-
 tas possidentis, ergo perditur possessio & non
 transeat ad hæreditatem iacentem nec ad hære-
 dem: argumento tex. in l. qui ad certum. ff. lo-
 cati. & ex hoc dicebat Bar. in l. centesimis. §. si.
 de ver. obli. quòd si iudex condemnauit aliquẽ
 in exilio ad libitum suæ voluntatis, expirat &

finitur per mortem iudicis, de quo dixi aliàs in
 materia debitorum: dominium verò & alia iu-
 ra realia & personalia non amittuntur sola vo-
 luntate sine tit. vel causa, vt in l. si quis vi. §. dif-
 ferentia. ff. de acqui. posse. ergo merito per mor-
 tem non amittuntur, sed transeunt in heredita-
 tem iacentem, & postea aditione secuta in here-
 dem: & ista sunt subtilia & speculatiua.
 104 Item adde pro perfecta declaratione superio-
 ris conclu. & materia, quòd eo casu quo absens
 amittit possessionẽ civilem modis prædictis sta-
 tim possessio civilis acquiritur & consolidatur
 ipso iure habenti naturalẽ etiã vitiosam: glo. est
 sing. & vnica in iure in l. sed & si nolit. ff. de acq.
 poss. quam ibi ad hoc notat & cõmendat Bar.
 & com. Doct. notat etiã & cõmendat Bar. in l.
 3. §. ex cõtrario. 4. co. nu. neo. tit. & ibi Rom. pe.
 col. eo. tit. Alex. ibi. 4. col. Vincẽ. 4. col. eam etiã
 dicit singu. Roma. in l. clam possidere. §. qui ad
 nundinas. fi. col. in fine. eod. tit. eam etiã dicit ef-
 se diligenter notandam Iaso. ibi fi. col. num. 69.
 Bal. in l. i. ff. de rerum diui. fi. col. 46. q. nume. 8.
 Bart. in l. ex asse. ff. ad Trebe. in fine. intantum
 quòd acquiritur & consolidatur possessori na-
 turali ignorati, vt dicit illa glo. & ibi Bart. & cõ-
 opi. nec obstat si dicas q̄ nulla possessio potest
 quæri sine animo, vt in l. 3. & in l. quemadmo-
 dum. ff. de acq. poss. cum simi. quia respondeo
 quòd hic interuenit animus saltem implicitus,
 quia ex quo à princ. habuit naturalem ex tunc
 visus est velle habere civilem, & in eodẽ animo
 præsumitur semper perseuerare: ita expressè re-
 spondet prædicta glo. & ibi Bart. & Docto. Istã
 tamẽ con. glo. & cõmunem dupliciter declaro.
 Primo modo q̄ possessio civilis cõsolidata, nõ
 fit illa met civilis possessio quæ residet in per-
 sona absentis: quia semp successor particularis
 vel vniuersalis rei succedit in noua possessione
 creata in eius persona, nõ verò in antiqua ante-
 cessoris, vt subtiliter & notabiliter dicam infra
 ista lege. Secundò quando ex natura rei posset
 ingressus in ea habere vtranq; possessionem: se-
 cùs si solam naturalem, vt si sit vsufructuarius,
 emphyteuta, vel similis persona: quia nun licet
 civilis possessor aliquo casu amittat suam ciui-
 lem possessionem, naturalis possessor non ac-
 quirat eam, cum à principio nec ex post facto
 non habuit animum explicitum nec implicitũ
 quærendi possessionem civilem in re, sed tan-
 tum naturalem: ita eleganter & subtiliter tenet
 & declarat Bar. in dict. l. sed & si nolit. in fine. &
 ibi sequuntur comu. Docto. & tenet & sequi-
 tur Iaso. in dict. §. qui ad nundinas. fin. col. in fi-
 ne. Ex quibus nouiter potest inferri ad subtilẽ
 Aut. Go. in ll. Tau. A a 3 & no.

& no. quæstionem, si duo vel plures sunt hæredes ex testamento vel ab intestato, quorū vnus adiuuit suam partem & missus est in possessionē eius aliquo remedio possessorio adipiscendæ, & postea alter repudiet, quo casu ipso iure sine alia noua aditione alia pars sibi accrescit, an similiter accrescat possessio vt censeatur oēs partes possidere, ac si in omnibus apprehendisset possessionem? & videtur quod sic. Primò quia actus possessionis adhibitus in parte rei, virtualiter extenditur ad totam rem, vt in l. tertia. ff. de acqui. possess. Secundò, quia actus adhibitus in aliqua re virtualiter extenditur ad partes quæ postea sibi accedunt vel accrescunt: tex. est no. in l. 4. ff. de iure doti. text. in l. pe. ff. vt legat. nomi. cauea. tex. in l. 2. ff. quorum legatorum. cum similibus: ergo ita dicamus hic, quod possessio & eius virtus extendatur ad partē accrescentem. Tertiò, quia in successione prætoria accrescit portio sine noua agnitione corā iudice. Quartò, quia materia possessionis habet locū ius accrescendi, vt dicit glo. & cōmunis opi. in l. q. meo. ff. de acqui. poss. vbi habetur quod possessio civilis amissa consolidatur cū naturali: & in expresso, licet non ita bene fundet, istam sententiā & conclusionem tenet Curtius Iunior in l. vnica. C. quādo non peten. par. fi. col. nu. 49. sed contrarium & melius tenet ibi Bal. 2. col. nu. 3. Primò, quia possessio consistit in facto. Secundò, quia requiritur animus, quorum aliquod non interuenit in isto casu: & idē tenet ibi Sebastianus Sapia, pen. colum. nu. 63. quos ego sequor.

105 Aduertendū tñ, quod maximus effectus resultat ex hoc, quod ille absens retineat possessionem civilē in absentia vel præsentia, vel illā amiserit modis prædictis: quia si illam retinet nunquā ingressus qui rem occupauit etiam cum titulo & bona fide poterit incipere præscribere: quia sine possessione non procedit præscriptio, vt in l. sine possessione. ff. de vsucapio. & in regu. sine possessione. de regulis iuris l. 6. cum similibus, sed civilis possessio est illa quæ causat præscriptionem & non naturalis, & absens retinet possessionem civilem in animo: ergo ingressus nullo modo potest præscribere: postquam ergo absens desinat possidere incipiet ingressus possidere. Ex quo inferitur quod licet iura nostra simpliciter dicant quod cōtra absentem præscribitur per viginti annos, tamē debent intelligi amissa civilis possessione per absentem, & quæ sita ei qui vult præscribere: ita probat text. notabilis & subtilis in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acqui. possess. vbi dicit quod possidet quis seruum existentem in fuga & absentia & illum

potest vsucapere, sed hoc non prouenit mediāte possessione naturali, quia illam amisit per absentiam: ergo necessariò vsucapit mediante civili, & per consequēs nullo modo alius tertius possit vsucapere eum, licet habeat titulum & bonam fidem & possessionem naturalem: quia aliās efficeretur duo domini in solidum, quod est impossibile de iure, vt in l. si vt certo. §. si duo bus vehiculum. ff. commodati. & in l. hæredita re. §. pater. ff. de castren. pecu. & in l. Mænius. §. duobus. ff. de legat. 2. & in l. quod contra. §. vni. ff. de reg. iuris. & ad hoc illud text. in dict. §. per seruum qui in fuga. licet non sic inducitur, notat & commendat ibi Bar. Alb. Imo. Pau. Rom. Areti. Alex. Iaso. & commu. alij Docto. probat etiam tex. in l. serui & filij. §. fin. ff. de furtis. ibi, quod enim videor possidere seruum, ad vsucapionem tantum mihi proficere Iulianus scribit. tex. in l. in accessione. ff. de diuer. & tēpo. præf. text. in l. item ei prætor. ff. ex quib. cau. maio. tex. in §. rursus. Insti. de actio. vbi si absens causa reipublicæ præscribit rem presentis post reuersionem datur contra eum restituitur: ergo in absentia præscripsit mediāte civili possessione: & ibi expressè tenet & declarat glo. ord. Faber, Ang. Platea, & commu. Docto. tex. expressus & notabilis in l. si à bonæ fidei possessore. ff. de rei ven. vbi habetur quod si seruus alienus fugerit à bonæ fidei possessore, & eum in absentia & fuga vsuceperit, tenetur restituere domino: ergo talis bonæ fidei possessor vsuceperit mediante sola civili possessione in absentia & fuga serui: & sic aperte probatur, quod sola civilis possessio est illa quæ causat vsucapionem vel præscriptionem: & ad hoc notat & cōmendat ibi Bal. & alij Docto. tex. in l. acquirit. §. si. ff. de acqui. re. do. vbi dicit tex. quod usufructuarius non vsucapit vel præscribit, quia non possidet: sed ille possidet naturaliter, vt in l. naturaliter. ff. de acqu. poss. cum similibus: ergo de civili loquitur ille tex. & sic illa requiritur in vsucapione vel præscriptione, & non sufficit naturalis: & ad hoc illud tex. not. & cōmendat ibi glo. ord. Raine. Alberic. & cōmu. Docto. tex. in l. nec usufructuarium. C. de usufructu. & ibi glo. ord. Bald. Angel. Pau. & commu. Docto. text. in l. qui fundum. ff. de vsucapi. pro emptore. & ibi gloss. & commu. doct. text. in l. homo liber. §. si. in finalibus verbis. eod. titul. & in expresso istam sen. & con. tenet gloss. not. & ord. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acqui. possess. in glo. mag. prope finem. vers. Item secundum eos. & ibi magistraliter Bart. 1. colum. nu. 3. Raine. in fi. Albe. 2. col. Imola, Paul. Roma. Areti. Cum. & nota. ibi Alex. 3. col. nu. 5. Socin. 4. col. Iaso.

Iaso. 6. col. nu. 21. Vincen. 4. col. nu. 7. glossa in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. cōmo. in glo. magna post prin. & ibi Bar. fi. col. in fine. Paul. 2. col. nu. 7. & alij Docto. gloss. in l. male agitar. C. de præscr. 30. vel. 40. anno. in verbo possidentibus. & ibi Docto. gloss. in c. causam quæ. de præscr. in glo. fi. & ibi com. Canonista. gloss. clarior & expressa reputata singularis in hoc articulo in l. 1. C. de seruis fugi. i. gl. mag. in fine. & ibi. notat & commendat Bart. fi. col. Paul. de Cast. qui singu. loquitur fina. column. num. 11. Iaso. antepe. col. nu. 44. & illam glo. in materia reputat sing. Imo. in dicto. §. per seruum qui in fuga. 2. col. Roma. in dict. §. ex contrario. 2. col. glo. in §. sed aliquādo. Insti. de vsucap. in glo. fi. glo. in l. 4. titu. 12. lib. secund. foro. II. in glo. magna secunda columna. Istam etiam conclusi. tenet magistraliter Dinus in regula, sine possessione. de regul. iu. libro sexto. pe. fol. versu. solutio. rutijs & probabile Bartol. in l. Celsus. ff. de vsucap. secunda columna. numero duodecimo. & ibi Franc. Bald. numero. 67. Albericus, & Angel. in l. sine possessione. eodem titul. de vsucap. Bald. & Angel. notabiliter in l. nemo. C. de acqu. poss. 2. co. Bar. in l. 1. ff. de acqu. poss. 3. col. nu. 8. in definitione possessionis civilis. Fran. Bal. in trac. præf. 3. parte. 3. partis principalis. 3. quæst. Faber in §. quod autem. Insti. de vsucap. 2. colum. post medium. Abb. in ca. v. gilanti. 2. colum. numer. 4. de præscr. & ibi Felin. & docto. & sic ista opin. est vera & cōi. licet Iaco. Bu. expressè teneat contrarium in l. nemo ambigit. C. de acqui. possess. 1. col. in medio. vers. modò quæro. vbi dicit quod vtraque possessio tam civilis quæ naturalis requirit ad causandā præscript. & hoc potissimo fundamento, quia reperimus quod si possessio interrumpatur naturaliter, statim cæsetur interrupta præscriptio, vt in l. naturaliter. ff. de vsucap. Sed ille text. nō obstat, quia debet intelligi quādo per talē interruptionē naturalem amittitur vtraque possessio tam civilis quæ naturalis: secus verò si sola naturalis possessio amittatur & remaneat civilis: quia ex ea sola potest causari præscriptio: & in terminis ita respondet Bar. in d. l. 3. §. ex contrario. 2. col. in fine. vers. nō obstat, quod bene nota, quia est subtili⁹ verbū quod reperiri potest in materia præscriptionum: & ita dicit Iaso. in l. 1. C. de seruis fugi. antepe. col. nu. 44. & si dicas quid prodest possessori naturali quod domin⁹ in absentia amittat possessionē civilem cum sua possessio naturalis nō sufficiat ad præscribendū, respondeo quod statim ipso iure illa possessio civilis consolidat cū naturali.

106 Alius etiā maximus effectus resultat ex civili

possessione, quia civilis possessio sola est causa acquisitionis fructuū, & iura quæ dicunt quod bonæ fidei possessor facit fructus suos pro cultura & cura, debent intelligi quæ habet civilē possessionē: ista est gl. sing. & ordinaria in l. 3. §. Ex contrario. ff. de acqu. poss. in gl. magna prope finem. vers. itē quilibet efficeretur dñs fructuū. quam ad hoc notat & cōmendat ibi Bal. 3. col. in prin. Paul. 2. col. nu. 2. Imol. 2. col. in medio. Roma. pe. col. Cum. 4. col. Aret. 5. col. nu. 32. Alex. 10. col. nu. 24. Socinus. 6. col. vers. 3. ex gl. colligitur. Vinc. 8. col. nu. 14. Iaso. 9. col. nu. 34. & est cō. opi. doc. & ad hoc eam reputat sing. Bal. in l. certū. 1. col. nu. 2. C. de rei vend. notat etiam & cōmendat Bal. in c. 1. §. Marchio. 1. col. nu. 2. de his qui feudare poss. Ex quibus infero quod iura quæ habent quod si quis habet & possidet re alienam cū titulo & bona fide facit fructus suos & lucratur eos, vt in l. bonæ fidei. ff. de acqu. re. do. i. l. bonæ fidei. ff. de vsuris. i. l. bonæ fidei. de ver. sig. in §. si quis à nō domino. Insti. de re. di. debent intelligi & procedere quæ habet civilem possessionē & non aliam. Item infero quod domino verò possidente civili liter in absentia emptor etiam bonæ fidei non lucrabitur fructus. Itē infero quod si possessor maioratus vendat rem alteri qui habeat eam titu. & bona fide, quod mortuo possessore fructus pertinebunt successori, cum per istam legē Tauri trāseat in eum possessio tam civilis quam naturalis, & non pertinebunt emptori & derentatori: pro qua glo. & cōmu. sen. facit tex. in l. qui scit. §. in alieno. ff. de vsuris. tex. in l. si fur. in pri. ff. de vsufu. vbi dicit quod si in fundo quis habet naturalem possessionē, quia est fructuarius: alius habet civilem quia est proprietarius: & quidam fur vel alius tertius cum mala fide colligat & percipiat fructus, acquiruntur domino proprietatis civiliter possidenti & non fructuario. Confirmatur, quia à pari procedunt præscriptio & acquisitio fructuum: ita tenet glo. nota. or. in l. 2. C. si quis igno. rem mino. esse sine decreto compa. in glo. fi. in prin. argumento tex. in l. vbi lex. ff. de vsuca. & illam glo. pro no. allegat & cō. Soci. in dic. §. ex contrario. & facit tex. in l. si ego. §. partum. ff. de publi. imò difficilius causatur præscriptio quam acquisitio fructuū, vt in l. in bonæ fidei. ff. de acqui. re. do. Limita tamen & intellige superiorem doctrinā & con. quando quis non perciperet fructus de voluntate domini: secus verò aliās, si habeat rem de voluntate ipsius domini: quia tunc acquiritur fructus, modò habeat civilem possessionē, modò naturalem, modò nullam habeat possessionē: vel fructuarius, vel ille qui habet rem precario,

Ant. Go. in. l. Tauri. Aa 4 vel

vel colonus, vel inquilinus: text. est in l. 1. & per totum. ff. de C. de usufruct. text. in l. Iulianus. §. ex vendito. versic. possessionē. ff. de actio. emp. text. in l. si seruus. la. 2. §. lo caui. ff. de furtis. & per ista iura ita tenet Bar. in d. §. ex contrario. 3. colū. in prin. & ibi com. Doctor. Bald. in c. grauis. de resti. spo. 2. col. Itē adde quod intantum sufficit sola ciuili possessio ad acquisitionē fructuum iuncta bona fide vt non requiratur titulus: ita probat text. no. in l. 4. vers. post litem. ff. fini. regūd. text. in l. sed si lege. §. scire. ff. de peti. hāredi. & in expresso istam sen. & concl. tenet glo. no. ord. in §. si quis a non domino. In sti. de re. diu. in glo. 2. in si. quam ibi sequitur & commendat Faber, Bar. Platea, & com. Docto. & eam reputat singul. Ang. de Arc. 2. col. num. 2. & Christophorus. 1. col. in medio. similis glo. est in §. 2. In sti. de offic. iu. in gloss. mag. in medio. & ibi notat Ang. & alij Docto. similis etiam glo. est in l. & ex diuerso. in gloss. magn. in medio. ff. de rei vindica. & ibi tenet Bartol. secunda colum. num. quinto. Angel. secunda colum. & commun. alij Docto. tenet etiam Bartol. in dict. l. sed si lege. §. scire. de peti. hē. & ibi commu. Docto. Pet. Cuius & commu. Docto. in l. certum. C. de rei ven. Iaso. in dicto. §. ex contrario. n. col. num. 38. hęc obstat si dicas, q̄ non videtur posses. dari bona fide sine titulo, argumento text. in l. fin. C. vnde vi. quia ibi occupabat rem vacantem quā sciebat sibi non pertinere, licet ignoraret cuius esset, sed in nostro casu præsupponimus, q̄ interuenit aliqua causa vel coniectura per quam credebatur esse suam: arg. iuriū supra di. & ita decla. Bar. in l. Celsus. de vsuc. 3. col. num. 17. Item ex istis infero quod detentator rerū maio ratus debet condemnari in fructibus, quia per istam l. Tauri habet vtrāq; possessionē. Secundo infero quod mortuo possessore maioratus fructus pendētes spectāt ad solū successorē tūc, quā pendētes tunc, etiā quia est ciuili possessor.

107 Tertia conclu. quādo quis habet solā naturālē possessionē sine ciuili, vt fructuari⁹, emphyteuta, conductor ad longum tempus, ille qui precario rogauit, vel similis persona, tūc illam possessionem naturalem retinet in animo, etiam si longē sit absens & non amittit eam nisi in casibus in quibus possessio ciuili perditur: ita probat text. nora. & sub. in l. 3. §. vt frui. ff. de vi & vi ar. vbi dicit quod videtur fieri violentia fructuario qui erat absens, si nō admittatur post reuersionē, ergo aperte dat intelligere quod possidebat in absentia, nam aliās nō competeret illud interdictum, vnde vi. cum solū detur possessio ribus per vim eiectis, vt in l. 1. §. hoc interdictū.

& in §. de iur. & in §. interdictū autē hoc. eod. tit. de vi & arm. & latius dicā infra in materia interdicti, vnde vi. & per illū text. in dict. l. 3. §. vt frui. istam conclu. tenent glo. ord. in glo. 1. in prin. & ibi Dinus, Barto. Albe. Ange. de Peru. quem text. legunt in §. supra proximo: & per illum textum. tenet expressē glo. in l. prima. §. interdictum autem hoc. in glo. 1. eodem titu. gloss. in l. vna. C. vt posside. in verbo, neque clam. in medio. glo. in l. prima. ff. de acquirenda possessionē. in glo. 2. post medium. vers. & idem dico. in 4. casu. glo. in l. 3. §. ex contrario. eod. titu. in glo. 1. post prin. Nec obstat si subtiliter dicas quod ille text. in dict. §. vt frui. possit intelligi de possessione ciuili quam habet fructuarius in iure vtē di & fruendi: quia respondeo, quod pro illa si turbetur vel expellatur non habet interdict. vnde vi. quia solū competit pro possessione rei corporalis, vt in l. 1. §. & generaliter. eod. titu. licet detur vtile interdictū pro possessione iuriū incorporalium, secundū Bar. Ang. & Docto. in dict. l. 3. §. vnde vi. co. tit. & in l. quoties. la. 2. ff. de seruitu. Secundo istam con. probat text. in l. arboribus. §. de illo. versic. nam qua ratione. ff. de vsufu. vbi habet quod seruo existēte in absentia & fuga, proprietarius retinet suam ciuilem, fructuarius verō retinet suam naturalem, licet aliās si esset iuncta cum ciuili perderetur, vt in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acq. poss. quā conc. extēde vt procedat etiam si sola naturalis possessio sit iniusta, vt est illa quam habet ille qui ingressus est rem absentis: gloss. est notabilis in l. 1. ff. de acq. poss. in verbo, ait. prope finem. quam ibi nota. notant & cōmendāt Doct. alia in l. vna. C. vt possi. in verbo, neque clam. & ibi Docto. sed est subtilis & necessaria difficultas quā possit esse ratio per quā possessio naturalis quādo est iuncta cum ciuili, amittitur per absentiam & nō retinetur in animo, sed quando possessio naturalis est sola sine ciuili bene retinetur in animo in absentia cum potius dicendum esset contrarium, imō quod quādo est iuncta cum ciuili deberet retineri in absentia: cum fortior & potentior sit propter vnionem ciuili: argumento text. singul. iuncta glo. & com. opi. in l. 1. §. non alij autem. in prin. ff. de vi & vi arma. vbi quando habeo ciuilem possessionem per me, & naturalem per colonum, inquilinum, vel alium licet per vim deictus & expulsus sim, non amitto illam naturalem nec ciuilem quam per me retinebam propter vnionem: quia mea ciuili fortificatur ratione naturalis. Item etiam argumento text. qui reputatur ab omnibus singul. in l. qui patri.

tri. ff. de acq. hāre. vbi substitutio quā de sui natura non est transmissibilis transmittitur si est vnita cum iure accrescēdi: sic ergo dicamus hic, q̄ naturalis possessio iuncta cum ciuili deberet retineri in absentia, sicut retinetur ipsa ciuili. Sed huic difficultati respondeo sequentibus modis. Primo modo quod ratio est, quia quando vtrāq; possessio est iuncta satis operatur & fatigatur animus in retinenda sola ciuili possessione in absentia, & non posset ita retinere vtrāq; quē ratio cessat quādo quis retinet solam possessionē naturālē: & istam rationē ponit gl. or. in l. 1. ff. de acq. poss. in glo. 2. in fine. & ibi Bar. si. col. post medium. & confirmat argumento text. in l. q̄ Labeo. ff. de compen. Alb. ibi pe. col. post prin. Alex. 9. col. num. 39. Cuma. si. col. in medio. Vincent. pe. col. in prin. & in medio. istam etiā rationē tenet Bald. in l. vna. C. vt possi. §. colū. in medio. vbi dicit quod alia ratio persuasiva nō potest dari. istam etiā rationem ponit Barto. qui non allegatur in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. pe. colū. in fine. Sed salua pace gloss. & Doct. ista ratio nihil penitus valet, imō est irritanda. Primo quia cōsidero q̄ in retinenda & conseruanda possessione iam quaesita non requiritur animi cogitatio vel memoria, sed semper retinetur possessio nisi expressus & determinatus sit animus amittendi vel perdendi possessionem, vel saltem coniecturatus ex lapsu magni temporis, vt supra conclusum est: & in specie facit optimus text. in l. peregre. in prin. ff. de acq. poss. sibi, nec in firmitatem memoria damnū afferre possessioni. text. in l. si is qui animo. eod. titu. vbi furiosus retinet vtrāque possessionem iam quaesita, licet in eo non detur vel consideretur animus retinēdi: ergo clarē patet quod assidua & specifica animi cogitatio non requiritur, & sic aperte eliditur prædicta ratio. Confirmatur ex doctrina & theorica Aretini in l. 3. §. incertā. ff. de acq. poss. 2. col. in medio, dicentis, q̄ si ex diurnitate tēporis vel multitudine negotiorum inducatur obliuio, taliter quod possessor sciat se possidere, sed ignoret locū certū, rem vel partem quam possideat, tū per hoc nō amittit possessionem: & licet ipse nulla iura alleget, tamen aperte eius doct. & theor. probatur ex iuribus superioribus: & istā doct. & theor. ponit Barto. in dict. l. si is qui animo. in fin. idē Bar. in l. si aliqua rem. 2. col. nu. 2. ff. de acq. poss. Secundo, quia si quis haberet plures possessiones ciuiles in plurib⁹ & diuersis locis, vel plures naturales possessiones solas omnes posset retinere animo in absentia, sed tunc fatigaretur animus possi-

dentis: ergo illa ratio glo. & Doct. confunditur, vnde in hac difficultate dico, quod ratio vera & subtilis est, quod ideo possessio naturalis nō retinetur animo quando est iuncta cum ciuili, sed quando sola naturalis est de per se bene retinetur: quia retinere in animo possessionem naturalem in absentia, est per fictionem, & nō alio modo: quia absens iuris dispositionem præsumitur esse in re, sed fictio nunquā habet locū nisi subsistēte aliqua iusta causa & necessitate, vt probat text. no. in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acq. poss. per quē tenet ibi Bar. Paul. Imo. Aret. Ro. Alexan. Iaso. Vincent. & per eum istam regulā & doctrinam ponit magistraliter Bart. in l. si is qui pro emptore. 10. colum. nu. 27. ff. de vsucap. & ibi communiter repetētes præcipue Iaso. nu. 250. tenet etiam Bal. licet eius litera sit corrupta in l. siue possideris. C. de proba. 2. co. num. 2. facit etiam text. expressior ceteris in l. non dubito. in prin. ff. de captiuis. text. in l. postliminium. eod. titu. ibi, idem naturali equitate introductū est. text. in l. sciendum. & in l. deniq; ff. ex quib. cau. maio. text. in l. iusto. §. si. ff. de vsucap. sed in nostro casu quando vtrāque possessio tam ciuili quam naturalis est iuncta, ciuili possessio retinetur in animo in absentia, & amittitur naturalis: quia ipsa ciuili possessio est potentior & efficacior, & operatur omnes effectus quos vtrāq; possessio simul iuncta posset operari: ergo non est necesse, quod naturalis quæ est iuncta cum ea retineatur etiam animo in absentia, cum ex hoc nulla resuleret utilitas vel effectus: sed quando possessio naturalis est sola sine ciuili, vtile & necessarium fuit quod illa retineretur in animo in absentia, nō possessor perderet omnes suos effect⁹, & tūc meritō admittitur ista fictio & specialitas: quia inest maxima causa & necessitas: & certē ista est vera, iuridica, & subtilis ratio quam ego cogitauit: & postea reperi, quod eam ponit expressē Socinus in l. 1. ff. de acq. poss. ante pe. col. in fine. Angel. de Peru. in l. clam. possidere. §. qui ad nūdas. eo. titu. post medium. Pau. in l. si vnus. §. pactus nē petret. ff. de pactis. & ante omnes istā rationem ponit expressē Petr⁹ de Bel. per. in l. licet. C. de acq. poss. si. col. in fine. tenet etiā Ripa non allegando prædictos autores in dicta l. 1. ff. de acq. poss. pe. col. & fortē istam rationem voluit glo. or. in dict. l. 1. eod. titu. supra allegata in glo. 2. in fine. & ista fuit eius mens & intentio, licet Bar. & Docto. eam aliter intelligant. Verū tamē est q̄ solus Ias. in d. l. 1. co. tit. 2. col. nu. 44. vers. mihi nullatenus placet: fuit in noua opi. cōtra cōmunem. si q̄ sicut naturalis possessio so-

Ant. Go. in. ll. Tau. A a § la reti-

la retinetur in animo in absentia, ita etiam possessio naturalis iuncta cum ipsa civili, nisi eo casu quo alius occupasset ipsam naturalem possessionem per ingressum rei: & dicitur quod ita punctualiter loquitur & debet intelligi text. in dic. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. Sed attende quod ista noua opi. & consideratio Iasonis non potest esse vera, tum quia est contra plura iura & communem sententiam. prout supra tetigi, tum etiam quia si absens retineret possessionem naturalem in absentia quando est iuncta cum civili, nullo modo posset eam querere alius qui ingrediatur rem, sicut nec acquirit civilem occupatam: & ista mea ratio & consideratio & contra Iasonem caret responsione, unde teneo communem opi. cum superiori ratione.

108 Quarta con. si quis possidet rem mobilem inanimatam, ut vas, argentum, librum, & similia: vel animatam animalia irrationalia, ut equum, bouem, vel aliud animal: tunc habet, retinet, & conseruat utramque possessionem si in ea naturaliter insit, vel in manibus suis habet, vel eam habet in presentia & conspectu: ita probant aperte iura superius adducta in prima con. & in specie probat text. in l. 3. §. Nerua filius. ff. de acqu. poss. & ibi tenet glossa. or. in verbo, possideri. si vero in ea non insit, nec sit in conspectu vel presentia eius, tamen est sub custodia possessoris, taliter quod est in sua potestate ea naturaliter & corporaliter apprehendere, amittit possessionem naturalem & retinet civilem: text. est no. in d. l. 3. §. Nerua filius. cuius verba sunt. Nerua filius res mobiles excepto homine quatenus sub custodia nostra sunt habentur possideri. quatenus si velimus eius naturalem possessionem accipi possumus: & ibi Bar. & com. Doct. & exemplum quotidianum potest esse in equo vel animali dimisso in pascuis: similiter est aliud exemplum quando talis res mobilis est sub custodia possessoris, sed possessor est longe absens & dimisit eam inclusam in domo sua, tunc similiter retinebit civilem & amittit naturalem: si vero possessor est presentis qui civiliter & naturaliter possidet domum vel fundum in quo habeat rem mobilem inclusam in arca vel alia quauis parte, tunc videbatur, quod talis rem mobilem possideat civiliter & naturaliter: quia qui possidet continentem videtur possidere contentum: & in specie pro hoc facit bonus text. in l. 1. §. illud. & §. planus. & §. si fundus. & §. quod autem. ff. de vi & vi ar. sed crederem etiam quod hoc casu non possideat naturalem rem mobilem, sed tantum civiliter, per text. in dicto. §. Nerua filius. iuncta ratione & com. opi. si vero talis res mobilis non est sub custodia possessoris, quia deperdita est vel aufugit, taliter quod non est in potestate possessoris quando velit eam recuperare,

tunc amittitur utraque; possessio tam civilis quam naturalis, etiam si per alium illa res mobilis non sit occupata: text. est in dicta. l. 3. §. Nerua filius. & ibi glossa. or. & com. Doct. text. in l. rem que nobis. in prim. eod. titu. & ibi Doct. Ex quo colligitur, quod licet in rebus immobilibus semper quis in absentia retineat civilem possessionem, licet naturalis sit ab alio occupata, ut in d. §. qui ad nundinas. & supralate dictum est, tamen secus est in rebus mobilibus: & ratio vera & subtilis est, quia res mobilis faciliter potest occultari & contractari: unde possessor videtur amittere animam possessionem: sed res immobilis non potest moueri occultari vel contractari, ut de se patet, & probat text. in l. 2. C. quando & quibus quarta pars debetur. ibi, immobiles quidem res quae nec latere facile possunt, unde faciliter poterit naturalem possessionem recuperare, etiam non facta diligenti inquisitione, modo res sit ab alio occupata, modo non: nisi tanta sit ingressi potentia quod non sit in potestate & facultate absentis eam recuperare: vel absens suspicetur se posse repellere & animo desinat possidere: quia tunc etiam possessionem civilem amittit, ut dicto. §. qui ad nundinas. & supra dictum est. & in terminis ista ratione differentiae inter res mobiles & immobiles ponit solus Socinus in d. §. Nerua filius. 2. col. in me. versutu considera. Ex qua con. sic confirmata & declarata: Primo infero quod si quis emit rem mobilem a non domino bona fide, & coepit eam vscapere, si semel eam perdidit, vel talis res effugiat eius custodiam, statim interrumpitur vscapio, ut in l. naturaliter. ff. de vscu. unde licet postea res inueniatur non prodest illa vscapio, sed oportet incipere de nouo: & in expresso ita determinat Paul. de Cas. in dicto. §. Nerua filius. quod est bene notandum in practica. Secundo infero quod tali casu non competerent aliqua remedia possessoria ei qui primo possidebat praedictam rem mobilem, nisi remedium text. in l. fin. C. unde vi. ut infra dico suo loco. Tertio infero quod si isto medio tempore vedat illam rem mobilem cuius custodia est amissa, & se constituat nomine emptoris possidere, vel ei tradat instrumentum vel titulum iuris sui, non transit in eum aliqua possessio nec eius effectus: si vero sit res mobilis animata anima rationali, ut seruus, tunc si non sit sub custodia possessoris quia aufugit ab eo, licet perdat possessionem naturalem bene retinet civilem: & in hoc differt ab alijs rebus mobilibus: cuius ratio est, ne sit in potestate serui dominum sua possessione priuare: si vero talis seruus ab alio fuerit occupatus, tunc possessor statim amittit utramque; possess. text. est expf

sus de

sus de utroque; in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acqui. poss. libi, licet respondeatur quantum ab alio non possideatur, a nobis eum possideri. text. in dicta. l. 3. §. Nerua filius. ibi, excepto homine. eo. tit. text. in l. rem quam nobis. vers. 1. eo. titu. text. in l. Pomponius. in fine principij. eod. titu. text. in l. si is qui pro emptore. §. si seruus. ff. de vscu. text. in l. serui & filij. §. illud. ff. de furtis. text. in l. arboribus. §. de illo. vers. Iulianus. ff. de vscu. text. in l. pe. titu. 30. par. 3. si vero non sit occupatus ab alio sed diu gerat se pro libero, utraq; possessio perditur: text. est qui ita debet intelligi in l. 3. §. si seruus. & ibi com. Doct. ff. de acquiren. poss. libi.

109 Quinta conclusio quando utraque possessio vel aliqua earum retinetur mediante procuratore, tutore, curatore, filio, seruo, colono, vel inquilino, illa semper retinetur in absentia etiam si ille qui detinet pro absente exeat de re & illam derelinquat, nec sit in conspectu rei vel prope rem: text. est in l. si colonus. ff. de acquirend. poss. libi. cuius verba sunt, si colonus non deseret possessionis causa exiisset de fundo & eo rediisset, eundem locatorem possidere placet. & ibi notat glossa. Bartol. Angel. Paul. de Cast. Roman. & communi. Doct. text. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. eod. titu. ibi, neminem reliquit. text. in l. si id quod. §. primo. eod. titulo: text. in l. qui fundum. in principio. ff. pro emptore. text. in l. prima. §. quod seruus. ff. de vi & vi armato. cuius verba sunt, quod seruus, procurator, vel colonus tenet, dominus videtur possidere. text. in §. idcirco. & in §. non alij autem. eiusdem legis. text. in §. possidere. vers. per eos quoque. Insti. de interdi. Ex quibus subtiliter inferas quod talis detentator retinet in absentia suam detentionem qua mediante verus possessor conseruat suam possessionem: & istam illationem ponit Paul. de Cast. in dicta. l. si colonus. in principio pro qua facit text. singu. & vnicus in l. si finita. §. si quis metu. ff. de dam. infec. Secundum Imol. Pau. Roma. & doc. ibi, de quo latius dixi supra ista. l. Secundum inferitur a fortiori, quod si talis detentator locet vel deponat rem apud alium semper verus possessor retinet suam possessionem mediante animo ipsius primi detentatoris, etiam si ille secundus detentator, quia actua liter habet rem eam non habeat nomine possessoris, sed nomine primi detentatoris a quo secundus habet causam. text. est in l. qui vniuersas. §. si. ff. de acqu. poss. quem ad hoc reputat ibi singu. Paul. Imol. Aretinus, & commu. Doct. Tertio inferitur quod si talis detentator moriatur vel efficiatur furiosus, retinet dominus

& possessor suam possessionem & eam non amittit nisi data eius negligentia: text. est in l. si de eo. §. si forte. in prim. eo. tit. cuius verba sunt, si forte colonus pro quem dominus possideret decesserit propter utilitatem receptum est, ut per colonum possessio & retineret & continuaretur, quo mortuo dicendum est non statim eam interpellari, sed tunc demum cum dominus possessionem adispici neglexerit: & reperio, quod ad hoc illum text. dicit vnicum Bal. in c. licet causam. de proba. pe. co. nu. 4. sed adde ultra ipsum quod similis text. est & expressus in l. si id quod. §. i. eod. titu. cuius verba sunt, & per colonos & inquilinos aut seruos nostros possidemus, sed si moriatur, aut furere incipiant, aut alij locent, intelligimur nos per eos retinere possessionem. Sed aduertendum quod inter hos casus est diuersitas & differentia: nam quando detentator efficitur furiosus nullam possessionem amittit dominus, sed vtranque retinet: quia tunc saltem est persona quae detineat, sed quando detentator moritur, bene retinet dominus civilem sed amittit naturalem: quia tunc non est persona quae detineat vel corporaliter insit in re, qua mediante possit dominus possessionem naturalem retinere & conseruare: argumeto text. in l. 1. §. Scauola. ff. si quis testa. liber esse ius. fue. & ex isto fundamento ita tenet Io. glossator in dict. l. si id quod. §. 1. ff. de acqui. poss. in glo. pe. & ibi Bar. Rai. Dinus. Albe. Ange. Paul. Imo. & ista est magis commun. opin. secundum Ange. in dicta. l. si id quod. §. 1. contrarium tamen probant aperte iura superius allegata, imo quod in utroque casu dominus retinet & conseruat utramque possessionem, & maxime probat text. in dicta. l. si id quod. §. 1. qui pariformiter determinat utrumque; casum furoris & mortis: & istam opi. contra commu. tenet Hugo. glossator antiquus in dicto. §. 1. & in hanc sententiam inclinatur ibi glossa. ordin. Accursij: pro qua opi. facit text. cum ratione in l. coeptam. de vscu. cap. Adde tamen quod superior con. quae habet quod quando utraque; possessio retinetur mediante procuratore, tutore, curatore, filio, seruo, colono, vel inquilino, retinetur etiam in absentia tam possessoris quam ipsius detentatoris, debet intelligi quando talis detentator est absens animo non deserenda possessio: secus tamen est si animo eam deserendae: quia tunc statim dominus & sic possessor amittit naturalem quam habet mediante persona detentatoris, sed bene retinet civilem quam habet mediante sua propria persona & animo: ita expressè probat text. a contrario sensu in dicta. l. si colonus. ff. de acqui. poss. in quantum dicit

si co-

si colonus non deferendæ possessionis causa, &c. & ibi tenet glo. ord. Bar. Ange. Paul. Imo. & commu. Docto. Barto. Ange. Roma. & alij Docto. in dicta. l. si de eo. §. si fortè. eod. titulo. Item etiam si talis detentator sine voluntate domini possessoris alij tradiderit rem, possessor vtranz; possessionem amittit: text. est in l. peregrè. §. quibus explicitis. ff. de acquir. posse. in versic. eius verò. cuius verba sunt, eius verò quod ferui vel coloni etiam corpore possidere tur non aliter amitti possessionem, quam si eã alius ingressus fuisset. & ibi glo. ord. Bar. Ange. & Docto. text. in l. 3. §. quod si seruus. text. in l. si de eo. §. si fortè. in fine. eod. titu. & ibi Docto. glo. & commu. Docto. in l. 1. C. commu. de vsu. cap. & idem est si talis detentator expellatur vel deiciatur per vim ab ipsa re, quia tunc dominus & possessor vtranz; possessionem amittit: text. est in l. 3. §. quod si seruus. ff. de acquir. posse. text. in l. peregrè. §. quibus explicitis. eodem titu. text. in l. 1. §. quod seruus. ff. de vi & vi ar. ibi & ideo his deiectis ipse deici de possessione videtur, etiam si ignoret eos deiectos per quos possidebat: text. in l. si. eod. titu. Quid autem hodie reperiatur correctũ in his casibus, vide text. in l. si. C. de acquir. posse. & ibi gloss. magistralem. Bar. Cinum, Butri. Bald. Ange. Paul. Salyc. & commun. Docto. Paul. & Docto. in dicta. l. si colonus. ff. eod. titu. Imola, & Docto. in dicta. l. peregrè. §. quibus explicitis. infra eo. & l. 3. titu. 30. par. 3. Item adde iuxta prædicta quod si ipse dominus & sic possessor expellatur, & non ille detentator qui rem tenet nomine eius, non amittit aliquam possessionem: quia non amittit naturalem quam tenet per alium, cum detentator non sit expulsus: nec amittit civile quam tenet per se, quia censetur esse accessoria & consecutiva illius naturalis, & in illa naturali habet fundamentum suum: text. est in l. prima. §. non alij autem. versiculo. 1. de vi & vi arma. cuius verba sunt, si quis me vi deiecerit, meos autem non deiecerit non posse me interdicto hoc experiri: quia per eos retineo possessionem qui vi deiecti non sunt: & ad hoc illum text. no. ibi glo. ordi. Barto. Ange. & communi. Doct. secus tamen est quando dominus velit sua voluntate & contractu in alium transferre possessionem, quia potest tam per actum verum quam fictũ, puta per clausulam constituti vel alio modo, etiam si talis detentator semper sit in re nec eam tradat: ista est glo. singu. & vnica in iure in dict. l. prima. §. non alij autem. in verbo, retineo. versicu. sed licet. ff. de vi & vi arm. quam gl. ad hoc notat & dicit se nescire alibi Bart. ibi, notat etiã

& commendat Ange. & alij Docto. ibi, & illam glo. ad hoc dicit valde sing. Bar. in l. quod meo. ff. de acquir. posse. in princ. 2. col. Pau. 2. col. post princ. & dicit vnica Imola in l. peregrè. §. quibus. pe. col. post princ. eo. titu. vbi pro ea adducit bonum text. & rationem eius in l. qui vniuersas. §. fin. eod. titu. & dicit eam singu. ibi Paul. 2. col. in princip. illam etiam glo. ad hoc dicit singula. Bald. in l. cum testamentum. C. de iuris & fac. igno. 2. col. nu. 2. idem Bald. in c. cum venisset. de resti. spo. 2. col. num. 4. Car. in c. olim. el. 1. eod. titu. pen. col. illam etiam dicit vnica Bal. & Ange. in l. si. C. de acquir. posse. in finalibus verbis. Areti. & Alexã. in l. 3. §. in amittenda. ff. eod. titu. 2. col. Vincent. ibi. 2. col. num. 5. & fin. col. num. 12. Sexta conc. quod quando quis habet vtranz; possessionem vel aliquam earum indistinctè potest eam amittere solo animo & voluntate, etiam si actualiter insistat in re: text. est in l. 3. §. in amittenda. ff. de acquir. posse. cuius verba sunt, in amittenda quoque possessione affectio eius qui possideri intendenda est, itaq; si in fundo sis & tamen volueris eum possidere protinus amittes possessionem: & ibi notat gloss. Bart. Ange. Paul. Imo. & commu. Docto. quod intellige quando verè interuenit animus amittendi possessi. secus quando non adest animus perdendi sed nec possidendi: quia tunc non amittitur, vnde furiosus licet careat animo possidendi non amittit, quia non habet animum perdendi: text. est in l. si is qui animo. eod. titulo. & ibi notant Doct. Confirmatur per text. in l. patre furioso. vers. nam furiosus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. vbi licet furiosus non possit contrahere matrimonium, quia requirit consensum, tamen bene retinet matrimonium iam contractum: text. in l. furor. ff. de sponsa. text. in l. oratione. §. si. ff. de ritu nuptiarum. Item etiam licet contractus qui consensu celebratur non possit fieri à furioso, tamen gestus ante furorem bene valet & conseruatur post furorem: text. est in iuncta glo. & commun. opin. in l. 2. C. de contrah. empt. text. in l. cum alijs. C. de cura. fu. Item etiã testamentum si sit perfectum & consummatũ ante furorem valet & conseruatur etiam post furorem: text. in l. furiosum. C. qui testam. fa. po. & ibi commu. opi. Item etiam furor superueniens non tollit iurisdictionem, licet impediat exercitium: text. est in l. iudex datus. ff. de iudic. & ibi communi. Docto. Item etiam furor superueniens non reuocat ea quæ sunt perfecta vigore mandati: text. est in l. si quis alicui. ff. de acq. hære. & ibi Bar. & cõ. Do. Secũdò ex ista regula & cõclusionem infertur qd dormiens nul-

lam

lã amittit possessionem, quia licet nõ habeat animum possidendi non habet animum perdendi: & apertè probatur ex dic. l. si is qui aio. Tertio infertur quod si ex diuturnitate tẽporis vel multitudinem negotiorum inducatur obliuio, taliter quod possessor sciat se possidere, sed ignoret locum certum, rem, vel partem quam possidet, tamen per hoc nullam amittit possessionem: & in expresso istam sent. & con. probat text. not. in l. peregrè. in princ. ff. de acquir. posse. ibi, nec infirmitatẽ memoriæ damnum afferre possessioni. & facit apertè textus in dict. l. si is qui animo. & istam doctrinam & cõ. tenet formaliter Aretinus, licet non alleget prædicta iura, in l. 3. §. incertam. eod. tit. 2. col. in medio. istam etiã doctrinam & con. voluit Bart. in dict. l. si is qui animo. in fine. eo. titu. idem Barto. in l. si aliqua rem. 2. colu. nume. 2. eod. titu.

Et ex hoc datur maxima differentia inter dominium & possessionem, quia licet possessio amittatur solo animo: tamen dominium non potest amitti solo animo & voluntate domini: text. est in l. si quis vi. §. differentia. eod. titu. nisi decesserit are & eã velit habere pro derelicta, vt in l. 1. & 2. ff. pro derelicto. text. in. §. hoc amplius. vers. pro derelicto. Instit. de rerum diu. text. in l. si. titu. 28. part. 3. Similiter etiam datur alia subtilis differentia: quia dominium vel ius quod in alium volo transferre etiam mediante titu. & traditione non amitto si ei non possit queri, licet ei realiter tradant. text. est no. & subtilis in l. nec vtilem. ff. ex quibus caus. maior. & ibi notat Albe. Bal. & commu. Docto. text. in l. cum quis. §. si debitorem. ff. de solut. & ibi gloss. ord. Bart. Ange. Paul. post Iaco. de Are. & antiquos. text. in l. vir vxori. versic. sed si promissor. ff. de dona. inter vi. & vxor. & ibi glo. & Raphac. Fulgo. qui reputat hoc esse notabile: possessio nem verò statim amitto si alteri rem trado, licet accipienti non queratur: text. est in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquir. posse. text. in. §. per procuratorem. eiusdẽ. l. text. melior de iure in. l. quod meo. §. si furioso. eod. titu. vbi si quis tradat rem furioso quẽ sanã mentis existimabat animo & voluntate transferendæ possessionis, licet ei nõ queratur, statim tradens amittit. & ratio differentie est, quia in amissione dominij interuenit damnũ irrecuperabile, cum dominus amplius illud consequi non posset, possessionem verò sic: & istam doctrinam & differentiam per prædicta iura ponit Bartol. in l. si ego. in fine. ff. de nego. gest. & ibi Albe. 3. col. in princip. Paul. de Cast. in fine. num. 7. idem Bar. in l. qui hominẽ. §. si debitorem. ff. de solut. in fine, & ibi Paul. de

Cast. in princ. Paul. de Cast. in dict. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. posse. in si. idẽ Pau. in dict. l. 1. §. si vir vxori. eo. tit. 1. col. nu. 3. & ibi moderni, Bart. & commu. Docto. in l. quod meo. §. si furioso. eod. titu.

Habemus igitur ex supra dictis quod in acquirenda possessione semper requiritur actus corporeus verus vel fictus, modò loquamur in titulo particulari, modò vniuersali: sed est pulchrum, subtile, & necessariũ dubium in materia, si lex vel statutum possit inducere & disporre quod in aliquo casu transeat & acquiratur possessio ipso iure sine aliquo actu apprehensiuo possessionis, prout hodie in nostro regno disponit nostra lex. 45. de Toro, qua cauetur quod mortuo possessore maioratus statim transeat possessio omnium bonorum maioratus in successorem sine aliquo actu apprehensiuo: & reperio quod Bald. in l. 1. C. commu. de legat. in princ. nume. 1. expressè tenet quod non possit lex, vel statutum hoc inducere vel disporre tali ratione, licet ipse eam sic non declarer, nam licet reperiamus, quod in aliquibus casibus ex legis dispositione transeat dominium ipso iure sine traditione vel apprehensione, tamẽ in eisdem casibus nõ transit possessio nisi apprehensio datur. text. est in iuncta glo. sing. in l. cum duobus, aliã incipit, si fratres. §. idem respondit. el. 2. ff. pro socio. text. iuncta glo. & communi sententia in l. si. C. de sacro. eccle. text. expressus in l. cum heredes. ff. de acq. posse. text. no. & expressus. l. in rebus. C. de iure doti. sed certè ista rō in qua se fundat Bald. & iura prædicta nihil faciunt, quia bene probatur in eis quod in casibus in quibus ex legis dispositione transit dominium, in eisdem non transit possessio, sed ibi non dicitur quod lex non possit hoc facere & inducere si vult. Secundo reperio in hoc articulo aliam nouam & subtilẽ opi. quam ponit Doctor de Segura in repetitione. l. quem modum. ff. de acquir. posse. quinta col. vbi dicit quod si lex vel statutum indistinctè & absolute diceret quod transferatur possessio sine aliquo actu apprehensionis, tunc hoc nõ possit facere vel inducere: si verò lex dicat quod transferatur possessio fingendo aliquem actum apprehensionis interuenisse, tunc bene possit hoc facere, cum procedat inducendo fictionem: & dicit quod istam opinionem videtur tenere Cinum & ibi Bal. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. vbi Cinum. 1. col. in medio dicit quod consuetudo quæ est in regno Franciæ, quod possessio defuncti cõtinuetur in hæredem, significat quod defunctus ante mortem videtur tradere possessionem hæredi.

heredi, & ipse heres videtur accipere de manu eius: & in expresso per ista verba istam opi. tenet Aretin. in l. ff. de acqui. posse. 8. col. nume. 23. de quo nullam mentionem facit prædictus Doctor de Segura ante eos etiam istam opi. tenet Bal. in c. contingit. de dolo & con. 1. col. num. 1. argumeto tex. in l. deniq. Ex quibus cau. ma. io. & in l. cum heredes. §. 1. ff. de acqui. poss. cum fini. Sed salua tantorum virorum pace ista opin. non potest procedere, quia constituit differentiam verbalē & nō realem: præterea possessio & omnis effectus eius est introducta à iure mediāte forma & solēnitate traditionis, vel apprehensionis, ergo lege contraria potest tolli illa forma & potest effici vt sine ea q̄rat prædicta possessio iuris & ei⁹ effect⁹. argu. text. in l. ff. de cōsti. princi. & in l. fi. C. de legi. text. in l. de qb⁹. in fine. ff. de legibus. nec obstat ratio in qua se fundabat prædictus Doctor de Segura. scilicet quod acquisitio possessionis est de iure naturali vel gentium cum ab eo introductum sit quod quæ ratur per actum naturalem, vt in l. cum materia. ff. de acqui. possess. in l. ea quæ ciuilit. ff. de actio. & obli. cū similib⁹, ergo lex ciuilis positua non possit in hoc disponere contra ius naturale vel gentium, quia faciliter ad hoc respon. deo. 1. modo quod illa vera naturalis apprehensio & rei insistentia bene erat de iure naturali & illa dicebatur illo iure possessio, tamen hodie de iure ciuili positua possessio est quoddā ius intellectuale & incorporeum acquisitum in re cū effectibus à iure attributis: vñ hāc iuris possessionem potest lex noua vel statutū trāsferre sola sua dispositione sine aliquo actu apprehensiuo. Vel aliter & 2. quod licet ipse actus & modus quærendi possessionem sit inuentus de iure naturali vel gentium, tamē nullū dubiū est quin lex ciuilis positua possit disponere modificando, distinguendo, addendo vel detrahendo: ita no. Innocē. in ca. quæ in Ecclesiarū. de consti. in fi. & ibi Abb. & commu. opi. idem Innocen. Abb. & Doct. in c. fi. de consue. Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. 8. col. nume. 22. & ibi latē moderni: vnde in hoc singulari & subtili articulo teneo pro vera & resolutiua sententia quod lex vel statutum potest simpliciter & absolute ipso iure transferre possessionem in aliquem nullo interueniente actu vero vel ficto apprehensiuo possessionis: & in expresso ita probat ille text. sing. & vnicus in l. raptores. C. de epif. & cle. & ibi plenam possessionem earundem rerum nōstro habeat beneficio: & ad hoc summē notat & dicit vnicum Barrol. ibi in prin. nume. 2. Pau. de Cast. vltimo. no. illum etiā

dicit ibi vnicum Petrus de Vernia in addit. ad Iaco. Bu. in 1. col. in prin. & alij ibi non tågunt. & illum tex. ad hoc dicit etiam vnicum Angel. de Peru. in l. ff. de distra. pigno. in princ. illum etiam dicit singula. & vnicum Iaso. in l. si is qui pro emptore. 25. col. num. 106. & per illum text. ita tenet Ludo. Ro. qui no. loquitur in l. ff. de acqui. possess. 6. col. prope finē. Alex. ibi. 14. col. num. 57. Iaso. ibi. 17. col. num. 72. qui dicit eum singu. & meliorem de iure. Vincen. ibi. 30. col. num. 71. Alex. in l. cum heredes. eod. titu. 1. col. post princ. idem Alex. in con. 24. 1. col. 3. vol. cō. vbi dicit hanc esse commu. opin. verum tamen est quod ille text. omninō hoc nō probat, nam in quantum dicit nōstro habeat benefic. possit intelligi. si peratur & à iudice declaratur & sequatur traditio: & ita responderet ad illum text. Areti. in dicta. l. eod. titu. Secundō pro ista sentētia & conclusionē facit tex. in c. 2. de consuetu. vbi dicit quod si quis donat Ecclesie aliqua bona sua, & apponat modicum terre super altare, statim est quæ sita possessio Ecclesie: ergo ibi est casus, q̄ lex, statutum, vel cōsuetudo potest inducere vt quæ ratur possessio sine apprehensioe: & ad hoc illum textum notat & commendat Bald. in l. fi. C. de sacro. eccle. 3. co. versi. vnum tamen non est omittendum. idem Bald. in l. traditionibus. C. de pactis. fi. col. in fine. idē Bald. in l. 1. C. si plures vna sententia. 3. col. num. 3. Angel. & Imola in l. qui vniuersas. §. 1. versicu. Item quod amari. ff. de acquirēda possessione. idem Angelus in lege. licet. C. eodem titu. 1. col. num. 4. Sed in veritate ille textus hoc non probat, quia ibi interuenit aliquis actus saltem fictus & interpretatiuus possessionis. scilicet appositio modicę terre super altare, & ille fibrogatur loco actus veri mediante consuetudine de qua ibi: & sic non potest dici quod ibi quæ ratur possessio ipso iure sine aliquo actu: vnde verus & realis sensus illius text. est quod sicut possessio transfertur mediante aliquo actu ficto à iure introducto & determinato, quo supra bene numeravi: ita lex noua, statutum, vel consuetudo possit alios quoslibet actus fictos de nouo creare & inducere, per quos transeat possessio in aliquem: & ista est propria & vera intentio & decisio illius capituli: & in expresso ita eum notat & declarat Anto. de But. ibi. 2. col. num. 2. dicens quod in hoc fortē alibi non reperitur: & ita eum ad hoc notat & commendat Imola. 2. col. in prin. nu. 8. Abb. ibi. 3. co. 1. 3. notabili. Car. 2. col. Ancharra. 2. col. in prin. & ista est intentio Innocen. dum in confirmationem illius text. al legat alios actus fictos de iure communi: & in expresso

expresso etiam illum tex. sic intelligit & notat Bald. in rub. illius tituli, de consue. 2. col. nu. 14. idem Bald. in l. licet. 1. lect. 2. col. in medio. C. de acqui. possess. & in expresso ita intelligit illum tex. Innocen. in c. in literis. de resti. spo. 3. col. in princ. vers. fatemur tamen. pro qua sen. & con. ego confidero tex. no. in c. 1. in princ. de consue. tudine recti feudi. vbi disponitur quod si dominus dixerit alicui coram paribus Curie, vade in posse. illius fundi & teneas illum pro feudo, quod ille actus habetur pro traditione: & ad hoc notat Bar. Andreas de Iser. & alij Doct. pro qua etiam sen. & con. confidero nouiter vltra omnes Doct. tex. iun. glo. & commu. opi. in l. 1. §. in operis. ff. de ope. no. nun. vbi dicitur quod si possessor nūciat solo verbo nouum opus edificanti in re illa vel fundo quæ possidet, statim perdit possessionē & quærit aduersario, si talis nūciatio fiat in ipso opere, & sic ille est nouus actus fict⁹ inductus à lege vltra alios, & est satis noua ponderatio, & iste nouus actus non est omnino abstractus ab actu corporali, cum ibi interueniat præsentia rei, cum nūciatio de necessitate debeat fieri in ipsa re vel fundo in quo opus fit, vt in l. de pupillo. §. nunciationem. ff. de ope. no. nun. sed stat virtus specialitas, quod in isto casu nūncians non dicit se transferre possessionem in alium, & expresse & mediante titulo. sed tacitē & sine titulo nūnciando sibi nouum opus: & in hoc consistit vera & realis declaratio illius textus. Tertio pro ista parte facit tex. singu. melior de iure in c. contingit. de dolo & contumacia. vbi dicitur quod si actor dolo, vel potentia aduersarij non potest mitti in veram & actualem possessionem rei ipso iure & dispositione illius tex. post annum efficitur ver⁹ possessor: ergo ibi est expressus & formalis tex. q̄ lex vel ca. nō potest sine aliquo actu vero vel ficto trāsferre possessionē: & ad hoc illū tex. expresse notat & dicit mirabile ibi Bald. 1. col. nu. 1. & illum ad hoc etiā reputat mirabile Cardinalis ibi. 2. col. num. 2. facit etiam text. in cap. 1. eod. titu. & ibi tenet & notat Ancharra. 1. co. 2. no. Quarto facit tex. valde notabilis in c. cum ecclesia futrina. de causa possess. & pro. in medio ibi, clericos sepe dictos &c. vbi ex dispositione illius tex. reducitur quis in possessionē iuris incorporalis ipso iure sine aliquo actu possessionis: & ad hoc summē notat ibi Bald. 2. col. num. 5. & illū text. in hoc dicit nota. Aretinus in l. 3. ff. de acqui. posse. pen. col. in princ. Quinto pro ista parte facit tex. singu. & vnicus in l. quauis. ff. de bonis auto. iu. poss. iuncto. §. superiori: vbi habetur quod si ppter aliquod

magnum impedimentum quis non possit mitti per iudicem actualiter in possessionem ipso iure dispositione illius legis habetur pro possessore: & ad hoc illum text. notat & dicit non habere concordantem Bar. ibi, & post eum alij Doct. Sexto pro ista parte facit subtilis & incōuincibilis rō, nā possessio & oīs eius effect⁹ est ius & non factum: vt in l. peregrē. ff. de acqui. possess. ibi: ius possessionis. text. in l. possessio quoq; in princ. eod. titu. text. in l. ne in o. C. eod. titu. in fine. text. in l. non ideo minus. de liber. cau. tex. in l. si ea res. §. fin. ff. de actio. empt. sed in his quæ sūt iuris regulariter lex disponit vel disponere potest sine aliquo medio fictionis: ita probat tex. in Authent. Sed episcopalis dignitas. de epif. & cle. vbi quis efficit sui iuris ex legis dispositione sine aliqua fictione. iuris in Authen. quibus mo. natu. effi. legi. colla. 6. tex. in Authen. quib⁹ mo. natu. effi. sui. colla. 7. tex. in l. deo nobis. §. si verō vltimam. C. de epif. & cle. tex. in l. cum in adoptiuis. C. de adop. text. in l. 1. C. si mancipium ita fue. alie. nē prostituta. text. in l. 1. & per totum. C. quibus ex cau. ferui. pro præmio liber. accipi. & istam regulā & doctrinā ponit Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vfuca. 11. col. num. 29. & 13. col. num. 42. idem Bar. in l. nec vtilem. 1. col. num. 3. ff. ex quicau. ma. Are. in l. cum heredes. §. 1. 2. col. in prin. ff. de acqui. possess. & istam doctrinam tenet & commendat Iaso. in dicta. l. si is qui pro emptore. 51. col. nu. 248. Septimō facit tex. in l. 7. titu. 4. 5. part. vbi post tempus retransfertur dominium & possessio rei donatę in donatorem, vel heredē, vel tertiu: imō quod magis est ex superioribus & ex prædicta ratione nouiter & singulariter infero quod nedū in aliquo casu particulari sed etiā in oībus casibus, cōtractib⁹, & alienationibus particularibus vel vniuersalib⁹ possit lex, statutum, vel consuetudo inducere & disponere quod transeat possessio ipso iure sine aliquo actu apprehensionis, & per consequens dominium & omnis effectus eius: nam vt supra probaui possessio sit propriē & verē ius quoddam à lege inductū poterit illud transferre sua dispositione sine medio alicuius actus veri vel ficti: nec obstat si dicatur quod acquisitio possessionis sit de iure naturali vel gentiū, vt in l. 1. ff. de acqui. possess. quia iā subtiliter respondi supra proximē dupliciter. Vel aliter & 3. respondeo, quod iura que dicunt & eorum regula quod ea quæ sunt de iure naturali sunt immutabilia debent intelligi quando illa iura inducebant necessitatem vel obligationem ex instinctu nature, vel ex gentium determinatio

ne, vt

ne, vt educatio sui ipsius, vel filiorum, pacta licita & iusta feruare, alterum non lædere, & similia quæ ipsamet ratione naturali inter omnes gentes constituta sunt: & ista est intentio text. in. §. ius autem ciuile. vers. quod verò naturalis ratio. iuncto. §. sed naturalia. In sti. de iure natu. gen. & ciui. sed illa quæ necessitatem vel obligationem non inducebant, sed erant merè voluntaria & in libera voluntate gerentis, vt apprehendere vel possidere rem illam, bene possint tolli per ius ciuile posituum: & sic ex prædictis apertissime patet quod ista nostra lex Tauri potuit bene disponere & inducere, quod sine aliquo actu apprehensionis transeat possessio in successorem maioratus etiam si nõ fingatur aliquem præcessisse: & hoc est quod voluit ista lex dum dicit: Syn otro acto de aprehension: quod intelligo vero vel ficto. Circa cuius tamè declarationem considero, quod illa possessio quæ mediante ista lege ipso iure acquiritur vocatur ciuillissima secundum Bald. in dict. l. fi. C. de sacro. Eccle. 3. col. vocatur etiam datiuua creata à lege secundum Bald. in rub. de cau. pos. & pro. 2. col. in medio. & secundum eundem Bald. in. c. cum venisset. de rest. spo. 2. col. prope fi. vocatur etiam artificialis secundum Bald. in dicta rub. de cau. pos. & pro. 2. col. in medio: quæ nomina non reperiuntur tali possessioni imposta à iure, sed tantum à nostris Doctoribus secundum Romanum in. l. i. ff. de acqui. posses. antepen. col. in fine. & ita nuncupantur, quia creatur à lege sine medio alicuius actus corporalis veri vel ficti: natiuua verò possessio vocatur proprie illa quæ acquiritur mediante aliquo actu corporeo, non tamen per hoc est dicendum, quod ista ciuillissima possessio constituit nouã & distinctam speciem possessionis, sed significat & constituit tantum differentiam in modo acquirendi: ita Areti in dicta. l. i. eod. titu. 8. col. in princ. & est de mente omnium Doctorum, vbi supra: & intantum est verum quod ista nostra lex Tauri potuit inducere & disponere vt in rebus maioratus transeat possessio ipso iure vt illa possessio sit vera & propria, & operetur omnes illos effectus quos operaretur vera possessio quæ sita per actum verum & naturalem ita probat tex. expressus in. c. contingit. de dolo & contu. ibi, verus constituitur elapso anno possessor. vbi si actor nõ potest mitti in veram & actualem possessionem ipso iure efficitur possessor post annum: & ad hoc illum tex. summe notat ibi Anto. in princ. 4. no. Imola in prin. num. 2. & communiter Docto. & ex hoc extenditur maxime tex. in. l. certè. §. i. ff. de pre

ca. vbi dicitur quod possessio quæ sita per actum fictum est vera & operatur veros effectus: quæ ibi ad hoc no. Bar. Ange. & Doct. & reddit no. Bar. in. l. si is qui pro emptore. pe. co. fi. q. ff. de vsuca. Bald. & Doct. in. l. ab emptione. de pact. idem Bald. in. l. vna. C. quãdo liceat ab emp. dif. pro quo est melior tex. in. l. quod meo. §. si venditorem. ff. de acqui. posses. quem reddit no. Areti. l. col. 3. no. vt procedat etiam si non sit quæ sita per aliquem actum verum nec fictum, sed ipso iure, ex. l. dispositione.

Præterea & 2. intantum etiam procedit ista lex vt habeat locum tam in rebus mobilibus quàm immobilibus: ita probat ista nostra lex in quãtum dicit, qualquier calidad que sean. Confirmatur, quia maioratus vinculum & prohibitio alienationis ita potest fieri in rebus mobilibus sicut in immobilibus: ita probat apertus text. in. l. fi. C. de rebus alie. non alie. tex. in. l. si ita si quis. §. ea lege. de verbo. oblig. tex. in. l. fi. §. sed quia. C. commu. de lega. tex. in Auth. res quæ. eod. titu. vnde nostra. l. Tauri in omnibus intelligat: nec obstat text. in. c. §. fi. de feudi cognitione. vbi feudum non potest constitui nisi in rebus soli vel solo coherentibus, quia procedit tantum in feudo. Vterius etiã. & 3. intantum procedit ista nostra lex Tau. vt talis possessio quæ transfertur in successorem maioratus sit ciuilis & naturalis: ita expressè determinat nostra lex Tauri dum dicit, ciuily natural. & in hoc reputo eam mirabilem & notãdam: quia si lex hoc non diceret, tantum intelligeretur quæ sita possessio ciuilis & non naturalis: quia cum quæ sita per ipso iure mediante lege naturalis, non debet quæri cum illa requiratur actum corporalem verum vel fictum: & in expresso istam sent. & declarationem tenet solus Ancharra. in dicto. c. 2. de consue. 2. col. in princ. vbi dicit quod possessio quæ ipso iure quæritur mediante lege vel statuto erit tantum ciuilis & nullo modo naturalis ex prædicta ratione: vnde fortè ex hoc lex ista expressè declarauit, quod vtraq; possessio quæ sita & procedit prædicta lex etiam si successor maioratus sit in absentia rerum, quod apertè probatur ex dicta. l. 3. cum simpliciter, generaliter, & indistinctè loquatur. Item etiam quia presentia rerum non est præsumenda nisi probetur. Item etiam quia cum lex loquatur in successore vniuersali rerum maioratus, non est dicendum nec præsumendum quod omnes res erant in presentia successoris mortuo possessore maiorat. nec obstat si subtiliter dicas quod isto casu impossibile videat quod in eum transferatur possessio naturalis cum nõ interueniat

nec

nec interuenire possit aliqua apprehensio rerum ex qua sequatur naturalis possessio. nec similiter interueniat aliquis actus fictus cum lex prædicta non procedat fingendo, vt dixi. Confirmatur ista difficultas, quia facilius conseruatur possessio quæ sita quàm quæ sita de nouo: tex. est no. in. l. arboribus. vers. quid tamen. ff. de usufruct. iuncta. l. communis seruus. §. procurator. ff. de acqui. posses. text. in. l. si is qui animo. eo. tit. iunct. tex. in. l. i. §. adipiscimur. vers. sed furiosus. & istam doctrinam ponit Aret. Socinus & Iaso. in. l. generaliter. eod. titu. facit tex. in. l. patrefurioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. tex. in. l. inuitus. vers. i. ff. de regu. iu. tex. in. l. Papinianus. §. si filius. de inoff. test. tex. in. l. i. §. quod autem ait prætor. ff. de superfi. sed in absentia non conseruatur possessio naturalis, sed tantum ciuilis, vt in. l. clam possidere. §. qui ad mundinas. cum simi. ff. de acqui. posses. ergo qualiter in casu huius legis Tauri, etiam in absentia potest quæri illa naturalis. & certè iste sunt subtiles impugnationes contra istam. l. sed respondeo subtiliter, quod cum possessio ciuilis & etiam naturalis & omnis eius effectus sit ius & non factum, vt supra dixi & probaui: & in his quæ sunt iuris lex possit disponere sine aliquo medio fictionis, vt etiam ibi dixi, merito prædicta lex potuit vtrinq; possessionem sua dispositione transferre in successorem maioratus. ex qua lege sic confirmata ego infero esse nouissimam. l. ad hoc quod licet in absentia sola ciuilis possessio retineatur & naturalis amittatur quãdo vtraq; erat iuncta, vt in. l. clam possidere. §. qui ad mundinas. cum simi. eod. titu. tamen hodie solum in isto casu successor maioratus acquirit & retinet in absentia vtranque possessionem tam ciuile quàm naturalem: & in hoc consistit vera & realis declaratio istius. l. credo tamen quod si semel deueniat in actualem possessionem & postea exeat de re quod amittit naturalem & retinet ciuilem, vt infra dico. Quarto intantum procedit ista. l. vt habeat locum etiam si successor maioratus sit absens & ignorans, & apertè colligitur ex ea. pro quo facit, quia sicut possessio mediante procuratore, seruo, vel alio potest acquiri, vt in. l. i. C. de acqui. possessione. text. in. l. si procurator. la. 1. supra de acqui. re. do. glo. & commun. opi. in. l. i. §. per procuratorem. & in. l. i. §. item acquirimus. de acqui. posses. tex. in. l. Labeo. ff. de vsucap. ita potest quæri mediante dispositione legis. Confirmatur, quia lex potest conferre beneficium suum inuisis, ergo & ignorantibus. tex. est in. l. etiam inuitis. ff. de acqui. re. do. tex.

in. l. qui potest. ff. de regu. iur. Quinto intantum procedit ista lex vt habeat locum etiam si successor maioratus sit incertus de rebus, ratione loci & quotæ: ita solus Socinus in. l. 3. §. incertã ff. de acqui. posses. in princ. cuius ratio est, quia sufficit esse certum per legem, & lex semper est certa, vt in. l. cum quidam. §. suum hæredè. de acqui. h. e. tex. in. l. illud. ff. si pars hære. pe. Præterea & 6. intantum ex dispositione istius. l. Tauri transit possessio ipso iure in successorem maioratus, vt procedat & habeat locum etiam si possessio prædictarum rerum sit apprehensa & occupata per alium in vita possessoris maioratus, vel eo mortuo, & etiam si ipsemet possessor maioratus tradiderit alteri possessionem prædictarum rerum: ita expressè determinat ista lex ibi dum dicit, aunque aya otro tomado la possession, &c. in quo similiter est exorbitas & valde notanda, quia si hoc non expressisset nullo modo transiret possessio quando esset occupata ab alio: quia de iure communilicet caueatur lege vel statuto quod possessio defuncti vel alterius continetur in heredem vel successorem vniuersalem vel particularem, debet intelligi nisi medio tempore, hoc est in vita defuncti vel post eius mortem fuerit occupata ab aliquo tertio, quia tunc non continuatur: ita subtiliter probat tex. in. l. Pomponius. §. quæ situm. ff. de acqui. posses. vbi dicit text. quod si in vita defuncti vel post eius mortem possessio rei quam defunctus vsucapiebat fuerit occupata ab aliquo tertio, non continetur hæredi vt detur accessio ad vsucapionem complendam. ad idem est tex. in. l. nunquam. §. vacuum. ff. de vsucap. tex. in. l. possessio testatoris. eo. titu. glo. no. & commun. opi. in. l. cum miles. in glo. fi. in fi. ff. ex qui. cau. maio. ergo sic dicamus in nostro casu, quod si lege vel statuto cauetur quod in aliquem successorem transeat & continetur possessio ipso iure, intelligatur nisi ab alio sit occupata: & per illum tex. in dicta. l. Pomponius. §. quæ situm. sic inductum, istam cõ. & doctrinam tenet ibi Cum. in fine. idem Cum. in. l. cum heredes. in fine. ff. de acqui. posses. idem tenet Aret. reputans esse singu. & nouum ia materia in. l. 3. §. Labeo. fi. col. in medio. eo. titu. Alex. non allegando prædictos Doc. in con. suis. 2. vo. conf. cõf. 83. 2. col. tener etiam & reputat singu. Iaso. in. l. si forori. C. de iure deli. 2. col. in medio. Philippus Decius in. 4. vo. con. 467. 2. col. num. 8. idè tenet & commendat Iaso. in dicto. §. quæ situm. 1. col. nu. 2. idem tenet ante omnes Ioã. de Imo. qui ab aliquo non allegatur in con. suis, con. 16. 2. co. num. 4. vbi plus dicit, & est no. verbum Ant. Go. in. ll. Tau. Bb quod

quòd etiam eo casu quo sola possessio civilis est occupata, naturalis possessio non transfret in aliū virtute legis vel statuti: idem tenet & commentat Barba. 2. vol. con. cō. 58. n. colu. nu. 20. cōtrariū ergo vult hodie nostra lex Tauri. imò quòd trāseat possessio etiam si ab alio fuerit occupata: & hoc est quod significant & important prædicta verba legis, & hoc potuit facere illa lex, quia princeps condēdo legem generalē potuit auferre illud ius possessionis alicui quaesitum & alteri applicare: argumento tex. in. l. Antiochenfium. & ibi Bar. & Doct. ff. de priui. cre. & in. l. si priuatus. ff. qui, & à quibus. & in. l. venditor. §. si constat. ff. commun. præ. in. l. Lucius. ff. de euic. in. l. Item si verberatū. §. 1. de rei vendic. notat Bar. in proce. fforum. 3. col. Paul. & Doct. in. l. si. C. si contra ius vel vri. pu. mode. in. l. Galus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu.

112 Nunc autem circa istam legem quæro de subtrili & necessaria. q. si forte successor maioratus sit infans, vel furiosus, vel mente captus, an in eū trāseat ipso iure possessio virtute huius legis? Et videt quod non. Primò quia in querenda possessione requiritur animus & voluntas quaerēdi, vt in. l. 3. & in. l. quemadmodū. ff. de acqui. possess. cū similibus, supra suo loco allegatis. sed tales personæ sunt inhabiles & incapaces eorum quæ consistunt in animo, vt in. l. diuus Marcus. in princ. ibi, eo furore esse, vt continua mentis alienatione omni intellectu careat. ff. de offi. præf. tex. in. l. furiosum. C. qui testa. fa. pos. tex. in. l. pupillus si fari. ff. de acqui. hæ. ibi, quamuis nō videatur scire huiusmodi etatis puer: nec. n. scire nec discernere talis etas potest, non magis quàm furiosus. text. in. l. 2. §. furiosus. ff. de iure codi. tex. in. l. qui iurasse. in fine prin. ff. de iure iur. ibi, quamuis pupillus nō videatur periura re, quia sciens fallere non videtur. tex. in. l. si. ff. de iuris & fac. igno. tex. in. §. præterea. Instit. quibus nō est permis. fa. testa. cuius verba sunt, præterea testamentum facere non possunt im puberes, quia nullum eorum animi iudicium est: item furiosi, quia mente carent. text. in. l. cū prætor. prope finem, ibi, quidam natura vt furdus, mutus, & perpetuò furiosus, & impubes: quia iudicio carent. ff. de iudi. text. in. l. 1. C. de falsa moneta. in versic. im puberes. ibi, quia etas eorum quid videatur ignorat. textus in. §. pupillus. post princ. Instit. de inuti. stip. ibi, quia huiusmodi etatis pupilli nullum habent intellectum. tex. in. l. furiosi. ff. de regu. iu. cuius verba sunt, furiosi vel eius cui bonis interdicatur nulla voluntas est. & ex ista ratione non possunt de iure communi acquirere possessionē:

tex. est in. l. 1. §. adipiscimur. versic. sed furiosus ff. de acqui. posse. cuius verba sunt, sed furiosus & pupillus sine tutoris autoritate non potest incipere possidere, quia affectionem tenēdi nō habent. text. in. l. quamuis. §. infans. ibi, nullus sensus infantis est accipiendi possessionem. ergo eis non potest quaeri prædicta possessio civilissima virtute istius legis Tauri. Secundò pro ista parte facit, quia princeps vel lex civilis positiua nō potest tollere nec supplere defectum naturalem: tex. est no. in. l. si. C. de testa. mi. tex. in. l. discretis. in princ. C. qui testa. fa. poss. text. valde no. in. l. 1. §. cæterum. ff. de acqui. posse. facit bonus tex. in lege, cū prætor. prope finē. ff. de iudi. ibi, quidam natura vt furdus, mutus & perpetuò furiosus, & impubes: quia iudicio carent: & istam regulam & doctrinam pro notabili ponit Pau. de Cast. in. l. qui in potestate. §. 1. in fine. ff. de testa. idem Pau. in. l. quidam cōsulebant. ff. de regu. iu. post prin. Abb. Panor. in. c. cū vicesimum annum. de offi. delega. 2. col. num. 2. Bart. in. l. si queramus. ff. de testa. 2. col. num. 6. facit etiam doctrina Innocent. in. c. seiscitatus. de rescrip. nume. 2. vbi dicit quòd inabilitas iudicis quæ provenit ab ipsa natura, vt quia sit furiosus vel infans, reddit semper processum nullum, etiam si illa exceptio non sit opposita à parte, licet secus sit quando est inabilitas quæ provenit à lege, vt quòd sit infamis, feruus, vel mulier: quia iudicium valet nisi opponatur ante lit. con. quam conclu. & doctrinā tenet & sequitur ibi Anto. 2. col. num. 20. Imo. 1. col. num. 14. & alij Doct. ibi: ergo per illam l. Tauri non possit suppleri talis defectus naturalis, & sic eis non queratur possessio. Tertiò facit, quia lex positiua etiam si procedat fingendo non potest fingere super his quæ sunt impossibilia de natura in genere: text. est no. & ibi commun. doctrina in. l. qui ad certum. ff. locati. tex. in. l. adoptio. la. r. de adop. tex. in. l. lex Cornel. in. fi. de vulga. & pu. tex. in. l. q. decē. §. si cū mihi. in fi. vbi. infra. de solu. tex. in. §. minorē. Instit. de adopt. tex. in. l. si sponsalibus. §. 1. de iure dot. tex. no. qui non solet allegari, in. l. hæredes. §. an ea stipulatio. ibi, quia talis stipulatio per. l. 12. tab. nō diuiditur, nec potest. ff. fami. hæc. tex. formalis & expressus in. l. 2. §. si. ff. de usufruct. earum rerum quæ vsu consu. tenet glo. or. & ibi commu. opi. in. l. Gallus. §. si eius. in glo. si. in fi. de libe. & posth. gl. no. & ibi Doc. in. l. 3. in gl. 1. ff. pro socio. tradit Bar. in. l. si is qui pro emptore. 9. co. num. 21. & latius Iaso. ibi, nu. 21. Bar. in. l. eandem. ff. de duobus reis. 1. col. & ibi Ange. & Imola. Bart. in. l. sub conditione. de solu.

solu. ergo virtute illius. l. non potest transferri prædicta possessio in successorem maioratus infantem, vel furiosum, vel aliàs inhabilem à natura. Sed his non obstantibus tenco contrarium, imò quòd etiam si successor maioratus sit infans, furiosus, vel mente captus, vel furdus & mutus à natura, trāseat in eū illa civilissima possessio, & habeat locum illa lex & eius dispositio. Primò quia considero quòd ista acquisitio possessionis non fit nec inducitur à lege mediāte aliquo actu exercēdo in persona infantis vel furiosi, sed provenit & transfertur ipso iure à lege: vnde in his quæ sunt iuris lex potest disponere sine medio alicuius actus vel fictionis, nulla habita cōsideratione ab habilitatem personæ, vt supra dixi & cōclusi: vnde iura superiora in contrarium adducta loquuntur quando aliquis actus deberet exerceri per infantem vel furiosum, & probat bonus tex. iuncta commu. sententia in. l. cū pater. §. furdo. de lega. 2. vbi furdo & muto & inhabili queritur legatum & onus eius. Secundò pro ista mea sententia & cōclusionē facit tex. in. l. quamuis. §. infans. ff. de acqui. possess. cū simi. vbi disponitur quòd infans, vel furiosus mediāte tutore vel curatore potest querere possessionem: quia suppletur iudicium infantis vel furiosi per eos, ergo à fortiori mediāte lege possit eis quaeri possessio & suppleri iudicium. Tertiò facit tex. in. l. si seruo furioso. ff. de vsuca. tex. in. l. 1. §. item acquirimus. ff. de acqui. posse. vbi habetur quòd infans vel furiosus possunt acquirere possessionem & vsucapere vel præscribere mediāte seruo proprio: ergo à fortiori mediāte lege. Quarto pro ista sententia & cōclusionē facit text. notabilis in proposito in. l. iubem. in fine. C. de emanc. libe. vbi emancipatio & eius effectus, quia est iuris, potest fieri per patrem & acquiritur filio infanti & omnino carenti intellectu & consensu ex sola dispositione illius legis: ergo eodē modo acquiritur possessio & eius effectus in casu nō ex dispositione huius legis Tauri. Quintò facit subtile fundamentum, nam licet aditio hæreditatis & eius acquisitio requirat animi declarationem verbo vel facto, vt in. l. pro hærede. & in. l. gerit. & quasi per totum. ff. de acqui. hæc. tamen in casibus in quibus hæreditas & eius dominium ipso iure acquiritur ex potentia sinitatis vel aliàs queritur etiam infanti & furioso: tex. est notabilis & expressus in. l. Antifius. §. si. ff. de acqui. herē. & ibi notat Bal. Arc. Angelus & communiter alij Doctores. & illum ad hoc summè notat Ias. in. l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. 12. col. num. 56. tex. in. l. si. in autē

perpetuus. C. de cura. furio. & ibi notat Bart. Bald. Saly. & commu. Doct. tex. in. l. Lucius. ff. de iure fisci. tex. in. l. qui duos. §. cū in bello. ff. de rebus dubi. tenet notabiliter Bart. in. l. vtre præterito. 6. col. num. 18. versic. 3. reg. ff. de acqui. herē. & ibi commu. moderni. idem Bart. in. l. si infanti. 4. col. num. 10. C. de iure delibe. & ibi Alex. & commu. Doct. facit etiam text. singularis & vnicus in suo casu secundum Paulū & modernos ibi, in. l. si infanti. C. de iure delibe. vbi habetur, quòd si hæreditas est delata alicui infanti, & talis infans decedat hæreditate non adita, illa hæreditas & plenum dominium eius censetur ipso iure quaesitum infanti, & trāsmittitur. & queritur postea ipsi patri superstiti ex beneficio illius legis, ergo eodem modo dicamus in nostro casu quòd ex dispositione huius legis Tauri queratur possessio ista civilissima successorum maioratus, etiam infanti vel furioso. Sextò pro hac mea sententia & cōclusionē facit, quia dignitas regalis, ducat, vel cuiuscunq; maioratus, & ipsa iurisdictio quæ defertur iure successionis transit etiam in infantes, vel furiosos, vel omnino inhabiles, licet administratio non possit per eos exerceri, sed per tutorem, curatorem, vel coadiutorem: text. est in. c. grandi. de supplen. negli. præla. lib. 6. & ibi cōmun. opi. facit etiam bonus tex. in. l. prim. & 2. C. de tutoribus vel curatoribus illustrium vel clarissimarum personarum. & ibi notat Alber. Ange. de Peru. & commun. Doct. tex. in. c. 1. §. 1. versic. personam. per quos fiat inuestitura. in Vsi. feudo. & istam doctrinam & conclu. tenet Bald. in. c. cū vicesimum annum. de offi. delega. 1. col. num. 5. tenet etiam notabiliter Angel. de Peru. in. l. cū prætor. §. non autem. ff. de iudi. num. 2. & ibi Paul. de Cast. & ante eos Albericus. ergo mediāte prædicta. l. trāseat hodie possessio & effectus eius in successorem maioratus etiam infantem & furiosum per nostram legem, cū sit ius pertinēs & annexum in rebus maioratus, & eius successioni & dignitati.

113 Imò quòd magis est, non solum in hæredem vel successorem potest per. l. induci quòd trāseat possessio, sed etiam in hæreditatem iacentem: ita probat tex. singularis & subtilis in. l. cōceptam. ff. de vsuca. vbi patet quòd hæreditas iacens potest complere vsucapionem vel præscriptionem cōceptam per defunctum, sed hoc non posset procedere nisi mediāte possessione quæ sit continuata in hæreditate iacente. facit text. in. l. gerit. ff. de acqui. herē. vbi dicit quòd qualis possessio transit in hæreditatem iacentem. Ant. Go. in. l. Tau. B b a . tem.

tem. & ibi notat & declarat Pau. 2. co. & alij Docto. Sed veritas est, quod in hereditatem iacentem nulla vera nec propria transit possessio, etiam quo ad vsucapionem vel prescriptionem, sed in illo casu specialissimo necessitatis causa. ne quotidie interpellentur vsucapio, vel scriptio, introductum est, quod mediante titulo & possessione defuncti hereditas iacens possit complere illam sine aliqua possessione: ita tenet & declarat Ange. Pau. de Cast. Io. de Imola, & commun. Docto. in dicta. l. coeptram. ff. de vsuca. tenet etiam & declarat Pau. de Cast. & alij Docto. in l. nunquam. §. vacuam. eod. tit. Secundo pro ista parte, quod per legem vel statutum possit fieri quod in hereditatem iacentem transeat ipso iure possessio, facit tex. notabilis in l. hereditas in multis. ff. de acqui. reru. domi. vbi dicitur quod illud quod non requirit exercitium alicuius facti potest transire in hereditatem iacentem, aliud vero non: sed possessio, ius, & effectus eius potest per legem ipso iure transferri sine exercitio alicuius actus vel facti, vt supra dixi & conclusi, ergo bene poterit virtute legis transferri possessio in hereditatem iacentem, sicut transit dominium, obligatio, & iura: & in specie reperio quod ita notabiliter tenet & determinat Philippus Decius in consiliis suis. 4. vol. con. con. 467. qui bene loquitur.

114 Præterea circa istam legem quaero de noua & subtili quaestione, si illa possessio que transferretur ex dispositione illius legis sit illam et eadem possessio que erat penes defunctum, vel sit alia noua & realiter distincta possessio: constat enim, quod in casu quo post mortem defuncti hæres vel successor vniuersalis apprehendit possessionem, illa est noua & realiter distincta possessio, & non vetus vel antiqua que erat penes defunctum: ita probat text. expressus in l. cum hæredes. ff. de acqu. possess. & ibi notat & declarat Pau. de Cast. & alij Docto. ad idem est text. in §. i. eiusdem. l. ibi, noua possessio opus sit. & idem est in quolibet successore particulari qui mediante contractu apprehendit possessionem, quia sua possessio erit noua, & non illa que erat penes tradentem: ita probat tex. no. & vnicus in suo casu secundum Bart. & doc. ibi in l. si is qui pro emptore. §. si quis bona fide. ff. de vsuc. ibi, quia initium secundæ possessionis vitiosum est. text. in l. qui fundum. §. qui bona fide. ibi, quia initium secundæ possessionis. ff. pro emptore. dubium ergo est in casu huius nostre legis, an ista possessio que transit in successorem maioratus sit illa que erat penes defunctum, an alia

noua & distincta? In quo subtili articulo dico quod videtur quod sit eadem possessio. Primo ponderando illam legem in quantum dicit se transire. nam illud se est relatiuum substantiæ & videtur referri ad possessionem defuncti, & non ad aliam: quia alia non est que transferri possit: ergo illam et possessionem est que transfertur. Rursus & secundo pro ista parte pondero istam legem in quantum dicit transire, nam proprie transferri dicitur aliquod ens de vno ad alium, argumeto text. in l. nemo plus iuris. ff. de regu. iuris. text. in l. traditio. in princ. supra de acqui. rer. domi. text. in l. si quis filiu. §. i. ff. de acqui. heredit. text. in l. illud. §. si. ff. de contra. tabu. text. in l. apud hostes. C. de suis & le. her. text. in l. 3. C. de iure deliber. text. in l. cum antiquioribus. eodem tit. text. in l. vna. C. de his qui ante apert. tabu. vbi habetur quando fit transmissio intelligitur de eadem hereditate defuncti, & de eodem iure sibi competenti. ex quo dicebat Bald. in Authent. defuncto. C. ad Tertul. secunda colum. post princ. quod in casibus in quibus aliquid transmittitur idem transmittitur. Tertio facit, quia quando possessio acquiritur per hæredem vel successorem vniuersalem vel particularem mediante suo facto, & mediante vera & naturali apprehensione prout querebatur de iure communi, illa bene erat noua & distincta possessio: & ita procedunt & debent intelligi iura superius per me allegata: sed in casu huius. l. transeat possessio ipso iure sine aliquo actu, ergo illam et que erat penes defunctum & in expresso ita reperio que tenet Bald. in rub. de causa possess. & pro. 2. col. in medio. num. 11. vbi expressè dicit, quod si mediante statuto transferretur possessio in hæredem, illa est potius continuatio possessionis quam noua possessio: idem aperte tenet Bald. in Authen. defuncto. ad Tertul. secunda colum. numero sexto. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod possessio que hodie per istam. l. transit in successorem maioratus, sit noua & realiter distincta possessio, & non illa que erat penes defunctum. Primo, quia considero quod ista nostra lex solum intendit disponere & vult, quod possessio quaeratur & transeat in successorem maioratus sine aliquo actu apprehensiuo & in alio non se intromittit, vnde erit noua possessio, non vero illa que sit penes defunctum. Secundo pro hac mea sententia & con. considero valde subtiliter verba illius legis in quantum dicit, quod in successorem maioratus transeat possessio, etiam si possessio rerum maioratus sit occupata per alium in vita possessoris maioratus, vel post

post eius mortem, vel etiam si ipse possessor maioratus in vita tradiderit alteri possessionem earum: si enim possessio erat ab alio tertio occupata in vita possessoris præcedente voluntate & traditione eius, vel non præcedere: ergo iam primus possessor maioratus amisit possessionem in eius vita si amisit, ergo illa que transit in successorem non est illa que sit penes defunctum cum fuerit amissa, sed erit noua & alia penitus distincta. nec obstat prima consideratio quam feci ad istam. l. in quantum dicit se, quia respondeo quod illud verbum debet referri ad ipsam possessionem que de nouo transfertur ipso iure mediante ista. l. non vero ad primam antiquam possessionem. Non obstat etiã secundum fundamentum in quantum dicit ista. l. transire, quia respondeo quod quando aperte constat in. l. vel dispositione que agitur de transferenda aliqua hereditate, vel transferenda aliq. re vel iure determinato vel scdm subiectam materiam de alio non potest intelligi, tunc de illa re vel iure intelligitur: secus vero in nostro casu vbi non constat quod loquatur de eadem antiqua vel prima possessione, imò repugnat regulis iuris: quia tunc oportet intelligere nostram legem in noua & realiter distincta possessione & ultra hoc verba nostre legis hoc significant, prout ponderaui: & istud est quod teneo & sentio in hoc subtili articulo.

115 Vt rursus circa istam. l. quaero, si talis successor maioratus in quem virtute huius legis est translata possessio perueniat in veram & actualem possessionem rerum, si statim desinat habere illam legalem & civilissimam possessionem, & acquirat veram & propriam possessionem acquisitam ex actu vero & naturali apprehensione: & breuiter teneo quod sic: imò quod magis est dico quod in omnibus casibus in quibus quis acquisiuit possessionem per clausulam constituti, vel per quemlibet alium actum fictum, si postea talis possessor perueniat in veram & actualement possessionem quaesitam per actum naturalem apprehensionis, statim cessat illa possessio quaesita per actum fictum, & acquirit nouam possessionem quaesitam per actum verum & naturalem: ita sing. tenet solus Fran. de Are. in l. quod meo. 2. colum. prope finem. num. 11. ff. de acqui. possessi. licet contrarium videtur tenere Bald. in capit. primo. §. si facta. num. 5. si de feudo fuerit controuersia inter dominum & agnatum Vassalli. pro qua mea sententia & Aretini facit primo text. ille sing. in l. qui habet. ff. de tute. vbi probatur quod quando in aliquo actu concurrat duplex causa, vna naturalis & alia accidentalis, semper præualeat & est attendenda naturalis:

& ad hoc illum text. dicit sing. & vnicum Alberic. ibi in princip. notat etiam & commendat Bartol. Bald. & communi. alij Doctor. notat & commendat Bald. vbi plura bona ex illo text. infert in l. prima. C. de curato. furio. 1. columna. in principi. & notat & commendat Iaso. in l. si arrogator. ff. de adoptio. numer. 43. Secundo pro ista subtili conclusionem facit bonus text. in l. fundo legato. ff. ad. l. Falc. vbi dicitur quod ille qui est factus dominus ex vna causa si superueniat alia causa que habet originem vetustiore statim desinit habere ex illa ex qua effectus erat dominus, & incipit habere ex vetustiore: & ad hoc notat ibi Paul. & Imo. & com. doc. Bart. in l. 3. §. ex pluribus. 2. col. 5. oppo. & in 3. col. ff. de acq. poss. melius & notabilius ibi Paul. de Cast. pe. co. in prin. versi. notandum. & post eum communiter moderni. Sed in nostro casu cõcurrit causa legalis vel artificialis, hoc est, acquisitio possessionis mediante ista. l. vel per actum fictum inductum à lege civili, & cõcurrit causa naturalis apprehensionis que habet originem vetustiore cum illa descendat à iure naturali, ergo illa potius attendatur. Tertio facit text. in l. his verbis. ff. de adop. per quem tenet Bal. in l. non enim aliter. eod. titu. 1. lectura. 2. colum. num. 4. quod vbi habemus veritatem non inquirimus fictionem. Quarto facit tex. no. in l. generaliter. in principi. ff. de fideiuss. vbi si in aliquo actu vel persona concurrant plures qualitates vel obligationes ad eundem effectum tendentes semper attenditur illa que potentior & principalior est: ad idem text. vbi notat Paul. & doc. in l. si reus. ff. de duo. reis. notat Bartol. in l. 2. post prin. ff. de ver. obli. text. i. l. quaeritur. de statu ho. & ibi notat Bar. Bald. Ange. & com. doc. text. in Authen. itaq. com. de success. Quinto text. notabilis in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. vbi si pater habet à principe facultatem substituendi pupillariter filio suo muto, si postea talis filius filios legitimos habuerit reuocatur talis licentia, & substitutio reuocatur: quia causa illa ficta & specialis substitutionis cessat superueniente causa vera & naturali in cuius defectum fiebat. Sexto text. in l. humanitatis. C. de impube. & ali. verificul. ita tamen. vbi si est facta substitutio exemplaris filio mente capto, expirat ipso iure adueniente sana mente. Septimo text. in l. cum res. C. de contra. emp. vbi probatur quod quando in acquisitione possessionis concurrunt plures cause vel tituli, quarum vna est valida, plena, & perfecta, ex illa sola & non alia quaeritur possessio, ergo sic dicamus in proposito quod per veram & naturalem apprehensionem rei maioratus cessat

set prima possessio legalis civilissima, vel quælibet alia quæ sita per actum fictum. Ex qua sententia & conclusio sic confirmata ego singu. infero, quod licet hodie per istam nostram legem successor maioratus habeat, utranq; possessionem civilem & naturalem etiam in absentia, ut supra dixi & conclusi: tamen illud erit verum si adhuc talis successor non apprehendit veram & naturalem possessionem rerum per naturalem apprehensionem: si verò talis successor perueniat in veram & naturalem possessionem per actualem apprehensionem, & postea se absente: tunc non retinebit in absentia possessionem naturalem, sed solam civilem: quia iam cessauit illa civilissima possessio. Itē etiam poterit amittere etiam civilem possessionem per longam absentiam, vel per eos modos per quos alius possessor amitteret, nec obstat quod ista lex nostra Tauri transtulit possessionem successori maioratus, etiam in absentia: ergo etiam hodie in absentia retineat, quia facilius iura nostra cōseruamus quàm acquiram⁹ de nouo: ut in l. 1. §. quod ait. ff. de superflu. & tenet glossa nota. ordin. in l. 1. gloss. secunda. ff. de acquirend. posses. ergo &c. quia respondeo quod nostra lex inducit de nouo in successore maioratus ex iusta & necessaria causa, tamen postq; successor apprehendit possessionem per actum naturalem & se absente, ipse perdit eā sua propria culpa, & lex nō prouidet tali casu. Ex qua sententia & cō. sic cōfirmata infero nō q̄ in casibus in quibus ipso iure ex legis dispositione quis cōsequitur dominium, ut legatari⁹, fideicommissari⁹, donatari⁹ causa mortis vel similibus: si postea uerē & naturaliter apprehendat rē vel sibi sit facta traditio cessabit illud dñum legale & datiuū, & consequetur uerū & propriū dominium acquisitum per actum naturalem & omnem effectum eius.

116 Item pro declaratione nostræ legis quæro, an ista lex & eius dispositio habeat locum & procedat in quibuscunq; bonis uinculatis & subiectis restitutioni ratione alicuius contractus vel ultimæ voluntatis. In casibus in quibus graua men afficeret rē, ut in eis transeat possessio ipso iure in successorem: & teneo quod non, imò q̄ solum habeat locum & procedat nostra lex in rebus maioratus qui sit constitutus cū licentia principis. & ratio uera & fundamentalis est, quia talia bona propriè dicuntur esse maioratus in nostro regno, ut in l. 41. cū tribus sequētibus supra his. II. Tauri, alia uerò bona, licet sint uinculata, non tam dicuntur maioratus cū in eis nō interueniat principis licentia. Confirmatur ista sententia & conclusio, quia quando lex fundat

se in aliqua qualitate, ante omnia debet constare de illa qualitate, & nunquam habet locum in alio casu in quo non verificetur illa qualitas: text. est notabilis & expressus in l. prætor ait. §. hæc autem actio. uerfi. docereq; ff. vi bono. raptō. & ibi notat & commendat Alberic. Ange. de Peru. & alij Doct. antiqui. text. in l. 1. §. habet itaq; ff. si quis testa. liber esse ius sue. text. in l. 3. §. hoc autem interdicto. uerfi. itaq; ff. de itine. actūq; priua. text. in l. 1. §. ait prætor. ff. nē quid in flumine publico. sed ista nostra lex expressè loquitur & disponit in rebus maioratus, ergo in rebus illius qualitatis tantum intelligatur & non in aliis. Confirmatur etiam, quia secundū communem usum loquendi in nostro regno, illa bona tantum dicuntur esse maioratus quando in eis cōcutrit uoluntas & licentia principis. & non alia bona cuiuscunq; generis uel qualitatis sint, ergo nostra lex tantum de eis debeat intelligi, argumento text. in l. librorum. §. quod tamen Celsus. ff. de lega. 3. text. in l. Labeo. uerfi. nec mirum. ff. de supellect. lega.

117 Item quæro an ista lex & eius dispositio procedat & habeat locum in primo successore maioratus, ut mortuo fundatore transeat possessio in primum successorem eius? & uidetur quod non, sed tantum in ueterioribus successoribus postquam bona maioratus iam fuerunt incorporata & radicata in primo successore. Primò quia considero, quod ista lex disponit, quod mortuo possessore maioratus transferatur ipso iure possessio civilis & naturalis in sequentem in gradu, & sic aperte uult, quod illa bona habeant istam qualitatem maioratus apud defunctum possessorem, quæ quidem qualitas uideatur cessare in primo fundatore & constituyente, unde hoc casu non uidetur habere locum eius dispositio.

Secundò & principaliter, quia considero subtiliter uerba huius legis in quantum dicit, quod mortuo possessore possessio transeat in sequentem in gradu, ergo debet intelligi de sequenti proximo successore ipsius primi successoris grauari, non uerò ipsius disponentis uel constitutis, argumento text. in l. cum ita legatur. §. in fideicommissis. ff. de lega. secundo. & eorum quæ ibi notat Bartolus, & communiter Doctores, & in l. peto. §. fratre. eodem titulo.

Tertiò etiam facit, quia quando aliqua dispositio legis uel hominis fundatur in aliquo subiecto uel qualitate, prius & ante omnia debet præcedere & verificari illa qualitas, & de ea constare, text. est in l. hoc iure. ff. de uerbo. obligat. text. in l. ita stipulatus. uerficulo primo. eodem

dem titulo. text. in l. quarta. ff. de fideicommissis. liber. text. in l. prima. §. prægnantem. ff. de uentre in possessio. mittend. text. in l. prima. §. hæc uerba. ff. nē uis fiat ei. text. in l. diuus Traianus. ff. de mili. testament. text. in l. tribunus. eodem titulo. text. in l. quidam. ff. de iure codic. text. in l. is qui hæres. §. si quis dubiter. ff. de acquirend. hæredit. text. in l. si quis consortium. C. de fabri. libro vndecimo. & istam regulam & doctrinam tradit Bartolus & communiter Legistæ in l. in illa stipulatione si Calendis. ff. de uerbo. obligat. tradit etiam Innoc. & communiter Canonistæ in capitulo, super his. de accusat. ergo sequitur quod nostra lex & eius dispositio non habet locum in primo successore qui uocatur ad maioratum. Confirmatur etiam, quia in lege, statuto, priuilegio, testamento, contractu, uel alia dispositione, principaliter uerba sunt attendenda & ab eis non est recedendum: text. est in l. non aliter. ff. de legat. tertio. text. in l. ille aut ille. §. cum in uerbis. eodem titulo. text. in l. quod constitutum. ff. de mili. testament. text. in l. si feruum. §. prætor ait. de acquirenda hæreditat. textus in l. prima. §. si is qui nauem. ff. de executoria. text. in l. ad probationem. C. de proba. textus in l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbitris. textus in lege. Labeo. ff. de supelle. legat. text. in capitulo. porrò. de priuileg. text. in capitulo. recepimus. eodem titulo. text. in capitulo. consideramus. de electione. text. in capitulo. sine de transa. text. in capitulo. in fine. de duobus fratribus à Capitaneo inuestitis. in V. sibus feudorum. ibi, propter tenorem inuestiturae. Ex quo dicitur ibi Bald. & commu. Docto. quod tenor cōcessionis feudi præfertur propè naturam ipsius, intantum quod potius permittendum est quod actus pereat quàm à uerbis legis recedere, si rei uel negotio conuenire non possunt. Sed his nō obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò, quod ista legalis & civilissima possessio transeat in primum successorem uocatum & nominatum per disponentem ad ipsum maioratum.

Primò quia eadem ratio fundamentalis, quæ lex ista est condita & habet locum in quolibet successore habet etiam locum in isto primo successore, ut bona maioratus magis conferuatur, & sint unita, nec aliquo casu possint dissipari uel alienari ex defectu possessionis: & quando sola una ratio potest in l. considerari illa habetur pro expressa, ut ex ea argui & inferri possit: glossa est singularis in iure in l. quamuis. C. de fideicommissis. in glossa. fina. in fin. quam ibi notat & commendat Cinus, Alb. Bald. Pau.

Salyce. & commu. Docto. Sed ista eadem ratio militat in nostro casu & quæst. nec potest diuersa considerari, ergo habeat locum eius dispositio. Confirmatur, quia quando constat de mente & ratione legis illa est semper attendenda potius quàm uerba: text. est in l. non dubium. C. de legibus. text. in l. scire leges: cum l. sequenti. ff. eod. titulo. text. in l. scire oportet. §. illud uerficulo. sed & maximè. ff. de excu. tuto. text. in l. 3. §. cōditio. ff. de adi. lega. text. in l. pe. ff. ad exhiben. text. in l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. text. in l. diuus. §. item senatus. ff. de falsis. Secundò quia quando lex, Princeps, uel testator uerisimiliter idem disposuisset in casu omisso quod in expresso, si de illo cogitasset uel esset interrogatus, uterq; habetur pro expresso: ita probat text. ualde notabilis in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. & ibi glossa. ordi. & commu. Docto. text. in l. cum auus. ff. de condit. & demonstrat. text. in l. cum acutissimi. C. de fideicommissis. text. in l. generaliter. §. cum apertem. C. de insti. & substi. text. in l. Scæuola. ff. ad Trebel. text. in l. ex facto. eod. titulo. text. in l. filius fa. §. ut quis hæredem. ff. de lega. 1. text. in l. 3. C. de inoffi. testament. text. in l. si inquam. C. de reuo. dona.

Tertiò facit, quia etiam bona maioratus dicuntur quando sunt penes constituentem uel fundatorem, quia aut maioratus est irreuocabilis, ex eo quod est factus ex causa onerosa uel aliā, & negari non potest quod sit maioratus: aut est reuocabilis & tamen moritur fundator & disponens sine reuocatione, & tunc eo ipso remanet cōfirmatus & dicitur maioratus, & lex nostra Tauri loquitur & disponit hanc suam decisionem mortuo iam detentatore, & fundatore, & non alio tempore, ergo indistinctè habeat locum nostra lex & eius dispositio tam in primo successore quàm in omnib⁹ alijs ueterioribus: & ista est mea noua opinio in qua resideo: & ex supra dictis clarissimè patet quod in successorem maioratus transfertur utraque possessio tam civilis quàm naturalis ipso iure per nostram l. etiam si in uita defuncti uel post eius mortem per alium tertium res maioratus sint occupata: unde aperte deducitur & inferitur quod ille tertius penes quem sunt res maioratus nullo modo possidet, sed tantum habet nudam & simplicem detentionem, unde nō posset præscribere, licet aliquo casu uel tempore bona essent præscriptibilia.

Item etiam non posset lucrari fructus. Itē etiam non habebit aliqua interdicta uel remedia possessoria quæ dantur & competunt possessoribus: & finaliter nullum habebit effectum qui

folet produci & causari à possessione cum non possideat, sed tantum sit in nuda & simplici detentatione: quo casu necessario querendum est, si talis tertius detentator negat vel recusat earum restitutionem ex causa vel sine causa, quæ remedia competant successori maioratus pro earum reali restitutione.

118 (Materiam tactam sub hoc numero centesimo decimo octavo, usque ad numerum centesimum vigesimum septimum, reperies post numerum centesimum nonagesimum secundum: quia post eum ponitur numerus centesimus decimus octavus cum aliis octo reliquis recto ordine consequentibus.)

Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono quod possidenti dantur interdicta & remedia possessoria, & iste est principalis effectus possessionis: & magistraliter & resolutiue dico, quod tria sunt genera interdictorum.

117 Nam quoddam est interdictum adipiscendæ possessionis, quoddam retinendæ, quoddam vero recuperandæ: text. est qui istam doctrinam & theoreticam ponit in l. secunda. §. hæc autem interdicta. ff. de interdictis. cuius verba sunt, hæc autem interdicta quæ ad rem familiarem spectant, aut adipiscendæ sunt possessionis, aut recuperandæ, aut retinendæ: & ibi notat Alberi. Angel. & Doctor, ad idem est text. in §. sequens diuisio. in princip. Instit. de interdict. & ibi notant Doctores. & per ista iura istam doctrinam & theoreticam ponit Azo in Summa. C. de interdict. 1. col. nu. 7. Specu. in tit. de cau. pos. & pro. in prin. nu. 1. Bal. in l. vna. C. ut possi. idem Bal. in l. incerti. C. de interdict. 8. colum. nume. 26. & ibi glo. ord. in verbo, competentibus. Cinus in l. ordinarij. in 1. colum. num. 2. C. de rei vend. & ibi Saly. 1. colum. nu. 1. g. glo. no. & ord. in c. pastoralis. in glo. magna. in princ. de causa posses. & pro. & ibi Abb. 2. colum. num. 12. Anto. 3. col. num. 17. Card. 2. col. num. 3. & commu. Docto. Alex. in l. naturaliter. §. nihil comune. in princ. num. 2. ff. de acquir. possess. & non reperiuntur alia genera interdictorum nisi ista secundum Bal.

118 in dict. l. ordinarij. 2. col. nume. 3. Interdictum adipiscendæ competit hæredi de iure prætorio vel civili pro consequenda & adipiscenda possessione rerum hereditariarum postquam iam adiuit hæreditatem: nam cum in eo non sit translata possessio post mortem defuncti, licet adita sit hæreditas, vt in l. cum hæredes. ff. de acquir. possess. & supra dictum est, necessario datur ei hoc interdictum pro possessione consequenda, & istud vocatur, quorum bonorum: text. est in

l. 1. & per totum. ff. quorum bonorum. tex. in l. 1. & per totum. C. eod. tit. tex. in §. sequens. versic. adipiscendæ. Instit. de interdictis. & habet locum hoc interdictum, tam ex testamento quam ab intestato: text. est expressus in l. 1. C. quorum bonorum. tex. 1. l. 2. & ff. eo. ti. & aperte probant verba generalia tex. in dicta. l. 1. ff. eo. in prin. & in specie istam conc. & declarationem ponit Azo in summa. C. de interdictis. idem Azo in rubri. quorum bonorum. in prin. Specu. in titu. de testamentis. §. nunc dicendum, in princ. vbi omnino vide. Rosse. in libellis suis in 2. parte. in rubri. de interdicto quorum bonorum. in prin. & aperte vult glo. ord. in l. C. de edic. di. Adria. tol. super verbo, legitimo. versic. item quarto. & ibi Cinus. 2. col. 3. oppo. Bart. ibi. 3. col. num. 5. Albe. ibi antepe. col. in fine. versic. item queritur. & melius quam alius ibi Paul. 6. colum. num. 14. & ibi Salyce. Iaso. ibi antepe. colum. num. 28. Corneus ibi penul. col. in princ. tenet Saly. no. in l. 2. C. quorum bonorum. fin. quæst. Ripa in rubri. ff. quorum bonorum. 2. colum. in fine. versic. 8. differentia. Platea in summa autem. versic. restitutoriam. post princ. Instit. de interdictis. Ang. de Are. in §. de actio. Item adde quod datur & competit hoc interdictum solum hæredi vel successori vniuersali in tota hæreditate vel quota, ex tali causa vel titulo ex quo transit dominium sine traditione, vt est successio hæreditatis de iure civili vel prætorio. vel restitutio Trebelliani. vel petitio bonorum causa libertatum conseruandarum: nõ autem competit particulari successori in re certa, puta legatario vel hæredi instituto in re certa alio dato cohærede vniuersali vel donatario causa mortis: nam licet in legatarium vel donatarium causa mortis transeat dominium recta via post mortem defuncti, non tamen competit eis hoc interdictum pro adipiscenda possessione: text. qui sic debet intelligi in l. prima. in fine. ff. quorum bonorum. ibi. & ad vniuersitatem bonorum non ad singulas res pertinet. & ibi glo. fin. in finali expositione: & ibi tenet & declarat Dinus, Alber. & Angel. & bene Franc. de Ripa ibi finali column. & istam doctrinam & theoreticam ponit Bald. notabi. in l. incerti. C. de inter. 6. col. nu. 12. quæ omnino vide. facit gl. expressa in l. fin. C. de edic. di. Adria. tol. in verbo, ex parte. in prin. vbi dicit quod remedium possessorium adipiscendæ illius legis competit tantum hæredi vniuersali, non vero particulari, puta legatario vel instituto in re certa alio dato cohærede vniuersali: argumento textus. in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. & in l. quoties. C. de hære. insti. & illam glo. sequuntur ibi Barto. quinta colum.

ra colum. numero octavo. Bald. nona columna numero. 38. Paulus tertia columna, numero. 7. Corneus secunda col. nume. 8. notabiliter ibi Philippus Decius sexta colum. numer. 23. Iaso. ibi tertia colum. in fine. Alex. quem vi. in l. quoties. de hære. insti. penulti. columna. numero. 7. Ex qua regula & doctrina ego infero quod nõ competit hoc interdictum emptori totius patrimonij alicuius viuentis, nec emptori hæreditatis defuncti cum non sit successor vniuersalis ex vltima voluntate, nec transeat dominium ipso iure solo titulo: quod est verum ex persona propria, sed ex persona hæredis vendentis competeret. argumento tex. in l. emptor hæreditatis. C. de hære. vel ac. ven. & in l. 2. ff. eo. cum simi. Itæ datur & competit contra quelibet possessorem vniuersalẽ hæreditatis defuncti, vel contra quelibet particularẽ possessorem vel detentatorem alicuius rei: ita probat textus in dicta. l. 1. ff. quorum bonorum. in princip. ibi dum dicit, quod de his bonis pro hærede aut pro possessore possidet, &c. & per eum ita tenet glo. ordina. ibi in gloss. fina. in princip. & ibi Angelus de Perusio & Raine. & melius & expressius ibi Francisc. de Ripa fina. columna. in princip. & tenet glo. expressa in l. secunda. C. quorum bonorum. in glo. fina. & ibi Angel. de Perusio. & Salyce. numero quarto. Rosse. in libellis suis in secunda parte, in Rubri. de interdicto quorum bonorum. in glo. fina. in principio, numero octavo. Specula. in titulo de testam. §. primo. numer. quarto. Ang. de Are. in §. quadrupli. de actio. vndecima columna. nume. trigesimo quarto. Pro qua sententia & conclu. facit bonus tex. in l. regulariter. in fine, cum l. sequenti. ff. de peti. hæredit. vbi habetur, quod petitio hæreditatis datur contra possidentem totam hæreditatem, vel aliquam rem particularem: & per eum ita tenet ibi gl. Bar. Odo. fred. Bald. Angel. & commu. Docto. tex. glo. & commu. opin. in l. 1. §. 1. ff. si pars hæredita. petita. & in specie per illum tex. quod idem sit in hoc interdicto, tenet glo. ordina. in §. sequens. versic. adipiscendæ. in glo. 1. Instit. de interdictis. iuncto ibi textu.

Item adde, quod istud interdictum competit tantum pro rebus quas possidebat defunctus tempore mortis, & reliquit in sua hæreditate: non vero pro his quas illo tempore non possidebat, sed tunc oporteret agere remedio petitorio. s. reuendicatione vel Publiciana: ita probat tex. in l. Item videndum. §. si. iuncta. l. sequenti quæ incipit, & non tantum ff. de peti. here. vbi habetur, quod petitio hereditatis quæ maximam habet similitudinem cum hoc interdicto

solum competit pro illis rebus quas defunctus reliquit in suo patrimonio & hæreditate: & ad hoc notat ibi Bar. & com. opin. ergo ita dicam in hoc interdicto: ita tenet Cinus in l. 1. C. quorum bonorum. 1. colum. in medio. Iacob. But. ibi. 2. col. in medio. Salyce. in rub. eod. titu. prima colum. num. 3. Alb. in l. 2. ff. eod. titu. Bartol. in l. prima. fin. colum. in fin. C. eo. imò etiam datur pro rebus tantum detentis à defuncto, vt ibi dicit Bar. & Doct. vbi supra. glo. in §. summa autem. versic. restitutoria. in glo. pro possessore. de interdictis. & in expresso ista sententia. & con. tenet Pet. de Bella per. in l. 2. in prin. C. quorum bonorum. vbi subtiliter dicit, quod licet possessio defuncti non continuetur in heredem, tamẽ illa possessio quæ erat apud defunctum tempore mortis operatur ut competat hoc interdictum heredi vt consequatur eam, & restituatur heres ad illam rem & possessionem quæ per tertium sit ablata vel occupata post mortem defuncti: & ista est intentio & nõ declaratio Petri de Bella per. & pro hoc ego cõsidero tex. & iste est eius sensus in l. 1. ff. quorum bonorum. in versiculo primo, vbi dicit, hoc interdictum restitutorium est: quasi velit dicere, quod possessio rei quæ erat penes defunctum, si post eius mortem reperjatur penes alium, restituatur hæredi: ad idem facit tex. in §. summa autem. versic. restitutoria. Instit. de interdictis. & iste est sensus gloss. ibi in verbo, bonorum possessori. in finalibus verbis, vbi dicit quod inspecta persona defuncti istud interdictum est restitutorium: inspecta vero persona heredis est adipiscendæ: & ibi tenet & sequitur Faber numero secundo. Angelus ibi tertia columna, in medio. & in expresso ita tenet & declarat vno verbo Iacob. Butri. in l. prima. C. quorum bonorum. secunda columna. in medio. & ista est intentio Paul. de Castr. in l. secunda. C. de edic. di. Adria. secunda colum. in fin. imò quod magis est, dico quod talis heres debet probare illas res fuisse penes defunctum tempore mortis cum sit causa & fundamentum sue intentionis sicut dicimus in remedio possessorio adipiscendæ. l. fi. C. de edic. di. Adria. tol. vt tenet ibi Bartol. penulti. column. prope finem. & Decius. 2. columna, numero. 40. Confirmatur, quia semper quis tenetur probare illud quod est causa sue intentionis, vt in l. in illa stipulatione si Calendis. cum l. sequenti: & ibi notat Bar. & doc. ff. de verbo. oblig. cum simi.

Item adde, quod ita demum istud interdictum competit contra possessorem vel detentatorem rei hereditariæ quando eam possidet sine aliquo titulo: secus verò si habet vel possidet cum Ant. Go. in ll. Tauri. Bb 5 titu.

titulo. quia tunc nō competit contra eum hoc interdictum: text. est qui sic debet intelligi in l. i. ff. quorum bonor. vbi dicitur quod datur hoc interdictum contra eum qui possidet pro hære de vel possessore: & ibi tenet & notat solus Ripa prima colum. secundo no. text. in l. secunda. C. eodem titu. in fine. & ibi expressè tenet & notat Ange. de Peru. in fine. idem tenet Specu. in titulo de testamentis. §. nunc dicendum. 2. col. versic. & nota quod hoc interdictum. ad idem est casus in §. sequens. versic. adipiscendæ. Instit. de interdic. & ibi expressè & no. tenet Platea. 7. colum. 1. no. tenet Angel. in §. quadrupli. Instit. de actio. no. colum. numero. 34. & pro hac sententia con. est glo. ordi. quæ non allegatur in l. pri. versic. rediguntur. ff. quorum lega. in verbo. vt perinde. in fine. quam vide. Ex quo inferitur clarè. quod hoc casu necessariò recurrendum esset contra ralem possessorem cum titulo ad rei vendicationem.

Itē adde quod postquam semel hæres adeptus est possessionem rerum hæreditatis. amplius si bi non competit hoc interdictum pro illis rebus. imò si ageret. succumberet. tãquam proponens ineptam actionem: ita nota. Per. de Bella per. in l. 2. C. quorum bono. in fine. Salyc. in rubri. 2. colum. eodem titu. numero quinto. & istam conclu. tenet glo. ordina. in capitulo primo. de confes. libr. sexto. in gloss. prima magna in fine. & ibi communi. Doctor. pro quibus est casus expressus in l. secunda. §. hæc autem interdicta. in fine. ff. de interdic. cuius verba sunt. adipiscendæ possession. sunt interdicta quæ competunt his qui ante nō sunt nacti possessionem. text. in §. sequens. prope finem. versic. itaq; eo. In l. i. cuius verba sunt. itaq; si quis adeptus possessionem amiserit eam. hoc interdictum ei inutile est: & expressè ibi tenet & notat Plat. secunda colum. & secundo no. & idem est in petitione hæreditatis. & in remedio. l. fi. C. de edict. diui Adria. tol. & in quolibet alio iudicio possessorio adipiscendæ possessionis. vt latius suo proprio loco dico.

129 Item adde quod istud interdictum adipiscendæ quorum bo. non datur nec competit contra debitores hæreditarios personaliter obligatos. vt virtute eius hæres mittatur in possessionem debiti: text. est no. & subtilis in l. 2. quæ est fi. ff. quorum bono. cuius verba sunt. interdicto quorum bonorum debitores hæreditarij non tenentur. sed tantum corporum possessores: & ibi notat glo. ordi. & commu. Docto. & ratio illiustex. est. quia omne remedium seu iudicium possessorium causatur & pro ducitur immedia

tè à sola possessione tãquam à primordiali causa & fomento: non vero ab alia causa vel titulo vt dixi: sed ipsum debitum personale. actio vel obligatio qua tenetur debitor non possideret à creditore. sed tantum persona eius est sibi obligata: text. est in l. obligationum substantia. in princ. ff. de actio. & obli. text. in l. actionum genera. versic. in personam. eod. titu. cum similibus: ergo cum possessio in isto casu non fuit penes defunctum. merito non competit hæredi hoc interdictum: & in effectu istam rationem ponit Alber. licet sic non declaret. in dicta. l. secunda. quorum bonorum. & est ratio vera & concludens. ne huic conclusioni & rationi obstat illa glo. sing. comu. appro. in l. regulariter. ff. de peti. hæ. in glo. fi. vbi dicit quod creditor possidet saltem impropriè ius quod habet in debito vel obligatiõe personali. & similiter debitor possidet illud passiuè impropriè ius: quam gloss. ad hoc reputat ibi singu. in iure Ange. de Peru. in princ. num. 2. & sequuntur alij Doctores: & illam glo. dicit singul. Roman. in l. 1. ff. de acquirè. possession. fin. colum. in fine. illam etiam glo. commendat Alexand. in l. 3. eod. titu. secunda colum. num. secundo. Vincent. ibi. 1. colum. in prin. Iaso. ibi. 2. col. in princ. pro qua gloss. & conc. facit tex. in l. etiam. §. si cuius verba sunt. item à debitore hæreditario quasi à iuris possessore. & c. ff. de peti. hæ. & ibi glo. expressa. text. in l. quod si in diem. §. Iulianus. versic. idem Iulianus. ibi. & veluti iuris possessor est. eod. tit. quia respondeo notabi. quod illa possessio est nimis impropria vel impropriissima. vnde non producit aliquod remedium possessorium: ita in specie reperio quod respondet Cinus in l. si certis annis. C. de pactis. penulti. colum. in fine. ita etiam tenet & respondet Bald. in dict. l. regulariter. 2. lec. ff. de peti. hære. Angel. de Aretio in §. primo. In l. i. de interdictis. secunda colum. in medio. Aduertendum tamen pro declaratione huius interdicti quorum bo. & materie. quia videretur quod nullo modo sit necessarium istud remedium pro adipiscendæ possessione. cum possit licitè & iustè hæres apprehendere possessionem rerum hæreditatis propria autoritate tantquam verus dominus. vt late & notab. conclusi supra à ista lege: quia ad hoc respondeo quod ita demum hæres potest apprehendere possessionem propria autoritate si sunt bona vacantia & non sunt occupata vel possessa ab aliquo tertio. vt ibi dixi: tunc enim fateor quod non est necessarium istud remedium. si verò bona quæ testator relinquit in sua hæreditate tempore suæ mortis nunc reperiantur occupata vel posse.

possessa ab aliquo tertio. tunc propriè competit & est necessarium istud remedium quorum bonorum. contra illum pro adipiscendæ possessione quando non possideret cum titulo iusto. vt supra dictum est: & in hoc consistit virtus & necessaria intelligèria huius articuli. imò quod magis est. nunquam istud interdictum posset competere pro adipiscendæ possessione bonorum vacantium sed tantum eo casu quo ab aliquo sint occupata: nam cum interdictum semper requirat agentem & reum cum dicatur inter duos. vt in §. summa autem. in finalibus verbis. In l. i. de interdictis. ibi. sed tamen obtinuit omnia interdicta appellari. quia inter duos dicuntur: & in specie ita tenet & declarat solus Ripa in rubrica. ff. quorum bonorum. secunda colum. versic. quinta differentia.

Item adde quod agentis interdicto adipiscendæ bene obstat exceptio dominij quando in continenti venit probanda: quod tamen intellige nisi possessorem adipiscendæ concederetur actori in pœnam rei conuenti: quia tunc non admitteretur talis exceptio. sed statim mittendus est actor in possessionem: ista est gloss. singu. in iure in l. fin. ff. de rei vendic. in gloss. fin. in fine. iuncto tex. vbi quando reus propter mendacium priuatur possessione & debet tradi actori non potest opponere excep. dominij. etiam si in continenti velit probare: & ad hoc illam glossam notat & commendat ibi Bartolus. Angelus de Perusio. & communiter Doctores.

130 Item etiam dico. quod eo casu quo legatarius accepit & occupauit re legatam ppria autoritate post mortè defuncti cõpetit hæredi interdictum adipiscendæ. quod vocatur quorum legatorum. pro adipiscendæ & consequenda possessione rei vel rerum quas occupauit legatarius: text. est in l. 1. in princ. ff. quorum legatorum. ibi. vt quod quisq; legatorum nomine nō ex voluntate hæredis occupauerit id restituat hæredi: & per totum illum titulum: & ad hoc notat ibi Bar. Alberi. Ang. & Doctores: text. in l. vna. C. eod. tit. & ibi Bar. Cinus. Albe. Ange. Bal. Salyc. & comm. doc. & ita tenet & declarat ista iura Azo in Summa. C. eo. Rofre. in libellis suis. in. 2. parte. in rubri. de interdicto quorum legatorum. Specu. in titulo de testamentis. §. nunc dicendum. 3. colu. versic. verum quia frequenter. ex quo patet quod isto casu datur remedium & interdictum adipiscendæ contra titulo possidentem.

131 Adde tamè quod istud interdictum solum habet locum & competit quando hæres petit restitutionem rei legatæ apprehensæ per legatari-

rium. quia imminet ratio legis Falcidia: & vult vt retentione pro casualiter verò non competit. sed iustè legatarius retinebit: ita probat aperte tex. in l. vna. C. quorum legatorum. in prin. ibi. per quartæ retentionem. & c. & in fine. ibi. vt ita retentione competentis vtari: & ibi expressè tenet gl. finalis in pri. & ibi Pet. de Bella per. Cinus qui no. loquitur. Albe. Bald. Salyc. & comm. Doctores: tenet etiam Azo in summa illius tituli in fine. num. 5. Rofredus in libellis suis. 2. par. in dicta rub. de interdicto quorum legatorum. 1. colum. versic. septimum est. licet litera eius sit corrupta: tenet etiam glo. ord. in l. 1. versic. rediguntur. in verbo. perinde. in fine. ff. quorum legat. & ibi tenet Bart. in fine. nu. 4. & ibi no. Ange. de Perusio in fine. & ista est magis comm. opinio secundum Ripam ibi. 4. colum. numero. 24. licet Odofre. & Oldrad. quos ipse refert & sequitur tenuerunt contrarium. Ex quo inferitur in practica quod oportet quod hæres tempore quo agit hoc interdicto fundet intentionem suam in hoc. scilicet quod imminet ratio. l. Falc. vnde si liquidè constaret quod non imminet vel in casibus in quibus cessat Falcidia. non poterit agere hoc interdicto. Vnum tamen est. quod in neutro casu legatarius amittit ius suum. licet acceperit rem legatam propria autoritate. imò poterit conlequi ab hærede: ita casus expressus in dict. l. prima. ff. quorum legat. versic. rediguntur. ibi. vt perinde legatarij possint cum conuenire.

132 Sed aduertendum est. quia contra hoc est casus expressus & terribilis in lege. non est dubium. C. de lega. vbi probatur quod imò amittit legatarius ius suum si occupat rem legatam propria autoritate: cuius verba sunt. non est dubium de negari actionem legatorum ei pro portione competentis pro his rebus quas subtraxisse eum de hæreditate apparuerit. & ad hoc illud tex. reputat singularem in iure Pau. de Cast. in prin. & commendat ceteri Doctores. Sed pro concordia & declaratione dico. quod si legatarius accepit rem legatam propria autoritate ante aditam hereditatem per heredem: vel post aditam ante tamen apprehensam possessionem. non amittit legatarius ius suum. licet teneatur interdicto quorum legatorum. illam restituere hæredi quado imminet Falcidia. vt supra dictum est: & ita procedat & intelligatur tex. in dicta. l. 1. versic. rediguntur. ff. quorum legat. si verò accepit rem legatam propria autoritate post aditam hereditatem per heredem & post apprehensam possessionem. tunc perdit ius suum & sic legatum: & sic debet intelligi text. in dicta. l. non

non est dubium. C. de legatis. & ita in expresso determinat glos. ordinat. in dicta. l. non est dubium. in glo. prima. in versiculo, vel ibi ante aditam hereditatem. & eam tenet & sequitur ibi Bartolus, Cinus, Iacob. Butrigarius, Faber in Breuiario, Angelus, Baldus, Salycerus, Paul. Alexan. Corneus, & Iaso. idem etiam tenet glo. in dicta. l. i. vers. rediguntur. in verbo, vt perinde. ff. quorum legatorum. & ibi Bartolus in principio. numero secundo. Albericus, Angelus, & Doctor. antiqui ibi, & ibi Ripa tertia columna, in fine. idem tenet glos. in. l. vna. C. quo. lega. in glo. fina. post princip. & ibi Bartolus, Iacobus Butrigarius. Baldus, Salycerus, & communis. Doctor. & ita tenet Azo in summa illius tituli in fine. & istam concordiam & intellectum tenet glos. notabilis in capitu. fina. de success. ab intesta. in glos. penulti. & ibi Ioan. Ang. fin. column. in fine. Anton. penultima column. in fine. Cardinal. fina. column. in principio. & alij Doctores ibi. & tandem ista est communis & recepta opi. Legistarum & Canonistarum. Sed certe iste communis intellectus & concordia nunquam mihi placuit, neque credo quod iste fuit sensus illius legis, non est dubium. Primo quia ille text. presupponit vitium & delictum in legatario, ex eo quod dicit subtraxisse. argumento text. in. l. prima. versiculo primo. ff. de abigeis. vbi dicit, abigei autem proprie hi habentur qui pecora ex pascuis vel armentis subtrahunt.

Secundo quia cum legatarius sit dominus rei legatae, imo licet non esset, cum habeat iustum titulum in ea, dato quod occupet propria autoritate & sit iniustus possessor, adeo quod non queratur ei dominium nec vscapiendi conditio, & teneatur restituere domino a quo habuit titulum, vt in. l. si stipulatione. supra isto tit. & in. l. improbat. & in. l. neq. ex vera. C. eod. titu. tamen non propterea perdit ius quod habet ad illam rem ex tit. oneroso nec ex lucratiuo: ita singu. dicit Pau. expressius ceteris in dict. l. si ex stipulatione. i. col. in fi. & Vincen. ibi. i. co. nu. 2. & est de mente omnium: ergo legatarius non perdat. Tertiò quia considero quod ita de num quis punitur in amissione rei vel iuris sui quando interuenit violentia expulsiua vel ablatiua, vt in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in. l. stat. ff. quod metus causa. non verò aliàs: ergo licet legatarius accipiat propria autoritate sine aliqua violentia, non debet amittere. Quarto quia illa lex non loquitur solum eo casu quo post aditam hereditatem & apprehensam possessionem per heredem legatarius sub

trahit, imò simpliciter etiam iacentem hereditate, cum textus dicat de hereditate, & proprie hereditas dicatur antequam sit adita per heredem, vt in. lege. prima. §. veteres. iuncta glossa. ff. de acqui. posses. cum simi. Vnde circa intellectum illius legis satis cogitavi & reperio quod vltra communem est alius secundus, quod intelligatur quando legatum fuit in genere non in specie: quo casu cum non sit translatum dominium in legatarium, merito punitur si aliquid ex rebus defuncti occupet propria autoritate: ita reperio quod tenet Rosfe. in libellis suis. 2. parte, in rubrica de interd. quorum legatorum. pe. col. in fine. sed nec iste intellectus placet, cum sit diuinatorius: vnde teneo pro constati quod verus & realis intellectus illius. l. sit quod ibi legatarius accepit rem mobilem legatam in specie propria autoritate clā & furtiue, modo ante aditam hereditatem, modo post: quo casu ex dispositione illius legis punitur in amissione iuris, & merito: secus verò esset eo casu quo palam propria autoritate & non furtiue eam occupauit: quia tunc non amittit ius suum per superiora fundamenta. Ex quo inferitur clarè quod si res immobilis fuisset legata nunquam amitteret eam legatari, licet eam capiat propria autoritate sine violentia: & istum intellectum semper habui pro vero ad illam legem, & legendo eum tenui, postea reperi quod eum ponit Ang. de. Peru. in. l. vna. C. quorum legat. 2. col. & isto casu procederet. i. solu. glo. in dicta. l. non est dubium.

133 Aduertendum tamen est quod testator potest dare licentiam legatario occupandi rem legatam ppria autoritate, quo casu indistinctè nūquam amittet ius suum, nec incurret aliquam poenam: ista est glo. singu. & vnica iuncto text. in. l. Titia cum testamēto. §. Luitius Titius. ff. de legatis. 2. in glos. fin. versic. vel. 3. & ad hoc summe notat Bart. Bald. & Paul. & reputat singu. Ioā. de Imo. notat etiam & commendat Angel. Saly. Paul. Iaso. & commun. Docto. in dict. l. non est dubium. C. de legatis. notat etiam & commendat Bar. in. l. creditores. C. de pigno. 2. lect. 3. column. 9. notat etiam & commendat Bald. in. l. i. C. commu. de lega. 4. col. num. 18. idem Bald. in. l. legis Iulia. in fine. C. qui bo. ce. pos. Bar. in. l. legitimos. ff. de legi. tuto. i. co. num. 3. idem Bar. in. l. nemo potest. ff. de lega. 1. 2. col. in fine. num. 10. Ange. in. l. pe. ff. pro legato. & vltra eos illam glo. dicit vnica Albe. in. l. i. in fine. ff. quorum lega. imò etiam tacitè potest testator dare licentiam legatario vt propria autoritate capiat legatum: ita singu. Ange. de Peru. argumento illius

ius tex. in. l. hæc si res. ff. de reiven. & illud dictum reputat singulare Iaso in dicta. l. non est dubium. C. de legatis. 2. col. in medio. & Doct. de Segura repetitione legis. vnum ex familia §. sed si fundum. ff. de lega. 2. fi. col. Alex. in. l. nemo potest. de lega. 1. 4. col. nu. 14. & ibi Iaso. 7. col. num. 32. & ibi Ripa. 3. col. num. 62. idem Ripa in. l. i. ff. quorum lega. 2. col. Romanus in Athen. similiter. C. ad legē Fal. 20. speciali. & exēpla huius articuli vide in dictis locis.

134 Sed iuxta prædicta quero in quo differat istud remedium adipiscendæ quorū bonorū. & remedium legis fi. C. de edict. diui Adria. tol. & in quo sit necessarium cum videatur sufficere interdicitum quorum bonorum, imò illud generalius & vtilius est cum competat tam ex testamento quam ab intestato, remedium verò legis fi. solum ex testamento: pro cuius declaratione presuppono quod si hæres sit institutus & scriptus in aliquo testamento sua forma & figura solenni non cællato, nec in aliqua substantiali parte suspecto, potest virtute eius petere a iudice vt mittatur in possessionem omnium rerum quæ fuerunt apud testatorem tempore mortis: iste est casus & propria dispositio tex. in dicta. l. fi. C. de edict. diui Adria. tol. & ille tex. & eius materia non habetur alibi secundum Bar. ibi in fine principij, & Albe. i. col. de qua decisione fecit mentionē, tex. in. l. fi. C. de codicil. vers. 2. & idem disponit lex. 2. titu. 14. 6. part.

135 Et illa dispositio procedit & habet locum in testamento in scriptis & nuncupatiuo, quod declaro isto modo: nā procedit & habet locum in testamēto in scriptis facto manu publici tabellionis, cum illa scriptura faciat fidem & nulla requiritur publicatio, vt dixi in. l. 3. supra his. 11. Taurini materia testamēti in scriptis, imò quæ magis est etiam habet locum in testamento in scriptis, quod. i. figura habet integram solennitatem a iure requisitam, licet manu priuata sit factum: nam statim potest mādari executioni, & virtute eius potest hæres mitti in possessionem: ita glo. no. & or. in dicta. l. fi. C. de edict. diui Adria. tollen. in verbo, de positionibus. & ibi Bar. 3. col. 2. oppo. Pau. 2. co. num. 5. Faber in Breuiario, Corneus. 4. co. Iaso. 8. col. dicens esse notabile & necessarium. tenet etiam Bald. in. l. fi. C. de fideicō. 3. col. Paul. in. l. 2. C. quemad. testa. ape. in fine. contrarium tamen tenet Saly. in. d. l. fi. 3. co. num. 14. imò quod si testamento nō sit publicatum non posset mitti in possessionem, quia nullam fidem habet: & ante eum ita tenet Inno. in. c. fi. de fide. instru. 2. col. & ibi

Ioā. An. 2. col. Anto. fi. col. Ancha. i. col. Imola. 3. col. & est de mente omnium ibi. sed pro cōcordia est. 3. opinio quod si nullus apparet contradictor, procedat & habeat locū. i. opinio: si verò contradictor appareat, testes recipiantur & testamentum legitime publicetur: ita tenet & concordat ibi Iaco. But. in dict. l. fi. 4. colū. & ibi Albe. antepe. co. Bal. 5. co. nu. 10. Alex. 6. col. nu. 30. Philippus Decius. 11. col. nu. 28. Bal. in c. fina. de fide. instru. fi. col. & q. Sed ego indistinctè teneo primam opi. glos. & Docto. imò quod sine publicatione mittatur hæres in possessionem, quia illa lex fundatur super quodam notorio, quod resultat ex ostensionē testamenti, & non tractetur de magno præiudicio cum loquatur tantum in iudicio possessorio, & sic non videtur lex requirere aliam indagationem vel probationem: & hoc videtur aperte probare prædicta. l. fi. ibi, sed quod prima figura sine omni vituperatione appareat: & in expresso istam partem videtur probare dicta lex. 2. titu. 14. 6. par. Hodie tamen attenda superiori lege. 3. Tauri, quæ videtur probare quod in omni testamēto in scriptis requiratur tabellio, prout ibi tenui & fundavi, cessat ista quæstio: quia hæres non posset mitti in possessionem nisi ostenderet testamētum solenne manu publici tabellionis. Similiter etiam habet locum illa lex fi. in testamento nuncupatiuo: nam si in eo interuenit tabellio & est cōfecta scriptura publica, statim mandabitur executioni: si verò non interuenit tabellio nec aliqua scriptura, sed coram testib⁹ fuit factum testamentum, remedium erit quod fiat publicatio testium: & redigatur tenor testamenti in scripturam publicam, & poterit fieri missio in possessionem: ita glo. singu. quæ sic debet intelligi in dicta. l. fi. in verbo, de positionibus. & ibi tenet & declarat Bart. 7. col. nu. 17. & illam ad hoc dicit vnica Ange. ibi. 2. col. Bald. 10. col. nu. 40. Pau. 2. col. Saly. 3. col. Alex. 6. colū. Corneus. 5. col. Ange. de Arc. in. §. quadrupli. In sti. de actio. 12. col. num. 43.

136 Item adde quod remedium & beneficium illius legis finalis competit hæredi vniuersaliter in tota heredi. vel in aliqua quota hereditatis: ita tex. ibi, in quantum dicit, ex affe vel ex parte institutus, &c. Vnde secus si esset institutus in aliqua re certa alio dato cohærede vniuersali qui adiuit hære. quia non habebit beneficium illius l. secus si non datur, quia cum ipso iure censetur hæres in tota hereditate, vt in. l. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. & in l. quories. C. eod. titu. cum simi. bene gauderet beneficio illius legis: & idem si esset datus cohæres vniuersalis, sed re

pudicaret

pudiaret & de repudiatione fierit iudici fides: ita glo. or. in dic. l. si. in verbo, ex parte. & super ea tenet indifferentes omnes Docto. tenet etiā Bar. in l. ex facto. la. 2. pe. col. num. 6. ff. de hære. insti. & ibi Bal. 2. col. in medio. & Ioan. de Imo. 4. col. Sali. in l. quoties. C. de hære. insti. 3. col. num. 11. In vno tamen casu reperio maximum dubium apud Doctores. si quis est institutus in re certa alio dato coherede vniuersali, sed ad huc hæres vniuersalis non adiuit nec repudiavit hereditatem, an isto medio tempore institutus in re certa habeat beneficium illius legis: & reperio quod Bart. ibi in dicta. l. si. 5. col. nu. 8. tenet expressè quod habeat: quem sequitur Pau. 3. col. in fine. contrarium tamen & melius tenet ibi Ange. 1. col. in fine. & Iaso. qui bene fundat. 3. col. in fine. Decius. 6. col. num. 23. Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. 13. col. in princ. Ioan. de Imo. in l. 1. §. si. ex fundo. ff. de hæred. insti. 5. col. versic. quartum dubium est. idem Imo. qui no. loquitur in l. ex facto. la. 2. eod. titu. 4. col. prope si. versic. item per prædicta.

137 Et ex hoc potest decidi quæstio utilis & necessaria quæ in hoc regno sepe contingit in practica. si legatarius particularis cui est relictum aliquod legatum in testamento possit petere executionem testamenti, vt statim mittatur in possessionem rei legata. Et vt clarè habeamus veritatem dico quod de iure Codicis per dicta l. si. impossibile est quod legatari⁹ possit mitti in possess. & in hoc nullum debet esse dubium: nam cum illa lex tantum procedat in herede vniuersali in totum vel in quota, imò etiam non habeat locum in instituto in re certa alio dato coherede vniuersali ad eunte, vt dixi: ergo aperte sequitur quod non competet legatario particulari: sed attento iure Authenticorum videtur dicendum quod legatum potest peti via executiua: vnde si consistat in specie potest statim legatarius mitti in possessionem rei legata vocato & citato hærede: si verò consistat in quantitate statim mandabitur testamentum executioni absque libello, nec via ordinaria sed via executiua: text. est notabilis in Authen. de hære. & fal. §. illud quoq; iuncta glo. in verbo, decreto. colla. 1. vbi dicit glo. quod iudex potest facere præceptum hæredi per quandam suam interlocutoriam, vt soluat legatum: & sic probatur expressè quod testamentum potest mandari executioni pro legato vel fideicommissio soluendo: & ad hoc summè notat & commendat ibi Ange. 2. col. ver. item nota: & illum text. ad hoc dicit no. & alibi in specie non inueniri Iaso. in dicta. l. si. 3. col. versic. tertius no. casus est,

& c. C. de edic. diui Adria. tollen. nec aliquid vltius allegat: sed vltra eum idem tenet Alex. in l. ait prætor. §. 1. 2. col. ff. de re iudi. vbi dicit hoc esse mirabile: tenet etiam & multum commendat in practica Doctor de Segura in repetitioe l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. fo. 6. 1. & 2. col. Rode. Suarez quem vide in repetitione. l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. versic. 6. casus. Sed in hoc articulo ego teneo contrariam sententiam, imò quod nullo modo legatarius possit petere via executiua, sed via ordinaria per aliquam de actionibus positus in l. 1. C. comm. de le. & ita consului & determinavi in aliquibus causis mihi commissis: nec reperitur iure cautum quod via executiua possit agere pro legato consequendo. nec obstat ille text. capitulis in quo sunt decepti prædicti doctores, quia text. in dicto. §. illud. & glo. hoc non probat, quia tantum dicit quod hæres soluat intra annum legata relicta in testamento, quia annus incipit currere à tempore quo requisitus fuerit per heredem, tunc dicit glo. in verbo. decreto. quod ista monitio hæredis debet fieri decreto iudicis per quandam interlocutoriam, præcipiendo per se vel per nuncium hæredi vt soluat: & sic ibi non loquitur text. nec glo. de via nec modo exigendi legatum. sed tantum de modo monitionis ad constituendum heredem in mora, vt si non soluat lapso anno incurrat in poenam quæ ponitur ibi, & in §. si quis autem. eadem colla. & in Authen. hoc amplius. C. de fideicommiss. & in expresso reperio, quod contrarium tenet Alex. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. so. ma. 2. col. licet non ita declarat nec respondeat ad illum text. & idem videtur tenere Philippus Decius in dicta. l. si. 4. col. in fine. & istud aperte vult Paul. de Castr. in Authen. ex causa. C. de libe. præ. pe. col. num. 13. & in expresso ita tenet Rode. Sua. in repetitione. l. post rem iudicatam. fo. 12. versic. 6. casus est.

138 Præterea illa lex finalis & eius beneficium competit fideicommissario vniuersali: quod intellige & declara isto modo, nam si non est facta sibi restitutio re, neq; verbo, nullo modo competit beneficium illius legis, cum non habeat ius in bonis, & remedium illius legis tantum detur ei qui habet ius quæsitum per aditionem hereditatis, sicut cætera remedia adipiscendæ: vt probat tex. in l. 1. & 2. C. quorum bo. & dixi infra in materia peti. hæ. fo. si verò est facta restitutio plena re ipsa, quia hereditas est sibi restituta, similiter non competit, cum sit adipiscendæ & ipse iam possideat, licet possit sibi competere ad hoc vt confirmetur in possessionem, arguendo

gumentotex. iuncta. 1. lec. glo. in l. 1. C. de Carb. edic. & ibi Bar. Ange. & commu. Doct. si verò est facta restitutio verbo tantum, quo casu in fideicommissarium transeunt omnia iura defuncti, non verò possessio, vt in l. restituta. & in l. facta. ff. ad Trebel. tunc bene cõpetit fidei commissario remedium illius legis saltè vtile ex persona ipsius hæredis restituentis cui competeat facta fidei ipsi iudici de restitutione: & idem est in casibus quibus transeunt ipso iure omnia iura defuncti in fideicommissarium nulla restitutione facta: ita in effectu vult Bar. in dicta. l. si. 5. col. ver. item quærit glo. Ange. no. ibi. 2. col. Albe. in. 6. Bal. 10. col. num. 39. Paul. 4. col. num. 8. Saly. 2. col. Alex. 3. Iaso. 4. voluit etiam Hostiæ sis in c. dilecto filio. extra. de verbo. signi. 4. col. post princ. Ange. de Are. in §. quadrupli. 12. col. num. 43. & illo modo debet intelligi glo. ibi in dicta. l. si. in verbo, ex parte. quod tamen singu. intellige nisi heres institutus & grauatus iã adeptus fuisset possessionem, quia cum amplius sibi non competat, ergo nec fideicommissario: ita solus Saly. in dicta. 2. col. & sequitur Cornelius in. 3. col. in medio. & illud dictum dicit vnicū & alibi non reperiri scriptum Iasin. §. actionū. Insti. de actio. pe. col. in medio. nu. 239. Sed hoc reprobatur ibi Alex. 4. col. & Iaso. in quinta, in principio. idem Iason in dicto. §. actionum. Inst. de actio. penul. col. num. 239. argumento glo. in l. si. in verbo, non competere. in fine. ff. de fideicommiss. hære. peti. iuncto tex. vbi dicit quod licet fideicommissaria hereditatis petitio non detur contra heredem viuersalem qui adiuit & realiter restituit, tamen si adiuit & adhuc non restituit re, sed tantum verbo, vel aliquas res restituit & aliquas non, pro illis quas non restituit competit illa actio: & ibi notat Bart. & commu. Docto. & idem vult glo. & commu. opi. in l. ita tamē. §. si ex Trebelliano. ff. ad Trebel. in glo. si. ergo patet quod datur fideicommissario, licet semel hæres apprehenderit possessionem, licet ipsimet hæredi non daretur petitio hereditatis, neq; istud remedium nec aliud adipiscendæ: sed ego teneo opi. Saly. quia salua pace, isti docto. errant in fundamento: nam fidei commissaria hereditatis petitio competit fidei commissario ex persona propria contra tertios possessores, vel contra ipsum heredem post quã hereditas est restituta verbo, non re: istud verò remedium. l. si. datur tantum hæredi scripto, non alteri: & si datur vel competit fideicommissario est ex persona hæredis non propria: vnde si iam ipse hæres adeptus est possessionem non potest competere fideicommissario, & est fa

tis bona & vera declaratio. 139 Similiter etiam remedium illius legis si competit substituto pupillari vel vulgari scripto in testamento: ita glo. ibi in verbo, ex parte, argu. tex. in l. 1. eiusdem tituli: quod intellige quando talis substitutus ostendit testamentum in quo est substitutus, & vltra hoc facit fidem iudici qualiter est loc⁹ substitutioni: quia mortuus est impubes in pupillari ætate, & concurrunt alia necessaria pro eius validitate, quia aliàs non est iudici notorium ex sola inspectione testamenti eum esse mittendum in possess. & similiter substitutus vulgaris debet ostendere testamentum & facere fidem iudici de repudiatione heredis, vel aliud ex quo appareat primū heredem esse exclusum: ita singu. Bart. in dicta l. si. 5. col. nu. 9. Angelus in. 2. Albe. in. 6. & Paul. in quarta, numero. 9. Saly. 2. num. 5. Alex. 2. 4. nume. 9. Cor. tertia, in medio. imò quod magis est, habet etiam locum in tacite substituto, nã ei competit beneficium illius legis: ita ibi solus Bald. 9. col. in medio. num. 38. Iaso. 5. co. num. 12. Decius ibi. 8. col. num. 27. tenet etiam Ange. in §. quadrupli. de actio. 12. col. num. 43. idem tenet Bald. in l. 1. ff. de his quæ in testa. de. si. col. post princ. Ioã. de Imo. ibi. 2. col. quod tamen intelligi debet quando etiam fieret iudici fides quod habuit locum talis substituti. tacita: & ratio est, quia illud quod præsumitur ex vi instrumenti censetur esse de tenore instrumenti. vt. l. iuris gentium. §. quod ferè. iuncta glo. & commun. Doct. ff. de pactis.

Item etiam quia quod virtualiter continetur in instrumento videtur scriptum in eo, vt in l. 1. asse toto. ff. de hære. insti. Nec obstat si dicas quod talis substitutio tacita non continetur in instrumento, vnde non potest executioni mandari cum non possit substitutus se ostendere substitutum tacite in testamento, quod videtur lex requirere dum dicit, testamentum ostenderit: & probat lex. 1. ff. de his quæ in testa. de len. versic. 1. cui⁹ verba sunt, legi autem sic accipiendum est, non intelligi, sed oculis prospici quæ scripta sunt: quia respondeo, quod in nostro casu dispositio expressa continetur in scriptura: ex qua resultat necessariò tacita substitutio, & sic censetur etiam scripta, lecta, & visa sub expressa. Cõfirmatur ex illa sententia singulari Bartoli & commu. in dicta. l. 1. ff. de his quæ in testa. de len. quæ habet quod instrumentum Guarentigium in quo continetur sola dotis cõfessio potest mandari executioni ratione fidei & à iure stipulationis & promissionis, de qua in l. vna. C. de rei vxor. actio. licet in eo nulla sit scripta promissio

missio vel obligatio.

140 Item adde quod beneficium illius legis datur & competit heredi in quem fit transmissio hereditatis in testamento relicta: nam si heres institutus adiuuit, & ante quam esset missus decessit, haeres eius potest petere se mitti in possessionem virtute illius legis. praeterea si haeres institutus decessit hereditate non adita, tamen transmisit illam ad heredem ex aliquo capite transmissionis, & ostendat iudicium testamentum in quo primus haeres fuit institutus, & qualiter ipse est eius heres virtute transmissionis, bene competit sibi beneficium illius legis ex persona defuncti: ita singu. Bar. in dict. l. fi. 5. col. nu. 10. & ibi Bal. 9. col. Faber. 1. col. & comm. Doct. & ante eos Specu. in titu. de test. §. sequitur. ver. pe. imò quod magis est, etiam si heres in quem fit transmissio succedat ab intestato. i. heredi instituto, habebit beneficium illius legis: ita singu. & subtiliter Bald. in l. 3. ff. de peti. hare. 1. col. in medio. & ibi Ange. de Peru. tenet etiam Ange. de Are. in §. quadrupli. Insti. de actio. 12. co. nu. 43. Confirmatur etiam ex sententia Pau. & communi in l. postulante. ff. ad Trebel. vbi dicit quod in heredem semper transeunt omnia iura executiva defuncti tam actiue quam passiuè, dum tamen constet esse heredem.

141 Item etiam illa lex & beneficium eius competit ei qui venit per ius accrescendi, intelligendo tamen quod probet esse delatum ex repudiatione, in morte, vel alia causa, cum sit quaedam tacita substitutio, vt in l. si Titio. §. Iulianus. ff. de legat. 2. & in terminis ita tenet Bald. in dict. l. si. num. 38. & commu. Doct. ibi. confirmatur etiam, quia eiusdem naturae est pars quae accrescit, cum parte cui accrescit, argumento tex. in l. 4. ff. de iure dot. & in l. id quod. ff. de peri. & commo. rei ven. & in l. pe. ff. vt lega. no. ca. & in l. si conuenerit. la. 2. §. 1. ff. de pigno. actio. Itè habet locum in fisco qui aufert hereditatem ab aliquo herede scripto tãquam ab indigno: ita Bald. in dicta. l. si. num. 38. argumento tex. in l. 1. & per totum. ff. & C. de his qui. vt indig.

142 Item habet locum & competit beneficium illius legis patri vel domino qui venit ex persona filij vel serui instituti, argumento. l. placet. cum materia. ff. de acq. hare. ita Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. 12. col. & idem est in patre qui succedit hodie in locum filij recusantis adire, vt in l. cum non solum. C. de bo. quae libe. quia reputatur haeres ex testamento saltem ex testuè & quo ad omnes effectus, vt probat tex. in §. similique modo. eiusdem legis. ibi, quasi ipse pater ab initio fuisset haeres institutus: ita

singu. Bald. in dicta. l. si. 9. col. in medio, num. 38. idem Bal. in dicta. l. quod non solum. 2. col. facit etiam tex. in l. si. pater familias. ff. de hered. insti. & in l. cum proponas. C. eodem titu. licet contrarium teneat Ange. de Are. in §. substituitur. Insti. de. pupil. substi.

143 Praeterea competit beneficium illius. l. filio tacite instituto à matre quae decessit in puerperio, secundum dispositionem text. singu. in l. 3. C. de inoffi. testa. quia licet nò sit scriptus, tamè l. videtur eum scribere, & est quoddam notoriū iuris & de iure. ergo viso testamēto matris debet fieri missio. quod intelligo si constet & fiat iudici fides de natiuitate filij, & casu matris & de requisitis illi. l. 3. ita subtiliter ten. Bal. in dict. l. 3. in fine. num. 7. & ibi Paul. de Cast. fi. col. & q. Ange. de Peru. in fine. & ante eos ita tenet originaliter ibi Guillier. Item adde quod beneficium illius legis si competit heredi in fito tantum pro illis rebus quas defunctus habebat & possidebat tempore mortis, non verò pro alijs: ita probat tex. in dicta. l. fi. & ibi glo. Bar. & comm. opi. & probat tex. in l. 2. tit. 14. 6. part. Item adde quod beneficium illius legis cōpetit heredi instituto, nedum pro rebus quas defunctus possidebat tempore mortis, sed etiã pro rebus quas tantum detentabat, vt commo. datis, depositis, & similibus: ita glo. or. iuncto tex. in dicta. l. si. in verbo, fuerunt, argumēto tex. in l. & non tantum. ff. de peti. hare. vbi idè dicitur in remedio peti. hare. & tenet Bart. in dicta. l. si. 3. col. 3. oppo. Albe. 4. col. Ange. 2. col. Pau. 3. col. Saly. 5. col. num. 21. Azo ibi in summa 2. col. num. 6. Faber in Breviario, fi. col. Rosse. in libellis suis, in rubri. de bo. pos. quae datur ex edict. di. Adria. 3. col. & probat dicta lex part. 2. titulo. 14. 6. par

144 Aduertendum etiam quod intantum est verū quod haeres potest mitti in possessionem ex beneficio tex. in dict. l. finali, vt procedat & habeat locum etiam si haeres scriptus in testamento nò probet mortem testatoris: quia ex eo quod haeres habet testamentum in sua potestate, & illud ostendit iudici, praesumitur testatorem esse defunctum, cum aliàs non daretur testamentum heredi, argumento tex. in l. 2. §. si dubitetur. ff. quemad. testa. ape. iuncta glo. or. vbi habetur quod si constat testatorem viuere non aperitur testamentum, tamen si constat eum mortuum, etiam praesumptiuè potest aperiri: & ista ratione & fundamento ita tenet Bar. in d. l. fi. 6. co. in pri. Pau. de Cast. 4. col. num. 9. Corneus. 3. col. in fine. Saly. quarta columna in fine, tenet etiam & reputat singulare la son quinta columna.

columna. num. 13. Alexan. verò in dicta. l. fina. 4. col. dicit quod requiritur aliqualis probatio saltem per iuramentū, cum possit ex causa conringere testatorem viuere, & testamentum esse penes heredem, & sequitur Philippus Deci. 8. col. num. 27. argumento text. in l. thesaurus. ff. ad exhiben. vbi habetur quod in causis summaris & parui praedictij statuitur iuramento partis. & ista opin. esset tenenda in actu practico tanquam commu. licet mihi videretur dubia & nò vera in puncto iuris, cum semper debeat quis probare illud quod est causa suae intentionis: & insuper testamentum pro sui validitate requirat mortē testatoris, vt in c. cum Marthae. de celebr. missa. in c. vltima voluntas. 13. q. 2. in l. 1. C. de sa. eccle. in l. 4. ff. de ad. legat. in l. sancimus. C. de testa. in l. cum hic status. §. poenitentiam. ff. de dona. inter vi. & vxo. sed iste haeres scriptus fundat se in testamento, ergo &c.

Item adde, quod intantum haeres debet mitti in possessionem virtute praedictae. l. si. vt procedat etiam si scriptus haeres qui producit testamentum & ostendit iudici non probet se esse illum contentum in testamento: nam eo ipso quod ipse habet & possidet illud instrumentū praesumitur esse ille de quo ibi fit mentio, argumento doctrinae Bal. no. & comm. appro. in l. si qua per calumniam. fi. col. in fine. C. de episc. & clericis.

145 Item adde quod ad hoc vt haeres possit mitti in possessionem virtute. l. si. iam allegata oportet, qd testamentū sit nò cācellatū, nec abolitū, nec in aliqua sui parte vitiatum, vt expressè dicit dicta. l. si. ibi, non cācellatum, &c. circa quod necessario videndum est de quo vitio loquatur & qualiter intelligatur. Pro cuius declaratione breuiter dico, quod vitium de quo loquitur illa lex, debet esse vitium visibile & appārens seu rasura, vel interlineatio visibilis & appārens ex inspectione testamenti: & iste est verus & proprius sensus & intellectus illius text. & intentio Doctorum: secus tamen esset si in testamento contineretur aliquod vitium inuisibile, vt vitium praeritionis vel falsitatis, vel aliud simile quia tunc non impediretur missio licet per aliquem aduersarium allegetur: quia illae sunt exceptiones requirentes altiore in dagnem, vnde non impediunt istud iudicium possessoriū adipiscendae, cum in eo procedatur summarie: & in expresso istam sen. & declarationem probat tex. in l. 2. C. eod. titu. de edict. di. Adria. tol. & ibi nota Bart. & commu. opi. quod intellige quando talis exceptio requirit altiore in dagnem, vt dixi: secus verò si aduersarius qui tale

vitium vel exceptionem opponit, sit paratus eam incontinenti probare, quia admittitur, & ea probata impeditur missio: ita determinat glo. no. & ibi tota schola communis in dicta. l. 2. argumento text. in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhiben. tex. in l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. & in l. si is à quo. in princi. ff. vt in possess. lega. & per quod tempus dicatur probari in continenti vel ex interuallo, dic quod relinquitur arbitrio iudicis: ista est glo. sing. in l. si is à quo. ff. vt in possess. legat. in glo. 2. & ibi notabiliter Bar. & Doct. & latè Bar. moderni in l. 4. §. cōdēnatum. ff. de re iu. & cum illa glo. se habet communis opi. secundum Albe. in dicta. l. 3. §. ibidè. ff. ad exhiben.

Aduertendū tamen est quod glo. illa no. & cōmunis opin. in l. 2. C. de edict. di. Adria. tol. quae vult, quod si talis exceptio inuisibilis venit in continenti probanda admittitur, debet intelligi quando aduersarius qui eam opponit est in realipossessione bonorum defuncti, quasi sentiat quod eo casu quod non possidet non possit allegare aliquam exceptionem vel vitium inuisibile, dato quod velit incontinenti probare, & ad hoc patet, quia glo. proponit. q. & exemplum aduersario possidente, & simpliciter Doctores eam referunt & sequuntur: solus tamen Corneus ibi in principio dicit, quod non refert an aduersarius possideat vel non: quia iura superioris allegata non ponderant nec requirunt possessionem aliquam, & in vtroq; casu militat eadem ratio: vnde glo. illud dixit gratia exempli. Sed vltra eam ego sic dico, quod si aduersarius allegat & opponit exceptionem dominij, quia dicit se dominum alicuius rei hereditarie, tunc si possidet & incontinenti probat, bene auditur & impeditur missio, per regulam, dolo facit: vnde si in tali casu nò possideret nò audiretur, sed haeres mitteretur in possessionem & ipse aduersarius ageret rei vindicatione vel via ordinaria contra eum: & isto casu est verisimilia, & procedit glo. & eius exemplum in dicta l. 2. & commu. opi. Si verò non allegat nec opponit aduersarius exceptionem dominij, sed aliam, puta praeritionis, falsitatis, vel similem, quam dicit sibi competere: quia est filius, vel est de successoribus ab intestato, tunc modò possideat modò non, auditur & impeditur similis missio, si in continenti probat, aliàs non: argumento tex. in dicta. l. 3. §. ibidem. ff. ad exhiben. & in dicta. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. cum similibus. & est mea noua declaratio ad text. cum gloss. in dicta. l. 2. Vnum tamen circa proximè dicta nota, quod si vitium Ant. Go. in ll. Tauri. Cc pra-

præteritionis filij sit visibile, bene impeditur missio: ut si forte de filio in potestate sit facta mentio per patrem in testamēto, sed non reperitur ibi institutus nec ritè exheredatus, quia tali casu vitium reputatur esse visibile, argumēto text. in dicta. l. si. & in specie ita tenet Bartol. in dicta. l. si. 3. col. 1. oppo. & Paul. de Castri. ibi. 3. col. in princ. Philippus Decius. 10. col. nume. 36. idem Bar. in l. 1. eod. titu. & ibi Corneus. 1. col. in medio.

Itē adde quod vitium visibile, ut cancellatio vel rasura testamenti, ita demum vitiat quādo esset in parte substantiali, ut puta circa institutionem hæredis vel alia simili parte ex qua pendet tota virtus & validitas testamenti: secus verò si in alia parte, ut in aliquo legato vel clausula, quia non vitiat nisi illa tantum pars: & idem est in quolibet alio instrumento, quia si esset vitium in parte substantiali à qua dependet validitas totius instrumenti, ut circa annos Domini, vel aliā solennitatem ipsius, quia vitaretur totum: si verò in alia parte, solum vitaretur illa pars in qua est vitium: ita gloss. not. in dict. l. fina. in verbo, vitiatum. & ibi Barto. 3. col. num. 3. Paul. in 2. in fin. versi. 3. requiritur. Bald. no. 5. co. in medio. 4. oppo. Saly. 3. col. in princ. argumento text. in c. ex literis. de fide instru. & ibi no. Abb. si. col. & q. & communiter moderni. Innocent. & commun. Doct. in cap. fraternitatis. de hereticis. In telligetamen quod vitium, cancellatio, vel rasura testamenti, vel cuiuslibet instrumenti vitiat, præterquam si reperiat bene correctum vel emendatum ab eodem notario vel tabellione: ut quia dicat, quod supra in tali parte vel loco rasum, vel cancellatum, vel additum est, manu mea factum est: quia tunc non vitiat instrumentum: & ista est not. & quotidiana practica: ita probat text. singul. in iure in l. 1. §. & ideo. ff. de his quæ in testam. delen. per quem ita tenet Bar. in dicta. l. si. C. de edic. di. Adria. tol. 3. col. nu. 3. Bal. 5. col. 4. oppo. Saly. 3. col. num. 13. Corneus. 4. col. nume. 11. Decius. 11. col. tenet etiam not. Bar. in dicta. l. 1. §. & ideo. & ibi Bald. 2. col. quinto notabili, quem ad hoc dicit vnicum & non alibi, & ad hoc notat eum ibi Dinus & Oldradus quos ipse refert: & tenet ibi Alber. 2. col. & ad hoc eum dicit vnicum Ange. 2. col. nume. 6. & illum ad hoc notat & commendat Bar. to. in l. diuus. §. item senatus. in fine. ff. ad legem Cor. de fal. tenet etiam Bart. vbi dicit quod ista est commu. practica in l. si vnus. in fine. C. de testa. & ibi Bald. & commun. Docto. tenet etiam & commendat Abb. in c. ex literis. de fi. instru. columna. 2.

146 Adde tamen, quod superior conclusio & doctrina debet intelligi quando talis rasura vel cancellatio corrigitur vel declaratur in corpore ipsius instrumenti, ante signum & subscriptionē notarij vel tabellionis: secus verò si extra, puta in margine: quia tunc non habet diem nec testes instrumentales, & potuit facere ex intervallo & falso, & sic redditur suspectum instrumentum: ita singu. Bald. in l. si vnus. C. de testamentis. & allegat ita tenuisse Mar. Sile. idem tenet ibi Pau. & reputat perpetuò menti tenendum. idem tenet Ange. de Peru. ibi. idem tenet Bald. in l. nostram. C. eodem titulo. de testa. 2. colum. & ante eos idem tenet Ioan. Andre. in addit. ad Spec. in titu. de instru. edi. §. ostenso. versi. illud quoque. in additione quæ incipit, verior est. in princ. Contrariam tamen sententiam reperio, quod tenet Bal. in rubrica. C. de fid. instr. 9. col. in medio. nume. 29. vbi dicit quod valet & probat, & quod sufficit talis correctio vel emendatio in margine: quia cum sit de coherentijs, videtur habere diem & alia solēnia scripturæ principalis, dummodò constet quod sit eiusdem notarij, argumento text. in l. si quis ex argentariis. §. si initium. ff. de ardeno. idem tenet Bald. in l. Labeo. §. 1. ff. de pactis. 2. colum. in fine. sed certè opinio Bald. in dicta. l. si vnus. est verior, & magis communis, & eam tenet Alex. in dicta. l. si vnus. si. col. & ibi Corn. pe. & si. col. & ibi Iac. fin. col. Nec obstat text. in dicta. l. si quis ex argentariis. §. si initium. quia ille text. procedit in scripturis habentibus ordinatam consequentiam scripturæ, & est vnus contextus: quo casu intelligitur repetitus idem dies & solennitas instrumenti: secus verò aliàs, vrin nostro casu: ita respondet Alex. ibi qui dicit, quod ista sunt notanda & menti tenenda: quia non possunt esse magis quotidiana: pro qua sententia & con. est hodie expressa lex regni, libr. Pragmaticarum fo. 192. in 2. col. Item adde quod non requiritur prædicta correctio vel emendatio quādo litera est omnino similis, ut videatur manu eiusdem notarij scripta: ita tenet gl. sing. in iure in dict. l. si. C. de edic. di. Adria. tol. in verbo. 1. figura. quæ commendat & dicit se nescire alibi Ange. ibi. 2. col. num. 3. tenet etiam & commendat ibi Barto. 3. col. num. 3. Alexan. 6. col. num. 18. Corneus. 4. col. num. 10. simi. gl. est in c. cum venerabilis. extra, de religio. domibus. in gl. si. contrarium tamen tenet Saly. in dicta. l. si. 3. col. ex eo, quia comparatio literarum non facit plenam fidem, & redditur suspecta propter variationē: & idem tenet ibi Bald. 4. oppo. Philippus Decius. 11. col. in princ. Iaso. 7. col. num. 19. idem tenet Abb. in capit.

cap. ex literis. de fid. instru. 3. col. & ista est probabilior opi. quia licet rasura inducat præsumptionem falsitatis instrumenti, & comparatio literarum inducat præsumptionem cōtrariam, tamen magis præponderat præsumptio falsitatis quàm comparatio literarum, cum faciliter possit fieri litera similis. Item adde quod si illa rasura vel cancellatio deberet stare secundum quod colligitur ex præcedentibus vel sequentibus, quod non vitiat in aliquo instrumentū: gloss. est no. in c. cum venerabilis. de reli. domi. in gloss. si. tenet etiam Bar. in dicta. l. si. 3. col. licet corruptè alleget illam gloss. idem tenet ibi Saly. 3. col. Alex. in 6. Corneus. in 4.

147 Adde tamē circa superiora, quod si legitimus contradictor appareat, & potiora iura ostenderit, non fiet missio, imò si facta fuerit reuocabitur ita text. in dicta. l. si. versi. sin autem aliquis contradictor, &c. Sed difficulas maxima & valde necessaria in qua pendet tota virtus eius est quis sit vel dicatur legitimus contradictor, & quādo dicatur habere potiora iura: in quo articulo nimis variavit gloss. in verbo, legitimo. & omnes doctores tam antiqui quàm moderni. In quo comprehendendo veras & communes sententias resolutiue dico, quod Primò erit legitimus contradictor ille qui detinet vel possidet illas res quādo petiit missio, & similiter habebat & possidebat eas tempore mortis defuncti, & in eis non poterit fieri missio: argumento illius text. in dicta. l. si. ibi, earum rerum quæ testatoris mortis tempore fuerunt. vbi probatur & suprā dixi quod ita demum hæres debet mitti in possessionem virtute illius. l. quando bona possidebantur vel detinebantur à defuncto tēpore mortis. Secūdo erit legitimus contradictor ille qui habuit titulum à defuncto, & de eius voluntate occupavit post mortē eius possessionem propria autoritate, iuxta glo. & commun. opi. in l. Titia cum testamēto. §. Lucius Titius. ff. de lega. 2. Tertio erit legitimus contradictor ille qui post mortem testatoris habet titulum verum & habilem ad translationem domini, & similiter possessionem ab aliquo tertio, etiam si tempore mortis testatoris fuerunt penes eum: quia cum istud remedium sit ad ipsē dæ possessionis, non datur contra titulum possidentem: & ita probat text. in dict. l. si. ibi, non autem legitimo modo ab alio detinentur. & idem est in remedio quorum bonorum, & petitionis hereditatis, ut suprā dictum est. Quarto erit legitimus contradictor ille qui diceret se filiū vel successorem ab intestato, & diceret testamētum nullum ratione præteritionis, vel diceret

nullum ex defectu personæ testantis, vel diceret testamentum falsum & offerret se in contententi probare: quia tunc impeditur missio: ita probat text. in l. 2. C. de edict. diui Adria. tollen. & ibi glo. or. & commun. Docto. Quintò erit legitimus contradictor ille qui allegaret aliud testamentum solenne, quod deroget priori: ita probat text. in dicta. l. si. ibi, & hæc possessio acquiratur qui potiora ex legitimis modis iura ostēderit, &c. occasione cuius quærant ibi glo. & omnes alij docto. de subtili & difficili. q. si duo vel plura testamenta sunt contraria ab eodē testatore vno & eodem die ordinata, in quibus diuersi hæres sint instituti, an admittetur vterq; vel nullus? & videtur quod nullus, quia cum incertum sit quod sit posterius, neutrum debet valere, propter incertitudinem & repugnantiam: argumento text. in l. duo sunt Titij. ff. de testa. tute. tex. in l. in tempus. §. 1. ff. de her. insti. tex. in l. si fuerit. ff. de rebus dubijs. text. in l. cum ex pluribus. ff. de manu. testa. tex. in l. eū qui nouissimus. ff. ad Trebel. text. in l. idem Pōponius. §. fina. ff. de rei vendi. text. in l. eum qui duobus. ff. de acqu. hære. tex. in l. vbi repugnantia. ff. de regul. iur. Sed pro contraria parte videtur quod valeat vtrunq; testamentum, & vterque hæres succedat in medietate ac si in vno & eodem testamēto essent instituti, & vterque mittatur in possessionem pro sua medietate: pro qua sen. & con. facit bene text. in l. cum hic status. §. si ambo. ff. de dona. inter vi. & vxor. text. in l. si inter virum. & in l. qui duos. ff. de rebus dubijs. textus in leg. prima. in fine. ff. de bono. posses. secundum tabulas. textus in leg. qui ex liberis. eodem titu. text. in l. si quis Titio. §. fina. ff. de legat. 2. & istam partem tenet & fundat melius quam alibi Rosfredus in libellis suis, in rubri. de bono. posses. secundum tabul. pe. & si. col. post Guiliermum de Suza quē ipse refert.

148 Sed in hoc arti. resolutiue dico, quod si potest constare de posterioritate alicuius testamenti, etiam per horam, vel momentum, illud debet præualere, argumento glo. singu. in l. si ex pluribus. ff. de solu. vbi tenet quod vbiunque potest considerari priuilegium vel prærogatiua ex anterioritate vel posterioritate tēporis, sufficit si per solam horam vel momentum probetur anterioritas vel posterioritas tēporis, & ad hoc ibi notat & commendat Bar. Paul. & commun. Doct. & eam dicit raro alibi Bal. in l. Imperator. la. 1. ff. de statu homi. 3. column. Barba. vbi plura infert in c. consuluit. de offic. delega. similis gloss. videtur in c. si à sede Apostolica. de præben. in 6. alia in c. si duobus. de rescript. pro Ant. Go. in ll. Tauri. Cc 2 qui-

quibus facit tex. in l. ratio. §. fin. ff. de actio. empti. textus. in l. si fundus. §. si duo. ff. de pigno. si verò non potest constare, tunc magis communi. opi. est quòd neutrum testamentum valeat, & neuter ex institutis in eis admittatur, sed locus sit successioni ab intestato: ista est glo. expressa in l. i. §. non autem. ff. de bon. pos. secundum tabu. & ibi tenet Bart. Dinus & commu. alij Doctores. tenet etiam Cinus in l. hac consultissima. §. cum autem. C. de testa. tenet etiam Imo. & Doctores. in l. eum qui duobus. de acqu. h. tenet etiã glo. in dicta. l. i. C. de edict. di. Adria. tol. in verbo, missas. Azo in summa illius tituli. 2. col. nu. 5. Albe. ibi in dicta. l. fi. pe. col. u. qui dicit, quòd ista opi. commun. tenetur. Oldrad. Richard. & Odofre. quos refert Alber. & istam dicit communi. opi. Iaso. ibi pe. col. num. 30. eam etiam dicit commun. opi. Decius ibi ante pe. col. num. 72.

149 Limita tamen hanc commun. opinio. no. modis sequentibus. Primò quando neuter eorum possideret, secus si aliquis eorum reperitur in possessione: quia ille obtinebit, alter tanquam actor succumbet, nisi probet de posterioritate. argumento. l. si eum actum. ff. de nego. gestis. iuxta glo. & commu. opin. & in l. non solum. §. sed vt probari. ff. noui oper. nun. & argumento regule. l. actor quod asseuerat. C. de probatio. in l. qui accusare. C. de eadendo. ita Bar. post Dinum & antiquos in dict. l. i. §. non autem. ff. de secundum tabu. dicit tamen Bal. no. in l. i. C. quando prouo. non est ne. 3. col. num. 9. quòd illa praelatio est in absoluendo ex regula generali, quòd actore non probante semper reus debet absolui, eo casu quo reus conuentus reperitur in possessione, non tamen simpliciter est intitulanda vel referenda illa praelatio in possessione magis priuilegianda in isto casu quam in alio: & iste est sensus Bald. & verus in quo vi. Decium in dicta. l. fi. penul. colum. numero. 53. qui notabiliter impugnat hoc: imò dicit quòd ratio vera est, quia illa possessio fortificatur & corroboratur cum titulo, vnde ex his duobus preferitur possessor, non verò ex solo commodo possessionis. Pro qua sententia & declaratione considerat tex. optimum in capit. si a sede apostolica. de praebeendis, in sexto. & ista opi. & consideratio contra Bal. videtur mihi pura veritas: pro qua facit vltra eum tex. no. in l. si debitor. versicu. inter eos. ff. de pigno. tex. in l. i. versicu. si colonus. ff. de Salua. inter. Secundò limita quando in vtroque testamento essent instituti haeredes extranei, secus verò si in aliquo essent instituti venientes ab intestato: quia illud testamentum praeferatur, argumento tex. no. & singu. in

suo casu, in l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testam. tex. subtilis & no. in l. si duobus. §. si prius. ff. de contra tabu. iuncta glo. & commu. opin. ita etiam Bar. post antiquos in dicta. l. i. §. non autem. ff. de bo. pos. secundum tabu. Ang. de Aret. in. §. i. Insti. de ademp. lega. 2. colu. Iaso. in dicta. l. fi. C. de edic. di. Adria. tol. pe. column. Tertiò & sing. limita nisi ex protocollo tabellionis vel notarij a quo ordinatum est testam. appareat de posterioritate testamenti, ex eo quod posterius reperitur ibi scriptum, argumento tex. no. in l. i. C. de nouo. C. compo. §. quibus. quem genericè summè notat ibi Bald. 2. colum. num. 5. & Albe. 1. colum. in fine. & com. doc. & in expresso istam declarationem ad praedictam com. opi. ponit Alber. in dicta. l. fi. de edic. diui. Adria. tol. penul. colum. in fine. de qua nullus ibi facit mentionem: idem reperio quòd tenet Aretinus in l. eum qui duobus. ff. de acqu. h. 2. col. in medio. Quarto limita, nisi in vno testamento sit instituta pia causa, imò quòd magis est si in vno reperitur legatum ad piam causam, illud praeferatur & valet: ita solus Roma. in Auth. similiter. C. ad. l. Fal. in. 2. specialitate vltimarum voluntatum. argumento tex. in suo casu in l. i. C. de iure fisci. libro decimo. & illud dicit singulare & alibi non legisse Iaso. in dict. l. fi. pen. colum. in medio. & ibi etiam tenet & sequitur Decius penul. col. in medio.

Aduertendum tamen quòd hodie ista communis opinio corrigitur & approbatur prima opinio. quòd isto casu vterque admittatur & sit haeres in dimidia parte, & mittatur in possessionem pro eadē expressè probat & determinat lex tertia, titulo decimo quarto, sexta par. in cuius confirmationem facit tex. in l. militis Codi. cillis. §. miles. ff. de mili. testa. tex. in l. quarebatur. eodem tit. tex. in l. prima. §. sed & si in duobus. ff. de bono. posses. secundum tabu. text. in l. duo socij. ff. de haered. insti. facit etiam doctrina & conclusio Bart. & communis in l. si duobus. ff. vt possidetis. Circa quam tamē legem Partitae necessariò potest dubitari si debeat limitari secundum declarationes supra positas ad commun. opin. l. vt si quis reperitur in possessione bonorum, ille preferatur: vel si in vno testamento reperiat instituti venientes ab intestato, illud praeferatur: vel si in vno sit instituta pia causa, illud praeualeat: & breuiter teneo quòd nō, sed quòd indistinctè vterque haeres admittatur: quia supradictae limitationes tantum procedebant de iure communi, quo non erat decisum quòd testamentum valeret, sed cum hodie iam sit decisum quòd vtrunque valeat & vterque institutus

stutus sit haeres, teneo pro constanti quòd praedicta lex partitae non recepit praedictas limitationes, bene tamen credo quòd superior limitatio quae habet quòd si constat ex protocollo vel registro tabellionis vel notarij de posterioritate testamenti procederet & haberet locum etiam hodie, vt illud testamentum quod appareat posterius praeferatur: & certè est hodie noua & subtilis limitatio & declaratio ad dictam l. partitae.

150 Sextò dico, quòd non erit legitimus contradictor ille qui habuit titulum habilem ad translationem dominij ab aliquo tertio in vita testatoris vel post eius mortem si nunquam habuit possessionem nec sibi fuit tradita, sed possidebantur vel detinebantur à defuncto tempore mortis: quia tunc ex eo quòd habeat titulum & in continentivellet probare eum non impeditur missio, imò haeres institutus mittendus erit in possessionem, & ille non erit legitimus contradictor: quia ille titulus sibi produxit actionem personalem contra obligatum qui titulum concessit, non verò contra defunctum possessorem, vt in l. fina. §. fin. cum simili. ff. de con. emptio. ergo similiter non dabitur contra eius haeredem, & sic non impeditur missio: imò licet ab ipso defuncto habuerit titulum, non tamen habuit possessionem, non erit legitimus contradictor: imò etiam hoc casu haeres debet mitti in possessionem, quia ab ipso defuncto vel eius haerede oportet per viam iuris petere possessionem & traditionem, nec propria autoritate occupare poterit: vt in l. si ex stipulatione. ff. de acquiren. posses. cum similibus: ergo etiam hoc casu haeres mittendus est in possessionem, nec eam ille tertius poterit impedire: imò quòd magis est, licet ille contradictor sit verus dominus rei vel rerum, quia habuit titulum à domino & similiter possessionem vel traditionem in vita ipsius testatoris, tamē testator eam vel eas possidebat vel detinebat tempore suae mortis, & nunc tempore contradictionis, & sic post mortem defuncti non est in actuali & reali possessione vel detentatione, non erit legitimus contradictor nec poterit impedire missionem in possessionem, etiam si vellet in continentiv probare praedictum dominium eius: & ratio vera & mentalis est, quia licet verè sit dominus, tamen suam actionem realem, hoc est rei vindicationem debebat proponere contra ipsum defunctum in vita tanquam possessorem via ordinaria, & ipse defunctus deberet esse in sua actuali possessione donec lis & causa proprietatis decideretur, vt in l. ff. de alie. iur. mu. cau. fact. in toto titulo. ff. &

C. de rei vend. & expressiùs in l. ordinarij. C. de rei vendi. in l. incerti iuris. C. de interdictis. text. in. §. retinenda. Insti. de interdictis. cum similibus: ergo ita eodem modo nunc haeres debet mitti in possessionem rei vel rerum quae fuerunt penes defunctum tempore mortis, nō obstante dominio contradictoris, & in ea debet defendi donec per actionem realem & iudicium proprietatis auocet ab eo res. nec obstat gloss. ordin. & commu. opin. in l. secunda. C. de edict. diui. Adria. tol. vbi habetur quòd si dominus & contradictor in continentiv probat de dominio suo, impedit missio: quia debet intelligi quando ille qui allegat exceptionem dominij est in actuali possessione, nō verò aliàs, per rationem superiorem. nec obstat etiam & secundò quòd aliæ exceptiones, puta nullitatis testamenti vel falsitatis impediunt missionem, vt dixi supra: quia illae exceptiones omnino aduersantur testamento & per eas excluditur ius agentis, hoc est haeredis instituti, ex eo quòd est ius incompatible cum dictis exceptionibus: sed ista exceptio dominij non aduersatur testamento vel heredi, nec per eam excluditur ius agentis, cum bene stat quòd contradictor possit esse dominus, & haeres possit esse possessor sicut defunctus erat: & ista est mea noua subtilis & clara doctrina & resolutio in hoc difficili & confuso articulo secundum quam cessant ambages & diuersae opiniones Doctorum: & in hoc sexto & vltimo membro ita videtur tenere Bartol. & iste est eius sensus, licet sic non declaret, in dicta. l. fina. penultima columna, in medio. versiculo, aut allegat titulum: quem omnino videt Paul. in quinta columna. versicu. breuiter mihi videtur. Bald. duodecima columna, versiculo tertio, per instrumenta dissimilia. Corneus antepenultima columna. in medio. versicu. recolligendo itaque concludas. Decius. 12. columna. numero. 40.

151 Dubium tamen est circa praedictam l. fina. de edic. di. Adria. tol. quis sit iudex competens, an iudex loci vbi testator decessit, vel haeredis, vel vbi sunt bona? In quo articulo resolutiue dicit, quòd si quidem quando haeres petit se mitti in possessionem virtute illius legis appareat aliquis contradictor cuius persona subest illi iudici coram quo petitur vt pronūtiat de mittendo, tunc talis iudex censetur competens & potest pronuntiare & executionem remittere ad iudicem loci vbi res hereditariae sunt, argumento tex. cum materia in l. à diuo Pio. §. sententia Romae. ff. de re iudi. & in l. cum vnus. §. pe. ff. de bonis auto. iu. pos. & in l. properandum. §. fin. anti. Ant. Go. in. ll. Tauri. C c 3 tem

rem reus. c. de iudi. & in capitulo Romana. §. cō
trahentes. de foro compe. libro sexto. notatur
per glo. & doc. in l. hæres abfens. §. primo. ff. de
iudi. in quibus locis habetur, quod per literas
iudicantis definitiue vel etiam interlocutoriè
debet fieri executio per iudicem alterius terri-
torij in quo bona sunt: si verò nullus appareat
contradictor, tunc missio debet peti coram iu-
dice illi territorij vbi sunt res, & ille erit iudex
competens vt possit pronunciare & mittere in
possessionem: alter verò iudex vel originis vel
domicilij hæredis non erit iudex competens:
quia non ratione personæ, cum non sit perso-
na contra quam petitio dirigatur.
Item non ratione rerum, quia non sunt in suo
territorio, argumento tex. in l. fin. ff. de iuris. o-
mni. iudi. & in expresso istam con. probat text.
in l. vna. C. vbi de hæreditate agitur. in princip.
cuius verba sunt. illic vbi res hæreditarias esse
proponis hæredes in possessionem rerum hæ-
reditariarum mitti postulandum est. & in effe-
ctu istam doctrinam & distinctionem ponit
Bart. in dicta. l. fina. C. de edic. di. Adrian. tol. 6.
colum. numero decimotertio: & Paul. de Cast.
ibi. 4. col. num. 10. qui dicit quod est pulchrum
& subtile. Bald. antepe. colum. 7. q. Salyc. 2. col.
num. 8. Alex. 4. colum. in fine. Iaso. 6. col. nu. 17.
Decius. 9. col. num. 3. Paul. de Cast. no. in dict.
l. vna. C. vbi de hereditate agit. & ibi Bald. & an-
te omnes ibi Azo in summa, & tandem ista est
com. opin. Ex qua regula & doctrina sequitur
quod si hæres intentat interdictum adipiscen-
dæ quorū bonorū, vel petitionē hæreditatis, cū
sint remedia quæ requirūt reum aduersarium,
& sic personam contra quam dirigantur, q̄ illa
possunt intentari in loco & domicilio ipsius rei
conuenti, etiam si ibi non sint res: & similiter
possunt intentari in loco vbi res sunt, licet ibi
reus non habeat domicilium: ita probat text.
no. in dicta. l. vna. C. vbi de hereditate agitur. in
verfi. fi. & ibi expressè tenet glo. fin. & ibi Azo
in Summa. Pet. de Bella pet. Bald. Saly. Pau. &
commun. Doct. Confirmatur, quia interdicta
sunt in rem scripta, vt in l. §. interdicta omnia.
ff. de interdictis. Petitio hæreditatis est actio
mixta. vt in l. §. si lege. §. petitio. ff. de petiti.
hære. & ibi glo. Bar. & comm. opin. tex. in l. hæ-
reditatis. C. eod. titu. & ibi communis opin. vn-
de sicut actio merè realis potest intentari in lo-
co & domicilio rei, vel in loco vbi sunt res, vt in
l. §. C. vbi in rem actio. & ibi glo. & doc. ita ista
iudicialia vel remedia in rem scripta vel mixta.
Sed attēde quod in puncto iuris videtur quod
imò ille iudex domicilij hæredis & sic personæ

eius possit pronunciare de mittendo, & per lite-
ras suas requisitorias fiet executio & missio per
iudicem territorij vbi res sunt: & hoc tali funda-
mento, quia cum hæres institutus possit istam
missionem petere sine aliquo contradictore, &
iudex pronunciare super ea, vt supra cōclusum
est, sequitur, quod ille actus de se erit vali-
dus, sicut si fieret cum contradictore: & fortiri
debet effectum vt cum literis suis alibi mande-
tur executioni, & realiter fiat missio: & istud
est quod apertè vult glo. in dict. l. fi. C. de edic.
di. Adri. tol. in verbo, competenti. in fine. & istā
con. tenet Guiler. de Cu. in dict. l. vna, vbi de hæ-
re. agitur. quem refert ibi Paul. in fine. Pro qua
sententia & conc. facit tex. vnicus in suo casu se-
cundum Dinum, Alber. & Doct. ibi in l. magis
puto. §. illud quæri potest. ff. de rebus eorum.
vbi pbatur quod iudex domicilij minoris po-
test interponere decretum super alienada re sit-
to in alio territorio & iurisdictione, licet etiam
possit illud interponere iudex loci vbi res est,
vt est casus no. in l. si prædium. post princ. C. de
prædiis mino. & ibi expressè tenet Barto. Bald.
& notabilius Salyce. qui dicit hæc fore commu-
opin.
Secundò facit text. in l. prima. C. vbi petantur
tutores. vbi habetur quod iudex domicilij pu-
pilli potest dare tutores vt possit administrare
res alibi fictas, & similiter iudex loci vbi sunt
res poterit dare: & ibi notat gl. & commu. opi.
Nec obstat tex. in dicta. l. vna. in principi. vbi de
hæredit. agitur. quia ibi non negat quod possit
etiam peti coram iudice domicilij hæredis, &
sic non inducit necessitatem. Vel aliter & se-
cundò, quia ibi nō loquitur de petitione ipsius
pronunciationis de mittendo, sed de ipsa reali
& actuali missione quæ nō potest fieri nisi per
iudicem, visa tamen dispositione, tex. in dicta. l.
fin. C. de edic. di. Adria. tol.
152. Restat videre quæ differentia sit inter remediū
adipiscendæ possessionis quorum bonorum, &
remedium dictæ. l. fi. quia vnū per aliud vide-
tur superfluum: ad quod dico, quod prima dif-
ferentia est, remedium quorum bonorum hæ-
bet locum & competit heredi de iure prætorio:
dic. l. fin. competit heredi de iure ciuili. Sed ista
differentia est nullius momenti cum vtrunque
remedium habeat locum tam in herede de iure
ciuili quàm prætorio, vt concludit Bart. in dict.
l. fina. & in l. prima. ff. quorum bonorum. & in
l. prima. C. eodem titu. & ibi communis opin.
Secunda differentia potest esse, quia remedium
quorum bonorū est annale cum sit prætorij,
sed remedium dictæ. l. fi. erit perpetuum cum sit
ciuile.

ciuile. Sed etiam ista non procedit, quia etiam
interdictum quorū bonorum est perpetuum,
cum contineat rei persecutionem, vt est text. in
l. penulti. ff. de interdictis. text. in l. in honora-
rijs. ff. de actio. & obli.
Tertia differentia realis & substantialis sit, quod
remedium quorum bonorum non potest com-
petere eo casu quo res hæreditariæ sunt vacan-
tes, sed tātum eo casu quo alius est in possessione
vel detentatione earum, cum interdictum
semper requirat aduersarium vt proponi pos-
sit in iudicio, vt est tex. in §. summa autem. in fi-
ne. In sti. de interdictis. & sic quando bona vaca-
bant nullum erat à iure proditum remedium
possessorium pro adipiscendā possessione. Sed
prædicta. l. fi. habet locum, modò res hæredita-
riæ sint vacantes, modò sint ab alio occupatæ,
vt apertè probat tex. in dicta. l. fin. ibi, mittatur
quidem in possessionem, &c. & in specie istam
differentiam tanquam substantialem ponit so-
lus Ripa in rub. ff. quor. bonor. 2. colum. vers. §.
differentia: sed ante eum hoc tenet Barto. in di-
cta. l. fi. C. de edic. di. Adria. tol. 4. colum. vers. §.
est & alia. & ibi Iaso. ante penulti. colum. num.
28. & vltra eos probat apertè text. in l. prima. ff.
quorum bonorum. tex. in l. secunda. C. eodem
titu. tex. in §. sequens. versiculo, adipiscendæ. In
stitui. de interdict. & expressè ita tenet ibi Ang.
de Arete. & alij Doct. Quarta differentia, quia
remedium quorum bonorum habet locum ex
testamento, si illud sit solenne & legitime pu-
blicatum, cum debeat hæres se probare hære-
dem, vt in l. prima, & per totum. C. quorum bo-
norum. prædicta verò lex finalis habet locum
etiam si non sit publicatum, vt supra dixi.
Quinta differentia est, quia interdictum quorū
bonorum proponitur via ordinaria, & datur li-
bellus, & his contestatur: sed remedium legis fi-
nalis habet locum per viam executiuam sine li-
bello summario modo per solam ostensionem
testamenti. Sexta differentia est, quia per dictā
l. fin. non fit missio, si in aliqua parte substan-
tiali testamenti sit rasura vel cællatio, sed per
remedium quorum bonorum fit examen pro-
bationis & potest fieri missio: vt in l. si vnus. C.
de testamen. ita colligo ex mente Paul. & alio-
rum Doct. in dict. l. fi. & sic se habent tanquā
excellencia & excessa.
153. Similiter etiam adde, quod heredi vniuersali
ex testamento vel ab intestato datur & compe-
tit petitio hæreditatis pro cōsequenda hæredi-
tate defuncti, & quia istud remedium est valde
utile & quotidianum, volo materiam eius per-
fectè & magistraliter declarare. Pro cuius intel-

ligentia dico, quod istud iudicium vocatur vni-
uersale, quia aptum natum cōprehendere sub se
plures res, & recipere augmentum & diminutio-
nem: & ita est bonorum possessio, peculium,
grex, dos, & iurisdicatio. Aliud est generale, de
cuius natura est redditio rationum, vt actio tu-
telæ, mandati, pro socio, & negotiorum gesto-
rum. Aliud est particulare, quod nō deriuatur
ad plura, sed determinatur ad aliquid certum,
vt rei vëdicatio, Publiciana actio, personalis ad-
rem vel pecuniam ita Bald. in l. ff. de adendo.
2. colum. nu. 7. quam doctrinam & theoreticam
dicit singularem & meliorem de iure Iaso in l.
1. ff. de verbo. obli. fin. colum. & in primis dico,
quod istud remedium petitionis hæreditatis da-
tur & competit heredi vniuersali contra ter-
tium possessorem vel detentatorem rerum de-
functi: tex. est in l. licet minimam. ff. de peti. hæ-
cuius verba sunt, itaq; qui vel asse vel ex parte
hæres est, intendit quidem hæreditatem suam
esse totam vel pro parte, sed hoc solum ei offi-
cio iudicis restituitur quod aduersarius possi-
det, & hoc siue per se siue per mediam possessio-
nem succedat, vt mediante filio vel seruo: text.
est in l. prima. 2. & 3. eodem tit. & competit tan-
tū heredi vniuersali, non verò particulari si-
cut interdictum quorum bonorum. Præterea
competit contra possessorem vniuersalem ter-
tius hæreditatis, & contra quemlibet particu-
larem possessorem alicuius rei hereditariæ: tex.
est in l. regulariter. in fine. cum l. sequenti. ff.
de petiti. hæredit. & ibi commu. opin. tex. in
l. prima. §. primo. ff. si pars her. pe. tex. in l. cum
enim. ff. si quis omis. causa testam. facit tex. in l.
1. ff. quorum bonorum. in princip.
154. Sed pro declaratione materiæ se offert nota.
difficultas, nam videtur quod nullo modo pe-
titio hæreditatis possit competere alicui hære-
di: quod probosic, nam hæreditas tantum dicitur
ante aditam hæreditatem: postea verò am-
plius non dicitur hæreditas, sed patrimonium
hæredis, vt in l. sed si plures. §. filio impuberi. ff.
de vulg. & pu. text. in l. eius qui in prouincia.
§. fina. ff. si cert. petat. tex. in l. fina. in fine. C. de
inoffic. testam. text. in l. prima. §. præterea.
ff. de sepa. text. in l. qui Titij testamentum. ff. de
his qui. vt indign. text. melior. de iure in §. pri-
mo. Instit. de hæredum quali. & differen. notat
etiam glo. & communi. Doct. in l. prima. §. ve-
teres. ff. de acquirend. possession. sed ante adi-
tam hæreditatem cum hæres nunquam adiuit
nec habeat ius in bonis defuncti nō potest pete-
re bona hæreditaria: quia petitio hæreditatis
& quodlibet aliud remedium adipiscendæ: nū-
Ant. Go. in ll. Tauri. Cc 4 quā

quam competit nisi heredi qui iam adiuit & habet ius quaesitum in bonis defuncti: ita probat tex. expressus in l. prima. C. quorum bonorum. in fine. tex. in l. secunda. eodem titulo. ibi, quae si successorem. text. in l. prima. §. quod ait praetor. ff. quor. legato. facit tex. in l. cum haeredes. ff. de acquirend. possessione. & in specie, quod in isto remedio requiratur, quod haeres iam adiuerit hereditatem tenet Rosse. in libellis suis, in rubrica de petitione. haered. secunda colum. post aditam hereditatem non sunt bona hereditaria sed propria haereditatis: ergo nullo casu potest dici quod competat sibi petitio hereditatis: imò quod magis est nunquam potest dari casus in quo petat bona ante aditam hereditatem: nam eo ipso, quod intetatur petitionem hereditatis, & petit bona defuncti, videtur adire: quia cum hereditatis aditio consistat in animo, ut in l. pro haerede. & in l. gerit. cum simili. ff. de acquirend. haeredi. perendo bona necessario videtur adire: & in expresso istam conclusio per istam rationem tenet Bald. in l. tertia. C. de repu. haered. secunda columna, in principio, numero quarto. Salycet. secunda columna, post princip. Platea in §. rationem. Inst. de action. antepenulti. colum. numero septimo. pro qua sententia ego pondero tex. in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. in princ. ff. de acqui. ha. imò quod plus est, id est si haeres faceret aliquod actum preparatorium petitionis hereditatis, ut si faceret interrogari reum an possideat pro haerede vel possessore: quia intendit agere peti. haered. vel faciat similem actum: ita Bar. in l. gerit. de acq. he. §. col. in medio: ergo cum iam cesset hereditas, quomodo potest sibi competere petitio hereditatis. Confirmatur, quia hereditas est quoddam ius fictum: & imaginarium in ductum à iure representans ipsum defunctum, & continet in se omnia iura eius ante aditionem heredis: text. est in l. hereditas in multis. ff. de acqui. rer. domi. tex. in l. nihil aliud. de verbo. si gni. tex. in l. hereditas. ff. de regu. iur. tex. in l. §. hereditas. ff. de bo. pos. cum simi. rursus in ipso instanti quo haeres ex testamento. vel ab intestato adiuit cessat illa hereditas: & ipse haeres representat defunctum & retinet omnia iura eius: text. est in Authent. de iurciu. à mo. presc. post prin. colla. §. tex. in l. haeres in omne ius. ff. de acquirend. ha. cum similibus: ergo post aditam hereditatem impossibile est quod haeres petat hereditatem: quia iam illa non est, cum sit extincta per aditionem: & similiter quia ipse haeres consecutus est illud quod in ea continebatur, & sic non videtur dari casus in quo competat

pe. ha. Sed huic difficultati subtiliter & fundamentaliter respondeo quod verum est quod peti. haere. semper competit post aditam hereditatem, & impossibile est aliter competere cum illam intentando videatur adire, tamen non datur nec competit sibi pro consequenda illa hereditate iuris, hoc est pro consequendo illo iure intellectuali & representatiuo: quia iam illud consequutus est per aditionem: sed datur & competit principaliter ut declaratur, quod est talis haeres & successor, & in consequentiam fiat sibi restitutio rei vel rerum existentium penes alium, quae res dicuntur hereditariae donec haeres actualiter consequatur possessionem earum: & in specie ita respondet Bartol. & iste est eius sensus in l. §. ff. de bono. poss. 2. colum. num. 4. & Fran. de Aret. in l. §. veteres. ff. de acqui. posses. 1. col. in fine. Paul. de Cast. in l. hereditas. etiam in fine. ff. de pe. ha. Rosse. in libellis suis, in rubrica de pe. he. pe. colu. vers. vltimo quaeritur. Alber. in rub. ff. de pe. he. num. 1. vers. & nota. facit tex. in l. regulariter. in fin. & in l. item videndum. §. si. & in l. & non tantum. ff. de pe. he. tex. in 1. C. vbi de hereditate agitur. Ex quo infertur verus modus concludendi in pe. he. nam debet petere se pronunciarum heredem talis defuncti, & in consequentiam ex officio, quod fiat sibi restitutio rei vel rerum quae ab alio possidentur vel detinentur: istam practicam probat text. not. in l. licet minimam. ff. de pe. ha. & ibi notat Bartol. Bald. & comm. doct. Pau. de Cast. in l. regulariter. eodem tit. prima colum. num. 3. probat tex. in l. §. eodem tit. ibi, hereditatem nostram esse intendere possumus. & ibi notabiliter. Bartol. in fin. numer. 3. facit tex. in l. & ex diuerso. §. 1. ff. de rei vendic. tex. in l. Pompo. §. primo. ff. de procura. & vtrouque Bartol. & Doctor. vbi habetur quod agens rei vindicatione debet principaliter petere se pronunciarum dominum, & in consequentiam petere rei vel rerum restitutionem.

155 Adde tamen, quod licet petitio hereditatis detur haeredi vniuersali etiam contra quamlibet possessionem cuiuslibet rei particularis, tamen debet intelligi isto modo, quod si haeres qui agit est haeres in solidum, petet & auocabit à possessore totam rem: si vero sit haeres pro parte, puta dimidia, tertia, vel quarta, licet illa portio sit maximi valoris, & res possessa sit parui valoris, non poterit petere nec consequi nisi solum dimidiam, tertiam, vel quartam partem eius: text. est formalis & expressus in l. §. 1. ff. si pars her. pet. & ibi glos. ord. Bar. Alb. Odofre. Bald. Ang. Paul. & comm. Docto. tex. in l. licet minimam. in fin.

in si. ff. de peti. here. & ibi glo. ord. & communi. Docto. tenet etiam & declarat Odofred. Pau. & commu. Docto. in l. regulariter. eod. tit. Confirmatur, quia haeres non potest agere actione personali vel reali nisi pro parte pro qua est haeres: text. est in l. 2. & per totum. C. de he. actio. Rursus confirmatur, quia in iudicio personali, reali, vel mixto, haeres tantum representat personam defuncti pro ea parte pro qua succedit, & non pro alia: glos. est singularis in iure. l. 2. §. si. ff. de praeto. stipu. in glo. si. in fin. quam ad hoc notat & commendat ibi Bart. pe. colum. Ange. pe. co. & eam dicit singu. Pau. 2. colu. & Ioan. de Imol. pe. col. illam etiam glos. ad hoc notat & commendat Bar. in l. auus. ff. de pactis. 1. colum. num. 1. & ibi Angel. 2. col. num. 2. Paul. 2. col. idem Bartol. in l. 2. §. idem si in facto. 2. colu. ff. de verbo. obli. idem Bar. in l. 4. §. Cato. si. colum. eod. tit. idem Bartol. in l. continuus. §. si. 1. colum. eodem tit. & ibi Paul. secunda colum. numero secundo. & illam dicit singu. Iaso. in l. Iulianus scribit. eod. tit. idem Iaso. in l. eum qui ita. §. te & Titium. 1. colum. numero secundo. eodem tit. idem Iaso. in l. si ita quis. §. ea lege. 2. colum. numero sexto. eodem tit. pro qua glos. & commu. opin. facit bonustex. in l. cum à matre. C. de rei vend. tex. in l. 2. & in l. penultim. C. de haere. actio. text. in l. si vxor. C. de bonis auto. iudi. possi. text. in l. licet. C. ad legem fal. tex. in l. prima. C. si certum petat. tex. in l. pacto successorum. C. de pactis. text. in l. licet. C. fami. herci. text. in l. in executione. vers. prima species. ff. de verbo. obli. tex. in l. si ab eo. C. de nego. gest. text. in l. §. in computatione. C. de iure deli. tex. in l. 1. C. vñ liberi.

156 Item adde quod peti. hered. competit tantum pro rebus quas possidebat defunctus tempore mortis, & reliquit in sua hereditate: si vero illo tempore eas non possidebat, non poterit agere pe. ha. sed tunc oportet agere remedio rei vindicationis vel Publicianae: ita probat tex. expressus in l. item videndum. §. fin. cum l. sequenti. ff. de pet. he. Ex quo infero in practica, quod haeres qui agit pe. ha. tenetur probare illas res fuisse penes defunctum tempore mortis, cum sit causa & fundamentum suae intentionis: & ita reperio quod in simili tenet solus Bartol. in l. si. C. de edic. di. Adrian. tol. pe. colum. prope finem, loquendo in remedio possessorio illius. l. & Philippus Decius. 2. col. num. 40.

157 Item adde quod peti. hered. non solum competit pro rebus quas defunctus habebat & possidebat tempore mortis, sed etiam pro rebus quas tantum detentabat, ut quia erant depositae, commodatae, locatae, vel alia simili causa ef-

sent penes eum: text. est in l. & non tantum. ff. de peti. he. & ibi Bart. Bald. Angel. & comm. doct. Odof. & Pau. in §. precedenti. tenet Azo in Summa. C. eod. tit. 2. col. num. 7, tenet etiam & melius quam alibi declarat, & rationem ponit Rosse. in libellis suis, in rubrica de peti. here. ante pe. col. num. 10. Iaso. in §. actionum. Inst. de actio. 30. colum. numero 232. ad idem pro hac sententia est casus in §. veniunt. eiusdem l. non tantum. cuius verba sunt, veniunt & haeres in hereditatis petitione in quibus possessor retentionem habuit, non etiam petitionem: text. in l. si de eo. §. si forte. in si iuncta glo. si. ff. de acqui. posses. & ibi notat Angel. Franc. de Aret. & commu. Doct. Ex quo collige vtilem & notab. regulam & doctrinam in hac materia, quod haeres qui agit peti. here. non tenetur probare dominium, vel quasi dominium, vel aliud ius in re fuisse penes defunctum in rebus quas petit, sed tantum, quod eas possidebat vel detentabat tempore suae mortis. 158 Item adde pro perfecta declaratione materiae quod petitio hereditatis non datur contra possidentem hereditatem vel aliquam rem eius mediante titulo habili ad translationem domini: text. est capitalis in l. regulariter. cum quatuor sequentibus. ff. de pe. he. text. in l. hereditatis. C. eod. tit. tex. expressior ceteris in l. pen. C. in quibus cau. ces. longi tempor. presc. cuius verba sunt: hereditatem quidem petentibus longi temporis prescriptio nocere non potest, verum his qui nec pro herede nec pro possessore, sed pro empto vel donato seu alio titulo res quae ex hereditate sunt vel fuerunt possident, cum ab his successio vendicari non possit, nihil haec iuris definitio noceat. Sed necessarium est scire & investigare rationem huius conc. & omittam rationem quam ponit glo. in dicta. l. pe. C. in qui. caus. ces. lon. tempo. presc. & omittam alios rationibus positos per alios dico, quod vera & fundamentalis ratio est: quia ille qui possidet cum titulo habet & allegat potentius & fortius ius quam haeres qui agit peti. here. nam possessor conuentus nititur & fundatur ex duplici causa: scilicet titulo habili & legitimo, & in super ex possessione vel detentatione quam habet: haeres vero solum fundatur in suo nudo & simplici titulo hereditario, & possessione vel detentatione quam habuit defunctus: ergo merito possessor conuentus preferri debet, & contra eum non habet vires petitionis hereditatis, argumento text. & eius regulae & rationis in l. siue autem. §. si duobus. vers. quod si aduersus. ff. de Publiciana. & in l. si ea res. §. fin. ff. de actio. emp. & in l. si debitor. vers. inter eos. ff. de pigno. & in l. r. vers. si colo. Ant. Go. in l. Tau. C c 5 nus.

nus. ff. de Saluiano inter. quæ iura sunt satis notabilia in proposito. facit etiam text. in regula, in pari causa. ff. de regul. iur. & in regula, impari. eo. tit. li. 6. tex. in l. si feruū. §. sequitur. in fine. ff. de verbo. obl. tex. in l. 2. C. de cond. ob. tur. cau. cum similib. istam rationem ponit originaliter Iaco. Butr. in l. penult. C. in quibus cau. ces. lon. tempo. pres. & ibi Alber. & ibi no. Bald. num. 1. Paul. de Cast. 1. colum. post prin. eandem ponit Iaco. Bu. in l. 2. in fin. C. de peti. hare. & ibi Paul. num. 3. idem Iacob. Butr. in l. hereditatis. in fine. eodem titul. & ibi Bartol. qui dicit quod ista est verissima ratio. & ibi Bald. 2. colum. numero. 4. Ange. de Peru. qui allegat ita tenere Guiller. Saly. ibi in fin. num. 8. istam etiam rationem tenet Cinus in l. cogi. eod. titul. 6. colum. versic. tertia ratio. & ibi Faber in Breviario, post prin. Bart. in l. pro herede. in fine. ff. de peti. heredita. & ibi Bald. versiculo, quæro quæ est ratio. idem Bald. in l. nec vllam. prima colum. in medio. eodem titu. Odofre. in l. regulariter. tertia colum. nume. 3. eodem titu. Paulus de Cast. ibi fina. columna in principio. Angel. de Perusio in l. qui interrogatus. eodem titul. secunda colum. vbi dicit ita tenere Iacob. de Aret. & Guiller. Ioan. de Plat. in §. actionum. Insti. de actio. pe. co. nu. 81. & ibi Iaso. 27. col. num. 218.

159 Ex qua ratione infero singulariter & subtiliter, quod si heres accumulet reuendicationem cum petitione hereditatis, & dicat se dominum, & sic non solum se fundet in titulo nudo & simplici hereditario & possessione defuncti, sed etiam in dominio quod dicit se habere in re vel rebus petitis ex persona defuncti, & petat se declarari dominum, quod tunc posset agere contra tit. possidentem, & probato domino obtineret, cum tunc habeat potestatis ius quod possessor conuentus ex vi & natura rei vendicationis cumulate: non vero ex vi & natura petitionis hereditatis: & constet rei vend. dari contra quemlibet etiam titulo possidentem, vt in toto titu. C. & ff. de rei vend. ista est singul. & noua declaratio & inuestigatio Paul. de Cast. in l. 2. 1. colum. in fi. C. de peti. her. vbi dicit esse suum nouum dictum in materia, & non esse dictum ab alio. idem tenet Iaso. non allegando autorem in dict. §. actionum. Insti. de actio. 27. colum. num. 218. Sed ego reperio quod in expresso contrarium tenet Cinus in dict. l. 2. C. de pe. her. fi. colum. & q. vbi dicit quod peti. hereditatis & rei vendicatio non possunt simul cumulari, argumento tex. in l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tribu. & in l. nemo ex his. §. quoties. ff. de regul. iur. & in l. cum filius. §. varijs. ff. de lega. 2. quibus probatur quod vna & eadem res

non potest peti pluribus actionibus, quia licet non obstat exceptio contrarietatis, tamen obstat exceptio cumulationis & duplicitatis. idem tenet Cinus in l. cogit. 6. colum. prope finem. eodem titu. Bald. in l. hereditates. eodem titul. 2. colum. in fin. vbi dicit quod licet agens peti. hare. probaret de dominio defuncti non obtineret, quia probatio esset extra naturam iudicij peti. hare. idem tenet Bald. no. in l. pro herede. in fine. ff. de pe. her. idem Bald. in l. nec vllam. in fine. eodem titu. Ange. in l. qui interrogatus. 2. colum. eodem titu. Pau. de Cast. sibi contrarius in l. regulariter. fin. colum. in medio. versiculo, sed ponamus. ff. eodem titulo.

Sed pro concordia ego in tam subtili articulo dico sic, quod si agens peti. hare. probat in processu dominium defuncti, non obtinebit contra titulo possidentem, nec virtute huius probationis poterit condemnari, ex eo quod illud non fuit petitum nec deductum in iudicio, nec veniebat ex natura actionis propositæ: & sic reus non potuit se defendere: & hoc ego probo ex regula notabili & generica, quæ habet, quod quando actum est ex vna causa & probatum ex alia non obtinebit actor in illa in qua probatum est: text. est singularis in l. habebat. ff. de insti. eo. & ibi notat Bartol. Bald. Paul. & communi. Doct. tex. in l. Bebius. in fine. ff. de pactis dotalibus. & ibi Bald. & commu. alij Docto. tex. in l. ff. si mentor falsum modum dixerit. text. in l. bouem. §. sub conditione. ff. de ædili. edic. tex. in l. Lucius. §. Sempronij. ff. de legat. 3. text. in l. Aurelius. §. fina. ff. de libe. lega. & istam sentent. & conclusi. tenet Bartol. in l. prima. ff. de edendo. penulti. colum. numero duodecimo. & ibi communi. moderni. Innocen. in capit. ex parte. cl. 1. de priuileg. Abb. in capitu. fina. de libel. obla. fina. columna, & quæst. Specul. in titulo. de sentent. §. qualiter. fina. colum. versic. quid si lis. Bald. in l. secunda. C. de proba. prima colum. in fi. idem Bald. in Authen. sed & si quis. C. de secun. nup. penulti. colum. idem Bald. in l. per hanc. C. de tempo. appella. tertia colum. idem Bald. in l. secunda. in fine. C. de pignor. actio. Pau. de Cast. in l. si is ad quem. ff. de acquir. heredit. secunda colum. numero. 5. Bart. in l. AEmilius. ff. de mino. secunda colum. in fin. & isto casu procedat opinio Cini & sequacium quos supra allegauimus: si vero agens peti. hare. intentat & accumulât petitionem hereditatis & rei vendicationem, & dicit defunctum fuisse dominum & similiter heredem, tunc dico quod libellus & iudicium procedit, & non probato dominio obtinebit in peti. her. si possessor conuentus non habet titulum:

titulum: si vero probat dominium, obtinebit virtute reuendicationis etiam si conuentus habeat titulum: & ita procedat noua opinio Paul. de Cast. supra allegata: quod probo & confirmo per sequentia. Primo quia regula contraria in qua se fundabat Cinus & sequaces, quæ habet quod vna & eadem res non potest pluribus actionibus peti, debet intelligi quando competent ex eadem causa, vt quando ex vno & eodem contractu vel vltima voluntate nascuntur plures actiones: secus tamen est quando prædictæ actiones competunt & procedunt ex diuersis causis, licet pro vna & eadem re: quia bene possunt cumulari: ita Bartol. post gloss. ibi in l. ædita actio. C. de edendo. §. colum. nume. 20. & post eum ceteri Doctores. idem Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqu. posse. §. column. n. & ibi comm. moderni. Sed in nostro casu peti. hereditatis & rei vendicatio sunt actiones diuersæ & procedunt ex diuersis causis, ergo possunt cumulari: quod procedit etiam si reus conuentus opponat exceptionem cumulationis vel duplicitatis, quia aliàs si non opponeret absque dubio procederet libellus, vt eleganter concludit Bar. in dict. l. ædita actio. 6. col. nu. 23. & ibi Doct. idem Bar. in dict. §. nihil cõe. 10. co. nu. 30. & ibi latè moderni. Secundo quia quoniam actor probabiliter dubitat ex facto aduersarij de actione vel remedio sibi cõpetenti, tunc bene potest plures actiones cumulare cõiunctim vel alteriatiue: text. est valde notabilis in l. 1. §. quia autem. ff. quorum legatorum. quem ad hoc summè notat & commendat Bar. Alb. Ang. & cõm. doct. ibi. & per illum tex. ita tenet gloss. ordi. in l. nemo. §. quoties. ff. de regul. iur. & ibi Doctor. tenet etiam Bar. & commu. Docto. in l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tribu. idem Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. fi. col. & q. ff. de verbo. oblig. & ibi moderni. idem Bart. in l. vbi autem non apparet. §. qui illud aut illud. eodem titul. Innocen. in capit. constitutus. de resti. in integ. num. 2. & ibi commu. Docto. idem Innocen. & alij Docto. in ca. si. de collu. detegen. facit etiam doctrina & communis practica quæ habet, quod reuendicatio & Publiciana possunt cumulari in vno & eodem libello, vt dixi & examinaui suo loco. Attende tamen, quod superior concl. debet intelligi quando actor interrogauit possessorem conuentum an habeat titulum vel non, & fuit contumax: quia noluit respondere & actorem certificare: & isto casu procedant & intelligantur iura & rationes, supra proximè adducta: secus tamen aliàs, quando actor nihil interrogasset, quia tunc incertitudo magis prouenit

ex suo facto & culpa quam aduersarij cum possit actor in hoc iudicio petitionis hereditatis esse interrogare, an possideat cum tit. vel sine tit. nẽ iudicium reddatur illusorium, vt in l. cogi. in fin. C. de peti. hered. ibi, præter eum qui dicere cogitur vtum pro possessore an pro herede possideat. tex. in l. qui interrogatus. ff. eo. tit. & vtrobiq; commu. opin. & in expresso reperio quod istam declarationem ponit in terminis solus Bald. in l. 1. C. de furtis. 2. colum. 3. oppo. & apertè hoc vult glo. ord. quæ non allegatur in l. 1. §. quia autem. ff. quorum legatorum. in glo. fi. & hoc idem voluit Cinus in l. 2. C. de peti. her. finali colu. & q. vbi dicit quod peti. hereditatis & rei vendicatio non possunt in vno eodemq; libello cumulari pro vna & eadem re, argumento tex. in dict. l. quod in heredem. §. eligere. de tribu. cum finis. & idem tenet Bald. in dicta l. 2. fi. col. num. 6. Saly. ibi fi. colum. in fine. Angel. ibi. 2. colum. & est commu. opin. quod bene nota tanquam necessarium in practica. Item adde ad supra dicta quod intantum est verum quod titulus excludit petitionem hereditatis, vt procedat ne dum si allegetur per rem conuentum ante litem contestatam, sed etiam postea in qualibet parrelitis, sicut exceptio peremptoria, & totaliter exclusiua iuris actoris, argumento tex. in l. peremptorias. C. sent. res. non posita Angel. de Peru. post Bart. in l. cogi. fin. colum. nume. 6. C. de peti. hare. Bald. ibi. 2. colu. num. 6. Saly. cetus. 3. colum. nu. 9.

160 Præterea adde quod titulus non excusat quando esset quæsitus post litem cõ. quia est titulus coloratus & in fraudem quæsitus, argumento tex. in l. summa cum ratione. ff. de peculio. & in l. Sulpitius. versic. respon. si color vel titulus, & c. ff. de dona. inter vi. & vxor. quod tamen intellige quando titulus esset quæsitus à non domino: secus tamen si quæsitus sit à vero domino: quia sicut verus dominus agentem potuisset repellere, ita eius emptor. Præterea sicut ipse reus conuentus esset liberatus si res à domino euinceretur, vt in l. pe. ff. de peti. her. & in l. is à quo. de rei vend. ita emptor poterit se defendere ex titulo habito à domino: ita Bart. in dict. l. cogi. 2. col. num. 5. Bal. 2. colu. num. 7. Ange. & Pau. fin. colum. Ang. no. in l. qui interrogatus. nu. 3. ff. de pet. her.

Aduertendum tamen pro necessaria declaratione huius materiæ & superioris conclusionis, quod ita demum peti. hereditatis non datur contra titulo possidentem, quando ille titulus esset habilis ad translationem dominij: secus vero aliàs: vt si esset titulus commodati, deposti, locati,

ti, locati, vel similis: quia talis titulus non excludit hanc actionem: ita aperte colligitur ex superiore ratione communi: & in specie ita tenet Petrus de Bella per. in l. i. C. de petitio. here. 2. col. in fi. Cinus in l. cogi. eodem. titu. 6. colum. in fi. versi. sed nunquid. Bald. ibi. 2. colu. nu. 10. Salyc. ibi fi. col. num. 15. Paul. de Cast. in l. regulariter. ff. de peti. here. fin. col. in medio. Bald. in l. nec vllam. i. col. post prin. eodem titu. & ibi Pau. & Docto. Adde tamen quod hoc casu, si conuentus possessor vel detentator nominaret dominum in iudicio, erit expedienus processus secundum formam: tex. in l. 2. C. vbi in rem actio: ita notabiliter Bar. in l. etiam. §. si quis absentis. in fine. ff. de peti. here.

151 Patet igitur ex superioribus, quod petitio hereditatis solum competit contra eum qui possidet vel detinet hereditatem vel aliquam rem hereditariam sine aliquo titulo vel causa habili ad trans. dominij: vnde dicit iura q. regulariter competit contra illum qui possidet pro herede vel possessore: tex. est in l. regulariter. ff. de peti. here. cuius verba sunt, regulariter definiendum est eum demum teneri peti. here. q. vel ius pro herede vel pro possessore possidet: tex. i. l. hereditatis. C. de peti. here. l. i. in fi. C. de in offi. test. p. possessore dicit ille possidere q. simpliciter possidet sine aliquo tit. vel causa, & sic non iustificat suam possessionem ex aliquo tit. tex. est in l. pro herede. §. si. cu. duab. ll. sequentibus. ff. de pe. he. pro herede aut dicit possidere ille q. verum non est heres, sed dicit & asserit se heredem: vbi conueniri potest petitione hereditatis: tex. est in l. pro herede. in prin. ff. de peti. here. nec obstat si dicat q. titulus pro herede est verus, legitimus, & habilis titulus ad prescriptionem, vsucapionem, & omnia alia quae causantur ab alio quouis titulo, vt in toto titu. ff. de C. pro herede. sed petitio hereditatis non datur contra titulo possidentem, ergo non detur contra possidentem pro herede: quia respondeo quod illa iura loquuntur de vero & legitimo titulo puta quando quis possidebat aliquam rem alienam quam reliquit in sua hereditate, & non potuit eam prescribere, quia deficiebat sibi titulus, demum moritur possessor, nam heres eius ex testamento vel ab intestato incipiet eam prescribere vel vsucapere titulo, pro herede: & iste est proprie titulus pro herede, de quo loquuntur illa iura: sicut enim ille titulus pro herede est iusta causa acquirendi dominium hereditate adita quando defunctus erat dominus, vt in l. cum heredes. ff. de acqui. posses. ita debet esse sufficiens ad vsucapiendi conditionem, quando defun-

ctus non erat dominus adita hereditate & apprehensa possessione, argumento text. in l. clauibus. ff. de contra. emptio. ita no. Paul. de Cast. in l. i. ff. pro herede. hic vero in materia petitionis hereditatis loquimur de illo simplici possessore qui tantum verbo dicit se heredem cum non sit, qui potest conueniri hac actione, cum non habet aliquem verum titulum: & ita declarat glo. or. in rub. ff. pro herede. & ibi Bar. Alb. Ange. Imola, Paul. Cuma: & comm. Doctores gl. in rub. C. pro herede. & ibi Albe. Pau. Salyc. & alij Doctores. gloss. in l. pro hered. ff. de peti. here. in gloss. prima, & ibi Bartolus, Angelus & ceteri Docto. Paul. de Cast. in l. regulariter. eod. titu. i. col. 3. oppo. idem Paul. in l. pen. C. in qui. cau. ces. longi tempo. praes. num. 3. glo. in §. sequens. versic. pro herede. in gloss. i. In tit. de interd. Ange. de Aret. in §. actionum. In tit. de actio. ante pe. col. num. 67. Iaso. ibi num. 217.

162 Ex quo ego infero vnu nouum & singulare, quod si ille qui simpliciter possidet sine aliquo titulo & causa, & poterat conueniri petitione hereditatis decedat relicto herede ex testamento vel ab intestato, qui nunc habet & possidet, non poterit aliquo modo conueniri peti. here. ex eo quia iam possidet cum vero & legitimo titulo. l. pro herede: & aperte fundatur ex superioribus. Nec obstat si dicatur, quod teneat heres ex persona defuncti, cum actiones passiuę traſeant ad eum: quia respondeo, quod illud est in actionibus & obliga. personalibus: secus vero in realibus: quia nunquam traſeunt ad heredes ex persona defuncti, sed ex sua propria persona vt extraneus possessor conuenitur: tex. est valde no. in l. de eo. §. si. ff. ad exhibed. & ibi notat Doct. & per illum tex. ita tenet glo. ordi. in rub. ff. de rei ven. in fin. & ibi commu. Doct. Attendetamen singul: quia contra istam meam nouam opinionem videtur esse tex. expressus & formalis in l. Neratius. cum l. sequenti. ff. de peti. here. vbi dicit, quod si defunctus aliquis possidet hereditatem alteri delatam, & reliquit in suo patrimonio tempore mortis, & reperitur eius heres eam tenere & possidere etiam cum bona fide & tanquam bona defuncti, quod poterit heres cui erat delata contra eum agere petitione hereditatis: & ad hoc indifferenter notant ibi Doctores: & ratio quae ad illam legem assignatur est, quia sicut defunctus possessor poterat conueniri peti. here. ita eius heres, cum reputetur eadem persona: quae rationem ponit ibi glo. Bar. Odofre. Albe. Angel. Pau. de Cast. & commu. doct. Sed subtiliter respondeo, quod ille tex. debet intelligi quan-

do de-

do defunctus possidebat vniuersaliter totam hereditatem, & successiue eius heres similiter reperitur eam possidere, quo casu tenetur petitione hereditatis sicut defunctus eius poterat: secus vero quando defunctus habebat & possidebat non ipsam hereditatem vniuersaliter, sed aliquam rem vel aliquas res eius particulares quas dimisit heredi in sua hereditate, quia tunc alter heres cui erat hereditas delata non poterit agere peti. here. contra eum: & ita procedat mea superior noua conclusio. Et confirmatur, quia quando possessor conuentus peti. here. possidet totam hereditatem titul. vniuersali vel generali, quia sibi est vedita tota hereditas & non reperitur venditor vel modico pretio distracta est, & a fortiori si donata sit vel titulo lucratiuo habita, bene tenetur hac actione & condemnari potest non obstante predicto titulo. tex. est in l. etiam. §. i. ff. de peti. here. secus vero est quando particulari titul. oneroso vel lucratiuo haberet & possideret rem particularem, vt in l. regulariter. ff. de pe. he. cum simi. & supra deducum est. & ratio vera est, ne eo casu quo quis possidet titul. vniuersali vel generali, actor qui vult petere res cogatur intentare rei vend. in omnibus & singulis rebus possessis, & in qualibet earum probare dominium quod esset difficilimum & nerofum: & istam rationem voluit consultus in dicta. l. etiam. §. i. de pe. here. ibi, ne singulis iudicis vexaretur. & ibi sic exponit solus Paul. in princ. ita ergo dicamus in nostro casu, quando quis possidet titul. pro herede, vt si mediante illo possideat totam hereditatem possit conueniri: si vero aliquam vel aliquas res particulares, tunc non teneatur nec conueniri possit hac actione: vnde ad illum tex. in dicta. l. Neratius. non est vera ratio illa communis supra assignata, quia illa attenda haberet locum ille tex. etiam si defunctus haberet & possideret quamlibet rem minimam particularem: sed attenda ista mea secunda ratio, non haberet locum nisi solum eo casu quo ille defunctus possideret vniuersaliter totam hereditatem primi defuncti: & licet doctores antiqui nec moderni verbum in hoc non dicant, tamen ista videtur mihi veritas & realis intentio illorum iurium, & hoc videtur esse de mente Bald. in distinctione quam facit in l. nec vllam. colum. i. in medio. ff. de pet. here. & ex hoc ego reprobato dictum singulare Iaso. in §. sed iste quidem. In tit. de actio. 4. col. num. 22. vbi dicit quod Publiciana datur contra possidentem pro herede, cum non sit verus titulus, argumento gl. & commu. opin. in rubri. ff. pro herede. & in l. pro herede. ff. de pe. here. & dicit

esse suum nouum dictum, ab alio non tactum: nam si Iaso intelligit eo casu quo ex persona defuncti actor intentat Publicianam contra tertium possessorem qui dicit & prætendit se heredem verbo cum non sit, est indubitabilis opi. sua, cum ille titulus non sit titulus: & patet quia tunc proprie competit peti. here. & per consequens competeret Publiciana: si vero Iaso loquitur eo casu quo ille possessor successiue alteri defuncto, & sic possidet vero titulo pro herede, tunc sua opinio est falsa, cum ille sit verus & legitimus titulus, vt supra probaui: & secundum hoc recte dicebat ille solennis vir quem dicit ibi Iaso. interrogasse de hoc, quem ipse Iaso reprehendit, & male: & istam meam opi. tenet expresse Alex. in additio. ad Bar. in dicta. l. Neratius. ff. de peti. here. & forte ille erat solennis vir de quo dixi in dict. §. iste quidem. licet cum ibi non nominauerit. Item adde non minus singul. quod predicta deberent intelligi quando ille heres & possessor qui possidet titulo pro herede esset extraneus: secus vero si esset filius suus & in potestate: quia tunc nullo casu reputaretur verus titulus pro herede in sua persona, vnde in distincte modo possideat vniuersaliter res, modo aliquas particulariter, posset conueniri petitione hereditatis & etiam Publiciana in suis casibus, cum ille titulus quo ad filium habeatur pro non titulo. argumeto tex. cum materia in l. nihil. C. pro herede.

163 Vnum tamen est diligenter notandum in ista materia, quod ita demum titulus excludit petitionem hereditatis quando fuit acquisitus in vita defuncti, secus si post mortem eius: quia tunc bene potest possessor conueniri: ita determinat solus Bald. in l. fi. C. de edict. diui Adriatol. 6. col. 9. oppo. & 7. col. n. oppo. vbi dicit q. miratur hoc a nemine fuisse animaduersum: quod dictu reputat ibi singulare Paul. fi. col. & limitat esse verum quando titulus esset acquisitus ab illo qui poterat conueniri petitione hereditatis ex eo quod in alium non potuit transferre plus iuris quam ipse habeat: & idem in effectu tenet ibi Corneus. 8. col. in princ. idem etiam tenet Bald. in l. nec vllam. prope finem. ff. de peti. here. licet Paul. relinquat cogitandum in l. regulariter. in fine. eod. titulo. Sed attende, quod ista noua sententia & conclusio nullo modo potest esse vera, imo aperte est falsa: Primo, quia confidero quod omnia iura quae dicunt quod petitio hereditatis non datur contra titulo possidentem, necessariò debent intelligi de titulo acquisito post mortem defuncti: quia ad hoc vt petitio hereditatis competat heredi,

hæredi, oportet quod illa res pro qua agitur possideretur vel detineretur immediate ab ipso defuncto tempore mortis, & eam relinquat in sua hæreditate, & aliter non potest competere illud remedium: ergo possessor conuentus qui vult excusari propter titulum quem habet debet intelligi de acquireto post mortem ab aliquo tertio: quia alias si in vita defuncti habuisset titulum & possessionem ab aliquo, nullum esset dubium, eum eo ipso quod defunctus non teneret vel possideret eam tempore mortis, non posset competere petitio hæreditatis, vt supra bene probauit. & ista est clara & viua ratio ad quam doctores non aduertunt, per quam reprobo & confundo prædictam, subtilem, & nouam opinionem Baldi. Secundo pro ista mea sententia & conclusione contra prædictos Doctores facit, nam ratio illa fundamentalis & communis per quam petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentem, quia habet potentius ius, militat & habet locum etiam in isto casu, modo titulus sit acquisitus post mortem defuncti. Tertio pro ista mea sententia & con. pōdero & confidero text. expressum in l. pe. C. in quibus cau. cels. longi tempo. præ. vbi dicit quod ille qui possidet cum titulo aliquam rem que est vel fuit hæreditatis non potest conueniri petitione hæreditatis: & sic aperte loquitur in titul. habito post mortem defuncti, cum alias illa res non diceretur hæreditatis: facit etiam text. in l. 2. vers. emptor. C. de peti. hære. text. in l. hæreditatis. eod. tit. & in expresso istam sententiam & con. contra Bald. tenet Saly. in dicta. l. si. ff. de pe. col. nume. 5. C. de edic. diui. Adri. tol. & ibi Alex. antepe. col. Saly. in l. 2. C. de peti. here. 2. col. num. 6. & ibi Pau. de Castra. col. Ange. de Aret. in §. sed iste quidem. Insti. de actio. antepe. col. num. 13. idem Ange. in §. actionum. eod. titu. antepe. col. nu. 68. Iaso. ibi. 27. col. num. 218. sentit aperte Bar. si bene consideretur in l. cogi. C. de peti. hæred. 2. col. in illa q. an titulus superueniens pendente iudicio excludat petitionem hæreditatis. idem etiam videtur tenere Iaso. in l. 1. C. de in offic. testa. pe. col. vers. 6. singu. limita. & istam eandem opinionem tenet Bald. sibi contrarius in l. incerti. C. de interdictis. 9. col. num. 27.

164 Item adde pro maxima & necessaria declaratione materia, quod petitio hæreditatis ita demum competit hæredi quando adiuit hæreditatem & nondum apprehendit possessionem rerum, sed antequam apprehendat reperit eas penes alium, nam tunc contra eum potest agere hoc remedium: si vero semel apprehendit possessionem rerum & postea cadat a possessione

earum vel alicuius & reperitur penes alium, non poterit contra illum agere petitione hæreditatis: & idem est si semel egit & obtinuit, & postea cadit a possessione, quia postea non poterit agere isto remedio pro illa re consequenda: unde hoc casu necessario recurrendum esset ad rei vendicationem vel Publicianam: ista est gl. singu. in iure iuncto text. in l. 1. in glo. 2. ff. de fideicommiss. here. peti. quam ad hoc notat & comendat ibi Bar. Alb. & Doctores antiqui. tenet etiam Albe. in rubri. ff. de peti. hære. nume. 1. idem Alberi. in l. si a domino vel patre: eod. titu. vbi dicit esse satis notabile in materia. idem Alber. in l. non possumus. ff. si pars hære. peti. istam etiam sententiam & con. tenet Pe. de Bella per. in l. 2. C. quorum bonorum. Franc. de Are. in l. 1. §. veteres. ff. de acqui. possess. & ibi Iaso. 9. col. nu. 17. Ioan. de Plat. in §. actionum. Insti. de actio. antepe. col. num. 76. & ibi Ange. de Aret. ff. col. vbi val de commendat. & ibi Iaso. pe. col. nu. 238. dicens esse diligentissime notandum, quia vehementer in hoc erratur in practica. idem etiam tenet Iaso. in l. eius qui in prouincia. §. si. pe. col. ff. si cert. pe. Iaco. de sanct. Geor. in l. 1. ff. de æden. 4. col. num. 23. Anto. de Bu. in con. 63. Alex. in cōf. 89. volu. 2. idem Alex. conf. 94. co. 2. eo volu. ista etiam sententiam & con. tenet expressè glo. no. & ordi. in c. 1. de confessis. lib. 6. in glo. 1. magna in fine. vbi ponit regulam & doctrinam generalem, quod petitio hæreditatis & quodlibet aliud remedium adipiscendæ nunquam competit postquam hæres semel apprehenderit possessionem licet postea ceciderit ab ea: & ibi commun. Docto. idem etiam tenet Specul. in titu. de positionibus. §. 10. vers. hoc quoque diligenter notandum est. contrariam tamen sententiam & con. tenet Paul. de Castra. in rubri. ff. de fideicom. hære. peti. num. 3. vbi dicit quod ex eo quod hæres apprehendat possessionem non debet perdere commodum huius remedij petitionis hæreditatis, vt teneatur probare dominium, vel quasi agendo rei ven. vel Publiciana, cum ante apprehensam possessionem sufficeret probare repertam esse in hæreditate defuncti, nec videt rationem per quam apprehensio possessionis contrarium inducat. idem reperio quod tenet Philippus Decius in regula, hæreditas. ff. de regu. iu. 2. col. nu. 7. Sed his non obstantibus ego teneo opinionem. gg. & communem: pro qua facit optimus text. in l. & non tantum. §. quod si pro emptore. ff. de peti. hære. text. in l. si a domino vel patre. §. si possessor. in fine. eodem titulo. facit etiam ratio in qua fundat Bartol. in dicta. l. prima. de fideicommiss. here. peti. vbi dicit quod petitio

petitio hæreditatis datur pro rebus hæreditarijs, vt in l. item videndum. §. fina. cum. l. sequenti. ff. de peti. hæred. sed postquam hæres apprehendit possessionem, iam res non sunt hæreditariæ sed ipsius hæredis, vt in l. 1. §. veteres. & ibi glo. & commu. opi. docto. ff. de acquire. possess. sequitur etiam quod ista actio iam non potest agi: nec obstat si replices prout replicabat Pau. vbi supra, quod etiam ante apprehensam possessionem eo ipso quod hæreditas est adita definit esse hæreditas, ergo nunquam competit peti. hære. postquam hæreditas est adita, licet possessio non sit apprehensa: quia respondeo quod respectu dominij amplius non dicitur hæreditas, sed respectu possessionis semper dicitur vacare donec possessio apprehendatur: & ista fuit propria intentio Bartol. in dicta. l. 1. de fideicommiss. hæred. peti. & ita respondet no. Aret. in rub. ff. de acqui. hæred. 1. col. vers. non obstat argumēt. Confirmatur etiam superior commun. opi. quia remedium adipiscendæ quorum bonorum non competit postquam hæres semel adeptus est possessionem: text. est in l. 2. §. hæc autem interdicta. ff. de interdictis. & ibi expressè notat Ang. de Pe. tex. in §. sequens. vers. ita quod. Institu. eod. titu. & ibi notat Platea. tenet etiam glo. or. in dicto. c. 1. de confess. lib. 6. in glo. mag. in si. Pe. de Bel. per. in l. 2. C. quorum bono. Saly. in rub. eod. titu. 2. col. & similiter remedium l. si. C. de edic. di. Adria. tol. non competit hæredi postquam semel adeptus est possessionem si cadat ab ea: ita no. solus Cinus ibi fin. col. nu. 14. cum quo transeunt commun. Docto. & tenet & commendat Iason in l. eius qui in prouincia. §. si. pe. col. ff. si cer. pe. tenet etiam Ange. de Pe. in dicta. l. 2. §. hæc autem interdicta. ff. de interdictis. in princi. nec obstat gl. in rubr. C. quorum bono. vbi dicit quod ista remedia competent amplius quam semel, per textum. in l. licet minimam. ff. de peti. hæred. quia debet intelligi pro re diuersa, secus pro eadem re pro qua semel actor egit: quia pro ea non potest amplius quam semel intentari secundum docto. ibi, & isto modo debet etiam intelligi glo. in l. 3. C. de nego. gestis. in glo. antepe. sed secundum veram literam in qua deficit, non.

165 Vt etiam pro perfecta intelligentia & practica huius remedij petitionis hæreditatis necessarium est videre qualiter debeat intentari & fieri cōdemnatio & executio, & quid comprehendatur in hoc iudicio vniuersali: in quo articulo vt omnes casus magistraliter comprehendam procedo per resolutiuas conclusiones. Prima conclusio, quod actor potest proponere

petitionem hæreditatis vniuersaliter, dicens se hæredem & talem pronuntiarum, & reum conuentum condēnari & compelli ad restituendum quidquid habet, tenet, vel possidet de hæreditate, & sic vniuersali. & genericè potest facere petitionem: quo casu si actor probauit res quas reus possidebat, iudex pronuntiat eum hæredem & condēnabit reum eas restituere: si vero nullam vel nullas res probauit actor reum possidere, sed solum ex probationibus resultat & apparet reum possidere hæreditatem vel aliquas res hæreditarias, & non constet quas, tunc iudex pronuntiat actorem esse hæredem & condēnabit genericè reum restituere omne illud quod habeat & possideat de hæreditate, & postea in executione fiet liquidatio rerum: & ita quotidie fit & practicitur: & in expresso istam theoricam & doctrinam ponit glo. no. & ordi. in l. 1. ff. de ædendo. in glo. mag. post princ. & tenet & declarat ibi Bald. 2. col. in princ. num. 7. quem vide. Alb. 2. co. num. 4. Odro. 4. col. in si. vers. in vniuersalibus. Bald. 3. col. in princip. num. 7. qui reputat esse notabile & mentitenendum. Paulus de Castra. ibi secunda columna. num. septimo. Alex. 3. col. num. 20. Iason. 5. col. num. 29. Iacob. de san. Geor. 4. col. num. 22. Innocen. notabiliter in c. cōquerente. pe. col. in fine. num. 5. de offic. ordi. Rosfr. qui no. loquitur & declarat in libellis suis, in rub. de actione vniuersali. Iaso. in §. actionum. Insti. de actio. num. 215. glo. no. ordi. in ca. 2. de libel. obla. in glo. ma. in medio. vers. in vniuersalibus. & ibi Ioan. Andre. 3. col. in medio. Cardi. 1. col. in fin. Marianus Soci. ibi nume. 17. & 79. facit bonus text. in l. licet minimam. ff. de peti. hære. text. in l. sed & si possessori. §. si. in princ. ff. de iure iurando. text. etiam no. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. & ibi ad hoc expressè notat Bart. & illum tex. ad hoc tanquam principalem allegat Bart. in dicta. l. 1. ff. de ædendo. & post eum alij Doctores supra allegati. Pro qua sententia & con. est hodie lex no. par. l. 26. titu. 2. part. 3. Secunda conclusio, quod si actor egit petitione hæreditatis contra illum qui possidet vnā vel aliquā rem solam hæreditatis, & postea pendente iudicio ante sententiam incipiat alias res de nouo possidere quæ non fuerunt petite nec deducte in libello, tunc potest ferri sententia vniuersaliter per quā actor declaretur hæres & reus condemnetur vt restituat omnes res quas possidet: ista est tex. qui sic debet intelligi in l. 4. ff. de peti. hære. cuius verba sunt, si hæreditatem petam ab eo qui vnā res possidebat de qua sola cōtrouersia erat, etiam id quod postea possidere cœperit restituet: text.

etiam

etiam expressus in l. si quo tempore. in princi. eod. titul. facit tex. in l. quæsitum. ff. de peculio. tex. in l. 1. §. n. ff. si pars hære. pet. & ita per illum tex. in dicta. l. 4. tenet ibi Odofre. Albe. Bart. & notabilius ibi Bald. Ange. de Peru. qui bene de clarat & ponit practicam. & ibi Pau. de Cast. & communi. scribentes. istam etiam cō. per illum tex. tenet Anto. de Butri. in c. 2. de libel. obla. 7. colū. versic. & procedunt prædicta. Specu. in titu. de actione sen. petitione. §. sequitur. versic. differunt. probat etiam glo. in c. cum ad sedem. in glo. 2. de resti. spo.

166 Aduertendum tamē pro intellectu illius subtilis & difficilis legis, quia videtur quod superior intellectus communis non possit procedere: nam in alijs bonis de nouo possessis per reū non reperitur aliqua petitio: vnde non potest iudex in eis condemnare, argumento tex. & ei⁹ regulæ in l. vt fundus. ff. commun. di. ibi, quia vltra id quod in iudicium deductū est excedere potestas iudicis non potest. text. in l. si ex testamento. in fine. ff. de excep. rei iu. tex. in l. Pōponius. la. 2. in fine. ff. de negot. gest. text. in l. si. C. de fideicom. libert. Nec obstat quod petitio hæreditatis est iudicium vniuersale aptum cōprehendere sub se omnes res hæreditarias, vt patet ex prima conclusione superiore: quia respondeo quod verum est quando vniuersaliter intentatur ad omnes res, si tamen intentatur pro aliqua re particulari, licet iudicium sit vniuersale aptitudine, tamen effectus condemnationis moderatur & restringitur ad illam tantū rem petitam, vt in l. licet minimam. ff. de pe. hē. ergo sic dicamus in proposito, quod cōdemnatio & sententia debet moderari vt fiat tantū in re petita. Confirmatur etiam ista difficultas inenitabiliter, quia cū in alijs rebus nouiter possessis à reo conuento non reperiatur defensio nec auditus, non potest bene constare an possideat titu. vel non: vel an hæres aliquādo habuit earum possessionem, vel an reus habeat aliam iustam causam defensionis per quam possit excludere petitionem hæreditatis: vnde impossibile videtur quod possit condemnari, argumēto tex. in c. 1. de cau. pos. & pro. tex. in Clem. pastoralis. versic. cæterum. de re iu. ver. cum similibus probatur quod contra inauditam partem non potest ferri sententia: vnde sumpta occasione superioris difficultatis reperio ad illam l. varios & subriles intellectus.

Primus igitur intellectus ad illum text. in dicta l. 4. sit, quod ibi actor non egit petitione hæreditatis ad vnā rem tantū: quia tunc nō posset in alijs fieri cōdemnatio, sed egit petitione

hæreditatis vniuersaliter contra reum conuentum generaliter dicendo quod possidebat reus bona hæreditaria, vnde iuste venit condemnandus etiam in his quæ postea reperiatur possidere tempore sententiæ: & istum intellectum reperio quod expressè & notabiliter tenet Rofre. in libellis suis, in rubrica de actione vniuersali. idem Rofre. in rub. de peti. hære. 6. col. nume. 9. Innocent. in c. cōquerente. de offi. ordinarij. pe. col. num. 5. Bart. in l. ædita actio. C. de ædendo. 1. col. in fi. contra hoc oppono Alex. ibi, 2. col. in fine. Iaso. 5. col. num. 2. & in hoc videtur reside-re Soci. licet relinquat cogitandum. Albe. in l. 1. ff. de ædendo. 2. col. nume. 4. & ibi Alex. 3. colū. num. 20. Iacob. de sanct. Geor. ibi. 4. co. num. 22. & istum intellectum apertè vult. glo. in capi. 2. de libel. obla. in glo. magna in medio. versic. in vniuersalibus. & Ioan. Andr. ibi. 3. col. in medio. Cardi. ibi. 1. col. in fine. & istum intellectū apertius tenet ibi Abbas Panor. qui no. loquitur. 10. col. num. 25. & ibi Felinus. 6. col. nume. 11. & tandem iste videtur magis commu. intellectus: pro quo facit ibi text. in dicta. l. 4. in princip. dum dicit, si hæreditatem petant, & sic non se restringit ad vnā rem particularem. nec obstat text. ibi dum dicit de qua sola cōtrouersia erat, quia debet intelligi. i. propter quam solam cōtrouersia erat: & ita exponit ibi glo. 1. quasi velit dicere, quod ratione illius rei fuit intentatū iudicium peti. hære. & secundum hoc glo. illa ordinaria sentit istum intellectū. Sed certè iste intellectus licet in se sit verus, tamen quo ad illam legem nō procedit: quia ibi actor tantū egit pe. hæ. ad vnā rem, & hoc significat verba tex. dum dicit, de qua sola cōtrouersia erat. Secundus intellectus verus & planus videtur esse, quod in casu illius legis petitio fuit generalis vel vniuersalis: quia petit actor se pronūtiari hæredem & restitui sibi talem rem possessam à reo cōuento, & in super alia quæ postea reperitur possidere tempore sententiæ: istum intellectum refert Bald. in dicta. l. 4. in princi. dicens per aliquos dari, & non nominat aliquem autorem: sed reperio quod in expresso eum tenet Pet. de Bel. per. in l. ædita actio. C. de ædendo. 9. col. versic. salua pace. Sed iste intellectus etiam nō procedit cū apertè sit diuinatoris. Tertius intellectus sit, quod ibi actor proposuit peti. hære. vniuersaliter dicendo illum esse heredem & reum conuentum possidere bona defuncti, vnde petit sibi restitui talem rem certam: nam tunc cū vniuersaliter egit, licet in conclusione petat restitutionem vnus solius rei, veniant etiam omnes alia res attentata propositione generali

generali vel vniuersali: & in specie istum intellectum reperio quod tenet Specu. in titu. de iudicijs. §. 1. col. 2. versic. si verò vna res petitur. sed certè iste intellectus minùs bene procedit, quia totum iudicium videtur fundatum super vna re, vt probat littra tex. & supra ponderaui. & sic patet quod intellectus illius legis ita dubius est, quod vix potest percipi veritas, & in ea præclari Doctores variauerunt: vnde cogitaui quod sit Quartus verus & nota. intellectus ad illam legem, quod ibi actor egit peti. hære. pro sola vna re tantū, & ad eam solam restrinxit petitionem suam, vt apertè probant verba tex. puta quia dixit se hæredem. & petit talem per iudicem pronūciari: quia semper istud principia liter venit in hac actione, modò agat pro omnibus reb⁹, modò p vna re tm: vt in l. regulari. cū l. sequenti. ff. de peti. hære. & istud est quod vult tex. in dicta. l. 4. in princ. dum dicit, si hæreditatem patem. i. petam me pronūciari hæredem, & hæreditatē ad me pertinere: & ita accipitur in toto illo titulo & rubr. & in super petit rem illam ab aduersario possessam sibi restitui, vt patet in tex. ibi, de qua sola cōtrouersia erat. & postea pendente iudicio si reus alias res incipiat possidere non requiritur alius libellus, nec litis contestatio, nec iuramentum de calūnia, nec aliqua alia petitio solēnis vel formalis: quia primus libellus cū sit super actione vniuersali, & in eo iam petitum sit illud quod in eo principaliter & iure actionis venit, extenditur virtualiter ad omnes alias res vt veniant in illo iudicio, bene tamen requiritur ante sententiam quod actor summarie petat illas res quas de nouo incepit reus possidere inplorato ad hoc iudicis officii mediāte quo fit in ista actione rerū restitutio: vt in l. licet minimam. ff. de pe. hæ. & iudex audita parte aduersa summarie cognosceret de rebus nouiter possessis & in omnibus quas reperiat fuisse hæreditatis condemnabit tempore sententiæ: quia sine hoc impossibile esset quod impartiret officium suum: & iste est verus & clarus intellectus illius. Iudicio meo, & reperio quod istum intellectum sentit clarè Cinus in l. ædita actio. C. de ædendo. 8. col. versic. pro cuius rei notitia. & ibi Pau. de Cast. 3. colū. in princ. imò quod magis est dico quod etiam si post sententiam latam incipit alias res possidere virtus sententiæ extenditur ad illas: vt nō sit opus nouo libello nec iudicio aliquo ordinario: sed summarie potest cognosci an illæ res fuerūt hereditariæ & ex iudicis offi. fiet earum restitutio: & ita etiam potest intelligi tex. in dicta. l. 4. in fine. ibi, postea possidere coeperit.

post sententiam: & ita ibi expressè tenet & exponit solus Paul. de Cast. facit tex. in l. si quo tempore. eod. titu. Tertia con. principalis & subtilis sit, quod si actor intentat petitionem hæreditatis dicendo se hæredem & talem rem pronūciari, & reus conuentus nullam rem hæreditatis penitus possideat nec pendente iudicio incipiat possidere, sed tantū ipse reus dicat & præ tendat se hæredem esse, & per cōsequens neget intentionem actoris, bene competit actori petitio hæreditatis: & tali contradictione probata fertur sententia pro actore, in qua iudex pronūciat eum hæredem & habere omnia iura defuncti, & aduersario perpetuum silentium imponetur, & erit virt⁹ huius sententiæ maxima, quia quocunq; tempore reperitur reus aliquam rem hæreditatis possidere, illa sententia mandabitur executioni: & via summaria & executiua, implorato iudicis officio, probauit aliquā vel aliquas res esse penes reum condemnatum, & iudex compellet eas sibi restitui: ita probat mihi casus expressus & no. in l. itē videndū. §. si quis competetur. ff. de peti. hære. & licet ille tex. videatur loqui eo casu quo ante sententiā superuenit possessio reo, tamē eadem est ratio & superueniat sibi postea cum iudicium petitionis hæreditatis rectè fuit ppositum: & istam con. tenet ibi Paul. de Cast. in fine, licet non bene declaret nec fundet. idem Pau. in l. si quo tempore. in fine. eod. titu. idem Pau. in dicta. l. 4. eod. titu. & ratio vera & subtilis huius con. est, quia ista actio principaliter datur & competit vt quis declaretur & pronūcietur hæres vniuersalis in solidum vel in quota: & istud venit proprie ex natura huius actionis, restitutio autem rerum non venit iure actionis, sed ex iudicis officio, vt est tex. clarus in l. licet minimam. ff. de peti. hære. tex. in l. 3. ibi, hæreditatē nostrā esse intendere possumus. eo. titu. & si subtiliter dicas quod ista mea con. non potest esse vera, quia petitio hæreditatis requirit extremum habile ex parte rei conuenti. i. quod possideat aliquam rem pro hærede vel pro possessore, vt dicit tex. formaliter in l. regulariter. cum. 4. ll. sequentibus. ff. de peti. hære. tex. in l. hæreditatis. C. eod. titu. & idem est in actione reali particulari, vt rei vëdicatio, Publiciana. & similibus, quia semper requirit extremum habile, hoc est possessio vel detentatio ex parte conuenti, vt in l. vna. C. de alie. iu. mu. cau. fac. cū materia. quia respondeo quod bene verum est, quod petitio hæreditatis competit contra eum qui possidet aliquam rem hæreditatis pro hærede vel possessore, vt dicunt prædicta iura, sed etiam compe-

Ant. Go. in. ll. Tauri. D d tit

tit contra eum qui dicit & pretendit se heredem vt hoc discutatur, & liquidetur, & pro eo qui probauerit feretur sententia declaratoria iuris vniuersalis, pronunciano eum heredem & aliter imponedo filitium: & ita pot nouiter intelligi tex in d. l. regulariter. ff. de pe. hæ. ibi, qui vel ius pro herede vel possessore possidet vel rem hereditariam: quasi velit dicere, quod possidere ius dicatur dicere se heredem & talem reputari: facit etiam bonus text. in l. sed & si possessor. §. si cu de hereditate. ff. de iure iur. Pro qua sententia & mea conclusione considero nouissimè text. no. & subtilem & rationem eius in l. hereditas etiam. in princip. ff. de petiti. hered. vbi dicit, quod heres & hereditas potest dici, licet nulla bona habuerit defunctus, nec relinquat in hereditate: cuius verba sunt, hereditas etiam sine illo corpore iuris intellectum habet: & tali casu principalis effectus erit representatio intellectualis defuncti, quæ principaliter attenditur & à iure consideratur in qualibet successione, ex qua possunt aliquando resultari effectus. & tali casu potest competere petit. hæ. vt probat tex. in dicta. l. hereditas. qui aliud non voluit, & credo quod ad alium finem non fuit posita in illo titulo, sed tunc reus aduersarius nullam rem possideret, imò impossibile esset possidere cum non sit aliqua res in hereditate: ergo clarè inferitur, quod potest competere contra illum qui tantum dicit & pretendit se heredem. & valebit iudicium & sententia huius iuris declaratoria. Nec obstat iterum si dicatur, quod lara definitiua sententia in principali cessat iudicis officium accessorie competens, vt in l. 4. C. de positi. quia illud est verum quando officium iudicis respiciebat condemnationem: sed cuius verò si respiciebat tantum executionem & solam realem restitutionem, vt hic. Quarta conclusio. & finalis sit, quod si actor intentat petitionem hereditatis, & reus conuentus non dicit, nec contendit se heredem, nec etiã possidet aliquam rem hereditariam, nec obtulit se liti, tunc teneo indubitanter quod non potest competere petitio hereditatis, nec valeret iudicium, nec sententia declaratoria alicuius iuris: quia non est extremum aliquod ex parte rei conuenti ratione cuius intentetur & non reperiretur reus in hoc iudicio contra quem possit ferri sententia: argumento text. in cap. forus. versi. in omni negotio. extra. de verbo. signi. & in l. inter litigantes. ff. de iudi. & in expresso istam con. licet sic non declarata, tenet Bald. in l. non alias. l. lec. ff. de iudi. idem Bald. in l. licet minimam. l. leatura. ff. de peti. hæ. idem Balan l. qui se liti ob-

tulit. 2. lect. ff. de rei ven. & ante eum Guiler. de Cu. in l. cogi. C. eod. tit. quem ibi refert. Bald. si. col. licet contrarium, & male, velit Paul. in l. 4. ff. de peti. hæ. idem Paul. in l. si quo tempore. eod. tit. idem Paul. in litem videndum. §. 2. in fine, eod. tit. Bald. expressè & subtiliter in l. cogi. C. eod. tit. si. col. num. 13. Saly. ibi pe. col. num. 13. & 14. argumento glos. singu. in l. si à te. §. 1. ff. de excep. rei iu. sed certè eorum opi. est falsa, nec obstat glossa in dict. l. si à te. quia eam reprobaui suo loco.

167 Et si quæras in quo differat istud iudicium vniuersale petitionis hereditatis, & interdictum quorum bonorum, vide gl. in rubri. C. quorum bonorum. & ibi latè Bar. Bal. Saly. & commun. alij Docto. & satis patet ex supra dictis. Bart. in l. ff. quorum bo. 2. col. num. 4. & ibi Doct. Rofre. no. in libellis suis, in rub. quorum bono. fin. colu. Ex quorum dictis possunt colligi sequentes differentie. Prima quia prædicta iudicia sunt merè possessoria, istud verò est mixtum, quia sapit proprietatem cum in eo actor declaratur heres: sapit etiam possessoriã cum in cõsequentiã fiat restitutio possessionis. Secunda quia illa iudicia sunt summaria & quodam modo executiua, & in eis non ventilatur ius vel exceptio requirens altiore indagine: istud verò est plenarium. Tertia quia in illis iudiciis non admittunt appellatio. in isto verò sic. Quarta quia in illis iudiciis non veniunt fructus nisi à tempore litis contestatæ: quia regula notabilis est in hac materia, quod in interdictis non debentur fructus, accessiones, nec interesse, nisi à tempore litis contestatæ: tex. est in l. in interdictis. ff. de interdictis. cuius verba sunt, in interdictis exinde ratio habetur fructuum, ex quo edicta sunt non retro: & ibi notat & commendat glo. or. Rayne. Bart. Albe. Ange. de Peru. & commu. Docto. tex. in l. quæsitum. §. ex hoc interdicto. ff. de precario. quod est verum & procedit in omnibus interdictis præterquã in interdicto, vnde vi: quia reus conuentus tenetur a tempore violentiæ commissæ: tex. est in l. 1. §. ex die. ff. de vi & vi armat. cuius verba sunt, ex die quo quis deiectus est fructuum ratio habetur quãuis in cæteris interdictis ex quo & ita sunt non retro cõputant: tex. i. l. semp. §. in hoc interdicto. ff. q. vi aut clã. tex. in l. videam. l. 2. §. in Fabiana. ff. de vsuris. text. in l. si de possess. C. vñ vi. & istam regulam & doctrinam ponit Azo in summa. C. de interdictis. si. col. num. 21. & commun. Docto. in locis supra allegatis. Sed adde quod prædicta regula & cõclusio debet intelligi quãdo reus cõuetur possidet cù bona fide. si vero cum mala

mala fide, indistinctè tenet in quolibet interdicto à tempore possessionis vel detentationis: & in interdicto vnde vi, non est speciale: quia semper inuafor fuit in mala fide: & in expresso ita tenet & declarat Rayne. Bar. Albe. Angel. de Peru. & comm. Docto. in dicta. l. in interdictis. & in aliis locis supra allegatis. in isto verò iudicio petitionis hereditatis veniunt fructus, partus, & accessiones, in quantum possessor est factus locupletior, quia omnia ista augent hereditatè, quod est verum & procedit quando erat bonæ fidei possessor: si verò esset malæ fidei possessor indistinctè tenetur de omnibus fructibus & accessiones: tex. est in l. sed & si lege. §. 1. & per totam legem. ff. de peti. hæ. cum simi.

168 Interdictum retinendæ possessionis competit possessori pro tuenda & conseruanda possessione quam habet in aliqua re contra impediendam vel molestiam in ea, & vocatur vt possidetis, pro rebus immobilibus, & vtrubi pro rebus mobilibus: tex. est in l. 1. & per totum. ff. vt possidetis. in l. vna. C. vt possidetis. textus in §. retinendæ. Institu. de interdict. cum duobus. §. sequentibus. text. in l. prima. ff. vtrubi. & in primis adde, quod datur & competit possessori, modò possideat ciuilitè & naturaliter, modò ciuilitè tantum, modò naturaliter tantum: tex. est in dict. l. 1. in princ. tex. in §. interdictum autè. eiusdem. l. tex. expressior ceteris in l. si. eod. tit. vbi fructuario naturaliter tantum possidenti, & proprietario ciuilitè tantum possidenti, datur hoc interdictum: & ibi glo. ordinaria, Angel. & commu. Docto. tenet etiam expressè Bart. in dicta. l. 1. col. 1. in princ. & tenet Azo in Summa. vt possidetis. 2. col. num. 6. Faber. in §. retinendæ. Institu. de interdict. in princ. & ibi Platea. 2. colu. versi. ad primum. Confirmatur, quia interdictum vnde vi, competens pro vi expulsiua datur possidenti ciuilitè tantum, vel naturaliter tantum: tex. est in l. 1. §. deicitur. ff. de vi & vi arma. & ibi commu. doctrina Docto. Ex quo inferitur quod si quis tantum habet nudam detentationem rei & non possessionem, non potest ei competere hoc remedium vt possidetis. & ita tenet & concludunt Doct. vbi supra, & probat tex. formalis in l. si duo. §. creditores. eod. tit. & in isto casu, quod remedium competat detentatori vide omnino & necessario ea quæ dixi supra ista lege, in articulo detentationis.

169 Aduertendum tamen quod licet possessori datur hoc interdictum vt possidetis, tamè debet intelligi quando non possidet vi, clam, vel precario, ab ipso aduersario: nam aliàs non possit obtinere in hoc interdicto: text. est in dicta. l. 1.

ff. vt possidetis. in prin. tex. in §. perpetuo. eiusdem legis. text. in l. vna. C. eod. tit. tex. in §. hodie. In l. de interdict. vnde etiam si ab alio possideret vi, clam, vel precario, & sic vitiose vel iniuste non tamen ab ipso aduersario, bene possit sibi competere hoc interdictum, & obtineret in eo: ita expressè probat prædicta iura, & in expresso ita dicit text. in l. 1. §. si. in fine. ff. vt possidetis. cuius verba sunt, quod ait prætor in interdicto, neq; vi, neq; clã, neq; precario alter ab altero possidetis hoc eo p̄tinet, vt si quis possidet vi, aut clã, aut precario: si quid ab alio, profit ei possessio: si verò ab aduersario suo, non debet eum propter hoc quod ab eo possidet vincere: & licet in expositione illorum verborum sit aliqua cõrrectio & diuersitas inter glossas & Doctores antiquos, vt patet ex his quæ tradit glos. ordi. in l. vna. C. vt possidetis. & ibi Azo in summa. 3. & 4. col. maximè in num. 2. & ibi alij Docto. antiqui, tamè clara & vera expositio est ista, quod si actor possessor vi me deiecit à possessione, vel si me absente clam fuit vtraque possessionem adeptus, vel à me precario habuit possessionem & agit contra me isto remedio & interdicto vt possidetis, quia eum turbo in possessione illa quam à me vitiose habet, si ego excipio & probò aliquod de prædictis, non debet obtinere: non tamen dico quod ex illo iudicio virtute illius exceptionis probatæ fiat mihi restitutio possessionis cum ex parte mea hoc non reperitur petitum, sed tantum ego reus diffinitiuè sum absoluendus à petitione actoris & ab interesse ratione turbationis præteritæ, nec potest actor de tali molestia & inquietatione quæ sibi feci conqueri, cum ipse fuerit huius molestiæ causa, & possit sibi prouiderè restituendo mihi possessionem: noluit enim prætor eum in violentia, vitiosa, vel iniqua possessione defendere, vt citius actor restituat: sicut aliàs videmus, quod iura permittunt quem in possessionem rei contumacis mitti, vt tædio affectus veniat responsurus: & iste est verus & realis sensus prædictorum iurium, & in effectu ita voluit Barto. licet sic non declarat, in dicta. l. 1. §. si. ff. vt possidetis. & ibi Alberi. Angel. de Peru. possidetis. & antiquos. ita etiam tenet Bald. in l. vna. C. vt possidetis. 2. col. nu. 3. & ista est intentio Innocen. in c. veniens. 2. col. de prescrip. & ibi Ioã. An. 2. col. Abb. pe. col. Cardi. 2. col. & in tantum hoc est verum vt procedat etiam si ego reus talem exceptionem opponam post litem contestatam in qualibet parte litis: quia debet admitti tãquam exceptio peremptoria: ita Bart. sing. in dicto. §. si. i. col. nu. 4. nam iura prædicta aper

te probant quod talis exceptio opponitur ad victoriam & iustitiam cause, non autem ad processum: & referunt verba sua ad tempus definiti sententia, non vero ad tempus litis contestate, tenet etiam Cardin. in dicto. c. veniens. de prescrip. 2. col. & ibi Abb. antep. co. versi. secunda remedium est. Imola pe. co. num. 11. Anto. 3. col. in medio. licet contrarium teneat Innoc. in dicto. c. veniens. 2. col. vbi expressè dicit quod talis exceptio debet opponi ante litem contestatam: argumto tex. in. c. fi. de ordi. cogi. sed communiter reprobat a Doctorib. Ex qua conclusione sic declarata nota, quod licet ego spoliatus mea possessione non possim propria autoritate expellere violentum possessorem ex intervallo, sed in continenti. vt in l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi armata. tamen bene possum eum semper & perpetuo in quietare, ne teneor interdicto vt possidetis: ita tenet glo. ordi. in dicto. §. fi. in glo. pe. & ibi Bart. 1. col. num. 3. & commun. alij Doct. & illam glo. reputat ibi singu. Alex. in additio. ad Bart. similis tamen glo. est in l. vna. C. vt possi. in verbo, nec precario. & ibi commun. Docto. & istam senten. & conclu. reputat singularem Abb. in dicto. c. veniens. de prescrip. antep. col. ibi Imola pe. col. & Anchar. fi. col. & reputat mirabilem Saly. in d. l. vna. C. vt possi. 6. col. num. 26. notat etiam & commendat Ange. de Are. in §. retinendæ. Insti. de interdictis. fi. col. Vnum tamen est quod si ego turbator opponam prædictam exceptionem, & insuper petam restitutionem rei & possessionis mihi fieri deducendo remedium vnde vi. vel aliud competens remedium, per viam exceptionis & reconuentionis, obtinebo & fiet mihi restitutio nõ ex natura interdicti vt possidetis, cum non possideam, sed ex natura interdicti vnde vi, vel alterius remedij propositi: per viam exceptionis seu reconuentionis: argumto text. in. l. Papinianus. §. si filius. ff. de offic. testamen. test. in. l. si præterius. ff. de contrat. tabu. & in specie ita tenet & declarat Alberic. in dicta. l. prima. §. fin. ff. vt possid. fin. quæst. post Dinum & antiquos. tenet etiam Abb. in dicto capit. veniens. de prescrip. antepenult. column. versiculo, tertium remedium est. & ibi Cardin. secunda colum. Anchar. tertia colum. Attende tamen quod superior conclusio debet intelligi quando actor possideret vi. clam, vel precario, & sic iniuste & vitiose, à me aduersario conuenio interdicto vt possid. secus tamen est si possideret clam, vi. vel precario, & sic iniuste & vitiose ab aliquo tertio: quia tunc bene posset agere contra me vel alium inquietantem, & obtine-

bit, nec ego possem opponere de iure tertij. tex. est in dic. l. prima. §. fi. ff. vt posside. & ratio duplex statim ponitur in l. secunda. Prima, quia non refert an iusta vel iniusta sit possessio quoad alios. Secunda, quia possessor modò possideat iuste, modò iniuste: plus iuris habet quam ille qui nullo modo possidet: facit etiam text. in l. tertia. §. ex contrario. ff. de acquiren. possessio. tex. in. l. duo in solidum. ff. de precario. Ex quibus infert Angelus de Peru. in dicta. l. prima. §. fi. ff. vt possid. pulchrâ & singularem regulam, quod in omni materia possessor iustus vel iniustus semper plus iuris habet quam ille qui nullo modo possidet.

170 Pro perfecta tamen intelligentia oportet videre contra quem datur & competat hoc interdictum, vt possidetis: & resolutiue respondeo quod competit Primo contra illum qui se possidere contendit, vt sic ille qui melius probet defendatur in possessione & habeat commodum possessionis: text. est in l. prima. §. sed si inter ipsos. ff. vt possidetis. cuius verba sunt, sed si inter ipsos contēdatur vter possideat, quia alteruter se magis possidere affirmat, tunc si res soli sit in cuius possessione contenditur, ad hoc interdictum remittetur. & ibi gloss. ordin. in verbo affirmat. Barto. & commun. Docto. tex. in. §. retinendæ. eiusdem. l. text. in. l. exitus. ff. de acquiren. possess. text. in. l. incerti iuris. C. de interdictis. text. in. l. ordinarij. C. de rei vend. text. in. §. retinendæ. in principio. Insti. de interdict. text. in capit. licet causam. de proba.

Secundo datur & competit ciuilitè possidenti contra possidentem tantum naturaliter vel ciuilitè, & naturaliter possidenti contra detentatorem tantum, vt delinat à molestia, & in consequentiam restituat possessionem naturalem vel detentationē ipsi actori possidenti: vt infra latius dicam.

Tertiò datur & competit contra quemlibet inquietantem vel molestantem, licet non asserat nec contendat se possidere: quia non finit possidentem liberè vt sua possessione. arando, seminando, ædificando, fructus colligendo, vel alio quouis facto vel modo. text. est notab. & capitalis in materia in l. vim facit. ff. de vi & vi arm. cuius verba sunt, vim facit qui non finit possidentem eo quod possidebat vt arbitrio suo, siue in serendo, siue in redigendo, siue in arando, aut quid ædificando, siue quid omninò faciendo per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. & ibi notat Bart. Alberi. & Angel. tex. in. l. si duo. §. si vicinus. ff. vt possid. text. in l. per misceri. versiculo primo. ff. de acquiren. possessi.

possessi. tex. in capi. audita. de resti. spo. in prin. & ibi glo. 2. & ibi notat Anto. 1. no. Abb. prima colum. Ancharra. 2. colum. 1. oppo. tenet etiam Innocent. in capit. licet. de proba. 3. colum. in fi. Hostien. 6. colum. in fine. tenet etiam glo. ordi. in. l. 1. §. sed si inter ipsos. in verbo: affirmat. ff. vt posside. glo. in versic. retinendæ. in verbo, multis causis. eo. tit. gl. in. l. si duo. in prin. in gl. 1. eo. tit. gl. in. l. 1. §. interdictum hoc. in verbo, possidere. in fine. ff. de vi & vi arm. glo. in. l. vna. C. vt possi. in verbo, nec vi. glo. in. §. hodie. Insti. de interdictis. in verbo, nec clam. in prin. tenet Bart. in l. 1. §. huius autē interdicti. 1. col. in prin. ff. vt possid. idem Bart. in §. restituendæ. eiusdem. l. Speculator in titu. de cau. pos. & pro. §. 1. versi. & scias. 2. col. nu. 7. Faber in §. retinendæ. Insti. de interdic. 4. col. in princ. Quarto datur & cōpetit interdictum vt possidetis contra perturbantem vel molestantem solo verbo, puta contra eum qui dicit possessionem talis rei possessori non pertinere, vel esse malæ fidei possessorē, vel non habere iurisdictionem in aliquo territorio, quod tamen notabiliter intellige isto modo, nam si ille qui inquietat, perturbat, vel diffamat possessorem solo verbo, non impedit per hoc suam possessionem, vel quasi, nec fructus eius, tunc possessori non competit istud interdictum contra illum: quia per hoc non dicitur possessor turbari: & sic non est extremum habile ex parte conuenti, sed competet remedium. l. diffamari. C. de in ge. & manu. ita singu. Innocen. qui sic debet intelligi in capitulo. 2. de resti. in integrum. secunda colum. post medium. & Ioan. Andr. ibi secunda colum. post princip. Cardinal. 5. colum. 7. q. in fi. Anto. antep. colum. in fine. si verò per inquietationem vel diffamationē quam ille reus facit solo verbo, possessio actoris impeditur: quia propter verba sua possessor non inuenit colonos, inquilinos, vel laboratores: vel alias impeditur commodum possessionis vel iurisdictionis: quia fortè est potens vel nobilis, tunc bene tenetur interdicto vt possid. quia satis per hoc videtur possessorem turbare: ita probat tex. bene ponderatus in dicta. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. ibi, siue quid omninò faciendo per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. nam apertè vult textus comprehendere quod libet genus turbationis per quod impediatur possessio & effectus eius: & per illum text. ita determinat Barto. in l. prima. §. huius autem interdicti. ff. vt possi. 1. colum. numero. 2. Ange. de Peru. ibi in si istam etiam conclus. & declarationem Bart. tenet Imola, in capit. 2. de resti. in integrum. pen. colum. in prin. Ancharra. ibi. 3. colu.

in primo notab. Faber in §. retinendæ. Insti. de interdict. 5. col. num. 17. & ibi Ange. 2. colum. in fine, num. 3. & ibi Platea. 3. colum. in prin. versi. ad tertium.

171 Ex quibus subtiliter potest dubitari si fortè reus conuentus isto interdicto vt posside. nunquam inquietauit nec molestauit actorem factum nec verbo: sed tantum tempore quo mouetur lis & offertur libellus, reus negat intentionem actoris, & per consequens negat actorem possidere, an competat actori istud interdictum & procedat iudicium, vt probata possessione actoris reus condēnetur, dato quod ex tali negatione vel contradicitione verbali non turbetur possessio actoris, nec vsus & effectus eius: & dicendum est quod sic ita singu. determinat Specul. in titulo, de actione seu petitione. §. super petitionibus. 3. colum. versi. sed nunquid. argumto tex. in l. is qui se obtulit. ff. de rei vendic. & in l. si ff. si vsus fruct. pet. cum similib. licet certè illa iura parum probent: tenet etiam Compostellanus in ca. mandatum. de rescrip. 13. colum. versi. sed nunquid. vbi dicit sic de facto obtinuisse. Ioan. Andr. ibi antepenultima columna, in fine Cardinal. antepenultima columna, trigesima quinta quæstione. Anchar. fi. colum. 7. quæst. Sed attende, quod prædicti Doctores non videtur probare nostram conclu. nec loqui in nostro casu, sed intentio eorum tantum est dicere, quod si actor agit hoc interdicto vt possidetis, contra aliquem ratione alicuius molestia vel inquietationis præteritæ extraiudicialis, & reus contestatus fuerit litem, obtinebit actor licet aliter nõ probet molestiam vel inquietationem quia reus offerendo se liti & contestando videtur confiteri: sicut in simili dicimus, quod si reus qui non possidet suscipit iudicium rei vendicatio. videtur se offerre liti & condemnatur ac si possideret, vt in lege is qui se obtulit. ff. de rei vendicatione. & in l. qui se liti obtulit. ff. de petition. hæredi. & in l. finali. ff. de vsus fruct. pet. in nostro verò casu actor proposuit interdictum vt possidetis, & reus conuentus non confitetur expressè nec tacitè aliquam molestiam vel inquietationem præteritam extraiudicalem, sed tantum negat actorem possidere: vnde illa videtur molestia vel inquietatio tantum verbalis & nuda, & non facti, & per eam non censetur turbata possessio: ergo non potest competere interdictum vt possidetis, pro tali negatione & contradicitione iudiciali, sed tantum negat cum sit inquietatio nuda verbalis, vt patet ex doctrina quam supra proximè posui: & istam conclusionem. tenet expressè Abbas Pat. Ant. Go. in ll. Tau. Dd 3 normi.

normita. in dicto capitulo, audita. de restitu-
tione spoliatorum. secunda columna, in me-
dio. & ibi Imola in fine. & apertius Imola in le-
ge. si prius. penultima columna, in principio.
ff. de operis noui nunciati. & dicit quod sic ob-
tinuit de facto. & ibi Alexand. quarta colum-
na. numero. 18. quem vide Iaso. sexta columna.
numero. 21. ita etiam tenet Bald. in l. ordinarij.
C. de rei uendicatione. penultima columna. nu-
mero. 12. vbi dicit quod sola contradictio vel ne-
gatio facta in iudicio non sufficit, nisi reus asse-
rat & contendat se possidere, vel alias turbet
actoris possessionem.
Sed ego teneo primam opi. imò quod pro tali
negatione & contradictione iudiciali competit
hoc interdictum vti posside. quia maior & forti-
or censetur contradictio & negatio iudicialis
quam extraiudicialis: & hoc est quod voluit pre-
dicti Doctores supra citati. & in isto casu viden-
tur loqui & non in alio, nec potest sustinere re-
sponsio & euasio superior quam posuit Abb. &
alij Doct. vbi supra, quia si reus in responsione
sua & litis contestatione confiteretur molestiam &
inquietationem contentam in libello actoris,
res est clara: quia condemnabitur: si verò negat
molestiam & inquietationem, nullo modo de-
bet reus condemnari, nisi actor probe illud ex-
tremum ex parte rei, & similiter in casu isto res
est clara: si verò reus in responsione sua & pro-
cessu negauit actorem possidere, isto casu viden-
tur loqui, prædicti Doctores: nam volunt
quod tunc cum reus offerat se liti, & contestan-
do videatur cōfiteri ipsam molestiam, licet tan-
tùm simpliciter negauit possessionem acto-
ris: & necessariò ista est intentio prædicto-
rum Doctorem, vbi supra. Sed iudicio meo cre-
do quod ista nō fuit intētio eorum, quia ex sim-
plici negatione possessionis non debet sequi
affirmatio inquietationis præteritæ, cum bene
possit esse vnū sine alio: vnde credo quod mens
eorum sit quod sola illa negatio & contradi-
ctio iudicialis sit sufficiens inquietatio & mole-
stia possessionis ad hoc vt contra eū procedat
hoc iudicium, vti posside. & in eo condemnatur
sine eo quod inducatur confessio alterius mole-
stia vel inquietationis præteritæ: & sic proba-
ta possessione per actorem, reus posset & de-
beat condemnari: & ita procedat nostra cōclu-
sio optimè declarata: & in expresso, dato quod
Docto. supra allegati eam nō ponerent expref-
sè reperio quod tenet Lopus in allegationibus
suis, allegatione. 67. tenet etiam Anto. de Butri.
in dicto capi. audita. in secundo & tertio nota.
Cōfirmatur ista cōclusio, q̄a cōfessoria actione

in qua requiritur inquietatio vel pturbatio ser-
uitutis ex parte rei cōuēti sufficit negatio v̄t cō-
tradictio extraiudicialis: ita Bar. no. in. l. si prius.
ff. de ope. no. nun. 3. col. 5. oppo. cū quo se habet
comm. opin. nec obstat huic meæ opin. si subti-
liter dicatur quod illa turbatio verbalis quæ su-
peruenit pendente lite nō debet sufficere, cum
actor non fundauit intentionem suam in ea, sed
in turbatione de præterito ante litē motam: er-
go nullo modo debet reus condemnari, quia
ius superueniens actori pendenti iudicio non
prodest sibi, vt in. l. non potest videri. ff. de iudi-
cum materia: quia respondeo quod illud est ve-
rum quādo ius superuenit ipsi actori: secus ve-
rò si ius vel extremum requisitum in actione
vel iudicio reali ex parte rei superueniat ipsi
reus: quia bene prodest ad confirmationem iu-
dicij: tex. est. no. & ibi commu. opin. in. l. sin au-
tem. §. primo. ff. de rei vend. & ex his videtur re-
probanda sententia illa no. Bart. in. l. vtrū. §.
vtrū. ff. si usufruct. peta. quam latè examina-
ui suo loco, super illo articulo glos. singu. in. l. si
à te. §. 1. ff. de excep. rei iudi.
Et quia supra visum est de duobus, primum est
quibus competat hoc interdictum: secundum
est contra quos detur, & competat restat vide-
re de tertio, scilicet pro quibus reb⁹ competat:
& expeditum est, quod competit hoc interdi-
ctum vti possidetis, pro re immobili: vtròbi ve-
rò pro re mobili, vt supra in principio dixi. &
illa quæ disposita sunt in vno habent locum
in alio: sed dubium subtile & quotidianum est,
an competat pro seruitutibus & iuribus in-
corporalibus: de quo articulo suo proprio lo-
co dixi.
172 Similiter etiam dubitatur, an competat pro
quasi possessione annuæ præstationis, vt puta
si quis soluit mihi per aliquos annos certam pē-
sionem vel quid aliud, & postea negat & recu-
sat mihi soluere, an possim contra eum inten-
tare istud remedium possessorium vti posside.
& dicere quod eram in possessione vel quasi
percipiendi ab eo quolibet anno talem pensio-
nem vel rem quam mihi præstitit per plures
annos, & modò negat & recusat soluere, quare
peto vt iudex defendat me in prædicta posses-
sione, & reum condemnet vt deinceps eam mi-
hi soluat quolibet anno, & me non molester
nec inquietet cessando à solutione: vel si me spo-
liauit dicta possessione petere quod restituatur
ad eam: vel si fortè defunctus cui ego successi
erat in prædicta possessione, an possim intente-
re remedium possessorium adipiscendæ quo-
rum bonorum, vt mittar in possessione vel qua-
si, illius

si, illius iuris: in qua subtili quæstione & articu-
lo dico resolutiue, quod si illa solutio & præsta-
tio quæ mihi fiebat erat merè personalis, non
competit nec potest competere mihi aliquod
ex prædictis remedijs possessorijs: quia in obli-
gationibus merè personalibus nō datur à iure
aliquod remedium possessorium: ita probat
tex. valde no. in l. fin. ff. quorum bonorum. cu-
ius verba sunt, interdicto quorum bonorum
debitores hæreditarij nō tenentur, sed tantùm
corporum possessores. & ibi notat Bart. Ange-
& commu. Doct. Confirmatur ratione, quia
illud tantùm possidetur, quod ipsa apprehen-
sione vel possessione nō extinguitur, sed rema-
net in esse & natura, sed actiones vel obligatio-
nes merè personales per solutionem debiti ex-
tinguntur: vnde actus qui debet inducere pos-
sessionem producit oppositum & eam extinguit:
ita subtiliter Bald. in capitul. querelam. 4.
colu. num. 15. extra, de electione. & istam ratio-
nem ante eum posuit Rosfred. in rubri. de inter-
dicto, vnde vi. io. colum. versiculo. Item dicunt.
Confirmatur, quia licet aliqua possessio possit
considerari in iuribus & actionibus personali-
bus, illa est impropiissima quæ non causet ali-
quod remedium possessorium: ita gloss. singu.
ordina. in l. regulariter. ff. de peti. hæred. si verò
illa solutio vel præstatio continet etiam ius rea-
le, vt solutio alicuius census vel pensionis pro
aliqua re, in signum subiectionis vel census im-
positi super aliqua re, tunc bene competunt
prædicta remedia possessoria retinendæ, recu-
perandæ, & adipiscendæ, in suis casibus: tex. est
notabil. qui sic debet intelligi, in capitulo, que-
relam. versi. fina. extra, de electione. per quem
istam theoricam & doctrinam ponit Cinus in
l. si certis annis. C. de pactis. fina. quæstione. Al-
bericus ibi secunda columna, in fine. Bald. pe-
nultima columna, numero decimonono: & an-
te eos Iacobus de Rauenn. ibi, quem ipsi refe-
runt. eam etiam ponit Bartol. & ista est inten-
tio eius in l. finali. ff. quorum bonorum. & ibi
Angelus de Perusi. idem Angel. reputans esse
subtile & menti tenendum in l. regulariter. ff.
de peti. hæred. & ibi Bald. prima lect. istam
etiam conclusionem & doctrinam ponit Bal.
in l. prima. C. de fideicommiss. secunda colum-
na, in principio. idem etiam tenet notabil. Ioā.
Andr. in capitulo, peruenit. extra, de censibus.
secunda columna, in fine. & ibi Cardinal. fina.
column. 8. quæst. Ancharra. fi. col. & q. Abbas
Panor. 2. col. numero tertio. istam etiam cōclu-
& doctrinam tenet Ioan. And. in dicto capitul.
querelam. penultima columna, in principio. &

Cardina. ibi secunda columna, quarta opposi.
& istam concl. & doctrinam ego teneo pro ve-
ra, & eam in contingencia facti practicaui, licet
Angel. larè in dicta. l. si certis annis. penul. & fi.
columna teneat contrarium, imò quod indi-
finctè quo qualibet præstatione vel annua so-
lutione competant prædicta remedia possesso-
ria: & idem tenet etiam Angelus de Aretin. in
principio, Instit. de interdictis. Antonius Butri-
garius in dicto capitulo, querelam. secunda co-
lum. numero vigesimo septimo. Imol. ibi tertia
columna, in principio, numero decimo. Bald.
ibi quarta columna, numero decimo quinto.
Abb. ibi sibi cōtrarius, penultima columna, in
principio, numero duodecimo. vbi dicit quod
dispositio illius tex. habet etiam locum in obli-
gatione personali, vel quando non apparet de
qualitate obligationis: quia licet non sit dare
possessionem vel quasi in annua præstatione,
tamen creditor potest petere vt restituatur in
illo statu in quo erat tempore præstationis. Ro-
fre. in tit. de interdictis vnde vi. nona columna,
numero vigesimo tertio: vbi latè & notabil. lo-
quitur, in quantum simpliciter & indistinctè
loquitur: tenendo tamè primam veram & ma-
gis commu. opi. quam tenui, illam extendere vt
sufficiat vna tantùm solutio & præstatio pen-
sionis: ita notab. Ang. in dicta. l. si certis annis.
idem tenet Imola in dicto capitulo, querelam.
tertia columna, numero decimo. Ex qua supe-
riori doctrina & resolutione infero nota. quod
si defunctus erat in possessione vel quasi annuæ
præstationis vel solutionis, potest hæres insti-
tutus in testamento petere se mitti in posses-
sionem eiusdem annuæ præstationis, beneficio
text. in l. fina. C. de edict. diui Adrian. tol. & in
specie reperio quod ita tenet solus Angelus in
dicta. l. si certis annis. fina. columna, in fine. C.
de pactis. tenet etiam & reputat singulare An-
gelus de Aret. in §. primo. Instit. de interdictis.
quod tamè intellige secundum superiorem di-
stinctionem. Præterea etiam nouiter & subtili-
ter quæro, si dominio quod quis habet in re
sua mobili vel immobili detur possessio, vt si
turbetur in eo competat sibi remedium retinē-
dæ, vel aliud remedium possessorium, sicut da-
tur & competit pro seruitutibus & personali-
bus præstationibus, & alijs iuribus incorpora-
libus, & breuiter dico quod nō: vnde vel debet
agere iudicio reali proprietatis vel remedio. l.
diffamari. & in expresso ita tenet Baldus in l.
penultima. C. si à non compe. iudic. penultim.
colum. numer. duodecimo. & ante ipsum Bar-
tol. in l. ait prætor. §. primo. ff. ex quibus caus.
Ant. Go. in. ll. Tau. D d 4 na-

maiores idem Barto. in. l. naturaliter. ff. de ac. quirend. possessio. & ibi Cuma. Alexand. & la son. idem Bartolus in. l. prima. ff. vti possidetis. secunda colum. numero tertio. cuius ratio est, quia dominium & effectus eius non consistit nec augetur à facto aduersarij; possessio uero in iuribus incorporalibus sic, imò ab eius facto & patientia producitur. Vel aliter ultra eos dico quòd secunda ratio potest esse, quia si dominus intètare remedium possessorium pro ipso dominio possessio, oporteret probare dominium, quod est difficilimum, & aliter non posset probare possessionem eius & potius diceretur obtinere in petitorio quàm possessorio: & sic merito remedia possessoria non dantur pro dominio, & sic iura accommodauerunt distincta remedia pro dominio & possessione.

Item circa nostram materiã necessariò quæro, quid debeat petere & concludere actor vt obri neat in hoc interdicto vti possidetis: in quo bre uiter dico quòd actor debet dicere se possessorem & reum conuentum turbare eum in sua possessione, & insuper petere quòd pronuncietur possessor, & reus à molestatione desistat & in futurum eum non molestat, & cõdemnetur ad interesse molestationis præteritæ: ita probat tex. in. l. prima, in prin. ff. vti possi. text. in. §. est igitur. eiusdem. l. text. in. l. si duo. §. si. ff. eodem titulo & resolutiuè istam doctrinam ponit Bart. in. l. §. interdictum. 3. colum. num. 5. ff. vti possi. Angel. de Per. in. §. est igitur. eiusdem. l. Rosfred. in libellis suis in titulo, de interdicto vti possidetis. tertia columna, versicul. vnde in hoc. Angel. de Aret. in. §. quadrupli. Instit. de actio. antepenultima columna, nume. 48. Platea in. §. retinendæ. Instit. de interdictis. tertia columna, versiculo, ad quartum. Specul. in titulo de causa possessione. & pro. §. primo. secunda colum. numero septimo.

Similiter etiam actor potest petere sibi satis dari ne in futurum molestat: ita probat text. in. l. vna, versiculo fina. C. vti possidetis. & per eum ita tenet ibi Bartolus, in versiculo, satisfationis. post princip. Angelus tertia columna, in medio, post Iacobum de Ra. idem Bartolus. in dicta. l. prima. §. interdictum. ff. vti possidetis. fina. columna, vbi plus dicit, quòd talis satisfatio debet esse perpetua si ius agentis est perpetuum: si uero competit sibi ius ad tempus, vt qui haberet usufructum vel possessionem ad tempus, satisfatio deberet præstari pro illo tempore: idem tenet Angelus. in. §. est igitur. eiusdem. l. prima, idem Angelus. in. l. si duo. §. fina. eodem titulo. & facit text. in. l. penultima.

ff. de aqua quotid. & æstiu. text. in. l. tertia. §. in hoc interdicto. ff. de ita. actuque priuile. text. in. l. harum. ff. si serui. vend. text. in. l. legi. eodem titulo. text. in. l. si usufructus legatus. versiculo, cum igitur. ff. de usufructu.

Sed certè licet ista opinio sit communis & tenenda, tamen faciliter posset teneri contrarium, imò quòd nulla debeat præstari satisfatio, quia lege non cauetur: nec obstat textus, in quo se fundant Doctores, in dicta. l. vna. C. vti possidetis. quia ibi loquitur in reo conuento actione reali, in qua de iure antiquo præstatur satisfatio de iudicato soluendo: & ita intelligit ibi gloss. in verbo, satisfationis. versiculo, vel dic verius. nec obstat etiam textus in l. penultima. ff. de aqua. quo. & æstiu. quia tantum loquitur de cautione præstanda possessori, ne inquietetur durante lite super proprietate: nec obstat textus in l. tertia. §. in hoc interdicto. de ita. actuque priua. quia ibi tantum dicitur, quòd inquietator debet condemnari in interesse turbationis præteritæ. nec obstat etiam text. in. l. harum. cum similibus. ff. si serui. vendi. quia loquuntur in actione confessionaria in qua actor vincens potest illam cautionem petere pro futuro tempore: quia ex natura obligationis tenetur reus pati seruitutem, vnde cum obligatio sit successiua cogitur satisfare, quia aliter perfectè non adimplet. Item adde, quòd similiter actor potest agere actione iniuriarum civiliter vel criminaliter contra turbantem: textus est in l. iniuriarum actio. §. fina. ff. de iniuriis. per quem ita tenet ibi Bartolus, Angelus de Perusi. reputans esse notabil. & ibi Alexand. in additio. ad Bartolus: probat etiam textus in l. item apud Labconem. §. si quis bona. eodem titulo. & ibi notat Bartolus & communiter Doctores. textus in. l. qui pendentes. versiculo, ceterum. ff. de action. empt. & ibi Paulus de Castro, & alij Doctores: tenet etiam Bartolus post antiquos in l. hoc iure. ff. de regulis iuris. idem Bartolus in l. stat. ff. quòd metus causa. prima columna, numero tertio. Angelus, Imola, & Alexand. in l. cum filius. ff. de verborum obligatione. glossa ordinaria in dicta. l. vna. C. vti possidetis. in verbo, nec vi. & ibi communiter Doctores. glossa etiam ordinaria in. §. hodie. Instit. de interdictis. & ibi communiter Doctores.

174 Item quæro quid debeat principaliter actor probare in hoc interdicto? & resolutiuè dico, quòd debet probare se possidere duobus temporibus scilicet tempore turbationis & tempore litis contestationis: textus est in l. prima. ff. vti possi-

vti possidetis. text. in. §. est igitur. & in. §. illud. & in. §. interdictum. eiusdem. l. textus in. l. secunda. eodem titulo. textus. in. l. si duo. §. creditores. eodem titulo.

Item etiam tempore litis contestationis: textus est in. §. hodie. Instit. de interdic. & ita tenet Bartolus in. l. prima. §. fin. fina. columna, numero decimo quarto. ff. vti possidetis. Platea in. §. sed interdicto Instit. de interdict. fina. colum. prope finem. Angelus de Aretio in. §. quadrupli. antepenultima columna, numero quadragesimo octauo. Attende tamen singul. quòd licet in specie non probet actor se possidere tempore turbationis, & sic ante cõceptu iudicium quia cum possessio saltem civilis quæ sufficit in hoc interdicto retineatur animo, vt in. l. clã possidere. §. quia ad nundinas. ff. de acquirend. possessione. illa præsumitur durare nisi reus cõuentus probet actus per quos censeatur amissa possessio, argumento textus in. l. tertia. §. in amittenda. & in. l. quemadmodum. & in. l. peregrè. & in. l. si de eo. §. si fortè. & eorum quæ inibi notantur, eodem titulo. & ita reperio quòd in terminis tenet Hostiensis in capitulo, cum ad sedem. de restitutio. spoliato. tertia columna, numero quarto, versiculo, vel dic. Angelus de Aretio in. §. retinendæ. Instit. de interdictis. tertia columna, numero quarto: licet aliter distinguat ibi Faber septima columna, nume. vigesimoprimo. Similiter attende quòd licet actor nõ possit obtinere in hoc interdicto, si reus conuentus probauerit quòd actor non possidebat tempore litis contestatæ, tantum illud intelligerem ego ad hoc vt non pronuncietur possessor nec condemnentur reus cum non molestare, sed bene obtineret in hoc quòd cõdemnetur reus in interesse turbationis præteritæ, argumento textus in. l. prima, post princip. & in. l. si duo. §. fina. ff. vti possi. sed hoc videtur mihi valde dubium, nam cum non competat interdictum per quod veniat reus condemnandus in interesse, videtur quòd non possit sequi condemnatio, argumento textus in. l. 4. C. de positi. cum simi.

175 Item quintò & principaliter quæro, quis sit effectus, virtus, & natura huius interdicti? & qualiter debeat ferri in eo sententia? in quo bre uiter dico, quòd si ex parte actoris reperiantur probata ea quæ supra diximus, iudex in sententia pronunciat actori possidere fundum vel rem super qua est controuersia: ita probat text. in. l. prima, in principio. ff. vti possi. text. in. §. est igitur. & in. §. illud. & in. §. interdictum.

eiusdem. l. facit text. in. l. & ex diuerso. §. vbi attem. in princip. ff. de rei vend. & ibi doc. text. in. l. Pomponius. §. primo. ff. de procura. text. in. l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si seruitus vendicetur. Præterea & secundo condemnauit reum vt à molestia præsentis desistat. Item & tertio, quòd in futurum eum non molestat.

Item & quarto, condemnauit eum in interesse molestationis præteritæ: ita probat text. in dicta. l. prima, in principio. ff. vti possi. text. in. l. si duo. §. fin. eodem titulo. text. in. l. vna. C. vti possi. text. in. §. retinendæ. Instit. de interdict. text. in capitulo. licet causam. in fine. de proba. ita etiam tenet Bartol. licet non tam perfectè in. l. si duo. secunda columna, numero quarto. ff. vti possi. Angel. in. §. fin. eiusdem legis, in fine. Item & quinto cõdemnabit eum vt præstet satisfationem. quòd in futurum ipse, nec hæredes. vel successores eius eum molestabunt, securdum quòd supra proximè dixi.

Attende tamen pro declaratione supra dictorum. quòd illud quod supra dixi quòd reus debet condemnari in interesse turbationis præteritæ, debet intelligi vt æstimetur quanti interest actoris possessionem retinere & nõ esse turbatam: ita expressè determinat text. in. l. si duo. §. fin. ff. vti possi. ibi, sic accipimus quanti vniuf cuiusque interest possessionem retinere. & ibi tenet gloss. ordinaria, in verbo, retinere. & in gloss. fina. versiculo, non tamen dico, &c. & ibi doc. probat etiam text. in. l. prima. §. hæc verba. ff. nẽvis fiat ei.

176 Item adde quòd tantum reus debet condemnari in interesse turbationis præteritæ si petatur ab actore infra annum computando à tempore turbationis vsque ad tempus litis contestatæ nam postea non poterit petere, quia imputandum est actori qui tanto tempore, negligens fuit: text. expressus in dicta. l. prima. versiculo primo. ff. vti possi. cuius verba sunt, nec pluri quàm quãti ea res erit intra annum quo primum experiundi potestas fuerit agere permittam, & intelligo de anno vtili cum sit remedium prætorium, vt probat ibi text. dum dicit. quo primum experiundi potestas fuerit, &c. & tenet ibi Dinus, Albericus, Angelus, & Doctores. idem Angelus in. l. si duo. §. fina. eodem titulo. Quod tamẽ singul. intellige isto modo, nam pro turbatione præterita & interesse eius non potest actor agere nisi infra annum: & ita procedit ille textus, & communi. opin. sed pro frequentibus turbationibus à tempore quarum annus non est lapsus, semper & perpetuò poterit agere: quia turbatio semper inflat: ita ex-

preſe tenet & declarat ibi gloſſ.ordina. in verbo, nec pluris. & ibi Bartol. ſina. column. in fine. verſiculo, vltimus dicitur hic. tenet etiam & notabil. declarat ibi Albericus tertia columna, in fine. Angelus ibi in fine, verſiculo, conclude & c. idem Angelus in. l. ſi duo. ſ. ſina. eodem titulo in fine. Roſfred. in libellis ſuis, in titulo de interdicto, vti poſſi. quarta columna, numero ſeptimo. ita etiam tenet & declarat Alberic. in l. prætor ait. ſ. ſin. ff. de oper. no. nunciatio. nec obſtat quòd interdicta rei proſecutoria ſunt perpetua vt in. l. penultima. ff. de interdict. quia verum eſt quando aliquid peruenit ad reum cõuentum, ſecus alias, vt in noſtro caſu: quia. tunc ſunt analia, vt dicit ibi tex. & tenet & declarat Angelus & Docto. in dicta. l. prima, verſiculo primo. ff. vti poſſi. Ex quibus inferitur quod ſi per decem annos me inquietati in mea poſſione quòd nõ cõdemnauit te iudex in intereſſe turbationis nouem annorum præteritorum, ſed ſolum in intereſſe vltimi anni, & vt de ſiſtas nunc & in futurum me turbare & moleſtare: & in ſpecie ita declarat Albericus & Angelus in dicta. l. prima, verſiculo primo. inferitur etiam, & ſecundò declaratio ad gloſſ. notabil. & commn. opinio in. l. clam poſſidere. ſ. qui ad nundinas. ff. de acquirenda poſſeſſione. vbi habetur quod ſi ego habeo ciuilem poſſeſſionem, tu vero naturalem, quo caſu poſſum agere hoc in uerdicto vt reſtituas mihi naturalem poſſeſſionem ſine qua ſemper dicor turbari: quod procedat reſpectu condemnationis & reſtitutionis: ſecus verò reſpectu intereſſe annorum præteritorum, quia in illo non poteſt reus condemnari.

Item adde quod iſtud intereſſe quòd actor petit pro iſta vi turbatiua ſeu inquietatiua poteſt probare ſolo ſuo iuramento in litem quando dolo fuit adhibita moleſtia per reum: ſecus ſi culpa, ignorantia, vel ex alia cauſa: iſtam doctrinam & conſuſio. colligo ex textu cum glo. notabili, in. l. ſemper. ſ. in hoc interdicto. ff. quòd vi aut clam. in verbo, iurauerit. vbi dicit textus, quòd ſi quis ædificauit in re vel fundo alicuius clam, poteſt actor virtute illius interdicti petere deſtrui opus, & ſibi ſolui intereſſe, quod poteſt probari iuramento actoris: & dicit glo. ſi dolo fecit opus, ſecus ſi culpa: ex qua glo. colligit Ange. de Per. ibi regulam no. quòd ſi actor agit pro quacunq; violẽtia expulſiua vel inquietatiua: turbatiua vel compulſiua cõtra reũ dolofum, intereſſe poteſt probari per ſuum iuramentum in litem: & in expreſſo iſtam con. tenet Innocen. per tex. ibi in capitu-

fin. quòd metus cauſa. i. colum. numer. 3. & per glo. in dicta. l. ſemper. ſ. hoc interdicto. quòd vi aut clam & ibi tenent cõmu. doc. tenet etiã no. Saly. in. l. ſi quando. C. vn. de vi. 2. co. 5. q. prin. & in expreſſo iſtam con. tenet glo. in. l. ſi duo. ſ. ſin. glo. i. ff. vti poſ.

Item adde quòd ſi virtute huius interdicti reus ſit condemnatus, & fortẽ poſtea moleſtat & inquietat, actor poterit petere executionem ſententiæ contra eum pro damno & intereſſe moleſtiæ, & pro poenis contentis in ſententia: & hoc fundatur tali ratione, quia cum virtus huius interdicti & ſententia in eo lata reſpiciat tẽpus futurum & moleſtiam ſucceſſiuam, vt ſuprà conſuſum eſt, ſequitur quòd pro futura moleſtia poteſt ſententia executioni mandari: alias quolibet die & hora oporteret litigare de nouo. Confirmatur etiam per tex. ſingu. in propoſito in. l. inter Caſtellanum. ff. de arbitris. vbi eſt caſus ſecundũ cõm. intellectum, quòd in his quæ habent cauſam ſucceſſiuam nõ ſufficit ab initio factum vel impletũ niſi perfeuerãtia ſub ſequatur & cõtinuet: & ad hoc notat ibi Bar. Bal. Alb. & cõmu. doc. & in ſpecie ad hoc notat illum tex. Bal. in. l. Sed & ſi poſſeſſori. ff. de iure iuran. 2. col. in prin. vbi dicit quòd quando poena accedit ſententiæ in iudicio reali vel mixto, non liberetur à poena qui ſemel obtemporauit niſi perfeueret: facit etiã text. in. l. corruptionẽ. C. de vſufru. iuncta cõmu. ſententia, vbi habetur quòd in ſeruitutibus ex eo quia non poteſt dari perfecta traditio, requiritur patientia ſucceſſiua ex parte debitoris, & dicitur impedire ſeruitutẽ & in poenam incidere ſi aliquo tẽporẽ reſiſtat.

177 Præterea iuxta hoc in noſtra materia quæro de vtili & ſubtili quæſtione, ſi actor egit hoc in terdicto vti poſſidetis, & reus fuit abſolutus, & poſt ſententiam incipit reus moleſtare actorem, an actor poſſit iterũ agere hoc interdicto contra reum abſolutum, dicens quòd de nouo turbatur, an reus poſſit eum repellere exceptione rei iudicatæ virtute ſententiæ abſolutoriæ lata: & videtur quòd non obſtante ſententia actor poſſit iterũ agere, quia iſta noua turbatio debet eſſe cauſa huius interdicti proponẽdi, ſicut dicimus in rei vëdicatione, quòd ex noua poſſeſſione datur rei vendicatione cõtra ſemel abſolutum: tex. eſt in. l. procurator. ad exhibendũ. ff. rem ra. habe. tex. in. l. ſi rem meam. ff. de excep. rei iu. text. in. l. ſi quis ad exhiben. text. in. l. ſed & ſi poſtea. ff. de noxa. Contrarium tamẽ videt, quia hoc remedium poſſeſſorium vti poſ. competit actori ratione poſſeſſionis,

nis, & iſta præſumitur eadẽ & continuata: vn de pro eadem videtur nunc iſtud remedium intentari, & ſic videtur obſtare exceptio rei iudicatæ, cum ſuper eadem re, cauſa, & inter eadẽ perſonas ſit lata, argumento tex. in. l. cum quæritur. c. l. ſequenti, & ſequenti. ff. de excep. rei iudi. & in. l. qui iuraſſe. ſ. ſi pater. ff. de iure iur. Sed pro vera doctrina & reſolutione in hac quæſtione dico quòd ſi ſententia abſolutoria pro reo eſt lata, ex eo quia non turbauit actorem pro vt in hoc interdicto requiritur, & nũc incipit turbare poſt ſententiam abſolutoriam latam, tunc optimẽ poteſt actor de nouo agere contra eum ratione nouæ turbationis. nec obſtat ei exceptio rei iudicatæ, quia cum iſta ſit noua cauſa, & turbatio, & nouum agendi principium, merito datur & competit actori iſtud remedium & interdictum vti poſ. & tunc actor debet eſſe cautus vt probet turbationem eſſe factam poſt ſententiam.

Si verò ſententia abſolutoria eſt lata pro reo ex defectu poſſeſſionis ipſius actoris, quia iudex abſoluit ex eo quòd actor non poſſidebat, vel abſoluit quia deficiebat ſibi qualitas iuſtificata poſſeſſionis in hoc remedio requiſitæ, vt quia poſſidebat clam, vi, vel precario ab aduerſario, & ſic à reo abſoluto, tunc actor iterũ non poterit agere: quia obſtat exceptio rei iudicatæ, niſi velit agere ex noua poſſeſſione, vel ex noua cauſa & qualitate poſſidẽdi per quam prima qualitas poſſidendi mutata ſit, argumento tex. in. l. tertia. ſ. illud. & in l. qui bona fide. ſ. primo. ff. de acquirenda poſſeſſione. & in. l. non ſolum. ſ. primo. ff. de vſu cap. & in. l. ſecunda. ſ. ſina. ff. de vſu cap. pro empt. & in. l. penult. & ſin. ff. ſi pars hæredi. petun. & in. l. cum nemo. cum materia. C. de acquiren. poſſeſſ. & in. l. ſi. in prin. ff. de precario. ſi verò nulla cauſa abſolutionis fuit poſita in ſententia vel cauſa, eſt dubia: quia iudex dixit, abſoluo reum, quia actor non probauit: tunc ſimiliter obſtaret exceptio rei iudicatæ, quia debet intelligi de omni cauſa quæ incumbere actori probari: ita ſing. & in ſpecie ſolus bald. licet ſic non declaret, in capit. cum ſuper. de cau. poſ. & pro. 2. col. num. 8. intelligo tamen iſtum finalem articulum & con. niſi ex actis poſſit apparere cauſa ex qua ſententia abſolutoria fuit lata, argumento. gloſ. ſingu. in. l. ſi quis, ad exhibendũ. ff. de excep. rei iu. quam ibi ſequunt Bar. & commu. docto. & dicit ſingu. Bald. in. l. præcedente. & ſecundum iſtam diſtin. debet intelligi Faber in. ſ. retinendæ. decima columna, numero. trigefimo primo.

178 Item in materia noſtra principaliter quæro, ſi hoc iudicio & remedio poſſeſſorio intentato vterq; litigantium dicit & prætendit ſe poſſidere & probat poſſeſſionem, & petit ab alio non moleſtari vel inquietari, & petit, alia de quibus ſuprà, qualiter iudex debeat tali caſu proferre ſententiam, & quis eorum veniat condemnandus vel abſoluendus: & iſte articulus eſt valde ſubtilis, dubius, & quotidianus: in quo reſolutione pono veras & magis communes conſuſiones.

Prima conſuſio. quòd ſi vterque poſſidet iuſtè, diuerſo tamen titulo reſpectu poſſidendi, vt proprietarius & vſufruſtuarius, & vnus turbat alium tunc quilibet poterit agere hoc interdicto: ita probat textus. in. l. ſi duo. ff. vti poſſidetis. & ibi Bartolus in prin. & melius in ſecunda, columna. verſiculo. ſi conſtaret. Albe. Angelus. Raina. & communi. doctores. text. in l. ſin. verſic. primo. eodem titulo. ibi, & ſi alter vſufruſtuarius alter poſſeſſionem ſibi fendendat. & ibi expreſſè tenet & notat gloſſa. ordinaria. Bartolus. Alberic. qui legit illam. lin. ſ. præcedenti. Angel. Raina. & communi. Doctores. gloſſa. no. ordina. quæ bene declarat in capit. licet cauſam. de proba. in verbo, vti poſſidetis. poſt princip. & ibi Innocen. penult. columna. prope fin. Hoſtien. penult. columna. Anto. penult. colum. nume. 67. Abb. antepnult. columna. numero. 36. gloſſ. in. l. vna. C. vti poſſide. in verbo, prohibebit. poſt princip. & ibi Iacobus Butriga. ſin. colum. in prin. C. vnus. pe. col. in fine. verſic. 2. caſu. Bar. ſin. colum. in prin. Albe. pe. colum. in medio. Saly. penult. colum. poſt princip. Roſfred. in libellis ſuis, in titulo de interdicto vtrobi. 2. col. in fine. Secunda con. ſi vterq; probat ſe poſſidere in ſolidum eodemq; iure poſſidendi tanquã verus dominus rei, ſed vnus probauit per plures vel meliores teſtes, ille tantum debet obtinere in hoc interdicto: & intelligo meliores teſtes ſecundum qualitatem & dignitatem perſonarum, vel ſecundũ veriſimilem de poſitionem & rationem teſtiũ ſecundum naturam & qualitatem negotij, argumento tex. no. in. l. ob carmen. ſ. ſi. ff. de teſtibus. ibi, ſi verò ex his quidam eorum aliud dixerint, licet in pari numero credendum eſt, ſecundum quod naturæ negotij conuenit. & ibi, & quæ rei aptiora & vero proximiora eſſe compererit. & ibi notat & reputat ſolennem in materia noſtra turbatæ poſſeſſionis Bar. Odofred. Bal. Saly. Iaco. de Sanct. Geor. & cõ. Doct. tex. in. l. 3. ſ. ciuſdem. ibi, alias numerus teſtium, alias dignitas & authoritas. eodem titu. & in expreſſo

presso istam con. tenet Bar. in dict. l. si duo. 2. co. verfic. quandoque vterque, & c. idem Bar. in l. vna. C. vti possi. fin. colum. post. princ. Iaco. Butri. in. l. incerti. C. de interdicitis. 3. colum. post. mediū. Saly. in dict. l. vna. C. vti possi. pe. col. in medio. Bal. in l. ordinarij. pen. colum. in princ. C. de rei vendic. Tertia concl. si vterque probat se possidere in solidum eodem iure possidendi tanquam verus dominus rei, & vterque probat per testes equales numero & dignitate, sed vnus probat de possessione antiquiori quam alius, ille debet obtinere: quia secunda possessio presumitur clandestina vel vitiosa, cum duo in solidum non possint possidere: istam conc. probat tex. no. & capitalis in materia in capit. licet causam. de proba. verfi. ex præmissis. & ibi ant. 10. cal. num. 48. & alij Doctor. & per illum tex. istam con. tenet Bar. in l. si duo. ff. vti possi. 2. col. verfi. si verò testes. idem Barto. in l. vna. C. vti possi. si. col. post. princ. Iacob. Butri. ibi fin. col. post. princ. Cinus pe. col. in fine. Ange. fin. col. in medio. Saly. penultim. colum. in medio. Iacob. Butrigar. in l. in certi iuris. C. de interdicitis. 3. colum. prope finem. Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendic. pen. colum. in princ. Alber. in l. si de vi. penultim. colum. in principio. ff. de iudiciis.

Quarta con. si vterq; probat se possidere in solidum eodē iure possidendi tanquam verus dominus per testes equales num. & dignitate, & similiter probant de æquali tempore possessionis, & tñ vnus ostendit & probat titulum iustū suæ possessionis, alius non, ille debet obtinere quia censetur habere potiora iura: text. est no. & expressus in dicto capit. licet causam. de proba. verfi. ex præmissis. & ibi notant Doctor. & per illum tex. tenet Bartol. in dicta. l. si duo. ff. vti possi. 2. colum. verfi. sed si vterq; idem Barto. in l. vna. C. vti possi. fin. col. in medio Iaco. Butri. si. co. Cinus si. co. in princ. Ang. si. co. in medio. Iaco. Butri. in l. incerti. C. de interdicitis. 3. col. in fi. Bal. in l. ordinarij. C. de rei vendic. pe. col. in princ. Alber. in l. si de vi. pe. col. in princ. ff. de iudi. ex quo subtiliter nota quòd licet in isto iudicio & remedio possessorio nō requiratur aliqua probatio proprietatis, quia causatur à sola possessione, tamen bene roboratur & fortificatur ex ipso titulo proprietatis, cum titulus proprietatis inducat in hoc iudicio prælationem & victoriam, data paritate probationis: ita subtiliter Bald. in l. incerti. C. de interdicitis. 6. col. num. 14. & ante eum voluit Bar. in l. vno. C. vti possi. si. co. in medio. Iac. Bu. in dict. l. incerti. C. de interdicitis.

3. col. in fine: voluit etia Anto. de But. in dict. c. licet causam. de proba. 10. colum. numer. 45. Item adde quod ex hoc no. infert, quòd si partes pbarent æqualiter de possessione & similiter probent titulum, tamen vna ipsarum probat de antiquiori titu. illa præfertur & debet obtinere: quia præsumitur quòd ei fuerit prius tradita possessio, argumento tex. in dicto. c. licet. & in specie ita singu. tenet Alexan. in l. 1. C. de edic. Adria. tol. in princ. num. 2. & confirmatur ex sententia Iaco. de Aret. Cini, & aliorum in l. quoties. C. de rei vend. vbi dicunt quòd si pluribus sit res vendita, & vtriq; tradita, & nō apparet cui prius, præsumitur prius tradita primò emptori.

179 Quinta cō. si vterq; probat se possidere in solidum eodē iure possidendi tanquam verus dominus per testes omnino æquales num. & dignitate, & de æquali tempore possessionis, & nullus eorum probat titulum suæ possessionis, vel vterq; ostendit & probat æqualem titulum: ista est valde subtilis & dubia quæstio, in qua reperio aliquas diuersas opiniones Prima est, quòd iudex simpliciter pronunciet eos possessores, dicendo. vti possidetis. ita possideatis: & sic vterq; obtineat argumento tex. in l. si duo. in princ. ff. vti possi. vbi si plures possident quilibet defenditur in possessione per hoc interdicitum. Sed ista opi. aperte est falsa, quia text. in dicta. l. si duo. loquitur eo casu quo plures possident diuerso iure possidendi, vt in casu primæ cō. vnde meritò quilibet defenditur in sua possessione: in nostro verò casu vterq; præterdit possidere in solidum eodem iure possidendi: vnde cum hoc videatur impossibile, vt in l. 3. §. ex contrario. ff. de acqui. possess. cum simi. non debet sic ferri sententia. Confirmatur etiā, quia sequeretur quod partes veniret ad arma, quod iudex debet euitare, vt in l. æquissimum. ff. de usufruct. cum materia. & ista consideratione istam opi. reprobatur Bar. in dicta. l. si duo. 2. co. prope si. ff. vti possi. & glo. ord. in dicto. c. licet causam. de proba. in verbo, vti possidetis. in medio. Secunda opi. est, quòd sorte dirimatur cui sit adiudicanda possessio, & ille defendatur in possessione & alius intenter iudicium petitorium rei vindicationis, argumento tex. in l. 3. in princ. C. commu. delegat. tex. in l. in tribus. cum l. sequenti. ff. de iudici. textus in l. quinta. ff. fami. hæc. textus in l. generaliter. §. proinde. verficulo, quis ergo. ff. de fidei com. liber. & istam opi. tenet glossa ord. in dict. cap. licet causam. de proba. in verbo, vti possidetis. in fine. & ibi Hosti. penultim. col. prope si. & dicit hoc esse iustius

& dicit hoc esse iustius & quòd per consuetudinem approbatur, idem etiam tenet ibi Ioanes. andre. finia. columna. prope finem. Felinus. penultim. columna. in fine, qui dicit hanc esse magis communi. opinio. Sed ista opin. etiam est falsa, quia, iudicium fortis nunquam habet locum quando vertitur dubium super facto, sed tantum quando est dubium super iure: ista est glossa. repu. singu. in l. vna. C. vti possi. in verbo, prohibebit. in fine. quam dicit singu. Imo. in l. huiusmodi. §. fina. de legat. primo. & ibi Alexan. secunda. columna. & melius Iason. tertia. columna. numero. 12. idem Iaso. in l. 3. C. commu. delegat. prima. columna. in fine. & per istam rationem istam opin. reprobatur. gloss. in dicta. l. vna. C. vti posside. Bartolus. in dicta. l. si duo. ff. vti possi. 2. col. in fine. Item etiā quia iudicium fortis nunquam habet locum nisi in casibus à iure expressis, vt in dictis iuribus notatur. Tertia opi. est quòd in tali dubio casu iudex nullam debet proferre sententiam inter partes, sed abstinere se debet à iudicando, prohibendo eos non venire ad arma, & qui velit intenter petitorium. istam opi. tenet gloss. ord. in dicta. l. vna. C. vti possi. in verbo, prohibebit. verfic. 2. casu. & tenet ibi Azo. in summa illius tituli, pe. co. in fine, num. 22. Iac. Bu. si. col. in medio. Cinus si. colu. limitans hoc esse verum quando vterq; agit: secus verò si vnus eorum, quia tñ alter absoluetur a iudice non probante. Ioan. Faber ibi in suo Breuiario pe. col. in fine. Alber. pe. col. in fine. Bal. pe. col. in medio. Ange. si. colu. prope finem. Saly. pe. col. prope finem. Faber in §. retinenda. Inst. de interdicitis. 10. col. num. 29. Rosse. in libel. suis, in titu. de interdicitis. vtrobi. 2. col. nu. 3. & dicit ita tenere dominū suum Rogerium. istam etiā opi. tenet Cardi. in c. licet. de proba. fin. colum. in fine. Imol. §. col. num. 28. Specu. in titu. de petitorio & possessorio. 7. col. num. 3. verfic. & nota. Quarta opi. est. quòd in isto casu data omnimoda paritate probationis iudex pronunciet vtrumq; possessorem illius rei pro æqualibus portionibus pro indiuiso: quia præsumitur domini pro eiudem partibus Pro qua sententia & con. i. facit, quia si duobus vel pluribus est relicta eadem res in solidum faciunt sibi partes per concursum, & vterq; habet æqualem partem in re. text. est in l. si pluribus. ff. de legat. 1. tex. in §. si eadem res. Inst. de lega. tex. in l. 1. §. interdum. ff. de usufruct. accref. Secundo facit tex. no. in l. si finita. §. cum autē plures. ff. de dam. infec. vbi quando plures qui bus debet cauere de damno infecto mittuntur in possessionē domus ruinose ex primo decre-

to, intelliguntur immisissæ qualiter pro in diuiso, & faciunt sibi partes per concursum. Tertiò facit, quia quando res est diuisibilis & probationes sunt omnino pares, diuidit inter eos: argumento textus in capi. afferte. de prescriptio: & tenet gloss. in. cap. in nostra presentia. de testibus. in gloss. mag. in medio. & ibi Doctor. ita ergo sit in nostro casu, quia si isti possessores æqualem titulum ostendunt, videntur habererem & possessionem pro parte: si verò nullum titulum ostendunt, saltem videntur habere titulum de iure gentium, quasi occupauerint rem vacantem quæ in nullius bonis erat: vnde meritò vnusquisque dicitur habere æqualem partem in re, & æqualiter & communiter possidere pro indiuiso: & hoc casu si quis eorum velit intenter petitorium contra alium poterit facere, cum ista sententia tantum feratur in possessione. istam concludi. & opin. in hoc dubio passu ponit expressè & magistraliter Bartolus. in dict. l. si duo. ff. vti possi. si. col. idem Bar. in l. vna. C. vti possi. si. col. in medio. Angelus. de Aret. in §. quadrupli. pen. col. in fine. Inst. de actio. Platea. in §. retinenda. Inst. de interdicitis. finali. col. in principio. & ante Bartolus. & istos Doctores. istam opinionem. tenuit Vincenti. in. cap. licet causam. de proba. quem ibi refert Abbas. penult. colum. nume. trigessimoseptimo. & istam opinionem. tenet & sequitur ibi Abbas. & istam opinionem. esset seruanda in iudicando & consulendo tanquā æqua & bene fulcita: & ista eadem quæstio & decisio potest esse in re mobili: & si quæras quomodo possint duo probare se possidere rem mobilem, vi. no. Rosse. in libri. suis, in titu. de interdicitis vtrobi. fina. questi. numero. 7. Et ex his potest inferri ad nouam quæstionem, quid si plures præterdant esse domini & possessores alicuius equi vel animalis, & vterque petit & vdicat à tertio detentatore, & pbat dominium & possessionem, quid faciet iudex, vi. sing. & melius quā alibi in iure Pari. de Pu. in tac. syn. fol. 214. in verbo. probatio. in pri. vbi dicit quod ab alio ista quæstio nō est tacta: vbi tenet quod ex aliquibus cōiecturis vna probatio præferat alteri, puta si sit equus vel animal quod liberè dimittat & accedat ad domū vni? & nō alterius, arg. l. 3. §. eiusdē. ff. de testi. cū simi. & in §. pauonū. Inst. de rerū diuis. sed ista nō videt cōcludēs probatio, & fortè non vti lis sup animali sed super aliare vel posset dirimi iudicio fortis, argu. l. 3. §. 1. commu. de lega. sed illud nō habet locum nisi in casibus à iure expressis: vnde tenerem quòd sententia feratur pro vtroque, & inter eos

eos diuidatur per supra dicta.

Item etiam ex his potest inferri ad questionem difficilem, quando duo vel plures reperiuntur instituti ab eodem testatore in diuersis testamentis eiusdem diei & horæ, quis eorum succedat, de quo vide suo loco. Itē etiam inferitur ad difficile. q. in articulo. si duo vel plures præterunt se possidere, an interim pendente iudicio possessorio vti possidetis, possit, iudex summarie cognoscere, vt ille qui melius probet interim defendatur in possessione: de quo artic. vide infra ista. l. in fine.

180 Interdictum verò recuperandæ possessionis competit possessori per vim deiecto à sua possessione rei immobilis pro ea recuperanda, & vocatur vnde vi; text. est in. l. uerficu. ff. de ui ar. cuius verba sunt, hoc interdictum proponitur ei qui vi deiectus, est etenim fuit æquisimum vi deiecto subuenire, propter quod ad recuperandam possessi. hoc interdictum. proponit textu. in. l. secunda. & per totū. C. vnde vi. text. in. §. recuperandæ. Inst. de interdict. & hoc procedit, nedum quando quis possidet per se, verum etiam si per alium, vt colonum, inquilinum, filium, seruū vel alium: text. est in. l. fina. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, si colonus tuus vi deiectus est ages vnde vi interdicto: textu. in. l. prima. §. quod seruus. eodem. titulo. & natura, virtus, & effectus huius interdicti est quod spoliatus restituatur in suam possessionem, & quod aduersarius condemnatur in omnia damno & interesse quod spoliatus præterderit, etiam si excedat valorem ipsius rei: text. est in. l. pri. §. qui autem. ff. de vi & vi ar. cuius verba sunt, qui autem vi deiectus est, quidquid damni senserit ad hoc quod vi deiectus est recuperare debet: text. in. §. non solum eiusdem lex. textu. melior de iure in. l. in interdicto. eodem. titulo. cuius verba sunt, in interdicto vnde vi, tanti condemnatio fatienda est quanti inter sit possidere: & hoc iure nos vt Pomposcribit, id est. tanti rei videri quanti actoris inter sit possidere: quod alias minus, alias plus: nam sepæ actoris pluris inter est hominem retinere quam quanti is est: veluti cum questionis habende, aut rei probandæ gratia, aut hæreditatis adeundæ inter sit eius eum possidere: facit etiam bonus text. in. l. si quis vxori. §. si seruus qui surreptus. ff. de furtis. text. in. l. tertia. ff. de condict. furt. textus in. l. inde Neratius. in principio. ff. ad. l. Aquili. textus. in. §. illud. Institu. de lege Aquilia.

181 Requiritur tamē ad hoc vt cōpetat hoc interdictum quod deiectus possideat tempore deie-

ctionis ciuilitè & naturaliter, vel naturaliter tantum, vel ciuilitè tantum: vnde ille qui tantum est detentator, non potest agere hoc interdicto: textus. est in. l. prima. §. deicitur. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, deicitur qui possidet siue naturaliter siue ciuilitè possideat. & in fine dū dicit, non tamen si colonus sit: textus. in. §. siue autem corpore. eiusdem legis. textus. in. §. id circo. eiusdem. l. & in possessione naturali exemplum est clarum quod euidenter quis potest ab eo deici, sed in possessione ciuili videtur dubium, cum animus possidentis nullo modo videatur recipere violentiam: sed subtiliter respondeo quod possessio ciuilis ex dispositione iuris retinetur animo quando potest liberè vtire & vt in possessione naturali vnde quando datur talis impotentia merito & necessario debet amitti, quia deficit fundamentum in quo talis ciuilis possessio infistebat: & licet ipse ciuilitè possidens nolit animo desinere possidere, sua voluntas seu protestatio esset nullus momenti tanquam contraria actui naturali & iuris ordinationi, cum talis animus videatur fundari super impossibili: & in hoc consistit vera & subtilis ratio articuli huius pro qua mea ratione facit bonus text. in. l. tertia. §. si quis autem. versic. proinde. eodem. titulo. textus. in. l. non solum. §. si dominus. ff. de vsucap. textu. in. l. clam possidere. in fine. cum l. sequenti. ff. de acquirenda. possessione. probat etiam textus. rectè ponderatus in. l. tertia. §. Nerua filius. eodem. titulo. & reperio quod in terminis istam rationem ponit Baldus. in. l. licet. secunda. lectura. in finalibus verbis. C. de acquir. possessione. istam etiam rationem aperte voluit Socinus in. l. 3. §. Nerua filius. ff. eod. titu. 2. col. versic. tu considera. & maximè in versic. ex quibus inferitur. & ante eos voluit Rosfre. qui no. loquitur in rub. de interdic. vnde vi. 1. col. num. 2. Ex quibus infero quod si quis nec animo nec corpore possideat sed tantum per vim prohibitus sit ingredi aliquam rem & ad ipsi possessionem eius. cum forte sit hæres, vel emptor, vel alius successor particularis qui habeat licentiam propria auctoritate ingrediendi possessionem, non competit sibi hoc interdictum, vnde vi. contra impedientem: text. est no. in. l. 1. §. eū qui. ff. de vi & vi ar. cuius verba sunt, nec animo nec corpore possidebat, ingredi autem & incipere possidere prohibeatur, non videri deiectū verius est: deicitur enim qui amittit possessionem, non qui non accipit. Adde tamen quod si immediatè ipso tempore deiectionis non probet expulsus possedisse, sed ante deie-

deiectionem debet obtinere, quia cum possessio retineatur animo semper præsumitur possidere saltem ciuilitè: ita notabiliter tenet Faber in. §. restituta. in fi. Insti. de fideicom. hærez. 2. col. Item adde quod licet principaliter non competat hoc interdictum vnde vi, pro rebus mobilibus, tamen bene competit secundario & accessorie quando res mobiles continentur in re immobili: vnde sicut datur & competit pro re immobili, ita pro re mobili in ea contenta. text. est in. l. 1. §. illud. iuncto. §. planè. ff. de vi & vi arm. cuius verba sunt, illud vtique in dubiū non venit interdictum, hoc ad res mobiles non pertinere: planè si que res in fundo vel in ædibus vnde quis vi deiectus est earum etiam rerū nomine interdictum competere non est ambigendum. text. in. §. si fundus. & in. §. quod autē ait prætor. eiusdem. l. text. in. l. merito. eod. titu. Item adde quod si vertatur dubium super damno quod possessor passus est per violentiā aduersarij in prædictis rebus stabitur iuramento ipsius possessoris expulsi, facta taxatione à iudice secundum qualitatem personæ: text. est in. l. si quando. C. vnde vi. text. in. c. si. quod metus causa. & vtrobique videlatè per Doctores de materia: & idem expressè disponit lex. 9. in fine. titu. 10. 7. part.

182 Item adde quod agenti interdicto vnde vi, non obstat exceptio dominij, imò ante omnia spoliatus est restituendus: vnde si reus conuentus excipiat de dominio & offerat se in continenti probare, non est audiendus: sed probata violentia statim debet fieri restitutio reseruato iure dominij & proprietatis ipsi reo: text. est capitulis in. l. si quis ad se fundum. versic. primò. C. ad. l. lu. de vi. ibi, ante omnia violentiæ causam examinari præcipimus. & ibi notat gloss. ordi. in verbo, violentiæ in princ. Bartolus. secunda colum. prope finem. Iacobus. Butri. prim. colum. post princ. prima. opposi. Albe. in princ. Ange. 3. colum. versic. 3. casu. text. in. l. prima. C. super vim vel alio modo. text. in. l. si maritus. la. 1. C. de dona. inter virum. & vxorem. text. iuncta glossa. & ibi Albe. Angel. & communi. Docto. in. l. prima. in princ. princ. versic. hoc interdictum. ff. de vi & vi arma. text. in. cap. 1. & ibi cōmun. Doct. de resti. spo. text. in. c. in literis. eod. titu. ibi, quia prædo etiam est secundum rigorem iuris restituendus. & probant omnia iura illius tituli: & idem hodie disponit. l. si. titu. 10. 7. part. tenet Bart. in. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. possess. 2. col. in fine. num. 3. & super eo commu. Docto. idem Bar. in. l. si de vi. in fine. ff. de iudi. & ibi cōmun. Docto. tenet

etiam Cinus, Pau. Iaso. & commu. Doct. in. l. 2. C. de ædit. di. Adria. tol. vbi ponunt generalem doctrinam & theoreticam, quod licet in iudicio possessorio adipiscendæ regulariter obstat exceptio dominij quando in continenti offertur probanda, argumento textu. in. l. 3. §. ibidem. ff. ad exhibend. & in. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebellia. & in. l. si is à quo. in princip. ff. vt in possessio. legat. tamen in iudicio possessorio recuperandæ non admittitur etiam si in continenti veniat probanda. facit etiam gloss. no. & eius doctrina in. l. si in fine. ff. de rei vendic. vbi dicit quod vbi remedium possessorium datur actori in poenā reconuenti non admittitur exceptio dominij etiam si in continenti veniat probanda: de qua glossa. dixi in interdictum. adipiscen. possessio. & istam conclusi. & doctrinam quæ habet quod agenti interdicto recuperandæ non obstat exceptio dominij. Amplia & extende duobus & viginti modis quos ponit & cumulat Ripa in dicto. §. nihil commune. & col. numer. 46. eum sequentibus.

183 Item adde quod in tantum spoliatus ante omnia est restituendus quod licet non intentet remedium possessorium recuperandæ, sed tantum remedium petitorium rei vindicationis & non probet dominium, quod est fundamentum illius actionis: sed probet solum spoliationem si bi factam ab aduersario, debet obtinere in ipsa rei vindicatione & fiet sibi restitutio: iste est casus vnicus in iure in. l. si quis emptionis. §. sed hæc contra super illis. C. de præscri. trigesimo. vel. quadragesimo. annorum. quem ad hoc reputat singu. & vnicum ibi Bartol. in princip. legis, & Bald. ibi in princip. & Angelus. ibi. 2. colum. num. 4. notat etiam ad hoc ibi gloss. or. Saly. & commu. Doct. illum etiam text. ad hoc dicit vnicum Ange. in. l. 1. §. hoc interdictum. et in fine. ff. de vi & vi arma. notat etiam & commendat Bart. Pau. Alex. & commu. Docto. in. l. si alienam. ff. solu. matri. imò quod magis est, in tantum causa spoliationis est priuilegiata vt actor qui dicit se spoliatum. & intentauit hoc remedium recuperandæ possessionis, non possit ab aduersario conueniri vel re cōueniri quous alio iudicio vel actione realivel personali, nisi super alia spoliatione quā ipse actor commisisset in alia re. text. est no. in. c. si. de ordi. cogni. cuius verba sunt, super spoliatione conuentus aduersus restitutionem petentem, non est nisi super questione spoliationis si eum reconueniat audiendus: & ad hoc eum notat & commendat ibi glo. or. Innocen. Hostien. Ioan. An. Card. Abb. Anto. Anchar. Imo. & commu. Docto.

cto. Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. 7. col. in prin. combinatione. ff. de acqui. poss. & ibi commu. repetentes idem Bartolus. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam, de vi. 2. column. numero. 2. & ibi Angel. 3. col. in medio. & communi. alij Docto. Limita tamen istam conclu. quæ habet quod agenti interdicto unde vi, non obstat exceptio dominij, sed ante omnium spoliatus est restituendus, vt non procedat. 1. quando ipse actor agens hoc remedio possessorio recuperandæ patiatur sup illa exceptione dominij procedi: quia tunc probato domino actor excluditur: ita probat text. in cap. primo. de restitu. espolia. & ibi tenent commu. Docto. notat etiam & commendat Bart. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iu. de vi. 2. column. prope. fin. & ibi Iaco. But. in princ. Ange. 3. col. versic. 3. casu. per quos vi. bonam rationem. idē Barto. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. 2. column. num. 10. ff. de iureiurand. vbi bene declarat Iaco. But. notabiliter in l. incerti iuris. C. de interdic. 3. col. post prin. versic. caue tamē. Pau. de Cast. in l. 2. C. de edic. di. Adria. tol. si. col. prope. fin. idem Pau. in l. si de vi. ff. de iudi. 5. col. in princ. Ange. in l. 1. §. hoc interdictum. el. 1. ff. de vi & vi ar. num. 4. Contrarium tamē tenet expressē Bald. qui subtiliter loquitur in l. ordinarij. C. de rei vend. si. column. nu. 14. vbi dicit quod etiā si non replicetur sed pariatur procedi super exceptione dominij, quod ante omnia actor spolatus est restituendus: quia hæc est allegatio iuris & consistit in mera & propria natura ipsius interdicti recuperandæ: & ideo exceptio dominij non procedit, licet non interueniat replicatio nec obstat secundum eum text. in dicto. c. 1. de resti. spo. in quo se fundat commu. opi. quia ibi expressē actor voluit admittere reum opponentem de dominio & super eo litigare. Sed hoc non obstant teneas superiore commu. doctrinam, quia eadem ratio est quando tacite cōsensit actor admittendo exceptionem dominij & probationes fieri super eo: & ex ista ratione reprobatur sententiam Bald. Aretinus in dicto. §. nihil commune. 4. col. in medio. versic. & quia. vbi no. loquitur, & ibi etiam tenet Ripa. 11. col. num. 72. Secundò limita nisi agenti possessorio recuperandæ obstat notorius defectus proprietatis: quia de iure communi nõ potest habere dominium in illa re: text. est in c. ad decimas. de resti. spo. lib. 6. vbi episcopus uel clericus spoliatus quasi possessione decimandi extra suam dioccesim non debet restitui, quia de iure communi habet præsumptionem contra se: & ad hoc illum text. notat ibi glo. ordi.

Archi. Domi. Anchar. & commu. Docto. & ad hoc etiam illum text. notat Bald. in dicto. l. naturaliter. §. nihil commune. in addi. suis, cuius lectura hodie non reperitur: & refert & sequitur ibi Alex. num. 21. Saly. qui no. loquitur, in l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iu. de vi. 3. col. 7. opin. Paul. in l. si de vi. ff. de iudi. 5. col. in fine. versic. 10. casus. Bald. no. in l. 1. C. de appella. si. col. num. 11. Ex quo clarè subinfertur quod in omnibus casibus in quibus exceptio dominij opposita per violentum possessorem contra spoliatum est manifesta & notoria in iure vel in facto. puta quia constat de dominio excipientis per sententiam definitiuam la tam cōtra agentem ante ipsam spoliationem: quia tunc non debet sibi fieri restitutio: ita expressē & singu. tenet Cuma. in dicto. §. nihil commune. 3. col. versic. ex hoc. & ibi latè Alex. 6. & 7. col. vbi dicit hanc esse magis commun. opi. & istam dicit magis commu. opi. Iaso. ibi. 9. col. num. 49. idem etiam tenet Pau. in l. permisceri. in fine. eod. titu. idem Pau. melius quàm alibi in l. si de vi. pe. col. in medio. versic. 2. casu. ff. de iudi. & ista opinio tanquam communis est tenenda, licet Bart. in dicto. §. nihil commune. 2. col. num. 3. expressē teneat contrarium, sed repro. comm. a doc. & idem esset si constaret per confessionem partis: quia agens interdicto recuperandæ confiteatur aduersarium esse dominum, sed hoc non obstante petit restitutionem sibi fieri: quia tali casu obstat ei exceptio dominij: ita tenet not. Innocen. Ioan. Andre. in cap. constitutus. de filiis presbyterorum. tenet etiā & reputat singu. ibi Cardi. Anchar. Abb. & commun. Docto. tenet etiam Auge. in l. dolo facit. num. 2. ff. de doli except. Angel. in l. prima. §. hoc interdictum. el. 1. ff. de vi ar. numero. 5. tenet etiam Pau. in dic. l. si de vi & vi. 5. col. versic. 9. casus. ff. de iudi. in cuius confirmatione facit. text. in capit. significasti. de diuo. text. in l. pri. §. rediguntur. ff. quorum lega. text. in l. dolo. ff. de doli except. Tertiò limita quod ita demum spoliatus ante omnia est restituendus, quando ageret tantum interdicto recuperandæ pro restitutione rei: secus verò si ageret simul petitorio & possessorio accumulando rei vindicationem per quam dicit se declarari dominum, & remedium possessorium recuperandæ per quod peti. restitui. rei, quæ cumulatio admittitur: quia cessant omnes regulæ impeditiue. vt in l. cum fundum, versic. si. ff. de vi & vi arma. & ibi glo. or. finalis, & commu. Docto. & penè & magistraliter Bart. in dicto. l. naturaliter. §. nihil commune. 7. col. num. 17. & 9. col. 3. combinatione.

limitatione, num. 22. & ibi commu. Docto. probat text. & ibi tenet glo. ord. & commu. opi. in c. cum dilectus. de cau. pos. & proprie. quia tunc reus conuentus & sic violentus possessor potest obuiere de dominio, & si probauerit non tenetur restituere, sed defendendus est in sua possessione quantumcunq; violenta: ita probat text. in c. cum ecclesia sutrina. de cau. pos. & pro. text. in c. cum super. eod. titu. & in expresso istam conclu. tenet gloss. or. in c. constitutus. de filiis presb. in glo. 2. & ibi Abb. 2. col. num. 7. & alij Docto. facit etiam glo. in c. pastoralis. in gloss. magna, in fi. & in c. cum dilectus. de cau. pos. & pro. istam etiam conclu. tenet Paul. de Cast. in l. si de vi. ff. de iudi. pe. col. post prin. Angel. in l. 1. §. hoc interdictum. el. 1. num. 7. ff. de vi & vi ar. Quartò limita quod ita demum spoliatus ante oia debet restitui pter q si restitutio rei petita non posset fieri sine irreparabili præiudicio: quia tunc exceptio dominij per reum opposita impedit fieri restitutionem si in continenti veniat probanda. text. est no. in c. literas. de resti. spo. vbi si maritus petit se restitui ad quasi possessionem vxoris quæ ab eo diuertit, & vxor opponat matrimonium esse cōtractum in gradu prohibito & offert se probare in continenti, non debet fieri restitutio: quia esset periculum animæ propter copulam: & idem est quādo esset tanta scuitia viri, quod probabiliter timeretur de morte vxoris, cui non fit plene consultum per cautionem vel satisfactionem mariti: & ad hoc illum text. reputat ibi singu. Abb. 2. col. vltimo no. & commu. alij Docto. & illum text. in prædicto casu finali dicit vnicum Abb. in c. 1. de diuortijs. Ex quo text. & superiori conclusionem inferebat singu. Paul. de Cast. in l. 2. in fine. C. de edic. diu. Adria. tol. quod si ageretur interdicto recuperandæ, pro aliqua re fortissima & difficilis recuperationis, cuius proprietates seu dominium non esset saluum post restitutionem, vt quia esset castrum vel fortalium, tunc bene admitteretur exceptio dominij si in continenti probetur, argumento text. in dicto. c. literas. & illud dictum Paul. sequitur & exaltat Ias. ibi in dic. l. 2. de edic. diu. Adria. tol. 1. col. in medio, dicens non esse ab alio tactu: tenet etiam & commendat Alex. in dicto. §. nihil commune. 10. col. num. 21. & ibi Ripa. 12. col. num. 75. & istæ sunt valde substantiales & principales limitationes in materia: alias tamen quinque & viginti limitationes ponit Ripa in dicto. §. nihil commune. 10. col. num. 69. quas vide per te: & qui quaginta limitationes ponit Antonius Corlettus in tractatu Fallietarum, ad

regulam. spoliatus ante omnia restituendus est, posito in 2. volu. trac. fo. 103. 4. col. Sed attende quod contra prædicta indistinctè & subtiliter facit. l. 27. titu. 23. par. quæ aperte vult quod agere remedio possessorio recuperandæ: & sic inter dicto unde vi, bene obstat exceptio dominij saltem quādo in continenti veniat probanda: quæ lex in hoc videtur terribilis, & etiam apud peritissimos valde dubia: sed ea non obstante adhuc teneo superiore commu. conclu. maxime cum sit approbata per aliam legem partitæ posteriorem. si. si. titu. 10. 7. par. & ad prædictam. l. 27. titu. 23. par. respon. valde no. sequētibz modis. Primo modo quod illa lex intelligatur quādo actor agit interdicto ad adipiscendam possessionem, quo casu admittitur exceptio dominij si in continenti veniat probanda. Vel aliter & 2. quod illa lex intelligatur quādo agens interdicto recuperandæ, dicebat se dñm, & intentabat & comulabat simul petitorium & possessorium recuperandæ: quia tunc reus conuentus potest opponere exceptionem dominij, & si offerat se in continenti probare admitti debet, & impeditur restitutio possessionis: quod patet, quia supra illa lex in hoc casu locuta est, vnde quod postea dicit ad illud debet referri, & secundum hoc est ibi lex partitæ expressa pro. 3. limitatione notabili & principali quæ supra proximè posui.

184 Item adde quod in tantum spoliatus debet restitui in sua possessione per hoc interdictum, vnde vi, vt procedat nedum quando spoliatus est præsens & agit, verum etiam si sit absens & aliquis propinquus amicus, colonus, inquilinus seruus, retinebat pro eo possessionem: nam si talis detentator sit expulsus & possessio fuerit domino ablata, poterit ille detentator qui fuit expulsus etiam sine mandato: imò licet nõ sit legitima persona standi in iudicio: quia seruus ageret hoc interdicto, vnde vi, nomine absentis, vt restituatur possessio domino absentis: & non solum hoc potest petere ipse detentator, imò quilibet alius tertius etiam seruus qui nõ detentabat: text. est no. in l. 1. C. si per vim vel alio modo. & ibi notat & commendat Bart. Cinius, Bald. Saly. & commu. Docto. nec distinctiuit an talis possessor sit absens ex causa necessaria probabili vel voluntaria, secundum gloss. ibi in verbo, quolibet modo. & commu. Docto. imò talis amicus vel seruus poterit agere nomine absentis sine aliqua cautione de rato: ita ibi no. Saly. 1. col. num. 4. quod videtur probari ex illa lege cum de facili seruus qui nihil habet in bonis non posset reperire fideiussor.

res: unde videtur quod illa lex hoc nouum in-
ducat in casu spoliationis, vt ille personæ pos-
sint agere sine cautione: & ista opi. mihi vide-
tur verior, licet glo. ibi. in verbo, serui. in fine, &
ibi Bart. Cinus, & magis commu. Doct. teneat
contrarium.

185 Item adde, quod istud interdictum datur &
competit hæredibus actiue, vnde mortuo pos-
sessore vi deiecto & expulso, hæredes & succes-
sores eius possunt agere hoc interdicto pro re-
cuperanda possessione quæ defuncto fuit abla-
ta, & pro totali interesse pro quo ipse defunctus
potuit agere: tex. est in. l. i. §. interdictum hoc.
ff. de vi & vi arma. facit text. in. l. i. §. hæredem.
ff. de prædictis delictis. tex. in. l. quod diximus.
§. i. versic. hæc actio. ff. quod metus causa. text.
in. §. non autem. versic. sed hæredibus. Inst. de
perpe. & tempo. actio. Similiter etiam transit
contra hæredes eius qui commisit violentiam;
non tamen vt intenterur hoc interdictum, vnde
vi: sed actio in factum si aliquid ad eos per-
uenit, non aliàs: vnde agitur contra eos pro re-
cuperanda ipsa re si ad eos peruenit: & pro re-
cuperando eo quod ex bonis possessoris expul-
si ad eos peruenit, non verò agitur contra eos
pro aliquo interesse vel damno quod posses-
sor expulsus passus fuit, cum hoc nõ peruenit
ad prædictos hæredes expulsos: tex. est in. l. i.
§. si. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, ex cau-
sa huius interdicti in hæredem & bonorũ pos-
sessorem cætororũ; successores in factum actio
competit in id quod ad eos peruenit: tex. in. l. i.
si plures. eodem titulo. textus in. l. tertia. §. hæc
actio. eodem titu. facit text. in dict. l. quod dixi-
mus. §. si. ff. quod me. cau. tex. in. l. in hæredem.
ff. de calūnia. tex. in. l. i. §. si. ff. ne vis fiat ei. tex.
in. l. i. ficuti poena. ff. de regul. iuris. text. in. l. v-
na in fine. C. ex delict. defunc. tex. i. l. in hæredem.
ff. de dolo. & tali casu competit perpetuo cum
datur pro eo quod ad eos peruenit, vt in dictis
iuribus.

186 Item adde quod istud interdictum vnde vi, nõ
datur contra particularem successorem, vnde
si ille qui commisit violentiam vendidit vel
donauit alteri illam rem, vel quouis alio titul.
oneroso vel lucratiuo per contractum intervi-
uos: vel per vltimam voluntatem alienauit, nõ
poterit primus possessor expulsus agere hoc
interdicto contra illum tertium particularem
successorem, sed tantum contra expulso-
rem qui violentiam commisit, licet rem ipsam nõ
possideat: tex. est no. in. l. cum a te. ff. de vi & vi
arma. cuius verba sunt, cum a te vi deiectus sim,
si quis vi eandem possessionem possidere

coeperit, non possum cum alio quam tecum in-
terdicto experiri: quem text. ad hoc notat ibi
glo. or. Bart. & cominu. Docto. Angel. in. l. si vi-
me. la. r. vbi legit illam legem eod. titu. cuius ra-
tio est, quia regulariter interdicta sunt remedia
personalia: tex. est in. l. i. versic. pe. ff. de interdic-
tibus. cuius verba sunt, interdicta omnia licet in rem
videantur concepta, vi tamen ipsa personalia
sunt. & ad hoc no. ibi Bart. Albe. Ange. & com-
mun. Docto. & licet alia interdicta sint in rem
scripta istud tamen est merè personale, ut aper-
tè probat text. in dicta. l. cum a te. de vi & vi ar-
ma. & ibi commun. Docto. vnde cum sit reme-
dium merè personale, meritò nõ transit contra
particularem successorem, vt in. l. i. §. si. ff. de cõ-
tra. empt. cum similibus. quod intellige quan-
do primus violentus possessor & deiciens est
soluendo, alias secus, argumento tex. in. l. ita q;
fullo, in princ. ff. de furtis: ita glo. ord. in dicta. l.
cum a te. & ibi Bart. & Doct. Ange. in dicta. l. si
vi me. 2. col. eod. titu. idem Ange. in. l. si de fun-
do. eod. titu. in fine. quod tamen subintelligo
pro re, non verò pro interesse, contra expulso-
rem autem indistinctè potest agere pro re, & si
militer pro interesse, modò possideat rem abla-
tam, modò non, etiam si sine dolo vel culpa a-
miserit possessionem: tex. est in. l. si vi me. la. 2.
ff. de vi & vi arma. & ibi Bart. Ange. & commu.
Docto. vel poterit agere contra tertium vel rei
vendicatione vel alio remedio reali competen-
ti: cuius probatio est difficilis, sed hodie de iure
Canonico & eius æquitate inductum est quod
possit violenter expulsus agere contra quem li-
bet tertium possessorem, eo casu quo scienter
habuit rem a prædicto violento possessore: vnde
de secus est si ignoranter ab eo habuisset rem:
tex. est no. in. c. fape. de resti. spol. & ibi glo. or.
Innocen. Hosti. Abb. Anto. Cardin. Anchar. &
commu. Docto. glo. in c. cum ad sedem. & ibi
commu. scriben. eod. titu. nec obstat si dicatur
quod violentia ita afficit rem quod non potest
vsucapi vel præscribi, nisi redeat in potestatem
primi possessoris a quo fuit ablata, vt in. l. cer-
tè. §. Iulianus. ff. de præcario. vnde non videtur
esse vitium merè personale, & per consequens
remedium non deberet esse personale: quia re-
spon. quod illud est verum quo ad effectũ vsu-
captionis & præscriptionis, quia illud vitium af-
ficit rem adeò, quod non potest vsucapi nec
præscribi, nisi purgetur vitium violentiæ re-
deũdo in potestatem possessoris expulsus, & licet
res furtiua debet reuerti in potestatem domi-
ni, vt in. l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsucap.
cum simi. tamen res vi ablata debet necessariò
reueri

reueri in potestatem possessoris expulsus: text.
est singu. & vnicus in iure dicta. l. certè. §. Iulia-
nus. ff. de precario. secundum Bar. Angel. & Do-
cto. ibi: & ita tenet Bart. & commu. Docto. in. l.
sequitur. §. si dominus. ff. de vsucap. Pau. & Do-
cto. in. §. quod autem. eiusdem legis. Barrol. &
Doct. in. l. si partem. C. de vsuca. pro emp.
187 Item adde quod licet de iure antiquo per vim
deiectus atq; spoliatus tantum possit agere con-
tra violentum possessorem interdicto vnde vi,
vt supra dictum est, tamen hodie de iure nouo
Codicis poterit agere remedio. l. si quis in tan-
tam. C. vnde vi. qua cauetur, quod si inuasor sit
dominus amittat dominum illius rei & appli-
cetur expulso: si verò non sit dominus, tenetur
ei reddere possessionem ablatam & in super
æstimationem eiusdem rei: & ad hoc notat ibi
glo. or. & commu. Docto. tex. in. §. sed ex con-
stitutionibus. In sti. de interdictis. tex. melior &
clarior ceteris in. §. quia tamen. Insti. vi bonorũ
raptorum. & idẽ disponit lex. 10. titu. 20. 7. part.
& l. 2. titu. 14. lib. 3. ordi. & si quæras in quo erit
hodie vtile interdictum vnde vi, cum materia
sua, cum pleniùs sit spoliato cõsultum per tex.
in dicta. l. si quis in tantam. & per iura familia,
maximè quod interdictum vnde vi, requirit
dolum in committente violentiam. l. quod sciat
rem nec possessionem sibi non pertinere: reme-
dium verò tex. in. l. si quis in tantam. cum simi-
libus, procedit & competit sine dolo: hoc est li-
cet credat rem vel possessionem eius ad se per-
tinere, & sibi licere de iure rem propria autori-
tate auferre, vel alio errore ductus fecerit ita tex.
expressè in dicto. §. quia tamen. Insti. vi bono-
rum rap. & tenet glo. or. in dicta. l. si quis in tan-
tam. in glo. mag. in finalibus verbis. & ibi cõ-
muniter Docto. Rursus etiam interdictum vnde
vi, est annale, vt supra dictum est: remedium
verò tex. in dict. l. si quis in tantam. cum simi-
& est perpetuũ & durat per. 30. annos, cū sit ci-
uile, vt tenet etiam glo. in dicta. l. si quis in tan-
tam. in glo. mag. in fine. & ibi commu. Doc. Re-
spondeo, quod in electione possessoris expulsus
erit vnum vel alterum remedium eligere, & quo-
libet eorum potest esse suo casu vtile, nam in-
terdictum vnde vi, competit ad restitutionem
rei ablatæ, & in super ad totale interesse quod
potest esse longè maius quam vera æstimatio
& valor rei, vt supra dixi & probaui: remedium
verò tex. in dicta. l. si quis in tantam. cum simi-
libus competit contra spoliato-
rem vt amittat
ipsam rem si fuerit dominus eius, vel conde-
minetur in valore & æstimatione eius si non
fuerit dominus, etiam nullo probato interesse

per actorem expulsus: & sic valde vtile erit si-
bi eligere inter ista remedia.
188 Item adde, quod si quis relinquat rem quam
possidebat vacantem, taliter quod per abfen-
tiam eius omnem possessionem amittit tam ci-
uilem quam naturalem, his modis quibus de
iure perdi potest, & alter eam ingressus est sciens
rem esse alienam & ad eum non pertinet, licet
ignorat cuius sit, tunc licet de iure antiquo nul-
lum competeret remedium vel interdictum pri-
mo possessori qui vacantem rem reliquit: quia
nõ vnde vi, cum illud requirat violentiam com-
missam in personam: non vt possidetis, cum
ipse nullam possessionem habeat, cum vtraq;
vacat: non adipiscendæ, cum semel iam habuit
possessionem: & fortè non habuit rem ex titu-
lo vniuersali vltimæ voluntatis a quo causatur
illud interdictum adipiscendæ, vt dixi suo pro-
prio loco: & sic de iure antiquo nullum in hoc
casu erat in iure proditum remedium: sed ho-
die per Iustinianum est nouum introductum
remedium. l. quod detur & competat primo-
possessori qui rem vacantem reliquit remedium
text. in. l. fin. C. vnde vi. quo teneatur ingressus
eam restituere primo possessori cum totali in-
teresse tanquam si violenter a possessore rem
auferret, & denique tenetur ad omnia quæ ve-
niunt in interdicto, vnde vi: & illi tex. in sua ve-
cisione non est alibi, cum sit vna de. l. decisioni-
bus Iustiniani: quem ibi ad hoc notat & sic in-
telligit glo. or. in verbo, vacuam. versic. tu dic. &
ibi Bart. Pe. Cinus, Albe. Bald. Saly. & commu.
Docto. Azo. in summa illius tituli pe. col. num.
31. Rofre. in rubrica de constitutione, cum quæ
rebatur quæ est vltima rubrica sui operis. 3. col.
in princ. ex quo infertur quod illa lex non ha-
beret locum quando sola possessio naturalis
vacaret: quia dominus vel possessor primus re-
tineret possessionem ciuilem in absentia: quia
hoc casu competeret domino vel possessori in-
terdictum, vt possidetis, pro tuenda sua ciuili
possessione. in cuius consequentiam fieret sibi
restitutione naturalis, vt latè conclusum est in in-
terdicto vt possidetis. vnde non competeret
ei remedium dictæ. l. si. & hoc est de mente glo.
ibi in verbo, vacuam. versic. tu dic. pro qua do-
ctrina & declaratione facit glo. singu. & vnica
in. §. quod autem. Insti. de vsuca. in glo. 2. quæ
dicit, quod possessio interdum dicitur plena
vt est illa quæ possidetur: interdum semiple-
na, vt est illa in qua alias est causa legatorum
vel rei seruandæ interdum vacua, & hoc contin-
git tribus modis: propter absentiam, vel pro-
pter negligentiam, vel quia sine successore quis
Ant. Go. in. ll. Tauri. Ec 2 dece-

decedat: quam ibi sequuntur Docto. & illam glof. dicit vnicam Angel. in l. si me in vacuam. de acqui. possess. & Alex. & Iaso. in l. in conuentionalibus. §. primo, de verbo. obliga.

Secundo infertur, quod non haberet locum quando quis in absentia retinet vtranque possessionem, mediante seruo, filio, colono, vel inquilino: quia tali casu daretur interdictum vnde vi, ipsi absentis: vel ipsis expulsis competeret interdictum vnde vi, nomine possessionis absentis, vt supra dictum est per textus. in l. cum materia. C. si per vim vel alio modo. in quovno notandum est, quod hoc casu quando absens relinquit domum, fundum, vel rem vacantem & alius ingressus est & possess. occupauit, quod non poterit aliquis pro absente agere interdicto vnde vi, vel conditione. l. fin. C. vnde vi. nec alio quouis remedio possessorio, sed oportet quod ipse absens reuersus vel eius procurator agat competent remedio. l. remedio. l. si. C. vnde vi. quia imputandum est ei qui vacante rem reliquit, licet eo casu quo absens possideret per colonum, inquilinum, seruum, vel amicū quē ibi dimiserit, si quis ingressus sic potest agi contra eum per eos quos ibi dimittit, imò per quēlibet extraneum sine mandato, vt in dicta lege prima, si per vim vel alio modo, quia magis fauendum est ei qui possessionem suam per aliū voluit conseruare.

189 Item adde quod prædicta lex si. C. vnde vi. habet locum & procedit tam in re mobili quam immobili: ita Iaco. Bu. in dicta. l. si. 1. col. in fine. Bart. 2. col. num. 7. Saly. 2. col. nume. 10. Rofre. in rubri. de constitutione, cum quærebatur. 6. col. num. 5. Alex. vbi dicit hanc esse commu. opin. in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. possess. 2. col. num. 5. Iaso. ibi. 2. col. in fine. num. 4. licet glo. in dicta l. si. C. vnde vi. in verbo, quod vicit clam. velit contrarium. Vnum tamē est quod licet agenti remedio possessorio recuperandæ non obster exceptio dominij, licet veniat in continenti probanda, tamen secus est in agente remedio & conditione prædictæ legis si. C. vnde vi, pro possessione clandestina: quia ei bene obstat exceptio dominij: ita probat text. vnicus in iure in l. si de eod. §. si. ff. de acqui. possess. & illum text. ad hoc dicit vnicum Bald. in l. vitia. C. de acqui. poss. 1. col. nume. 6. idem Bald. in l. si quis emptionis, §. sed hæc cōtra super illis. C. de pres. 30. vel. 40. anno. & ibi Ange. in prin. legis. 2. col. num. 4. & istam con. tenet Bart. licet non alleget illum text. in l. si de vi. ff. de iudi. in si. nu. 3. & ibi Paul. §. col. in prin. vers. primus est. glof. or. in dicta. l. si. in verbo. per ignorantium. in si.

ne. C. vnde vi. & ibi Bar. penul. colum. nu. 11. vbi adducit no. rationem, quia cum possessio vacabat non reputatur tam graue delictum. Item etiam, quia remedium illius legis habet instar adipiscendæ possessionis, cum omninō vacabat & sua culpa possessionem amiserat: idem etiā tenet ibi Ange. 2. colum. in fine. Saly. 3. colum. numero. 15. & ista est commu. opin. Docto. licet inaduertenter cōtrarium teneat Iaso. in l. clam possidere supra isto titul. 2. col. nu. 5. allegando Anto. de Bu. in ca. item cum quis. de restit. spo. Item adde quod licet ille qui occupauit rem vacantem teneatur eam restituere tanquam prædo ad instar interdicti vnde vi, conditione prædictæ. l. fin. C. vnde vi. tamē res illa non afficitur vitio reali: vnde licet eo casu quo interuenisset vera & realis violentia talis res violenter possessa non posset præscribi, vt in l. certē. §. Julianus. ff. de precario, & supra dictum est, tamen secus est in hac possessione clandestina in re vacante acquisita: quia bene potest præscribi per quem libet bonæ fidei possessorem: ita notabil. probat text. in l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. & ibi Bartol. & communi. Docto. idem tenet Bartol. & communi. Doct. in l. sequitur. §. item si occupaueris. eodem titu. glof. ordinar. in l. Pompo. §. cum quis. in verbo, vitij. ff. de acquirend. possessione. & ibi Bartol. & commu. opin. glof. in l. vitia. C. de acquiren. possessio. & ibi Bald. Angel. Salycet. & communi. Doct. glof. in dicta l. fin. C. vnde vi. in verbo, vt prædonem. & ibi commu. opin. probat etiam text. in §. quod autem. In sti. de vsucap. & ibi Faber in fin. & commu. opin. licet ibi glof. velit contrarium. istam etiam opin. tenet Iaso. vbi dicit hanc esse commu. opin. in l. clam possidere. 2. colum. nume. 3. ff. de acqui. posse.

190 Item adde, quod quando quis vult possessorem vi à sua possessione expellere potest talis possessor ei de facto resistere: quia licitè videtur facere pro defensione suæ possessionis: imò si iam deiectus & expulsus sit, potest propria autoritate recuperare, dum modò faciat in continenti, non ex interuallo: textus est in l. tertia. §. cum igitur. ff. de vi & vi armata. cuius verba sunt. eum igitur qui cum armis venit possumus armis repellere: sed hoc confestim non ex interuallo, dum modò sciamus non solum resistere permissum nē deiciatur, sed & si deiectus quis fuerit eundem deicere non ex interuallo, sed in continenti. & ad hoc cum notat ibi glof. ordinar. Bartolus, Angelus, & communiter Doctores. textus in l. prima. §. vim vi. eodem titul. textus in lege prima. C. vnde vi. & adde, quod intelli-

intelligitur in continenti & non ex interuallo quando recuperat suam possessionem quam primū potest, antequam ad actus extraneos diuertat: ita glof. ordinar. in dicto. §. cum igitur. argumento textus in l. continuus. in principio. ff. de verborum obligatione. textus in leg. duos. §. primo. ff. de duob. re. textus in l. quod ait. §. quod ait. ff. de adulter. textus in l. heredes palam. §. fina. ff. de testament. sed clariū & propriū dic, quod in materia nostra in continenti dicitur arbitrio boni viri, secundum quod com modè fieri potest, arcenta qualitate eius qui vi deiectus est, & rei ex qua fuit expulsus, & eius qui vim commisit: ita Bartolus in dicto. §. eum igitur. & ibi notabil. Angelus qui valde commendat. Petr. in lege prima. C. vnde vi. prima columna. post principium. Cinus ibi penultima columna. Iacob. Butri. fin. columna. Faber, secunda columna. Salycet. prima columna, numero quarto. & melius secunda columna, numero decimo. Aretinus in l. prima. §. qui præfens. ff. de verborum obligatione. secunda columna, in fine. ex quo singula. infertur, quod si Rex & Princeps vel Dux per vim expellat possessorem de aliquo territorio, castro, vel loco suo, licitum est ei quancumq; propria autoritate recuperare etiam post decenniū: istud fuit dictum originale & famosum Hugutionis, in capitulo, ius naturale. prima distinctione, in glossa sua antiqua: & sequitur & commendat Baldus in lege fina. C. de his qui à non domino manu. secunda columna, numero tertio. illud etiam dictum sequitur & reputat mirabile Imola in lege prima. §. qui præfens. ff. de verborum obligatione. prima columna, numero secundo. Angelus de Aretin. in §. quadrupli. Institut. de actionibus. octaua columna, numero vigesimo nono. tenet etiam & valde commendat Iason in lege clam possidere. §. qui ad nundinas. septima columna, numero trigesimo sexto. ff. de acquirend. possessione. Romanus in lege si de eo. §. si forte. secunda column. eodem titulo. Montaluis in l. prima. ritul. 11. libr. 2. foro. 11. & in tantum est verum quod expulsus potest suam possessionem in continenti recuperare, vt nullam videatur amisisse possessionem, sed semper retinere saltem ciuilem in animo: quia sequitare recuperatione in continenti præsumitur semper habuisse animum possidendi: ex quo subtiliter infertur, quod non erit interrupta præscriptio vel vsucapio incepta: & in expresso ita determinat glof. singula. in lege. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi. in glof. fina. quam ibi notat & commendat Bartol. fina. columna, nu-

mero quinto. Salycet. penultima columna, numero vigesimo sexto. & ibi communiter Doct. glof. etiam ordinar. in l. tertia. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma in glof. fina. & ibi Ang. & communiter Doctores. glof. etiam iuncto text. in l. qui possessionem. eodem titul. & ibi Bartolus, Angelus, & alij Doctores. tenet etiam Bartol. & communiter Doctores contra glof. ibi in l. qui fundum. §. qui bona fide. versicul. idem iuris. ff. de vsucapio. pro empro. Iacobus Butrigar. in lege prima. C. vnde vi. fina. columna. & ibi Bald. tertia columna, numero octauo. Salycet. prima columna, numero tertio: imò quod magis est dicebat Salycet. in dicta lege. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi. quod etiam naturalis possessio non videatur amissa nec effectus eius, argumento textus in dicta lege. qui possessione. sed ego intelligo quod licet eam amisit, tamen præsumitur & fingitur à iure non amisisse.

Aduertendum tamen, quod superior cōclusio procedit & habet locum quando propulsatur iniuria realis: secus verò quando propulsaretur iniuria personalis: quia offensus ab alio vult se defendere: quia tantum est ibi permissum se defendere in ipso actu & crimine flagranti, nō tamen potest post iniuriam sibi factam propulsare & vindictam sumere: ita probat text. notabil. in l. quod ait lex. ff. de adulter. vbi dicitur quod licet pater possit filiam & adulterum interficere, debet intelligi quando eos deprehendit in ipso crimine: & per eum istam sententiam & conclusionem tenet Bartol. in dicta l. tertia. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma. licet corruptè alleget illam legem. & ibi Angelus de Perusi. Baldus in l. petens. C. de pactis. penultima columna, numero. 49. Bartolus in lege prima. C. vnde vi. penultima columna, numero nono. & ibi Cinus, Albericus, Faber, Salycet. & communiter Doctores. Faber in §. ius autem gentium. Institut. de iure natura. gent. & ciui. secunda columna, numero tertio.

191 Itē adde qd hoc interdictū vnde vi, nedum cōpetit pro rebus corporalibus, sed etiā pro rebus incorporalibus: vnde si fructuari? sit deiectus à fundo in quo habet vsufructum, poterit intentare hoc interdictum directum: text. est in l. tertia. §. vnde vi. ff. de vi & vi arm. si verò sit deiectus ab alio iure & quasi possessione eius, vt seruitutis: vel alterius iuris incorporalis, competit hoc interdictum saltem vtile: quia in iuribus incorporalibus licet non cadat vera & propria possessio, bene tamen cadit quasi possessio respectu illius iuris, ratione cuius dantur & comm. Ant. Go. in ll. Tau. E e 3 petunē

perunt remedia possessoria: text. est in l. quotties. la segunda. ff. de seruitur. & ibi Bar. & communiter Docto, textus in l. segunda. §. si. ff. si ferui vendicetur. text. in l. si cuti. §. Aristo. eodem tit. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Barto. in l. tertia. §. vnde vi. ff. de vi & vi arma. & ibi Angelus de Perusio. tenet etiam notabiliter & melius quam alibi Rosfred. in libellis suis, in rubrica de interdicto vnde vi. numero vigesimotertio. Confirmatur per gloss. notabil. & ordina. in l. prima, in gloss. prima. ff. vti possidetis. & ibi communi. opinio. quæ habet quod pro tuenda possessione iurium incorporalium habet locum interdictum vti possidetis. Confirmatur etiam, quia pro tali quasi possessione iurium incorporalium competit conditio legis, si quis in tantam. C. vnde vi. & in expresso ita tenet ibi gloss. ordinar. & communi. opin. in gloss. mag. secunda quaestione. & ratio per quam vsufructuarius habet directum interdictum, alius verò qui habet aliud ius vel feruitutem habet vtile interdictum, est, quia fructuarius possidet rem ipsam naturaliter, nõ vero ille qui aliud ius vel feruitutem habet, vt in l. naturaliter. ff. de acquiren. possessio. & ibi communiter Docto. & in terminis tenet Angel. in l. 3. §. vnde vi. ff. de vi & vi armata.

192 Dubium tamen singulare & subtile in materia est, si forte res mobilis vel immobilis quam ego antea possidebam reperiatur nunc penes alium & probem eam ante possidere, si eo ipso præsumatur clandestinè vel vitiosè esse penes illum, vt teneatur mihi restituere nulla probata violentia, clandestinitate, vel vitio possessionis eius: & videtur quod sic. Primò per text. singula. in l. fina. C. vnde vi. vbi probatur quod talis possessio præsumitur clandestina: & sic erit notabilis practica quod agat conditio ex illa lege asserendo me dominum, & quod posse diantea, & immediatè illam rem, & quod nunc reperitur penes illum sine iusta causa: quare peto mihi fieri restitutionem: & in expresso ita tenet Bart. in dicta. l. fina. 2. colum. numero. 3. Paulus de Castr. in l. improba. C. de acquirenda possessione. idem Pau. in l. cum res. C. de probationib. fina. colum. idem Pau. vbi valde commendat in l. si ex stipulatione. ff. de acquirenda possessio. secunda colum. numero. 3. & ante eos Specu. in titu. de restit. spolia. §. primo. quinta col. versic. octauum est. numero. 19. Confirmatur etiam per tex. cum materia in capit. licet causam. de probat. & per ea quæ tradit Bartol. in l. si duo. ff. vti posside. secunda colum. na: versiculo, si vero testes.

Secundo & principaliter pro ista sententia & conclusione, facit textus in capitulo, re integranda. tertia quaestio prima. vbi disponitur quod semper & regulariter est restituendus ille qui iniuste amisit suam possessionem: vnde in nostro casu secunda possessio illius præsumitur iniusta & vitiosa, & merito debet fieri restituti. anteriori possessori: & per illum textum. ita tenet Innocen. in c. sepe. de restit. spolia. 1. col. vers. imo plus. & ibi Hosti. 2. col. Ioan. An. 2. colum. versic. plus etiam. Abb. qui valde commendat in cap. cum ad sedem. eodem titulo. nona colum. na, numero vigesimo octauo. idem Abb. in cap. si diligenti. de præscript. quarta colum. na, numero. 17. Bald. in l. penultima. C. si à non compe. iur. si. co. vbi dicit quod eo ipso, quod actor probet de antiquiore possessione, re ipsa videtur spoliatus. Iason qui bene loquitur in l. rem quæ nobis. ff. de acquirenda possessione. 4. colum. numero. 19. & ibi Socinus. 9. colum. versic. Aliquando. & 13. colum. versic. circa septimam quaestionem. Tertio & principaliter pro hac sententia & conclusione facit text. in l. si coloni. C. de agri. & cen. libr. ii. vbi habetur quod si coloni adscripti à domino vel possessore aufugerint, & reperiantur apud alios quoslibet possessores vel detentores, debent restitui priori domino vel possessori, conditione ex illa lege vel iudicis officio: & per eam tenet Hostien. in dicto capitulo. sepe. de restit. spolia. 2. colum. & ibi Ioan. And. secunda colum. na.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quòd in casu & quaestione proposita non debeat fieri restitutio possessionis anteriori possessori si non probet violentiam, clandestinitatem, vel aliud vitium in persona secundi possessoris, imò genericè dico quòd hoc casu nullum remedium in iure nostro proditum est pro consequenda tali possessione, sed necessario recurrentum est ad remedia proprietatis scilicet reuendicationem, Publicianam, cõfessoriam, vel similia: imò aliàs illa remedia nunquam essent necessaria: quod apertè probatur à sufficienti partium enumeratione, nam hoc casu non concurrunt requisita interdicti adipiscendæ: item nec retinendæ: item nec recuperandæ, vt ex natura eorũ satis ex superioribus patet, ergo, &c.

Secundo etiam pro hac sententia & conclusio. quam teneo facit bonus text. & eius ratio in l. fin autem. §. si duobus. cum materia. ff. de Publiciana. & in l. si ea res. §. si. ff. de actio. emp. vbi quando agitur pro quasi dominio actione reali Publiciana, potior est causa actualiter vltimo loco

loco possidentis: & ex ista cõsideratione istam sententiam. & conclu. tenet expressè Barto. in l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. possessio. prima colum. numero. 2. & ibi Cuma. 2. colum. Alexand. 2. colum. idem Barto. in l. si. §. sed cum in secundam. C. de furtis. 2. columna, numero. 5. Angel. in dicta. l. fin autem. §. si duobus. ff. de Publiciana. secunda colum. Et tenendo hæc partem quam teneo non obstant superiora fundamenta, quæ inuitabiliter videntur contrariam sententiam fundare: & Primò, non obstat text. in dicta. l. si. C. vnde vi. inducendo vt supra: quia respondeo quòd ad hoc vt remedium illius legis habeat locum pro forma requiritur vt probetur, quòd possessio illius rei erat penes primum possessorem actore, & postea eius absentia vel alia causa coepit vacare, & statim & immediatè tempore quo vacabat fuit per illum secundum possessorem: & sic reum conuentum, occupata: & certè ista est qualitas formalis in qua fundatur de cõsuetudine illius tex. & est verissimus & realis intellectus eius: & in expresso reperio, quòd ita illum tex. intelligit & declarat ibi vno verbo Ioan. Faber in Breuiario. 1. col. in fine, dicens caue: quia in hac constitutione requiritur dolus qui præsumitur, probato quòd fuit occupata tempore quo esset vacans: & apertè hoc idem vult ibi Salycet. fina. columna & quaestione. Rosfredus in libellis suis in rubric. de constitutione. cum quærebatur. finali. columna & quaestione. numero decimo sexto. Innocen. in capitulo, sepe. de restit. spoliator. prima columna, post princ. Hostien. ibi prima columna, prope finem. Io. And. secunda columna post princip. Abb. fina. colum. in princip. Anto tertia columna, in medio. ita etiam in expresso tenet & declarat Bal. in l. incerti iuris. C. de interdictis: sexta colum. na, numero. 14.

Secundò non obstat text. in dicto capitulo, re integranda. tertia quaestione prima: quia loquitur. & debet intelligi quando possessor amisit possessionem vi, dolo, metu, vel alio quouis vitio vel delicto: vnde merito restituendus est & reducendus in pristinum statum suis propriis remedijs contra spoliatorem: puta si vi est spoliatus, interdicto vnde vi: si dolo, actione de dolo: si metu, actione quòd metus causa: & sic de alijs: & sic nullum remedium possessorum de per se ponit ille text. ita Innocen. in capitulo, cum ad sedem. secunda columna, numero. sexto. de restit. spolia. Vel aliter & secundò respondeo quòd ille text. intelligitur quando quis amisit possessionem vi, dolo, vel metu, vel alio vitio, & reperitur res penes tertium possessorem: nam

teneatur remedio illius Canonis restituere possessionem, etiam si ignoratè & bona fide rem possideat, nec fuerit particeps vel sciens huius vitij, licet de iure antiquo ciuili nec Canonico ante illum tex. nullum esset proditum remedium: istum intellectum tenet glo. ordin. in dicto capitulo. sepe. in gloss. 3. de restit. spoliator. & ibi commu. Docto. glo. in capit. cum ad sedem. eodem titu. in gl. mag. in medio. & in specie istam dicit com. opi. & intellectum Imo. in dicto cap. sepe. fin. col. num. 4. Abb. in dicto capitulo ad sedem. 8. colum. num. 26. qui dicit quòd ab isto com. intellectu. non est recedendum in iudicando & consulendo. Nec obstat si replices, quòd si hoc esset verum ad quid fuit necessaria decisio tex. in dicto capitulo. sepe. de restit. spoliator. cum sit posterior: maximè cum tex. & eius remediũ in cap. re integranda. generaliter & indistinctè competat contra quemlibet tertium possessorem, etiam si ignoranter & bona fide rem possideat: text. vero & eius remedium in dicto capitulo. sepe. tantum detur & competat quando scienter habuit rem à violento possessore, & sic scienter successit in vitium: quia nõ. respondeo quòd tex. in dicto capitulo. reintegranda. tantum procedit & debet seruari in rebus Ecclesiasticis, vel in rebus clericorum & in eorum foro propter eorum priuilegium: non verò in alijs rebus profanis laicorum: text. vero in capitulo. sepe. & eius remedium procedit in quibuscunq; rebus & personis & vtroq; foro, propter euitandum peccatum, cum scienter habeat rem à violento possessore: ita glo. no. ordin. in dicto capitulo. cum ad sedem. in gl. mag. in medio. & ibi Abb. 8. colum. num. 26. Calderinus in dicto capitulo. sepe. Card. si. colum. Ancharr. si. col. Iaso. qui plures autoritates allegat in l. rem quæ nobis. 3. col. num. 16. ff. de acquir. possessio. & istam partem ego sequor, licet postea Iaso. in eadem. l. rem quæ nobis. 4. colum. num. 19. dicat. & 5. colum. num. 20. ibi Ripa. 5. col. num. 25. dicant magis com. opi. esse in contrarium: imò quòd habeat locum in quibuscunq; rebus, etiam profanis laicorum. Nec obstat etiam tex. in l. si coloni. C. de agrico. & cen. si. lib. ii. quia respondeo quòd ibi tales coloni fecerunt furtum vel vim ipsorum, aut fugiendo sine voluntate domini, vnde merito debent restitui priori domino vel possessori, conditione ex illa lege ad instar remedij recuperandæ. Nec rursus obstat si replices, quòd illud esset verum si ageretur contra ipsos colonos vel alios tertios violentos possessores, sed ille tex. præsupponit quòd possit agi contra quemlibet tertium, etiam bonæ fidei possessorem: quòd videtur

Ant. Go. in l. Tau. Ec 4 contra

contra tex. cum materia in dicta. l. cum a te. ff. de vi & vi arma. quia respondeo quod quando vis committitur in re inanimata, non potest agi contra tertium bonæ fidei possessorem, sed tantum contra principalem qui violentiam commisit: scilicet verò quando violentia committitur in re animata, ut quia seruus, vel colonus adscripiti fecerunt furtum ipsorum, aufugiendo à domino: quia hoc casu si reperiuntur penes alios possunt indistinctè à possessoribus auocari, remedio & conditione illius legis, si colonus in potestate eorum sit dominos sua possessione priuare, argumento text. & eorum quæ ibi notantur in. l. prima. C. de seruis fugi. & in. l. prima. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquir. possessio. & in. l. tertia. §. Nerua filius. eodem titulo. & in. l. rem quæ nobis. eodem titulo. & istam solutio. & intellect. ponit ibi Lucas de Penna. 4. colum. in fin. & Barto. in dicta. l. rem quæ nobis. & ibi Socinus & alij Docto. Abb. & Canonista in dicto capitulo. sepe. de resti. spoliato. Ex quibus apertè & subtiliter patet in questione proposita, nullum subesse remedium possessorem anteriori possessori contra eum qui sine vitio reperitur rem possidere: & certè in pucto iuris ista videtur verior opi. licet superior sit æquior & tenenda in practica.

Quod intelligo quando apertè constat primū amississe iam possessionem, & secundum habere lapsu temporis vel alio modo: scilicet verò aliàs, quia cum semel primus habuit possessionem ciuilem, semper censetur continuata, argumento text. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. possessio. & in. l. si de eo. §. si fortè. eod. titulo. & eorum quæ ibi notantur: & per consequens competeret interdictum uti possidetis, pro conseruando ciuili possessione, & in consequentiam fieret restitutio naturalis, ut supra dictum est. in interdicto uti possidetis.

(Materia sub hoc numero. 118. pagina. 186. columna quarta. pmissam, vna cum aliis octo numeris subsequentibus, hic iam ob oculos tibi ordine propositos habes candide Lector.)

118 Quibus visis, præsuppositis, & examinatis, nunc principaliter quæro, an successor maioratus in quem virtute huius legis est trāsata possessio habeat remedium vel interdictum possessorium contra tertium detentatorem rerum maioratus? & primò quæro, an tali successor maioratus cōpetat interdictum vel remedium adipiscendæ possessionis. §. quorū bonorū, quod datur heredi vel successorij vniuersali pro adipiscendæ possessione. ut in. l. prima. ff. de quorum bono. in. l. 1. & per totum. C. eo. in. §. sequens diuisio. verfi.

adipiscendæ. Insti. de inter dictis. de quo interdicitur & eius natura & effectu dictum est: & videtur quod non: quia istud remedium datur heredi non possidenti pro adipiscendæ possessione: vnde si possidet nullo modo datur istud remedium, imò quod magis est, si hæres semel adeptus est possessionem, licet postea cadat ab ea & sit penes alium, non competit sibi istud interdictum, ut probant prædicta iura: sed iste successor maioratus in ipso instanti quo moritur defunctus possidet ciuilitè & naturaliter ipso iure, mediante ista. l. ergo non possit intentare istud remedium & interdictum adipiscendæ contra illum tertium detentatorem: sed in contrarium est veritas, imò quod talis successor maioratus possit intètare interdictum & remedium possessorium adipiscendæ contra illum tertium simplicè detentatorem pro adipiscendæ possessione rerum maioratus: & in terminis ita tenet & determinat Cinus in. l. ea lege. C. de cond. ob causam. 1. colum. in medio. & ibi. Bal. 4. colum. num. 10. & no. ibi Salyc. §. colum. num. 12. istam etiam con. tenet Bald. in rubr. de cau. pos. & pro. 2. colum. in medio. num. 11. idem Bald. in rubri. extra de consue. 2. colum. num. 14. istam eandem con. tenet Paul. de Cast. in. l. si forori. fin. q. nu. 4. C. de iure delibe. & ibi Alexand. & ibi no. Iaso. 2. colum. tenet etiam Alex. in. l. cum hæres. ff. de acquir. ren. possessio. 1. colum. num. 3. Ioan Faber in. §. sui. Insti. de hære. qua. & disse. 2. colum. post prin. idem Alexan. in con. suis. 2. vo. con. consi. 82. 2. colum. nu. 5. & 6. idem Alexan. in eodem. 2. vol. con. consi. 83. 5. colum. numer. 9. & 10. & adde quod eodem modo competit successorij maioratus remedium in. l. fina. C. de edic. di. Adria. tol. puta si sit institutus vniuersaliter & in hæreditate sunt bona maioratus, nam poterit petere se mitti in possessionem bonorum virtute dictæ. l. fin. ita in specie deturminat Bald. reputans esse notabile in cap. 1. de succel. feu. 2. colum. num. 5. & ratio vera & mentalis in qua se fundant prædicti Doctores est, quia licet mediāte lege vel statuto ipso iure trāsferat possessio in heredem vel successorem, tamen ex eo quod penes alium est ipsa naturalis detentatio. non videtur esse plena vel omnino perfecta possessio penes talem heredem vel successorem quousq; verè & naturaliter apprehendat, & propter hoc datur ei prædictum remedium possessorium adipiscendæ. Pro qua communi sententia & ratione. Primò facit text. & commu. opi. in. l. 1. C. comm. de lega. vbi licet in legatarium transeat ipso iure dominium per. l. tamen sibi competit actio personalis & reuendicatio ex eo quod est dominus de iure specialiter, &

li, & non per verum actum traditionis, licet aliàs actio personalis non detur domino qui per aliquem actum verū est factus dominus, ut in. §. sic itaq;. Insti. de actionibus. & in. l. fina. ff. de condi. ob causam. cum similibus. & in effectu ita tenet & declarat no. Cinus in dicta. l. 1. col. 3. post prin. & ibi Bar. 2. col. Paul. 2. col. Sali. in. fi. Corneus penul. colum. num. 8. & ante eos fuit declaratio Alberti de Saluis, quem ibi refert Cinus: tenet etiam no. Alexand. in. l. 1. ff. de lega. 1. fi. colum. verfic. 3. modo.

Secundò facit text. no. in. l. 1. C. de dona. quæ sub modo. vbi habetur quod si donatarius non adimplet conditionem alimentorum, ipso iure donatore euocatur, & dominium rei donatæ tranfertur in donatorem, & ei competit rei vendicatio & similiter actio personalis. §. conditio ob causam pro restitutione, & sic ex eo quod ibi competit dominium de iure speciali beneficio illius legis, non est in conueniens quod etiam concurrat actio merè personalis pro perfecta restitutione faciendæ: & ad hoc notat Cinus & commu. doc. ibi: & in specie ita illum tex. inducit & applicat ibi Sali. in fine. num. 10.

Tertiò facit tex. in. l. si. C. de sacro. Eccle. in fine versiculo, in his autem omnibus. vbi habetur quod ex titu. venditionis, donationis, vel similibus, ipso iure transit dominium in Ecclesiam vel prium locum: & pro tali re cōpetit Ecclesie rei vendicatio, & similiter actio personalis: & dicit ibi Bar. 3. colum. nu. 16. quod ratio vera est, quia ibi competit dominium de iure speciali, & ideo non excludit beneficium iuris communis, vnde illa remedia possunt concurrere, & cum Bar. trāsferunt ibi cæteræ Doct. Quartò facit tex. in. l. qui mortis causa. ff. de don. causam. vbi dicitur quod si fiat alicui donatio causa mortis alicui rei, & sit in eū transtatū dominium, & postea reuocet illa donatio, retrāsferit ipso iure dominium in donatorem. & competit sibi rei vendicatio. & actio personalis ex eo quod dominium fuit tranflatum de iure speciali, secundū Paul. & doc. ibi quem legis cū superiori. Quintò facit bono text. in. l. in rebus. C. de iure dot. vbi habet quod soluto matrimonio dñium rerū dotaliū trāsferit ipso iure in mulierem sine aliqua traditione ex eo quod naturaliter reserant suæ, & in illo casu competit mulieri rei vendicatio & hypothecaria actio: quæ licet non possit competere domino, ut in. l. nec pignus. ff. de regul. iur. in. l. si rem alienam. la. 2. de pignor. actio. tamen competit quando de iure speciali sine traditione fuit per legem factus dominus.

Sextò pro ista parte facit text. no. in. l. in bello.

§. si quis seruū. ff. de captiuis & post limi. reuer. vbi si quis sua pecunia redemerit seruum alienum captum, statim efficitur eius dominus, & tali casu competit etiam redimenti hypotheca in prædicto seruo, ut in. l. senatus. §. fina. ff. de legat. primo. & in. l. qui testamento. post princip. ff. de testam. & in. l. secūda. C. de post limi. reuerfis. & ista remedia vel iura contraria compatiantur, quia redimens non est perfectè dominus, sed tantum de iure speciali per legem: & ad hoc ista iura sic notat & considerat Barto. in dicta. l. in libello. §. si quis seruum in fine.

Septimò facit text. in. l. commissoria. C. de pactis inter emp. & ven. iuncta comuni opi. vbi probatur quod si in contractu emptionis & venditionis apponatur pactum. l. commissoria, ut si emptor statuto tempore non soluat pretium, res sit inempta, venditor consequitur dominium ipso iure pretio non soluto, & competit sibi vendicatio & similiter actio personalis ex contractu: & ita in specie declarat Paul. in. l. prima. eod. titu. prima columna, in fine. Præterea & finaliter pro hac sententia & cōclusionem, quod successor maioratus in quem virtute huius. l. est transtata possessio possit petere à iudice se mitti in veram & naturalem possessionem rerum, & ad hoc intentare remedium adipiscendæ possessionis, puta quorum bonorum, vel remedium. l. fina. C. de edic. diui Adria. tol. modò res sunt penes aliquem tertium detentatorem, modò sint vacantia & ab aliquo non occupata, alio lego & considero tex. singu. in iure iuncta glo. secundum primā lectionem in. l. 1. C. de Carboniano edicto. vbi probatur quod sicut bonorū possessio ex Carboniano competit filio minori contra tertium possessorem vel detentatorem pro adipiscendæ possessione, ita cōpetit filio minori qui actualiter est in possessione, ut confirmetur & defendatur in ea auctoritate iudicis: & ad hoc illum tex. summè notat & commendat ibi Barto. prima colum. num. 1. & illum tex. ad hoc reputat singularem Angel. de Peru. in princip. & notat & commendat communi. Doctores ibi. ex quo inferitur singul. declaratio & extensio ad tex. cum materia in. l. fin. C. de edic. diui Adria. tollen. vbi habetur quod hæres scriptus in testamento potest petere à iudice se mitti in possessionem bonorum defuncti, ut etiam possit hoc petere licet talis hæres sit in possessione & detentatione rerum propria auctoritate quā apprehendere potuit, ut suo loco dixi nā poterit intentare remedium illius. l. si. & petere se confirmari & defendi auctoritate iudicis in sua possessione quam habet: ita expresse & no. Ant. Go. in. l. Tauri. Et 5 tabi.

tabiliter determinat Cimus in dicta. l. prima. C. de Carb. edic. prima colum. in fine, numer. 6. Albe. 2. colum. in medio. Iaco. Bu. in princ. Bar. 1. col. num. 1. Bal. 1. col. in princ. Pau. 1. col. num. 2. Alex. in princip. num. 2. Corneus. 2. col. in prin. Iaso. 2. to. in fine, quidquid teneat Roma. eandē con. per illum text. tenet Bar. in. l. 3. §. missum. ff. de Carbo. edic. idem Bart. in. l. 1. §. ff. quorū legatorū. idem Bar. in. l. de pupillo. §. qui opus. 1. colum. ff. noui ope. nun. & ibi Paul. & latius Alex. 1. colum. num. 3. Bal. in. l. si. C. vnde legitimi. 4. co. in fine. idem Bar. in. l. si. C. de edic. diui Adri. Tol. 4. col. num. 9. Iaco. But. ibi. 3. col. post princip. Alb. ibi. 9. colum. in medio. Bald. ibi. 6. colum. 7. oppo. no. ibi Saly. penultim. col. in fi. Alex. si. col. in fine. Corneus. 3. col. post prin. Ias. 7. co. nu. 18. in expresso per istam rationem in casu nostro tenet Bald. in. l. ea lege. C. de con. di. ob causam. confirmatur etiam per text. singularem & vnicū in. l. si quos. C. de decurionibus. lib. 10. vbi probatur quod partes possunt petere à iudice confirmari contractum per eas celebratum, licet de se fuerit validus: & ad hoc illum text. dicit vnicū Bart. ibi num. 1. & Plat. 2. colum. in prin. Iaso. in. l. 1. C. de Carbo. edicto. 3. colum. in princ. facit etiam quod tradidit Innocen. & doc. in capitu. 2. de confirm. vtili vel inu. tili. Confirmatur etiā ex notabili sententiā Angel. in. l. si finita. post princ. num. ff. de dam. in fec. vbi dicit quod quando quis est in tenta & detentatione vel possessione rei, & petitur ab aliquo aduersario reuocari, quia forte est nulla vel non ritē apprehensa, poterit de tētator vel possessor petere quod nō reuocetur, imō. quod confirmetur per iudicem si allēget vel probet causam per quam de nouo esse sibi danda, & iudex. tali casu debet eam sibi confirmare: & istam eandem sen. & con. tenet Paul. de Cast. in. l. qui bona fide. §. fina. numero. 4. ff. de damno infec. & dicit esse menti tenendum, & hoc pluries practicatur: & tenet Ange. in. §. quadrupli. decima quarta columna, numer. 46. in medio: Insti. de actio. Alexan. qui melius & notabilius quam alius loquitur in puncto in dicta. l. si finita. secunda colum. numero. 5. vsque in finem. facit etiam doctrina notabil. Barto. & com. in. l. si expressis. ff. de appella. fin. colum. Barto. in. l. si vt proponis. l. r. quomodo & quando iu. & ibi com. opin. vbi potest iudex superior reformare sententiam nullam: & ex superioribus ego reprobo sententiā glo. no. in. l. ab emptione. ff. de pactis. i. gl. si. in medio. vbi dicit qd si cōtractu vēditionis vēditor se cōstituit nomine emptoris possidere, nō potest amplius vēditor cōue-

niri actione personali ex vēdito vt tradat rē, sed debet conueniri rei vendicatione. vel vt possidetis, ex eo quod per constitutum emptor est factus dominus & possessor: vnde actio personalis ex vendito non potest sibi competere: & istam cō. glo. sequitur & dicit multum notabilem Bar. ibi. 2. col. in fine. num. 7. & illam tenet & commendat ibi Iaso. 6. col. num. 2. & dicit qd eam tenet etiam ibi Saly. & Fulgo. & dicit Iaso. quod cum illa glo. tenet commu. doct. ibi, & facit gloss. in Authen. sacramenta. puberum. C. si aduersus ven. in glo. penul. glo. in. l. si cum fundum. in glo. penul. ff. de contra. emptio. vbi dicitur quod re semel tradita amplius non competit actio ex eo cōtractu cōtra venditorem, sed per constitutum habetur pro tradita, ergo &c. & istam etiam concl. per istas. gg. tenet & commendat in practica Ange. de Aret. in. §. primo. Insti. de emp. & ven. si. colum. in fine. idem Angel. in. §. actionum. Insti. de actio. 4. col. num. 9. idem tenet & valde commendat ibi Iaso. 20. co. num. 148. Sed certe illa concl. gloss. & Doctorum est falsa, quia cum emptor non sit factus dominus per actum verum & naturalem sed fictē. bene potest sibi competere actio personalis ex vendito, vt perfectē & naturaliter res sibi tradatur: & hoc aperte & clarē fundatur ex superioribus: & in expresso ita tenet ibi Ange. de Peru. 2. col. in fine. Pau. de Cast. si. col. in fine. & iste est sensus Bal. 3. col. in medio. idē tenet Pau. in. l. Iulianus. §. ex vendito. in fine. num. 5. ff. de actio. emp. idem etiam tenet nota. Cinus in. l. r. C. quando liceat ab emp. dif. fin. columna & quaestione.

193 Secundo principaliter quaero. an tali casu quādo res maioratus sunt penes tertium detur successorī maioratus remedium recuperandae possessionis. s. vnde vi. cum poena & effectu eius? & breuiter dicendum est quod non: nam cum successor iste possideat nec per alium sit priuatus illa legali possessione, non potest competere istud remedium: vnde si illud intentaret succumberet: & in specie ita tenet Bal. in Authen. defuncto. C. ad Tertul. 2. col. num. 6. & tenet Iaso. in. l. si forori. C. de iure de libe. 2. col. versi. 2. limita & signa. & tenet Alex. in. 1. volumine cō. consil. 37. secunda colum. numer. 4. Socinus in. l. rem quae nobis. ff. de acquiren. possess. ii. col. versicul. 4. & vltimō conclude, quod tamen intelligo quando ille tertius penes quem sunt res maioratus non interuertisset possessionem successorī maioratus: secus tamen esset si interuertisset possessionē eius, & taliter resisteret quod amitteret suam possessionem successor maioratus:

tus:

tus. quia tunc sibi competeret contra eum interdictum & remedium recuperandae, vnde vi. argumento tex. in. l. prima. §. siue autem corpore. ff. de vi & vi arma. tex. in. §. de iur. eiusdem l. text. in. l. cum fundum. ff. de acquiren. possess. text. in. l. clam possidere. §. qui ad nudinas. in fine, in sta gloss. & communi opinione supra isto titulo.

194 Tertio principaliter quaero, an in casu nostrae l. quādo res maioratus sunt penes alium detur successorī maioratus interdictum & remedium retinendae possessionis scilicet vt possidetis? & videtur quod non: quia virtus & substantia huius interdicti est, vt solum competat possessori contra molestantem & perturbantem eum in sua possessione, vt pronuncietur possessor & alter desinat à molestia, vt in. l. prima, in principio. ff. vt possidetis. & in. l. vna. C. codem titu. & in. §. retinendae. Insti. de interdictis. & dixi latē & magistraliter supra ista. l. in interdicto vt possidetis.

Sed in casu nostro ille tertius non molestat nec perturbat successorem maioratus in sua possessione ciuillissima legali, imō fortā tacet, & facta nec verbo non contradicit nec resistit suae possessioni, nec aliquo modo eum inquietat, ergo non possit cōtra eum competere istud remedium seu interdictum possessorium vt possidetis. Præterea dico quod dato quod huic successorī maioratus competat hoc interdictum vt possidetis, nullum videtur sibi afferre effectū: nam dato quod per eū pronuncietur possessor mediante ista. l. & ille tertius detentator condēnetur vt de cætero non molestat nec perturbet eum, non per hoc consequetur restitutionē rerum: quia istud interdictum nullam habet naturā recuperandae, vt in iuribus supra allegatis: vnde ille tertius detentator poterit dicere, quod ipse nullo modo vult molestare vel inquietare successorē maioratus in sua prædicta possessione, sed qd quietē & pacificē habeat eā, sed quod vult sibi habere & tenere detentationē quā habet omnium rerū, quam nullo modo vult nec tenere restituere mediante remedio vt possidetis intentato, cum ad hoc nō extendit effectū nec virtutē eius. Sed his nō obstantibus ego teneo pro veritate, quod in casu nostrae legis cōpetit successorī maioratus contra tertium detentatorē rerū interdictū & remediū retinendae vt possidetis: imō dico qd istud magis propriē & iuridicē cōpetit & à peritorib⁹ aduocatis proponitur in vñ & practica: & in expresso quod istud remedium & interdictum competat in nostro casu, tenet Fabr in. §. sui. Insti. de hered. qua. &

dif. 2. colu. post prin. & tenet fing. & subtiliter Ancharra. in cap. 2. de consuetudine. 2. colu. in prin. nec obstant superiores meae rationes. Prima, in qua dicebam quod ille tertius detentator non molestat nec perturbat successorem maioratus in sua ciuillissima possessione: quia respōdeo quod imō nimis turbat & molestat ex eo quod actualiter retinet bona & non restituit illa successorī maioratus, & non finit vt frui prædictis bonis & sua possessione, argumento tex. in. l. si duo. §. hoc interdictum sufficit. ff. vt possidetis. ibi, etenim videris mihi possessionis cōtroversiam facere, quod prohibes me vt mea possessione. bonus tex. in. §. vnde deamus. versicul. etenim. eiusdem. l. text. in. §. si vicinus. eiusdem. l. text. melior de iure in. l. vim facit. ff. de vi & vi arma. cuius verba sunt, vim facit qui non finit possidentem eo quod possidebat vt arbitrio suo, siue in serendo, siue in redigendo, siue in arando, aut quid ædificando, siue quid omninō faciendo per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. facit etiam doctrina Bartoli, & communis in. l. prima. §. huius autem interdictum. in principio, eodem titulo: vbi dicit quod istud interdictum vt possidetis, datur contra quemlibet inquietantem, licet nō contendat se possidere: & dixi supra ista lege tractando propriē de materia huius interdicti: ergo meritō in nostro casu successorī maioratus dabitur contra illum tertium istud remedium & interdictum vt possidetis. Nō obstant etiam secunda subtilis ratio in qua dicebam quod istud interdictum non habet naturam recuperandi, & ideo nullum consequetur effectū talis successor maioratus nec recuperavit rerum detentationem: quia nō. respōdeo quod hoc casu recuperavit plenum effectum & rerum restitutionem, & sic non solum pronūciatur legitimus possessor, sed in consequentiā fiet sibi plena restitutio rerum, & hoc casu prædictum interdictum habet mixtam naturam. s. retinendae & conseruandae possessionis, & in super restituendae & recuperandae: & ratio est, quia nūquam dicitur ille tertius detentator desistere à molestia vel inquietatione, nisi actualiter restituat omnes res quas habet & detinet successorī maioratus: & in hoc cōsistit tota virtus & intelligentia huius articuli, & istud est proprium remedium quod in casu nostrae. l. debet intentari, & ita consulo quod fiat. Pro qua sententia & declaratione allego & considero gloss. notabil. & expressam in. l. clā possidere §. qui ad nudinas. in glo. fina. prope finem. ff. de acquiren. possessio. vbi dicit quod ciuilliter pos-

possidenti datur istud interdictum uti possidentis, contra tertium naturaliter tantum possidentem, ut declaratur possessor & restituatur sibi illa naturalis possessio sine qua semper diceretur molestari in sua civili: & ibi tenet Bar. fin. colum. in medio. Alb. fi. colum. & tenet & commendat ibi Ange. 2. colum. num. 4. & ad hoc illam glo. reputat ibi singul. Ioan. de Imo. fin. col. in fin. & reputat singul. Roma. 1. colum. in fine. tenet etiam & no. ibi declarat Paul. fin. colum. nume. 7. Cuma. penul. colum. post medium. & tenet ibi Alex. 7. colum. num. 17. qui dicit hanc esse notabilem practicam. tenet etiam & commendat Iaso. ibi. 15. colum. nuc. 61. fimi. glos. & expressa in. l. naturaliter. §. nihil commune. in glos. fin. in. fi. ff. de acquirend. possessio. & ibi Barto. 5. colum. Albe. 1. colum. Paul. penul. colu. Aretin. 7. colum. Alexan. 17. colum. num. 47. Iaso. 18. colum. nume. 86. Vincen. 27. colum. nu. 58. Ripa. 22. columna, numero. 135. similis glossa est in. l. vna. C. uti possidetis, in verbo, nec vi. in medio. ibi, ratione enim civilis quæ sibi turbatur habet dominus interdictum uti possidetis. & ibi tenet & reputat mirabile Barto. 3. colum. nume. 4. Bald. ibi. 4. colum. nume. 11. Angel. fin. colum. in fi. Saly. 4. colum. num. 18. Similis glo. est, licet non soleat allegari, in. l. si duo. §. fin. in glo. 1. ibi, ut illam naturalem dimittat. ff. uti possidetis. & ibi eam ad hoc notat & commendat Angel. de Peru. & istam senten. & conclus. tenet & declarat notabiliter Bartol. in. l. prima. §. interdictum. penul. colum. in fi. num. 9. ff. uti possidetis. & ibi Angel. de Peru. in fine. idem Bartol. in. l. si prius. ff. de ope. noui nun. fi. colum. & q. tenet etiam & valde commendat Anto. de Bu. in cap. item cum quis. de resti. spoliato. 2. colum. & ibi Imola. 1. colum. nume. 3. Abb. 2. colum. post medium. tenet etiam Cinus in. l. ordinarij. C. de rei vendi. 2. colum. in medio. & ibi Bald. 3. col. Saly. 2. col. 4. oppo. Paul. de Cast. 2. col. in fi. Iaco. Bu. in. l. incerti iuris. C. de interdictis. 3. colum. & ibi Bald. 4. colu. Saly. 5. col. & est vera & communis opinio in prædictis locis.

Secundò pro hac sententia & conclus. allego & considero etiam gloss. valde notabil. in. l. male agitur. C. de præscri. triginta, vel quadraginta anno. in glos. ibi, sed uti possidetis interdictum, & c. ubi expresse determinat quòd si colonus, vel inquilinus: commodatarius vel depositarius: emphyteota vel ille qui habuit rem precario finita conditione, emphyteosi, vel reuocato precario, non restituat detentationem rei vel possessionem naturalem quæ ille haberet, potest per dñm cõueniri interdicto uti possidetis.

ut nõ turbetur dominus in sua civili possessio ne vel in vtraq; & in consequentiam quòd restituatur sibi naturalis possessio vel sola detentatio quæ esset penes conuentum: & ibi tenet & sequitur Cinus in fine, Bal. Saly. & commu. Docto. & in specie istam con. tenet & sic declarat Bart. licet illam glo. non alleget, in. l. 1. §. fi. fi. col. num. 17. ff. uti possidetis. Tertiò facit illa glo. no. in. l. ab emptione. ff. de pactis. in glo. fi. in medio: ubi dicit quòd si in contractu venditionis vel alio habili ad translationem dominij veditor se constituat nomine emptoris possidere, & non tradat rem, potest emptor agere contra eum uti possidetis: & in hoc commu. ap. pro. licet in alio non sit vera in quantum tenet quòd non competet actio personalis ex vendito, ut supra dixi: & licet glo. in illo casu declarat virtutem vel effectum huius interdicti, dico quòd virtus & effectus huius remedij erit quòd emptor dicit se possessorem virtute clausulæ constituti, vel virtute alterius actus ficti, & petet non molestari per venditorem, & in consequentiam quòd restituatur sibi res vendita: & interminis ita declarat ibi Paul. de Castr. pe. col. in princ. num. 17. Quartò facit tex. in. l. 1. & in. l. de pupillo. §. nunciationem. & in. l. prætor ait. & quasi per totum. ff. de operis noui nun. ubi habetur quòd si post denunciationem sibi factam quis edificat, cogitur demoliri mediante interdicto uti possidetis: quia per hoc conseruatur eius possessio: de quo vide in propria materia quam per me habes examinatam.

Ex quibus remanet iudicio meo iste passus & articulus bene & utiliter expeditus, & quòd successor maioratus in casu huius legis poterit agere contra tertium penes quem sunt res maioratus interdicto & remedio uti possidetis, cõcludendo in libello & petitione sua isto modo, quòd ipse est verus & legitimus successor maioratus, & quòd mediante nostra. l. & eius dispositione fuit in eum trãslata vtraq; possessio & quòd in iustè prædictæ res detinentur ab aduersario quod petit eum pronunciarì talem successorem & possessorem, & quòd aduersarius condemnatur ut eum nõ molestet, perturbet, vel inquietet in sua possessione, & in consequentiam actualiter restituat sibi prædictas res & earum detentationem: quia sine dicta restitutione non dicitur cessare à prædicta molestia, & quòd condemnatur infructibus & interesse molestationis præteritæ à tẽpore quo detinet prædictas res: & istud est proprium & iuridicum remedium quod debet intentari in casu huius. l. & ita à peritioribus practicatur.

Et

121. Et si quæras & dubites quòd remedium est vtilius, & in quo cõsistat vtilitas & effectus cum vtrunq; remedium. s. adipiscendæ, & similiter retinendæ, possit competere successorì maioratus, & per vtrunq; consequetur ipsas res maioratus & earum detentationem, ut supra dixi & probaui: dico quòd istud remedium retinendæ uti possidetis, erit longe vtilius: imò quãdò que necessarium, quia remedium siue interdictum adipiscendæ. s. quorum bonorum, & simile, ut remedium. l. fi. C. de edict. di. Adria. tol. & petitio hereditatis non poterit competere contra tertium detinentem res maioratus cum titulo. quia illa remedia non dantur contra titul. possidentem: text. est in. l. 1. ff. quorum bonorũ. ibi, qd ex his bonis pro hærede aut p. possessore possides, & c. & ibi notat Bart. & ibi Fran. de Ripa. 1. col. nu. 2. & per illum tex. tenet etiam Bart. in. l. 1. C. quorum bono. fi. col. in finalibus verbis. ad idem est tex. in. l. 2. C. eod. tit. per quæ ita tenet ibi Ange. Saly. & commu. Docto. & Bald. in rub. C. eod. titu. tex. in. l. irregulariter. ff. de peti. hære. text. in. l. pro hærede. cum. §. fi. eod. tit. in. l. 2. & in. l. hereditatis. C. de pet. hæ. & vtròbiq; commu. opi. Nec obstat si dicas quòd titulus habitus in re maioratus esset nullus, cū sit res prohibita alienari, & petitio hereditatis, & per cõsequens prædicta remedia adipiscendæ, benedatur contra possidentem titu. quando habetur pro non titu. ut in. l. nec vllam. §. omnibus. ff. de peti. he. quia responde quòd tempore tituli habitus non constabat esse res maioratus: tamen remedium siue interdictum uti possidetis, competit successorì maioratus, etiam cõtra tertium detentatorem qui haberet & detineret rem cum titul. quia istud remedium uti possidetis, datur contra quemlibet detinentem rem, etiam cum titu. imò etiam contra verum dominum eius: vnde si possessor turbatur à domino verbo vel facto, vel possessor haberet tãtũm civilem possessionem, dominus verò naturalem, clandestinam, vel viciosam: vel possessor habet vtrunq; possessionem, dominus verò solam detentationem, talis possessor potest agere hoc interdicto uti possidetis, etiam contra dominum ut non molestetur, & in consequentiam fiat sibi restitutio naturalis possessionis vel detentationis, & dominus non potest opponere exceptionem tituli vel dominij: ista est glossa. singularis & vnica in. l. si de eo. §. fi. ff. de acqui. posses. in glo. fi. quæ expresse vult quòd interdictum uti possidetis, datur & competit contra dominum molestantem & inquietantem: & agentì interdicto uti possidetis, non obstat

exceptio dominij etiam si in cõtinenti probetur: & ad hoc notat & cõmendat ibi Bar. 2. col. num. 2. & dicit singularem & vnica Ioan. de Imo. ibi. 1. col. & ante eum ibi Raine. in fin. tenet etiam & declarat ibi Cuma. 2. colum. Aretin. 2. col. in medio. sequitur etiam & reputat singularem Alex. ibi fi. col. num. 4. & per illã glo. ita tenet Bart. in. l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acqui. posses. 2. col. in medio: & ibi Cuma. 2. col. Vincen. 5. col. num. 15. Iaso. 11. col. num. 49. Franc. de Ripa. 15. col. num. 98. tenet etiam Bar. in consilijs suis, con. 81. num. 4. idem Bart. in. l. si devi. ff. de iudi. in fine. & ibi Pau. fi. col. Bal. in. l. ordinarij. C. de rei ven. pen. col. & ibi Saly. pe. col. idem Saly. in. l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam, de vi. 3. colu. Bald. in. l. si quis conductionis. C. locati. 2. col. in fi. Abb. Panor. in. c. in literis. de resti. spo. 2. col. in fine. & ante eos tenet Iacobus butrigar. in. l. incerti iuris. C. de interdictis. tertia columna, in medio: & ibi Saly. et. octaua colum. 21. tenet etiam & reputat singulare & quotidianum Angel. de Are. in. §. quadrupli. Insti. de actio. fi. colum. Contrarium tamen expresse tenet Dinus in regula, dolo facit. de regu. iu. in. 6. idem Dinus in regula, quia ad agendum. eod. titu. fi. co. & q. ubi expresse dicit quòd sicut agenti interdicto adipiscendæ, obstat exceptio dominij quando in cõtinenti probatur. ut in. l. 2. cum materia. C. de edic. diui Adria. tol. ita similiter obstat agenti interdicto retinendæ uti possidetis. idem tenet Ang. de Peru. in. l. dolo facit. ff. de exceptione doli. idem Ange. in dicta. l. si de eo. §. fi. ff. de acqui. posses. & ibi Pau. 2. col. num. 4. Richar. de Sali. in. l. si de vi. ff. de iud. Cinus in. l. 2. C. de edic. diui Adria. tol. in fine. pro qua sententia & conclusione aliqui peritissimi literati in hoc regno ponderant legem. 27. titu. 2. tertia par. in versu cõculo, E si por auentura. Sed certè illa lex in illo versu. tantum loquitur in remedio adipiscendæ, ut ex verbis eius & ratione colligitur & probatur: ibi, dum dicit, El que la tuuicisse o otro qualquier que la razonasse porfuya. & sic apparet quòd ista est valde dubia opi. cum in ea tot & tanti Doctores inuicem sint cõtrarij: vnde reperio quòd per alios eligitur media via & datur talis cõcordia. s. quòd si existo remedio & interdicto uti possidetis, nulla est restitutio facièda: quia actor omnino possidet & detentat, sed tantum molestatur verbo vel facto à domino, tunc semper debet obtinere actor, nec obstat ei exceptio tituli vel dominij: & ita procedat Prima opinio: si verò ex isto remedio & interdicto proposito esset aliqua restitutio facièda.

da.

da, quia actor possidet tantum ciuilitate, vel ciuilitate & naturaliter: sed apud dominum conuentum est naturalis possessio clandestina vel detentatio quam tenetur restituere, in consequentiam tunc bene obstat exceptio dominij, & probato dominio in continenti non tenetur dominus conuentus restituere: & sic hoc casu non habet locum contra eum interdictum uti possidetis, sicut non haberet locum interdictum adipiscende: & ita procedat secunda opinio contraria: & in specie istam doctrinam & concordiam tenet Anto. de Butrio in c. in literis. de resti. spo. 4. col. num. 22. quem refert & sequitur Alexan. in dict. §. nihil commune. 1. col. num. 35. & ibi Socinus 3. col. Sed his non obstantibus indistincte ego teneo primam conclu. glo. & Docto. imò quòd in nullo casu agenti interdicto uti possidetis, obstat exceptio dominij vel tituli: imò quòd restitutio realiter fit faciendae per iura, fundamenta, & rationes supra assignata: & hanc primam opi. & conclu. glossæ & doctorum dicit magis communem Fronc. de Are. in dicta. l. si de eo. §. fi. 2. col. ff. de acqui. posses. & in expresso pro hac sententia & conclu. glossæ & communi quam teneo facit text. in l. 1. si C. si per vim vel alio modo. quem ibi ad hoc notat & ponderat Bar. in fine, num. 10. idem Bart. Imola, & alij Docto. in dicta. l. si de eo. §. fi. Secundo ego considero ultra Doctores text. expressum in l. 1. §. huius autem interdicti. ff. uti possi. vbi probatur quòd istud interdictum datur possessori contra dominum vel alium habentem rem legitimo titulo. Tertio facit text. in l. ordinarij. C. de rei vend. Quarto text. in l. in certi iuris. C. de interdict. Quinto text. in §. retinendæ. Insti. eod. titu. Sexto text. in ratione sui, in dicto. §. nihil commune. Pro qua communi sententia & conclu. ultra fundamenta superiora considero viuam & subtilem rationem: nam semper & principaliter hoc interdictum uti possidetis, competit pro tuenda & seruanda poss. contra molestiam, vel inquietam, ut desinat à molestia: & licet aliquo casu de supradictis veniat restituenda detentatio vel naturalis possessio, tamen non est iudicium adipiscende nec recuperandæ, sed retinendæ: quia illud fit in consequentiam pro defendenda & seruanda posses. ciuili vel vtrâq; vnde vtroq; casu merito dat contra dñm, & non amittit suam primordiale naturam: istam tamen senten. & conclu. communem limita & intellige quòd agens interdicto, uti possidetis, probauit de sua possessione, a ducariis vero non: vel quando agens melius probauit: secus verò si probationes in

possessorio essent omnino pares, quia tunc ille vicet qui melius probaret de dominio: ita Bar. in dicta. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. posses. & ibi moderni tenent etiam Areti. & Cuma. in dict. l. si de eo. §. fi. eo. titu. Secundo limita & intellige quando illa non est exceptio notoria & manifesta, secus verò si dominium esset notorium, ut quia reus conuentus habet sententiam definitiuam pro se, in qua est declaratus dominus in lite agitata contra actorem: quia tunc illa exceptio dominij obstat agenti interdicto uti possidetis: ita sing. tenet & declarat Cuma. in dicta. l. naturaliter. §. nihil commune. 2. col. in fine. & ibi Pau. de Castr. fi. col. num. 7. Alex. 11. col. num. 34. Ripa. 15. col. num. 9. Confirmatur etiam, quia idem est in interdicto recuperandæ, quia bene obstat exceptio dominij quando venit in continenti probanda per manifestam & notoriam probationem, argumento text. in c. ad decimas. de rest. spolia. libro. 6.

195 Item quæro, si talis successor maioratus potest intentare petitionem hereditatis contra tertium detentatorem rerum: & breuiter teneo quòd sic: quia succedit in maioratu tanquam hæres & iure hereditario, ut probat text. in c. significauit. de rescriptis. text. in c. licet, de voto. & vtrouiq; Doct. & concludit no. Oldrad. in consiliis suis, con. 94. col. 2. in fine. & Andreas de Iser. in c. 1. de feudo Marchie. 2. co. vers. possent etiam reduci ad consonantiam, vsq; in finem. & Mar. de Laude in suo trac. de primo genitura 3. col. 8. q. principali. & voluit eleganter Bald. in l. ex hoc iure. 2. col. num. 4. ff. de iusti. & iure. sed petitio hereditatis datur heredi vel successori vniuersali, ut in l. 1. 2. & 3. & pertotum. ff. de peti. hæ. ergo dabitur & competit huic successori maioratus. Aduertendū tamē est quòd hoc debet intelligi quòd est successor maioratus vniuersalis in totum, vel in quota hereditatis: modò succedat immediatè primo fundatori, modò succedat mediatè: ita probat text. no. in l. 3. vers. sed & si Titio. ff. de peti. hæ. vbi subtiliter Bald. & Doctores. text. in l. licet minimam. eod. titu. text. in l. 1. §. 1. ff. si pars hæ. petat. non tamē cōpeteret successori maioratus in aliqua re vel rebus certis & determinatis: quia tali g. non est successor vniuersalis in solidum nec in quota, argumento text. in l. si quis seruum. §. si. cum. l. sequenti. ff. de legat. 2. & in l. mulier que. §. si. ad Trebel. & isto modo intelligo quòd successor maioratus possit competere interdictum adipiscendæ quorum bonorum, de quo supra dixi: quia illud tantum datur heredi & succes-

successor vniuersali non particulari, ut probat text. in l. 1. vers. 1. ff. quorum boni. ibi dum dicit, & ad vniuersitatem bonorum, non ad singulas res pertinet, &c. Item quæro, an talis successor maioratus possit intentare fideicommissariam hereditatis petitionem, de qua in l. 1. & pertotum. ff. fideicom. hæ. peti. & breuiter dico quòd sic, sicut dixi in petitione hereditatis: Vnū tamen est, quòd si defunctus cui succedit successor maioratus relinqueret heredem ex testamento vel ab intestato ipsum successorem maioratus, & in sua hereditate essent illa bona maioratus & subiecta restitutioni, licet constaret maioratus in re vel rebus certis, bene possit talis successor intentare peti. hæ. pro hereditate in qua succedit, & iunctim petere omnia bona tam maioratus quàm hereditatis: quia in tali petitione & remedio omnia veniant & intelliguntur comprehendit: ita probat gl. no. iuncto. text. in l. item videndum. §. si. in glo. fin. ff. de peti. hæ. vbi dicit quòd bona feudalia veniunt in peti. hæ. quam ibi sequuntur & declarant Ange. de Peru. Albe. Paul. de Cast. & alij Docto. & per eam ita tenet & notat Bald. in c. 12. col. num. 5. de succes. feu. in V. si. feu. Ioan. de Pla. in §. actionum. Insti. de actio. pe. col. num. 79. & num. 80. Nec obstat quòd petitio hereditatis non datur nec competit heredi vel successor post semel ademptam possessionem, ut est glo. singu. in l. 1. ff. de fideicom. hæ. posses. & ibi Bar. & Docto. & posui latè in materia peti. hæ. sed iste successor maioratus possidet per nostram legem, ergo ei non possit competere petitio hereditatis: quia respondeo quòd non est effectus possessor naturaliter per actum proprium & verum apprehensionis, sed fictus, & artificialiter per legem, ut no. dixi supra dum tractauimus, an competat interdictum adipiscendæ possessionis.

196 Item circa istam legem vtiliter & necessariò quæro, an successor maioratus possit propria autoritate bona auferre à tertio detentatore, & per vim eum expellere? & videtur quòd sic. Primo quia licet possessor possit iudicem adire pro rebus ab alio occupatis consequendis, & eo casu nullam amitteret possessionem, tamen poterit ab eo propria autoritate auferre: gloss. est no. in l. 1. §. interdictum autem. in verbo, vltro. ff. uti possi. & ibi tenet Barto. 2. col. num. 3. vbi singu. & magistraliter dicit, quòd si possessio rei omnino vacabat, & quis eam occupauit, non potest dominus & primus possessor propria autoritate ab eo auferre. text. in l. sequitur §. item si occupaueris. ff. de vscap. iuncto gloss.

& communi opinione: facit bonus text. in l. 1. §. cum qui. ff. de vi. & vi arm. aut possessio rei omnino non vacabat, sed per occupationem eius qui ingressus fuit priuatur primus possessor vtrâq; possessione, quod contingit in re mobili, ut in l. si rem mobile. ff. de acqui. posses. & in l. 3. §. Nerua filius. eo. titu. & tunc primus possessor potest illam rem ab eo auferre in continenti, postea verò non, argumento. text. in l. vt vim. ff. de iusti. & in cum similibus: & in expresso facit bonus text. in l. si quis inseruitute. in fine. ff. de furtis. si verò possessio rei omnino non vacabat, sed quis habebat vtrâq; possessionem licet non sit in re sed prope, vel saltem habebat ciuilem in absentia, quo casu per apprehensionem vel occupationem alterius non priuatur possessor vtrâq; possessione, ciuili & naturali, vel ciuili tantum, ad contingit in re immobili, ut in l. clā possidere. qui ad nundinas. ff. de acqui. posses. & notatur per gloss. & Docto. in l. 1. eo. titu. tunc poterit possessor ab illo ingresso propria autoritate rem auferre: & ita procedit & debet intelligi gloss. in dicta. l. 1. §. interdictum autem. ff. uti possidetis. & ita est no. resolutio Bar. ibi in hoc articulo: & cum hac doctrina & distin. bar. transit ibi Ange. de Peru. & in expresso tenet Pau. in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. 2. col. post princ. & melius & singularius ibi Roma. 2. co. licet dicat quòd tutius & sanctius esset quòd digereretur via iustitiæ propter rixas & scandala euitanda: & istam doctrinam & distin. Bartol. tenet ibi Iason, in dicto. §. qui ad nundinas. 4. col. & 4. no. & istam cō. tenet Imo. post Innocen. in c. olim. cl. de rerum spo. 2. col. num. 10. istud etiam tenet & reputat singu. Ange. in §. quadrupli. Insti. de actio. pe. col. in medio. & istam doctrinam & distin. tenet & dicit commu. Alexā. in l. quemadmodum. ff. de acqui. posses. 2. co. num. 3. Sed iste successor maioratus mediante ista. l. possidet tam ciuilitate quam vtrâq; naturaliter, ergo possit propria autoritate expellere ingressum. Secundo pro ista sententia & confacit ratio euidentis, quia si ille qui ingressus est rem maioratus vel aliam, non amittit possessionem, eo ipso committit vim, ut in l. clam possi. si dere. §. qui ad nundinas. in fine. eod. titu. & sic possessor licite eam repellere & propulsare potest, ut in l. vt vim. ff. de iust. & iu. text. in l. 1. §. eum qui. vers. vim vi. ff. de vi & vi arma. text. in l. 3. §. cum igitur. eod. titu. text. in l. 1. C. vnde vi. text. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquil. text. in l. si ex plagis. §. 1. eod. titu. facit etiam gl. Bart. & communi. opi. in l. cum fundum. ff. de vi & vi ar. vbi si colonus vel inquilinus inter-

uertit

vertit possessionem domino, & recusat rem restituere, potest propria autoritate expelli: imò quòd magis est, licet possessor habeat possessionem quaesitam per clausulam constituti vel alium actum fictu: potest à detentatore propria auto. rem auferre si recuset eam restituere: glo. est no. in l. cum creditor. ff. de furtis. quam ibi ad hoc notat & commen. Ange. de Pe. & commun. doc. ad hoc etiã eam notat Saly. in l. creditores. C. de pigno. 4. col. num. 12. & in l. in possessionem. C. ad legem Iu. de vi. Tertio & no. pro hac sententia & con. facit, quia si aliquid fiat in re mea à me possessa per quã re possessio inquietatur, possum propria auctoritate auferre, licet nõ possim tollere illud quòd supra rem meam pendet, si illam non tangit: tex. est no. in l. quemadmodu. §. si protutum. versu. aliud est dicendum. ff. ad l. A. osiliam. & tenet ibi Odofre. Bar. Alb. Bald. & Mo. & dicit ibi Bald. istud est maximum cor modum possessionis, quia possessor habet us resistendi propria autoritate: & reputat esse mirabilem Flo. vt idem est tex. in l. si. §. si ad ianuam. ff. quòd vi aut clam. & ibi tenet Bar. & Albe. & ante eos Oldra. quem refert Alb. vt latius dixi in materia operis no. num. Quarto pro ista sententia & conclusione, quòd successor maioratus possit propria autoritate res auferre à quolibet detentatore, facit, quia quando quis est in nuda & simplici detentatione rei potest verus possessor eum propria autoritate expellere, & suam possessionem intrare: quia in hoc nõ delinquit sed suam possessionem defendit: tex. est valde nota. in iure in l. si seruus. in fine. C. quòd cum eo. vbi si seruus sine voluntate & consensu domini concessit alicui facultatem habitandi domum domini sui, nullum ius queritur habitanti, sed potest dominus propria autoritate ingredi & occupare domum suam liberè & impunè: ex quo tex. infert ibi Bar. 2. lectura, quòd colonus vel inquilinus qui habet rem conductam ab aliquo tertio sine mandato domini potest per ipsum dominu expelli propria autoritate: & sequuntur ceteri doctores ibi: & ita per illum text. tenet Bart. in l. 1. §. nuntiatio. ff. noui ope. n. 2. col. num. 7. & ibi notabiliter Alex. 3. col. nu. 12. & ibi Iaso. post princ. num. 2. imò est ibi tex. valde no. quòd si possessor qui expulit talem detentatorem propria autoritate timeat ne expulsus redeat & eum inquietet poterit super hoc implorare protectionem & officium iudicis, vt in possessione defendatur: & ad hoc illum tex. in fine considerat & commendat Iaco. de Arenis, Cinus, Bald. Angel. &

Saly. quòd est no. pro extensione huius con. in successore maioratus: facit etiam tex. in l. si super possessione. C. de transa. in versu. fin. cuius verba sunt, cuius rei gratia vir clarissimus praesens prouinciae interpellatus vim fieri, prohibebit. & ibi notat Bal. Pau. Saly. Alex. & Ias. facit tex. in l. sed inter te. ff. de serui. vrb. pra. & ibi Bar. & Doct. bonus tex. in l. si. in prin. ff. quòd metus causa. & ibi notat Bar. Bal. Ange. & Doct. facit etiã tex. in l. 1. & per totu. ff. ne vis fiat ei. facit etiam tex. singu. in l. si pater. C. qui bo. ce. pos. vbi ille qui pro debito alterius timet gravari, potest officium iudicis implorare, vt iudex inhibeat ne fiat: què ad hoc summè notat & dicit non alibi, Bald. ibi: & ad hoc etiam notat & commendat Iason in l. si super possessione. C. de transa. 2. col. num. 6. Sed his non obstantibus videtur quòd ipso quò detentator qui praedictas res occupauit resistit & recusat restituere, possit successor maioratus eas propria autoritate auferre: quia dicitur suam possessionem defendere, & non inuadere nec violentiam committere, per iura & fundamenta superiora: tamen si detentator non resistit nec vnquam ab eo aliquid petatum est, nõ possit successor maioratus praedictas res ab eo auferre propria autoritate: quia non reperitur iure cautum quòd civilis possessor possit propria autoritate expellere clandestinum possessorem vel detentatorem, nisi post denegatam & interuersam possessionem: ita in expresso tenet Dinus in dicta l. 1. §. interdictum autem. ff. vti possidetis. & ibi Rainerius, & Albe. in fin. tenet etiam Cinus in l. 1. C. vnde vi. 2. co. Aret. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. posses. 4. col. num. 10. tenet etiam Cinus in l. vna. C. vti possi. 5. col. num. 10. Secundo pro ista parte facit tex. in l. si alius. §. bellissimè. ff. quòd vi aut clã. vbi disponitur quòd aedificium factum ab alio clam in fundo meo, non possum tollere & destruere propria autoritate nisi ex magna causa: & supplet & declarat ibi glo. Bart. & alij Doct. si quando non esset copia iudicis, vel quando esset periculum quòd ex mora vel dilatione res occupatae deteriorarentur, & dominus & possessor pareretur graue damnum in dilatione: & illum tex. etiam ad hoc considerauit Aretinus in dic. §. qui ad nundinas. 4. col. in fine, dicens quòd fortissimè vrget. Tertio facit quia si ex pacto vel qualitate actus competit alicui ius apprehendi rem propria autoritate, non potest eo vti sine cognitione iudiciali, & liquidato prius iure eius & per iudicem declarato: tex. est not. in l. 1. C. si mancipium ita vaneat ne prostitua-

tur.

tur. quem ad hoc notat & commendat ibi Bar. Bal. Ang. de Pe. sed in nostro casu, ad hoc vt in successorem maioratus transeat possessio requirit duplex qualitas necessaria: Prima quòd sit verus & legitimus successor maioratus. Secunda, quòd bona ipsa sint comprehensa in maioratu, & in hoc se fundat nostra lex, vt apertè ex ea colligitur, ergo ante omnia oportet quòd ista liquidentur coram iudice, & antea non potest sibi competere ius nec facultas apprehendendi propria autoritate praedictas res & alteri fieri iniuria & violentia. Quarto confirmatur ista pars subtili consideratione, quia fortè ille tertius detentator ex iusta causa recusat vel recusare possit restitutionem reru: quia fortè dicit vel pretendit se esse successorem veru maioratus: vel quòd praedictae res non sunt inclusae in maioratu, sed liberae & nõ subiectae restitutioni: vel quòd sunt suae propriae: vel fundat se in aliqua alia iusta ratione vel causa, nã tunc non videtur quòd possit ex pelli, argumeto text. nota, in l. 1. §. si quis ideo à possessione. ff. ne vis fiat ei. vbi dicitur quòd non incurrit quis poenam illius edicti quando ex iusta causa prohibet alium intrare vel habere possessionem rei, licet in ea fuerit missus, vel mitti iussus iudicis mandato: cuius verba sunt, si quis ideo à possessione prohibuerit, quia suam curabat vel sibi obnoxiam, vel certè non esse debitoris, consequens est vt hoc interdicto non teneatur: & ad hoc not. ibi Bart. Alb. Angel. de Peru. Confirmatur in super, quia si successor maioratus possit propria autoritate praedictas res ab alio auferre, sequeretur maximum inconueniens, quòd semper quis possit dicere se successorem maioratus, & hoc colore res alienas inuadere: imò quòd magis est per supra dicta videtur, quòd indistinctè talis successor maioratus non possit propria autoritate praedictas res ab alio auferre, modo ille detentator recuset restituere, & sic videatur possessionem interuertere, modo non: quia praedicta fundamenta maxime vrget & concludunt in vtroque casu: imò si talis possessor sit expulsus debeat in continenti restitui sicut quilibet possessor aliaru rerum: quia in dubio bona praesumuntur libera & non vinculata: vnde merito interim debet restitui: & ille qui dicit & pretendit se successorem maioratus debet agere via ordinaria: sed licet ista quaestio ardua & periculosa uideatur, tamen in ea speculatiuè cogitando resolutiuè mihi videtur quòd licet tutius & sanctius faciet talis successor maioratus vel quilibet alius qui pretendit habere possessionem rerum quarum deten-

tatio est penes aliquem tertium eas consequi via ordinaria iustitiae, quam propria autoritate eas auferre & occupare: tamen in puncto iuris teneo pro firma & vera sententia quòd possit propria autoritate praedictas res auferre & apprehendere, dum tamen sine offensa alicuius personae faciat, modo ille tertius detentator recusat restituere, modo non: & hoc per fundamenta & iura pro prima parte adducta quae sunt expressa, & est communis opinio. Nec obstat primum motiuum pro contraria parte adductum, in quò dixi quòd secundum aliquos Doctores non reperitur iure cautum, quòd civilis possessor possit expellere propria autoritate clandestinum possessorem vel detentatorem: quia imò bene reperitur iure cautum per superiora prima fundamenta. Secundo nõ obstat text. in dicto. §. bellissimè, quia ille text. debet intelligi quando dominus non possidebat rem vel locum in quo aedificium factu erat, nã tunc licet in eius praedictum sit factum, non potest propria autoritate tollere nisi ex magna vel necessaria causa quae consideratur in exemplis glossae Bar. & Doctorum ibi: si verò dominus possidebat rem vel solum, bene potest propria autoritate tollere: & ita procedunt prima iura, & per consequens nostra conclusio: ita in specie Albe. in dicto. §. bellissimè. & ibi Angel. de Peru. post antiquos. & tenet Iaso. in dicta. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. posses. 5. col. num. 24. Tertio non obstat text. in dicta. l. 1. C. si mancipium ita vaneat ne prostitua. quia respondeo, quòd ibi ille qui volebat rem propria autoritate auferre ex pacto, non erat effectus possessor: vnde non potest propria autoritate sine iudice apprehendere, sed quando esset possessor, licet solum civilis, bene possit: ita solus Bal. ibi in fine: sed in nostro casu iste successor maioratus est possessor rerum civilis & naturalis, ergo possit. Quarto non obstat illa mea subtilis consideratio in quarto fundamento adducta, quia notabiliter respondeo quòd ex euetu & successu probationis apparebit an iuste vel iniuste fecerit: nam si eo casu quo detentator expulsus conqueritur de sua expulsionem & iniuria successor maioratus qui rem occupauit & ab eo abstulit, probauerit severum & legitimum successorem maioratus, tunc impunè potuit facere & nullam poenam incurri: imò in praedictis rebus defendendus est: si verò non probauerit se successorem maioratus, & res suae inclusas in eo, tunc non potuit alium expellere vel ab eo praedictas res propria autoritate auferre: & secundum qualitatem expulsionis

Ant. Go. in ll. Tauri. Ff. & ap.

& apprehensionis tenebitur interdicto unde vi, vel remedio legis, si quis in tantam vel alio iuris remedio, quod tali casu competat. Præterea iuxta prædicta. utiliter & necessario quæro si duo vel plures dicunt & cōtendunt se successores maioratus in solidum, & sic sibi inuicem contradicunt: & inter eos est maxima contentio, adeo quod speratur rixa: & discordia, & arma venire: quia vterque præparat se & suos pro adspiscenda actuali possessione & detentatione rerū, que erūt partes iudicis in isto casu, an poterit ex officio vel ad partis petitionē eos inhibere sub aliqua pœna. nē ad fundos & res maioratus accedant: & eas ponere in secreto apud aliquem tertium donec per iudicem dererminetur cui competat possessio sine præiudicio iuris vniuscuiusq;: & certè dico quod sic, argumēto text. qui est moralis & notandus in l. æquissimum. in princi. ff. de usufruct. vbi si inter duos fructuarios est quæstio super usufructu & q̄liē eo vti debeāt, iudex potest & debet se intro mittere nē veniant ad arma: cuius verba sunt, cure enim, inquit Iulianus, ad arma & rixā procedere patiatur prætor quos potest iurisdictione sua compescere: ergo idem sit in quibuscunq; aliis attendentibus super aliqua possessione: & ad hoc illum text. notat & commendat ibi Bar. in. §. supra proximo. & ibi Alb. qui ponit istam practicam in dicto. §. 2. col. vers. & ex hoc. & Bald. ibi in dict. l. æquissimum in prin. & ibi Ange. de Peru. in id. §. supra proximo. & ante omnes ad hoc notat & commendat Odrof. ibi in princ. legis: & per illum text. tenet etiam Specu. in titu. de sequestra. pos. & fruct. vers. Innocen. in. c. in præsentia. de proba. r. col. num. 2. licet corruptè alleget illum text. & ibi Ioan. An. 2. col. in princ. Hosti. 2. col. in medio. Cinus in. l. vna. C. vti possi. si. col. in fine. Iacobus Butri. ibi final colum. in medio Alber. pen. columna. in fine. post ibi in verbo: prohibebit. Albe. in. l. pe. ff. vbi pupil. edu. debe. Bald. in. l. fi. C. de edic. diui. Adria. tol. 2. col. post. prin. idem Bald. vbi hoc reputat notabile, in. l. 2. C. de summa Tri. & si. ca. num. 2. Ancharranus in c. cupientes. §. ceterum. 2. col. de elect. facit optimus text. in. l. cōmuni diuidundo. §. cum. de vfu fructu. ff. commun. diui. tex. in. l. 1. §. apud Iulianū. ff. de positi. text. in. l. fi. ff. de tabu. exhiben. tex. in. l. congruit. in princ. ff. de offi. præ. facit etiam bona ratio, quia si ex causa permissa esset secretario personæ, vt est tex. no. in. l. 3. §. Iulianus. vers. si verò vtraq; persona. ff. de liberis exhiben. tex. in. c. cum locum. de sponfa. tex. in cap. extrāmissa. de resti. spo. ita etiam erit per

missa secretatio rerum Vnum tamē est quod ista conclusio & doctrina debet intelligi quando non constaret quis eorum possideret, vel quando sumus certi quod neuter eorum possidet & vterq; præparat se ad arma: secus tamē est quando constaret quod vnus eorum possidet vel esset in actuali detentatione ex qua præsumatur possessio: quia tunc licet aliter se præparet ad arma & speretur rixa, non debet fieri secretatio possessionis, sed possessor defendendus est per iudicem: ita singulariter Bald. in. l. quidam æstimauerunt. ff. si cer. pet. 2. col. post medium. vers. 2. casu. argumento text. qui notabiliter facit in. l. fina. ff. de offi. procu. Cæsa. idē Bald. in. l. ordinarij. C. de rei. v. 4. col. vers. sed hic quæro. idem Bald. in. c. 2. de vita & honest. cle. 2. col. nu. 8. idem Bald. in. c. 1. de seque. pos. & fruct. 3. col. in medio. num. 9. & ad hoc tenet & reputat esse no. & quotidianum Iaso. in dict. l. qui dam æstimauerunt, si cer. pe. 3. col. post princ. & ante eos reperio quod ita in expresso tenet Albe. in dict. l. æquissimum. quam legit in. §. antecedenti. 2. col. & ex hoc sepe. per rationem, quia aliās frustra esset per dictum interdictum vti possidetis: & apertè hoc voluit Innocen. in capitulo, in præsentia. & praba. prima colum. numero. 2.

198 Præterea circa nostram legem & totam materiam possessionis utiliter & necessario quæro, si duo vel plures asserunt se successores maioratus in solidum. & habere possessionem civilem & naturalem virtute huius legis, modò prædictæ res maioratæ sint in secreto penes tertium iudicis mandato propter timorem rixæ, vt in. q. supra proxima, modò non sint in secreto: quia detinentur ab aliquo eorum vel ab aliquo tertio, modò res sit vacantes respectu detentationis, & vtraq; prætedit se habere possessionem, & vterq; intentat coram iudice remediū possessorium & sic interdictum vti possidetis, in quo dicit se possessorem, & petit in ea defendi, & in consequentiam petit detentationē eorundem rerum, & fortè habet iudicium possessorium, moram, & lōgam dilationem habebit, an inter lite sup possessorio pēdēte possit iudex ex officio vel ad partis petitionē sine præiudicio iuris ipsarū partiū summarie, breuit, & simplicit recipere p̄bationē sup prædicta possessione, vt ille qui melius probet statim declaratur & mittatur in actualem possessionem & detentationē rerū, & in ea defendatur donec definitiue lis super remedio possessorio plenarie decidatur: & ista eadem quæstio habet locum in quibuscunq; rebus, licet nō sint maioratus quando

quando in eis plures dicunt se habere possessionem, & quilibet intentat interdictū vti possidetis. Et certè iste articulus est valde singularis & utilis in isto regno: & quotidie videmus, quod verfacur in practica: nam videmus quod partes periti iudicis in tali casu iubent, quod partes producant coram eis certum numerum testium super prædicta possessione, & visis testibus declarat possessorem illum qui melius probauit & eum in actuali possessione defendit, vt colligat & percipiat fructus, & pacifice vtatur re & cōsequat omnes alios effectus possessionis interim lite durate super plenario iudicio possessorio vti possidetis, & sine præiudicio eius: & licet ita ab aliquibus peritis iudicibus practice tur, tamen non reperio ita in specie nec clarè hunc articulum in iure decisum. Sed teneo quod ista practica & conclusio sit optima & vera, quā de iure intendo fundare sic: Primò per tex. singular. in iure in l. liberis. §. si quis ex seruitute. ff. de libera. causa. vbi disponitur quod quādo lis vel quæstio vertitur inter dominū & seruum, quia seruus proclamatur in libertate in, dominus vero dicit eum seruum, & dubitatur quis eorū debeat probare intentionem suam in proprietate, iudex summarie & sine libello potest & debet cognoscere quis eorum fuerit in possessione, quasi seruus fuerit in quasi possessione libertatis, dominus debet agere & probare seruitutem eius: si vero dominus fuerit in possessione seruitutis, seruus ipse debet agere & probare se liberū: & illum textum in suo proprio casu notat & commendat ibi Bar. Albe. & Rai. & illa decisio tex. habet locum in qualibet alia causa: nam si duo vel plures asserunt se dominos alicui rei, & vterq; dicat se possidere, & nō lit assumere onus probandi, iudex cognoscit summam de possessione, & possessorem defendit in sua possessione, & iubebit alterum agere & probare de proprietate, prout est de mente omnium Doctōrū ibi: & si dicas, quod illa decisio sic intellecta nullam utilitatem vel nouitatem adducit, cum de hoc sint plura iura idem dicentia, vt est casus expressus in l. ordinarij. C. de rei. vendica. text. in l. incerti iuris. C. de interdi. tex. in l. 3. C. finium regun. tex. in l. exitus. ff. de acquir. poss. tex. in l. inter litigantes. ff. de iudicis. text. in. §. retinendæ. Insti. de interdi. Respondeo, quod text. in dict. l. liberis. §. si quis ex seruitute. ff. de libe. cau. hoc singula. adducit de nouo, quod quando quis simpliciter conqueritur iudici de sua possessione turbata, & petit simpliciter & summarie in ea defendi, aduersarius petit idem: vel quando iudex ex offi-

officio visa discordia vult cognoscere quis sit in actuali possessione: quia nullus eorum vult esse actor, tunc iudex in vtroq; casu potest breuiter, & summarie, & sine libello de possessione cognoscere, & interim possessorem tueri & defendere in possessione, & prohibere alterum nē ad rem vel fundum accedat: & attende bene quod hoc casu nullum præiudicium fit alteri parti in proprietate nec in possessione, cum nō sit definitiua sententia in aliquo lata: unde altera pars vel quilibet earū poterit plenarie & iuridicè agere vel petitorio proprietatis vel possessorio remedio vti possidetis, libellum offerēdo & iudicio plenario procedendo, & sententia definitiua ferri quæ plenum præiudicium afferat in prædicta possessione: & ita debet intelligi text. in dicto. §. si quis ex seruitute. alia vero iura superius allegata loquuntur & procedunt quando vterque vel aliquis eorum agit iudicio plenario possessorio vti possidetis, & interim durante lite nulla est controuersia inter partes: & ista practica & doctrina potest habere locum, & verificari, modo lis sit orta super remedio possessorio plenario vti possidetis, modo adhuc non sit orta: quia quolibet casu poterit iudex ad petitionem partis vel ex officio cognoscere breuiter & summarie de possessione, & illum in ea defendere interim, hoc est durante lite mota vel mouendā: & ista est intentatio practicæ huius regni sic fundata ex dicto §. si quis ex seruitute. & licet certè ille text. hoc non probet nec eius intentio fuit casum particularem disponere, sed tantum concordare cū aliis iuribus supra allegatis: tamen in expresso per illum text. ita reperio quod tenet Specul. magister practicæ in titu. de libellorum conceptione. §. nunc dicendum est. 4. col. vers. 22. & ibi notabiliter Ioan. Andr. in addit. idem tenet Specu. in titu. de petitorio & possessorio. §. 1. fi. col. vers. in summa. & videtur esse de mente Innocen. in c. in præsentia. de proba. r. col. in medio, num. 2. & eiusdem Innocen. in c. cum venissent. de instit. r. col. num. 1. vers. vel dic quod ambæ partes. idem etiam reperio quod tenet Bald. singular. loquitur, licet non alleget, Specul. in l. ordinarij. C. de rei. ven. 4. col. vers. sed hic quæro, duo asserunt, &c. & reputat esse multum notabile. idem tenet ibi Paul. de Cast. r. col. num. 2. dicens quod istum casum pluries habuit de facto. & ista est intentio Bald. quæ omnino vide in l. fi. C. de edic. di. Adria. tol. 2. col. num. 4. vers. & est notandum. tenet etiam Bald. in l. quisquis. C. quorum appella. nō. reci. & magis in expresso quàm alius reperio, quod istam doctrinam Ant. Go. in. l. Tau. ff. 2. & pra-

& practica ponit Franc. de Aret. in. c. in praesentia. de proba. 5. co. in fi. nu. 34. vbi dicit quod si iudex cognouit de possessione incidenter & simpliciter quo ad effectum, ut pars quae possidet utatur & fruatur possessione, & altera pars non accedat ad fundum nec eam molestat, tunc ista declaratio & praecipuum iudicis non facit plenum praedictum in possessione, quia fuit iudicium summarium intentatum ad alium finem, argumento tex. in l. pe. ff. de his qui sunt sui vel alien. iu. vbi sententia lata in causa summaria alimentorum non praedictat in causa filiationis: & argumento tex. in c. veniens. el. 2. de testib. vbi probationes factae in iudicio summario non plene praedictant in plenario: si vero iudex cognouit principaliter de possessione ad hunc finem ut determinaret quis possideret remedio proprio possessorio, tunc sententia eius erit definitiua & plenum facit praedictum, argumento tex. in dicta. l. ordinacij. cu. similibus, licet ipse ea non alleget: & argumento tex. quem ipse reputat singu. in. c. 1. §. si tres de pace tenenda. in vfi. feu. & isto casu dicit ipse quod potest intelligi text. in dicto. §. si quis ex seruitute. & istam con. etiam tenet Paris de Puteo in tract. syndica. in parte, iudex. fo. 176. praeterea pro hac sententia considero tex. singu. in l. pen. ff. de aqua quoti. & estiu. vbi dicitur quod quando lis vertitur super seruitute, ille qui est in quasi possessione eius, debet defendi & sibi caueri de non impediendo durante lite donec finiatur: & ad hoc notat ibi gl. Bar. Albe. Rainer. Ange. & commu. Docto. & per illum text. ita tenet gl. no. in l. 1. §. hoc interdicto. in glo. 1. magna, in medio. versic. tamen dic. ff. de itinere actu que pri. & ibi Bart. 2. col. num. 2. Ange. ibi. 2. col. num. 2. Pau. in l. sicuti. §. sed si quaratur. ff. si seruitus ven. 2. col. in fine. num. 9. Cae-pola in tract. seru. in. c. de serui. itineris. in. col. num. 35. Item etiam pro ista parte facit tex. in. c. 1. & 2. ut lite pen. tex. in. c. cum ecclesia futrina. versic. clericos de caupo. & pro. tex. in. c. cu. persona. §. quod si tales. de priui. lib. 6. vbi expressè probatur quod quando quis est in possessione rei, iurisdictionis, celsus, vel alterius iuris, debet in ea defendi & nullo modo inquietari durante lite super proprietate: & ibi tenet & notant Docto. & per illa iura istam doctrinam ponit Innocen. & commun. Docto. in. c. peruenit. in princ. de censibus. ergo eadem ratione idem dicamus in nostro casu, quando vterq; ageret remedio possessorio, quod durante lite defendatur in eille qui interim melius praebauerit. Item & 4. pro ista sententia & pra-

ctica facit tex. singularis. in ca. cum venisset. de institutionibus, secundum secundam lectionem Innoc. quam ibi ponit in. l. colum. in medio: secundum quam ibi probatur quod licet sit actum tantum petitorio, nihilominus si in processu negotij constat iudici reum esse in possessionem, potest iudex ex officio suo pronunciare illum in ea esse tuendum vsque ad finem causae, ex eo quia omnia quae emergunt & accidunt post litem contestatam, pertinent ad officium iudicis: & ad hoc illum text. summe notat & commendat ibi Abb. pen. colum. versic. secunda lectura (Et haec haecenus de numeris nouem hic infer-tis: nunc ad. 193. ac. 194. ob id intermissos, recta reuertimur.)

193 Itē quāro qualiter probetur possessio: in quo articulo magistraliter & resolutiue dico, quod potest probari sequentibus modis. Primo modo quando probatur per testes vel instrumēta actus verus & naturalis, puta ingressus in rebus immobilibus, vel apprahensio in reb. mobilib., vt supra plene & magistraliter in quilibet actu visum est. Secundo modo quā probatur aliquis actus fictus translatiuus possessionis, de quibus plene & magistraliter dictū est, vel probat aliqua qualitas rei ex qua resultat acquisitio & translatio possessionis sine aliquo actu vero vel ficto, vt in nostro casu & lege. sin reb. maiorat. Tertio modo quā non probatur aliquis actus primordialis possessionis verus vel fictus, sed probatur quod quis habet & tenet aliquā rem: quia ex illa probatione facti & nude detentationis resultat vera & liquida probatio iuridica possessionis, modo testes per quos fit talis probatio sint rustici, modo periti: & modo sciāt & cognoscāt quod sit possessio, modo nō. Ex quo deducitur & inferit quod bene sufficit testes deponere de aliquo nudo actu facti quē percipiunt sensu corporeo si ex eo resultat ius de quo quaritur: & in expresso istam sententiā & conclusionē probat tex. in. l. 1. ff. de acqui. possess. tex. in. §. adipiscimur. ciufdem legis. vbi ex sola detentatione facti arguit & inferit consultus ad veram & iuridicā possessionem: tex. in. l. 3. versic. dare. ff. de usufruct. Confirmatur, quia probato aliquo actu, semper censetur probatū illud quod extali actu ex iuris dispositione resultat: tex. est in. l. illud. ff. de acqu. haz. tex. in. l. ad legatū. & in. l. ad rem mobilem. ff. de procura. Confirmatur etiā ex definitione possessionis quā supra suo loco deduxi: & in terminis istā con. tenet. g. sin. & or. in. l. stipulatio ista, habere licere. §. haec quoq;. in verbo, stipuletur. ff. de verbo. obli. licet non ita fundet nec declarat: & ibi Bar.

ibi Bar. Bald. Ang. Imo. Rom. Paul. Alex. & Iaf. & vltra oēs illā glo. dicit ibi vnicā Raine. q. not. eam declarat. illā etiā glo. ad hoc no. & co. Bart. in l. 1. ff. si cer. pe. 3. col. num. 14. & ibi no. Bald. & co. doc. idē Bar. in tract. de test. 2. col. versic. testis dicit aliquem possedisse. Bald. in l. 1. C. de seruis fugi. pe. col. num. 23. idē Bald. in l. data opera. 7. col. num. 32. C. qui accu. non pos. idem Bal. in c. 1. §. possessiones. 1. col. num. 4. de pace Constantiz. in versic. feu. Imola & Doct. in l. qui vias. §. 1. ff. de damno infecto. & Inno. in c. cum olim. el. 2. col. 2. in fine, extra, de priuilegiis. Anton. in ca. cum ad sedem. de rest. spo. pe. col. num. 29. & ibi notabiliter Abb. 7. col. nu. 21. & in tantum hoc est verū, vt ex illa probatione facti resultat probatio possessionis naturalis & etiam ciuili: quia annexē & consecutiue iuris dispositione, ei accedit: & in expresso ita tenet & declarat Bal. in c. cum causam. 3. col. num. 13. extra, de testibus. quā limita nisi ex qualitate personae, vel ex natura subiectae materiae in qua testes deponūt debeat praesumi cōtrarium, vt si testes deponāt seruū, infantem, colonum, inquilinū, commodatariū, depositarium habere & tenere aliquā rem: quia ex tali probatione non resultaret probatio possessionis, sed nude detentationis: & idē est si cōstaret vtrinq; possessionē vel aliquam earū esse ab alio occupatā: quia probatio detentationis non inferret probationē possessionis, argumento tex. in l. clam possidere. §. qui ad nutū dnas. supra eo. cū materia. vel si testes deponāt de aliquo actu apprahensio possessionis iunctim cum aliquo titulo vel contractu ex quo nō causatur nisi sola possessio naturalis, vt in fructuario vel simili persona: vel sola ciuili, & in proprietario vel simili: & in specie ita notabi. tenet & declarat Antonius de Butrio, in dicto capitulo, cum ad sedem. de resti. spol. pe. col. num. 29. Bal. in l. 1. C. com. de vsuca. 1. col. Alexā. in di. l. stipulatio ista habere licere. §. haec quoq;. 1. col. num. Nunc verō sing. extendē istam cō. opi. vt procedat etiam si testes deponāt de diuerso actu possessionis, vt quā vnus deponit quod vidit Titium habere & tenere fundū, alius quod vidit arare, vel seminare, vel fructus percipere, vel alium diuersum actum possessionis exercere: nā isti tales testes probant: nec obstat si dicas quod sunt singulares & non cōtestes, quia respondeo, quod possessio est quoddam genus cōtinens in se plures & diuersos actus, vnus de licet isti testes sint singulares in illis actibus super quibus deponant, tamen sunt cōtestes in probanda possessione in genere sumpta quae ex istis actibus differentibus resultat: ita probat glo. valde no. & singu. in l. actor.

C. de probatio. in gloss. 3. vbi ponit regulam & doctrinam, quod genus si se potest probari per differentes species vel actus diuersos & particulares: & ad hoc not. & commendat ibi Bald. 2. col. num. 4. Salyc. qui no. loquitur. 1. col. nume. 5. idem Salycet. in l. testium. C. de testib. 8. quaestione. & ibi Angel. 2. col. nu. 8. Bald. in l. de quib. Ange. notab. per tex. ibi in l. 2. §. diem. ff. quemad. testam. ape. 1. columna, nume. 2. Ioan. de Imo. no. in linter pares. ff. de re iudi. fin. col. in fine. istam etiam con. probat glo. ord. in l. ob carmen. §. fina. in glo. fin. ff. de testibus. vbi dicit quod si quis intendat probare se possedisse, & vnus testis dicat, quod vidit eum possidere & actus possessionis exercere tali tempore, & alius testis dicat, quod vidit eum possidere & actus possessionis exercere alio diuerso tempore, censetur bene probata possessio: & illam gloss. ad hoc reputat ibi mirabilem Bartol. in fine. tenet etiam & commendat Bal. ibi. tenet etiam & dicit perpetuō notandam Iaco. de Sanct. Georg. 3. col. num. 16.

Quarto modo quando probatur quem arare vel seminare fundum de cuius possessione queritur, vel in eo aedificare, vel aliquem alium vsum exercere: quia eo ipso censetur probata possessio: ita probat text. notabil. in l. vim facit. ff. de vi & vi arma. & ibi communiter Docto. tex. in l. tertia. §. item videamus. versic. etenim. ff. vt possidetis. notat etiam glo. ordi. & ibi commun. Docto. in l. 3. C. fini. regund. Bartol. in l. de aetate. 6. col. numero. 11. ff. de mino. Ange. de Aret. vbi valde commendat in. §. sic itaq;. Insti. de actio. 5. col. num. 7.

Quinto modo quando probatur, quod quis percipiebat fructus ex re: tex. in l. Titia. in princ. ff. de solu. & ibi notat Bartol. Angel. Paul. & communiter Docto. tex. in l. Pomponius. ff. quibus mo. vsu fruct. amit. & ibi Bald. & doct. Confirmatur, quia si possessio causet acquisitionem fructuum, vt notatur per glo. & omnes scribentes in l. 3. §. ex contrario. supra isto titulo: ergo probato effectu censetur probata ipsa possessio: & in terminis nostris isto argumentovtitur Bal. in l. indicia. C. de rei ven. 2. col. nume. 6. Paulus de Cast. in l. 2. C. de acqui. posse. num. 3. Sexto modo quando probatur, quod quis recipiebat mercedem vel pensionem rei ab aliquo: tanquā colono vel inquilino: quia eo ipso censetur probata possessio: ita probat text. no. in l. qui vniuersas. §. quod per colonū. ff. de acqui. poss. & ibi notat Bar. Alb. Pau. Imo. & communiter Docto. tex. in cap. cum venisset. de resti. spolia. ibi, perceperunt annuam pensionem. & ad hoc Ant. Go. in. l. Tau. ff. 3. notat

notat ibi glo. ordi. 2. auto. Abb. Cardi. Anchar. & comm. doct. de quo articulo vide latius quæ dixi supra ista lege, in 5. actu facto possessionis. Ex quibus sume practicam in formando articulos in probatione possessionis: nam debet articulare quod quis habet, tenet, & possidet tale fundum vel rem, eum arando, seminando, fructus colligendo, mercedes percipiendo, vel alia denique faciendo: & re illa utendo tanquam dominus possessor: & istam practicam & doctrinam ponit Angelus, Paulus de Cast. & communiter Doct. in dist. l. Titia, ff. de solu. 194 Postremo etiam & finaliter pro complemento materix quæro, an in causa & iudicio possessionis admittatur appellatio? & in hoc articulo breuiter & resolutiuè teneo, quod modo actum sit iudicio & remedio possessorio ad piscendæ, modo retinendæ, modo recuperandæ, victus per sententiam non potest appellare: text. cit. expressus in generalitate sua, in l. vna. C. si de momen. possi. ff. de appellatione. cuius verba sunt, cum de possessione & eius momento causa dicatur, & si appellatio interposita fuerit, tamen lata sententia sortiatur effectus: & ad hoc notat glo. ordinar. Azo not. summa. Bart. Bald. Salyc. illius ti. & communi. Doctor. probat etiam text. in l. quisquis. C. quo. appel. non reci. text. in l. momentaria. C. vnde vi. & istam con. tenet magistrat. Bart. in l. 2. col. ff. de appellat. rec. Angel. in l. creditor. §. iustus. ff. de appella. & ibi no. Imo. fin. colum. Cinus & communiter Doctores in l. prima. C. de bono. poss. secundum tabul. Specul. in titul. de appellatione. §. in quibus. tertia columna, versiculo, sexto non appellatur. cuius ratio est, quia talis sententia parit modicum præiudicium, cum de facili potest reparari in iudicio proprietatis: & ex ista ratione causa possessionis vocatur momentanea: ita glo. or. in dist. l. vna. in glo. 2. in fi. Bart. Cinus, Iaco. But. Albe. & com. doc. Bald. in l. 2. ff. de appel. rec. 2. col. Bal. in ca. 1. de caupo. & pro. 1. colu. post prin. Quod tamen no. limita & intellige sequentibus modis, Primo quoniam tale iudicium est merè possessoriu, si iudicium possessoriu contineat admixtã causam proprietatis, vt quæ agatur cõditione ex lege, si quis in tantã. C. vnde vi. quæ tunc bñ habet locũ appellatio: ita tenet gl. in di. l. vna, in gloss. 2. & ibi Bar. Cinus, Butri. Alberic. & commu. Docto. Secundo limita & intellige, præterquam si in tali iudicio possessorio quæ est victus vel condemnatus in interesse vel fructibus: quia ab ista cõdénatione poterit appellare quæ istud grauamẽ nõ est reparabile iudicio proprietatis, argumento prædictorũ iurũ, i ratione

& argumẽto regulæ tex. in. l. & in maioribus. C. de appel. & in expresso ita determinat Bald. in. d. l. vna. pe. col. nu. 9. & ibi Saly. fi. col. & q. Tertio limita & intellige, præterquæ si ante sententiã quæ sentiat grauamẽ quæ in definitiua nõ possit reparari, vt si iudex nolit recipere testes, vel nolit cõcedere terminũ pbatiois, vel recipiat testes inhabiles: quæ tunc poterit appellare: ita originaliter Guiliel. in. l. si ex causa. §. nũc videdũ. ff. de mino. tenet etiã & reputat notabile Bal. in. l. post sententiã. C. de sen. & inter locu. om. iud. 2. col. nu. 8. Ange. in. l. creditor. §. iustus. ff. de appel. in prin. & ibi no. Imo. fi. col. Quarto limita & intellige, quoniam sententiã valet, & tenet, secũ autẽ si sic nulla: quæ tunc bñ poterit victus agere de nullitate: ita pbat text. in cle. 1. de re iud. & tenet Bal. in. d. l. vna. pe. col. nu. 12. Saly. 5. col. nu. 11. idẽ Bald. in. l. vna. C. nẽ liceat in vna eadẽq; causa ter. p. 2. col. in. 2. no. Iaso. in. l. 1. ff. de iusti. & iur. 4. col. nu. 6. idẽ Iaso. in. l. 1. C. de bo. poss. secundum tabu. fi. col. in medio. Philip. Deci. ibi. 2. col. in. fi. Quinto limita præterquæ si iudex admiserit appellatiõẽ, quæ tunc valet, & tenet appellatio, & causa debet suũ finẽ habere ita no. Bal. in. l. post sententiã. C. de sen. & inter. om. iud. 2. col. n. 7. quod dictũ sequit & reputat singu. Ias. in l. patre furioso. ff. de his quæ sunt sui vel alie. iud. 3. col. nu. idẽ Iaso. in. l. 1. C. de bo. poss. secundum tab. fi. col. nu. 5. Cõfirmatur ex his quæ posui in repetitione. l. 1. ff. de pub. iud. Sexto limita & intellige vt pcedat de iure civili, secũs tamẽ est de iure Canonico: quia bene habet locum appellatio in iudicio merè possessita, pbat text. in. c. significauerũt. de testi. & ibi not. Inno. & cõ. Docto. textus in. c. cum ad sedem. de restitutione spoliatorum. & ibi not. & tenet gloss. magn. in fine. & ibi plenẽ & not. Abb. penultima colum. numero. 3. post antiquos: vbi dicit hanc esse cõ. opin. tex. in. c. ex. q. eo. tit. & ibi cõ. doct. text. in. cle. 3. de sequest. pos. & fruc. & ibi Docto. cõ. text. in. cle. 1. de caupo. & pro. & ibi scribentes tex. tenet etiam glo. ordi. in. c. ei qui appellat. §. de possessione. 2. q. 6. & ibi Archi. & cõm. doct. Spec. in. tit. de appel. §. in quibus. 3. colũ. vers. 6. non appellatus. & ibi Ioã. And. Bal. in. d. l. vna. pe. col. in. princ. & ibi Saly. pe. col. nu. 6. qui dicit hanc esse cõ. opi. Hodie tamen de iure regio eligitur media via: quia omnino non prohibetur appellatio, vt de iure civili: nec omnino & distinctè admittitur, vt de iure Canonico: sed disponitur, quod si latæ fuerint duæ sententiæ conformes, non habeat locum appellatio, alias verò sic ita disponit. l. 28. in. ll. de Madrid, & pragmatica. 31. lib. pragma. fo. 40.

TEX.

TEXT. XLVI.

Odas las fortalezas que de aqui adelante se hizierẽ en las ciudades, villas y lugares y heredamientos de mayorazgo, y todas las cercas de las dichas ciudades villas y lugares de mayorazgo asì las que de alli adelante se hizieren de nuevo como lo que se reparare, o mejorar en ellas: y asì mismo los edificios que de aqui adelante se hizieren en las casas de mayorazgo labrando, o reparado, o reedificando en ellas sean asì de mayorazgo como lo son, o fueren las ciudades, villas o lugares y heredamientos, y casas donde se labraren. Y mandamos que en todo ello succeda el que fuere llamado al mayorazgo con los vinculos y condiciones en el mayorazgo contenidas sin que sea obligado a dar parte alguna de la estimacion, o valor de los dichos edificios a las mugeres del que los hizo, ni a sus hijos ni a sus herederos ni successores. Pero por esto no es nuestra intencion de dar licencia ni facultad para que sin nuestra licẽcia, o de los reyes que de nos vinieren se puedan hazer, o reparar las dichas cercas fortalezas: mas que sobre esto se guarden las leyes de nõs reynos como en ellas se contiene.

S V M M A R I V M.

- 1 An successor maioratus teneatur soluere expẽsas factas in re maioratus?
- 2 An bona fidei possessor recuperet sumptus & expẽsas factas in re aliena?
- 3 An fideicommissarius qui facit sumptum in re subiecta restitutione, possit tales sumptus recuperare?
- 4 An ista. l. sit iusta & iuridica.
- 5 An possit quis in sua propria refacere edificium? & in nume. 14.
- 6 An & quando possit quis in sua reedificare ad libitum voluntatis.
- 7 Intellectus ad tex. in. l. §. si. vers. si. sancimus. C. de seruitu. & aqua.
- 8 Si ille qui edificat, edificat principaliter ad dñum

vicini, an possit destrui tale opus?

- 9 An in casu quo edificium noceat ecclesie, an possit dñs edificij cõpelli vendere seruitutem alius nõ tollendũ?
- 10 An & quoniam possit quis facere molendinum in fluuio?
- 11 An ciuitas possit prestare licentiam faciendi molendinum in flumine?
- 12 Si quis habet molendinum in flumine, an possit alius facere aliud molendinum in eodem flumine?
- 13 An possit quis facere pontem super viam publicam?
- 14 An possit quis facere castrum vel fortalitium?
- 15 An possit quis reficere castrum vel fortalitium?
- 16 Verus intellectus ad istam. l. 46.
- 17 Si sunt edificia publica quæ egeant refectiõẽ, an compellantur vicini de populo talia edificia reficere?
- 18 An & quando teneatur officialis de vitio operis?
- 19 An possit quis edificare in suo proprio solo, quoniam edificium est in domo alterius aliquid immissum?
- 20 An & quando habeat locum noui ope. nunciatio?
- 21 Si quis edificat in re mea palam, & opus est iam perfectum, quod remedium habeam?
- 22 Remedium quod vi aut clam, in quo differat à remedio noui operis nunciacionis.
- 23 Quæ persona possint nunciare nouum opus?
- 24 Ille qui habet seruitutem, an possit nunciare?
- 25 Vt usufructuarius, an possit nunciare?
- 26 Minor an possit nunciare?
- 27 Quando amicus vel extraneus possit nunciare?
- 28 Quibus personis fiat nunciatio?
- 29 Si denunciatio sit facta officialibus, an destruat opus, modo nunciatio veniat in notitiã dñi, modo non?
- 30 Pro quibus rebus fiat nunciatio?
- 31 Quibus modis fiat ista nunciatio?
- 32 Quæ sit differentia inter denunciationem quæ fit solo verbo, vel alios modos denunciandi?
- 33 Quis sit effectus denunciationis?
- 34 Post factam denunciationem per quod tempus super sedeat opus?
- 35 Si post lapsum termini in quo debet supersedere opus, appareat nunciantem non habuisse ius, an nuncians teneatur ad damnum?
- 36 An sit remedium aliquod per quod possit nunciatus edificare statim post denunciationem, non elapso tempore, de quo in l. 5. C. de noui operis.
- 37 Qualiter constabit nunciantem non habere ius nunciandi?
- 38 Si nunciator in denunciatione expressit causam impertinentem, & postea in persecutione vult proponere alias causas iustas, an possit?
- 39 Facultatis denunciandi per quod tempus duret?
- 40 Interdictum demolitoriu competens ad hoc vt edificium post denunciationem factum destruat transire ad heredes.
- 41 Interdictum de no. ope. nun. & effectus eius, an transire ad heredes?

Ant. Go. in. ll. Tau.

Ff 4

Nota

Lex XLVI.

Ota dispositionem huius legis ex qua nota & collige duo singularia. Primum est, qd si possessor maioratus fecit ædificia, vel sumptus etiã necessariò vtiliter in rebus maioratus, non pertinet medietas eorum vxori ratione lucrorum acquiritorum constante matrimonio.

1. Secũdũ est qd successor in maioratu non tenetur pretium vel estimationẽ eorũ soluere hẽre dibus defuncti possessoris, & licet Doct. Pala. Rumi. in repe. c. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 38. 4. col. vers. ex istis. & etiã in præsen- ti exclamet de ista lege, dicẽdo eam iniquã & contrariã iuri & æquitati, & qd sperat eam futuris tẽporibus reuocãdã, tñ ego habeo eã pro iustissima, æqua, & singulari: quã intẽdo nota biliter cõfirmare. Pro cuius perfecta declara- tione dico & præsuppono, qd bonæ fidei pos- sessor recuperat sumptus & expensas necessa- rias factas in re aliena, sine quib⁹ res esset peri- tura, vel deterior exitura: text. est in. l. domũ. C. de rei vendic. ibi. nisi necessarios sumptus fe- cerit. text. in. l. adeo. §. certè. ff. de acqu. re. domi. text. in. l. in area. in. si. ff. de condi. indebi. text. in. l. Paulus respõ. ff. de doli. excep. text. in. l. pla- nẽ. ff. de peri. hære. & vtrobiq; commu. Docto. & idem disponit lex. 40. titu. 28. 3. part. & adde quod recuperat per viam retentionis propo- sita exceptio doli, nõ verò actione vel alio reme- dio: quia cùm fecit bona fide tãquã in re. p- pria, & non habuit animum alium obligãdi. meritò non potuit sibi quærere actionem, sed recuperat tantũ ex æquitate iure retẽtionis, Ex quo deducitur & infertur, qd re perẽpta, so- luta, vel tradita, nõ posset aliquo iure vel reme- dio repetere: quod iterũ intellige in re petita iu- dicio particulari rei vẽditionis: secũs tamẽ si iu- dicio vniuersali petitionis hæreditatis: quia il- la re perẽpta vel non extante, posset aliam qui- libet rem retinere ita: probãt iura superius ad- ducta, & ibi tenet cõm. Docto. Quod etiã iterũ intellige & declara, quãdo talis bonæ fidei pos- sessor nõ collegit fructus ex re: secũs tamẽ si ali- quos fructus collegit, quia tũc p rata tenet cõ- pensare cũ expensis & sumptibus factis in re: textus est singula. in iure in lege. sumptus. ff. de rei vendicatione. & ibi glossa ordinaria Bar. Odofredus, Albericus, Baldus & communiter Doctores. & probat præ. l. par. Vnum tamen est, quod dicebat eleganter Paulus de Castro

in. dicta. l. si in area. in fine. ff. de conditio. inde- bi. quod isto casu, si ex errore vel ignorantia, quæ semper præsumitur, possessor non posuit prædictam exceptionem doli & retentionis, posset postea repetere ex æquitate: text. in. l. si & me & Titium. ff. si certum petatur. & facit etiã qd ipse Paul. tenet in. l. fin. C. de nego. ges. sed salua eius pace. ego teneo cõtrariũ per præ- dicta iura quæ excludũt omne remedium, & aliã de nullo feruierit: & prædicta lex, si & me & Titium, procedit, quãdo nullũ aliud datur remediũ: & contrariũ expressè tenet Cinus & Salyc. in. l. si quis sciens. C. de rei vẽd. si verò bo- næ fidei possessor facit prædicta ædificia, sum- ptus, vel expensas vtilis, & non necessarias, po- test repetere his casib⁹: Primò si dñs aliã esset facturus. Secũdò si dñs statim esset rã venditu- rus. Tertiò si dñs erat diues & sine detrimento potest soluere: aliã nõ potest repetere, sed tan- tũ abradere sine detrimento prioris status, ni- si dominus pretium offerat: text. est notabilis in. l. in fundo. ff. de rei vendicatione. & ibi Bar- tolus, Odofredus, Albericus, Baldus. & commu- ni. Docto. & probat expressè prædicta lex Par- titã. Si verò bonæ fidei possessor fecit sumpt⁹ vel expensas merè voluntarias nullo iure, reme- dio, vel actione, põt cõsequi & repetere, sed tñ pmittit abrasio sine detrimento prioris status, nisi dñs pretiũ earũ offerat & soluat: text. est in. d. l. in fundo. ff. de rei vẽd. text. in. l. pvolutariis ff. de impẽ. in re. do. fac. si verò malè fidei posses- sor fecit sumpt⁹ vel expensas necessarias simili- ter recuperat, licet nõ modo & remedio prædi- cto sed per officii iudicis: cuius ratio est quia si nõ fecisset teneretur ex deterioratione rei, ar- gumẽto text. in. l. ei qui. §. si. ff. de peti. her. vtilis verò nõ recuperat, sed permittitur abrasio: vo- luntarias verò nullo modo recuperat nec per- mittitur abrasio: ita probat textus. in. dicta. l. domum. C. de rei vendicatione. textus. in. dicta. l. in fundo. ff. eodem. & ibi Bartolus. & commu- niter Doct. & ita etiã probat, & determinat lex. 44. tit. 28. 3. par. Quæ omnia pcedũt & ha- bẽt locũ qñ quis est nud⁹ & simplex possessor sine tit. & dñio, secũs tamẽ est qñ quis habet ti- tulum in re & est dominus eius, licet habeat rẽ subiectã restitutioni, vt maritus in re dotali. vel hæres grauatus post mortẽ vel tẽpus rem alteri restituere: quia tunc necessarios sumptus & expensas recuperat, nedum per viam reten- tionis, sed etiã per viam actionis negotiorum gestorũ: text. est in. l. diuortio. §. impendia. vers. planè. ff. so. ma. cuius verba sunt. planè si nouã villam necessariò extruxerit, vel veterem totã

fine

sine culpa sua collapsam restituerit, eius in pen- sã erit petitio. & ibi glo. or. & com. doc. text. in. l. quia dicitur. i. & in. l. quod dicitur. 2. & quasi p- totum. ff. de inpen. in rebus do. fac. text. in. l. vni- ca. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. actio. vtilis vero recuperat si hæredes vel successores possunt commodè soluere: text. est in. l. vtiliũ. ff. de impen. in re. do. fac. text. in. dict. l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. actio. voluntarias vero non recuperat, sed in histantum permitti- tur abrasio: text. est in. l. pro voluntariis. ff. de im- pen. in re. dota. fac. text. in. dict. l. vnica. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxor. ac.

3. Et idem est in hærede legatario vel fideicomis- sario qui habet rem subiectã restitutioni, quia sumptus vel expensas necessarias repetit secun- dum valorem tempore restitutionis: non verò tempore quo fuerunt factæ: text. est valde nota. in. l. domo. cũ lege se. & se. ff. de lega. i. & ibi no- tat & commendat Bar. Alb. Bald. Pau. Imo. Cu- ma. Alex. Iason, & commu. Docto. text. in. l. mu- lier. §. sed etiã. vers. sed & ipse. ff. ad Trebel. text. in. l. vbi purè. §. si. eod. tiru. quod singu. extende- vt isto casu non teneatur compensare tales sum- ptus & expensas cum fructibus collectis & per- ceptis ex ea, glo. est singu. & vnica in. l. emptor. ff. de rei ven. in verbo, superfluum in fine: quã ibi ad hoc notat & commendat Bar. Alb. & cõ- mu. Docto. & dicit singu. Bal. in capi. grauis. de resti. spol. 2. colum. & reputat singul. & vnica Bald. in. l. in insulam. §. fructus. ff. so. ma. & dicit vnica Paul. in dict. l. domos. ff. de lega. i. & ibi moderni, præcipuè Iason. Confirmatur etiã, quia fructuarius recuperat à proprietario vel hæredibus eius expensas necessarias. & vtilis perpetuò duraturas in re: text. est in. l. eum ad quem. C. de vsufructu. & ibi glossa. ordinaria. & communiter Doctores. præcipuè Paulus. de Castro. qui no. loquitur. Item confirmatur, quia colonus vel inquilinus similiter easdem expensas repetit: text. est in. l. dominus horreo- rum. §. i. ff. locati. text. in. l. colonus. co. titu. & ibi commu. Docto. & ex superioribus videtur deci- sio huius legis fortissima, iniqua, & contra ius commune: quia possessor maioratus tanquam simplex & bonæ fidei possessor vel tanquam dominus rei qui habet eam subiectã restituti- oni deberet tales sumptus & expensas saltem necessarias & vtilis recuperare.

4. Sed ego teneo istam legem pro singulari & iu- ridica, quam confirmo tali ratione, quia in præ- dictis casibus de iure communi adductis, domi- nus, hæres vel successor qui rem à possessore cũ sequitur, petit & recuperat tanquam verus &

plenus dominus apud quem perpetuo res est duratura: secũs verò in successore maiorat⁹ qui tantum petit rem ad tempus pro vita sua, & res non est perpetuo penes eum duratura: sed adueniente die, conditione, vel casu restituti- nis, tenetur eam alteri successori & ad maiora- tum vocato restituere: vnde meritò nõ tenetur soluere, & esset valde iniquum quod pro tam breui tempore vel momento quo res esset pe- nes eum duratura, teneretur magnos sumptus & expensas soluere: & ista est mea noua, verissi- ma, & fundamentalis ratio huius legis, in qua credo fundari conditores eius.

5. Item nota & collige ex ista lege, quod nemo potest in nostro regno etiã in sua propria re fa- cere vel ædificare castrum vel fortalitium sine principis licentia & autoritate. Pro cuius per- fecta intelligencia & declaratione præsuppono & dico, quod quilibet qui est dominus soli, vel areæ, vel suę rei immobilis, potest in ea ædi- ficare ad libitum suę voluntatis, quia quidquid est supra solum vsq; ad coelum liberum debet esse eius cuius est solum: text. est capitalis & ex- pressus in. l. altius. C. de seruit. & aqua. cuius verba sunt, altius quidẽ ædificia tollere, si do- minus seruitutẽ nõ debeat, dominus eius minime prohibetur: & ad hoc notat & commendat ibi Odofred. Petr. Cynus, Bartolus, Albericus, Bal- Paulus, Salycet. & communiter Doctores. text. in. l. si in ædibus. eiusdem tituli. text. in. l. si opus. §. si iussero. ff. quod vi aut clam. text. in. l. fin. §. penulti. eodem titulo. text. in. l. fina. ff. de serui- tu. text. in. l. domum. ff. de regu. iu. text. in. l. pri- ma. C. de ædific. priuator. vbi non potest quis ædificare vltra debitam formam inductam in loco vel ciuitate. Ex quo nota bene quod per legem, statutum, vel consuetudinem potest in- duci. vt vltra certam formam & modum ædifi- cia non extollantur: & ad hoc notat & com- mendant ibi communiter Docto. Notat etiã & commendat Angel. & alij Doctores in. l. qui luminibus. ff. de seruitu. vrba. prædior. Cæpola in tract. de serui. vrba. prædior. in capitu. de ser- uitate altius nõ tollẽdi. quarta & quinta quæ- stione. vbi extendit vt habeat locum in forensi- bus, quia est onus reale: probat etiã rextus in lege, ex hoc iure. ff. de iustit. & iur. vbi pro- batur quod ædificia sunt permissa de iure gen- tium. & in tantum est verum quod dominus fundi vel soli potest ad libitũ ædificare: vt pro- cedat etiã si illud ædificiũ pendeat in maxi- mum damnum & præiudicium alicuius vicini, etiã monasterij vel loci pij, & obscurantur lu- mina eius, vel secreta domus eorum videantur: ita ex-

ita expressè & singulariter tenet Cinius in dict. l. altiùs, qui refert & allegat Petrum ita ibi tenere: cuius lectura in illa lege & titu. non reperitur. tenet etiam ibi Alberic. in fin. Bald. Salyc. & Paulus, de Castro. qui bene loquitur & est communis opinio: pro qua facit textus. in l. cum eo. ff. de serui. vrba. præd. & ibi ad hoc notas Bartol. Alb. Odofred. bald. Ange. Paul. Flo. & communiter Doctores. qui dicunt quòd totaliter posset dominus ædificator obscurare lumina vicinorum.

Secundo facit text. in l. altiùs, ff. si serui. vendi. ubi quis non potest ædificare ita vt obscurentur lumina vicini si ei debeatur seruitus: ergo si res erat libera bene poterit ædificare.

Tertio facit textu. in l. fluminum. §. fina. ff. de damno infecto. vbi habetur quod non videtur quis alteri damnum inferre, quando in re sua vtitur iure suo.

Quarto magis in expresso fatit text. in l. Proculus. eo. titu. vbi expressè disponitur quòd si dominus altiùs tollit domum vel ædificium per quod noceat luminibus vicini, non tenetur, licet prestiterit cautionem quòd ex ædificio illo fiendo damnum non sentiat vicinus: & ad hoc ibi notat & commendat Dinus quem refert & sequitur Romanus, Pau. de Cast. & cõ. Doct. Nec huic sententiæ & conclusioni obstat text. notabilis in l. 2. §. merito. ff. nẽ quid in loco publico. vbi dicitur quòd si quis licitè & iuste ædificat in solo publico debet ædificare sine dano & præiudicio vicini, & non potest ei lumen quod ex publico percipiebat auferre: quia respõdeo quod debet intelligi quando in loco publico sit opus vel ædificium ex principis vel ciuitatis licentiã: quia tunc intelligitur concessa sine præiudicio terciij: secus vero quãdo quis ædificat in solo proprio & priuato: & ita procedãt iura superiora & commu. opi. & ita tenet & declarat glo. or. Bar. Ang. & cõmu. Doct. in dict. §. merito. tenet etiam & declarat Alb. & alij Doct. in dicta. l. altiùs. Bart. & com. Doct. in l. fluminum. §. si. ff. de damno infecto. idẽ Bart. in l. quo minus. ff. de flumi. 2. col. Cæpola in tracta. de serui. vrba. præ. in. c. de solo seu area. 1. co. in fine. facit text. in dict. l. 2. §. si quis a principe. eo. tit. nẽ quis in loco publico. tex. in l. nec auus. C. de eman. libe. tex. in l. quories. C. de preci. ipe. offe. tex. in l. si quãdo. C. de inoffi. testam. tex. in l. si finita. §. si quid vicio. ff. de dano infecto. vbi habetur quod beneficium principis debet intelligi sine præiudicio terciij.

7 Nec huic sententiæ & conclusioni obstat secundo text. ille. singu. & vnicus in l. si. §. si. vers. si. fan-

cius. C. de serui. & aqua. vbi disponitur quòd non potest quis ædificare iuxta fundum vel aream vicini, si ratione talis ædificij fieret ei præiudicium: quia impeditur aër vel ventus, ita vt nõ possint colligi fructus: quẽ tex. ad hoc summe notat & cõmendat ibi Bar. dicens fortè nõ esse alibi. notat etiam & cõmendat ibi Iaco. Bu. Cinius, Alberic. Bald. Angel. Salyc. Paul. & communiter Doctores. & ita illum textu. intelligit ibi gloss. fina. alia in l. secunda. ff. de ser. rusti. præ. in. gloss. prima. alia in l. cum eo. eo. ff. de ser. vr. præ. alia in l. Imperatores. eod. ritu. & illũ tex. ad hoc dicit sing. & vnicum Ang. in dicta. l. Imperatores. ff. de ser. vr. præd. & illum text. ad hoc dicit vnicum Imola in l. si prius. ff. de noui ope. num. si. colu. in fine. Alex. ibi. 7. col. nu. 34. & dicit singu. Cæpola in trac. de ser. vr. præd. in ca. 27. & dicit mirabilè eo trac. c. 40. col. 2. quã ille tex. debet intelligi quã area vicini est parata gratia coligendõrũ fructuũ, & nõ haberet ventũ nisi per locũ vbi alter ædificare vellet: quã tũc nõ potest specialiter gratia colligendõrum fructuum, & ex publica vtilitate quã in eis colligendis versatur: & iste est verissim⁹ intellectus illius tex. Ex quo eadem ratione infero aperte, quòd talis dominus fundi vel soli poterit in domo sua vel in pariete suo de nouo facere vel aperire fenestram, licet maximè tendat in præiudicium vicinorum, & per eam possit eorum secreta videre: ita in terminis Bald. Paul. & Salyce. in dicta. l. altiùs. C. de ser. & qua. Imò quod magis est prædicta præcedunt & sunt vera, etiam si per mille annos & tempus immemorabile nunquam ibi fuisset talis fenestra vel ædificium, sed de nouo nunc incipiat fieri & ædificari: ista est glo. singu. quã sic debet intelligi in l. qui luminibus. ff. de ser. vr. præ. in gloss. in fine. & ibi tenet Bar. Ange. Pau. Flo. & com. opi. doc. gloss. in l. 1. C. de serui. & aqua. in gloss. r. in. 1. lectu. & ibi Cinius. 2. col. 6. q. & commu. Doct. gloss. etiam de iure Cano. in capitulo, Abbate Sancti Syluani. de ver. signi. in glossa tertia. tenet etiam ad Specul. in ritu. de Publiciana, & de seruitutibus. fi. colum. versic. sed pone. Rofre. in libellis suis in rubrica de actione confessoria, numero. 29. Angelus de Aret. in §. prædiorum. Instit. de seruit. rusti. prædio. tenet etiam Cæpola vbi bene loquitur in tracta. de seruit. libro primo, capitulo 20. column. uersicul. factum quod requiritur. idem Cæpola eodem lib. capitu. 40. de solu seu area. idem Cæp. eod. lib. c. 62. capit. de fenestra. Quod est verum nisi illo volente ædificare vel fenestras aperire vicinus eum prohibuerit, & ex tunc longum tempus. s. io. annorum inter presentes,

præsentes, vel. 20. inter absentes præterierit, & præscripserit contra eum seruitutem altiùs nõ tollendi vel ædificandi: ita dicit gloss. & communis opinio in dicta. l. qui luminibus. ff. de ser. vr. præ. & latius dictum est suo loco in materia seruitutum.

8 Adde tamen quòd ista commun. opin. quã habet quòd potest dominus ædificare ad libitum suã voluntatis, etiam in præiudicium vicini, debet intelligi quando principaliter illud facit ad commodum & vtilitatem suam, quod semper præsumitur: secus verò si faceret duntaxat ad æmulationem, damnum, vel aliquam in honestam causam, vel aliquod deniq; præiudicium vicini: quia tunc non poterit ædificare, imò si iam ædificauit, cogitur tollere & demoliri actio ne de dolo: istam conclus. & declarationem probat text. in l. prima. §. denique Marcellus. ff. de aqua plu. ar. vbi dicit quòd quando quis in fundo suo aliquod opus facit per quod aduertat fontem vel aquam vicini, si illud facit ad vtilitatem suam & vt agrum suum meliorem reddat, licitè potest facere: secus tamen si tantũ faciat animo nocendi vicino, quia tunc potest prohiberi: ex quo tex. colligit ibi glo. & commu. opi. regulam & doctrinã equam & iuridicã, quòd neco potest etiã in suo loco vel fundo aliquid facere per quod alteri noceat & sibi nõ proficit: pro qua regula & doct. gloss. ibi allegat quã plurima iura.

Secundo in specie pro ista concl. facit text. in l. 3. ff. de ope. publi. vbi dicit text. quòd quilibet dominus potest quodlibet opus facere in proprio solo vel fundo, præterquam si faciat tantũ ad æmulationem vel damnum alterius: & ad hoc expressè notat ibi Alber. Tertio facit no. & moralis tex. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de executio. vbi dicitur quod vbi in aliquo casu particulari deficit lex scripta, sufficit allegare naturalem rationem & iustitiam: & ad hoc notat & commendat ibi Bal. post Cinum & Iac. de Ra. idem Bald. in l. cum antiquioribus. penul. colũ. post prin. C. de iu. deli. & illum text. dicit nota. Iaso. in l. illam. C. de colla. pen. co. in prin. & ibi Philipus Decius. 1. col. num. 6. tex. in l. cum ratio. in prin. ff. de bon. dam. ibi, cũ ratio naturalis quasi lex quãdam tacita. & ibi notat Alber. tex. in l. vna. §. in primo. C. de cadu. tol. & ibi notat Bal. in prin. text. optim⁹ in l. 2. §. itẽ varus. in fine. ff. de aqua plu. ar. ibi. hac æquitas suggerit etiam si iure stricto deficiamus. & ibi ad hoc notant Doct. & illum tex. ad hoc dicit sing. Iaso. in l. si seruum. §. sequitur. 1. col. num. 4. ff. de ver. obli. tex. in l. in fundo. ff. de rei ven. tex. in ca. si.

extra, de tranfa. in fine: cuius verba sunt, in his vero super quibus ius non inuenit expressum, procedat æquitate seruata semper in humaniorum causam declinãdo, secundum quod personas, causas, loca, & tempora postulare videris. text. in l. fideiussor conuentus. §. quãdam. ff. de ver. obli. tex. in l. sicut. §. si debitori. ff. quib⁹ mo. pign. vel hypotheca sol. text. in c. dilecti de iudi. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Cinius post Pe. & antiquos, indic. l. altiùs. C. de ser. & aqua. & ibi Bal. Paul. Sali. & comm. doc. precipue per tex. in dict. l. opus. ff. de ope. publi. Pau. de Cast. in l. cum eo. ff. de ser. vr. præ. dicens se ita respondisse de facto in ciuitate Padua. tenet etiam nota Roma. in l. fluminum. §. si. 1. col. de dam. infect. dicens esse no. & refert ibi ita tenere Dinum in distinct. sua notabili quam fecit in materia quam ipse Ro. refert, tenet etiam Iason in l. quo minus. ff. de flumin. 5. colum. nume. 23. tenet etiam Cæpola in tracta. de serui. vrba. præ. in. c. de solo & area. 2. colum. versic. 5. fallit. idem Cæpola in eodem tractatu in ca. de fenestra. 2. col. & ante omnes istam sententiam & con. tenet glo. or. in l. domum. ff. de regu. iur. in gl. in fine alia in d. l. fluminum. §. si. in glo. pe. licet contrarium teneat Alb. in dict. l. altiùs. C. de ser. & aqua. imò quod etiam ad æmulationem alterius potest dominus ædificare. & Ange. de peru. in dict. l. cum eo. C. de serui. vrba. præ. & idem posset dici si dominus qui ædificat sentiret modicam vtilitatem: vicinus vero sentiret maximum & graue damnum: ita solus Cæpola in dicto capitulo, de solo seu area. secunda columna, per quem vide fundamenta: & facit text. notabil. in l. prima. §. sunt autem qui putant. ff. nẽ quid in flumin. public. vbi habetur quod semper vtilitas priuata personæ præferatur modicæ vtilitati publicæ. & ibi ad hoc notant & commendant comm. Doct. de quo etiã dicitur infra proximè

9 Aduertẽdũ tñ q in isto casu potest considerari nouũ & subtile remediũ q eo casu quo ædificiũ nocet Ecclesiã. monasterio, vel pio loco, possit compeli dñs ædificij videri seruitutẽ altiùs nõ tollendi. argumento tex. quẽ ibi dicit singularitè Alb. i. l. si quis sepulcrũ. ff. de religio. & sump. fune. Secundo confirmatur per illud quod in fortioribus terminis tenet ibi Guiler. per illum tex. s. quod vicinus cogitur vendere fundũ vel rem pro ædificãda vel ampliãda Ecclesia vel monasterio. tenet etiam & sequitur Cæpola in dicto tracta. de serui. vrba. prædi. capit. fina. Socinus in regula. 435. de reg. iur. 9. fallentia: vbi reputat

reputat vtile & quotidianū. tenet etiam & cōmendat Iaso. in. l. 2. ff. solut. matri. 2. col. num. 4. Tertio confirmatur per text. in. l. vna. versicul. is itaque. C. de commu. ser. ma. vbi socius cogitur vendere partem serui quam habet si alter vult eum manumittere. per quem tenet ibi Bal. fin. colum. quod si socius vult facere Ecclesiam in fundo communi, cogitur alter socius vendere suam partem: quod sequitur & valde commendat Iaso. in. l. nec emere. C. de iure delibe. Quarto cōstituit per text. in. l. si locus. vers. fina. ff. quē ad. ser. amit. vbi disponitur quod si nia publica impetu fluminis, vel ruina, vel alio casu amissa sit, cogitur vicinus proximus viam præstare: & ad hoc eum ibi notat & commendat Odofredus: Albericus, Baldus, Angel. Paulus & Floren. tenet etiam & reputat quotidianum Capola intracta. de serui. vrba. prædiorū. capit. 24. fina. colum. quod tamen debet intelligi, pretio dato ab ipsa republica, secundum glo. & Doct. ibi, argumento text. in. l. 2. C. de seruis qui pro præmio libertatem accipiunt. licet contrarium de consuetudine seruetur, vt dicit ibi prædicta gl. & communiter Doctores. Quinto facit, quia princeps potest alicui priuato rem suam auferre ex causa publicæ vtilitatis soluto pretio: text. est in. l. item si verberatum. §. ff. de rei vend. text. in. l. Lutius. ff. de euic. bonus text. in. l. venditor. §. si constat. ff. commu. præ. & ibi Docto. tradit Bart. in proœmio. ff. ve. 3. col. Pau. & commu. Doct. in. l. fin. C. si contra ius vel vti. pu. & est comm. opi. pro qua est hodie lex no. par. in. l. 2. titu. 1. par. 2. Sexto facit text. in. l. fina. §. ff. de pignor. actio. vbi habetur quod propter publicam vtilitatem potest iudex vel officia. s accipere res priuatarum personarum, data mercede de publico pro exequenda iustitia. Ex quō inferunt ibi Doctores. aliqua notabilia in practica, & certe legēdo tetigi istum casum, & nunc similiter scribendo altius cogitavi & semper mihi visa fuit difficilis. Sed pro veritate & concordia ego dicere, quod si vtilitas & commodum quod ipse dominus sentiret ex ædificio esset longē maius quādam damnum quod resularet ipsi Ecclesie vel pio loco & possit constare iudicis officio & probatione habita, tunc dominus non teneatur vendere talem seruitutem: si verō damnum quod Ecclesia vel pius locus sentiret esse longē maius vel grauius, tunc teneretur dominus seruitutem vendere, argumento prædictorum iuriū: & in specie probat text. notabilis in proposito in. l. 1. §. sunt autem qui putant. ff. ne quid in flumine publico. vbi disponitur quod semper ma-

gna vtilitas priuatæ personæ præfertur modicæ vtilitati publicæ: quem ad hoc notat & commēdat ibi Ange. post antiquos. Barto. in. l. quo minus. ff. de flumi. §. colum. n. quæst. Alex. in. l. 1. ff. solut. matri. u. colum. num. 46. & ibi Iaso. 9. col. num. 39. facit text. in. l. quod res publicæ. ff. de in. iu. & forte istud idem esset dicendum quando Ecclesia vel pius locus velit emere totam rem pro ædificanda vel amplianda Ecclesia vel pio loco.

10 Ex quibus inferitur quod cum regulariter ædificia sint licita & de iure gentiū permilla, quod licite & iuste potest quis ædificare & facere molendinū in flumine publico non nauigabili sine licētia principis vel alicuius superioris: quia hoc potest facere autoritate iuris gētium, quo iure flumina & eorū vsus sunt publica: ita probat text. in. l. 1. ff. de fluminibus. vbi tantum in flumine publico nauigabili vel q̄ faciati aliud nauigabile, prohibetur quis ædificare: ergo licitum est in flumine non nauigabili: idem etiam probat text. in. l. quo minus eodem titu. vbi dicitur quod ex flumine publico non nauigabili licite potest quis ducere aquam. facit etiā text. in. l. riparum. ff. de rerum diui. text. in. §. flumina. In istis de rerum diui. text. in. §. riparum, eod. titu. & in. l. 2. tit. 28. par. 3. vbi habetur quod flumina, portus, & ripæ censentur publica. Sed in veritate illa iura non probat superiorem con. quia tantum dicunt quod sunt publica quo ad vltim nauigandi, piscandi, & naues & funes in eis applicandos: sed licet ista iura non probent, tamen per ea istam con. tenet. Barto. in dicta. l. quo minus. ff. de flumi. 2. col. nu. 5. istam etiam con. tenet Ange. de Peru. in. l. fluminum. 2. col. nume. 3. ff. de damno infecto. Bal. in. l. item lapilli. ff. de rerum diui. 2. col. in fine. vers. item licite facio. Coepola in tract. de serui. rusti. prædi. in cap. de fluminibus. 1. col. in fine. idem Coepola in eo tract. in cap. de seruitute aquæ ductus. 13. col. post prin. Contrarium tamen tenet expressē Paul. de Cast. in dicta. l. Fluminum. 2. colum. de damno infecto. vbi dicit quod cum proprietatis fluminis non sit communis vt fiat occupantis, nullo modo potest quis facere molendinum in flumine publico etiam nō nauigabili sine autoritate publica, nisi fieret supra aquā ex cōcarnatione, vt fit Romæ: quia vsus aquæ est communis vt in dicta. l. quo minus, Sed Iaso. tangit istum articulum in dicta. l. quo minus. in. 7. col. num. 45. & dicit quod non recolitur illud dictum Pauli esse ab alio tactum, & quod est passus vtilis & alicubi non discussus: sed tandem ipse tenet sententiam Bart. per funda-

fundamenta de quibus ibi per eum: & idem tenet ibi Ripa. 8. col. nu. 42. Quod intelligo verum nisi ciuitas vel opidum per cuius territorium aqua fluit haberet præscriptum per tempus immemorabile ius prohibendi, vel concedēdi licentiam, argumento text. in. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti. text. in. l. 1. §. si. ff. de aqua plu. arce. text. in. l. pe. ff. de prob. text. in cap. 1. præscrip. lib. 6.

11 Item adde quod hodie in nostro regno videtur dispositum in supra dicta. q. quod ciuitas vel opidum illius territorij vbi aqua fluit possit concedere licentiam ad faciendum ibi molendinum, & sine ea nō possit quis facere: & ita videtur disponere. l. 18. titu. fi. 3. part. sed tenendo superiorem con. Bar. quæ est magis communis respondeo quod illa lex par. non obstat, quia loquitur quando aqua est in proprio loco vel fundo ipsius ciuitatis, & sic aqua est ipsius ciuitatis vel opidi: non verō est flumeu publicum, sed nihilominus illa lex probat prædictā opi. contra communem: quia loquitur quādo quis facit molendinum in flumine quod est in territorio regis vel principis: si verū flumen sit nauigabile, non potest quis in eo ædificare vel facere molendinum sine licentia principis vel ciuitatis non recognoscens superiorem in cuius territorio est: quia eius censetur esse, vt in cap. 1. quæ sint regaliz. in V. si. feu. vel nisi tanto tempore quis habuisset ibi molendinum cuius memoria in contrarium non esset, argumēto text. in. l. hoc iure. §. ductus aquæ. de aqua quo. & æsti. cum simi. & ita tenet Bart. in dict. l. quo minus. 2. q. nu. 3. pro qua sententia est casus in. l. fluminū. ff. de dam. infecto. vbi dicit quod in flumine publico licitum est cui libet ædificare publice: & intelligit ibi glo. Bar. Ange. Imo. & cōmu. Doc. publicè. 1. publica autoritate habita à principe vel senatu: facit text. in. l. quod principis. ff. le aqua plu. ar. text. in. l. fin autem. §. si. eo. titu. text. in. l. 1. §. permittit. ff. de aqua quo. & æstia. 12. Hoc enim presupposito quæro, si quis habet molendinū licite factum in flumine non nauigabili vel in flumine nauigabili de licentia principis vel ex immemorabili præscript. an possit alius facere in eodem flumine aliud molendinum supra illud primū vel infra illud per quod notabile damnum inferat primo molendino, auferendo ab eo aquam, vel aquam restagnando, vel alias: & ista quæstio est notabilis & quotidiana in qua breuiter & resolutiue dico, quod non potest secundus alium molendinum facere per quod inferat damnum: Primō quia ius vel lucruu primo licite quæsitum de publico,

non licet. 2. auferre, argumento text. in. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publico vbi ita demum permittitur alicui in loco publico aliquid etiā in casu permisso vel de principis licentia quando fieret sine alterius iniuria, licet secus esset quando in solo priuato & proprio quis ædificaret. quia potest alteri nocere, vt supra dictum est: quia habet maius & potentius ius, argumēto text. in. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco & text. no. in. l. 1. §. quod autem ait. ff. ne quid in flu. publi. ibi dū dicit, dum depressior vel altior fiat aqua. text. in. l. 1. §. sunt autem qui putant. eod. tit. text. in. l. 1. §. ueratius. ff. de aqua plu. ar. si vero primus non haberet licite, secundus vero sic, tunc secundus bene possit eum impedire & quodlibet damnum inferre, vt in. l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco pu. si vero vterq; illicite facit, nullus potest impedire alium, licet damnum sibi inferant: ita probat text. in dicta l. 2. §. idem ait. ff. ne quid in loco pu. text. in. l. loci corpus. §. competit. ff. si seruitus vendi. & in expresso istam doctrinam & conclu. tenet glo. ord. licet sic non declarat. in dicta. l. quo minus ff. de flumi. in glo. 1. in fine. & ibi no. & magistraliter Bart. 2. colum. in. l. 2. & 3. quæst. princip. Albe. ibi in fine. Oldrad. & Dinus quos ipse refert. Raine. ibi in fine. Ange. de Peru. 2. colum. in medio. Iaso. 4. colum. num. 20. Ripa. 6. colum. nume. 30. istam etiam con. tenet Cinus, Albe. Bal. Ange. Saly. & commu. Doct. in. l. si manifeste. C. de serui. & aqua tenet etiam glo. vno verbo in. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de ædendo. & ibi, no. Alb. Guiler. & Oldrad. quos ipse Albe. refert. Bald. Ange. Alexan. & Iaso. ibi Bald. in rubri. ff. de rerum diui. 4. colum. vers. quæro vterius. idem Bald. latius in. l. item lapis licet eodem titu. 2. colum. in princip. vers. ex his colligitur. paul. & Floria. in. l. inperatores. ff. de serui. rusti. prædio. Bald. no. in cap. cum ecclesia Vulterana. extra. de electione. 2. colum. nume. 4. Rofre. in libellis suis, in rub. de interdicto, ne quid in flumine publico. pe. col. vers. sed illud quæritur. & ista est communis opinio, pro qua est hodie in nostro regno expressa. l. par. 18. tit. fi. 3. part. Quam tamen comm. opi. no. limita & intellige quando aqua non sufficeret omnibus molendinis: secus tamen si bene sufficeret omnibus, nā tunc ille qui secundo loco ædificat non possit impediri, argumēto text. in. l. Lucio Titio. ff. de aqua quo. & æsti. vbi habetur quod ille qui concessit seruitutem aquæ ductus vni ex suo fonte, non prohibetur postea alteri concedere si aqua sufficit omnibus, & primus non prætendit præiudicium: & ibi notat Bartol. & com

communi. Doct. tex. in. l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. & ibi Bart. & Doct. tex. in. l. 2. §. aqua ductus. ff. de seruitu. rusti. præ. glo. l. Pau. & commun. opi. in. Laquam. C. de ser. & aqua. latè Coepola in tract. de serui. rusti. præ. in cap. de seruitute aquæ ductus. & est. l. 5. titu. 3. par. 3. & in expresso istam sententiam voluit Bartol. in dict. l. quo minus. ff. de flu. 4. col. 5. q. num. 12. & ibi Iaso. 10. colu. nume. 59. imò in tantum hoc est verum quòd si aqua sufficit omnib⁹, potest secundus ædificare molendinum, vt procedat etiam si domino primi molendini notabile commodū & lucrum auferatur ex defectu concursum molentium: quia istud non est in consideratione, cum non sit damnum quod coherereat rei, hoc est molendino: sed tantum consistit in mera & absoluta facultate personarum, quæ vbi velint possent ire ad molendum, in quibus nulla erat facta præoccupatio velius quæsitum sicut in aqua: ita singu. Bal. in. l. vna. C. de sent. quæ pro eo quod inter. pro. 8. col. 13. oppo. nu. 58. & in expresso vult Bar. in dict. l. quo minus. ff. de flumi. 5. col. 11. q. in fine, per bona iura quæ allegat. tenet etiam ibi Iaso. 15. co. nu. 84. dicens esse diligenter notandum, quia est valde vtile in practica, vbi aliqua in confirmationem adducit. Ripa ibi. 16. colu. nume. 82. tenet etiam & in fortioribus terminis Albe. in. l. si manifestè. C. de serui. & aqua. in fine. & in expresso ita de terminat prædicta lex par. l. 18. titu. 3. part. in fine. Ex quibus aperte & no. infero quòd ille qui habuit primò molendinum vel supra vel infra, potest aquam continere vel reprimere tempore æstatis vel siccitatis, & facere recollectam aquæ, vel alio quouis tempore si hoc principaliter facit in vtilitatem suam. licet in consequentiam damnum incurrat alter: & ille alter qui secundo loco ædificauit molendinum, non poterit aliquid facere in aqua per quod aliquod damnum inferatur primo: ita no. Bar. in dicta. l. quo minus. ff. de flumi. 14. q. princ. numer. 25. Adde tamè quòd si de prioritare aut posterioritate non constat, tunc potest quilibet tacere quidquid velit, cum in pari causa potior est cōditio possidentis: ita ibi Bart. in dicto. l. quo minus. 14. q. princ. in fine. nume. 25. cum quo ibi transeunt commu. docto. In quo vnum bene nota, quòd ex eo quòd vnum molendinum sit supra, aliud verò infra, non præsumitur magis pro vno quàm pro alio. quod sit prius factum: & hoc aperte colligitur ex superioribus: sed contrarium expressè reperio quod tenet Bald. in. l. si plures. C. de condi. infer. 2. colum. num. 3. imò quòd illud molendinum quod prius re-

petitur in via fluminis, illud præsumitur prius factum: nam ita naturaliter curit aqua vt fluat & currat à superiori ad inferius, vt patet ad sensum & visum oculorum & est text. in. l. 1. §. pe. & si. ff. de aquo. plu. arcen. vnde per ordinem naturæ seu per locum ab ordine illud est præsumendum anterius, & sequitur Iason in dicta l. quo minus. u. co. num. 61. Confirmatur etiam ista cōsideratio per text. no. in. 1. constitutione C. §. quibus. versi. ita tamè. vbi probatur quòd prioritas scripturæ potest apparere ex ordine seu compositione eius ex eo quòd vna est in priori loco scripta. ex quo text. notatibi Bal. 2. co. nu. 5. quòd si in protocollo notarij reperiantur plura instrumenta eodem die cōfecta, illud præsumetur prius celebratum quod reperitur prius in ordine descripti: facit etiam text. in. l. si quis ex argentarijs. §. si in initio. ff. de ædendo. Viso quòd regulariter quis potest in suo ædificare, nunc dico quòd aliquando & in pluribus casibus qui non potest ædificare etiam in suo proprio fundo, solo, vel area: & primò non potest quis ædificare in loco publico, vt platea, via publica, itinere publico, sine licentia principis vel ciuitatis cuius est solum, locus, vel fundus: text. est in. l. 1. & in. l. 2. in prin. & per totam illam legem. ff. ne quid in loco publico. text. in. l. 3. §. plan. & §. sed & si à principe. ff. qd vi aut clam. imò quod magis est, nō potest quis ædificare in suo proprio solo vel fundo, ita vt aliquid habeat immissum vel pertectum in loco publico, & ei aliquo modo noceat: text. est in dicta. l. 2. cum quidam. ff. ne quid in loco publico. text. in. §. idem Labeo. eiusdè legis. & ibi notat Bart. Albe. Ange. Doct. antiqui, & tenet no. Paul. in. l. altiùs. C. de ser. & aqua. in fine. & ita expressè disponit lex. 22. titu. 3. par. & l. 3. eod. titu. Similiter nō pōt quis facere pōtē supra viā publicam, licet habeat domos proprias ab vtraque parte: ita probat text. in. l. 2. §. tractatum. ff. ne quid in loco publico: text. in. l. 1. ff. de serui. text. in. l. 1. ff. de flumi. per quæ iura ita tenet Specu. in titu. de Publiciana, & de serui. fi. col. versic. item quæritur. Bal. in. l. item lapilli. ff. de re. di. pe. col. in fine. num. 8. tenet etiam Coepola in tract. de serui. vt. præ. in cap. de ponticello. Et si de facto iam illud ædificiū factū sit quòd noceat reipublicæ, debet iudex ex officio illud deponere & destruere: si verò nimis non noceret, non debet deponere, nè vrbs deformetur ruinis: sed tantum imponet salarium, censum, vel annuam pensionem soluendam rei publicæ: text. est no. in. l. 2. §. si quis neiminc. ff. ne qd in lo

co publico. & ibi notat Ange. de Pe. & alij Docto. & per eum ita tenet Paul. in. l. fluminum. 2. col. de dam. infect. & ibi alij Docto. hodie tamè in nostro Regno poterit reipublica sibi ab appropriate in totum illud ædificium, & perpetuò ab ædificante auferre: ista est no. lex part. l. 23. titu. 3. part. & si ædificauerit cum licentia rectorum & decurionum ciuitatis vel mnnicipij: non tenetur reddere, sed debet sibi imponi census correspondens loco vel fundo occupato: ita prag. 71. fo. 71. lib. prag. vnde si finetali licentia ædificaret, seruaretur superior cōclusi. Ex quo inferitur aperte quòd iudices ex officio optime possunt & debent auferre & tollere ea quæ sunt immissa seuper tecta super vias vel plateas publicas. 14 Tertiò non potest quis facere vel ædificare turrim, castrum, vel fortalitium etiam in suo proprio solo vel fundo, quando sit in limine alicuius regni: text. est nota. in. l. 2. C. de fundis limitrophis. lib. 11. qui probat isto modo, nam ibi disponitur quòd nullus audeat habere vel tenere castrū in limine Imperij vel Regni, nisi tantum ille qui ad hoc deputatus & descriptus est sub pœna mortis & publicationis bonorum: ergo à fortiori non poterit de nouo ibi castrū ædificare: & istam con. per illum text. licet sic non inducat teneri ibi glo. or. in verbo, antiqui rias: & ibi Bart. & Platea, tenet etiam gle. quæ non allegatur in. l. 3. ff. ad legē Iu. maiest. in verbo, tenuerit. & ibi expressè tenet & notat solus Angel. de Peru. aliàs autem in fundo vel solo proprio bene & licite potest quis castrum, turrim, vel fortalitium facere & ædificare, dum tantum non faciat ad emulationem, scandalum, vel seditionem alterius: ita probat text. no. in. l. per pronuncias. C. de edi. pri. vbi dicit text. qd quilibet potest fundum vel ædificium suū murali ambitu vallare, ergo potest facere castrum vel fortalitium in eo prout velit: & ad hoc illū text. notat ibi glo. or. Pe. Fa. in suo Breuiario no. ibi. Albe. qui allegat Iaco. de Are. ita tenere. & tenet Bald. Ange. & Saly. probat etiam text. in l. opus. ff. de ope. publi. cuius verba sunt, opus nouum priuato etiam sine principis autoritate facere licet, præter quàm si ad emulationem alterius ciuitatis pertineat, vel materiā seditionis præbeat: & ibi notat Barto. & Alex. in addit. & per ista iura ita tenet Innocen. in. c. Pisanis. de resti. spo. fi. col. in princ. & ibi Abb. fin. col. nu. 5. Cardi. final. colu. Anchar. final. colu. & commu. Doctores. tenet etiam Bar. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. 3. col. num. 7. Bal. 4. col. 5. oppo. Ange. 2. col. num. 6. Iaso. 2. col. num. 6.

argumento illius tex. in dicta. lex hoc iure. vbi dicitur quòd ædificia sunt permilla etiam de iure gentium. Hodie tamen in nostro Regno indistinctè prohibitum est facere castrum vel fortaliciū sine principis licentia. vt in. l. 7. tit. 7. lib. 4. or. & in ista. l. 46. in. 11. Tauri. ex quo inferitur quòd magnates, domini, vel alij non possunt ædificare castra vel fortalicia in suo territorio, imò nec domū habitationis fortem sine principis licentia: & ita expressè disponitur libr. prag. fo. 60. in capitulis indicum. 15 Dubium tamen est circa hoc, an licet quis non possit de nouo facere vel ædificare castrum vel fortaliciū, an possit illud quod iam factum est reficere vel reparare: & videtur quòd nō: & ita probat text. expressus in. l. sacra loca. §. muros. ff. de rerum diu. vbi dicitur quòd sicut nō possunt fieri muri de nouo in ciuitate vel opido. sic nec refici, & ibi notat Albe. & Doct. antiqui. & tenet & notat Bart. in. l. opus. ff. de ope. pu. & illum text. ad hoc dicit no. Ias. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. 3. col. in princ. probat etiā text. in. l. versi. fi. ff. de mortuo inferendo. cuius verba sunt, ædificare autem non solum quino uum opus molitur intelligendus est, verum is quoq; qui vult reficere: & ita hodie expressè determinatur per istam nostram legem Tauri: imò quòd castrum vel fortalitiū alicuius magnatis vel alterius priuatæ personæ non possit refici vel reparari: in cōtrarium tamen est text. clarus & expressus in. l. intra urbem. in fine. C. de operibus publicis. cuius verba sunt, ea tamè instaurandi quæ etiam de formibus ruinis intercidisse dicuntur, vniuersis licentiam damnus. & ibi no. Saly. & com. Doct. tex. in. l. si. eo. rit. & est. l. 20. ti. 3. par. & prag. lib. pra. fo. 60. facit etiam text. in. l. 1. §. si quis ædificium. ff. de ope. no. num. vbi licet quis possit nuuciare nouum opus pro opere nouo quod sit, nō tamen pro opere veteri quod reficitur: text. in. l. si. versi. illud. C. de Iudeis. vbi licet Iudei non possint de nouo facere synagogam, tamen antiquam bene possunt re ædificare: text. in. c. cū suluit. extrā de Iudeis. vbi idem disponitur. text. in. l. hæcenus. iuncta. l. vsufructuarius nouum tectorium. ff. de vsufruc. tex. in. c. pertuas. de dona. & ibi ad hoc notat Abb. 2. col. num. 3. & commu. Docto. sed pro concordia potest dici sic, quòd si muri sunt depositi & destructi ex aliqua causa vel delicto per principem, tunc non possunt refici per ciuitatem, vel per iudicem, vel per quemlibet aliū sine eius licentia & autoritate: & ita intelligitur text. in dic. l. sacra loca. §. muros. de re. di. si verò minantur ruinam vel sunt destructi

destruati aliqua tempestate lapsu temporis vel casu, tunc possunt, imò debent refici per ipsam ciuitatem vel iudicem: & ita intelligatur text. in dicta. l. intra urbem. C. de ope. publi. cum simi. & istam concordiam & declarationem ad ista iura ponit expressè Saly. in. l. per prouincias. C. de ædifi. pri. & ista concordia & distinctio est demente Bald. in. l. si vt proponis. la. 2. C. de nup. sed ante eos istam concor. & distinctio ponit Bar. in. l. si quis adulterium. §. 1. ff. de adul. te. & ibi Albe. & Angel. post antiquos. ponit etiam Cinus, Bar. Alb. Bald. & Saly. in. l. seru. C. de poenis. Roma. in. l. 1. §. hoc autem. 2. col. in fine. ff. de noui ope. nun. nota. Alex. in ista eadem. l. 1. §. si quis ædificium. eo. titu. ita ergo dicamus in ista lege Tauri, qd si ex aliquo dlicto vel causa esset castrum vel fortalicium per principem destructum, tunc per dominum eius nò possit refici: si verò lapsu temporis, tempestate vel casu minatur ruinam, bene possit refici sine aliqua licentia. sed ista concordia & declaratio non videtur vera: quia in distincte ista lex dicit, quod sicut fieri non potest sine principis licentia, ita nec reparari: & certè ista lex non patitur talem distinctio. Vel aliter & 2. dicamus quòd ista lex Tauri intelligatur quando fortalium est factum post istam legem prohibitiuam: quia tunc sicut non potest de nouo fieri ædificari, ita etiam nò potest factum refici vel reparari: sed certe iste intellectus nullam dubitationem continet: quia si ipsa res & fortalium omnino & totaliter non potest fieri, a fortiori nec reparari.

Vnde alit & Tertio & notabiliter potest dici, qd si qd habet castru vel fortalium ariquo iuste & legitime factum ante. l. Tauri, bene potest refici & reparari per supra dicta: quia non est ædificium nouum nec res distincta sed eadem, & possit cadere & subverti: si uerò tale castrum vel fortalicium antiquum penitus vsq; ad aream est destructum, non possit: quia illud iam videtur esse ædificium nouum, argumento text. in l. inter stipulantem. §. facram. in fine. vers. sed si vsq; ad aream. ff. de ver. obli. cuius verba sunt, sed si vsq; ad aream deposita sint, licet eadem materia restituatur, alia erit: argumento etiam text. in. l. 1. in fine. C. de iure emphy. text. in. l. si ita legatum. §. si. de lega. 1. vbi si testatorem legauit quæ postea penitus destructa est, etiam si de nouo reficiatur nò debetur legatum: text. in. l. quid tñ. ff. quibus ino. vsusfruct. amir. vbi habetur quòd vsusfructus extinguitur, si res destruitur vsq; ad aream. pro ista sententia & conclusione facit text. no. qui ponit singu. ex

pla in. l. proponebatur. ff. de iudi. & confirmatur, quia tali casu ista refectio rei destructe vsq; ad aream bene dicitur refectio seu reparatio: text. est no. in. l. 1. §. de inde. ff. de riuis. cuius verba sunt. Reficere est quod corruptum est. in pristinum statum restaurare. si verò quis velit reficere castrum vel fortalicium quòd penitus non est destructum, sed vetustate vel aliquo alio casu minatur ruinam, tunc possit, & isto modo concordentur superiora iura, & isto modo intelligatur ista nostra lex Tauri, & istam doctrinam & distinctio ponit Albe. bart. Ange. & commun. Doct. in. l. 1. §. si quis ædificium. infra isto titu. de ope. no. nū. & ita intelligo istam nostram legem Tauri, quæ certe in hoc dubia erat. pro qua declaratione mea considero viuam rationem, quia si castrum vel fortalicium priuatæ personæ non possit refici vel reparari in casu necessitatis, sequeretur quod possit pro parte vel in totum dirui vel decidi, & maximum damnū inferre vel in personis vel in rebus, quod nullo modo permittendum est: & ista est euidentis ratio, quæ aperte concludit: & ita video quòd pro tali refectioe nunquam aliqua licentia à principe impetratur. pro qua declaratione mea & ratione facit, quia si domus vel ædificium priuatæ personæ minatur ruinam, licet nò sit per dictu remedium cautionis damni infecti, pro damno quod timeretur in personis sed tantum in rebus, vt in. l. 1. & pertotum. ff. de da. infect. tamen quilibet de populo iudicis officio petere, vel iudex ipse sine alicuius petitione compellere potest vt illud reficiat, & si nò sit sufficiens suo sumpto reficere, debet ex pecunia publica refici: & si intra congruum tempus à iudice assignatum dominus rei non soluat, ad instantiam rei publicæ vel procuratoris eius vendetur pro solutione precij: text. est no. in. l. adcuratoris. ff. de dam. infect. & ibi notat Angel. & commun. opi. Doct. facit text. in. l. preses prouinciae. §. ff. de offi. pre. text. & ibi Doct. in. l. singularum C. de ædifi. pri. tenet no. Specu. in titu. de satisfactionibus. §. est quoq; vers. circa. late Coepola in tracta. de serui. vt. pre. in. c. de refectioe. & probat aperte lex pe. titu. fi. 3. part.

17 Si verò sunt ædificia publica quæ minantur ruinam & egeant refectioe, & ciuitas, communitas, vel res publica nò habeat unde possit soluere, ipsi vicini de populo possunt compelli ad collationem: quia vtilitatem communem sentiunt: ita text. no. in. l. 2. §. viam publicam. vers. ficulo, refectioe. ff. ne quid in loco publi. & ibi notat Ange. de Pe. text. in. l. ædiles. ff. de via publica. text. in. l. ad portum. C. de ope. pu. pro quibus

bus est lex notabilis par. l. 20. titu. fi. 3. part. 18 Vnum tamè no. & tene menti, quòd si officialis qui certo pretio vel salario fecit ædificium publicum vel priuatum, & sit vitiosum, culpa sua tenetur ex proprio contractu ad totale interesse. text. est in. l. fi. ff. locati. & hoc nedu quado totius operis consummatio spectabat ad officialem vno pretio, verum etiã si singulis diebus pro toto ædificio certa pecunia vel pretiu præstaretur: secus tamè est si consummatio totius operis ad officialem non spectet, sed tantum singulis diebus pro opere vel ædificio & labore suo certam pecuniam vel salariam recipiebat: quia de vitio operis non tenetur, cum ipse dñs quotidie poterat expellere: text. est valde sing. in iure. in. l. ea leg. §. locauit. ff. locat. quæ ibi dicit singu. Bar. Saly. Paul. & commun. Doct. Bald. & Saly. in. l. 2. C. co. tit. & ita intellige lib. 16. titu. 8. §. par. Item adde quod hoc est verum quando constat de vitio operis: & hoc potest probari: sed est no. dubiu quid in casu dubio quado non potest constare, an ædificium vel opus dirutum sit vitio operis vel casu, quid præsumatur: in quo dico, quod si uat infra. 15. annos à tempore operis perfecti & consummati, præsumit corruisse culpa. & vitio officialis: text. est singu. & vnicus in iure in. l. omnes. la. 1. C. de ope. publi. vnde alio non probato tenetur ad damnū & interesse: & ad hoc illum text. dicit ibi singu. Albe. qui dicit quòd sibi contigit de facto: & ad hoc etiam notat & comendat Bald. Saly. & commun. Doct. & idem expressè disponit. l. 21. titu. fi. 3. part. & licet illa lex loquatur in opere publico, tamè crederem qd etiam procederet in opere vel ædificio priuato, cum sit eadem ratio.

19 Quarto non potest quis ædificare etiã in suo proprio solo, quando, ex ædificio aliquid est immissum vel protectum in re vel fundo vel domo alterius pro cuius intelligentia dico qd immissum est illud quod in re alterius imponitur & quietat, & sic eius rem tangit: protectum verò est quod supra ipsam rem alterius est eam non tangendo: text. est qui expressè ista differentiam ponit in. l. malum. vers. 1. & 2. ff. de verbo. significa. quo casu dominus & possessor rei in qua immissum est, potest illud propria autoritate tollere, vel per remedia iuris sibi prouideri puta interdicto vt possideris, vel negatoria, vel alios competentis remedio: si verò protectum est, non poterit illud propria autoritate tollere, sed tantum iuris remedio contra eum agere vt tollat: text. est expressus & no. qui istam distinctio. facit in. l. quæ admodum. §. si per-

fectum. ff. ad. l. Aquil. per quem ita tenet ibi Odo. fre. Bart. Albe. Bald. & Flo. & dicit ibi Bald. quòd istum est maximum comodum possessionis: quia possessor habet ius resistendi propria autoritate, & reputat esse mirabile Flo. ad idem est text. in. l. fi. §. si ianuam. ff. quod vi aut clam. & ibi tenet Bar. & Albe. & ante eos Oldr. que refert Albe. probat etiam text. in. l. 1. C. vt nemini liceat sine iudicis autoritate signa imprimere. qui magis probat vt procedat etiam si tantum rem detineat: & illum text. ad hoc dicit singu. Roma. in. l. 1. §. nunciatio. fin. col. ff. de noui ope. nun. text. in. l. 2. §. cum quidam. ff. ne quid in loco publico. & ibi notant Doct. text. in. l. si seruus. C. quod cum eo. per quem tenet Bar. & commun. Doct. in dicta. l. 1. §. nunciatio. tenet etiam glo. or. in dicta. l. malum. vers. 1. in glo. 1. de verb. sig. & ibi Doct. tenet etiam Bart. in. l. si duo. §. item videamus. ff. vt possi. & ibi Ange. & commun. Doct. tenet etiam no. Paul. de Cast. in. l. fina. ff. de serui in princ. idè Paul. in l. fluminum. §. si colu. num. 3. ff. de dam. infect. tenet etiam Innocen. Abb. & commun. Doct. in. cap. 1. de immu. eccles. tenet etiam latè & no. Coepola in trac. de serui. vr. præ. c. 30. Quod extendit vt procedat & habet locum, etiam si quis non possideat rem in solidum, sed tantum pro parte: quia etiam potest opus ibi factum propria autoritate tollere & destruere, modò fiat ab alio tertio, modò ab ipso consocio qui habet partem in re, argu. prædic. iurium cum ratione: & tenet glo. or. Bar. Pau. Flo. & commun. Doct. in. l. si inter te & me. ff. de ser. vr. præ. & Doct. vbi supra, licet Bar. teneat contrarium in dicto. §. nunciatio. quòd tamen intellige quado esset immissum opere artificiali: secus si opere naturæ, vt si arbor tua immisit radices in re, vel fundo, vel solo meo: quia non possunt tolli nec auelli propria autoritate, sed iuris remedio, & sic vtili interdicto de arboribus cadendis: quo casu si talis arbor tua est iuxta domum vel ædificium meum, radicitus cogitur tollere ne umbra arboris autra dices mihi nocent: text. est in. l. 1. C. de interdictis. text. in. l. 1. ff. de arbor. cadè. si verò arbor noceret fundo rustico, non debet in totum tolli, sed tantum rami coerceri per. 15. pedes: text. est in. l. 1. ff. de arbor. caden. & ibi tenet Bart. Albe. & commun. Doct. text. in. l. 1. C. de interdic. post princ. Bart. Bald. Ange. in fine. & no. Saly. ibi pe. col. ponit etiam Bart. in l. 1. C. vnde vi. 2. col. Bal. ibi. 8. col. num. 42. Saly. ibi. 2. col. vers. reuertor ad glo. istam etiam doctrinam & resolu. ponit valde no. Flo. in. l. quæ admodum. §. si protectum. ff. ad. l. Aquil. Quin Ant. Go. in. l. Tau. Gg to nò

to non potest quis edificare in alieno solo vel fundo, imo si edificauit & cum mala fide, edificium cedit solo, & licet dominus soli illud sibi retinebit: si vero cum bona fide, cogitur dominus estimationem materiae solueret: text. est in l. adeo. §. ex diuerso. ff. de acqui. re. dom. tex. in §. ex diuerso. Insti. de rerum diui. text. in l. 2. C. de rei ven. text. in l. 44. titu. 28. 3. par. vel à foriori, si velit potest illud propria autoritate tollere, argumento supra dictorum. Sexto non potest quis edificare quando debet alteri in illo fundo vel re seruitutem altiùs nō tollendi: text. est in l. 1. ff. de serui. vr. prae. text. in l. qui luminibus. eod. titu. text. in l. inter seruitutem. eod. titu. text. in l. altiùs. ff. si serui: vendi. text. in l. si in edificiis. C. de serui. & aqua. text. in §. aqua si agat. Insti. de actio. pro quibus est lex. 2. tit. 31. part. 3. Quibus praesuppositis & deductis, pro perfecta declaratione materiae quaero, an & quando habeat locum nunciatio noui operis pro edificio de nouo facto? pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod sunt videndi sex articuli principales. Primus, quo casu & quando habeat locum nunciatio noui operis? Secundus, quae personae possint nunciare? Tertius, quibus personis debet fieri nunciatio? Quartus, quo loco debeat fieri nunciatio? Quintus, quis sit modus & forma denunciationis? Sextus, quis sit effectus huius de nunciationis?

20 Quo ad primū articulum dico quod nunciatio noui operis, proprie habet locum pro opere incepto vel preparato, nō verò pro opere iam factō & consummato: text. est in l. 1. §. 1. ff. noui oper. nun. cuius verba sunt, hoc autem edictum remedium quae operis nouo nunciationis aduersus futura opera inductum est, non aduersus praeterita: & ibi notat Bart. & commun. Docto. text. in ca. 1. eod. titu. & ibi notat Innocen. Hostiē. Ioan. An. Abb. & commun. Docto. text. in l. de pupillo. §. nunciationem. ff. de noui oper. nuncia. cuius verba sunt, nunciationem autem in re presenti faciendam meminisse oportebit. l. eoloci vbi op^o nouū fiat. siue q^s edificet, siue inchoet edificare: p opere vero iā factō & consummato nō cōpetit istud remediū nūciatiōis noui operis, sed competit interdictum & remedium, quod vi aut clam, quod est recuperādz: text. est in l. 1. §. 1. ff. noui oper. nun. ibi, nā si quid operis factum fuerit quod fieri non debuit, cessat edictū de oper. no. nun. & erit trāsēdum ad interdictū q^o vi aut clā. & adde q^o illud remediū & titulus quod vi aut clam, habet locum quando quis edificauit, vel aliquod opus fecit, vel iussit facere in re mea, & illud edificauit vel fe-

cit clam, taliter quod verisimiliter non potuit sibi denunciari nouum opus: si verò palam fecit nulla opera vel industria adhibita, vt sibi nūciari non possit, cessat illud remedium: text. est in l. 1. ff. quod vi aut clam. text. in l. 3. §. fin. eodē titu. cuius verba sunt, clam facere videri Celsius scribit eum qui celauit aduersario nec ei denūciauit, si modo timuit eius controuersiam, aut debuit timere: ita tenet & declarat Bartol. in l. competit. §. si. ff. quod vi aut clam. ita etiam tenet & declarat Specul. in titu. de restitu. spo. §. 1. versic. ceterum. nu. 21. Rosfred. in rub. de interdicto, quod vi aut clā. Ange. de Peru. in l. 1. §. quid sit. ff. quod vi aut clā. Bar. in l. stat. §. quod mecau. r. col. num. 3. Anto. de Bu. in c. item cū quis. de resti. spo. 2. colū. nu. 15. Ange. de Arc. in §. qua drupli. Insti. de actio. si. col. in fin. & adde quod similiter in isto casu competit interdictum vt possidetis, p defensione possessionis, & vt reus desinat à molestia, & in consequentiā destruat opus sine cuius demolitione non videtur cessare à molestia. text. est expressus in l. si duo. §. si vicinus. ff. vt possi. cuius verba sunt, si vicinus meus in pariete meo tectoria habeat, & in pariete suo, vt possidetis interdictū mihi efficacax est, vt ea tollere compellatur. bonus text. in l. vim facit. ff. de vi, & vi arma. ibi, aut quid edificādo text. in l. de pupillo. §. meminisse. in fine. ff. noui oper. nun. & tenet glo. ord. in l. 1. ff. quod vi aut clam. in verb. restituere. & ibi Bart. Ang. & commun. Docto. tenet etiam & declarat Pau. in l. prator ait. §. 1. num. 3. ff. de noui operis nunciatio. & eo casu quo actor possidet, pōt intentare vnum vel aliud, & nulla in eis hoc casu datur differentia: si verò actor non possidet, sed tantū detinet vel alias suas interest, datur interdictum quod vi aut clam, vt infra dicetur: non verò vt possidetis. Alia etiam differentia vltra Docto. est, quod interdictū quod vi aut clam, cōpetit infra annum à die perfecti, operis, vt in l. semper. §. hoc interdictum. eodem titu. interdictum vero vt possi. durat tantum anno pro interesse praeterito, sed pro molestia & turbatione quae semper in stat, semper datur & competit: vnde in nostro casu competit pro destruedo edificio.

21 Ex quibus resultat noua & subtilis difficultas si quis edificat in re mea vel a me possessa palam, & opus estiam consummatum, quod remedium habeam? & resolutiue dico, quod tantum mihi competit & prodest interdictum vt possidetis, si re vel solū (vbi est factum edificium) possideo, per quod defendar in possessionem & declarabor possessor, & in consequentiam destruetur

destruetur opus. sine quo non possum defendi à molestia: argum. text. in l. de pupillo. §. meminisse. de ope. no. nū. text. in l. si duo. §. vicin^o. ff. vt possi. text. in l. vim facit. de vi. & vi ar. & argum. glo. singu. iuncta commun. opi. in l. clam possidere. §. qui ad nudinas. ff. de acqu. posse. & similiter habet locum interdictum quod vi aut clam, pro opere facto palam vel clam post denunciationem noui operis, qualitercunque fuerit facta denunciatio. text. est in l. 1. §. quid sit vi factum. versic. 1. ff. quod vi aut clam. cuius verba sunt, sed si quis iactu vel minimi lapilli prohibitus facere perseverauerit, hunc quoq; vim fecisse videri Pædus & Pomponius scribunt: eo que iure vtimur. & ibi nota. tenet & declarat Ange. de Peru. tenet etiam Rosfre. in dicta rub. de interdic. quod vi aut clam. in princ. ex quo elare deducitur, quod in isto casu concurrunt & competit interdictum quod vi aut clam, & interdic. noui. ope. nun. & ita expresse dicit text. in l. si alius. §. ait Iulianus. ff. quod vi aut clam. ibi, duobus interdictis. tenebitur vno, quod de noui operis nunciatione cōpetit, altero quod vi aut clam, ad idem est text. in l. prator ait. §. nō nulli. ff. de nō. operis. nun. & ibi glof. & commun. Docto. Sed attēde quod merito potest dubitari, quare isto casu competit interdictum quod vi aut clam, cum proprie hoc casu competit interdictum noui. ope. nun. maximè cum interdictū noui operis nunciationis duret perpetuò, & sic per. 30. annos vt opus destruetur, vt in l. prator ait. §. hoc interdictum perpetuò datur. ff. de ope. no. nū. interdictum vero quod vi aut clam, tantum durat anno, vt in l. semper. §. hoc interdictum. ff. quod vi aut clam. in qua difficultate breuiter respondeo dupliciter: Primo modo, q^o quando generalis dispositio. & specialis emanant à diuersis legibus, tunc bene possunt concurrere & vnum non excludit aliud vt in l. si legatarius. ff. de do. so. & ibi glo. si & commun. opi. Docto. in q^o appis. in titu. de 22. Vel aliter & secundo, quod licet ista remedia in quā plurib^o cōcurrat, tū in aliqb^o differunt & habēt se tāq^o excedētia & excessiua: Primò differunt q^o interdictū q^o vi aut clā, habet locū pro re cōmuni: text. est in l. deniq. §. si ex locis. ff. quod vi aut clam. interdictum vero de op. no. nun. nō. text. est & ibi cōm. opi. in l. in prouinciali. versic. 2. & ff. noui. ope. nun. Secundo quia interdictū quod vi aut clam, competit fructuatio: text. est in l. is qui in puteum. §. si cum. l. sequenti & sequenti. ff. quod vi aut clam. interdictum vero no. ope. nun. non. text. est in l. 1. §. si. ff. noui. ope. nun. Tertio interdictum quod vi

aut clam, datur habenti rusticam seruitutem: text. est in l. deniq. §. vnde & apud Seruium. ff. quod vi aut clam. interdictum vero no. oper. nun. non. text. est in l. qui viam. infra. eo. Quarto interdictū quod vi aut clam, datur colono vel inquilino: text. est in l. is qui in puteum. §. si postea quam. versic. si tamē precario. ff. q^o vi aut clam. interdictū vero no. ope. nun. non. text. est in l. in prouinciali. §. si ego. ff. noui oper. nunc. quas differentias ponit Rosfre. in dicta rub. de interdic. quod vi aut clam. num. 10. Bart. & Docto. post glo. ibi in l. 1. §. ff. no. ope. nun. Item ad de quod interdictum, quod vi aut clam, necū competit domino sed possessori tantum, & erit ei cuius interest edificium non esse factum, licet non possideat: text. est in l. is qui in puteum. §. si. ff. quod vi aut clam. text. in l. quanquam. eod. titu. text. in l. deniq. §. si ex locis. eod. titu. text. in l. competit. in princip. eod. titu. cuius verba sunt, competit autem hoc interdictum etiā his qui non possidet, si modo eorum interest. Ex quo infertur quod competit etiam ei qui iam desit esse dominus & possessor: puta venditori suae rei quae iam vendidit & tradidit: nā agit interdicto quod vi aut clam, saltem p suo interesse ratione operis facti, text. est in l. is qui in puteum. §. si postea quam. ff. quod vi aut clam. & ibi glo. & commun. Docto. & illum text. bene declarat Rosfre. in dicta rub. de interdic. quod vi aut clam. 7. col. versic. illud nota. Itē adde quod virtus & effectus interdicti quod vi aut clam, est, vt opus seu edificium suis sumptibus demoliat, & in interesse condemnatur: text. est in l. 1. ff. quod vi aut clam. text. in l. semper. §. in hoc interdicto. eo. titu. ex quo tollitur difficultas quae posset obici, nam si edificium cedit solo meo, vt lege adeo. §. ex diuerso. ff. de acquir. rerum domi. & in §. ex diuerso. Insti. de re. dic. cum simi. cuius effectus fuit interdictum quod vi aut clam: quia respondeo quod fortè domino nocet edificium & non vult illud habere vel retinere, sed vult quod destruetur sumptibus facientis vel edificantis, vel fortè non est dominus fundi sed detetator & sibi nocet: & in terminis ita tenet & declarat Rosfre. in dicta rub. de interdic. quod vi aut clam. 6. col. versic. Item nō videtur dicitur non omnibus metatensibus 23 Quo ad secundum articulum, quae personae possint nunciare, resolutiue dico, quod ois illa persona cuius interest edificium illud non fieri ratione dominij, vel quasi dominij, vel possessionis, vel iuris seruitutis vrbanae, vel pignoris quae habet in re in qua edificatur, potest nunciare nouum opus: text. est in l. 1. §. pen. ff. de ope. no. Ant. Go. in l. Tau. G g 2 nun.

nunciariis verba sunt, iuris nostri conferendi aut damni deponendi causa opus nouum nunciari potest is ad quem ea res pertinet. & ibi commun. Doctores. Ex quo primo infero quod ille qui preterdit se dominum illius rei in qua edificium fit, potest nunciare: text. est in dicta. l. i. §. pe. ff. noui ope. nun. & ibi glossor. Bar. & commun. Docto. text. in l. i. vers. ius is habet. ff. de remissionibus. cuius verba sunt, ius is habet nouum opus nunciandi qui aut dominium aut seruitutem habet. Secundo potest nunciare ille qui habet quasi dominium, quia possidet rem. cum titu. & bona fide: text. est in dicta. l. i. §. pe. ff. noui ope. nun. & ibi gloss. & commun. opi. probat etiam text. in l. eum qui. §. i. ver. Publiciana. ff. de Publicat. in l. quecuq. eo. titu. Tertio potest nunciare ille qui tamen nuda & simpliciter possessionem habet, licet sine titu. argumeto text. in l. viii. facit. ff. de vi & vi arma. ibi. aut quid edificando, siue quid omnino faciendo per quod liberam possessionem aduersarij non reliquit. textus est in l. prima. & per totum. ff. quod vi aut clam. Quarto potest nunciare ille qui habet vtile dominium, vt superficiarius, emphyteota, & similis persona: text. est in l. in provinciali. §. si ego. ff. noui ope. nun. & facit text. cum materia. in l. i. ff. de superficiebus. text. in l. si. C. de iure emphy. Quinto potest nunciare ille qui habet ius pignoris in re in qua fit edificium: text. est in l. creditori. ff. noui ope. nun. & ibi commun. Docto.

24 Sexto potest nunciare ille qui habet seruitutem urbanam in illare in qua fit edificium: text. est in l. de pupillo. §. sextus. vers. imposita. ff. noui ope. nun. & ibi glo. or. & commun. Docto. text. in l. inter seruitutes. vers. si seruitus. ff. de serui. vrb. pra. & ibi gl. & commun. Docto. text. in l. & si forte. §. sciendum. & §. fin. ff. si serui. ven. text. in l. i. §. ius is habet. ff. de remissionibus. text. in l. in iudicio. ff. fami. her. c. ille vero qui habet seruitutem rusticam non potest nunciare, licet possit agere confessoria, vt seruitus sibi preste tur, & tamen nec in interesse & damno: text. est in l. qui viam. ff. noui ope. nun. cuius verba sunt, qui viam habet, si opus nouum nunciare rit aduersus eum qui in via edificat, nihil agit sed seruitutem vindicare non prohibetur. & ibi glo. ord. & commun. Docto. & idem dispositio in l. i. §. titu. in 3. part. Sed attende quod dubium maximum & necessarium est ratione diuersitatis assignare, vnde glo. in dicta. l. qui viam. dicit quod ille qui habet rusticam seruitutem non potest nunciare, quia hoc inductum est fauore agrorum in quibus edificium fit: quia praedia

rustica debent esse magis libera quam urbana fauore agriculturæ: & illam rationem sequitur Bart. & alij Docto. in dicta. l. i. §. fin. ff. noui ope. nun. Sed ista ratio non videtur concludere, quia procederet tantum quando gratia colligendo ruri fructum fieret: aliquid edificium, quia alias illud edificium magis noceret fructibus: vnde Paul. de Castro in dicta. l. i. §. si ponit aliam rationem, si quod ille qui habet seruitutem urbanam vel etiam rusticam potest nunciare quod ex ea principaliter, directo, & immediate fundus cui debetur seruitus consequitur utilitatem: vt est videre in seruitute luminis, quæ est urbana vel in seruitute aqueductus, quæ est rustica, ex qua fundus dominans efficitur fertilior & vtilior: sed ille qui habet rusticam seruitutem ex qua fundus dominans non sentit utilitatem immediate, principaliter, & directo: vt est videre in eo qui habet seruitutem itineris, viam, actum vel aliam, ex qua fundus dominans non consequitur utilitatem directo & immediate: sed mediante vsu, facto, & exercitio eius: cui debetur quia potest per fundum seruientem transire, ex quo facto resultat utilitas praedio dominanti: Bart. vero soluit alio modo & dicit quod in distincte qui habet seruitutem urbanam & rusticam potest nunciare nec obstat text. in dicta. l. qui viam. quia debet intelligi quando dominus vel alius edificat in praedio vel fundo seruiente, reficiendo, & preparando: non vero faciundo de nouo. sed ista soln. commun. reprobat: & prima tenetur tanquam communis. Vel aliter cogitur quod sit: 3. ratio, quod in distincte ille qui habet seruitutem urbanam vel rusticam possit nunciare quando talis seruitus rustica est imposita & determinata in certo loco & parte fundi seruientis: nam tunc si in illa parte fit edificium, possit denunciar: quia magis afficit rem: scilicet vero si certo loco fundi non sit determinatus pro seruitute: sed simpliciter sit in toto fundo: quia tunc licet in aliqua parte fundi sit edificium, non potest nunciari, quia per alium locum possit dominus fundi dominantis pertrantere: & ita possit nouiter intelligi text. in dicta. l. qui viam & in terminis istis repetitio qui tenet & declarat solus Romanus in l. i. §. si. col. in fine. ff. de ope. no. nun. Confirmatur, quia licet seruitus realis rustica de rigore debeat in toto fundo, & sit tota in toto, & tota in qualibet parte fundi: tamen modo conuenit sit inter partes, modo non, debet eligi certus, & determinatus locus, & pars fundi per quam quis vtiq. seruitus, & aliz partes remanent: libera text. est in l. si retro genere, §. si totus. ff. de serui. rusti. praedio. text.

text. in l. si cui simplici via. ff. de seruitu. titu. generali. & ibi commu. Docto. Item etiam confirmatur, quia magis afficit hypotheca specialis vel particularis quam generalis: text. est singulari & vnicus in l. secunda. C. de pigno. vbi disponitur, quod si quis obligauit primo creditori bona sua generaliter, & certam rem particularem & alienauit vnam ex rebus generaliter obligatis, creditor cogitur prius agere ad rem specialiter obligatam, antequam agat contra tertium possessorem: & ad hoc reputat sing. & vnicus Bald. & alij Docto. ibi: licet hodie de iure nouo Authenticorum indistincte creditor tenetur agere contra debitorem principalem antequam veniat ad tertium possessorem pignoris, modo apud debitorem sit hypotheca, modo non, vt in Authen. hoc si debitor. C. de pigno. Ille vero qui habet vsumfructum in re in qua fit edificium, non potest nunciare nomine proprio, & sic ex persona sua, sed procuratorio nomine ex persona domini, & sic proprietarij, bene potest: sed per confessoriam potest petere & vindicare ius vsumfructus a quocunque edificante vel impediente: text. est in l. i. §. si. ff. noui oper. nun. cuius verba sunt, vsumfructuarius autem opus nouum suo nomine nunciare non potest, sed procuratorio nomine nunciare poterit, vel vindicare vsumfructum ab eo qui nouum opus faciat, &c. Sed necessarium dubium est, videre, quæ sit ratio huius decisionis, cum regula sit in hac materia, quod omnis ille qui prætendit interesse, potest nunciationem noui operis facere, vt supra conclusum est: maxime cum vsumfructuarius censeatur quasi dominus ipsius rei, vt in l. 4. ff. de vsumfruct. text. in l. si postulauerit. §. de eo quoque. ff. de adult. text. in l. praetoris officium. §. si. ff. de dam. infect. text. in l. eorum. & in l. inter fructuarius. eodem titu. maxime etiam, quia ille qui habet seruitutem potest nouum opus nunciare, vt supra dictum est: vnde a fortiori vsumfructuarius deberet nunciare, sed respondeo quod ratio est, quia vsumfructuarius licet dicatur habere ius in re, tamen reputator esse debile & non perpetuum: quia morte vsumfructuarij & alijs modis extingui potest, vt in l. corruptionem. C. de vsumfruct. & in l. 3. §. fin. ff. quibus mo. vsumfruct. amit. & in §. finitur. Insti. de vsumfruct. vnde cum habeat ius ita debile & non perpetuum quod de facili amittitur, non potest suo nomine nunciare, sed procuratorio nomine, hoc est ex persona proprietarij: quia eo ipso quod datur sibi vsumfructus in re, videtur factus procurator in ea, & potest, imo tenetur facere ea quæ concernunt curam & utilitatem ipsius rei: text.

est singu. & vnicus in l. i. §. si. cum. l. sequenti. ff. vsumfruct. quemadmod. ca. de quo tex. plura bona dico suo loco: & istam rationem ponit expressè Barto. in dicta. l. i. §. fin. Bald. & latius Iaso. i. & 2. colum. & sequitur commu. opin. ponit etiam Barto. post Dinum ibi in l. de pupillo. §. sextus. ff. de noui operis nun. Sed attende quod licet ita dispositum sit de iure communi, tamen contrarium disponitur hodie de iure regio: imò quod vsumfructuarius possit nunciare nouum opus edificati in fundo in quo habet vsumfructum, licet non possit nunciare domino proprietatis, sicut nec poterat de iure communi: ita disponit l. 4. titu. fin. 3. par. nec illa lex potest intelligi vt vsumfructuarius possit nunciare extraneo procuratoris nomine, sicut de iure communi: quia simpliciter dici possit nunciare.

26 Item adde quod in tantum ille qui prætendit interesse potest nunciare, vt procedat etiam si sit minor: quod tamen intelligo & declaro isto modo, nam si est minor quatuordecim annorum & non possidet, potest nunciare etiam sine autoritate tutoris, ex eo quod facit conditionem suam meliorem, argumento text. in l. i. ff. de auto. tuto. & in princip. Insti. eodem titu. si vero possidet, tunc similiter potest nunciare per iudicem vel actum lapilli, etiam sine tutore cum sit sibi vtile: si vero vult nunciare simpliciter verbo, tunc cum autoritate tutoris potest: sine ea vero non; quia fieret sibi praedictum cum ex hoc amitteret possessionem: istam distinctionem in hoc articulo probat text. in l. de pupillo. ff. de ope. no. nun. & ibi tenet Alb. Bal. & commu. docto. Ex quibus infero quod hodie mulier coniugata posset nunciationem noui operis facere sine licentia viri omnibus modis, praeterquam solo verbo, ex praedicta ratione.

27 Septimo potest nunciare quilibet amicus vel extraneus nomine domini & sine mandato, dum tamen praestet cautionem dominum ratum habiturum: text. est in l. de pupillo. §. qui procurator. eod. titu. & in l. i. post princ. titu. fin. 3. par. ille vero qui non habet ius in re, non potest nunciare: vnde colonus vel inquilinus non potest nunciare: text. est in l. 3. §. si ego. ff. de ope. no. nun. & ibi glo. & commu. docto. tamen hoc casu debet notificare domino si videat aliquid fieri in praedictum rei conductæ, alias tenetur ad interesse: text. est no. in l. videam. §. item prospicere. ff. locati. cuius verba sunt, item prospicere debet conductor ne in aliquo vel ius rei vel corpus deterius faciat vel fieri patiat: text. in litem queritur. §. exercitio. eod. titu. Adde tamē quod si dominus qui locauit, obligauit bona sua pro Ant. Go. in. ll. Tau. Gg 3 firmi-

Armitate contractus, conductor vel inquilinus possit nunciare: ita Pau. & Alex. & Iaso. in dic. l. 3. §. si ego. no. op. nun. Adde quod si dominus est absens, similiter colonus vel inquilinus potest nunciare: ita Paul. quem vide in l. filius fa. de damn. infec. & ibi no. Roma. Cuma. in dicta l. 3. §. si ego. argumen. text. in l. C. si per vim vel alio modo. vbi inquilinus, imò seruus vel amicus potest petere restitutionem possessionis absentis. Itē potest nunciare colonus vel inquilinus si conduxit ad longū tēpus, argumēto tex. in l. 1. §. ff. si ager vecti. ita Alexā. in d. l. 3. §. ff. Adde tñ quod vitra prædicta etiam oportet quod nunciator vitra causam denunciationis quam exprimat, tenetur, etiam dicere & asserere se possidere rem pro qua denunciatur: ita Bartol. in l. 1. ff. eodem titu. de no. ope. nun. 3. colum. 7. q. cum quo transeant alij Docto. sed certè eius sen. & con. est falsa. quia iura quæ concedunt facultatem denunciandi, non requirunt nec fundant se in possessione existente penes denunciante[m], sed tantum in iure reali domini vel alterius iuris supra declarati. Item confirmatur, quia imò in casibus in quibus quis denunciatur verbo statim amittit possessionem, & tamen denuntiatio remanet valida & firma: ergo non requiritur possessio, nec quod asserat se possessorem: text. est in l. 1. §. in operis. ff. eodem tit. de no. ope. nun. tex. in l. de pupillo. §. meminisse. eod. titu. & ita tenet Imo: in l. 1. eiusdem tituli. 2. colum. in fine. & ibi Iaso. 7. col. num. 12. idem Imo. in dict. §. meminisse. & ista est vera sen. & con. Ex quibus inferit, quod ille qui tantum habet actionem personalem ad rem, vt emptor, donatarius, vel similis persona, non possit nunciare,

28 Quo ad tertium articulum, quibus personis fiat nunciatio: dico quod potest fieri domino ipsius rei in qua sit ædificiū, vel ipsis fabricis vel officialibus qui in illa re operantur, vel ministris & familiaribus eius, & generaliter omnibus qui in illa re fuerint cuiuscunque conditionis sint, modo sint liberi, modo serui, modo minores, modo maiores, nomine domini vel causa ipsius operis: ita vt possit venire in notitiam domini: text. est in l. de pupillo. §. nunciationem. versic. nunciare. ff. noui operis nunciatione. tex. in l. 1. in fine. titu. fina. 3. par. & potest fieri sine iudice & nomine proprio vel alieno cum mandato, & diebus feriatis vel non, & contra inuitos vel ignorantes: text. est in l. prima. §. nunciatio. ff. de operis noui nunciatio. vnde commodum est denunciare officialibus. Primo quia destruitur opus factum post nunciationem. Secundo quia regulariter officiales facta nunciatione statim

abstinent se ab ædificando: ita Rosed. in dicta rubrica. de noui operis nun. num. 10.

29 Adde tamen, quod in isto casu dubium est, an indistinctè post denunciationem factam, officialibus, debeat opus destrui? modo talis nunciatio venerit in notitiam domini, modo non? in quo articulo reperio tres princip. opin. Prima opinio est, quod indistinctè talis denuntiatio facta fabricis, noceat domino etiam ignorantibus quo ad destructionem, & quo ad impensam: quia culpa eorum imputanda est domino qui eos posuit: istam opi. tenet Otho glossator antiquus in dicta l. de pupillo. §. nunciationem. quæ refert ibi glossa.

Secunda opinio est quod indistinctè talis denuntiatio facta fabricis vel officialibus non noceat domino quo ad destructionem nec impensam, nisi à die quo peruenit nunciatio in notitiam eius: & istam opi. videtur tenere gloss. in dicto, §. nunciationem. in verbo, nunciationem. in fine. Rosed. in dict. rub. de interd. de no. ope. nun. 6. col. num. 9. Specu. in rubri. de no. ope. nun. in versic. fin. & ibi Ioan. Andr. Tertia opin. verior & magis com. est, quod dominus ignorans teneatur ad patientiam vt destruat opus factum, post nunciationem factam officialibus, cum talis nunciatio afficiat rem, non tamen teneatur ad impensam: sed ipsi fabri vel officiales teneantur solvere expensam destructionis, cum fuerint in culpa in ædificando: argumēto text. in l. competit. §. ff. quod vi aut clam. & in l. pe. & fi. ff. de ope. no. nun. & in expresso ita tenet Rayne. in dicta l. de pupillo. §. nunciationem. & Iacob. de Ra. & Iac. de Arc. quos ipse refert. tenet etiā Bart. ibi. 2. colum. num. 4. dicens omnes ita tenere. Bald. Angel. & Paul. ibi. tenet etiam Alberi. in dicta l. si pupillo. §. si quis fortè. adde tamen quod damnum quod ex hoc domino contigerit poterit a beis recuperare: ita Pau. in dicto. §. nunciationem. imò si nullus officialis vel operarius sit in ædificio, potest fieri nunciatio in eadem re & loco vbi sit ædificiū: argumēto text. in l. quarta. §. totiens. ff. de damn. infec. vbi dicitur quod si domus vicini minatur ruinam, & non reperitur dominus eius, potest fieri petitio cautionis in ipsa domo: facit tex. in l. operis. & in l. fina. ff. de operis noui nunciatio. vbi ista nunciatio notii operis dicitur in rem & non in personam: facit etiam bonus text. in l. aut qui aliter. versic. & si fortè. ibi, aut ad domum denunciandū est. ff. quod vi aut clam. tex. in l. secunda. §. fin. autem abfuerit. C. de anna. excep. text. in l. 1. §. permittitur. ibi, aut ad domum denunciare. ff. de libe. agnosce. Quod tamen debet intelligi

giunto

deri, & eis elapsis poterit ædificare cum prædicta satisfactione, licet prima facie omnibus hoc rigorosum videatur: tex. est in l. vna. C. de noui operis nunciatione. & ibi gloss. ord. & commu. Docto. tex. in cap. finali. extra. eo. titu. & ista decisio est confirmata per legem nouam titu. fi. 3. par. licet in aliquibus libris antiquis litera eius reperitur corrupta, quia prope finem deficit no. quod tamē notabiliter intellige isto modo: nam si ille qui ædificat vult præstare satisfactionem, & denunciator recipit eam, potest statim ædificare, cum per hoc sit facta remissio denunciationis, & isto casu iura antiqua remanent incorrupta: si verò qui ædificat vult satisfacere & denunciator non vult recipere satisfactionem, tamen non offert se prædictus denunciator aliquid probare per quod opus seu ædificiū iustè impedire possit, tunc statim poterit ædificare non elapsis tribus mensibus: & ita etiam procedant iura antiqua, & in isto casu similiter non sint corrupta: quia tunc non videtur iuris sui tuendi causa denunciante, sed potius causa vexandi malitiosè aduersarium suum ædificantem: si verò ædificans offert satisfactionem, sed denunciator non vult recipere, quia offert se probare causam & eius quod habet ad impediendum opus seu ædificiū. tunc ædificans non potest ædificare, sed super sedetur in opere per tres menses, vt in eis possit denunciator ius suum probare: & si non probauerit, postea poterit ædificans ædificare cum prædicta satisfactione, & lis vel causa poterit postea definitiue decidi: quia instantia non est finita per lapsum illorum trium mensium: & isto casu proprie loquitur & procedit tex. in dict. l. vna. C. de no. ope. nun. & in dict. c. fi. & in dict. l. partitæ: & in expresso ita tenet & declarat Azo in Summa. C. de ædific. prima. & ibi Ioā. Faber in suo Breuiario. Bar. in l. prætor ait. §. si quis parat. ff. no. ope. nun. 1. col. & ibi Alb. Ang. Imola, Pau. de Cast. & com. Doct. Saly. in dict. l. vna. C. de no. oper. nun. 2. colu. & 2. oppo. Hostien. in summa, extro eodem tit. §. qualiter. versic. quid ergo. idem Hostien. in cap. 2. & fin. eod. tit. & ibi commu. opi. & idem disponit prædicta lex partitæ. 9. titu. fin. tertia part. verum tamen est quod Iaso. in l. 1. ff. de ope. no. nun. ante penul. colum. num. 19. dicit, quod imò potest teneri, quod licet nunciator non se offerat probare causam vel ius suum infra dictos tres menses debeat expectari & id opere superferri per illos tres menses: & sic tenet quod in distinctè procedat illa lex vna. C. eo. & quod alias publice sustinuit hanc concl. contra communem. Et licet ista noua decisio videatur rigorosa vt debeat su

perferri in opere, etiam præstata satisfactione, tamen, ratio eius potest esse, quia visa fuit legislatori talis prouisio utilis ipsi ædificanti: quia forte credens se posse ædificare, vel cupiditate vel necessitate ædificij vel alias ædificaret, & postea probato iure nunciantis cogeretur suis sumptibus demoliri & incurreret maximum damnum: si militer est utilis prædicta decisio ipsi denuncianti, nec sibi fiat damnum & præiudicium si iustam causam præterdit & illam se offert in continentem probare & sic infra tres menses, quod præiudicium sentiret si aduersarius possit ædificare ista rationem in hac noua decisione, ponit expresse Ioan. An. in dict. capitu. fin. in princip. extra, eod. titu. Cardina. ibi in fine. Anto. & Abb. Panormit. & adde quod incipiunt isti tres menses currere à tempore quo offertur satisfactio per ædificantem: ita solus Faber in suo Breuiario in dict. l. vna. C. eod. per tex. ibi: vnde si ædificans super sedet etiam per multum tempus post nunciationem sibi factam, non potest ædificare etiam post tres menses præstata satisfactione, nisi labantur tres menses computati a die vel tempore ablata satisfactione.

Item adde quod si denunciator infra illos tres menses de iure suo probauit: & iudex tulit sententiam contra ædificantem vt non ædificet, tantum superest remedium vt condēnatus appellet, non tamen poterit ædificare præstata satisfactione coram iudice a quo vel ad quem: ita solus Salycet. in dicta l. vna. C. de noui operis nunciatio. argumēto textus in capitulo, significantibus. extra, eodem. & probat dicta l. nona, titulo. fina. tertia part. ibi, E si por auctura

35 Adde tamen quod si post lapsum dictorum trium mensium appareat nunciante[m] non habuisse iustam causam denunciandi. si ædificans incurrit damnum propter dilationem: quia forte preparamenta sunt corrupta, vel aliud forte damnum passus sit, an denunciator teneatur soluere? & dico quod si illud damnum dominus fuit passus sua culpa, quia post denunciationem ipse ædificauit & opus destrutum est, tale damnum non poterit reperere, argumēto textus in regula, quod quis. ff. de re. iuris. & id regul. damnum quod quis. de re. iuris libro sexto: si vero non ædificauit, imò distulit timore nunciationis, & postea apparet quod denunciator non habuit causam denunciandi, & pronunciat iudex quod potest ædificare: tunc bene potest recuperare damna à nunciante per actionem de dolo, argumēto tex. in

Gg 5 lrem

l. rem quendam. ff. de dolo. ita Bart. in l. i. fi. coli. nume. 26. ff. de noui ope. nun. post Iaco. de Arc. & ante ipsum tenet ibi Raine. pe. col. 3. q. princ. num. 26. & ibi Vincent. fin. colum. dicens quod eum Bartol. transeunt communi. Doctor. tenet etiam Anchar. in capit. i. extra. eod. titu. de noui ope. nun. num. 8. Sed hoc ego crederem quado dolus, malitia, vel eius coniectura potest probari: quia scienter se non habere ius denunciandi denunciavit: secus tamen alias hoc non probato: quia in dubio potius iuris sui tuendi causa fecisse quam ex dolo vel malitia credendum est, argumento: & in expresso hoc voluit solus Raine in dicta. l. prima, penultima colum. infra eod.
 36 Aduertendum tamen quod valde utile & necessarium est videre. an sit aliquod remedium in iure, ut stante illa noua dispositione text. in dicta. l. vna. C. de noui ope. nun. & dict. cap. fi. extra eod. & l. par. possit ille cui facta est nunciatio edificare statim non elapso tempore trium mensium, de quo semper vidi dubitari in nostro regno: & dico quod aliqua sunt remedia quae mihi videntur satis notabilia: Primum est quod si nunciator non offert se probare aliquam causam vel ius in quo fundet intentionem & denunciationem suam, tunc statim potest aduersarius cui facta est denunciatio edificare praestita satisfactione: ita expressit Salyc. in dicta. l. vna. C. de noui ope. nun. 2. colum. 2. oppo. & est demente omnium in dict. l. praetor ait. §. si quis paratus. & probat glo. ord. in l. i. §. nunc videamus. eod. titu. & in §. pen. eiusdem. l. & Iason in l. i. eodem titu. 1. colum. quod non credo verum per supra dicta & infra dicenda, quibus probatur & dixi quod in denunciatione non requiritur causa. Secundum est, quando clare constat & certum & notorium est, quod ille qui nunciavit non habet ius denunciandi: quia tunc statim ille cui est facta nunciatio, poterit edificare etiam nulla praestita satisfactione, argumento tex. not. in l. i. versi. Ofilius. & in l. 2. C. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. vbi dicitur quod licet eximens citatum per vim teneatur poena illius tituli, tamen debet intelligi quando citatio valuit: secus vero si fuit nulla, vel ex persona citantis, vel ex persona ciati, vel ex alia legitima causa: & ibi notat glof. Bar. & doc. & per illum text. istam conuenit originaliter Rosfred. in libellis suis. in rubri. de interditi. de noui ope. nun. penultima colum. numero. 15. & idem tenet Bart. reputans esse notabile in l. i. ff. no. ope. nun. 2. colum. numero. 6. Ioan. de Imo. ibi. 1. colum. in fine. Cum. 2. colum. in medio. idem etiam tenet Pau. de Cast. & Cuman. in eadem. l. i. §. nunc videamus. Iaso.

lib. 4. colum. versi. no. diligenter. vbi aliquibus medijs istam concl. confirmat, & dicit hanc esse commu. opi. in §. col. tenet etiam no. & dicit hanc esse com. opi. Vincent. §. colum. nu. 22. qui bene loquitur. tenet etiam Iason in l. non solum. §. morte. eo. titu. 2. colum. num. 3. istam etiam conuenit Abb. Panor. in cap. i. fin. colum. nume. 10. extra, de noui ope. nun. vbi dicit hoc esse singulare & menti tenendum. Ancharra. ibi. 1. colum. 5. no. istam etiam conuenit Barto. in consilio. suis. consilio. 64. incipienti, super puncto. Pro qua communi doctrina & conclusione facit tex. in l. prima. §. nunciatio. el segundo. versi. quod si quis in mari. ff. no. opernunciatio. text. in l. qui viam. versi. nihil agit. eod. titu. text. in l. hac stipulatio. §. diuus. ff. vt legat. no. ca. cum simi. vbi habetur quod causa vel satisfactio alias a iure requisita, non debet interponi super actu vel causa nulla quae non potest sortiri effectum.

37 Et si quaeras qualiter constabit denunciante non habere aliquod ius denunciandi: dico quod multipliciter: Primo modo ex defectu pronunciantis, vt quia est talis qui nunciare non potest. vt in l. i. §. fina. eodem titu. in l. de pupillo. versi. seruo. eodem titu. ibi, nec nunciatio vltimum effectum habet.

Secundo si hoc possit iudici apparere ex euidetia facti, vt quia is qui nunciat nihil penitus ibi habet propere vel iuxta edificium cui praedictum fieri possit, argumento tex. in l. no solum. in princip. eodem titu. & in l. prima. C. de edific. priua. & in l. fina. ff. finium regund.

Tertio si appareat nuntiantem non habere ius virtute alicuius publici instrumenti confecti inter partes, vel alicuius sententiae inter eos latae: nam efficitur res notoria.

Quarto quando nuncians inserit in nunciatio ne causam iniustam per quam apparet non competere sibi aliquod ius denunciandi, argumento tex. iuncta glof. in l. prima. §. penultimo. eodem titulo. & in §. videamus. & in §. nunciatio. el segundo. versiculo, quod si quis in mari. eiusdem. l. & in l. prima & secunda. ff. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. & in expresso istam doctrinam & declara. ponit magistraliter Bart. in l. prima, secunda colum. prima. questione. numero octauo, eodem titu. Imo. ibi prima colum. in fine. Iason quinta colum. in fine, numero decimo. sed illud de instrumento debet intelligi quando est confectum a parte contraria, & nihil obicit contra ipsum, alias ante quam sit de eius viribus discussum non facit rem notoriam, secundum Imol. ibi. 1. colum. in fine, argumento. l. fin. C. de fi. instr. sed Iaso. ibi. 6.

giusto modo quod valeat nunciatio vt postquam perueniat in notitiam domini non possit edificare, non tamen destruetur opus medio tempore factum antequam sciret: ista glo. ord. in dict. l. de pupillo. §. nunciationem. in prin. & ibi Barnu. 3. & com. doc. praecipue Iaso. 2. colum. in fin. cum sequenti. tenet etiam Imola, vbi dicit hanc esse commu. opi. in l. operis. in primo. eod. titu. Specu. in titu. de noui ope. nun. in fine. versi. quid si quando. nun. 7. Rosfred. in rub. de inter. de noui ope. nun. 5. colu. num. 8. sed isto casu dominus tenetur ad patientiam. vt destruetur opus factum eo ignorante, & hoc operabitur illa denunciatio in re, sed ipse dominus non tenebitur ad impensam: & ita tenent & declarant Docto. vbi supra: & satis confirmatur ex supra proximè dictis circa nunciationem factam officialibus. Item ista nunciatio debet fieri in ipso opere, vnde si alibi fiat etiam ipsi domino, esset nullius momenti: text. est in dict. l. de pupillo. §. nunciationem. in primo: cuius verba sunt, nunciationem autem in praesentia faciendam meminisse oportebit. & ibi glo. ord. & com. doct. & idem disponit l. i. prope fin. titu. fin. 3. par. Adde tamen quod hoc casu haberet locum interdicitum quod vi aut clam, quia post talem nunciationem etiam non factam in ipsa re vel opere, vnde si postea edificaret dominus teneretur demoliri per inter. quod vi aut clam, non requirit quod prohibito fiat in re praesenti, non tamen tenetur demoliri suis expensis, nisi a die quo petit prohibere fabricis: ita probat tex. in l. i. §. sed & si quis. ff. quod vi aut clam. per quem ita tenet glo. ordin. & commu. Doct. in l. i. §. i. ff. no. ope. nun. & in specie Paul. in l. de pupillo. §. nunciationem. in fine. eodem titu. & Bartolus in §. si quis forte, eiusdem. l. in fine.

30 Quo ad quartum articulum, pro quibus rebus fiat nunciatio, dico quod pro rebus priuatis: & tunc ille cuius interest potest nunciare, vt supra dictum est. Item etiam pro rebus publicis habet locum nunciatio, & pro eis quilibet de populo potest nunciare, nisi sit inhabilis, vt pupillus, mulier, vel infamis: text. est in l. in provinciali. §. si. cum. l. sequenti. ff. no. operis nunciati. cuius verba sunt, si in publico aliquid fiat, omnes ciues opus nouum nunciare possunt: nam reipublicae interest quam plurimos ad defendendam suam causam admittere: text. in l. de pupillo. in primo, eodem titu. text. in l. prima. §. nunciatio. el segundo, eodem titu. text. in l. pupillaris. & in l. mulieri. ff. de popu. actio. text. in l. 2. §. hoc interdicitum perpetuum. & per totum. ff. ne quid in loco publico. & idem disponit

lex. 3. titu. final. tertia part. quod tamen debet intelligi isto modo, nam ille qui est ciuis illius ciuitatis vel opidi potest nunciare nouum opus nulla facta distinctione in quo loco fiat edificium: si vero non est ciuis, potest nunciare opus nouum si edificium fiat in via publica, non vero si fiat in alio loco publico: argumento text. in l. i. ff. de via publica. & in l. per agrum. C. de ferui. & aqua. & ita tenet Bart. in l. in provincia l. §. si. num. 3. ff. no. ope. nun. & ita debet intelligi glo. quam ibi reputat singul. Angel. in l. 2. §. penulti. ff. ne quid in loco publico. quae vult quod nedum civilem sed etiam foresem potest nunciare pro rebus publicis: nam debet intelligi cum hac distinctione Bart. & ita videtur intelligere Imola in l. i. de pu. m. secunda columna.

Item intelligi, quod quilibet ciuis nunciat quando edificium fieret in loco publico qui pertinet ad vsum publicum, secus si fiat in fundo ipsius fisci vel ciuitatis: quia tunc tantum nunciat qui habet mandatum ab ipsa ciuitate: ita probat tex. in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersitatis. text. in l. 2. §. hoc interdicitum. el. 2. ff. ne quid in loco publico. & tenet Bart. in dicta. l. in provinciali. §. si. nume. 5. Imola & alij Doct. ibi.

31 Quo ad quintum articulum, qualiter, & quomodo, & forma debet fieri ista denunciatio: dico quod tripliciter. Vno modo solo verbo, vt quando simpliciter ille cuius interest, nouum opus nunciat, text. est in l. de pupillo. §. meminisse. ff. no. ope. nun. Secundo modo per iactum lapilli. f. proiciendo aliquos lapides, vnum vel plures, in edificio: dicendo, qualiter per illud factum nunciat nouum opus: text. est in dicta. l. de pupillo. §. meminisse. Tertio modo autoritate iudicis, quia ad petitionem nunciantis iudex ipse vel nuncius vel tabellio demando eius quod redigitur in scriptis nunciat nouum opus, & iubet ne fiat: text. est in dicta. l. de pupillo. §. meminisse. & istos tres modos & formas ponit & declarat melius quam alibi Rosfred. in libellis suis, in rub. de inter. de noui ope. nun. secunda colum. nume. secundo. Bar. in dicto. §. meminisse. & eos ponit & declarat lex prima. titulo finalia tertia part. & adde quod quolibet die etiam feriato in honorem Dei potest fieri talis nunciatio: ita tenet Hostien. in summa, extra eod. in §. cui fiat. 2. colum. post principi. tenet etiam Alex. in l. de pupillo. §. nunciationem. 1. colum. numero. tertio. ff. de ope. no. nun. Iaso. in l. cum filius fa. §. si. ff. de verbo. obliga.

32 In his tamen modis denunciandi ista reperitur differentia, quod si fiat solo verbo, & denunciator sit possessor, statim amittit possessionem & Ant. Go. in l. Tau. Gg 4 trans.

transfertur in ædificantē: tex. est in l. i. §. in ope-
ris. ff. no. ope. nun. cuius verba sunt, in operis au-
tem noui nūciatione possessorem aduersarium
facimus. & ibi tenet glo. or. Bar. & cōmunis opi-
nio Docto. tex. in l. si alius. §. ait Iulianus. versi-
ficere. ff. quod vi aut clā. ibi, cūm possessor hoc
ipso constituatur: tex. in l. & si forte. §. sciendū.
ff. si ser. vend. secus tamē est in aliis modis denū-
ciandi. s. per iactum lapilli, vel per iudicem: tex.
est in l. de pupillo. §. meminisse. ff. no. ope. nun.
ibi, melius esse cum per prætorem vel per ma-
num. id est, per lapilli iactum prohibere, quam
per operis noui nūciationem. ceterum operis
nouī nūciatione possessorem eum facimus cui
nūciauerimus, & si querās quæ sit ratio tantę
diuersitatis: certē nulla congrua nec sufficiens
reddi potest, nisi illa colorata quam ponit glo.
ord. in dict. l. i. §. in operis. ff. no. ope. nun. §. quia
possessio solo animo perditur. & per istam de-
nūciationem solo verbo meticolosus & timi-
dus videtur, cūm non impediatur aliter suam pos-
sessionē: vnde illam videtur deserere & animo
desinere possidere: quam rationem sequitur ibi
Bart. & com. doc. tenet etiam Rosse. in dicta ru-
bri. de interd. de no. ope. nun. 3. column. nu. 3.
latē Hostiensis in summa illius tituli in. §. fina.
versi. ratio. Card. in rub. extrā, eo. de no. nun. in
fine. Item adde quod si forte plura ædificia fiāt
in pluribus & diuersis locis præsentibus, suffi-
ciet tantū vna nūciatio pro omnibus, dum ta-
men exaudiri potest, secus verō esset si fierent
in locis distantibus, taliter quod nūciatio non
possit exaudiri: quia non sufficeret: ita probat
tex. no. in l. de pupillo. §. fina. ff. no. ope. nun. &
ibi expressē tenet Iacob. de Aret. Pau. Cuma. &
Iaso. facit etiam tex. in l. accipientis. ff. de auto-
ruto. & ibi com. opi. text. in l. etiam. §. si plures.
ff. de manu. vindi. text. in l. scire debemus. cum
in materia. ff. de verbo. obliga. text. in l. fin. §. si. ff.
de nouationibus.

33 Quo ad sextū principalem articulū. s. q. fit esse
et ushui⁹ denūciationis, in quo articulo cōstitit
tota vtilitas p̄sentis materia: resolutiue dico, q. q.
effectus maximus & principalis est, si post de-
nūciationē ille ædificauerit, cogit suis sumpti-
bus opus destruere: tex. est in l. nō solū. §. sciendū
ff. no. ope. nun. tex. in l. p̄tor ait. in prin. eo. ti. cu-
ius verba sunt, p̄tor ait in quē locum nūciatū
est nē quid. no. ope. fieret qua de re agit, quod
in eo loco antequam nūciatio remissa fuerit,
aut in ea causa esset vt remitti deberet factū est,
id resiliuas. & ibi glo. Bar. & cōm. doc. tex. in l.
pe. & fi. eo. tit. & idē disponit. l. 8. titu. fi. 3. par. &
in tantū hoc est verum vt procedat modo licitē

& cū iusta causa quis denunciavit, modō iniu-
stē & sine causa: tex. est in l. i. ff. noui. ope. nun.
cuius verba sunt, hoc edicto permittitur vt siue
iure siue iniuria opus fieret, per nūciationem
inhiberetur. tex. in c. i. extrā. de noui. ope. nun.
quod tamē est intelligendū inspecto fine, quia
postea appareat quod non fuit legitima causa
denunciandi: sed à prin. tēpore denūciationis,
bene requiritur quod denunciator prætendat
interesse: & fundet suam intētionem in aliqua
iusta causa in genere vel in specie: ita tenet &
declarat glo. ord. in l. i. §. nunc videamus. ff. no.
ope. nun. glo. in §. pe. eiusdem legis. tenet etiam
& declarat Iaso. in l. i. col. eod. tit. In quo atten-
de, quod si iam ædificium erat inceptum, oportet
nūciantem probare vsq; ad quam partem
vt quod postea appareat factū esse destruatū
& ideo poterit sumere modulos mediāte chor-
dula vel baculo iudicis autoritate, vt cognosci
possit altitudo vel modus ædificij: alias si denū-
ciator hoc non probet, non debet fieri demoli-
tio in aliquo: quia probatio non cōcludit: tex.
est in l. nō solū. §. qui opus. eod. tit. text. in §. sed
vt probari. eiusdē. l. cui⁹ verba sunt, sed vt p̄bari
possit qd postea ædificatū sit, modulos sumere
debet is q nūciat: qui vt sumant cōferanturque
p̄tor decernere solet. & ad hoc illū tex. repu-
tat ibi no. Bal. Bar. & cōm. doc. q. plura bona ex
eo deducunt & inferunt: & confirmat per text.
cū ratione. in l. absentē. ff. de poenis. Vnū tū est
quod si ille qui ædificat præstitit idoneā sa-
tisfactionem pro se & hæredibus suis demolien-
do opere suis sumptibus, si appareat eum non
habuisse ius ædificandi, & desoluendo damnum
vel interesse, q. denunciator incurrerit debet au-
diri & poterit ædificare, non obstante prædicta
denūciatione: tex. est in l. p̄tor ait. §. si quis
paratus. ff. no. ope. nun. cuius verba sunt, si quis
paratus fuerit satisfacere, deinde actor stipulari
noluerit: in ea causa est vt remitti debeat nūcia-
tio. & c. & ibi glo. Bar. & cōm. doc. tex. in §. de in-
de eiusdem legis. tex. in l. stipulatio. in prin. eo.
tit. vbi gl. ponit formā satisfactionis: & ibi cōm.
Docto. text. in l. de pupillo. §. si is qui. eodem
titu. text. in l. non solum. §. si cum possem. &
in §. sciendum. eodem titulo. cuius verba sunt,
sciendum est facta operis noui nūciatione, eū
cui nūciatum est abstinere oportere, donec
caueat vel donec remissio nūciationis fiat: &
ibi gloss. ordinar. Bartol. Alberic. Paul. & com-
muniter Doctores.

34 Hodie tamen de iure nouo. C. denunciator nō
cogitur recipere talem satisfactionem infra tres
menses, imō debet opus seu ædificium superse-
deri, &

ibi. 6. colum. tenet cum. Bartol. quando instru-
tum est publicū, quia facit rem notoriam per
bona fundamenta. Tertium remedium princi-
pale est, quod ædificans petat vt nūciator de-
claret causam suæ denūciationis & iuris sibi
competentis: nam cogitur dicere & declarare,
sicut actor cogitur exprimere causam in libel-
lo si petatur à parte, vt in l. fina. C. de anna. ex-
cep. & testis cogitur reddere causam & rationē
dicti sui quando de ea est interrogatus, vt in l.
solam. & ibi cōm. opin. C. de testi. ita expressē
tenet glo. no. & ord. in l. i. ff. no. pe. nun. in ver-
bo. pronūciationem. & ibi Bart. 3. col. 2. quæst.
principali. & post eum ceteri Doct. tenet etiam
nota. Pau. in §. nunc videam⁹. eiusdem. l. tenet
etiam Specu. in titu. de procuratore. §. sequitur
versic. sed nunquid sufficit. Hostiensis in sum-
ma. extra. de no. ope. nun. §. qualiter fiat. versic.
requiritur. quod tamen debet intelligi isti mo-
do quod si nūciatio fit autoritate iudicis, cau-
sa debet peti declarari coram iudice: si vero nū-
ciatio fit solo verbo vel per iactum lapilli, tunc
causa debet à parte vel ab officialibus peti in
ipso opere: & in ipso actu nūciationis: postea
vero non posset, quia post nūciationem fa-
ctam est quæsitum ius nūciantis, vnde postea
non teneretur exprimere causam nisi ædificans
compareat coram iudice, & ibi petat causam
exprimi à denunciante: quia tunc ad instantiā
& præceptum iudicis cogitur exprimere, argu-
mento text. in l. de pupillo. §. qui opus. eo. titu.
ita Bartolus no. in l. 3. columna. 2. & 4. & 5. q.
Ex quo inferitur quod quando paterfecit ali-
quam donationem filio quæ de suinatura non
debet cōferri, nisi expressē dicatur quod debet
dici tēpore donationis. Item adde quod tali ca-
su quādo ædificans petit causam sibi declarari,
cogitur denunciator illam exprimere in specie,
nec sufficit dicere in genere quod nūciat cau-
sa iuris sui conseruandi: quia tenetur taliter ex-
primere vt edificans reddatur certus, an debeat
cedere vel cōtendere: argumēto tex. & quæ ibi
notant in l. i. ff. de ædendo. & in l. ædita. actio.
C. eod. titu. & in specie ita tenet Bar. iudict. l. 3.
colum. 6. q. Paul. in §. nunc videamus. eiusdem
legis. si ergo nūciator nullā exprimat causam,
vel exprimat instam, poterit ille cui facta fuit
nūciatio ædificare etiā nulla præstita satisfac-
tione: ita Pau. de Cast. in d. la. §. nunc videamus.
ff. no. ope. nun. Ex quibus magistraliter & reso-
lutiue collige, q. causam non debet necessariō ex-
primi in denūciatione, n̄ tenet nūciator se of-
ferre probare ius vel causam suæ denūciationis
secundum Salyc. in dicta. l. vnica. C. de ope. no.

nūciat.

Itē quod si causa petatur exprimi ab eo cui de-
nūciatur, debet exprimi & declarari, vt est gl.
in dict. l. i. in verbo, denūciationem. & ibi Bar.
& cōm. Docto. Item quod si exprimeretur causa
quæ ipso iure sit nulla vel reprobata per quam
constet non esse ius nūciandi, statim potest
sp̄ni, & potest ædificium cōtinuari secundū
Bar. & omnes in dict. l. i. 2. colum. vt dictum est:
nec huic sen. & concl. obstat tex. cum pluribus
ibi positus in l. i. versi. fi. C. de rei vx. ac. vbi ha-
betur quod sollemnitas quæ non requiritur in
actu, si interueniat & minus aptē, nō vitiat actū
quia intelligitur quando lex ex certa scientia
& casu certo fingit eam: nec obstat si replices de
glo. sing. & cōm. opi. in §. i. In sti. de oblig. versi-
in glo. fin. in fin. vbi sententia lata super inepta
actiōne est nulla, quia debet intelligi quando
ex facto inepte & falsē narrato non resultat cō-
petens actio: & ita debet intelligi glo. sing. ordi.
& cōm. opi. in l. vinum. si cer. pe. vbi ineptitudo
actiōnis non viciat libellum & processum.
Quartum remedium & notabile est, quādo ex
denūciatione & cessatione operis sequeretur
maximum & graue damnum ipsi ædificanti, &
modicum vel paruum præiudicium ipsi nū-
ciantis ex dilatione: nam tunc poterit ædificare
præstita satisfactione & postea apparebit & pro-
nūciabitur, an iuste vel iniuste ædificauerit: ar-
gumēto tex. in l. de pupillo. §. si quis riuos. ver-
ficu. præterea. ff. no. ope. nun. vbi habetur quod
generaliter potest sp̄ni nūciatio quādo mor-
rain ædificando esset allatura maximum dam-
num seu periculum: & licet ille tex. loquatur in
dāmo vel periculo quod contingerit ipsi rei
publicæ, non vero alicui priuato: vt si quis velit
reficere vel purgare riuos, aut cloacas, vel simi-
les res: tamen argumēto illius tex. idē erit in alio
gravi damno particulari & priuato: pro quo
etiam facit bonus textus & notabil. in l. pri-
ma. §. sunt autem qui putant. ff. nē quid in flu-
mi. publi. vbi habetur quod semper maxima
vtilitas priuatæ personæ præfertur modicæ vti-
litati publicæ: ergo a fortiori hic magna vtilitas
priuata ædificantis debet præferri modicæ vti-
litati alterius personæ priuatæ. s. denunciantis:
& ex ista consideratione istam conclusionem
& remedium ponit Bartolus in dicta. l. de pu-
pillo. §. si quis riuos. in fine, numero quinto. &
ibi nota. Angelus de Perusio, qui ponit quoti-
dianum exemplum scilicet quando quis ædifi-
caret molendinum in aliquo flumine tempore
æstiuo: nam si virtute denūciationis cessaret
opus. posset venire pluuia vel tēpus hyemale,
& non

tas finiatur morte, tamen debet intelligi quando no est de ducta ad actum: secus vero alias si iam est deducta ad actum & produxit effectum suum: quia tunc videtur esse transitoria ad hereder, quod aperte fundatur in adicione hereditatis quae consistit in declaratione animi: & tamen postquam est facta declaratio hereditas est transitoria, nisi dicas quod talis aditio transit in vim quasi contractus: denunciatio vero non. Ex quo infertur quod si quis nunciasset suo nomine & heredum suorum, non finiretur morte talis nuntiatio, sicut nec madatum, cum mandans noluit morte finire, argumento tex. in l. si verb non remunerandi. §. fin. cum. l. sequenti. ff. manda. & in l. diem proferre. §. i. ff. de arbi. & in l. stipulatio ista. §. si quis ita. cum materia, de verbo. obli. & in specie ita tenet & determinat Bart. in dicto. §. morte. i. col. num. 5. Ange. i. colum. in princ. Imola. i. col. in princ. Pau. in princ. Cuma. in princ. Iaso. 2. col. nu. 20.

TEXT. XLVII.

EL hijo o hija casado velado sea auido por emancipado en todas las cosas para siempre.

S Y M M A R I V M.

- 1 Filius de iure communi, semper est in potestate patris
2 Hodie per contractum matrimonij liberatur filius a patria potestate: an hoc intelligatur inter sponsos ibi dem vide.
3 An filius post contractum matrimonij efficiatur sui iuris quo ad omnes effectus?

Lex. xlvij

NOTA ex ista lege quod hodie in nostro regno per contractum matrimonij filius vel filia eximitur a potestate paterna & efficitur sui iuris. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod regulariter de iure quilibet filius vel filia, nepos vel descendens est in potestate patris: tex. est in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. text. in l. nam ciuim. eod. titu. text. in l. i. & per totum: C. de patria potest. tex. in §. i. Insti. eod. titu. text. in l. i. & per totum titu. 17. 4. part. & in tantum hoc est verum, vt procedat & habeat locum etiam post contractum matrimonium, quia de iure communi non liberatur ab ista patria potestate: tex. est in l. filie licet. C. de colla. text. in l. si

vxor. C. de condi. in ser. text. in l. §. si. ff. de libe. exhiben. tex. in l. 4. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. cum similibus. Item etiam in tantum est verum vt procedat licet filius sit senex & longaua aetatis, gloss. est singu. & or. in l. fin. §. pupillus. ff. de verbo. obli. in gloss. i. & ibi commu. Doctor. Item etiam licet sit miles vel Doctor: tex. in l. maritus. C. de patria potest. & ibi Bal. & commu. Doct. text. in l. i. C. de bo. quae libe. tex. in l. 2. eod. titu.

Hodie tamen in nostro regno contrarium determinat nostra lex, imo quod per contractum matrimonij filius vel filia habeatur pro emancipato: & adde quod licet alias de iure matrimonium dicatur, & solo consensu absq; aliqua solennitate nuptiaru, & sic inter sponso de praesenti: tex. est in regula; nuptias. ff. de regul. iur. tex. in l. cum fuerit. ff. de con. & de tex. in l. quae hic status. §. simulier. ff. de donat. inter vir. & vxor. tex. in l. i. C. de diuor. tex. in Audi. de nuptijs. §. nuptias. coll. 4. text. in l. sancimus. la. 1. C. de nuptijs. text. in c. coniuges. 17. q. 2. text. in capit. penultimo; de sponsalib. textus in capit. final. de sponsa. duo: Ex quo a. deducitur & infertur quod recipi successio ab intestato quae habet locum inter coniuges per totu. titulum. ff. & C. unde vir. & vxor. habet etiam locum inter sponso de praesenti. Secundò deducitur & infertur quod donatio pura & simplex quae non habet locum inter eos, vt in l. i. & per totu. ff. de do. inter vi. & vxor. non valet nec habet locum inter sponso de praesenti. Tertio deducitur & infertur quod legatum vel promissum alicui sub conditione, si matrimonium contrahat, habet etiam locum si contrahat sponsalia de praesenti. Quarto deducitur & infertur quod poenae positae mulieri nuptae adulterium committenti, habet etiam locum in sponsa de praesenti. Quinto deducitur & infertur quod sicut vxor. coniugata nihil potest agere sine licentia mariti; ita nec sponsa de praesenti. Sexto finaliter & conclusiue deducitur & infertur, quod omnè illud quod reperitur dispositum in manu. & vxore, habebit etiam locum inter sponso de praesenti: tamè in casu huius legis pro forma & substantia requiritur quod matrimonium sit celebratum cum velationibus & solennitatibus ecclesiae, ad hoc vt filius vel filia efficiatur sui iuris & habeatur pro emancipato; & per consequens per sponsalia de praesenti mutuo consensu contracta & etiam sequuta copula non liberatur nec eximitur a patria potestate, ne habeatur pro emancipato: Primò quia non est eadem ratio. Secundò quia verba legis repugnant in quan-

in quantum copulatiue loquitur & dicit, Casado, y velado, &c. & ad veritatem copulatiue requiritur implementum vtriusq; text. est in l. si heredi plures. ff. de condi. insti. tex. in l. si te solum. vers. si. ff. de here. insti. tex. in l. si is qui ducenta. §. i. ff. de reb. du. tex. in l. si ita quis. ff. de verbo. obli. tex. in l. si quis ita. eod. titu. tex. in §. si plures. Insti. de here. insti. Confirmatur ex sententia Bald. in l. non sine. C. de bonis quae libe. vbi dicit quod si in aliqua lege vel statuto reperitur aliquod verbum denotans plenam & totalem solennitatem & consummationem matrimonij, illa est seruanda: & sequitur & valde commendat ibi Pau. de Cas. & Phi. Corneus Tertio quia quando aliqua lex vel statutum fundat se in aliqua qualitate, ante omnia debet de ea constare, & ceteris requisita pro forma text. est in l. prator ait la. 2. §. hec autem actio vers. docere que. ff. vi bonor. rapto. quem ad hoc notat & commendat ibi Albe. & Ang. tex. in l. i. §. habet itaq; ff. si quis testamento liber esse iussu fu. text. in l. 3. §. hoc autem interdicto. vers. itaq; ff. de ita. actuq; pri. tex. in l. i. §. ait prator. ff. ne quid in flumine publico. sed nostra lex fundat se in qualitate velationis, ergo debet precedere.

Item adde quod in tantum filius vel filia per contractum matrimonij efficitur sui iuris & habeatur pro emancipato vel emancipata, vt habeat locum & procedat in omnibus & per omnia, & quo ad omnes effectus fauorabiles vel odiosos ipsi filio vel filiae: ita probat nostra lex in quantum dicit, En todas las cosas para siempre. confirmatur etiam, quia duae qualitates contrariae non debent concurrere in eodem subiecto: tex. est no. in l. si tibi. ff. de adoptio. & ibi commun. Docto. & tenet expresse Bart. in l. si maritus. la. 2. §. legis Iulie. ff. de adulte. & ibi Docto. Confirmatur etiam, quia actus vel effectus inductus per modum fictum, non minus operatur quam si induceretur per actum verum & naturalem: tex. est in l. quod meo. §. si venditor. ff. de acqui. posses. text. in l. certè. §. i. ff. de preca. tex. in c. contingit. de dolo & contu. Ex qua lege sic declarata, Primò i asero quod licet filius, nepos. vel descendens in potestate quidquid quarat quarit patri, vt in l. i. & per totu. C. per q̄s personas. & in l. i. & per totu. C. de bo. quae libe. hodie tamè non, postquam contraxit matri. Secundò quod licet filius qui est in potestate non possit esse in iudicio sine licentia patris, vt lex si. §. necessitate. C. de bo. quae libe. tamen hodie filius coniugatus, sic. Tertio quod licet filius nulla possit esse inter patrem & filium in pote-

state, vt in l. l. nulla. ff. de iudi. hodie tamè sic, post contra. matri. Quarto quod licet de iure comm-pater habeat vsumfructum in bonis aduentitijs filij, hodie tamen non post contractum matri. Quintò quod licet de iure communi pro delicto per filium commissio contra patrem iudex teneretur dictare sententiam secundum voluntatem patris, vt in l. 3. C. de patria potestate. hodie tamen non post contractum matri. Sextò quod licet filius vel descendens ratione patriae potestatis & suitate de iure coi poterit trans-mittere hereditatem ad quoscunq; hodie tamè non post contractum matrimonij. Septimò quod licet de iure communi nepos natus ex filio coniugato sit in potestate aui, vt iuribus supra dictis, tamen hodie per istam legem nepos non erit in potestate aui, sed patris. Octauò nouiter & singulariter infero, quod hodie per istam legem nepos natus ex filio tantum desponsato per verba de presenti & non velato, erit in potestate aui, sicut de iure communi, cum non sit natus ex filio coniugato & velato vt nostra lex requirit, & in hoc ne pote habebunt locum & verificabuntur omnes effectus patrie potestatis.

TEXT. XLVIII.

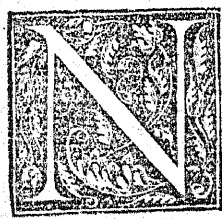
MANDAMOS que de aqui adelante el hijo, o hija casandose y velandose seayan para si el vsofructo de todos sus bienes aduenticios puesto que sea biuo su padre: el qual sea obligado a gelo restituyr sin lequedar parte del vsofructo dellos.

S Y M M A R I V M.

- 1 An pater habeat vsumfructum in bonis filij?
2 An pater acquirat vsumfructum relictum filio?
3 An pater habeat vsumfructum in maioratu filij relictu a matre?
4 An bona maioratus sint donata a principe contempatione patris an patri acquirat vsumfructus vel filio?
5 An vsumfructus bonorum filij qui est penes patrem daret post mortem filij?
6 Si pater emancipat filium, an sit penes patrem vsumfructus?
7 Si filius sit factus clericus, an pater habeat vsumfructum in suis bonis: & si sit idè si ingrediatur religionem?
8 Si pater ingreditur religionem, an amittat vsumfructum?

- 9 Si pater remittat filio vsum fructu quem in suis bonis habet, an valeat remissio?
- 10 Si pater non remittat expressis vsum fructu filio, sed videtur consentire quod filius percipit fructus bonorum aduentitiorum, an per hoc videatur facta remissio?
- 11 An pater habeat vsum fructu in legitima filij relicta a matre? & an possit filiu meliorari i. 3. & 5. bonoru a matre, sub condicione quod vsufructus non quærat patris?
- 12 An pater & filius admittatur vna ad successione alterius filij in bonis aduentitiis?
- 13 Si pater & filius simul instituatur haeres ab extraneo, an pater habeat vsum fructu in illa parte que pertinet ad filium?
- 14 In casibus in quibus pater habeat vsum fructum est legitimus administrator.
- 15 An finito vsufructu teneatur pater reddere rationem praedicta administrationis?
- 16 Hodie si pater alienauit bona aduentitia filij que administrabat, an possit filius agere contra patrem?
- 17 In casibus in quibus pater non habeat vsum fructum in bonis filij, an possit esse eius tutor vel curator, & an teneatur reddere rationem?
- 18 Si pater est legitimus administrator & ex causa iusta debeat vendere aliqua bona filij, an requiratur decretum iudicis?

Lex. xlviii

NOTA decisionem huius legis, pro cuius perfecta declaratione dico, quod pater ratione potestatis quam habet in filium, habet & acquirit ipso iure ex legis dispositione vsum fructum in omnibus bonis filij, modo sibi pueniant a matre vel eius linea, modo a consanguineis, modo ab aliis penitus extraneis, & proprietatem referuntur ipsi filio: tex. est capitalis & expressus in l. 1. C. de bonis maternis. cuius verba sunt, res quæ ex matris successione, siue ex testamento, siue ab intestato fuerint ad filios deuolutæ, ita sint in parentum potestate vt vtendi fruendi dumtaxat habeant in diem vitæ facultatem, dominio videlicet earum ad liberos pertinentes: textus in l. secunda eodem titulo. textus in l. 1. secunda & 3. C. de bonis que libe. textus capitalis & expressus in l. cum oportet. eo. tit. tex. in l. si. cum omnibus. §§. suis. eod. titu. tex. in l. si. ver. fin. verò defuncta persona. C. ad Tertul. tex. in l. si. ver. si. C. de successione. tex. in §. igitur. Insti. per quas personas vo. acqui. tex. in l. 5. titu. 17. 4. part. Quod primò extende vt procedat etiam si pater trāseat ad. 2. vota; quia

per hoc non priuatur vsufructu: tex. est in l. si. C. de bonis maternis. & ibi notat Bar. Odofre. Pe. cinus, Iaco. Bu. Alb. Bald. Ange. Saly. Pau. Corneus, & commu. Docto.

2. Secundò extende vt procedat in vsufructu relicto filio, quia ille quæritur patri vel saltem commoditas eius, & post mortem patris remanet apud filium: tex. est in l. si. C. de vsufruct. & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Odofre. Petrus, cinus, Iaco. Bu. Albe. Bald. Ange. Saly. & Paul. de Cast. & non est alibi secundum eos: & illum tex. ad hoc reputat mirabilem Ange. de Are. in §. finitur. Insti. de vsufruct. 1. col. Sed aduertendum quod ille tex. est valde difficilis & videtur quod non possit procedere a sufficienti partium enumeratione: nā aut vsufructus fuit relicto filio familias contemplatione ipsius filii, & tunc ius vsufructus, & vt dixerim, proprietatem eius residet penes filium: commoditas vero tantum residet penes patrem, quia in vsufructu datur proprietatem & dominium saltem improprie, & datur etiam commoditas fructuū, ita pbat tex. in l. qui vsum fructum. in fine. ff. si vsufructus petatur. tex. in l. in venditione. ff. de bonis auto. iu. pos. text. in l. Mæuius. §. pe. ff. de delegatis. 2. text. in l. talis. §. si. ff. de hære. insti. & tradit glo. reputata singularis in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. possess. in gloss. i. ff. de acqui. possess. & ibi cōm. Doct. Bar. & doc. in l. q. vsum fructu. ff. de verbo. obli. idem Bart. & Albe. in dicta. l. in venditione. ff. de bo. auto. iu. pos. Pau. de Cast. post antiquos in rub. C. de vsufructu. & tali proprietatem & sic ius vsufructus potest esse penes vnu, & commoditas penes alium: vt in l. arboribus. §. 1. ff. de vsufruct. & in l. necessariò. §. fin. ff. de peric. & commo. rei. vñd. & notatur in l. si vsufructus. ff. de iure doti. & tale ius dependet ab ipso fructuario: non verò ab eo qui percipit commoditatem: & hoc casu per mortem filij finitur & extinguitur talis vsufructus, argumēto praedictorum iuriū: & in expresso ita probat text. in l. si filio familias. la. 2. ff. de dona. cau. mor. si verò vsufructus relinquitur filio contemplatione patris, tunc statim pleno iure quæritur ipsi patri, & sic ipsum ius vsufructus, proprietatem, & commoditas eius transit in patrem: vnde per mortem solius patris & non filij finitur & extinguitur vsufructus, argumēto tex. in dicta. l. si filio familias. la. 2. ff. de dona. causa mortis. & in l. cum oportet. C. de bonis quæ libe. si verò vsufructus relinquitur filio simpliciter. & non potest constare cuius contemplatione sit relicto, tunc ipsum ius vsufructus, & proprietatem eius

eius videtur quæri filio, & sola commoditas patri, sicut reperitur dispositum in bonis aduentitiis, & per consequens in nostro casu vsufructus deberet finire & extinguere morte ipsius filij, cum in eius persona resideat ius vsufructus, & sic in nullo casu videtur posse procedere & verificari illa lex & eius dispositio: & in hoc consistit eius difficultas. Sed breuiter respondeo quod primis duobus casibus illa lex non procedit, quia si constat cuius contemplatione vsufructus relicto est, eius sola morte finitur, vt dictum est in tertio verò casu quando simpliciter filio familias relinquitur vsufructus, & non potest constare cuius contemplatione eligitur media via, vt sola morte vnus non finiatur nec extinguatur, sed morte vtriusque, taliter quod post mortem filij vsufructus remaneat apud patrem, & post mortem patris remaneat apud filium superuientem: nec obstat quod in dubio bona relicta vel quærita filio quærantur sibi quo ad proprietatem, & patri quo ad vsufructum: quia illud est verum & protedit in aliis bonis mobilibus vel immobilibus: secus verò in vsufructu, quia specialiter in eo dispositum est, vt in dubio quærat superuienti, & iste est verus & proprius casus text. in l. si. C. de vsufructu. & in hoc est singularis & vnicus secundum praedictos Doctores sibi.

3. Tertio extende vt procedat & habeat locum in bonis maioratus vbenientibus filio ex linea materna, vel aliis: vt si aliqua nobilis vel illustis foemina quæ successit in Comitatu, Ducatu, vel maioratu parentum suorum nupsit alieni viro: & ea mortua remansit filius maior ex tali matrimonio, qui succedit in dictis bonis maioratus: nam etiā in eis pater habebit vsufructum, & similiter legitimam administrationem sicut in aliis bonis aduentitiis: & vt veritas huius conclusionis melius appareat, volo magistraliter attingere, quæ principaliter pro vtraque parte possunt vrgere: & videtur quod in talibus bonis pater non habeat vsufructum: Primò quia quādo filius vel filia habet aliqua bona a principe vel rege. ex donatione & liberalitate sua, talia bona reputantur castrensia, & in eis pater non habet vsufructum, sed pleno iure quærantur filio: tex. est singu. & vnicus in iure in l. cum multa. C. de bonis quæ lib. cuius verba sunt. si quis igitur a serenissimo Principe, vel a piissima Augusta. siue masculus siue foemina, donationes sit consequutus vel consecuta, filius familias tamen constitutus vel constituta habeat huiusmodi res omni acquisitione absolutas, & nemini eas acquirat, nec earum

vsufructum pater, vel auus, vel proauus sibi vendicet: sed ad similitudinem castrensis peculiarij omnem facultatem in eis habeant: & ad hoc notat & commendat ibi Petrus de Bella pert. Odofre. Bart. Bald. Ange. Pau. de Cast. Saly. & Philip. Corneus: & ille est casus vnicus & non alibi, in quo foemina potest habere peculium castrense, secundum Bald. & Corne. ibi. Bald. in l. si vxor. fin. col. & q. C. de cō. infer. & illū text. reputat singu. lafon in Authen. ex testamento. 5. colu. nu. n. C. de colla. & idem disponit hodie lex. 7. in fine, titu. 17. par. 4.

4. Imò quod magis est, etiam si talia bona sint donata a principe vel rege contemplatione ipsius patris & non filij, pleno iure quærantur filio quo ad proprietatem & vsufructum, & procedit illa lex: & in expresso ita tenet & declarat Aretinus in l. sed si plures §. in arrogato. 2. col. ff. de vulga. & pu. & ultra ipsum ad hoc dupliciter vel tripliciter pōdero illā legem: Primo modo, nam tex. qui p̄cessit in l. cum oportet. eiusdem tituli, dicit, quod data vel donata filio contemplatione patris, quærantur patri: data verò vel donata contemplatione filij, vel in dubio quærantur filio quo ad proprietatem. & patri quo ad vsufructum: postea vero dicit tex. in dicta. l. cum multa. quæ est posterior, quod data vel donata a principe vel rege, non quærantur patri, nec in eis pater habeat vsufructum: ergo aperte dat intelligere, quod loquitur in vtroque casu. si quod eo casu quo post dispositionem tex. in dicta. l. cum oportet: quærebantur patri, non quærantur illa quæ sunt data a principe vel rege. Item etiam in casu quo quærebantur patri quo ad vsufructum, non quærantur illa quæ sunt data a principe vel rege: & ita probat tex. ibi dum dicit, nemini eas acquirat, nec earum vsufructum pater, vel auus, vel proauus sibi vendicet. Secundo modo, quia ille tex. loquitur tam in filio quàm in filia, & non est credendum quod princeps vel rex aliquid donauit filia contemplatione ipsius filia, sed ipsius patris: sed ista ratio non concludit, quia potuit esse in seruitio regine, & ex hoc sibi aliqua donauit. Tertio modo, quia ille tex. loquitur generaliter & indistincte in quocumque filio vel filia, maiore vel minore: vnde non est praesumendum quod fecisset principi vel regi aliquod seruitium per quod ex sua persona donaret, sed tantum respectu & cōtemplatione patris. Certè sunt nouæ & subtiles ponderationes ad illā legem: sed bona maioratus censentur prouenta a principe vel rege propter licentiam & auctoritatem ab eo interpositam: ergo in eis pater

non habet vsumfructum. Confirmatur, quia quando actus non potest fieri siue alterius licet, ab illo dicitur ille actus prouenire, argumēto tex. in l. in adibus. §. quod filius familias. ff. de dona. text. in l. profectitia. §. si quis certā. ff. de iure doti. tex. in l. si consentiēte. ff. de manumif. tex. in l. nepos. cod. titu. text. in l. Campanus. de ope. liber. facit tex. in l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. & faciunt ea quæ tradit Bart. in l. more maiorū. 1. & 2. col. ff. de iurif. om. iu. Bal. in l. ex placito. C. de rerū permu. Roma. no. in cōf. su. an. 98. Cōfirmat etiā quæ omnia nostra facimus quibus auctoritatem impartimus, vt in l. 1. §. omnia. C. de vet. iu. enucle. & l. 1. §. supra dictis. C. de emendatione. C. Iustiniani. & in l. 2. §. postea. ff. de origi. iuris. & in l. legitima. ff. de pactis. & in c. si apostolicæ. de præben. in. 6. & in §. responsa prudentum. In l. de iure natu. gen. & ciui. Secundo & principaliter facit, quia in bonis maioratus successor non videtur habere plenam proprietatem, sed tantum vsumfructum: ergo in tali vsumfructu non potest alter vsumfructus quæri patri: quia seruitus seruitutis esse non potest, vt in l. 1. ff. de vsumfruct. lega. & in expresso istam sen. & con. videtur tenere Andreas de Isernia. i. c. 1. vers. valualores. 2. col. num. 13. de his qui feudum dare possint. vbi dicit quod si feudum perueniat ad filium ex successione materna, ex dispositione & concessione principis vel regis pater non habet nec acquirit vsumfructum eius, per tex. in dicta. l. cum multo. C. de bonis q̄ libe. Iacobū de Bello visu notabiliter in c. 1. §. si duo fratres. de duob⁹ fratrib⁹, de nouo benefi. inuestitis. & ibi Bal. 2. col. nu. 6. Mart. de Laude. 2. col. i medio. idē Bal. in l. si vxor. fi. col. & q. C. de cōdi. infer. licet cōtrarium videatur tenere in l. cum oportet. C. de bonis quæ libe. fi. colū. & q. tenet etiam Barba. in Repe. rub. de testa. 37. col. num. 19. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam imo quod pater habeat in eis vsumfructum, vel saltem commoditatem & legitimam administrationē. Primò quæ regularit̄ semper pater debet habere vsumfructum in bonis aduentitiis filij, vt in iuribus supra allegatis: sed ista sunt aduentitia, ergo, &c. Secundo quia in bonis maioratus successor & possessor habet verum & proprium dominium, licet bona sint subiecta restitutioni, vt latè & notabiliter dixi supra in materia maioratus. 1. q. ergo filio competat proprietatis & patri vsumfructus & legitima administratio, sicut in alijs bonis. Nec obstat tex. sing. & capitalis in dicta. l. cum multa. C. de bonis quæ libe. supra allegatus: quia debet intelligi quæ-

do rex vel Princeps aliqua bona ppria donat filio. quia in eis pater illius filij non habet vsumfructum, quia reputantur bona castrensia beneficio & liberalitate principis: vnde dico quod si bona essent donata ab ipso principe vel rege simpliciter filio familias sine grauamine restitutionis, vel etiam cum grauamine restitutionis, vel etiam per viam maioratus, nunquā pater habet vsumfructum in talibus bonis. Vnū tamen est, quod si bona simpliciter essent donata à principe vel Rege filio fam. licet pater in eis non habeat vsumfructum, tamen si postea deueniant ad eius successores vel hæredes sine vinculo & grauamine regis, pater talis successoris bene habet in eis vsumfructum: quia mutatione personæ iam non dicuntur castrensia, nec quasi, argumento textus in l. Paulus. alijs incipit, per procuratorem. de acqu. hære. & ibi Docto. & in l. fi. C. de inoffic. testa. secus tamen est in nostro casu & q. vbi bona non sunt propria regis vel principis, sed ipsius primi constituentis maioratum & successorum eius, licet sint effecta inalienabilia propter licentiam & auctoritatem regis vel principis, tamen per hoc non perdunt primæuam & originalem qualitatem bonorum priuatorum, & à primo fundatore prouenta, argumento text. cum materia in l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. Secundo non obstat secundum fundamentum in quo dicebam quod in bonis maioratus filius & quilibet successor non habet plenam proprietatem, sed tantum vsumfructum: vnde in tali vsumfructu non potest quæri patri alius vsumfructus. quia hoc assumptum est falsum, imo dicendum est, quod filius & quilibet successor habet verum & proprium dominium in bonis maioratus, vt supra dictum est: vnde meritò patri quæritur vsumfructus in eis sicut in alijs bonis. Item etiam quia licet filio non quæreretur proprietatis sed vsumfructus tantum, in eo pater haberet commoditatem & legitimam administrationē, argumento tex. in l. fin. C. de vsumfruct. vt supra dixi & declarauit: & in expresso istam sen. & con. licet sic non declaratum, tenet Rodericus Suarez in sua repet. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. fi. q. Vnum tamen est, quod licet alias in bonis filij non vincularis nec subiectis restitutioni pater non amittat vsumfructum per mortem filij vt latius infra proximè deducam: tamē in istis bonis maioratus vincularis & subiectis restitutioni pater amittit vsumfructum per mortem filij, & liberè bona debent transire ad alium successorem maioratus: quia resolutio iure dantis, resoluitur ius accipientis: argumento text. in l. lex

in l. lex vestigali. ff. de pigno. & in l. si quis domū. §. 1. ff. locati. & in specie pro hac sent. & cō. facit tex. no. & expressus iuncta commun. opin. in l. si filio fa. la. 1. ff. de dona. causa mort. vbi habetur quod si vsumfructus relinquatur filio con-templatione eius, quod licet commoditas eius quæretur patri, tamen mortuo filio expirat illud ius in vtriusq; persona: & dixi supra proximè tangendo intellectum legis si. C. de vsumfructu. & in expresso ita tenet Bal. loquēdo in feudo, in l. cum oportet. fin. colū. & q. C. de bonis quæ libe. 5. Quartò extēde vt procedat & habeat locum etiam post mortem filij: nam si pater habet vsumfructum in bonis filij, & talis filius moriatur vinente patre, pater semper retinet prædictum vsumfructum per totum tempus vite sue & sic talis vsumfructus durat post mortem filij: tex. est formalis & expressus in l. fi. vers. pen. C. ad Tertul. cuius verba sunt, sin verò defuncta persona in sacris patris constituta decesserit, pater quidem vsumfructum, quem & viuente filio habebat, tenet donec viuat corruptū. & ibi ad hoc notat & commendat Bar. Odofr. Albe. Bal. Ange. Saly. Pau. Corneus, & cōmu. Docto. tex. in l. fin. vers. fi. C. commun. de success. tex. in l. 3. in fine. C. de bonis quæ libe. text. in l. quocunq;. vers. parentibus. eod. titu. text. in l. fi. §. filiis autem. eod. titu. vbi dicitur quod filius non potest testari in bonis suis in quibus pater habet vsumfructū: ergo apertè sequitur quod pater retinet prædictum vsumfructum post mortem filij: tex. in Authē. de hære. ab intesta. ve. §. incipienti, si quis igitur. colla. 9. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenent Docto. in prædictis locis: tenet etiam gl. or. in l. 3. C. de vsumfruct. & ibi commun. Docto: glo. in l. 2. C. de bonis maternis. in verbo, defuncto. glo. in l. fi. C. de senten. pas. in verbo, patre. Ange. de Aret. in §. præferuntur. Instit. ad Tertul. i. col. vers. ad intellectum huius. §. &c. Nec obstat prædictis iuribus & commun. opiniononi si dicatur, quod patria potestas est principalis & immediata causa acquisitionis vsumfructus, vt supra dictū est: sed illa cessat & extinguitur per mortem filij, ergo per consequens tollitur & extinguitur vsumfructus quæsitus patri: quia notabiliter & subtiliter respōdeo, quod patria potestas benerequiritur à principio tempore acquisitionis, non tamen requiritur ex post facto tempore durationis, & sic patria potestas consummauit effectum suum tempore acquisitionis vsumfructus: vnde licet postea cesset & finiat, non iam cessat nec finitur vsumfructus

retro semel quæsitus: & in expresso istam rationem ponit Bald. in dicta. l. 3. C. de vsumfruct. pro qua sententia & ratione, licet ipsi non allegent, facit bonus tex. in l. si is qui animo. ff. de acqui. posse. vbi habetur quod licet in quærenda possessione requiratur animus, tamen postquam semel est quæsitus, non requiritur in eo conseruanda & retinenda: tex. in l. patre furioso. vers. nā furios⁹. ff. de his q̄ sūt sui vel alic. iu. vbi habet quod licet furiosus non possit contrahere matrim. per defectum consensum, tamen post matrimonium iam contractum, si superueniat furor, retinetur & conseruatur matrimonium, tex. in l. iudex datus. & in l. cum prætor. ff. de iudi. vbi habetur quod licet furiosus non possit de nouo creari iudex, tamen bene potest conseruare & retinere iurisdictionem semel quæsitam: tex. in l. item illa. §. quod adicitur. ff. de consti. pe. tex. in l. sicut. §. si. in fine, iuncta. gl. & commun. opi. ff. quod cuiusq; vniuer. nomi. 6. Prædicta tamen limita & intellige quando pater habet filium in sua potestate, secus verò si eum emancipauit, quia tunc pater retinet dimidiam partem vsumfructus: & alia dimidia applicatur filio: tex. est capitalis & expressus in l. cū oportet. §. cum autem. C. de bonis quæ libe. & ibi notat & commendat Odofr. Cinus, Iaco. Butr. Bar. Albe. Bald. Ange. Saly. Paul. & commun. Docto. tex. in l. fi. C. de eman. libe. text. in §. hoc quoq;. vers. ideoq;. Instit. per quas personas vobis acquiritur, & idem disponit lex. 15. titu. 18. part. 4. Considera tamen, quod prædicta medietatem vsumfructus videtur pater retinere propter premium emancipationis quam donat & confert filio, & in eius recompensam: quæ apertè probat tex. in dicto. §. cū autem. in quantum dicit quasi remuneratiōis gratia à filio accipere vel retinere: & rursus infra, dum dicit, sed dimidiam vsumfructus apud maiores qui emancipationem donant residere: tex. in l. iubemus. C. de emancip. libe. ibi, & personæ in quas talis liberalitas collata sit. Ex quibus iuribus cum ratione inferitur vt procedat & habeat locum in bonis quæ de præsentis habet & possidet filius: secus verò in bonis futuris post emancipationem filio quæsitis: quia in eis nullam partem vsumfructus habet pater: & in expresso ita tenet & declarat Alexan. in l. si finita. §. si de vestigalibus. ff. de damno infecto. 20. colu. nume. 51. Item etiam & 2. inferitur, quod si ex dispositione legis filius esset emancipatus, pater nullam partem vsumfructus retineret. Ex quo subdeducitur & inferitur, quod cum hodie in nostro regno per cōtractum matrimonij filius sit per le-

gem emancipatus, ut in l. supra proxima, quod pater nullam partem usufructus retinebit, sed totus pertinet filio: & in terminis ita disposita nostra lex. 48. & iste videtur eius verus sensus & ratio. Quam legem intellige & exten de etiam si filius vel filia contraxerit matrimonium sine licentia & voluntate patris: quia in distincte militat & habet locum ratio huius legis in sustinendis oneribus matrimonij. Vnū tamen est, quod si hodie pater emanciparet filium, suo proprio facto & voluntate, retinebit si bi dimidiam partem usufructus, sicut de iure communi: sed dubium notabile esset si pater emanciparet filium & postea contraheret matrimonium, an pater amittat illā partem usufructus sibi iam quæsitam: & credo quod sic, argumento huius legis. quia si eo casu quo filius est in potestate & contrahit matrimonium consequitur totum usufructum, & pater nullam partem sibi retinet: ita eodem modo quando erat emancipatus & acquisierat dimidiā partem usufructus, illam debet perdere & amittere & filio applicari, cum militet & habeat locū eadem ratio pro sustinendis oneribus matrimonij. Item etiam infero, quod si filius exeat de potestate patris per dignitatem episcopalem, vel patritiam, vel consularem, vel ex alia simili causa quas diximus in l. præcedenti, non amittit pater usufructum quem habebat in bonis filij, nec partem eius per prædicta: imò si ante talem dignitatem filius habuit aliqua bona aduentitia in quibus pater habuit usufructum, talis usufructus durabit patri etiam post talem dignitatem adeptam per quam filius fuit liberatus à patria potestate.

7 Aduertendum tamē quod videtur quod si filius habet bona aduentitia & est factus clericus, indistincte efficitur dominus eorum, & pater amittit usufructum eorum. Item etiā si post quem est factus clericus acquisiuit aliqua bona, modò intuitu ecclesie, modò non, pleno iure acquiruntur sibi, & pater nullum habet in eis usufructum: ita probat tex. singu. in c. quia nos, de testa, vbi dicitur quod filius liberè potest disponere de bonis quæ sibi obuenerunt ex successione patris, vel matris, vel consanguineorum: vel ex contractu, vel artificio suo: cuius verba sunt, quæ nos, & infra: quod licet clericus de his quæ paternæ successionis vel cognationis intuitu aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum aut amicorum, non habito respectu ad ecclesiam peruenerunt ad ipsos, liberè disponere valeant: de his tamē quæ consideratione ecclesie, nullū de iure possunt

facere testamentum: & ibi ad hoc expressè notat & commendat Hostien. Ioan. And. Card. Anto. Abb. Panor. Anchar. Imo. Barba. & commun. Docto. Histi. in summa de peculio clericorum, versic. quot sunt eius species. & c. Cardinalis & Imola in rub. eiusdem tituli, in fine. Abb. panor. in c. presentia. de proba. 2. col. num. 56. & ibi alij Docto. & istud idem vult glo. or. in c. quia ingredientibus. 16. q. fin. in glo. 2. Paul. de Cast. vbi hoc reputat notabile. & perpetuò mē tē tenēdum, in l. sacrosanctæ. C. de epis. & cle. tenet etiam Iaso. vbi hoc reputat singulare, in l. si licet. 2. col. num. 5. C. de colla. Ro. Sua. in repetitione. l. quoniam. in prioribus. pe. fo. 4. col. versic. considera tamen vtiliter & singulariter. vbi hoc tenet saltem in bonis quæ obueniunt filio post clericatū. Idem apertè videtur disponere lex. 3. in fine: titu. 21. 1. par. vbi dicit quod filius clericus potest restari & disponere de bonis habitis à patre vel aliunde, licet sit in potestate patris: imò idem erit secundum prædictos Doctores vbi supra. etiam in filio clerico primæ tonsuræ, argumento tex. iuncta. gl. & commun. opi. in c. cum contingat. de ætate & qualitate. & in c. clericus. 22. distin. & ibi glo. in summa. & commun. Docto. Sed his non obstantibus certè ego teneo contrariam sententiam imò quod talis filius clericus etiam in sacris nō possit disponere de bonis suis aduentitiis viuentē patre quia in eis pater habet usufructum, quia cū non liberatur ab eius potestate, sequitur quod non amittit pater usufructum in bonis eius: & similiter si bona aduentitia obueniunt ipsi filio clerico post clericatū, pater habet in eis usufructum, & filius in eis non potest disponere viuentē patre sicut nec alius filius possit: & in expresso ita tenet Bar. Petrus, Iaco. Butri. Odofre. Albe. Saly. & commun. Docto. in l. sacrosanctæ. C. de epis. & cle. vbi dicunt per illam legem quod filius clericus potest disponere de bonis acquisitis intuitu suæ præbendæ & beneficij, & sic de fructibus eius: ergo nō de aliis aduentitiis. idem tenet expressè Saly. in Authen. presbyteros. eo. titu. Bart. in l. litis. §. potest. ff. de nego. gest. Bald. in l. 3. §. si quis minor. ff. de minor. nec obstat tex. capita. in quo se fundabant prædicti. Doct. in dic. c. quia nos. quia debet intelligi mortuo patre: & ita probat tex. dum dicit, quod clericus possit disponere de bonis habitis ex successione paterna, vel materna, & c. vbi apertè dat intelligere, patrem esse mortuū: & si dicas eum viuere, debet intelligi in aliis bonis in quibus pater non habet usufructum: vel in bonis habitis intuitu clericatus, non vero aliis:

ro aliis: & ita debet intelligi prædicta. l. partitæ. Quarto infero quod si filius ingrediatur religionem, quo casu liberatur à potestate patris, cum incidat in potestatem Abbatis, vt tenet glo. nō. & or. in l. si ex causa. §. Papinianus. in gloss. si. in fine. ibi, vel ingresso monasterium. ff. de minor. & ibi notat & commendat Bart. Albe. Bald. & commun. Docto. Albe. in authen. ingressi. C. de sacro san. eccle. 6. col. nume. 12. & ibi, quod pater non amittit usufructum quem habet in bonis filij, sed retinebit per tempus vitæ ipsius patris: & in expresso ita tenet Specu. in titu. de statu monachorum. 2. col. 5. q. Pala. Ru. vbi valde commendat in sua repe. fo. 24. col. 2. versic. ex istis inferitur. §. 42.

8 Iuxta prædicta tamen quæro, si ipse pater qui habet usufructum in bonis filij, vel quilibet alius fructuarius qui habet usufructum in bonis alterius, ingrediatur religionē amittat usufructum, & consolidetur cum proprietate: & videtur quod sic: quia si est pater amittit patriam potestatem, & subijcitur potestati Abbatis & superioris, & sic videtur amittere usufructum, argumento tex. in l. si eueniet. in fine. ff. de adult. vbi habetur, quod non potest quis aliquē habere in sua potestate, quando ille est in potestate alterius: si verò est alius fructuarius efficitur capite diminutus, vnde usufructus amittit, vt in l. corruptionem. C. de usufructu. Item etiam non potest usufructum alienare, alias perdit usufructum, & consolidatur cum proprietate: ergo in nostro casu amittatur & consolidetur. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod talis usufructus non amittatur sed transeat in monasterium saltem commoditas eius. nec obstat quod pater amittat patriam potestatem, quia per hoc non tollitur usufructus sibi iam quæsitus: imò in consequentiam personæ tranfit in monasteriū, argumento tex. in Authen. ingressi. C. de sacro. Eccle. & in l. si adoptauro. ff. de precario. nec obstat etiam quod ipse vel alter fructuarius efficiatur capite diminutus: quia ista non est propriè capitis diminutio mortis ciuilibis vel naturalis propter delictum, sed quo ad mundum tantum, maximè quod hodie non patitur quis capitis diminutionem nisi per mortem naturalem: non vero per ciuilem, vt in Authenti. Sed hodie. C. de donatio. inter vir. & vxor. Nec obstat etiam quod fructuarius non possit usufructum alienare, quia illud est verum & procedit si alienat ipsum ius usufructus: secus vero si ipsam commoditatem & perceptionem fructuum: vnde in nostro casu illa tantum tranfit

in monasterium, argumento tex. in l. arboribus. cessatio. §. si. ff. de peri. & com. rei vendi. cum simili. vnde ipsum ius & substantia usufructus residet apud monachum: commoditas vero tranfit ad monasterium, & finietur per mortē naturalem ipsius monachi, argumento tex. in l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. tex. in l. cum pater. §. hæreditatem. el. pri. mero. eodem titu. tex. in l. lex. factio. §. ex factio. ff. ad Trebel. text. in l. Staius Florus. §. Corn. Felici. ff. de iure fil. tex. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. tex. in l. si filio fa. la. segūda. ff. de dona. causa mor. tex. in l. si. C. de usufruct. tex. cum materia in l. lex vestigali. ff. de pignoris. & in expresso isto fundamento & consideratione istam sententiā & conclu. tenet glo. or. in Auth. in gressi. C. de sacro. Eccl. in gl. magna in fine. & ibi Pe. de Bella per. 8. col. versic. sed pone in difficiliori. Odofre. 7. col. versic. sed de vno quæro, q. si ingrediēs. & c. Cinus pe. col. nu. 12. Bar. 8. co. nu. 42. Alb. 6. col. nu. 10. Bal. 5. col. nu. 12. Paul. si. col. Saly. si. co. gl. or. in Authen. Iaso. si. col. & q. idē est. C. de bonis quæ libe. in glo. 1. 2. q. Specu. in titu. de statu monachorum. §. 1. versic. 46. quæritur. Alberi. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adulte. Abb. Panor. in c. si. extra. de pigno. 2. colum. numero. 2. vbi dicit hæc esse communem opinionem. Verū tamen est quod ista sent. & concl. clarè procedit in alio quolibet fructuario, secus verò est in patre qui habet usufructum in bonis aduentitijs filij ratione patriæ potestatis: quia si ingrediatur religionem amittit usufructum vel saltem medietatē eius, cum factio suo filius efficiatur sui iuris, argumento. tex. in l. cum oportet. §. cum autem. C. de bonis quæ libe. Confirmatur etiā, quia per ingressum religionis amittit legitimam administrationem: & in expresso istam senten. & conclu. tenet Bar. in dicta Authenti. idem est. C. de bonis quæ libe. & ibi Cinus, Albericus, Angelus, Salycetus. post Marti. Sile. quem ipsi referunt. tenet etiam Salycetus, Iason. & alij Docto. in dicta Authen. ingressi. & ista est magis cōm. opi. scdm Saly. in dic. Authenti. idem est. tenet etiam Abbas Panormita. in capitulo, in presentia. de proba. 21. colum. nu. 57. & ibi alij Docto. sed certe ego teneo contrarium, imò quod iudistincte pater vel alius non amittat usufructum per ingressum religionis, & commoditas quærat in monasterio, vt supra dictū est: quia filius non eximitur à potestate patris factio ipsius patris, sed beneficio & dispositione legis: & talis ingressus est fauorabilis & meritorius ipsi ingresso: vnde in eius odium & præiudicium non debet interpretari, argumento Anr. Go. in ll. Tau. Hh 3 to tex.

to text. notabilis in l. Deo nobis. §. si verò vltimam. C. de Episc. & cler. & in terminis ita tenet & declarat Bald. in Authen. excipitur. C. de bonis quæ libe. 2. col. num. 3. & ibi Paul. de Castro. 2. col. pen. q. Corneus in Authen. idem est: eiusdem tituli. & Rapha. Cuma. quem ipse allegat.

9 Quæro tamen si aliqua de prædictis causis nõ interueniat, sed pater sua voluntate remittat filio vsum fructu quæ habet in bonis aduentitijs, an talis remissio valeat & teneat? & breuiter & resolutiue dico quòd sic: & ratione eius talis vsus fructus pertinebit filio: textus est singularis & vnicus in l. cum oportet. §. fin autem. C. de bonis quæ liberis. cuius verba sunt, fin autem res sibi memorato modo acquisitas parens noluerit tenere, sed apud filiu aut filiam vel deinceps personas reliquerit, nullam post obitum eius licentiam habeant hæredes alij patris vel aui vel proau eudem vsum fructum, vel quod ex hoc ad filios familias peruenit, vt pote patri debitum sibi vendicare: sed quasi diuturna donatione in filium celebranda, qui vsum fructum detinuit quem patrem habere oportuerat, ita causa intelligatur vt eundem vsum fructum post obitum patris ipse lucretur: & intantum hoc est verum, vt talis donatio & remissio statim valeat inter patrem & filium in potestate, nec requiratur morte patris confirmari: ita aperte probat text. ibi, & ad hoc notat & comendat ibi Bar. Cinus Ange. Paul. & communi. Docto. & reputat singul. & vnicum Bal. in §. non autem: eiusdem. l. 2. col. nu. 3. illud etiam tex. ad hoc notat, & comendat Bar. in l. frater à fratre. ff. de condi. inde. penultima columna. in fine. & ibi commu. alij Doctores. Baldus in l. secunda. C. de inoffici. donatio. 3. opposi. & ibi comu. Doct. & ista opinio & conclusio est vera & cõis, licet gl. in dicto. §. fin autem. teneat contrariu, imo q̄ requirat per mortem patris confirmari sicut alia quæuis donatio: & idẽ tenet Azo. in Summa illius tituli. 1. col. nu. 3. gl. ord. in dict. l. 2. C. de inoff. dona. Nec obstat si dicatur q̄ donatio inter patrem & filium non valet, sed morte confirmatur, vt in l. donationes quas parentum. C. de donat. inter vir. & vxor. cum simili. & dixi latè in l. 7. supra istis. ll. Tauri, quia respondeo quòd illud est verum & procedit quando pater aliquid dimittit de suo patrimonio, sed in nostro casu non dimittit aliquid, sed tantum renuntiat lucro legali & definit acquirere: vnde talis refutatio, & remissio bene valet & tenet: & ista est vera & fundamentalis ratio text. in dicto. §. fin autem. & confirmatur per text. expressum in l. si sponsus. §. si maritus. ff. de dona. inter vir. & vxor. vbi

habetur q̄ licet donatio inter maritum & vxorẽ non valeat, tamen bene potest vnus renuntiare hæreditatem, vel legatum fauore alterius & vt ci que ratur. Confirmatur etiam per text. in l. qui autem. ff. quæ in frau. cre. vbi habetur q̄ licet debitor non possit alienare bona sua in fraudẽ creditorum, tamen bene potest renuntiare & repudiare hæreditatem vel legatum sibi delatum in bonis alterius: nec possunt creditores illam renuntiationem reuocare etiã si fiat in eorũ fraudem: quia non diminuitur patrimonium debitoris.

10 Dubium tamen singulare & necessarium est, si pater non remisit expressè prædictum vsum fructum, sed videat, permittat, & consentiat, q̄ filius percipiat fructus bonorum aduentitiõrum, an per hoc videatur sibi remittere totum vsum fructum in perpetuum? & breuiter resolutiue dico, q̄ tantum videtur remittere & donare fructus quos ipse filius percepit vidente & consentiente patre, non verò totum vsum fructum in perpetuum: vnde sequitur quòd poterit pater quando vollet reuocare & fructus percipere: quia illa scientia & patientia patris non extendit effectum suum vltra tempus in quo fuit præstita: ita etiam probat text. notabil. & expressus in dicto. §. fin autem. ibi, sed quasi diuturna donatione in filium celebranda qui vsum fructum detinuit, & c. & ibi expressè tenet & declarat Bartolus, Cius, Paulus, Salycetus, & cõmuniter Doctores. Confirmatur, quia præsumptio quæ resultat ex scientia & patientia alterius non extenditur vltra quàm patientia interueniat. argumento text. in l. 1. §. Iulianus. ff. de itĩ ne. actu que pri.

Item etiam, quia actus agentium non debent operari vltra eorum intentionem, vt in l. non omnis. ff. si cert. pet. cũ similibus. Ex quo text. intellectu iuncta superiori ratione infero.

Primò, quòd talis donatio vel remissio non potest reuocari per alios filios tanquam in officio sa, cum aliquid de proprio patrimonio non dimittit, nec computabitur in. 3. & 5. bonorum: sed vltra eam poterit pater in alijs bonis illum filium vel quemlibet alium meliorare, quia talis vsus fructus renũciatus non censetur esse de bonis & patrimonio patris.

Secundò infero & singulariter, quòd talis filius cui est donatus remissus prædictus vsus fructus non tenetur eum conferre cum alijs fratribus suis, sed præcipuum debet habere. Primò, quia non est propriè donatio de bonis & patrimonio patris, sed quædam refutatio & remissio vsus fructus & iuris sibi competentis in bonis filij. Secundò, quia text. in dicto. §. fin autem. expressè

expressè dicit, quòd non auferatur, vt patet in text. ibi, ita causa intelligatur vt eundem vsum fructum post obitum patris ipse lucretur. & per illum text. ita expressè tenet Baldus in authent. ex testamento. C. de collat. quarta columna. versiculo, nonum capitulum est. licet ibi Iaso. prima columna, numero secundo, velit contrarium.

Tertiò principaliter limita & intellige, vt procedat; præterquam si mater, vel consanguineus, vel extraneus donet vel relinquat filio aliqua bona hac conditione, nõ patri quærat vsum fructus: quia voluntas disponentis est seruanda, & hoc casu vsus fructus non quæritur patri: textus est formalis & expressus in authent. excipitur. C. de bonis quæ libe. cuius verba sunt, excipitur quod eis datur vel relinquatur ab aliquo, conditione hac adiecta, ne patri perueniat vsus fructus. & ibi notat & comendat glo. ordinaria. & communiter Doctores. textus in authentica: vt liceat matri & auia. versiculo. 1. colla. 8. & ibi Docto.

11 Dubium tamẽ pulchrum & quotidianum est, an prædicta dispositio procedat in legitima debita à matre, vel ab ascendenti bus ex linea materna ipsi filio vel filia? & similiter an habeat locum in tercio bonorum, vt possit mater vel ascendens filio vel filia relinquere sub prædicta conditione, vt vsus fructus eius non quærat patri: & videtur quòd sic. Primò quia prædicta iura loquuntur simpliciter & indistinctè. Secundo quia per talem conditionem filius nõ grauat, imo recipit commodum & vtilitatẽ, vnde videtur valere, & nullo modo debet reijci, argumẽto text. in l. filijs matrem. C. de inoff. testam. vbi habetur quòd mater quæ de mariti moribus suspicatur, potest filium vel filiam instituere sub conditione si à patre fuerint emancipati. & ex isto fundamento & ratione ita tenet glo. ord. in dicta Authen. vt liceat matri & auia. vers. 1. in verbo, participium. & ibi Ange. de Peru. 1. col. nu. 2. Iaco. de Bello viso. 2. col. fi. q. cum modificatione, vt procedat quãdo filius esset minor. 25. annorum: tenet etiam Bald. in dicta. l. filijs matrẽ. 2. col. nu. 6. C. de inoff. testa. & ibi Pau. in fine, & clariùs & expressiùs ibi Saly. 2. col. in fine. nu. 8. qui dicit q̄ ista est magis communis opinio. Iason. fi. col. nu. 6. vers. 2. limita. tenet etiam Bal. vbi singul. loquitur, in l. filia cuius. fi. col. & q. C. famil. here. idem Bald. in l. quoniam in prioribus. 1. col. 2. opposi. C. de inoff. testa. & ibi Iaco. Burri. & Saly. idem Bal. in authent. ex causa. C. de libe. præte. 7. col. 4. opposi. Sed his non obstantibus ego teneo con-

trariam sententiam, imo quòd talis conditio non valeat respectu legitime, sed ipso iure reijciatur de ea. Primò per textum. in l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. vbi habetur q̄ onus, graua men, vel conditio indistinctè & generaliter tollitur de ipsa legitima, & debet remanere libera, ergo simpliciter intelligatur respectu filij quàm patris cui quæritur ius vsus fructus in ea. Secundo quia text. in dicta authentica. vt liceat matri & auia. vers. 1. hoc subtiliter & expressè probat ibi dum dicit, hoc enim & extraneis relinquere poteram, vnde nulla parentibus vtilitas nasceretur. in quibus verbis aperte dat intelligere, quòd ille rex. & eius dispositio loquitur in bonis vltra legitimam, quæ poterat mater vel ascendens ex eius linea relinquere extraneo: non vero in ipsa legitima quæ de necessitate debet filio libere relinquere: & per ista iura istam sententiam & conclusionem tenet Barto. in dicta authent. excipitur. C. de bonis quæ liberis. & ibi Paul. de Gastr. licet male alleget glo. in dicta authent. vt liceat matri & auia, quia illa potius dicit contrarium. & idem tenet ibi Fulgosi. & Philippus Corneus. istam etiam sententiam & conclusionem tenet Bartolus in tracta. de duobus fratribus. 4. col. 7. q. principali. Alex. in l. cum ex filio. fi. col. in fin. ff. de vul. & pu. idem Alex. vbi videtur dicere hæc esse magis comu. opin. in l. mulier. ff. ad Trebel. 1. col. vers. sed aduerte. Fabianus de Giochis in repetitione authent. nouissima. C. de inofficio. testa. num. 141. Docto. de Segura in repe. l. vnũ ex familia. §. sed si fundum. 46. col. vers. ex his inferitur. Rode. in sua repet. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. fo. 49. 2. col. vers. hoc præ supposito est difficultas singularis.

12 Quarto principaliter limita & intellige, præter quã si pater vna cum filio succedit alteri filio in bonis aduentitijs quæ habebat, quia licet pater sit in proximiori gradu lineæ ascendentium, & alter filius fraterq; defuncti in 2. gradu lineæ transuersalis, tñ vterq; pariter concurrat & admittit pro virili: text. est in authent. defuncto. vers. 1. C. ad Tertul. tex. in authent. de hære. ab intesta. veni. §. consequens. & §. si igitur. colla. 9. hoc enim casu pater non habet vsum fructum in illa medietate & parte virili in qua succedit alter filius fraterq; defuncti, sed pleno iure pertinebit filio tã in proprietate quàm in vsu fructu: & hoc casu extinguitur vsus fructus quæ antea pater habebat in illa parte & portione: text. est in authent. item hæreditas. C. de bonis quæ liberis. cuius verba sunt, item hæreditas fratris sororisve ad quam vna cum patre admittetur, & forsan si Ant. Go. in ll. Tau. Hh 4 alium

aliunde quærat lege prædicta: & ad hoc no-
tat & commendat in glo. ord. Odo. Cinus
Alber. Ange. Saly. Pau. Corneus, & com. Doct.
text. in authen. de hæredibus ab intesta. veni. §.
si igitur. ver. si vero cum ascendētib. colla. §.
& ibi Doct. Aduertendū tamē quod ista dispo-
sitiō hodie in nro regno est correctā, quia mor-
tuo filio pater solus succedit excluso alio filio
fratreque ipsius defuncti: ita expresse disponit
lex. 7. super his. ll. Tauri: & ibi dixi: vnde hodie
ista limitatio & conclusi. non potest procedere
imò solus pater habebit oia bona aduentitia fi-
lij in proprietate & vsu fructu, & alter filius fra-
terq; defuncti prorsus excludit ab ei⁹ successio-
ne. Vñ tamen est, quod est dubium singulare
circa hoc, si fortē quidam extraneus instituit a-
liquem hæredem, & filium eius in potestate:
quo casu censentur æqualiter instituti pro di-
midia, an hoc casu pater habeat vsu fructum
in illa dimidia quæ pertinet filio suo cohæredi?
& videtur quod non, argumento text. in dicta
authentica. item hæreditas. C. de bonis quæ li-
beris. & in authentica. vnde sumitur. quia si eo
casu quo ab intestato pater & filius simul succe-
dunt alteri filio, pater non habet vsu fructum
in parte & portione alterius filij cohæredis, vt
in dictis iuribus, ergo eadem ratione quando
extraneus instituit ipsum patrem & filium ei-
us in sua hæreditate, non debet habere vsu fructum
in illa parte & portione filij instituti.
Confirmatur, quia ex voluntate & dispositio-
ne defuncti ista videtur regularis natura & ef-
fectus institutionis, vt vterque hæres simplici-
ter institutus æqualiter succedat in proprietate
& vsu fructu: ergo in nostro casu pater & filius
simpliciter instituti ab extraneo admittantur
viriliter in suis partibus, tam in proprietate q̄
in vsu fructu: & in expresse pro hac sententia &
conclusionē facit textus in dicta authenti. item
hæreditas. versic. fina. cuius verba sunt, & for-
san si aliunde quærat lege prædicta. & in ter-
minis istam sentent. & conc. tenet ibi glo. ordi.
fin. in secundo intellectu. Saly. & Paulus de
Castro. Sed his non obstantibus cōtrarium est
tenendum, imò quod pater habeat vsu fructum
in parte & portione filij cohæredis: & ita
tenet Jacob. de Areti. in dicta authentica. idem
hæreditas. & ibi Cinus, Alber. Ange. Philippus
Corneus, & magis commun. Doct. nec obstat
text. in dicto versic. fina. quia secundum eos
refertur ad superiorem authenticam, Excipi-
tur. & debet esse eius finis.

14. Item adde, quod in casibus in quibus pater ha-
bet vsu fructum in bonis filij virtute patris

potestatis efficitur per legem legitimus admi-
nistratoꝝ prædictoꝝ bonoꝝ, & potest in
iudicio & extra iudicium omnia agere tanquā
si esset dominus eorum, adeo quod non requi-
ratur aliquod decretum vel autoritas iudicis, &
vt iudex decernat sibi licentiam & facultatem
administrandi: sed statim ipso iure per legem
efficitur legitimus administrator in prædictis
bonis: text. est capitalis & expressus in l. i. ver-
ficul. primo. C. de bonis maternis. cuius verba
sunt, omnem debent tuendæ rei diligentiam
adhibere, & quod iure filij debetur in exami-
ne per se vel procuratorem pascere, & sumptus
ex fructibus impigre facere, & litem inferenti-
bus resistere, atq; ita omnia agere, tanquam so-
lidum perfectumque dominium eorum eis ac-
quisitum fuisset, & personam gerant legitimā.
& ibi ad hoc notat & commendat glo. ordi. &
commun. Doct. & idem disponit. l. §. in fine ti-
tul. 17. part. 4.

15. Et intantum hoc est verum, vt finito vsu fructu
legitima administratione non teneatur pater
reddere rationem prædictæ administrationis,
nec pro culpa & negligentia eius bona patris
sunt tacite hypothecata: text. est in l. cum opor-
tet. §. non autem hypothecam. C. de bonis quæ
libe. cuius verba sunt, non autem hypothecam
filij familias aduersus res patris viuentis adhuc
seu iam mortui, sperare audeant, nec ratiocinia
ei super administratione inferre: & ibi notat &
commendat Bart. Odo. Cinus, Iacob. Bald.
Ange. Saly. Pau. Philip. Corneus. & communi.
Doct. Vnum tamen est quod eo casu quo pa-
ter alienauit bona mobilia vel immobilia filij,
potest filius ea à quolibet possessore petere, &
vindicare, & bonis nō inuentis vel repertis po-
test pretium & æstimationem ab ipso patre &
eius successoribus petere, & pro hoc habet bo-
na patris tacite hypothecata: text. est in dicta. l.
cum oportet. §. fin. C. de bonis quæ liber. & ibi
commun. Doct. Nec obstat text. qui videtur
huic contrarius, in dict. §. non autem hypothe-
cam. quia debet intelligi, quod bona patris nō
sunt tacite hypothecata pro administratione
culpabili, quia nec pro ea personaliter tenetur
secus verò p administratione dolosa, vt est bo-
na propria filij scienter alienare: quia hoc casu
bona patris sunt tacite hypothecata: & ita de-
bet intelligi text. in dicto. §. fin. & ita tenet & de-
clarat glo. ordi. in dicto. §. non autem. in gloss. i.
in fine. & ibi Cinus post Ricard. Ma. in dicta. l.
cum oportet. 2. colum. 4. oppo. Iaco. Bu. Bartol.
Bald. Saly. Paul. Philipp. Corneus, & com-
muniter Doctores.

Aduer-

16. Aduertendum tamen quod licet ita sit de iure
communi, tamē hodie de iure regio videtur di-
spositum, quod si pater alienat bona aduenti-
tia filij quæ administrabat mobilia vel immo-
bilia, etiam si reperiantur penes tertium posses-
sorem, non potest filius petere nec vindicare
ab eo prædicta bona, sed tantum potest agere
contra patrem vel eius successores ad pretium
& æstimationem eorum, nisi talis filius sit hæ-
res patris: quia tunc pro ea parte pro qua est
hæres, non potest agere: ita expresse disponit
noua & singularis lex par. lex. 24. titu. 13. §. par.
ad quam cogita responsum. Item adde quod
talis pater non tenetur facere inuentarium,
quia non sunt simplices & nudi administrato-
res, imò habent magnum ius in prædictis bo-
nis. Item quia lege non cauetur.

Item quia tantum tenetur facere inuentarium
qui de iure tenetur reddere rationem, & sic se
habet consuetudo: ita notabiliter Cinus in. d.
l. cum oportet. si. col. pe. q. Bald. in. d. §. non au-
tem. eiusdem legis. & ibi alij Doctores.

17. Item adde quod eo casu quo vsu fructus bono-
rum filij non quæritur patri ex qualitate rerū:
vel quia est emancipatus, potest esse eius tutor
vel curator, & tenetur reddere rationem & fa-
cere inuentarium sicut extraneus: ita probat
text. in l. licet. C. ad. l. Falci. & ibi tenet Bald. &
alij Doct. text. in l. si superstiti. C. de dolo. & ibi
etiam Bald. & doctor. text. in l. Aurelius. §. Ti-
tius. ff. de libe. lega. & per ista iura ita tenet Bal-
d. in l. cum oportet. §. finali. C. de bo. quæ libe. &
ibi Paul. de Castro, Philip. Corneus, & alij Do-
ctores. idem Bald. in l. Orphanotrophos. C. de epis-
& cleri. 2. columna. idem Bald. in l. his qui. ff. de
tuto. & cura. datis ab his. Iaso. in l. præses. 2.
colum. C. de transactio.

18. Dubium tamen est singulare in materia si pa-
ter qui est legitimus administrator filij ex cau-
sa iusta & necessaria & a iure permessa vendat
vel alienet aliquam rem immobilem ipsius filij
minoris. 25. annorum, an requiratur decretum
& autoritas iudicis: & videtur quod non, quia
patria potestas plus debet operari & maiorem
effectum habet quam potestas tutoris vel cura-
toris: & quia lex multum confidit de patre: &
in expresse isto fundamento & ratione istam
sentent. & concl. tenet originaliter Azo in Sum-
ma. C. de bonis quæ lib. 2. colum. in medio, nu-
me. n. & illud dictum sequitur & reputat vni-
cum & non alibi Bal. in l. si. §. fin. autem æs alie-
num. in fine. & ibi Paul. & Philip. Corneus. C.
eodem titu. idem Bal. in l. i. ff. de rebus eorum,
2. colum. in medio. & ibi Rapha. Cuma. 2. colu.

idem Bald. in l. præses. C. de transactio. q. & ibi
Paul. de Cast. Alexan. & alij Doctores. Iason in l.
singularia. ff. si cert. petat. 8. colum. num. 14. Sed
his non obstantibus ego teneo contrarium,
imò quod requiratur decretum & autoritas iu-
dicis. Primò quia cum talis venditio vel aliena-
tio fiat nomine ipsius filij minoris, & fauore
minoris inductū est vt in alienatione rerū im-
mobiliū requiratur decretū, & iste casus nō
reperitur exceptus, sequitur quod in eo etiam
requiratur decretum. Secundo quia eo casu quo
pater est tutor vel curator filij minoris, quia
non habet vsu fructū in bonis filij, vel quia il-
lius est emancipatus, requirit decretū & autori-
tati iudicis in venditione vel alienatione rei im-
mobiliū. vt in l. si pupillorū. §. si pater. ff. de re-
b⁹ eorū. & in l. cum emancipatis. C. de præmi. er-
go simili ter requiratur in nostro casu quando
pater est legitimus administrator filij: & isto
fundamento & consideratione ita tenet Saly.
in l. præses. C. de transactio. & ibi singu. & melius
quam alibi Iaso. vbi late fundat & examinat, &
videtur tenere Bald. in l. generaliter. 2. colum. n.
num. 3. C. de secun. nup. & licet ista videatur ve-
rior opinio in puncto iuris, tamen superior est
tenenda tanquam communis.

S Y M M A R I U M.

1. Matrimonium clandestinum quid sit?
2. An ista. l. potuit fieri à nostro principe?

T E X. XLIX.

MANDAMOS quel que
contraxere matrimonio que
la yglesia tuuere por clãde-
stino con alguna muger, por
el mismo hecho el y los que en ello in-
teruinierē, y los que de tal matrimonio
fueren testigos incurran en perdimiēto
de todos sus bienes, y sean aplicados a
nuestra camara, y seã desterrados destos
nuestros Reynos: en los quales no entrē
so pena de muerte: y que esta sea justa
causa para que el padre y la madre pue-
dan desheredar si quisieren a sus hijas
que el tal matrimonio contraxeren: lo
qual otro ninguno no pueda acusar sino
el padre y la madre muerto el padre.

H h 5 Lex.

Nota ex ista lege tres conclusiones. Prima quod ille qui contraxit matrimonium clandestinum, & mediatores, & testes incurrunt ipso iure poenam confiscationis bonorum & exilij perpetui. Secunda con. quod ista est iusta causa per quam pater vel mater potest filiam exheredare. Tertia con. quod solus pater potest accusare praedictos delinquentes, & mortuo patre sola mater, & non alius de populo, nec iudex ex officio.

1 Procius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod matrimonium clandestinum est illud quod fit occulte & sine licentia paratum sub cuius sunt potestate: vel proximorum qui eorum curam habent, & sine benedictionibus Ecclesiae: & tandem hodie clarius quando celebratur matrimonium non facta prius solenni denuntiatione in Ecclesia parochiali per presbyterum eius, denuntiando illud inter eos contrahendum, & assignando terminum, in quo si quis sciat impedimentum, subesse veniat ad illud proponendum & declarandum: text. est in cap. aliter. & per to. 30. q. 5. text. hodie formalis & expressus in c. cum inhibito. de clan. despo. & ibi tenet glo. ordinaria. & communiter Doctor. & aliter facientes & tali matrimonio inter essentes, tam laici quam clerici, peccant & puniuntur, licet matrimonium in substantia valeat & teneat, vt ibi disponitur. Ex quo deducitur & inferitur, quod si hodie prout communiter fit matrimonium fiat in facie Ecclesiae & congregatione fidelium in praesentia multorum, non dicitur clandestinum, nec habet locum praedicta poena: & in terminis ita tenet Abb. Panor. in d. c. cum inhibito. i. col. nu. 9. nimis commendando, & dicens quod hoc aperit multum intellectum illius tex. cum materia: & sequantur commun. alij Docto. ex quibus resultat quod hoc casu tantum quando verè realiter & proprie matrimonium dicitur clandestinum secundum dispositionem iuris canonici habet locum ista lex & eius poena, & hoc firmat expressè nostra lex.

2 Maximum tamen & necessarium dubium est an ista lex potuit fieri à nostro principe, & debeat seruari in isto regno? & reperio quod passus & articulus est adeo dubius, quod quilibet opinio contraria potest bene & iuridicè fundari: & videtur quod nullo modo valeat nec fit ser-

uanda: quia princeps, rex, vel iudex secularis non potest aliquid disponere nec statuere circa matrimonium vel spiritualia, argumeto tex. in c. cum inferior. de maio. & obe. cum simi. & ita tenet notabiliter Abb. Pano. in c. de sponsa. 2. col. nu. 7. & 8. vbi expressè dicit quod corriguntur omnes leges ciuiles contrarium disponentes. & ibi magis commun. opinio. & hanc dicit magis commun. opi. Alexā. in rubr. ff. sol. ma. fi. col. & q. idē Alex. in l. Scius Augerius. ff. ad. l. fal. 2. col. nu. 4. Roder. Sua. in. l. 2. titu. i. lib. 5. ordi. fo. 65. 2. col. i. q. vbi plenè loquitur. & tandem distinguit, an nubat digno vel non. Sed his non obstantibus ego teneo contraria sententiam, imò ista. l. potuit fieri & debet seruari & hoc tali potissimo fundamento. quia quando lex ciuilis non se intromittit nec aliquid determinat super substantia matrimonij vel super spiritualibus, sed tantum procedit coadiuuando, declarando, & ampliando ipsum ius canonicum, ad maiorem obseruationem eius in his quae sunt prohibita & punita de ipso iure canonico potest licite & iuste facere & disponere, argumento tex. in c. i. & in c. super eo. de cognat. ipiri. & in expresso ita tenet glo. singu. & ordi. in c. cum secundum. ll. de here. in. 6. in verbo, certoq; casu. & ibi Ioan. And. Doini. & com. Docto. Bar. per tex. ibi in l. edicim. C. de murilegulis. li. ii. Bal. in. l. i. §. ius nat. ff. de iusti. & in. 2. col. num. 4. idem Bald. in. l. omnem. fi. col. & q. C. ad. Tertul. idem Bald. in rub. extra, de costi. fi. col. idem Bald. in c. tenor. de re iud. Ludo. Roma. in rub. ff. sol. ma. 2. lec. fi. col. nu. 39. Pala. Ruu. in. repe. c. per vestras. fo. 89. col. 2. versi. has autè leges. cum pluribus alijs. & ista opi. approbat hodie nra lex, quae videtur iustissima propter euitanda tot damna & incòmoda quae ex aduerso sequuntur, seducendo puellas & virgines nobiles, vt nubant indigno & pauperi: nec aliquam vim facio in communi opi. nec in multitudine authorum, sed tantum in fundameto & ratione.

TEX. LI.

La ley del fuero q̄ dispone q̄ no pueda el marido dar mas en arras a su muger de la decima parte de sus bienes no se pueda renúciar: y si se renunciare no embargate la tal renúciaciõ lo contenido en la dicha ley se guarde y execute: y si algun escriuano diere fee de algun

gun contrato en q̄ interuenga renúciacion de la dicha ley: mandamos que incurra en perdimiento del officio de escriuania que tuuiere: y de alli en adelante no pueda mas vsar del sopena de falsario.

TEX. LI.

Si la muger no ouiere hijo del matrimonio en que interuiniere promission de arras y no dispone expressamete de las dichas arras que las aya el heredero o herederos della, y no el marido, ora la muger haga testamento, o no:

TEX. LII.

Qualquier esposa, ora sea de presente ora sea de futuro suelto el matrimonio gane si el esposo la ouiere besado la mitad de todo lo q̄ el esposo le ouiere dado antes de cõsumido el matrimonio ora sea precioso, o no: y si no la ouiere besado no gane nada de lo q̄ le ouiere dado tornasse a los herederos del esposo: pero si qualquiera dellos muriere despues de consumido el matrimonio q̄ la muger y sus herederos ganen todo lo que seyendo desposados le ouo el esposo dado no auiendo arras en el tal casamiento y matrimonio: pero si arras ouiere que sea en escogimiento de la muger, o de sus herederos ella muerta tomar las arras, o dexar las, y tomar todo lo que el marido le ouo dado fièdo con ella desposado: lo qual ayan de escoger dentro de veynte dias despues de requeridos por los herederos del marido: y fino escogiere dentro del dicho termino que los dichos herederos escojan.

TEX. LIII.

Si el marido y la muger durante el matrimonio casaren algun hijo comun, y ambos le prometieren la dote, o do-

nacion ppter nuptias q̄ ambos la paguè de los bienes q̄ tuuiere ganados durante el matrimonio si no los ouiere que basten a la paga de la dicha dote, y donacion propter nuptias que lo paguen de por medio de los otros bienes que les pertenescieron en qualquier manera: pero si el padre solo durante el matrimonio dota, o haze donacion propter nuptias a algun hijo comun, y de tal matrimonio ouiere bienes de ganancia de aquellos se pague en lo q̄ en las ganancias cupiere: y fino la ouiere q̄ la tal dote, o donacion propter nuptias se pague de los bienes del marido, y no de la muger.

S Y M M A R I V M.

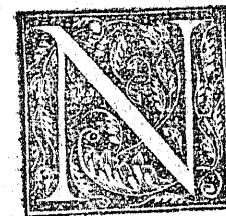
- 1 Quibusmodis fiat donatio in iure nostro inter maritum & uxorem?
- 2 Quid sit sponsalitia largitas, & quis sit eius effectus?
- 3 Si ista donatio, quae vocatur sponsalitia largitas, fiat inter sponsos, quid acquirat sponsa per osculum, & quid per copulam?
- 4 An sponsa acquirat hodie per osculum medietatem donationis quando donatio continet res pretiosas, puta vestes, & ornamenta & alias res valde pretiosas?
- 5 Si sponsus dedit sponsae vestes & ornamenta pretiosa tempore nuptiarum & relationum, an possit per osculum acquirere medietatem, & per copulam totum?
- 6 Si inter sponsos interuenit osculum vel copula antequam aliqua donatio fieret, & postea sequatur ista donatio, an in isto casu per osculum acquirat medietatem, & per copulam totum?
- 7 Si ista donatio sit inualida iuris prohibitione, an sponsa acquirat medietatem donationis per osculum, & totum per copulam?
- 8 Si sponsa de presenti vel de futuro ingrediatur religionem, an per osculum acquirat medietatem donationis, si cui acquirat per mortem mariti?
- 9 Alia est donatio quae vocatur ante nuptias, vel propter nuptias & quis sit eius effectus?
- 10 In quo conueniat ista donatio cum dote?
- 11 In quo differat à dote?
- 12 Alia est donatio quae vocatur arrha, & quis sit eius effectus?
- 13 Ista donatio quae vocatur arrha, an excedat decimam partem bonorum?

- 14. Sp̄sus vel maritus minor. 25. annis, an possit p̄mitte re, vel dare p̄dictas arrhas, & an possit se restituere?
- 15. Alia est donatio quae vocatur dos quae datur ad sustentanda onera matrimonij.
- 16. Quia sit effectus huius dotis?
- 17. Si mulier contrahit matrimonium simpliciter, an videatur in dubio omnia bona sua in dotem dare?
- 18. Ista dos h̄t in se tacitam conditionem, si matrimonium sequatur?
- 19. Dos potest incipere à traditione & promissione.
- 20. Si constate matrimonio vxor tradat simpliciter marito certam quantitatem nulla expressa causa, an valeat in causa dotis?
- 21. Si filia habeat bona ex linea materna, vel ex alia parte, & pater promisit dotem dare filiae, an teneatur dare de proprio patrimonio & substantia patris?
- 22. Si pater sit debitor filiae, vel haberet eius bona sua administratione, an promittendo dotem teneatur pater dotare filiam de suo patrimonio?
- 23. Si mater vel ascendens qui non habet filiam in potestate promittat dotem an videatur promittere tantam bona filiae?
- 24. Si mater vel extraneus p̄mittat dotē, quae excedit patrimonium, & substantiam filij vel filiae, an residuum teneatur de suo patrimonio solvere?
- 25. Si pater vel mater simul promiserunt dotem filiae, qualiter teneantur?
- 26. An pro dote promissa possit obligari fideiussor?
- 27. Quando dos incipit a promissione, an transeat dominium sine traditione?
- 28. Si pater vel extraneus dedit dotem, cui debet restitui soluto matrimonio?
- 29. An promissio, vel legatum pro dote, sit conditionale vel purum?
- 30. An propter dotem non soluta marito, licet debeatur sura?
- 31. Si dos non soluitur marito, an possit, teneatur maritus aere vxorem?
- 32. Si maritus vendidit res dotales, & victus fuit per sententiam definitiuam, an soluto matrimonio mulier possit eas petere à reo absoluto, vel ab actore qui obtinuit?
- 33. An maritus constante matrimonio lucretur fructus rerum dotalium?
- 34. Si extraneus dedit dotem pro muliere, & stipulatus est dotem sibi reddi, an constate matrimonio possit exigere dotem viro vergente ad inopiam?
- 35. Si maritus post restitutionem dotis efficitur diues, an recuperet dotem?
- 36. An res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis?
- 37. Quae actio competat vxori pro petenda dote à marito, de eius heredibus?
- 38. Quo tempore incipiat ista tacita hypotheca quae competit vxori pro recuperanda dote?

- 39. An mulier virtute tacite hypotheca praefertur alijs creditoribus habentibus expressas hypothecas.
- 40. Si mulier habeat expressam hypothecam posteriorem pro dote, an praefertur alijs creditoribus habentibus expressam anteriorem?
- 41. An tacita hypotheca & ius prelacioni competat mulieri pro donatione ante nuptias?
- 42. Si dos consistit in specie vel re inestimata, quia vxor dedit pro dote res mobiles vel immobiles marito, an soluto matrimonio transferat dominium in vxorem?
- 43. Si soluto matrimonio non possit constare an res mobiles sunt consumptae absq; culpa mariti, an maritus teneatur valorem solvere?
- 44. Si dos consistit in re vel specie aestimata, an transeat dominium in vxorem?
- 45. An istud ius hypotheca competens mulieri transeat ad heredem?
- 46. Soluto matrimonio, intra quod tempus debeat solui dos vxori?
- 47. In tempore in quo non soluitur dos, an maritus vel heredes lucretur fructus.
- 48. In tempore in quo non soluitur dos, an vxor possit alia marito vel heredibus eius?
- 49. An maritus teneatur restituere dotem in totum, vel in quantum facere potest?
- 50. An in dote exigenda debeat attendi locus vel domicilium mariti vel vxoris.
- 51. An & quando possit maritus repetere ab vxore vel heredibus expensas in rebus dotalibus factas?
- 52. An dos confessa probat receptionem dotis?
- 53. An causa dotis sit mixti fori?
- 54. An à sententia lata in causa dotis appellari possit?
- 55. Si inter coniuges matrimonium est prohibitum, an mulier possit repetere dotem?
- 56. Si matrimonium est nullum, an soluto matrimonio dos putativa habeat privilegia dotis vera?
- 57. An res dotalis possit alienari per maritum vel vxorem constante matrimonio interueniente iuramento?
- 58. Si mulier primo iurauit non vendere, nec alienare res dotales, & postea vendit & iurat, an talis contractus valeat?
- 59. An vxor soluto matrimonio possit vendere vel alienare res dotales?
- 60. An fideiussor qui intercessit pro re dotali vendita, an teneatur & obligetur re emissa per mulierem?
- 61. Si maritus redidit re dotalem sine consensu & iuramento vxoris, & postea soluto matrimonio redicitur ab ipsa vxore, an maritus teneatur de emissione?
- 62. Si mulier constante matrimonio de licetia viro vendidit, an soluto matrimonio confirmetur talis donatio?
- 63. An maritus vel alienans rem dotalem possit eam vendicare?
- 64. Aliquando inter maritum & vxorem fit donatio simplex, quae vocatur donatio inter virum & vxorem.

- 65. An ista donatio confirmetur morte donantis?
- 66. Casus in quibus valet donatio inter virum & vxorem.
- 67. Si donator in vita vel morte reuocat praedictam donationem, & donatarius qui eam recepit eam consumpsit, & non possidet eam, an reuocatio aliquid operetur?
- 68. An concubina possit aliquid donari?
- 69. Aliquando fit inter eos reciproca donatio medietatis bonorum acquiritorum constante matrimonio.
- 70. An in dubio bona praesumantur super lucrata constante matrimonio?
- 71. An maritus lucretur fructus bonorum paraphernalium?
- 72. Casus in quibus medietas lucrorum non acquiritur mulieri?
- 73. An lex finalit. 4. lib. 5. ordinamenti, procedat in alienatione facta titu. donationis?
- 74. Si maritus alienauit bona in fraudem vxoris, ut non acquirat medietatem, quod remedium habeat vxor ad eam recuperandam?
- 75. Si diuersa statuta vel consuetudines sint in domicilio & loco mariti, & diuersa in loco vxoris, quod domicilium, & locus erit inspiciendus?
- 76. An dominium & possessio huius medietatis transeat ipso iure in vxorem?
- 77. An communicentur praedicta lucra in matrimonio putatio, sicut vero?
- 78. Si post matrimonium contractum proprietates consolidantur cum usufructu, quem maritus antea habebat, an in eo vxor habeat medietatem?
- 79. An ista lucra transmittantur ad heredem?
- 80. An soluto matrimonio vidua committat adulterium an perdat ista lucra?

Lex. l. li. liij.

NOTA dispositionē harū legum, pro quarum perfecta declaratione, quia in iure nro diuersis modis fit mentio de his quae dantur ab vno coniugum alteri, inter quae est maxima diuersitas, & difficultas, dico & praesuppono, quod aliquando & primo fit inter eos donatio, quae vocatur sponsalitia largitas. Aliquando & secundo fit inter eos donatio quae vocatur propter nuptias, vel ante nuptias. Aliquando & tertio fit inter eos donatio quae vocatur arrha. Aliquando & quarto fit inter eos donatio quae vocatur dos. Aliquando & quinto fit inter eos donatio pura & simplex quae vocatur donatio inter virum & vxorem. Aliquando & sexto fit inter eos donatio reciproca ab ipsa lege, medietatis lucrorum acquiritorum constante

matrimonio. Quo ad primam igitur donacionem dico, quod sponsalitia largitas est illa donatio quae fit inter sponfos de futuro propter matrimonium contrahendum, & propter eius spem & causam finalem, in qua de iure antiquo Digestorū & Codicis ante imperatorem Constantinum requirebatur expressio huius conditionis vel causae. scilicet quod fiebat propter matrimonium futurum, alias censebatur donatio pura & simplex & statim valebat, vt in l. i. verfic. igitur. ff. de dona. & in l. 2. & in l. i. si filia. & in l. i. si tibi. C. de dona. ante nup. tamen postea per Constantinum nulla requiritur expressio, sed talis donatio simpliciter facta ex ipsa legis dispositione & ex praesumpta voluntate partium habet in se tacitam conditionem si matrimonium sequatur: text. est capitalis & expressus in l. cum veterum. C. de donat. ante nupt. & ibi notat & commendat glos. ord. Odo. Pet. Cinus, Iaco. Butrig. Barto. Bald. Angel. Salyc. & commun. Docto. & idem disponit lex. 3. titu. ii. par. 4. cuius virtus, natura, & effectus est, quod si expressit inter partes agitur, quod nullo casu reuertatur ad donatē, sed statim pleno iure fiat accipientis, tunc in distincte sibi quaeritur, & nunquam reuertitur ad donatē, modo sequatur matrimonium, modo non: vt in dicta. l. i. verfic. igitur. ff. de donat. cum simi. si vero inter partes nihil actum vel expressum est, tunc si matrimonium postea sequatur valet in totum, & perficitur donatio, & nullo casu reuertitur ad donantem, text. est in dicta. l. cum veterum. C. de dona. ante nup. & ibi comm. Docto. si vero matrimonium non sequatur, tunc aut facta, & culpa donantis, & perdit quod dedit: & restituit quod recepit, & applicatur alteri obedientie si facta & culpa donatarij, restituit quod recepit: text. est in dicta. l. cum veterum.

Si vero per casum, vt per mortē alterutrius, tunc si donatio fuit facta à sponso sponse, eam repetit & recuperat donator, si non interuenit inter eos osculum, nec copula, si vero interuenit osculum, repetit & recuperat pro dimidia, & alia dimidia remanet penes sponfam & eam lucratur. Si vero interuenit copula, nihil repetit, nec recuperat donator, sed tota donatio quaeritur sponse & heredibus eius, cum per copulam sit secutum & confirmatum matrimonium: text. est formalis & expressus in l. si à sponso. C. de dona. ante nup. & ibi glo. ord. & commun. Docto. text. in l. 3. titu. ii. par. 4. text. in l. 5. titu. 2. libro. 3. fo. ii. Si vero donatio fuit facta ab sponsa sponso, & matrimonium non sequatur per

per mortem, tunc in distincte sponsa vel hæres eius repetit & recuperat, modo interueniat osculum, modo non: si verò interueniat copula, nihil reperit nec recuperat, sed totum queritur sponso: quia sequutum est matrimonium, & verificata est conditio quæ inest in ista donatione: text. est singu. in dicta. l. si a sponso. §. 1. C. de dona. ante nup. cuius verba sunt, quod si sponsa interueniente, vel non interueniente osculo, donationis titulus quod raro accidit, fuerit aliquid sponsa largita, & ante nuptias hunc vel illam morti cõtingerit, omni donatione infirmata ad donatricem sponsam siue eius successores dominium transferatur: & ibi glo. ord. & comm. Doct. & idem disponit prædicta lex. 3. titu. 1. 4. par. & prædicta lex. 3. tit. 2. lib. 3. fo. 11. Frequenter tamen accidit quod sponsus donet sponsæ quam sponsa sponso, vt dixit text. in di. §. 1. cuius ratio potest esse duplex. Prima: quia genus mulierum auarissimum est, secundum glo. ibi, per text. in. l. sed si ego. in fine. ff. ad Velleia. & in. l. si stipulata. §. 1. ff. de dona. inter vi. & vxor. Secunda ratio melior & notabilior est, quia sponsa debet venerari à suo sponso, maxime in his quæ ad ornatum eius pertinent: quia sua interest & honori suo conuenit, vt culta & ornata sit, argumento text. in. l. si vt certo. §. interdum. ff. de commodati. ibi, vel si sua duntaxat causa commodauit sponso vel vxori, quod honestius culta ad se deduceretur: ita Petrus & Cinus in dicta. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. Pala. Ru. in sua repe. c. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. fo. 3. columna. 2. versicu. contractis autem sponsalibus, Pulchrum tamè dubium est, quæ sit ratio per quam sponsa lucratur dimidiam partem huius donationis per osculum: sponso verò nihil lucratur? & resolutiue dico quod duplex potest esse ratio. Prima, quia semper sponsa videtur osculum dare & non accipere, & ideo ipsa sola præmiatur: ita glo. ord. in dicta. l. si a sponso. §. 1. C. de dona. ante nup. in glo. 1. Secunda ratio est, quia sponso per osculum aliquid acquirit, & in nullo grauat, imò consequitur gaudium & lætitiã: sponsa vero per osculum aliquid amittit, quia incurrit, ruborè & verecundiam, & adhuc aliquam diminutionem honestatis: & si forte sponso decedere, nõ ita faciliter inueniret alium cui nubere possit: vnde in recompensam illud lucratur: & in expresso istam rationem ponit singul. Azoin Summa. C. de dona. ante nup. in fine. Odro. Petrus, Cinus, Alber. & Fulgo. in dicta. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. Montaluus in dicta. l. 5. titu. 2. lib.

3. fo. 11. Pala. Ru. in sua repe. fo. 3. colum. 3. in fine. & ponit expressè prædicta lex. 3. titu. 1. par. 4. Aduertendum tamen quod prædicta debent intelligi in sponsis de futuro tantum: secus tamen in sponsis de presenti: quia inter eos donatio non valet, tanquam inter maritum & vxorem: vt in. l. 1. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & in. l. 1. & per totum. C. eod. titu. cuius ratio potest esse, quia donatio quæ fit inter sponso de futuro, habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur: & valet & tenet tanquam inter extraneos secuta & verificata illa conditione, vt in. l. 2. & l. si filia. & l. si tibi. & l. cum veteru. & per totum. C. de dona. ante nup. donatio verò facta inter sponso de presenti, vel inter maritum & vxorem, est pura & simplex, & nõ valet, nõ mutuo amore ad inuicem se expolient, vt in di. l. 1. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & latius infra suo loco dicemus.

4. Hodie tamen per istam nostram. l. Tauri. 52. contrarium est decisum, imò quod omnia quæ supra dicta sunt in sponsis de futuro, habeant etiam lucum in sponsis de presenti. Circa prædicta tamen se offert necessarium & quotidianum dubium, an prædicta habeant locum & procedant etiam si donatio ista contineat res valde pretiosas, puta vestes. & ornamenta, vel alia pretiosa quæ tradat sponso de futuro vel de presenti: & videtur quod nõ: imò quod nihil lucratur sponso per osculum vel copulam sed totum debeat restitui sponso vel hæredibus post mortem alterutrius.

Primò quia omnia illa censentur data & collata in tempus matrimonij, vt honestius & magis honorificè incedat, & incedat mulier, & per cõsequens non videntur donata, sed tantum commodata, & ad vsum concessa, causa & gratia ipsius mariti, & eius honoris, argumento text. in. l. si vt certo. §. interdum. versiculo. primo. ff. de commodati. cuius verba sunt, vel si sua duntaxat causa commodauit sponso forte, vel vxori, quod honestius culta ad se deduceretur. Confirmatur etiam, quia ex qualitate talium reru præsumitur donatio vel traditio collata in tempus matrimonij, cum inter sponso non soleant talia pretiosa dari: quia istud onus non pertinet sponso, sed marito.

C. de

C. de colla. Confirmatur etiam per glo. singu. & vnicam in. l. cum quid. ff. si certum petat. vbi dicit quod si simpliciter quis alteri tradit pecuniam vel rem, in dubio potius est præsumendum mutuum vel depositum quam donatio: quam ad hoc notat & commendat ibi Bartol. Bald. Pau. Alexand. Iaso. & commu. modernior. & reputat singularem & vnicam Ioan. de Imo. in. l. cotem ferro. §. qui maximas. 1. colum. ff. de publi. & vecti.

Tertiò facit, quia si maritus constante matrimonio simpliciter donat vel tradit vxori vestes vel alia ornamenta pretiosa & festiualia: non censetur donare, & per consequens talis donatio vel traditio non confirmatur morte mariti, vt remaneat penes vxorem vel hæredes eius: quia in dubio solum videntur data ad vsum, & decorum causa ipsius mariti, vt vxor magis culta & ornata incedat: vestes verò vel ornamenta leuia & quotidiana bene videtur donare, & fiunt ipsius vxoris & hæredum suorum, & nõ tenetur restituere: ita probat text. in. l. mortis suæ causa. versicu. 1. ff. de dona. inter vi. & vxor. tex. in. l. lex annuo. eod. tit. tex. in. l. pe. §. 1. ff. solu. matr. vbi habetur quod vestis quam simpliciter quis tradit seruo vxoris vel famulo, non videtur donata, sed tantum ad vsum concessa & potest eam reperere, vt extat text. singul. & melior de iure in. l. id vestimentum. ff. de peculio. vbi dicitur, quod vestimentum pretiosum quod dominus simpliciter tradit seruo nõ videtur concessum in peculio, sed semper remanet ipsius domini, cuius verba sunt, sed quod vestimentum seruo dominus ita dedit vt edum vt non semper sed ad certum vsum certis temporibus eo vteretur, veluti cum se sequeretur, vel cum sibi coenanti ministraret, id vestimentum nõ esse peculij, text. in. l. ob legatum. ff. de liga. 3. vbi habetur quod si maritus vestes & ornamenta pretiosa vxoris causa & ad eius vsum comparauit, & postea genericè legauit ea quæ vxoris causa cõparauit, videntur prædictæ res legari & contineri in dicto legato generali: ergo apertè colligitur quod per solam simplicem traditionem non censetur facta donatio: quia alias nõ requireretur de eis fieri legatum generale, nec particulare, facit etiam text. in. l. Quintus Mutius. ff. de auro & argen. legat. text. in. l. ornamentorum. eo. titu. & in expresso istam sententiam & conclusionem, licet non ita bene fundet, tenet Bar. in. l. pe. §. 1. ff. solu. matr. 1. colum. nume. 2. & ibi Bald. 2. colu. 1. q. Angel. 1. colum. num. 3. Paul. de Cast. 2. colum. num. 4. Ioan. de Imol. 2. colum. Alexan. 1. colum. nu. 3.

& commu. docto. idem Bart. Angel. Pau. Alexand. & commu. Docto. in. l. si vsum fructus. §. 1. ff. ad legem fal. idem Bar. in. l. 1. §. nec castrense. ff. de coll. bono. 4. colum. num. 9. versicu. circa secundum. Bald. Pau. Salyce. & commu. Doct. in. l. si vt certo. §. interdum. ff. de commodati. Bal. Paul. Salyce. & alij Docto. in. l. id vestimentum. ff. de peculio. Angel. in. l. emptori. ff. de euitio. Bald. notabiliter in. l. filia cuius. C. fami. herc. 5. colum. & §. q. idem Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. 5. colu. num. 10. & ibi Roma. 7. colum. num. 22. Saly. 1. q. 1. sicut. C. de dona. inter vi. & vxor. 2. colum. numero. 5. Ioan. de Campe. in tracta. dotis. 2. parte. §. 5. Montaluus in. l. 6. titu. 6. libro. 3. foro. 111. Pala. Ru. in sua repe. c. per vestras. 4. fo. §. 6. per plures colu. & istam sententiam & conclu. expressè probat singularis lex partitæ. l. 2. in fine. titu. 1. 4. part. Imò quod magis est, prædicta habet locum & procedunt etiam si maritus non simpliciter tradidit vxori, sed dixisset quod donabat: quia secundum subiectam materiam videtur tantum ad vsum concedere, nisi alias expressè constaret quod habuit animum donandi: ita eleganter Ioan. de Imo. in dicta. l. pe. §. 1. ff. solu. matr. 3. colu. argumento text. in. l. si vno. ff. locati. & ante eum Bart. in dicta. l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bono. 5. colum. Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. 6. colum. num. 10. Ergo idem dicendum est quando tales vestes vel ornamenta pretiosa sponso simpliciter tradidit sponso de futuro vel de presenti, vt sibi non videantur donata per supradicta, quæ optimè concludunt: & in terminis pro hac sententia & conclu. facit text. notabilis in. l. ob legatum. in fine. ff. de lega. 3. vbi expressè dicitur, quod paria sunt, quod talia simpliciter dentur & tradantur sponso ante matrimonium consummatum, quam vxori post matrimonium contractum: quia semper vtroque casu videtur ad vsum tantum data & collata: text. in. l. si quid eod. titu. ff. de lega. 3. cuius verba sunt, si quid earum rerum ante comparauit quam vxorem duxit, si id ei vt vteretur tradiderit, perinde est quasi postea cõparauisset. & quod prædicta distinctio & resolutio habeat locum in sponsa, tenet expressè Ioan. de Imo. in dicta. l. pe. §. 1. ff. solu. matr. 3. colum. in fine.

Sed aduertendum quia contrarium videtur de iure verius in sponsa de futuro, & de presenti: imò quod indistinctè videantur donata etiam pretiosa, & medieratè lucratur sponsa per osculum, & totum per copulam, & supra dicta iura & opiniones doctorum procedant & habeant locum

locum in vxore vere & realiter ducta, quia ibi potest capi alia coniectura quam donationis. si datio vel traditio ad usum tantum: secus vero in sponsa, quia ibi videtur facta donatio ob causam matrimonij, & in reconpensam dotis, & honestatis, & virginitatis: cum sponsa posset non nubere per ingressum religionis, vel alias: unde cum possit capi illa vehemens & propinqua coniectura, in dubio presumitur donatio: & sequuta causa veri, & realis matrimonij, verificetur & purificetur donatio, & eius condicio: & in terminis ita disponit hodie nostra lex. 52. his. II. Tauri, quae expressè vult & determinat quod sponsa de futuro, vel de presenti lucretur medietatem per osculum, & totum per copulam eorum quae sibi sunt simpliciter tradita per sponsum, modo sint pretiosa modo non: dum tamen non interueniat promissio archarum: quia tunc sponsa debet eligere tamen vel aliud infra tempus ibi assignatum, non tamen debet habere & lucrari vtrumque.

5 Item etiam & secundo principaliter quaero, si sponsus dedit vel simpliciter tradidit sponse vestes & ornamenta pretiosa tempore nuptiarum & velationum, an habeat locum ista nostra lex. 52. & soluto matrimonio sponsa lucretur medietatem eorum per osculum, & totum per copulam: an vero totum debeat restitui marito & eius haeredibus? & est subtilior & melior questio quae in hac lege & materia potest adaptari & considerari: & certè videtur quod sponsa nihil debet lucrari, sed totum debet restitui marito vel haeredibus eius. Primo quia datum vel traditum illo tempore aperte censetur datum & collatum in tempus matrimonij, vt in l. quod sponsa. C. de dona. ante nup. cum similibus, sed vestes vel ornamenta pretiosa, constante iam matrimonio tradita, non lucratur vxor, sed marito vel haeredibus restituuntur, vt supra late conclusum est: ergo similiter ea quae sunt data vel tradita tempore nuptiarum. Secundo facit, quia cum ad maritum spectet onus & cura victus & vestitus vxoris, & eorum quae pertinent vxori, & tempore ipso nuptiarum & velationum dedit & tradidit praedictas vestes & ornamenta, & statim sequitur matrimonium, non potest aliud dici nec coniecturari, nisi quod dedit & tradidit tanquam vxori pro adimplendo onere, & necessitate sibi imposita a iure & consuetudine: quia absurdum esset quod contraherent & in domum includerentur sine talibus vestibus & ornamentis sibi decentibus. Confirmatur etiam, quia tempore quo fuerunt desponsati, forte sponsus illa non dedit, nec tradidit, sed reseruauit in tempus nuptiarum: unde aperte colligitur mens

& intentio eius quod voluit tradere tanquam vxori, & non tanquam sponsae. Rursus confirmatur, quia communiter illo tempore nuptiarum praedicta dantur copiose & in abundantia quasi debeant durare per totum tempus matrimonij, & sic inducitur presumpcio quod noluit sponsus donare, sed causa promiscui & communis vsus tradere.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod vestes, & omnia alia ornamenta pretiosa quae dantur & traduntur per sponsum sponsae tempore nuptiarum & velationum, sint & efficiuntur propria vxoris, & lucretur & acquirat medietatem per osculum, & totum per copulam. Primo quia praedicta nostra lex. 52. harum. II. Tauri, simpliciter & in distincte loquitur, & dicit quod sponsa illud lucretur non facta distinctione temporis: ergo simpliciter & in distincte intelligatur quocumque tempore dentur, siue tempore nuptiarum, siue ante: quia quando lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt in l. de pretio ff. de Publiciana. cum similibus. Secundo facit, quia qualitas adiecta verbo debet intelligi secundum tempus verbi, vt in l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. cum similibus. Sed nostra lex Tauri expressè loquitur in sponsis, & in eo quod datur per sponsum sponsae. & illa qualitas viget & durat tempore nuptiarum antequam verè & realiter sit contractum matrimonium: ergo illo etiam casu & tempore habeat locum eius dispositio. Tertio facit subtilis consideratio, quia ista nostra lex Tauri dicit & disponit quod si in matrimonio interueniat promissio archarum, sponsa eligat an velit habere vnum vel aliud: sed illa quae dantur per sponsum tempore sponsaliorum regulariter & communiter sunt leuia, & parui valoris, & non sunt digna arhis comparari: sed tantum dantur pretiosa tempore nuptiarum & velationum: ergo vtroque casu & tempore loquatur & procedat nostra lex.

Quarto & quidem singulariter facit, quia donatio quae fit ab sponso sponsae ante matrimonium realiter consummatum, semper dicitur sponsalitia largitas, & valet, & tenet, & habet effectum suum etiam si fiat ipsomet die nuptiarum, & non censetur donatio interviri & vxorem vt annullatur: text. est in l. inter eos. ff. de donatio. inter vir. & vxor. cuius verba sunt, inter eos qui matrimonio coniuncti sunt, ante nuptias donatio facta iure consistit, etiam si eodem die fuerint consequute: text. in l. pe. §. virgini. cod. titu. & si sumus in dubio quod non appareat, an sit facta ante matrimonium vel post adhibetur

adhibetur talis distinctio, quod si in domo sponsa sit facta, presumitur adhuc sponsa, & valet si verò in domo sponsi sit facta, presumitur iam vxor. & non valet: text. est singularis, & vnicus in l. cum in te. C. de dona. ante nup. cuius verba sunt, cum in te simplice donatione dicas factam esse die nuptiarum, & in ambiguo possit venire vtrum ab sponso an de marito donatum sit, sic distinguendum est, vt si in tua domo donum acceptum est, ante nuptias videatur facta esse donatio: quod si penes se dedit sponsus, retrahi possit, vxor enim fuit: & ibi ad hoc notat & commendat glos. ordi. Azo in summa eiusdem tituli, in fine. Odofre. Pet. Cinus, Albe. Fulgo. & commun. Docto. & reputat singularem & vnicum Baldus ibi: & illum etiam text. ad hoc notat & commendat Baldus in Authent. ex testamento. C. de colla. 6. colum. numero de cimo. & ibi alij Docto.

6 Tertio & principaliter quaero, si inter sponso interuenit osculum vel copula antequam aliqua donatio fieret, & postea sequatur ista donatio & sponsalitia largitas, an habeat locum dispositio huius legis, vt sponsa lucretur medietatem per osculum praecedens, & totum per copulam? & videtur quod sponsa nihil lucretur, quia ista lex videtur requirere per forma quod praecedat donatio, & sequatur osculum vel copula, quod probat lex in quantum dicit, Gane si el esposo la ouiere besado la mitad de todo lo que el esposo le ouiere dado antes de consumido el matrimonio. Et iterum infra, dum dicit, pero si qualquiera de ellos muriere despues de consumido el matrimonio que la muger e sus herederos ganen todo lo que seyendo desposados le ouo el esposo dado. Et in expresso ita tenet Didacus de Castillo super ista. l. 8. colu. versic. ex quo habes: & reputat singulare: Doctor verò de Pal. Ru. transigit etiam super ea. n. 10. & nu. 16. & relinquit cogitandum & indecisum. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod ista lex procedat & intelligatur etiam si praecedat osculum vel copula, & postea sequatur donatio, quia vtroque casu militat ratio fundamentalis huius legis superius assignata: ergo habeat locum eius dispositio, vt in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de delegatis. 2. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. delibe. & posth. & in l. mulier ad Trebel. & in l. si mater. C. de Instit. & sub. cum simi. Item etiam quia sponsus videtur dare in praemium & remunerationem beneficij recepti. Item etiam quia in nostro regno ex communi vsu, allusione, & significatione vocabuli semper sponsa dicitur & vocatur ante velatio-

nes & benedictiones ecclesiae, & communem habitationem: modo sit cognita modo non: post praedictas verò solennitates proprie vocatur vxor: sed nostra lex loquitur in sponsa, ergo in distincte intelligatur vt dixi, argumento text. in l. librorum. §. quod tamen Celsus. de lega. 3. & in l. Labeo. de supel. legat. adde tamen quod si non valeret donatio tanquam sponsa facta, & non posset in ea procedere ista lex, valeret tamen donatio tanquam vxori facta post annum, vel confirmaretur morte, vt infra suo loco dicemus. Vnum tamen est, quod si antequam inter eos contraherentur sponsalia interueniret osculum vel copula, & postea sequantur sponsalia & verum matrimonium, non lucrabitur aliquid sponsa: quia formaliter & necessario requiritur quod contractis iam sponsalibus de futuro vel de presenti donatio fiat, vt aperte vult & disponit ista lex: & in expresso ita tenet Baldus de iure communi in l. si ab sponso. C. de donat. ante nupt. argumento text. in l. in delictis. §. extraneus. ff. de noxalibus. vbi habetur quod qualitas adiuncta verbo debet intelligi, & regulari secundum tempus verbi: ergo osculum vel copula necessario requiritur tempore sponsaliorum, non verò ante: quia magis esset puniendum quam praemiandum. Confirmatur, quia sponsalia de futuro bene transeunt in matrimonium de presenti per copulam subsequutam: non vero praecedentem, vt in c. veniens. el. 2. de sponsalibus. & ibi commun. Docto. Confirmatur etiam, quia matrimonium sub conditione contractum efficitur purum per copulam subsequutam, non tamen per copulam praecedentem: text. est in c. is qui. de sponsa. text. in c. de illis. & in cap. per tuas. de condit. apposi. & vtroque Docto. ergo ita dicamus in proposito quod osculum vel copula quae interuenit post sponsalia sint causa acquisitionis donationis: non vero quae interuenit ante sponsalia contracta: & idem tenet super ista lege Pa. Ru. num. 9. & Dida. de Castil. §. col. super verbo, Besado.

7 Quarto principaliter quaero, si sponsalia sint nulla & inualida iuris prohibitione, an habeat locum ista lex & eius dispositio? & breuiter & resolutiue dico quod non, sed sponsus poterit tunc in distincte repetere quod dedit & tradidit sponsae, modo interueniat osculum vel copula, modo non: ista est glos. singu. & ordinaria iuncto text. in l. si ab sponso. verli. i. C. de dona. ante nupt. & ad hoc notat & commendat Saly. & Fulgo. pro qua sen. & con. facit text. in l. cum hic status. §. si. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi probatur, quod error circa causam finalem im-

peditiuam matrimonij viciat donationem, & non confirmatur morte: text. in l. ea qua. C. de dona. ante nupt. tex. in l. i. C. de condi. ob causam. tex. in l. si ex voluntate. C. de donat. inter vir. & vxor. facit etiam cōcludens ratio, quia ista donatio & spōsalitia largitas de qua loquimur habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur, vt in l. cū veterum. C. de dona. ante nupt. sed in nostro casu & questione. matrimonij non potest sequi nec habere effectum iuris impedimento: ergo repetat. Quod intellige quando sponsus donauit & tradidit ignoranter, quia tūc repetit, modò sponsa ignoret, modò sciat, per supra dicta: si verò sponsus scienter dedit & tradidit & sponsa fuerit ignorans, non repetit, sed retinebit sibi sponsa: si verò vterque erat sciens, sponsus non repetit nec sponsa retinebit, sed fiscus vendicabit: ita probat tex. in d. l. cū hic status. §. si. ff. de dona. inter vi. & vxor. tex. in l. qui contra. C. de incestis nuptijs. & ibi glo. or. & commun. Doct. glo. etiam or. in l. eū qui duas. C. de adulte. glo. no. & ibi commun. Cano. in. c. i. de dona. inter vir. & vxor. & ista est veritas, licet Pal. Ru. super ista. l. num. 4. teneat quòd ista lex & eius dispositio habeat etiam locum quādo spōsalia sunt nulla & dissoluuntur iuris prohibitione, sicut quando sunt valida & dissoluuntur morte: & idē tenet Didacus de Castillo. 3. & 4. columna.

8 Quintò quæro si sponsa de futuro vel de presenti ingrediatur religionem, an lucretur per osculum medietatem eorum quæ sibi sponsus donauit & tradidit. sicut lucretur per mortem alterius? & resolutiue dico quòd sic: ista est glo. singul. iuncto. text. in cap. decreta legalia. 37. q. 2. in gloss. 2. in fine. probat etiam text. in l. Deo nobis. C. de Epif. & cle. vbi habetur quòd sponsa potest liberè ingredi religionem, & non incurrit poenam artharum: quia ille qui recepit restituit simplices: nō verò duplicatas: & ibi notat Bald. & commun. Docto. text. in Authē. de sanct. epif. §. sponsalibus. collat. 9. & ibi notat Ange. & alij Doct. Ex quibus inferunt ibi Docto. quòd pactum lucrandæ dotis in casu mortis: habet etiam locum in casu ingressus religionis: & idem tenet & commendat Iaso. in l. si de cesserit. ff. qui satis cogant. 2. col. num. 11. Sextò quæro si sponsus tales res donatas alienauit, an vxor possit præferri cæteris creditoribus habentibus anteriorem hypothecā? & dico quòd non: ita probat text. in l. de rebus. C. de dona. ante nupt. vbi habetur quòd vxor repetit si nō sint prius alijs creditoribus obligatæ: ergo si sint obligatæ ipsa non præfertur, licet secus sit

in dote, vt in l. asiduis. C. qui po. in pig. ha. & in §. fuerat. Instit. de actio.

9 Aliquando & 2. inter eos fit donatio quæ vocatur ante nuptias vel propter nuptias: & certè materia huius donationis est satis dubia & incognita, & vix potest eius virtus & effectus intelligi: & in ea aliquatū insudauit, & conabor fundamentaliter declarare: pro cuius perfecta declaratione dico, quòd donatio ante nuptias vel propter nuptias est illa, quam maritus, pater, vel alius pro eo expressè facit vxori propter matrimonium, in recompensam dotis, & eius maiorem cautelam & securitatem, quæ efficitur vxoris constante matrimonio. & eo soluto reuertitur ad maritum: tex. est in l. si. C. de dona. ante nupt. ibi. sicut enim dos propter nuptias fit, ita & in donationibus quas mariti faciunt vel pro his alij debet esse aperta licentia, & constante matrimonio talem donationem facere: quia quasi antiphrasa hæc possunt intelligi, & non simplex donatio: & dicit glo. ibi, antiphrasa. i. contra dotē, ab anti quod est contra, & pherna quod est dos: quasi contra dotē, vel in recompensam eius datio: text. in versic. fina. eiusdem legis, cuius verba sunt sancimus itaq; omnes licentiam habere, siue priusquam matrimonia contraxerint, siue postea, donationes mulieribus dare propter dotis donationē & non simplices intelligantur, sed propter dotem & propter nuptias factæ: text. in Authent. dos data. eod. tit. cuius verba sunt, dos data donationem propter nuptias meretur. & idem disponit lex. i. tit. 11. 4. part. & in effectu ita tenet & declarat Azo. in Summa. C. de donatio. ante nupt. Petrus de Bella per. & Cinus in rubrica. eiusdem tituli. Saly. in l. si constante. eo. tit. Et vt melius cognoscatur & intelligatur nomen, virtus, & effectus huius donationis oportet videre cōuenientias & differentias quas habet cū dote: & Primo dico quòd conueniunt, quia sicut ista dicitur donatio. ita & dos dicitur donatio. tex. est in dicta. l. fin. vers. si. C. de dona. ante nupt. ibi, propter dotis donationem. Secundo conueniunt, quia sicut dos dicitur dos mariti constante matrimonio: & in eum transit dominiū, & eo soluto reuertitur ad vxorē vel eius hæredes: ita ista donatio ante nuptias vel propter nuptias dicitur dotalitium vxoris. & in eam transit dominium constante matrimonio, & eo soluto reuertitur ad maritū vel eius hæredes: tex. est in l. si. C. de dona. ante nupt. tex. in l. si liberis. eod. tit. text. in. c. plerumq; de dona. inter vir. & vxor. & ibi glo. or. & commun. Doct. Tertio conueniunt, quia sicut pater tenetur dota-

re filiam suam, ita tenetur dare donationem propter nuptias filio suo: tex. est in l. si. versic. nec. C. de dotis promission. e. cuius verba sunt, nec enim leges incognite sunt, quibus cautum est omni modo paternum esse officium, dotē vel ante nuptias donationem pro sua dare pro genie. Quartò conueniunt, quia sicut maritus potest vendicare tanquam dominus constante matrimonio res dotalis, vt in l. doce ancillā. C. de rei vendi. ita vxor potest vendicare donationem propter nuptias vel ante nuptias: quòd tamen intellige a quolibet possessore extraneo, non tamen a marito, præterquam in tribus casibus. Primus est quando soluto matrimonio nō redditur dos vxori. Secundus est quādo vxor deberet istam donationem lucrari ex pacto. Tertius est quando constante matrimonio maritus vergit ad inopiam: aliās verò si matrimonium durat & maritus est diues & solūdo, vxor non vendicat ab eo: ita probat tex. in Authen. permilla. C. de donat. ante nupt. & ibi tenet & declarat glo. or. Bald. Ange. Saly. & cōmuni. Docto. & in Authent. vnde illa sumitur. Quinto conueniunt, quia sicut maritus nō potest alienare dotem constante matrimonio etiam de consensu & licentia vxoris, vt in l. i. & per totum. ff. de fundo dotali. & in §. i. & per totum, Instit. quibus alienare licet vel non, ita maritus etiam de consensu, & licentia vxoris non poterit istam donationem ante nuptias vel propter nuptias alienare: tex. est in Authē. siue à me. C. ad Velleia. & ibi glo. ord. & commun. Doct. imò quòd magis est, licet vxor possit renuntiare iuri hypothecæ quam habet in bonis mariti pro securitate dotis, vt in l. etiam & in l. iubemus. C. ad Velleia. quod tamen est intelligendum dupliciter. Primo modo quando in alijs rebus maritus est soluendo. Secundo quando fit remissio hypothecæ generalis inductæ à lege: secus verò si fiat remissio hypothecæ specialis & expressè factæ per maritum. ita Bar. & commun. Docto. in dicta. l. iubemus. C. ad Velleia. tamen vxor non potest renuntiare huic donationi propter nuptias nec iuri in ea sibi competentia: ita tenet glo. ordin. in Authen. dos data. C. de dona. ante nupt. & ibi cōmuni. Docto. & in dicta Authent. siue à me. C. ad Velleia. Sextò conueniunt quia si maritus facit pactum de lucranda dote vel aliqua parte eius soluto matrimonio, in eodem casu vxor etiam lucrabitur donationem propter nuptias, licet de ea nihil fuerit actum: & sic pactum appositum in dote, tacite videtur per partes repetitum in donatione ante nuptias vel propter nu-

prias: text. in l. fin. §. simplices. C. de donat. ante nupt. ibi, re ipsa videatur hoc esse pactum vt secundum dotalis conventiones intelligantur & in tali donatione pacta fuisse conuenta vt quis passibus vtraque ambulet, tam dos quam donatio: & ibi commun. docto. text. in authen. æqualitas. C. de pactis conuentis. & ibi glo. ord. & commun. Docto. Septimo conueniunt, quia sicut in dote habet locum tacita stipulatio, ita etiam in donatione ante nuptias vel propter nuptias: ita probat text. in l. 2. C. de bonis quæ lib. & ibi notat Bald. & alij Doctores. Octauo conueniunt, quia sicut dos confertur & computatur à filia succedente patri vel matri vel ascendētibus, ita etiā donatio ante nuptias vel propter nuptias confertur & computatur à filio: text. est in l. vt liberis. C. de colla. & ibi commun. Docto. tex. singularis & vnicus in suo casu in l. si. C. cōmun. vtriusq; iudi. & ibi etiam Doct. Nono cōueniunt, quia sicut res quæ subiacent restitutioni possunt alienari ex causa dotis, ita etiam ex causa donationis ante nuptias vel propter nuptias: text. est in authen. res quæ. C. commun. de lega. & ibi Docto. Decimo cōueniunt, quia in eadem quātitate in qua fuit dos constituta, in eadem debet fieri ista donatio ante nuptias vel propter nuptias, & non in maiori: text. est in l. si. §. simplices. vers. ita tamen. C. de donat. ante nupt. cuius verba sunt, ita tamen vt dotis quantitatem non excedant, & hoc ipsum significauerit quòd nō simplicem faciat donationē sed propter dotem iam conscriptam: probat etiam tex. in Authen. æqualitas. C. de pactis cōuentis. Vndecimò conueniunt, quia sicut dos potest augeri cōstante matrimonio, ita etiam donatio ante nuptias vel propter nuptias: text. est in l. si constante. C. de dona. ante nupt. tex. in l. si. eod. tit. tex. in §. est & aliud. Instit. de dona. & ibi commun. Docto. Duodecimò conueniunt, quia sicut ex tit. dotis non transit dominium siue traditione, vt in l. de diuisione. in fine. ff. solut. matri. & in l. dotali. §. r. ff. de fundo dotali. & in l. fin. §. præterea. C. de iure dotium, quòd est verum & procedit etiam si dotis constitutio fiat in omnibus bonis: glo. est singularis & vnica in l. 1. ff. de vfucapione pro dote. secundum Doctores, ibi: ita eodem modo & eadem ratione dominium non transit ex titulo donationis ante nuptias vel propter nuptias. Nunc autem oportet videre in quibus differat dos & donatio ante nuptias vel propter nuptias: & dico q̄ Primo differūt, quia maritus possidet dotem. vt in l. Pomponius. §. in dotem. ff. de acquir. posses. & ibi glo. ord. & commun. Docto. Ant. Go. in ll. Tau. li 2. eto.

Quo vxor tamen non possidet donationem ante nuptias vel propter nuptias, sed maritus ipse secundum Doct. ibi. Secundo differunt quia maritus lucratur fructus dotis, vt in l. pro oneribus. C. de iure doti. cum simi. vxor tamen non lucratur fructus donationis ante nuptias vel propter nuptias, sed ipse maritus: ista est glos. singu. & ordi. in Authen. dos data. C. de dona. ante nupt. & ibi commu. Docto. & tenet Azo. in summa illius tit. 1. col. similis gl. est in §. est & aliud. Insti. de dona. & ibi Ang. & alij Doct. gl. etiam in Authen. de non eligen. 2. nuben. §. fin. colla. 1. & tenet Bald. in authen. siue a me. C. ad Velleia. Barba. in c. peruenit. de emptio. & vendi. Pala. Ru. in sua repe. fo. 10. 2. col. hodie tamen in nostro regno omnes fructus percepti constanter matrimonio ex quibuscunq; bonis, sunt communes mariti & vxoris sicut cetera lucra, quando vxor vult soluere debita contracta constanter matrimonio pro dimidia parte: ita disponit lex si. titu. 3. lib. 3. fo. ll. & l. 3. tit. 4. lib. 5. ord. Terzio differunt, quia licet vxor habeat tacitam hypothecam pro dote sua recuperanda, vt in l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. actio. cum simi. tamen maritus non habet tacitam hypothecam in bonis vxoris pro hac donatione ante nuptias vel propter nuptias: quia non reperitur iure cautum: si vero loquimur ex parte vxoris tunc si agit contra maritum vel eius heredes in casu quo lucratur eam ex pacto, vel alias, bene habet pro ea tacitam hypothecam, vt in l. vbi ad huc. C. de iure dotium. Sed non erit privilegia ta vt preferatur anterioribus creditoribus, vt in l. asiduis. versicu. fi. C. qui potio. in pig. huius verba sunt, hec autem tantum ad dotem sancimus, non ad ante nuptias donationem: quam suo tempore seruari disponimus & habere inter creditores sui temporis ordinem: si vero agit pro ista donatione propter nuptias, pro solutione, securitate, & satisfactione suae dotis, tunc nedum habebit hypothecam, sed erit privilegiata vt preferatur alijs creditoribus, & insuper non poterit vxor renuntiare etiam expresse huic hypothecae: cum magis specialiter sit facta & inuenta pro securitate dotis, vt supra dictum est: & in expresso ita tenet singul. Cinus melius quam alibi in dicta. l. asiduis. 2. col. 4. oppo. Saly. in dicta. l. vbi adhuc. fi. col. 10. q. Innocen. in c. ex literis. de pigno. & ibi Abb. 3. col. num. 9. Platea in §. fuerat. Insti. de actio. 2. col. in fine. & ibi Ange. de Arc. 13. col. num. 18. Iafo. 8. col. nu. 40. & sic resolutiue ista donatio propter nuptias est utilis propter duos effectus. Primus pro securitate dotis: quia illa bona ma-

gis sunt stricta quam alia, cum hypotheca eorum non possit renuntari. Secundus propter pactum de dote lucranda, quia tacite intelligitur in hac donatione propter nuptias: ita Cinus Bald. Saly. & commun. Doct. in dicta Authen. dos data. C. de dona. ante nupt. Doct. etiam communiter in Authen. siue a me. C. ad Velleia. Faber, Ange. & Platea in §. est & aliud. Insti. de dona. Campe. in tract. dotis. 1. par. 6. 1. q. Ancharr. notabiliter in c. si. de dona. inter vi & vxor. 3. co. 6. oppo. & ibi Abb. & commun. alij Doct. & per ista satis videtur clara ista donatio propter nuptias, quae de iure communi valde dubia & incognita reperiebatur: sed certe in nostro regno & adhuc in alijs partibus ista donatio propter nuptias non est in vsu: ita dicit glo. ordi. in Authen. aequalitas. C. de pactis conuentis. & Paul. de Cast. in l. mulier. §. cum proponeretur ff. ad Trebel. sed loco ipsius maritus obligat expressè omnia bona sua pro securitate dotis. & licet Montalius in rub. titu. 2. lib. 3. fo. ll. dicat quod donatio propter nuptias sit idem quod arrha, tamen falsum est per supra dicta.

Item etiam licet multi dicant donationem propter nuptias esse illud quod hodie pater datur vel donat filio quando vult matrimonium contrahere, vt magis honorifice filius contrahat, tamen similiter falsum est: quia ista sit ipsi filio & marito, donatio vero propter nuptias sit ipsi vxori & ad eius vtilitatem: & in omnibus differt vna ab alia, vt ex superioribus patet.

2. Aliquando & 3. inter eos fit donatio quae vocatur arrha: pro cuius perfecta declaratione dico quod de iure communi arrha est quoddam signum seu pignus quod datur inter sponfos de futuro vel parentes vel consanguineos eorum maxime quando sunt minores: in signum matrimonij & ad eius corroborationem, vt in quolibet alio contractu: text. est in l. arrhis. C. de sponsa cuius verba sunt, arrhis sponsaliorum nomine datis, si interea sponsus vel sponsa decesserit, quae data sunt iubemus restitui, nisi causam vt nuptiae non celebrerent defuncta persona iam praebuit. & ibi glo. ordi. & commun. Doct. text. in l. si. eod. titu. text. in l. vnica. C. si rector prouinciae. & idem disponit lex. 1. titu. 4. part. & adde, quod requiritur, quod expresse dicatur quod datur pro arrhis & signum vel pignus matrimonij futuri: nam alias si simpliciter traderetur, esset sponsalitia largitas de qua supra dictum est, vt aperte probant iura & doctores vbi supra: cuius virtus & effectus est, quod ille qui dedit perdat eas si per eum stetit matrimonium impleri: si vero stetit per recipientem, restituit

stituit quod accepit, & illud tantundem. Item si morte alicuius eorum soluatur sponsa restituentur arrhae, nec recipiens aliquam partem lucratur per oculum: ista probat text. in dict. l. arrhis. & ibi tenet glo. ord. & commun. Doct. & si queras quae est ratio quod valet datio & amissio arrharum: & non valet poena appositae in sponsalibus & matrimonijs, vt in c. gema. de sponsalib. est alta & insolubilis difficultas: sed ommissis alijs ista est melior & notabilior quod promissio poenae non valet, quia est verbalis tantum, & facilliter & inconsiderate quis verbo se obligaret, & metu poenae soluendae contraheret: arrha vero valet, quia realiter traditur & non promittitur, & sic iam est soluta & cessat praedicta ratio timoris: & istam rationem ponit Cinus in dicta. l. fina. C. de sponsalib. & ibi Fulgo. Sed in nostro regno ista non seruantur: nec arrha accipitur: nec intelligitur, nec est in vsu vt erat de iure communi. Item etiam licet praedicta lex partitae. 1. titu. 11. 4. partit. dicat quod in Hispania proprie arrha dicitur donatio propter nuptias: tamen longe differt ab ea, vt apparet ex his quae supra dixi in donatione propter nuptias: & ex his quae statim proxime dicam in arrha: vnde resolutiue dico quod in nostro regno arrha est donatio quaedam quae fit ab sponso sponsae de futuro vel praesenti in remunerationem dotis vel virginitatis vel nobilitatis eius quam lucratur ipsa soluto matrimonio, & potest fieri tempore sponsaliorum, vel tempore velationum, vel constante matrimonio: sicut dos vel donatio propter nuptias: argumento. text. in l. cum multrae. §. si igitur. & in l. si constante. C. de dona. ante nupt. cum simi. 13. Vnum tamen est quod hodie non debet excidere decimam partem bonorum sponsi vel mariti deducto prius omni ere alieno: ita disponit l. 1. titu. 2. lib. 3. fo. ll. & dicuntur bona mariti ea quae sunt propria: & ea quae possidet bona fide & similiter ea quae sibi debetur, ad quae habet actionem: text. est in l. bonorum appellatio. l. 1. ff. de verb. sig. Ex quo inferitur quod si quis tempore quo promissit arrhas possidet tanta bona quorum decima sufficit ad quantitatem arrharum, & postea mouetur sibi l. & fertur contra eum sententia, ita quod plura ex dictis bonis ab eo abdicantur & euincantur, valebit datio vel promissio arrharum habito respectu ad tempus promissionis: ita singu. Ro. Sua. in. l. 1. tit. 2. lib. 3. fo. ll. 26. fo. versu. nota tamen. Item adde quod vxori vel eius haeredi solut. ma. incumbit onus probandi facultates mariti & vires patrimonij, vt decima sufficiat ad solutionem arrharum: ita nota. & late Rod.

Sua. in dict. l. 1. 27. fol. versu. circa hanc partem quare per plures columnas imo quod magis est si plus fuerit datum vel promissum non valet etiam si illi legi fuerit renuntiatum, & tabelio qui talem renuntiationem poneret perdit officium: ita determinat. l. 1. titu. 2. lib. 3. fo. ll. & expresse determinat ista nostra lex. 50. in. ll. Tau. valeret tamen tunc in ipsa decima parte, argumento. text. in l. sancimus. C. de dona. cum simi. Itē si talis promissio arrharum esset iurata, valeret etiam ultra decimam partem, vt dixi & posui in materia contractuum, in articulo an & quando contractus nullus fir. iu. Vnum tamen est, quod si aliquis tempore quo matrimonium contrahit sit adeo pauper vt non possit arrhas dare, potest eas promittere de bonis futuris: & mulier postea potest eas petere & sibi assignari quando voluerit, dum tamen maritus non promittat vel assignet ultra decimam partem bonorum quae illo tempore habeat: ita dicit & disponit lex. 2. titu. 2. lib. 3. fo. ll. quae in hoc est nota. & quotidie practicitur: & ita tenet & declarat Rod. Sua. in dict. l. 1. titu. 2. lib. 3. fo. ll. 27. fo. versu. nota ulterius. Aduertendum tamen quod ista donatio arrharum ita potest fieri viduae sicut virgini, licet communiter in vulgo de hoc dubitetur: ita expresse probat lex. 1. prope finem. titu. 2. lib. 3. fo. ll. & tenet Pala. Ru. in sua repe. fo. 7. 3. col. versu. aduertendum: & Rode. Sua. in. l. 1. titu. 2. lib. 3. fo. ll. fo. 25. versu. praemitte.

14. Item adde quod etiam sponsus vel maritus minor. 25. annorum potest promittere vel dare praedictas arrhas vsq; ad dictam quantitatem decimae partis bonorum, nec potest restitui: quia fecit illud quod quilibet maior & prudens fecisset. argumento text. in l. non videtur. C. de integ. restit. & in l. 1. C. si aduer. dona. & in l. cum plures. §. si. ff. de admi. tuto. quod intellige quado non haberet curatorem: secus alias: quia datio vel promissio esset penitus nulla. Item intellige quando donatio vel promissio arrharum consisteret in pecunia vel rebus quae seruando seruari non possunt: secus vero si in rebus immobilibus: quia tunc requiritur decretum, vt in l. lex. quae tutores. C. de admi. tutor. & in l. praedia. C. de praedi. mino.

Vnum tamen est, quod si post aetatem perfectam. 25. annorum transeat quinquenniū, ipso iure ratificatur & confirmatur datio vel promissio arrharum, sicut si alienaretur res immobilis titu. oneroso: text. est singu. & vnicus in l. si. C. si maior factus alienationem factam sine decreto ratam habuerit. quae ad hoc reputat ibi singul. Bar. & vnicum Bald. & Salice. & Rode. Sua. in Ant. Go. in. ll. Tau. li 3 l. 1. titu.

l.i.titu.2.lib.3.fo.11.fo.43.verf. sed vtrum minor. Item adde, q̄ mortua vxore arrhæ promiffæ, vel receptæ pertinent hæredibus eius etiam extraneis, & non marito fup̄ftituta expreffè de terminat & disponit lex. 51. his. ll. Tauri: & ratio eius dubitandi potuit effe duplex. Prima quia de iure fori vxore mortua cum testamento fine liberis poterat de arrhis testari, & quicquid vellet facere, sed ea mortua ab intestato pertinebant marito vel hæredibus suis: ita dicebat. l. i. titu. 2. lib. 3. foro. 11. & lex. 6. titu. 1. libr. 3. foro. juzgo. hodie verò corriguntur prædictæ. 11. & deciditur contrarium per nostram. l. 51. Secūda subtilis & noua ratio dubitandi potuit effe, quia donatio facta inter maritum & vxorem confirmatur morte donantis: non verò donatarij recipiētis: text. est in l. cum hic status. §. si mulier. in fine. ff. de dona. inter virum & vxor. tex. in. l. etiā. C. eodem titu. expreffior cæteris in l. à marito. eodem titu. & ibi communiter Doctores. vnde videbatur in proposito, quòd si mulier quæ recepit arrhas decedat viuente marito, eo ipso reuocetur talis promiffio vel receptio arrharum & applicatur marito, sed contrarium determinat nostra lex. 51. quia longè differunt donatio arrharum, & donatio simplex inter maritum & vxorem, vt patet ex superioribus.

15 Aliquando & 4. fit inter eos donatio quæ vocatur dos: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quòd dos est illud quod datur vel promittitur viro ratione matrimonij ad sustentanda onera eius: nam dos dicitur Græcè pherna, id est, donatio quæ propter matrimonium conceditur: text. in l. 1. & per totum. ff. solu. matrimo. text. in l. 1. & per totum. ff. de iure dotium. text. in l. 1. & per totum. ff. de pactis dotalibus. text. in l. 1. & per totum. C. de iure dotium. text. in l. 1. & per totum. C. de dotis promiffione. text. in l. 1. & per totum. titu. 1. part. 4. adeo quòd sine matrimonio effe nõ potest, vt in l. tertia. ff. de iure doti. & in l. cum multæ. verf. sicut. C. de dona. ante nup. & istā definitionem ponit Azo in Summa. C. de iure doti. & in effectu ponit Bart. & commu. Docto. in rubri. ff. solut. matrimo. de qua definitione late per Bald. Nouel. in tractatu dotis, fol. 3. parte. 2. §. 1. & Ioan. Campe. in tractatu dotis. 1. parte, & 1. q. in qua materia sunt videndi tres principales articuli. Primus est de iure, & natura, & effectu dotis tempore promiffionis ante contractū matrimonium. Secūdus articulus est de iure, & natura, & effectu dotis constante matrimonio. Tertius articulus est de iure, & natura, & effectu dotis soluto iam matrimonio.

16 Quo ad primum igitur articulum dico, quòd tali dos potest promitti ab vxore, vel à patre, vel à consanguineo, vel à quolibet extraneo, vt in dictis iuribus: & in specie est tex. in l. promittendo. ff. de iure dotium. cuius verba sunt, promittendo dotem omnes obligantur cuiuscūq; sexus conditionisq; sint. Item potest fieri ante matrimonium & etiā cōstāte matrimonio: quia talis dotis cōstitutio nullo tempore est prohibita: text. est in l. si cōstāte. C. de dona. ante nup. tex. in l. cum multæ. verf. Sancimus. eodem titu. text. in l. prima. titu. vndecimo. quarta part.

Item potest fieri etiam de omnibus bonis: text. est in l. mulier bona. ff. de iure dotium. & ibi notat & commendat gloss. ordinaria. Odofredus, Bartolus, Baldus, Salycetus, Fulgosius, Iaco. de Sanct. Georg. & communiter Doctores: text. in l. nulla. C. eodem titu. cuius verba sunt, nulla lege prohibitum est vniuersa bona in dotem marito foeminam dare, & ibi gloss. ordinari. & communiter Doctores. nec obstat lex. 69. infra his. ll. Tauri, quæ habet quòd nemo potest donare omnia bona sua etiam presentia: quia debet intelligi in donatione simplici, vera, & propria inter viuos: non verò in donatione ob causam onerosam prout ista. Nec obstat etiā lex vnica. C. de inofficiosis dotibus. quia ibi nõ reuocatur ex eo quod omnia bona dentur in dotem, sed quia tendit dos in præiudicium legitimæ filiorum. nec obstat etiam lex. 1. C. si aduersus dotem. quia ibi minor restituitur, non ex eo quòd omnia bona dedit in dotem, sed quia maritus non fuit dignus tanta dote secundum qualitatem suæ personæ, loci, & patrimonij: & in effectu ita tenet & declarat ibi glo. ordi. & commu. Docto. tenet etiam & declarat glo. ordi. & commu. opinio, in dicta. l. nulla. C. de iure dotium.

17 Quid autem in dubio, quādo mulier simpliciter cōtrahit matrimonium, an videatur omnia bona sua in dotem dare? & gloss. ordi. in l. mulier bona. ff. de iure dotium. autoritate Aristotelis maximi Philosophi tenet quòd sic, & sequitur aliqui Doctores: & expreffè tenet Faber in dicta. l. nulla. C. de iure dotium. sed contrarium tenet Bald. Salyc. Fulgo. Iacob. de Sanct. Geor. & magis commu. Docto. in dicta. l. mulier bona. tenet etiam Bar. plenè & magistraliter disputādo in. qq. suis. q. 7. mulier habens magnum patrimonium. idem Barto. & commu. Docto. in l. pe. §. vxor. ff. solu. matr. Pau. de Cast. & moderni in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. Bal. Saly. & commu. Docto. in dict. l. nulla. C. de iure doti. Saly. & alij Docto. per tex. ibi in l. fina. verf. eodem modo. C. de repudijs. Quod exten-

de etiam

de etiam si bona sint tradita marito actualiter respectu administrationis secundum prædictos Doctores, vbi supra. Quod tamen intellige nisi ex aliquibus cōiecturis tacite appareat in dotē dedisse, quas bene & notabiliter ponit Bald. in dict. q. 7. & Doctores in locis supra allegatis, & melius quā alius ponit Francisc. Curtius Junior. in Authen. præterea. C. vnde vir & vxor. 4. colum. nume. 12. Ioan. Campe. in tracta. dotis 1. parte. q. 39. quod est vtile & necessarium si forte caueretur lege vel statuto quòd soluto matrimonio maritus lucretur certam partem dotis. Item adde quòd nedū potest quis dare omnia bona presentia in dotem, sed etiam futura, si tamen hoc dixit expreffè, aliās non: argumento tex. & eorum quæ ibi notantur in l. fin. C. quæ res pigno. obliga. pos. & in terminis tenet Bald. in dict. l. nulla. C. de iure dotium. cum quo transeunt alij Doctores.

18 Itē adde quòd si simpliciter dos promittatur, habet in se tacitam conditionem si matrimonium sequatur & ante nõ potest agi: text. est in l. stipulationem. ff. de iure doti. tex. in l. plerumque. §. si ante. eodem titu. text. in l. in rebus. verficulo primo, eodem titu. text. in l. non enim. eodem titu. text. in l. item quia. §. primo. ff. de pactis. tex. in l. vndecima. titu. vndecimo. 4. parte. Ex quo infertur quòd tempus adiectum solutioni dotis incipit currere à tempore contracti matrimonij: text. est singularis in l. califacta. ff. de iure doti. & ad hoc notat & commendat ibi Barto. & communiter Doctores. idem Barto. in l. si cui legetur. in fine. ff. delegat. primo. & ibi Pau. de Cast. & alij Docto. & illum tex. reputat singularem Angelus de Aret. in §. actionum. In §. de actionibus. 4. colu. & idem disponit lex. 12. titu. 11. part. 4. Quod tamen intellige quando terminus est appositus simpliciter & in genere secus tamen si in specie & in diuiduo: quia tunc statim incipit currere: ita tenet & declarat Bald. in l. si. §. primo. ff. de rescin. vendi. idem Bald. in rubri. C. de contra. empr. o. fina. columna. 23. q. Saly. in l. 2. eodem titu. Iacob. de Sanct. Georg. vbi valde commendat in dicta. l. califacta.

19 Item adde quòd dos potest incipere à traditione & à promiffione: à traditione quando vxor vel alius actualiter tradit viro aliqua bona in dotem. vt in l. si ego. §. dotis. ff. de iure dotiū. & in l. prima. C. eodem titu. à promiffione vt si pacto nudo vel stipulatione fiat promiffio, vt in l. cum post. §. genere. ff. de iure doti. & in l. prima. C. de dotis promiff. hodie tamen semper inducitur & fingitur à lege tacita stipulatio, tam ex parte mulieris ad dotem repetendam, quā

ex parte viri ad dotem exigendam: text. est in l. vnica. §. primo. C. de rei vxor. acti. & ibi glossa. ordinari. in verbo, omnes. tex. formalis, & expreffus in §. & nemo. eiusdem legis. tenet etiam gl. in l. ad exactionem. C. de dotis promiff. gloss. in l. 1. ff. solut. matrimo. glo. in l. de diuisione. codē titu. glossa in l. diuortio. ff. de verbo. oblig. gloss. in §. fuerat. Insti. de acti. & vtrobique cōm. doct. Item etiam pro hac dote soluenda cōpetit marito tacita hypotheca in bonis promittentis: text. est in dicta. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxor. ac. text. in §. & nemo. eiusdem legis. & ibi Docto. & idem disponit lex. 23. titu. decimotertio. 5. part. Adde tamen quòd hoc casu non est priuilegiata, vt præferatur ceteris creditoribus. ita gloss. ordinari. in dicto. §. & vt plenius. & ibi Docto. adde tamen quòd his casibus sequitur saltem promiffio dotis per pactum: sequitur tamen si p̄ pollicitationē: ita singul. Bal. Nouellus in tract. do. 6. parte. 1. priuilegio. numero tertio: & talis promiffio dotis valet, licet sit incerta, & per iudicem declarabitur attenda qualitate & genere personarum, loci, & patrimonij: dum tamen hoc casu promiffio fiat per stipulationem, nè alias concurrant duæ specialitates: text. est in l. cum post. §. gener. ff. de iure doti. & ibi gloss. ordinari. & communiter Docto. tex. in l. prima. C. de dotis promiff. & ibi gloss. ordinari. & commu. opin. hodie tamen de iure regio indistincte valeret: quia ex pacto nudo & pollicitatione oritur actio, & non concurrerent prædictæ specialitates. Adde tamen q̄ si vni filia promiserit vel dederit certā dotē, & postea alteri filia promissit dotem incertam simpliciter, videtur velle promittere tantam dotem quā tam prius promissit vel dedit primæ filia, argumento tex. in l. dotem quæ prius. ff. de iure dotium. confirmatur ex singu. sententia Socini in l. prima. ff. solu. matrimo. numero decimo. vbi dicit quòd si pater filiam adoptauit, tam de bonis proprijs quā de bonis filia expressa quantitate & postea aliam nuptui tradidit, & pro ea simpliciter dotem promissit, videtur eandem quantitatem promittere quam dedit primæ filia ratione æqualitatis seruandæ: quòd reputat singu. & non alibi Pala. Ruu. in sua repe. fo. 91. columna. 3.

20 Item adde quòd si tempore matrimonij vel eo constante vxor promittat vel tradat simpliciter viro certam quantitatem pecuniæ vel rem nulla expressa causa, videtur facta promiffio ex causa dotis, & per consequens valet: text. est singu. & vnica in l. quod autem. ff. de iure doti. Ant. Go. in. ll. Tau. Ii 4. tium.

tiū. cuius verba sunt, quod autem in stipulatione non est necessarium dotis adiectio, etiam in donatione tantundem dicimus. & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Odofredus, Salycetus, Fulgofius, Iacobus de Sanct. Geor. & reputat singul. & vnicum Bald. ibi, & illum etiam reputat singul. & vnicum Bald. in l. nulla. C. de iure doti. numero secundo. Notat etiam & commendat Bal. Nouellus. in dicto tract. do. 6. par. 14. privilegio dotis. nec obstat quod mulier quæ simpliciter tradit bona sua marito, non videtur ea in dotem dare: quia intelligitur quando omnia bona dedit vel tradidit: secus vero si partem, vt hic. Item adde quod vxor potest habere bona triplicis generis & patrimonij: nam potest habere bona dotalia, quæ sunt illa quæ expressè dantur in dotem, in quibus maritus habet dominium constante matrimonio, & lucratur fructus, & habet administrationem, & potest suo nomine actiones exercere, vt infra suo loco dicitur. Secundò potest habere bona paraphernalia, quæ sunt illa quæ habet vxor extra dotem, à para quod est iuxta, & pherna, quod est dos: tamen custodiam & administrationem expressè vel tacitè concessit marito, tradendo sibi prædicta bona vel instrumenta eorum, vel alias: & in his maritus non habet dominium nec aliud ius, sed tantum administrationem: ideo in eis potest agere & defendere nomine vxoris siue mandato tanquam procurator: text. est notabil. in l. si ego. §. dotis autè causa. ff. de iure doti. text. formalis & expressus in l. fina. C. de pactis conuentis. facit etiam bonustext. in argumen. in l. prima. §. fin. cum lege se. ff. v. usufruct. quemadmo. caueat.

Tertiò potest habere bona propria quæ non dedit in dotem, nec ea tradidit marito in administrationem expressè nec tacitè: sed ipsa separatim habet, regit, & administrat, & in his nullum ius de prædictis habet maritus, sed tunc poterit agere & defendere tanquam coniuncta persona, præstita cautione de rapto, sicut quilibet coniunctus possit: text. est notabil. qui sic debet intelligi. in l. maritus. C. de procura. & in expresso istam doctrinam & resolutionem in materia ponit Iacob. Butriga. Odofred. Bartol. Bald. Paul. Salycet. Fulgo. Iaso. & communiter Docto. ibi. Iacob. de Sanct. Geor. in l. dotis fructus. ff. de iure doti. Pala. Ruui. in sua repeti. fol. 49. secunda colum. Alexan. in con. su. i. vo. con. con. si. 42. & 2. volu. con. 62. Hodie tamen etiam in istis non possit agere mulier siue licentia viri, per. II. regias: ex quo inferitur quod ista bona paraphernalia quæ non fuerunt tradita nec cõ-

cessa marito in administrationem expressam nec tacitam, non possunt peti ab vxore vel hæredibus aliquo titulo particulari, depositi, commodati, vel simili: sed tantum actione ad exhibendum, vel rei vendicatione, tanquam contra extraneum possessorem vel detentatorem: ita singul. Bald. in l. si ego. §. si. ff. de iure do.

21 Item adde quod si pater simpliciter promittit dotem filia vel donationem ante nuptias vel propter nuptias filio, quod licet habeat bona eorum ex linea materna vel ex alia parte, in qua sita in quibus sit legitimus administrator: vel ex aliqua causa sit debitor eorum, non videtur promittere de bonis eorum, sed de proprio patrimonio & substantia ipsius patris: quia officium eius est dotari: si verò dixit & expressit quod promittebat ex patrimonio & substantia propria, & etiam filiorum, tunc si est pauper & inopia tentus, videtur promittere de bonis filiorum, quatenus ipse non est soluendus: si verò sit diues & idonee soluendo, videtur promittere de proprio patrimonio & substantia, nisi expressè dixit & declarauit quam quantitatem promittebat ex bonis propriis, & quam quantitatem ex bonis filiorum: text. est singul. & vnicus in l. finali. C. de dotis promiss. & iste est eius verus sensus & resolutio: & ad hoc notat & commendat ibi gloss. ordinaria. Azo. in summa illius tituli, numero. 6. Odofredus, Petrus, Iaco. Butrigarius, Cinus, Bartolus, Albericus, Ange. Saly. Fulgo. & communiter Docto. & reputat singul. & vnicum Bal. notat etiam & commendat Bart. in l. prima. ff. solu. matrimo. tertia colum. nume. 11. & ibi commu. moderni. Pala. Ruui. vbi notabiliter loquitur in sua repeti. fo. 91. §. 14. & idem disponit lex. 8. titu. 11. 4. par. Ex quo collige quod licet de natura dictionis copulatiuæ sit diuidere obligationem actiuam vel passiuam viriliter & æqualiter inter plures debitores vel creditores, vt in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. re. & i. l. si mihi & Titio. ff. de verbo. obliga. & in l. eum qui. eodem titu. & in l. Paulus. la. segunda. ff. de re. iu. & in l. prima. C. si plures vna senten. & in l. pluribus. ff. de procurat. tamen secus est hoc casu propter necessitatem impositam à lege in ipso patre dorandi filiam: quia tunc totus actus & effectus promissionis attribuitur patri. confirmatur etiam quia quando dictio copulatiua cadit inter personas in quibus datur & consideratur affectio & ordo charitatis, illa dictio non diuidit, sed intelligitur & regulatur secundum ordinem, charitatem, & affectionem: ita probat textus in lege Gallus. §. quidam rectè. ff. de liberis & posthumis.

sthumis. & ibi tenet glossa reputata singularis & ordina. & communiter Doctores: & in terminis istam rationem ponit Iaso. in l. prima. soluto matrimo. quinta columna, numero vigesimo quarto. & hoc dubium & difficultatem cum solutione apertè vult & sentit text. in versicu. vtrum pro dimidia parte videatur datio vel promissio facta esse. iuncto versu. fina. si vero expressè dixit & declarauit quid vel quantum volebat promittere ex bonis propriis, & quid vel quantum ex bonis filiorum, tunc non tenetur nisi ad illam partem vel summam quam specificauit & in qua voluit teneri, & hoc est quod significat text. in fine, in quantum dicit, vt re vera appareat quid ipse vult dare, & quid de substantia filiorum proficiscitur. Ex quo singulariter inferitur, quod si pater promittat dotem, dicendo, computato omni eo quod ipsi filia debetur de bonis maternis vel aliunde, quod hoc non obstante videtur pater de suo patrimonio & substantia promittere, non autem de bonis filia, & poterit filia sua bona vel debita liberè ultra dotem petere: ita consuluit originaliter Ioan. de Monte Sperulo apud Pistoriū, in fauorem cuiusdā Tudertini, argumento text. in d. l. fin. quem refert & sequitur Bald. Nouel. in tracta. dotis. 6. par. in sexto privilegio. Iaso. in §. fuerat. In situ. de actio. vigesima columna. num. 107. Vincen. in l. ff. solu. matrimo. colum. num. 27. Sed aduertendum quod prædicta opi. & cõcl. videtur valde dubia, quia text. in d. l. si. loquitur quado simpliciter & genericè pater promittit dotem de bonis suis, & filia: secus verò quado particulariter & specificè dixit quod tantam quantitatem volebat soluere de proprio, & tantam quantitatem de alieno: sed in nostro casu expressè dixit quod illud quod appareat deberi & bonis filia, ante omnia venire & deberi: ergo tantum reliquum videtur promittere ex proprio, & per consequens, pars vel quantitas vnius cuiusque videtur certa per relationem ad aliud, sicut si expressè esset declarata, argumento text. in l. asse toto. ff. de hære. in sti. & in l. institutio. ff. de condi. insti. & in l. si ita scripto. ff. de condi. & demonst. & in l. certū est. ff. si cer. pe. cū simili. & propter hoc Marianus Socinus deuiat ab ista opin. & tenet contrariū in cap. ruaz. de spon. quem refert & sequitur Bartho. Soci. eius filius, in l. i. ff. solu. matrimo. 6. colum. versicu. ex quibus. & ibi Ripa. 18. colum. nume. 92. & Iaso. relinquit cogitandum. §. col. nume. 24. & Pala. Ruui. in sua repeti. fol. 91. tertia colum. versu. ad secundum. Sed his non obstantibus ego teneo primam senten. & conclu. in d.

q̄ tota dos debeat solui de bonis patris, quia considero q̄ lex vult q̄ in dubio semper pater teneatur, & non sufficiat exprimere quantitatem quam vult soluere, & bonis filia tacitè vel per coniecturas: sed expressè & specificè declaratur, quid vel quantum promittitur de cuiuslibet bonis: & ista est realis intentio illius text. in d. l. fina. versicu. fina. C. de dotis promissione. ibi dū dicit, vt re vera appareat quid ipse vult dare, & quid de substantia filiorum proficiscitur: nē dum effuso sermone sese iaciet, in proptum incidat sui periculum.

Secundò etiam singulariter inferitur, quod si pater promittat dotem de bonis solius filia, imple pater tenetur de suo patrimonio & substantia soluere, non autem de bonis filia, argumento text. in dicta lege finali, & argumento prædictæ rationis: quia officium patrum de necessitate est filiam dotare, & in expresso ita determinat Angelus de Aretio in §. fuerat. In situ. de actionibus. 13. columna, numero decimo nono. & ibi Iaso. vigesima columna, numero 107. Socinus in lege prima. ff. solu. matrimo. sexta col. & reputat singulare Pala. Ruui. in sua repeti. fol. 91. 2. col.

Confirmatur secundum eos: quia in hisce quæ certo modo disposita sunt per legem, protestatio non reuelat protestatem, vt in l. Nefenius. cum materia. ff. de nego. gest. & in l. alimenta. C. eodem tit. & ibi gloss. ordi. & commu. docto. sed pater de necessitate, & legis dispositione tenetur filiam dotare: ergo protestatio eius contraria non valet nec aliquid operetur: sed aduertendum quod similiter ista sententia & conclusio videtur valde dubia, quia hoc casu expressè & specificè dixit q̄ declarauit totum promittere ex bonis filia & non sub aliquo dubio: vnde videtur q̄ ipse non teneatur, sed filia, per text. in dicta lege fin. versu. fina. qui istum casum videtur pbare & disponere: & in terminis per illum text. ita tenet Vincen. lege prima. ff. soluto matrimo. vndecima colum. numero 28. & ibi Fran. de Ripa. 17. colum. num. 91. reprobando prædictos doctores.

22 Prædicta tamē singulariter limita & intellige quando pater esset debitor filia, vel haberet eius bona sine administratione: secus verò si esset eius legitimus administrator: quia tunc simpliciter dotem promittendo, vel in casibus superioribus videtur promittere de bonis filia quæ administrat: non verò de suo patrimonio & substantia: quia in dubio actus videtur factus administratorio nomine, argumento text. in l. Nefenius. ff. de nego. gest. vbi habetur quod si pater

ter vel auia sit negotiorum gestor filij vel nepotis, & eorum bona administrat, & illo tempore eis alimenta præstet vel alios sumptus fecerit, non videtur ex proprio patrimonio, & substantia dare, sed ex his bonis filij vel nepotis & administratorio nomine. Ex quo deducitur & infertur quod maior est præsumptio quæ resultat ex administratione quam ex pietate & affectione: tex. in l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto. vbi habetur quod tutor vel curator qui promittit dotem pro minore cui bona administrat, videtur promittere de bonis eiusdem minoris: non verò de proprijs, nisi expressè promittat animo donandi, vel scienter minorem non esse soluendo, vel cum dolo, secundum glo. Bar. & commu. Docto. ibi. tex. in l. si. ff. de peti. hæc. vbi habetur quod si pater habet & administrat bona filij, & aliquid expendit in honore eius, videtur de bonis ipsius filij expendere vel promittere: & ibi notat Barto. & commu. Docto. tex. in l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de lega. 3. vbi pater qui promittit dotem pro filia naturali, non videtur habere animu donandi nec promittendi de proprio si apud patrem erant aliqua bona filia: & in expresso ita tenet Barto. in dict. l. Nefenius. ff. de nego. gest. & ibi Ange. de Peru. idem Bar. vbi reputat singulare in d. l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto.

Sed aduertendum quod ista sen. & conclu. aperte est falsa, imò etiã hoc casu dos promissa debet solui de bonis patris, & militat prædictæ rationes: quia tex. in d. l. fin. expressè loquitur quando pater habebat bona ipsius filij ex causa aduentitia in quibus pater habet vsum fructum, quo casu certum est quod pater est legitimus administrator: & text. determinat & disponit quod teneatur de suo patrimonio soluere: ergo cõtra Bar. & doct. probat etiam text. notabilis & expressus in l. profectitia. §. si. ff. de iure dotium. vbi habetur quod si pater sit cura tor filia emancipata, & promittat simpliciter dotem pro ea, videtur promittere vt pater, non vt curator: & ibi notat & cõmẽdat glo. ordina. Odofre. Bald. Salycet. Fulgosius, & Iacobi de Sanct. Geor. Confirmatur etiam, quia quando in vna & eadem persona concurrat duplex qualitas, potius attenditur naturalis quam accidentalitatis: tex. est singularis & vnicus in l. qui habet. ff. de tute. & in expresso in nostro articulo & q. principali, eandem senten. & conclu. tenet loã. de Imo. in l. i. ff. solu. matri. 2. col. in fin. & ibi Roma. pe. col. 32. speciali. nu. 16. Alexan. 4. col. nu. 17. Iaso. 6. col. num. 24. Soci. 5. col. num. 10. Ripa. 17. col. nu. 90. tenet etiã Pau. de Cast. in l. si. ff. de

peti. hæc. Fulgo. in l. Nefenius. ff. de nego. gest. Ange. de Aret. in §. fuerat. Insti. de actio. 3. col. num. 19. & ibi Iaso. 20. col. num. 15. Bal. Nouel. in tractatu dotis. 6. parte. in. 3. priuilegio. & in. 45. Pala. Ruui. in sua repe. fo. 91. tertia col. & ista est magis commu. opinio, contra Barto. & primos doctores.

23 Quod tamẽ limita & intellige quando pater promittit dotem vel donationem propter nuptias pro filio vel filia existente in potestate: secus tamen est si mater vel ascẽdens qui non habet eos in potestate vel extraneus est tutor vel curator, & habet bonorum administrationem: quia tunc in dubio videtur promittere de bonis eorum quorum bona administrat: non verò de proprio patrimonio & substantia: quia cum de necessitate non teneantur dotare, potius videtur promittere de bonis eorũ quam de proprijs: & in expresso ita probat tex. formalis in dicta. l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto. tex. in l. Nefenius. ff. de nego. gest. tex. in l. fin. ff. de peti. hæc. tex. in l. vxor. §. pater naturalis. ff. de lega. 3. & vtrobique Docto. & tenet glo. ordina. in dicta lege fina. C. de de dotis promiss. in verbo, intelligi. & ibi communiter Docto. Ex quo datur notabilis intelligentia & declaratio ad text. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. vbi habetur quod quando extraneus promittit dotem alicui puellæ vel mulieri videtur ei donare, vt intelligatur nisi sit eius administrator. Superest tamen circa prædicta quæ est ratio per quam si pater vel ascẽdens præstitit alimẽta filio vel descendenti nõ videtur dare & erogare de bonis proprijs, sed de bonis filij, modo sit eius administrator, modo non, vt disti. iuribus: dotem verò indistinctè videtur dare vel promittere de proprijs, vt dicta lege si. sed notabiliter respõdeo quod alimenta tenetur in subsidium præstare, si filius non habet aliunde: dotem verò tenetur fauore publico, vt mulieres inueniantur quibus nubere possint.

24 Pulchram tamẽ dubium est si talis mater ascẽdens vel extraneus promittat dotem quæ excedit patrimonium & substantiam filij, vel filia, vel extranei, an illud plus vel residuum teneatur de suo proprio patrimonio soluere, an verò remaneat liberatus? & breuiter & resolutiue respondeo, quod extraneus nullo modo tenetur, sed remanet liberatus si mulier pro qua promittit non est soluendo: quia in dubio videtur promittere administratorio nomine, nisi probetur quod promittit animo donandi, vel scienter, & dolosè: sciens & cognoscens vires patri-

patrimonij ipsius mulieris: quia tunc residuum tenetur soluere, per text. formalem & expressum in dicta. l. cum post mortem. §. i. ff. de adm. tuto. & ibi tenet & declarat glo. ordin. Bart. Alber. & commu. Docto. si verò mater vel ascẽdens quæ non habet in potestate promittit, bene tenetur illud & plus residuum de suo patrimonio soluere: quia ratione naturalis coniunctionis & pietatis & affectionis videtur donare, argumento text. cum materia in dicta. l. Nefenius. ff. de nego. gest. & in l. alimẽta. C. eodem tit. & eorũ quæ ibi notantur. & in expresso ita tenet Baldus Nouellus in tractatu dotis. 6. parte. in. 3. priuilegio, & similiter in. 45. tenet etiam Pala. Ru. in sua repe. c. per vestras. fol. 46. 2. col. vers. ex istis alias.

Item etiam prædicta intellige quando nõ sunt bona superlucrata constante matrimonio: secus vero alias: quia tunc si constante matrimonio pater promittat dotem, de illis videtur promittere, & debet solui. ita disponit lex nostra quinquagesima tertia his. ll. Tauri: cuius ratio potest esse, quia cum ex causa necessaria possit pater prædicta bona alienare, dum tamen nõ faciat in fraudem vxoris, vt in l. fina. titu. quarto, libro quinto ordina. merito poterit alienare in causam dotis vel donationis propter nuptias.

Secunda ratio potest esse, quia cum istud debitum & onus dotadi filias superueniat patri cõstante matrimonio, merito vxor quæ vult cõsequi medietatem lucrorũ tenetur etiam ad medietatẽ debiti: & istæ videtur fundamentales rationes ad istam legẽ Tauri, quas ego cogitavi, & eas etiam ponit Pala. Ruui. in sua repe. fol. 45. tertia column. vers. ex istis inferitur. & adde quod idem est si sola vxor promittat dotem, quia videtur promittere de bonis acquisitis constante matrimonio, argumento huius nra legis. 53. & in terminis ita tenet ibi Castell. & Pala. Ru. quod tñ ego intelligo quod vxor promittit cõ licentia mariti: quia alias nõ potest facere cõtractũ, vel quasi. Ex quo deducitur & inferitur, quod si pater promitteret dotem vel donationem propter nuptias filio vel filia soluto iã matrimonio, licet sint bona acquisita constante matrimonio, nõ debet solui de eis, sed de proprijs bonis ipsius patris: quia cessat prædicta lex Tauri, & eius rationes. Confirmatur etiam, quia soluto matrimonio iam nõ dicuntur acquisita & multiplicata, sed potius materna & propria filij vel filia, argumento tex. in l. sed si plures. §. si filio impuberi. ff. de vulga. & pupil. cõ simi. & in expresso ita tenet Didacus de Castillo in dic. l. 53. his. ll. Tauri.

ri. 10. col. vers. secus dicendum erit. Pulchrum tamẽ dubium est, si pater promittat dotem vel dona. propter nuptias cõstante matrimonio, quo casu videtur promittere de bonis superlucratis & acquisitis cõstante matrimonio, vt dictũ est, an postea mortuo patre filius vel filia debeat conferre & computare integraliter totam dotem vel donationem propter nuptias in successione & diuisione bonorum patris, vel tantum dimidiam partem eius, quæ correspondet medietati lucrorum patris quam ipse habiturus erat? & teneo p constanti quod tantum debet conferre dimidiam partem quæ pertinebat patri & habiturus erat, aliam verò dimidiam debet conferre & computare in successione & diuisione bonorum matris & idem per omnia iudicari ac si ab ea processisset: & in expresso ita probat lex. 14. titu. 6. libr. 3. fo. 11. & illam. Ladhoc reputat singu. Pala. Ru. in sua repe. fo. 28. colum. 4. vers. sic & secundum prædicta.

25 Itẽ etiã circa prædicta dubitatur si pater & mater simul promiserunt dotem vel donationem propter nuptias pro filio vel filia qualiter teneantur? & breuiter & resolutiue dico quod de iure communi vterq; tenebat pro medietate, argumento tex. in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. cum similibus. Item etiam argumẽto tex. in l. si dotare. C. ad Vellei. text. in l. fin. co. tit. vbi habetur quod mulier potest esse obligare principaliter & accessorie pro dote: ergo si simul cõ alio promittat, teneatur p parte: quod pcedit nedũ quoniam mater haberet bona paraphernalia, sed etiã quoniam solũ haberet bona dotalia quæ de eis debet solui, quia maritus videtur consentire cõ simul se obligent, & ex ista causa bona dotalia possunt alienari cõstante matrimonio: ita tenet Bald. in l. i. ff. solu. matri. 2. col. pro qua sent. & con. Primò facit tex. in l. siue vxor. ff. de dona. inter vi. & vxor. vbi habetur quod si vxor donauit marito ea conditione vt detur in dotem filio vel filia, valet & tenet. Secundo facit text. in l. Lucius Titius. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. vbi habetur quod si maritus & vxor prædium vel fundum simul dederunt in dotem pro filia, videtur vxor remittere ius hypothecæ quod habebat in eo.

Tertiò facit quia licet mulier vel quilibet alius repetat indebitè solutũ per errorẽ, tamen si soluit pro dote quam putabat debere, nõ potest repetere: tex. est singu. & vnicus in iure in l. cõ his. §. si mulier. ff. de condi. indebi. quæ ad hoc notant & cõmendant ibi Doct. & reputat sing. & vnicum Pala. Ru. in repe. sua fol. 29. col. 2. & fo. 90. col. 3. Quarto facit tex. in l. quamuis. ff. solut. ma-

lu. matri. vbi habetur q̄ constāte matrimonio potest maritus soluere dotem vxori vt dotem fili a: contrarium ramen tenet Specul. in titu. de empr. & ven. §. 3. loco. 4. colu. versicu. quid ergo de consensu vxoris. &c. & sequitur & commendat Pala. Ruui. in sua repe. fol. 28. 3. & 4. colu. & fo. 46. 1. columna: imo q̄ de bonis dotalibus non possit solui, vt si soluat possit repeti per maritum constante matrimonio, & eo soluto per vxorem nisi iurasset. Primò quia cū regulariter non possunt alienari nisi in casibus à iure expressis, non possunt ex ista causa alienari, cū non reperiatur in iure dispositum, maxime quia licet dos sit priuilegiata, non tamē contra aliam dotem æque priuilegiatam, argumēto eorū quæ notantur in l. si. ff. ex qui. cau. maiores. & expressius in l. assiduis. C. qui potio. in pignoribus. ha. sed primam opinionem approbat & cōfirmat hodie prædicta lex. §. in istis. ll. Tauri, quæ disponit quod si sunt bona superlucrata & acquisita constante matrimonio, de illis videntur promittere, & debet solui: si vero nō sunt talia bona, vterque tenetur ad dimidiam, & debet solui ex quibuscūque bonis, etiam dotalibus: & ita tenet & declarat ibi glossator Cifuentes in fine: & Doctor de Pala. Ruui. in fine, & Dida. de Castil. pe. col. in versicu. En qualquier manera. Ex quibus infero. quod si fortē pater & extraneus simul dotem promittunt pro filio vel filia, quod vterque tenetur pro dimidia: quia si quando pater & mater simul promittunt, est idē: & in nostro casu: & iam vidi in quæstione defacto, quod pater & nouerca simpliciter & simul promiserunt dotem pro filia, & dixi & consului quod vterque teneretur pro dimidia. Nec obstat tex. cum materia in dicta. l. fina. C. de dotis promiss. quia illam intelligo quādo solus pater promitteret simpliciter vel indeterminatē de bonis suis & filia: secūs verò si ipse simul cum alio, quia tunc vterque tenetur pro parte. Secundò infero quod nedum pater potest obligari pro dote tanquam correus, vt proxime dixi: verum etiam tanquam fideiussor alterius: quo casu si pater tanquam fideiussor soluat, non potest à principali repetere: tex. est singul. & vnicus in iure in l. profectitia. §. si pater non quasi pater. ff. de iure doti. quem reputat singul. & vnicum Roma. in singul. suis, singul. 167. & refert & sequitur Dida. de Castil. in præ. l. 53. Tauri, quinta columna, versicu. vnum ramen scias sed vt. certe vterque decipitur, quia ille text. intelligitur quod dos non est profectitia, licet principalis non sit soluendo. non tamē

dicit quod non possit ab eo repetere si esset soluendo, secundum glo. ordina. cum qua ibi trāseunt commu. Doctores. 26 Quæro tamen circa prædicta, an pro dote promissa possit obligari fideiussor? & breuiter & resolutiuè dico quod sic: tex. est in l. profectitia. §. si pater. ff. de iure dotium. & ibi notat Baldus & communiter Doctores. tex. in l. cum dotis. eodem titu. textus. in l. generaliter. C. ad Velleia. vbi disponitur quod mulier quæ regulariter non potest esse fideiussor, potest obligari pro dote. & ad hoc notat & commendat ibi glossa ordinaria & commun. Doctores. sed ecouerso pro dote restituenda ipsi vxori à marito vel patre vel alio recipiente non potest dari fideiussor, quia cū marito principaliter committatur persona vxoris, iustum & rationale videtur quod committatur dos sine fideiussione, ne, ne alias inter eos oriatur perfidia & discordia: tex. est formalis & expressus in l. prima & secunda. C. ne fideiuss. dot. den. & ibi glossa ordinaria. Odofredus, Petrus, Cinus, Bartolus, Albericus, Baldus, Angelus, Salycetus, Fulgosius, & communiter Doctores. Nec obstat si dicas quod attenda ista ratio etiam videtur quod in casu superiori non possit dari fideiussor pro dote soluenda: quia respondeo singulariter vltra Doctores, quod in isto casu militat causa perpetua discordia, & sic prohibitio requiritur perpetuò, cū dos debet esse perpetuò penes maritum constante matrimonio: in superiori verò casu non: sed statim & celeriter debet solui marito, & promissor remanet liberatus, & sic nulla subest vel remanet inter eos rixa vel discordia. Vel aliter & secūdo modo quod isto casu dotis restituedæ marit⁹ est debitor: in superiori verò casu dotis promissa ipsa mulier vel alter pro ea est obligata & tenetur soluere, quæ quidem mulier est subiecta viro: & ideo non præsumitur quod habeat discordiam cum marito ex ista causa: verum tamen est quod Cinus in dicta. l. prima. C. ne fideiuss. doti. den. post Jacob. de Rauē. tenebat quod intelligatur marito inuito, sed eo volente præstare fideiussorem bene teneatur & obligetur. & sequitur Roma. in l. si constante. ff. solut. matrimon. octaua columna, numero vigesimo primo. & Cum. in §. quotiens eiusdem legis, secunda columna. sed commun. opin. tenet contrarium in locis vbi supra, quia etiam isto casu militat ratio prohibitionis: & intantum hoc est verum vt non possit huic dispositioni renuntiare: ita glossa ordinaria in dicta. l. prima. C. ne fideiuss. doti. den. in glof. magna. in fine: quem sequuntur communi. Doct. &

& reputat singul. & vniam Angel. ibi. Ex qua nota quod legi prohibitiuè etiam fauore renūciantis non potest renunciari: quod tamen limita & intellige sequentibus modis. Primò vt non procedat quando dos soluereur ante matrimonium, & fideiussor obligetur de dote restituenda si matrimonium non sequatur: ita probat tex. in l. Titio centum. §. Titio genero. versicu. sed cū ante nuptias. ff. de condi. & demonst. & ibi notat & commendat Bartolus, & alij Doctores. tenet etiam & commendat Alexand. & communiter Doctores. in l. si constante. §. quotiens. ff. soluto matrimonio. Secundò limita, nisi detur fideiussor de dote restituenda, viro vergente ad inopiam: ita probat tex. in capitulo. per vestras. de dona. inter vi. & vxor. & ibi communiter Doctores. & tenet Bar. Alexand. & moderni in dicta. l. si costante. §. quotiens. ff. soluto matrimonio. Tertio limita, nisi fideiussor detur soluto iam matrimonio, quia cessat prædicta ratio prohibitionis: ita glossa ordinaria in dicta. l. prima. C. ne fideiuss. doti. den. & ibi communiter Doctores. Quarto limita, nisi pater vel frater mariti vel alter coniunctus eius esset fideiussor: quia hoc casu præsumitur cessare prædicta ratio, & argumēto textus in l. finali. C. de dote cauta, non nume. ita tenet Paul. in l. si cū dotem. §. transgrediamur. ff. solu. matri. 2. colum. num. 5. Alexand. & alij Doctores. in l. si constante. §. quotiens. eod. titu. Sed attende quod ista sententia. & conclu. bene procederet in patre, quia naturalis charitas & fortissimus amor excludit cōtrariam præsumptionem, argumēto tex. in l. Aurelius. §. Titius. ff. de libe. lega. & in l. isti quidē. ff. quod met⁹ causa. sed nō in fratre nec in alijs coniunctis, quia reputantur extranei, argumēto tex. in l. vnica. §. accedit. versu. extraneus. C. de rei vxor. actio. & in expresso ita tenet Pala. Ru. in dicta sua repe. capit. per vestras. fo. 106. 4. col. post Baldum Nouellum quem allegat. Quintò limita, nisi talis fideiussor iurauit, quia tunc efficaciter tenetur: ita Pau. de Cast. & commun. Doctores. in dicta. l. si constante. §. quotiens. licet contrarium teneat Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Sextò limita in muliere. secūs in extraneo dotante: quia bene potest fideiussorem recipere de dote sibi restituenda: ita sentit Bart. in dicta. l. si constante. §. colu. 6. q. & tenet ibi Roma. §. colu. num. 20. Imola. §. colu. Iaso. num. 54. Alexand. in §. quotiens. eiusdem legis. 4. col. num. 6. Septimò limita, nisi in aliquo loco sit consuetudo in contrariū: quia licet tex.

in dicta. l. 1. & 2. C. ne fide. do. den. probet consuetudinem contrariam, tamen intelligitur de præterita non futura: ita probat tex. in dict. ca. per vestras. Confirmatur, quia consuetudo semel à iure damnata potest iterum introduci, maxime ex aliqua noua causa superueniente: ista est glo. no. ordi. in Cle. statutum. de elect. in verbo, consuetudine. & ibi Doct. probat etiam tex. in l. dudum. C. de con. empti. iuncto text. in capit. constitutus. de integ. resti. & in effectu istas & alias limitationes ponit Alexan. & moderni in dict. l. si constante. §. quotiens. ff. soluta. Iaco. de Sanct. Geor. in l. profectitia. §. si pater. ff. de iure doti. Pala. Ru. in sua repe. fol. 105. ver. §. & c. per plures colu. Bal. Nouel. in tracta. do. 6. parte principali. 21. priuilegio, per plures columnas. 27 Item adde pro declaratione prædictorū, quod quando dos incipit à promissione, non transit dominium sine traditione: tex. est in l. de diuisione. in fin. ff. soluto matrimonio. & ibi notat & commendat Bartol. & communiter Doctores. in l. dotale. §. primo. ff. de fundo dotali. text. in l. finali. §. præterea. C. de iure doti. vbi dicitur tex. quod quando extraneus promittit prædia vel res in dotem, & nondum tradidit fructus & accessiones debentur post lapsum biennij: ergo si prædia vel res essent traditæ necessariò deberentur à tēpore traditionis ratione dominij: & ad hoc notat & ponderat solus Baldus ibi. colu. 2. quod extendit vt procedat & habeat locum etiam si vxor, pater, vel alius omnia bona sua promittat in dotem: quia nō transit dominium sine traditione: ista est gl. singul. & vnica iuncto tex. in l. 1. in verbo, vniuersa. ff. pro dote. quam ibi sequuntur Bart. & commu. Doctores. & illam glo. reputat singul. & vniam Bald. in l. nulla. in prin. C. de iure doti. Ioan. de Imo. in dicta. l. de diuisione. ff. solu. matri. 1. colum. num. 2. & ibi Pau. & commun. moderni. idem Imola in l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verbor. obli. pe. col. & ibi Angel. 1. colum. in fine. Alex. 6. colum. nume. 16. & alij Doctores. Ang. de Peru. in l. 1. ff. de pigno. prope finem. Platea. in §. fin. Insti. de offi. iudi. colu. 2. Ex quo inferas quod sicut extitit particulari vel vniuersali ex contractu nō transit dominium sine traditione, vt in l. traditionibus. C. de pactis. & in l. qui tibi. C. de hæred. vel act. cum simi. ita etiam ex titulo particulari vel vniuersali ex cōtractu dotis nō transit. 28 Item quæro si pater vel coniunctus vel extraneus dedit vel promittit dotem cui debet restitui soluto matrimonio, an ipsi dotanti vel mulieri

lieri dotata? & magistraliter & resolutiue dico, quod si pater dedit vel promisit dotem pro filia in potestate, actio est communis & debet vtrique restitui, nec vnus sine alio potest agere, petere, cedere, nec delegare: text. est capitalis & expressus in l. 2. §. quod si in patris. ff. solu. matri. & ibi gloss. ordi. Barto. Paul. Imola, Alexan. Iaso. & commun. Docto. cuius ratio potest esse duplex: vna ex parte patris, alia ex parte filiae: ex parte patris ne si filia haberet actionem in solidum eam exigeret & perderet, & pater cogere iterum dotare: ex parte filiae, ne pater recipiens dotem eam consumeret, & filia remaneret in dotata, secundum gloss. & Docto. ibi. & licet de iure antiquo & nouo quicquid acquirat filius in bonis profectiis acquirat patri, vt in l. placet. ff. de acquiren. heredita. & in l. cum oportet. C. de bonis quae liber. tamen speciale est in dote, quia efficitur communis per dictas rationes: quod intellige nisi pater sibi stipuletur in continente, quia tunc sibi soli quaeritur: text. est in l. quotiens. ff. solut. matri. & ibi gloss. & com. Docto. vel nisi stipuletur filiae, quia sibi soli quaeritur, & pater videt ei totam dotem donare, & actionem eius in solidum ei cedere, argumento text. in l. Pomponi. Philadelph. ff. fam. here. & ibi commun. Doctores. & in l. si extraneus. ff. de condi. ob causam. Secundo intellige nisi filia decedat durante matrimonio, quia tunc tota dos & actio eius quaeritur patri, & consolidatur in eius persona: textus est in l. dos a patre. C. de solu. matri. quod procedit etiam extantibus liberis, secundum glo. or. & commun. Docto. ibi per bona fundamenta & rationes, licet de consuetudine seruetur contrarium, secundum eos: de qua quaestione vide late & melius quam alibi per Salic. ibi, qui disputat ab utraque parte: & ideo in hoc non in fito. si vero dedit vel promiserit dotem pro filia emancipata, sibi quaeritur tota dos & eius actio: quia videtur donare & non est impedimentum patriae potestatis: & eadem ratione si tempore dotis constituta erat in potestate, sed soluto matrimonio reperitur sui iuris morte patris vel emancipatione, tota actio quaeritur filiae & consolidatur in eius persona, licet a patre si ex hereditata: text. est in l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo. actio. & ibi gloss. or. & communiter Docto. & tenet magistraliter Bart. in dicta. l. 2. §. quod si in patris. ff. solu. matri. 2. col. num. 3. & ibi commun. Docto. Adde tamen quod hoc casu est magnum dubium si pater sit stipulatus dotem sibi reddi, & decedat constante matrimonio ipsius filiae an postea soluto matrimonio per mortem viri

vel vxoris dos pertineat ad haeredes patris, vel ad filiam & eius haeredes, & gloss. ord. in dicta. l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo. actio. tenet quod ad filiam vel eius haeredes: quam reputat ibi singularem Angel. de Peru. sed contrarium tenet ibi Odo. Cynus, & magis communiter Doctores, per bona fundamenta quae vide per eos. Ex quibus clare deducitur & infertur quod si hodie in nostro regno pater dedit vel promisit dotem pro filia in potestate, cum per contractum matrimonij efficiatur sui iuris & habeatur pro emancipata, per legem. 47. his. ll. Tauri, quod tota dos & similiter actio & obligatio eius quaeritur soli filiae & consolidatur in ea, & non quaeritur patri nec alteri in totum nec pro parte: si vero coniunctus vel extraneus dedit vel promisit dotem, tunc tota dos & actio eius quaeritur mulieri & eius haeredibus: quia videtur donare: imo etiam fingitur stipulatio fauore eius: text. est formalis & expressus in dicta. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. actio. quod intellige nisi in continente fuerit sibi stipulatus, vt dicit ibi text. & est etiam text. in l. si dotem. C. de iure doti. & vtroque; commun. Docto. iuxta quod tamen quaero si talis coniunctus vel extraneus stipuletur vel paciscatur dotem reddi & solui mulieri, an sibi quaeratur: & dicendum est quod sic: quia licet alibi nemo possit stipulari vel acquirere vt in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obli. cum simi. Item licet nemo possit alteri stipulari acquirere, nec pacisci super re quae non debet durare in eius dominio, vt in l. Publia. ff. de positi. & in l. pe. C. ad exhiben. cum simi. tamen fallit in dote, eius fauore. text. est in l. Caius Seius. ff. solut. matri. & ibi Bart. & commu. Docto. imo quod magis est, si stipuletur alternatiue sibi aut mulieri, tota dos & actio eius quaeritur mulieri fauore matrimonij: text. est sing. & vnicus in l. dicta. l. Caius Seius. ff. solu. matr. quem reputat singularissimum Pau. de Cast. & vnicum Angelus, Alexan. & alij Docto. facit etiam text. in l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. 3. & licet alternatiua posita inter personas honoratas quibus actio quaeri potest resoluatur in coniuncta, vt in l. pe. C. de verbo. signi. non tamen sic in nostro casu fauore dotis: si vero stipuletur copulatiue sibi & mulieri, vtrique; quaeritur pro medietate: argumento text. in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. re. cum simi. ita Bart. & commu. Docto. in dicta. l. Caius. Pulchrum tamen dubium est si simpliciter & impersonaliter stipuletur dotem reddi & solui, & non dicatur nec exprimat cui, an quaeratur ipsi dotanti vel mulieri dotatae: & resolutiue dico quod mulieri dotatae, argumento

mentotex. in l. post dotem secundum. 3. lec. ff. fo. ma. & in expresso ita tenet Bart. in dicta. l. Caius Seius. eo. tit. fi. col. & ibi Pau. de Cast. Rom. Alex. & magis communi. Doct. Iacob. de sanct. Geor. in l. adoptiuum. §. 1. ff. de iure doti. si circa quae omnia vide Bal. Nouell. in dicto tracta, dotis. 6. par. 22. priuilegio, vsq; ad. 31.

Item quaero an promissio vel legatum pro dote vel causa dotis sit conditionale vel purum, & hoc est maximus effectus quo ad suspensionem petitione, & transmissione, & plura alia: & breuiter & resolutiue dico, quod aut loquimur in patre promittente vel legante, aut in extraneo: si in patre, aut promittit vel legat simpliciter nulla alia legitima relicta, & censetur purum: quia praesumitur alias relicurus cum legitimam sibi relinquere teneatur in vita vel in morte, & aliter testamentum non valeret: & sic est magis consilium vel monitio vt filia nubat quam graua men. argumento text. in l. mutuo. §. 1. ff. de tutelis: & in l. cum pater. §. mando. ff. de lega. 2. & in l. si extraneus. ff. de condi. ob causam. & adde quod erit promissio vel legatum purum tam in concurrenate quantitate legitimam quam in ea quae excedit: ne vna & eadem dispositio diuersimode iudicetur, argumento text. in l. eum qui a des. ff. de vsuca. & in l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupil. si tamen alias filiae reliquerat legitimam esset conditionale, sicut si promitteretur vel legatur ab extraneo, vt statim dicam: & idem est si pater promisit vel legauit non simpliciter, sed respectu & contemplatione certi matrimonij: quia similiter esset dispositio conditionalis: ita probat text. in l. Titio centum. §. Titio genero. versicu. ante nuptias. ff. de condi. & demonst. vbi habetur quod si pater Titio, qui futurus erat maritus filiae suae centum legauit, & aliquis eorum decepsit ante matrimonium, legatum non debetur nec transmittitur ad haeredes: si vero loquimur in extraneo, tunc in distincte, modo fiat promissio uel legatum dotis pro certo matrimonio, modo simpliciter semper censetur conditionale: quia dos sine matrimonio esse non potest: vt in l. 3. ff. de iure doti. cum simili. Item quia talis promissio vel relicta nedom respicit fauorem filiae dotatae, sed etiam mariti futuri & reipublicae argumento text. in l. 1. ff. solu. matri. cum similibus. Item & magis in expresso facit text. in l. si ego. ff. de iure doti. & in l. licet. §. quotiens, eod. tit. & in l. si a Titio. ff. de verbo. obli. Item etiam quia ita demum videtur donare mulieri si matrimonium sequatur aliter non argumento text. in l. si donaturus. ff. de condi. ob causam, quod intellige

nisi ex aliquibus coniecturis possit constare quod voluit promittere vel legare pure, & non sub conditione: & in expresso istam doctrinam & resolutionem ponit Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & de. 2. col. versicu. sed quero. num. 3. & ibi Paul. de Cast. Imo. & com, Doc. Bal. in l. generaliter la. 1. C. de epi. & cle. 4. col. n. 9. Bal. Nouel. in tracta. dotis. 6. part. princ. 76. priuilegio. cum sequenti, vbi late tractat Io. Campe. in tract. do. 1. par. 29. q. Ex quibus infero quod hoc casu promissio vel legatum non potest a muliere peti, nisi iam matrimonio realiter contracto, saltem per verba de praesenti, argumento text. in l. sancimus. la. 1. C. de nup. & in l. cum fuerit. ff. de cond. & de. & in regula, nuptias. ff. de regul. iur. nec requiritur traditio ad domum, nec alia solennitas nuptiarum, nec sufficeret tempus nubilis aetatis etiam praestita cautione de nubendo: ita Bart. in dicto. §. Titio genero. fi. col. pe. q. & licet ipse hoc intelligat quod fit promissio vel legatum pro dote: secus vero quando fit pro muliere maritanda: quia tunc esset modus & posset mulier petere praestita cautione de nubendo, sicut in alia dispositione modalis. arg. text. cum materia in l. quibus diebus. §. Terminus. ff. de condi. & demonst. tamen contrarium & melius tenet Pau. de Cast. in d. §. Titio genero. 3. col. versicu. item dicit Bar. & ibi Imola, & alij Docto. imo quod vtroque; casu requiratur realiter esse contractum matrimonium, saltem per verba de praesenti: quia differentia Bart. potius est verbalis quam realis, & praedicta procedunt & habent locum, modo promissio vel legatum fiat mulieri iam adultae & nubilis aetatis: modo puellae impuberi & non nubilis aetatis, secundum Doc. vbi supra. Injta praedicta tamen potest notabiliter quaeri, si testator madauit & comisit executoribus suis quod expendantur mille pro puellis maritandis, an isti executores possint distribuere & expendere inter puellas impuberes, & non nubilis aetatis: & breuiter & resolutiue dico, quod si in specie sit mentio earum, dicendo, pro Titia vel Scia maritata, non est necesse expectare nubile aetatem: si vero in genere pro puellis maritandis, non possunt distribuere inter impuberes non nubilis aetatis: sed debent eligere puellas iam adultas & nubilis aetatis: quia causa finalis testatoris debet attendi & considerari tempore mortis eius, & verificari in personis in quibus concurrant illa qualitas & causa finalis: ita Bald. in l. sancimus. C. de nuptiis. fin. q. argumento text. in l. nec femel. §. si in habitatione. ff. quando dies lega. cedat. vbi habetur quod legatum factum respectu certae causae vel necessitatis debetur tempore illius

do mulier de facto ignoranter cōtraxit phibitum matrimoniu: quia etiam tūc inducitur tacita hypotheca & ius praelationis in bonis mariti. glo. est. ord. in dic. l. a. s. d. u. C. qui pot. in pigno. in glo. max. si. quæst. & ibi Bald. & cōm. doct. gl. ord. in. l. 2. §. si. ff. de priui. credi. in gl. si. & ibi Bar. & cōm. docto. tenet etiam Bar. in. l. si. cūm dotem. §. si. ff. solu. matr. Anto. Negu. in tracta. de pigno. in. 4. membro. 2. part. 10. quæst. imō etiam talis mulier gaudet priuilegio nē bona dotalia alienentur: glo. est. singu. & ordi. in. l. dotale. ff. de fundo dot. & tenet Pau. de Ca. Ale. xā. & alij docto. in dic. l. si. cūm dotem. §. si. ff. solu. matr. Item etiam talis vxor gaudet medietate lucrorum adquirentium cōstante matrimonio. argumēto tex. in ca. 2. de dona. inter virum & vxor. & ibi not. Alex. & cōm. Cano. Pala. Ru. in sua repe. fol. 19. 2. col. Tertiō extēde vt pcedat & habeat locū nedū ipso marito vel principi paliter obligato pro dote, verum etiam in fideiussore in casibus in quibus fideiussor dari potest: quia obligatio fideiussoria est accessoria & sequitur naturam sui principalis. argumento tex. in regula accessorium. cum simili. de regul. iuris. & in. l. 2. C. per quas psonas. & in expresso ita tenet Bald. Nouel. in tract. dotis. Anto. Neg. in tracta. de pigno. in. 4. membro. 2. partis. per quem vide alias plures limitationes in materia Limita tamen & intellige in ipsa muliere fauore matrimonij: secūs vero in extraneo qui dotaui & stipulatus est dotē sibi reddi solu. mat. quia non habet tacitam hypothecam ita tenet nō. Cinus in dict. l. vnica. in. §. & vt plenius. C. de rei uxō. actio. & ibi Sal. tenet etiā Pau. de Ca. in. l. ff. solu. matr. 2. col. num. 6. & ibi Alex. 9. colū. & cōm. docto. num. 37. idem Pau. post glo. ibi in. l. 2. eiusdem titu. §. 3. col. num. 12. Bald. Nouel. in dic. tract. dot. 6. par. 7. priuileg. num. 3. verfi. vidi etiam dubitatum. Secundo limita & intellige in vxore vel sponsa de presentis: secūs vero in sponsa de futuro: quia si ante contractū matrimonij soluit dotē, & postea spōsus decedat, non habet tacitam hypothecam nec priuilegium dotis: quia sine matrimonio non potest esse dos: ita tenet glo. ordi. in. l. eos. C. qui pot. in pigno. hab. & ibi docto. Bar. in. l. 2. §. si. de priuileg. credi. & ibi docto. & adde qd prædicta tacita hypotheca est priuilegiata, vt mulier præferatur cæteris creditoribus anterioribus habentibus tacitas hypothecas: tex. est. cap. & expres. in. l. a. s. d. u. C. qui pot. in pigno. ha. tex. in. §. fuerat. In situ. de actio. & vtrobique Doct. & idem disponit lex 23. titu. 13. 5. part. cuius ratio potest esse quia lex quæ concessit talem hypothecam in bonis de

bitoris. potuit beneficium & effectum eius tollere vel modificare fauore mulieris & dotis ei, & ratione publicæ utilitatis quæ an conseruanda dote versatur, vt in. l. prima. in. 3. simi. ff. sol. matrim. Et omnia ista & alia priuilegia conceduntur mulieribus propter maxima onera matrimonij, scilicet obsequium & reuerentiā quæ maritis debent prestare. Itē ppter partus picula. Item propter liberorum procreationem & curam eorum: tex. est in dicta. l. a. s. d. u. verfic. quis enim. & probatur Genes. cap. 3. multiplicabo ærinas tuas, in dolore paries filios tuos, & sub viri potestate eris. & ad Corinthios cap. 5.

38 Quæro tamen à quo tempore incipiat ista tacita hypotheca. an à tempore contracti matrimonij, an verò à tempore traditionis ipsius dotis? & breuiter & resolutiue dico quod à tempore solutionis & traditionis ipsius dotis: imo quod magis est, etiam si spe futuræ numerationis & dotis recipiendæ maritus eam promisit reddere & soluere vxoris hæredibus, incipit à tempore traditionis postea secutæ: non verò à tempore contracti matrimonij & promissionis: vnde inferitur qd si post contractum matrimonium & dotem pmisam maritus contraxit cum alijs creditoribus cum expressa hypotheca: & postea dos est sibi tradita, non præferatur mulier prioribus creditoribus: ista est glo. singu. & vnica in. l. a. s. d. u. C. qui pot. in pigno. hab. in verbo hypothecam, & ibi notat & commendat Iaco. tribo. 1. colum. prope finem. not. etiam & cōmendat Bald. fin. colum. dicens qd vix alibi reperitur. & idem tenet expresse & notabiliter Specu. in titu. de obligat. & solut. §. ante omnia. penul. colum. verfi. sed pone contraxi. Bald. Nouel. in tracta. dotis. 10. parte principali. 16. limitatione, licet relinquat cogitandum & ista videt vera sentētia & opinio, licet Bartol. Cinus, Sali. & alij Doct. in dict. l. a. s. d. u. vellēt cōtrarium: imò qd incipiat à tēpore cōtracti matrimonij & promissionis dotis debēde, nō à tēpore traditionis eius: & idem tenet Anchar. in ca. ex literis. de pigno. 3. column. & ibi Ioan. de Imola. 5. colū. num. 18. Anto. Negu. in tracta. de pigno. 4. mēbro. 2. partis principalis. 4. quæsti. vbi notabi. & melius quam alibi loquitur, & dicit hanc esse magis cōmunem opin. si vero loquimur in expressa hypotheca, quia marit' expresse promisit reddere dotem vxori & hæredibus eius cum expressa hypotheca, & postea etiam ex inreruallo recipiat dotem, illa hypotheca expressa incipit & habet effectum à tempore promissionis & contracti matrimonij: non

non vero à tempore traditionis, & sic vxor præferatur creditoribus contrahentibus cum marito post ipsam promissionem, & ante traditionem dotis: ita probat tex. in. l. prima. ff. qui pot. in pigno. hab. & ibi glo. ordi. & commu. docto. tex. in. l. tali facta. ff. de iure do. tenet etiam Bal. Nouel. in dict. tracta. dotis. x. part. 16. limita. & Anto. de Negu. in dict. tract. de pigno. 4. membro. 2. partis. 3. quæst. num. 77. & idem disponit l. 33. titu. 13. 5. par.

39 Pulchrum tamen & quotidianum dubiū est, an mulier virtute tacitæ hypothecæ præferatur alijs creditoribus habentibus expressas hypothecas anteriores? & videtur qd sic. Primò quia tex. in dic. l. a. s. d. u. C. qui potio. in pigno. ha. & in dict. §. fuerat. & iura similia quæ cōcedunt mulieri beneficium praelationis indistinctè loquuntur nulla facta distinctione an priores creditores habēt hypothecas tacitas vel expressas. Secundo facit etiam text. in dict. l. a. s. d. u. ibi dum dicit, licet anteriores sint temporis priuilegijs vallati: ergo non solum loquitur de hypotheca tacita anteriori, sed etiam de expressa in qua priuilegium praelationis ex tempore considerat, vt in. l. 1. & per totum. C. & ff. qui pot. in pigno. ha. & in regula, qui prior. de reg. iur. Tertiō facit tex. in. l. in rebus. C. de iure doti. vbi habetur qd si res dotalis extat soluto mat. estimata vel non estimata, in ea præferatur mulier omnibus anterioribus creditoribus: quia venit ad propria bona: sed tunc admittitur & præferatur mulier etiam habētibus anteriores hypothecas expressas: ergo similiter in nostro casu quādo dos cōstitit in pecunia vel quantitate debet præferri oibus creditoribus habentibus hypothecas expressas anteriores. Quartò facit, quia credēs vel mutans in refectionē domus vel alterius rei, habet tacitā hypothecam, & præferatur creditoribus anterioribus etiā habentibus expressas: vt in. l. interdū. ff. qui pot. in pigno. ha. & mulier p. dote præferat credenti vel mutuanti in refectionē, vt in authē. de equali. do. §. his cōsequēs est. colla. 7. ergo & c. Quintò facit optima ratio, quia dos est priuilegiata principaliter fauore mulieris, & secundario ratione publicæ utilitatis, vt in. l. cum simi. ff. sol. matrim. & utilitas publica semper præferatur utilitati priuatae, vt in. l. vnica. §. si. C. de cadu. toll. præterea rex vel princeps condendo. l. cōmunem pot. tollere ius quæsitum alicui subdito et alteri applicare ex iusta causa, vt in. l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vend. & in. l. Lucius. ff. de euictio. & in. l. venditor. §. si constat. ff. com. prædio. & in. l. si priuatus. ff. qui & à quibus. & notat Barto. in proce. ff. vete. §. omnem. 3. colum. Paul. & scribentes in. l. fina. C. si cōtra ius

vel vti. publi. ergo in nostro casu, licet ex hypotheca expressa anteriori videatur ius quæsitum anterioribus, tamē ex prædicta iusta causa fauore dotis & publicæ utilitatis, l. communis disposuit & potuit disponere qd mulier virtute tacitæ hypothecæ præferatur omnibus anterioribus creditoribus etiam habentibus hypothecas expressas: & in expresso, licet nō ita benefundent istam sententiam & conclusio. tenet Martinus glo. antiquus quem refert glo. ordi. ma. in dict. l. a. s. d. u. C. qui potio. in pigno. hab. & ibi Petrus de bel. pert. 2. colum. Iaco. de Aret. in fin. Cinus. 3. colum. Faber. in. §. fuerat. In situ. de actio. 2. colum. in medio. Abb. in cap. ex literis. extra de pigno. 2. column. num. 8. & ibi Cardi. 2. colum. Sed his nō obstantibus contrarium est tenendum, imo qd nō præferat mulier alijs creditoribus anterioribus habentibus hypothecam expressam. Primò quia mulier & fiscus pari passu ambulant, vt in. l. 2. C. de priuilegijs fiscali. sed fiscus qui habet bona debitorista citè obligata, vt in. l. 2. C. in quibus causis pigno. vel hypoth. tacitè contra. cum simi. nō præferatur creditoribus anterioribus habentibus hypothecam expressam, vt in. l. si pigno. ff. qui potio. in pigno. hab. & in. l. si fundum. eodē titu. ergo similiter in nostro casu, mulier non præferatur in recuperanda dote. Secundo facit tex. in. l. vbi adhuc in medio. verficu. vel à creditoribus posterioribus, & c. qui habetur qd mulier in dote exigenda præferatur creditoribus posterioribus: non vero his qui habent potiora iura sed anteriores creditores habent potius ius ratione temporis: ergo præferantur. Tertiō facit concludens ratio: quia in dubio. l. non intelligitur tollere ius semel quæsitum parti ex suo contractu, argumē. tex. in. l. fina. ff. de pactis. & in. l. si post mortem. §. fina. de contratabu. & in. l. si constante. ver. exceptis. C. de dona. ante nuptias. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordi. in dict. l. a. s. d. u. C. qui potio. in pigno. ha. in gl. mag. & ibi Odo. Iaco. But. Barto. qui dicit qd ita tenet consuetudo quæ est optima. l. l. interpres. Albe. Ang. Bal. & Saly. Azo. in summa illius titu. 2. colum. num. 7. glo. ordi. in. §. fuerat. In situ. de actio. & ibi Dicus fin. colum. Ange. de Aret. 8. colum. Iaso. 13. colum. num. 72. glo. ordi. in cap. ex literis. extra de pigno. & ibi Innocē. Hostiē. Ant. Anchar. & Ioan. de Imola qui dicit hanc esse magis commu. opin. istam etiam, dicit magis commu. opin. Iaso. in dict. §. fuerat. dicit etiam communem opin. Soci. in. l. prima. ff. solu. matrimo. fin. colum. & quæst. & ibi communiter moder. dicit etiam magis commu. opin. Bald. Nouel. in tractatu dotis. 10. par. prima. quæstio. Ant. Go. in ll. Tau. Kk 4 Anto.

Anto. Negu. in tracta. de pigno. in. 4. membro. 2. partis. num. 98. pro qua communi sententia est hodie. l. 33. titu. 3. 5. part. limitabat tamē hāc communem opinio. Bald. Nouel. vbi supra vt praeferatur creditor in bonis quae habebat & possidebat debitor tempore hypothecae cōtracta: secus verò in quaestio post hypothecam tacitā vxoris: quia in eis ipsa praefertur: quod tamē nō est verum tenēdo communem.

40 Subsequēter etiam quæro si mulier habeat expressam hypothecam posteriorem pro dote in bonis mariti; an praeferatur alijs creditoribus habentibus hypothecam expressam anteriorem: & videtur q̄ sic, argumento tex. in sui generalitate. in. l. a. siduis. C. qui potio. in pigno. re hab. cum similibus, quibus disponit q̄ mulier in actione personali & reali hypothecaria praeferatur alijs prioribus creditoribus item etiam quia taciti & expressi idem est iudicium, vt in. l. cum quid. ff. si certum petatur. cū simil. ergo sicut mulier habēs tacitam hypothecam praefertur alijs creditoribus habentibus tacitā hypothecam anteriorem, ita etiam habens hypothecam expressam posteriorem praeferatur alijs creditoribus habentibus expressam anteriorem.

Et in expresso ita tenet Ang. in authentica de aequalitate dotis. §. his consequens est, in fine. colum. 7. & sequitur & reputat singu. & quotidianum Aret. in. l. 1. ff. soluto mat. ante pe. col. cum hodie omnia instrumēta fiant cūm hypotheca bonorum expressa, Bald. Nouel. in tract. dotis. 10. par. 16. limitatione. Sed his nō obstantibus contrarium est tenēduin, imò quòd creditores habentes expressam hypothecam anteriorem praeferant per rationes positas in superiori quaestio. & in expresso ita tenet Saly. in dicta. l. a. siduis. 2. colum. & 1. quaestio. C. qui pot. in pig. ha. Soci. notabiliter in. l. 1. ff. solu. matri. fin. colum. & quaest. & ibi Iaso. 2. lect. qui meli⁹ & latius disputat pro vtraq; parte quam alius: & tandem residet in hac sententia & opinione Ripa. 2. colū. Ang. de Aret. in. §. fuerat. de actio. 8. colum. Anto. Negu. in tracta. de pigno. 2. par. 4. membro. num. 100. & sentit aperte Barto. in in dict. l. prima. ff. soluto matrimo. in primis verbis in figuratione casus vbi dicit, q̄ si duo instrumenta cum expressa hypotheca bonorū appareant eodem die confecta, instrumentum dotis praesumitur primum quoad effectum praelationis: ergo si aliud reperitur prius confectum: non esset dos praeferenda: quia si semper hypotheca dotis esset praeferenda, nō esset aliqua necessitas talem effectum priorita-

tis instrumenti inducere. Vnum tamen est, q̄ si duo instrumenta reperiant eodē die confecta, instrumentū dotis praesumit prius, vt supra proxime dixi: & in expresso ita pbat tex. in. l. in ambiguis. ff. de iure doti. cuius verba sunt, in ambiguis pro dotibus respondere melius est. per quem ita tenet ibi Bald. & alij docto. tex. in. l. in ambiguis. ff. de regulis iuris. tenet etiā Bart. in dict. l. 1. ff. solu. matrimo. in casus positione. Bald. Nou. in suo tracta. in. 9. parte. 1. priuilegio & idem est in libertate & alia qualibet pia causa secundum modernos in dict. l. 1. ff. solu. matri. ex quo etiam subinfertur, q̄ si pbatones sunt pares, praefertur probatio dotis. Item si sententiā plurium iudicum sint diuersae, praefertur illa quae est pro dote vel pia causa, argumēto praedictorū iurū, & arg. tex. in. l. inter pares. ff. de re iud. & tenet Fulg. & alij in. d. l. in ambiguis. de iure dot. licet alijs semp pferat q̄ est lata p reo, vt est ibi casus. Itē extēde etiā si alter possideat q̄ etiā tūc pferat causa dotis vel pia, licet sec⁹ sit inter priuatos: q̄ tūc si instrumēta sint confecta eodē die pferat, q̄ possidet, arg. tex. in. l. de rebus. de dona. ante nupt. & regula, in pari, de re iud. ita tenet Bart. in. l. & q̄ nōdum. §. quod dicit de pign. Ripa. in. d. l. 1. solu. mat. col. 3. num. 6. Secūdo limita nisi instrumētū vnus cōtineat horā, & aliud nō: quia praefert illud q̄ habet horā, quia eius pbatio est magis certa & non debet offuscari p incertam: ita Bald. Salic. & alij docto. in. d. l. de rebus. & modern. in. d. l. 1. solu. mat. col. num. 7. Tertio limita qñ p̄dicta instrumenta essent confecta à diuersis notarijs: secus si ab eodē: q̄ tūc ex scriptura originali p̄tocoli poterit cōstare de prioritate vel posterioritate, q̄ in dubio illud q̄ prius in ordine reperiat scriptū, p̄sumit prius factū arg. tex. in. l. cōstit. C. §. quib⁹. & ibi Bal. & alij docto. moder. in. d. l. 1. solu. mat. tenet etiā Bald. Nou. in tract. dotis. 9. part. principalis. 2. priuilegio, quē vide. Itē quæro an mulier habeat tacitam hypothecā & ius praelationis p bonis paraphernalibus: & breuiter & resolutiue dico q̄ habet tacitā hypothecā: text. est in. l. 1. §. fin. aut. C. de pactis cōuentis. & ibi not. Bar. Bal. Cin. Alb. & cōm. docto. & meli⁹ q̄ alius Sali. in. §. fin. eiusdē. l. nu. 2. Inno. in. c. ex literis. extra de pign. & ibi Abb. pe. col. num. 10. Imola. 4. col. nu. 19. Azo. in Sūma. C. in quibus causis pign⁹ vel hypotheca tacite cōtrahit. Io. de Pla. in. §. fuerat. In situ. de actio. 4. col. & ibi Ia. 9. col. nu. 41. idem Iaso. in. l. maritus. C. de pecu. in fin. Anto. Negu. in tract. de pign. 4. membro. 2. partis. num. 63. facit etiā text. in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. iuncta glo. in verbo, suppositas.

fitas. & ibi commu. docto. non tamē habet ius praelationis vt praeferatur mulier alijs creditoribus habentibus hypothecas anteriores: quia illud solum habet locum in dote fauore matrimonij: non verò in alijs bonis: ita probat tex. in dict. l. fin. C. de pactis conuentis. qui tūc cōcedit beneficium tacitae hypothecae & non aliud: & in expresso ita tenet glo. singu. in. l. si ego. §. dotis. ff. de iure doti. & ibi ad hoc notat & cōmendat Sali. illam etiam glo. ad hoc reputat singu. Iaso. in. l. maritus. C. de procu. si. col. tenet etiam Innocent. in dict. c. ex literis. extra de pigno. & ibi Abb. & Ioannes de Imola, Sali. in dicta. l. vbi adhuc. C. de iure doti. si. col. 10. q. idem Sali. in dicta. l. a. siduis. versic. fina. C. qui potio. in pigno. habc. Anto. Negu. in tractatu de pigno. 4. membro. 2. partis. num. 63. & idem probat. l. 17. tit. 1. 4. par. quā sic intellige. intellige tamen praedicta in bonis paraphernalibus quorū administratio est concessa marito: secus autem quando mulier habet & retinet sibi praedicta bona, & maritus non habet administrationem eorum: quia pro eis mulier non habet tacitā hypothecam nec ius praelationis: ita notabiliter tenet Abb. in. c. ex literis. pen. col. nu. 10. de pigno. & sic debet intelligi. glo. ibi.

41 Item quæro an tacita hypotheca & ius praelationis cōpetat mulieri pro donatione ante nupti. vel propter nupti. & breuiter & resolutiue dico quòd tacita hypotheca bene cōpetit, non tamen cōpetit ius praelationis. cuius ratio est quia in dote mulier tractat de dāno euitando: in istis vero donationibus tractat de lucro captando: ita probat tex. in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. & ibi tenet & declarat. Ci. 1. colum. & 3. op. positio. tex. in. l. si constante. §. iura etiam. C. de dona. ante nupti. & ibi Docto. tex. notabilis & express. in. l. a. siduis. C. qui po. in pig. ha. cuius verba sunt, hāc autem tantūm ad dotem sancti mus, non ad ante nuptias donationem, quam suo tempore seruare disponimus, & habere inter creditores sui tēporis ordinē, non enim pro lucro fouemus mulieres, sed nē damnum patiantur suisque rebus defraudentur curamus. & ibi tenet & declarat glo. ford. in verbo. suo tempo. Odofre. Ci. Alb. Bal. Sali. & communi. Docto. Abb. in. c. ex literis. de pigno. fin. col. & ibi commu. Cano. Paul. de Cast. in. l. 2. ff. sol. ma. finali col. versic. sed an donatio propter nuptias. Ex quibus infero, Primò q̄ hodie in nostro regno pro arthi erunt bona mariti tacite obligata, non tamen habebit mulier ius praelationis. Secundo infero quòd pro vestibus & donis datis per sponsum sponsae iuxta. l. 53. in istis. ll. Tau-

ri erunt bona mariti obligata si fortē maritus ea alienauit, non tamen habebit mulier ius praelationis. Tertio infero quòd pro medietate lucrorum quae pertinent vxori erunt bona mariti tacite obligata, si fortē maritus ea alienauit mortua vxore vel ea viuente in casu prohibito, non tamen cōpetit ius praelationis, quae omnia nota, quia sunt singularia & quotidiana.

42 Si vero dos consistit in specie, quia vxor vel alter pro ea dedit aliquas certas res mobiles vel immobiles in dotem marito, tūc si simpliciter sint datae in aestimatae nulla earum aestimatione facta, licet constante matrimonio res efficiatur mariti, tamen soluto matrimonio dominium ipso iure reuertitur ad vxorem, & potest à marito, vel hæredibus, vel quolibet possessore vendicare, & praefertur omnibus alijs creditoribus etiam habentibus anteriores hypothecas expressas: tex. est capitalis & expressus in. l. in rebus. C. de iure doti. cuius verba sunt, in reb⁹ dotalibus siue mobilibus, siue immobilibus, seu se mouentibus, si tamē extant, siue aestimatae siue in aestimatae sint, mulierem in his vendicandis omnem habere post dissolu. matri. praerogatiuam, & neminē creditorum mariti qui anteriores sunt posse sibi potiore causam in his per hypothecā vendicare, cū & eadem res ab initio vxoris fuerant, naturaliter in eius permanserūt dominio: & id ad hoc notat & commendat gl. or. Odofre. Pe. Ci. Iaco. Bu. Alb. Bal. Ange. Sali. Fab. & com. docto. cuius ratio est, quia vindicās propriam rem non indiget priuilegio, nec excluditur ab aliquo creditore eū suum reperat: tex. est nota. in authentica, vt ex actione in stātis dotis. §. his igitur. col. 7. ibi dū dicit, purē vnunquēq; quod suum est habere nullo priuilegio indigens. tex. in. l. si ventri. §. in bonis. ff. de priuilegijs creditorum. per quem dicit Bal. in. d. l. in rebus. C. co quòd omnis qui praetedit dominium actu permansens est potior quolibet alio creditore. ex quo tex. in. d. l. in rebus. nouiter & sing. inferas q̄ licet in acquirendo dominio requiratur traditio vel apprehensio possessionis vel detentationis, vt in. l. traditionibus. C. de pactis, cū similibus. etiam si concurrat titulus vniuersalis dotis vel alterius contractus, vt in. l. iuncta ibi glo. singulari & vnica in. l. 1. ff. v. fucapio. pro dote. & in. l. qui tibi. C. de hære. vel actio. ven. tamen illud est verum & procedit qñ agitur & tractatur de acquirendo dominio de nouo: secus verò de recuperando & restaurando primo dominio antiquo semel amisso: quia de facili res reuertitur ad naturam suam. argumēto tex. in. l. si vnus. §. pactus nē peteret. versic. Kk 5 sic.

fic. qđ & in specie. ff. de pactis. ibi, incipiet dos redire ad ius suum. tex. in. l. iuris gentiū. §. adeo. co. tit. tex. in. l. naturalem. ff. de acquirendo rerū domi. tex. in. l. Pomponius. co. tit. text. m. §. ferē versi. naturalē. In st. de rerū diui. tex. in. l. prout quisque. ff. de solu. tex. in. l. ab emptione. ff. de pactis. tex. in. l. 1. & 2. C. quando liceat ab emp. disce. Ex quo primò infero qđ si dominus manumittit seruum, statim competit sibi libertas sine aliqua traditione vel solennitate: text. est in. l. manumissiones. ff. de iust. & iu. text. in. l. 4. ff. de statu. homi. tex. in. l. 1. & per totū. ff. de manumissio. tex. in. l. 1. & per totū. C. de ingenu. & manumiss. Secundo infero qđ licet animal captum ab aliquo per apprehensionem fiat occupantis, vt in. l. 1. ff. de acqui. possess. tamen si effugiat a domino taliter quod recuperet pristinam naturalem libertatem amittitur dominium eius, & animal efficitur liberū: text. est in. l. naturalē. ff. de acqui. re. do. tex. in. §. ferē. versic. naturalem. In sti. de rerum diui. Tertiò quod ex ista causa & ratione ex pacto legis commissoria retrò transfertur dominium in primum dominum alienantem: text. est in. l. 1. & per totum. ff. de de lege commissoria. text. in. l. commissoria. C. de pactis inter emp. & vend. Quartò qđ ideo per absentiam perditur possessio naturalis: text. est in. l. clam possidere. §. qđ ad nūdas. ff. de acq. poss. Quintò qđ ideo finito usufructu ipso iure reuertitur & cōsolidatur cum sua proprietate: text. est in. l. 1. & per totum. ff. quibus mo. usufru. amit. tex. in. §. ambiguitatem. & in l. corruptionem. C. de usufru. tex. in. §. finitur. Institutio. de usufruct. cum simi. Sextò quod ideo dominus qui habet rem proderelicto statim amittit dominium sine apprehensione vel occupatione alterius: quia ante de primæuo iure naturali in nullius bonis erat. Vnum tamen est qđ priuilegium & dispositio tex. in. d. l. in rebus. C. de iure doti. non habet locum in heredibus mulieris, quia in eos non trāsit dominium rerū dotalium soluto matrimonio per mortem vxoris: ita Bart. in. l. Nefenius. §. si fundum. ff. de re. iu. & ibi comm. doct. quod intellige in extraneis: secus in filios eiusdē matrimonij: quia bene transit ad eos: ita sing. Bal. Nouel. in tracta. dotis. 8. parte principi. 6. priuilegio. & adde quod tali casu periculū vel commođū in prædicta dote inæstimata cōtingēs absq; culpa mariti pertinet vxori. ex quo inferē qđ si vestes vel aliqua animalia sunt in dotē & reperiantur cōsumpta tēpore matrimonij dissoluti, non debet aliqua æstimatio vxori: text. est in l. plarung. ff. de iure doti. cuius verba sunt, ple-

runq; interest vixi res nō esse æstimatas, idcirco quod nec periculū rerū ad eum pertineat, maxime si animalia in dotē acceperit, vel vestem quam mulier vtitur: eueniet enim si æstimata sit & eā mulier attriuit vt nihilominus maritus æstimationē præstet: quoties igitur nō æstimatæ res in dotem dantur, & meliores & deteriores fiunt mulieri, si prædijs inæstimatis aliquid accessit, hoc ad compendium mulieris pertinet: si aliquid decessit: mulieris damnum est.

43 Dubiū tamē est si soluto matrimonio non possit constare an prædictæ res mobiles vel se mouentes sint cōsumptæ vel peremptæ absq; culpa mariti, an maritus teneatur valorē & æstimationē soluere si non probet ex vsu, vel casu fortuito, vel aliā absq; sua culpa consumptas & peremptas? & resolutiue teneo quod sic: quia maritus censetur custos vel procurator vxoris & rerum dotalium, argumento tex. in. l. si quis domū. §. Imperator. ff. locati. tex. in. l. si quis ex argentarijs. §. prohibet. ff. de ædendo. text. in. l. si. §. fin. ff. de custo. reo. & argumento glo. sing. & ordi. & eorum quæ ibi notāt Doct. in. l. cum ita legatur. §. species. ff. de lega. & ita dixi & consului in. q. de facto. Vnum tamen est quod peremptis ouibus vel animalibus debent suppleri ex fructibus & effectibus eorum, licet fructus rerum dotalium pertineant marito: text. est in dict. l. plarung. versic. sic tamen. cuius verba sunt, sic tamen vt suppleri proprietatē prius oporteat, & summis aliis in locum de mortuorum capitum ex iam natis, residuum in fructibus maritus habeat: quia fructus dotis ad eum pertinent: pro quibus omnibus est hodie no. l. par. l. 2. tit. n. 4. par. Limita tñ & intellige prædicta qđ res mobiles vel immobiles vel se mouētes quæ dant in dotē inæstimatæ cōsistūt in specie: secus tñ est si cōsistāt in genere, quod pōdere, nu. vel mēsurā cōsistit, vt triticū, vinū, oleū, & similia: quia licet dent inæstimatæ, periculū & comodū est mariti, & pereūt & cōsumunt periculo eius, & in his tacitē vñ actū vt maritus distrahat, vēdat, & cōsumat, & tantundē in suo genere reddat, sicut dicimus in mutuo. Ex quo inferē qđ soluto matrimonio maritus tenet soluere tantundē in genere, vel eius valorē & æstimationem attento valore & æstimatione tēpore quo dissoluitur matrimonium: nō vero tempore cōtracti matrimonij & dotis receptæ: text. est singu. & expressus in. l. res in dotem datæ. ff. de iure doti. cuius verba sunt, res in dotem datæ quæ ponderē, nu. menfurave cōstant mariti periculo sunt: quia in hoc dātur vt eas maritus ad arbitrium suum distrahat, & quandoq; solu-

to ma-

to matrimonio eiusdem generis & qualitatis alias restituat, vel ipse, vel hæres eius: & ad hoc no. & cō. ibi gl. or. Odo. Bart. Sali. Bal. & cō. Doct. & ita tenet & declarat Paul. de Cast. in. l. æstimatæ. ff. solu. mat. in finalibus verbis. & idē disponit lex. 21. tit. n. 4. par.

44 Si vero dos consistit in re vel specie æstimata tali æstimatione quæ facit emptionem, quia vxor vel alter p ea dedit marito aliquas res mobiles vel immobiles æstimatas, tunc dominium talium rerum perpetuo transit in maritum, & similiter periculum & commodum earum, & soluto matrimonio tantum tenetur ad pretium conuentum, & æstimatum, & commodum vel damnum in eis contingens, ad solum maritum spectat & remanet debitor quantitatis, ac si vere & realiter prædictas res emisset. Ex quo deducitur & inferitur, quod licet res extet non deteriorata, sed in eadem bonitate & qualitate, non potest maritus eam reddere & soluere vxori ea inuita: text. est capitalis & expressus in. l. æstimatæ. ff. solu. matrimo. cuius verba sunt, æstimatæ res vsu etiam mulieris, periculo mariti deteriores efficiuntur: textus in. l. si æstimatis. eod. titu. & ibi. glo. ord. Bart. Bald. Albe. Ange. Pau. Imo. Roma. Cuma. Alex. & Signo. de hono. in repe. tex. in. l. cum post. §. in dotem ff. de iure doti. text. in. l. mortis suæ causa. §. res in dotem. ff. de dona. inter vi. & vxor. text. in. l. quoties. C. de iure doti. cuius verba sunt, quoties res æstimatæ in dotē dātur, maritus dominium consequutus, summæ veluti pretij debitor efficitur. & ibi glo. ord. Odo. Pe. Ci. Iaco. Bu. Bart. Albe. Bald. Ang. Sali. Fab. & commu. Doct. text. in. l. cum dotem. eod. titu. & idem disponit lex. 18. & 19. & 20. tit. n. 4. par.

Item etiam deducitur & inferitur quod si maritus legauerit vxori simpliciter in testamento hanc rem vel speciem æstimatam, quod debet vxori ipsa res actione ex testamento, tanquam propria mariti & etiam pretiū & æstimatio eius actione de dote, neq; vna tollit aliam, nec videt relicta animo compendandi: ita probat tex. in. l. Licinius Locusta. ff. de lega. 2. & ibi tenet gl. or. Bar. Bal. & cōm. Doct. & reputat esse singulare Pau. de Cast. & Ioā. de Imo. tenet etiam Bart. & alij Doct. in. l. 2. §. si. ff. de dote præle. ex quibus inferitur qđ si res data in dotem æstimetur hoc proposito & respectu vt sciatur & cognoscatur valor rei, & postea tempore soluti matrimonij absq; culpa mariti reperiatur res in eadem substantia, bonitate, & qualitate intrinseca, sed est deteriorata in pretio & valore, cursu & varietate temporis & regionis: tale damnum & periculū

pertinet vxori, non marito: vnde non potest petere pretium antea taxatum & æstimatum, sed debet esse contenta illa re dotali, & maritus remanet liberatus a solutione pretij, & eodē modo si res crescat in pretio & valore, cōmodū & vtilitas, pertinet vxori & potest petere rem, & non tenetur esse contenta cum pretio: & in ex. presso ita tenet & declarat Cinus, Salice. Faber, & alij Doct. in. l. si inter virum. C. de iure doti. tenet etiam Paul. de Cast. & alij Doct. in dict. l. si æstimatis. ff. solu. matri.

Quod tamen intellige quādo prædictæ res dantur æstimatæ tali æstimatione quæ facit emptionem: secus verò si æstimatio fiat tantum eo respectu, vt sciatur & probet valor rei, vt si fortē postea soluto matrimonio res appareat cōsumpta vel deteriorata culpa mariti, dominium nō transit in maritum, nec periculum & commodum earum, sed totum pertinet vxori ac si prædictæ res non essent æstimatæ: ita probant prædicta iura & tenent Doct. vbi supra, & tenet & declarat notanter Bald. & commu. Doct. in. l. Ex conuentione. C. de pactis. in dubio tamen presumitur facta tali æstimatione quæ facit emptionem, vt tenet glo. singul. & ord. in dicta. l. si inter virum. C. de iure doti. & ibi Doct. & tenet Bal. & doc. in dict. l. ex conuentione. Vnum tamen est, quod si æstimatio fiat maiori vel viliori pretio quàm res valeat, & maritus sit læsus quia earius fuit res æstimata: vel vxor sit læsa quia vilius fuit æstimata, dato quod talis læsio non excedat dimidiam iusti pretij, debet fieri restitutio & suppletio iusti pretij: text. est in. l. iure succursum est. §. finali. ff. de iure doti. cuius verba sunt, si in dote danda circumuentus sit alteruter, etiam maiori annis vigintiquinque succurrendum est: quia bono & equo non conuenit aut lucrari aliquem cum damno alterius aut damnum sentire pro alterius lucro: text. in l. si res. §. si mulier. versic. enim uero. eodem titulo. & ibi glossa ordina. & communiter Doct. & idem disponit lex no. par. l. decimafexta, titulo. n. 4. par.

Quod tamen intellige quando maritus est soluendo secus verò alias si non est soluendo: quia tunc etiam si res data in dotem sint æstimatæ tali æstimatione quæ facit mentionem, dominium transfertur in vxorem soluto matrimonio, & potest vendicare tanquam proprias, & præfertur in eis cunctis creditoribus etiam anterioribus ac si nulla æstimatio interuenisset: ita probat tex. singu. in. l. in rebus. C. de iure doti. ibi, siue æstimatæ siue inæstimatæ sint: & ibi tenet glossa ordinar. in glossa prima, in fi-

262

ne, & communiter Doctores: & illam glossam ad hoc reputat singu. Iaso. in. l. prima. ff. de æstimatoria actione. secunda colum. illam etiam reputat singu. Pala. Ruui. in sua repe. fol. 69. quarta columna, numero quarto, tenet etiam Bald. licet non alleget illam glossam in. l. interest. C. de usufruct. Philippus Decius & moderni in. l. ex conuentione. C. de pactis. sed vltra eos ego addo similem & expressam glossam in. l. etiam ff. de fundo dotali. & ex superioribus se offert pulchrum & quotidianum dubium, si vxor habeat bona mobilia paraphernalia quæ mittit & adducit secum in domum mariti, & in promiscuo vsu eorum sunt consumpta vel deteriorata, an soluto matrimonio teneatur valorem & æstimationem soluere: & videtur quod non, argumento suprâ dictorum: quia si bona dotalia in æstimata nõ tenentur soluere, ergo nec ista: sed pro perfecta doctrina & resolutione facio tres principales conclusiones. Prima cõclusio, quod si talia bona mobilia paraphernalia sunt cõsumpta de volũtate expressa vel tacita ipsius vxoris quia ea vidente, tacente, & consentiente sunt consumpta, non tenetur maritus vel hæres eius soluere valorem & æstimationem eorũ: ita probat text. singul. in iure in. l. de his. C. de dona. inter vi. & vxor. cuius verba sunt, de his quæ extrâ dotem in domum illata marito erogata cõmemoras, siquidẽ te donãte cõsumpta sunt, intelligas aduersus heredẽ nõ nisi in quantum locupletior fuit habere te actionẽ: si verò cõtra voluntatẽ tuam, oĩa tibi restitui oportere. & ibi expresse tenet sol. Bal. qui ponit ista verba, nota quod Arrodium quod portat vxor in domũ mariti, quatenus est consumptũ in maritũ, eo mortuo non repetit vxor: sed quatenus res extant, vxor potest eas deferre quod vult: quia sunt suæ: Angel. in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. ff. col. num. 4. Alexan. in. l. æstimat. ff. solu. ma. tri. Confirmatur & quia bona paraphernalia æquiparantur doti, & gaudent in aliquo priuilegio eius, vt in. l. si. §. fin. autem. C. de pactis cõuentis. & in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. & ibi communi. Docto. sed bona dotalia in æstimata pereunt periculo vxoris, & soluto matrimonio non tenetur maritus soluere eorum valorem vel æstimationem, vt in. l. plerunq. ff. de iure doti. & ibi communi. Docto. cum simi. ergo idem fit in bonis paraphernalibus. Secundo cõfirmatur, quia debitor specie perempta, specie absq; sui culpa liberatur, vt in. l. quo te mihi. ff. si cert. pe. & in. l. si ex legati causa. de verb. obli. ergo licet in nostro casu maritus sit debitor rerum paraphernalium, earum interitu & con-

sumptione debet remanere liberatus. Secunda concl. quod si maritus ex vsu & consumptione rerũ paraphernaliũ sit factus locupletior, tenet restituere eatenus quatenus est factus locupletior ita etiam probat text. in dict. l. de his ibi, nisi in quantum locupletior fuit. Ex quo infero qd si maritus egebat aliquibus rebus mobilibus pro vsu domus suæ & familiæ quas definit emere quia habuit & cõsumpsit prædictas res vxoris paraphernales, tenebitur valorem & æstimationem earum restituere: quia est factus locupletior. & confirmatur ex traditis & notatis per Doctores in. l. si vitrico. C. de nego. gestis. & adde quod hoc nõ haberet locum in rebus dotalibus in æstimatis, quia licet sint cõsumptæ in vsu & seruitio mariti, nihil debet vxori: quia in eis fructus pertinebant marito: vnde hoc casu melioris conditionis sunt bona paraphernalia quàm dotalia: & in expresso ita probat text. in dicta. l. plerunq. ff. de iure doti. & ibi glos. ordi. & communis opinio Doctorum.

Tertia conclu. quod si ignorante vxore & non consentiente tacitè nec expressè maritus consumpsit in domo & vsu eius & familiæ tales res mobiles paraphernales, tenetur soluere valorem & æstimationem earum: quia nulla videtur facta donatio: ita etiam probat text. in dict. l. de his. in fine. ibi, si vero contra voluntatem tuam, omnia tibi restitui oportere. quod tene perpetuò menti, quia alibi non inuenies istum articulum ita in iure declaratum.

45 Item quæro an & quando istud ius hypothecæ prælationis, vel aliud ius competens mulieri transeat ad hæredes: & breuiter & resolutiue dico quod ius & priuilegium tacitè & factæ stipulationis transit ad hæredes tam filios quàm extraneos: quia datur & conceditur ipsi contra etui & doti, vnde transit ad eos ad quos transit ipsa dos argumento text. in. l. i. verfi. i. C. de rei vxor. actio. ibi. Sancimus oēs dotes per ex stipulatu actionem exigi, siue scripta fuerit stipulatio siue non, vt intelligatur re ipsa stipulatio esse subsecuta: text. in. §. maneat. eiusdem. l. cuius verba sunt, maneat ex stipulatu actionis ius ad successores, & sine mora transmissionis incorruptum: & ibi glo. ord. & commu. Docto. & tenet Bar. in. l. i. ff. solu. ma. 2. col. nu. 5. & ibi cõ. doc. Ius verò & priuilegiũ prælationis in hac actione personali vt mulier præferatur cæteris creditoribus non transit ad hæredes extraneos, sed ad filios tantum eiusdem matrimonij: text. est in. l. dabimus. ff. de priui. credi. & ibi communi. Docto. text. in. l. vnica. C. de priui. dotis. cuius verba sunt, scire debes priuilegium dotis quo mulic-

mulieres vtuntur in actione de dote ad heredẽ non transire. & ibi commu. Docto. tenet etiam Bar. in. l. i. ff. solu. ma. 2. col. num. 7. & ibi commu. Docto. ius verò tacitæ hypothecæ transit ad hæredes etiam extraneos, quia datur & conceditur ipsi doti & actioni, & non personæ, argumento text. in. l. vnica. §. & vt pleni. C. de rei vxor. actio. text. in. §. fuerat. Insti. de actio. tenet etiam Bar. in dict. l. i. ff. solu. ma. 1. colum. in fine. nu. 1. & ibi communiter Docto. ius verò & priuilegium prælationis in ista tacita hypotheca vt præferatur alijs creditoribus etiam anterioribus non transit ad hæredes extraneos, sed tantum ad filios: quia datur & conceditur personæ, hoc est mulieri & non ipsi doti vel actioni: ita probat text. in dic. l. asiduis. C. qui potio. in pig. ha. rex. in dict. l. vnica. C. de priui. dotis. text. in dic. §. fuerat. verfi. i. Insti. de actio. cuius verba sunt, ei dedimus hypothecam, præferri autem alijs creditoribus in hypothecas tunc censuimus cū ipsa mulier de dote sua experiatur, cuius solius prouidẽtia hæc induximus: & in expresso ita tenet Bart. in dict. l. i. ff. solu. ma. 2. col. nu. 2. & ibi Pau. de Cast. 2. col. nu. 6. Ias. 3. col. nu. 16. Ripa. 7. col. nu. 32. & com. alij. doc. Odo. Pe. Ci. Albe. Bal. Ang. Pau. Sali. & com. doc. imò regulariter omnia iura & priuilegia dotis quæ dantur ipsi doti, vel actioni, vel causæ, trãseunt ad oēs hæredes, præterq; ius & priuilegiũ prælationis in actione personali vel hypothecaria quod datur tñ ratione personæ: ita Doctores vbi suprâ præcipuè Iaso. in. d. l. i. ff. solu. ma. 3. col. nu. 16. de quo articulo & generaliter quæ priuilegia dotis trãseant ad hæredes mulieris vel nõ, vide notabiliter per Bal. Nouel. in dict. trac. dotis. n. & finali parte principali totius tractatus, vbi examinat per. 25. qq.

46 Item quæro soluto matrimonio intra quod tẽpus debeat solui dos vxori vel hæredibus: & resolutiue dico qd de iure antiquo soluebatur annua, bima, trima die. i. in tribus annis, in quolibet anno tertia pars: hodie verò de iure nouo Codicis & regio, si dos cõsistit in rebus immobilibus, statim fit restitutio sine aliqua dilatione vel termino: si verò consistit in quãtitate vel in rebus mobilibus, debet restitui intra annũ à die soluti matrimonij: cuius ratio est, quia restitutio rerũ immobilium est facillioris expeditionis text. est capitalis & expressus in. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. actio. cuius verba sunt, exactio autẽ dotis celebretur non annua, bima, trima die, sed omni modo intra annũ in rebus mobilibus vel se mouëtibus, vel in corporalibus eeteris videlicet rebus quæ solo cõtinentur ilico re-

stituendis. & ibi notat & cõmendat gl. or. Odo. fredus, Petrus, Cinus, Albericus, Faber, Bartol. Baldus, Angelus, Salicetus, & cõiter docti: & idẽ disponit lex pe. tit. 4. par. Hodie tñ in nostro regno nõ reperitur mutata vel correcta prædicta dispositio, sed cõmuniter in instrumentis dotalibus ponitur clausula quod bona dotalia restituantur infra. 30. dies à tẽpore soluti matrimonij: vnde in casu quo terminus sit positus à partib; ille erit seruandus, alias fiet solu. modo prædicto secundum dispositionem iuris communis. 47 Dubium tamẽ est difficile an illo tempore dilationis debeat maritus vel hæredes lucrari fructus: & certè vera resolutio est qd si dos cõsistat in rebus immobilibus non lucratur fructus cū statim debeat fieri restitutio: si verò dos consistat in rebus mobilibus naturaliter fructuosis, vt in seruis, iumentis: & similibus rebus, similiter non lucratur fructus: sed tenetur restituere vxori finita dilatione legali vel conuentionali, & maritus vel hæredes gaudebunt vsu & inter usurio medij tẽporis: si vero dos cõsistat in pecunia numerata, possunt ea vti illo medio tẽpore, & postea restituere sine vsura, fructu, vel interesse: ita probat text. singu. qui sic debet intelligi in. d. l. vnica. §. fructibus. C. de rei vxor. actio. cuius verba sunt, fructibus videlicet immobilium rerum parti mulieris ex tempore dissoluti matrimonij præstandis, similib; modo pensionibus vel vecturis nauium, siue iumentorum, vel operis seruorum, vel quæstu ciuiliũ annonarum, & alijs quæ sunt ei similia parti mulieris restituendis. & ibi commu. Docto. & tenet Bar. in. l. si constante. §. quoties. ff. solu. ma. 2. col. nu. 9. Alex. & magis cõm. Docto. in. l. diuortio. eod. tit. licet ibi Bart. sentiat contrarium in finali. q. licet Iason in dict. l. diuortio. dicat quod text. in dict. §. fructus. respectu rerum mobilium intelligatur quod restituatur fructus percepti post annum & dilationem legalem, sed falsum est quia text. ibi æquiparat vtrunq; casum quo ad fructus in quantum dicit, similib; modo. & c. 48 Itẽ quæro an infra prædictum tempus dilationis legalis vel conuentionalis in quo debet fieri restitutio dotis vxor debeat ali à marito vel heredibus eius: & breuiter & resolutiue dico quod videtur quod non. Primo quia mortuo viro mulier soluta est à lege viri, vt in cap. pe. & si. de secun. nup. Secundo quia prædicta dilatio simpliciter conceditur à iure sine aliquo onere vel recompensa, argumento text. in. l. debitoribus. ff. de re iudi. & in. l. si debitori. ff. de iudic. cum similibus: ergo illo tempore non debentur alimenta. Tertio quia in illo iure reperitur dispositio

intellige quando vterque contraxit scienter, vt dictum est: secus vero si ignoranter. Item intellige quando est sequuta copula: secus vero alia quia tunc nullam poenam patitur, licet dos non repetatur propria actione de dote, sed conditione sine causa. vt in. l. si. ff. de condic. sine cau. & in. l. i. C. de codi. ob causam. si vero vnus eorum contraxit scienter, alter vero ignoranter, & est sequuta copula: dos vel illud quod traditum est remanet apud recipientem: si vero non est sequuta copula, ille qui dedit potest repetere, non propria actione, sed conditione sine causa: ita probant praedicta iura, & tenet glo. or. in dicta. l. qui contra. & ibi commu. Doct. & praedicta procedunt & habent locum in dote vel donatione propter nuptias, vel illud quod est datum ex causa matrimonij: secus vero si fiat inter eos donatio simplex, quia tunc si fiat inter scientes non valet, nec morte confirmatur, sed applicatur fisco secuta copula vel non: si vero fiat inter ignorantes, repetit ille qui dedit: si vero donator est sciens, & recipiens ignorans, & sequatur copula: remanet penes recipientem: si vero non sequatur copula, repetit fiscus: ita probat tex. in. l. cum hic status. §. si. ff. de dona. inter vi. & vxor. tex. in. l. si ex voluntate. C. cod. tit. tex. in. l. si. ff. de lega. i. tex. in. l. 3. C. solu. mat. tex. glo. or. & commu. Doct. in. c. & si necesse. de dona. inter vir. & vxor. & tradit late Bal. No. in tract. dotis. n. par. principali. quid autem de fructibus, an cedant lucro recipientis, vel dantis vel fisci: vide ibi Bal. No. in praedicta. n. parte versi. decimum quartum membrum est.

56 Item consequutiue circa praedicta quaero, eo casu quo matrimonium est nullum, & vterque fuit ignorans vel vxor tantum, an soluto matrimonio morte vel diuortio, dos putatiua habeat priuilegia dotis vera? & magistraliter & resolutiue dico, quod si priuilegia respiciunt contra actum, actionem, vel ipsam dotem regulariter mulier habet eadem priuilegia pro dote putatiua quae haberet pro dote vera: ex quo primo infero quod conditio ob causam vel sine causa quae competit ad dotem repetendam est priuilegiata vt praferatur in ea omnibus alijs creditoribus, sicut tacita & ficta stipulatio est priuilegiata in dote vera: tex. est in. l. 2. §. fina. ff. de priui. credi. & ibi glo. or. Barto. Albe. Ange. Rapha. Cuma. & commu. Doct. tex. in. l. si sponsa. ff. de iure doti. & ibi commu. Doct. Secundo infero quod dos putatiua habet tacitam hypothecam & priuilegiatam, vt praferatur ceteris creditoribus etiam anterioribus sicut dos vera: quia militat eadem ratio, vt mulier inue-

niat cui postea nubere possit: ita tenet glo. or. in dict. l. 2. §. si. ff. de priui. credi. & ibi commu. Doct. glo. ord. in. l. asiduis. C. qui potio. in pigno. habeatur. in glo. magna. si. q. & ibi Cinus. 7. q. Bald. Salic. & commu. Doct. glo. ord. in. l. sponsa. ff. de iure doti. & ibi Doct. Bar. & commu. Doct. in. l. si cum dotem. §. fin. ff. solu. mat. Tertio infero quod dos putatiua consistens in rebus immobilibus non possit alienari, sicut vera dos: ita tenet gl. no. & or. in. l. dotale. §. dotale. ff. de fundo dotali. in verbo, praestabatur. & ibi Bald. Salic. & commu. Doct. Quarto infero, quod in casibus in quibus ex forma legis vel statuti instrumentum verae dotis mandatur executioni, ita mandabitur instrumentum dotis putatiuae: ita Bal. in. l. i. C. de condi. ob causam. in fine & ibi Salic. & alij Doct. Quinto infero, quod in casibus in quibus res empta ex pecunia verae dotis efficitur dotalis: vt in. l. ex pecunia. C. de iure doti. & in. l. si ex ea pecunia. C. de rei ven. & in. l. si vt proponis. eod. titu. ita res empta ex pecunia dotis putatiuae: ita probat tex. in. l. si cum dotem. §. si. ff. solu. mat. Sexto infero quod sicut titulus verae dotis sufficit ad praescribendum ad utilitatem vxoris quando dat res aliena, vt in. l. Paponius. §. in dote. ff. de acqui. poss. & in. l. i. & per totum. ff. de vsucapione pro dote: ita titulus dotis putatiuae: ita probat tex. in. l. Proculus. ff. de iure doti. & ibi glo. ord. & commu. Doct. & alia priuilegia quibus conueniunt dos vera & putatiua, vide per Bart. No. in dict. tract. fol. 68. in part. haecenus expeditum est & c. vbi ponit 20. priuilegia. & Ioan. Campe. 97. q. si vero priuilegia respiciunt ius, virtutem, & effectus prouenientes ab ipso matrimonio, non dantur neque competunt quando matrimonium est putatiuum. Ex quo primo infero quod inter coniuges putatiuos deficiente agnatione & cognatione, non habet locum successio ab intestato, sed succedit fiscus: ita probat tex. in. l. i. ff. vnde vir & vxor. cuius verba sunt, vt bonorum possessio peti possit, vnde vir & vxor, iustum esse matrimonium oportet: ceterum si iniustum fuerit matrimonium, nequaquam bonorum possessio peti poterit & ibi notat Dinus, Albe. & commu. Doct. antiqui. Secundo infero quod licet donatio inter virum & vxorem facta constante matri. confirmetur morte donantis, vt in. l. Papinianus. & per totum. ff. de dona. inter vi. & vxor. & in. l. donationes quas parentes. C. eodem. tit. tamen donatio facta constante matrimonio putatiuo non confirmatur. tex. est singul. in. l. cum hic status. §. si quis sponsam. ff. de dona. inter vi. & vxor.

vxor: quem ad hoc notant & commendant Doct. ibi, & reputat singul. Bald. in. l. eam quam. C. de fideicom. 6. colum. num. 22. Iacob. de san. Geor. in. l. 3. ff. de iure doti. in fi. tex. in. l. si ex voluntate. C. de dona. inter vi. & vxor. & ibi notat & commendat Bald. Salic. & commu. Doct. Tertio inferitur quod licet sponsalitia largitas in totum quærat sponso per copulam, & medietas per osculum, vt in. l. cum veterum. & in. l. si a sponso. C. de dona. antenupt. & in. l. 52. his. ll. Tauri, tamen debet intelligi quando matrimonium inter eos potuit de iure valere: secus vero alias: quia nihil quaerit recipiens, sed totum debet reddere: ita tenet glo. singul. & ordi. in. d. l. si a sponso. & ibi Salic. & commu. alij Doct. Quarto infero quod maritus putatiuus non lucratur fructus dotis tenquam verus maritus sed tanquam bona fidei possessor: ex quo deducitur & inferitur quod tantum lucrabitur eos quos consumpsit in oneribus matrimonij. & sic vsque ad concurrentem quantitatem: ita probat tex. in. l. in sulam. §. fructus. ff. solu. mat. & ibi commu. Doct. Paul. & alij in. l. diuortio. §. impendia. eod. tit. Alex. & moderni in. l. si cum dotem. §. si. eod. tit. Quinto infero quod maritus putatiuus tenetur & potest conueniri ultra quam facere possit, argumento tex. in. c. i. de dona. inter vi. & vxor. per quem ita tenet Alex. in. l. maritum. ff. solu. mat. i. col. idem Alexand. in. l. si cum dotem. §. si. eo. titu. i. col. in fin. Paul. & Imo. in. l. diuortio. §. impendia. eod. titulo. Sexto infero quod maritus putatiuus non poterit accusare adulterum iure mariti. tex. est in. l. si vxor. §. diuus. ff. de adult. text. in. l. marito. §. si. eodem. titulo. Ex quo deducitur & inferitur, quod non poterit adulteros occidere, etiam reptos in flagranti crimine, nec lucratur dotem propter adulterium: ita probant praedicta iura & tenet glo. singul. & or. in. l. consensu. §. vir quoque. C. de repu. licet contrarium disponat hodie lex. 8. infra his. ll. Tauri. Septimo infero quod maritus putatiuus non gaudebit dilatione legali concessa pro restitutione dotis: gloss. est no. & or. in. l. i. §. exacti. C. de rei vxor. actio. & ibi Doct. & tenet Alex. in dicta. l. si cum dotem. §. si. solu. mat. Octauo infero quod licet soluto matrimonio non detur actio furti facta contra vxorem in honorem transacti matri. vt in. l. i. & per tot. ff. rerum amo. tamen secus est in matri. putatiuo: tex. est in. l. si in concubina. eod. ritu. & ibi Doct. Nono infero quod licet resolutio vero matrimonio statim ipso iure transeat dominium rerum dotalium in vxorem, vt in. l. in rebus. C. de iure doti. tamen secus est in matri-

monio putatiuo: quia non transit, sed tantum datur conditio ob causas, vt in. l. si. ff. de con. sine causa in. l. i. C. de con. ob causam. & ibi doct. & istas & alias differentias vsq; ad. 23. vide per Bar. No. in dicto tract. fo. 71. in parte, sequitur tertium membrum. & Ioan. de Cape. in. i. part. 97. quaest. Ex quibus vtiliter & necessario quaeritur si data ignorantia in vtroque coniuge vel vno tantum legitimentar filij nati ex matrimonio putatiuo: & breuiter dico quod sic: text. est singul. in. c. ex tenore: qui filij sint legitimi. & notatur per Doct. in. l. qui in provincia. §. diuus. ff. de ri. nup. vbi vide. Item etiam quaeritur si quemadmodum de iure regio communicantur lucra acquisita constante vero matrimonio inter coniuges, ita eodem modo communicentur quando matrimonium est putatiuum: & breuiter dico quod sic, argumento tex. in cap. 2. de dona. inter vi. & vxor. & ibi tenet Abb. & commu. Doct. & tenet nota. Pala. Ruui. in sua rept. fol. 19. & 39.

57 Item principaliter quaero an res dotalis possit alienari per maritum, vel vxorem, vel vtroque, constante matrimonio? & breuiter & resolutiue dico quod no: tex. est in. l. i. & per tot. ff. de fundo dota. text. in. l. i. & per tot. C. de rei vxor. act. text. in. §. i. & per tot. Instit. de rei vxor. actione. quod est verum & procedit nisi mulier iurauit: secus tamen si interueniat iuramentum quia tunc valet & tenet contractus & alienatio: tex. est in cap. cum contingat. de iure iuran. text. in. c. licet mulieres. eo. tit. libr. 6. Pulchrum tamen dubium est si talis res vel fundus dotalis sit alienatus cum iuramento, an possit vxor petere pretium a marito vel haeredibus eius: & breuiter & resolutiue dico quod si sola vxor de licentia mariti alienauit & ipsa sola recepit pretium non potest aliquid petere a marito vel haeredibus eius: si vero maritus solus alienauit de licentia vxoris & cum iuramento eius ipse solus tenetur: quia solus contraxit: si vero maritus & vxor simul contraxerunt & vendiderunt & vxor iurauit, videtur quod maritus solum teneatur ad dimidiam partem pretij, argumento tex. in. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis cum similibus: & in terminis ita tenet Barto. in con. suis, con. 124. sed contrarium est verius, imo quod hoc casu maritus teneatur ad totum pretium, quia ad eum praesumitur peruenisse, argumento tex. & eorum quae ibi notantur in Authent. si qua mulier. C. ad Velleia. & in expressis ita tenet singulariter Ioan. de Imol. in. l. cum vir. ff. de vsucap. antepe. col. versi. item aduerte. idem Ioan. Imol. in. c. cum contingat. de Ant. Go. in. ll. Tau. Ll 3 iure

iureiu. 16. col. nu. 26. confirmatur ex sententia Ci. Ang. & aliorum in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. matri. qui dicunt quod si pater & filius recipiunt dotem, tenetur pater: quia ad eum presumitur peruenire tanquam administratorem.

Item quæro si mulier primò iurauit non vendere res dotales nec alienationi consentire, & postea vendit & iurat, an talis contractus valeat & firmetur iuramento? Et videtur quod non: quia quando semel est præstitum iuramentum, secundum reputatur illicitum & non valet: argumento text. in c. ea te. & in c. intellecto. de iureiur. & ibi tenet Innocen. Abb. & commu. Docto. & in expresso isto fundamento & ratione ista sen. & con. tenet glo. singu. & ordinaria in c. licet mulieres. de iureiur. lib. 6. & ibi Ioan. Andr. Archi. Domi. Anchara. Philip. Fran. & commun. Docto. Hostien. in c. cum contingat. de iureiur. fi. col. vers. quid si minor vel mulier. Specu. in titu. de emptio. & venditione. §. tertio loco. versic. & nota generale consilium. Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fideiur. 4. col. nu. 9. vers. pro hoc iudico. & ibi Paul. de Cast. 2. col. in fin. idem Bart. in l. si prædium. C. de iure doti. idem Bart. in l. is cui bonis. ff. de verbo. obliga. fi. col. in fi. Ange. de Ar. in §. Insti. qui alie. licet vel non. fi. col. in fi. vbi reputat illam glo. singu. Iaso. in authenti. sacramenta puerum. C. si aduer. ven. 14. colu. num. 60. Bald. & moder. in l. duobus. §. fi. ff. de iureiur. vbi dicit Alex. hæc esse communem opin. & illam glo. ad hoc reputat singu. & vnicā Ioan. de Imola. in l. si æstimatis. ff. sol. matri. in illam etiam sequit & reputat valde notab. & or. idem Imo. in c. cum contingat. de iureiur. 82. colu. nu. 83. sed his non obstantibus ego semper tenui & teneo contrarium, imo quod talis actus vel contractus secundus cum iuramento valeat & teneat. Primo quia quando actus vel dispositio pædet à mera facultate & voluntate ipsius disponentis, non potest irrevocabiliter attingi, etiã cum iuramento; taliter quod ab ea non possit recedere, sed valet & tenet secundus actus contrarius, licet disponens sit periurus, argumento text. in l. qui in aliena. §. fi. ff. de acquir. hære. & in l. si quis in principio testamenti. vers. nemo enim. ff. de lega. 3. cuius verba sunt, nemo enim eam sibi potest legem dicere, ut à priore ei recedere non liceat. text. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 2. tex. no. & expressus in c. sicut ex literis. de sponsa. vbi qui iurat contrahere matrimonium cum B. potest contrahere cum alia, licet sit periurus. & ibi no. & commendat

Abb. & commu. Docto. Confirmatur, quia alias esset sibi tollere libertatem arbitrij, quæ est de iure naturali, arg. text. in l. 1. C. de sacrosan. eccle. & si replices, quod primus actus iuratus habet tacitam clausulam derogatoriam sequentis actus contrarij, & tollit vires eius virtute iuramenti, argu. text. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. quia respondeo quod illud est in dubio quando non constat de determinata voluntate secundæ dispositionis: secus tamen alias, quando constat, ut in nostro casu: quia tunc primus actus derogatur per secundum, & dicitur consistere per clausulam derogatoriam contrariã positã in 2. actu: vel per iuramentum in eo interpositum, ex quo inducitur tacita reuocatio prioris actus. Confirmatur etiã ex sententia Io. An. & cõi in regula, quod semel. de regu. iur. lib. 6. tenentis quod si quis fecit testamētum & iurauit non mutare potest postea ad libitum mutare, licet sit periurus. Rursus confirmatur ex sententia glo. singu. cum cõi opi. in cap. fina. de procura. lib. 6. in verbo, reuocatus. vbi dicit quod licet quis constituat procuratorem & iuret non reuocare, potest ad libitum reuocare. Secundo principaliter & in specie facit, quia priuatio vel promissio de non alienando etiam si sit cum iuramento non impedit alienationem & translationem dominij, argumento text. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. obliga. & in l. ea lege. C. de condictione ob causam. cum simi. & in expresso ita tenet Innocen. in c. dilecto. de præben. 2. colum. nume. 4. & ibi Abb. & communi. Docto. Ioan. An. in regula, quod semel. de regu. iur. in 6. text. 3. colum. in fi. Alberi. Faber, & alij Docto. in dicta. l. ea lege Iaso. in dicta. l. si ita quis. §. ea lege. de verb. obliga. sexta colum. num. 23.

Tertio principaliter facit, quia quando actus vel contractus pendet de voluntate duorum, non valet clausula derogatoria posita ab vno, si non perueniat in notitiam alterius: quia alias esset grauiter fraudatus, argumento text. in l. qui hominem. §. si Titium. ff. de solu. & in l. cum quis. §. si debitorem. eo. tit. text. in l. si mandasset. ff. manda. tex. in l. si fideiussor. l. 1. §. 1. co. ti. tex. in l. sed & si socius. §. 1. eod. titu. tex. in l. 1. §. sed ego. ff. quod iussu: & in expresso ita tenet Bar. Bald. & commu. Docto. in l. pacta nouissima. C. de pactis. Pau. & Docto. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. tradit late & notabiliter Bar. in l. non solū. §. morte. ff. ope. no. nun. quarta & quinta colum. & ibi communi. moderni. tenendo tamen prædictam glo. & communem opin. in dict. c. licet mulieres. eam notabiliter limita & intellige sequentibus modis.

Primo

Primò, quãdo primum iuramentum esset præstitum à muliere fauore patris vel alterius cuius interfuit dotem non alienari: secus verò si simpliciter suo proprio fauore & causa iurauit: quia tunc non valet nec obligat talis actus iuratus irrevocabiliter, sed potest reuocari per sequentem actum contrarium iuratum: quia non est ius quæsitum tertio, & censetur nudum præceptum vel promissio de non alienando, quod non valet nec tenet, quando non fit respectu certæ personæ, argumēto text. cū materia in l. filius. §. diui. ff. de lega. 1. & in expresso ita tenet Bal. in l. duobus. §. fin. ff. de iureiur. & ibi alij Docto. præcipuè Iason: idem Bald. in capitulo veniens. de iureiur. in fin. Alexand. in consil. 16. 3. col. 3. volum. con. Pala. Ruui. in sua repe. fol. 33. 1. colum. in medio. Geor. Nathan in repe. cap. quamuis pactum. de pactis. in 6. §. col. num. 19. vbi reputat singulare.

Secundò limita & intellige quando ille cum quo secundus actus vel contractus fiebat erat certus de primo iuramento contrario: secus verò si ignorabat, quod semper presumitur, ut in l. verius. de proba. & in l. fina. ff. pro suo. quia tunc secundus actus vel contractus valet & tenet: ita singul. tenet & declarat Bald. in consil. 13. prima part. conf. Ioan. de Imola. in l. cum vir. ff. de vfucapio. octaua columna, numero quinto. idem Imo. in dict. c. cum contingat. 84. col. num. 85. Faber. in §. 1. Insti. quib. aliena. licet vel non. 2. col. Alexan. in con. 16. 3. col. 3. volu. consil. Iaso. in l. duobus. §. fi. ff. de iureiur. 2. col. Geor. Nathan in repe. c. quamuis pactum. de pactis. in 6. §. col. nu. 19. quod reputo singulare & quotidianum in practica.

Itē quæro, an mulier solu. matri. possit vendere vel alienare res vel fundos dotales, vel approbare & ratificare venditiones & alienationes factas à marito in vita costante matri. anteq̄ verè & realiter apprehēdat possessionē earū? & breuiter & resolutiuè dico quod videtur quod sic: Primò quia sine matrim. dos esse non potest, ut in l. 3. ff. de iure doti. & in l. si. §. 1. C. de dona. ante nupt. ergo soluto non censetur dos, nec habere eius priuilegia. Secundo & in specie facit text. in l. cum pater. §. qui dotale. ff. de lega. 2. vbi maritus vendidit in vita fundum dotalem, & postea in testamento legauit vxori pretium quod emptor debebat, & insuper aliud legatum quod agnouit mulier: & dicit text. quod ex hoc videtur approbare & ratificare venditionem & alienationem factam à marito: & ad hoc notat & commendat ibi Bald. Imola, Paul. Cuma. & communiter Doctores.

Tertio facit text. in l. 1. & per tot. C. si maior factus alienatio. sine decreto fac. rat. habuc. vbi habetur quod minor, qui fundum vel rem immobilē in minori ætate vendiderit sine decreto vel iuris solēnitare, potest maiorem ætatem approbare & ratificare etiam possessione existente penes alium. Quarto facit text. in l. 1. in fin. cum Authē. ibi posita. C. de bon. mater. vbi habetur quod si pater in vita alienat rem aduentitiam filij, potest filius post mortem patris quando est effectus sui iuris eam vendicare, nisi tacite vel expresse approbet venditionem. Sed his non obstantibus contrariū est tenendum, imò quod non possit mulier solu. matri. vendere vel alienare prædictas res, & fundos dotales, nec venditiones & alienationes antea factas approbare & ratificare, antequam verè & realiter apprehēdat possessionē earum. Primò quia solu. mat. antequam sibi fiat solutio, res & fundi dicuntur dotales, & gaudent eodem priuilegio: & militat eoratio prohibitionis & sexus fragilitas: text. in l. 3. versic. 1. ff. de fundo dota. cuius verba sunt, toties autē non potest alienari fundus quoties mulieri actio competit, aut omnino competitura est. & ibi glo. ord. & commu. docto. Secundo facit text. in l. etiam. eod. titu. cuius verba sunt, etiam dirēpto matrimonio dotale prædium esse intelligitur. & ad hoc expresse notat ibi Odo. & commu. alij docto. Tertio facit text. in rub. & nigro. ff. solu. mat. vbi etiam soluto matrimonio proprie dicitur dos, & in petitione & exactione competunt eius priuilegia. Quarto facit text. in c. 2. de resti. spolia. vbi spoliatus qui renuntiat iuri suo anteq̄ sit plenè restitutus, non sibi præiudicat. & in expresso istam sent. & con. tenet Paul. de Cast. Cum. Soci. Aret. Alexand. Iaso. Vincen. Ripa, & commu. docto. in rub. ff. solu. matri. Bald. & Salic. notabiliter in l. 1. C. sine censu, vel reli. idem Bald. in l. dotalem. ff. de mili. testa. vbi dicit quod solu. matrim. reliquæ priuilegij in alienationis remanent in ipsis rebus & antequam realiter fiat solutio, licet in mulierem ipso iure sit translatum dominium, ut in l. in rebus. C. de iure doti. idem Bald. Ci. & alij docto. in l. rem quam. C. de iure doti. Nec obstat primum fundamentum contrarium: quia procedit quando nullum matrimonium penitus interuenit: secus verò si aliquando interuenit, licet ex post facto cesset: quia tunc dos bene retinet sua priuilegia: ita tenet & declarat Paul. & doct. in dict. rub. ff. solu. matri. Confirmatur, quia licet vfusfructus requirat patriam potestatem quo ad sui acquisitionem, non tamen quo ad sui durationem secundum Bald. & doct. in l. 3. C. de vsu Ant. Go. in ll. Tau. L1 4 fruct:

1. & in. l. etiam. ff. de fundo dota. & tenet eleganter Pau. & moder. in rubr. ff. solu. ma. & dixi supra ista. l. Item etiam quia mulier non tenetur de euietio. nec ad pretium, cum respectu eius & eius fauore contractus fuerit nullus, ergo solut. mat. cum sit domina dotis & sibi pertineat, non potest contractus confirmari, nec per possessorem conuentum impediri, nec aliqua exceptio ne vel retentione defendi: & in expresso ita tenet Ioan. de Imo. in dict. l. cum vir. ff. de vsucap. 6. colum. num. 4. idem Imo. in dict. ca. cum contingat. de iureiu. 14. colum. num. 22. Faber. in. §. 1. In situ. quibus aliena. licet vel non. 2. col. nu. 8 & ibi alij docto. Bald. Nou. in tract. dotis. 7. par. principali. ii. limitatione. nec obstat tex. in di. l. cum vir. quia loquitur in marito vel extraneo cuius fauore non est prohibita alienatio, imò valet & remanet de euietio vel saltem ad pretium obligatus, idè confirmatur si postea efficiatur dominus vel successor.

63 Item quæro, an maritus vel alienans rem dotalem possit eam vendicare constante matrimonio? & videt q non. Primò quia nemo potest venire cõtra factum vel cõtractum p̄prium, etiam si nulliter fecit nõ seruata iuris solẽnitate: tex. est in. l. post mortẽ. ff. de adopt. tex. in. l. cū profitearis. C. de reuocã. dona. tex. in. l. per fundum. ff. de serui. rusti. prædio. tex. in. l. 1. C. de remiss. pign. 2. quia quem de euiet. tenet actio, eūdem agentem repellit exceptio: tex. est in. l. vendicantem. ff. de euietio. tex. in. l. except. & in. l. si ob causam. & in. l. siue possessio. C. eod. titul. Sed his nõ obstatibus cõtrarium est tenendum imò q licitè possit, quia nõ venit nec agit nõe p̄prio & ad eius vtilitatẽ sed vxoris. nec obstat iura & fundamenta in cõtrarium superius allegata, quia procedunt & habent locum præterquam si factum vel contractus prohiberetur fauore tertix personæ, vel fauore publicæ vtilitatis principaliter vel secundariò: ita probat textus. not. in. l. quemadmodum. C. de agri. & cens. lib. ii. & ibi glo. ordin. & cõmu. docto. tex. in. l. iubemus. la. 2. §. fanè. & §. prædia. C. de sacros. eccles. & ibi gloss. ordin. & commu. docto. nec obstat q maritus percipit fructus, & per consequens videt q in reuocatione cõtractus & rei alienatæ de eius commodo & vtilitate tractat: quia etiam percipiat ad vtilitatem vxoris & familiæ, pro sustentandis oneribus matrimonij: & in expresso ita tenet glo. ordin. in. l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxor. actio. in verbo. alienare. & ibi commu. docto. glo. ordi. in. §. 1. In situ. qui. aliena. licet vel nõ. in verbo. interdicta. & ibi Fab. commu. Docto. Bar. Imo. & commun.

docto. in. l. cum vir. ff. de vsuc. idem Bar. & docto. in. l. post mortẽ. ff. de adopt. Ioã. Imo. in cap. cū contingat. de iureiu. 10. colum. num. 19. vbi notabil. loquit, & dixit hanc esse cõmu. opin. Ioã. Pla. in. l. 3. C. de iure fili. lib. 10. & idem est in cõnomo ecclesie, administratore ciuitatis, tutore, & curatore, & similibus, ita probant iura superiora, & tenent cõmu. docto. vbi supra.

64 Aliquãdo & quintò. inter eos sit donatio simplex & inter viuos matrimonio iam cõtracto, quæ vocat donatio inter virum & vxorem: pro cuius perfecta declaratione dico, q talis donatio regulariter est nulla & prohibita: tex. est in. l. 1. & per totum. C. eod. titu. tex. in. ca. fin. extrã eo. titu. tex. in. l. 4. & §. titu. ii. 4. par. Cuius ratio fundamẽtalis est, nõ mutuo amore inuicem se spoliarent. istam rationem ponit consultus in. d. l. 1. ff. eod. titu. cuius verba sunt, moribus apud nos receptũ, nõ inter virum & vxorem donationes valerẽt: hoc autem receptum est nõ mutuo amore inuicem spoliarent. eandẽ ponit & cõfirmat cõsultus in. l. 3. eod. titu. cuius verba sunt, maiores nostri inter virum & vxorem donationes prohibuerunt, amorẽ honestum solis animis æstimantes, famæ etiam coniunctorum consulentes, nõ concordia pretio conciliari videretur, ne uel melior in paupertatem incideret & deterior ditior fieret. & istã rationem confirma per pulchra verba & autoritates Philosophorum antiquorum quos refert Pala. Ru. in sua repe. ca. per vestras. fol. 15. 1. colum. in fin: vers. sunt & aliæ donationes. Confirma etiam quia captus amore equiparat furioso vel ebriò: tex. est iuncta glo. ord. & cõmu. opin. in authẽ. qui. mod. natu. effi. leg. §. illud. colla. 6. tex. in. §. si. In sti. de success. subla. & intantũ hoc est verũ vt non oriatur obligatio aliqua ciuili nec naturalis, nec ei potest accedere fideiussor: tex. est in. l. 3. §. sciendum. eod. tit. cuius verba sunt, sciendum autẽ est ita interdictam inter virũ & vxorem donationẽ, vt ipso iure nihil valeat qd actũ est: tex. in. l. 5. §. si vxor viri. eodem titu. ibi, nec obligari mulierem vel fideiussorem eius.

65 Adde tamen q talis donatio confirmat morte donantis, quia perseuerando in eadem voluntate videt ei post mortẽ concedere, & sicut legatum vel fideicommissum inter eos relictum valet, quia cessat prædicta ratio cum cõferat post mortẽ, ita ista donatio inter viuos morte cõfirmat: tex. est in. l. cum hic status. in prin. & in. §. 1. & per totam legẽ. ff. eod. titu. vbi Imperator Antoninus oratione sua quã in senatu recitauit hoc p̄posuit. cui pulchra verba sunt, cum hic status esset donationum inter virũ & vxorem.

rem quẽ ante retulimus, Imperator noster Antoninus ante excessum diui Seueri patris sui oratione in senatu habita auctor fuit vt aliquid laxaret ex iuris rigore. & rursus in. §. 1. ait oratio fas esse eum q donauit poenitere: hæredẽ vero eripere forsitan aduersus voluntatẽ supremam eius qui donauit, durum & auarũ esse. tex. conditus ab eodẽ Imperatore Antonino in. l. 1. & in. l. 3. C. eod. titu. tex. in. l. donationes quas parentes. eod. titu. & intantum hoc est verũ vt cõfirmet etiã hæreditate nõ adita: ita probat tex. in. d. l. 1. C. eod. & ibi no. Bar. Bald. Ang. Saly. & cõmu. docto. Ex quo inferẽ quòd ius vel facultas reuocandi aliquẽ actum vel contractum cõpetens principali nõ trãsit ad hæredes idẽ etiã p̄bat tex. in. l. si. in fi. C. de reuoc. dona. vbi disponit q licentia vel facultas reuocandi donationẽ p̄pter ingratitudinẽ nõ transit ad hæredes: facit tex. in. l. centesimis. §. si. ff. de verb. obli. cum materia tex. no. in. l. vnũ ex familia. §. rogo. ff. de leg. 2. vbi habet q ius vel facultas eligendi nõ transit ad hæredes. facit etiã tex. in. l. 3. ff. de seruis exportãdis. vbi probat q facultas reuocandi nõ trãsit ad hæredes: tex. in. l. si hominem. ff. mād. tex. in. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. vbi facultas exheredandi filiũ p̄ ingratitudinẽ non transit ad hæredes. Nec obstat text. in. l. 2. §. ex his. de verb. oblig. vbi cõfimi. vbi actio vel obligatio actiua vel passiua cõpetes principali semper transit ad hæredes cū sua qualitate: itẽ etiã ius & facultas declarãdi trãsit ad hẽdes, vt in. l. si stipulat. fuerim illud aut illud. ff. de ver. obli. & in. l. illud aut illud. ff. de actio. leg. quia debent intelligi qn. ius vel facultas cõpetit iure p̄prio & ad vtilitatẽ p̄pria: secus vero si cõpetat ad reuocandũ actum vel cõtractũ in præiudiciũ tertij: quia illud ius & facultas nõ trãsit ad hæredes, vt in nõ casu & iuribus supra allegatis. Vnum tñ est q ad hoc vt ista donatio confirme morte requirit traditio vera vel ficta: tex. est capitalis & expressus in. l. Papinia. ff. de don. intervi. & vxor. cuius verba sunt, Papinianus rectẽ putabatorationẽ diui Seueri ad rerũ donationem pertinere, deniq; si stipulanti spondidisset vxori iurẽ nõ putabat cõueniri posse hæredẽ mariti, licet durante voluntate maritus decesserit. & ibi notat & cõmendat glo. ord. Odofr. Bar. Bald. Saly. & cõmu. docto. glo. ord. in. l. 2. C. de dote cauta nõ nume. & ibi Docto. Imola, & cõmu. docto. in. l. si diuortio. ff. de verb. oblig. Ancha. in cap. fin. eodem titu. 2. colum. 3. oppo. & ibi Canonista: & tradit latẽ Pala. Ru. in sua repe. fo. 55. 4. colum. vers. aduerte & adde quòd illa lex, Papinianus, deberet esse post legem, cūm

hic status: quia apertè constat quòd est posterior in decisione. Ex quo videtur reprobanda sententia Azo. in Summa. C. eodem titu. in si. qui dicit quòd. ino donatio ista confirmatur morte sine aliqua traditione, & quòd tex. in di. ca. l. Papinianus. corrigitur per legem, cū hic status. quia apertè est falsa p̄ supra dicta. Adde tamen quòd talis confirmatio quẽ fit per mortem nõ retrahitur vt valeat à tempore quo fuit facta, & per consequens non censetur ab illo tempore transactum dominium, quia extrema nõ sunt habilia, licet quo ad fructus medij temporis bene retrahatur: ita p̄bat tex. in. l. si is seruis. ff. eodem titu. tex. in. l. donationes quas parentes. C. de dona. inter virum & vxor. & ibi glo. ord. in verbo, referatur. & commu. docto. & tenet notabiliter glo. ordi. Bart. in. l. sequens quæstio. ff. de leg. 2. & ibi Paulus & alij docto. idem Barto. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. 3. colum. & ibi Iaso. numer. 23. Pau. de Cast. in. l. talis scriptura. ff. de legat. primo. & ibi moderni. Aduertendum tamen q ista donatio confirmatur morte ipsius donantis, non vero morte donatarij recipientis donationem: ita probant iura superiora, & in specie probat tex. in. l. cum hic status. §. si mulier. eodem titu. in fine. ibi, si tamen donator prius decesserit, donatio valebit: text. in. l. à marito. C. eodem titulo. textus in. l. etiam. eodem titulo. tex. in dicto capi. fin. extra eod. tex. in. l. 4. titu. ii. 4. part. Si autem ambo simul decedant, puta ruina, incendio, naufragio, vel quouis alio casu fortuito, bene confirmatur: tex. in. l. cum hic status. §. ambo. ff. eod. & ibi glo. ord. & communiter doctores. Azo in summa. C. eodem titulo. fin. colum. num. 32. Ex quibus inferitur q ista donatio non confirmatur morte in tribus casibus. Primus est si donator reuocauit expressè. Secundus est si reuocauit tacitè per aliquas probabiles & verisimiles coniecturas. Tertius est si donatarius qui donationem recepit prius decedat: ita probant omnia prædicta iura, & est tex. for. & expressus in dicto capitulo fina. extra eodem. Vnum tamen est quòd dicebat Barto. in. l. cum hic status. §. si maritus. ff. eod. quòd per solam poenitentiam & verba lem reuocationem eius donationis non censet reuocata nisi etiam reuocet traditio vel possessio à donatario: quòd apertè est falsum & non tenendum per prædicta iura superiora: & in expresso ita probat tex. in dicta. l. cum hic status. §. ait oratio. vers. sicu. poenitentiam. eodẽ titu. & ibi cõm. docto. Aduertendũ etiã q omnia superiora habent locũ & procedũt qn. matrimonium valet

valet & tenet de iure inter maritū & vxorē: se-
cuscum est si matrimoniū inter eos nō valeat
nec teneat, etiam si cōtraxerunt ignorāter: quā
tunc ista donatio nō cōfirmat morte, sed indi-
stinctē reuertit ad donatōrē: tex. est singu. & ex
pressus in dict. l. cum hic status. §. si quis spon-
sam. ff. de dona. inter virū & vxorē. & ibi notat &
commendat Doctō: & illum tex. ad hoc reputat
singu. Bald. in l. eam quā. C. de fideicom. 6. col.
num. 22. & Iaco. de Sanct. Georg. in l. 3. in fin. ff.
de iure dot. tex. in l. si ex voluntate. C. de dona.
inter virū & vxorē. & ibi glo. ord. & cōmu. docto.
tenet etiā Anchar. & cōmu. Cano. in dict. cap.
extrā, eodē titu. Bald. Nouel. in tracta. dotis. in
part. 10. membro.

66 Valet tamen ista donatio inter maritū & vxorē
rem in casibus sequentibus. Primus est quādo
nō est mera donatio, sed venditio, permutatio,
vel alius cōtractus onerosus, & pretiū equipol-
let rei: secus verō aliās: quia in eo quā remittitur
vel nō equipollet, reputat donatio & nō valet:
tex. est in l. si sponsus. circa venditionē. ff. de do.
na. inter virū & vxorē. & ibi cōmu. doct. tex. in l.
si donat. §. si. C. eod. titu. Secundus est quādo
inter eos fit donatio causa mortis, quā cessat ratio
phibitiua, & nō fertur in tēpus mortis quo
vnus potest alteri legare vel per fideicommissum
relinquere, & potest ab libitū in vita reuocare:
tex. est in l. si eum seruū. vers. si. cum. l. sequenti
ff. de dona. inter virū & vxorē. cuius verba sunt,
inter virum & vxorē mortis causa donationes
recepte sūnt à iure: quia in hoc tēpus excurrit
donationis euentus quo vir & vxor esse desi-
nunt. & ibi glo. ord. & cōmu. docto. Ex quo no-
tabiliter infero, quōd si maritus & vxor ad in-
iuriam & reciprocē sibi donant hoc modo &
pacto vt qui pramoriatur lucretur & habeat
bona alterius per tempus vitæ suæ, talis dona-
tio valet & nō est reprobara. Priō quā videt esse
donatio causa mortis. Secūdo quā nemo fit pau-
perior, & p consequēs cessat ratio phibitiua.
Tertiō quia ppter vicissitudinaria & reciproca
conditionē mortis appositā in contractu quā
potest verificari in vno vel in alio, nō censetur
aliquis eorum læsus, nec videt reprobanda talis
donatio, argu. tex. q est singu. & vnicus in suo
casu, in l. de fideicommissō. C. de transa. & in ex-
presso ita tenet Cin. in l. si pater puellę. C. de in-
offic. testa. & Ioā. Pyrrhus in tracta. de mutua
donatione. 7. volu. in fin. tractatu. l. colu. Terti^o
est quā fit inter eos donatio p consequenda ali-
qua dignitate vel honore: tex. est in l. quā adipi-
scenda. cum duabus sequē. ff. de dona. inter vir-
um & vxorem. Quartus est quā fit ista donatio

ex causa re muneracionis alicuius muneris vel
beneficij recepti. tex. est in l. quod autē. §. si vir
& vxor. ff. de dona. inter virū & vxorē. cuius ver-
ba sunt, si vir & vxor inuicē sibi donauerint, &
maritus seruauerit, vxor cōsumperit, rectē pla-
cuit cōpensationem fieri donationum, & hoc
diuus Adria. constituit. tex. in l. sed & si lege.
§. consuluit. ff. de peti. hared. tex. in l. Aquilius
Regulus. ff. de donatio. tex. in l. si pater. §. finali
eodem titulo. Ex quo inferitur quōd si maritus
senex vel ignobilis donat vxori suæ propter
nobilitatem vel iuuentutem, valebit donatio.
quia potius dicitur remuneratoria quā sim-
plex: & in expresse ita tenet gloss. singu. & or-
dina. in l. si voluntate. C. de dotis promiss. quam
ibi notat & commendat Barto. & communiter
Docto. moder. maximē Iaso. in l. si diuortio. ff.
de verbo. obliga. Abb. vbi reputat singu. in ca-
pitu. primo de adulterijs. Socinus in l. prima.
ff. solu. matrimon. duodecima columna, vers.
secunda conclus. sit. Pala. Ruu. vbi plura cumu-
lat in sua repe. ca. per vestras. 17. fo. l. colum. cū
quinque sequētibus.

Quintus est quādo quis eorum non fit pau-
perior, licet alter efficiatur ditior, puta si renun-
tiauit hareditatem, legatum, vel fideicommissum
sibi relictum, vt perueniat ad alium qui
est substitutus, vel ab intestato successurus, quā
tunc valet et tenet, quia cessat ratio fundamen-
talis phibitiua: tex. est singu. & expressus in l.
si sponsus. §. si maritus. el. 2. ff. de dona. inter vir-
& vxorē. cuius verba sunt, si maritus hares insti-
tutus repudiet hareditatem donationis causa,
Iulianus scribit lib. 17. ff. de donatio. vale-
re: nec pauperior fit qui nō acquirit, sed qui de
patrimonio suo deposuit: repudiatio autē mari-
ti mulieri prodest, si vel substituta mulier sit,
vel etiam ab intestato hares futura: simili mo-
do & si legatum repudiet placet nobis valere
donationem: & ibi notat & commendat Odo-
fre. & cōmu. Docto. facit etiam bonus tex. in
l. profectitia. §. si pater. ff. de iure dot. vbi habe-
tur quōd si pater repudiauit hareditatem vel
legatum in fauorem generis & mariti filię suæ
vt sibi quaratur, non dicitur dos profectitia vt
possit repeti soluto matrimo. facit etiā text. in
l. qui autem. ff. de his que in frau. credi. vbi ha-
betur quōd licet potest debitor repudiare hā-
reditatem vel legatum in fraudem creditorū:
nec fit reuocatio per edictum illius tituli: quia
licet non acquirat de nouo, tamen non dimi-
nuit patrimonium: tex. in l. cum oportet. §. si
autem. C. de bon. quæ libe. vbi habetur quod licet
donatio inter patrem & filium non valeat, ta-
men

men bene potest pater renuntiare vsumfructū
quem habet in bonis filij in eius fauorem: & ad
hoc notat & commendat ibi cōmu. Docto.
tex. in l. penul. ff. de colla. bono. vbi si pater il-
lud quod post mortem tenebatur soluere filio
dedit & soluit in vita, nō tenetur alijs fratribus
cōferre. Ex quibus inferitur quod vxor poterit re-
nuntiare lucris que sitis cōstante matrimonio in
fauorem mariti: & ita dico & teneo in l. lx. in-
frā his legib⁹ Tauri, vbi omnino vide. Nec præ-
dictis obstat tex. not. in l. magis puto. §. si fun-
dum. ff. de rebus eorum. vbi minor etiam cum
auto. tuto. vel cura. nō potest repudiare legatū
rei immobilis sibi factum sine decreto: quia il-
lud est verum in minore qui nō solum prohi-
betur nō alienare nec diminuere patrimonium,
sed etiam phibetur desinere acquirere iura ve-
rō prædicta loquuntur quando quis solum ph-
ibetur diminuere patrimonium: de quo art. la-
tius trado & dico in l. 60. infra his leg. Tauri.
Sextus est quādo in tali donatione interue-
nat iuramentum, quia tunc statim valet & te-
net, argumēto tex. in capitu. cum contingat. de
iure iu. & licet mulieres. eodē titu. lib. 6. & in ca-
significante. de pigno. & in cap. quauis pactū
de pactis. in 6. & in auth. sacramēta puberum
C. si aduersus vendi. & in expresse ita tenet
Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussō. si. colum.
in si. & ibi alij docto. idem Bar. in l. Sciens Auge-
rius. ff. ad l. fal. si. que. & ibi docto. præcipuē
Alex. pe. colū. Guiler. Albe. & Alij docto. anti-
qui in l. sed & si possessori. §. item si iurauero.
ff. de iure iu. Bald. in l. 2. eiusdē tit. 12. fo. 3. co. vers.
est etiā simile. & c. Ioā. de Imo. & moder. in l. si
quis in quinos. §. si. ff. de lega. 1. Pau. de Castro
Iaf. & alij docto. in l. pacta. quæ cōtra. C. de pa-
ctis. Ang. de Pe. in l. pe. §. mulier. ff. sol. mat. Ioā.
And. in addit. ad Specu. in titu. de donat. inter
virū & vxorē. si. quæst. Abb. & alij docto. in ca. cū
cōtingat. de iure iu. præcipuē Imo. ibi nu. 89. idē
Abb. in c. si. de dona. inter virū & vxorē. l. col. 3. q.
& ibi cōmu. docto. Card. in Cle. §. porro. de iu-
re iu. §. que. Fed. de Senis no. in cōclu. si. con.
140. Alex. 2. vol. cō. cōsi. 8. 2. col. nu. 10. Pala. Ru.
in sua repe. c. per vestras. fo. 31. 3. col. ver. limita-
tertiō. Rod. Sua. in allegationibus suis, fo. 31. 3.
q. prin. & ista est cōis opinio. Septimus est quā
quis eorū debeat alteri in diem vel ad certū tē-
pus aliquam rem vel quātitatem: quia antē sol-
uere potest, & licet illo medio tempore videat
gratis dare, tamē nō attenditur cum originalis
causa vel tempus sit onerosa, præcisa, vel obli-
gatiua: tex. est in l. sed si vir. §. quod vir. ff. de do-
na. inter virū & vxorē. cuius verba sunt, quod vir vxorē

ri in diem debet sine metu donationis presens
soluere pot, quāuis cōmodum tēporis retenta
pecunia vir sentire potuerit. & ibi no. cōmu. do-
cto. facit tex. in l. in diem. ff. de condi. indebiti:
vbi habetur quōd licet ille qui soluit indebitū
possit repetere, nō tamē ille qui soluit ante diē
vel tempus.
Octauus est quādo ista donatio fit inter impe-
ratorem & imperatricem, vel Regem & Regi-
nam: tex. est in l. pe. C. de do. inter virū & vxorē.
& ibi cōmu. docto. facit tex. in l. cū multa. C. de
bo. quæ lib. tex. in l. bene à Zenone. C. de qua-
driē. præf. Aduertēdum tñ, quia oīa suprā dicta
vidētur intelligi quā donatio ista fit iter maritū
& vxorē post nuptias celebratas, & copulā &
traditionē ad domū: secus verō aliās iter spōsū
& sponsam de præsentī: quia licet inter eos sit
verum matrimonium, tamē nō est tātus amor
& affectio, & videtur cessare ratio fundamen-
talis phibitiua, & per consequēs valet dona-
tio: & in expresse istam sentē. & conclu. tenet
originaliter Azo in summa. C. de don. ante nu-
ptias. si. colum. in fin. & reputat nouum & sin-
gulare Ioā. de Imo. in l. si locer. §. Luci⁹. ff. solu-
matr. 3. colum. vers. & attende bene. Ioan. Pyr-
rhus in tractatu de donatione mutua. 7. vol. in
fin. tractatu. 2. col. vers. quartō cōfirmo. Alex.
vbi reputat mirabile in additionibus ad Bar.
in l. si sponsus. §. si vxor. ff. de donatio. inter vir-
um & vxorē. Campe. in tracta. do. 1. parte. 79. q.
Sed salua eorū pace ego teneo cōtrarium, imō
quōd donatio ista non valeat inter sponsū &
sponsam de præsentī, & omnia quæ dicta sunt
inter maritū & vxorem habent locum inter
sponsū & sponsam. Primō per tex. & eius regu-
lam in l. nuptias. ff. de regu. iur. Secūdo per
tex. in l. nō sine. vers. si. quamuis. C. de bonis
maternis. vbi habetur quod dispositio loquens in
marito & vxore extenditur ad sponsū & spō-
sam ex identitate rationis, sed tantus amor &
affectio cōsideratur inter eos vno tēpore sicut
in alio, & fortē maior: ergo habeat locum eadē
dispositio, vt donatio infirmitur. Tertiō per
tex. not. in l. pen. ff. de dona. inter virū & vxorē
vbi apertē probat quōd donatio facta ante fe-
stum & solēnitatem nuptiarū, valet & tenet: &
in terminis istam sentē. & cōclu. contra Azo. te-
net Ioā. de Imo. in l. Mæuia. ff. solu. mat. in fine
Alex. in l. si locer. §. Lucius. eodē titu. si. colu. in
fine. Saly. in dict. l. pen. Soci. in cō. su. conf. 123.
1. volumine. Pala. Ruui. latē & sing. in sua repe-
fo. 31. 2. colū. vers. limita septimō. Cōfirmatur,
quia successio quæ fit ex titu. vnde vir & vxor,
habet etiam locum inter sponsos de præsentī:
ita

ter animo fraudandi & priuandi vxorem sua medietate & lucro legali, sed casu & vitio proprio: & in effectu ita tenet Rode. Sua. in dict. l. 1. fori. 22. fo. 2. colū. versū. quæritur circa hoc. Sextus est quando vxor soluto matrimonio viuit luxuriosè & inhonestè, quia tunc amittit prædictam medietatem lucrorum & reuertitur ad hæredes mariti: ita disponit lex fi. titu. 4. li. 5. ord. quæ tamē lex nō habet locum in marito vxore mortua, quia in eo non est tantum decus, argumento tex. in. l. 1. C. de adulte. & argumento dicti Specul. in titu. de actore. §. 1. versū. sed vtrum masculo, vbi tenet quod licet mulier luxuriosè viuenti interdicitur administratio bonorum, vt in. l. & mulieri. ff. de curat. furio. nō tamē interdicitur masculo.

74 Aduertendum tamen quod circa prædicta se offert pulchra & subtilis difficultas, si maritus viderit, donauit, vel alienauit aliqua bona in fraudem vxoris, vt nō habeat nec consequatur prædictam medietatem lucrorum, qualiter consulari vxori, & quod remedium habeat pro recuperatione? & breuiter & resolutiue dico quod si alienatio fuit facta in pecunia vel rebus quæ pondere, numero, vel mensura consistunt, vel in alijs rebus mobilibus quæ non extant, maritus vel hæres eius debet soluere de proprio patrimonio & bonis suis, vel imputari in parte lucrorum quæ pertinet ipsi marito: si vero facta excussione in bonis mariti non inueniatur soluendo, poterit mulier agere contra possessorem secundum materiam reuocatoriam alienationis eorum quæ fit in fraudem creditorum: si vero alienatio fuit facta in specie quæ extat indistinctè poterit mulier agere contra possessorem etiā nulla facta excussioe, vt dixi & tractaui suo loco in dicta materia alienationis quæ fit in fraudem creditorum. Vnum tamen est quod per transitum ad secunda vota non amittit istam medietatem lucrorum, nec tenet proprietatem eorum seruare filijs primi matrimonij: quia nō videtur habuisse à marito & eius largitione, sed ab ipsa lege, & eius beneficio & prouisione, argumento tex. notabilis in. l. fi. C. de bonis matris. & ibi doct. & per illum tex. ita tenet Pala. Ruui. in sua repe. fo. 48. 2. colū. versū. ex quo inferitur. & in expresso ita disponit hodie lex 14. supra his leg. Tauri.

75 Quæro tamen pro declaratione prædictorum, si diuersæ. II. statuta, vel consuetudines sint in loco & domicilio mariti, & diuersæ in loco & domicilio vxoris, vel in loco vbi contractus matrimonij & instrumentum dotale celebratur circa lucra ista diuidenda, vñ dote exigenda, vel

arrhis, vel donationibus applicandis, quod domicilium vel locus debeat inspicere? & breuiter & resolutiue dico quod licet regulariter in concernentibus litis ordinationem debeat inspicere locus iudicij, vt in. l. 2. C. quemad. testa. ape. & in cōcernētibus litis decisionem debeat inspicere locus contractus, vt in. l. vt si fundus. ff. de euitio. & ibi cōmu. opin. tamen in causa dotis arrharum, vel aliarum donationum indistinctè quo ad omnia inspicitur locus & domicilium mariti: tex. est in. l. exigere dotem. ff. de iudi. & ibi notat Bar. Albe. Pau. & commu. docto. Abbas Felinus, & communiter Canonistæ in ca. 1. de sponsa. licet aliter & melius posset dici quod ibi non detur aliqua specialitas, sed procedat secundum ius commune: quia quando quis contrahit in aliquo loco tanquam aduena, statim recessurus non fortitur ibi forum ratione cōtractus, sed in proprio domicilio. Item quædo confertur & destinatur solutio in alio loco, ibi debet cōueniri, quia ibi dicitur cōtraxisse. textus est in. l. hæres absens. §. primo. ff. de iud. tex. in. l. cōtraxisse. ff. de actio. & obliga. sed maritus contrahendo matrimonium in loco & domicilio vxoris & ibi faciendo instrumenta dotalia, videtur accedere & contraxisse tanquam aduena statim recessurus cum vxore in propriū domicilium: ergo merito debet attendi locus & domicilium mariti tam in his quæ pertinet ad lites ordinationem quam in his quæ pertinet ad decisionem, & sic non est aliqua specialitas in dote & in alijs: & ita probat tex. in dict. l. exigere dotem. & ita tenet & declarat ibi Paul. de Cast. Curtius, Iacobi. de Sanct. Georg. Quod. 1. limita & intellige nisi aliter inter maritum & vxorem cautum est. Secundò nisi respectu extranei. Tertio nisi maritus debet habitare in loco & domicilio vxoris, argumento prædictæ legis: & ita tenet & limitant ibi prædicti doctores moderni. Verū tamē est quod hodie habemus nouam & singularem legem part. scilicet. l. 24. titu. 11. 4. par. quæ expressè disponit contrariū, imò quod attendatur locus & domicilium contractus matrimonij & instrumenti dotalis, non vero domicilium ipsius mariti: & licet Roder. Sua. in dict. l. 1. for. fo. 18. 2. colū. dicat & teneat quod prædicta lex parti. intelligatur secundum ius cōmune, & verificet & procedat in casu quo maritus vult habitare in loco & domicilio vxoris, tamē certè est manifesta diuinatio.

76 Item quæro p maxima & necessaria declaratione prædictarū legum, an dominium & possessio huius medietatis lucrorum transeat ipso iure in vxorē constante matrimonio, & eo soluto

luto ante realem traditionem vel apprehensionem, an verò tantum habeat actionem personalem & conditionem, ex prædictis. II. ad petendum à marito vel heredibus? & videt quod nō transeat dominium nec possessio, sed tantum habeat actionem personalem, quia licet quando aliqui contrahunt veram & propriam societatem omnium bonorum vñ partis eorum, transeat dominium & possessio bonorum præsentium pro sua parte in consocium: quia quilibet videtur deinceps habere, tenere, & possidere bona sua nomine vtriusq; & tanquam per clausulam cōstituti transit in alium dominium & possessio p parte, vt in. l. 1. ver. fi. cum. l. sequenti. ff. p socio. cuius verba sunt, in societate omnium bonorū omnes res quæ coeuntium sunt continuo, & statim sequitur. l. 2. & dicit, quia licet specialiter traditio nō interueniat, tacite tamē creditur interuenire, & ibi notat & cōmendat glo. ord. Bar. Albe. Bald. Sali. Fulgo. & commu. docto. licet secus sit in alijs cōtractibus particularibus vel vniuersalibus, vt in. l. traditionibus. C. de pactis. & in. l. qui tibi. C. de hæred. vel actio. vend. imò etiam si sit contractus vniuersalis & valde fauorabilis dotis: glo. est singu. in. l. 1. ff. de vsucap. pro dote. & ibi commu. opin. tamen in bonis futuris postea quæsitis per vnum ex socijs non transit dominium nec possessio in alium: quia videtur cessare prædicta ratio: ita probat tex. in. l. si quis societatem contraxerit. ff. pro socio. cuius verba sunt, si quis societatem contraxerit, quod emerit ipsius sit, non cōmune: sed societatis iudicio cogitur rem cōmunicare. & ibi gl. ord. & commu. opin. tenet etiam & declarat Bald. in. l. eiusdem tituli. C. de ma. in. l. quod meo. ff. de acqui. posse. fi. colū. & ante eos Azo in Summa. C. pro socio. 5. col. probat etiam tex. quem ibi ponderat Iaso. in. l. si socius. ff. si certum peta. Hodie tamen corrigitur ista sententia & communis opinio in bonis acquisitis & lucratis constante matrimonio, imò dicendum est quod etiam transit dominium & possessio in socium pro parte in bonis futuris post contractum quæsitis: ita disponit singularis lex partitæ. 47. versū. fi. titu. 28. 3. par. nisi dicas quod intelligatur mediante traditione postea sequuta, vel quod transeat & quæretur res pro parte mediante actione pro socio intentanda, sed diuinatio est: ideo tenendum est quod dixi. Ex quo inferitur & resultat vera & clara decisio & responsio in nostra quæstio. quod lucra quæ sita constante matrimonio per maritū attento iure cōmuni, nō quærantur vxori pro

parte ipso iure quo ad dominium & possessionem nisi secuta traditione: sed hodie sic, attentalege partitæ: & ita videtur tenere Pala. Ruui. in dicta repe. ca. per vestras. fo. 27. 3. col. & folio. 46. 4. colū. in fi. & Doctor Segura in repe. legis. 3. §. fin. ff. de libe. & posthu. 4. fo. & 4. colū. Rode. Sua. in allegationibus suis, in. l. 1. titu. de las ganancias. fo. 23. versū. quæritur vterius. licet certè nulluseorum sic declaret. Nec obstat si subtiliter dicas quod quando ex aliquo titulo vel causa vniuersali vel particulari resultat vel resultare potest damnum parti, quia teneretur ad onera vel debita, nunquam transit ipso iure dominium nec acquisitio nisi sequat acceptatio. vt in. l. 1. & per totum. ff. de acqui. hære. & in l. cum hæredes. ff. de acqui. posse. sed in nostro casu si in vxorē transeat ipso iure dominium & possessio, statim etiam teneretur ad debita præter voluntatē suam, ergo nō quæretur: notabiliter respondeo quod licet ipso iure quæretur, tamen debet intelligi reuocabiliter vt possit vxor si vellet renuntiare prædictæ medietati lucrorum, vt in. l. 60. infra his. II. Tauri: & fundat optimo simili & ratione: quia licet ex potetia fuitatis dominium bonorum patris transeat ipso iure in filium, tamen potest se abstinere, vt in. l. in suis. ff. de libe. & posthu. & in. l. si filius qui patri. ff. de vulga. & pupil. & in. §. sui. Instit. de hæred. quali. & disse.

77 Item quæro an sicut in matrimonio vero comunicantur prædicta lucra inter maritum & vxorem, ita eodem modo comunicentur in matrimonio putatiuo bona fide & ignorantia inter eos contracto: & breuiter teneo quod sic ita probat tex. singularis iuncta glo. ordi. in. c. 2. de dona. inter virū & vxorē. & ibi tenet Abb. Panor. & cōmuniter alij doctores: probat etiā tex. in. l. si cum dotem. §. fi. ff. solu. mat. vbi habetur quod dos habet sua priuilegia, etiam in matrimonio putatiuo: & in expresso ita tenet Pala. Ruui. in repe. ca. per vestras. fo. 19. 2. colū. & fo. 39. 2. col. vbi bene fundat. Rode. Sua. in dict. l. 1. titu. 3. lib. 3. 1. quæst. donatio tamen pura & simplex inter eos non valet, nec confirmatur morte in matrimonio putatiuo. Item nec habet locum inter eos successio reciproca ab intestato, vt in. l. 1. & per totum. C. & ff. vnde vir & vxor. & ibi commu. Docto.

78 Item quæro si maritus ante matrimonium contractum habet solam proprietatem in aliquo prædio vel fundo, & alter habet vsumfructum, & postea constante matrimonio ex aliqua causa consolidatur vsufructus cum proprietate, an habeat vxor medietatem eius vel saltē æstimatione

matrimonii eius: & breuiter & resolutiue dico qd non: quia censetur prouenire ex causa qua proprietatis fuit quesita, & non dicitur nec iudicatur diuersa res a proprietate, argumento text. in l. 4. ff. de iure do. vbi dicit quod si proprietati in dotem data accedat vsusfructus, non dicitur dos noua, sed incrementum prime dotis: text. in l. in ratione. la. 1. §. Imperator. ff. ad legem falcid. tex. in l. damni infecti. §. Sabini sententia. ff. de damno infecto. vbi habet quod quando finis habet necessariam causam cum principio attēditur principium & non finis: text. in l. quod ait. §. quod ait. ff. de adulter. tex. in l. 3. §. socio. ff. de mino. tex. in l. adeo. §. 1. ff. de acqui. rerum dom. & ita tenet Pala. Ruui. in dicta repe. cap. per vestras. fo. 38. §. colum. licet prius tenuerit contrarium: & contrarium etiam tenet expressē Rod. Sua. in dicta. l. titu. 3. for. ll. fo. 24. in quaest. pone quod maritus. argumēto tex. iuncta doctrina Fabri in §. si cui. Insti. de lega.

79 Item quero si vxor decedat sine acceptatione vel repudiatione horum lucrorum, & ante declarationem suae voluntatis, an praedicta lucra transmittantur ad haeredes vt possint acceptare: & dico quod sic: quia licet iura vniuersalia quae proueniunt per viam successionis ex testamento vel ab intestato non transmittantur, tamen alia iura particularia prouenientia ex contractu vel legis dispositione bene transmittuntur, argumento tex. in l. 3. ff. de interdictis & re legatis. tex. in l. fi. C. de bonis maternis. cum similibus. & tenet Pala. Ruui. in dicta repe. cap. per vestras. fo. 39. 4. colum. Item quero si in solo proprio mariti fiat aedificium constante matrimonio, dato quod illud cedat solo, an vxor eius debeat aestimari & medietas applicari vxori: & teneo quod sic, licet Rode. Sua. in dic. l. 1. fori. fo. 24. verfi. sed pone, dicat quod tantum sumptus & expensae communicantur. Item ad de quod confiscatis bonis mariti non confiscatur medietas lucrorum quae pertinet vxori, argumento tex. in l. prima. & per totum. C. ne vxor pro marito. & in l. 1. C. de priui. fiscali. & in l. 1. C. ad legem Iulia. de vi. & in l. cum duobus. §. fina. ff. pro socio. & tenet Pala. Ruui. in dicta repe. ca. per vestras. fo. 46. 2. colu. & expressē disponit lex. 77. infra his. ll. Tauri.

80 Item quero si soluto matrimonio mulier vidua committat adulterium, an perdat ista lucra, quae causa & industria mariti fuerunt quesita: & dico quod sic: ita disponit lex. 4. titu. 4. lib. 5. ordinaria. & tenet Palatios Ruui. in dicta repetitione. cap. per vestras. folio quadragesimo septimo,

quarta columna: & confirmatur ex gloss. notabili & communi sententia in l. fideicommissum. C. de fideicommissis. vbi habetur quod haereditas, legatum, vel fideicommissum relictum vxori reuocatur per stuprum postea commissum, imo etiam perditur dos, sicut per adulterium commissum viuente marito, secundum Pau. de Cast. & comu. Docto. ibi.

TEX. LIIII.

A muger durante el matrimonio no pueda sin licencia de su marido repudiar ninguna herencia que le venga ex testamento ni ab intestato: pero permitimos que pueda aceptar sin la dicha licencia qualquier herencia ex testamento & ab intestato con beneficio de inuentario, y no de otra manera.

TEX. LV.

LA muger durante el matrimonio sin licencia de su marido como no puede hazer contrato alguno asimismo no se pueda apartar ni desistir de ningun contrato que a ella toque, ni dar por quito a nadie del, ni pueda hazer quasi contrato ni estar en juyzio haziendo ni defendiendo sin la dicha licencia de su marido: & si estuuiere por si, o por su procurador, mandamos que no vala lo que hiziere.

TEX. LVI.

Mandamos quel marido pueda dar licencia general a su muger para contraer y para hazer todo aquello que no podia hazer sin su licencia: & si el marido se la diere vala todo lo que la muger hiziere por virtud de la dicha licencia.

TEX.

TEX. LVII.

EL IVEZ con conosciemento de causa legitima, o necessaria compela al marido que de licencia a su muger para todo aquello que ella no podria hazer sin licencia de su marido, & si compelido no ge la diere, quel juez solo se la puede dar.

TEX. LVIII.

EL marido pueda ratificar lo que su muger ouiere hecho sin su licencia no embargante que la dicha licencia no aya precedido ora la ratificacion sea general o especial.

TEX. LIX.

QUANDO el marido estuuiere ausente, y no se espera de proximo venir, o corre peligro en la tardanza que la justicia con conosciemento de causa seyendo legitima, o necessaria, o prouechosa a su muger pueda dar licencia a la muger la que el marido le auia de dar: la qual asimismo dada vala como si el marido sea.

S Y M M A R I V M.

- 1 Mulier coniugata quod non possit facere contractum sine licentia viri, & qua sit ratio?
- 2 Si contractus est utilis ipsi mulieri, an possit fieri sine licentia viri?
- 3 Si vxor contrahat cum suo marito, vel agat in iudicio contra eum, an requiratur eius licentia?
- 4 Si vxor & maritus simul faciant aliquem contractum cum tertio, an requiratur licentia mariti?
- 5 Si vxor contrahat cum aliquo in praesentia mariti, an sufficiat eius taciturnitas?
- 6 Si vxor contraxit cum aliquo sine licentia mariti, an sufficiat quod postea habeat ratum?
- 7 Si vxor sit postea alicui officio sci nte & patiete marito, an requiratur licentia mariti in contractibus mulieris?
- 8 An contractus ab vxore sine licentia mariti firmetur iuramento?
- 9 An vxor possit constituere procuratorem sine licentia mariti?

Lex LIIII. cum sequentibus vsque ad leg. lx.

NOTA ex his leg. sequentes conclusiones. Prima, quod mulier coniugata durante matrimonio non potest facere contractum sine licentia viri. Secunda conclusio, quod similiter mulier coniugata non potest facere quasi contractum sine licentia viri. Tertia conclusio, quod mulier coniugata non potest facere distractum, & sic desistere a contractu vel quasi contractu semel facto sine licentia viri. Quarta conclusio, quod mulier coniugata non potest remissionem vel liberationem debitori concedere sine licentia viri. Quinta conclusio, quod mulier coniugata non potest agere contra alium in iudicio sine licentia viri. Sexta conclusio, quod mulier coniugata ab alio conuenera etiam se defendendo non potest esse in iudicio sine licentia viri. Pro quorum perfecta intelligentia & declaratione in primis quero, quae sit ratio fundamentalis eorum? quam assignare certè est difficile, & probo a sufficienti partium enumeratione: quia si mulier vult contra here super rebus dotalibus non potest, cum dominium earum sit penes maritum, vt in l. doce ancillam. C. de rei vendi. si verò vult contra here super alijs rebus suis videtur quod possit sine aliqua licentia mariti, cum in eis nullum ius habeat maritus nec sibi fiat aliquod praedictum: sed notabiliter respondeo quod in omnibus habet locum ista lex cum sequentibus: nam mulier coniugata potest habere bona triplicis generis: nam primo potest habere bona dotalia quae fuerunt data in dotem marito, in quibus solus maritus agit tanquam dominus, vt in l. doce ancillam. C. de rei vend. Secundo potest habere bona paraphernalia quorum dominium est penes eam, administratio verò penes maritum in quibus maritus agit sine mandato. Tercio potest habere alia bona propria quorum dominium & administratio est penes eam, in quibus sola vxor potest agere, vel maritus praesentata cautione tanquam coniuncta persona, vt in l. maritus. C. de procuratoribus. & ibi gloss. ordi. Petrus, Iaco. But. Odofr. Cinus, Barto. Albe. Bald. Pau. de Cast. Alex. Iaso. & commu. doctores. & in l. fin. C. de pactis conuen. in quibus omnibus hodie non potest aliquo modo mulier coniugata agere nec contra here sine licentia mariti: imo etiam si nulla bona habeat non potest personaliter obligari: quia lucra & debita de Ant. Go. in ll. Tau. M m 3 bent

bent communicari. Item etiam quia persona vagaretur & inquietaretur & esset damnus & prejudicium mariti. Primo propter fragilitatem sexus & quandam reuerentiam & potestatem quam habet maritus in vxore: nam licet verè & proprie quo ad omnia non sit vxor in potestate mariti sicut filius & seruus, tamen quo ad tria bene est in eius potestate. Primo quo ad residentiam & cohabitationem quam debet vxor facere cum viro, & inde est quod potest intentare maritus contra eam detinentem vitale interdictum de liberis exhibendis, vt in l. 1. §. ff. de lib. exhiben. & in l. si. C. eodem titu. & ibi cōmu. Docto. Secundo quo ad operas quas debet reddere & prestare marito. Tertio quo ad iurisdictionem: quia efficitur de iurisdictione & domicilio mariti, vt in l. exigere dotem. ff. de iudicijs. & tenet & declarat magistraliter Bald. in l. si vxorem. C. de condi. inter. & ibi cōmu. docto. vnde merito ex ista ratione & causa hodie requiritur ista licentia mariti, & sine ea vxor nihil potest facere, per nostras leges. Secunda ratio potest esse, quia cum in predictis rebus & bonis supra declaratis, dotalibus, paraphernalibus, & quibuscunq; alijs, & similiter in obligatione personali ipsius vxoris bonis non extantibus possit fieri damnus & praedictum marito saltem in fructibus qui debet esse inter eos communes vel in vagatione per se vel operibus eius, merito requirit hodie in omnibus licentia mariti: & istae sunt rationes fundamentales huius legis.

2 Vt ratione fundamentali harum legum nunc querendum est de aliquibus necessarijs, & primo quero si contractus sit utilis ipsi mulieri, an possit fieri & valere sine licentia viri: & breuiter dico & teneo quod sic, licet maritus postea non ratificet: quia sit mortuus vel absens, nec iudex praestet licentiam in defectum eius: ita probat tex. in l. nec. C. de cōtrah. & cōmittenti. stipu. vbi valet actus vel contractus factus à minore sine licentia & autoritate curatoris in eius comodum & utilitatem: & ibi notat & commendat Bald. Sali. & cōmu. docto. tex. in l. 1. C. de auto. prestan. tex. in §. 1. Insti. de auto. tuto. tex. in §. pupillus. Insti. de inuti. stipu. & ibi Faber, Ange. & cōmu. docto. facit etiam tex. in l. cū hi. §. eam transactionem. ff. de transa. vbi habet quod licet super alimentis de futuro debitis ex vltima voluntate non possit fieri pactum vel transactio, tamen si conditio creditoris cui debentur alimenta fiat melior & in eius comodum & utilitatem fiat, bene valet & tenet: & ibi notat & commendat Bar. Albe. Pau. & cōmu. do

cto. tex. notabilis in l. no eo minus. C. de procur. vbi disponit quod sententia lata fauore minoris sine autoritate tutoris vel curatoris valet & tenet: & ibi notat & commendat cōmu. docto. no. etiam & commendat Ange. de Peru. Pau. de Cast. Imo. & cōmu. docto. in l. mutui. ff. de acquir. hared. Iaso. in l. Barbarius. ff. de offic. prae. 2. col. num. 6. idem Iaso. in l. si vnus. §. pact. n. p. peteret. ff. de pactis. 10. col. nu. 27. Rod. Sua. in repet. l. 13. titu. 20. lib. 3. fo. ll. 4. Limitatio: ne Pala. Ruui. in sua repetitione. ca. per vestras fol. 49. 1. colum. nec obstat supra dictis. l. 59. infra, his. ll. Tauri, vbi habetur quod quando maritus est absens & non speratur venire de proximo, & contractus appareat utilis mulieri, potest adiri iudex vt praestet licentiam in defectum mariti: ergo sentit clarè quod etiam si contractus sit utilis non valet nec potest fieri sine licentia mariti: quia notabiliter respondeo & intelligo vt requiratur licentia, vt semper & perpetuo valeat & teneat, licet postea deficiat utilitas contractus: sed in nostro casu & questione utilitas debet durare & probari vt valeat & teneat contractus, quo casu valebit & tenebit contractus sine aliqua licentia mariti vel iudicis.

3 Secundo quero si vxor contrahat cum suo marito vel agat in iudicio contra eum ex aliqua iusta causa, vt alimentorum vel dotis, ipso vergeat ad inopiam, an requiratur eius licentia: & breuiter etiam dico & teneo quod non, argumento tex. iuncta glo. ord. in l. fin. §. necessitate. C. de bonis que lib. & ibi docto. in terminis ita tenet Albe. in l. vbi adhuc. C. de iure dotiu. Pala. Ruui. in repe. ca. per vestras. de dona. inter viru & vxor. fo. 71. 4. colu. docto Segura in repet. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquir. pot. 2. col.

4 Tertio quero si vxor & maritus simul faciant aliquem contractum vel quasi contractum cum tertio, an requiratur eius licentia: & breuiter etiam dico & teneo quod non, quia eo ipso videtur maritus approbare & consentire illum actum & vxori prestare consensum & licentiam: ita probat tex. singularis in iure in l. Titius. ff. qui bus modis pignus vel hypotheca soluitur. & ibi expressè notat & commendat Bald. & alij docto. antiqui. & per illum tex. in terminis nostris ita tenet Bar. in l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. Bald. in l. si. C. ad Macedo. 2. col. Bal. Ange. Alexan. & cōmu. docto. in l. is qui haeres. §. si. ff. de acquir. hared. Albe. & cōmu. Docto. in l. quoties. la. 1. C. de fideicommiss. praecipue Iaso. ibi fin. columna.

5 Quarto quero si vxor contrahat cum alio in praesentia mariti, an sufficiat eius taciturnitas: & videtur

videtur quod non, sed requiritur consensus expressus: & ita tenet Bald. Ang. Imo. & communiter docto. in l. 2. §. voluntatem. ff. solu. mari. Pau. de Cast. in l. si quis mihi bona. §. iustum. in fin. ff. de acquir. hared. Alexan. in addit. ad Bar. in l. apud Iulianum. §. si. ff. qui. ex causis. in possess. ea. quia verba statuti debent intelligi proprie, & ideo non sufficit sola praesentia mariti cum taciturnitate: quia est fictus & improprie consensus: sed certe ego tenerem contrarium, quia praedicta. ll. regni non requirunt consensum mariti pro forma & solennitate actus, sed pro euitando damno & praedictio eius.

6 Quinto quero si vxor contraxit cum aliquo sine licentia mariti, an sufficiat quod postea habeatur ratum: & videtur quod requiratur quod praecedat & interueniat tempore actus vel contractus: quia quando licentia, consensus, vel autoritas alicuius requiritur in aliquo actu, semper debet praecedere & non subsequi, argumento tex. in l. etiam. ff. de auto. tuto. tex. in §. tutor Insti. eodem titu. sed contrarium est teneendum, imo quod sufficiat quod subsequatur & ratum habeat maritus, per doctrinam & regulam generalem quam probat tex. in l. si quis mihi bona. §. iustum. ff. de acquir. haredi. per quem tenet ibi Paulus de Cast. & cōmu. moderni, quod si licentia, consensus, vel autoritas alicuius requiritur pro forma & solennitate actus, requiritur quod praecedat & non subsequatur: quia requiritur ad legitimandam & autorizandam personam: si vero requiritur pro euitando praedictio alicuius tertij, cuius licentia consensus vel autoritas requiritur, tunc sufficit quod subsequatur & postea ratum habeatur: idem etiam tenet Paul. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matr. 2. colum. num. 5. & ibi moderni. idem Pau. in l. licet. ff. de iudic. facit etiam doctrina Bald. & cōmu. in l. 1. C. qui admittit. & idem disponit. l. 59. infra, eo. quae certè est declaratoria & confirmatoria iuris communis.

7 Sexto quero si vxor sit posita alicui officio vniuersali negotiationi sciente & patiente marito, vt quae sit posita mercantiae, vel officio obstetricis, vel chirurgice vel simili officio, an requiratur licentia mariti in contractibus eius: & breuiter & resolutiue dico & teneo quod non: quia eo ipso quod de voluntate mariti est posita in illo officio, visus est licentiam & consensum sibi prestare: ita probat tex. not. in l. 1. §. magistrum. el. 2. versi. ceterum. ff. de exercitoria, cuius verba sunt, ceterum si scit & passus est cum in nauem magisterio fungit, ipse enim imposuisse videtur. tex. in l. quicunq;. versi. idem Labeo ait. ff. de in

stitoria. tex. in l. 1. ff. de tributoria. text. in l. quae Tuberonis. versi. sunt quidem. ff. de peculio. & ibi Bar. Albe. Pau. & cōmu. docto. & in proprijs terminis tenet Faber in §. 1. Insti. quod eum eo. fin. colu. vbi dicit quod si maritus permittit vxorem suam mercari, videtur ei mandare & consentire, & tenet de contractibus eius: & ita disponit expressè. l. 13. titu. 20. lib. 3. foro. ll. & tenet ibi Rod. Sua. in lect. illius legis.

Septimo quero an vxor possit contrahere sine licentia mariti ad pias causas: de qua questione vide latissimè per Rod. Sua. in dicta. l. 13. tit. 20. lib. 3. foro. ll. 1. q. ad quem te remitto.

8 Octauo quero vtrum contractus factus ab vxore sine licentia mariti firmetur iuramento: & videtur quod sic, argumento tex. in auth. Sacramenta puberum. C. si aduer. vend. vbi habetur quod contractus minoris qui non valet sine tutore vel curatore, vel saltem venit rescindendus firmat iuramento: & in expresso ita tenet Pala. Ruui. in sua repe. ca. per vestras. fo. 50. 2. col. Sed teneo contrarium, quia iura cōmunia loquuntur & procedunt quando contractus tendit in fauorem vel damnum contrahentis: secus tamè est quando tendit in praedictum tertij & requirit eius consensum: quia tunc nulla ratio patitur quod firmet iuramento contrahentis in damnum & praedictum tertij: & ita videtur tenere Faber in §. 1. Insti. quibus alie. licet vel non. & tenet Cifuentes in l. sequenti. prima. quest.

9 Nono quero, an vxor possit constituere procuratorem sine licentia mariti ad contrahendum cum aliquo: de quo vide Rod. Sua. in d. l. fori, ad quem te remitto. Decimo quero an vxor possit ex delicto se obligare & teneri saltem civiliter: de quo etiam vide Rod. Sua. in dicta. l. fori, ad quem te remitto.

T E X. L X.

Vando la muger renuncia re las ganancias no sea obligada a pagar parte alguna de las deudas que el marido ouiere hecho durante el matrimonio.

S U M M A R I V M.

An possit vxor renuntiare lucris quae sitis constante matrimonio? Ant. Go. in ll. Tau. M m 4 Lex

NOTA ex ista. l. quod lucra acquisita durante matrimonio diuiduntur & communicantur inter maritum & vxorem: de quo dixi late & magistraliter in. ll. supra proximis.

Item principaliter nota, quod vxor potest renuntiare predictis lucris quasitit constanti matrimonio, & ista est sola & principalis decisio huius. l. contra quam, imo quod talis renunciatio non valeat fundamentaliter facit, quia donatio inter maritum & vxorem est nulla & prohibita, adeo quod nulla oritur actio nec obligatio, vt in. l. i. & per totum. C. & ff. de dona. inter virum & vxorem. & in ca. si. extra. eod. titu. Item etiam quia militat ratio prohibitiua eius, ne mutuo amore se spolient. Rursus confirmatur, quia in vxorem transit ipso iure dominium & possessio pro sua parte lucrorum acquisitorum constanti matrimonio, vt supra dictum est: ergo non potest favore mariti renuntiare, quia est vera & propria donatio & per eam diminuitur patrimonium eius & fit pauperior. Sed his non obstantibus contractum est tenendum, imo quod valeat & teneat renunciatio, modo fiat ante matrimonium contractum, modo constante matrimonio, modo eo soluto: & istam sententiam & conclusionem clare & aperte probat nostra lex. 60. Tauri, quae simpliciter & generaliter dicit quod si vxor renunciet lucris quasitit constanti matrimonio, non teneatur ad debita: & fundatur & probatur expressè de iure communi, quia licet donatio inter maritum & vxorem non valeat, tamen quia do quis eorum ex donatione non fit pauperior nec diminuit patrimonium suum proprium bene valet & tenet donatio, licet alter efficiat ditior: vt si quis renuntiet hereditatem, legatum, vel fideicommissum, vt proueniat ad alterum, quia est sibi substitutus vel ab intestato successurus: quia tunc cessat ratio fundamentalis prohibitiua: text. est formalis & expressus in. l. si sponsus. §. si maritus. el. 2. ff. de dona. inter virum & vxorem. cuius verba sunt, si maritus, haeres institutus repudiet hereditatem donationis causa, Iulianus scribit donationem valere, nec pauperior fit, qui non acquirit, sed qui de suo patrimonio deposuit: repudiatio autem mulieri potest si vel substituta mulier sit vel ab intestato successura: simili modo & si legatum repudiet placet nobis valere donationem. & ibi notat & comendat Odofre. Bar. & commun. docto. text. in. l. profectitia. §. si pater. ff. de iure doti. text. in. l. qui autem. ff. de his quae in frau. credi. vbi disponitur quod licet potest debitor repudiare hereditatem vel legatum in fraudem creditorum, nec fit reuocatio per edictum illius tituli: quia licet non acquirat de nouo, tamen non diminuit patrimonium: text. in. l. cum oportet. §. si autem. C. de bonis quae libere vbi habetur quod licet donatio inter patrem & filium non valeat, tamen bene potest pater renuntiare usufructui quae habet a lege in bonis filij: & ibi notat & comendat Bald. Sali. Pau. & commun. docto. text. in. l. pen. ff. de colla. bo. vbi si pater illud quod post mortem tenebatur soluere filio dedit vel soluit in vita, valet & tenet solutio, & non tenetur filius alijs fratribus conferre: nec his obstat ratio mea superior quod dominium & possessio transit ipso iure in vxorem pro sua parte, & renuntians dicitur perdere & diminueri patrimonium suum: quia respondeo quod non est vera & propria acquisitio dominij & realis incorporatio in patrimonium eius per actum verum & naturalem, sed ficta & reuocabiliter per, hideo potest renuntiare & non acquirere, sicut quando hereditas & legatum ipso iure alicui quasitur sine aditione, vel immixtione, & tamen potest repudiare vel se abstinere. nec etiam obstat text. not. & subtilis in. l. magis puto. §. si fundum. ff. de rebus eorum. vbi habetur quod minor etiam cum autoritate tutoris vel curatoris non potest repudiare legatum rei immobilis sibi relictum sine decreto iudicis: quia illud est verum & procedit in minore qui non solum prohibetur alienare & perdere, sed etiam desinere acquirere. Sed nostra quaestio & iura praedicta loquuntur & procedunt quando quis solum prohibetur perdere & diminueri patrimonium: & in expresso, licet non ita bene fundent, ita tenet Ioan. Faber. in rub. Instit. de nupt. in fi. Pala. Ruu. in. d. repe. ca. per vestras. fo. 26. 3. col. & fo. 27. 3. col. Ro. de. Sua. in dict. l. i. titu. 3. lib. 3. fo. ll. 2. quaest.

TEX LXI.

DE aqui adelante la muger no se pueda obligar por fiadora de su marido aunque se diga y alegue que se conuertio la tal deuda en prouecho de la muger. Y assi mismo mandamos que quando se obligare a mancomunado marido y muger en vn contrato, o en diuerfos

que

mendat Odofre. Bar. & commun. docto. text. in. l. profectitia. §. si pater. ff. de iure doti. text. in. l. qui autem. ff. de his quae in frau. credi. vbi disponitur quod licet potest debitor repudiare hereditatem vel legatum in fraudem creditorum, nec fit reuocatio per edictum illius tituli: quia licet non acquirat de nouo, tamen non diminuit patrimonium: text. in. l. cum oportet. §. si autem. C. de bonis quae libere vbi habetur quod licet donatio inter patrem & filium non valeat, tamen bene potest pater renuntiare usufructui quae habet a lege in bonis filij: & ibi notat & comendat Bald. Sali. Pau. & commun. docto. text. in. l. pen. ff. de colla. bo. vbi si pater illud quod post mortem tenebatur soluere filio dedit vel soluit in vita, valet & tenet solutio, & non tenetur filius alijs fratribus conferre: nec his obstat ratio mea superior quod dominium & possessio transit ipso iure in vxorem pro sua parte, & renuntians dicitur perdere & diminueri patrimonium suum: quia respondeo quod non est vera & propria acquisitio dominij & realis incorporatio in patrimonium eius per actum verum & naturalem, sed ficta & reuocabiliter per, hideo potest renuntiare & non acquirere, sicut quando hereditas & legatum ipso iure alicui quasitur sine aditione, vel immixtione, & tamen potest repudiare vel se abstinere. nec etiam obstat text. not. & subtilis in. l. magis puto. §. si fundum. ff. de rebus eorum. vbi habetur quod minor etiam cum autoritate tutoris vel curatoris non potest repudiare legatum rei immobilis sibi relictum sine decreto iudicis: quia illud est verum & procedit in minore qui non solum prohibetur alienare & perdere, sed etiam desinere acquirere. Sed nostra quaestio & iura praedicta loquuntur & procedunt quando quis solum prohibetur perdere & diminueri patrimonium: & in expresso, licet non ita bene fundent, ita tenet Ioan. Faber. in rub. Instit. de nupt. in fi. Pala. Ruu. in. d. repe. ca. per vestras. fo. 26. 3. col. & fo. 27. 3. col. Ro. de. Sua. in dict. l. i. titu. 3. lib. 3. fo. ll. 2. quaest.

que la muger no sea obligada a cosa alguna: saluo si se prouare que se conuertio la tal deuda en prouecho della: ca en ronces mandamos que por rata del dicho prouecho sea obligada: pero si lo que se conuertio en prouecho della fue en las cosas que el marido le era obligado a dar assi como vestirla, y darle de comer y las otras cosas necessarias: mandamos que por esto ella no sea obligada a cosa alguna: lo qual todo que dicho es se entienda sino fuere la dicha fiança, o obligacion a mancomunado por marauedis de nuestras rentas, o pechos, o derechos dellas.

S P M M A R I V M.

1. Mulier non potest intercedere vel se obligare tanquam fideiussor pro alio.
2. An & quando vxor poterat se obligare pro marito, & quid hodie sit immutatum?
3. Si maritus & vxor obligentur tanquam duo rei, an valeat & teneat obligatio?
4. Si vxor se obligat tanquam principalis, maritus vero tanquam fideiussor, an valeat?
5. In his que non dependent a nostra potestate protestatio non releuat protestatem.
6. An vxor possit se obligare pro marito pro debito publico & fiscali?

Lex. lxj.

NOta ex ista lege sequentes conclusiones: Prima quod vxor non potest intercedere pro marito, etiam si allegetur quod debitum fuit conuersum in vtilitatem ipsius vxoris. Secunda con. quod quando maritus & vxor obligantur tanquam duo rei in solidum, non tenetur nisi quatenus probetur esse conuersum in vtilitatem ipsius vxoris. Tertia con. quod ita demum dicitur esse conuersum in vtilitatem eius, quando vtilitas respicit patrimonium vxoris & augmentum eius: non vero ea ad quae alias maritus de necessitate iuris tenebatur, vt alere, & alia necessaria sibi ministrare. Quarta con. quod praedicta intelligantur praeterquam si maritus & vxor obligentur pro debito regali vel fiscali: quia tunc indistincte tenetur prout fuerint obli-

gati tanquam extranei. Pro cuius perfecta declaratione dico & presumpo quod licet regulariter per quolibet debito & persona possit obligari fideiussor, & accedere cuilibet obligationi ciuili & naturali simul, vel naturali tantum, vel ciuili tantum, vt in. l. i. & per totum. ff. de fideiussoribus. & in. l. i. & per totum. C. eod. tit. & in. §. i. & per totum. Insti. eod. tit. & in. c. 1. & per totum extra. eod. tit. & in. l. i. & per totum. tit. 12. §. par. tamen mulier non potest efficaciter intercedere nec esse fideiussor aliterius propter fragilitatem sexus, & licet mero iure teneatur ciuilitate & naturaliter, tamen competit sibi exceptio & beneficium Velleiani: text. in. l. i. & per totum. ff. ad Velleia. text. in. l. i. & per totum. C. eod. tit. text. in. l. 2. titu. 12. §. part. imo etiam si iam soluisset posset repetere per conditionem indebiti: quia exceptio Velleiani est perpetua & fauorabilis: text. est formalis & expressus in. l. qui exceptionem. ff. de condi. indebi. & ibi glo. ord. Bar. Albe. Bald. Pau. & commun. docto. text. in. l. quamuis. §. interdum. ff. ad Velleia. & ibi glo. or. & com. doct. quod tamen est verum & procedit praeterquam si post biennium eonfirmavit & ratificauit fideiussionem suam, vel iterum de nouo intercessit, & tanquam fideiussor se obligauit, vel exceptioni sibi competenti renuntiauit: quia tunc ex tanti temporis dilatione videtur ex magno proposito & non ex fragilitate se obligare, ideo efficaciter tenetur. text. est in. l. si mulier. la. 2. C. ad Velleia. & ibi glo. or. Odofre. Bar. Albe. Bal. Pau. Cinus, Petrus, Iacob. Butriga. Sali. & commun. Docto.

Quod tamen limita & intellige quando mulier intercessit & se obligauit pro extraneo: secus tamen est si pro marito: quia tunc ipso iure indistincte non tenetur, etiam si ex interuallo post biennium se obligauit: text. est formalis & expressus in authen. vt nulli iudi liceat habere. §. & illud. colla. 9. tex. in authen. si qua mulier. C. ad Velleia. & ibi glo. ord. Odofre. Petr. Cin. Iacob. Butri. Bart. Bald. Albe. Pau. Sali. & commun. docto. cuius ratio est, quia tacite & per indirectum videtur inter eos facta donatio inter virum & vxorem quae non valet, ne mutuo amore se spolient. argu. text. in. l. i. & per totum. C. & ff. de dona. inter vi. & vxorem: Quod tamen subintelligitur nisi pretium vel debitum contentum in contractu pro quo fideiussit sit conuersum in vtilitatem eius: quia tunc efficaciter tenetur: text. est in. d. authen. si qua mulier. & ibi glo. ord. & com. doct. hodie tamen genericè & indistincte vult & disponit nostra lex Tauri, quod talis vxor

M in § non

non possit intercedere nec se obligare tanquam fideiussor mariti, etiā si dicatur & allegetur quod pretium vel debitum pro quo fideiussor sit conuersum in utilitatem vxoris: & iste est verus sensus & declaratio nostrae legis in. l. parte & conclusione. Aduertendum tamē quod nostra lex tantum dicit, quod si vxor alleges pretium vel debitum esse conuersum in utilitatem eius, non valeat nec sufficiat ut remaneat obligata, sed quarendum est quid si manifeste & euidenter probet esse conuersum in eius utilitatem, an aliquo iure vel remedio teneatur? & videtur quod licet non teneatur ex proprio contractu & promissione per rigorem huius legis, quod saltem teneatur ex æquitate, actione de in rem verso, quae habet locum quotienscumque posset quis conueniri actione mandati vel negotiorum gestorum, argumēto text. & eius regulae & doctrinae in. l. 3. vers. & regulariter. ff. de in rem verso. & ibi com. doct. vel ex æquitate legis, si & me & Titium. ff. si certū petatur. vbi habetur quod quando res mea peruenit ad alium sine iusta causa, possum eum conuenire ex æquitate illius legis, & repetere conditione sine causa vel certi conditione generali quae cum ea concurrat: & ad hoc ibi notat & commendat Bart. Albe. Bald. Pau. Alex. Iaf. & commu. doct. probat etiam text. in. l. si eum seruum. cod. tit. text. in. l. seruus quem. ver. secundum quae. ff. de actio. empti. text. in. l. si negotia. ff. mandati. text. in. l. perpetuo. ff. de con. ob. tur. cau. text. in. l. vir ab eo. ff. de iure doti. text. in. l. si quis mancipijs. §. si. ff. de instit. text. in. l. 3. ff. de modi. text. in. l. nam hoc natura. ff. de condi. in debiti. text. in. l. 3. §. si seruus. ff. de tributo. text. in. l. si pupilli. ff. de nego. gestis. text. in. l. cum hi. §. si quis de alimentis. ff. eodem titu. text. in. l. iure natura. ff. de regulis iuris.

Confirmatur etiam ex sententia Pauli & communi. in. l. si. C. de nego. gest. vbi singulariter tenet quod licet quando quis sit protestatus contrarium ne gerat negotia sua, non possit gestor propria actione negotiorum gestorem agere, tamen ex æquitate praedictae legis, si & me & Titium: & ex æquitate praedictae regulae generalis potest bene agere contra eum qui utilitatem sensit ex negotio gesto: ergo idem videtur in casu nostrae legis quando vxor quae utilitatem sensit extitit fideiussor. Rursus etiam confirmatur ex sententia eiusdem Pauli & communi in. l. his solis. ff. de condi. in debi. vbi dicit quod si pecunia mea indebitè soluta creditori putatio perueniat ad alium sine causa & ex ea sit factus locupletior, possum contra eum agere ex æquitate praedictae legis, si & me & Titium. & pra-

dictae regulae: ergo sic dicam in nostra. l. quod licet de rigore huius legis vxor non teneatur nec obligetur quando extitit fideiussor mariti, tamen intelligatur ut non teneatur propria actione vel obligatione contractus, sed bene teneatur alia actione extraordinaria ex æquitate praedictae legis, si & me & Titium. cum similibus supra allegatis. Sed his non obstantibus contrarium est dicendum & tenendum per nostram legem, imò quod vxor non teneatur tanquam fideiussor mariti, etiam si dicatur & probetur pretium vel debitum esse verum in utilitatem vxoris. Primo quia nostra lex aperte vult constituere differentiam in casu quo vxor extitit fideiussor, & in casu quo extitit rea debendi vna cum ipso marito, ut aperte patet in secunda parte huius legis. Secundo etiam confirmatur ista sententia & opinio, quia de iure communi sola confessio vxoris non sufficeret ad probandum quod pretium vel debitum est conuersum in utilitatem eius, nisi aperte probetur, ut tenet Bar. & com. doct. in dict. Auth. si qua mulier. ergo nostra lex hoc videtur addere ad ius commune ut non sufficiat confessio, assertio, vel probatio quod fuit conuersum in eius utilitatem.

Præterea. 2. confirmatur ex doctrina Bar. & cōi in. d. Auth. si qua mulier. C. ad Velleia. vbi habetur quod vxor correa debendi, quae simul cum marito in solidum se obligauit, censet fideiussor, nisi pro ea parte pro qua liquidè probetur conuersum esse in utilitatem eius: tenet etiam Iacob. de Bellouisi in Authen. vt nulli iudi. §. & illud. col. la. 9. & ibi Bar. Ange. de Peru. & com. doc. idem etiam tenet Bar. Pau. & alij doct. in. l. vir vxori. §. si. ff. ad Velleia. idem Bart. in. l. reos. eod. titu. & hoc est quod expresse voluit & disposuit nostra lex in. 2. parte.

Ex qua lege sic intellecta & declarata nota & collige quod licet de iure cōi quando duo vel plures obligantur in solidum, tanquam duo rei debendi, vnusquisque in solidum teneatur, & in solidum possit conueniri: & similiter de iure nouo Authenticorum quoniam vnus est absens, vel inops, vel iuri diuisionis est renuntiatum, modò ex causa onerosa, modò ex causa lucratiua, & modò vterque sentiat utilitatem contractus, modò vnus tantum, ut in. l. 1. & per totum. ff. de duobus reis. & in. l. 1. & per totum. & in Authen. hoc ita. in materia. C. eod. titu. & probat etiam text. in. l. inter eos. §. duo. ff. de fideiuss. text. in. l. cum apparebit. ff. locati. text. in. l. ancillarum. §. illud. ff. de peculio. text. in. l. si ex toto. §. 1. ff. de lega. 1. text. in. l. Paul. la. 2. ff. de rei iudi. text. in. l. si mandato Titij. §. Paul. el. 2. ff. mandati. text. in. l. 1. C. si plures vna sentent.

text.

text. in. l. 1. §. quia autem. ff. quorum legat. licet ex æquitate possit ille qui nullam utilitatem sentit petere ut prius conueniatur suis expensis ille qui totam utilitatem percepit, ut aliās dixi suo loco in materia duorum reorum de iure communi, tantum illud est verum & debet intelligi in alijs personis extraneis: secus tamen est in marito & vxore, quia si ambo simul tanquam duo rei debendi obligantur, non tenetur vxor in aliquo, nisi pro ea parte qua utilitas ad eam peruenit, ut in dict. Auth. si qua mulier. & in Authen. vnde illa sumitur. & hoc est quod voluit expresse nostra lex Tauri, & iste eius verus & realis sensus, per quam aperte hodie corrigitur lex. 14. tit. 20. lib. 3. fo. ll. & l. 207. in. ll. styli, quae idem disponebant quod ius commune, etiam in marito & vxore, sicut in extraneis personis.

Quero tamen si maritus & vxor obligantur tanquam duo rei debendi, dato quod contractus & obligatio non valeat respectu vxoris, an in totum valeat respectu mariti? & firmiter reneo quod sic: quia ratio prohibitionis & annulationis tantum respicit vxorem, non verò maritum: & ista est intentio nostrae legis: & in terminis facit bonus text. in. l. si Titius & Seia. ff. de fideiuss. & fundatur de iure communi ex sententia Albe. in. d. Authen. si qua mulier. 2. col. qui in terminis hoc videretur decidere. Item quero si vxor intercedat & se obliget tanquam fideiussor, vel cum marito tanquam duo rei debendi, & expresse confiteatur pretium vel debitum in eius utilitatem versus, an remaneat obligata pro illa parte: & breuiter & resolutiue dico quod non: quia inter tam coniunctas personas praesumitur fraus, & quod metu vel amore emanauit confessio. Item etiam videtur inter eos donatio quae non valet. Item etiam quia praedicta iura Authenticorum expresse dicunt quod manifestè debet constare in utilitatem vxoris versus: ergo talis confessio non valeat: & in expresse ita tenet Albe. in dict. Authen. si qua mulier. C. ad Velleia. penulti. colum. in fine. & ibi Paul. de Cast. 1. colum. num. 3.

Item quero quid e conuerso, si vxor se obliget tanquam principalis, maritus vero tanquam fideiussor, an vxor teneatur & remaneat obligata? & videtur quod similiter non valeat eius obligatio: quia quæsito colore videtur fideiubere & intercedere pro marito verbis postpositis & mutatis: & in specie ita tenet notabiliter Nicola. de Mata in d. Authen. si qua mulier. & ibi Bald. 2. col. nu. 3. Contrarium tamen & melius tenet ibi Alb. 2. col. versic. sed quid si vxor. post Dinum & Albertum & Odofredum quos allegat, imò quod est

ficaciter vxor teneatur tanquam principalis, & maritus tanquam fideiussor, nisi fraus & dolus probetur, argu. text. in. l. Seia mancipia. ff. ad Velleia. & in. l. 3. C. ne vxor pro marito. nec obstant praedicta iura authenticorum & nostra lex Tauri, quia loquuntur quando vxor obligatur accessorie tanquam fideiussor, vel principaliter simul cum marito tanquam duo rei debendi: secus verò quando vxor obligatur principaliter, maritus verò accessorie tanquam fideiussor ut in. q. proposita.

Tertia conclusio huius nostrae legis confirmatur ex notabili & singulari doctrina, quae in his quae pendunt à nostra sola voluntate bene prodest & sufficit protestatio, sed in his quae non pendunt à nostra sola voluntate, sed certo modo per legem disposita sunt protestatio est nullius momenti & non releuat protestantem tacite nec expresse: vnde merito obligatio vxoris est nulla tanquam non subsistente causa, & protestatio mariti quae colligitur ex tali contractu est nullius momenti & non releuat protestantem: text. est formalis & expressus in. l. Nefeni. ff. de negotijs gestis. iuncta gloss. ordi. in verbo, conueniret. & ibi Bar. 1. col. num. 1. Bald. fina. colum. num. 4. Paul. de Cast. & commu. Doct. text. iuncta gloss. or. & communi opinione in. l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de libe. agnos. text. in. l. alimenta. C. de nego. gest. iuncta gloss. ordi. in verbo materna pietate. & ibi Bald. Pau. Salic. & commu. Doct. text. in. l. qui in aliena. §. fina. ff. de acqui. hare. & ibi Barto. Albe. Paul. Imola & commu. Doct. text. in. l. 2. ff. de doli except. tenet etiam magistraliter Bart. in. l. non solum. §. morte. ff. noui ope. nun. 7. col. nume. 31. versic. circa quintum. & ibi comuniter moderni, praecipue Iaso. 51. colum. nume. 26. idem Barto. in. l. ædita actio. penulti. columna. nume. 30. & ibi comuniter moderni. idem Barto. in. l. fina. ff. de eo quod certo loco. tenet etiam Baldus in l. vnica. C. vt quae desunt aduocatis. idem Bald. Pau. de Cast. & alij Doctores in. l. prima. §. æditiones. ff. de edendo. idem Bald. notabiliter in cap. Cumana. de electione. idem Bald. in capit. praesentium. de testibus. Iaso. notabiliter in. l. si. C. de iure emphyt. penul. colum. tenet etiam & probat gloss. ordina. iuncto text. in cap. inter dilectos. de fide instru. in verbo, saluo in omnibus. & ibi Innoc. Hostien. Abb. Card. Anchar. & commu. Doct.

Quarta conclusio huius nostrae legis aperte est correctoria iuris communis: nam de iure communi intantum vxor non poterat intercedere & se obligare tanquam fideiussor pro marito, vt

to, vt

to, vt procederet etiā pro debito fiscali: text. est in dict. Authent. vt nulli iudi. liceat habe. §. & illud. colla. 9. tex. in dict. Authē. si qua mulier: C. ad Velleia. ibi. siue priuatum siue publicum sit debitum. & ibi gloss. ord. & commu. Docto. quia præferebatur priuilegium & commodū priuatum & particulare vxoris, fauore dotis & sexus, ipsi debito fiscali & publico. Hodietamē nostra lex aperte vult & determinat contrariū, imō quod vxor possit obligari tanquam fideiusor vel correa pro debito publico & fiscali, & per hæc remanet ista lex vtiliter & magistra liter expedita.

TEX. LXII.

Ninguna muger por ninguna deuda que no desciēda de de lieto pueda ser presa, ni detenida sino fuere conosciadamē te mala de su persona.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier non potest incarcerationi pro debito civili.
- 2 Mater que est tutrix & curatrix filiorum que renuntiauit Velleiano, an possit incarcerationi?
- 3 Quæ mulier dicatur meretrix: & an possit retinere sibi datum, & an possit petere sibi promissum?

Lex. lxij.

Nota ex ista lege quod mulier non potest incarcerationi pro debito civili: & idē disponit text. de iure cōi in Authen. hodie. C. de custo. reo. tex. in Authē. vt nulli iudic. §. necessarium. colla. 9. & ibi communiter Docto. text. in Auth. sed hodie. C. de offi. diuer. iudic.

Ex quo inferas, q̄ licet hodie in nostro regno debitor masculus possit incarcerationi, & si intra nouem dies postquā sit in carcere positus non soluat debet tradi ipsi creditori vt seruiat ei vsque ad compensationem debiti, vt in l. 5. tit. 12. lib. 5. ordin. & in pragmatica. 78. 79. 80. tamen mulier non potest incarcerationi, nec tenetur seruire per nostram legem: quod tamen intellige nisi talis mulier sit meretrix vel luxuriose viuens: quia tunc bene potest incarcerationi. argumento tex. in Authen. de restitutionibus, & ea

quæ parit in. 11. mense. §. fina. colla. 4. vbi dicitur tex. quod magis debet faueri castitati quā luxurie, & luxuria non est digna priuilegio legali. & in expresso ita tenet Bal. in. l. cōsentaneū. C. quo. & quando. in fina. colum. nume. 46. & idem disponit & determinat nostra lex. Quod iterum intellige quando est soluta, secus si coniugata: quia tūc non potest incarcerationi: licet luxuriose viuat: ita singu. tenet Ioan. An. in addi. ad Specu. in rub. de iur. iuris. argu. text. in. l. si vxor. §. 1. ff. de adult. tenet etiā & sequitur Roma. in. l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. 2. Fallen. Alex. & Iaso. in. l. plariq; ff. de in ius vo. fi. col. Ange. de Aret. in parte, fama publica. in materia capturæ. Pala. Ruui. in repe. c. per vestras. fol. 95. 3. col. & in præfenti.

Item etiā limita & intellige nisi in matre quæ est tutrix vel curatrix filiorum, & renuntiauit Velleiano & omni legū auxilio: quia bene potest incarcerationi: ita Bar. in Auth. matri & auia. C. quando nup. offi. fun. po. pe. col. & ibi Salic. & com. doct. idem Bar. in. l. si quis sub conditio ne. ff. de testa. tute. 5. col. Alex. & Iaso. in. d. l. plariq; ff. de in ius vocando. fin. colum.

Et adde q̄ in ista materia & qualibet alia meretrix dicitur illa quæ stat in lupanari vel loco publico causa quæstus: text. est in. l. palam. ff. de ri. nup. quod intellige q̄n ibi permāsit p̄ viginti horas: ita singu. Sali. in. l. quæ adulteriū. C. de adult. arg. tex. iuncta glo. or. & com. opi. in. l. c. 5. ff. cod. tit. Item illa quæ saltem duos admittit ad se accedere pro pretio & pecunia, argumē. text. in dict. l. palam. §. item quæcunque. de ri. nup. per quem ita tenet Abb. in ca. de corē. de vit. & honest. cleri. idem Abb. in. c. inter opera. de spon. licet ille tex. potius videatur probare contrarium. Item etiā illa dicitur meretrix quæ portat habitū destinatum pro meretricibus: ita Prapo. in. d. c. inter opera. Si verō admittit aliquos homines sine pretio, non dicitur meretrix, nisi admiserit plures quā: 40. ista est glo. sing. in. c. vidua. 34. dif. per quam tenet Prapo. in dict. c. inter opera. argu. text. in. c. latores. de clerico excommunicato ministrante. Item adde q̄ talis meretrix tanquam inhonesta persona & mali exempli potest à vicinitate expelli per vicinos: ita Gui. de Cu. in. l. 2. C. de summa tri. & fi. ca. quem ibi sequuntur doct. & istud est notabile & quotidianū in practica, si petat ab honestis vicinis proximioribus. Item talis meretrix potest retinere sibi datum, & similiter potest petere promissum: ita probat tex. in. l. 4. §. sed q̄ meretrici. de cō. ob turp. cau. & ibi Bart. & com.

& commu. Docto. Cin. & Docto. in. l. 2. C. eod. titu. Bar. in. l. affectionis. ff. de dona. & in. l. non dubium. C. de legibus. Pala. Ruui. in sua repet. cap. per vestras. fol. 22. 4. colum. Imō q̄ magis est, nedum potest meretrix retinere data & petere promissa in foro cōtentioso, verū etiam potest retinere & petere in foro conscientia: ita singu. tenet Abb. vbi benefundat. in cap. plerū que. de immuni. eccle. 4. colū. 3. quæst. quod est menti tenendum.

TEX. LXIII.

L derecho de executar por obligacion personal se prescriua por diez años, y la acción personal, y la executoria dada sobre ello se prescriua por veinte y no menos: pero donde en la obligación & hipoteca, o dōde la obligación es mixta personal y real la deuda se prescriua por treynta años y no menos.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius exequendi ex contractu Guarentigio, an prescribatur per decem annos?
- 2 Actio personalis et executoria eius durat per. 20. annos.
- 3 An hodie sit sublata materia perpetuationis?

Lex. lxiiij.

Nota ex ista lege sequenter conc. Prima quod ius exequendi ex instrumēto Guarentigio in obligatione & actione mere personali præscribitur per decem annos. Secunda concl. quod actio personalis & executoria eius præscribitur per viginti annos. Tertia conc. quod actio personalis cum hypotheca bonorum præscribitur per 30. annos. Quarta con. quod actio mixta personalis & realis præscribitur per. 30. annos.

Quo ad primam concl. adde & no. quod aperte ista lex in istis verbis, iunctis sequentibus, debet intelligi in iure exequendi ex contractu Guarentigio quod durat per decem annos: & regulatiter de iure videbatur dicendum, quod duraret per triginta annos: quia executio fit per officium iudicis, & omne officium iudicis nobile

in ciuilibus præscribitur per. 30. annos sicut ipsa actio personalis vel realis: ista est glo. singu. & vnica iuncto text. in. l. sicut in rem. C. de præf. 30. vel. 40. ann. in verbo, prosecuti. quam ibi reputat sing. & vnica Bal. in. 2. lec. notat etiā & commendat Bald. l. 2. C. de execu. rei iudi. tenet etiam Barto. in. l. prætor. §. fina. ff. de noui ope. nun. & ibi moderni: Iaso. in. §. rursus. In sti. de actio. 2. colum. Fran. Balb. in tract. præf. 4. par. 4. par. princip. 30. q̄ idem est in officio iudicis nobili in causis criminalibus: ista est glo. singu. in. l. querela. C. ad legem Cor. de fal. & ibi com. docto. & adde q̄ istud ius exequendi de quo in nostra lege & materia, tollitur & præscribitur per istos decem annos etiam cū mala fide: quia licet præscriptio cū mala fide sit prohibita de iure Canonico cui est standum etiam de iure ciuili, tamen illud est verum & procedit in præscriptione rei mobilis vel immobilis per quam aufertur ius & dominium alterius: secus verō de iure & modo executiuo inducto à lege ad faciliorem executionem eius, vt in nostra lege: & ita videtur velle Bar. in. l. plane. ff. q̄ falso tuto. re autore. Fran. Bal. in dict. tract. præscri. 2. part. tertia part. 14. q̄.

Quo ad. 2. conc. quæ habet quod actio personalis & executoria eius durat per. 20. ann. dico q̄ sensus huius. l. & cōclusionis potest esse q̄ si est actio personalis super qua fuit lata sententia cōdemnatoria in fauore creditoris, q̄ illa. 1. actio & obligatio personalis durat per. 20. ann. & ius exequendi quod ex ea oritur per alios. 20. Item etiam & 2. potest ista lex & con. intelligi, quod actio, vel obligatio personalis quæ oritur de nouo ex ipsa sententia, & similiter ius exequendi quod ex ea oritur duret per. 20. ann. & vterque intellectus est verus & iuridicus, quia per sententiam latam non tollitur prima actio personalis. Itē etiam alia de nouo oritur, vt probat text. & ibi gloss. ord. & cōmu. docto. in. l. si à te. §. 1. ff. excep. rei iu. text. in. l. euidenter. eod. titu. & ibi glo. ord. & com. docto. tex. & ibi glo. or. & com. Docto. in. l. aliam. ff. de noua. tex. & ibi gloss. or. & com. docto. in. l. 1. C. de iudi. text. & ibi gloss. or. & com. Docto. in. l. fi. C. de vsuris rei iudi. ex quo resultant maximi effectus de quibus ibi per doct. Tertio potest intelligi, q̄ ista actio vel obligatio personalis est posita & contenta in instrumēto publico tabellionis cum clausula Guarentigia: quia illa actio & obligatio personalis durabit tunc per. 20. annos: quia est iuncta & corroborata cum iure exequendi, ex quibus datur nota. intelligentia & declaratio ad. l. 3. titu. 13. lib. 3. ordin. qua cauetur quod actio vel obligatio

obligatio personalis tantū durat per. 10. annos, vt intelligatur quando continetur in chirographo & scriptura priuata, & sic non corrigitur per istam: & illa lex est vtilissima & potest praeticari cum bona conscientia quando quis soluit & nō pōt probare, vel aliter satis fecit creditori. Quo ad tertiam con. adde quod ratio est, quia actio personalis corroboratur & confirmatur ab ipsa hypotheca, ideo durat per maius tēpus. Ex qua lege nota q̄ licet actio hypothecaria de iure cōmuni durabat per. 40. an. qñ intentabatur cōtra debitore vel heredes eius, & tñ per. 30. an. qñ intentabatur cōtra extraneos vt in. l. cū notissimijuncto. §. 1. C. de praescrip. 30. vel. 40. an. & in. l. 27. tit. 29. 3. par. tñ hodie per nram legem tñ durat per. 30. an. modo intente tur cōtra vnū, modo contra alium. Quo ad. 4. con. adde & no. q̄ actio mixta tollitur per. 30. annos, vt petitio here. fami. herc. cōmu. diui. ex qua lege inferas q̄ actio mere realis remanet in dispositione iuris cōis, & sic durabit per. 30. an. vt in. l. sicut in rem. C. de praesc. 30. vel. 40. an. cū sim. vt rei ven. Publiciana. cōfessoria, & similis.

3 Item adde pro complemento materiae quod ex nostra lege cum superioribus allegatis in eius corroboracionem colligitur quod hodie est sub lata materia perpetuationis: nam de iure cōi si creditor agit contra debitorem actione sibi competenti perpetuabatur actio per litem con. & a fortiori per sententiam, & extenditur in tēpus. 40. annorū, vt in. l. fi. C. de praesc. 30. vel. 40. anno. Sed hodie per nostram legem non perpetuatur, imō minori tēpore durat, interrumpitur tamen necessariō praescriptio temporis praeteriti, & in hoc non corrigitur ius commune. Praedicta tamen omnia procedunt & habēt locum quando agitur de praescribendo iure, remedio, vel actione, ad petendū & consequendum debitum ab alio qui nullum ius vel titulum habet: si verō habeat & possideat rem alie nam cum titulo & bona fide, tunc est propria materia praescriptionis vel vsucapionis: de quo vide in suis locis ordinarijs, & plenē & certē magistraliter per Fran. Bal. in suo tracta. praesc.

TEX. LXIII.

Or quanto en las ordenanças que hezimos en la villa de Madrid a quatro dias del mes de Deziembre del año passado d mil

y quinientos y dos años ay vna ordenança, su tenor de la qual es este q̄ se sigue. Otro si por quanto por la ley por nos fecha en las cortes de Toledo ouimos ordenado que si los deudores que deuian algunas deudas en quien son fechas execuciones por contractos, obligaciones, o por sentēcias a pedimiēto de los creadores en los deudores, o en sus bienes alegaren paga o otra excepcion que sea de recibir q̄ tengā diez dias para la prouar, y no se declara desde qñ hā de correr los dichos diez dias declaramos y mādamos, q̄ los dichos diez dias corrá desde el dia q̄ se opusiere ala tal execuciō. Y passados los dichos dias fino pro uare la dicha excepcion que el remate se haga como la dicha ley lo dispone sin embargo de qualquier apellaciō que della se interpusiere dando el creador las fianças como la dicha ley lo manda. Y por q̄ nuestra merced y voluntad es q̄ la dicha ordenança aya cūplido effecto. Porende mandamos que lo contenido en ella se guarde y cumpla y execute como en ella se contiene sin embargo de qualquier appellacion que dellas se interpongā para ante nōs, o para ante los oydores de las nuestras audiencias, o para ante otros qualesquier juezes, o qualquier nullidad que contra la dicha execucion y remate se alegue.

S P M M A R I V M.

- 1 Instrumentum publicum Guarentigium habet executionem paratam.
- 2 De iure communi instrumenta non habent paratam executionem.
- 3 In aliquibus casibus de iure communi instrumenta habent paratam executionem.
- 4 An requiratur quod hodie in instrumento publico ponatur clausula Guarentigia?
- 5 Istud instrumentum etiam mandatur executioni contra heredes debitoris principalis.

An

- 6 An istudius exequendi competat heredibus & successoribus creditoris?
- 7 An istud instrumentum publicum possit mandari executioni, pro debito in diem vel sub conditione.
- 8 Si istud instrumentum fiat in loco vbi potest mandari executioni, si in alio loco petatur executio vbi non viget talis lex, ibi non mandabitur executioni.

Lex. lxiiiij.

Nota ex ista. l. quod instrumentum publicum Guarentigium habet executionem paratam, & nulla exceptio potest contra eum opponi nisi illae quae continentur in. l. ordi. hic allegate: & illae debent opponi infra decem dies a tēpore oppositionis, creditor tamen debet offerre fideiussores: quod si executio fuerit reuocata restituet pecuniam solutam debitori, & cū his executio procedat & consequatur plenum effectum.

- 1 Pro cuius legis & materiae perfecta declaratione dico & praesuppono quod regulariter de iure instrumenta quantumcunque publica non habent executionem paratam, sed tantum vim probationis procedēdo per viam ordinariam: ita probat text. singularis in. l. minor annis. 25. cui fideicommissum. in fine. ff. de minoribus. ibi, quia paratam ex iudicati causa persecutionem nouo contractu ad initium alterius petitionis redegerat. ibi notant & commendant Docto. illum etiam text. ad hoc notat & commendat Bald. & alij Docto. in. l. si cum dotem §. eo autem tempore. ff. solu. matri. Alexand. la fo. & moderni in. l. ait prator. §. si iudex. ff. de re iudicata. idem Alexand. Iaso. Philip. Decius, & alij moderni in. l. fina. C. de edic. diui. Adrian. tullen. & reputat in iure singularem Roderi. Xuar. in. l. post rem iudicatam. ff. de regul. iur. fol. 120. 3. colum. versicu. aduertat. probat etiam text. in. l. 2. C. de execu. rei iud. & ibi gloss. ordi. & commu. Docto. tex. in. l. quarta. §. si ex conuentione. ff. de re iudicata. text. in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matri. Confirmatur, quia nullum genus probationis habet executionē paratā, nec producit actionem, nec executionē: quia virtus & effectus eius dependet a sententia definitiua: istam regulam & doctrinam probant praedicta iura, & in terminis ponit. glo. singu. & vnica in. l. sed & si possessori. §. fin. in verbo, probatum. ff. de iure iu. quam

ibi notant & commendant omnes Doctores, praecipue Iaso. 2. colum. nume. 4. & illam gloss. ad hoc reputat singu. Bal. in. l. prima. C. de execu. rei iudic. 2. colum. num. 2. idem Bald. in cap. 1. 4. colum. de litis contest. & reputat singu. Segura in repet. l. si ex legati causa. de verbo. obligatio. fol. 101. 3. colum. versicu. 3. differentia. & illam gloss. ad hoc reputat singu. & vnica Floria. in. l. cum de indebito. §. primo. num. 7. ff. de probationibus.

- 3 Quod est verum & procedit regulariter, praeter quā in aliquibus casibus specialibus a iure in quibus habent paratā executionē. s. in sentētia, iuramento, confessione, testamento, & alijs pluribus casibus adductis & collectis per Docto. vbi supra, & maximē per Rode. Xua. in. l. post rem iudicatam. ff. de re iu. 1. fol. cum sequentibus. Item etiam est verum & procedit etiam si in tali instrumento publico sit posita clausula Guarentigia, & verba executiua & condemnatoria: quia dicit debitor quod habet se pro cōdemnato tanquam si per iudicem proprium ordinarium & in sententia definitiua esset cōdemnatus: quia priuatorum consensus non potest tribuere iurisdictionem tabellioni vel notario vt illum condemnet, argumento text. in. l. priuatorum consensus. C. de iurisd. om. iudi. cum simi. & quod ista sit clausula Guarentigia tenet & declarat vltra omnes melius quā alibi Iaso. in. l. error. C. de iuris & fac. igno. 8. col. num. 12. idem Iaso. in. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obliga. 9. colum. nume. 25. Docto. de Segura in repet. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. 6. fol. 3. colum. hodie tamen de iure nostro regio instrumenta publica bene mandantur executioni: ita disponit. l. 4. titu. 8. lib. 3. ordi. & ista nostra lex Tauri.

- 4 Sed pulchrum dubium est, an requiratur quod in tali instrumento publico hodie ponatur praedicta clausula Guarentigia & condemnatoria: & videtur dicendum quod sic: quia aliās non est fundamentum ex quo oriatur virtus executiua & ius exequendi: & in terminis ita determinat Bald. in. l. etiam. C. de execu. rei iudica. prima columna, numero quarto. idem Bal. in. l. penultima. C. de fideiuf. prima colum. nume. 3. Docto. de Segura in repet. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. 7. fo. 2. colum. Iaso. post Barto. & alios in. l. prima. §. si quis ita. eod. titu. Rode. Xua. latius & melius quā alibi in dicta. l. post rem iudicatam. ff. de regulis iuris. fol. 120. secunda colum. versic. sed pulchrum & mihi nouum dubium est, &c. adeo quod non sufficit si postea ponatur ex interuallo secundum

dū eos: sed salua eius pace ego teneo contrariū, imò quòd instrumentum publicum hodie pos sit mandari executioni in nostro regno etiam si non contineat prædictam clausulam: & hoc per dictā. l. 4. tit. 8. lib. 3. ordi. & per nostrā. l. Tau ri, & ita practicatur.

5 Et intantū est verū quòd prædictum instrumē tum publicum mādatur executioni vt habeat locum & procedat nedum contra debitorem principalem, sed etiam contra eius hæredes, argu mento text. in. l. 1. & per totum. C. de hære. a. ctio. text. in. l. vnica. C. vt actio. ab. here. & com. hære. inci. text. in Auth. de iureiur. à mo. præf. verfi. r. colla. 5. vbi probatur quòd hæres & de functus vna persona censentur: text. in. l. cum hæredes. ff. de acquiren. posses. vbi per aditionē hæreditatis hæres repræsentat personā defun cti, & in eum transeunt omnia iura personalia, realia, & mixta. text. in. l. ex his. ff. de verborum oblig. vbi dicit text. quòd ex persona hæredis nunquam conditio, virtus, & natura obligatio nis mutatur. bonus text. in. l. postulante. ff. ad Trebellia. vbi probatur quòd ad id ad quod te nerur & potest compelli debitor principalis de functus, tenetur & potest compelli eius hæres. Ex quo in proprijs terminis inferunt ibi Bart. Pau. Imol. Alexand. & commu. Docto. quòd si ex forma legis vel statuti debitor potest incar cerari pro debito, poterit etiam incarcerari ei⁹ hæres. quod tamen intellige & declara quando prius liquidatur & declaratur quòd est hæres, & adiuit hæreditatem: ita probat in specie tex. in dictā. l. cum hæredes. ff. de acquiren. posses. ibi aditione secuta. in terminis nostris tenet Bald. in. l. per diuersas. C. mandati. quarta col. 10. quæst. idem Bald. in. l. tertia. C. de pigno. fi. colum. Paul. de Cast. in dict. l. postulante. ff. ad Trebellia. Ange. in. l. quarta. §. si ex conuentione. ff. de re iu. idē Angel. in. l. oratione. ff. de ferijs. Alexand. in. l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iu. penul. colum. nume. 34. Rode. Xua. in dict. l. post rem iudicatam. fol. 123. versic. ex tensio. 1. Quod iterum subintellige & declara præterquam si postea in processu executiuo li quidetur & constet quòd est hæres quia sufficit & non annullatur processus: ita singu. Soci. in confi. 103. 3. volu. Item etiam intellige & decla ra vt etiam si liquidetur & probetur quòd est hæres & adiuit hæreditatem, non potest cōtra eum fieri executio intra tempus datum à lege ad conficiendum inuentarium: ita probat tex. not. in. l. fina. §. donec. C. de iu. del. vbi dicit tex. quòd infra illud tempus non potest hæres con ueniri nec inquietari: & ad hoc in nostro pro

posito notat & commendat ibi solus Barto. & tenet & exaltat Rode. Xua. in dicta. l. post rem iudicatam. fol. 123. extensione. verfi. aduerte ta men singulariter.

6 Item etiam adde quòd istud ius exequendi cō petit hæredibus & successoribus creditoris, ita etiam probant iura superiora & tenet Pau. A. lex. & moder. in dicta. l. postulante. ad Trebel. Item etiam adde, quòd prædictum instrumen tum publicum potest mandari executiōi pro debito & promissione ficta & præsumpta, vt quando maritus confitetur in instrumēto pu blico dotem recepisse: quo casu præsumitur & fingitur à iure pmissio: nam pro ea potest mā dari executioni, argumento tex. in. l. vna. C. de rei vxor. actio. tex. in. l. iuris gentium. §. quod fe re. ff. de pactis, vbi habetur quòd illud quod in ducitur & præsumitur ex instrumento, cēsetur esse de tenore ei⁹: tex. in. l. si duo patroni. §. Mar cellus. ff. de iureiur. text. in. l. pluribus. ff. de ver bo. oblig. vbi si plures res deducuntur in contra ctu vel stipulatione, & vnica tantum responsio ne alter promittat, tot censentur esse stipulatio nes & promissiones quot res fuerunt dinume rata: tex. in. l. asse toto. ff. de hære. insti. tex. in. l. si ita scripsero. ff. de condi. & demonst. & in ex presso ita tenet Bart. in. l. 1. ff. de his quæ in testa mento delen. Bald. vbi valde commendat, in. l. vnica. §. & vt plen⁹. in fine. C. de rei vxor. ac. idē Bald. in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. idem Bald. in. l. ad probationem. la. 1. C. de proba. vbi dicit quòd est primum cōsiliū quod dederit in iure idem Bald. in. l. 1. C. de condi. ob causam. in fi ne. & ibi Sali. Iason in. l. certi conditio. num. 2. ff. si cert. peta. idem Iaso. melius quàm alibi in §. fuerat. Insti. de actio. 10. col. nu. 85. Rode. Xua. in dicta. l. post rem iudicatam. ff. de re iudi. fol. 124. ver. 2. extende. Ex quo subtiliter potest du bitari, si quis cōduxit domum vel rem pro cer to tempore & pretio, & se obligauit instrumen to publico Guarētigio, & postea finito tempo re steitit in conductione & visita est rem tacitè reconducere, an possit illud instrumentum mā dari executioni pro secundo contractu? & dicē dum est quòd non: quia non fuit prorogatum & tacite reuocatum instrumentum: ita tenet no. Bal. in. l. legem. C. locati. quem sequuntur commu. Docto.

7 Item etiam adde & extende quòd prædictum instrumentum publicum potest mandari exe cutioni, nedum pro debito puro & de præsentis sed etiam pro debito in diem vel sub condi tione, die vel conditione verificata & puri ficata: ita probat textus in. l. fina. §. Titius. ver siculo

S V M M A R I V M.

- 1 Quid sit vsucapio?
- 2 Intellectus ad istam. l. in. 1. conclusionem.
- 3 An civilis possessio sit illa quæ causat prescriptionē?
- 4 Intellectus istius in. 2. conclusionem.

Lex L X V.

NOTA ex ista. l. duas pri cipales cōclusiones. Pri ma quæ interruptio posses sionis causat & opera tur interruptionē pprie tatis. Secūda eōuerso, quæ interruptio pprieta tis causat & operatur interruptionem possessionis: quæ lex certè quo ad me est valde difficilis, & subtilis, & libentur au direm eius intellectum à dignissimis & peritissimis Regij senatus cōditoribus huius legis: sed dicam in ea quòd sentio & cogitavi. Pro cuius perfecta declaratiōe dico quòd aliud est posses sio, aliud est dominium vel proprietas, aliud est vsucapio vel præscriptio, aliud est interruptio, aliud est perpetuatio. Possessio est ius insisten dæ rei non prohibita possideri: ita Bartol. in. l. prima. ff. de acquirenda possessio. 2. colum. in fi. & ibi Alex. Soci. Iaso. Vincen. Ripa. & com mun. moderni: Saly. & alij Docto. in. l. licet. C. de acqui. posses. Anchar. in. c. pistoralis. moder ni in rubr. eod. titu. & dixit latè in propria mate ria posses. Dominium verò est ius plenum & perfectum disponendi de re, nisi lege prohibea tur: ita Bart. per tex. ibi in. l. si quis vi. §. differen tia. ff. de acqui. posses. & ibi commun. Docto. & probat tex. in. l. 1. & per totum. ff. de acqui. re rum dominio. tex. in. l. 1. & per tot. ff. de rei vñ. tex. no. in. l. fi. C. de iure. do. in pe. tex. in. l. in ædibus. §. fi. ff. de dona. tex. in. l. in re mādata. C. mādati. tex. in. l. fi. C. de re. alie. non alie. text. in. l. 1. & per to. ff. pro derelicto. tex. in. l. id quod no strum. ff. de regu. iu. quod est verum & pcedit etiam si alter habeat vsufructum vel seruitur tem vel aliud ius in re, licet tunc proprius voce tur proprietas: text. est in. l. rectè dicimus. ff. de verb. signi. tex. in. l. locum. verfi. proprietarius. ff. de vsufruct. text. in. l. fundi Trebatiani. ff. de vsufruct. legat. tex. in. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. tex. in. l. 3. §. si hæres. ff. vsufruct. quæ. ca. tex. in. l. 2. C. de vsufu. tex. in. l. fi. §. filius autem. de bo. quæ lib. tex. in. l. 1. & per to. ff. qui. mo. v. vsufruct. amitta. text. expressus & melior de iure in l. foemina. §. illud. C. de secund. nupt. licet Ant. Go. in. l. Tau. N n quan

ficulo. sed si steterit conditio duæ puræ sunt. de vulgar. & pupillar. vbi probatur, quòd dis positio cōditionalis post purificatā cōditionē dicitur pura, & habet omnes effectus ac si purè & simpliciter esset celebrata: & ibi notat & cō mendat glo. or. & communiter Docto. Bald. in. l. cum testamento. C. de testa. manu. idem Bal. in. l. 2. C. de execu. rei iudi. Fran. de Are. in. l. fi. §. fi. ff. de verbo. oblig. 4. col. num. 6. & ibi Fran. de Ripa. 3. col. Ange. de Are. in. §. curare. In sti. de actio. antepce. col. Rode. Xua. in dict. l. post rem iudicatam. ff. de regu. iu. fo. 134. versiculo, quin to limita.

8 Item adde quòd si prædictum instrumentum publicum fiat in loco vbi mandari potest exe cutioni ex dispositione legis vel statuti, vt in nostro regno, & in alio loco vel regno vbi non potest mandari executioni: quia non viget talis lex vel statutum, petatur executio, non man dabitur executioni. Item econtrā, si fiat instru mentum in loco vel regno vbi non potest man dari executioni, & petatur executio in nostro regno, vbi per nostras. ll. regias potest mandari executioni, quòd mandabitur executioni tali fundamento & ratione: quia in his quæ spe ctāt & pertinent ad ordinem iudicij, semper in spicimus locum iudicij & non contractus vel instrumenti confecti: sed in his quæ spectant & pertinent ad substantiam cōtractus vel obliga tionis, semper attendimus locum contractus ce lebrati: ita probat text. in. l. 2. C. quemad. testa. ape. per quem istam regulam & doctrinam po nit & notat ibi Bal. & commun. alij Doctores. tenet etiam Bart. Pau. Alexan. & Iason in. l. à di uo Pio. §. sententiam Romæ. ff. de re iu. Bald. in. l. 1. C. de execu. rei iu. idem Bald. in. l. 1. C. nē fili us pro patre. 4. q. Pala. Ruui. plenè & notabi liter, quem vide in sua repe. c. per vestras. de do. inter vi. & vxor. fo. 2. 2. co. vers. ex quo infertur. Rod. Xua. in dicta. l. post rem iudicatam. fo. 134. versiculo. circa iudicem.

T E X. L X V.

A interrupcion en la posses sion interrupta la prescrip cion en la propiedad, y por el contrario la interrupcion en la propiedad interrupta la prescrip cion en la possession.

quāq; vnum ponatur pro alio, de quo aliās dixi suo loco, & vtrunq; differt longē ab ipsa possessione, vt in l. naturali. §. nihil cōmune. ff. de acqui. posses. Vscapio vel p̄scriptio est quādo quis habuit & retinuit rem alienam mobilem vel immobilem cum titulo & bona fide per tēpus à iure definitū: text. est in l. vnica. C. de vsucap. transf. tex. in l. i. & per tot. ff. de vsucap. tex. in l. i. & per tot. cum pluribus titulis sequentib⁹ C. pro emptore. text. in §. i. & per tot. Instit. de vsucap. Interruptio est annullatio & reuocatio vsucapionis vel p̄scriptiois coepta, quā fit quando possessor conuenitur durante illo tempore in p̄sentia, & lis cōtestatur: vel in absentia, & aliis casibus specialibus per solam citationem vel libelli oblationem: quia tunc interrumpitur illa vsucapio & p̄scriptio vt non noceat domino petitori ac si nunquam p̄cederet, text. est in l. p̄. & si. C. de āna. excep. tex. in l. si post acceptum. de iudi. tex. in l. 2. §. si. ff. de vsuca. pro emptore. Perpetuatio est prorogatio p̄scriptiois, quā fit quando possessor qui vsucapiebat vel p̄scribebat rem conuenitur à domino eius, & sequitur litis contestatio: quia tunc & non aliās nec alio modo actio. i. intentata cuius cūq; vite vel temporis esset perpetuatur, vt nūc daret per. 40. annos: text. est i. l. fi. C. de p̄s. 30. vel. 40. an. & ibi glo. or. & commun. Docto. de quo latē & magistraliter per Fran. Bal. in tract. p̄s. in. 3. part. 6. part. prin. fo. 67. & in. 4. part. 6. part. prin. fo. 73.

2 Quibus p̄suppositis dico quōd sensus primę conclusionis est q̄ interruptio p̄scriptiois facta tantum in possessione per dominum causet interruptionem p̄scriptiois in proprietate: & istum intellectum ad istam. l. tenet in p̄senti Pal. Ruui. & alij glossatores: & probat ista l. infra in. 2. parte & conclusionē, in quātum dicit, y por el contrario, &c. Sed salua eorum pace iste non est verus sensus & intellectus huius legis, quia certum est de iure quōd si per momentum perdit & interrumpitur possessio non potest vltius procedere p̄scriptio, per regulam sine possessione. de vsucapio. cum similibus: & ita cautē nostra. l. in prima parte nō dicit interruptio p̄scriptiois in possessione: sed interruptio possessionis. Vnde aliter & 2. dico quōd verus sensus & intellectus huius primę con. est quōd si possessio quā est penes reum conuentum mediante qua p̄scribit rem omittatur & interrumpatur, statim in ipso instanti interrumpitur p̄scriptio proprietatis: quod tamen intellige quando interruptio possessionis est talis per quam amittatur vtraque possessio, tam

ciuilis quā naturalis: secus vero si amittatur sola naturalis: quia illa non est causa p̄scriptiois, ideo non debet esse causa interruptionis eius & actus per quem interrumpitur vtraque possessio, & per consequens p̄scriptio est quando res ita sit occupata per inundationem aquarum, vel potentiam alterius occupantis, vel per alium modum quōd non sit possibilis vel verisimilis eius recuperatio: ita probat tex. in l. 3. §. Labeo. ff. de acqui. posses. tex. in l. Pomponius. eod. titu. tex. in l. quōd meo. §. si. eodem tit. tex. in l. cum vnus. §. si. de bonis auto. iu. pos. & probat. l. 14. tit. 30. 3. par. vel per longam absentiam possessoris vltra. 10. annos, per quam inducitur obliuio & amissio possessionis, vt. l. si de eo. §. si forte. ff. de acqui. posses. tex. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. eod. tit. tex. in l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. text. in l. licet. C. de acqui. posses. tex. in §. quod autem. Instit. de vsucap. & vtrobiq; commun. Docto. & dixi magistraliter & plene in materia posses. in articulo qualiter amittatur possessio. & quōd interrupta possessione interrumpatur p̄scriptio probat text. expressus in l. naturaliter. ff. de vsuc. & ibi Bart. & communiter Docto.

3 Et confirmatur p̄dicta, quia ciuilis possessio est illa quā causat p̄scriptio: & iura quā habent quōd in p̄scriptioe requiritur possessio debent intelligi necessariō deciuili: ita p̄bat tex. subtiliter inductus in l. 1. §. per seruum qui in fuga. de acqu. posses. tex. in l. si à bonis si dei possessore. de rei ven. tex. in l. acquiritur. §. si. de acqui. re. do. tex. in l. qui fundum. ff. de vsucap. & in expresso ita tenet gl. or. in l. 3. §. ex contrario. de acqui. posses. in glof. mag. prope si. & ibi Bart. Albe. Pau. Imo. & commun. moder. gl. in l. 1. C. de ser. fu. in glof. mag. in si. de quo latē dixi in materia posses. Tertio ista lex in. 1. con. potest intelligi quando actor & dominus mouet litem contra possessorem super possessione, agendo aliquo interdicto possessorio adipsam scendā, retinendē vel recuperandā, & lis contestatur in eo quod eo ipso sit interrupta p̄scriptio in proprietate, vt teneatur possessor de nouo p̄scribere, attentis verbis huius. l. Sed certē iste intellectus non potest esse verus nec potest procedere, quia lis vel iudicium super possessione nullo modo tangit proprietatem, quia sunt penitus diuersa: & vnum nihil habet commune cum alio, argumēto tex. cum materia in l. naturaliter. §. nihil commune. de acqui. posses.

4 Sensus vero secundę conclusionis est, quod facta interruptione p̄scriptiois in proprietate, aliquo de p̄dictis modis supra declaratis, inter-

interrumpitur ipsa possessio quam habet reus conuentus: quia considerauit nostra lex quod diligentia actoris & domini in proprietate prodest ei in possessione, vt virtus eius ad eam extēdatur, maximē quia multoties vnum ponitur pro alio, vt in l. interdum. de verbo. sign. sed certē iste intellectus non est verus nec procedit, quia si fertur sentētia pro actore in p̄prietate ipsam rem & possessionē recuperauit, & quousq; mādetur executioni semper durat possessor: si vero fertur pro reo possessore, non interrumpitur possessio: imo potius confirmatur, quia interruptio facta in vno articulo vel causa nō prodest in alio, vt in c. auditis. de p̄script. ideo dico quōd secundus verus & subtilis intellectus ad istam. l. sit quōd facta interruptione p̄scriptiois in proprietate interrumpatur p̄scriptio possessionis, quia per annum continuum a tempore quo habuit rem non p̄scribit possessionem cum effectibus eius, quam aliās p̄scriberet si lis non moueretur in proprietate, secundum. ll. huius regni & earum dispositionē, vt in l. 1. titu. 13. lib. 3. ordi. & l. 1. titu. 11. lib. 2. fo. 11. & l. 192. in l. styli. & l. 242. eisdem. ll.

T E X. L X V I.

Ninguno sea obligado de se ar raygar por demanda de dinero que le sea puesta sin que preceda informacion de la dueda alomenos sumaria de testigos, o de escriptura autentica.

S P M M A R I P M.

- 1 Quando quis tenetur satisfacere pro debito?
- 2 Si quis non potest satisfacere, an possit incarcerari?
- 3 Quando causa superuenit de nouo, quis tenet satisfacere? secus si illa causa erat quando factus est contractus.

Lex L X V I.

Nota ex ista lege, quōd nemo tenetur satisfacere pro debito pecuniario sine eo quōd p̄cedat cognitio debiti saltem summaria per testes vel scripturam. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione p̄suppono, quōd de

iure antiquo reus conuentus actione reali vel eius procurator tenebatur satisfacere iudicatum soluere: conuentus vero actione personali non tenebatur satisfacere, procurator vero eius sic: actor vero agēs suo proprio nomine actione reali non tenebatur satisfacere, procurator vero eius tenebatur satisfacere dominum ratum habere: agens vero actione personali suo proprio nomine non tenebatur satisfacere, procurator vero eius sic. ista omnia ponit & p̄bat tex. in §. 1. Instit. de satisfda. & ibi commu. Docto. Hodie tamen de iure nouo indistinctē in qualibet causa & persona nemo tenetur satisfacere iudicatum soluere, sed tantum de iudicio sibi: si vero possidet immobilia indistinctē nullam satisfactionem tenetur dare: text. est in l. sciendum. ff. qui satisf. cogan. tex. in §. sed hodie. Instit. de satisfda. quod tamen intellige & declara vt possidens immobilia non teneatur satisfacere, quando possidet ea cum titul. iure dominij vel quasi, mediante titu. & bona fide, vel saltem cum bona fide sine titulo: quia vtroq; casu videtur cessare presumptio fugę: secus vero si possideat sine titulo. & cum mala fide: ita notabiliter tenet & declarat Bartol. & communiter Doctores in dicta l. sciendum. Item intellige & declara quando possidet ista immobilia in loco iurisdictionis non in alio, secundum p̄dictos Doctores ibi. Item etiam adde pro extensione & declaratione p̄dictorum, quōd ille qui habet annuos redditus certos in aliquo fundo certo & determinato ad hoc specialiter obligato, computantur inter immobilia & censetur possessor rerum immobilium. aliās non, argumēto tex. in l. iubemus nulli. C. de sacro. eccl. tex. in l. hac edictali. §. his illud. C. de secun. nup. text. in l. si. §. fina. ff. de contra. empt. tex. in Clemētia exini. de verbo. signific. & in expresso ita tenet originaliter Guilier. in dict. l. sciendum. ff. qui satisf. cogan. & ibi Bart. Albe. & communij. Doct. ex quibus apparet & resultat verus intellectus & declaratio ad istam. l. vt intelligatur quando reus conuentus actione personali non est soluendo, & sic tenet de iure satisfacere: sec⁹ vero aliās si est idoneus & soluendo: quia possidet immobilia: quia tunc nō tenetur satisfacere, & tantum hoc addit ista lex iuri cōmuni, vt in casu quo sit pauper & teneatur satisfacere intelligat si p̄cedat summaria cognitio debiti, de qua in ista lege.

2 Item etiā adde quod in casibus in quibus quis tenetur satisfacere, vt supradictum & declaratum est, si nō potest fideiussores dare debet incarcerari, vt in l. 2. titu. de los emplazamientos, lib. 3. for. 11. & ibi late Rode. Xuares, & tenet etiam in Ant. Go. in. ll. Tau. N n 2 p̄s.

presenti Pala. Rubi. & Pau. de Cast. & commu. opi. in. l. 2. ff. solu. mati. pe. col. Item etiam adde & exte de ista. l. vt procedat. nedum super debito certo & ligdo, sed etia sup incerto & no lig do: ita Pala. Rub. hic nu. 36. Item etiam adde qd ista summaria informatio & cognitio debiti q debet precedere consistit in hoc quod duo testes etiam non citata parte, nec cum ordine iuris deponant cora iudice de debito & paupertate, & suspicione debitoris, argumento predicto rum iurium: ita etiam Pala. Rubi. hic nume. 41. & nota quod non sufficeret iuramentum creditoris: ita Bald. in. l. cum apertissimi. de iudi. Item etiam adde quod predicta procedunt & habent locum nedum in debito puro & de presenti, sed etiam in debito in diem vel sub conditione: ita probat text. nota. in. l. in omnibus. ff. de iudi. & ibi glos. or. Bart. & commun. Docto. tex. in. l. si creditores. ff. de priuile. credi. que omnia exte de & declara vt adhuc in predictis casibus possit creditor petere a iudice vt faciat sequester rationem bonorum in bonis debitoris, & interdictionem alienationis eorū, tex. est fing. & vnicus in iure i. l. de pollicitationib. in fine. ff. de pollicita. & ad hoc notat & comendat ibi Bar. & com. Doct. & reputat mirabilem Alb. & summe comendat Iaso. in. §. 1. Insti. de actio. nu. 180. facit etia text. in. l. si fideiusor. §. satis datū. ff. q. satis. cogan. & si queras quod remediū isto rum debeat preferri & practitari: dicerem, qd remediū huius. l. & similitum, quas allegauit de iure communi. s. vt petatur & sufficiat satisfactio, & si illa non prestetur, fiat sequestratio.

3 Nunc vero limita & intellige omnia predicta quando suspicio & causa, per quam prestatur illa satisfactio superuenerit de nouo post debitum contractum: secus vero si ista iusta causa suberat tempore contractus: quia debitor tempore quo contraxit erat pauper & suspectus: quia tunc non tenet predictam satisfactionem prestare nec sequestrationem pati: quia impu tet sibi creditor qui talem debitorem elegit: ita probat text. in. l. si ab arbitrio. §. qui ex causa. ff. qui satis. cogan. tex. in. l. qui bona fide. §. ab illo. ff. de dam. infec. tex. in. l. si is a quo. vt in possess. lega. tex. in. l. si. C. de sponsa. & tenet Bart. in. l. si. ff. de feriis. Paul. de Cast. & alij. Doct. in dict. l. in omnibus. ff. de iudi. Bald. in. l. creditor. la. 2. ff. si cert. pet. Pala. Ruui. in sua repe. fo. 62. Rode. Xua. in repet. l. quoniam in prioribus. de inoffi. testa. fol. 177. r. col. versi. & quanquam. ex quib. etiam inferitur secundum eos quod non potest debitor capi tanquam suspectus: si illa suspicio inerat tempore contractus. Vnum tamen est qd

predicta videntur procedere quando debitor sui culpa incidit in inopiam, suspensionem, vel paupertatem: secus vero si casu fortuito siue culpa: quia tunc non tenetur satisfacere, nec potest capi: ita probat text. in. l. si creditores. versi. plane. ff. de priuile. credi. per quem ita tenet Paul. de Cast. in dict. l. in omnibus. ff. de iudi. contrarium tamen in hoc tenet Bal. in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. 4. col. & ista opi. mihi videtur verior, & probant preiura quae indistincte loquuntur.

TEX. LXVII.

N Ingun juramento aun que el juez lo mande hazer, o la parte lo pida no se haga en sant Vicete de Auila, ni en el herrojo de sancta Agadea, ni sobre altar, ni cuerpo sancto, ni en otra yglesia juradera: pena de diez mil maravedis para la nuestra camara y fisco al que lo jurare, y al juez que lo mandare, y al que lo pidiere, o demandare.

S V M M A R I U M.

- 1 Iuramentum quomodo debet prestari?
- 2 An possit quilibet de populo accusare de isto delicto iuramenti, quando quis iurat super rebus sacris?

Lex LXVII.

Nota ex ista. l. quod nemo potest in isto regno iuramentum prestare super rebus sacris hic nominatis & designatis etiam de consensu, licetia, & mandato iudicis sub poena huius contenta fisco applicanda, quam incurrit ipse iurans, & aduersa pars quae petit, & ipse iudex qui consentit vel mandauit.

- 1 Pro cuius perfecta declaratione dico & presumpo quod regulariter de iure communi quodlibet iuramentum decisorium, vel calumnie, vel voluntarium, vel necessarium, regulariter debet fieri & prestari modo, & forma communi vt in toto

toto tit. ff. & C. & extra, de iureiu. tamen de consensu & voluntate potest fieri in qualibet ecclesia, pio loco, vel re sacra: text. est singu. in l. generaliter. §. fina. C. de rebus creditis. ibi, siue sub ipso indice prestari oportet iuramentum, siue in domibus, siue sacris scripturis tactis, siue in sacrosanctis oratoriis. & ibi notant & commendant Docto. praeipue Saly. qui reputat mirabilem: & illud text. ad hoc notat & commendat Bald. in. c. 1. de noua forma fidelitatis. r. col. nu. 2. idem Bald. in. c. 1. §. item sacramenta. 2. col. nu. 4. de pace tenen. & iura. fir. 2. col. nu. 4. & probat expresse lex. i. iuncta. l. 19. tit. 11. 3. par. Confirmatur ex definitione iuramenti, quia iuramentum est dictū assertum vel promissum, sacra rei ac testatione firmatum: ita Bal. in dicto. c. 1. §. item sacramenta. 2. col. num. 3. Quod limita & intellige praeterquam si fiat iuramentum purgationis vulgaris summitendo se euidenti periculo, in ferro igneo vel praelio vel alio simili casui, qd vult subire si verum no dicat: quia illud no valet nec potest fieri, nec si fiat habet effectum: quia videtur tetari Deus: text. est in c. Menā. 2. q. 5. text. in ca. ex tuarum. de purga. cano. tex. in. c. 1. & per to. de purga. vulga. & ibi gl. or. & commu. Docto. quibus deductis & praesuppositis dico, qd vult ista nostra lex, quod similiter fit reprobatum & prohibitum iuramentum super istis rebus sacris, quia solent in eis miracula apparere, & committere litem vel negotium huic miraculo esset tentare Deum: idem per nostram legem reprobatur & prohibetur, & ista est ratio vera & fundamentalis huius legis.

2 Item adde & extende dispositionem huius legis, vt quilibet de populo possit accusare de isto delicto & poena: quia licet regulariter omne delictum censetur priuatum nisi lege dicatur quod sit publicum, & soli parti offensae queratur ius, actio, vel accusatio, & non alteri: modo agat ciuilibiter, modo criminaliter, vt in. l. 3. §. si. ff. de priua. & i. l. ff. de priu. delic. & in. l. manifestissimi. C. de furtis. & ibi gl. or. & com. Doct. & tenet Barr. Imo. & com. Doct. in. l. 1. ff. de publi. iudi. Bald. & Docto. in rubr. C. qui accusa. non possidem Bald. & commun. Docto. in. l. transigere. C. de trans. Abb. & Cano. in. c. cum. P. Maconela. de accusa. etiam si pro tali delicto imponatur poena mortis, vt est glo. singu. & vnica in l. pe. ff. de cond. cau. de cau. non secu. quam ibi no. & commendat commun. Doct. & dixit vnicam Bal. in. c. at si clerici. de iudi. 4. co. num. 17. tamen delictum quod respicit offensam Dei dicitur publicum, & eius accusatio competit cui libet de populo. Primo, quia illud quod fit in

offensam Dei dicitur fieri in omnium iniuria. Secundo quia alias tale delictum remaneret impunitum, ex quo nulla priuata persona sit offensa: ita probat text. in. l. 4. C. de here. & ibi no. & commen. Iaco. Butr. & commun. Docto. tex. in. l. quod senat. ff. de iniu. & in expresso ista sen. & con. tenet Bart. & commun. Doct. in. l. 1. ff. de publi. iudi. 2. colu. Bald. in. l. reos. C. de accusa. Ana. in. c. 2. de male. Ange. & commun. Docto. in. §. 1. Insti. de publi. iudi. Ex quib. clare infero & teneo quod in casu huius. l. accusatio pertinet cui libet de populo. Item etiam infero qd accusatio poenae contra blasphemos in nostro regno, competit etiam cui libet de populo.

TEX. LXVIII.

S I alguno pusiere sobre su heredad algun censo con condicio que sino pagare a ciertos plazos que caya la heredad en commisso, que se guarde el contrato, y se juzgue por el pnesto que la pena sea grande, y mas de la mitad.

S V M M A R I U M.

- 1 Condicio posita inter partes in contractu census debet seruari.
- 2 Quis dicatur emphyteota & censuaris.
- 3 Differentia quae sunt inter emphyteota & censuaris.
- 4 An poena posita in contractu emphyteotico vel censuario debeat seruari, licet sit magna?
- 5 Si emphyteota conueniatur pro annuis pensionibus praeteritis, & no possit probare se soluisse pensionem earum si probat soluisse in tribus annis proximis praeteritis, videtur soluisse in alijs.

Lex. lxviii.

Nota ex ista. l. quod omne pactum, condicio, vel poena posita inter partes in contractu census debet seruari, licet poena sit excessiua & ultra dimidiam iusti pretij: Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico qd quidam est verus & proprius dñs rei. s. ille qui habet verum, proprium, perfectum, & absolutum ius in re alienandi & disponendi: tex. est in. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. possess. text. in. l. 1. & per to. ff. de acquirendo rerum domi. tex. in. l. 1. & per to. ff. & C. de dona. text. in. l. in re mandata. C. mandati. rex. in. l. 1. & per to. ff. & C. de reuend. Quidam est quasi dominus. s. ille qui habet & acquisiuit rem a non domino cum tñu, & bona Ant. Go. in. l. Tau. Na 3 na fide

na fide, cum facultate præscribendi: text. est in l. 1. & per tot. ff. de publi. tex. in. §. sed iste quidē. Insti. de actio. Quidam est proprietarius. sille qui habet nudam & solam proprietatem in re. Quidā fructuarius. sille qui habet tantū vsum fructum in ea. vt in l. 1. & per to. ff. & C. de v. fruct. Quidam est superficiarius. sille qui habet superficiem tantū in domo vel re alterius, & in solo & fundamento eius nihil iuris habet, quā superficiem emit à domino, vel ei aliquam pensionē annuam soluit. tex. est in l. superficiario. ff. de rei ven. & ibi communi. Docto. text. in l. 1. & per to. ff. de superficie b. & tenet & declarat Bart. & Docto. antiqui in l. fi. eod. titu. lasono. & moder. in l. 3. §. si ego. ff. de op. no. nun. 2. col. num. 2. cuius virtus & natura est quod possit rem vendicare tanquam utilis dominus. scē quod possit nouum opus nuntiare. Item quod destructa & perempta superficie igne vel alio casu fortuito, pereat in totum superficies, etiam si suis sumptibus vellet ædificare: vt dictis iuris probatur. & tenet Bald. in rubr. C. de iure emphy. & moder. in dicta. l. 3. §. si ego. de op. no. ui nun. Quidam est feudatarius. s. ille qui rem immobilem à domino recepit vtendam & fruēdam respectu vsu fructus, & in recompensam ipse & hæredes sui masculi ppetuū aliqd seruitiū psonale domino annuatim offerat: ita pbat text. in. c. 1. §. fin. in qui. cau. feu. amittatur. in V. fi. feud. & tenet Bald. in precludis Feudorum. 3. col. num. 8. & ibi Iaco. de Bellouiso. 1. col. & q. Aluarotus in proce. mto. sforum. 5. q. Iacob. de Sanct. Geor. in tract. feu. in verbo. in feudum. fol. 23. Martinus de Laude in proce. Feu. 2. colu. 1. q. & ibi Curtius. 2. col. 6. q.

2 Quidam est emphyteota. sille qui super re immobili à domino tradita. & reseruato sibi directo dominio & vtili. translato imposuit & pmit sit soluere aliquam annuam pensionem in perpetuum pretio interueniente vel non in recognitionem directi dominij, vel recompensam fructuum: ita probat text. in l. 1. & per to. C. de iure emphy. text. in l. 1. & per to. ff. si ager vecti. vel emphy. peta. text. in. c. potuit. de locato. text. in. §. adeo. Insti. de loca. & conduc. text. in Auth. si quas ruinas. C. de sacro. eccle. text. in Authen. qui rem. eo. tit. & vtrobique gl. or. & cō. docto. & tradite iam Specu. in. titu. de locato & cōduct. §. nunc aliqua: Bart. & moderni in l. si mihi & Titio. ff. de verbo. obliga. & probat lex pe. & si. titu. 8. 5. part. Quidam est censuarius. sille qui rem immobilem pleno iure cum dominio directo & vtili ab alio recepit pro certo pretio statim dato & soluto, & insuper pro certa annua

pensione in perpetuum ei præstanda: ita probat text. in. c. constitutus. de reli. domi. & ibi gl. or. Innocen. Abb. & commu. Doctores. Bar. in l. 1. §. ff. de publi. & vecti. Ioan. de Imo. notabiliter & alij Docto. in c. ad audientiam. 2. co. de rebus eccle. non alie. Iaso. in l. 1. C. de iure emphyt. 103 col. nu. 48. licet secundum eos aliqui vnus ponatur pro alio à tabellione vel partib⁹, sed nō sunt attendenda verba, sed substantia, virtus, & natura cuiuslibet cōtractus secundū eosdē. Ex quib⁹ ego infero qd similiter & à fortiore erit censuarius qn quis in re sua propria immobili aliquo pretio vel gratis constituit alteri censum & aliquam annuā pensionē in perpetuū vel ad tempus: quia vñ fictē & breui manu re illi tradidisse pretio vel gratis, & postea ab eo recepisse in pleno dominio, & illum censum & annuam pensionem promittere: argumento tex. cum materia, in l. singularia. ff. si cer. pe. Vel aliter & secundō dicas qd sicut qn quis tradit suam propriā rem alteri in pleno dominio eo pacto & conditiōe vt sibi præsteretur certus census & annua pensio, ita eadem ratione valet pactum & cōuentio, vt verus & proprius dñs pretio ab alio recepto vel gratis constituat ei censum & pensionē in re, & dicitur cōtractus census sicut primus, & habet locum in eo omnia quæ sunt statuta in primo: quia est eadē ratio: & iste est verissimus intellectus & declaratio huius. l. & ita tenet Bald. licet sic non declaret in authē. & qui iurat. C. de bo. auto. iu. pos. 13. col. nu. 39. & expressē & no. Inn. Abb. Anch. Card. & cōmu. Docto. in c. in ciuitate. de vsuris. & tenet & declarat melius q alibi Pala. Ruu. hic. 1. col. nu. 20. imō quod magis est, si quis recepit ab alio pecuniam vt statim efficiatur sua, & perpetuō debeat penes eum remanere, vt teneatur prestare quolibet anno vel ad tempus certam annuam pensionem sine eo qd constituat eum super aliqua re vel fundo, iste cōtractus valet & tenet & est licitus & recipies ceterur censuarius nec committitur vsura: quia pecunia nō est mutuata, nec debet restitui ei qd dedit, sed ppetuō penes recipiētē debet remanere, & sic est licitus cōtractus: sicut qn quis imponit censum in re quam recepit ab alio vel in re propria, vel vendit annuos redditus iam cōstitutos: ita prædicti Doctores in dicto. c. in ciuitate. de vsuris. quod est singulare & quotidianū & his modis, vel quolibet eorum, potest & debet ista nostra lex Tauri intelligi & declarari, vt loquatur in cōtractu census, & in eo valeat & teneant omnia pacta & conuentiones quas partes posuerint.

3 Et ex superioribus & ex differentia quā posuit inter

inter emphyteotam & censuarium infero sequētia, quæ sunt singularia & notabilia. Primō infero quod licet emphyteota non soluens pensionem domino directo per tres annos continuos cadat a iure suo, vt i. l. 2. C. de iure emphy. & in dicta. l. pe. titu. 8. part. 5. tamen censuarius non soluens per dictos tres annos & adhuc plures, non incidit in commissum, nec cadit à iure suo: ita probat tex. in c. constitutus. de reli. domi. & ibi tenet gl. ord. Innocen. Hostien. Abb. Anchar. Cardin. & commu. Docto. tenet etiam & valde commendat Imo. in c. ad audientiam. de rebus eccle. non alie. Bald. in authenti. æqui. de bo. auto. iu. pos. Fab. in. §. adeo. Insti. de loca. & con. pen. col. Iaso. in l. 1. C. de iure emphyt. 103 col. num. 48. idem Iaso. vbireputat singulare & perpetuō menti tenendum, in l. 2. eo. titu. 11. col. num. 44. Secundō infero quod licet emphyteota vendens vel alienans rem irrequisito domino directo, amittat rem & applicetur domino, vt in l. fi. C. de iure emphy. & in l. fi. tit. 8. par. 5. tamen censuarius potest licite vendere nullo requisito, & non amittit rem nec ius suum: & ratio vera & fundamentalis est, quia censuarius est plenus & perfectus dominus rei, & tantum est obligatus ad pensionem, & apud creditorē cui debetur pensio non est aliquod dominium nec ius rei: sed emphyteota tantum habet vtile dominium, & directum remansit penes dominum: vnde in recognitionem eius res cadit in commissum & amittitur si pensio nō soluatur vel res alienetur: & in expresso ita tenet Specu. & Ioan. An. in addit. eius in titu. de locato & cōducto. §. fed nūc. versi. 18. & videtur tenere Bal. in l. 3. C. de serui. & aqua. Ias. in l. 2. C. de iure emphy. num. 48. & istud teneo pro firma veritate, licet Iason teneat contrarium in dicta. l. fi. C. de iure emphy. 18. q. num. 13. Quod intellige & declara nisi inter contrahentes fiat pactum & cōuentio, quod pretio non soluto per certum tempus, vel re alienata irrequisito creditore cui pensio præstatur, res incidat in commissum: quia tale pactum & conuentio debet seruari, dato casu, quod poena sit magna & excessiua: ista est propria decisio nostræ legis.

4 Item nota ex ista. l. principalem conclusionem eius, quod poena posita per partes in cōtractu emphyteotico vel censuali debet seruari quantum sit magna & excedat medietatem, quæ videtur valde dubia in hoc: pro cuius perfecta declaratione dico, quod de iure communi maxima erat dubitatio & controuersia vtrum poena apposta in cōtractu possit exigi in qualibet summa & quantitate, & vera & communis resolu-

tio erat quod poena legalis regulariter non excedat quadruplum: conuentionalis verò modò apponeretur per verba multiplicatiua, vt duplum, triplum, quadruplum, &c. modò per verba numeralia, vt centum vel mille, &c. possit excedere & valere in qualibet summa: quod est verum & procedit quando poena adiicitur rei vel quantitati certæ principaliter deductæ in cōtractu, vel obligatione: secus verò si adiiciatur facto rei vel quantitati incertæ: quia tunc si ponatur per verba multiplicatiua, non potest excedere duplum: si verò per verba numeralia & simpliciter, potest excedere & valere in qualibet summa & quantitate: quia primo casu posset poena multum excedere, plus quam partes cogitassent: secundo verò non: & in summa ista est perfecta, breuis, & compendiosa resolutio huius articuli & materiæ, quæ probat text. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obligatione. text. in l. si dictū. ff. de euctio. text. in. §. alteri. Insti. de inuti. stipul. text. in. §. omnes iuncto. §. tripli. & §. quadrupli. Insti. de actio. & vtrobique cōmun. Docto. tenet etiam Bar. Cinus, Bald. Saly. & communi. Docto. in l. vnica. C. de sentē. quæ pro eo quod inter. prof. hoc ergo maximū dubium tollit nostra lex in cōtractu emphyteotico & censuali, & vult qd poena apposta inter partes indistincte valeat & teneat. Item etiam ista lex in hac sua principali conclusione & decisione potest intelligi vt loquat in deceptione vltra dimidiam iusti pretij, vt ex hoc nō rescindatur iste cōtractus: pro cuius etiam perfecta declaratione dico, quod de iure communi erat maxima dubitatio an in cōtractu emphyteotico & censuali habeat locum remedium. l. 2. C. de resc. vend. & reperies quod Specula. in titu. de locato. §. nunc verò aliqua. versi. 90. quæro, &c. tenet quod sic: quia assimilatur cōtractui locationis & conductionis, vt in. §. adeo. Insti. de loca. & conduc. Bal. in rub. C. de iure emphyteo. versi. quæro an valeat, &c. idem Bald. in l. 2. C. de resc. ven. 4. col. num. 6. & ibi Pau. & Salyce. 4. col. & magis commun. Doct. Iaso. in l. 1. C. de iure emphy. nu. 74. & 75. & tenendo hanc partem, læsio vel deceptio vltra dimidiam æstimabitur hoc modo. s. quando facta æstimatione & contemplatione pensionis recipiendæ per 20. annos, & considerata æstimatione ipsius rei non resultat ex aliqua parte læsio vel deceptio vltra dimidiam: ita pbat text. in authen. de non alienan. aut permutandis, &c. colla. 2. quem ibi ad hoc notat & summè cōmendat Ange. & alij Docto. sed contrarium hodie vult & statuit nostra lex, imò quod in tali cōtractu emphyteotico

tico vel censuali non habeat locum rescissio cō tractus propter maximam lētionem vltra dimi diam iusti pretij: pro qua potest facere vrgens ratio, quia maxima incertitudo est & versatur circa tempus fruitionis & solutionis, pensionis & census, & circa finem & extinctionem eius: ergo meritō non potest cognosci nec constare de lēsione vltra dimidiam iusti pretij.

5 Item adde pro complemento huius. l. & mate rix, quōd si emphyteota vel censuarius conueniatur pro annuis pensionibus præteritis, & non possit probare solutionem earum, quōd eo ipso quōd probet & ostendat scripturam, apo cham, vel schedulam in qua contineatur se soluisse in tribus annis proximis præteritis, præ sumitur retrō totaliter soluisse in omnibus an nis præteritis, nisi contrarium probetur: textus est singularis & vnicus in iure in l. quicumque. C. de apochis publicis. libr. 10. quem ad hoc repu tat ibi mirabilem Bart. Lucas de Penna, Pla tea, & communiter Doctores. illū etiam repu tat vnicum Bald. in l. secunda. C. de dotis promi. & illum etiam ad hoc notat & commen dat glos. ordinaria in l. secunda. C. de iure emphyteo. in verbo repellere, in medio: & ibi repu tat singu. Saly. 2. colum. & communiter alij Do ctiores præcipuē Iaso. numer. 168. & licet illa lex loquatur in emphyteota rei publicæ, tamen ea dem ratione idem in emphyteota vel censua rio priuatæ personæ, & in quolibet colono vel inquilino: ita Bal. in cap. literæ. de dilationibus. & Angelus in authentica. de non alie. aut per mu. §. scire. collatione. 2. & Iaso. in l. 2. C. de iure emphyteo. numero. 170. Quod limita & intelli ge quando vnaquæq; schedula est facta de per se quolibet anno: secus verō si vna sola pro om nibus tribus: ita Baldus in dicta. l. secunda. de dotis promi.

TEX. LXIX.

Ninguno pueda fazer donacion de todos sus bienes aunque la faga so lamente de los presentes.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio omnium bonorum presentium & futurorū de iure communi non valebat, hodie tamen per no stram. l. non valet donatio presentium tantum.
- 2 An donatio ista bonorum presentium valeat saltem in aliquo?
- 3 An ista donatio omnium bonorum presentium va leat si donator aliquid sibi reseruat?

4 An ista donatio inualida omnium bonorum firme tur iuramento?

5 An ista donatio omnium bonorum valeat si fiat cau sa mortuū?

6 An donatio omnium bonorum facta ecclesie vel pio loco valeat?

Lex. lxxix.

Nota ex ista. l. vnicam & principalem conclu sionem eius quod hodie in isto regno nemo potest alteri donare omnia bona sua p̄sentia. Pro cuius perfecta de claratione dico & præ suppono, quod de iure communi licet nemo possit donare omnia bona sua p̄sentia & fu tura, quia in effectu est pactum & promissio de succedendo, & eum hæredem post mortem re linquendi: quæ non valet ipso iure, nec ex ea oritur aliqua actio nec obligatio ciuilibus vel natu ralis: text. est in l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de ver. obli. tex. in l. tres fratres. §. idem respō dit. el. i. ff. pro socio. tex. in l. ex eo. C. de inuti. ff. pu. tex. in l. hæreditas. C. de pactis conuentis. tex. in l. cum donationis. in fi. C. de transa. text. in l. pactum quod dotali. C. pactis. cuius ratio est quia tale pactum & promissio est cōtra bonos mores. Secunda quia inducit votum cap tandæ mortis. Tertia quia aufert liberam fa cultatem testandi, cum non habeat nec possit habere bona ex quibus testetur: ita probant prædicta iura, probat etiam tex. in l. si vnus. §. illud. ff. de pactis. tex. in l. cōuenire. ff. de pactis dota. text. in c. nē captandę. de concessi. præbē. lib. 6. text. in l. 1. C. de sacro. eccle. & tenet Bart. Alber. & commun. Doctō. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. adeo quod etiam si tale pactum de succedēdo, vel promissio & donatio omnium bonorum p̄sentium & futurorum sit reciproca inter duos vel plures, non valet: ita probat tex. sing. & vnicus in l. de fidei cōmisso. C. de transa. vbi disponitur quod valet & tenet inter duos vel plures renuntiatio & donatio hereditatis & futuræ successiois iam sibi dela tæ ab aliquo defuncto virtute fidei cōmissi reci proci: ergo secus est in pacto & donatione etiā reciproca inter duos vel plures de sua propria hereditate viuentium: & ad hoc reputat singu. & vnicum Bal. & commun. Doctō. ibi: ex qui bus rationibus & qualibet earum & vltra eas, ex eo quod ista lex est prohibitiua, inferitur cla rē quod non potest renuntari, argumento tex. iuncta

iuncta glossa ordinaria & commun. opi. in l. prima & per tot. C. ne fideiussores dotium den tur. tamen bene potest quis donare omnia bo na sua p̄sentia mobilia & immobilia, iura & actiones: text. est no. & expressus in l. omnes §. Lucius. ff. de his quæ in frau. credi. & ibi no rat & commendat glossa ordinaria. Barto. Alberic. Angelus. Cuma. & commun. Doctō. text. in l. si quis argentum. §. sed & si quis v niuersitatis. C. de don. & ibi no. & comm. Bal. Ange. & alij doct. tex. in §. sin autem. eiusdē. l. tex. in l. 4. versi. sane. C. de contra. empti. tex. in l. si vnquam. C. de reuo. dona. & idem disponit lex. i. titu. 4. part. 5. tenet Bart. in dicta. l. stipula tio hoc modo cōcepta. de ver. obli. 2. col. in me dio: & ibi comm. Doctō. idem Bart. in l. post cō tractum. ff. de dona. idem Bart. & commun. Do ctō. post glo. ibi in l. fi. C. de pactis. glo. in §. itē si quis in fraudem. In sti. de actio. & ibi Faber, & commun. Doctō. cuius ratio erat, quia poterat acquirere & habere bona in futurum, & in eis habere hæredem, quæ non veniebant in do natione: & p̄sumptio iuris est quod acquirere argumento text. in l. si defunctus. C. arbi. tute. vnde merito talis donatio valebat. Hodie tamē donatio bonorum p̄sentium tantum non valet nec tenet per nostram legē, & corrigitur ius commune, & idē videbatur antea dispone re. l. 7. tit. 12. li. 3. fo. ll. cuius ratio potest esse, quia ex tam immensa donatione p̄sumitur fraus secundū Pa. Ru. & glossatores hic. Sed certē ista ratio non concludit nec est tenēda: quia etiam in donatione p̄sentium & futurorum non p̄sumitur, ergo nec in ista. vnde dic quod ratio ve ra potest esse principaliter fauore subditorum & secundario fauore rei publicæ: quia conuenit donanti & rei publicæ nē quis prodigaliter v tatur substantia sua & perdat bona sua, argu mento tex. in l. Imperator. ff. ad Trebel. tex. in §. si. In st. de his qui sunt sui vel alie. iu. tex. in l. vnica. §. fi. C. de cadu. tollen. tex. in Authē. de hære. & fal. versi. incurrunt. colla. 1. tex. in Auth. vt iudices sine quoquo suffragio. ver. cogitatio. colla. 2.

2 Circa quam primo quæro, an ista donatio bonorum tantum p̄sentium valeat saltem in aliquo? & breuiter & resolutiuē teneo quod non: quia non est maior ratio quod valeat in vna parte vel re quā in alia: & probat tex. no. & expressus in l. si libertus minorē. §. si quis plures. ff. de iure patro. vbi disponit, quod do natio plurium rerum vno cōtextu facta in frau dem & prohibitionem legis, ipso iure & totali ter est nulla, etiam respectu eorum quæ separa

tim de per se valere poterat: & ibi cōmu. notāe Doctō. antiqui. Cōfirmatur etiam, quia dona tio omnium bonorum p̄sentium & futuro rum adeo est nulla & reprobata à iure vt non valebat etiam in p̄sentibus in quibus de iure communi valere poterat si fieret sola & de per se ita Bal. in l. fi. C. de pactis. pe. col. Paul. & ma gis commu. doctō. Roma. Alexan. & commun. etiam doctō. in dicta. l. stipulatio hoc modo cō cepta. Imol. & alij doctō. in rub. extra, de testa. licet Bar. relinquat. indecisum in dict. l. fi. C. de pactis. nec obstat tex. no. in l. sancimus. versi. 1. C. de dona. vbi habetur quod donatio quæ ex cedit. 300. & hodie. 500. solidos valet saltem in quantitate in qua non requiritur infinuatio: tex. in §. sin autem. eiusdem. l. tex. in l. 9. titu. 4. 5. par. quia respon. quod ibi erat certa quanti tas expressē taxata & determinata à lege, in qua poterat valere donatio: sed in nostro casu nō est taxata quantitas, res, vel summa in qua possit valere. Cōfirmatur etiam, quia alias di ceremus quod valeret donatio, excepto vno nummo vel aliqua re minima: & in terminis ita declarat subtiliter Bald. in dicta. l. fi. C. de pactis.

3 Secundo quæro, an talis donatio omnium bo norum p̄sentium valeat si donator reserua uit sibi aliquam rem vel quantitatem ex qua testari possit? & breuiter teneo quod sic: quia tunc cessat ratio fundamentalis impeditiua testamenti, dum tamen sit aliqua res vel quanti tas notabilis, & non ita parua, tenuis, & mini ma, quod non sit in consideratione: ita Bart. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. oblig. 2. col. nu. 6. & ibi commu. doctō. & idem est si donator reseruasset sibi vsum fructum bo norum per tempus vitæ suæ: quia de fructibus perceptis vel pretio eorum poterit testari: ita no. Pau. de Cast. in dicta. l. stipulatio hoc modo concepta. in finalibus verbis: & ibi Alexan. 7. col. nu. 18. & Iaso. 7. col. versi. 2. per istam doctri nam inferitur. & est commu. opin. licet Paul. de Castro teneat contrarium in l. fi. C. de pactis. penul. col. nu. 10.

4 Tertio quæro, an talis donatio omnium bono rum p̄sentium firmetur iuramento? & vide tur quod non, per sequentia. Primo quia sicut donatio omnium bonorum p̄sentium & fu turorum quæ nō valet de iure communi, quia est contra bonos mores, & inducit votum cap tandæ mortis, & aufert donanti libertatem te standi, non firmatur iuramento: vt in cap. non est obligatorium. de regu. iur. in. 6. & in l. non dubium. C. de ill. & in terminis tenet Bart. & commu.

commu. docto. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. obliga. Bal. in l. fi. C. de pactis. pe. col. & ibi etiam communi. docto. ita hodie in nostro regno non valet donatio omnium bonorum presentium tantum, sed est prohibita & reprobata: ergo similiter eadem ratione non debet firmari iuramento. Secundo quia quando contractus prohibetur ratione publicæ utilitatis, non firmatur iuramento: text. est in cap. si diligenti. de foro compe. & ibi glo. ordina. & communiter docto. tenet etiam magistraliter Bartolus in l. si quis pro eo. ff. de fideiuf. tertia col. Abb. & Canonista in cap. cum contingat. de iureiur. quarta colum. sed donatio omnium bonorum censetur hodie prohibita per nostram legem Tauri favore reipublicæ, ergo non firmetur iuramento. Tertio facit, quia legi prohibitiuæ non potest etiam cum iuramento renunciari, maxime quando prohibitio dirigitur ad personas: ista est doctrina & theoretica magistralis Bartoli in dicta lege. si quis pro eo. ff. de fideiuf. quarta colum. idem Bartol. in Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. idem Bar. in l. prætor ait. ff. noui. ope. nun. sed nostra lex expressè dirigit prohibitionem ad personas, quia dicit, ninguno pueda fazer donacion. &c. ergo non firmatur iuramento. Quarto facit, quia donatio excedens quingentos solidos quæ est prohibita à lege sine infirmatione non firmatur iuramento: ita Bal. in l. illud. C. de sacrosanct. eccle. 5. col. & 5. quæstio ne: idem Bald. in l. data. C. de dona. Roma. in l. Modestinus. ff. de dona. ergo eodem modo & ratione ista donatio omnium bonorum absolutè prohibita à nostra lege non firmatur iuramento: & ita expressè tenet & determinat Pala. Ruuios, hic in fine, & Didacus de Castillo. hic.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quòd talis donatio omnium bonorum presentium tantum firmetur iuramento hodie in nostro regno. Primo quia contractus nullus & à iure reprobatus ex quo nulla penitus oritur actio nec obligatio firmatur iuramento de iure Canonico: vt alienatio rei dotalis, contractus minoris, donatio inter patrem & filium, donatio inter virum & uxorem, renuntiatio futuræ successionis, & similis contractus: text. est in cap. cum contingat. de iureiur. text. in cap. licet mulieres. eodem titulo. libro sexto, text. in Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. text. in cap. quauis pactum. de pactis. lib. 6. Ex quibus inferitur quòd hodie in nostro regno, licet donatio ar-

rharum sit prohibita & non valeat ultra decimam partem bonorum, vt in lege prima, titulo secundò, libro. 3. fo. ll. & in. l. 50. in his. ll. Tauri, tamen valebit & tenebit cum iuramento: ita tenet Palaci. Ruui. in repetitione. c. per vestras. de donatio. inter vi. & vxo. super ru. fo. lio. 14. secunda columna, licet glossa in dicta lege prima velit contrarium: nec obstat primum fundamentum in quo dicebamus quòd donatio omnium bonorum presentium & futurorum est adedò reprobata quòd non firmatur iuramento: quia illa est reprobata propter maiorem & fortiorem rationem, scilicet, quia aperte est contra bonos mores, & inducit votum captandæ mortis, & tollit libertatem testandi: quia actu & aptitudine nunquam potest habere bona de quibus testatur si valeret donatio, tamen donatio presentium tantum non est prohibita, his rationibus: quia licet priuatur bonis presentibus, posset tamen postea acquirere bona de quibus testatur, aliàs etiam de iure communi non valeret: sed quia princeps noster principaliter voluit providere utilitatibus subditorum, prohibetur per nostram legem ista donatio simpliciter facta, tamen cum iuramento valeret. Non obstat etiam secundum fundamentum in quo dixi quòd quando lex prohibet contractum favore reipublicæ non firmatur iuramento: quia debet intelligi quando actus vel contractus prohibetur principaliter favore reipublicæ, sed in nostro casu prohibetur ista donatio principaliter favore subditorum, licet secundario favore reipublicæ: ergo bene firmatur iuramento: & ita probant iura superiora, & tenet Bartolus & communiter Doctores in dicta lege. si quis pro eo. fina. colum. ff. de fideiuf. Bald. & communiter doctores in dicta Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. Abbas & commu. Cano. in cap. cum contingat. de iureiur. Doctores in cap. licet mulieres. eo. ti. li. 6. Non obstat etiam tertium fundamentum, in quo dicebamus quòd legi prohibitiuæ non potest renunciari etiam cum iuramento: quia illa sententia Bar. commu. repro. secundum Paul. & Doctores in dicta. l. si quis pro eo. ff. de fideiuf. & secundum Bal. Pau. Iaso. & communiter doctores in Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. quia si prohibitio legis non tendit principaliter favore reipublicæ, bene potest cum iuramento renunciari. Non obstat etiam quartum fundamentum, in quo dicebamus quòd donatio excedens 500. solidos sine infirmatione facta non firmatur iuramento, vt tenebat

Bal.

Bal. & alij docto. in locis supra allegatis: quia illa sententia & conclusio. communiter etiam reprobatur, quia imò valet & tenet cum iuramento, per supradictas rationes: ita tenet Abb. Imo. & commu. Docto. in dicto cap. cum contingat. de iureiur. Quarto quæro si hodie pater habens filios possit extraneo donare quintam partem bonorum de qua poterat ante disponere inter viuos vel in vltima voluntate: & videtur quod non: quia in effectu est donatio omnium bonorum quæ est prohibita per nostram legem: nam alia bona & sic quatuor partes præcisè & necessario sunt legitima filiorum: ergo quinta pars sunt bona libera presentia, quæ habet ipse pater & donator, & sic aperte videtur quod non possit valere ista donatio quintæ partis bonorum: sed ego teneo contrarium, imò quod valeat & teneat. Primo quia dispositio nostræ legis tantum verificatur & habet locum in omnibus bonis donatis, non vero in parte eorum. Secundo quia licet alia quatuor partes debeantur ratione legitimæ, non tamen sunt effectus filiorum, nec dominium est translatum ad eos sed adhuc remanet penes ipsum patrem donantem. Tertio quia licet alia partes pertineant filiis, illud est verum & procedit post mortem patris, & antea vsusfructus pertinet patri, & per consequens donatario, & sic aperte sequitur quod valet & tenet.

Quinto quæro, an ista donatio omnium bonorum presentium valeat & teneat si non fiat pure & simpliciter, sed causa mortis: & videtur quod sic. Primo quia respectu effectus & confirmationis æquiparatur vltimæ voluntati, & secundum eam regulatur: text. est in l. i. & per to. ff. de dona. cau. mor. text. in l. i. & per to. C. eo. tit. text. in §. i. Insti. de dona. text. iuncta glo. or. & cò. opi. in l. 2. ff. de publi. text. in l. vnica. §. fi. C. de cadu. tollen. text. in l. cum pater. §. eorum. de lega. 2. text. in l. vt hæredibus. eod. titu. text. in l. si mortis. ff. ad. l. fal. text. in l. quæ sub conditione. §. hoc edictum. ff. de condi. insti. Secundo & in specie, quia licet donatio pura & simplex quæ excedit quingentos solidos valet & tenet cum solennitate requisita in contractu, & requirit infirmationem, tamen donatio causa mortis requirit solennitatem requisitam in vltima voluntate, & valet & tenet sine infirmatione: text. est in l. fi. C. de dona. cau. mor. & ibi glo. or. & cò. doct. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod non valeat & teneat: quia respectu forme, solennitatis, & ordinationis donatio causa mortis æquiparatur contractui: text. est in l. inter mortis. ff. de dona. cau. mor. text. in l. tā is. §. i. eod. tit. & te-

net magistraliter Bar. & cò. doct. in l. 2. ff. de lega. 1. Secundo & in specie, quia sicut hodie ex nudo pacto donationis oritur actio, vt in l. si quis argentum. §. sin autem. C. de dona. ita oritur ex donatione causa mortis: glo. est singu. & vnica in l. cum pater. §. Mauio. de lega. 2. & ibi no. & cò. Bar. & commu. Docto. & reputant singu. & vnica Ange. & moderni in l. 2. de lega. 1. ergo ita in casu & terminis huius nostræ legis ista donatio omnium bonorum presentium respectu forme, validitatis, & ordinationis equiparetur contractui: non vero vltimæ voluntati, ideo non valeat nec teneat: non obstat text. in dicta. l. fi. C. de dona. cau. mor. quia ibi consideratur effectus ipsius donationis.

6 Sexto quæro, an ista donatio omnium bonorum presentium facta ecclesiæ vel pio loco valeat, & teneat? & breuiter & resolutiue teneo quod sic. Primo quia cum quis possit in vita personam suam & omnia bona sua presentia & futura offerre ecclesiæ vel monasterio, vt in Authen. ingressi. C. de sacro. eccle. eadem ratione & à fortiori poterit donare bona tantum presentia. Secundo & in specie, quia de iure communi donatio omnium bonorum presentium & futurorum facta ecclesiæ vel pio loco valebat & tenebat: ita Bar. in l. fi. C. de pactis. pe. col. nu. 13. & ibi commu. docto. præcipue Iaso. qui bene loquitur, fi. col. nu. 30. Bal. in Authen. si qua mulier. C. de sacro. eccle. fi. col. Abb. in cap. in presentia. de proba. 4. & 5. notabili: & tenet Pala. Ruui. hic in fi. dum tamen ecclesia teneatur alere donatorem: & licet ad hoc nihil alleget, facit bene text. in l. sunt qui in id. cum tribus. ll. seq. ff. de re iur. & l. i. titu. fi. 5. parte. & ita ista. l. remanet vtiliter expedita.

TEX. LXX.

A ley del fuero q̄ habla ceca del sacar el pariete mas propinco la cosa vendida de patrimonio por el tanto aya tambien lugar quando se vendiere en el almoneda publica aunque sea por mandamiento de juez, y los nueue dias que dispone la ley del fuero se cuenten en este caso desde el dia del remate con tanto que configa el que lo saca el precio, y haga las

ga las otras diligencias que dispone la ley del fuero, y la ley del ordenamiento de Nieua, y assi mismo aya de pagar el comprador las costas, y el alcauala si la pago el cóprador antes que la cosa assi vendida le sea entregada.

TEX. LXXI.

Quando muchas cosas fueren vendidas por vn precio q sean de patrimonio, o abolengo quel pariente mas propinco no pueda facar la vna, y dexar las otras fino que todas las aya de facar, o no ninguna dellas: pero si las dichas cosas fueren juntamente vendidas por diuersos precios en tal caso puede el pariente mas propinco facar la q dellas quisiere haziedo las diligencias, y solemnidades en las dichas leyes del fuero, y ordenamiento contenidas.

TEX. LXXII.

Quando la cosa que es de patrimonio, o abolengo se vendiere fiada quel pariente mas propinquo la pueda facar por tanto assi mismo fiada con tanto q dentro de los dichos nueue dias de fianças bastates a vista de nuestra iusticia que pagara los marauedis porq assi fue vendida al tiempo quel comprador estaua obligado.

TEX. LXXIII.

Quando el pariente mas propinco no quisiere, o no podiere facar la cosa vendida por el tato el pariente mas propinco figuiete en grado la pueda facar: y assi vayan de grado en grado por todos los parientes dentro del quarto grado con tanto q sea dentro de los dichos nueue dias, y con las otras diligen-

cias contenidas en la dicha ley del fuero y ordenamiento.

TEX. LXXIII.

Quando concurren en facar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinco con el señor del directo dominio o con el superficiario o con el que tiene parte en ella porque era común prefierase en el dicho retracto el señor del directo dño y el superficiario, y el que tiene parte en ella al pariente mas propinco.

TEX. LXXV.

Si alguno vediere la parte de alguna heredad q tiene comun con otro en caso que segun la ley de la partida la pudiera el comunero facar por el tanto sea obligado el que la quisiere facar a consignar el precio en el tiempo y termino y con las diligencias y solemnidades de la manera que la pudiera facar el pariente mas propinco quando fuera de su patrimonio y abolengo: de fuerte que lo contenido en la dicha ley del fuero y ordenamiento de nieua, y en estas nras leyes aya lugar y se platique en caso que el comunero quiera facar la cosa vendida por el tanto.

S Y M M A R I V M.

- 1 Ratio principalis inductiua retractus.
- 2 Exemplum harum legum & earum declaratio.
- 3 An sufficiat quod res vendita sit solim patris, vel requiratur q descendat ab auo vel ab alio ascendente.
- 4 An filius vel descendens naturalis tantum possit retrahere?
- 5 An filius vel descendens exheredatus & exclusus a successione ascendenti possit retrahere?
- 6 An filius vel descendens qui renunciauit cum iuramento non succedet patri vel ascendenti possit retrahere?

- 7 An in clericis & personis ecclesiasticis habeat locum huiusmodi retractus?
- 8 Si filius vel descendens decedat intra tempus datum ad retrahendum, an transmittat ius retrahendi ad haeredes extraneos?
- 9 An ius retrahendi traſcat in monasterium, quando proximior consanguineus ingressus est religionem?
- 10 An monasteria vendente rem ingressi qua fuit patrimonij vel generis sui, proximior eius possit retrahere?
- 11 An condemnatus ad mortem naturalem vel ciuilem possit retrahere?
- 12 An iudex qui non potest contrahere in loco & territorio suae iurisdictionis, possit retrahere?
- 13 An proximior consanguineus possit retrahere a remotiori consanguineo?
- 14 An proximior consanguineus requisitus a contrahentibus teneatur declarare an velit retrahere vel no?
- 15 Si plures res patrimonij vel generis vnico & eodem tempore simul vendatur, an habeat locum retractus?
- 16 An tempus retractus incipiat currere a tempore contractus, an vero a tempore traditionis?
- 17 An tempus retractus possit currere a tempore traditionis fictae?
- 18 Si quis vendat rem patrimonij vel generis cum pacto de retrocedendo, an concurrat venditor & proximior consanguineus.
- 19 An in contractu permutationis habeat locum retractus?
- 20 An in re data in solutum habeat locum huiusmodi retractus?
- 21 Si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione, an tempus retractus currat a tempore ipsius contractus, an vero a tempore existentis conditionis.
- 22 Si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio, an isto casu habeat locum retractus: & a quo tempore incipiant currere nouem dies retractus.
- 23 An in re patrimonij vel generis pignoratata vel obligata habeat locum retractus?
- 24 Si semel res patrimonij vel generis fuit vendita, & a proximiori consanguineo no fuit retracta, an postea possit retrahi?
- 25 An praedicti nouem dies qui dantur ad retractum currant naturaliter, vel de momento ad momentu?
- 26 Si res patrimonij vel generis vendatur praesente consanguineo & tacente, an postea possit retrahere?
- 27 An quando socius qui habet rem communem cum alio possit retrahere rem venditam ab ipso consocio?
- 28 An uxor habeat medietatem rei vel fundi quem maritus retraxit constante matrimonio?
- 29 Si quis vendat fundu patrimonij vel generis fructibus pendentibus quos colligit emptor, an consanguineus qui postea retrahit fundum possit petere praedictos fructus ab emptore perceptos.
- 30 Si res patrimonij vel generis vendatur, an debeatur Gabella, & quis teneatur illam soluere?

- 31 An dominus directus vel superficiarius possit retrahere, & an preferatur consanguineo vel socio?
- 32 Si proprietarius vendat suam proprietatem, an usufructuarius possit illam retrahere?
- 33 Si fructuarius vendat usufructum quem habet in re vel fundo, an proprietarius possit retrahere?
- 34 Si dominus proprietatis illa vendat fructuario, an tunc proximior consanguineus vel socius possit retrahere, vel preferatur fructuario?
- 35 An praedictae leges regni qua permittunt retractum rescindant venditionem, & constituant in proximiorum vel consocium nouum titulum & contractum.
- 36 Qua actio sit illa qua proprie competit consanguineo vel socio virtute praedictarum legum, ad huiusmodi retractum faciendum.

Lex. lxx. cum quinq; legibus sequentibus.

MATERIA retractus de qua tractant istae. ll. est valde utilis & necessaria, & quotidie versat in practica in isto regno: ideo magistraliter & perfecte volo eam attingere, qua diuido in lex. partes & articulos principales. Na primo quarum in quibus personis habeat locum huiusmodi retractus? Secundo in quibus rebus habeat locum praedictus retractus? Tertio qui preferantur in huiusmodi retractus? Quarto quae sint requisitae & necessariae ad tale retractum? Quinto an & quando ratione societatis & comunione habeat locum retractus? Sexto & finaliter de aliquibus quaestionibus in materia incidentibus: & in effectu omnia ista continentur in hac materia. Quo ad primum noto & colligo principaliter ex his. ll. quod consanguineus venditoris infra quartum gradum potest licite retrahere pro eodem pretio rem venditam ab eo. que sit patrimonij vel aorum suorum: & idem disponit lex. 3. tit. 1. u. 10. lib. 3. foro. ll. & l. 6. & 7. tit. 7. lib. 5. ordina. & l. 20. in ll. syli. Sed pro fundamento & perfecta declaratione querenda est ratio principalis eius, & videtur quod non procedat. Primo quia tenet contra liberum arbitrium quod quis habet a iure diuino, naturali, & positiuo disponendi de re propria in quem velit ad libitum voluntatis: tex. est in l. 1. C. de sacrosanct. eccle. tex. in lin. re mandata. C. mandati. tex. in l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. tex. in l. 1. & per totum, C. & ff. de contra. emptio. tex. in l. 1. & per totum C. de rebus alie. no aliena. tex. in l. 1. & per totum Insti.

Insti. quib⁹ aliena licet vel nō. tex. in. c. i. & per totū, de emptio. & vendi. Secūdo & principali ter, quia talis dispositio tēdit cōtra propriā substantiā & definitionē domini, quod est ius perfectē disponēdi de re secundū Bar. & cōmu. docto. in. l. si q⁹ vi. §. differētia. ff. de acqui. posses. & probat bon⁹ & expressus tex. in. l. foemine. §. illud. in fine. C. de secun. nup. ibi, pleno proprietatis iure obtineat, atq; ex his nanciscendi domini vel testādi circa quē voluerit liberā habeat facultatē. tex. in. l. si. verfi. sin autē. C. de iure domini impetrā. vbi dicit q⁹ dominiū est plenissimū & absolutū ius rei quod importat & caulat liberā & absolutā facultatē disponēdi de eo: & ad hoc reputat singularē & vnicū Iōnes Igneus in. l. i. §. seruus pignori datus. ff. ad Sylla. tex. in. l. vnica. C. de nouo iure Quiritum tollendo. ibi, sed sit plenissimus & legitimus quisq; dominus siue serui siue aliarū rerū ad se pertinentiū. quē dicit ibi Bal. rarō alibi inueniri: & forte ex his rationibus de iure cōmuni ante. ll. nostras regias erat expressē prohibitus & reprobatur retractus, & omnis cōsuetudo eius: tex. est formalis & expressus in. l. pe. C. de contra. emptio. cuius verba sunt, dudum proximis consortibusq; concessum erat vt extraneos ab emptione remouerent, nec homines suo arbitrio vendenda distraherēt: sed quia grauis hęc videtur iniuria vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, superiore lege cassata, vnusquisq; suo arbitrio quærere vel probare possit emptorem. Sed contrarium hodie disponunt prædictæ nostræ. ll. imō quod licet habeat locum retractus in nostro regno, & sunt licitæ & iustæ, & optime potuerunt hoc disponere: ita probat text. in cap. constitutus. de integro restit. ibi, & infra annum & diem à tempore contractus ipsi tanquam proximioribus competeret ius offerendi pretium iuxta consuetudinem approbatam: tex. in dicta. l. pe. C. de cōtra. emptio. ibi, nisi lex specialiter quaedam personās hoc facere prohibuerit: vbi licet cassetur & annulletur lex vel consuetudo præterea quæ permittebat retractum, tamen non derogat nec reprobatur futuram: tex. in. l. venditor. §. si constat. ff. commu. prædio. tex. in. l. si in emptione. §. omnium. ff. de contra. emptio. Confirmatur etiam ratione licitæ & naturalis affectionis quam quis habet ad res maiorum suorum. tex. est in. l. lex quæ tutores. versi. neq; vero. C. de adm. tuto. tex. in. l. si in emptione. ff. de mino. tex. in. l. in fundo. ff. de rei ven. tex. in. l. i. §. sed & si rem. ff. si quid in frau. patro. tex. in. l. i. ff. de vsuca. pro empto. tex. in. l. peto. §. fra-

tre. ff. de lega. 2. tex. in. l. cum pater. §. liberis. eodem titulo. Item etiam cōfirmatur, quia ex hac causa, ratione, & affectione consanguineus nedum descendens vel ascendens, sed etiam collateralis præfertur extraneo in succedendo ab intestato: tex. est in. l. i. & per totum. ff. de suis & legitimis hæredibus. tex. in. l. i. & per totū. ff. de successorio edicto. tex. in. l. i. & per totū. ff. vnde legitimi. tex. in. l. i. & per totū. ff. vnde cognati. Item etiam præfertur in tutelam suscipiendos text. est in. l. i. & per totum. ff. de legiti. tuto. text. in. l. i. & per totum. C. de legitima tutela. Item etiam præfertur in agendo ciuilitate in iudicio sine mandato pro consanguineo: tex. est in. l. sed & hæ. ff. de procura. text. in. l. maritus. C. eodem titulo. Item etiam præfertur in accusando criminaliter pro delicto commissio contra consanguineum: text. est in. l. si plures. ff. de accusa. tex. in. l. 2. §. si. ff. de adulte. ergo meritō præferatur in retractu. Et adde prosequendo materiam quod exemplum harum. ll. & decisionis earum est, quod si quis habuit rem immobilem & dominiū eius, & post mortem reliquit eam in suo patrimonio & hæreditate, & filius, nepos, vel descendens eam vēdat vel alienet, potest consanguineus infra quartum gradum eam retrahere ab emptore extraneo pro eodem pretio infra nouem dies. Ex quo inferitur q⁹ si talis res vel fundus principaliter fuit alicuius fratris, vel alterius collateralis, & filius vel nepos eam vendiderit, frater neq; alter consanguineus collateralis ipsius primi domini nō potest illam retrahere, cum non descendat ab stirpe vel genere ascendentium, sed tantū collateralium. Item etiam inferitur quod licet in successione vniuersali vel alia qualibet materia nō coarctetur gradus successione descendentium sed habeat locum in infinitum, tamen in hac materia retractus coarctatur facultas retrahendi vsq; ad quartum gradum: tum quia est contra ius commune, tum etiam propter difficultatem probationis: tum etiā quia forte venditor qui rem maiorem distrahit, & ille qui vult retrahere sunt inter se collaterales, in quib⁹ alias coarctatur successio.

3 Item principaliter quæro, an sufficiat quod talis res vendita sit solius patris vel solius aui: vel requiratur quod sit veriusq; ad hoc vt habeat locum retractus? & qualiter intelligantur prædicta verba nostrarum. ll. regni? & vt clariū & perfectiū intelligatur nostra quæstio pono q⁹ pater habet & possidet aliquam rem vel fundū quam ipse solus emit & sua industria acquisiuit, & in eius vita eam vendidit vel alienauit alicui ex-

cui extraneo, modō filius eius in potestate vel emancipatus & vxoratus vult eam redimere & retrahere ab emptore extraneo pro eodem pretio, an possit? & certe iste casus iam cōtingit de facto & fuit valde dubius in audientia Regali de Valladolid: in quo fuerunt diuersæ & contrariæ opiniones & sententiæ: & fundamentali ter & resolutiue dico, quod videt quod in hac re quæ fuit solius patris habeat locū retractus. Primō quia prædictæ. ll. regie loquuntur alter natiue, dicendo quod in re patrimonij vel aorum habeat locum retractus, & ad veritatem alternatiue sufficit vnā partem esse veram: tex. est in. l. vbi autem non apparet. §. qui illud audiui. ff. de verborum obliga. tex. in. l. si stipularus fuerit illud aut illud. eodem titulo. tex. in. l. eum qui certarum. §. si. eodem titulo. tex. in. l. si hæredi plures. ff. de condi. insti. tex. in. l. cum quærebatur. ff. iudica. solui. tex. in. l. cum pupillus. ff. de condi. & demon. text. in. l. si is qui ducēta. §. vtrum. ff. de rebus dubijs. tex. in. §. penu. Insti. de hære. insti. Secūdo, quia in persona patris consideratur maior affectio propter proximitatem gradus, cum sit in primo gradu lineæ ascendentium: sed ratio in qua se fundat hodie nostra materia retractus est affectio ad res maiorum, vt supra dixi: ergo in re patris habeat locum. pro contraria tamen parte, imō q⁹ in re solius patris non habeat locum retractus, sed debeat res descendere etiam ab auo, Primō facit, quia prædicta lex fori ad quam alia. ll. no uæ ordinamenti & Tauri se referunt & confirmant, aperte vult quod talis res descendat simul à patre & auo: quia dicit (todo ome que heredad de patrimonio o de auo lingo quisiere vender) & postea in alijs verbis, dum dicit (si ome de aquel auo lingo la quisiere comprar) ergo aperte vult & significat quod retrahens debet esse nepos illius personæ à qua res descendit. Secūdo facit, quia cum nostræ leges regie sint correctoriæ iuris communis, & quodammodo impeditiua libertatis & facultatis disponēdi de re propria in quem distrahens vellet merito sunt restringendæ. Sed his nō obstantibus perfecta doctrina & concordia in hoc singulari & difficili articulo dico quod non sufficit q⁹ res vēdita sit solius patris, nec requiritur quod sit patris & aui: sed dico & teneo quod si quis vendat rem propriam quam habet & acquisiuit suo proprio labore & industria, & in vita vēdat vel alienet in extraneū, nō potest filius, nepos, vel descendens venditoris eam retrahere, nec hoc casu habeat locum retractus: quia repugnant verba, mens, & ratio prædictarū legum:

si vero quis habuit & possedit rem propriam vsq; ad mortem, & reliquit in sua hereditate & patrimonio, tunc habet locū retractus: & si res perueniat ad vnū ex filijs virtute diuisionis inter eos factæ, vel meliorationis, vel prælegati, vel quouis alio titulo: & iste filius & possessor post mortem patris vendat, tunc alter filius defuncti fraterq; vendentis potest licitè & iuste eam retrahere: & isto casu proprie verificantur & procedunt prædictæ. ll. & verba earū: dicentium quod si quis vendat rem patrimonij, & cetera. Confirmatur viua & clara ratione, quia si pater habuit rem propriam in vita eius acquisitam, & noluit eam retinere & cōseruare, sed de ea disponere & ad eam non habere affectionē, à fortiori filius eius non videtur iuste dicere & affirmare quod ex affectione, ex eo quod res aliquando & forte per momentum fuit patris. Item etiam cōfirmatur cōcludenti fundamento, quia apud peritos Latinos patrimoniū proprie dicitur res à patre relicta in sua hereditate post mortem, & sic post humationem eius: ita Calepinus in suo Dictionario: Cicero in Oratione quam facit pro domo sua: Plinius in Panegyrico. Pro quibus & hac significatione facit bonus tex. in. litem prædia. ff. fami. herc. text. in. l. 2. C. de his qui veniā etatis impetra. tex. in. l. lex quæ tutores. versi. nec vero. C. de adm. tut. tex. in. §. i. Insti. de rerum diui. tex. in cap. de natura successione feudi. in Vsbis feudorum. & ibi notat Bal. & alij Docto. Si vero talis res descendat à patre simul & auo & nepos vendat, certum est & sine dubio quod alij nepotes poterunt retrahere: quia cōcurrit maior & fortior ratio & affectio. Item etiam si talis res descendat à solo auo, quia auus eam habuit & possedit, & reliquit in suo patrimonio, & nunq⁹ peruenit ad filios: quia in vita eius decesserunt vel alias fuerunt exclusi, & peruenit ad aliquē ex neporibus, tunc similiter alter nepos potest eū retrahere: & idem est si forte talis res peruenit ad filium quī carebat filijs & descendētib⁹, & talis filius & possessor in vita vēdidit & alienauit, tunc nepos ex alio filio potest eam retrahere: & ita his casib⁹ nouiter, singulariter, & vlt⁹ tra omnes, prædictæ nostræ. ll. regie possunt intelligi & declarari.

4 Item quæro, an filius vel descendens naturalis tantum possit retrahere: & breuiter & resolutiue teneo q⁹ sic. Primō, quia in dispositione legali quæ fundatur in iure naturali sanguinis & æquitate, venit & cōprehenditur naturalis tantū, nisi ex dignitate & qualitate personæ aliud dicatur

dicat & presumat: tex. est in l. ex facto. §. si quis rogatus. el. i. ff. ad Trebel. vbi habetur qd si quis grauatū restituere hereditatem si sine liberis decesserit, nō tenetur restituere si habeat filios naturales tantū, nisi ex qualitate personæ testatoris vel ipsius grauati aliud præsumatur, ve quia erat illustris, vel positus in dignitate, vel persona ecclesiastica, vel mulier honesta: quia tunc nō veniunt naturales tantū: & ibi notat & commendat Bar. Ange. Pau. Imo. Alexan. & commu. Docto. & idem est secundū eos quādo prædicta conditio nō ponitur expressè per testatorem, sed subintelligitur à lege, vt in l. cū auus. ff. de cōdi. & demonst. & in l. cū acutissimi. C. de fideicō. licet in hoc sint plures & valde diuersæ opiniones in dictis locis. Secundō facit tex. in l. generaliter. §. cū autem. C. de insti. & substi. vbi disponitur quōd sicut in filio legitimo & naturali instituto & grauato restituere hereditatem subintelligitur tacita conditio, si sine liberis decesserit: ita etiam subintelligitur in filio naturali tantū grauato: & ad hoc ibi notant & reputant singularem cōmuniter Doctores. Tertiō facit, quia quando agitur & tractatur de materia quæ fundatur in iure naturali sanguinis, appellatione parentum vel filiorum, semper veniunt etiam naturales tantū: tex. est in l. parentes. ff. de in ius vocando. & ibi gloss. ordi. & communiter Doctores. Quartō facit ratio & doctrina generica & moralis, quōd quādo agitur de aliquo privilegio & commodo filiorū fundato in æquitate, semper appellatione filiorum intelliguntur etiam naturales tantū, argumēto text. in l. si. C. de confirman. tuto. vbi pater ita potest dare tutorem filio naturali sicut legitimo, licet debeat cōfirmari: tex. in l. naturali. ff. eodem titul. & istā doctrinam & regulam generalem ponit Abb. Panor. in cap. in presentia. de proba. 7. colum. num. 23. quem ibi sequuntur & laudant communiter Docto. ergo in tali filio vel descendente tantū naturali habeat hodie in nostro regno locum retractus, & ita teneo: spurius tamen, vel incestuosus, vel natus ex damnabili coitu nullo modo potest retrahere: quia non dicitur certus consanguineus, nec de genere, domo, vel stipite parentum vel ascendentium, argumēto text. in l. filium eum definimus. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. & in l. generaliter. §. cū autem. C. de insti. & substi. tex. in §. vulgō quæ sitos. Insti. de success. cognat. & in l. si. C. de verborum significatione. & ibi Bal. & communiter Doctores: & in l. si. C. de natu. libe. tenet etiam Abbas & communiter Do

ctores in cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. Bal. & comm. Docto. in Authen. ex cōplexu. C. de incestis nup.

5 Item quæro an filius vel descendens exheredatus possit retrahere? & videtur quōd non: quia repellitur à successione. vt in Authen. vt cū de appella. cognos. §. causas. colla. 8. tex. in Authen. non licet. C. de libe. præte. Itē quia exheredatus habetur pro mortuo, vt in Authen. de herede. & fal. §. exheredatos. col. 1. & ibi glo. or. & cōmuniter Docto. Item quia exheredatus non computatur in numero liberorum, vt in l. pater filium. ff. de inoffic. testa. & ibi Bal. & cōmuniter Docto. Item quia per exheredationem tollitur ius & efficitur extraneus, vt in l. 1. §. sciendum. ff. de ius & legi. hered. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imō quōd filius vel descendens exheredatus admittatur ad huiusmodi retractum. Primō quia licet per exheredationem tollantur prædicta iura successione, non tamen tolluntur prædicta iura primordialis sanguinis: tex. est in l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. tex. in l. 3. ff. de interdictis & relegatis. Item etiam quia cōditio à lege vel ab homine posita, si sine liberis decesserit, ceterum exclusiva quando quis decedit cum liberis & descendētibus, licet iuste exheredatis, vt probat text. & ibi gloss. singularis in l. ex facto. §. si. ff. ad Trebellianum. & istam partem tenet gl. or. in dicta. l. fori.

6 Item quæro, an filius qui renuntiauit cum iuramento successioni patris vel ascendētis possit retrahere? & omiſsa disputatione teneo qd sic: quia non abdicauit à se iura sanguinis, nec desinit esse de genere. Item etiam quia eius renuntiatio tantū operatur vt excludatur à successione gratuita vniuersali legali, non verō à contractu vel retractu oneroso, argumēto. tex. & eorum quæ ibi notantur in cap. quamuis pactum. de pactis. lib. 6. & in l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. & in l. pactum quod dotali. C. de collatio. & in l. pactum quod dotali. C. de pactis.

7 Item quæro, an in clericis & personis ecclesiasticis habeat locum retractus tam actiue quā passiuē, vt clericus possit retrahere, vel clerico vendente possit consanguineus eius laicus retrahere? & videtur quōd non: quia dispositio practicarū legum magis afficit personas quā res, & per consequens non potest comprehendere clericos ex defectu iurisdictionis & potestatis statuentium, vt in capitu. Ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. & in capitu. fina. de vita & honestate clericorum. & in capitu. fina. de rebus ecclesi.

ecclesi. non alienan. & in Authenti. statuimus. C. de episco. & cleri. & istam sententiam & conclusionem tenet glossa ordinar. in dicta. l. fori, & sequuntur alij plures in isto regno. Sed ego teneo contrarium, imo quōd inter eos habeat locum retractus. Primō per text. expressum in cap. constitutus. de in integrū restit. vbi aperte disponitur & probatur, vt in simili casu, lege, & consuetudine retractus, clericus actiue possit retrahere: ergo similiter clericus vendente vel emēte possit consanguineus laicus passiuē ab eo retrahere. Item etiam quia in defectum Canonum licet recurritur ad ius civile commune, & ius nostrum Regium censetur ius commune: ergo illud seruandum est, argumēto textus in capitulo. si adiutorium. ic. distinctione. & in capitulo primo. de noui operis nuntiatio ne. & tenet formaliter Bald. quem sequuntur alij Doctores in. c. cū venissem. de eo qui mitti in possessio. & sequitur Felinus in cap. causam quæ. de rescriptis. & doctor Palat. Ruui. in repetitione capituli. per vestras. 3. & 4. colum. & in terminis in nostro casu & materia hanc opinionem videtur tenere Cynus. Baldus, & alij Doctores, in l. nec per se. C. de hæredibus. instit.

8 Item quæro si proximior consanguineus cui est apertum edictum, tempus, & via retrahendi decedat illo medio tempore, extraneo hærede relicto, si talis hæres extraneus debeat admitti ad retractum ex persona defuncti? & omiſsa disputatione dico quōd non: quia istud beneficium retrahendi est personale competens ratione sanguinis, & non est transmissibile ad hæredes, cū sola illa iura quæ sunt mere hereditaria transmittuntur & non alia, vt in l. cum hæredes. ff. de acquirend. possess. & in l. 1. & per totū. C. de hæreditarijs actionibus. Quod tamē singulariter intellige, præterquam si consanguineus decesserit post litem contestatam vel præparamento facto, quia tunc posset talis hæres & successor extraneus admitti & retrahere, argumēto text. in l. posthumus. §. fin. cum l. sequenti. ff. de inoffic. testament. vbi habetur quod querela inofficiosi testamenti non præparata non transmittitur ab hæredem, tamen quando est præparata per litem contestatam vel alijs, bene transmittitur: probat etiam tex. in l. vna. C. ex delictis defuncto. & in terminis ita videtur tenere Faber in. §. ex contrario. Instit. de legatis. in finalibus verbis. fundatur etiam ex doctrina Barto. in l. eius qui delator. ff. de iure fisci.

Item quæro an consanguineus, cui est aperta

via & ius retrahendi possit cedere extraneo, vt virtute cessionis talis extraneus possit retrahere? & videtur quōd sic. Primō, quia ius ingrediendi rem debitoris propria autoritate competens creditori potest alteri cedi, argumēto text. & ibi communiter Doctores in l. 3. C. de pigno. & tenet Bartol. & communis opinio, in l. §. si. ff. noui operis nunt. Item etiam facit, quia ius & beneficium restitutionis in integrum licet sit personale potest cedi, vt in l. quod si minor. §. i. ff. de minoribus. text. in l. si minoris. ff. de administra. tuto. & istam partem, quōd ius retrahendi possit cedi extraneo, tenet Paul. de Cast. & alij Doctores in dicta. l. 1. §. si. ff. noui oper. nunt. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imō quōd tale ius non possit cedi. Primō, quia prædictæ. ll. videntur repugnare, in quantum requirunt pro forma quōd sit consanguineus infra quartum gradum. Item etiam repugnant rationes per quas admittitur retractus: & in expresso ita tenet Petrus Cynus, Bal. & Paulus de Cast. in l. ad officium. C. communi diuidendo. Ioannes Faber in. §. 1. In si. de acquisitione per arrogationem. tenet etiam gloss. ordi. in dicta. l. fori.

9 Item quæro an ius retrahendi transeat in monasterium, proximior consanguineo ingressio religionem & ibi professo? & videtur quōd sic quia appellatione coniunctorum venit cōiunctus coniunctione spirituali: ita probat tex. iuncta gloss. ordi. & communi opin. in cap. fina. de postulando. tex. in cap. coram. de offi. delega. Item etiam, quia per ingressum religionis monachus non amittit iura sanguinis & proximitatis, argumēto text. & ibi communiter notant Doctores in cap. in presentia. de probat. text. in l. fin. C. de Episco. & cleri. text. in l. iura sanguinis. ff. de regulis iuris. Item etiam quia causa pia habet plura privilegia, de quibus late per Doctores in Authen. similiter. C. ad legem fal. & in l. 1. C. de sacrosan. eccle. & in cap. relationum. de testamen. & in l. sunt personæ. ff. de religio. & sumpti. fune. Sed his non obstantibus contrarium teneo, imō quōd in monasterium non transeat ius retrahendi ex persona monachi: quia in monasterium non transit ius personalissimum consanguinitatis, in quo specialiter se fundant prædictæ nostræ. ll. & earum ratio. Item quia monachus tunc non retraheret per se & ad eius commodum, sed pro alio, id est, pro monasterio, quod proximior facere non potest, vt patet ex prædictis. ll. Item etiam quia monasterium est quædam vniuersitas & res inanimata, in qua non datur nec considera

cur ius sanguinis, & perpetuatio vel conseruatio familiae, argumento text. iuncta communi opinione in Authen. ingressi. de sacrosan. eccle. & in cap. in praesentia. de probationibus. & tenet eleganter Innocen. in capit. grauem. de sen. excommu. & Baldus in Authentica habita. C. ne filius pro patre. 10. colum. num. 41. ergo nullo modo possit retrahere, quia aperte cessant praedictae. ll. & earum ratio.

- 10 Item quæro vtrum monasterio vendente rem ingressi quæ est de patrimonio, proximior cõ sanguineus ingressi possit eam retrahere? & videtur quod sic: quia concurrunt ea quæ sunt necessaria ad retractum: quia res est de patrimonio. Item retrahens est proximior. Sed contrarium teneo, imò quod isto casu non habeat locum retractus: quia res non dicitur iam patrimonialis nec vendita per consanguineum, sed per monasterium in quo non datur ius sanguinis, vt supra proximè dixi. Item etiam quia hoc casu est medium inhabile, quia persona ingressi censetur res donasse monasterio, & dominium earum in eum transferre, vt in Authent. ingressi. C. de sacrosanct. eccles. & in illa alienatione non potest habere locum retractus, nec etiam monasterio alienante potest habere locum cum censetur extranea persona vendere. Item quæro si proximior consanguineus est hæres venditoris fortè decedentis infra tempus retractus possit retrahere? & videtur quod non quia hæres non potest venire contra factum de functi & improbare eius contractum, etiam si defunctus res proprias ipsius hæredis alienauerit: text. est in l. cum à matre. C. de rei vindicatione. & ibi glossa ordinaria. & communis opinio. textus in l. si vxor. C. de bonis auctori. iudic. possi. text. in l. si ab eo. C. de negot. gest. text. in l. si ab eo. C. de liber. caus. text. in l. secunda. C. de fruct. & litium expens. text. in l. solum. §. solutam. ff. de pigno. actio. text. in l. cum hæres. ff. de diuer. & tempo. præscript. text. in l. 1. & per totum. C. de hære. actio. text. in l. §. in computatione. C. de iure deliberan. text. in l. ex qua persona. ff. de regulis iuris. Item etiam, quia quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio: textus est in l. vendicantem. ff. de euictio. text. in l. post mortem. ff. de adoptio. text. in l. si quis alienam. ff. de actioni. empt. text. in l. cum vir. ff. de vsuca. text. in l. rem. ff. de pignori. actio. text. in l. 1. C. de re. non alienand. ergo cum hæres teneat euictione, non possit retrahere: sed conuidentur verius & tenendum, imò quod potest res retrahere cum sit proximior con-

sanguineus, & in eo verificetur verba prædicta rum. ll. & earum ratio. Item etiam quia retrahendo non venit contra factum defuncti alienationem eius improbando, imò approbat & confirmat, & tantum petit se loco primi emptoris subrogari. Item etiam quia hoc casu non potest teneri de euictione, cum res non euincatur ab emptore ex defectu & vitio rei, vel ex defectu iuris venditoris, sed tñ de iure & privilegio speciali proximitatis, quo casu cessat euictio, vt tenet glossa singularis in l. minor. 25. annis. ff. de euictio. in gloss. si. quam ibi ad hoc notant & commendant communiter doctores, præcipuè Salicetus: pro qua facit bonus text. in l. si quis dominum. §. penult. ff. locati. quem ad hoc notat & commendat Bald. in l. si familia. C. familiae hercis. 2. colum. 7.

- 11 Item quæro vtrum condemnatus ad mortem naturalem vel ciuilem deportationis, & in metallum, vel hodie ad galeras: possit retrahere? & resolutiuè teneo, quod si à sententia est appellatum potest retrahere pendente appellatione: argumento text. in l. qui à latronibus. §. fina. ff. de testamen. text. in l. si quis filio exheredato. §. id quoque. ff. de iniusto rupto. & idem est si non est appellatum, sed erat intra tempus datum ad appellandum, argumento gloss. quæ est singularis & vnica in l. ex iudiciorum. ff. de accusatio. quam ibi reputant singularem & vnicam Barto. Angelus, & alij doctores. post Dinam: probat etiam glossa, quæ non allegatur, in l. generaliter. C. de rebus cre. pro quibus facit text. in l. fina. C. si reus vel accusat. mort. fue. text. in cap. non solum. de appella. text. in l. post rem iudicatam. ff. de transactio. Item etiam si non appellauit, sed non est damnatus ad mortem naturalem, sed tantum ciuilem, indistinctè potest retrahere, quia hodie non efficitur seruus poenæ, vt in authent. sed hodie. C. de donati. inter vir. & vxor. si verò sit cõdemnatus ad mortem naturalem & non appellauit, nè sit intra tempus datum ad appellandum, nullo modo poterit retrahere: quia efficitur seruus poenæ, inhabilis, & incapax cuiuslibet contractus & acquisitionis, vt in dicta authent. sed hodie. & ibi communiter notant doctores.

- 12 Item quæro an iudex qui non potest contrahere vel quasi contrahere in loco & territorio suæ iurisdictionis, vt in l. non licet. ff. de contr. emp. & in l. vnica. C. de cõtract. iudi. possit retrahere res sui patrimonij vel gñris durante officio suo? & breuiter teneo quod sic: quia principaliter ipse nõ cõtraxit, sed tñ subrogatur loco emptoris. Itè quia cessat ratio timoris & impressiois quæ iudex

iudex durante officio præsumitur facere inter subditos, cum principaliter alius emit, & ipse retrahit ab eo pro eodè pretio taxato & determinato sine noua conuentione, pacto, vel contractu, idem pretium venditorio offerendo legis permissione: & in terminis tenet textus in l. si quis officium. ff. de ritu nupt. & in l. in emptio. ff. de mino.

- 13 Itè quæro si quis vendat remotiori cõsanguineo, proximior possit ab eo retrahere? & breuiter teneo quod sic: quia in eo reperiuntur potiora iura. Item quia nõ potuit vèditor nec alter priuatus ius sibi cõpetès per prædictas. ll. regias sibi auferre: & in terminis tenet gl. ord. in. dl. fori. & tenet Faber in §. 2. Instit. de hære. quæ ab intesta. dese. probat etiam text. iuncta commu. opi. in l. hac consultissima. §. si quis autè. C. de testa. Ex quo infero quod si quis vendidit cõsanguineo existenti in eodem æquali gradu possit retrahere pro parte, & ita dixi in quæstione de facto.

- 14 Item quæro an consanguineus qui potest rem patrimonij vel generis retrahere possit requiri à contrahentibus, vt declaret si velit vel nolit retrahere: & teneo quod non tenetur respondere nec voluntatem declarare, cum habeat tempus legale nouem dierum, quod non potest sibi à iudice vel parte coarctari: bene tamen dico quod si respondeat & declaret quod non vult retrahere, non poterit postea variare, nec intra prædictos nouem dies retrahere: ita probat textus in l. final. C. de iure emphyteo. & ibi doctores præcipuè Iaso. num. 14. & num. 24. & colligitur satis apertè ex verbis Barto. in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verbo. obligation.

- 15 Item quæro si plures res patrimonij vel generis simul vno & eodem tempore vendantur, qualiter habeat locum retractus? & resolutiuè dico, quod si vendantur vno eodemque pretio, omnes debent retrahi aut omnes dimitti: si verò pluribus pretijs, & sic quælibet res pro suo pretio, tunc consanguineus potest retrahere vnã & dimittere aliam: ita disponit propriè casus in l. 71. infra his. ll. Tauri. iuxta quod necessariò quæro, si vendatur vna res quæ sit patrimonij vel generis, & alia quæ sit patrimonij vel generis vno & eodem pretio, an habeat locum retractus & qualiter? & videtur, quod nulla debeat retrahi: quia talis contractus est indiuiduus, & pro parte non potest dissolui, argumèto textus in l. scire debemus. ff. de verborum obligation. nisi constaret, quod dolo & fraude sic fuisset facta alienatio. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod generaliter sola res patrimonij vel generis possit

retrahi, etiam si vno eodemque pretio fuit vendita cum alia re extranea, etiã dolo aliquo non probato, & tunc pretium æstimabitur arbitrio boni viri, argumento text. in l. domum. ff. de cõtrahen. emptio. text. qui reputatur singularis & vnicus in suo casu secundum docto. ibi, in l. si fundum. ff. mandati. text. in l. si quod ex Pamphila. ff. de legat. 2. text. in l. qui solitum. §. 1. eodem titu. textus in l. si plura mancipia. ff. de ædilitio edicto. textus in l. ædiles aiunt. §. si. eodem titu. text. in l. non quocunque. §. fundus. ff. de lega. primo. text. in §. si cui fundus. Instit. de legatis. text. in l. suæ rei. in fine, cum l. sequenti. ff. de contrahen. emptio. text. in l. duobus. ff. de lib. cau. text. in l. iudicata. ff. de except. rei iudi. text. in l. lege. Falcidia interueniente. ff. ad legem Falcid. text. in l. cum filius. ff. de lega. 2.

Item quæro si quis vendat rem patrimonij, vel generis pro certo pretio, & etiam pro alia re mobili vel immobili, an iste contractus iudicetur emptionis & venditionis vt habeat locum retractus, vel iudicetur permutationis vt non habeat locum retractus? in quo dico, quod si pretium sit maius quàm res quæ iunctim cum eo datur, erit contractus venditionis: alias si res quæ simul datur sit maioris valoris quàm pretium, erit permutatio: ita singulariter probat text. in l. Aristo. ff. de donatio. & ibi expressè tenet Barto. Paul. & commun. docto. tenet etiam Angel. de Aretin. in §. item pretium. Instit. de emptio. & vendi.

- 16 Item quæro si quis vendat rem patrimonij vel generis & proximior consanguineus vult eam retrahere infra nouem dies secundum dispositionem prædictarum. ll. regni, an illi nouem dies incipiant currere à tempore contractus, an verò à tempore traditionis? & videtur quod à tempore contractus. Primò, quia prædictæ. ll. expressè dicunt quod si quis vendat rem patrimonij vel generis, proximior consanguineus possit eam retrahere infra nouem dies: sed talis contractus venditionis dicitur perfectus solo cõsensu ante aliquam traditionem, vt in l. 1. & per totum. ff. de contrahen. emptio. & in l. 1. & per totum. C. eodem titu. & in §. 1. Instit. de emptio. & vendi. cuius verba sunt, emptio & venditio contrahitur simul atque de pretio conuenitum sit. Confirmatur, quia lex fori, à qua omnes alie procedunt in ista materia, dicit & disponit, quod proximior admittatur si venerit infra nouem dies postquam res sit vendita. Cõfirmatur etiam, quia lex ordinamenti expressè dicit, quod in materia retractus seruetur prædicta lex fori. Rursus confirmatur per nostram legem.

tem septuagesimā, quæ expressè dicit quòd ha beat locum retractus etiam in re vendita in pu blica subhastatione, & nouem dies currunt à tempore (del remate:) quia ibi venditio & alie natio respicit finem, & sic vult quòd non requi ratur traditio: ergo idem dicamus in venditio ne ex consensu partium, vt illi nouem dies cur rant à tempore contractus perfecti & consum mati, & non à tempore traditionis.

Secundò & principaliter facit text. in. l. quidam testamento. ff. de fideicom. libe. vbi. disponitur quòd si testator prohibuit hæredem seruos suos vendere sub certa pœna, si hæres eos ven diderit, statim incidit in pœnam ante traditio nem.

Tertiò facit text. in. l. sciendum. la. 1. §. tempus. ff. de ædilitio edict. vbi tempus in actione red hibitoria, & quanto minoris, currit à die con tractus venditionis: & ibi tenet gloss. ordin. & communiter docto. gloss. etiam or. & cõmu. do cto. in. l. 2. C. de ædilitijs actionibus. tenet etiam Rosse. in libellis suis, in rubri. de actione quan to minoris. fina. columna. & idem disponit lex 65. titu. 5. 5. Parti.

Quartò reperio quòd in terminis in simili sta tuto istam sententiam & conclusionem tenet Signo. de Homo. in consilijs suis, consil. 81. 2. co lum. nume. 6. tenet etiam gloss. ordin. in. d. l. fo ri in gloss. magna. 6. col. versi. Item quæro à quo tempore. tenet etiam Cifuentes in nostra. l. 70. his. ll. Tauri. penu. colum. ver. 2. dubitatur. & di cit quòd ita practicatur: & ita ego vidi practi cari in contingentia facti, & vidi etiam teneri à maiori parte doctorum nostræ Vniuersitatis in quodam examine. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam & conclusio nem, imò quòd prædictum tempus nouem die rum non currat a tempore contractus, sed a tempore traditionis ipsius rei. Primò quia ratio prædictarum. ll. est, ne res exeat de genere vel familia, sed in ea conferuetur, vt supra con clusum est, sed ante traditionem res non dicitur alienata nec exire de genere, vt in. l. aliena tum. ff. de verb. signi. cuius verba sunt, aliena tum non propriè dicitur quòd adhuc in do minio venditoris manet, venditum rectè dicitur. Confirmatur etiam, quia ab illo tempore traditionis transit dominium, & non à tempo re contractus, vt in. l. traditionibus. C. de pactis. & in. l. traditio. ff. de acquir. re. domi. & in. §. per traditionem. Instit. de rerum diuis. ergo ab illo tempore currant prædicti dies.

Secundò & principaliter facit, quia quando in contractu emptionis & venditionis vel simi-

li contractu apponitur tempus solutionis, fem per currit à tempore traditionis & vltimatæ perfectionis, & non à tempore contractus: ita probat tex. singularis in. l. tali facta stipulatio ne. ff. de iure doti. vbi habetur quòd quando in contractu matrimonij promittitur dos cer to tempore soluenda, illud tempus incipit cur rere à tempore nuptiarum & traductionis vxo ris: non verò ante: & ad hoc notant & commen dant ibi Odofred. Bald. Fulgo. Salyc. Iacobi. de sanct. Geor. & ad hoc etiam notat & commen dat Bartol. in. l. si cui legetur. fina. colum. & q. ff. de lega. 1. & ibi Bal. 2. col. 3. oppo. Alex. 2. col. nu. 9. Ias. pe. col. nu. 11. Pau. de Cast. in. §. 1. eiusdē l. & ibi Imo. alij doct. Bal. in rub. C. de cõtra. empt. fi. col. 23. q. Sali. in. l. 2. fi. q. eiusdem titu. & illū tex. ad hoc dicit singularem in iure Ange. de Are. in. §. actionum. Instit. de actio. 4. col. nu. 7. pro quo tex. est hodie lex. 12. titu. 11. 4. Parti. Tertiò facit, quia emphyteota vel possessor maioratus vel prohibitus vendere & alienare non incidit in pœnam per contractum vendi tionis & alienationis, nisi secuta postea tradi tione, vt aliàs suo locodixi.

Quartò quia si tēp^o curreret a tēpore cõtract^o & nō traditionis, non possēt faciliter venire in notitiā cõsanguinei q̄ deberet retrahere, & sic faciliter dolosē & secretē fieret contractus solo verbo ignorāte consanguineo, & excluderet à contractu. Nec obstat quòd per prædictas. ll. n̄as hui⁹ regni nō regit sciētia in retrahēte, q̄a verū est postq̄ res vēditur & traditur: quia tūc verifi militer potuit venire in eius notitiā: secūs vero q̄n̄ solo verbo & cõsensu fit vēditio, quia ta lis actus faciliter potest fieri, vt nō perueniat in notitiā proximioris cõsanguinei, quòd n̄a. ll. vident repugnare: & in terminis reperio q̄ illā sn̄iam & cõclusionē in simili lege, statuto, vel cõsuetudine tenet Ioannes Faber in. §. 1. Instit. de emptio. & vendi. gloss. ordin. in dicta. l. fori. gloss. magna. 5. colum. licet postea mutet propo situm & teneat contrarium in. 6. col. hanc etiā sentē. & cõclu. tenet elegāter Albe. in. l. si filius familiās. §. cū fundum. 1. colū. in fine. ff. de verbo. obligat. & istam semper ego tenerem in iudicando & consulendo. Nec obstant funda menta contraria, quia ad primum respondeo quòd licet nostræ. ll. tantum loquātur de ven ditione, tamen debent intelligi cum effectu consummato traditionis. nec obstat etiam. l. nostra subtilis. 70. his. ll. Tauri, quæ expressè determinat quòd prædicti nouem dies currant à tempore (del remate:) quia ratio vera & pro pria potest esse, quia talis venditio fit publi cē, &

cē, & faciliter & verisimiliter potest venire in notitiā proximioris consanguinei: vnde me ritò in illo casu non consideratur, nec requiri tur traditio, & potius nostra lex probat meā opinionem in casu quo venditio fiat ab ipsa parte.

Secundò non obstat text. in. l. quidam testa mento. ff. de fideicommiss. liber. quia specia le est in libertate, & probat contrarium esse in alijs casibus, quòd patet ex illa lege inquan tum dicit quòd illam pœnam incurrat hæres, nedum si vendat & alienet, sed etiam si tenta uerit vel præparauerit vendere.

Tertiò non obstat tex. in. d. l. sciendum. §. tem pus. ff. de ædilitio edict. quia respondeo quòd ibi non datur redhibitio propter alienationē sed propter morbum rei venditæ: vnde post lapsum sex mensium à tempore scientiæ ex cludit ab illo remedio actionis redhibitorie: vnde meritò currit à tēpore contractus, secūs tamen est in nostro casu vbi retractus conce ditur propter alienationem, nē res exeat de fa milia, quæ alienatio non dicitur perfecta & cõ summata ante traditionem.

17 Item quæro si dato & præsupposito quòd præ dictū tempus nouem dierum currat a tempo re traditionis, an sequatur traditio vera & actualis, vel sufficiat traditio ficta puta per clau sulam constituti, vel aliam similem clausulam vel actum fictum traditionis, vt ab illo tempo re currant prædicti nouem dies? & videtur q̄ sufficiat prædicta traditio ficta: quia tantum o peratur ipsa traditio ficta sicut vera, & eodē modo producit effectus: text. est in. l. quod meo. ff. de acqui. posse. tex. in. l. certē. vers. ficu. 1. ff. de pre cario. ibi, ego precario habere dicor. vbi exp̄ sē probat quòd traditio vel possessio quæ re sultat ex actu ficto dicitur propria & vera, si cut illa quæ resultat ex actu vero: quē ad hoc notat & commendat Barto. in. l. si is qui pro emptore. fi. q. ff. de vsucap. & reputat singula rem, & vnicum Bal. in. l. vna. §. ne autem. C. de cadu. tollend. fina. col. nume. 19. Iaso. in. §. 1. In situ. de actio. fi. col. in medio. Sed adhuc etiam isto casu teneo contrarium, imò quòd prædi ctum tempus nouem dierum currat a tempo re veræ, naturalis, & perfectæ traditionis, & nō sufficiat ficta traditio: quia verba legis regula riter debent intelligi naturaliter, & non per fi ctionem, argumento text. in. l. qui liberis. ff. de vulga. & pupill. text. in. l. filio quem pater. ff. de lib. & posthu. tex. in. l. fina. ff. de conditi. & de monstra. text. in. l. si. C. de his qui veniam eta. impetra. tex. singularis & vnic⁹ in. l. qui habet.

ff. de tutelis. quem notat & commendat Bald. & commu. docto. reputat singularem & vni cum Albe. quòd maximè procedit quando dis positio legis, statuti, vel cõsuetudinis est odio sa, exorbitans, vel correctoria iuris communis: tex. est bene notandus in. l. 3. §. hæc verba. el. 2. ff. de nego. gest. quem ad hoc notat & commē dat Barto. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. antepe. col. nu. 62. Areti. melius quam alibi in. l. Gallus. §. quid si is. ff. de liberis & posthumis. Confirmatur etiam, quia talis actus fictus pos set fieri in secreto solo verbo sicut ipsemet con tractus, & non venire in notitiā proximioris consanguinei: vnde meritò requiritur traditio vera & actualis.

18 Item quæro si quis vendidit rem sui patrimo nij vel generis cum pacto appposito vt possit il lam rem redimere & sibi habere pretio oblato infra certum tempus, & res vendita fuit reali ter & perfectè tradita, & proximior consanguineus infra nouem dies vult retrahere pro eodē pretio secundum formam & dispositionē præ dictarum. ll. & infra eosdem nouem dies con currat ipse vēditor primus domin⁹ & velit pre tium offerre, & vt prædicto suo pacto & con uentione, quis eorum præferatur? certè est no ua & subtilis inuestigatio, & reperio quòd Ioā nēs Faber in. §. 1. Instit. de emptio. & vendi. in fine tenet contrarium, imò quòd præferat prox imior consanguineus: quia iam per talem cõ tractum & traditionem rei fuit ius quæsitū prox imiori consanguineo, & alibi non legi. Sed sal ua eius pace ego teneo contrarium, imò quòd præferatur ipse venditor virtute pacti. Primo, quia prius fuit sibi ius redimendi & retrahendi quæsitum. Secūdo, quia ipse venditor cum hac conditione & modo visus est vendere, & emp tor emere, vt possit venditor pro eodem pre tio oblato redimere & retrahere, & emptor sub eadem conditione & modo accipere. Item etiā quia iura nostra quæ inducunt retractum vi dentur illum concedere sine damno & præiudi cio facti & conuentionis appositæ inter ipsas partes primo contrahentes.

Maius tamen dubium est si proximior consan guineus iam retraxit rem ab ipso emptore in fra prædictos nouem dies, an postea primus do minus & venditor qui vendidit cum prædicto pacto & cõditione de retrouēdendo, & q̄ obla to pretio debeat res ei restitui, an sit audiendus pretium offerendo, & possit redimere rem ab ipso nouo possessore consanguineo, vel ab ipso emptore à quo res fuit retracta? & videt quòd nullus eorum teneatur nec possit agere contra

aliquem eorum: nam contra emptorem non videtur posse agere, quia actio vel obligatio personalis ex pacto de retrouendendo posito inter venditorem & emptorem non sequitur fundi possessorem: textus est in lege prima. §. si hæres. ff. ad Trebellianum. ibi, nec enim æris alieni personalis actio fundum sequitur: textus in lege. quædam. §. is autem. ff. de dote prælegata. textus in l. non aduersus. C. si certum petatur. Item etiam contra emptorem à quo res fuit retracta non potest venditor virtute pacti & conuentione de retrouendendo agere: quia ipse factus & contractus proprio non definit habere prædictam rem, nec fuit priuatus ea, sed factus & beneficio speciali legis: ergo non teneatur, argumento text. singularis in iure in l. minor viginti quinque annis. ff. de euietion. Sed adhuc his non obstantibus teneo quod possit agere prædictus venditor contra prædictum proximiorum consanguineum nouum possessorem: quia virtute prædictorum iurium concedentium retractum visus est emptor à quo prædicta res fuit retracta tradere tacite sub eodem pacto & conditione, vt teneatur ad illud ad quod ipse teneretur.

19 Item principaliter quaero, an in re permutata cum alia & non vendita habeat locum retractus? & absque dubio teneo quod non: quia permutatio aperte differt à venditione nomine & effectu, cum permutatio sit contractus qui re contrahitur: emptio autem & venditio solo consensu, vt in l. i. & per totum. ff. de rerum permutacione. & in l. i. & per totum. C. eodem titu. & in l. i. & per totum. ff. & C. de contrah. emptio. Item etiam quia prædicta iura nostra expresse dicunt & disponunt quod eodẽ pretio oblato possit proximior consanguineus retrahere: ergo aperte debet intelligi in re vendita, non vero ex permutacione vel alio contractu tradita vel alienata: quia ubicunque fit commemoratio pretij, appellatione alienationis tantum venit venditio: text. est notabilis & expressus in l. si ex pretio. C. si certum petatur. text. in l. fin. C. de prædij minorum. ergo cum iura nostra disponant quod pretio oblato proximior consanguineus possit retrahere, aperte debent intelligi in contractu emptionis & venditionis: & in terminis idem expresse disponit lex. 6. titu. 7. lib. 5. ordi. & nostra lex. 70. cum sequentibus, his. ll. Tauri.

20 Item quaero an huiusmodi retractus habeat locum in re data in solutum? & videtur quod non: quia verè & proprie non est venditio: & ita tenet Speculator in titu. de emptione & ve-

ditione. §. nunc videndum. vers. sed pone. Placita in l. si quis. C. de fundis patrimo. lib. ii. gloss. in dicta. l. fori. Sed contrarium teneo pro veritate, imò quod habeat locum retractus: quia datio in solutum habet vim emptionis & venditionis. Item etiam quia facillime possent partes derogare prædicta iura nostra, & impedire retractum sola mutatione nominis: & in terminis ita probat text. in l. si prædium. C. de euietio. ibi, nam huiusmodi contractus vicem venditionis obtinet. & ibi expresse notat Faber & alij docto. probat etiam text. in l. eleganter. ff. de pigno. actio. text. in l. si in solutu. C. de actio. & obligation.

21 Item quaero si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione, an consanguineus proximior teneatur retrahere infra nouem dies computandos à tempore contractus & traditionis, an verò à die existentis conditionis? & breuiter teneo quod debeant computari & currere à tempore existentis conditionis, argumento text. in l. bouem. §. si sub conditione. ff. de ædilitio edicto. textus in l. i. §. annum. ff. quando actio de peculio sit annalis. Confirmatur etiam ex sententia Bartol. & communiter in l. si cui legeretur. ff. de lega. i. in fine, vbi tenet quod si res vendatur sub conditione: & habita fide de pretio vt soluatur infra certum tempus, illud tempus incipit currere postquam conditio fuit verificata, & adhuc postquam res fuit tradita: quod ipse reputat valde notabile.

Item quaero an prædictum tempus nouem dierum per nostras. ll. regias concessum detur & currat omnibus consanguineis in quocunque & diuerso gradu existentibus, an quilibet vtratur & gaudeat eodem termino? & breuiter dico quod prædictum tempus nouem dierum tantum & simpliciter datur & competit simul omnibus consanguineis, taliter quod proximior non retrahente alter sequens admittitur in eodem tempore, & sic intra eosdem nouẽ dies, & postea nullus admittitur: & ista est intentio prædictorum iurium, & hoc expresse determinat. l. 73. his. ll. Tauri: & ista est eius sola decisio. Circa quod tamen datur notabile & singulare remedium. scilicet quod secundus, tertius, vel vltior consanguineus possit petere à proximiori consanguineo vt declaret voluntatem suam, an velit retrahere vel non: & illo repudiante & nolente retrahere, poterit secundus vel vltior retrahere: vel si forte nolit voluntatem suam declarare, vel ab eo non petatur vel requiratur, poterit secundus vel vltior infra prædictum tempus nouem dierum retrahere, dicendo & prote-

protestando quod si primus vel anterior nolit retrahere, ipse retrahit, & deponit pecuniam vel pretium pro quo prædicta res fuit vendita, argumento text. qui in suo casu est singularis & vnicus in l. fina. vers. eo addito. C. qui admittit. vbi habetur, quod licet eo casu quo sunt plures consanguinei in diuersis gradibus, possit secundus vel vltior agnoscere bonorum possessionem, quilibet suo ordine, postquam primus repudiavit, & ab illo tempore currat sibi tempus agnitionis, vt in l. i. §. si intra. & §. quibus. & §. sed videndum. ff. de success. edict. tamen si velit antè declarare voluntatem & non esse in suspenso, potest secundus vel vltior & remotior consanguineus agnoscere prædictam bonorum possessionem infra tempus primo concessum: & primo vel proximiori postea non aduente vel cognoscente, valet agnitio & declaratio per secundum vel remotiorem facta: cuius pulchra verba sunt, eo addito vt si inter alienam vicem, id est prioris gradus properantius exeratur, suam vim quasi suis sitam curriculum consequatur. & ibi notant & commendant communiter docto. ergo à fortiori in nostro casu quo vnus & idem tempus datur & competit omnibus consanguineis, poterit quilibet eius infra eosdem nouẽ dies retrahere. & in terminis in materia nostra, & simili statuto, vel consuetudine ita expresse tenet Paul. de Cast. in l. manifestissimi. §. sed quærebatur. C. de furtis. 2. col. nume. 6. & ante eum ibi Petrus. 5. col. Cin. pen. colum. Albe. pe. col. iacob. de sancto Geor. nu. 5.

22 Item quaero si res patrimonij vel generis vendatur habita fide de pretio certo tempore soluendo, an etiam isto casu habeat locum retractus? & breuiter dico quod sic, & tempus nouẽ dierum currit a tempore contractus & traditionis, sicut si res esset vendita purè & simpliciter: sed talis retrahens non tenetur statim soluere pretium, sed tantum illo tempore quo emptor tenebatur soluere virtute contractus & conuentionis, sed bene tenetur infra eosdem nouem dies præstare fideiussores idoneos ad arbitrium iudicis de pretio soluendo tempore conuento & appositio inter venditorem & emptorem: iste est casus & propria decisio text. in l. 72. infra his. ll. Tauri.

23 Item quaero si quis pignoraui vel hypothecaui rem pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis, an tunc consanguineus possit retrahere? certè si simpliciter hypothecaui pro modico pretio non habet locum retractus: quia contractus pignoris vel hypothecæ non est idem quod venditio, nec est alienatio: & sic nomine

& effectu longè differt a contractu emptionis & venditionis, vt in l. i. & per totum. ff. de pign. & in l. i. & per totum. C. eodem titu. tamen si talis res patrimonij vel generis pignore vel obligetur pro tanto pretio quod æquiualeat valori rei, taliter quod non sit spes luitionis, tunc proximior consanguineus possit retrahere, argumento text. singularis in suo casu in l. legata. §. fin. ff. de supellectili legata. vbi habetur, quod si quis legat bona sua, non videtur legare rem sibi obligatam vel pignoratam, nisi fuerit pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis: & ad hoc notat & commendat Barro. & communiter doctores. Ex quo etiam inferunt, quod prohibitus alienare sub aliqua pœna incidit in eam si pignoraui vel hypothecaui pro tanto pretio, quod non sit spes luitionis: idem etiam probat text. formalis & expressus in l. qui habebat. ff. de legatis. 3. & ibi notat Barto. Albe. & communiter doctores.

24 Item quaero si res patrimonij vel generis vendatur, & proximior consanguineus non retrahat ab emptore infra prædictos nouem dies, quod deinceps prædicta res non poterit retrahi à consanguineis quibus erat concessus retractus: imò quod magis est etiam, si postea reuertatur ad ipsum venditorem de genere qui primò alienauit, qui fortè erat filius, nepos, vel descendens eius à quo reseruauit, & postea rem iterum vendat alter filius vel descendens, fraterque vel consanguineus collateralis ipsius venditoris non poterit retrahere: quia quando aliqua res est inalienabilis & aliquo casu possit alienari, deinceps & perpetuo remanet & efficitur alienabilis: text. est singularis in iure in l. pater filium. §. quindecim libertis. ff. de legatis. 3. quæ ad hoc summè notat ibi Bart. Albe. & communiter doctores. idem Bart. in l. filius familiæ. §. diui. ff. de lega. 1. col. 3. & ibi Iaso. col. 8. idè Ias. in l. si sic. §. si. eod. titu. Bal. in c. r. de eo q. sibi & hæredibus suis. in V. sibus feudorum. 2. col. facit etiam text. singularis & vnicus in l. videamus. ff. quod metus causa. vbi dicit quod actio, quod metus causa, quæ semel competit & transmittitur contra heredem, perpetuo efficitur transmissibilis: quæ text. ad hoc notant communiter omnes doctores. & dicit Barto. se nescire alibi in §. antecedentia. facit etiam text. in l. tutor rerum. ff. de administrato. vbi disponitur, quod licet tutor non possit emere res pupilli vel adulti quas administrat, tamen postquam semel sunt vendita extraneo, iuste & licite potest emere & acquirere: & ad hoc reputat singularem Bart. & alij doctores. text. in l. Paulus. aliàs per procuratorem. ff. Ant. Go. in. ll. Tau. Oo 4 de ac-

de acq. hær. vbi habetur quòd mutatione per sonæ bona desinunt habere primæuam qualitatem. *tex. in. l. si auia. C. donationib. vbi probatur quòd qualitas primitiua alicuius rei amittitur postquam deuenit ad aliam extraneam personam, tex. in. l. licitatio. §. fin. ff. de public. & vectiga. tex. in. l. i. §. semel. ff. de bono. posse. secundum tabu. vbi habetur quòd sufficit semel & aliquo tempore valere testamentum post mortem defuncti ad hoc vt competat bonorum possessio: & ibi no. glo. or. & comu. docto. tex. in. l. quidam in testamēto. ff. de fidei. liber. tex. in. l. liberto octuaginta. ff. de bonis libert. tex. in. l. cum Hermes. C. locati. tex. in. c. 2. de feudis. tex. in. l. cū patri familiās. ff. de vfuris. tex. in. l. Titia Seio. §. vfuras. ff. de lega. 2. tex. in. l. si ita stipulatus fuero. §. i. ff. de verbo. oblig. tex. singularis & vnicus in suo casu in. l. fina. C. de remis. pigno. vbi habetur quod si creditor remittat pignus ipsi debitori vt possit vendere, & talis debitor illud vendat, tunc etiā si postea talis res vel fundus redeat ad debitorem & in dominium eius, non restauratur ius pignoris vel hypothecæ: & ad hoc summè notant & commendant doctores: & reputat singulari & vnicum Bald. & Sali. quòd reputo subtile & singulare.*

25 Item quæro an prædicti nouem dies qui dantur ad retractum per nostras leges regias currant naturaliter vel de momento ad momentum? & videtur quòd currant naturaliter: verbi gratia, si die Lunæ sit res vendita, consanguineus teneatur retrahere in die Martis, in quo terminantur prædicti nouem dies: argumēto *tex. in. l. more Romanorum. ff. de ferijs. iuncta ibi communi opinione: confirmatur etiam ex doctrina & sententia Bald. in. l. fina. C. de iure domi. impetran. vbi dicit quòd quādo à lege datur terminus appositus propositio ne ex die, vel intra diem, vel ad diem, tunc naturaliter currit tempus: sed iura nostra regia dicunt quod ex die venditionis vsq; in nouē dies consanguineus possit retrahere: ergo &c. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd prædicti nouem dies currant de momento ad momentum: itaque si in die Lunæ res vendatur hora duodecima, prædicti nouē dies non finiantur vsq; in diem Mercurij hora duodecima. Primo quia regulariter omne tempus, terminus, vel dilatio legalis currit de momento ad momentum: *tex. est in. l. 3. §. minorē. ff. de minoribus. & ibi notat & commendat glo. or. Barto. Albe. & commu. docto. probat etiam *tex. in. l. pater. §. sexaginta. ff. de adulte. & ibi***

expresse notat & commendat Bart. & commu. alij docto. nulla facta differētia an lex simpliciter loquatur, vel cum aliqua propositione: *tex. in. l. eos. §. fin. autem. C. de appellatio. & ibi Bald. & commu. docto. tex. in. l. 2. §. dies. ff. quando appelladum sit. & ibi gloss. ordi. & comu. doctores.*

26 Item quæro si quis vendat rem patrimonij vel gnīs, & proximior consanguineus sit præsens & taceat, an possit infra prædictos nouē dies retrahere? & videtur quòd nō, nisi protestetur, argumēto *tex. in. l. item queritur. §. qui impleto. ff. locati. tex. in. l. i. §. poena. ff. de liber. agnos. tex. in. l. Titius. ff. quibus mod. pignus vel hypothec. soluat. & in terminis ita tenet Paul. in. l. i. ff. de tributo. licet postea se non firmet: sed ego teneo contrarium, imò quòd sibi nō præiudicet & possit retrahere infra prædictos nouē dies: quia regulariter quādo quis est præsens in aliquo actu nō videtur cōsentire nec renuntiare iuri suo, nec adhuc videtur cōtradecere, sed taciturnitas eius inducit quoddam medium inter cōsensum & cōtradictionem: *textus est in regula, qui tacet. ff. de regulis iuris. textus in. l. 1. §. si is. ff. de exercitoria. textus in. l. i. §. non videtur. ff. quibus mod. pignus vel hypotheca solu. Et confirmatur pulchra ratione, quia facultas retrahendi non consistit in sola voluntate & consensu, sed requiritur solutio vel cōsignatio pretij, quod non præsumitur ibi habere repræ manibus.**

27 Item quæro an socius qui habet rem communem cum alio possit retrahere partem à consocio venditam pro eodem pretio? & breuiter & resolutiue dico, quòd de iure communi nullo modo habebat locum retractus, sed de iure Partitarum erat decisum contrarium: imò quòd socius possit retrahere & præferri extraneo emptori: ita deponerat lex. §. Partitæ. §. tamen illa lex forte erat intelligēda quādo tempore cōtractus cōcurreret socius & extraneus: secus autem si iam esset vendita extraneo: & ita videtur probare verba illius legis: tamen quicquid sit, hodie expresse decisum est quòd talis socius possit retrahere etiam venditione iam facta & perfecta cum extraneo, dum tamen retrahat infra eosdem nouem dies post cōtractum & alienationem: quemadmodum & eadem forma & solēnitate qua consanguineus possit retrahere: ita expresse disponit lex 75. his legib⁹ Tauri: & ista est eius vera & propria decisio.

Quod tamē singulariter intelligo quando retrahēs erat socius cum ipso veditore in re communi

munij pro indiuiso: secus tamen si prædicta res esset inter eos diuisa, taliter quòd quilibet eorum suam partem cognosceret diuisam & distinctam de per se: quia tunc nullus eorum potest retrahere rem vel partē alterius, quia non dicitur socij nec habere communionem aliquā in tali re: *textus est bene notadus in. l. magis puto. §. fina. ff. de rebus eorum. cuius verba sunt, communia prædia accipere debemus si pro indiuiso cōmunia sint: tex. in. l. i. & per totum. ff. communi diuidūdo. tex. in. l. i. & per totum. C. eodem titulo. tex. in. l. litus. ff. de verbo. significa. tex. in. l. recte dicimus. §. fi. eod. titu. tex. in. l. 3. C. de communium rerum alienatione. textus in. l. si quis duas. §. si quis partem. ff. comu. prædio. tex. in. l. alienationes. ff. fami. hercis. tex. in. l. ante diuisionem. C. de iure dotium. tex. in. l. portionem. C. de donatio. tex. in. l. qui Romæ. §. duo hæredes. ff. de verb. obligati. & in terminis ita tenet Bald. in. l. pe. C. de contrahē. emptio. in fine, & ibi commu. docto. Paul. de Castro, & ibi etiam alij docto. in. l. in parietis communis. ff. de darnno infecto. & probat aperte prædicta lex Partitæ. §. titu. §. Parti.*

Quod etiam notabiliter extende & intellige vt in rāto talis socius possit retrahere, vt procedat etiam si sit socius in minima parte ipsius rei: ita probat *textus in. l. vnica. C. de cōmuni seruo manumisso. §. his itaq; vbi disponitur qd si socius qui habet seruum communē cum alio vellet manumittere & libertatem ei cōcedere, etiam inuito socio soluto sibi legitimo pretio: & subdit *textus, & in hoc facit vt habeat locum etiam si habeat minimā partem in eo. Ex quo infert ibi Baldus quòd in iure nostro ratione cuiuslibet minimæ partis dicitur quis consocius in re: vnde si statuto caueatur quod socius possit retrahere vel extra consortes non possit fieri alienatio talis socius dicitur, etiam si habeat minimam partem in re: & reputat esse mentitenendum. Ex quo *textu in dicta l. i. de communi seruo manumisso. infert ibi Baldus in finalibus verbis, quòd si quis in vita vel morte vult ædificare ecclesiam vel monasterium in loco communi, socius tenetur suam partem vendere: & idem est quando non esset socius nec haberet partem in re, sed vellet quis emere rem penitus alienam ad construendam ecclesiam vel monasterium: quia teneretur dominus plenus & in solidum illius rei etiam vendere: ita Baldus & Florianus in l. si quis sepulchrum. ff. de religio. & sumptibus funer. argumento illius *textus, & argu-****

mento *textus in. l. si plures. eodem titulo: probat etiam *textus in. l. si locus. versicu. final. ff. quemadmod. seruitu. amittan. vbi probat qd si ciuitas vel respublica eget via vel loco pro communi vsu, cogitur vicinus proximus vendere: ergo idem sit pro ecclesia construenda: & idem tenet Alexander, Iaso. & moderni in l. 2. ff. soluto matrimonio. Aduertendum tamen quòd prædicta iura proprie videntur procedere & habere locum quādo res vel fundus esset cōmunis, vel quando ecclesia erat iam cōstructa & egeret ampliatione: secus tamen quādo res vel fundus esset in totum & in solidum alicuius domini: quia tunc non videtur quòd possit extraneus ipsum dominum compellere ad venditionem rei pro cōstruēda ecclesia vel monasterio: quia non reperitur expressum. Item quia reperitur regula generica in contrarium, vt in. l. nec emere. C. de iure de liberad. cum similibus. Item etiam quia pro libertate de nouo cōcedenda nō cogitur dominus seruum proprium vendere: *textus est in. l. deberi. C. de fidei cōmiss. liber. tex. in. l. si te. eodē titu. tex. in. l. si quis alienum. ff. eodem. tex. in. §. libertas. Insti. de singulis rebus per fideicommissum relictis. Sed licet iste casus sit dubius de iure, tamē in practica videtur tenenda superior sentētia & conclusio, quòd pro ecclesia etiam de nouo construenda compellatur quis vendere rem propriam in solidum: nec obstat illa ratio cōtraria libertatis, quia licet sit valde fauorabilis, tamē fauor ipse est particularis respectu serui, vnde fauor non extenditur in præiudicium tertij: secus tamen in ecclesia de nouo cōstruenda, quia vertitur maximus & vniuersalis fauor publicus religionis circa omnes: & hoc resideo & reputo singulare vltra alios.***

14 Item quæro si maritus cōstante matrimonio tanquam proximior consanguineus vel socius retraxit rem veditam pro eodem pretio, an vxor soluto matrimonio habeat medietatem eius virtute legum regni, dicentium quòd lucra acquisita cōstante matrimonio diuidantur inter maritum & vxorem: vel an tantum habeat vxor medietatem pretij pro quo fuit retracta? Et videtur quòd habeat medietatem ipsius rei, per iura regalia dicētia quòd bona quæ sita & superlucrata cōstante matrimonio diuidantur inter maritum & vxorem: ergo &c. & istum casum iam vidi de facto, & eum tægit doctor Pala. Ruu. in sua repeti. c. per vestras. fol. 38. col. 4. vbi relinquit cogitadum & indecisum. Sed resolutiue ego teneo cōtrariam sententiam, imò quòd tantum habeat vxor medietatem pretij

& non medietatem rei.

Primo quia in his quæ proueniunt à rege vel principe nõ habet locum medietas lucrorum, vt in l. 2. titu. 4. lib. 5. ordi. & l. 2. titu. 3. lib. 3. foro ll. & argumeto etiam tex. in l. cum multa. C. de bonis quæ liberis. ergo idem fit in rebus acqui sitis per viã retractus ex dispositione. ll. regni, & concessione regia.

Secundo facit quia ea quæ quis acquirit parti culariter cõtemplatione suæ propriæ personæ & ex causa speciali, non communicatur inter socios, vt probat tex. notabilis in l. verè. §. si ser uo. ff. profocio.

Tertio quia quãdo finis habet necessariã cau sam cum principio, semper attenditur principi um & nõ finis: text. est in l. damni infecti. §. Sabini. ff. de damno infecto. text. in l. quod ait lex. §. q. ait. ff. de mino. text. in l. 3. §. scio. ff. de mino. text. in l. in rone. la. r. §. Imperator. ff. ad le gem Falcidi. Sed in nostro casu licet retractus fiat cõstante matrimonio, tamẽ causa origina lis & primordialis eius habet ortum & funda mentum ex antiquiori causa. scilicet sanguinis & co gnationis mariti retrahentis.

Quarto facit quia ratio inductiua retractus est affectio quam quis habet ad res generis vel ma iorum: sed si vxor haberet medietatem cessaret prædicta ratio.

Quinto facit quia in generali dispositione le gis non censetur inclusa ea quæ sunt de iure specialissimo & priuilegiato. text. est in l. qui of ficij. ff. de contrahen. empti. & tenet glossa sin gularis & ordinaria in l. minor. ff. de euictio. & ibi commu. docto.

Sexto facit sententia Fabri & cõmunis per text. ibi, in §. 1. Insti. de acquisitione per arrogatio nem. vbi tenet quod ius retrahendi descendẽs à lege ex aliquo beneficio vel priuilegio specia li non transit in patrem arrogatẽ, licet bona quæ sita per filium transeant in eum. Confir matur ex sententia Abba. Imol. & communi in c. fina. de cõcess. præben. vbi tenet quod ius pa tronatus vxori competẽs non transit ad mari tum. Rursus cõfirmatur, quia si ante matrimo nium maritus habebat nudam proprietatem in re, & postea constate matrimonio cõsolide tur vsusfructus cum ea, non iudicatur diuersa res vel de nouo quæ sita, cū habeat causam de præterito: nec vxor habebit partem eius. argu mento text. in l. 4. ff. de iuredoti. & ibi doctores antiqui. text. in l. fi. C. de alluuiõ. & ibi Bal. & alij doct. text. in l. qui in aliena. §. si. ff. de negotijs gestis. text. in l. via constitui. §. si fundus. ff. de seruitu. rusti. prædio. text. in l. si is cui. §. si.

ff. quemad. seruitu. amictan.

29 Item quæro si quis vendat fundum cum fru ctibus pendentibus & emptor collegit eos, vel redditus percepit infra prædictos nouẽ dies, & postea cõsanguineus vel socius retrahat infra eosdem nouem dies, an possit repetere fructus ab ipso emptore perceptos? Et videtur quod nõ: quia talis emptor iuste & licite percepit & eos fecit suos ratione tituli, & dominij, & pretij soluti, de quo & eius licito. interesse gaudet venditor: ergo non teneatur restituere.

Secundo quia licet fructus pendentes & extan tes in fundo vel re immobili reputentur pars ipsius fundi vel rei, vt in l. fructus pẽdentes. ff. de rei vèdi. & tali casu possit retrahens habere ipsam rem cum fructibus, tamẽ postquam fru ctus sunt separati à re vel fundo iam non dicũ tur pars ipsius rei vel fundi, sed iudicantur res mobilis distincta & de per se, in qua nõ cadit retractus. Cõfirmatur, quia actio per quã fit re tractus est personalis, vel in rem scripta, & stri cti iuris, in qua fructus veniunt à tempore litis cõtestatæ: vel saltem à tẽpore moræ, & nõ antè. argumento tex. in l. in hac. ff. de triticaria. & in l. pe. ff. quæ in fraud. credit. & nota. plene in l. vinum. ff. si cer. per. & in l. cum fundus. eo. titu.

Cõfirmatur etiã, quia quõ quis potest petere rẽ ex pacto de retrouẽdendo, non veniunt fructus nisi à tẽpore litis cõtestatæ, vel moræ: text. est iũ sta cõi opinione in l. 2. C. de pact. inter emp. & vèd. & in terminis in nõ casu & q̃stio. ita repe rio q̃ tenet Faber in §. actionum. Insti. de act. 2. col. nu. 6. & Ioã. Igne. in repeti. l. dudum. C. de cõtrah. emp. nu. 25. Sed his nõ obstantibus ego teneo contrarium, imò quod prædictus cõsan guineus vel socius possit & debeat habere fun dum vel rem cū fructibus ipsi perceptis à pri mo emptore, vel cum estimatione eorũ: quia retractus & ius cõpetens ex eo reponit ipsum retrahentem in pleno & totali iure ipsius rei, quod erat penes vèdito rem vel primũ empto rem, & in eius locũ subrogat. Secũdo quia hoc casu debet fieri plena restitutio ipsi retrahenti q̃ intelligitur de iure cum fructibus perceptis ex re, arg. tex. in l. restituere. ff. de verb. sig. text. in l. fi. §. si. co. tit. text. in l. videam. §. in Fabiano. vers. nam & verbũ restituas. ff. de vsur. tex. in l. præterea. ff. de rei vèd. text. in l. q̃ si minor. §. re stitutio. ff. de mino. text. in l. patri pro filio. §. itẽ ex diuerso. eo. tit. text. in l. cum autẽ. §. si iubet, ff. de edilitio edicto. text. in l. nõ cõdemnatione. §. 1. ff. de reg. iuris. Cõfirmatur, quia facta resti tutione ex remedio legis secũdũ. C. de resc. vè. debet fructus per emptorẽ percepti: ita probat

bat tex. in d. l. 2. & ibi Bal. 2. col. nu. 3. & Salyc. & ante eos Odofr. in libellis suis, in titu. de actio ne ciuili quanto minoris. 5. col. dum tamen re stituat iustum & licitum interessẽ quod talis emptor ex pretio soluto percipere & lucrari poterat. Item confirmatur, quia si fructus ex tabant & erant iam nati in fundo vel re tem pore contractus & venditionis, erant pars rei, vt in l. fructus pendentis. ff. de rei vendi. ergo si emptor eos percepit teneatur restituere tan quam partem rei. Tertia quia cum dolo & ma la fide videtur primus emptor percipere præ dictos fructus, cū sciat vel scire debeat se sta tim restitutum in tam breui tẽpore vel spa tio nouem dierum: nec videtur iusta compen satio pceptionis fructuũ cum interessẽ quod ex pecunia possit lucrari, maximẽ cum tales fructus non sunt producti in prædicto tempo re nouem dierum, sed necessario habent cau sam de retro: vnde merito non debent compe tere emptori à quo fit retractus: & conclusio prædictorum doctorum loquitur quando re tractus habebat maximum interuallum, scilicet vnus anni, in quo merito fructus cede bant emptori propter titulum & bonam fi dem, & curam & industriam adhibitam in re, & istud teneo pro veritate. fateor tamen quod retrahens soluet ipsi emptori iustum & hone stum interessẽ, quod illo medio tempore pos set ex pecunia vel pretio superlucrari.

30 Item quæro si quis vendat rem patrimonij vel generis quam potest cõsanguineus vel socius retrahere, an debeat Gabella, & à quo debeat? Et videtur quod non debeat ab ipso em ptore: quia talis res non est sibi plene quæ sita & speratur ab eo auelli intra breue spatium. ar gumento textus in l. 1. §. si parendi. ff. de con dictione causa data causa nõ secuta. & in l. vo luntate. ff. quibus modis pignus vel hypothe ca soluitur. & in l. filio. ff. de liberis & posthu mis. & in terminis ita tenet Petrus de Bellaper ti. in l. fina. §. sed quia. C. communia de legatis. 3. colũ. Item etiam videtur quod non soluatur ab ipso cõsanguineo vel socio quia ipsi non contraxerunt sed potius habet rem beneficio vel dispositione legis, non vero ex proprio cõ tractu. Item etiam quia ex resolutione alicu ius contractus non debetur Gabella. argumẽ to text. in l. ab emptione. ff. de pactis. & ibi ex presse tenet Paul. de Castro. sed in hoc articulo teneo firmiter quod debet Gabella ab ipso primo emptore, quia iam semel fuit cõtractus perfectus ex quo fuit in continenti ius quæ situm fisco vel cõductori gabellarum: vnde me

rito & præcise tenetur soluere. Et confirmatur norabili fundamento & ratione, quia quando quis vendit rem cum pacto de retrouẽdendo, quod si venditor soluat pretium emptori, em ptor teneatur sibi reddere, de tali cõtractu de betur Gabella, nec virtus pacti de retrouẽden do excusat ab ea: ita determinat Paul. de Cas tro in l. 2. C. de pactis inter emptorem & ven ditorem. 1. colum. quem ibi sequuntur ceteri idem Paul. in l. 1. C. quando liceat ab emptio. discere. idem Paul. in l. iuris gentium. §. adeo. ff. de pactis. Item etiam dico quod cõsanguineus vel socius postea retrahens tenetur solu ere prædictam Gabellam emptori primo: quia talis retractus non est resolutio vel annul latio primi contractus: imò transfusio & sub rogatio per legem factam in locum primi con tractus & primi emptoris, & tenet omnia solu ere quæ primus emptor soluit: ergo merito tenetur soluere Gabellam primo emptori qui eam soluit: & in terminis ita probat nostra lex 70. his legib⁹ Tauri, & iste est eius ver⁹ sensus. 31 Item principaliter quæro, an dominus direct⁹ vel superficiarius possit retrahere sicut proxi mior cõsanguineus vel socius, & quis præferatur alteri? Et certe est articulus subtilis & dif ficilis qui eget pfecta declaratione: in quo bre uiter & resolutiue dico, quod dominus direct⁹ domini, & superficiarius, & cõsanguineus, & socius possunt retrahere rem venditam in fra prædictos nouem dies: quod intelligo & declaro isto modo, quod si quis habeat solam superficiem in re, & talis superficiarius qui est vtilis dominus vendat prædictam superficiem, dominus soli qui est directus dominus potest illam retrahere infra prædictos nouem dies ra tione maximi iuris, hoc est directi dominij quod habet in re: quod tamen est intelligen dum quando superficiarius non præstabat a liquam annuam pensionem ipsi domino dire cto, quo casu licite de iure potest vendere: se cūs vero alias si præstabat aliquã annuam pen sionem: quia tunc superficiarius non potest vendere superficiem irrequisito domino dire cto soli, sicut si esset emphyteota, argumento tex. in l. fi. C. de iure emph. per quem ita tenet Bar. & docto. antiqui in l. 1. §. quod autẽ. el. 2. ff. de superficie. & tunc eo requisito habebit tem pus prædictæ legis fina. C. de iure emphytet. Item etiam si dominus soli qui est dominus di recti dominij vendat solũ, tunc superficiarius poterit retrahere prædictum solum & domi nium eius directum. Item etiã si dominus ple nus & perfectus totius rei in solo & superficie vendat,

vendat, tunc proximior consanguineus poterit retrahere. Item etiā si socius qui habet partem in re vel fundo pro indiuiso vendat suam partem, poterit alter socius retrahere. Item etiā dico quod his concurrentibus si superficiarius vendat & habeat directum dominium rei vel fundi, put necessario debet habere, & habeat etiam consanguineum vel socium, semper præfertur eius dominus directus. Item si directus dominus rei vel fundi vendat suam proprietatem & dominium directum, superficiarius præfertur proximiori consanguineo & socio eiusdem rei. Item etiam si consanguineus vendat qui habeat proximiorē consanguineum & socium, talis socius præfertur tali consanguineo: ita expresse disponit lex. 74. his legibus Tauri: quæ certe est valde subtilis & difficilis, & per alium sic non est declarata.

2 Circa quam adde & nota quod si proprietarius vendat suā proprietatem quā habet in re vel fundo, usufructuarius non potest eam retrahere: quia de iure communi hoc non reperitur decisum, nec leges nostræ regis hoc disponunt: & merito, quia usufructuarius non est dominus, nec quasi dominus directus, nec utilis ipsius rei, nec habet partem substantialem eius, sed quandam qualitatem & ius seruitutis eius: unde merito proprietarius libere alienare potest: textus est in l. recte dicimus. ff. de verbo. signific. cuius pulchra verba sunt, recte dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius usufructus alienus est: quia usufructus non dominij pars sed seruitutis, vt via, & iter. textus in l. locum. versicu. proprietarius. ff. de usufructu. textus in l. fundi Trebatiani. ff. de usufructu legato. tex. in l. 3. §. si hæres. ff. usufructuarii quæ admodum caueat. tex. in l. iusto. §. non mutat. ff. de vfua. tex. in l. 2. versu. C. de usufructu. text. in l. sed in emptore. versu. ff. de peculio. quem ad hoc summe notat, & commendat Paul. in l. si noxali. §. si eo. titu. tex. in l. sed si forte. ff. de rebus eorum. tex. in l. 1. §. per eum. ff. de acq. pos. text. in §. de his. Insti. per quas personas nobis acquiritur. text. in l. 1. §. si vero gratias. C. commu. de manumif. vbi dicit quod licet socius qui habet seruum comunem cum alio, possit eum manumittere inuito consocio, soluto sibi pretio: tamē socius qui habet usufructum in seruo, nō potest eum manumittere: & in prædictis locis vniuersalis cōis opinio doctorū. Nec obstat tex. subtilis & difficilis in l. 4. ff. de usufr. cuius verba sunt, usufructus in multis casibus pars dominij est. tex. in l. si postulauerit. ff. de adulte. tex. in l. ff. de triticaria. cū similibus: quia de-

bent intelligi quod usufructus est pars dominij integralis seu legalis in cōcreto: quia iustus cū ipsa proprietate facit vnum integrale. s. dñum plenum, sicut paries iunctam cū alijs edificijs & materialibus cōstituit domum: ita tenet & declarat glo. or. in d. l. 4. ff. de usufr. & ibi Bar. Albe. post Oldra. & antiquos quos ipsi referunt: & tenet & declarat Albe. in dicta. l. recte dicimus. tenet etiam Bar. in l. & per iusiurandum. §. 1. ff. de acceptila. Pau. de Cast. & alij docto. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. posse. Ang. de Are. in §. si cui fundus. Insti. de legatis.

33 Item etiam si fructuarius vendat usufructum quem habet in re vel fundo, proprietarius nō potest retrahere, nec isto casu potest habere locum retractus: quia talis usufructuarius per alienationem amittit usufructum, & statim ipso iure cōsolidatur cum ipsa proprietate: text. est in l. si usufructus. versicu. & si extraneo. ff. de iure dotium. & ibi glossa ordinaria. Odofre. Bartolus, Baldus, Salicetus, Fulgosius, & commu. docto. textus in §. finitur. Insti. de usufructu. & ibi glo. ord. Faber, Ange. Nico. Platea, & commu. docto. & idem disponit lex. 25. titu. 31. par. 3. nec obstat tex. in l. arboribus. versicu. usufructuarius. ff. de usufructu. vbi disponitur quod potest rem in qua habet usufructum alteri cōcedere, vendere, vel alienare: quia debet intelligi tantum respectu commoditatis & fructus & perceptionis ipsorum fructuum per tempus vitæ suæ: quo casu ius formale usufructus non alienatur, sed tantum utilitas & commoditas eius: & idem etiam probat & disponit textus in l. necessario. §. si. ff. de periculo & commodo rei venditæ. & ibi gloss. ordi. & commu. doctores. text. in l. si quis domum. §. 1. ff. locati. & ibi commu. docto. text. in §. 1. Insti. de usu & ha. & ibi etiam docto. tex. in l. 25. in fi. titulo. 31. partit. 3. imò etiam si aliquo casu ex iuris dispositione posset talis usufructus vendi non posset proprietarius eum retrahere: quia inter eos nulla est societas nec communio, per supradicta.

34 Item quæro si quis habeat solam proprietatem in re vel fundo & alter habeat usufructum, & dominus proprietatis vendat proprietatem ipsi fructuario, & sic est consolidatus usufructus cum proprietate, an proximior vel socius in ipsa proprietate possit retrahere totam rem vel fundum, & sic proprietatem & usufructum simul: an vero debeat retrahere solam proprietatem retento usufructu ipsi emptori fructuario, vel an fructuarius ipse præferatur & absoluatur à prædicto retractu: Et videtur

detur quod talis consanguineus possit retrahere in solidum totam rem & sic proprietatem cum usufructu: quia vtrumque ius sit consolidatum, iam iudicatur tota res integra & non aliquod ius de se: unde merito tota res videtur retrahenda soluto pretio & affirmatione usufructus ipsi fructuario: argumento text. in l. 1. & per totum. ff. quibus modis usufructus amittatur. textus in §. finitur. Insti. de usufructu. textus in l. prætor. §. neptis. ff. ad Syllanianum. textus in l. cum filius. §. dominus. ff. de legatis. 2. Item etiam ex aduerso præferatur fructuario, quia in eo cōcurrit iam vtrumque ius proprietatis & usufructus, & est dominus vtriusque, & ab eo non habet locum retractus ratione sui usufructus: ergo nullo modo possit habere locum retractus in tota re simul iuncta, nec etiam in aliqua eius parte de se. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis consanguineus vel socius non possit retrahere hoc casu totam rem vel fundum, sed tantum nudam & solam proprietatem, & usufructus debeat remanere fructuario emptori.

Primo quia sine culpa sua vel voluntate fit illa consolidatio. Item etiam quia alias si totam rem consanguineus vel socius posset retrahere, sequeretur quod plus retraheret quod venditor vendidisset, quod est contra prædictas leges regias & earum intentionem: vel si attento iuris rigore prædictus consanguineus vel socius retraheret totam rem virtute consolidationis, statim de æquitate teneretur nouum usufructum constituere ipsi fructuario emptori, argumento textus in l. Iuliaz. §. si quis seruo. cum sequenti. ff. de actionibus emptio. & in l. si ex duobus. §. si hæres. ff. de peculio. Item etiam fructuarius non debet præferri, quia nullum ius habebat in proprietatem, & virtute consolidationis usufructus accedit proprietati, non verò e contra, ideo teneo quod dixi.

35 Item quæro an prædictæ leges regni permitrentes & concedentes retractum, rescindant venditionem factam extraneo, & nouiter post retractum constituent in consanguineum vel consocium nouum titulum emptionis & venditionis, vel subrogetur loco prioris emptoris & tituli eius? & videtur quod prima venditio rescindatur, & noua venditio vel titulus constituitur tanquam à primo venditore facta in adiectionem in diem, vt in l. 1. & per totum. ff. de in diem adiectione. Sed contrarium est tenendum, imò quod prædicta prima ven-

ditio & contractus non rescinditur, quia fuit legitime facta.

Item quia nulla subest causa rescissionis. Item quia non datur ibi consensus contrarius priorum contrahentium. Item quia non interuenit fraus vel dolus eorum per quod debeat rescindi. argumento textus in l. 1. & per totum. ff. de rescindenda venditione. textus in l. 1. & per totum. C. eodem titulo. textus in l. in ciuile. C. de rei vindicatione. text. in l. sicut. C. de actionibus & obligationibus. sed tantum resolutiue dicendum est quod prima venditio valeat, & tota virtus eius, actio vel obligatio, & effectus transfundatur in consanguineum vel socium retrahentem, & subrogetur in eum: & ista est vera intentio & intelligentia prædictarum legum regni, & in hoc reideo.

36 Item quæro quæ actio sit illa quæ competit proximiori consanguineo vel consocio virtute prædictarum legum ad retrahendam rem venditam ab emptore vel possessore: Et à sufficienti partium enumeratione videtur quod nulla possit competere: quia omnium actionum ista est summaria & vnica diuisio, quod aut debet esse realis, aut personalis, vt in §. omnium. Insti. de actionibus. sed realis non potest competere, quia arguit, præsupponit, & requirit dominium vel quasi dominium productum ex titulo, bona fide, & possessione, vt rei vindicatio vel Publiciana: textus est in l. 1. & per totum. ff. de reuendicatione. textus in l. 1. & per totum. C. eodem titulo. textus in l. 1. & per totum. ff. de Publiciana. quæ quidem actio non potest competere consanguineo vel consocio, cum omnia prædicta requisita sibi deficiant. Item etiam personalis non potest competere, cum illa oriatur ex contractu vel quasi gestum cum alio, & talis contractus vel conuentio non interuenit in nostro casu & retractu inter emptorem & consanguineum, vel socium volentem retrahere. argumento textus in l. 1. & per totum. ff. de actionibus & obligationibus. & in dicto. §. omnium. Insti. de actionibus. Sed breuiter & resolutiue dico & teneo quod in nostro casu & quæstione competit actio personalis, non natiua sed datiuæ quæ vocatur conditio ex lege, & est in rem scripta: quia immediate datur & competit à nostris legibus regalibus inducentibus retractum, & datur nedum contra primum emptorem, sed etiam contra quemlibet alium tertium possessorem in tra prædictum tempus nouem dierum, argumento textus in l. 1. & per totum. C. de condictione ex lege. iuncta communi sententia ibi, &

& argumento textus in l. 3. §. 1. & 2. ff. ad exhibendum. cum ibi notatis. textus in l. metu. §. fi. ff. quod metus causa. & ista est veritas.

TEX. LXXVI.

Andamos q̄ ninguno de nuestras iusticias por enemigo den rebeldia sin prouança legitima, y passados tres meses a lomenos despues de la condenacion, y que sea pedido por el acusador, y si de otra manera lo dieren, que sea en si ninguna la sentencia que sobre ello se diere en lo que toca a dar lo por enemigo.

S Y M M A R I V M.

- 1 An & quando absens de iure communi poterat accusari & condemnari?
- 2 Accusatore absente, & reo accusato presente, potest ferri sententia
- 3 Quae sit ratio per quam in criminalibus non possit procedi contra absentem?
- 4 Bene potest iudex recipere testes etiam in absentia, ad perpetuam rei memoriam.
- 5 Omne delictum & eius poena regulariter praescribitur per viginti annos.
- 6 Ex diuturnitate temporis minoratur poena in delictis.
- 7 In aliquibus casibus specialibus potest procedi contra absentem.
- 8 Hodie de iure regio indistincte potest procedi contra absentem.
- 9 Citatio est quadam defensio de iure naturali quae tolli non potest.
- 10 An lex possit facere quod ex praesumptionibus quis condemnetur?
- 11 Etiam si reus absens postea se praesentet vel capiatur, probationes antea factae in absentia valent & tenent.
- 12 Fuga in delictis & causis criminalibus quid operetur?
- 13 Si reus fuerit captus, processus factus in absentia valet.
- 14 Si reus sit innocens, debet in absentia absolui.
- 15 An nostra lex quae permittit propriam vindictam parti offensae valeat?
- 16 An offensus qui potest occidere alium possit secum adducere socios?
- 17 Istud ius vindictae non potest alteri committi?
- 18 Offensus occidens alium virtute huius legis peccat mortaliter.

Lex. lxxvj.

Ota ex ista lege quod vindicta propria auctoritate potest per iudicem parti offensae committi in absentia, seruata forma huius legis. si procedat vera & plena probatio, & non semiplena vel praesumpta & parte petente, & elapsis tribus mensibus post sententiam definitiuam latam.

- 1 Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione praesuppono quod de iure communi absens non potest accusari nec condemnari ex delicto graui ex quo veniret imponenda poena corporalis, & sic ultra relegationem: sed tantum ex delicto ex quo veniret tantum imponenda poena pecuniaria, vel relegationis, vel infra: text. est capitalis & expressus in l. absentem. ff. de poenis. text. in l. 1. & per totum. ff. de requirendis reis. text. in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procura. text. in l. 1. verbi. si. autem. ff. an per alium causae appellationis & c. textus in l. absentem. C. de accusatione. text. in l. si quondam. C. de adulter. textus in c. 2. & in c. absente. & quasi per totum. 3. q. 9. text. in c. veritatis. de dolo & contumacia. & vtrobiq; glo. ordin. & commu. doct. Quod extendit etiam si se absentauerit post accusationem propositam & litem contestatam, imo quod magis est, etiam si se absentauerit publicatis attestacionibus, & probato & liquidato iam negotio: ita tenet glo. or. in dict. l. absentem. ff. de poenis. in verbo, relegatione. & ibi Bar. Albe. & commu. docto. tenet etiam Azo in summa. C. de requirendis reis. nu. 2. Cinus, Bald. Sali. & commu. docto. in l. absentem. C. de accusa, idem Bal. & alij docto. in l. 1. C. quomodo & quando iudex.
- 2 Secus tamen est in casu contrario, scilicet reo praesente & accusatore absente: quia bene potest ferri sententia liquidato negotio, ne forte absentia accusatoris noceat reo capto vel detento: ita probat text. not. in l. quis indubitati. C. de adult. & ibi no. Azo, Bal. & commu. alij docto.
- 3 Sed opere pretium est videre quae sit ratio fundamentalis per quam iura disponunt quod in praedictis grauib; delictis in quibus venit imponenda poena ultra relegationem, non possit procedi contra absentem legitime citatum, cum contumacia cuilibet debeat esse nociua, & non debeat quis ex sua malitia commodum reportare, vt in l. in condemnationem. §. vnicuiq; ff. de regulis iur. & in regula mora. de regulis iur. in 6. maxime quod ex hoc sequitur maximam & irrecuperabile inconueniens & prauidicium parti laesae

laesae & offensae, & similiter reipublicae. si quod si durante absentia delinquentis testes moriantur deficeret probatio, & delictum remaneret impunitum: sed resolutiue dico & respondeo quod duplex potest esse ratio. Prima quia quando est absens, non potest se defendere: quia forte ei competit aliqua iusta causa, defensio, vel excusatio per quam posset absolui vel minui poena quam forte iudex vel testes ignorarent: vnde in hoc dubio iura volunt quod non possit in absentia condemnari, nec contra inauditam partem ferri sententia: & in expresso istam rationem voluit consultus in dicta l. absentem. ibi, dum dicit, sanctius enim esse impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentes damnari: quasi dicat textus, quod absens non possit condemnari: quia forte aliqua defensio sibi competeat & erat innocens: & in hoc dubio sanctius & iustius est quod absens, licet vere sit delinquens, non condemnatur, quam eo casu quo sit innocens, & sine culpa condemnatur: & contra inauditam partem & casu tam grauisimo & prauidiciali iura noluerunt proferri sententiam: probat etiam text. in l. 1. ff. de requirendis reis. ibi, nec enim inaudita causa quaequam damnari equitatis ratio patitur. text. in c. 1. de causa possessionis & proprietatis. text. in c. nos in quaequam. 2. q. 1. text. in c. Deus omnipotens. eadem causa & q. & in terminis istam rationem ponit solus Albericus in dict. l. absentem. §. aduersus. 2. col. ff. de poenis. Nec obstat si dicas quod ista ratio non concludit, quia haberet locum quando procederetur contra absentem non citatum nec contumacem: secus tamen si esset legitime citatus & contumax: quia tunc non dicitur in defensionem, imo reputatur praesens, argumento text. in Authentica. vt omnes obediunt iudicibus. §. si vero nec collatio. §. textus in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. text. in l. ea quae. eodem titulo. text. in l. si. C. si per vim vel alio modo. text. in l. properandum. §. si autem reus. C. de iudicijs. text. in l. ad peremptorium. cum quatuor legibus sequentibus. ff. de iudicijs. text. in c. inter quatuor. de maiestate & obedi. text. in c. qualiter & quando. el. 2. §. debet. de accusatio. text. in c. 1. de testibus. text. in c. absens. 3. q. 9. ibi, nisi fuerit absens ex contumacia pro praesenti naque eum contumacia haberi. facit text. in c. veritatis. de dolo & contumacia. text. in Authentica. quae in prouincia. C. vbi de criminibus agi oportet. ibi, quia contumacia eius pro praesentia est: quia respondeo quod praedicta iura loquuntur & debent intelligi quando contra absentem agitur vel proceditur in causis ciuilibus vel cri-

minibus non ingerentibus poenam sanguinis, & sic infra relegationem: secus vero in grauib; criminibus ingerentibus poenam mortis, vel corporalem, & sic supra relegationem propter graue periculum quod ibi vertitur: & hoc casu habet locum & verificatur praedicta ratio superior quae certe concludit. Item etiam secunda ratio potest esse, quia in delictis vel criminibus in quibus veniret imponenda poena capitalis ultra relegationem, sententia lata in absentia esset illusoria, cum non possit executioni mandari reo absente: & in terminis istam rationem ponit Cinus in l. absentem. C. de accusatio. in fi. Baldus in l. quamuis indubitati. C. de adulter. 1. colum. in medio. Abbas. in c. veritatis. de dolo & contumacia. 3. col. nume. 19. & ibi Ioannes de Imola. 1. colum. sed certe ista ratio non concludit: quia saltem maxima utilitas & effectus resultaret ex ipsa sententia contra absentem lata: quia forte postea deficeret probatio. Item etiam quia praedicta sententia lata posset executioni mandari postquam reus caperetur: vnde teneo primam, veram, iuridicam, & efficacem rationem.

- 4 Aduertendum tamen quod licet contra absentem non possit iudex procedere in criminibus grauib; ingerentibus poenam sanguinis, & sic ultra relegationem, tamen bene potest iudex recipere testes ex officio vel ad instantiam accusatoris ad perpetuam rei memoriam, quando sunt senes, vel de facili morituri, vel longe recessuri: ne deficiat postea probatio, & delictum remaneat impunitum. ita singulariter reperio quod tenet solus Salicetus in l. absentem. C. de accusatio. pe. colum. sed attende quod ista sententia & conclusio est falsa: quia in ciuilibus causis bene verum est quod ad instantiam creditoris vel actoris etiam si in potestate eius sit quando vellet agere, quia ius vel actio competit sibi de praesenti possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam ex praedicta iusta causa: quia sunt senes, vel de facili morituri, vel longe recessuri: textus est in Authentica. de testibus §. & hic vero multoties. collatio. 7. text. in Authentica. sed & si quis ab aliquo. C. de testibus. text. in l. curreret. ff. eodem. text. in l. si. C. de usufructu. pupilla. text. in c. quoniam frequenter. verfic. vt lite non contestata. & vtrobiq; glo. ordin. & commu. docto. & idem disponit lex. 2. titu. 16. 3. parti. & l. 14. vbi est bona gloss. titu. 8. lib. 2. fo. ro. 11. similiter etiam quando actor non potest agere de praesenti, quia competit sibi ius vel actio. conditionalis possunt recipi testes etiam nulla alia subsistente causa vel suspicione mor-

tis vel absentiz: quia sola dilatio quæ in tali conditione resultat, censetur iusta causa: textus est singularis in iure secundum tertiam lecturam gloss. in l. in lege Aquilia si delectum. ff. ad legem Aquiliam. quem ad hoc notat & commendat Abbas in cap. significavit. de testibus. 3. & 4. colum. & ibi Anto. 2. colum. & sentit Innocentius in c. quoniam frequenter. vt lite non contestata. & ibi Ioã. Andre. & Abbas, & alij doctores tamen in criminalibus etiã ex dictis causis non possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam contra reum absentem: ita probat text. in cap. quoniam frequenter. vt lite non contestata. ibi. cum ciuilibus est agendum. & ibi expressè tenet glossa ordinaria, in verbo, ciuilibus. Innocentius, Antonius, Hostiensis, Ancharanus, Baldus, Abbas, & communiter doctores: tenet etiam Baldus qui notabiliter loquitur in Authentica, sed & si quis. C. de testibus. Florianus in dicta. l. in lege Aquilia si delectum. ff. ad legem Aquiliam, cuius ratio est secundum eos, quia in executionibus poenarum non est fauor accusatori adhibendus, argumento textus in l. auxilium. ff. de minoribus. pro qua sententia & conclusione est hodie lex notanda secundo titulo. 16. 3. partita. Ex quibus remanet conclusio quòd in causis criminalibus in quibus venit imponenda poena vltra relegationem, non potest procedi contra absentem, neq; adhuc ex aliqua causa contra eum recipi testes ad perpetuam rei memoriam.

5 Item etiam cõtra prædicta iura quæ habent quòd in delictis ingerentibus poenam sanguinis non possit procedi contra absentem facit & resultat maximum inconueniens, scilicet, quòd delictum possit præscribi lapsu temporis: nam omne delictum regulariter præscribitur per viginti annos: textus est singularis & vnicus in lege. querela. C. ad legem Corneliam, de falsis. quem ad hoc notat & commendat Bartolus & communiter Doctores, & reputat singularem & vnicum Angelus & Salicetus ibi. Sed ad hoc notabiliter respondeo, quòd accusator vel iudex ex officio poterit proponere libellum accusationis vel inquisitionis, licet in ea non procedatur, & hoc operatur quòd non currat aliqua præscriptio: ita probat textus valde notabilis in lege secunda. versic. 1. C. de exhibendis reis. & ibi tenet glossa ordinaria, & communiter Doctores: glossa etiam ordinaria in l. absentem. C. de accusationibus. & ibi communiter Doctores. glossa etiam ordinaria in l. absentem. ff. de poenis. Azon in summa. C. de requirendis reis. Antonius de

Butrio in cap. veritatis. de dolo & contumacia. 4. colum. & ibi alij doctores. probat etiam text. in l. 1. & 2. C. de requirendis reis. per quæ iura ita tenet Bartolus in dicta lege. absentem. ff. de poenis. 1. colum. Item etiam operatur quòd interruptatur præscriptio præterita: ita probat textus iuncta glossa in l. iure mariti. C. de adulteri. & ibi notat Salicetus. 2. colum. num. 9. idem Salicetus in l. si quondam. C. eodem titu. num. 2.

6 Item etiam talis propositio accusationis vel inquisitionis operabitur alium singularem effectum: nam licet ex diurnitate temporis quando aliquod magnum & notabile intervallum temporis transiit post delictum commissum minuatur poena, vt non teneatur delinquens poena ordinaria sed mitiori, vt in l. si diutino. ff. de poenis. & ibi glossa ordinaria & communiter doctores, & per eum tenet Salicetus in l. seruos. C. ad legem Iuliam. de vi. tamen postquam iam fuit proposita dicta accusatio vel inquisitio, non gaudebit tali privilegio: imo poena ordinaria poterit puniri, quia ex causa absentiz & non ex negligentia poena non potuit sibi imponi: ita determinat Bartolus in dicta. l. si diutino. & Abbas Panormitanus in cap. cum haberet. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adul. 2. col. & Anchara. ibi. 3. colum. in alijs vero delictis, in quibus non venit imponenda poena mortis nec corporalis, sed relegationis tantum vel infra, bene potest procedi cõtra absentem: quia nõ agitur de tam graui damno & præiudicio, & si militer sententia non censetur illusoria: quia si reus condènatur in exilium & ipse est absens, satis sua absentia punitur & obtèperatur sententia: ita solus Cinus in l. absentem. C. de accusa. prope finem.

7 Adde tamẽ quòd in aliquibus casibus specialibus potest procedi cõtra reum absentem, etiã in delictis capitalibus in quibus venit imponenda poena mortis vel corporalis. Primus est in crimine læsæ maiestatis: text. est in Extrauagati. ad reprimendũ. sub titulo, quomodo in læsæ maiestatis crimine procedatur. versic. super dicto crimine, & c. & ibi glo. or. Bar. & alij doctores. tenet etiã idem Bar. in l. 1. ff. de requirendis reis. Salic. & cõmu. docto. in l. absentem. C. de accusa. Ange. de Perusi. & Hippo. de Marfil. in l. 4. ff. ad legem Corne. de sica. Secundus casus est quando quis est officialis publicus & apparitor, & delinquit in officio: quia poterit ex illo delicto in absentia condènari. text. est in l. nõ diu. C. de poenis. & ibi notat &

rat & commendat Baldus & communiter alij Doctores.

Tertius casus est quando quis alium spadonẽ fecit: text. est in l. 4. versic. & qui hoc crimine. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. quem ad hoc notat & commendat Bar. & alij doctores, & reputat singularem Angelus de Perusio.

Vnum tamen est, quòd licet in delictis capitalibus nõ possit procedi cõtra absentem ad definitiuam sententiam, quãdo venit imponenda poena mortis vel corporalis, vt iuribus supra allegatis: tamẽ bona eius annotantur & scribuntur: & si reus delinquens absens citatus intra annum nõ veniat, cõfiscatur & fisco regio applicatur, adeo quòd licet postea innocẽs reperiatur & si ne culpa, nõ poterit bona recuperare: quia illa perdit & amittit propter maximam eius contumaciam: text. est formalis & expressus in l. 2. C. de requirendis reis. & ibi gloss. ord. Odofre. Petrus, Cinus, Butriga. Barto. Bald. Ange. Salice. & communiter doctores. idem etiam disponit lex 7. titu. 8. 3. par. Quod tamen intellige quãdo delictum erat tale ex quo si in præsentia definitiuæ damnaretur, bona venirent publicanda & cõfiscanda: non vero aliàs: ita notabiliter tenet & declarat Cinus in l. 1. C. de requirendis reis, & ibi Angelus de Perusio, & Salicet. fi. col.

8 Hodie tamen de iure nostro regio omnia prædicta sunt correcta & mutata: quia indistinctè in omnibus delictis capitalibus, vel non, potest procedi cõtra reum absentem: & si legitime citatus non venerit, habetur pro confesso, & potest condènari in poena ordinaria delicti: ita disponit lex. 4. titu. 3. lib. 2. foro. 11. & lex. 9. titu. 2. lib. 3. ordin. Hodie verò de iure etiam regio magis nouo aliter disponitur & iustissimè per pragmaticam huius regni folio. 189. ad quam se refert nostra lex Tauri, & eam præsupponit, approbat, & cõfirmat: qua quidem pragmatica cõuetur quòd reus delinquens absens ter citetur cum termino nouem dierum in qualibet citatione, si fuerit in iurisdictione ipsius iudicis cognoscentis de delicto: si vero fuerit extra iurisdictionem, debet citari cum termino viginti dierum in qualibet citatione. & in qualibet citatione debet præconizare, & qualibet citatio debet in domo propria absentis (si quã habet) notificari: & in super in loco publico figatur edictum in scriptis in quo cõtineatur delictum de quo accusatur vel inquiritur, & terminus fuit assignatus, & proclamata quæ fuerunt data: & post omnia ista debet proponi accusatio in forma cõtra absentem cum termino triũ dierum, post quorum lapsum accuset sibi con-

tumacia & cõcludatur in causa, & feratur inter locutoria, in qua admittantur partes ad probationem cum termino competenti, in quo etiam iudex inquirat de innocẽtia ipsius rei absentis, & post lapsum termino probatorij fiat publicatio processus cum termino triũ dierum ad opponendum contra testes, & finaliter concludatur processus ad sententiam definitiuam ferendam: circa quã est singulare dubium si possit prædicta pragmatica & eius dispositio procedere & habere locum contra minorem viginti quinque annorum absentem: vel an processus postea annulletur si cõstet esse minorem? & videtur quòd processus fuerit nullus ex defectu personæ, cum non possit talis minor esse in iudicio agendo nec defendendo in ciuilibus nec in criminalibus sine curatore, vt in l. clarum. C. de auto. præstan. Sed teneo cõtrarium, imò quòd procedat etiam contra minorem & illum qui est capax delicti: quia ratione cõtumaciæ quæ de per se est etiam delictum, vt in l. cõsentaneũ. C. quomodo & quãdo iudex: debet interuenire aliqua probatio vel præsumptio delicti: ergo generaliter habet locum prædicta pragmatica tam in minore quã maiore, post quæ omnia si delictum reperiatur verè & legitime probatum, vel quò ultra fugam reperiatur tale indicium probatum, vel præsumptio quæ sufficeret ad torturam, tunc absens potest definitiuè condènari ad poenam ordinariã delicti: & in summa ista est vera resolutio prædictæ pragmaticæ quæ quotidie in isto regno practicatur.

Pro cuius maiori declaratione necessario quaero, an illa lex pragmatica & dispositio potuit fieri & disponere vt absens stãte prædicta probatione reus absens possit definitiuè condènari de capitali delicto ad poenam mortis vel capitalem? & certe videtur quòd nõ, sicut ius commune disponebat: quia cum defensio sit de iure naturali, & absens possit habere aliquam iustam excusationem vel defensionem de qua non constat nec possit cõstare in sua absentia, princeps vel lex humana positua non potest hanc defensionem tollere & inducere vt condènatur, argumento text. in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. text. in l. 1. §. cū arietes. ff. si quadrupes pauperie fecisse dicatur. text. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquiliã. text. in l. 3. §. eum igitur. ff. de vi. & vi arma. text. in l. 1. C. vnde vi. text. melior de iure in Clem. pastoralis. de re iudicata. ibi, defensionis quæ a iure prouenit naturali. imò quòd magis est, etiam de iure diuino videtur prohibitum quòd absens nõ possit condènari, vt in c. absens. 3. q. 9. cuius verba sunt, absens Ant. Go. in ll. Tau. Pp verò

verò nemo iudicetur, quia diuinæ & humanæ leges hoc prohibent: & probatur etiam Actuum Apost. c. 25. vbi dicitur, nō est Romanis cōsuetudo damnare aliquē hominem priuſquā is qui accusatur præſentes habeat accusatores, locūq; defendendi accipiat ad abluenda crimina quæ ei obijciuntur. facit etiam glo. fin. in ſumma. 4. q. 1. verſ. quis enim diceret. quæ habet quod ex contumacia non poteſt quis capitaliter in abſentia condemnari: quem ad hoc notat & cōmendat ibi Doctō. & notat & commendat Bald. in. l. data opera. C. qui accusare non poſſunt. 5. col. nu. 24.

Sed his non obſtantibus contrarium eſt tenendum, imò quod prædicta noſtra regia diſpoſitio valeat & teneat, & optimè potuit facere & ſtatuerè quod in cauſis criminalibus etiam in gerentibus poenam mortis vel corporalem abſens poſſit condemnari: quia loquitur & veriſicatur quādo reus abſens legitime citatur, & in teruenit probatio plena vel præſumptiua, & ex his iuſtificatur noſtra regia diſpoſitio: ſecus vero eſſet ſi diſponeret & ſtatueret quod abſque citatione damnaretur, quia hoc nō poſſet facere nec ſtatuerè: & ita procedūt & debēt intelligi iura cōtraria, & per conſequens, licet de iure communi poſitio erat diſpoſitum quod abſens non poſſit condemnari etiam ſtante citatione & probatione, tamen bene poterat & poteſt de iure cōmuni contrarium diſponi prout hodie diſponitur, vt dixi & probaui: & iſta eſt vera declaratio & reſolutio huius articuli: & in exp̄ſſo ita tenet & determinat Bal. in. l. nē diu. C. de poenis. idem Bald. in. l. 1. C. quomodo & quādo iudex. 2. col. nu. 8. Ange. de Peru. in. l. ſi accuſatoribus. C. de accuſa. 2. col. nu. 5. Ioan. de Imo. in cap. veritatis. de dolo & contumacia. 1. colum. Abb. Pano. in cap. inter quatuor. demario. & obedi. 1. colū. Ioan. de Platea in. l. ſi apparitor. C. de cohortalibus. lib. 12. 1. co. 2. nota. ponderando textum ibi, & ibi etiam Lucas de Pena. 3. colum.

9 Confirmatur, quia citatio eſt quædam deſenſio & ſolennitas introducta & requiſita de iure naturali & diuino in actu graui & præiudiciali, quæ per principem vel legem poſitiuam tolli nō poteſt: tex. eſt capitalis & expreſſus in Clementina, paſtoralis. 5. cæterum. de re iudicata. quem ad hoc notat ibi Imo. 3. col. num. 23. Anchar. 5. colum. & con. mu. doctō. Bart. in extrauagati, ad reprimendum. in verbo, & figura. 2. col. idem Bart. in. l. filius familias. ff. de dona. 2. colū. Abb. qui bene loquitur in. c. cum olim. de re iudica. pen. col. & ibi Felinus. 9. col. nu. 12.

idem Felinus in. c. quæ in eccleſiarum. de cōſtit. nume. 66. Marianus Socinus in tractatu de citationibus, ſub rubrica. de dilationibus. 7. articulo principali. Bald. in. c. cum ſit Romana. de appellatio. in fine. Iaſo. in. l. final. C. vnde legitimi. penul. colum. facit etiam bonus textus in c. 1. de cauſa poſſeſſ. & proprie. quem ibi ponderat Abbas. 2. colum. num. 4. & poſt eum alij doctōr. bonus etiam textus de iure ciuili in. l. final. C. de legibus. iuncta gloſſ. in verbo, quominus. quem ad hoc notat & commendat ibi Baldus & Paul. de Caſtro. Confirmatur etiam ex illo quod habetur Genetiſ. c. 3. vbi habetur quod Deus & Dominus noſter vocauit Adam antequam eum puniret: præmiſſa igitur & facta legitima citatione bene poteſt lex ſtatuerè & diſponere vt contra abſentem procedatur, in genere tamen vel modo probationis virtute & effectu eius bene poteſt iſta lex diſponere & ſtatuerè, vt aperte probant prædicta iura, & probat textus in. c. abſens. 1. quaſtio. 9. in fine. textus in. c. in te quatuor. de maiortate & obedientia. textus in cap. qualiter & quando. 5. debet. de accuſation. textus in cap. Deus omnipotens. 2. quaſtio. 1. textus in. c. veritatis. de dolo & contumacia. textus in Authentica. vt omnes obediant iudicibus. 5. ſi vero neque. collatione quinta. Nec obſtat, ſi ſubtiliter dicas quod in probatione delicti lex ipſa ciuiliſ non poſſit aliquid de nouo ſtatuerè, diſponendo quod ſufficiat præſumptiua probatio in præſentia vel abſentia ad imponendam poenam ordinariam vel extraordinariam: vel diſponendo prout prædicta pragmatica noſtra regia diſponit per noſtram legem Tauri approbatam, quod in abſentia ex ſola fuga & contumacia cum indiſcijs ſufficientibus ad torturam, abſens poſſit condemnari ad poenam ordinariam.

10 Nec obſtat ſi dicatur quod in probatione delicti lex ipſa ciuiliſ non poſſit aliquid de nouo diſponere, ſtatuerè quod ſufficiat præſumptiua probatio in præſentia vel abſentia, ad imponendam poenam ordinariam vel arbitrariam & à fortiori non poſſit diſponere quod ex ſola fuga & contumacia iunctim cum alijs indiſcijs ſufficientibus ad torturam, reus abſens cōdemnetur ad poenam ordinariam: quia talis lex vel diſpoſitio tendit contra ius diuinum, ſecundum quod requiritur plena probatio per duos teſtes, vel confeſſio partis: & ſic in præſentia vel abſentia requirit iſta plena & perfecta probatio, maxime in delictis in quibus tam graue præiudicium ſequitur, & nullo modo videtur

detur ſufficere minor probatio: ita probat text. in capit. licet vniuerſis. de teſtibus. iuxta illud Dominicum, in ore duorum vel trium ſtat omne verbum. text. in cap. veniens. eodem titu. tex. in. 5. item vnus. 4. q. 3. tex. in cap. admone. 23. q. 2. text. in cap. nos in quenquam. 2. q. 1. cuius verba ſunt, nos in quenquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut in conuictum, aut ſpōte confeſſum. text. in cap. multi. eadem cauſa. & q. prope finem. cuius verba ſunt, noluit enim hominē ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio, ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum ſiue accuſatum atq; conuictum. text. in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitu. in fine. per quæ iura aperte denegatur potentia & facultas aliter condemnandi: quia ad hoc notabiliter reſpōdeo quod debet intelligi niſi per legem nouam aliud diſponatur: quia lex ciuiliſ poſitiua vel regia bene poteſt diſponere quod ex ſemiplena probatione vel ex indiſcijs & præſumptionibus in ciuilibus vel criminalibus ſequatur ſententia definitiua iuſta præcedente cauſa: imò quod magis eſt, poteſt diſponere quod ex ſola fuga vel contumacia poſſit ſequi condemnatio: ita probat iura ſuperius allegata, & probat text. ſingularis in. l. 3. C. de aſſeſſoribus. vbi habetur quod officialis fugiens tempore ſyndicatus habetur pro confeſſo & conuictō, ac ſi plene contra eū eſſet probatum: quem text. ad hoc reputat ibi ſingulariter Bart. & commu. alij doctōr. probat etiam text. iuncta glo. or. & communi opinione in. l. pen. ff. de cuſtodia reorū. vbi habetur, reus captus auſugit de carcere, habetur pro confeſſo & punitur poena ordinaria delicti. text. in. l. ſenatus. 5. diuus. ff. de iure ſiſci. text. in. l. impuberibus. 5. prætereā. ff. de ſuſpectis tutoribus. tex. in. l. locorū. C. de oī agro deſerto. li. n. & ibi glo. or. Bar. Platea, & Lucas de Pena. tex. in. Authen. de exhibendis & introducendis reis. 5. ſi vero etiā. colla. 5. tex. in. ca. decernimus. 3. q. 9. text. in cap. nullus. de præſumptio. tex. in. ca. rufus. 11. q. 3. & tenet Specu. in tit. de accuſa. 5. ſequitur videre. nu. 1. Bart. in quaſtionibus ſuis. q. 1. nu. 3. Ioan. And. in cap. veritatis. de dolo & contumacia. pe. col. & ibi Abb. nu. 29. Bal. in cap. 1. 5. iniuria. 4. col. verſi. quaro vtrum. de pace iuramēto firmanda Albe. in. l. omnes. qui. C. de epiſco. & cleri. Bal. in. l. 1. C. quomodo & quā iudex. 2. col. idē Bal. in rubri. C. cōmunia vel epiſto. Bar. in. l. diuus. la. 2. ff. de cuſto. reorum. nu. 4. & ibi Alb. & alij doctōr. Ang. in tractatu maleficiorum, in parte, qui iudex videns q̄ in quiſiti nō cōparēt.

verſi. quæritur tamen idem Ang. in parte fama publica præcedente. 15. colū. & ibi eius Additio nator. Cuius ratio eſt, quia talis lex ciuiliſ vel regia non tollit in hoc ius diuinū, nec diſponit contra ipſum: ſed tantum limitat, declarat, vel modificat illud ex cauſa iuſta, in aliquibus caſibus particularibus: quod poteſt licite facere: ita ſingulariter & magiſtraliter tenet Bart. in. 1. conſtitutione. ff. orum. 5. omnem. 3. col. num. 6. Bald. in authen. ad hæc. C. de vſuris. 2. col. idem Bal. in. l. 2. C. de preci. Impe. offerē. Abb. Pano. in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtit. 5. col. nu. 9. & ibi com. moder.

11 Item etiam dicit & diſponit prædicta pragmatica, q̄ ſi reus abſens ſe præſentet coram iudice, vel ſit captus ante ſententiam definitiuam, audiatur ex integro: & iſto caſu remaneāt validæ probationes factæ contra eum in abſentia, ac ſi in iudicio ordinario & præſentia fuiſſent factæ & ſenſus eſt q̄ teſtes & probationes receptæ valeant & teneant taliter quod ſi probatio ſit legitima, vera & concludens poſſit definitiue cōdemnari: ſi vero non ſit ſufficiens, ſed ſemiplena vel tantum iudiciata, talis probatio quæuis ſit remaneat in ſuo vigore, ac ſi in præſentia fuiſſet facta & recepta: & hoc caſu non determinat an ex indiſcijs iunctim cum fuga poſſit cōdemnari, vel quid operetur illo caſu prædicta fuga vnde teneo reſolutiue quod tunc ex tali fuga iunctim cum indiſcijs non poſſit condemnari, ſed tantum vult quod probatio facta in abſentia quæcunque illa ſit remaneat in ſuo ſtatu & vigore, tanquam ſi eſſet contra præſentem facta: quia ſolum eo caſu quo eſt abſens & ſententia fertur contra eum in abſentia ſtatuit illa pragmatica quod ex fuga cum indiſcijs poſſit condemnari: tamen quando ſe præſentat vel captus eſt ante ſententiam non determinat q̄ ex tali fuga cum indiſcijs poſſit condemnari: imò nec determinat quid operetur fuga illo caſu: ſed in hoc dico & teneo, quod relinquit effectum fugæ & indiſcijs in diſpoſitione iuris communis.

12 Vnde quia articulus eſt valde quotidianus & neceſſarius, & proprie cadit in noſtra materia, magiſtraliter & reſolutiue illum tangam omiſſis alijs indiſcijs de quibus tractaui in propria materia torturæ: pro cuius perfecta declaratio ne dico quod aliquando fuga ipſa eſt crimen & delictum de perſe, qua probata ſtatim imponitur poena & punitio eius: textus eſt in. l. deſertorem. ff. de re militari. textus in. l. proditores. eodem titulo. tex. in. l. conſiliarios. C. de aſſeſſoribus. & ibi glo. ord. & cōmu. doctōr. quandoq; Ant. Go. in. l. Tau. P p 2 vero

vero fuga est probatio, suspicio, præsumptio, vel indicium alterius delicti principalis, ut homicidium, furtum, vel simile delictum: & tunc aut quis fugit à carcere postquam est captus, & tunc habetur pro confesso & punitur poena ordinaria delicti: text. est in l. penulti. ff. de culto. reo. & ibi tenet glo. or. Bart. & communiter Docto. sed certe ille text. hoc mihi non probat, sed tantum vult & dicit quod reus captus punitur pro fuga & effractione carceris, licet sit innocens in delicto principali. Aut vero non est captus sed fugit à dōmo sua vel iurisdictione antequam caperetur de mandato iudicis, tunc talis fuga non facit plenam probationem, vt ex ea possit condemnari: sed tantum inducit præsumptionem vel indicium sufficiens ad torturam ita probat text. in l. diuus Adrianus. ff. de custodia reorum. quem ibi summe notat & commendat Dinus, Bart. Albe. Ange. de Peru. & commu. alij docto. antiqui. text. in l. raptores. C. de episcopis & clericis. text. in l. vnica. C. de rapto virginum. text. in l. 2. C. de his qui latrones. & c. in versi. fin. autem. text. in l. 2. C. de requirendis reis. text. in l. absentem. ff. de poenis. text. in l. Cornelia. ff. ad Syllanianum. & ibi expresse notat & commendat Bart. Angel. & alij Docto. tenet etiam glo. or. in l. admonendi. ff. de iureiurando. in glo. pe. in medio: & ibi Bart. 6. col. nu. 35. Bal. 6. col. & alij moderni præcipue Iaso. 2. lectura. nu. 137. glo. or. in l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. in glo. fi. & ibi Bald. in fine. Sali. 7. col. nu. 13. & commu. alij docto. Ioan. Andre. in tit. de præsumptionibus. §. species. versic. violenta. in finali additione. Anto. de Bu. & commu. docto. in cap. veritatis. de dolo & contumacia. ex quo inferas quod licet talis fuga faciat indicium ad torturam, non tamen inducit semiplenam probationem, cum indicium minus sit quam semiplena probatio, vt est glossa singularis & vnica in l. cū proba. ff. de proba. secundum Bald. Salice. & alios docto. ibi: & secundum Paul. de Cast. Alexan. & alios docto. in l. 2. §. 1. ff. si ex noxali causa agitur. & effectus est maximus: quod si contra reum sit probata fuga, & insuper probetur delictum per vnum testem fide dignum, vel per aliam semiplenam probationem, non censetur plene probatum delictum vt reus possit condemnari poena ordinaria: & in terminis ita tenet glossa singularis in cap. veniens. el. 1. de testibus. & ibi notat & commendat Abb. Imola, Felinus & alij docto. & illam reputat singularem Ioānes de Imola, in l. interesse. in finalibus verbis. ff. de acquiren. possess. Quod tamen singulariter limita & intel

lige quando talis reus aufugit ante accusationem propositam: secus vero si aufugerit post accusationem propositam, vel postquam contra eum procederetur & fieret inquisitio: quia tunc fuga non facit sufficiens indicium ad torturam: quia licite & iuste timet, & potest vexationem euitare: ita probat text. in l. 1. in fine. ff. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerūt. & in expresse ita tenet ibi Bart. in fine: & illud dictū reputat mirabile & singulare Ludo. Roma. in dicta lege. lege Cornelia. ff. ad Syllania. 2. col. in medio. Angelus in l. admonendi. ff. de iureiurando. pe. col. & ibi Iaso. nu. 136. Ange. de peru. in l. fi. C. de quaestio. 2. col. Ange. de Aretio in tracta. malefi. in parte, fama publica præcedente. versic. an fuga sit sufficiens indicium, & c. Hippolytus de Marsilijs in sua practica. §. diligenter. 6. col. nu. 41. & illud dictum reputat vnicum & non alibi Paulus Grilnadus in tractatu de relaxatione carceratorum. versic. de fuga carcerati. 2. col. nu. 8. 4. volum. Franciscus Brunus in tractatu de indicij & tortura. 3. q. 1. parte. 2. col. versic. est aliud iudicium. Sed salua pace & autoritate Bartoli & prædictorum doctorum sequacium ego teneo contrarium, imo quod etiam si reus aufugiat post accusationem vel inquisitionem propositam contra ipsum, faciet sufficiens indicium ad torturam, sicut si ante illam propositam fugerit. Primo quia non reperitur aliqua lex quæ talem distinctionem faciat. Secundo, quia contra eam videtur casus bene ponderatus in l. penul. ff. de custodia reorū. vbi disponitur secundum intellectum glo. Bar. & communem, quod si reus fugiat à carcere, videtur fateri delictum: quia est vehemens præsumptio contra eum: sed ibi præsupponitur accusatio vel inquisitio, & tamen fuga operatur iudicium & adhuc probatione: & de illo textu perpendit Alexan. in additio. ad Bart. in dict. l. 1. in fine. ff. de bonis eorum. & relinquit cogitandum: & similiter de illo perpendit Felinus in cap. nullus. de præsumptio. 2. col. nu. 6. & respondet quod loquitur in reo incarcerato & fugiente: superior tamen sententia Bar. & communis loquitur & procedit in simplici fuga antecapturam: sed illa responsio non euitat contrarium, quia vtroque casu eadem est ratio: sed sustinendo Bart. & tenendo eius opinionem quam ego non teneo, aliter & melius ad illum text. posset responderi, quod non obstat: quia vt supra dixi, intellectus glo. Bar. & communis non est verus, quia text. ille non dicit quod habeatur fugiens pro confesso, sed tantum dicit quod quanuis aufugiens de carcere sit innocens punitur

niatur pro ipsa fuga, & debet intelligi poena frangentis carcerem. Tertio pro ista mea opinione considero tex. in cap. nullus. de præsumptio. vbi dicit tex. quod ille qui subterfugit iudicium, videtur suspectus fieri de omnibus, & tunc etiam fuga causat iudicium: qui textus & ratio sua aperte militat post iudicium coeptum contra reum vel ante: ergo indistincte ex eo probatur, quod quocumque tempore fuga operatur iudicium. Quarto etiam pro mea sententia & conclusione contra Bar. & prædictos doctores facit text. melior de iure in authent. de exhiben. reis. §. si verò etiam quidam iurēt. ibi, & penè sui accusatorem per fugam factū. vbi tex. aperte loquitur in eo qui erat iam conuentus in iudicio: & dicit tex. quod si aut fugit, ex fuga videtur suspectus & seipsum accusare: & sic aperte probatur & deducitur, quod ita oritur præsumptio & indicium ex tali fuga post litem motam sicut ante: & licet loquatur in ciuilibus, tamen idem est & eadem ratio militat in criminalibus: & ad hoc expresse notat ibi glo. or. Ange. Aluarotus, & commu. doctores. ¹³ Item adde, quod si reus post sententiam definitiuam contra eum latam in absentia fuerit per iudicē captus & incarceratus, quod totus processus contra eum factus in absentia valet & tenet, ac si factus esset in presentia: ita expresse dicit & disponit prædicta pragmatica quæ in hoc clare & aperte vult quod prædicta sententia contra eum lata ex sola fuga cū alijs indicij mandetur executioni absq; alia probatione de nouo. & confirmatur ex sententia Bar. & communi in l. diuus Adrianus. ff. de custodia reorum. vbi dicit quod si lege vel statuto cauetur quod in criminalibus absens habeatur pro confesso, & contra eum feratur sententia, & post ipsam sententiam latam sit captus & incarceratus, statim mandabitur executioni sine aliquo nouo processu, & subdit ibi Bar. quod sæpe hoc prædicauit: idem etiam tenet & sequitur Sali. in l. 2. C. de requirendis reis. & hoc etiam aperte voluit prædicta pragmatica in quantum dicit, quod si post sententiam sit captus, totus processus contra eum factus in absentia sit validus. Vnū tamen est quod postquam reus sit captus post talem sententiam latam in absentia, iudex debet facere vt talis processus & sententia coram se producat, & liquidare per confessionem rei vel per veras probationes, quod ille met reus est qui continetur in sententia, & detur sibi terminus ad allegandam aliquam defensionem si habet: quo transacto & defensione legitima non probata sententia mandetur executioni: & hoc

etiam in casu similis legis vel statuti tenebat Bar. in dicta. l. diuus Adrianus. ff. de custo. reorū idem Bart. in l. demonstratio falsa. ff. de condi. & demonstr. 4. col. nu. 13. idem Bar. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. in fine. nu. 134. Bal. in l. voluntatis. C. de fideicom. fi. col. Salic. in l. 2. C. de requirendis reis. num. 2. Quia in executione bene admittitur probatio ad declarationem sententiæ definitiuæ, argumento tex. in l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testa. tex. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. tex. in l. 1. & 2. cum materia. C. de senten. quæ si ne certa quanti. profer. & ibi Docto. Adde tamen quod prædicta debent intelligi quando accusatio vel inquisitio proposita fuit valida: secus tamen si fuit inualida ratione personæ accusatoris, vel ex defectu formæ, vel ex alia causa: quia tunc talis sententia esset ipso iure nulla, & tunc ex fuga vel contumacia non validaretur processus, nec posset reus absens condemnari: ita probat text. singular. in iure, in l. si filius. la. 2. ff. de interro. actio. vbi habetur quod ficta confessio emanata super nullo processu nihil operatur. Per quem in terminis nostris & pragmatica tenet ibi Bal. post docto. antiquos, & reputat ibi singularem Iacobinus de Sancto Georgio, & tenet etiam glossa expressa & ordinaria in l. 2. §. quod si actor. C. de iura. calu. in verbo. rei qualitas. quam ibi ad hoc notat & commendat Bal. Pau. Sali. & alij docto. Ange. de Malefi. in in parte, qui iudex videt quod inquisiti non comparent. versic. queritur tamen. 2. col. Hippolytus in sua practica. §. postquam. versic. & vltra prædicta. nu. 56. & hoc idem probat prædicta pragmatica nostra, dum dicit, quod sit posita accusatio in forma contra reum absentem: & idē esset si citationes de quibus in illa pragmatica non sint omnino obseruatae, vel non fuerit terminus datus vt præcipit: quia processus & sententia esset nulla: ex quo resularet maxima vtilitas & effectus reo condemnato in absentia: quia si forte apparet processus nullus, & sententia ex aliqua causa, probationes, vel indicia contra eum recepta essent nulla, & ex integro causa esset agitata. Ex quo subinfertur, quod si illo tempore testes essent mortui vel absentes deficeret probatio: vnde cauti debent esse accusatores vel iudices in formando processu, vt non sit nullitas vel defectus in eo: licet secus esset in confessione vera & propria: quia licet fiat in processu nullo, valet, & tenet, & ex ea potest reus legitime condemnari: quia talis confessio excludit omnem nullitatem & solennitatem, argumento tex. in l. si confessus. ff. de cu. Ant. Go. in ll. Tau. Pp 3 stodia

stodia reorum. & ibi notat & commendat Bart. Ange. & alij docto. tex. in l. proinde. la. 2. §. si ff. ad legem Aquil. tex. in cap. 1. de accusa. li. 6. tex. in cap. Pisanis. de resti. spolia. & tenet Innocēt. in cap. qualiter & quando. de accusa. & ibi cōmu. docto. Bald. in l. ff. de iurisd. omni. iudi. : lectura. si. col. idem Bald. in l. 2. C. de re iudi. idē Bal. in l. vnica. C. de confessis. pen. col. Paul. de Cast. & ibi communiter alij docto. in l. si ita sit pulatus. §. Chrylogonus. ff. de verb. obli. Item adde circa dictam pragmaticā, q̄ si post sententiam definitiuam ipse reus spōte se præsentaauerit, processus remanet validus & firmus, & tantum debet audiri super negotio principali quando aliquid vellet allegare & probare super innocentia sua, dum tamē soluat omnes sumptus & expensas: quo casu auditur super poena corporali, & super bonis eius: tamen si nō probet innocentiam suam, totus processus & sententia contra eum lata in absentia valet & tenet, & poterit contra eum executioni mandari, sicut in casu superiori, quando per iudicē fuerit captus, quod etiam sentit prædicta pragmatica. Aduertendum tamen quod quando iudex procedit contra delinquentem in absentia, modo per viam accusationis, modo ex officio suo, debet inquirere omnia, forma, & modo quo possit de innocentia ipsius rei absentis, testes super causa recipiendo, eos interrogando, & defensionis pro reo adducendo: ita probat tex. in Aurhen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. ibi, & perquisita veritate pronūtiat. vbi habetur quod in casibus in quibus potest procedi cōtra absentem in ciuilibus causis, iudex potest & debet ex officio suo de veritate inquirere. tex. in l. ampliore. ver. fin. autem absens. C. de appella. & ibi commu. docto ergo à fortiori idem erit in criminalibus quando potest procedi contra absentes: quia tractatur de maiori præiudicio: & in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. 4. co. & ibi Alexan. & alij docto. idem Bar. in l. penul. §. ad crimen ff. de publi. iudi. 3. col. idem Bar. in confi. 100. si. col. pro qua sententia & cōclu. facit glo. in cap. iudicantem. 30. q. fi. in glo. pe. glo. etiam in cap. bonæ memoria. el. in glo. 1. de postula. prela. & ibi expressē tenet Abb. 5. col. Cardi. Anchara. Imola, & alij docto. Innocen. in cap. veniēs. de accusa. & ibi Abb. Marianus Socinus, & alij docto. Hippolytus in sua practica. §. opportunē. nu. 8. & §. vltima quæstio. nu. 14. & facit bonus tex. in l. si non defendantur. ff. de poenis.

14 Item adde quod hoc casu, licet dicta pragmatica non dicat nec aperiat, teneo pro cōstanti q̄ si iudex conclusa causa reperiat reum absentē innocentem, quod debet eum definitiue absolueri: & ista est intentio illius pragmaticæ, & hoc probant iura & determinationes supra allegatæ: & in expresso pro hac mea sententia & declaratione facit bonus tex. in l. 3. ff. de re iudicata. cuius verba sunt, qui condemnare potest, is absoluendi quoq; potestatem habet. Secundo facit tex. in l. solent. ff. de officio proconsulis & legati. vbi dicit tex. quod à pari potentia, & gradu, & qualitate procedunt absolutio & condemnatio: quem tex. ad hoc notat & commendat Bal. in l. imperium. ff. de iurisd. omni. iudi. 3. col. nu. 7. Tertio facit tex. iuncta glo. ordi. in cap. inferior. 21. distinc. vbi probat quod si Papa mandat & committit alicui excommunicare alium, poterit etiam illum absolueri, secuta obedientia & causa legitima: & ibi notat & commendat Archid. & alij docto. tenet etiam glo. ordi. in cap. cum inferior. de maio. & obedi. & ibi Ioannes Andreas, Abb. Imola, & cōmu. docto. Quarto facit tex. in cap. causam quæ. de re iudi. vbi probatur quod si commissum & delegatum sit iudici vt si quis corā eo probet intentionem suā ferat sententiam pro eo, alium condemnando, & nihil dictum sit de absolutione: tamen si intentio vel causa commissā nō est probata, poterit eum condemnare & aduersarium absolueri: & ibi tenet & summe cōmendat Innocen. Ioan. Andre. Hostien. Anto. de Bu. Anchara. & Cardinalis. tenet etiam notabiliter & melius quā alibi Vincentius Herculanus in l. 3. ff. de re iudi. fin. col. nu. 9. vbi in terminis & resolutiue dicit, quod si superior delegat & committit alicui iudici, vt si constet sibi Titium aliquid debere Scio, condemnet eum & compellat soluere: & hoc non sit probatum, imo in processu constat de iniustitia & defensione rei conuenti, poterit & debet iudex ipsum definitiue absolueri, licet in commissione nulla mentio fiat de absolutione. Aduertendum tamen etiam est circa dictam pragmaticam & eius dispositionem quod licet iudex quando procedit contra absentem possit & debeat cognoscere & inquirere etiam de innocentia & defensione ipsius rei, & ea probata debeat eum absolueri, vt dictum est, tamen hoc debet intelligi quando illa defensio esset talis quod ipso iure eneruat & tollit delictum, & facit & concludit illud non esse maleficium, vt quia homo

qui

qui dicitur occisus viuit, vel forte fecit ad sui necessariam defensionem, vel quia delictū non est punibile ratione loci, temporis, vel infantilis ætatis, vel ratione alicuius similis causæ vel qualitatis: secus tamen est si delictum ipso iure est punibile, tamē reus, aliqua exceptione proposita poterat se defendere, vt quia delictum erat præscriptum lapsu temporis proponendę accusationis vel inquisitionis, vel erat trāsactio ne vel concordia remissum, vel poena esset minoranda ex aliqua iusta causa probata: quia tunc iudex nō poterit ipsum reū absentē absolueri vel poenā minorare: ita singulariter & subtiliter Bar. in l. absentē. ff. de poenis. si. col. in medio. verfic. quid dicemus. idem Bar. in consilijs suis, consil. incipienti, A domino Cyno. fin. col. nu. 8. facit etiam quod tenet Bar. in l. 1. §. accusationē. 2. col. ff. ad Turpi. idem tenet Bal. per elegantia verba in l. non dubium. si. col. C. de legibus. idem Bal. in l. 2. ff. si quis in ius vocatus nō ierit. 3. colū. pro qua subtili sententia & conclusione potest condemnari prædicta pragmatica in quantum dicit quod iudex debeat se informare de innocentia rei, & sic sentit quod defensio debet esse talis per quā appareat reum esse innocentem. Sed in hoc subtili & difficili articulo nouiter potest dici, quod si ex actis constat reum absentem habere aliquam defensionem, modo ipso iure annullat vel eneruat delictum, modo non: de quibus omnibus supra visum est: iudex tenetur ex officio talem defensionem admittere & reum absolueri, vel secundum merita causæ & effectum defensionis iudicare & causam definire: quia vtraq; dicitur de iure iusta & approbata defensio: nec distinctio Bart. & aliorum aliquo iure bene probatur, & hoc aperte credo quod voluit prædicta pragmatica nostra, dum dicit quod iudex debet se informare omnibus vijs & modis quibus possit de innocentia delinquentis absentis. Postremo tamen pro complemento & necessaria intelligentia illius pragmaticæ quæro si iudex processit contra absentem secundum formam & dispositionem illius pragmaticæ, & conclusa causa iudex non reperiat plenē probatum delictum, nec reperiat probatum aliquod indicium mediante quo iunctim cum fuga possit eum condemnare in absentia, quid faciat iudex, vel quam sententiam proferat? & certe est noua & subtilis consideratio, circa quam illa pragmatica nihil dicit nec aperit: & videtur quod tali casu iudex non possit aliquā sententiam cōtra reum absentem proferre: quia illa lex conditio nalter & formaliter videtur dicere q̄ si in pro-

cessu appareat probatio sufficiens vel indicium cum fuga, possit reus in absentia condemnari: ergo aliquo istorū non interueniente nō possit sententia cōtra eum ferri & ius cōmune remaneat in correctū. Vel aliter & secūdo posset dici q̄ iudex ferat sententiā quam secundum iuris dispositionē & merita causæ posset ferre ac si esset præsens: vnde cū illa fuga causet vehemēs iudiciū sufficiens ad torturam, iudex possit & debeat sententiā proferre in qua pronuntiet reū torqueri: nā cum illa pragmatica permittat pcedit cōtra absentes si nō inueniatur sufficiens probatio ad cōdemnandū, merito profertur illa sententiā que de iure secūdum merita causæ potest ferri. Vel aliter & tertio, & ista est verissima, iusta, & notabilis opinio, q̄ iudex nō ex impotētia & defectu proferēdi sententiam, sed ex eo q̄ sibi nō liquet de causa relinquat reū indecisam & aliquam sententiā non proferat, cum definitiue causam decidere nō possit: & hoc est quod voluit illa pragmatica, ex eo q̄ vltra casus condemnationis nihil vlti⁹ disposuit: & ista mea sententiā & declaratio corroboratur & cōfirmatur ex doctrina glossæ or. & ibi Salic. & alij docto. in l. si ij qui adulteri. C. de adulte. vbi probatur q̄ qñ iudex est dubius & sibi nō liquet de causa, consiliū est relinquere causam indecisam, & sic nec definitiue absolueri nec condemnare: idē etiam tenet Salic. in l. 3. C. ad legē Iuliam maiestatis. fin. q. & maxime hoc poterit facere in casu nostro cū reus sit absens, & nec ipse nec alius eius nomine possit instare & iudici requirere vt ferat sententiā quā de iure putauerit. Quibus omnibus visis & præsuppositis dico q̄ vult & determinat nra lex præsens Tauri, quod licet reus delinquens possit in absentia definitiue condemnari ex prædicta fuga cū indicijs, vt in dicta pragmatica: tamen quo ad hoc vt detur pro inimico parti offensæ & ei cōmittatur vindicta nō sufficit illa præsumptiua probatio, de qua in dicta pragmatica: sed requiritur vera, liquida, & plena probatio: & ista est vera & realis intelligentia & declaratio huius legis Tauri: & ratio mētalis potest esse: quia quando per viam accusationis & iudicij ordinarij proceditur contra reum absentem postq̄ fuerit captus per iudicem debet audiri ex integro, si vult probare innocentiam suam, & non potest statim sententia executioni mandari. Sed si in absentia post sententiam latam occideretur ab inimico, non posset postea talem innocentiam probare: & istam rationem ego cogitavi, & postea reperi, quod eam tenet in præsentia solus Cifuentes: & in hoc ista lex est

Ant. Go. in ll. Tau. Pp 4 iusta,

iuſta, æqua, & iuridicia: & confirmatur de iure communi, quia quando lex, vel ſtatutum permittit & concedit offenſo licentiam occidendi reum condemnatum, debet intelligi quando ſit condemnatus per veras & legitimas probationes: non vero per fictas, vel præſumptas, argumento tex. & eius rationis in l. abſentem. ff. de pœnis. & in expreſſo ita tenet Ioannes de Imol. in l. ſi mora. ff. ſolu. matri. 2. col. in medio. Alex. in additio. ad Bart. in l. omne delictum. ff. de re militari. Hippoly. de Marſi. vbi hoc reputat ſingulare, in l. vnica. C. de raptu virgin. nu. 13. idem Hippolytus in ſua præctica. §. poſt quàm. nu. 54. idem Hippolytus in cõſilijs ſuis, conſi. 82. nu. 11.

15 Quæro tamen pro maiori intelligentia huius legis, an iſta lex & eius diſpoſitio valeat & teneat, & ſit rationabilis & iuſta, vt talis vindicta poſſit committi offenſo, vt poſſit occidere eum cõdemnatum offenſorem & inimicum ſuum? & videtur quòd non: quia tendit contra ius diuinum, quòd dicit & præcipit, Non occides. & inferior non poteſt tollere legem ſuperioris: tex. eſt in l. 1. ff. de conſtitu. prin. text. in l. nam magiſtratus. ff. de arbitris. text. in l. ille à quo. §. in teſtium. ff. ad Trebel. text. in l. ſi. C. ſi cõtra ius vel vti. publi. text. in cap. cum inferior. de maio. & obedi. Sed ſuſtinendo noſtram legem cõtrarium eſt dicendũ, imò q̄ valeat & teneat. Primo, q̄a noſtra lex ſimpliciter, generice, nec abſolute non eſt præceptiua, nec permiſſiua vt quilibet poſſit alium occidere: quia tunc non valeret tanquàm omnino & directè contraria iuri diuino: ſed eſt permiſſiua in certo caſu particulari, & ex ea cauſa in noſtra lege contenta. Confirmatur, quia de iure communi ex iuſta cauſa & ratione bene poteſt lex humana poſitiua permittit vbi quis poſſit libere alium occidere: tex. eſt in l. 1. §. ſi. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs. text. in l. 2. & 3. eodem titulo. text. in l. ſi quis fumo. §. 1. ff. ad legem Aquiliam. text. in l. 1. & 2. C. quando liceat vnicuique ſine iudice ſe vindicare. text. in l. Gracchus. de adult. text. in l. raptores. C. de epiſco. & cleri. text. in l. vnica. C. de raptu virginum. text. in l. 1. ff. de alex. vſu & aleatoribus. & ſic ex cauſa, & ratione, & iniuria alicui commiſſa, vel parentibus vel conſanguineis ſuis, poteſt per legem committi talis vindicta & ius occidendi propria authoritate: & in expreſſo ita tenet Bart. in l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure. 3. col. nu. 22. poſt Rayne. & antiquos, & ibi Albe. 4. col. Bal. in l. 1. C. de ſumma Trini. & fide cathol. 7. col. idem Bal. in l. ſi. C. ſi cõtra ius vel vtili. publi. 1. col. Cynus & antiqui

in l. reſcripta. C. de precibus Impera. offeren. In nocen. in cap. ſi. de conſuetu. & ibi Abb. & cõmu. docto. idem Innocent. in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtitu. & ibi etiam cõmu. docto. præcipue Felinus & Philippus Decius, Cynus in l. quotiens. C. de precibus Imperato. offerẽ. glo. & cõmuniter Canoniſtæ in cap. à nobis. de decimis. Archidiaconus in cap. Titia. 24. q. 5. Felinus in cap. cum nõ ab homine. de iudicijs. Albe. in l. quidã ſunt ſerui. ff. de pœnis. Alex. & Iaſo. in l. ſi plagij. ff. de verbo. oblig. vbi dicunt hanc eſſe cõmunem opinionem. Item etiam confirmatur, quia noſtra lex non tollit nec alterat ius diuinum & præceptum eius: quia homicida faciens cõ odio & rancore incurrit peccatum mortale & pœnam æternam, ſicut ſi occideret quemlibet alium non condemnatum à iudice per ſententiam definitiuam: ſed tantũ denegat & tollit pœnam impoſitam à iure pro illo delicto, & hoc potuit lex facere ex cauſa, vt ſupra dixi: ſicut alias ex pluribus alijs cauſis tollit vel diminuit propter reſrenanda maleficia, vel ex alia iuſta cauſa.

16 Item adde quòd intantum noſtra lex & eius ſententia & cõcluſio eſt vera & tenẽda, vt procedat & habeat locũ nedum quando quis vult occidere prædictum inimicum ſuum ſolus & de per ſe, verum etiam ſi fecit iunctim cõ alijs, adducendo ſecũ ſocios & amicos qui ſibi præſtiterunt opem & auxilium ad occidendũ: quia fortè aliter non potuit facere: vel vt ſecurus faciat & committat: cuius ratio eſt, quia cõmiſſo aliquo actu vel negotio cõſentur omnia illa commiſſa ſine quibus ille actus exerceri nõ poteſt, argumento text. in l. 2. ff. de iuri. omni. iudi. & in terminis ita tenet Paul. de Caſtr. in l. reſectionis. ff. cõmu. prædio. poſt Iaco. Butri. Bald. in cap. ſina. de iura. calum. idem Bald. in cap. ad noſtram. de proba. Cepola in tracta. ſeruitu. 23. cap. Iaſo. in l. 2. ff. de iuriſdi. omni. iudic. 2. col. idem Iaſo. in l. 1. §. ſi. ff. noui oper. nuntia. 3. col. nu. 5. Ioan. de Ana. in cap. 2. de homicidio. Alexand. in l. ſi cum dotem. §. transgrediamur. ff. ſolu. matri.

17 Adde tamen quòd iſtud ius vindictæ non poterit pars cõmittere alteri vt faciat: quia eſt ius adeo ſingulare & perſonaliffimum vt alteri cedi non poſſit: iſta eſt glo. ſingu. & vnica in l. cõfundum. ff. de vi & vi armata. & ibi ad hoc notant & commendant doct. notat etiam & commendat Bald. in l. accuſationis. C. quod metus cauſa. idem Bald. in l. ad officium. C. cõmuni diuidundo. Ange. de maleſi. in parte, cheme ai adulterato. 5. col. & illam gloſſam ad hoc reputat ſin-

rat ſingularem & vnica Bal. in cap. ad noſtra. de proba. idem Bald. in caſin. de iura. calum. quòd eſt verum & procedit præterquã ſi cedat & cõmittat filijs ſuis: tex. eſt ſingularis & vnica in l. Gracchus. C. de adulterijs. & ibi notat & commendat Bald. & Salic. tenet etiam Bart. in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniurijs. 2. col. & illum text. ad hoc reputat ſingularem & vnicum Ludo. Roma. in l. 1. §. ſin. ff. de oper. no uinuntia. & ibi etiam Iaſo. & alij moderni: nec placet ſententia & opinio eiufdẽ Angeli de maleſi. in eadem parte, verſi. quid ſi pater. dicẽtis quòd ſi talis offenſus ſit ita debilis & infirmus quòd non poſſit propria autoritate illud facere, poſſit tunc alteri prædictũ ius occidendi & vindictam committere, cum ſit ius perſonaliffimum quòd nullo modo cedi poteſt. Item adde & nota ex iſta lege quòd ad hoc vt iudex poſſit committere vindictam parti offenſæ, & concedere licentiam propria autoritate occidendi inimicum offenſorem ſuum abſentem oportet & requirit quòd ſit cõdemnatus in abſentia per veras & legitimas probationes: nam licet per viam iuſtitiaẽ quando reus accuſatur & contra eum proceditur ab abſenti ad hoc vt poſſit condemnari ad mortem, ſufficiat fuga cum indicijs ſufficientibus ad torturam, vt in l. 15. titulo. 2. libro. 3. ordi. & in l. 4. titulo. 13. libr. 8. ordi. & in l. 47. in leg. ſtyli. & in pragmatica. folio. 89. tamẽ quo ad hoc vt talis reus abſens detur pro inimico parti offenſæ, & ſibi committatur prædicta vindicta & ius occidendi, nõ ſufficit illa probatio præſumpta, ſed requiritur vera, plena, & perfectã probatio: cuius ratio mentalis & concludens eſt, quia quando in abſentia condemnatur, ſi poſtea capiatur & deprehendatur, auditur de nouo, & poterit allegare & probare innocentiam & deſenſionem ſuam, per dicta iura regalia: ſi verò committatur vindicta parti offenſæ, & ſibi concedatur licentia & ius occidendi, nullum ſuperẽt reo offenſo vel occiſo remedium vt poſſit innocentiam & deſenſionem ſuam probare: ideo noſtra lex hoc caſu irrecuperabili requirit plenã & legitimam probationem delicti: & iſte eſt verus & realis ſenſus & intellectus huius legis. Adde tamen quòd ad hoc vt lex vel ſtatutũ permittat & concedat alicui priuato iſtud ius vindictæ, requiritur talis cauſa per quam aliàs de iure reus delinquens incurreret pœnã mortis: ita eleganter tenet Rayneri⁹ in l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure. 14. col. & Iaſo. vbi ſummè commendat, vt in l. vbi pactum. C. de tranſactio. 5. col. Item adde quòd non po-

teſt talis offenſus inimicum ſuum occidere extra regnum, & iurisdictionem regis noſtri, cõditoris huius legis, argumento tex. in l. ſina. ff. de iurisdictione. omniũ iudi. & in terminis ita tenet Bald. in capitu. ex literis. de conſtitu. in fin. Idem Bald. in l. prima. C. de hære. in ſtitu. 2. column. numero. 6. Anchar. in capitu. primo. de conſtit. 17. fol. verſi. 3. principaliter. Felinus in capitu. quæ in eccleſiarum. eodem titulo. 3. colũ. numer. 11. Ioan. de Imol. in Clemen. paſtoralis. de re iud. 4. col. Iaſo. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. 10. col. num. 49. idem Iaſo. in l. vbi pactum. C. de tranſact. 6. col. num. 17. Item adde quòd poſtquã reus delinquens condemnatus in abſentia eſt captus à iudice, non poteſt propria autoritate occidi ab offenſo, nec habet locum licentia & diſpoſitio noſtra legiſt quia vbi datur & competit officium ordinariũ ceſſat extraordinarium: & in terminis ita tenet Barto. Bald. & cõmuniter doctores, in l. ſi na. C. de maleſi. & mathema. idem Barto. in l. eiufdem. §. transfuga. ff. ad legem Corneliam, de ſicca. Hippolytus de Marſi. in l. 1. eodem titulo. 1. columna. num. 3. Item adde quòd talis offenſus non poteſt proditoriè vel cum veneno prædictum inimicum occidere, aliàs teneretur vt homicida, argumento tex. in l. 1. C. de maleſi. & mathema. vbi dicit tex. quòd plus eſt hominem extinguere veneno quàm gladio: ergo non videtur illa mors permiſſa: & ex illo textu & cõſideratione iſtã ſententiam & concludionem nouam & ſubtilem tenet Hippolytus de Marſi. in rub. ff. ad l. Cornel. de ſicca. 2. col. nu. 14. tenet etiã Philip Decius in ca. quẽ in eccleſiarum. de conſtitu. 6. col. vltra quos cõſidero tex. qui bene facit, in l. aut damnum. §. proinde. ff. de pœnis. vbi habetur quòd iudex vel executor qui habet à ſi facultatem alium occidendi, non poteſt eum occidere veneno. contrarium tamen probat tex. in l. reſpiciendum. §. delinquent. ff. de pœnis. & ibi expreſſè tenet Bar. & alij docto. tex. in l. ſi na. C. de delatoribus. ſed pro vera & notãda cõcordia ego dico ſic, quòd talis homicida teneretur tantũ de exceſſu, & ſic de illa qualitate proditiõis qua fecit delictum: non verò de totali delicto: & ſic puniretur tantũ extraordinaria pœna pro illo exceſſu iudicis arbitrio, nõ verò pœna ordinaria, argumento tex. in l. 1. §. ſi. ff. ad legem Cornel. de ſicca. & in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. Imperatores. ff. ad legem Iulia, de adulte. & in l. Gracchus. C. eodem titu.

18 Itẽ adde quòd licet talis offenſus occidat inimicum ſuum in prædicto caſu lege permittente. Pp 5 te, &

re, & non puniatur de iure: tamen in foro conscientie peccat mortaliter, nec legis permissio illum excusat: ista est glo. singu. iniure in capit. inter hæc. 33. quæst. 2. & ad hoc notant & commendant ibi doctores, & ad hoc illam glo. reputat singul. Abb. in cap. 2. de homicidio. idem Abb. in cap. veniens. el. 2. de sponsa. idem Abb. & alij doctores. in cap. si verò. el. 1. de senten. excommu. Ioan. de Ana. in cap. interfecisti. de homicidio. Felinus in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. 4. colum. reputat etiam singu. Ioan. de Imo. in l. quid ergo. §. si hæres. ff. de lega. 1. & ibi moderni. Iaso. in l. vbi pactum. C. de transac. 4. colum. idem Iaso. in l. si plagij. de verbo. oblig. colū. num. 3. Hippo. de Mar. in sua practica. §. aggredior. 2. colū. num. n. idem Hippo. in l. patre vel marito. ff. de quæstio. 1. col. Quod limita & intellige quando fecit ex rancore, & animo sumendi vindictam, secus tamē est si fecit zelo iustitiæ & pro bono reipublica vt executor quia tunc non peccaret: ita tenet & declarat Felinus in dicto capitu. quæ in ecclesiarum. de constit. & Iaso. in dicta. l. si plagij. de verb. oblig. Ga. Sanctus Thom. in 2. 2. quæst. 63.

TEX. LXXVII.

ROR el delito que el marido, o la muger cometiere aunque sea de heregia, o de otra qualquier qualidad no pierda el vno por el delito del otro sus bienes ni la mitad de las ganancias auidas durante el matrimonio: madamos que sea auidos por bienes de ganancia todo lo multiplicado durate el matrimonio fasta que por el tal delito los bienes de qualquier dellos sea de clarados por sentencia: aun que el delito sea de tal qualidad que imponga la pena ipso iure.

S P M M A R I P M.

- 1 Fiscus qui successit in bonis alicuius virtute confiscationis, tenetur restituere coniugi superstiti medietatem lucrorum, sicut ipse condemnatus tenebatur.
- 2 In bonis superlucratis constante matrimonio transit ipso iure dominium pro medietate in quemlibet conjugem, etiam in vita eorum.

- 3 Solus maritus potest alienare bona acquisita et superlucrata constante matrimonio, sine consensu & voluntate vxoris.
- 4 Licet quis habeat à iure liberam facultatem alienandi aliqua bona, debet intelligi per contractum, non vero per delictum.
- 5 In generali mandato & administratione concessa non videtur concessa administratio vel alienatio per dolum.

Lex lxxvij.

NOTA dispositionem huius legis: pro cuius perfecta declaratione & confirmatione dico & præsuppono, quod licet maritus & vxor reputentur socij & inter eos communicentur & diuidantur lucra acquisita cōstante matrimonio, vt in l. prima. & per totum, titulo. 4. lib. 5. ordin. tamen sicut socij, nec nō potest disponere de bonis alterius socij, nec de parte eorum: item sicut hæres vel successor vnus ex socijs tenetur alteri socio partem communicare & soluere prout ipse principalis tenebatur: ita eodem modo fiscus qui reputatur hæres & successor condemnati tenetur coniugi superstiti partem lucrorum, & sic medietatem soluere & communicare, argumento tex. in l. secunda. C. ad legem Iuliam, de vi. & in l. si marito. ff. soluto matrimonio. cum similibus & vtrouique communiter docto. Item etiam confirmatur, quia sicut vxor non tenetur de facto vel delicto mariti, nec sociuste netur ex delicto alterius socij, vt in l. 2. C. ne vxor pro marito. & in l. res vxoris. C. de donatio ne inter virum & vxor. & in l. si quis posthac. C. de bonis præcri. & in l. sancimus. C. de poenis. & in l. si fratres. §. fin. ff. pro socio. & in l. adeo in fin. eodem tit. ita etiam in nostro casu & materia vxor non debet perdere medietatem lucrorum ex delicto mariti: nec econtra maritus ex delicto vxoris.

- 2 Item confirmatur, quia in bonis superlucratis & acquisitis constante matrimonio, ipso iure transit dominium & possessio in vxorem pro medietate, vt in l. 1. in fine, cum lege sequenti. ff. pro socio. ergo in ea nō potest maritus ei præiudicare, nec econtra, argumento textus in l. id quod nostrum. ff. de regulis iuris, cum similibus.
- 3 Rursus etiam & finaliter confirmatur & declaratur ista nostra lex, quia ratio eius dubitandi est, quia licet hodie in nostro regno maritus & vxor reputentur socij, & lucra quæ sita inter

S P M M A R I P M.

eos constante matrimonio communicentur & diuidantur, tamen solus maritus sine licentia nec consensu vxoris potest liberè alienare prædicta lucra ad libitum suæ voluntatis: ita dispositio. l. fin. titu. 4. lib. 5. ordi. ergo videbatur quod posset per delictum ea alienare, argumen. tex. in l. alienationis verbum. ff. de verborum signi fica. cum similibus.

- 4 Sed contrarium expressè disponit nostra lex, & ratio vera & mentalis potest esse, quia licet per legem quis habeat liberam potestatem & facultatem administrandi & alienandi bona alterius, debet intelligi per contractum, non tamen per delictum: tex. est singularis & vnicus in iure in l. 3. C. de bonis præscriptorum. vbi habetur quod licet filius habeat peculium castre se, & possit liberè illud administrare & alienare in iure patris: tamen illud est verum & debet intelligi per viam contractus: secus tamen est per viam delicti: quia per delictum non potest alienare nec in eo patri præiudicare: & ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. ibi, & notant & comēdant ceteri doctores reputat etiā singularem & vnicum Ioannes de Imola in l. si finita. §. si de vestigialibus. ff. de damno infecto. fin. colum. Iaso. in §. actiones. Instit. de actio. 8. colū. nume. 62. ergo ita dicamus in nostro casu & l. q. licet maritus possit liberè alienare bona quæ sita cōstante matrimonio, tamen debeat intelligi per cōtractum, nō vero per delictum.
- 5 Confirmatur etiam, quia in generali mandato vel libera administratione non videtur concessa alienatio per dolum: tex. est notabilis in l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. & ibi notat & commendat Barto. Albe. & commu. docto. idē Barto. Pau. de Cast. & commu. docto. in l. si sic ff. de lega. 1. idem Bar. & alij docto. in l. fin. ff. de præto. stipu. Bald. in l. fin. C. de cōtrah. emptio: idem Bald. in l. 1. ff. de milit. testa. idem Bald. in ca. cum in iure peritus. de offic. delega. pe. colū. Iaso. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborū oblig. 19. colū. num. 75.

TEX. LXXVIII.

BA muger durante el matrimonio por delito puede pder en parte, o en todo sus bienes dotales, o de ganancia, o de otra qualquier qualidad que sean.

- 1 Vxor cōstante matrimonio propter delictum nō amittebat dotem, nisi in quinque casibus.
- 2 Hodie de iure regio indistinctè potest dos confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda.
- 3 Quando inter maritum & vxorem interuenit pactum de dote lucranda, non confiscatur dos propter delictum.
- 4 Per delictum mariti dos non confiscatur: & an isto casu perdat usufructum quem habet in bonis dotalibus & applicetur fisco?
- 5 Per delictum vxoris, an ipsa vxor perdat dotem & applicetur fisco?
- 6 An vxor constante matrimonio perdat dotem etiā quo ad usufructum viuente marito?

Lex. lxxvij.

NOTA dispositionem huius legis: pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono quod de iure communi vxor propter delictum non amittebat dotem, nec confiscabatur præterquam in quinque casibus & delictis, scilicet, læsæ maiestatis, violentiæ, parricidij, veneficij, homicidij: tex. est capitalis & expressus in lege quinque legibus. ff. de bonis damnatorum. & ibi Barto. Albe. & commu. docto. & à fortiori ppter delictum hæresis: tex. est in cap. decreui. de hære. lib. 6.

- 2 Sed hodie nostra lex disponit cōtrarium, imò q. generaliter dos possit confiscari in totum & in partem, in casibus & delictis in quib⁹ habet locum cōfiscatio, & per cōsequens æquiparant bona dotalia alijs quibuscunq; bonis: & ista est propria & principalis decisio huius legis.
- 3 Adde tamen q. si pactum esset inter maritum & vxorem de dote vel parte lucranda, delictū, vxoris non noceret marito nec dos confiscaretur, sed remaneret salua marito, sicut quelibet alia actio v. obligatio quæ sibi competeret: ita probat tex. in dicta. l. quinque legibus. ff. de bonis damnatorum. cum lege sequenti, & ibi communi. docto.
- 4 Pro quorū maiori declaratione dico & distinguo sic, q. si maritus cōmisit delictū, quodcumque illud sit, non confiscant bona dotalia nec parseorum: quia licet sit dñs, tamē tenet restituere vxori, & sic habet bona subiecta restitutioni quæ alienari nō possunt aliquo modo vel genere alienationis. tex. est in l. si q. posthac. C. de bonis

de bonis præscriptorum. tex. in authen. bona damnatorū. eodē titu. & ibi cōmu. docto. & idē disponit lex. 7. titu. 8. par. 3. Dubiū tamē neces- sarium est an saltem perdat vsum fructū quē ha- bet in rebus dotalibus, vel cōmoditatem eius p tempus vitæ suæ? & certē videtur q̄ perdat, & interim durante matrimonio bona sint penes fiscum, & consequat vsum fructū & cōmodita- tem eius, sicut maritus deberet consequi & per- cipere. Item etiam quia quādo quis cōmittit delictum propter quod bona veniunt cōfiscā- da, similiter etiam confiscant bona vincu- lata & subiecta restitutioni saltem durante vita ip- sius delinquentis: quia restitutio præcisa & ne- cessaria non debet fieri nisi post mortē natura- lem secutam: ita probat tex. singularis in iure in. l. Statius Florus. §. Corne. Foelici. ff. de iure fi- sci. de quo articulo latius suo loco dixi. Sed his nō obstantibus cōtrarium videt verius & tenē- dum, imō q̄ statim bona restituantur vxori: quia maritus per talem confiscationē bonorū noto- riē dicitur venisse ad inopiā, nec haberet vxor unde se aleret: & sic ista causa & ratione prædi- cta bona dotalia debent restitui vxori etiam cō- stante matrimonio, pro sustentatione propria & familiæ: argumento text. cum materia in. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. & in terminis ita singulariter tenet Bald. Nouel. in tractatu do- tis. 7. parte principali. 7. speciali.

5 Si verò mulier cōmisit delictū, aut soluto ma- trimonio, & tunc indistinctē cōfiscantur bona dotalia vel iura & actiones competētes pro ea etiam si bona adhuc sint penes maritum vel hæredes eius: tex. est formalis & expressus qui sic debet intelligi in. l. si cōstante. §. si. ff. soluto. matr. & ibi notat Bar. Bal. Paul. Imola. Cuma. & ceteri docto. si verò talis mulier cōmisit deli- ctum constante matrimonio, tunc in quinque casibus & delictis vt dixi amittit dotem, & bo- na dotalia possunt confiscari: text. est in dict. l. quinq; .ll. ff. de bonis damnatorū. Hodie tamē indistinctē amittit dotem, & confiscant bona dotalia, vt in. l. nostra. quē clarē procedit quan- do per delictum talis mulier incurrit poenam mortis, & matrimonium debet solui.

6 Sed pulchrum dubium est, quid si mulier fecit delictum per quod nō incurrit poenam mortis sed aliam mitiorē, taliter q̄ debet remanere vi- ua, an tunc confiscentur eius bona dotalia cōstā- te matrimonio, etiā quo ad fructus pertinentes marito pro oneribus matrimonij, vt in. l. dotis. fructus. ff. de iure dotium. & in. l. pro oneribus. C. eodē titu. & reperio q̄ doctor Pala. Ruui. mo- uet quæstionē in repe. rub. de donat. inter virū

& vxor. fo. 46. §. 66. 4. colū. & relinquit cogitan- dum. Sed mihi videt absque dubio q̄ pleno iure cōfiscetur prædicta bona dotalia, etiā quo ad fructus pertinentes viro, & hoc tam de iure cōi in illis quinq; casibus in quibus fiebat cōfiscā- tio, quā etiam de iure nostro regio secundum quod indistinctē fit cōfiscatio in oibus delictis per nostrā legē Tauri: & ista est realis intentio prædictorū iurū, & doctorū ibi: & adhuc isto etiam casu tenetur maritus præstare alimenta vxori cōstante matrimonio, & sic durante vita per confiscationē dotis. Primō quia in dubio lex vel dispositio referens se ad aliqua bona de- bet intelligi simpliciter & absolute in plena p- prietate & vsum fructu, argumēto text. in. l. resti- tuere. ff. de verbo. signi. tex. in. l. videamus. §. in Fabiana. ff. de vris. tex. in. l. in condemnatione. ff. de regulis iuris. Secundo quia ista est alie- natio necessaria per legem: unde merito potest indistinctē fieri etiam cōstante matrimonio, ar- gumento text. in. l. alienationes. ff. fami. herisc. Item etiam quia propriē dos dicitur constante matrimonio, vt notat in rub. ff. solu. matr. Præ- dicta tamen limita & intellige vt procedat q̄ bona dotalia sunt propria ipsius mulieris, vel fuerūt patris vel extranei, sed nō stipulati sunt sibi reddi soluto matrimonio: secus tamen est si stipulati sunt dotem sibi reddi soluto matrimo- nio. nam tunc licet mulier committat deli- ctum propter quod bona veniunt confiscanda, nō debet confiscari illa dos patri vel extremeo debita ex suo contractu: tex. est singularis & vnicus in. l. si dotem. C. de iure dotium. quem ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. ibi 2. lectura: & no. & cōmendat Odofr. Petrus, Cy- nus, Iaco, Butr. Bar. Albe. Faber, Angelus, Salī. & communitet alij doctores.

T E X. LXXIX.

Renamos y mandamos q̄ las leyes d̄stos nuestrs rey nos que disponē que los hi jos dalgo y otras personas por deuda no puedan ser presos que no ayan lugar, ni se platiquen si la tal deuda descendiere de delito, o quasi delito, an tes mandamos q̄ por las dichas deudas esten presos como si no fuesē hijos dal go, o exemptos.

Summa-

S V M M A R I V M.

- 1 An quando nobilis possit incarcerari pro debi- to civili.
- 2 Quis sit effectus cessionis bonorum.
- 3 In debito descendenti ex delicto non habet locum cessio.
- 4 Quando nobilis negavit seobilem tempore contra- ctus non gaudet privilegio.
- 5 An quando debitor fugiens ad ecclesiam gau- deat eius privilegio?
- 6 Quis dicatur nobilis hodie in nostro regno.

Lex LXXIX.

NOTA dispositionem hu- ius legis, quod nobilis nō potest incarcerari pro de- bito nisi descendat ex deli- cto. Pro cuius perfecta in- telligentia & declaratione dico & presuppono, quod de iure communi debitor potest incarcerari, saltem donec cedat bonis: tex. est formalis & expressus in. l. prima. & per totum. C. qui bōis cedere possunt. & ibi communiter Doctores: & idem disponit lex prima & quarta, titu. fina- li. part. quinta. & effectus huius cessionis est q̄ bona vendantur & satisfiat creditoribus, & nihil penitus dimittatur debitori nisi tantum particularia: ita probat text. in. l. penultima. ff. de cessione bonorum. & ibi glo. ordina. Barto. Alberi. & communiter doctores. probat etiam tex. in. l. diuus. ff. de bonis damnatorum. vbi di- citur quod etiam ista reseruantur condemna- tis ad mortem, & potest & debet fieri talis ces- sio sine aliquo actu ignominioso, text. est in. l. antepenult. C. qui bonis cedere poss. & ibi glo. ordina. & communiter docto.

2 Item etiam effectus huius cessionis est q̄ in bo- nis postea quæsitis non tenetur debitor in soli- dum, sed tantum inquantū facere potest: text. est in. l. 4. ff. de cessione bonorū. tex. in. §. fin. Instit. de actio. & vtrobique cōmu. docto. & idē disponit lex. 3. titu. fin. §. part. Quod est verum & procedit præterquam si talis debitor bona sua in fraudem alienauit, & effectus est nō solu- endo: quia tunc non gaudet beneficio cessionis: tex. est singu. & vnicus in. l. fina. §. si. ff. quē in fraud. credi. quem ad hoc not. & commen- ibi glo. ordi. Barto. & commu. doct. & reputat singularem & vnicum Albe. fideiussor tamen non liberatur per talem cessionem debitoris,

nec gaudet beneficio eius: quia est beneficium mere personale quod non transit ad alium: tex. est singu. & vnicus in. l. hæres à debitore. §. q̄ si stipulator. in. fin. ff. de fideiussor. secundum Bar. Albe. Bald. Paulū & commu. docto. ibi: & idē disponit lex. 3. titu. fin. §. part. Hodie tamen in nostro regno non prodest nec sufficit ista ces- sio debitori, sed præcisē tenetur soluere & in so- lidum, aliās. potest incarcerari, & debet detine- ri in carcere donec soluat, vel seruiat credito- ri in recompensam debiti: ita disponit lex. §. ti- tu. 2. lib. 5. ordi. & pragmatica. 78. cum duabus sequentibus. quæ quidem leges & earum dispo- sitio habent locum in vili & plebeio: non vero in nobili qui vulgo dicitur, Hidalgo: & à for- tiori in milite & maiori dignitate constituto: ita determinat nostra lex, & ista est eius vera & realis dispositio.

3 Et licet antea idem dispositum erat per legem 4. titu. 2. lib. 4. ordi. tamen nouiter ista lex in- telligitur quando tale debitum descendit ex cō- tractu: secus vero si ex delicto vel quasi: quia tunc nobilis non gaudet prædicto privilegio, imō potest liberē incarcerari sicut quilibet ple- beius: & intantum est verum quod nobilis non potest pro debito incarcerari, vt procedat & habeat locum etiam si renuntiet huic priui- legio, imō etiam si renuntiet cum iuramento: quia est remedium reuerentiale toti generi no- bilitatis, cui per particularem derogari nō po- test. argumento text. in. l. alia. §. eleganter. ff. so- luto matrimonio. & ibi communis opinio. Item quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in. l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam. Item quia est quædam species seruitu- tis, cui nemo potest se obligare, vt in lege Ti- tio centum. §. Titio centum. el secundo. ff. de condit. & demonstra.

4 Limita tamen & intellige nostram legem cum materia, præterquā si tempore cōtractus & obli- gationis talis debitor negavit seobilem: quia tunc nō gaudet privilegio, sed potest bene in- carcerari: quia ille qui negat qualitatem suæ per- sonæ ex qua datur sibi aliqd̄ privilegiū, amittit illud: tex. est not. & ibi glo. ordi. & cōmu. doct. in. l. 1. C. ad Maced. tex. in. l. qui cum se. ff. de re iudic. tex. in. l. 1. & 2. & per totum. C. si minor se maio. dixit. tex. in. l. 4. §. 1. ff. quod cū eo. text. in. l. quid. n. ff. de dolo. tex. in. l. si. C. de calu. Quod limita & intellige nisi creditor qui cum nobili cōtrahit sciret ipsum nobilē, quia tūc nō amit- tit eius privilegiū, arg. tex. in. l. cum donationis. C. de trasac. tex. in. l. is qui se obtulit. cū. l. seq. & sequē.

sequat. ff. de rei vend. tex. in. l. qui feliti obtulit. ff. de peti. hered. tex. in. l. si intelligatur. ff. de edil. edict. tex. in. l. ea qua. ff. de contra. emptio. tex. in. l. si. de actio. empt. tex. in. l. nemo videtur. de regu. iur. Item intellige quando negavit scienter: secus si ignorater: quia tunc non perdit eius privilegium, argu. tex. not. in sua casu, in. c. 1. §. Vafallus. el. 1. si de feudo defuncti contentio sit inter do. & agna. in V. fib. feud. & ibi Bald. & comu. Feudiste.

5 Quæro tamen an in casu quo talis debitor non sit nobilis nec persona privilegiata, si fugiat ad ecclesiam possit de ea extrahi: & breuiter & resolutiue dico quod non ita probat tex. in. l. presenti §. 1. C. de his qui ad eccles. conf. & ibi comu. docto. tenet etiam Abb. & comu. Canonista in ca. inter alia. de immu. eccles. Hodie tamen in nostro regno bene potest extrahi seruata forma posita in pragmatica pen. lib. pra. c. requisito iudice ecclesiastico vt extrahat & tradat iudici seculari, postea prius ab ipso iudice seculari cautione quod non procedet contra debitorem ad poenam corporalem: & si iudex ecclesiasticus non fecerit, ipse iudex secularis poterit liberè facere & extrahere sine scadalo: & hoc est hodie dispositum in nostro regno per dict. prag. ex eo quod debitor obligauit personam pro debito. Item etiam ex eo quod contra personam debitoris est quoddam ius reale & quedam species seruitutis: quia tenet seruire creditori pro debito. Item quæro quid debitum dicatur descendere ex delicto in nobilis possit in carcerari: & breuiter & resolutiue dico quod illud quod principaliter venit & debetur, vel in consequentiam accessorie ex officio iudicis, vt si ex furto, violentia vel alio delicto debeatur aliqua res: vel quando ex delicto in iure fit estumatio civiliter in pecunia: vel quando ex aliquo delicto publico vel priuato, vt homicidij, falsitatis, vel alterius, vltra poenam corporalem fit condemnatio in aliquo interesse partis: quia pro illo potest reus capi & detineri in carcere, licet sit nobilis, vt in nostra. l. & iste sit eius verus & realis sensus & intellectus.

6 Postremo & finaliter quæro quis dicatur nobilis: & breuiter & resolutiue dico quod nobilis dicitur ille, qui ex antiquo & privilegiato sanguine descendit, qui est exemptus ab oneribus & tributis plebeiorum, dignitate, officio, vel scientia: ita probat tex. in. l. 1. & per totum. C. de dig. lib. 12. & ibi Odoff. Bar. Platea, Lucas de penna, & comu. docto. & istam distinctionem tenet expressè Bald. in. l. fi. C. de seruis fugi. in fi. & intantum filius vel descendens ab isto dicitur nobilis, quod etiam si mater vel linea materna sit vilis

& plebeia dicitur nobilis: quia potentior est substantia & materia que forma: & ab ea denominatur tanquam a potentiori causa & effectu. Ex quo subinfertur, quod si mater sit nobilis, & pater vilis & plebeius, filius & descendens erit plebeius & non gaudet privilegio nobilitatis: ita probat text. notabilis in. l. nobiliores. C. de commer. & merca. & ibi docto. tex. in. l. fi. C. de seruis fugitiuis, & ibi Bald. & alij docto. text. in. ca. venerabilis. de præbend. tex. in. l. 2. & 3. titu. 21. 2. par. tex. in. l. 1. titu. 10. 7. par. Item etiam intantum hoc est verum vt procedat & habeat locum etiam si filius vel descendens sit naturalis tantum: quia cum istud ius & privilegium descendat a sanguine, & iura sanguinis & naturalia reperiuntur in eo, merito ad eum transit nobilitas & eius privilegium, argu. tex. in. l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substi. tex. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebel. tex. in. l. cum pater. §. volo. de lega. 2. tex. in. l. Lucius. la. 2. §. si. co. titu. & in terminis ita tenet Bar. in. l. fi. C. de verbo. signi. & ibi comu. alij docto. & ita disponit tex. in. l. 1. titu. 11. 7. part. Quod tamen limita & intellige quando est natus ex vnica concubina re tenta in domo: secus vero si sit spurius vel vulgo quæsitus: quia tunc propter incertitudinem non gaudet tali privilegio vt tenent prædicti doct. & probat tex. in. l. pen. ff. de concubinis. & ibi Bar. & comu. docto. tex. in. authent. licet. C. de natu. lib. & vnde sumit. & probat expressè lex 3. titu. 11. 4. part. & lex 2. & 3. titu. 13. 4. part. & 1. 1. 2. & per totum, titu. 14. 4. part. Et si quæras quare filius sequitur conditionem & statum matris & non patris, quo ad libertatem vel seruitutem: & per consequens si mater est libera & pater seruus, filius erit liber: si vero mater est serua & pater liber, filius erit seruus: vt in. l. partu. C. de rei vend. dicas quod vera & fundamentalis ratio est, quia in causa status est maior fauor filiorum: quia tribus temporibus attendit libertas & status matris scilicet conceptionis, partus, & medij temporis: vt in. l. seruorum. §. ingenui. ff. de statu hominum. & in. §. 2. Insti. de ingenuis. quo ad nobilitatem vero non attenduntur prædicta tempora, ideo quo ad eam filius necessario sequitur conditionem patris, per prædictas rationes: & in terminis istam rationem ponit Bald. in. l. fi. C. de seru. fugi. & privilegia eorum vide per. l. 1. & totum titu. 2. lib. 4. ord. Item adde pro complemento quod mulier quæ nubit viro nobili dicitur nobilis & gaudet privilegio mariti: maritus vero non gaudet privilegio vxoris: text. est in. l. foemina. ff. de senat. & ibi commu. docto. tex. in. l. mulieres. C. de dignit. lib. 12. text. in. l. mulieres.

C. de

S P M M A R I P M.

C. de incolis. lib. 10. tex. in. l. 3. titu. 21. 2. partit. & durat tale privilegium post mortem mariti, dum fuerit vidua, vt dicitur iuribus, & in. l. filij. §. vi. dua. ff. ad municipales.

TEX. LXXX.

EL marido no pueda acusar de adulterio a vno de los adulteros seyendo viuos: mas que a ambos adultero y adultera los aya de acusar, o a ninguno

TEX. LXXXI.

SI alguna muger estando con alguno casada, o desposada por palabras de presente en faz de la santa madre yglesia cometiere adulterio que aunque se diga y prueue por algunas causas y razones que el dicho matrimonio fue ninguno, ora por ser parientes en consanguinidad o afinidad dentro del quarto grado, ora por que qualquiera dellos sea obligado antes a otro matrimonio, o aya fecho voto de castidad o de entrar en religion, o por otra cosa alguna pues ya por ellos no quedo de hazer lo que no deuian que por esto no se escusen a que el marido pueda acusar de adulterio, assi a la muger como al adultero como si el matrimonio fuesse verdadero: y mandamos que en estos tales que assi auemos por adulteros y en sus bienes se execute lo contenido en la ley del fuero de las leyes que habla cerca delos que cometere delicto de adulterio.

TEX. LXXXII.

EL marido que matare por su propria autoridad al adultero, y ala adultera aun que los tome in flagrati delicto, y sea justamente hecha la muerte no gane la dote, ni los bienes del que matare: salvo si los matare, o codenare por autoridad de nuestra justicia que en tal caso mandamos que se guarde la ley del fuero de las leyes que en este caso disponen.

- 1 De iure naturali primo non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis.
- 2 Hodie post leges scriptas quidam coitus est licitus, & quidam reprobatus.
- 3 In matrimonio est castitas & pudicitia, & an in copula matrimoniali sit peccatum veniale?
- 4 Generaliter omnis coitus & accessus est reprobatus & illicitus præterquam matrimonialis.
- 5 De iure civili positio quidam coitus est punibilis, quidam non: primo est punibilis cum virgine & vocatur stuprum.
- 6 An hodie poena stupri sit correctæ de iure canonico?
- 7 Dispositio iuris canonici circa stuprum commissum cum virgine sit seruanda, etiam in terris imperij & foro seculari.
- 8 An ille qui virginem corrumpit teneatur ducere eam in uxorem & eam dotare, an vero teneatur ad vni tantum?
- 9 Si ille qui virginem corrumpit non potest cum ea contrahere, nec eam dotare, teneatur poena stupri imposita de iure civili?
- 10 An ille qui corrumpit et deflorauit virginem sponte, et sic ea volente & consentiente, teneatur aliqua poena?
- 11 Si virgo postquam fuit corrupta ab vno contraxit matrimonium cum alio possit aliquid petere a corruptore?
- 12 Filia in potestate patris licet fuerit nupta potest dotem petere a patre.
- 13 Ille cui debentur alimenta ex iuris dispositione, licet seipsum aluerit, poterit petere alimenta ab obligato.
- 14 Secundo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum vidua.
- 15 Tertio est punibilis coitus & accessus cum consanguinea.
- 16 In probanda copula inter consanguineos maior probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos.
- 17 Si consanguineus reperitur in eodem lecto cum consanguinea, an ex hoc presumatur inter eos copula?
- 18 Qualiter probetur copula in peccato nefando contra naturam?
- 19 Quarto & principaliter est punibilis coitus & accessus cum sacerdote, vel religioso, vel coniugato.
- 20 An leges regales punientes concubinas clericorum valeant & teneant cum ex hoc infamantur ipsi clerici?
- 21 Ad hoc vt concubina clerici incurrat poenas legales sufficiat habuisse accessum ad clericum vel coniugatum: vel requiratur quod publice & manifeste veniat pro tali concubina?
- 22 Si concubina clerici fuerit coniugata, an incurrat poenam impositam per prædictas leges regias?
- 23 Quinto & principaliter est punibilis accessus inter dominam & seruum proprium.

24 Sexto

- 24 Sexto & principaliter est punibilis coitus & accessus inter tutorem & pupillam, & curatorem & adultam.
- 25 Si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam & incarceratam, acriter debet puniri.
- 26 Septimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius secta.
- 27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & accessus quando quis contraxit bis matrimonium.
- 28 An mulier qua contraxit bis matrimonium puniatur eadem poena qua masculus?
- 29 Si quis ter vel pluries contraxit matrimonium, an grauius puniatur?
- 30 Si secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit inualidum de iure, an habeat locum praedicta poena?
- 31 Si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum vel tertium matrimonium, an incurrat poenam praedictarum legum?
- 32 Nono & principaliter est punibilis accessus contra naturam, & qua sit eius poena?
- 33 Si vir vel masculus habeat accessum ad uxorem, vel aliam mulierem, contra naturam, qualiter puniantur?
- 34 Si femina cum alia femina agat & habeat accessum contra naturam, qualiter puniantur?
- 35 Decimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum animali: & qua sit poena eius, & an ipsum animal debeat puniri?
- 36 Undecimo & principaliter est punibilis coitus & accessus commissus per vim.
- 37 An ista poena raptus habeat locum in femina recipiente virum?
- 38 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in spolio de futuro rapiente sponsam de futuro?
- 39 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in marito vel spolio de praesenti?
- 40 Si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur?
- 41 Si quis per vim cognouit aliquam mulierem non interueniente raptu, qua poena teneatur?
- 42 Si quis rapuit & cognouit virginem immaturam, nondum viri potentem, qua poena teneatur.
- 43 An raptor vel ille qui per vim cognouit aliquam mulierem possit cum ea contrahere matrimonium, & poenam euitare?
- 44 Si raptor & mulier rapta confiteantur se antea contraxisse matrimonium, an euitabunt poenam?
- 45 Poena raptus non habet locum in eo qui rapuit publicam meretricem.
- 46 Duodecimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum muliere coniugata, & vocatur adulterium.
- 47 Qua sit poena adulterij, tam de iure communi quam Regis.

- 48 Si matrimonium non valeat nec teneat, an mulier qua commisit adulterium teneatur?
- 49 Quis possit accusare de adulterio?
- 50 Qualiter & quomodo probetur adulterium?
- 51 An & quando maritus possit propria autoritate interficere adulteros?
- 52 An leges seculares permittentes maritum posse occidere adulteros sint licita & seruanda, cum ex hoc talis maritus incurrat peccatum mortale?
- 53 Intantum maritus potest occidere uxorem repertam in adulterio, vt procedat & habeat locum etiam si sit praegnans.
- 54 Mulier praegnans propter delictum bene potest condemnari ad mortem, & valet sententia: sed executio eius suspenditur donec pariat.
- 55 Intantum maritus potest occidere adulterum repertum in flagranti delicto, vt procedat & habeat locum etiam si sit clericus constitutus in sacris.
- 56 Si maritus interficiat uxorem & adulterum in flagranti crimine, sed non possit hoc probare, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur?
- 57 In delictis quando agitur de reo absoluendo, in dubio, debet intelligi aliquid esse factum tempore & loco permissio.
- 58 Si maritus interfecit uxorem & adulterum, non tamen repertos in delicto, an excusetur si probet eos commisisse adulterium?
- 59 Verus & realis intellectus ad tex. in l. diuus Adrianus. ff. ad leg. Pompe. de Parricid.
- 60 An & quando maritus possit interficere illum quem habet suspectum de uxore?
- 61 An in casibus in quibus maritus potest interficere adulteros, possit alteri vindictam committere & demandare?
- 62 An maritus qui potest adulteros repertos in delicto occidere, possit secum adducere socios & amicos vt eis praestent opem & auxilium?
- 63 An maritus occidens uxorem propria autoritate lucratur dotem, & alia bona eius?
- 64 Maritus qui propria autoritate interfecit uxorem & adulterum, possit succedere ab intestato filijs vel heredibus eorum?
- 65 Si uxor requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo, an possit licite requirerem decipere, vt iniuriam vel mortem patiatur?
- 66 An custos alicuius Castrij vel Fortalitij requisitus ab alio vt recipiat pecuniam pro traditione committenda, possit decipere ipsum requirentem.
- 67 An iudex requisitus a litigante vt pecuniam recipiat, possit decipere requirerem & fingere se vel le facere?
- 68 Si maritus decepsit antequam mulierem accuset de adulterio, an possit petere dotem, & ei possit obstare aliqua exceptio?

Si uxor

- 69 Si uxor adultera decedat & haeredes eius petant dotem a marito, an possit maritus eis opponere exceptionem de adulterio?
- 70 Si mulier vidua soluto matrimonio habuit accessum cum alio, an perdat dotem?
- 71 Quas excusationes vel exceptiones habeat uxor adultera?
- 72 An maritus teneatur simul adulterum & adulteram accusare.
- 73 Qua sit poena lenocinij, tam de iure communi quam regio?
- 74 Si probetur quod quis intercedebat tanquam leno inter aliquos, tamen non fuit consummatum delictum, qua poena teneatur?
- 75 Si mulier coniugata habeat filium ex adulterio de quo ipsa est certa, maritus autem ignorat, quid faciet in conscientia?

Lex. lxxx. cum duabus. ll. sequentibus.

STAE tres leges tractant de delicto adulterij, de quo perfectè & magistraliter intendo tractare. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod de iure naturali primèuo antequam esset scripta vel matrimonium institutum, non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis: text. est in Authen. quibus mod. natu. effic. legi. §. liceat igitur. ver. nec enim. colla. 6. cuius pulchra verba sunt, nec enim a principio quando sola natura sanciebat homines, antequam scriptae prouenerent leges, fuit quaedam differentia naturalis atq; legitimi. text. in Authent. quibus mod. naturales efficiantur sui. §. natura. collatio. 7. cuius verba sunt, natura si quidem ab initio, dum de filiorum procreatione sanciret, scriptis nodum positus legibus, omnes similiter quidem liberos produxit ingenuos. probat etiam tex. in. l. i. §. ius naturale. ff. de iusti. & iur. ibi, hinc descendit maris atq; foeminae coniugatio. text. in. c. ius naturale. i. dist. tex. in. §. i. Insti. de iure natu. gg. & ciui. & utrobique gloss. ord. & comu. docto. & per ista iura istam sententiam & conclusionem ponit Azo in summa. C. de natur. libe. 2. col. num. 3. Bartol. notabiliter in. l. in concubinato. ff. de concubinis. i. col. nu. 3. Angel. de Arc. in. §. i. Insti. de iure natu. gen. & ciui. 2. col. nume. 5. adeo quod de illo iure frater vel consanguineus licite poterat coire cum sorore, vel alia qualibet consanguinea propter paucitatem gentium, secundum praedictos doctores.

2 Hodie tamen post leges scriptas quidam coitus est licitus & quidam reprobatus. Coitus licitus est matrimonialis: quia matrimonium institutum est a Deo Domino nostro propter generationem suscipiendam, & fornicationem euitandam, vt habetur Genesis. c. 2. & habetur per Paulum ad Corinthios. cap. 7. & in. c. sicut. §. his ita. 32. q. 2. & in. c. quidquid. eadem causa. & q. & in. c. quod Deus coniungit. 33. q. 2. & in. c. nerui. in fine. 13. distinct. & in. c. omne. 27. q. 2. & in. c. i. & per totum, de spōsa. & matrimo. & in. c. gaudemus. de diuortijs. & in Authen. de nuptijs. per totum. colla. 4.

3 Imò in matrimonio est castitas & maxima pudicitia, text. est in. l. mulier. §. cum proponeret. ff. ad Trebel. ibi, quod & mulieris pudicitiae & patris voto congruebat. text. in. l. castitati. C. ad legem Iu. de adulte. text. in. l. consensu. §. si qua igitur. ibi, quod maximè etiam castas exasperat. C. de repu. textus in. c. Nicæna. 31. distinct. ibi, nuptias & castitatem esse cum propria coniuge. text. in. c. hæc autem. 30. distinctio. textus in. c. Deus. 31. q. 1. cuius verba sunt, Deus masculinum & foeminam propaganda generis causa nuptialis castitati coniungit. Et an venialiter peccet maritus qui solum casu libidinis & voluptatis explendae ad uxorem accedat, vide non per gloss. & doctor. in dicto. c. quidquid. 32. q. 2. & notabiles effectus & commoda matrimonij vide notabiliter & melius quam alibi per Ioannem de Neuizanis, in sua summa imperiali, in parte, est nubendum.

4 Omnis autem alius coitus praeterquam matrimonialis est illicitus & reprobatus de iure diuino, & in eo committitur peccatum mortale, vt habetur Deuteronomij. c. 5. ibi, neque moechaberis. transumptiue in. c. nemo. 32. q. 4. & in. c. dicat aliquis. & in cap. sicut non. ibi, simplex enim fornicatio in sacra scriptura prohibetur ea. cau. & quaest. castitas enim valde amabilis est Deo, adeo quod ipsa sola potest animas suae maiestati praesentare, vt in Auth. de leno. §. sancimur colla. 2. imò sola voluntas deliberata sine actu inducit peccatum mortale, vt expressè dicit Dñs noster in Euangelio Matth. c. 5. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est in corde suo. & habetur transumptiue in. c. qui viderit. 32. q. 5. & in. c. vnum. §. criminis. 25. distinct. & in. c. omnis. de poeni. distinct. 1. & in. c. sed pensandum. 6. distinct. Vnde fugiendum est a fornicatione tanquam a peste, quia ultra peccatum mortale plura damna & incommoda affert.

Ant. Go. in. ll. Tau. Q. De iure

5 De iure autē civili positio aliq; coitus est puni-
bilis & aliq; nō: & primò est punibilis cū virg i-
nēnam si quis virginem etiā volentē corrup-
xit, committit delictum quod vocatur stuprū:
tex. est capitalis in l. stuprū. ff. ad l. Iul. de adult.
cuius verba sunt, stuprū cōmittit qui liberā mu-
lierē consuetudinis causa nō m̄imonij cōtinet,
excepta videlicet cōcubina. adulteriū in nupta
admittitur: stuprum in vidua, vel virgine, vel
puero cōmittit: text. in l. inter liberas. §. lex Iul.
eod. tit. tex. in l. inter stuprū. ff. de verb. sig. text.
in l. eū q. duas. C. ad l. Iul. de adul. tex. in l. q. adul-
teriū. eo. tit. cui? pœna de iure cōi est in honesta
pers. & in dignitate cōstituta, publicatio medie-
tatis bonorū: & in vili persona coercitio corpo-
ralis arbitria cū relegatione: tex. est, itē lex Iulia
de adulterijs. vers. fina. In l. i. de publi. iudi. cui?
verba sunt, pœnam autem eadem lex irrogat
peccatoribus, si honesti sunt, publicationē par-
tis dimidiæ eorum bonorum: si humiles, corpo-
ris coercionem cum relegatione. & ad hoc illū
tex. notat & cōmmentat ibi Faber, Ang. Nico.
de Neapo. Pla. & cōmu. doct. Albe. & doct. in l.
si adulteriū cum incestu. §. i. ff. ad legem Iul. de
adul. Salice. no. in l. eum qui duas. i. col. nu. 2. C.
eodē titu. Ange. de Are. in trac. ma. in parte che
me. ai adulterato la mia dona. 17. col. vers. quæro
quando dicatur committi stuprum. &c. & idē
disponit lex. 2. titu. 19. 7. par. & eadem pœnā im-
ponitur ipsi mulieri: quia ipsa dicitur delinque-
re & committere stuprum, vt probāt prædicta
iura: & adde q. istud delictū potest accusari, vel
per iudicem ex officio inquiri infra quinq; an-
nos tm̄: text. est in l. mariti. §. præterea. & §. hoc
quinquenniū. ff. ad legem Iul. de adult. & pro-
bat præ. l. par.

6 Aduertendum tamen q. hodie ista pœna vide-
tur correcta de iure canonico: quia ille qui vir-
ginem corruerit tenetur eam ducere in vxorē,
& similiter eam dotare secundū qualitatem
suz personæ: si vero ipsa vel pater eius noluerit
cū eo cōtrahere, tunc cōpetenter dotabit eam:
tex. est not. & capitalis in c. 1. de adul. & stupro:
cuius verba sunt, si seduxerit quis virginē non-
dū desponsatā dormieritq; cū ea dotabit eam,
& habebit vxorē: si vero pater virginis dare no-
luerit, reddet pecuniā iuxta modū dotis quam
virgines accipere consueuerunt. & ibi notat In-
nocē. Hosti. Ioā. An. Anto. de But. Abb. Panor.
Cardi. Anchar. Ioā. de Ana. & cō. docto. probat
etiā originaliter Exodi. 22. c. vbi dicit, si seduxe-
rit quis virginē necdū desponsatā dormieritq;
cum ea, dotabit eam, & habebit eam vxorem.

7 Vnum tamen est q. dispositio illius capituli &

eius pœna videtur intelligenda solum de iure
canonico & in terris Papæ: nō vero in terris Im-
perij vel alterius regis vel dñi tēporalis: quia in
eis seruabitur ius cōmune civile, de quo suprā
dictū est: & in expresso ita tenet Salice. in l. eū
qui duas. i. col. nu. 3. C. ad legē Iul. de adul. Augu-
sti. in addit. Ange. de malef. in parte, che meai
adul. 16. col. vers. tu. autē in hac materia. & vide-
tur tenere glo. or. Anto. de Bu. Car. & clarius &
expressius Abb. Panor. & magis cōis opi. in c.
2. eiusdē tit. de adul. sed de cōi stylo & cōsuetu-
dine in nō regno semper seruatur in practica
dispositio text. in dicto. c. 1. de adul. & ei? pœna.

8 Præsupposito autē q. dispositio tex. in dicto. c.
1. de adul. procedat & habeat locū tam in foro
civili q. canonico p. maiori & necessaria declara-
tione eius. Primò quæro an præcisē & copulatū
uēille qui virginē corruerit teneat ad illa duo. f.
ducere eam in vxorē, & in super eā dotare: & vī
detur q. sic: quia ille text. hoc expressē probat
dum loquitur copulatiue, dotabit eam & habe-
bit vxorē: & ita tenet ibi Innocē. Hostien. Ioan.
An. Anto. de But. & Cardi. Ex quo deducitur
& infertur secundū eos q. illo casu cōpellitur
quis inuitus & præcisē cōtrahere matrimoniū
iudicis autoritate ratione delicti cōmissi: facit
etiā tex. in c. 1. de eo qui duxit in mat. quam
pol. per adul. Sed his nō obstantibus cōtrarium
est tenendū, imo q. alternatim teneatur vel du-
cere eā in vxorē, vel dotare: & hoc probat text.
in c. 2. eiusdē tit. ibi, aut quā stuprauit, vxorē
habeat: aut si renuendā putauit, corporaliter
castigatus excōicatusq; in monasteriū in quo
agat pœnitentiā detrudatur. & istā sententiā &
cōclusionē tenet expressē Abb. Panor. in dicto
cap. 1. col. 1. nu. 4. vbi dicit, q. si nō ducit eā, tene-
tur eā bene dotare, taliter q. debet plus dare q.
eo casu quo eā duceret, & ibi Anchar. 2. col. nu.
5. Ioā. de Ana. 2. col. vers. nota. secundū Innocē?
& ita seruatur in practica, & sic iā ego iudicauī.

9 Adde tamen q. si prædictus reus delinquēs nul-
lum eorū vellet facere. f. nec eā i vxorē ducere,
nec dotare: vel forte nō potest aliquid horū fa-
cere, quia est vxoratus, vel est ita pauper q. nō
potest soluere dotē, tunc poterit per iudicē pu-
niri pœna supradicta iuris civilis. ita aperte col-
ligitur ex mēte glossæ & doctorum in dicto ca.
& in locis supra citatis. Itē etiā eo casu quo nō
vult eam ducere in vxorē, sed tm̄ dotare, debet
adhuc puniri aliqua leui pœna, quæ omnia no-
tantur & colliguntur ex dicto cap. 1.

10 Secūdo quæro an dispositio tex. in dicto. c. 1. de
adul. & eius pœna, habeat locū etiā si quis cor-
rupit & delorauit virginē spōte, & sic ea volē-
te &

re & cōsentiente? & videt q. non: imò tūc corrū-
pens euitat pœnā: quia requiritur ex parte cor-
rumpētis violentia, vel saltē persuasio, fraus, vel
dolos, quibus eā subducatur: quod probat tex. in
dicto. c. 1. in quantū dicit, si seduxerit quis virgi-
nē. & c. probat etiā text. in l. 1. vers. is autē. ff. de
seruis fugitiuis. vbi probatur q. quādo quis de-
linquit incitatus a persona vel re super qua de-
linquitur, mitius punitur: quia euitat pœnā si
postea pœniteat, & lucrū perceptum restituat:
vnde si quis seruū fugitiuū ad se venientē deti-
nuit & occultauit, sed postea infra. 20. dies do-
mino restituat, euitat pœnam: & ad hoc notat
& cōmmentat ibi Bar. & cōmu. alij docto. idem
Bar. in l. qui ea mēte. ff. de furtis. i. col. 2. oppo-
si. Ex quo infert q. si in domum alicuius veniunt
gallinæ vel pulli alterius, vel animalia similia, &
ille retineat cū mala fide, & postea pœnitentia
ductus dimittat vel dño reddat, nō punitur: sed
excusatur a pœna: probat etiam text. in l. 3. §. si
quis volentē. ff. de libero hoīe exhibendo. vbi
habetur q. non tenetur quis pœna illius edicti
vel tituli, quando liberum hominem volentem
retinuit: tamen si dolo, fraude, vel calliditate re-
tinuit vel seduxit, bene tenetur: text. in l. 1. §. per-
suadere. ff. de seruo corrupto. vbi habetur quod
persuadere & cōpellere aliū æquiparantur: &
in expresso istā sententiā & cōclu. tenet Dinus
in regula, sciēt. de regulis iuris, in. 6. 1. oppo. Fa-
ber in suo breuiario in l. vnica. C. de raptu virgi-
num. in fine: & ibi Bal. si. col. nu. 20. probat etiā
tex. in l. si. tit. 7. lib. 4. foro. ll. vbi disponitur, q.
si aliqua mulier soluta sponte intrauerit in do-
num alterius causa libidinis, non punitur reus
aliqua pœna. Sed his non obstantibus contra-
rium est tenendū, imò q. etiam si non inter-
ueniat nec probetur aliqua violentia vel persua-
sio, sed ipsa virgo sponte acquieuit, procedit
& habet locum dispositio: text. in dicto capit. 1.
& eius pœna, quia semper præsumitur seducta
& decepta, argumento tex. notabilis in iure in
l. vnica. §. pen. C. de raptu virginum. vers. quia
hoc ipsum. cuius verba sunt, quia hoc ipsum
velle mulierem ab insidijs nequissimi hominis
qui meditat rapinam inducitur, nisi etenim
eam sollicitauerit, nisi odiosis artibus circumue-
nerit, non facit eam velle in tantum dedecus se
se prodere: & isto fundamento & ratione istam
sententiā & cōclusionem tenet Abb. Panor.
in dicto capit. 1. 1. notabili. & ibi Ioan. de Ana. i.
colū. & 1. notabili. Confirmatur, quia quando
quis patitur sibi inferri offensam in corpus, cō-
sensus offensi non excusat delinquentem: quia
nemo est dominus membrorum suorum, vt in

l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam. cum simili-
bus. & isto fundamento & ratione istam ean-
dem sententiā & conclusionem tenet Petrus
de Vernia in additio. ad Iacob. Butri. in l. raptu-
res. C. de episcop. & cler. Sed vltra doctores pro-
concordia videtur dicendum, quod si probetur
violencia, dolus, vel persuasio viri abiq; dubio
teneatur: similiter etiam in dubio, quando non
constet de eius violencia, dolo, vel persuasione
teneatur, licet mulier cōsenserit: si verò expressē
constet & probetur q. ipsa mulier se ingessit
& cōsensit absque aliqua violencia, dolo, vel
persuasione viri, nullo modo teneatur: & ita pro-
cedat prima sententiā & opinio Dini & alio-
rum, & ita ego practicarem.

11 Tertio principaliter quæro, si fortē ista virgo
postquam fuit corrupta contraxit matrimo-
nium cum alio, & non cum ipso corruente,
& habet dotem competentem a patre, vel mat-
re, vel ex suo patrimonio, an talis corruens
teneatur eam dotare, & habeat locum dispositio
text. in dicto cap. 1. & videtur quod non. Pri-
mò, quia cessat ratio fundamentalis illius capi-
tuli, nam ipsa mulier iam est nupta, & impossi-
bile est de iure quod corruens ducat eam in
vxorem. Item iam est dotata & reperit cui nu-
bere possit: ergo non superest aliquid agendum
ab ipso corruente. Confirmatur, quia licet
pater vel ascendens teneatur alimenta præsta-
re filio vel descendenti, tamen illud est verum
& procedit præterquam si habeat officium vn-
de se alere possit: tex. est in l. si quis a liberis. ver-
s. sic. deniq; ff. de liberis agnoscendis. & ibi com-
muniter doctores. Sed ego terreo contrarium,
imò quod adhuc teneatur ipse corruens eā
dotare: quia licet ipsa aliunde fuerit dotata, nō
tamen eximitur ipse ab obligatione quam de
iure incurrit: nec est inconueniens, quod con-
stante matrimonio ipsa mulier nupta recipiat
dotem vel augmentum dotis.

12 Pro qua sententiā & conclusiōe facit bene glos-
sa singularis & vnica in l. obligamur. ff. de actio.
& obligat. in verbo, lege. vbi dicit quod licet fi-
lia in potestate patris constituta, fuerit iam nu-
pta, tamen pater tenetur eam dotare vt se libe-
ret ab obligatione legali: quam gloss. ad hoc re-
putat ibi singularem & vnica Albericus de
Rosa. commendat etiam ibi Angelus, & ceteri
doct. illam etiam reputat singularem idem Al-
be. in l. cum is. §. si. ff. de condi. indebi. Alexand.
in l. 1. ff. solu. mat. 7. colum. nu. 31. & ibi moder-
ni: quod est verum & procedit etiam si filia
nubat contra voluntatem patris, saltē de iure
canonico: gloss. est singularis in iure in cap. hoc
Ant. Go. in. ll. Tau. Q 9 2 fan-

sanctum, 3. q. 1. quamibi ad hoc notat & commendat Archi. & commu. alij docto. & ad hoc reputat singularem Ioan. de Imo. in l. i. ff. solu. matri. 3. col. nu. 2. & sequuntur ibi commu. moderni licet secus sit de iure ciuili secundum eos: facit etiam tex. in l. de alimentis. eum materia. C. de transact. vbi probatur quod ille cui debetur alimenta ex iuris dispositione vel proprio contractu, licet seipsum auerit de suo, tamen bene poterit petere alimenta praeteriti temporis & super eis transigere: & ibi notat Bal. & commu. docto. Nec obstat. tex. cum communi opinione in l. si quis a liberis. vers. deniq. ff. de liberis agnos. quia ibi alimenta debentur filio vel descendenti ex aequitate iudicis officio: non vero iure actionis, quae aequitas cessat in illo casu.

13 Secundo & principaliter est punibilis coitus cum vidua: nam si quis habeat accessum ad viduam honeste viuentem, ambo committunt delictum & crimen stupri, & vterque tenetur & puniri poena supradicta, quae de iure ciuili est imposita pro stupro commisso cum virgine: & in expresso ita determinat iura per me superius allegata. Hodie tamen in nostro regno de generali consuetudine non imponitur aliqua poena pro stupro commisso cum vidua, nec vnquam vidi eos puniri vel accusari, vnde concludendum videtur quod de generali consuetudine & dissimulatione in isto casu ista poena iam est abolita & praescripta.

14 Tertio & principaliter est punibilis coitus & accessus cum consanguinea: nam si quis scienter habet accessum ad descendentes in infinitum, vel ad consanguineam collateralem infra quartum gradum, committit crimen incestus, pro quo imponitur delinquentibus poena adulterij, & sic mortis & confiscationis bonorum: text. est capitalis & expressus in l. si adulterium cum incestu. ff. ad l. Iuliam de adulterijs, cuius verba sunt, si adulterium cum incestu committatur, vt puta cum priuigna, nuru, nouerca, mulier similiter quoque punietur: id enim remoto etiam adulterio eueniret: & ibi tenet glo. ordi. Barto. Albe. Ange. & communi docto. Azo in summa. C. cod. titu. fina. colu. nume. 26. Hosti. in summa. extra de adulte. pen. col. vers. quid sit incestus. cum vers. sequenti. Ioan. Faber. in §. item lex Iulia, de adul. in fin. Institu. de publi. iudi. & ibi Platea pe. col. nu. 28. & commu. docto. Ange. de malef. in parte. chemai adulterario. penul. fo. vers. habeas etiam aduertentiam. & ibi eius additionator Paulus Grilandus, in tractatu de poenis omnifariam coitus. 2. q. pe. col. vers. 2. vero casu. & 3. q. 2. col. & idem di-

ponit notabilis lex partitae. 3. titu. 18. 7. Part. & haec eadem poena habet locum quando quis scienter habet accessum ad vxorem consanguinei sui infra eundem quartum gradum: quia vltima adulterium committit crimen incestus. Item etiam si iam sit soluta per mortem viri committit hoc crimen secundum praedictos docto. vbi supra. Item etiam istud crimen incestus & eius poena habet locum quando quis habet accessum ad aliquam monialem vel religiosam: vel econtra quando soluta habet accessum ad religiosum, secundum eosdem, sed secundum leges Partitae hoc casu committitur stuprum, & habet locum eius poena: ita disponit lex si. tit. 19. 7. Parti. sed postea per leges ordinamenti reductum est ad primum ius: & declaratur quod committitur incestus, & habet locum eius poena, vt in l. 5. titu. 15. lib. 8. ordina. Aduertendum tamen est quod ista poena videtur hodie correctae de iure nouo Authenticorum, secundum quod contrahentibus incestas nuptias non imponitur poena mortis, sed tantum poena confiscationis omnium bonorum. Item etiam poena exilij perpetui. Item etiam poena amissionis officij vel dignitatis quam habeat. Item etiam si fuerit vilis persona potest ei imponi poena flagellorum. text. est in Authent. de incestis nuptijs. §. 1. collat. 2. text. in Authent. incestas. C. de incestis nuptijs. cuius verba sunt, incestas nuptias contrahentis poena est confiscatio bonorum, tam caeterorum quam dotis, exilium etiam & cinguli si quo potitur expoliatio: verberatio quoque si vilis est. Sed pro vera & reali declaratione dico quod iura Authenticorum loquuntur & procedunt quando quis contraxit matrimonium cum praedicta consanguinea, & ad eam habuit accessum sub colore matrimonij: quia illo casu datur aliqua excusatio. Iura autem superiora habeant locum & remaneant incorrecta quando quis habuit accessum ad eam siue aliquo matrimonio: quo casu nulla datur excusatio: & in expresso istam sententiam & declarationem probat tex. in l. fina. ff. de condi. sine causa. ibi, non enim stupri sed matrimonij gratia datam esse. text. formalis & expressus in l. 3. titu. 18. 7. Part. Hodie tamen cum poena adulterij non sit mortis sed sit alterata de iure nouo Authenticorum per text. in Authent. sed hodie. C. de adulte. poena incestus erit arbitraria. argumeto tex. in l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusa. & cum hac poena arbitraria confiscabitur dimidia pars omnium bonorum: ita disponit tex. in l. 5. tit. 15. lib. 8. ordi. & lex. 7. tit. si. eod. lib. & ita praeficitur. & iam ego

ego praeficitur: quod tamen videtur intelligendum quando non sunt filij prioris matrimonij, argumento tex. in l. 3. titu. 18. 7. Parti.

16 Vnum tamen est, quod isto casu in probanda copula inter consanguineos maior probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos: ex quo videtur inferendum, quod licet inter extraneos sufficeret probatio per coniecturas & praesumptiones, non tamen sufficeret inter consanguineos: quia praesumptio honestatis quae oritur & colligitur pro ipsis reis ex consanguinitate vel affinitate, excludit & eneruat omnes alias praesumptiones quae essent contra eos: text. est notabilis in proposito in l. si qui adulterij. C. ad legem Iuliam. de adulter. vbi habetur quod accusati de adulterio repellentur per commemorationem necessitudinis criminis fidem derogando, dum aestimatur non debere credi quod allegatur, vel non potuisse committi, &c. & ibi ad hoc notat & commendat Iacob. Butri. & Salycet. textus in l. eum qui probabilem. C. de epis. & cle. in his enim nihil scui criminis aestimari foedus naturale permittit. & ibi notat Bal. & alij docto. tex. in ca. cum in iuuetute. vers. extra. de praesumpt. vbi similia verba ponuntur. tex. in c. pe. de coha. cleri. & mulier. cuius verba sunt, a nobis tua fraternitas requisit. & infra, cum clericis non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant in quibus naturale foedus nihil permittat sibi criminis suspicari. & ibi comuniter doctores.

17 Ex quo probabiliter potest dubitari, si praedicti consanguinei vel affines reperiantur nudus cum nuda in eodem lecto iacentes, an ex hoc solo praesumatur inter eos copula, & censeatur legitime probata? & videtur quod non: quia licet talis probatio sufficeret & concluderet inter extraneos, vt in c. literis. extra. de praesumpt. tamen non videtur concludere inter consanguineos: quia fortior & vehementior videtur esse praesumptio honestatis quae oritur ex consanguinitate vel affinitate, per iura superiora: & in expresso istam sententiam & conclusio. tenet Iaco. Butri. in dict. l. si qui adulterij. C. ad legem Iul. de adult. & sequitur ibi Sali. 2. col. nu. 5. & in expresso per illum tex. ita tenet Ange. in l. 2. §. fina. nu. 3. ff. ad legem Iul. de adul. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod hoc casu censeatur probata copula & crimen incestus inter consanguineos: & in terminis ita probat

textus in dicto. c. literis. de praesumpt. vbi aperte loquitur inter consanguineos vel affines, & dicit quod ex tali praesumptione inducitur plena & iuridica probatio contra eos: ibi, consanguineum viri eiusdem solum cum sola, nudum cum nuda in eodem lecto iacentes, &c. & ibi expressè notat Abbas in fin. dicendo quod ex tali praesumptione probatur crimen incestus inter consanguineos vel affines: sequitur etiam & reputat notabile Felin. ibi. col. 1. in princip. & dicitur praedicti docto. quia licet ille text. loquat quando agitur ciuilitate ad separationem toris: tamen idem est si ageretur criminaliter ad poenam delicti, cum sit tam vehemens praesumptio quae negari non possit, & simus in delicto occulto quod aliter probari non possit: & ita ego praeficitur in quaestione de facto in qua fui assessor. Quod tamen notabiliter intelligerem inter consanguineos collaterales: secus verò inter ascendentes & descendentes: quia ibi concurrunt tam vehemens praesumptio honestatis, quod excludit aliam. Item etiam intelligerem quando praedicti consanguinei collaterales iacerent in lecto secreto & occulte: secus verò si palam: quia tunc non sufficeret: ita probat mihi text. nota in dicto. c. literis. ibi, dum dicit, multis locis secretis & latebris ad hoc comodis & horis electis &c. facit etiam tex. in l. si. ff. de ritu nupt.

18 Item & tertio intelligerem, praeterquam in peccato nefando contra naturam cum masculo: quia eo ipso quod duo masculi reperiantur in vno eodemque lecto, ex hoc non praesumitur delictum nec accessus carnalis: quia cum agatur de probando actu contra naturam requiritur vera & legitima probatio: quia praesumptio naturalis excludit praesumptionem contrariam, & non sinit eam a iure produci. Ex quo resultat mihi maximum dubium qualiter possit probari delictum contra naturam, cum difficillimum sit quod testes verè & proprie videant consumptionem illius actus: sed teneo pro costanti quod poterit probari per ipsam propriam, veram, & realem commissionem & accessum: vel eo ipso quod probatur quod vnus est supra alium: vel accedit ei commouendo corpus per actus motus luxuria contra naturam, taliter quod aliud non possit praesumi vel coniecturari, nec ad aliud applicari: & in terminis ita probat tex. rectè per dederatus in l. cum vir. C. de adulterijs. quod est nouissimum & per alios non tactum. Ex quibus defendebam in hac ciuitate quendam pauperem a poena mortis in peccato nefando contra naturam: nam in foro & platea publica hora meridiana coram omni populo accessit ad quoddam Ant. Go. in. ll. Tau. Q 9 3 ani.

animal retro, & super eo extendit pallium & cooperuit pudibunda eius, & ibi stetit per aliquod spatium temporis, & plures testes dixerunt se hoc vidisse & credere commississe peccatum nefandum contra naturam, & captus fuit & iudex volebat ei imponere poenam ordinariam delicti contra naturam, & sic condemnare ad poenam ignis: sed ego defendebam eum ex defectu probationis, dicendo & allegando quod ex eo quod erat delictum contra naturam, & in loco publico, & coram omni populo, non deberet praesumi delictum, cum actus & accessus carnalis non sit verè & legitime probatus: argumento superiorum. Item etiam allegabam, quod erat homo infirmus vine & non poterat eam retinere. Item, quod in casu vel actu indifferenti qui potest applicari & intelligi ad delictum vel innocentiam, potius est praesumenda innocentia quam culpa vel delictum: textus est notabilis in l. absentem. ff. de poenis. cuius pulchra verba sunt, sanctius enim est nocentem impunitum relinquere, quam innocentem condemnare. Item quod ex praesumptionibus non approbatis à iure non debet quis condemnari ad poenam corporalem: & tantum iudex fuit recusatus, & assessor absoluit eum: & iudex condemnavit ad torturam, & sibi fuit imposita & nihil confessus fuit, & tandem liberatus & absolutus fuit.

19 Quarto & principaliter est punibilis coitus & accessus cum clerico, sacerdote, vel religioso, vel cum homine coniugato: nam si aliqua mulier etiam soluta & inhonesta habeat accessum ad clericum vel coniugatum, punitur poena vnius marchae argenteae: & postquam semel fuerit condemnata, si reinciderit in idem delictum, punitur poena alterius marchae argenteae, & insuper in exilio vnius anni: & pro tertia vice punitur poena alterius marchae argenteae & flagellorū: quae quidem poena pecuniaria diuiditur isto modo: nam duae partes applicantur fisco, & alia pars applicatur accusatori, vel iudici ex officio inquirenti & exequenti: & ista poena principaliter imponitur vt detur occasio quod clerici, religiosi, & homines coniugati viuant castè, nec inueniant sibi concubinas: ita disponit textus in l. 23. & 24. tit. 2. libr. 1. ordinamen. & in pragmatica. 95. & 96. libr. pragmat. Folio. 88. postea autem ista poena est augmentata, quia pro prima vice talis concubina punitur in poena praedictae marchae argenteae, & insuper in exilio vnius anni ab oppido vbi commisit delictum, & eius territorio: & pro secunda vice punitur poena praedictae marchae argenteae & in

exilio duorum annorū: & pro tertia vice condemnatur poena flagellorum, & poena alterius marchae argenteae, & exilio vnius anni: ita disponit hodie quoddam capitulum de los Corregidores. folio. 5. colum. 2. & postea fuit alterata & augmentata praedicta poena, quia pro secunda vice imponitur poena flagellorum, & exilij vnius anni, & alterius marchae argenteae: ita disponit lex. 40. in. ll. de Madrid.

20 Praedicta tamen poena non habet locū in muliere coniugata, quia licet sit concubina clerici vel religiosi, non potest puniri supradictis poenis legalibus, sed tantum maritus potest eam acculare de adulterio: ita probat text. in l. si vxor. vers. sed & in ea. ff. de adul. vbi habetur quod licet accessus ad meretricem non sit punibilis, tamen debet intelligi in meretrice non coniugata: secus verò in coniugata: quia illa potest de adulterio accusari, & non cadit sub legibus simpliciter loquentibus de accessu & delicto carnali mulierum: & in expresso isto fundamento & ratione ita determinat Io. Andr. in additio. ad Spe. in titu. de iniurijs, & damno dato. 1. col. in me. & illud dictū reputat singulare Lud. Ro. in l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma. 7. col. nu. 23. Alex. in l. pleriq. ff. de in ius voca. fi. col. nu. 2. & ibi Iaso. pe. col. in fi. & in terminis ita disponit hodie pragmatica. 95. folio. 88. quae sic quotidie praedictatur. Quod tamē singulariter limita & intellige praeterquam si maritus talis mulieris concubinae sciret vitam & mores vxoris suae, & pateretur, consentiret, & dissimularet cum ea: quia tunc talis mulier possit puniri tanquam concubina clerici vel coniugati, & non gaudeat privilegio mulieris coniugatae: ita singulariter determinat Ioannes Baptista de sancto Seuerino, in tractatu de debitore fugitiuo. 13. columna, numero. 24. & illud dictum extollit & reputat nouum & singulare Hyppolytus de Marsilijs in l. vnica. C. de raptu virginum. 7. columna, numero. 31. Item adde quod in praedictis casibus iudex saecularis potest intrare domum clericorum, religiosorum, vel coniugatorum, ad inquirendas praedictas concubinas: & in expresso ita determinat praedicta pragmatica. 96.

21 Aduertendum tamen quod videtur, quod praedictae leges regni non valeant nec potuerunt inducere & disponere, quod puniant praedictae concubinae clericorū, & inquirentur domorū eorum: quia directè nec indirectè non potest rex vel princeps aliquid statuere contra personas ecclesiasticas vel statum earum, argumento textus in capit. de immunitate ecclesiarum. libr. 6. & in

in. c. tatis. 81. distin. Item etiam quia ex tali processu & sententia lata contra concubinas infamantur ipsi clerici, saltem de facto propter criminis conexitatem. Confirmatur etiam ex sententia Costantini, dicentis quod chlamyde sua cooperiret clericū peccatē nē ab aliquo videretur, vt habetur in. c. in scripturis. 96. distin.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod principes nostri licitè & iuste potuerunt praedictas leges cōdere contra publicas concubinas clericorum, nec tunc honestitas ecclesiastica maculatur, sed potius defenditur. Item etiam quia de iure canonico concubinitas & omnis fornicatio est illicita & reprobata, maxime in clericis & personis ecclesiasticis, vt in cap. nemo. 32. q. 4. cum alijs: ergo bene possunt leges ciuiles isto casu coadiuuare & punire, vt in. c. si in adiutorium. 10. distin. & in ca. 1. cum ibi notatis, de ope. noui. nūtiatio. & in expresso reperio, quod ita tenet Ancharra. in regula, ea quae de regulis iuris, in. 6. 23. q. vbi dicit quod de hac questione fuit interrogatus & consultus per clarissimum Principem Carolum, & cum deliberatione sibi respondit, quod valent & sunt iustae: idem Ancharra. in confi. 196. Ioan. de Anan. in rubri. de adulter. 2. colum. & forte ideo cautè praedictae leges nostrae regiae tantum loquuntur in isto casu quādo praedictae concubinae clericorum sunt publicae & manifestae.

22 Vnum tamen est quod hoc casu non sufficeret quod probetur clericum religiosum vel coniugatum habuisse accessum cum aliqua muliere soluta, nec adhuc eos reperire in flagranti delicto vt ex hoc talis mulier puniatur praedicta poena tanquam concubina, sed requiritur, quod probetur publicè & manifestè eam habuisse pro concubina: & pro tali publica concubina sit reputata: quia videntibus & sciētibus vicinis ille clericus vel religiosus domum eius intrat, & cōuersatur, dādo ei necessaria, argumento text. in l. si vicinis. C. de nuptijs. & in terminis ita tenet & declarat Hostiè. Io. Andreas, Abb. & cōmu. docto. in c. de illo. de eo qui cogno. confan. vxor. suae. Palatios Ruu. in sua repetitio. §. 21. fol. 95. 1. & 2. colum. Adde tamen quod ipse homo coniugatus qui habet praedictam concubinam potest dici infamis, argumento textus in. l. 2. C. de incestis nuptijs. & ibi expressè tenet Bald. & alij doctores.

23 Quinto & principaliter est punibilis coitus & accessus inter dominam & seruum proprium: nam si seruus habet accessum ad dominā suā, etiam solutam, honestam vel inhonestam, punitur poena mortis qualificata: quia cōcrema-

tur, & etiam ipsa domina punitur poena capitali. i. mortis: textus est expressus in l. vnica. C. de mulieribus quae se proprijs seruis cōiunxerūt. & ibi glo. ord. Barto, Cinus, Iaco. Bu. Bald. Saly. & commu. docto. & ibi exclamat Cinus contra foeminas quae tam nefandum crimen committunt: exclamat etiam Angel. de Areti. in parte, che mai adulterato. 26. colum. vers. quare quare sit poena stupri. & idem disponit in seruo lex 2. tit. 19. 7. Part. imò etiam si talis domina nubat seruo suo, vel ei dederit libertatē & postea nubat ei, vterq; punitur poena: ita disponit. l. 1. titu. 11. lib. 4. foro. 11.

24 Sexto & principaliter est punibilis coitus & accessus tutoris vel curatoris cum pupilla vel adulta sua: nā si tutor habeat accessum ad pupillam suā durāte tutela, imò quod magis est finita tutela, vel curator habeat accessum ad adultam suam durāte cura vel ea finita, punitur poena deportationis, & poena confiscationis omnium bonorum suorum: textus est in. l. vna. C. si quis eam cuius tutor fuerit corruperit. & ibi notat gloss. ord. Odofred. Barto. Cin. Iaco. But. Faber, Bal. Sali. & cōmu. doct. & licet illa lex tū loquatur in eo qui quōdam fuit tutor vel curator, & habuit accessum ad pupillā vel adultam iam exemptam à tutela vel cura: tamen eadem ratio est, & à fortiori in eo qui actualiter est tutor vel curator tempore accessus: & in expresso ita tenet ibi Odofred. & est de mēte omnium, & probat text. cum ibi notatis. l. qui pupillam. ff. ad legem Iul. de adulter. & idē disponit tex. in l. 6. titu. 17. Part. 7.

25 Ex quo textu in dicta. l. vna. cum commu. opin. infert singul. Ioan. Faber in. §. item lex Iulia. de adulterijs. Insti. de pub. iudi. in fine, quod si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam vel incarceratam sub custodia sua, acriter deberet puniri: imò de consuetudine puniretur poena mortis: & sequitur ibi Ioan. de Plat. pe. col. nume. 50. & illud dictum reputat singul. & vnicum Paris de Puteo in tracta. syndicatus, in parte, adulterium. fol. 43. vbi hoc not. exterridit vt procedat etiam si talis mulier sit inhonesta, imò publica meretrix: & in expresso idem tenet Hippol. in l. 1. ff. ad legem Cor. de Sica. 2. col. nu. 5. tenet etiam & commendat Paul. Grilandus in tractat. de poenis omnifariam coitus. 13. q. princi. Quod tamen intellige quando talis mulier meretrix quae est capta cognoscitur inuita & per vim: secus verò alias, quia mitius deberet puniri: ita Cifuentes in l. 62. in ll. Tauri. 3. col. in fin. Ego tamen dico, quod cum iste casus à iure non sit decisus, punietur custos Ant. Go. in. ll. Tau. Q 4 car.

carceris poena quadam arbitraria, secundum qualitatem personarum & carceris.

26 Septimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius scilicet: nam si aliqua mulier, virgo, vel vidua Christiana habeat accessum cum homine alterius scilicet, pro prima vice punitur in poena medietatis confiscationis bonorum, & applicandis certis personis: de quibus in l. Par. infra alleganda: & pro secunda vice punitur in poena mortis, & in poena confiscationis omnium bonorum: & si fuerit mulier publica vel inhonesta, pro prima vice punitur poena flagellorum, & pro secunda vice punitur poena mortis: & si fuerit mulier coniugata, debet poni in manibus & potestate mariti, ut de ea faciat quod velit: tex. est in l. si. titu. 25. 7. Part. de iure autem communi quae poena imponatur, vide tex. & docto. in l. ne quis Christianam. C. de Iudicis. & omnino & melius quae alibi Paulus Grilandus in tracta. de poenis omnifariam coitus. 12. q. princip.

27 Octauò & principaliter est punibilis coitus & accessus, quando quis bis contraxit matrimonium imò hoc casu punitur ex solo matrimonio, modo habuerit accessum ad secundam uxorem, modo non: & de iure communi poena est arbitraria, & ultra hoc efficitur infamis: textus est in l. 2. C. de incest. nupt. cuius verba sunt: neminem qui sub ditione sit Romani nominis binas uxores habere posse vulgò pater, cum etiam in edicto praetoris huiusmodi viri infamia notati sunt, quam rem competens iudex inultam esse non patietur. & ibi notat glo. ord. & commu. docto. tex. est in l. 1. §. fin. ff. de his qui not. infra. tex. in l. quid ergo. §. 1. eodem titu. tex. in l. eum qui duas. C. ad l. lu. de adul. facit tex. in c. debenedicto. 22. q. 1. & ibi docto. & quod per eum tenet Abb. & doct. in c. cum habere. de eo quae dux. in matr. quam pol. per adulte. Abb. Car. Praeposi. & docto. in c. accepisti. de sponsa duorum. Hodie tamen iste talis punitur corporaliter isto modo, nam debet sibi publicè imponi signum in fronte, ad instar literae. q. ita disponit tex. in l. 6. titu. 15. lib. 8. or. tex. in l. 3. titu. 1. lib. 5. ord. & inquantum illa. l. dicit ultra poenas à iure statutas, intelligo de poena infamiae quae erat ipso iure imposita per dictas. ll. communes supra allegatas. Item etià intelligo ultra poenas positas per l. no. Par. cl. si. tit. 17. 7. Part. quae dicit quòd isto casu ille qui bis contraxit matrimonium punitur in exilio quinque annorum: & insuper confiscantur sibi omnia bona quae habebat in illo oppido vel loco ubi tale matrimonium secundum contraxit, & non

extantibus filiis vel nepotibus quibus bona applicentur, medietas applicatur parti quae damnata fuit ignoranter, & alia medietas fisco: & si ambo scienter contraxerunt praedictum matrimonium, puniuntur poena praedicti exilij, & in confiscatione bonorum quae habebant in illo loco, & non extantibus filiis vel nepotibus, applicantur fisco: sed an isto casu habeat locum poena stupri, ut de iure civili quam canonico: & credo quòd non, cum ista poena sit competens. Aduertendum tamen quod aliqui literati huius regni dicunt, quod illa lex est corrupta: quia non debet dicere quòd imponatur delinquenti litera. q. quia nullam videtur continere causam vel rationem fundamentalem: sed illa litera debet esse. b. quae fit e contra & sursum, ut patet ad sensum, quasi significet bigamus: & sic est error scriptoris: alij vero dicunt & tenent quòd debet dicere. x. quasi male senserit de fide: alij tenent quòd debet dicere. ij. quasi per illas duas literas & signa numeralia intelligatur bis contraxisse matrimonium: sed quidquid sit, illa lex communiter practicitur, ut iacet, & imponitur in fronte litera. q.

28 Dubium tamen est circa illam legem, an habeat locum in foemina quae contraxit bis matrimonium: & indubitanter teneo quòd sic: & hoc tali fundamento & ratione, quia lex vel dispositio quantumcunq; poenalis & odiosa loquens in masculo extenditur ad foeminam, quòd militat eadem ratio: ita probat tex. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. iuncta glo. mag. in. 1. q. & communi opinione, ubi habetur quod poena illius. loquentis in masculo extenditur ad foeminas. tex. in l. vna iuncta glo. in verbo. spofam. & commu. opi. C. derap. virgi. tex. in l. quicunq;. C. de ser. fugi. tex. in l. si quis id quo d. ibi, sed & vtrunq; sexu pro complexus est. ff. de iurisd. om. iu. tex. in l. 2. C. de ius voca. tex. cum materia i. l. 1. ff. de verb. signi. & in terminis hoc aperte probat praedicta lex. si. titu. 17. 7. Part. Nec obstat si dicatur quòd isto casu maritus potest uxorem accusare de adulterio commisso cum secundo viro, vnde videtur cessare alia poena, argu. tex. cum materia in l. fenatus. ff. de accusa. quia illud est verum quòd esset vnicum tantum delictum: sed in nostro casu sunt duo delicta, vnum est contractus matrimonij in contemptu ecclesiae, & istud punitur per p. di. ll. aliud est adulterium si sequatur copula in offensam mariti, vnde merito talis mulier veniret puniendi forma praedictarum. ll. huius regni: & postea si maritus accuset, sibi tradetur, secundum formam legum nostri regni.

Item

29 Item etiam circa praedictam. l. quarto, si quis ter vel pluries contraxit matrimonium viuente prima uxore, vel mulier viuente primo marito, an debeat grauius puniri: & recolo me iam hoc vidisse in contingentia facti: & breuiter teneo quòd isto casu alterabitur poena, & contrahens grauius debet puniri: vnde ultra praedictas poenas punietur alia poena extraordinaria iudicis arbitrio: quia delictum reiteratum acrius debet puniri, argumentum tex. in l. 3. in fin. C. de epif. audien. tex. in l. capitalium. §. solent. ff. de poenis. cum similibus. facit etiam bonus text. in l. hos accusare. §. omnibus. in fi. ff. de accus. vbi habetur quòd quando poena imposita non potest per. l. cadere, nec habere locum in aliqua persona, alterabitur poena iudicis arbitrio: & ad hoc summè notat & commendat ibi Bar. in ultimo notabili, & ceteri docto.

30 Item etiam circa praedictam. l. quarto, si istud secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit inualidum de iure, ratione consanguinitatis, vel ex alio impedimento, an habeat locum praedicta. l. & eius poena: Et breuiter dico quòd sic: quia ibi non consideratur validitas vel inualiditas matrimonij, sed dolus, culpa, vel delictum contrahentis: quòd patet, quia quando quis contraxit secundum vel tertium matrimonium, tale matrimonium ipso iure nullum est, & tamen punitur: ergo idem est quòd ex alia causa vel impedimento esset nullum: & in expresso ita probat tex. not. in l. eum qui duas. C. ad l. lu. de adulte. cuius verba sunt, eum qui duas habuit simul uxores, sine dubitatione committatur infamia: in ea namq; re non iuris effectus quotiens nostri matrimonia contrahere plura prohibentur, sed animi destinatio cogitatur. tex. in c. nuper. vbi similia verba ponuntur, extra, de bigamis. tex. in l. qui contra. & in Authen. incestas. C. de incept. nupt. cum similibus. vbi habetur quòd ille qui scienter contrahit incestas nuptias cum consanguinea vel affine, licet matrimonium ipso iure non valeat, punitur poenis, de quibus ibi. Nec obstat tex. in l. si vxor. §. diuus. versic. sed si ea. ff. ad l. Iul. de adul. vbi dicitur quòd si matrimonium inter aliquos non valet, & vxor commisit adulterium, non potest accusari ut adultera: quia respondeo quòd non potest accusari ab ipso marito iure mariti cum vere non sit: sed bene potest accusari iure extranei, de quo latius infra dicetur.

31 Item etiam circa praedictam. l. quarto si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum matrimonium, vel econtra, & in veritate viuat, an habeat locum poena praedictarum legum huius regni? Et breuiter & resolutiue dico sic, quòd si maritus longe absens & de eius morte fuerit certiorata, saltem per vnum testem legitimum & fide dignum, qui in actis deponat cum iuramento, & fama concurrente, poterit impune secundum matrimonium contrahere: tex. est in Authen. vt liceat matri & auiae. §. quòd autem à nobis. colla. 8. & ibi notat Barto. Ange. & commu. docto. tex. in Authen. hodie. C. de repu. & ibi notat glo. or. Bar. Cin. & commu. docto.

Hodie tamen de iure canonico cui est standum poterit impune secundo nubere si talis mulier certum nuntium de morte eius recipiat. textus est in c. in praesentia. de proba. & ibi notat & commendat Innoc. Abb. & commu. docto. facit etiam tex. & ibi notant docto. in c. 2. de secundis nuptijs. textus & ibi glossa ordina. & communiter doctores in ca. quoniam frequenter. §. si autem. vt lite non contestata. si vero praedicta mulier aliter contrahat, punitur poena adulterij, & per consequens poena praedictarum legum. textus est in dicta Authen. vt liceat matri & auiae. §. quòd autem à nobis. colla. 8. text. in dicta Authenti. hodie. versic. si vero. C. de repu. cuius verba sunt: si vero praeter haec nupserit, tam ea quam qui eam duxerit velut adulteri puniantur. & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Cin. & commu. docto. Vnum tamen est quod si talis vera & legitima certioratio de morte viri non interueniat, sed sola fama vel aliqua credulitas, excusaret uxorem: ita probat tex. not. in dicto. c. 2. de secundis nuptijs. & ibi tenet glo. or. & commu. docto. glo. etiam ord. & commu. docto. in dict. c. in praesentia. pro qua communi sententia & conclusione est hodie. l. no. Part. in l. 8. titu. 9. part. 4. facit etiam no. l. 14. titu. 14. 3. parti. quae disponit quòd in successione probata absentia alicuius per decem annos cum publica fama mortis potest succedi. Hodie tamen de iure nouo ordinamenti talis mulier ex hac credulitate vel fama non excusaretur in totum sed mitius puniri debet: quia traditur marito vt ex ea faciat quidquid velit, dum tamen non occidat eam. tex. est in l. 7. titu. 15. lib. 8. ordina.

32 Nono & principaliter est punibilis accessus contra naturam: nam si quis habeat accessum ad alium hominem, committit detestandum & abominabile crimen Sodomie, contra naturam: quòd grauius est ceteris criminibus praeter haeresim, & tedit in maximam offensam Dei & totius naturae, vt in c. adulterij. 35. q. 7. ibi, sed omnium horum est pessimum quòd contra naturam sit. &

Q 9 5 in

in cap. flagitia. eadē causa & questione: & tenet Collectarius in cap. inquisitionis. i. co. de accus. propter quod crimen quinque ciuitates fuerunt destructæ: tres ex proprio delicto, & duæ ex vicinitate, vt in. c. clerici. de excessibus prælatorum. & ibi notat glos. ordi. & cōmu. docto. & in. c. vt clericorum mores. de vita & honestate clericorum. & in. c. sed & continuo. de poeniten. dist. 1. & habet originaliter Genesis. c. 18. & 19. & in veritate pudet loqui in tam nefando crimine & turpi materia, & in ea verba proferre: sed vtar consilio. & exemplo diui Chrysofomi in declaratione epistolarum Pauli ad Corinthios, super Epistola. 37. dicentis, q̄ nō dedignetur prædicatores in hoc detestabili crimine verba proferre pro vtilitate populi. ita ego nolo dedignari de eo loqui pro bono publico, & in instructione iudicū, & poena malorum, & terrore & exemplo bonorum: & in primis dico q̄ poena huius nefandi criminis est poena mortis & confiscatio omnium bonorum, tam in agente quā in patiente. text. est capitalis & expressus in. l. cum vir. C. ad. l. Iuliam, de adult. cuius verba sunt, cum vir nubit in foeminā vires porrecturam, quid cupiat vbi sexus perdidit locū? vbi scelus est id quod non proficit scire: vbi venus mutatur in alteram formam? vbi amor queritur nec videtur? iubemus insurgere leges, armari iura gladio vtore, vt exquisitis poenis subdantur infames, qui sunt vel futuri sunt rei. & ibi ad hoc notat glossa ordi. Azo in summa illius tituli, si. col. nu. 25. Odofred. Cinnus. Iaco. Butri. Bart. Albe. Faber. Bald. Salic. & commu. docto. de qua lege dicit ibi Bar. q̄ non cōsuevit legi in Scholis propter turpitudinem materiæ: dicit etiam Albe. quod illius legis est pulcher stylus, turpis materia, sententia iusta. Vnum tamē est quod verba illius legis si bene inspiciantur non probāt hunc intellectum, nec videtur loqui in nostro casu: nam dicit cum vir nubit in foemina. m̄ vnde videtur loqui q̄ masculus cōtraxit matrimonium cum alio masculino, & ad eum habuit accessum sub colore matrimonij: & iste videt sensus illius legis, in quantum dicit, cum vir nubit in foeminam. i. vir nupsit alteri tanquam foemina: & istud crimē proprie punit illa lex, non vero simplex crimē Sodomix sine matrimonio: & istum intellectum aperte tenet gl. or. d. in. c. cum secundum leges. de hæreticis. lib. 6. in glos. 1. & circa hoc interrogauit periculisimum in lingua Græca & Latina Cōmēdatarium proprietatis cathedræ in hac nra Salmanticensi Vniuersitatis regentem, qui dixit mihi q̄ iste erat verus & realis sensus illius

legis & verborum eius. Et cōfirmatur ex libris authenticis Poetarum, quibus cauetur q̄ illo tempore antiquo contrahebantur talia matrimonia inter masculos, & dotes cōstituebantur vt habetur expresse per Suetonium Tranquillum in vita Neronis. 28. cap. dicentem. puerum Sporū exētis testibus etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus, cum dote & flā meo per solenne nuptiarum celeberrimo officio deductum ad se pro vxore habuit. Habetur etiam per Iuuenalem in. 2. Satyra dicentem. Quadraginta dedit Gracchus sextertia, dotem Cornicini. & in eadem Satyra, Traditur ecce viro clarus genere, atque opib⁹ vir. & rursus in eadem Satyra, Quæ causa officij? quid queris? nubit amicus. Item etiam & secundo pro hoc intellectu facit text. in. l. stuprū. versic. 1. ff. ad. l. Iuliam, de adul. vbi expresse dicitur q̄ stuprū committitur cum virgine vel vidua, vel puero: ergo aperte ibi probatur q̄ pro delicto simplici Sodomix non imponatur poena mortis, sed tātum poena stupri, quæ est longe minor, vt supra suo proprio loco & delicto diximus. Tertio & principaliter pro isto intellectu facit text. expressus in. l. 3. versic. præterea. ff. ad. l. Iul. de vi. vbi habetur q̄ ille qui per vim stuprauerit puerum vel foeminam tenetur poena illius legis quæ est deportationis & publicationis bonorum: ergo sine vi erit poena simplicis stupri, & nullo casu erit poena mortis. Sed his nō obstantibus cōtrarium est tenendum, imo quoddam propter hoc delictum Sodomix, etiam sine colore matrimonij, importat delinquentibus poena mortis de iure antiquo: & ita intelligat prædicta lex. cum vir. nam dum dicit, cum vir nubit in foeminam, debet intelligi id est, se supponit tãquā foemina, & assumit officium eius cōtra naturam, & sic procedat & habeat locum eius poena, modo inter eos sit contractum matrimonium modo non: & in expresso vltra doctores allego text. expressum & formalem in. §. item lex Iulia. de adulterijs. In situ. de publicis iud. vbi dicit quod pro stupro & nefando crimine commisso cum masculino imponitur poena adulterij, quæ est poena mortis. Nec obstat si quis dicat quod pro stupro non imponitur poena mortis, sed mitior: quia respondeo q̄ illud est verum q̄ cōmittitur cum foemina, virgine, vel vidua: secus vero si cum masculino: quia licet sit delictū stupri, tamen pro eo imponitur poena mortis: & iste est verus sensus illorū iurium: & in terminis ita tenet & declarat glossa. or. in dicto. §. item lex Iulia. In situ. de publi. iud. & ibi Faber. Ange. Nico. Platea, & cōmu. doct. glo.

gloss. ord. in. l. inter liberas. §. 1. ff. ad legem Iuliam de adul. & ibi commu. docto. gloss. ord. in. l. 2. §. 1. versic. miles. ff. de his qui not. infra. & ibi commu. docto. tenet etiam Azo in summa. C. ad. l. Iul. de adul. fin. colu. nu. 25. Odofred. in. l. vna. C. si quis eam cuius tutor fuerit corruperit. Hosti. in summa de adulterijs. 5. colu. versic. & qualiter: Ange. de malef. in parte, chemai adulterato. 15. colu. versic. quæro quæ sit poena stupri. Paulus Grilandus in tractatu de poenis omnifariā totius. 2. q. princip. pe. colu. & 8. q. nu. 4. Bonifa. in tractat. male. fol. 5. in rub. de adulterio. pro qua communis sententia est hodie text. de iure nouo Authen. in Authen. vt non luxurietur cōtra naturā. colla. 6. vbi aperte imponitur poena mortis: ibi dum dicit, & vltimis subdere supplicijs. & ibi notat gloss. or. Bar. Ange. de Peru. Iaco. de Bellouiso, & cōmuniter alij docto. & in expresso idem hodie disponit lex. 2. titu. 21. parti. 7. & lex. 2. titu. 9. lib. 4. foro. II. imo hodie de iure nouissimo ista poena mortis est qualificata: nam imponitur poena ignis, & sic delinquentes concremantur, & omnia eorum bona ipso facto confiscantur: ita disponit pragmatica huius regni. 85. fol. 80. lib. pragmaticarum.

33 Et adde quod idem est si vir habet accessum ad vxorem propriam, vel ad aliam quamlibet mulierem per vas exterius contra naturam: quia ambo puniuntur prædicta poena: ita aperte probant prædicta iura, & eorum ratio: & in expresso ita tenent solus Iacob. But. in dicta. l. cum vir C. ad. l. Iul. de adul. Bertachinus in parte, Sodomira. Bonifacius in suo tract. malef. in rub. de raptoribus. 2. colu. in fin. Cardi. in clement. 1. de consang. & affini. 13. q. Philippus Decius in Authen. si qua mulier. C. de secun. nup. 4. colu. nu. 9. pro qua sententia & conclusione facit text. in va. adulterijs. 32. q. 7. ibi, sed omnium horū est pessimum quod cōtra naturam fit: vt si vir mēbro mulieris non ad hoc concessio voluerit vt. text. in. c. vsus. eadem causa, & questione: cuius verba sunt. vsus naturalis & licitus est sicut in coniugio, & illicitus sicut in adulterio: cōtra naturā vero semper illicitus, & proculdubio flagitiosior atq; turpior: quem sanctus Apostolus & in masculis & in foemina arguebat. & istum casum vidi de facto in opido de Talauera, vbi quidam aduena insecutus ab vxore quia ibi secundo nupsit, captus fuit: & talis vxor accusauit ipsum quod nedum bis nupsit, sed etiā cum ea habuit accessum cōtra naturam per vas exterius, ipsa inuita & resistente: & tandem ipse cōfessus est delictum, & fuit combustus & concrematus.

24 Et idem est si aliqua foemina agit tãquā masculus cum alia foemina: quia ambæ dicuntur committere crimē Sodomix contra naturam, & debent puniri prædicta poena: quia hoc casu militant prædicta iura & eorum ratio: & in expresso ita tenet gloss. sing. in iure, in. l. foedissimā. C. ad. l. Iul. de adul. in glo. 1. ibi dum dicit, alij dicunt loqui cum foemina agit vt vir, sicut ecōtra vir vt foemina. infra, eadē. l. cum vir. & illam gloss. no. & cōmen. ibi solus Salice. idem Salice. in dicta. l. cum vir. Ang. de Arc. in tract. male. in parte, chemai adul. 15. colu. versic. quæro quæ sit poena stupri. Philippus Decius in Authen. si qua mulier. C. de secun. nup. 4. colu. nu. 9. tenet etiā Apostolus Pau. ad Roma. ca. 1. in fi. & expressē sanctus Thomas. 2. 2. q. 154. arti. n. Quod tamen dupliciter declaro. Primo modo si foemina agit cum alia foemina mediante aliquo instrumento materiali: & relatum est mihi quod iste casus iam contigit de facto in quibusdam monialibus quæ fuerunt combustæ. Ex quo videtur inferendum quod eadem ratione, imo à fortiori, si masculus habeat accessum ad foeminam mediante aliquo instrumento materiali, videatur committere istud nefandum crimen contra naturam & patiatur eandem poenam: ita probatur ex superi. & iam iste casus contigit de facto in hac ciuitate. Salmanticensi, vbi maritus quidam frigidus & impotens ad cognoscendum carnaliter vxorem intentauit eā corrumpere mediante quodam ligno ad hoc per eum fabricato, & ipsa clamauit & superueniunt vicini, & captus fuit per iudicem, & iudex fuit recusatus, & causa mihi commissā tanquam assessori: & fuit mihi maximum dubium, & certe si delictum esset consummatum forte imponeretur sibi poena mortis: sed cum delictum fuit attentatum, fuit imposita poena arbitraria flagellorum cum illo instrumento ligneo in collo, & poena exilij temporalis, argumēto communis opinionis doct. in. l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleric. & in. l. is qui cum telo. C. ad legē Corn. de fica. vbi habetur quod in atrocioribus delictis effectus & conatus punitur pena arbitraria: & similiter est mihi relatum quod istud contigit in ciuitate Corduba: nam maritus primo die nuptiarum credens se impotentem simili modo voluit vxorem corrumpere, & tādē ipsa clamauit & ipse aufugit.

Secundo modo si foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento: nam secundum medicos & naturales, foemina inter se coire possunt delectando, non generando: vt melius quam

quàm alius declarat Nicola. Lus. Florentinus, in sermone. 6. tractatu. 1. 14. prope finem: vbi dicit ista verba, & dicit Auicenna quòd mulier & mulier sibi inuicem commiscentes suscipiunt semen supra semen, & delectantur, potest enim mulier suscipere semen nedum à viro sed etiam ab alia muliere: nò quidem generatiuū, sed delectationis inductiuum.

Sed ego dicerem quod in primo casu nefando procederet prædicta glossa & cõmunis opinio, scilicet quãdo foemina agit cum alia foemina mediante aliquo instrumento: sed in secundo casu quando foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento, videtur quod puniatur poena arbitraria, & recolo quod iam super isto casu fuit consultus à quodã iudice cum haberet defacto, & nolui consulere: & postea audiui à quodam iudice fide digno huius regni quod dū esset iudex in ciuitate Granata contigit punctualiter iste casus, & tandem mulieres delinquentes fuerunt condemnatæ & punitæ poena flagellorum & galearum, & sententia fuit confirmata per auditores regio illius ciuitatis.

Et idem est si foemina haberet accessum cum viro tanquam agens: puta si ipsa ascendit supra virum: ita etiam expresse videtur tenere glossa rectè intellecta in dicta. l. foedisimã. dum dicit, alij dicunt loqui, cum foemina agit vt vir, sicut econtra: & in terminis ita reperio quod vnus verbo tenet solus Angelus de maleficijs. 15. colum. versicu. quæro quando dicatur committi stuprum. & ibi eius additior: sed certe hoc casu etiam non audeam inponere poenam ordinariam cum non reperiatur in iure decisum: vnde æquius & iustus esset tantum poenam arbitrariam imponere.

Item adde quod in isto nefando & detestabili crimine & delicto contra naturam punitur affectus, & attentatus, licet actus non sit perfectus nec cõsummat: ita disponit prædicta pragmatica. 85. lib. pragmaticarum. Ex quo inferitur quod licet in delictis etiam grauissimis non puniatur affectus & voluntas poena ordinaria, nec attentatus, saltem de communi consuetudine vt in. l. si quis, non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. tamen in isto casu & delicto nefando contra naturam bene punitur solus attentatus poena ordinaria sicut si actus esset cõsummat. Ex quo necessario quæro & dubito, si quis habet accessum ad alium non per vas exterius sed inter crura vel in alia parte corporis, vel manibus abutendo, & semen emittendo, an dicatur ex hoc commissum peccatum

contra naturam, & imponatur eius poena? Et certe videtur quòd non. Primo quia si cur naturalis accessus est cum muliere per vas consuetum, ita cum homine per vas exterius: ita probant prædicta iura, maxime textus in dicta. l. cum vir. ibi dum dicit, vbi sexus perdidit locum. Secundo quia quando delictum requirit certam formam & qualitatem, illa deficiente non est delictum: vnde hoc casu tantum puniretur poena arbitraria & extraordinaria: & in terminis ita tenet Angelus de maleficijs, in parte, chemeci adulterato. versu. quæro quæ sit poena stupri. Nec obstat prædicta pragmatica huius regni quæ habet quod ex solo attentatu, licet delictum non consummetur, punitur quis poena ordinaria: quia debet intelligi quando attentatus & præparatio huius nefandi criminis fieret per vas exterius, non vero per alias partes corporis: & ita teneo & concludo.

35 Decimo principaliter est punibilis accessus cum animali: nam si aliquis homo habeat accessum ad aliquod animal, puta ad equã, vaccam, vel ad aliud animal: vel aliqua mulier habeat accessum ad aliquod animal, & patitur se ab eo cognosci, committit nefandum crimē contra naturam, quod etiam vocatur bestiale, & punitur poena mortis: textus est singularis in iure in cap. mulier. 15. quæstione. 1. cuius verba sunt, mulier que accesserit ad omne pecus & vult ascendi ab eo, interficietur mulierem, & pecus morte moriatur: rei enim sunt. & ibi ad hoc notat & commendat Archidia. & communiter doctores: & illum textum ad hoc notat etiam & commendat Imola in. l. defuncto. 1. colum. ff. de publicis iudic. Roma. & communiter moderni in. l. 2. C. qui testamen. facere possunt. idem Romanus in. l. si viro. §. de viro. soluto matrimonio. 46. fallen. numer. 78. Alexander in. l. ex facto. de vulga. & pupilla. 9. colum. numer. 35. & ibi communiter moderni. Hippolytus in. l. 1. C. ad legem Corn. de sicar. 6. colum. numer. 60. & ista poena probatur in sacra scriptura, Exodi. 22. cap. vbi dicitur, Qui coierit cum iumento, morte moriatur. Item etiam Leuitici capite. 20. vbi dicitur, Qui cum iumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite: mulier quæ succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo. & idem disponit hodie textus in. l. 2. in fine. titulo. 21. Partita. 7. sed dubium est an hoc casu habeat locum pragmatica huius regni supra allegata, quæ punit delictum contra naturam? Et certè credo quòd sic cum

cum proprie illud sit delictum.

Aduertendum tamen quod animal etiam interficitur, ne duret memoria illius criminis: sed practica huius regni non videtur iudiciali, in quantum iudices per sententiam iubent suspēdi animal: sed tantum debent interficere, non tamen suspendere: & ista est intentio prædictorum iurium: sed laudabilis est practica propter immanitatem criminis, & propter publicum exēplū. Et ex superioribus infero, quod si quis habet accessum ad quãlibet aliã speciem vel materiam non aptam nec determinatam à natura ad coitum & generationem secundum propriam speciem, committit delictum & crimen contra naturam: & iam relatam est mihi à fide dignis quòd contigit & visum est aliquas personas fecisse foramen in terra, & ibi coire & emittere semen, ac si cum aliqua foemina coirent. Sed an hoc casu debeat imponi poena mortis de iure communi, & hodie poena qualificata pragmatica, dubito & teneo quòd nò, cum lege non caueatur, nec reperitur tale delictum punitum: sed iudex rectè posset imponere poenam arbitrariam, attentata qualitate facti & personarum.

36 Vndecimo principaliter est punibilis accessus commissus per vim: nam si quis per vim rapuerit aliquã honestam mulierem, virginem, viduam, nuptam, vel religiofam: & habuerit accessum ad eam, punitur poena mortis, & omnia bona eius applicantur mulieri raptæ: textus est capitalis & expressus in. l. vna. C. de raptu virginum. & ibi glossa ordina. Azo in summa. Odofredus, Cinus, Iacobus Butriga. Bartolus, Baldus, Angelus, Salicetus, & communiter doctores: textus in. l. raptos. C. de episcopis & clericis. & ibi glossa ordina. & communiter doctores, textus in. §. item lex Julia. de vi. versicu. sin autem. Institut. de publicis iudic. textus in. l. 3. titulo. 20. Partita. 7. textus in. l. 1. & 2. titulo. 10. libro. 4. foro legum. & si talis violentia fiat in eremo, vel fiat in aliqua ciuitate vel oppido, & cum muliere rapta fugiat delinquens in eremum, est casus de Hermandad: & puniri debet poena sagittæ: textus est in. l. 2. in legibus de la Hermandad. & ista eadem poena habet locum in eo qui præstitit auxilium & fauorem vt hoc delictum committeretur: ita expresse dicunt & disponunt prædicta iura.

37 Item etiam habet locum in foemina rapiente virum, licet hoc raro contingat: ita tenet glossa singularis & vnica in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. in verbo, sponsam, quam ad hoc di-

cit singularem & vnica Anglus de Peru. ibi in fine, dicens quod semel vidit in ciuitate Florentia: quandam meretricem comburi ex eo quòd per vim rapuerat quendam pulchrum puerum. tenet etiam Baldus ibi fina. colum. penulti. quæsti. & vbi Hippolytus. 36. colum. numer. 23. vbi dicit communem opinionem, & illam etiam glossam reputat singularem Petrus de Verniam additionib. Iacob Butriga. in. l. raptos. C. de episcopis & clericis. penulti. colū. in medi. pro qua glossa & eius sententia facit expresse textus in dicta. l. vna. versicu. poenas autem ibi, siue masculi siue foeminae sint. quæ ad hoc allegatibi Baldus, licet ille textus loquatur in auxilium vel fauorem præstantem, quòd puniatur, modo sit masculus, modo foemina: a fortiori habebit locum in ea quæ principaliter delinquit: & illam glossam ad hoc reputat notabilem Hippolyt. in. l. si quis viduã. ff. de quæstion. colum. 2. nume. 6. vbi plura cumulat in eius confirmationem. Et istam dicit communem opini. Pau. Grilan. in tract. de poenis omnifariam coitus. 10. quæsti. pe. col. nu. 23. Item etiam habet locum in sponso rapiente sponsam de futuro: quia nò est viro subiecta; & per cõsequens nò habet in eam manus iniectionē: text. est in. di. l. vna. C. de rap. vir. ver. quibus. cuius verba sunt, quibus cõnumerauimus etiã eū qui saltem sponsam suam per vim rapere ausus fuerit. & ibi tenent commu. docto. & idem disponit prædicta lex Part. 1. 3. titu. 20. parti. 7. In vxore autē vel sponsa de p̄senti per vim carnaliter cognita per virū, cõstat quod nò habet locum illa poena nec dispositio prædictarum. ll. quia super ea habet manus iniectionē ratione subiectionis, ita tenet expresse Bal. in. di. l. vna. C. de raptu virginum. fina. col. & quæsti. & ibi Cinus. 2. col. nu. 4. Salice. 2. col. num. 13. Confirmatur, quia ratione subiectionis & quasi possessionis quam habet maritus in vxorem suã potest eam vbicunq; inuenire propria autoritate apprehendere: ita probat text. cum ratione in. l. 1. C. vbi quis de curiali aut cohortali: & ibi expresse tenet & notat Baldus, & alij doctores. textus in. l. generali. C. de decurionib. lib. 10. & ibi tenet Pla. 2. colum. in medi. facit etiã textus in. l. 1. §. fina. & in. l. 2. & 3. ff. de libe. exhiben. vbi probatur quòd maritus ratione subiectionis & possessionis habet interdiciū de vxore deducēda, & patri præfertur in ea retinenda. Dubium tamen est si sponsus rapuit sponsam de p̄senti nondum carnaliter cognitam, an teneatur prædicta poena? Et reperio quòd Baldus in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. fina. col.

olum. & quaestione distinguit isto modo: aut potest constare & probari quod talis sponsa volebat ingredi religionem, & tunc tenetur praedicta poena, tanquam raptor: aut hoc non potest constare nec probari, & nulla poena tenetur: & idem tenetur ibi Salicetus. 2. colum. in fin. numer. 13. Sed adde quod praedicta lex Partit. simpliciter & indistincte vult, quod impune possit quis rapere sponsam de praesenti, nisi eam velis limitare & intelligere modo praedicta: sed certe in practica non recederem a praedicta lege Partitae.

40 Pro perfecta tamen declaratione horum iurium & materiae primo quaero, si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur praedicta poena? Et breuiter videtur quod non: quia duo copulatiue videtur requirere praedictae leges: primum est raptus, secundum est carnalis copula: ita probat textus in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. ibi, maxime cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest. & in versicu. quae multo magis. vbi dicitur quod a fortiori poena illius legis habet locum in eo qui rapit mulierem nuptam: quia duplici tenetur crimine, scilicet adulterij & raptus: ergo vult quod vtrumque copulatiue requiratur: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Ioannes de anania, in cap. cum causa. de raptoribus. fina. colum. & quaestione, vbi dicit quod iste casus contigit de facto in ciuitate Bononiae: & ita fuit consultum & iudicatum, & fuit quidam liberatus a poena mortis, & alia poena arbitraria imposita: tenet etiam & reputat singulare Cepola in consilijs suis, consi. 56. 2. colum. nume. 9. & pro hac sententia & conclusione videtur esse lex. l. titulo. 10. lib. 4. foro legum. quae disponit quod si rapiat & habeat accessum, punitur poena mortis: si vero rapiat & non habeat accessum, puniatur poena leui pecuniaria.

Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis raptor teneatur poena mortis & praedictarum legum, etiam si non habuerit accessum ad eam: ita probat textus notabilis & expressus in l. qui coetu. §. qui vacantem. ff. ad legem Iuliam de vi. cuius verba sunt, qui vacantem mulierem rapuerit vel nuptam, vltimo supplicio punitur. textus in l. 1. §. fina. ff. de extraord. crimi. textus in cap. de raptoribus. 36. quaestio. 1. Imò quod magis est, eo ipso quod attentauit & procurauit rapere, licet non consummauit, tenetur eadem poena: textus est expressus & capitalis in l. si quis, non dicam ra-

pere. C. de episcopis & clericis. cuius verba sunt, si quis, non dicam rapere, sed attentare tantum iungendi causa matrimonij in sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali poena feriat. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus in dicta. l. raptos. C. de episcopis & clericis. 2. colum. 1. oppositi. & ibi Albericus. 2. colum. versi. 1. casu. Paulus de Castro. 2. colum. num. 5. idem Baldus in dicta. l. si quis, non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. fina. colum. & quaestione. nec obstat si dicatur quod omnis lex quae punit affectum in delictis, non seruatur de generali consuetudine si non sequatur effectus, saltè quo ad imponendam poenam ordinariam, vt plene & notabiliter tradit Salicetus in l. is qui cum telo. C. ad legem Corne. defica. quia respondeo quod illud est verum quando non processit quis ad aliquem actum facti: secus tamen est quando processit ad actum facti, vt quia incepit & tetrauit rapere, vt in nostro casu & in dicta. l. si quis, non dicam rapere. sed certe ista solutio non euacuat difficultatem: quia etiam si quis processit ad aliquem actum facti, non tenetur poena ordinaria delicti, si delictum non consummauit: vnde dico quod licet processit quis ad aliquem actum facti vel preparamentum de generali consuetudine, non tenetur poena ordinaria, si delictum non consummauit: & ita intelligatur & limitetur text. in dicta. l. is qui cum telo. & in dicta. l. si quis, non dicam rapere. Si vero processit quis ad actum facti & consummauit delictum, tunc bene tenetur: ergo cum in nostro casu ex solo raptu mulieris sit consummatum delictum, licet non sit secuta copula, sequitur quod raptor tenetur poena ordinaria praedictarum legum. Hanc tamen sententiam & conclusionem singularem limita & intellige, quando non est sequuta copula: quia raptor non potuit ex aliqua causa: secus vero si non est sequuta ex eo quia ipse raptor noluit eam cognoscere, tunc non teneatur praedicta poena ordinaria, sed alia mitiori: & ita possunt concordari istae diuersae opiniones, & in expresso ita tenet & concordat Hippolytus de Marfi. in dicta. l. vna. C. de raptu virginum. antepenulti. colum. nume. 254. argumeto text. & eorum quae ibi tradit Bartolus & doctores ni. l. qui fallam. ff. ad legem Cor. de fal. & argumeto glossae & eorum quae ibi traduntur in dicta. l. si quis, non dicam rapere. in glossa. 1. de episcopis & clericis.

41 Secundo principaliter quaero, si quis per vim habuit accessum ad aliquam mulierem non amouen-

mouendo illam de loco ad locum, & sic non interueniente raptu, an teneatur poena mortis, & per consequens poena praedictarum legum? Et videtur quod non, sed mitiori poena debet teneri, scilicet legis Iuliae de vi. quae est poena deportationis & publicationis omnium bonorum, si violentia fiat cum armis: si vero fiat sine armis imponitur poena publicationis tertiae partis bonorum, vt in §. item lex Iulia, de vi. Institu. de publicis iudi. ita probat textus singularis & expressus in l. 3. versicu. praeterea. ff. ad legem Iuliam, de vi. vbi expresse dicit quod ille qui per vim cognouerit aliquam mulierem, punitur poena legis Iuliae, de vi. cuius verba sunt, praeterea punitur huius. l. poena qui puerum vel foeminam vel quenquam per vim stuprauerit. confirmatur per textum in l. qui coetu. §. qui vacantem. eodem titulo. vbi eo casu quo quis rapuerit mulierem punitur poena mortis: ergo non interueniente raptu, tantum punitur poena legis Iuliae, de vi. probat etiam text. in §. item lex Iulia, de vi. versicu. fin. autem per vim. Institu. de publicis iudi. vbi expresse dicit textus quod si per vim interueniat raptus mulieris punitur reus poena praedictae legis vnicae, ergo sequitur quod non punitur illa poena si quis per vim cognoscat mulierem sine raptu: & in expresso, licet non ita bene fundet, istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Gandi. doctor antiquus summæ autoritatis, in opere suo malefi. in rubric. de multis quaestionibus dependebus a statutis. 1. colum. 2. quaestione princip. versicu. item pone quaestionem quae mihi Bononiae contigit de facto. tenet etiam Albericus in l. raptos. C. de episcopis & clericis. 1. colum. & quaestione, & ibi notabiliter Paulus de Castro. 2. colum. nume. 4. idem Albericus in l. vna. C. de raptu virginum. fina. colum. in fine. idem Albe. in 3. par. statutorum. 21. quaestio. Ioan. de Plat. in §. fin. autem. Institu. de publicis iud. fina. colum. & quaestio. notabiliter Raph. Cuma. in consi. suis, consi. 95. incipienti, Christophorus. Hippolytus de Marfi. in dicta. l. vna. C. de rapt. virginum. 4. col. nume. 12.

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam imò quod isto casu imponatur poena mortis, & habeat locum dispositio praedictarum legum. Primo quia hoc casu satis dicitur committi rapina cum per vim talis mulier fuerit cognita, & militat omnino ratio & dispositio praedictae legum. Secundo per textum expressum qui hoc aperte probat in §. item lex Iulia, de adulterijs. versicu. 1. Institu. de publicis iud.

vbi dicit text. quod punitur quis poena stupri quando habet accessum ad aliquam mulierem, virginem, viduam vel honestam, nulla interueniente vi: dicit ibi gloss. quod si interueniat vis punitur poena praedictae legis vnicae. C. de raptu virg. & similibus: ergo aperte dat intelligere quod non requiratur raptus sed sufficit violentia: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus in l. si quis non dicam rapere. fina. colum. & quaestio. C. de episcopis & clericis. pro qua sententia. & conclusione allego expressam. l. Partit. 3. titu. 20. Partit. 7. vbi expresse dicit textus, quod si quis rapiat aliquam mulierem honestam, vel eam cognoscat per vim, punitur poena mortis, & praedictis poenis: ergo aperte vult quod non requiratur raptus.

42 Tertio principaliter quaero si quis rapuit virginem immaturam nondum viri potentem, & sic minorem. 12. annorum, vel eam carnaliter cognouit per vim, an puniatur poena mortis, & alijs poenis de quibus in praedicta. l. vna. C. de raptu virginum. cum similibus? & videtur quod non, sed mitiori poena: quia cum talis virgo non sit potens ad copulam, non videtur amittere suam virginitatem, nec videtur recipere damnum irreparabile: vnde delictum non dicitur consummatum, sed magis attentatum: pro qua sententia. & conclu. facit etiam text. in dicta. l. vna. C. de raptu virg. versicu. maxime. cuius verba sunt, maxime cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest. facit etiam text. no. in l. si vxor. §. si minor. ff. ad. l. Iuli. de adult. vbi habetur quod si mulier minor. 12. annorum nupta est alicui viro, & durante minore aetate commisit adulterium, non potest tanquam adultera accusari: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Guilielmus de Cuno in l. si quis non dicam rapere. 2. colu. numer. 3. C. de episcopis & clericis. vbi dicit, quod per hoc euasit quendam a poena mortis. tenet etiam & sequitur Palat. Ruui. in sua repetitio. §. 56. folio. 34. colum. 2. versicu. facit ad praedicta. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod talis raptor vel delinquens qui virginem immaturam & nondum viri potentem carnaliter cognouit vel deflorauit, teneatur poena mortis, & alijs poenis contentis in dicta. l. vna. C. de rap. vir. ac si virginem maturam & viri potentem deflorasset. Primo per text. no. in l. si quis aliquid. §. qui nondum viri potentem. ff. de poenis. vbi habet quod licet pro simplici stupro sine vi commisso in aliquam virginem imponatur poena confiscationis medietatis bonorum, & si delinquens sit vilis persona imponatur

coerctio corporalis arbitraria cū relegatione, vt in §. item lex Julia. de adulterijs. versicu. fin. Instit. de pu. iud. & dixi supra ista repe. tamē illud est verum quando quis corruptit & deflorauit virginem maturam & viri potētem, & sic maiorem. 12. anno. secūs vero si corruptit & deflorauit virginem immaturam & nondum viri potētem, nec aptam ad copulam, & sic minorem. 12. annorum: quia tunc, nedum punitur poena ordinaria stupri, sed etiam alia maiori & acriori poena: ergo quando tale delictum est commissum per vim, debet teneri delinquens poena mortis ordinaria, & alijs poenis contentis in prædicta. l. vna. C. de rapt. virg. cum simili. textus est nō. & expressus in dicto. §. qui nondum. cuius verba sunt, qui nondum viri potētes virgines corrumpunt, humiliores in metalum damnantur, honestiores in insulam relegantur, aut in exilium mittuntur: & ita intelligit illum textum Faber in §. item lex Julia. Instit. de pu. iud. in fine: & ibi Nicola. de Neapo. Angelus in tracta. ma. in parte, chemeai adult. 15. colum. versicu. quæro quæ sit poena stupri. Paulus Grilandus in tractat. de poenis omnifariam coitus. 7. quæsti. 2. colum. nume. 6. & licet Guiler. & prædicti doct. illum textum pro sua opinione adducunt, tamen decepti sunt: quia non loquitur in stupro commissio per vim, sed sine vi: vnde potius est casus apertus pro mea opinione quam pro sua.

Secundò pro hac sententia & conclusione considero textum notabilem & expressum in dicta lege vna. C. de raptu virginū. ibi, aut tutoribus vel curatoribus. & c. vbi disponitur quod raptor mulieris repertus in flagranti crimine possit occidi à parentibus vel consanguineis, vel etiam à tutoribus vel curatoribus talis mulieris: ergo aperte dat intelligere quod dispositio illius text. & eius poena habet locū in eo qui rapit, vel per vim carnaliter cognouit virginem immaturam, minorem, & nondum viri potētem.

Tertio facit textus in dicta. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. vbi pro solo attentatu raptus imponitur poena mortis, licet non sit consummatum delictum: ergo à fortiori imponetur in nostro casu & quæstione cum delinquens fecit quod in se erat. & in expresso istam meam sententiam & conclusionem, licet non sic bene fundatam, tenet Baldus in dicta. l. si quis non dicam rapere. fina. colum. & quæstione. Petrus de Verria in additio. ad Iacobum Butr. in. l. raptores. eodem titul. penulti. colum. versicu. sed quæro

aliquis. Nicolaus de Neapo. in. §. item lex Julia. de adulterijs. 1. column. Instit. de publicis iudicijs.

43 Quarto principaliter quæro, an raptor qui per vim cognouit aliquam mulierem possit cū ea legitime contrahere matrimonium, & ex hoc euitare poenam delicti: In quo articulo breuiter & resolutiue dico, qd de iure ciuili nec potest cum ea contrahere matrimonium, nec ex hoc euitabit poenam: textus est in dicta. l. vna. versicu. nec sit facultas. C. de raptu virg. cuius verba sunt. nec sit facultas raptæ virgini, vel viduæ, vel cui libet mulieri raptorem suum sibi maritum exposcere: sed cui parentes voluerint, excepto raptore, eam legitime copulent matrimonio. textus in Authentica, de raptis mulieribus quæ raptoribus nubunt. collati. 9. Hodie tamen de iure canonico, cui est stādum in vtroque foro, bene valet inter eos matrimonium: textus est in cap. tria. & in. c. denique. 36. quæsti. 2. textus capitalis & expressus in cap. fina. de raptoribus. cuius verba sunt, accedens ad apostolicam sedem. & infra, rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissentio transeat postmodum in consensum: & quod ante displicuit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitime sint personæ. & ibi glossa ordina. Innocētius, Hostiensis. Ioānes Andreas, Abbas & communiter doctores.

Dubium tamen est necessarium & satis quotidianum, si per tale matrimonium excusetur raptor à poena mortis, & ab alijs poenis de quibus in prædicta lege vna. C. de raptu virgin. cum similibus? Et videtur quod sic: quia in consequentiam videtur dispensatum in poena, quia aliàs parum prodesset validitas matrimonij. Item etiam argumento textus cum materia in capit. 1. & 2. de adulterijs. vbi habetur quod ille qui stuprauerit virginem, cogitur eam ducere vel dotare: & ex hoc euitat poenam legalem, vt supra dixi & conclusi. Et in expresso ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Ioannes Calderinus in dicto capi. fina. extra, de raptorib. Augustinus de Arimino in additionib. ad Angelum, de maleficijs. in parte, chemeai adulterato. 17. colum. versicul. an autem per consequens matrimonium, & c. & dicit se habuisse in quæstione de facto, & ita obtinuisse, quod certe est summe notandum in practica: & ante eum tenet etiam Paulus de Castro in. l. raptores. C. de Episcopis & clericis. 2. column. vbi dicit se ita consuluisse: &

per

per eius consilium fuit quidam raptor liberatus à poena mortis in ciuitate Mantuæ: & ita ego iudicauit & practicaui in hac ciuitate Salamanticensi, dum essem assessor cum iudice ordinario recusato.

Sd his non obstantibus in puncto iuris ego teneo contrariam sententiam, imò quod per matrimonium non excusetur à poena ordinaria: quia considero quod licet matrimonium valeat inter eos de iure Canonico, cui est standū, tamen per hoc non disposuit aliquid ius Canonicum, nec potuit disponere in terris imperij circa poenam ipsius delicti impositam de iure ciuili: vnde merito teneretur raptor: nec obstat textus cum materia in capit. 1. & 2. de adulterijs. quia posito quod eius dispositio feretur etiam in terris imperij, tamen loquitur & procedit in stupro, & delicto commissio sine vi: in quo videtur decens poena imposita per illa iura canonica: secūs tamen est in delicto atrocissimo raptus: quia in eo illa iura non loquuntur, nec esset condigna poena: & in expresso istam sententiam & conclusionem videtur tenere Capola consilio. 52. finali colum. numero. 17. Fateor tamen quod hodie in nostro regno procederet prædicta opinio Ioannis Calderi. & sequacium, attenda. l. 22. titulo primo. 7. partita, quæ secundum communem errorem & intellectum disponit quod facta pace & concordia inter partes, non imponatur poena corporalis pro delicto: vnde stante illa lege posset procedere & practicari prædicta opinio in nostro regno: aliter verò nullo modo posset de iure procedere.

44 Circa quod tamē vtiliter & necessariò quæro, si quis rapuit aliquam mulierem vel sine raptu inuentus sit cum ea taliter quod contra eum probatur stuprum, an euitabit poenam si vterque eorum dicit & confitetur se antea contraxisse matrimonium? & breuiter dicendum est quod sic: ista est glossa singularis & vnica in iure in. l. penultima. C. de fideiussoribus. in verbo confessus. quam ibi ad hoc notat & commendat Baldus, Angelus, & illam glossam ad hoc dicit vnica Baldus in. l. quicūque. C. de seruis fugitiuis. penultima columna. numero. 24. illam etiam dicit vnica idem Baldus in. l. eam quam. C. de fideicommissis. 7. column. numero. 24. illam etiam dicit vnica idem Baldus in. l. vna de confessis. 8. column. num. 35. notat etiam & commendat idem Baldus in. l. prima. C. de collusione detegenda. idem Baldus in. c. primo. §. iniuria. penultima column. numero. 18. de pace iuramento firmanda. in vñibus feu-

dorum. idem Baldus in capitu. tertio loco. extra, de presumptionibus. Angelus de maleficijs, in parte, chemeai adult. 17. colū. vers. pone quod quidā iuuenis: & ibi eius additionator. illam etiam reputat singularem Ioannes de Plarea, in. §. item lex Julia. de adulterijs. penulti. columna in fin. Institutio. de publicis iudicijs. Hippolytus in consilio. 61. penultima colum. numero. 36. Capola in consilio. 56. prima colū. Limita tamen & intellige prædictam glossam & eius conclusio. in simplici stupro & copula carnali sine raptore: secūs tamen est in raptu: quia ibi apparent signa contraria confessioni. Item etiam secūs est in simplici stupro quādo apparent aliqua signa contraria prædictæ confessioni, vt quia foemina inuenta est plorans, vel clamans: vel fortè qualitas personarum est valde dissimilis: ita in terminis tenet & declarat Bal. & omnes doctores in locis supra citatis.

45 Aduertendum tamen est quod superiora habent locum & procedunt in virgine, vidua, vel honesta muliere: secūs tamē est in publica meretrice: quia si quis eam rapiat vel per vim carnaliter eam cognoscat, nō punitur aliqua poena: text. est singularis in iure in. l. verum. versiculo primo. ff. de furtis. cuius verba sunt, & ideo etiam eū qui fores meretricis effregerit libidinis causa, & fures non ab eo inducti, sed aliàs ingressi meretricis res egresserunt, furti non tenentur: an tamen vel faui vel vi teneatur qui superpresit scortum libidinis causa? & non puto tenentur: & ita etiam ex facto cum incidisset dixi. & ad hoc illum textum notat & commendat ibi Barto. Alber. Ange. & commu. doctores. probat etiam tex. in. l. quæ adulterium. versicul. fina. C. ad legem Iuliam. de adulte. vbi habetur quod accessus carnalis cum famula vili & turpi, existente in aliqua caupona non est punibilis: cuius verba sunt, hæ autem immunes à iudiciaria seueritate & stupri & adulterij præstentur, quas vitæ vilitas digna legum obseruatione non credit. & ibi notat gloss. ordinaria & communiter doctores: text. in. l. vna. C. de raptu virginum. cum similibus. vbi expressè requiritur quod ad hoc vt raptus sit punibilis. oportet quod si commissus in muliere, virgine, vel honesta. & in expresso per ista iura istam sententiam & conclusionem tenet glo. ordin. in dicta. l. vna. C. de raptu virg. in gloss. 1. & ibi Azon in sum. Cinus. Albe. Bald. Ang. Sali. & com. docto. præcipue Hippo. 5. col. nu. 19. glo. ordi. in. §. item lex Julia. de adulte. instit. de publi. iud. in gloss. in fin. & ibi comu. scrib. Paul. Grilan. in tracta. de poenis omnifariam coitus. 10. q. princ. Ant. Go. in. ll. Tau. Rr penul.

penul. colum. num. 25. Quod tamē limita & intellige nisi iam desuerat meretricari & honeste uiueret, secundum prædictos docto. ubi supra. Secundo limita & intellige præterquam si talis meretrix sit nupta: quia tunc accessus eius erit punibilis: ita Bald. in dict. l. vna. C. de rapt. virginū. fin. colū. i. quæstio. & ibi alij docto. & in locis supra allegatis.

46 Duodecimò principaliter est punibilis accessus cum muliere nupta & coniugata: nam si quis habet accessum ad aliquam mulierem nuptā vel cōiugatam, committit adulterium: de quo principaliter intendo tractare.

47 Pro cuius perfecta declaratione primo quæro quæ sit pœna adulterij: & resolutiue dico quod de iure antiquo. fororum non reperitur pœna determinata vel statuta, nec erat imposita pœna mortis: ita probat tex. expressus in l. qui cum yno. §. adulterij. ff. de re mil. ubi dicitur quod reus damnatus crimine adulterij non est recipiendus inter milites: ergo sequitur quod per sententiam non erat imposita pœna mortis: quia aliàs frustra quæreretur, an esset recipiendus inter milites: & ad hoc notat ibi gloss. ordi. & communiter docto. antiqui. tex. in l. 2. §. i. verficu. miles. ff. de his qui notantur infam. & ibi gloss. ordi. & communiter doctores. text. in l. miles. §. fina. ff. ad legem Iuliam, de adulte. text. in l. Claudius. ff. de his quibus ut indigni. & ibi glossa ordina. & communiter doctores. textus in l. si quis viduam. ff. de quæstionib. & ibi Bar. Albe. Dinus, & communiter docto. antiqui: textus in l. scio. ff. de testibus. & ibi gloss. ordina. & alij doctores, de iure autem Codicis est imposita pœna mortis, tam in adultero quam in adultera: text. est in l. quamuis. la. 2. verficul. finali. C. ad legem Iuliam, de adulte. cuius verba sunt, sacrilegos autem nuptiarum gladio puniri oportet. & ibi tenet glossa ordina. Odofredus, Cinus, Iaco. Butriga. Barto. Albericus, Baldus, Salicetus, & communiter docto. de quo vide melius quam alibi per Salicetum ibi, penultima colum. num. 18: textus in §. item lex Iulia, de adulterijs. Institui. de publi. iudi. de iure autem authenticorum talis pœna mortis non imponitur mulieri adulteræ, sed alia mitior pœna: quia detruditur in monasterium. ut ibi perpetuo agat poenitentiam, nisi maritus eam velit recipere infra biennium: in adultero vero pœna mortis non mutatur: textus est in authentica, sed hodie. C. ad legem Iuliam, de adulterijs. & ibi notat & tenet gloss. ordi. Odofredus, Cinus, Iacobus, Butritriga. Albericus, Baldus, Angelus, Salicetus, & communiter do-

ctores. textus in authentica, ut nulli iudicium. §. si verò quando. collatio. 9. & ibi Barto. Ange. & doctores. & per ista iura istam sententiam & resolutionem ponit Bartol. in l. si adulterium cum incestu. ff. ad legem Iuliam, de adulterijs. & ibi Angel. de Peru. & communiter doctores Faber, Ange. & Platea in §. item lex Iulia, de adulterijs. Institui. de publi. iudi. Innocent. & cōmuniter Canonistæ, in ca. tua. de procurator. Hostiensis in summa, extra, de adulterijs. 4. colum. verficu. quæ pœna sit imponenda. cōmuniter etiam Canonistæ in ca. gaudemus. de cōuer. coniuga. Angelus de maleficijs, & eius additionator in parte, chemai adult. 2. colum. verficulo quæro quæ sit pœna adulterij, ubi dicit hanc esse communem opinionem, pro qua sententia & conclusione est lex nota. Part. l. 25. titu. 17. 7. part.

Hodie tamen de iure nostro regio alia pœna imponitur, quia uterque tam adulter quam adultera per sententiam iudicis ponitur in potestatem mariti, ut de eis & de eorum bonis faciat quidquid vellet: unde poterit eos occidere vel aliam quamlibet offensam vel iniuriam inferre: text. est in l. i. titu. 7. lib. 4. foro legum. text. in l. 2. titu. 15. libro. 8. ordina. & ita quotidie in isto regno practicatur. Nec mirum quod talis pœna imponitur, cum de iure diuino pœna mortis & lapidatiōis pro adulterio erat statuta: ut in ca. hæc imago. & in ca. satis. 33. quæst. 5. ex quo inferitur, quod cum maritus possit eos interficere, quod poterit eis quamlibet aliā offensam vel iniuriam inferre: & sic poterit manus vel pedes, vel quodlibet aliud membrum abscindere: text. est notabilis in l. nec in ea. ff. ad legem Iuliam, de adulterijs. cuius verba sunt, sed qui occidere potest adulterū, multo magis contumelia poterit eum iure afficere. & ibi ad hoc notat & commendat Barto. Albe. Ange. & cōmuniter doctores. & illum textum ad hoc notat & commendat Ange. Imola, & communiter moderni in l. in suis. ff. de liberis & posthumis. & ita probat expressè prædicta lex ordinamenti, in quantum dicit, faga del y de sus bienes lo que quisiere.

Dubium tamen est an ista pœna habeat locum in sponsa: & videtur dicendum quod sic: & in terminis ita probat tex. in l. si vxor. §. diuus. ff. ad legem Iuliam, de adulte. cuius verba sunt, diuus Seuerus & Anto. rescripserūt, etiam in sponsam hoc idem vendicandum: quia nec matrimonium qualecunque, nec spem matrimonij violare permittitur. & ibi notat glo. Barto. Albe. Ange. & communiter docto. textus in §. si minor.

minor. eiusdem legis. tex. in l. miles. §. quærebatur. eodem titu. tex. in l. propter. C. eod. titulo. tex. in l. i. titu. 17. 7. parti. Sed in hoc articulo ista est vera resolutio, quod in sponsa de presenti habeat locum pœna adulterij: in sponsa vero de futuro, non: & in terminis ita tenet Bald. in dicta. l. propter. & est de mente Barto. & docto. in dicto. §. diuus. & in expresso ita disponit hodie prædicta lex. 2. titu. 15. lib. 8. ordinamen. & tenet etiam gloss. ordi. in ca. si verò. el. 1. de sent. excō. in verbo, cum vxore. & ibi cōmu. docto. Vnum tamē est, quod hodie in nostro regno non potest maritus accusare vnum sine alio, sed aut vtrunq; debet accusare, aut vtrunq; dimittere: ita disponit nostra lex. 80. in ll. Tauri. facit etiam tex. notabilis in l. cui pacto. ff. de seruis export. ubi habetur quod ille qui pacto vel aliàs non potest intrare suburbia ciuitatis, non poterit etiam intrare ipsam ciuitatē: & ad hoc notat ibi gloss. Barto. & communiter doctores: textus in l. in actionibus. verficul. primo. ff. de in litem iurand. ibi, licuit enim ei, &c. textus in regula, nō debet. ff. de regulis iuris. textus in regula, cui licet. de regulis iuris. lib. 6. tradit Bald. in l. si quis, non dicam rapere. 1. colum. C. de episcopis & clericis. & ibi doctores. idem Bald. in l. fina. C. de exhibendis reis. idem Baldus in l. prima. C. de pri. car. latē moderni in dicta. l. in suis. Pala. Ruu. in sua repetitio. fol. 57. 1. colum. §. 87. Ex quo datur declaratio ad legem. 76. his legibus Tauri: qua cauetur quod virtute sententiæ & licentiæ iudicis possit inimicus propria autoritate interficere inimicum, ut possit etiā eum offendere, vel quamlibet iniuriam inferre & in expresso ita tenet Bartolus in dicta. l. nec in ea. & prædicti doctores, ubi supra. Nec obstat si dicatur quod in pœnalibus & exorbitantibus non est licita extensio ex paritate vel maioritate rationis: quia isto casu propriè non fit extensio, sed virtualiter ex vi cuiusdam necessariæ comprehensionis, illud quod est minus continetur in maiori, secundum Angelū, Imolam, & doctores in dicta. l. in suis. ff. de liberis & posthumis.

Item etiam imponitur pœna amissionis bonorum: in quo articulo resolutiue dico, quod de iure communi si agebat ciuilitate ad tori separationem, mulier adultera perdebat dotem & omnia alia bona sua, & applicabantur marito: ita probat textus notabilis in l. consensu. §. virū C. de repudijs. & ibi tenet glossa ordina. Petrus Cinus, Angelus de Peru. & communiter docto. gloss. ordina. Cinus, Albericus, Baldus & communiter docto. in authentica, sed. hodie. C. de

adulterijs. Paulus de Castro ubi notabiliter loquitur in l. rei iudicata. §. 1. 2. colum. num. 2. ff. soluto matrimonio.

Vnum tamen est, quod iudex secularis nō potest ad hoc cognoscere, sed iudex tñ ecclesiasticus: quia de matrimonio contrahendo vel dissolueno non potest iudex secularis cognoscere principaliter, nec incidenter: textus est in capit. plerunque, de donatio. inter virum vxorem. & ibi tenet communiter doctores. textus in capit. lator. qui filij sint legitimi. cum similibus. si vero agebatur criminaliter ad pœnam non perdebat dotem, sed prædicta mulier adultera detrudebatur in monasterium: & si maritus intra biennium eam non recipiebat, vel mortuus sit, tunc perpetuo debebat ibi remanere: & bona sua diuidantur isto modo, quod liberis extantibus duæ partes applicantur eis, & tertia monasterio: liberis vero non extantibus sed parentibus tertia pars eis applicatur, & duæ monasterio: liberis vero nec parentibus extantibus, omnia bona applicantur monasterio: ita disponit tex. in dicta authentica, sed hodie. C. de adulterijs. & in l. 25. titu. 17. 7. partita. Hodie tamen in nostro regno si agatur ciuilitate nihil est immutatum, sed idem seruabitur quod disponebatur de iure communi: si vero agatur criminaliter, ius commune est immutatum: quia tam adulter quam adultera debent poni in potestatem mariti, ut de eis et eorum bonis faciat quidquid velit: modo habeant liberos, modo non: ita expressè disponit prædicta lex ordinamenti secunda. titulo. 15. libro. octauo. ordinamen. licet per. l. primā. titu. 7. lib. quarto fo. legum erat dispositum quod extantibus liberis bona non applicentur marito. Sed attende quod hodie per legem. 82. in legibus Tauri confirmatur prædicta lex fori: & aliud non potest dici nec teneri in iudicando & consulendo. Quid autem si maritus propria autoritate occidat vxorem & adulterum in flagrati delicto, an lucretur dotem, vide infra, in propria quæstione.

48 Secundò principaliter quæro, si matrimonium non valeat nec teneat inter maritum & vxorem ex aliqua causa, puta consanguinitatis, vñ aliàs: & vxor commisit adulterium, an isto casu puniantur pœna adulterij, tam ipsa quam adulter, ac si matrimonium valeret: & breuiter dicendum est quod de iure cōmuni bene tenebantur pœna adulterij: quia etiam matrimonium putatiuum nō licet violare, & maritus poterit eos accusare, nō iure mariti sed tanq̄ extraneus: & similiter poterit eos accusare quilibet de populo. Ant. Go. in ll. Tau. Rr 2 lo, cū

lo, cum sit delictum publicum: tex. est notabilis in l. si vxor. §. diuus. vers. sed si ea. ff. ad legē Iul. de adult. cuius verba sunt, sed si ea sit mulier cum qua incestum commissum est, vel ea quæ quamuis vxor omnino haberetur, vxor tamen esse non potest: dicendum est iure mariti accusare eam non posse, iure extranei posse. & ad hoc notat & commendat ibi Barto. Albe. Ange. & commu. docto. Ex quo deducitur & infertur quod non poterit maritus propria auctoritate eos occidere, etiā repertos in flagranti crimine: tex. est in l. mariti. §. fin. eodem titu. ibi, & rectius dicetur eos ius occidendi habere qui iure patris maritue accusare possunt. & ibi tenet Bart. & communi. doctores: facit etiam tex. in authen. de nuptijs. §. si vero ab initio. col. latio. 4. & ibi notant communiter, doctores: tenet etiam Barto. & alij doctores. in l. penul. §. si na. ff. ad municipales. contra glossam ibi.

Secundò infertur quod non lucrabitur maritus dotem propter adulterium vxoris: ita tenet gloss. ordina. in l. consensu. §. vir quoque. C. de repu. in verbo, sibi habere. vers. item quid dices. quam ibi sequitur & approbat Salice. & commu. alij docto. Paul. de Cast. Alexan. & ceteri scribentes in l. si cum dotem. §. fin. 2. col. ff. soluto matri. Cōtrarium tamē tenet expressē gloss. ordinaria in cap. plarunq. de dona. inter virū. & vxor. in gl. magna, in fine: vbi dicit quod isto casu maritus lucretur dotem: quam ibi sequit̄ & commendat Innocen. Hostien. Ioannes Andreas, Anto. de But. Card. Anchar. Abb. & communi. docto. Sed concordari possunt isto modo, quod gloss. & commu. opin. in dicto cap. plarunq. loquitur quādo maritus egit cōtra vxorem ad separationem tori, & dotem lucranda propter adulterium, & lata sit sententia in fauorem mariti: vnde licet postea vult vxor dotem repetere ex eo quod dicat matrimonium fuisse nullum propter aliquod impedimentū, non sibi proderit propter auctoritatem rei iudicatæ, & propter alias rationes, de quibus per docto. ibi: gloss. verò. in dicta. l. consensu. §. vir quoque. loquit̄ & procedit quando vxor principaliter egit ad separationem matrimonij propter affinitatem vel consanguinitatem, & fertur sententia in qua declaratur matrimonium esse nullum, & maritus vult retinere dotem propter adulterium: quia non poterit: quia verè non fuit inter eos matrimonium, nec ex eo aliquod commodum vel priuilegium tanquam maritus consequi debet: & in specie ita dicit & concordat Ioan. Andr. Anto. Anchar. Cardin. & alij docto. in dicto cap. plarunq. de dona.

inter virū & vxor. Ex quibus patet quod apertè deceptus est doctor Pala. Ruu. in isto passu in repe. rub. de dona. inter virū & vxor. fol. 19. i. col. nu. 3. fol. 35. vbi prædictas glo. allegat pro cōcordantibus, cum in veritate sint inuicem contrariæ. Hodie tamen in nostro regno contrarium decisum est, imò quod licet matrimonium ex aliqua causa non valeat, maritus possit accusare vxorem & adulterum: & sic ambo mittentur in potestatem eius, vt possit de eis & bonis eorum facere quicquid vellet, ac si matrimonium valeret: & per consequens poterit eos propria auctoritate occidere si reperiat eos in flagranti adulterio: & tandem omnis illa poena quæ habet locum contra adulteros quando matrimonium valet & tenet, habet etiam locū quādo matrimonium propter aliquam causam de iure non valeret: ita expressē disponit hodie lex. 81. his leg. Tauri: & ista est eius vera & propria dispositio. Quam tamen legem intellige quando matrimonium non valet propter aliquod legitimum impedimentum consanguinitatis vel affinitatis: secus verò si propter defectum consensus: ita probat ista lex, & probat tex. in capit. ad dissoluendum. de desponsa. impu. & ibi not. Abb. & communiter doctores: & tenet Cifuentes hic, & doctor Castillo: ex quo infertur, si per vim contraxit, non potest accusari de adulterijs. Item infero quod si contraxit in minore ætate, & postea commisit adulterium antequam confirmaretur matrimonium, non potest postea accusari. Confirmatur etiam, quia fortius est matrimonium contractum inter prohibitas personas quàm ex defectu consensus: quia primo casu non fit separatio absque iudicio ecclesiæ, & oritur publicæ honestatis iniuria: tex. est in g. & vnicius in cap. porro. de diuor. secundum Abb. & alios doctores ibi. Secundo verò casu non, quando matrimonium est nullum ex defectu consensus: tex. est in cap. accessit. de spon. impu. tex. in cap. vno. eodem titulo, libro. 6. & facit tex. in cap. cum locum. de spon. tex. in capi. venient. el. 2. eodem titu. tex. notabilis in cap. significauit. de eo qui duxit in matrimo. quam poluit per adulterium.

49 Tertio principaliter quæro, quis possit accusare de adulterio? & breuiter & resolutiue dico quod maritus poterit accusare iure mariti, hoc est, cum priuilegio & qualitate mariti, vt infra. 60. dies post commissum delictum præferatur omnibus alijs accusatoribus. Item vt possit accusare sine metu calumniæ. Item vt non teneatur se inscribere ad poenam talionis: postea

postea autem poterit accusare maritus non iure mariti, sed tanquam extraneus cum sit delictum publicum: imò tunc inter extraneos præfertur maritus: quia propensiore iure & dolore venit ad accusandum: tex. est in l. §. marito. ff. ad legem Iul. de adul. tex. in l. 2. §. fin. eodē titu. tex. in l. si maritus. la. 1. §. 1. & si eodē titu. tex. in l. i. §. cuius. §. ex senatusconsulto. eodem titulo. tex. in l. miles. §. sexaginta. tex. melior & expressior ceteris in l. iure mariti. C. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, iure mariti, adulterij accusare volenti sexaginta dies vtilis computatur, quib⁹ in publico eius facultas fuerit, apud quem reus vel rea postulari potest: & cum præterierint dies isti vtilis, maritus quoq; iure extranei agere potest. & ibi glo. ordi. Odo. Petrus, Cinus, Iaco. Bu. Barto. Albericus. Bald. Ange. Salic. & communiter docto. Azo. in summa illi iustu. 1. colum. num. 5. Hodie tamen de iure nouo Codicis hoc immutatum est: quia quilibet de populo non potest accusare, sed tantum maritus, pater, frater, patru⁹, & auunculus ipsius mariti, vel ipsius adulterij: cuius ratio est, nē cui liber liceat temerè foedare matrimonia: text⁹ est Imperatoris Constantini, in l. quamuis. la. 2. C. ad legem Iul. de adul. & ibi notat Iaco. Butri. Cinus, Bar. Ang. Salic. & commu. docto. licet glo. & alij docto. ibi vellent quod imò post istos cōiunctos quilibet extraneus possit accusare: & pro illo tex. & communi opinio. est hodie. l. 2. titu. 17. 7. part. Hodie autē de iure nostro regio nullus potest accusare, modo sit extraneus modo cōiunctus, sed solus maritus: ita disponit tex. in l. 3. titu. 7. lib. 4. foro. ll. quæ in hoc communiter prædicatur. Aduertendum tamen est quod prædicta. l. fori dicit quod nullus admittatur ad accusandum quando ipse maritus nō vult accusare, nec vult quod alius accuset: ergo eo casu quo non constat de eius contradictione, puta quia sit absens, vel furiosus, bene possit alius accusare, saltem cōiuncta persona: de quibus supra diximus: & hoc casu non sit correctæ dispositio tex. in dict. l. quamuis. pro qua sententia & con. bene facit tex. nō. in. l. sed & si vnus. §. ait prætor. cū. §. sequenti. ff. de iniuri. vbi habetur quod si filiofamil. sit facta iniuria, que ritur patri, & filius non potest agere si pater remittat: sed si sit absens, potest filius agere: quia præsumitur quod si esset præsens ageret & accusaret: sed hoc non obstante ego teneo cōtrarium, imò quod indistinctè hodie nullus possit accusare adulteros nisi solus maritus: modo maritus taceat, modo contradicat, modo sit absens, modo præsens, per rationem præ. l. fori,

& præ. l. quamuis. & ita commun. prædicatur. Vnum tamen est quod licet alia delicta publica non præscribantur minori spatio: 20. annorum vt in l. que relati. C. de falsis. tamen istud crimen præscribitur per quinque annos, & vltim⁹ riuus non potest fieri accusatio: tex. est in l. mariti. §. præterea. & §. hoc quinquenium. ff. ad legem Iul. de adul. tex. in l. quinquenium. eodē titu. text. in l. adulter. C. eodem titulo. & idem disponit. l. 4. titu. 17. 7. part. vnde videtur dicendum quod hodie poterit accusare infra quinque annos iure mariti, cum nullus extraneus admittatur.

50 Quarto principaliter quæro qualiter probetur adulterium: in quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod si testes fide digni deponant se vidisse eodē loco & tempore adulteros cōmiscētes, & adulterates, tunc verè probat delictum. Item etiam probatur per vehementē coniecturam & præsumptionem, puta si testes deponant se vidisse eos nudos & solos in eodem lecto cōmiscētes, licet non cōmiscētes: tex. est capitalis & expressus in capit. l. teris extra, de præsumpt. & licet ille tex. loquatur eo casu quo agitur de adulterio ciuilitè, quo ad separationem tori, tamē idem est si agitur criminaliter ad poenam: ita tenet ibi Abb. in fin. Felinus. colū. & est de mente omnium: tenet etiam Barto. Ang. & commu. docto. in l. 2. §. fin. ff. ad legem Iul. de adul. Odo. Pet. Cinus, Iaco. But. & commu. docto. in authen. Item si quis ei. in fin. C. ad legem Iul. de adul. Ang. de malef. in parte, chemeai. in colū. vers. visis capitulis. &c. & ibi eius additiona tor. Prædicta tamē procedunt & sunt vera quādo adulter cognoscitur à testibus: quid tamen si non esset notus eis, & deponerent hominem esse supra foeminam quem non cognouerūt, an nihilominus probetur adulterium? & videtur quod non: quia fortè erat maritus qui odio & inimicitia eam accusat. Item quia fortè minor non potens ad copulam. Item quia dato nomine fortè mulier potest se excusare per absentiam vel aliam causam: sed certe credendum probari adulterium cum necessaria sint probata, nec alia excusationes dictæ præsumantur: & iam istum casum habui de facto.

51 Quinto principaliter quæro, an maritus possit propria auctoritate interficere vxorem repertam in adulterio? in quo articulo resolutiue dico quod de iure communi maritus poterat occidere adulterum repertum in flagranti delicto si erat vilis persona, & repertus erat in domo ipsius mariti, & non in alia: tex. est in l. marito. ff. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, Ant. Go. in ll. Tau. Rr 3 mari-

infra proxime dicemus.

58 Item etiam quero, si maritus interfecit uxorem & adulterum vel aliquem eorum, non tamen repertos in flagranti delicto, & talis maritus pro defensione & excusatione sua vere & realiter probat eos commisisse adulterium, an excusetur a poena homicidij, vel saltem mitigetur poena ut non possit puniri poena ordinaria delicti, sed alia mitiori & extraordinaria poena? & videtur quod excusetur ut saltem non teneatur poena ordinaria. Primo quia de iure communi quando maritus vel pater occidit uxorem, vel adulterum, vel utrosque, praeter vel contra formam traditam a lege, non punitur poena ordinaria delicti, sed mitiori & extraordinaria: text. est in l. si adulterium cum incestu, §. Imperatores. ff. ad l. Jul. de adul. text. in l. nihil. verfic. sed diuus Marcus. cod. titulo. text. in l. Gracchus. C. cod. titulo. text. in l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Sylla. tex. in l. 1. §. si ff. ad legem Corneliam de sic. tex. in l. 14. titu. 17. 7. par. Secundo quia si ille qui est prouocatus ab alio excedat modum suae defensionis, non tenetur poena ordinaria delicti, sed mitius punitur propter excessum: quia non videtur esse in tanta culpa qui iustum dolorem temperare non potuit. Item quia homo intento dolore promotus, non est in plenitudine intellectus, argumento text. in l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de parri. text. in l. 1. §. quari. ff. ad Turpil. text. in l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de bonis liber. text. in cap. olim. de ressi. spolia. text. in cap. significauit. de poeni. & remis. & tenet no. Bald. in l. vt yim. ff. de iusti. & iure. fi. col. & ibi Iason. & Fortunius Garcias. idem Bal. in l. C. vnde vi. 6. col. 10. q. & ibi Cynus, Albe. Faber, & Sali. Tertio & no. facit text. certe si figu. in proposito, in l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de parti. vbi habetur quod pater occidit filium suum in venatione, eo quod nouercam adulterabat, & non tenetur poena mortis tanquam parricida sed mitius punitur: quia deportatur in insulam: cuius verba sunt, diuus Adrianus fertur, cum in venatione filium suum quidam necauerat qui nouercam adulterabat, in insulam eum deportasse: quod latronis magis quam patris iure eum interfecisset. Sed hiis non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imo quod maritus puniatur poena ordinaria delicti tanquam homicida, nec propter hoc aliquo modo excusetur: quia vere commisit homicidium, nec potest compensare delictum vel offensam praeteritam, nisi eo casu quo occiderit in flagranti crimine, vel facta denuntiatione secundum formam

text. in Authen. si quis ei. C. ad legem Iul. de adul. te. & ibi commu. docto. Et confirmatur, quia si quis intulit alteri vulnus, vel fecit grauem iniuriam & offensam, & postea ex intervallo occidatur ab offenso, nihilominus teneretur poena ordinaria, nec excusaretur propter offensam prius receptam, nisi incontinenti causa defensionis fecisset, argumento text. in l. 1. & per totum. ff. ad legem Corneliam. de sic. text. in l. 1. & in l. is qui aggressorem. & per totum. C. eodem titulo. Nec obstat primum fundamentum, in quo dicebamus quod quando maritus vel pater occidit adulteros praeter formam traditam a lege, mitius punitur: quia respondeo quod illud est verum quando reperti sunt in flagranti delicto: non vero alias. Secundo non obstat secundum fundamentum, in quo dicebamus quod si prouocatus excedit modum defensionis, non tenetur via ordinaria: quia similiter debet intelligi quando in continenti tempore lata iniuria excedit modum defensionis.

59 Tertio non obstat text. fortissimus & terribilissimus in dicta. l. diuus Adrianus. ff. ad legem Pompe. de parri. quia respondeo tripliciter. Primo modo quod loquatur in patre qui de iure antiquissimo poterat licite & impune occidere filium, ut in l. in suis. ff. de libe. & posthu. Sed ista solutio non satisfacit nec est tenenda, quia illud erat de iure antiquissimo ante legem Pompe. de parri. de qua loquitur text. in dicta. l. diuus Adrianus. Vel aliter & secundo dicamus, quod in casu illius tex. pater inuenit filium adulterando nouercam, & sic in flagranti crimine: & ita tenet & declarat ibi Hippo. de Mar. & ante eum Pau. de Cast. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. u. col. in fi. sed ista solu. similiter non est vera nec satisfacit: quia non est verisimile quod in venatione vbi plures solent congregari filius adulterasset nouercam: & sic necessario inferitur quod loquitur de adulterio antea commisso: & iste est sensus glo. or. Bart. Albe. & commu. docto. ibi. Vel aliter & tertio dicamus, quod illi text. loquatur in patre qui habet maximam potestatem & correctionem in filium, & ex causa & offensa etiam praeterita & antecedenti potest filium punire: & licet occidat & modum excedat, vel aperte & deliberate voluit occidere, non tenetur nec punitur poena ordinaria, sed minor: ut vbi dicit text. & iste sit eius verus, nouus, & subtilis intellectus: vnde secus est in marito vel alijs personis: & licet maritus & alia persona habeat aliquam correctionem & vindictam in uxorem vel subditos, ut in l. vna. C. de eme. p. in illa est valde moderata, & non ita permilla sicut in patre. Item

60 Item etiam quero an maritus possit interficere illum quem habet suspectum de adulterio; si reperiat eum alloquentem cum sua uxore, & in propria domo vel alio loco secreto? in quo breuiter & resolutiue dico, quod si talis maritus prius ei ter in scriptis denuntiauerat sub praesentia trium testium fide dignorum ne cum uxore sua loquatur, & postea inueniat eum cum ea loquentem in domo vel loco secreto, licite poterit eum occidere: alias vero non: text. est in Authen. si quis ei. C. ad legem Iul. de adul. cuius verba sunt, si quis ei quem suspectum habet de sua uxore ter in scriptis denuntiauerit sub praesentia trium testium fide dignorum, & postea inuenit eum conuenientem uxori suae in domo sua, vel uxoris, vel adulteri, vel in popina: siue in prouincia, aut in suburbanis, sine periculo eum perimat. & ibi notat & commendat glo. or. Odo. Cynus, & commu. docto. Azo in summa illius tit. fi. col. nu. 21. text. in Authen. vt liceat matri & auiae. §. his quoque. colla. 8. & ibi glo. or. Iaco. de Bellouiso, Bar. Ange. & commu. docto. & idem disponit lex. in titulo. 17. 7. part. adde tamen quod qualibet denuntiatione debet fieri post suam allocutionem, taliter quod pro forma debent esse tres allocutiones, & tres denuntiationes: vnde non sufficit quod postquam maritus eum habet suspectum simpliciter ei ter denuntiet: & in expresso ita tenet & declarat solus Iaco. de Bellouiso, in dicta Authen. vt liceat matri & auiae. §. his quoque. colla. 8. 2. col. 3. oppo. in quantum dicit quod ista iura procedunt ex velinenti praesumptione & odio ipsius suspecti & contumacis: quia quatuor vicibus eum inuenit cum uxore. Sed certe praedicta iura hoc non requirunt, imo simpliciter & indistincte dicunt, quod si maritus habet suspectum aliquem de uxore sua, potest ei ter denuntiare in scriptis: & si postea sprete tam solenni denuntiatione reperiat eum cum uxore alloquentem, possit interficere: & iste est sensus omnium doctorum & praedictae legis Partitae. Item adde quod in his denuntiationibus debet interuenire Tabellio, cum iura dicant quod fiant in scriptis: ita solus Odo. in dicta Authen. si quis ei. sed ego crederem contrarium, argumento text. in l. scripturas. C. qui potio. in pig. ha. & in Authen. sed nouo iure. C. si cer. peta. & in l. contractus. C. de fide instru. vbi habetur quod actus vel contractus potest dici & fieri in scriptis, cum debita solennitate, licet in eo non interueniat Tabellio, maxime in hoc casu quo tractatur de defensione.

61 Item etiam quero, an in casibus in quibus ma-

ritus potest uxorem suam & adulterum interficere possit alteri committere vel demandare istud ius vindictae? in quo articulo resolutiue dico quod ius vindictae est adeo personalissimum quod non potest alteri committi seu demandari, etiam si maritus sit senex, debilis, vel infirmus, argumento text. in l. seruus si heredi. ff. de statu libe. text. in l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. tollen. tex. in l. pe. §. 2. ff. de diuer. & tempo. praef. & in expresso istam sent. & conc. probat text. per locum ab speciali in l. Gracchus. verfi. deniq. C. ad legem Iul. de adul. vbi dicitur quod soli filio potest maritus hoc committere vel demandare propter identitatem personarum: ergo non alteri: cuius verba sunt, denique filijs eius qui patri paruerunt praestandum est. & ibi notat & commendat Odo. Cynus, Bal. Ange. Sali. & commu. docto. & illum text. ad hoc expresse notat & commendat Bart. in l. non solum. §. si mandato. 2. col. nu. 5. ff. de iniurijs. Sali. in l. non ideo minus. C. de accusa. 3. col. nu. 10. Alexand. Iason. & alij moderni in l. 1. §. fin. ff. de ope. no. nun. Hippoly. in l. vna. C. de rap. vir. 2. col. nu. 3. Feli. in cap. si vero. el. 1. 2. col. de sen. ex. com. idem Feli. in cap. quae in ecclesiarij. de con. fti. 4. col. in fi. & in expresso istam sent. & con. tenet glo. singu. & vnica in l. cum fundum. in verbo, postea. in fine. ff. de vi & vi arma. quam ad hoc dixit singu. & vnica Bald. in cap. ad nostram. 2. col. nu. 2. de proba. idem Bal. in cap. si de iura. calum. 1. col. in fine. notat etiam & commendat idem Bal. in cap. literis. de appella. fin. col. nu. 23. idem Bal. in cap. de catero. 2. col. nu. 4. de re iudicata. idem Bald. in l. accusationis. in fine. C. de accusa. idem Bal. in l. C. vnde vi. antepe. col. nu. 46. idem Bal. in cap. 1. §. 1. 2. col. nu. 3. de pace ten. & iu. fir. in V. si. feu. idem Bal. in l. ad officium. 2. col. & q. C. commu. diui. Pau. de Cast. in l. si cum dot. §. transgrediamur. 1. col. in fine. ff. sol. ma. & ibi Alexan. 3. col. nu. 10. Roma. in l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Sylla. Ioan. de Ana. in cap. 2. fin. col. & q. de homi. Ange. de ma. in par. chemeay adul. 20. col. verfi. an maritus. Iason. notabiliter in l. 1. §. fi. 3. col. ff. de ope. no. nun.

62 Vnum tamen est quod talis maritus potest se cum adducere amicos vel familiares ut eum adiuuent, & comodius & tutius possit facere vindictam, & maxime si sit senex, infirmus, vel debilis persona, & timet ne forte inueniat resistenciam: argumento text. in l. 2. ff. de iu. om. iu. tex. in l. si. ff. de offi. eius cui manda. est iuris. text. in l. 3. §. qui habet. ff. de ser. rusli. praef. text. in l. 3. §. fi. in fin. ff. de penu lega. text. in l. legatis. ff. de ali-

men,

men. lega. tex. in cap. præterea. de offi. delega. tex. in cap. suspicionis. eodē titulo. quibus probatur quod commissio vel delegatio aliquo actu, videtur omnia commissio sine quibus ille actus exerceri non possit: & ex isto fundamento & ratione istam sen. & con. tenet Paul. de Cast. in l. refectionis. ff. commu. præ. Bal. in l. vt vim. ff. de iusti. & iu. 3. col. 6. q. idem Bal. in cap. si. i. col. in si. de iu. calu. Iason, vbi reputat hoc esse not. in l. 1. §. si. ff. de ope. no. nun. idem Iason in l. 2. 2. col. nu. 4. ff. de iu. om. iu. Cæpo. vbi dicit ita obtinuisse in q. de factu, in tract. de ser. vrba. prædio. cap. 23. 2. col. nu. 6. Hippo. de Mar. in l. vna. C. de rap. vir. 3. col. nu. 11.

63 Item quæro, an maritus occidens vxorem propria autoritate lucratur dotem & alia bona quæ acquireret si via iuris ordinaria eam accusaret? & magistraliter & resolutiue dico quod non. Primo quia de iure cōmuni propter adulterium mulier nō perdit dotem nec alia bona, vt supra dictū est. Secundo quia maritus propter adulterium non potest interficere vxorē: ergo non debet aliquid acquirere ex suo facto & de licito culpabili. Tertio quia per mortem vxoris etiam si naturaliter cōtingeret statim ipso iure extinguētur delictū & eius poena, tam respectu personæ quam bonorū, vt in l. de functo ff. de publi. iudi. & in l. 1. & per tot. C. si reus vel accusator mortuus fuerit. & in expresso istam sen. & con. probat & fundat tex. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. cuius verba sunt, si vir vxorē suam occiderit, dotis actionem hæredibus vxoris dandam esse Proculus ait: & recte: nō enim æquum est virum hoc facinus suū dotem sperare lucrificare: idemq; & cōtrario statuendum est. & ibi no. & cō. glo. or. & cōmu. docto. Sed aduertendum quod ille tex. loquitur de iure communi, quo non licebat marito interficere vxorem, etiam repertam in adulterio: vnde secus videtur esse in casu quo de iure sibi liceret. Ex quo videtur inferendum quod cum in nostro regno licitè possit maritus vxorem suā & adulterium interficere, vt in prædicta. l. fori & ordinamenti supra allegatis: q; similiter lucrabitur bona eorum ac si via iuris eos accusaret: & in expresso ita probat tex. à contrario sensu iuncta glo. or. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. solu. matri. & ibi notabiliter Bar. 2. col. si. q. Ange. de Peru. 2. col. nu. 3. Iaso. 2. col. in fine, nu. 11. Lancel. Decius. 1. col. in. si. Christophorus de Nicellis, quem ipse refert. Pro qua sen. & con. facit tex. in l. qui seruus. ff. de verbo. oblig. vbi habetur quod si debitor ex iusta causa occiderit seruū promissum, quia repertus est in adul-

terio cum vxore, vel alias non tenetur ex contractu ad æstimationem, vel interesse, vel ad aliam poenam: cuius verba sunt, qui seruū mihi ex stipulatu debebat, si in facinore eum deprehenderit, impune eum occidit: nec vtilis actio erit in eum constituenda. tex. in l. quid ergo. §. si hæres. ff. de lega. 1. text. in l. eleganter. §. si. ff. de pigno. actio. Sed his non obstantibus contraria sen. & con. est verior, & tenenda: imo quod hoc casu maritus non lucretur bona vxoris nec adulteri, tali fundamēto & ratione: quia quando quis propria autoritate ius sibi dicit, amittit lucrum legale: text. est singu. & vnicus in iure in l. interdum. la. 2. §. qui furem. ff. de furtis. vbi ille qui propria autoritate capit furem, & ducit eum ad iudicem, bene recuperat rem: sed amittit poenam dupli vel quadrupli à iure inductam pro furtō. & ad hoc illum tex. in suo casu notat & commendat ibi Bart. Albe. & docto. & eum dicit ibi peregrinum & vnicum Ange. de Peru. & ad hoc illum tex. reputat singu. & vnicum Ioan. de Imo. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. & ex isto fundamēto & ratione istam sen. & con. tenet Bal. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. 1. col. in fine. & ibi Ioan. de Imo. Pau. de Cast. 2. col. in fine. Roma. si. col. nu. 21. Alex. 3. col. in si. nu. 15. & magis cōmu. docto. Ioannes Campe. in tractatu dotis. 5. part. & 5. q. Pro qua sen. & cōclusionem est hodie expressa lex nostra Tauri. 82. quæ hoc formaliter disponit & determinat. Ex quibus inferitur quod tam de iure communi quam regio talis maritus qui propria autoritate occidit vxorē propter adulterium non potest lucrari bona vxoris quæ ex aliquo pacto vel lege per mortem eius sibi deferuntur: ita probat tex. in dicta. l. si ab hostibus. §. 1. ff. sol. ma. & ibi notant communiter doctores.

64 Dubium tamen est circa hoc fati nouū & singularare, si talis maritus qui propria autoritate interfecit vxorem & adulterū repertos in adulterio, possit succedere filijs vel hæredibus eorū ab intestato in bonis habitis ab eis? & videtur quod non: imo quod fisco applicentur, argumento tex. glo. & com. opi. in l. Lucius. ff. de iure fil. & in l. cum ratio. §. si. ff. de bonis damnatorum. & eorum quæ late dixi in materia delictorum, in delicto homicidij. Sed ego teneo cōtrarium, imò quod bene possit eis succedere: quia illa iura procedunt quando iuste & sine causa quis alium interfecisset: noster vero casus loquitur quando maritus licite & iuste fecit: vnde licet priuatur à successione ipsius interfecit, non tamen hæredum.

Item

65 Item quæro si vxor alicuius requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo, an possit licite requirentem decipere, & dicere vt veniat secrete in domum suam, & ibi eum verberare & iniuriam inferre? & breuiter dico quod sic, argumento tex. in l. si quis seruo persuaserit. C. de furtis. vbi habetur q; si seruus sit requisitus ab aliquo de furto committendo, & ipse domino suo nuntiauit, & permisit vt aliquas res perferret in domum eius: qui persuasit tenetur tā de actione furti quam serui corrupti: & per illum tex. istam sen. & con. tenet ibi Pau. de Cast. 1. col. & 1. notabilis: & ibi Iacobinus de sancto Geor. Pala. Ru. in sua repetitione. fo. 73. 1. col. §. 29.

66 Ex quo tex. inferit etiam ibi Ange. de Peru. q; si Castellanus vel custos alicuius castri vel fortalitij sit requisitus vel inuitatus ab alio vt recipiat pecuniam vel dona, & castrum vel fortalitium sibi tradat, & hoc reuelauerit domino, licite poterit eum decipere, & dicere vt certo tempore veniat, & eum punire vel aliqua iniuria eum afficere: & idem tenet ibi Paul. & Iaco. de sancto Geor. idem Ange. in l. quicumq;. C. de feruis fugi. 2. col. in medio.

67 Item etiam inferitur quod si iudex sit requisitus ab aliquo litigante vt pecuniam recipiat & pro se ferat sententiam, vel iniustitiam faciat, potest ei præbere aures, & dicere & fingere vt veniat tali die & hora, & ibi secrete habere testes qui videant & audiant, & postea eū capere & punire: ita Pala. Ru. vbi supra. Intelligerem tamen supra dicta quod possit maritus vel alter verberare vel aliam iniuriam sibi inferre: non vero eum occidere, vel mēbrum in cidere: quia non est moderata defensio. Item quia non est sequutum delictum.

68 Item quæro si maritus iam decessit, & mulier petat dotem ad hæredibus, an possint hæredes opponere de adulterio in vita mariti commissio, ad eam excludendam? & breuiter dico quod non: modo maritus sciuerit adulterium esse commissum modo ignorauerit: quia est accusatio vel exceptio tendens ad meram vindictam, sicut actio iniuriarum vel poenalis: & ideo non transmittitur ad hæredes ante litem contestatam, argumento tex. in l. 1. §. hæredes. ff. de priu. delict. tex. in l. iniuriarum actio. la. 1. ff. de in iu. tex. in l. quod diximus. §. hæc actio. ff. quod metus causa. tex. in l. hæc actio. ff. de calumniato. tex. in l. si vero. §. hæc autem actio. ff. de his qui deiece. vel effu. tex. in l. inde Neratius. §. si infans. vers. hanc actionem. ff. ad legem Aquil. tex. in l. vna. C. ex delict. defun. tex. in l. si. C. de

reuo. dona. tex. in l. omni modo. vers. si. nam si nullam. C. de inoffi. testa. text. in §. non autem omnes. Insti. de perpe. & tempo. actio. & in expresso istam sen. & con. probat. tex. iuncta glo. or. in l. rei iudicata. §. in si. ff. solu. matri. & ibi tenet notabiliter Bal. Pau. de Cast. Ioā. de Imo. Alex. & magis com. docto. tenent etiam doct. Canonistæ in cap. plerunq; de dona. inter vi. & vxor. præcipue Præpositus. 1. col. nu. 2. Ange. de male. & ibi ei? additionator in parte, chêmeay adulterato. 6. col. vers. quid si maritus.

69 Item quæro quid e contra, si vxor adultera decedat & maritus superuiuat, & hæredes vxoris repetant dotem, an possit maritus opponere exceptionem de adulterio & eos repellere? & videtur q; sic: ita probat tex. in l. si. C. de adulte. Sed contrarium est tenendum, imo quod talis maritus non possit prædictam exceptionem opponere: quia post mortem vxoris vel alterius delinquentis ante litem cōtestatam. extrinseca est poena corporalis & pecuniaria: text. est in l. defuncto. ff. de publi. iudi. text. in l. ex iudiciorum. vers. si. ff. de accusa. text. in l. vna. C. ex delictis defunctorum. text. in §. non autem in fine. Insti. de perpe. & tempo. actio. tex. in l. 2. titulo. 17. par. nec obstat tex. in dicta. l. si. C. de adulte. quia debet intelligi quando vxor decessit postquam factum erat diuortium inter eos, vel lite iam mota super eo: secus vero si ante decesserit: quia tunc nō poterit maritus agere, nec excipere de adulterio, & in expresso ita tenet & declarat glo. or. in dicta. l. si. C. de adulte. in glo. pe. & ibi Bald. Sali. & magis communis docto. Odofre. in l. consensu. C. de repu. pe. col. & q. & ibi Albe. 1. col. in medio. ita etiam tenet Alexan. in dicta. l. rei iudicata. §. 1. 2. col. in medio. vers. quid si mulier. & ibi cōmu. moderni.

70 Item quæro si mulier vidua soluto matrimonio habuit accessum ad alium, & sic commisit stuprum, an perdat dotem & applicetur hæredibus mariti? & videtur quod sic: quia mulier vidua quæ non transit ad secunda vota dicitur remanere & durare in primo matrimonio, & gaudet priuilegijs primi mariti: tex. est in l. sine. C. de bonis maternis. ibi. siue in priore matrimonio pater ex quo filios habuit permanere voluerit. & c. & ibi notat Cynus, Bar. & alij docto. tex. in l. filij. §. vidua. ff. ad municipa. & ibi glo. & commu. docto. text. in l. quotiens. C. de priu. Scholarum. lib. 12. facit etiam tex. in l. pe. C. de adulte. & ibi Bart. & docto. & in expresso isto fundamēto & consideratione istam sen. & con. tenet Paul. de Castr. in l. fororem. C. de his quibus vt indig. 1. col. num. 4. idem Pau. de Cast.

Cast.in.l.fideicommissum.C.de fideicommiss.
2.colum.in fine.tenet etiam & reputat singul.
Iason in.l.2.ff.solu.matri.2.colum.num.6.Au-
gusti.de Ari.in addit.ad Ange.de male.in par-
te,chemeay adulterato.6.colum.versic.quid si
maritus.Hippolytus de Marsilijs late & no.in
l.vna.C.de rap.virg.ii.colum.num.48.idem
Hippoly.in conf.su.conf.13.Felinus in cap.pa-
storalis.de iudi.3.colum.in medio. Præpo.in
cap.plærunq; de do.inter vi.& vxo.2.colum.3.
Pala.Ruui.in sua repetitione,fol.48.1.colum.
versif:ex quo dicebat.& fol.60.1.colum.versif.&
quod plus est.Cifuètes in.l.14.supra his legibus
Tauri.2. quæstione, licet dicat quod opi. con-
traria est magis favorabilis. Aduertendum ta-
men quod ista sententia & conclu. videtur in-
telligenda & limitanda, quando talis mulier fe-
cisset stuprum infra annum luctus: quia tunc
magis proprie dicitur durare primum matrimo-
nium, argumento text. iuncta glos. ordi. in
l.vna. §. exactio. C. de rei vxo. actio. & in toto ti-
tulo. C. de secun. nup. Item etiam & secundo vi-
detur intelligenda & limitanda quando dos
non esset soluta mulieri, sed esset penes hære-
des mariti & ab eis repeteretur: quia tunc ipsi
possunt excipere de tali stupro per eam com-
missio: cuius ratio potest esse, quia quando iam
est recuperata per mulierem, amplius non dici-
tur dos: sed ita demum si non est recuperata,
argumento text. in. l. cum pater. §. dotale. ff. de le-
gat. 2. & in. l. etiam. ff. de fundo dotali. Sed his
non obstantibus ego teneo contrariam senten-
tiam: itmo quod indistincte talis mulier vidua
non perdat dotem propter stuprum commis-
sum in viduitate, modo infra annum luctus, mo-
do postea. Item modo dos sit iam recuperata,
modo sit penes hæredes mariti. Primo quia
adulterium & eius poena proprie & vere dicitur
matrimonio durare, non vero postea: sed
postea in viduitate dicitur stuprum, & habet
locū eius poena distincta. Secundo quia si mu-
lier commisit adulterium in vita mariti, non pos-
sunt hæredes contra eum agere per viam accu-
sationis vel exceptionis: quia est ius vindictæ
quod non transit ad hæredes, vt supra proxime
conclusum est: ergo à fortiori non possunt
contra eam agere vel excipere pro stupro post-
ea commissio in viduitate. Tertio hoc clarius
confirmatur per. ll. Regias, quibus probatur
quod nullus habet facultatē accusandi de adul-
terio nisi solus maritus: & in expresso, licet non
ita fundent, istam sententiam & conclusionem
tenet Alexan. in dicta. l. sororem. C. de his qui
vt indigni. colum. in medio. versic. item facit. Ia-

so. in dicta. l. fideicommissum. C. de fideicom-
miss. nume. 1.

71 Item quæro quas excusationes habeat vxor
adultera vt possit se defendere à poena adulte-
rij? & breuiter & resolutiue dico quod habet
sequentes excusationes. Prima est si lapsus est
quinquennium à tempore commissi delicti:
text. est in. l. mariti. §. præcrea. ff. de adulte. text.
in. §. hoc quinquennium. eiusdem legis. text. in
l. quinquennium. eodem titulo. text. in. l. adul-
ter post quinquennium. C. de adulte. cuius ver-
ba sunt, adulter post quinquennium quam cō-
missum adulterium dicitur, quod continuum
numeratur, accusari non potest. text. in. l. 4. titu-
lo. 17. 7. part. Secunda est si adulterium com-
missum est de voluntate & consensu mariti: text. est
in. l. cum mulier. ff. solu. matri. & ibi glos. ordi.
Bar. & commu. docto. Quod intellige quando
talis exceptio opponitur ante litem. contesta-
tam: secus vero si post: quia non releuat vxorē,
licet faciat puniri maritum: si vero opponatur
ab adultero ante lit. con. prodest vt excusetur,
postea vero non excusatur, nec facit puniri ma-
ritum: text. est in. l. 2. §. si publico. ff. de adulte. &
ibi tenet & declarat glos. ordi. Bart. & commu.
docto. text. in. l. si maritus. §. præscriptiones. eod-
dem titulo. text. in. l. ita nobis cordi pudor est.
C. de adulte. & ibi glos. & commu. docto. & ita
expresse disponit & determinat. l. 7. titulo. 17.
7. part. Tertia est si post commissum adulterium
maritus habuit & retinuit vxorem adulteram
in sua domo, vel lecto, & mensa scie inter: non ve-
ro alijs: quia per hoc videtur remittere prædi-
ctum adulterium vxori: ita probat text. in. l. si
vxor. §. si. ff. de adulte. & ibi communiter do-
ctores: text. in. l. sine metu. in fine. C. de adulte.
& ibi glos. ordi. & communiter doctores: facit
text. in cap. quemadmodum. de iure iurando. &
in expresso per ista iura ita tenet Albe. in. l. non
sensu. C. de repu. i. col. in fine. versic. vt vltimo
notandum, pro qua senten. & con. est lex nota
part. 8. titulo. 17. 7. part. & l. 5. titulo. 7. libro. 4.
foro. ll. Aduertendum tamen quod prædictas
excusationes vel alias similes quas habet vxor
debet proponere ante litem contestatam: non
vero postea: text. est in. l. si maritus. la. 2. §. præ-
scriptiones. ff. de adulte. cuius verba sunt, præ-
scriptiones quæ obijci solent accusantibus adul-
terij ante solent tractari quam quis inter reos re-
cipiatur. & ibi glo. ord. Bart. & communiter do-
ctores: text. in. l. 2. §. si publico. eodem titulo. &
ibi Bar. & doctores: text. in. l. adulter post quin-
quennium. C. eodem titulo. & ibi notabiliter
Salice. & doctores.

Item

72 Item quæro an maritus teneatur adulterū &
adulteram simul accusare, vel possit vnum eo-
rum quem velit accusare? Et resolutiue dico qd
de iure communi maritus non poterat eos si-
mul accusare, sed vnum tantum eorum quem
vellet: text. est in. l. si maritus. la. 2. §. fin. versicu-
fin. ff. de adult. text. in. l. nihil. §. si. eodem titulo.
text. in. l. vim passam. §. duos. eodem titulo. text.
in. l. reos. C. de adul. cuius verba sunt, reos adul-
terij duos simul marem & foeminam ex eadē
causa fieri lex Iulia de pudicitia vetat: sed ordi-
ne peragi vtrosq; licet. & ibi vide rationes per
Salice. & doctores. Hodie tamen in nostro Re-
gno maritus potest accusare ambos simul, vel
vnum eorum quem velit: ita probat & dispo-
nit lex. 2. titulo. 15. lib. 8. ordi. ibi dum dicit: Y si
los accusare ambos, o qualquier dellos, que a-
quel contra quien fuere juzgado, que lo me-
tan en su poder, y haga del y de sus bienes lo
que quisiere. Postea autem de iure Regio noui-
ssimo per nostras leges Tauri statutum est
quod maritus teneatur vt runq; simul accusa-
re, & non possit vnum sine alio: ita disponit
lex. 80. his. ll. Tauri. Quod tamē intellige vt de-
beat eos simul accusare in vno eodemq; libel-
lo, vel diuersis, dum tamen faciat vno eodemq;
tempore, argumento huius. l. & rationis eius:
& tenet hic Castillo. Sed certē mihi videtur cō-
trarium, imò quod in vno eodemq; libello de-
beat accusare: quia alijs resularet diuersitas &
inconueniens in accusando, procedendo, & exe-
quendo. Item intellige quando vterq; viuat: se-
cus verò altero mortuo, quia tunc superstes po-
test accusari: ita etiam aperte probat illa. l. in
quantum dicit, siendo biuos. Ex quo inferitur
quod si vterq; viuat & maritus vni parcat, vide-
tur etiam alteri remittere delictum: argumen-
to illius legis. Vnum tamen est quod eo casu
quo de iure communi accusaret vnum eorum
tantum, sententia absolutoria eius fauore lata
prodest alteri, condemnatoria verò non: text.
est not. & expressus in. l. denuntiasse. §. fin. ff. de
adult. ibi, si absolutus fuerit, mulier per eum
vincet, nec vltra accusari potest: si condemna-
tus fuerit, mulier per eum non est condemna-
ta, sed agat causam suam, vt fortassis & obtine-
re vel gratia, vel iustitia, vel legis auxilio possit.
& ibi glos. ordi. Barto. & communiter docto-
res. & idem disponit lex. 9. titulo. 17. 7. parte.
Ex quo singu. nota quod in delictis connexis,
sententia absolutoria lata fauore vnus, prodest
alteri: sed adde quod hoc est speciale in delicto
adulterij propter fauorem matrimonij: secus
vero est in alijs: quia in eis sententia absoluto-

ria lata pro vno nō prodest alijs: ita pbat text.
in. l. adul. versic. si eo tēpore. ff. de adulterijs. & in
expresso ita tenet & declarat ibi Bar. & comu.
docto. & istam dicit cōmunem opinio. Alexā.
in. l. sape. ff. de re iud. 10. col. num. 36.

73 Item quæro que sit poena lenocinij: in quo bre-
uiter dico quod si maritus commisit istud cri-
men punitur eadem poena quæ est imposta
pro adulterio: ita probat text. in. l. 2. §. lenocinij.
ff. de adulterijs. ibi, poena adulterij configitur
text. in. §. si publico. eiusdem legis. textus in. l.
mariti. §. plectitur. eodem titulo. text. in. l. casti-
tati. C. de adulte. text. in. l. de crimine. versiculo
fina. eodem titulo. text. in. l. mercalem. C. de cō-
dictio. ob turpem causam. text. in. l. isti quidem. ff.
quod metus causa. text. in. l. melior ceteris in. l. au-
xilium. §. in delictis. versicu. dixi. ff. de minori.
Hodie tamen videtur quod ista poena nō pos-
sit habere locum: nam cum de iure Regio quæ
na adulterij sit, quod vterq; tam adulter quam
adultera ponatur in potestatem mariti, vt de
eis & eius bonis faciat quicquid velit, ista poe-
na non potest in nostro casu verificari, cum nō
reperiatur offensus in cuius facultate ponatur:
& idē fortē in nostro Regno solet praticari
quod tam marito quam vxori imponatur poe-
na flagellorum. Sed certē illa poena est irritē-
da pro tali nefando crimine: vnde teneo quod
isto casu debeat imponi poena mortis.
Primò quia ista erat poena adulterij de iure cō-
muni, vt in. l. quamuis. la. segunda, in fine. C.
de adulterijs. & late dixi supra. Secundo quia
pro hoc est casus expressus in. l. 2. in fine, titulo.
22. par. 7. quæ aperte dicit quod isto casu impo-
natur marito poena mortis. & per eam ita tenet
Pala. Ruui. vbi exclamat de isto delicto, & de
iudicibus qui illam legem non seruant in pra-
ctica, in sua repetitione, fol. 95. colum. 3. versicu.
sed si tanta est notorietas. §. 21. Si verò alius com-
misit istud crimen, siue masculus siue foemina
contra aliquam mulierem coniugatam, virgi-
nem, viduam, religiosam, vel honestam: simi-
liter punitur poena mortis: ita probat text. in. l.
qui domum. ff. de adul. text. in. l. mariti. §. plecti-
tur. eodem titulo. cuius verba sunt, plectitur, &
qui pretium pro comperto stupro acceperit:
nec interest vtrum maritus sit qui acceperit, an
alius quilibet: quicumque enim ob conscien-
tiam stupri acceperit aliquid, poena erit ple-
ctendus. text. expressior & melior ceteris in au-
then. de lenonibus. §. præconizamus. ibi, omnia
nouissima sustinere supplicia. collatio. 3. &
ibi notant communiter doctores, & idem di-
sponit prædicta. l. part. in fine.

Ant. Go. in. ll. Tau.

Sf Quod

74 Quod tamen limita & intellige quando adulterium vel stuprum fuit sequutum & consummatum: secus verò aliàs: quia tunc mitius puniretur, & sic poena arbitraria: ita probat tex. val de notabilis in l. 1. §. ff. de extraordinarijs criminibus. cuius verba sunt, aut mulierem puellamve interpellauerit, quidve impudicitiae gratia fecerit, donum præbuerit, prætiumve quo is persuaderet dederit, perfecto flagitio, puniatur capite: imperfecto, in insulam deportatur. & idem probat lex. 7. titulo. 10. lib. 4. foro. 11. si vero hoc delictum committatur contra aliam mulierem nõ coniugatam ne honestam, tunc imponeretur poena arbitraria: modo sequatur & consummetur delictum, modo non: argumento prædictorum iurium. Item etiam adde quòd etiam ille qui misit prædictum lenonem vel intercessorem alicui honestae mulieri, committit crimen iniuriarum, licet delictum attēta tū nõ sequatur, & punitur extra ordinē iudicis arbitrio: arg. tex. in d. l. 1. §. fin. ff. de extraor. crimi. tex. in l. 1. §. omnē. ff. de iniur. text. in l. sed est quæstionis. §. ff. eod. tit. tex. in l. attentari. eo. tit. text. in l. item apud Labeonem. §. si quis virginis. eod. titu. tex. in §. iniuria. in fine. Insti. eod. titu. tex. in l. §. tit. 9. 7. par.

75 Postremo & finaliter quæro, si mulier coniugata habet filium ex adulterio de quo ipsa est bene certa, maritus autem hoc ignorat & tractat eum vt filium, & ei intendit bona sua relinquere prout patris est officium, quid faciet talis mulier in conscientia? In quo articulo breuiter & resolutiue dico, quòd in casu dubio quando mulier adultera hoc non potest cognoscere, quia constante matrimonio promiscue & sine maximo interuallo habuit accessum cum marito & cum adultero, filius natus præsumitur esse mariti, & non alterius: vnde tam in conscientia quam in iustitia mulier est secuta, argumento text. in l. miles. §. defuncto. in fine. ff. de adulte. vbi expresse habetur quòd filius natus constante matrimonio ex muliere coniugata præsumitur esse legitimus: dato casu quòd probetur illo tempore esse adultera: cuius verba sunt, cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctum patrem habuisse. & ad hoc notat & commendat ibi Ange. de Peru. & alij doctores: & illum text. ad hoc reputat singu. & vnicum idem Ange. in l. septimo mense. ff. de statu hominū. reputat etiam singu. & vnicum Bald. in l. si matre. 1. colum. num. 2. C. de suis & legi. hære. notat etiam & commendat idem Baldus in l. filium eum definimus. 1. lect. 2. colum. in fin. ff. de his qui sunt sui vel alieni iu. idem

Bald. in l. si vicinis. C. de nupt. idem Bald. in Rub. C. de proba. si. colum. idem Bald. in l. 2. C. de cõmu. seruo manu. idem Bald. in l. 1. C. qui accusa. non pos. 1. colum. nu. 52. Paul. de Cast. in l. 3. ff. de libe. & posthu. 2. colum. num. 3. Abbas Panor. in cap. penul. 2. colum. num. 7. de adulte. & ibi Bald. & communiter alij doctores. idem Abbas in cap. per tuas. 1. colum. in fine, de proba. idem Abbas in cap. transmissa. 2. colum. nu. 9. qui filij sint leg. Hippolytus de Marsilijs in l. 1. §. ad quæstionem. penult. colum. num. 20. ff. de quæstion. Palat. Ruui. in sua repetitione, cap. per vestras. de do. inter vi. & vx. 35. fol. 2. colū. num. 12. Pro qua sententia & conclu. facit tex. no. in l. 9. titulo. 14. 3. part. si verò talis mulier bene est certa quòd filius est natus ex adulterio, tunc si potest sine periculo hoc filio reuelare, faciat, & inducat eum vt ingrediatur ordinem Fratrum mendicantium, & ibi profiteatur vt marito non possit succedere: vel si remaneat in seculo, quòd repudiet hæreditatem: si vero nõ audet hoc reuelare, vel dato quòd fecit, nec potuit eum ad hoc inducere, tūc si habet bona ex quibus satisfacere possit, debet tātū dare & restituere alijs filijs vel hæredibus ab intestato, vel eis quibus verisimiliter sciret quòd relinqueret si illum filium putatiuum non haberet: & si id verisimiliter non possit scire nec cognoscere, illud det & restituat pauperibus pro eo à quo bona illa sunt ablata: si vero non audet hoc reuelare propter periculum homicidij, nec habet bona ex quibus satisfacere possit, tunc conteratur & poeniteat, & erit secuta in conscientia, cum aliud facere non potest: nam cum ex vna parte sit damnū bonorum, ex alia graue periculum personæ, debet eligere minus damnū. argumento tex. in cap. nerui. & cap. duo. 13. distinctione, cum similibus. Et in expresso istam sententiam & resolutionem probat tex. in genere, in cap. officij. de poenit. & remis. vbi tex. loquitur in isto casu, & dicit quòd mulieri debet iniungi competens satisfactio per discretum sacerdotem: & argumento illius tex. & aliorum iurium tenet & declarat ibi Innocen. Hostien. Ioan. Andre. Anto. de Butri. Abbas Panor. Cardina. Ancharra. Collectarius, & communiter doctores: Ancharra. no. in regula, possessor mala fidei. de regu. iu. 13. colum. numero 22. Summa Syluestrina in parte, adulterium. 1. quæstione: Summa Ange. in parte, adulterium 4. quæstione: & istam quæstionem mouet Bar. in l. filium eum diffinimus. de his qui sunt sui vel alieni iu. in. si. & dicit quòd contingit in quadam Regina.

TEX

TEX. LXXXIIII.

Vando se prouare que aliqui testigo de pufo falsamente contra alguna persona, o personas en alguna causa criminal: en la qual si no se aueriguasse su dicho ser falso, aquel, o aquellos contra quie de pufo merecia pena de muerte, o otra pena corporal, quæ al tal testigo aueriguando se como fue falso le sea dada la misma pena en su persona y bienes como se le deuiera dar a aquel o aquellos cõtra quien de pufo seyendo su dicho verdadero, caso que en aquellos cõtra quien de pufo no se execute la tal pena, pues por el no quedo de dargela. Lo qual madamos que se guarde y execute en todos los delictos de qualquier calidad que sean: en las otras causas criminales y ceuiles mandamos que contra los testigos q̄ depusieren falsamente se guarden y executen las leyes de nuestros reynos que sobre ello disponen:

S V M M A R I V M.

- 1 Falsitas est delictum publicū quod committitur quando quis scienter & dolose mutat substantiam veritatis in præiudicium alterius.
- 2 Quando & quibus casibus committitur falsitas, & quæ sit poena eius?
- 3 Quæ sit poena fabricantis falsam monetam?
- 4 Si quis non fabricauit falsam monetam, sed tãderit, vel raserit, vel diminuerit, quæ poena puniatur?
- 5 Expedens falsam monetam, licet non fecerit eam, quæ poena puniatur?
- 6 Quæ sit poena eius qui fabricauit scripturam falsam?
- 7 Testis qui falsum testimonium dixerit in causa civili vel criminali, quæ poena puniatur?
- 8 Ille qui dixit falsum testimonium contrarium in causa hæresis, quæ poena puniatur?
- 9 Testis qui dixit falsum testimoniū in causa adulterij, qualiter puniatur?
- 10 Index qui dolo, pretio, vel malitia, iniuste aliquem cõdemnavit, qualiter puniatur?
- 11 Quando quis dolose mutat sibi nomen in præiudicium alterius, qualiter puniatur?

- 12 Quando quis mensuras publicè signatas mutauerit vel corruperit, quæ poena puniatur?
- 13 Regulariter quæ sit poena falsitatis?
- 14 An in hoc delicto falsitatis admittatur appellatio?
- 15 Si index, tabellio, vel testis dicat & affirmet se fecisse falsitatem, an talis confessio probet in præiudicium tertij, quando non fuit facta in plenario iudicio?
- 16 Insignia doctoralia & eorum significatio.
- 17 Duodecim privilegia Doctoratus.
- 18 Doctor qui per viginti annos legerit efficitur iubilatus & illustris sicut ille qui clarissimo sanguine fuerit natus.

Lex. lxxxiiij. finalis.

Ora dispositionem huius legis: Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico q̄ Falsitas est delictum publicum quod committitur quando quis scienter & dolose mutat substantiam veritatis in præiudicium alterius: tex. est in l. quid sit falsum, & quasi per totum. ff. ad legem Corneliam, de falsis. text. in l. 1. & per totum. C. eod. tit. text. in authen. de instrumentorum cautela & fide. verfi. 1. colla. 6. cuius verba sunt, nihil est aliud falsitas nisi veritatis mutatio. tex. in l. 1. & per tot. tit. 7. 7. par.

2 Circa quod duo principaliter sunt videnda. Primum est, quando & quibus casibus committatur falsitas. Secundum est, quæ sit poena eius?

3 Quo ad primum dico quod primo committitur falsitas quando quis fabricat falsam monetam Regis, vel principis non recognoscentis superiorem. Quo casu propter grauitatem criminis alteratur & aggrauatur poena: quia de iure antiquo, fforum, liber homo damnabatur ad bestias: seruus verò puniebatur poena mortis: text. est in l. quicunq̄. ff. ad legem Corneliam de falsis. cuius verba sunt, quicunq̄; nummos aureos partim raserint, partim tinxerint, vel finxerint, si quidem liberi sunt, ad bestias dari: si serui, supremo supplicio affici debent. Hodie tamē de iure nouo Codicis, modo reus delinquens sit liber, modo seruus, puniatur poena mortis ignis, & publice cancrematur, & omnia bona eius confiscantur: & hoc casu dicitur committere crimen læsæ maiestatis: tex. est formalis & expressus qui quotidie practicatur in l. 2. C. de falsa moneta. Item etiam eadē poena puniuntur socij qui scienter præstiterunt fauorem, auxilium, vel consilium principalibus delinquentibus. Item etiam eadem poena puniuntur qui domum propriam vel fundum ad Ant. Go. in. ll. Tau. S f 2 hoc

hoc delictum committendum præstiturunt. Item etiã si domus, vel fundus in qua talis moneta falsa fabricatur sit aliena, confiscatur, etiã si dominus eius sit ignorãs, dum tamen sit prope ipsam domum vel locum ubi fit, & non valde longè ubi verisimiliter potuit ignorare & nõ providere, dum tamen sit masculus & maior ætate. 14. annorum: secus verò si talis domus, fundus, vel locus sit alicuius mulieris viduæ vel minoris: quia tunc non confiscatur. text. est in l. 1. C. de falsa moneta. & idem expresse disponit lex penultima & finalis, tit. 7. 7. par. & lex. 7. tit. 12. lib. 4. foro. 11.

4 Item adde quòd ille qui non fabricavit falsam monetam, sed tantum totonderit, raserit, vel diminuerit monetam in aliquo mediante aliquo artificio, de iure antiquo puniebatur eadem poena, scilicet, damnationis ad bestias: text. in dict. l. quicumq;. ff. ad legem Corneliam de falsis. ex quo videtur quòd hodie puniatur poena mortis & concremationis, argumento text. in dict. l. 2. C. de falsa moneta. sed teneas contrarium, imò quòd talis tondens, radens, vel diminuens monetam non puniatur poena mortis & concremationis, sed tantum poena damnationis ad bestias: & cum illa non sit in usu, erit ad Galeras, vel arbitraria: nec illa poena corrigitur isto casu, quia text. in dict. l. 2. C. de falsa moneta. solum loquitur in fabricante, in quo consideratur maius delictum: unde illa lex & eius poena tanquam odiosa non est extendenda: & in expresso ita tenet Barto. in dicta. l. qui cumque. ff. ad legem Corneliam, de fal. gloss. ord. di. & ibi Cynus, Salicet. & communiter doctores in dicta. l. 2. C. de falsa moneta. gloss. etiam or. & communiter doctores in cap. quanto. de iureiuran. Hippolytus in l. qui falsam. ff. ad legem Corneliam de fal. nu. 99. & idem disponit lex pe. titulo. 7. 7. part. Hodie tamen videtur quòd debeat imponi poena mortis & confiscationis bonorum, per pragmaticam huius regni folio. 112. lib. pragmaticarum: quæ ad literam disponit, quòd si quis fecerit, totonderit, raserit, vel diminuerit monetam, teneatur poena mortis & confiscationis bonorum: nec obstat si dicas quòd illa pragmatica loquitur in illa moneta aurea vel argentea quæ ibi noviter inducitur & mandatur fieri: quia eadem ratione extenditur ad aliam quamlibet monetam quæ postea fiat, & istud est quod sentio.

5 Item adde quòd expendens falsam monetam punitur eadem poena, licet non fecerit: ita probat text. in l. lege Corneliam. versi. eadem lege. ff. ad legem Corneliam, de fals. cuius verba sunt,

eadem lege exprimitur, nè quis nummos stanneos, plumbeos, emere, vendere, dolo malo vel let. & ibi notat Barto. & communiter doctores. Confirmatur quia ille qui utitur instrumento falso punitur sicut ille qui fecit: text. est in l. 2. C. de fide instrum. tex. in l. si falsos. C. ad legem Corneliam, de fal. & in expresso ita tenet Ange. de malefi. in parte, falsario. 2. colum. versiculo, quæro. & ibi eius additionator: tenent etiam doctores præcipue Anania in cap. ad falsarios. de crimine falsi. Hippolytus de Marsilijs in l. qui falsam monetam. ff. ad legem Corneliam, de fal. nu. 64. quod tamen intellige quando scienter expendit prædictam monetam: nõ vero alias: ita probant prædicta iura & determinant prædicti doctores, ubi supra. Vnum tamen est quòd ille qui habet & possidet prædictam monetam excusatur si doceat & ostendat illum à quo eam habuit, licet contra possessionem sit aliqua suspicio: ita probat text. in l. maiorem. C. ad legem Corneliam de fals. per quem ita tenet Cynus, Iaco. Butri. Ange. de Peru. & communiter doctores ibi: Abbas & alij doctores in cap. quanto. de iureiuran. Anania & communiter doctores in cap. ad falsarios. de crimine falsi. Hippolytus de Marsilijs in dicta. l. qui falsam monetam. ff. ad legem Corneliam de fal. u. col. nu. 97.

6 Secundo committit quis falsitatem quando fecit vel scripsit scripturam falsam, vel quando aliquam partem eius deleuit: text. est in l. 1. §. qui rationibus. ff. ad legem Corneliam de fals. tex. in l. Paulus. eodem titulo, cum pluribus alijs eiusdem tituli. text. in l. si falsos codicillos. in l. qui veluti. eodem titulo cum similib. Quod intellige quando talis scriptura aliquam fidem plenam, vel semiplenam vel iudiciu faciebat: secus si nullam: ita Barto. in dicta. l. qui rationibus. & ibi doctores: & tenet gloss. ordi. & communiter doctores in l. damus. & hoc casu si talem falsitatem comisit in aliqua scriptura Regis vel Papæ, punitur poena mortis: si vero falsitatem comisit in alia scriptura, tunc si est tabellio debet amputari sibi manus dextra, & amittit officium, cum remaneat infans: si vero sit alia priuata persona incurrit poenã falsi regularè & ordinariã, quæ est deportatio, & communi bonorum publicatio, de qua latius & generaliter infra dicemus: text. est in l. 6. tit. 7. 7. par. tex. in l. si. titulo. 19. 3. par. text. in l. 1. tit. 12. lib. 4. foro. 11. & attende quòd hoc casu non videtur imponi in aliqua poena confiscationis bonorum: & confirmari potest ista poena de iure communi per tex. in authen. de mandatis princi-

principum. §. coges. colla. 3. ubi exactor publicus pecuniæ si scribit se minus accepisse quam accepit, punitur hac poena amputationis manus. Item etiam confirmatur ex antiqua lege in Lombardia quæ dicebat manum incidendã tabellioni conficienti falsum instrumentum: de qua meminit gloss. in Authen. sed nouo iure. C. de seruis fugi. Item adde quòd etiam mille qui utitur instrumento falso committit crimen falsi: text. est in l. 2. C. de fide instrum. in hoc tamen est maxima differentia quòd ille qui fabricavit instrumentum falsum in distinetur teneatur poena falsi, licet non utatur eo: vel si utatur & desistat tamen ille qui non fecit nec fabricavit, sed tantum usus est eo in iudicio: si desistat ante sententiam definitivam, excusatur. text. est singularis in l. si falsos codicillos. C. ad legem Corneliam de falsis. & ibi gloss. ord. & communis. ille tamen qui semel desistit ab illo instrumento quod arguebatur falsum, nõ potest amplius eo uti, etiam in alio iudicio: text. est singu. & vnicus in l. 3. C. de fide instru. & ibi reputat singu. & vnicus Bal. & alij doctores.

7 Tertio committit quis falsitatem quando productus in testem in aliqua causa civili vel criminali dixit testimonium falsum: text. est in l. 1. ff. ad legem Corneliam de fal. tex. in l. lege Cornelia. §. poena legis Cornelia. eodem titulo. tex. in l. eos. eodem titu. quo casu si dixit falsum testimonium in causa criminali & capitali contra innocentem, punitur poena mortis, vel eadem poena qua reus teneretur si contra eum verè probaretur delictum: text. est in l. 1. §. prætereã. ff. ad legem Corneliam, de lica. ibi, quiue falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur. & ibi ad hoc notat & commendat glo. or. Bar. Angelus, Hippoly. & commu. doctores: & reputat ibi mirabilem Albe. & illum tex. ad hoc reputat singu. Baldus in cap. 1. §. iniuria. fi. col. & q. de pace iuramento firman. in V. fi. feudorum. idem Bal. in l. presbyteri. 2. co. nu. 10. de epif. & cle. idem Bal. in l. iuris iurandi. 2. col. C. de rebus credi. idem Bal. in l. data opera. 6. col. num. 28. C. qui accus non pos. Ioan. de Ana. in cap. 1. de crimine falsi. 3. col. in fine. & idem disponit lex. 26. titulo. 11. 3. part. Confirmatur etiam, quia accusator calumniosus punitur similitudine supplicij: text. est in l. libellorum. in fine. ff. de accusa. tex. in l. si cui. eodem titulo, cum similib. text. in l. 2. C. de his qui latrones. per quem dicit ibi Bal. in fine, quòd ille qui facit aliquem capi qui postea reperitur innocens, debet puniri similitudine supplicij: & per hoc fuit quidam decapitatus in ci-

uitate Peru. si. Sed attende, salua eius pace, quòd cum hodie poena talionis non sit in usu, eius sententia non posset procedere, sed teneretur poena extraordinaria. Dubium tamen erat de iure communi, an ista sententia & conclusio procederet eo casu quo ille contra quem dictu fuit testimonium non fuit condemnatus: quia ante sententiam apparuit de falsitate? Et videtur quòd non: sed tantum eo casu quo est sequuta mors vel poena corporalis. Primo, quia ut dixi, hodie poena talionis non est in usu. Secundo quia hoc probat prædicta lex partita, quæ loquitur eo casu quo poena est mandata executioni. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd utroque casu teneatur poena mortis vel simili poena corporali, qua reus teneretur si contra eum verè probaretur delictum: & in expresso ita probat text. in dicto. §. prætereã. probat etiam text. notabilis in cap. satis. in fine. 33. q. 5. quem ad hoc notant & commendat ibi doctores: illum etiam ad hoc commendat Felinus in cap. sicut. de testibus. 2. col. num. 2. & istud est quòd expresse voluit & disposuit ista nostra lex finalis Tauri: & ista est eius principalis decisio.

8 Quæro tamen circa hoc, si fortè testis falsum testimonium dixit contra alium in causa hæresis, utrum possit poenitere sicut reus poterat, licet contra eum probaretur delictum? Et breuiter dico quòd non: quia talis testis falsus non tenetur de hæresi, sed de crimine falsi, in quo nõ habet locum poenitentia: & in expresso ita tenet Iaco. de Are. in l. fina. C. de accusationib. & ibi Cynus. 1. colum. versicu. 3. quæritur. Albe. 2. colum. versicu. sed quid si aliquis. Bal. 1. col. num. 3. Ange. de Peru. in fine, num. 3. & per consequens teneretur eadem poena qua reus teneretur si delictum hæresis probaretur: & certe esset iustissima poena, licet aliquando soleat praticari contrarium, imò quòd lenior & arbitraria poena imponatur.

9 Item etiam quæro, si testis dixit falsum testimonium in causa adulterij contra aliquos, & probetur falsitas, qua poena talis testis puniatur? Et videtur quòd poena mortis: quia eam potest maritus imponere ipsis adulteris, cum per. 11. nostras regias possit maritus adulteros interficere. Ex aduerso tamen videtur quòd talis testis non teneatur poena mortis: quia illa non est præcisa, certa, nec determinata per nostras. 11. Regias in causa adulterij: sed tantum est poena arbitraria posita in voluntate & facultate mariti, cum ambo, hoc est, adulter & adultera tradantur marito ut de eis & bonis Ant. Go. in. 11. Tau. S. 3. corum

eorū faciat quicquid velit: unde videtur quod hoc casu talis testis falsus puniatur poena arbitraria, sicut de iure communi: & certè quæstio est dubia, noua, & singularis: in qua primo videtur quod talis testis teneatur poena iuris communis. Vel aliter & secundo videtur quod talis testis ponatur in potestatem eorū contra quos testimonium tulit super adulterio. Vel aliter & tertio dico quod videtur quod talis testis teneatur poena mortis: quia ad talem penā se extēdebat poena & delictum adulterij super quo deposuit: & iam iste casus contigit de facto in Cancellaria Regia de Valladolid: & quæstio fuit valde dubia, & fuit diuersitas & discordia inter ipsos iudices, & processus fuit ad alios remissus, & finaliter fuit imposita poena mortis: & certè ista poena & opinio videtur mihi iusta & tenenda.

10 Item adde quod sicut testis deponens falsum testimonium in causa criminali puniatur poena mortis, vel eadem qua ipse reus delinquens puniretur si contra eum probaretur delictū, vt supra proxime dixi, & disponit nostra lex finalis Tauris: ita eodem modo iudex qui dolo, pretio, vel malicia iniuste aliquē condemnauit in causa criminali, tenetur poena mortis, vel eadē qua ipse cōdemnatus afficiebatur: text. est singu. & vnicus. in. l. lex Julia. §. fina. ff. ad legem Iuliam repetundarum. quem ad hoc reputat singularem & vnicum Baldus in. l. presbyteri. la. i. C. de episcopo. & cleri. 2. col. nu. 10. licet litera eius sit corrupta in allegatione. illū etiam dicit mirabilem Bald. in. l. vnica. C. ex delictis defunctorum. pe. colum. facit etiam textus in. l. 1. & per totum. ff. quod quisque iuris. per quem ita tenet Bald. in rub. C. de poena iudicis qui male iudicauit. & idem disponit lex notabilis Partit. 2. 4. tit. 22. 3. par. & l. 4. in fi. tit. 30. 7. part.

Si vero dixit falsum testimonium in causa criminali, non tamen capitali, tenetur poena ordinaria falsi, de qua inferius dicam: si vero dixit falsum testimonium in causa civili, indistincte tenetur poena ordinaria falsi, & tenetur parti ad totale interesse: ita dicūt & probāt prædicta iura superiora: & probat etiam prædicta lex partitæ. Vnum tamen est quod hoc casu hodie in isto regno imponitur sibi poena extractionis dentium: ita disponit lex. 3. titu. 4. foro legum: quæ tamen esset seruanda in locis vbi de consuetudine seruatur. Similiter etiam tenetur poena falsi testis, qui accepit pecuniam etiā pro veritate dicenda: text. est notabilis in. l. 1. versi. sed & si quis. ff. ad legem Cor. de falsis. & ibi notat & commendat Bar. & communi. do-

cto. cuius ratio est, quia ille qui tenetur aliquid facere gratis, si pro eo recipiat pecuniam, turpiter recipit: vt in. l. 1. & 2. cum similibus. ff. de condi. ob turp. cau.

11 Quarto committit quis falsitatem quando dolo & fraudulenter mutat sibi nomen vel cognomen causa alium decipiendi: text. est in. l. falsi nominis. ff. ad legem Corne. de falsi. cuius verba sunt, falsi nominis vel cognominis assueratio poena falsi coërcetur. & ibi notat Bart. & communi. docto. & iam vidi de facto quod quidam creditor non habebat nisi vnum testē contra debitorem pro quodam debito probando, & illum induxit vt deponeret in causa, expresso nomine proprio: & postea iterum & secundo mutatis vestibus & mutato nomine deposuit, vt sic creditor obtineret, & punitus fuit poena falsi.

12 Quinto committit quis falsitatem quando mēsuras publicè signatas vel approbatas corrumpit, licet hoc casu mitiori poena puniatur: quia condemnatur in duplum eius damni quod in currit ille qui cum eo cōtraxit, & per tēpus in exilium datur: text. est in. l. penult. ff. ad legem Corne. de fal. text. in. l. annonam. ff. de extraor. crimin. textus. in. l. arbitrio. §. de eo. ff. de dolo. & ibi glossa ordina. & communiter doctores: text. in. l. 7. titulo. 7. 7. Partit. textus in. l. 1. titulo. 10. libr. 3. foro. 11. vbi vide bonam glossam.

Sexto committit quis falsitatem quando fecit partum suppositum: textus est in. l. qui falsam. §. 1. ff. ad legem Corne. de fal. textus est in. l. lege Cornelia. eodem. titu. text. in. l. 1. C. eodem titu. textus in. l. hi tamen. versu. nam & filius: ff. de accusa. in. l. 3. titulo. 7. 7. partit. per quæ iura apertè venit reprobanda sententia Innocē. & aliorum doctorum in cap. quia verisimile. de præsumption. & Abbatis, Felini, & aliorum in cap. afferte. eodem titulo. vbi dicebant quod hoc casu imponitur poena mortis: quia certè non imponitur nisi poena falsi quæ est longè minor, vt statim proxime dicam.

13 Item adde quod regulariter in hoc crimine falsi poena est deportatio, & omnium bonorum publicatio: & hoc in libero homine, in seruo verò est poena mortis: textus est in. l. 1. §. fina. ff. ad legem Corne. de fal. cuius verba sunt, poena falsi vel quasi falsi deportatio est, & omnium bonorum publicatio: & si seruus eorum quid admiserit vltimo supplicio affici iubetur: text. in. §. item lex Cornelia. de falsis. Instit. de pub. iudi. Adde tamen quod cum hodie ista poena non possit imponi, quia nulla ciuitas vel iurisdicatio habet insulas in quibus ista poena prædicetur.

dicetur. Item etiam nec regulariter hodie habeat locum confiscatio omnium bonorum prodeliictis, vt in authen. bona damnatorum. C. de bonis pro. quod in isto delicto falsitatis & simili imponetur hodie in isto regno poena arbitraria, secundum qualitatem delicti & personarum, argumento text. notabilis in. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusationibus. vbi habetur quod quando poena imposita à lege non potest cadere in aliqua persona ex aliqua causa, imponitur per iudicem poena arbitraria: text. in. l. hodie. ff. de poenis. cum similibus: & in expresso fundamento & consideratione ita tenet Gádin. doctor antiquus, in tractatu. ma. in titulo. de falsarijs. 4. colum. versu. sed cum hodie. not. & melius quàm alibi Albe. de Ro. in. l. 1. §. fina. ff. ad legem Cornel. de fal.

14 Item adde quod in hoc delicto falsitatis non admittitur appellatio: textus est in. l. 1. C. de falsa moneta. versu. appellandi. cuius verba sunt, appellandi etiam priuato licentia denegetur. textus in. l. 2. eiusdem tituli, in verbo, illico. licet illa iura possent intelligi in delicto qualificato falsæ monetæ: non verò in alio delicto falsitatis: & istud videtur verius & tenendum.

15 Dubium tamen maximum est circa prædicta, si iudex qui tulit falsam sententiam, vel tabellio qui fecit falsum instrumentū, vel testis qui dixit falsum testimonium, dicant & affirmant in articulo mortis, eos falsitatem commisisse, talis confessio legitime probet? Et breuiter & resolutiue dico quod non: ita probat textus in. l. si quis in graui. §. si quis mories. ff. ad Syllania. & ibi expressè tenet Bartolus, Albericus, Angelus, Baldus, & communiter doctores: textus in. l. generaliter. C. de non numerata pecunia. & ibi tenet Bartolus fina. colum. in fin. textus notabilis in. l. fin. ff. de probationibus. textus in. l. Seia. ff. ad Velleia. & ibi Pau. tex. in. l. prima. §. si quis filium. ff. de Carbo. edicto. tex. in. l. mater. C. de calumnia. & tenet Bald. in authen. si dicatur. C. de testibus. penult. colum. Salice. in. l. qui falsa. ff. de testibus. Iason in. l. 1. ff. de eo per quem factum est. idem Iaso. in. l. iurandum: §. procurator. ff. de iure iurand. nume. 25. Felin⁹ in ca. literas. de presumpcio. cuius ratio est, quæ tendit in præiudicium tertij. Item etiam quia non deponit solenniter in iudicio: ita dicit Baldus in dicta authen. si dicatur. C. de testibus. penult. colum. Item etiam quia non omnis qui moritur est Ioannes Euangelista, vt dicit idem Baldus in ca. 1. §. vassalli. cl. 1. in fine. de pace Constantiæ. in vltibus feudorum. Quod tamen intellige quādo talis confessio defuncti reperitur so-

la: secus tamen est si cum ea concurrant alia indicia: quia tunc plenè probat: quia non est credendum quod in tali articulo quis contra se & propriam conscientiam testimonium falsum dicat, nec debet præsumi immemor salutis æternæ, vt in ca. sancimus. 1. quæst. 7. & in terminis ita tenet Philippus Decius in. l. 1. ff. si certū petatur. 3. colū. num. 12. Hippolytus notabiliter & melius quàm alibi in repetitio. rubrica. ff. de fideiussoribus. num. 39. dicens quod de hoc est statutum in inclyta ciuitate Mediolanensi, quæ ipse practicauit. Pro qua sententia & conclusione ultra prædictos doctores facit textus notabilis non allegatus in proposito in. l. quæro. §. fina. ff. de ædilitio edicto. vbi habetur quod seruo vili & infami de facto proprio credendum est: & eius confessio plenè probat, si cum ea cōcurrant alia indicia: & ad hoc summè notat & commendat ibi Albericus Baldus, Salice. & communiter alij docto. Notat etiam & commendat Bart. in. l. cum filius familiæ. ff. de verbo. obligatio. fina. colū. Confirmat etiam, quia probatio non semper ruditer & vulgariter debet intelligi, quod debet fieri per duos testes vel propriam confessionem, sed per alias legitimas vel probabiles coniecturas, per quas iudex possit moueri & ad perfectam credulitatē perducitur: textus est in. l. 3. §. tu magis. ff. de testibus. cuius verba sunt, quæ argumenta ad quæ modum probandæ cuique rei sufficiant, nullo certo modo definiiri potest: hoc ergo rescribere possum summam, non vtique ad vnā probationis speciem cognitionem statim alligari debere, sed ex sententia animi tui te existimare oportere, quid aut credas, aut parum tibi probatum opineris. & ibi communiter doctores: Ex quibus resultat prædicta sententia & conclusio bene confirmata, quod sola cōfessio aliquius tertij de facto proprio etiam in præiudicium tertij concurrentibus aliquibus indicijs, plenè & sufficienter probat.

Et istum casum habui de facto in mea propria persona & proprietatis Vesperorum cathedra quam ad præsens possideo, quam potius misericordia diuina habui & obtinui quàm alio iure, titulo, vel via ordinaria iustitiæ: in qua fuimus quatuor oppositores, scilicet doctor Velasco, doctor Torres, Licentiatus Sanchez Regij auditores: & similiter ego qui obtinui victoriam Cathedræ in qua fuerunt plusquam mille suffragia: & summa lis & differentia fuit orta inter me & peritissimum prædictum doctorē de Velasco: quia inter nos fuit maxima & omnimoda paritas & æqualitas inter suffragia, Ant. Go. in. l. Tau. Sf 4 cursus,

curfus, & qualitates eorum: & facta regulatione omnium per rectorem et consiliarios, inueniunt prædictum doctorem de Velasco excessisse in solo tertio vnus cursus, & prætextu eius protulerunt sententiã pro eo, & miserunt eum in possessione prædictæ cathedræ, quã habuit & possedit plusquam per annũ continuũ, & fructus & redditus percepit: post quã oia viso processu, & præhabito cõsilio & deliberatione, cõquestus fuit coram Imperatore & Rege nostro quilibenter audiuit petitionẽ meam, & remisit causam celeriter pertractandã in Cancellaria regia de Valladolid, vbi lis & causa durauit quãquam per annum: & in effectu & substantia dixi & allegaui esse erratum in calculo & regulatione: quia in votis & suffragijs meis erat & continēbatur vnus cursus plus quam numeratus fuit, de quo cõstabat ex proprio errore calculi & processu. Secundò & principaliter allegabam quòd dato quòd in calculo & regulatiõne non esset erratum, quòd prædictũ tertium cursus in quo prætenēdebat excedere doctorem Velasco, nõ erat excessus: quia nõ pòt inueniri in viatoria alicuius cathedræ minor excessus quam vnus cursus integralis, qui fit ab scholari & auditore infra annum vel maioris partis, & in tertia, quarta, vñ dimidia parte anni nõ fit: nec potest fieri aliqua pars cursus, cum sit actus individuus qui requirit totalẽ consummationẽ & perfectionem, in quo pars nõ affert tantã utilitatem respectu huius, sicut totum respectu totius: & secundum hoc eramus pares & æquales & ratione antiquitatis ego eram præferendus per cõstitutiones nostras, dicētes, quòd si in petitione cathedræ plures Doctores vel Magistri cõcurrerint, ceteris paribus, antiquior in gradu præferat. Tertio & principaliter allegabã quòd plures scholares & studentes qui vota & suffragia sua dederunt in prædicta cathedra erant inhabiles, & nullo modo erant capaces eorũ, specialiter quidam vocatus Ioannes Nuñez cõtra quem durante lite allegaui nõ esse facultatis legalis, nec habuisse votum & suffragium, & falso votum dedisse ex maxima amicitia: & contigit quòd isto medio tẽpore interfecit quadam nocte Baccalaureum Ximenez, in cuius domo habitabat & eius cõmensalis, & fuit captus & incarceratus per iudicem ordinariũ vniuersitatis, & superuenit Licentiatus Ioannes Curialis iudex cum speciali cõmissione regia, & fregit carceres iudicis scholastici, & statim sine lōga mora eum condēnauit ad mortẽ, & publicẽ furca suspendi fecit: qui dum duceret per vias publicas & plateas, ductus fuit per domũ meã

me absente in prosecutione cathedræ & eius litis, & alta voce clamauit & vocauit vxorem filios, & familiam meam: & coram eis dixit & cõfessus fuit qualiter votum & suffragium falsũ dedit cõtra me, sine eo quòd aliquẽ cursum haberet, nec esset facultatis legalis: sed omninò & ex pluribus causis inhabilis ad votum & suffragiũ ferendũ: & qualiter ipse illud prestauit p̄ doctore Velasco in secreto, prout vota præstantur: & finxit & affirmauit se habuisse quatuor cursus, & ita posuisse in schedula sua, q̄ hoc manifestabat & declarabat pro remedio suæ conscientie: & iterum atque iterum in patibulo & furca antequam expiraret hoc pluries clamando dixit & declarauit, & vocibus et lachrymis à me, licet absente, & familia mea veniam implorauit: & postea in prædicta Cancellaria regia coram prædictis iudicibus causę, inter omnia aliqua quę in fauorem proprium allegaui fuit, quòd votum & suffragium huius condemnati non deberet valere, & per consequens deberent auferri de computatione & regulatione doctoris de Velasco quatuor cursus quos iste dixit habere: ex quo resultabat q̄ mihi deberet adiudicari prædicta cathedra, & allegabam in fauorem quòd ista erat confessio defuncti de facto proprio, cum qua concurrebant alia plura indicia, & secundum hoc plenẽ & sufficienter probabat, licet tenderet in præiudicium tertij, hoc est, prædicti doctoris de Velasco, iuxta prædictam superiorẽ cõem sententiam & conclusionem quam fundauit. Nam primò allegaui & probaui maximã amicitiam quam habebat cum prædicto doctore de Velasco. Secundò quia etiã in articulo mortis dixit fabricasse falsitatem in matricula, cetero modo & signo: & ita apparuit & inuentum est. Tertio quia antequam votum & suffragiũ dedisset, dixit & confessus fuit coram plurimis amicis quòd non erat facultatis legalis, & timebat poenam falsi. Quarto quòd in alijs cathedris legalibus nunquam repertus fuit votũ dedisse, nec scriptum esse in Matricula. Quintò quia postquam votum & suffragium dedit in prædicta cathedra, dixit & confessus fuit corã pluribus, qualiter ingressus fuit claustrum Rectoris & consiliariorum secretẽ, me illum non vidente ad opponendam exceptionem, & tandem pertransiuit inter alios sicut moneta falsa. Sextò etiam & finaliter probaui alia quamplurima quę hic nõ refero, per quę mihi fuit adiudicata prædicta cathedra: & in gradu supplicationis fuit sententia confirmata, non tamen fuerunt fructus medij temporis

lite

lite durante percepti mihi restituti, sed remanserunt penes prædictum doctorem de Velasco, quia possidebat cum titulo, argumento text. in. l. iuste possidet. ff. de. acquirend. possess. Factor tamen quòd aliqua personæ ex timore conscientie propriae mihi restituerunt plus q̄ mille aureos pro aliqua satisfatione damni & præiudicij, quod incurri propter iniusta & illacita negotia contra me adhibita & commissa, durante vacatura.

In qua proprietatis vesperorum cathedra fauente gratia & misericordia diuina, maxima & mihi possibili cura & solitudine legi per viginti annos, à lucrosa aduocatione, & negotijs tẽporalibus me abstinendo, & in reddenda vera & solida doctrina, & pauperibus incarceratis subueniendo omne tempus consumendo. Ex quo licet doctor honesta vita & legali scientia præditus plurima & singularia priuilegia cõsequatur. Primum: quia talis doctor, maximè actua liter legens in aliqua vniuersitate præcedente riguroso examine approbatus ab scholastico, vel patricio, & sic ab antiquiore suæ facultatis de eius cõmissione in signia doctoratus conceduntur: quę principaliter sunt quinque, scilicet, ascensio cathedrę in signũ perfectionis acquisitæ doctrinæ. argu. text. in ca. multi. 40. distin. impositio byrreti cum flosculo rubeo in signũ coronę acquisitæ in fortissimo certamine, non minus quam milites, qui gladijs, clypeis, & thoracibus defendunt rem publicã. argu. text. in. c. si quis virorum. 30. distin. & in. l. aduocati. C. de aduoc. diuer. iudi. & in. l. vnica. C. de athleticis. Presentatio libri clausi & aperti in signum sapientie in eius corde & pectore clausę pro eruditione & doctrina totius mundi. argu. text. in. c. habeo librum. 16. distin. annuli subarratio in signum despõsationis legalis sapientie. argu. text. in ca. foemine. 3. quart. 5. osculi exhibitio in signum pacis & amoris proximi. argu. text. in ca. pacem. de conse. distin. 3. & in terminis hæc in signia ponit gl. singularis in iure iuncto. text. in clem. 2. de magistris. & ibi cõmu. docto. & in locis supra allegatis.

17 Secundum priuilegium est: quia non debet in ius vocari sine venia, & habet iudicem propriũ & particulare scholasticum. vt in. l. quoties. C. de dignitatibus. lib. 12. & in auth. habita. C. ne filius pro patre. & in cle. 1. & 2. de magistris. & vtrubiq; doct. & tenet Bar. & alij in. l. si libertus. ff. de in ius vocando.

Tertium priuilegium est: quia nõ pòt incarcerari pro debito ciuili. ita probat text. in. l. medicos. C. de profe. & medi. lib. 10. & ibi Platea &

communiter doctores.

Quartum priuilegiũ est: quia nõ pòt torqueri stãtibus iudicij. ita probat text. in. l. milites. C. de quæst. & ibi notat Cinus, Albe. & cõmu. docto. text. in. l. & si excepta. C. de male. & mathe. & ibi Bald. Sali. & alij docto. & tenet glo. ordi. in. l. oēs. §. præterea. C. de episc. & cle. Bar. & cõ. docto. in. l. omnes iudices. C. de decurionibus. lib. 10. Feli. in rub. de magistris. & dixi & tenui in materia delictorum. ca. 13.

Quintum priuilegium est: quia poenis plebeiorum affici non pòt. ita probat text. in. l. desertorem. §. poena militũ. ff. de militari. & tenet glo. ordi. in. l. 1. §. præterea. C. de episc. & cle. & ibi cõmu. docto. Bald. & alij doctores, in ca. cum quidem. de iureiuran.

Sextum priuilegiũ est: quia efficitur immunis & exemptus ab oibus subsidijs, tributis, & muneribus personalibus, q̄ alijs plebeijs, & popularibus personis imponunt. text. est in. l. medicos. C. de profe. & medi. text. in. l. 1. C. de immun. patri. lib. 10. & vtrubiq; cõmu. docto.

Septimum priuilegiũ est: quia pòt arma impune portare omni tẽpore, & loco phibito. ita probat text. in. d. l. medicos. & ibi Bar. & cõ. docto. Octauũ priuilegiũ est: quia debet sedere cum ipso iudice ordinario in loco vbi iudiciũ exercet, nisi cõparat in sua ppria causa. ita probat text. in. l. 1. C. de officio ciuili. iudi. & ibi docto. & tenet in specie Feli. in rub. de magistris.

Nonũ priuilegiũ est: quia excusat litigator à cõdēnatione expensarũ: item etiã excusat iudex in syndicato, si litigauit, vel proferat sententiam secũdum opinio, pbabilis doctoris, cõtra cõem opinionẽ. argu. text. in. c. vt debitus. de appellat. & in ca. de postu. lib. 7. & tenet Abb. in. ca. de postu. prel. Card. in cle. 2. de magistris. 3. col. nu. 16. Bal. & alij doct. in. l. si. C. de poena iud. q̄ malẽ iud. Decimum priuilegiũ est: quia pòt expellere fauorem, vel malleantẽ iuxta domũ suam. ita glo. ordi. in. l. 1. ff. sol. mat. in glo. si. argu. illius text. & ibi tenet Bar. & cõ. docto. præcipue Iaso. nu. 45. idem tenet Bar. & alij docto. in. l. 1. C. de studi. lib. vrbis Romæ. lib. 11. cuius ratio est, ne impediatur ingeniosa speculatio literalis, quæ tenet in fauorem publicum.

Vndecimum priuilegium est: quia talis doctor & vxor eius vidua si non mutat statum, & filij, & descendentes eius gaudent omni illo cõmodo, priuilegio, dignitate, & prærogatiua, qua vtuntur, & gaudent nobiles, & claro sanguine decorati: quia scientia nobilitat hominem sicut antiqua progenies. ita probat text. in. l. prima. §. est quædam. C. de varijs. & extra. cognit.

tex. in

tex.in.l.proximos.C.de proxi.facta.fcri.libro.
n.tex.iuncta.gloss.in.l.focietas.6.focietas.ff.p
focio.tex.in.l.prouidendum.C.de postul.tex.
in.l.medicos.& in.l.magistros.C.de profes.&
medi.lib.10.tex.in.clem.2.de magistris.& vtrò
bique communi.docto.& Petrus Lenanderius
in.6.volumi.tracta.2.parte.de docto.priu.

Duodecimum maius & excellentius privile-
gium est:quòd talis doctor, qui legerit, & do-
cuerit in proprietatis cathedra in vniuersitate
approbata sicut nostra Salmantina per viginti
annos iubilatus, & illustrem veteranorum mi-
litum titulum & dignitatē acquirit sicut dux,
Comes spectabilis clarissimus, vel ille qui est
ad latus principis.tex.est.in.l.vnica.C.de pro-
fessoribus qui in vrbe Constantinopolitana
docentes lege meruerunt comitiuam.lib.xij.
& ibi gloss.ordina.Barto.Pla.& communiter
doct.tex.in.l.vnica.C.de comitibus & Archia-
tris sacris Palatij.eodem lib.& ibi etiam com-
muni.docto.tex.in.l.1.& per totum.ff.de priui-
legijs veteranorum. tenet etiam Bart.in proce.
ff.vete.3.colum.num.12.Alexan.& moderni in
l.2.6.si prius.ff.de vulga.& pupilla.& idem ex-
presse disponit lex octaua.titu.fin.1.par.& idē
hodie disponunt constitutiones nostræ vni-
uersitatis. Et talem titulum & dignitatem li-
cēt immeritus & indignus, solo fauore & gra-
tia diuina consequutus fui, quia in hac vniuer-
sitate Salmanticensi prius omnes cathedras in
iure ciuili ordinarias & salariatas habui & ob-
tinui, duas quidem institutionum, duas etiam
codicis, & vnam quæ sola est digesti veteris,
& postea duas quidem proprietatis vespertinæ,
in quarum secunda legi per dictos viginti an-
nos, in quibus principales materias totius iuris
ciuilis perlegi, & discurre, & eas posui & colle-
gi in scriptura publica.

Aduertendum tamē, qd oportet, quòd istud tē-
pus viginti annorum quis legat continuo, &
non interpolatim: vt quia legat per certos an-
nos in vna vniuersitate, & postea sumpto offi-
cio diuerso, vel ex alia causa vel impedimento
desinat legere sine licentia & speciali mandato
eius, & deniq; postea in eadem vel diuersa v-
niuersitate iterum velit legere & perficere,
quia non sufficit. ita probat textus valde no-
tabilis in.l.2.& 3.C.de his qui nō impleuerint.
lib.10.& ibi tenent & commēdant docto.tenet
etiam Platea. in dicta.l.vnica.C.de profe. qui

in vrbe Constan.
Circa prædicta tamē necessario quero, an do-
ctor factus & creatus à principe præferatur alijs
doctoribus: Et resolutiue dico qd si est factus &
creatus præcedēte riguroso examine, bene præ-
fertur etiam alijs antiquioribus. Si verò solo
verbo, non præfertur argu.tex.in.l.2.ff.de ak-
bo scribendo.& in.l.nemo.C.de aduoc. diuer.
iudi.& in expresso ita determinat Roma. in.l.
si verò.6.de viro.ff.solu.mat.29.fa.cum quo trā-
seunt ceteri docto.tenet etiam & reputat sin-
gulare Iaso.in.l.2.6.si prius ff.de vulga.& pup.
3.colū.num.17.& Andr.Sieu.in proce. clem. &
Marianus Senen.in ca.qualiter & quando.de
accusa.3.not.

18 Itē etiam quero, an talis doctor, maximē iubila-
tus, & illustris, præferat militi, & sic nobili fan-
guine decorato: Et certē vtrāq; pars posset de
iure fundari. Sed ista est vera & notanda con-
cordia, qd in actibus militaribus præferatur mi-
les: in actibus verò doctoralibus, & literalibus
præferat doctor. ita singulariter determinat Fe-
lin.in ca.quanto.de magistris.& sequit Petrus
Lenanderius in tracta.de docto. & eorum pri-
uilegijs.6.volu.6.q.3.part.in actibus verò ambi-
guis & promiscuis similiter dicunt prædicti do-
ctores, quòd præferat doctor, quasi ex præmio
scientiæ literalis maximo labore & propria vir-
tute acquisito. Sed certē crederē militem ex an-
tiquo illustri & clarissimo sanguine præferri: ga-
iura & priuilegia eorum dicuntur magis anti-
qua, perpetua, & immutabilia, & sic digna præ-
poni altiori loco.arg.tex.in.l.3.ff.de interdētis
& relegatis.& in.l.1.6.pen.ff.de aqua plu.arcē.
& in.l.diuo Marco.C.de quaestio.& in.l.fin.C.
de tyronibus.lib.12.cum simil.

Finaliter & postremo p vera, propria, fructuo-
sa, & perpetua dignitate ineffabilis cęlestis gr̃ia
obtinēda, quæ cunctis rebus est præferēda, hu-
militer summū, & omnipotentē Deum & do-
minum nostrū supplico, & lachrymis exoro,
vt maximos, & cōtinuos labores, quos in mili-
tia literali, & alijs rebus spiritualibus & secula-
ribus propter hunc finē sustinui, respicere di-
gnetur: licēt tanto præmio nō sint cōdigni, sua
tamē misericordia, & meritis passionis suæ, &
intercessione beatissimæ virginis Mariæ & suę
Angelicæ annūtiationis, & aliorum aduocato-
rum meorum eam mihi concedere dignetur.
Amen.

SALMANTICAE

Excudebatur in officina literaria Andreae à
Portonarijs. S. C. M. Typógraphi,
Anno Domini millesimo quin-
gentesimo sexagesimo.

26. die mensis
Maij.

FINIS.

I N D E X A L P H A B E T I -
cus eorum, quæ in hoc opere continentur,
locupletior multò, & longè aliter quàm
antea elaboratus, vt sedulò legen-
tibus facilè pa-
tebit.

A.

B S E N S an & quan-
do de iure communi
poterat accusari, & cõ-
demnari? fol. 295. col.
4. num. 1.

Absens si sit aliquis, quæ
sit ratio, per quam in
criminalibus contra eum procedi non pos-
sit? ibid. nu. 3.

Absens in quibus casibus condemnari, & con-
tra eum procedi possit. fol. 296. col. 4. nu. 7.

Absens reus quòd hodie de iure regio indistin-
ctè condemnari & contra eum procedi pos-
sit, ostenditur. fol. 297. col. 1. nu. 8.

Absens reus etiam si postea se præsentet, vel ca-
piatur, quòd probationes antea factæ in ab-
sentia valeant, & teneant. folio. 298. colum. 2.
numero. n.

¶ Accusare de adulterio quis possit? fol. 314. col.
4. num. 49.

Accusatore absente, & reo accusato præsentem,
potest ferri sententia. fol. 295. col. 4. nu. 2.

¶ Actio quæ sit illa, quæ propriè competit cõ-
sanguineo, vel socio virtute legum ad facien-
dum retractum. fol. 295. col. 2. nu. 36.

Actio quando ex actu vel contractu aliquo-
rum quæritur tertio, an eo inuito illud ius si-
bi auferri possit? fol. 121. col. 2. nu. 30.

Actio personalis & executorialis eius durat per
viginti annos. fol. 279. col. 2. nu. 2.

¶ Actor, qui dimisit rē, an teneatur de euiçtio-
ne, si ab illo, penes quem res est dimissa ex
causa trãfactionis sit euiçta. 172. co. 4. nu. 73.

Actor quid debeat petere, & concludere, vt in-
terdicto vti possidetis, obtineat? fol. 212. col.
3. prope medium.

Actor quid debeat principaliter probare in in-
terdicto vti possidetis? ibidem. columna. 4.

num. 174.

Actor si intentauit interdictum, vti possidetis,
& reus fuit absolutus, & postea reus mole-
stat actorem, an ad hoc possit iterum inten-
tare istud interdictum? fol. 213. colum. 4. nu-
mero. 177.

¶ Actus coperei qui dicuntur naturales? folio.
160. col. 1. nu. 34.

Actus primus fictus, per quem quæritur pos-
sio, quæ fit per visum, & aspectum oculorum.
fol. 164. col. 3. nu. 45.

Actus secundus fictus, per quem transit pos-
sessio, quòd fit per traditionem instrumenti.
fol. 166. col. 4. nu. 56.

Actus tertius fictus, per quem transit possessio
quòd fit per traditionem clauium. folio. 168.
col. 3. num. 60.

Actus quartus fictus, per quem transit posses-
sio, quòd fit per retentionem vsusfructus.
fol. 168. col. 2. nu. 63.

¶ Actus quintus, vel modus fictus per quem
transit possessio quòd fit per conductionem
rei. fol. 170. col. 2. nu. 66.

Actus sextus fictus, per quem transit possessio,
est, quando concedo detentatori habere rē
meam mediante aliquo titulo nouo. fol. 171.
col. 2. num. 69.

Actus septimus fictus, per quem quæritur pos-
sessio quòd est per appositionem custodis.
fol. 173. col. 1. nu. 74.

Actus octauus fictus, per quem quæritur pos-
sessio, est per assignationem rei. fol. 173. col.
3. num. 76.

Actus nonus fictus, per quem quæritur pos-
sessio, est per clausulam constituti. fol. 173. co-
lum. 4. nu. 78.

¶ Adultera vxor, quas excusationes, vel exce-
ptiones habeat. fol. 318. col. 4. nu. 71.

Adulterium qualiter & quomodo probetur?
fol. 315. col. 2. nu. 50.

* Adulte-

Adulterij quæ sit poena tam de iure cõmuni, quàm regio? fol. 33. col. 3. nu. 47.
 Adulteros, an, & quando maritus propria auctoritate interficere possit? folio. 35. colum. 2. num. 51.
 Aduocatus quis esse possit? fol. 6. col. 4. nu. 5.
 Aedificans principaliter ad damnum vicini, an tale opus destrui possit? fol. 230. col. 1. nu. 8.
 Aedificans quis in re mea palam, & opus est iam perfectum, quod remedium habeam? fol. 233. col. 4. nu. 21.
 Aedificare an & quando possit quis in re sua ad libitum voluntatis? fol. 229. col. 2. nu. 6.
 Aedificare an possit quis in suo proprio solo, quando ex ædificio est in domo alterius ali quid immissum? fol. 233. col. 1. num. 19.
 Aedificare quod possit nuntiatum statim post denuntiationem, non elapso tempore, de quo in. l. 5. C. de noui operis. an sit remedium aliquod, ostenditur. fol. 237. col. 3. nu. 36.
 Aedificium an possit quis in sua propria re facere? fol. 229. col. 2. nu. 5.
 Aedificium in casu, quo noceat ecclesiæ, an possit dominus ædificij compelli vendere seruitutem altius non tollendi? fol. 230. columna 2. num. 9.
 Aedificia si sint publica, quæ refectione indigeant, an compellantur vicini de populo tallia ædificia reficere? fol. 232. col. 4. nu. 17.
 Aestimatio alicuius dignitatis quando confertur, vtrum debeat fieri æstimatio attentato tempore mortis patris vel matris, an verò attentato tempore, quo fuit quæ sita dignitas? fol. 100. colum. 2. nu. 22.
 Agnationis & cognationis differentia an sit sublata. fol. 34. col. 1. nu. 3.
 Agnati, & cognati vsq; ad quem gradum succedant. fol. 34. col. 2. nu. 5.
 Alienare inter certas personas si quis prohibetur, & decedat ab intestato, an persona quæ erat prohibita, ei succedere possit? folio. 124. col. 3. nu. 46.
 Alienatio an & quando solo titulo impediri possit? fol. 118. col. 1. nu. 18.
 Alienatio quod fieri non possit, quando in pacto prohibitiuo de non alienando clausula translatiua possessionis ponitur. ibidem. colum. 3. nu. 20.
 Alienatio an per iudicis decretum prohiberi possit? fol. 119. col. 2. nu. 23.
 Alienatio an & quando per legem prohiberi possit? fol. 122. col. 4. nu. 35.
 Alienatio an & quando in melioratione tertij prohiberi possit? ibid. num. 36.

Alienatio an per vltimam voluntatem prohiberi possit? fol. 123. col. 1. nu. 37.
 Alienatio per dolum quod in generali mandato vellibera administratione non videatur concessa. fol. 302. col. 1. nu. 5.
 Alienationis prohibitio si extra familiam sit simpliciter facta, an ex hoc inducatur fideicommissum? fol. 124. col. 1. num. 44.
 Alienationis prohibitio quando per testatorem extra familiam est facta, an ille, ad quem legitimo iure bona peruenerunt, possit liberè alienare in extraneum? fol. 125. col. 1. num. 47.
 Alimenta an filijs incapacibus debeantur? fol. 50. col. 2. num. 37.
 Alimenta filio incapaci prestare an possint parentes compelli? ibid. col. 4. num. 39.
 Alimenta quæ pater dedit filio incapaci, an trahant ad hæredes eius? fol. 51. col. 2. nu. 42.
 Alimenta quod ab obligato petere poterit ille, cui debentur alimenta ex iuris dispositione, licet seipsum aluerit. fol. 306. col. 3. num. 13.
 Animal si habet meum signum, quo ego vector signare, an censeatur meum? fol. 173. col. 8. num. 77.
 Appellari an possit à sententia in causa dotis lata? fol. 259. aliàs. 265. colum. 4. nu. 53.
 Appellatio an in iudicio possessorio admittatur? fol. 227. col. 3. nu. 194.
 Appellatio an in delicto falsitatis admittatur? fol. 322. col. 1. nu. 14.
 Argumentum de feudo ad maioratum an valeat? fol. 135. col. 4. nu. 77.
 Arma quando & in quibus casibus quis perdet, si cum eis fuerit inuentus. &c. fol. 165. col. 3. num. 48.
 Ascendens, qui debet cum alijs succedere, si habet vsum fructum in bonis descendens, an illum habeat præcipuum. fol. 31. col. 4. nu. 11.
 Ascendentes an succedant descendentibus secum gradus prærogatiuam, ostenditur. fol. 30. col. 2. nu. 5.
 Ascendentes in linea paterna & materna si in successione descendens concurrant, & si ex vna linea plures sint, an in stirpes vel in capita admittantur? fol. 31. col. 3. nu. 4.
 Ascendentes ex linea paterna, & ascendentes ex linea materna si sit consuetudo quod cum distinctione bonorum succedant, an seruetur consuetudo? folio. 33. columna. 2. numero. 16.
 Ascendentes an possint renuntiare hereditati filiorum? fol. 76. col. 1. nu. 3.
 Auis paternus & auis maternus si successione descendens concurrat, an bonorum distinctio

distinctio fieri debeat. fol. 31. col. 2. nu. 8.
 Auis an hodie de iure regio nepotem meliorare possit, viuentem patre ipsius nepotis? fol. 72. col. 3. in prin.
 Auis si dedit dotem, vel aliquid aliud nepoti, patre iam mortuo, an teneatur conferre? fol. 95. col. 4. nu. 7.
 Auis si dedit dotem, vel donationem, propter nuptias nepoti vel nepti, viuentem patre, an conferatur ab ipso patre, succedendo auo patrique suo? fol. 106. col. 1. nu. 41.

B.

B Accalureus quis creari possit? fol. 7. col. 1. nu. 7.
 Bona qui non habet an testari possit? fol. 10. col. 1. nu. 17.
 Bona maioratus an alienari possint? fol. 137. col. 3. nu. 81.
 Bona maioratus an permutari possint? ibid. colum. 4. nu. 82.
 Bona maioratus an in pignus, vel hypothecam dari possint? folio. 138. columna. 1. numero. 83.
 Bona maioratus an locari possint? ibid. col. 3. nume. 84.
 Bona maioratus an propter aliquam causam alienari possint? folio. 139. columna. 4. numero. 87.
 Bona maioratus an præscribi possint? fol. 142. colum. 1. num. 90.
 Bona maioratus an per delictum confiscari possint? fol. 143. col. 1. nu. 91.
 Bona maioratus si alienantur, an in accipientem transeat possessio? folio. 195. columna. 4. nume. 26.
 Bona maioratus si sint donata à principe contemplatione patris, an patri acquiratur vsus fructus, vel filio? folio. 241. col. 2. nu. 4.
 Bona possessa ab hærede instituto in minus solenni testamento an restitui debeant? fol. 24. col. 4. nu. 123.
 Et de hoc plures ponuntur illationes. fol. 25. colum. 3. num. 124.
 Bona quando sunt confiscata an testari possint? fol. 27. col. 1. nu. 4.
 Bona conferenda quæ sint? fol. 97. columna. 1. numero. 10.
 Bona omnia profectitia an conferantur? ibid. col. 2. num. 11.
 Bona an in dubio præsumantur constante matrimonio superlucrata? fol. 266. aliàs. 272. col. 2. num. 70.

Bona si superlucratur constante matrimonio, quod ipso iure dominium illorum pro medietate in quemlibet coniugem, etiam in vita eorum transeat. fol. 301. col. 4. nu. 2.
 Bona acquisita & superlucrata constante matrimonio, quod solus maritus sine consensu & voluntate vxoris alienare possit. folio. 301. colum. 4. nume. 3.
 Bona aliqua licet quis à iure liberam facultatem alienandi habeat, quod intelligi debeat per contractum, non verò per delictum. fol. 302. colum. 1. nume. 4.
 Bonorum tertia pars, an possit vni ex ascendentibus relinqui, filijs non extantibus? fol. 73. col. 3. post prin.
 Bonorum quinta pars quod infra annum pro anima defuncti distribui debeat. folio. 110. colum. 2. num. 1.

C.

C Aeci in testamento quæ solennitas requiratur? folio. 15. colum. 1. nume. 51.
 Cæci in testamento an tabellio de iure regio interuenire debeat? ibidem. numero. 52.
 Cancellatio an requiratur quod corrigatur, vel emendetur in corpore instrumenti? fol. 201. colum. 4. nu. 146.
 Captatoria voluntas quæ dicatur? Et quare sit à iure reprobata? fol. 106. col. 4. nu. 1.
 Et ponuntur casus & illationes, quibus proprie captatoria voluntas dicatur. fol. 107. colum. 1. num. 2.
 Captatoria voluntas an, & quando in legatis valeat? ibidem. nu. 3.
 Captatoria voluntas quod valeat an per legem disponi possit? ibid. col. 4. nu. 5.
 Carceris custos si accessum habeat ad mulierem captam, & incarceratam quod acriter puniri debeat. fol. 38. col. 2. nu. 25.
 Castitas, & pudicitia quod sit in matrimonio. Et an in copula matrimoniali sit peccatum veniale? fol. 305. col. 2. nu. 3.
 Castrum, vel fortalium an quis facere possit? fol. 232. col. 1. nu. 14.
 Castrum, vel fortalium an quis reficere possit? ibid. col. 2. nu. 15.
 Causa dotis an sit misti fori? fol. 256. aliàs. 265. colum. 4. num. 53.
 Causarum in decisionibus, an æquitas & ratio naturalis pro lege allegari possit? fol. 57. col. 3. num. 65.

I N D E X

- ¶ Censuræ in contractu quod conditio inter partes posita seruari debeat, ostenditur. fol. 283. col. 2. post med.
- ¶ Cessio bonorum quod in debito descendenti ex delicto locum non habeat. fol. 303. column. 2. num. 3.
- ¶ Cessionis bonorum effectus quis sit? fol. 303. column. 1. num. 2.
- ¶ Citatio quod sit quedam defensio de iure naturalis, quæ tolli non potest. fol. 297. column. 3. numero. 9.
- ¶ Clausula constituti, an extendatur ad bona futura? fol. 68. col. 2. nu. 12.
- ¶ Clausula constituti, virtus, & effectus eius, an transeat ad hæredes? fol. 118. col. 4. nu. 22.
- ¶ Clausula constituti si reperiatur in instrumento antiquo, an censeatur ex hoc probata possessio? fol. 177. column. 3. nu. 87.
- ¶ Clausula Guarantigia quod in instrumento publico ponatur, an hodie requiratur. fol. 280. col. 2. num. 4.
- ¶ Clausula codicillaris quod censeatur apposita in testamento inter liberos, qualiter illa conclusio debeat intelligi, ostenditur? fol. 16. column. 2. num. 62.
- ¶ Clausula codicillaris quid operatur. ibid. num. 63. 64. & 65.
- ¶ Clausula codicillaris si apponatur in testamento, an tale testamentum valeat vt codicillus? fol. 17. col. 2. nu. 73.
- ¶ Clausula codicillaris in quibus casibus censeatur ex præsumpta mente defuncti in testamento apposita, ostenditur. ibidem. nu. 74.
- ¶ Clausula codicillaris quod expresse vel tacite apponatur in testamento, qui effectus resultent? ibidem. num. 75. & column. 3. num. 76. & column. 4. num. 78. & fol. 18. column. 4. num. 86. & folio. 19. column. 1. in princip. & ibidem. numero. 88.
- ¶ Codicillus quado fit inter liberos nuncupatio modo, quod sicut testamentum quod fit inter liberos valet de iure communi cum duobus testibus, ita & hic etiam valeat, ostenditur. fol. 16. col. 4. nu. 68.
- ¶ Codicillus si fiat, quæ solennitas de iure regio in eo requiratur. ibid. nu. 69.
- ¶ Codicillus si fiat, quod in eo feminae testes esse possint. fol. 17. column. 1. nu. 70. Et quod sit idem de iure regio. ibidem. numero. 71.
- ¶ Codicillorum forma, & solennitas de iure communi. fol. 16. col. 3. nu. 66.
- ¶ Codicillorum forma de iure Regio. ibidem. column. 4. num. 67.
- ¶ Coitus aliquis, vel accessus carnalis quod de iure primæuo non erat reprobatus, nec punibilis, ostenditur. folio. 305. columna prima. numero. 1.
- ¶ Coitus quod hodie post leges scriptas quidam sit licitus, & quidam reprobatus. ibidem. col. 2. numero. 2.
- ¶ Coitus omnis & accessus præterquam matrimonialis quod generaliter sit reprobatus, & illicitus. ibid. num. 4.
- ¶ Coitus quod de iure civili positio quidam sit punibilis, & quidam non. Et quomodo primò est punibilis cum virgine, & vocatur stuprum. ibid. col. 3. num. 5.
- ¶ Coitus, & accessus cum vidua quod secundò, & principaliter sit prohibitus. folio. 306. col. 3. numero. 14.
- ¶ Coitus, & accessus cum cõsanguinea quod tertio sit punibilis. ibid. nu. 15.
- ¶ Coitus, & accessus cum sacerdote, vel religioso, vel coniugato, quod quarto & principaliter sit punibilis. fol. 307. col. 3. nu. 19.
- ¶ Coitus, & accessus inter dominam & seruum proprium quod quinto, & principaliter sit punibilis. fol. 308. col. 1. nu. 23.
- ¶ Coitus, & accessus inter tutorem & pupillam & curatorem & adultam quod sexto & principaliter sit punibilis. ibidem. columna. 2. numero. 24.
- ¶ Coitus, & accessus cum persona alterius sectæ, quod septimò & principaliter sit punibilis. ibidem. col. 3. nu. 26.
- ¶ Coitus, & accessus quod octauò & principaliter est punibilis, quando quis bis matrimonium contraxit. ibid. nu. 27.
- ¶ Coitus, & accessus contra naturam, quod nonò & principaliter sit punibilis, & quæ sit eius poena? fol. 309. col. 2. nu. 32.
- ¶ Coitus, & accessus cum animali, quod decimò & principaliter sit punibilis. Et quæ sit eius poena? Et an ipsum animal puniri debeat? fol. 310. col. 4. nu. 35.
- ¶ Coitus, & accessus per vim commissus quod vndecimò & principaliter sit punibilis. fol. 311. col. 1. num. 36.
- ¶ Coitus, & accessus cum muliere coniugata & vocatur adulteriũ, quod duodecimò & principaliter sit punibilis. folio. 313. columna. 3. numero. 46.
- ¶ Collaterales quomodo succedant? folio. 33. column. 4. num. 1.
- ¶ Collatio nomẽ quibus modis accipiatur? fol. 93. column. 3. num. 1.
- ¶ Collatio an habeat locum ex testamento, & ab intesta-

A L P H A B E T I C V S.

- intestato? fol. 94. col. 3. nu. 3.
- ¶ Collatio ad hoc vt habeat locum quæ requiratur? fol. 103. col. 1. nu. 31.
- ¶ Collatio an inter ascendentes locum habeat? fol. 96. col. 1. nu. 9.
- ¶ Collatio & computatio in quo differant. folio. 105. col. 2. nu. 39.
- ¶ Collationis ratio inductiua quæ sit? folio. 93. column. 4. num. 2.
- ¶ Colonus si post mortem domini possessoris cõducit ab hærede, vel ei soluit pensionem, an hæres per hoc acquirat possessionem? fol. 170. col. 3. nu. 67.
- ¶ Commissarius testamenti quod tempus habeat ad condendum testamentum? fol. 109. column. 1. nu. 1.
- ¶ Commissarius si intra tempus a lege concessum non condidit testamentum, an post lapsum huius temporis moram purgare & condere testamentum possit? ibidem. numero. 3.
- ¶ Commissarius si sit ignorans commissionis sibi concessæ, & transactum fuit tempus, an possit restituere? ibidem. columna secunda. numero. 4.
- ¶ Commissarius, cui est data facultas testandi, & est nominatus hæres, de qua parte hæreditatis potest disponere? folio. 111. columna. 1. numero. 1.
- ¶ Commissarius si elegit, an postea electionem reuocare possit? fol. 125. col. 4. nu. 50.
- ¶ Commissarij, vel executores testamenti si sint plures, quando vnus sine alio possit testamentum facere? folio. 111. columna tertia. numero. 1.
- ¶ Commissarij quando est data facultas faciendi testamentum, quæ solennitas requiratur in concedenda hac facultate? fol. 112. column. 2. num. 1.
- ¶ Commissarij quando est concessa facultas faciendi testamentum, quæ sit ratio, propter quam in ista concessione requiratur idem numerus testium vt in testamento, ostenditur. ibid. col. 3. nu. 2.
- ¶ Commissio, vel electio incertæ personæ de certis an & quando valeat, & teneat, & non dicetur captatoria voluntas? folio. 107. column. 2. num. 4.
- ¶ Commissio voluntatis si fiat alteri ab aliquo, vt disponat de bonis suis, an valeat talis dispositio, ostenditur? folio. 108. columna. 2. numero. 1.
- ¶ Computatio quid sit, & in quibus casibus fiat? fol. 104. col. 4. nu. 38.
- ¶ Computatio & collatio in quo differant? fol. 105. column. 2. nu. 39.
- ¶ Concubina clerici ad hoc vt incurrat poenas legales, quod sufficiat habuisse accessum ad clericum, vel coniugatum: vel requiratur, quod publicè & manifestè retineatur pro tali concubina. fol. 307. col. 4. nu. 21.
- ¶ Concubina clerici si fuerit coniugata, an incurrat poenam per leges regias impositam? fol. 308. col. 1. nu. 22.
- ¶ Concubinæ an possit aliquid donari? fol. 265. aliàs. 271. col. 4. nu. 68.
- ¶ Condemnatus ad mortem an testari possit? fol. 9. col. 3. nu. 11.
- ¶ Condemnatus ad mortem naturalem vel civilem, an de iure communi efficiatur seruus poenæ, & non possit testari. folio. 26. column. 3. numero. 1.
- ¶ Condemnatus ad mortem naturalem vel civilem an post sententiam ante realem executionem efficiatur seruus poenæ? ibidem. col. 4. numero. 2.
- ¶ Condemnatus ad mortem naturalem vel civilem, an per. l. 4. Tauri seruus poenæ efficiatur. ibidem.
- ¶ Condemnatus nulla bona habens, an possit filijs suis tutorem relinquere? folio. 27. column. 2. numero. 5.
- ¶ Condemnatus an possit hæres institui? fol. 27. column. 2. num. 6. & 7.
- ¶ Condemnatus an possit facere contractum? fol. 28. col. 1. num. 8.
- ¶ Condemnatus ad mortem naturalem, vel civilem an retrahere possit? fol. 289. col. 4. nu. 11.
- ¶ Cõditio posita inter partes in contractu cõsus q̄ seruari debeat. fol. 283. col. 2. post med.
- ¶ Cõferre an teneatur filij ea, quæ sunt relicta in testamento? fol. 94. col. 4. num. 4.
- ¶ Conferre an teneatur ille, qui in vita patris aliquid recepit, si filij sint inæqualiter instituti? ibidem. nu. 5.
- ¶ Conferre quæ personæ teneantur? Et quibus sit conferendum? fol. 95. col. 2. nu. 6.
- ¶ Conferre an teneatur filius, vel filia, quæ renuntauit successioni patris, si postea instituat a patre? fol. 95. col. 4. nu. 8.
- ¶ Conferre an debeat filius vestes, & ornamenta quæ pater donat & tradit sponsæ, vel vxori suæ? fol. 98. col. 1. nu. 15.
- ¶ Conferre an debeat ille qui non vult succedere? fol. 103. col. 2. nu. 32.
- ¶ Cõferendijs an transeat ad hæredes? fol. 104. column. 3. num. 37.
- ¶ Conferendum an sit illud, quod datur pro filia

INDEX

ingredientereligionem? fol.97.col.4.nu.14.
 Conferendum qualiter sit, & quibus remedijs. fol.104.col.3.nu.36.
 Conferri an debeant expensę, quas pater vel mater fecit pro filio in studio existenti? fol.98.col.1.nu.16.
 Conferri an debeant libri dati filio in studio existenti? fo.99.col.1.nu.17.
 ¶ Consuetudo præscribitur per decē annos. fol.145.col.4.nu.4.
 ¶ Constituens si possidet tantum naturalē, an transferat illam solam naturalem possessionem? Et idem si habeat civilem tantum. fol.174.colum.2.nu.79.
 Constituens an requiratur quod possideat ad hoc vt in alium transferat possessionem? fo.176.col.3.nu.84.
 Constituens se post mortem possidere, an trāferat in alium possessionem? 178.co.1.nu.89.
 Constituens se si tantum habeat nudam detentationem, an per clausulam cōstituti transferat eam in alium? Et quis sit effectus. folio 178.col.2.nu.90.
 Constitutum si in fauorem alicuius fiat, an requiratur quod ille sit præfens? folio.175.col.3.nu.82.
 Cōstitutum si in fauorem alicuius fuit positū & ille sit absens, & antequam ratum habeat constituens tradat alteri possessionem, quis præfertur? fo.176.col.1.nu.83.
 ¶ Contradictor legitimus si appareat, an impediatur missio? fol.202.col.1.nu.147.
 Contradictor legitimus quid sit? folio.203.col.1.nu.150.
 Contractus simulatus an valeat? Et si ex tali cōtractu sequatur traditio, transeat possessio? fol.157.col.3.nu.27.
 Contractus principalis quando non valet, an valeat aliqua clausula in eo posita? folio.158.colum.4.nu.30.
 Contractus licet sit inualidus, tamen si habet spem conualescentiæ, bene potest ex tali cōtractu transferri possessio. fol.159.co.2.nu.31.
 Contractus si est utilis ipsi mulieri, an sine licētia viri fieri possit? fol.275.col.3.nu.2.
 Contractus ab vxore sine licētia mariti factus, an firmetur iuramento? fol.276.col.2.nu.8.
 Contractum quod mulier cōiugata sine licētia viri facere non possit, & quæ sit ratio? fo.275.col.2.per totam.
 ¶ Copula vt probetur inter consanguineos, q̄ maior probatio requiratur, quàm in probanda copula inter extraneos. fo.307.co.1.nu.16.
 Copula an probetur inter consanguineum &

consanguineam, si consanguineus cum consanguinea in eodē lecto reperitur. ibi. n.17.
 Copula in peccato nefando contra naturam qualiter probetur? ibid. col.2.nu.18.
 ¶ Curatores, vel administratores si sint plures, quando valeat actus cum autoritate vnus tantum. fol.32.col.1.nu.6.
 ¶ Custos carceris si accessum habeat ad mulierem captam, & incarceratam, quod acriter puniri debeat. fol.308.col.2.nu.25.
 Custos alicuius castri, vel fortalitij requisitus ab alio vt recipiat pecuniam pro traditione committenda, an ipsum requirentem decipere possit? fo. n.8.col.1.nu.66.

D.

Debitor ad ecclesiam fugiens, an, & quādo eius priuilegio gaudeat? fol.303.col.3.nu.5.
 ¶ Decedens relictis filijs ex pluribus fratribus iam defunctis, an succedant in stirpes, vel in capita? fol.36.col.3.nu.11.&12.
 Decedens ab intestatō in hospitali, an succedat hospitale? fol.39.col.3.nu.25.
 Decedens ab intestato non relictis consanguineis ex aliqua linea, an succedat fiscus? folio.39.col.3.in medio.
 Decedens ab intestato nullo dato commissario, an proximior successor teneatur dare quintam partem pro anima? fol.110.colum.2.nu.2.
 ¶ Declaratio ad text. in l.7.tit.4.5.part. fol.120.col.2.nu.28.
 Declaratio ad text. in l.1.tit. de los testamentos. lib.5.ordinamenti. fo.10.col.3.nu.19.
 ¶ Delictum omne, & eius poena quod regulariter per viginti annos præscribitur. folio.296.colum.3.nu.5.
 ¶ Detentatio quid sit. fo.149.col.4.nu.6.
 Detentatio sola nuda tantum in quibus actibus quærat. ibid. col.4.nu.7.
 Detentatio quod quærat, quando res traditur ex causa, vel titulo non habili ad transferendum dominium. fol.150.col.1.nu.8.
 Detentatio quod quærat, quando iudicis auctoritate causa custodiæ, vel iuris sui seruandam datur aliqua res mea. ibidem. colum.3.nu.9.
 Detentatio quod transeat in personam, quæ sit incapax possessionis vt in seruo, ostenditur. ibid. col.4.nu.10.
 Detentatio facti, an retineatur animo in præfentia?

ALPHABETICVS.

sentia? fo.151.colum.4.nu.15.
 Detentationem quando quis tantum habet in re an possit vlcupere? Et an habeat remedia possessoria si in detentatione turbetur? fol.151.col.1.nu.11.
 ¶ Detentator si turbatur in sua detentatione, an habeat officium iudicis nobile? folio.151.col.1.nu.12.
 Detentator an possit officium iudicis nobile intetare, si verus dominus possessionis sit præfens? ibid. col.3.nu.13.
 Detentator si sit in conspectu, vel de proximo, an conseruet detentationē? fo.152.co.1.nu.16.
 Detentatori an competat officium iudicis nobile in detentatione iuris incorporalis? fol.151.col.4.nu.14.
 ¶ Dies nouem, qui datur ad retractum, an currant naturaliter, vel de momento ad momentum? fo.292.col.3.nu.25.
 ¶ Doctoralia insignia describuntur, & eorum significatio. fo.323.col.1.nu.16.
 Doctoratus duodecim priuilegia recensentur. fol.323.colum.1.nu.17.
 Doctor, qui per viginti annos legerit, quod efficiatur iubilatus, & illustris, sicut ille, qui clarissimo sanguine fuerit natus. folio.323.col.4.nu.18.
 ¶ Dominiū sicut ex solo titulo non transit sine traditione, ita solo titulo non amittitur. fol.117.col.1.nu.16.
 Dominium an ex sola sententia iudicis sine actuali traditione transferatur? 119.co.2.n.24.
 Dominium quid sit? fo.149.co.1.nu.2.
 Dominium in rebus vacatibus à iure civili nõ esse immutatū. fol.149.col.2.nu.3.
 Dominium quibus modis de iure civili in rebus immobilibus acquiratur? ibi. co.3.nu.4.
 Dominium plenum, & perfectum rei, an & quādo possit queri ex pluribus causis? fo.183.col.2.nu.98.
 Dominium, & possessio qualiter differant? fol.191.col.1.nu.10.
 Dominium, & possessio medietatis lucrorum acquiritorum tempore matrimonij an transeat ipso iure in vxorem? fo.273.co.4.nu.76.
 Dominij definitio. fol.149.col.3.nu.5.
 Dominij exceptio an obster agenti interdicto, vnde vi. fol.216.col.1.nu.182.
 ¶ Dominus directus, vel superficiarius an retrahere possit? Et an præferatur consanguineo, vel socio? fo.294.col.1.nu.31.
 Dominus proprietatis si illam proprietatem vendat fructuario, an tunc proximior consanguineus, vel socius possit retrahere, vel

præferatur fructuario? folio.294.colum.4.numero.34.
 ¶ Donatio si sit facta filio incapaci, & alteri filio capaci, an portio spurij & incapacis accrescat capaci? fol.49.col.2.nu.34.
 Donatio inter patrem & filium an de iure cōmuni valeat? fo.66.col.3.nu.4.
 Donatio facta filio emancipato, vel respectu matris, an valeat? ibidem. columna quarta. numero.5.
 Donatio simplex inter patrem & filium emancipatum, an hodie valeat sine traditione? fo.68.col.1.nu.9.
 Donatio propter nuptias, & quælibet alia donatio quando confertur an debeat melioratio facta alteri filio solui ex eis, vel de residuis bonis? fo.92.col.2.nu.1.
 Donatio ob causam an conferatur? fol.97.col.3.nu.12.
 Donatio si sit facta à patre, vel matre propter bene merita, an conferatur? fo.100.colum.2.nu.23.
 Donatio simplex facta à patre, an conferatur? fol.101.col.2.nu.26.
 Donatio in casu in quo debeat conferri, ex eo quod pater dixit quod cōferatur, an debeat dicere tēpore factæ donationis, vel ex interuallo? ibid. col.3.nu.27.
 Donatio simplex an in dubio censeatur data pro legitima? ibid. col.4.nu.28.
 Donatio simplex si prius computetur & conferatur in legitima, an in residuo videatur filius melioratus, an verò tota donatio conferatur in tertium & quintum? fol.102.colum.3.nu.30.
 Donatio si est inofficiosa, an conferatur, licet vellet se abstinere ab hæreditate? fol.103.colum.3.nu.33.
 Donatio, vel dos data filio vel filię ad hoc vt dicatur inofficiosa, quod tempus inspici debeat? fol.104.col.1.nu.35.
 Donatio propter nuptias, vel dos, vel quid si mile de sui natura computabile, an computetur nepotibus in legitima? fol.105.colum.3.nu.41.
 Donatio, vel contractus an possit fieri ad tempus, ita vt post tempus res reuertatur donatori? fol.120.col.1.nu.27.
 Donatio inter maritum & vxorē quibus modis in iure nostro fiat? folio.147.col. prima. numero.1.
 Donatio, quæ vocatur sponsalitia largitas, si fiat inter sponfos, quid acquirat sponsa per osculum, & quid per copulam? folio.247.

I N D E X

column. 2. numero. 3.
 Donatio quæ sit inter sponfos si continet res pretiosas, puta vestes, & ornamenta, & alias res valde pretiosas, an spōsa acquirat hodie per osculum medietatem huiusmodi donationis: ibid. col. 4. nu. 4.
 Donatio aliqua antequam fieret inter sponfos si interuenit osculum, vel copula, & postea sequatur ista donatio, an in isto casu per osculum acquirat medietatem, & per copulā totum? fo. 248. col. 3. nu. 5.
 Donatio quod sit quedam, quæ vocatur ante nuptias, vel propter nuptias. Et quis sit eius effectus? fol. 249. col. 4. nu. 9.
 Donatio quæ vocatur ante nuptias, vel propter nuptias in quo conueniat cum dote? ibidem. nu. 10.
 Donatio ante nuptias, vel propter nuptias in quo differat à dote? fo. 250. col. 2. prope fi.
 Donatio quod sit quedam, quæ vocatur arrha. Et quis sit eius effectus? ibid. col. 4. nu. 12.
 Donatio, quæ vocatur arrha, an excedat decimam partem bonorum. fo. 25. col. 1. nu. 13.
 Donatio quod sit quedam, quæ vocatur dos, quæ datur ad sustentanda onera matrimonij. ibid. col. 3. nu. 15.
 Donatio simplex, quæ vocatur donatio inter virum & vxorem, quod aliquando inter maritum & vxorem fiat, ostenditur. fo. 269. col. 4. num. 64.
 Donatio inter virum & vxorem, an confirmetur morte donantis: ibid. nu. 65.
 Donatio inter virum & vxorem in quibus casibus valeat, ostenditur. folio. 270. column. 3. nume. 66.
 Donatio reciproca medietatis bonorum acquiritorum constante matrimonio quod aliquando inter maritum & vxorem fiat, ostenditur. fo. 266. aliàs. 272. col. 1. nu. 69.
 Donatio omnium bonorum presentium, & futurorum quod de iure communi non valebat. Et quomodo hodie per legē. lxxix. Tauri donatio tantum presentium non valeat, ostenditur. fo. 284. col. 2. nu. 1.
 Donatio bonorum presentium an valeat saltē in aliquo? fol. 285. col. 1. nu. 2.
 Donatio omnium bonorum presentium an valeat, si donator aliquid sibi reseruauit: ibid. col. 2. nume. 3.
 Donatio inualida omnium bonorum an firmetur iuramento: ibid. num. 4.
 Donatio omnium bonorum si fiat causa mortis an valeat? fol. 286. col. 1. nu. 5.
 Donatio omnium bonorum facta ecclesie, vel

pio loco, an valeat: ibidem. column. secunda. numero. 6.
 Donator, qui donauit alteri fundū, vel rem, hoc pacto, vt restituatur tertio, an possit reuocari istud pactum, inuito tertio? fol. 20. column. 4. nu. 29.
 Donator si in vita vel in morte reuocat donationem, & donatarius, qui eam recepit, eam consumpsit, & non possidet eam, an reuocatio aliquid operetur? fol. 265. aliàs. 271. col. 3. numero. 67.
 Dos, vel donatio propter nuptias, an conferatur? fol. 97. col. 4. nu. 13.
 Dos quod habeat in setacitam conditionem, si matrimonium sequatur. fol. 252. columna 1. nume. 18.
 Dos potest incipere à traditione, & promissione. ibidem. num. 16.
 Dos quando incipit à promissione, an transeat dominium sine traditione? fol. 255. column. 2. nume. 26.
 Dos si non soluitur marito, an vxorem alere teneatur? fo. 256. col. 4. nu. 31.
 Dos si consistit in specie, vel re inæstimata, quia vxor dedit pro dote res mobiles vel immobiles marito, an soluto matrimonio transferatur dominium in vxorem? fo. 261. column. 2. numero. 42.
 Dos si consistit in re, vel specie æstimata, an transeat dominium in vxorem? fol. 262. column. 1. num. 44.
 Dos intra quod tempus debeat solui vxori matrimonio soluto? fol. 163. col. 1. nu. 46.
 Dos in tempore, in quo non soluitur, an maritus, vel hæredes lucrentur fructus? ibidem. col. 2. nume. 47.
 Dos in tempore, in quo non soluitur, an vxor à marito, vel hæredibus eius alii possit? ibid. numero. 48.
 Dos confessata an probet receptionem dotis? fol. 164. aliàs. 264. col. 3. nu. 52.
 Dos quod hodie de iure regio indistincte confiscari possit in casibus, in quibus bona veniunt confiscanda, ostenditur. folio. 302. col. 2. nume. 2.
 Dos quod non confiscetur propter delictum, quando inter maritum & vxorem pactum de dote lucranda interuenit. ibidem. nu. 3.
 Dos quod propter delictum mariti non confiscetur. Et an isto casu perdat vsum fructū, quem habet in bonis dotalibus, & applicetur fisco? ibid. nu. 4.
 Dotis effectus quis sit? folio. 251. columna. 4. nume. 16.

Dotis cau-

A L P H A B E T I C V S.

Dotis causa an sit mixti fori? fo. 259. aliàs. 264. columna. 4. nume. 53.
 Dotis in causa an à sententia lata appellari possit? fo. 260. aliàs. 266. column. 1. nu. 44. aliàs. 54.
 Dotem si dedit pater, vel extraneus, cui debet restitui soluto matrimonio? fol. 255. column. 2. nume. 28.
 Dotem si dedit extraneus pro muliere, & stipulatus est dotem sibi reddi, an constante matrimonio possit exigere dotem, viro vergente ad inopiam? fo. 258. col. 3. nu. 34.
 Dotem an recuperet maritus, si post eius restitutionem diues efficiat? fo. 258. col. 3. nu. 35.
 Dotem quod nō nisi in quinq; casibus vxor constante matrimonio propter delictū de iure cōi amittebat. fo. 302. col. 2. post princi.
 Dotem an perdat vxor per delictum vxoris, & applicetur fisco? ibid. column. 3. nu. 5.
 Dotem an perdat vxor constante matrimonio etiam quo ad vsum fructum viuēte marito? ibidem. numero. 6.
 Dote in exigenda, an debeat attendi locus, vel domiciliū mariti, v' vxoris? fo. 164. aliàs. 264. columna. 2. num. 50.

E

Dictum diui Adria. toll. quid sit, & quādo competat? fo. 199. column. 1. nume. 134.
 Effectus qui ex iure & spe succededi etiam in vita patris reuertent, ostenduntur. fo. 75. col. 4. nu. 2.
 Electio an valeat, quādo quis habet facultatem eligendi, si dicat, volo eligere talem personam &c. fo. 24. column. 2. nu. 19.
 Emphyteuta si vendit rem emphyteuticam sine consensu dñi, & nō tradit, an cadat à iure suo? fo. 181. column. 3. nu. 94.
 Emphyteuta si tradat rem fictē, an incidat in pœnā? ibid. col. 4. nu. 95.
 Emphyteuta & censuarius quis dicatur? fo. 283. column. 3. numero. 2.
 Emphyteuta, & censuarius quomodo differāt. ibid. colū. 4. num. 3.
 Emphyteuta si conueniat pro annuis pensionibus pteritis, & nō possit pbare se soluisse pensionē earū, si pbet soluisse in tribus annis proximis pteritis, quod videatur soluisse in alijs. fo. 284. column. 3. num. 5.
 Equi habenas si quis donat vel vendit, an per hoc videatur donatus, vel venditus equus? fo. 169. column. 2. num. 62.
 Exceptio dominij an obstat agenti interdi-

cto vnde vi. fo. 216. column. 1. nu. 182.
 Executor iudicis an possit in aliquem transferre possessionem per actum fictum? folio. 166. colū. 4. num. 54.
 Exemplū legum. lxx. lxxij. lxxij. lxxij. & c. quæ loquuntur de retractu & earum declaratio ponitur. fo. 287. col. 4. nu. 2.
 Exequendi ius ex contractu guarentigio an præscribatur per decem annos? folio. 279. column. 1. num. 1.
 Exequendi ius an hæredibus, & successoribus creditoris competat? folio. 280. columna. 4. numero. 6.
 Excommunicatus an testari possit? fo. 9. colū. 4. nu. 15.
 Expensæ, quas pater, vel mater fecit pro filio in studio, an debeant conferri? fol. 68. column. 1. nume. 16.
 Extraneus si dotem dedit pro muliere, & stipulatus est dotem sibi reddi, an constante matrimonio possit exigere dotem viro vergente ad inopiam? fo. 258. col. 3. num. 34.

F

Familia vsque ad quem gradum intelligatur vocata? fo. 124. column. 2. nu. 45.
 Falsi pœna regulariter quæ fit ostenditur. fo. 321. col. 4. nu. 134.
 Falsitas quid sit? fo. 320. col. 2. nu. 1.
 Falsitas quando, & quibus casibus committatur? Et quæ sit eius pœna. ibid. nu. 2.
 Falsitatis in delicto an admittatur appellatio? fo. 322. column. 1. nu. 14.
 Falsitatem si iudex, Tabellio, vel testis dicat & affirmet se fecisse, an talis confessio probeat in præiudicium tertij, quando non fuerit facta in plenario iudicio? folio. 322. columna prima. nu. 15.
 Fatuus an testari possit? folio. 9. colū. 3. nu. 9.
 Fidem tacitam accommodans, qua pœna puniatur? folio. 49. col. 1. nu. 32.
 Fideicommissarius quando fecit testamentum, an possit illud reuocare in fra tempus ei assignatum? folio. 109. columna quarta. prope finem.
 Fideicommissarius, qui facit sumptum in re subiecta restitutioni, an possit tales sumptus recuperare? folio. 226. col. prima. nu. 3.
 Fideicommissum tacitum per quas coniecturas probeatur, ostenditur? folio. 48. columna. 1. nume. 26.
 Fideiusor an pro dote pmissa obligari possit? fo. 169. column. 2. num. 62.

I N D E X

fit: fo. 254. colum. 4. nume. 26.
 Fideiusor qui intercessit pro re dotali vendita, an teneatur, & obliget re euicta per mulierem? fo. 268. colum. 4. numero. 60.
 Filia si habeat bona ex linea materna, vel ex alia parte, & pater promisit dare dotem filia, an teneatur dare de proprio matrimonio, & substantia patris? fol. 252. col. 4. nu. 21.
 Filia in potestate patris licet fuerit nupta, a patre dotem petere potest. fo. 306. columna secunda. nume. 12.
 Filiafamilias an de iure communi testari possit? fo. 28. colum. 3. nume. 1.
 Filiafamilias naturalis & originarius huius regni si decedat in alio regno, an ibi testari possit? ibidem. colum. 4. num. 2.
 Filiafamilias an testari possit? fo. 9. columna. 3. numero. 10.
 Filius si moriatur relicto patre vel matre, & relicto fratre utrinque; coherede, an de iure coherede succedat vna frater & pater? fo. 29. col. 4. nu. 4.
 Filius ex filio maiori prae mortuo an praefertur filio secundo vltimi possessoris? folio. 38. columna. 3. num. 19.
 Filius naturalis quis dicatur. folio. 41. columna prima. nume. 1.
 Filius naturalis in quo succedat. ibidem. colum. 4. nume. 4.
 Filius naturalis quomodo hodie de iure regio succedat. fo. 42. col. 2. num. 7.
 Et ea quae dicta sunt in filiis, an habeat locum in ascendentibus? ibidem. colum. 3. num. 8.
 Filius si in testamento matris non est institutus, an testamentum erumpere possit? fo. 43. colum. 2. nume. 12.
 Dicta in filiis naturalibus, an habeant locum in filiis ex damnato coitu natis? ibidem. colum. 3. numer. 13.
 Filius si sit natus ex sacerdote vel religiosa, an succedat patri, vel matri? fo. 44. col. 1. nu. 15.
 Filius natus ex damnabili coitu, an ab auo institui possit? ibidem. colum. 4. nume. 17.
 Filius incapax institutus sub conditione, si legitimeretur, an poterit interim pendente conditione petere se mitti in possessionem bonorum? fo. 46. col. 1. nu. 19.
 Filius spurius, & ex damnato coitu natus, an teneatur patri alimenta praestare? fo. 52. col. 1. numero. 46.
 Filius naturalis tantum ex parte matris, si ab intestato decedat, relicto fratre naturali ex eadem matre, & relicto fratre ex legitimo matrimonio, quis admittatur? ibi. col. 4. nu. 49.
 Filius naturalis tantum, cui succedat de iure re-

gio, ostenditur. ibid. nume. 48.
 Filius naturalis si decedat ab intestato relicto fratre naturali ex matre, & ex eodem patre, & relicto fratre ex diuerso patre, quis admittatur? fo. 53. colum. 1. num. 50.
 Filius naturalis an accusare de morte possit? fo. 54. colum. 1. num. 53.
 Filius legitimatus an habeatur in omnibus pro legitimo? fo. 57. colum. 4. nume. 6.
 Filius naturalis in casu in quo succedat cum legitimis in qua parte succedat? fo. 58. col. 2. n. 68.
 Filius impubes si forte mortuus est infra annum, in quo mater debet petere tutorem a iudice filijs suis, & remanebat breuissimum tempus ad petendam tutelam, an succedat? fo. 65. colum. 3. numer. 19.
 Filius vel filia an non extantibus descendentibus possit tertiam partem, de qua dispondere potest, vni ex ascendentibus relinquere? fo. 73. colum. 3. post princi.
 Filius habens ascendentes an possit tertiam partem extraneo relinquere? ibid. numer. 4.
 Filius melioratus an possit acceptare praerogatum, & repudiare hereditatem? fo. 74. columna. 3. in fine.
 Filius si recepit legitimam a patre, an possit renuntiare hereditati? fo. 76. col. 3. nu. 4.
 Filius an possit praeripiri, vel exheredari de voluntate & consensu eius? ibid. nu. 5.
 Et quid si interueniat iuramentum in isto pacto, an valeat? fo. 77. colum. 3. nu. 6.
 Filius, vel filia si recipiat aliquod pretium in praerogatum renuntiationis hereditatis, vel successionis, an valeat? ibid. col. 4. nu. 7.
 Filius qui renuntiauit successioni tempore, quoniam non erant alij filij, nec sunt tempore mortis patris, an succedat? fo. 82. col. 2. nu. 12.
 Filius si renuntiauit hereditati patris, & ista hereditas perueniat ad alium, an possit ei succedere? fo. 81. colum. 3. num. 13.
 Filius vel filia, cui est factum pactum de non meliorando, si remittat tale pactum, vel moriatur, an pater vel mater quem velit meliorare possit? fo. 86. colum. 1. nume. 24.
 Filius, vel filia si renuntiauit cum iuramento hereditati patris fauore fratrum, an possit iuramento non obstante succedere praeter? fo. 87. col. 3. n. 31.
 Filius, vel filia, qui renuntiauit successioni patris, si postea instituat a patre, an teneatur conferre? fo. 95. colum. 4. numer. 8.
 Filius si non gessit negotia patris, nec aliquid acquirat ex pecunia eius, si viuo patre surripuit, vel furatus est pecunias, an teneatur conferre? folio. 101. colum. 1. numer. 25.

Filius

ALPHABETICVS.

Filius de iure communi semper est in potestate patris. fo. 239. colum. 3. num. 1.
 Filius quod hodie per contractum matrimonij liberetur a patria potestate. Et an hoc intelligatur inter sponfos? ibidem. columna. 4. numero. 2.
 Filius an post contractum matrimonij efficiatur sui iuris quo ad omnes effectus? fo. 240. colum. 1. numero. 3.
 Filius, vel descendens naturalis tantum an possit retrahere? fo. 288. col. 2. numero. 4.
 Filius, vel descendens exheredatus, & exclusus a successione ascendentium an possit retrahere? ibid. colum. 4. nume. 5.
 Filius qui renuntiauit cum iuramento successioni patris, vel ascendentis, an possit retrahere? ibidem. colum. 6.
 Filius, vel descendens si decedat intra tempus datum ad retrahendum, an transmittat ius retrahendi ad heredes extraneos? folio. 289. columna. 1. numer. 8.
 Filius, vel descendens grauatus restituere hereditatem, an possit detrahere duas quartas? Et sunt tres opiniones diuersae. fo. 18. colum. 1. num. 80. 81. & 82.
 Filius grauatus an computet in quartam trebellianicam fructus perceptos, & an extraneus computet? &c. ibid. colum. 3. nu. 83.
 Filij nati ex vnicam concubina retenta in domo, an dicatur filij eius, etiam si per patrem non recognoscantur? fol. 41. col. 2. num. 2.
 Filij si sint nati in domo, an censeantur filij mariti, etiam si vxor expressè confiteatur non esse mariti. ibid. col. 3. num. 3.
 Filij naturales quomodo succedant ex testamento de iure Codicis, & authenticorum? fol. 42. col. 1. num. 5.
 Et quae dicta sunt in filio naturali, an habeant locum in nepote? ibid. col. 2. num. 6.
 Filij naturales qualiter succedant matri? fo. 42. col. 3. num. 9.
 Et quid sit de iure regio. fol. 43. col. 1. nu. 10.
 Filij naturales tantum, vel spurij, & nati ex damnato coitu, an succedant consanguineis patris, vel matris? fol. 52. col. 2. num. 47.
 Filij nati ex damnabili coitu, vtrum possint succedere collateralibus ex parte matris? fol. 53. col. 1. num. 51.
 Filij legitimi si extant, an succedant filij naturales legitimati? fol. 58. col. 1. num. 67.
 Filij legitimati an succedant agnatis, & cognatis, & ipsi succedant eis? ibid. col. 3. num. 69.
 Filij an teneantur conferre ea, quae sunt relicta in testamento? fo. 94. col. 4. num. 4.

Filij si sint inaequaliter instituti, an ille, qui in vita patris aliquid recepit, teneatur conferre? fo. 94. colum. 4. nume. 7.
 Filij si duo vel plures simul, & successiue nascantur ex eadem matre, & non possit cognosci quis eorum prius editus sit, quis succedit, & praefertur? fo. 131. colum. 2. nume. 68.
 Filio spurio & incapaci si restituatur bona ex tacito fideicommissio, an condemnetur in fructibus a die restitutionis? folio. 48. columna. 2. nume. 27.
 Filio praeterito an competat ius dicendi nullum contra testamentum patris. folio. 59. columna. 2. in princ.
 Filium naturalem si quis habet, et ex eo nepotem: si moriatur filius, & post mortem eius auus contrahat matrimonium cum concubina, an legitimeretur nepos? folio. 56. columna. 2. numer. 61.
 Filium si quis habet naturalem, & postea habuit filium legitimum: & mortua legitima vxore matrimonium contraxit cum concubina, quis istorum praefertur in successione? fo. 57. colum. 1. nume. 63.
 Filij incapacibus an alimenta debeantur? fo. 50. colum. 2. num. 37.
 Filios si quis habeat naturales, & contrahat matrimonium cum legitima vxore, & ea mortua contrahat cum concubina, an legitimeretur filij? fo. 56. colum. 1. num. 60.
 Fiscus an succedat, si quis decedat ab intestato non relicto consanguineis ex aliqua linea? fo. 39. colum. 3. in medio.
 Fiscus qui successit in bonis alicuius virtute confiscationis, quod teneatur restituere coniugi superstiti medietatem lucrorum, sicut ipse condemnatus tenebatur. folio. 301. columna. 4. post princi.
 Fisco si quis manifestaui, quod incapaci aliquid erat relicto, an consequatur aliquod praerogatum? fo. 48. colum. 4. nume. 31.
 Foemina an possit esse commissoria, vel executrix testamenti in casibus permissis? fol. 107. colum. 4. nume. 6.
 Foemina an possit succedere in regno? fol. 114. colum. 4. numero. 8.
 Foemina si cum alia foemina agat, & habeat accessum contra naturam, qualiter puniatur? fo. 310. colum. 2. nu. 14. alias. 34.
 Forma aliqua quae in actu requiritur, requiritur quae praecedat. fo. 146. colum. 1. nu. 1.
 Forma, quae requiritur in actu, aliquando potest concedi post actum, & valebit actus. ibidem. colum. 2. numer. 2.

Fratres

I N D E X

- ¶ Fratres, vel forores descendentes, an admittantur vnà cum ascendentibus? folio. 33. columna. 3. numero. 1.
- ¶ Fructuarius si vendat vsufructu, quem habet in re, vel fundo, an proprietarius eum retrahere possit? folio. 294. columna quarta numero. 33.
- ¶ Fuga in delictis, & causis criminalibus quid operetur? folio. 298. col. 2. num. 12.
- ¶ Fundus quilibet si suo distincto nomine nominatur, an per ingressum vnus, quærat possessio in omnibus, licet omnes sint eius naturæ, & qualitatis? fo. 161. col. 2. nu. 39.
- ¶ Fundi si plures sunt diuersi, & distincti, an per ingressum vnus fundi, omnes alij quærantur fundi? fol. 161. col. 1. nu. 38.
- ¶ Fundum patrimonij vel generis si quis vendat, fructibus pendētibus, quos colligit emptor, an consanguineus, qui postea retrahit fundum, possit petere prædictos fructus ab emptore perceptos? folio. 293. columna quarta. numero. 29.
- ¶ Funeris impensa ex quo deducatur? fol. 106. colum. 2. numero. 1.
- ¶ Funeris impensa an præferatur debitis? ibid. numero. 2.
- ¶ Furiosus an prohibeatur testari? folio. 9. colūna. 1. numero. 6.

G

Abella an debeatur, si res patrimonij vel generis vendatur? Et quis illam soluere teneat? fol. 294. colum. 1. num. 30.

- ¶ Gradu in eodem si sint plures, an succedant in stirpes, vel in capita? folio. 38. colum. 2. nume. 18.
- ¶ Grauumen si pater tempore meliorationis non posuit, an postea ex interuallo possit poni, ostenditur. fo. 71. colum. 4. nu. 22.
- ¶ Grauumen successiuum tempore meliorationis positum an valeat? folio. 72. columna. 1. numer. 23.

H

Hereditas indiuisibilis an pertineat ad collateralem in remotissimo gradu? fo. 34. columna. 3. numero. 6.

Hereditatis quotam habens, & habens quotam bonorum in quo differunt? fol. 74. colum. 1. num. 2.

- ¶ Hereditatis petitio, an omnibus hæredibus competat? fol. 204. col. 2. nume. 154.
- ¶ Hereditatis petitio, quomodo hæredi vniuersali competat. ibidem. col. 4. num. 155.
- ¶ Hereditatis petitio, pro quibus rebus competat? fol. 205. colum. 1. numero. 156.
- ¶ Hereditatis petitio, an pro rebus, quas detentabat defunctus competat? ibidem. nume. 157.
- ¶ Hereditatis petitio, an detur contra possidentem totam hereditatem? ibidem. colum. 2. numero. 158.
- ¶ Hereditatis petitio, quando detur contra titulum possidentem? folio. 206. columna secūda. numero. 160.
- ¶ Hereditatis petitio solūm competit contra eum, qui possidet, vel detentat rem sine titulo. ibidem. columna. 3. nume. 161.
- ¶ Hereditatis petitio si poterat intentari contra aliquem, qui simpliciter possidet sine titulo mortuo, an possit intentari contra ipsum hæredem? ibid. colum. 4. nume. 162.
- ¶ Hereditatis petitio, an competat post apprehensionem rerum hereditariarum, vel antea. fo. 207. colum. 3. nume. 164.
- ¶ Hereditatis petitio, qualiter intēdari debeat? fo. 208. colum. 1. nume. 165.
- ¶ Hereditatis petitio, & remedium quorum bonorum, quomodo inter se differant, ostenditur? fo. 209. colum. 4. nume. 167.
- ¶ Hereditati qui renuntiauit, an possit succedere contra testamentum? folio. 78. colum. 2. numero. 9.
- ¶ Hæres institutus si accommodauit tacitam fidem de restituenda aliqua parte hereditatis, an fisco applicetur illa pars tantum, vel tota hereditas? fo. 47. colum. 2. nume. 22.
- ¶ Hæres qui accommodauit tacitam fidem, an priuetur hereditate? ibidem. numero. 23. Et qualiter constare possit de isto tacito fideicommissio. ibidem. colum. 3. num. 24.
- ¶ Hæres tacite grauatus an teneatur in foro conscientie restituere bona fisco? folio. 48. colūna. 3. nume. 28.
- ¶ Hæres, qui accommodauit tacitam fidem, an restituat bona fisco regali, vel ecclesiastico? ibid. numer. 29.
- ¶ Hæres rogatus an in confiscatione attendatur, vel potius ille, cui restituuntur bona? ibid. columna. 4. numero. 30.
- ¶ Hæres quando grauatur per testatorem hereditatem restituere vni ex liberis post mortem, an possit illud restituere in vita? fol. 67. columna prima. numero. 6.
- ¶ Hæres postquam est factus dominus, & ante apprehen-

A L P H A B E T I C V S.

- apprehensam possessionem si vendat aliquam rem hereditariam, an transferat possessionem in ea per actum fictum? folio. 167. columna. 1. numero. 55.
- ¶ Hæres quod possit mitti in possessionem per leg. fin. de edicto diui Adria. tollen. etiam si hæres non probet mortem defuncti? folio. 200. colum. 4. numero. 144.
- ¶ Hæres ad hoc vt possit mitti in possessionem virtute legis fin. requiritur quod testamentum non sit cancellatum. fo. 201. col. 1. n. 145.
- ¶ Hæres si accumulatur rei vendicationem cum petitione hereditatis, an possit agere contra titulum possidentem? fo. 205. col. 3. nu. 159.
- ¶ Hæres si nutu vel signis sit institutus, an illa institutio conuertatur in fideicommissum? fo. 23. columna. 3. numero. 114.
- ¶ Hæres si non confecit inuentarium, an teneatur in foro conscientie ultra vires hereditarias? fo. 24. colum. 3. numero. 121.
- ¶ Homicida an possit succedere hæredibus occisi. fo. 82. colum. 2. nume. 14.
- ¶ Hospitale an succedat, si quis in eo ab intestato decedat? fol. 39. colum. 3. nume. 25.
- ¶ Hypotheca tacita, quæ competit vxori pro recuperanda dote, quo tempore incipiat? fo. 259. colum. 4. nume. 38.
- ¶ Hypotheca tacita, & iur. prælationis an competat mulieri pro donatione ante nuptias? fol. 261. colum. 1. nume. 41.
- ¶ Hypothecæ tacitæ ius & prælationis competens mulieri, an transeat ad hæredes? fo. 262. columna. 4. numer. 45.

I

Impubes an testari possit? folio. 8. colum. 4. num. 3.

- ¶ Incarcerari an possit mater, quæ est tutrix, & curatrix filiorum, & Velliciano renūtiat? fo. 278. colum. 4. nume. 2.
- ¶ Incarcerari an possit, qui satisfacere non potest? fo. 282. colum. 2. numer. 2.
- ¶ Incertitudo an vitiet possessionem? fo. 182. columna. 1. numero. 96.
- ¶ Insignia doctoralia describuntur, & eorum significatio. fo. 323. colum. 1. nume. 16.
- ¶ Institutio directa contenta in testamento nullo & inualido, an & quando obligetur & conuertatur in fideicommissum? fol. 90. columna. 1. numero. 2.
- ¶ Instrumentum si quis simpliciter tradit alicui, per quod ipse habet possessionem ali-

- cuius rei, an per hoc videatur ei tradere possessionem eius? folio. 168. columna tertia. numero. 59.
- ¶ Instrumentum publicum guarentigium habet executionem paratam. folio. 280. colūna. 1. in principio.
- ¶ Instrumentum publicum quod etiam contra heredes debitoris principalis mandatur executioni. ibidem. colum. 3. numero. 5.
- ¶ Instrumentum publicum an pro debito in diem vel sub conditione executioni mandari possit? ibid. colum. 4. num. 7.
- ¶ Instrumentum publicum si fiat in loco, vbi potest mandari executioni, si in alio loco petatur executio, vbi non viget talis lex, quod ibi non mandabitur executioni. folio. 281. columna. 1. numer. 8.
- ¶ Instrumento publico an requiratur quod hodie clausula guarentigia ponatur? folio. 280. columna. 2. numero. 4.
- ¶ Instrumenta quomodo de iure communi non habent executionem paratam. folio. 290. columna. 1. numero. 2.
- ¶ Instrumenta quomodo de iure communi in aliquibus casibus habent executionem paratam. ibid. colum. 2. num. 3.
- ¶ Intellectus ad text. in cap. tanta. qui filij sine legitimi. fol. 55. colum. 4. nume. 56.
- ¶ Intellectus ad text. in §. ita demum. versic. post hu. institu. de hæredi. quæ ab intesta. defer. fo. 59. colum. 3. numero. 2.
- ¶ Intellectus ad text. in l. fina. C. de pactis inter empt. & vendit. fo. 117. colum. 4. nu. 17.
- ¶ Intellectus, & declaratio ad text. in l. quoties. C. de donatio. quæ sub modo. folio. 120. colūna. 1. numer. 26.
- ¶ Intellectus ad text. in l. 3. ff. de seruis exportan. fo. 121. columna. 3. num. 31.
- ¶ Intellectus ad text. in l. qui bona fide. ff. de acquirenda possessione. folio. 155. col. 3. nu. 22.
- ¶ Intellectus ad text. in l. 3. ff. de acquir. possess. folio. 166. columna. 3. nu. 36.
- ¶ Intellectus ad text. in l. quisquis. C. de donatio. fo. 170. colum. 1. numer. 65.
- ¶ Intellectus verus ad text. in l. quarundam rerū. ff. de acquir. possess. folio. 173. col. 2. nu. 75.
- ¶ Intellectus ad text. in l. pen. C. de non num. pe. fo. 177. col. 1. num. 86.
- ¶ Intellectus ad text. in l. nō est dubiū. C. de lega. fo. 198. colum. 2. num. 132.
- ¶ Intellectus ad text. in l. 4. ff. de peti. hære. fo. 208. columna. 3. nume. 166.
- ¶ Intellectus ad text. in l. §. si. vers. sancimus. C. de scrui. & aqua. fo. 229. colum. 3. nume. 7.

Intelle-

I N D E X

In intellectus verus ad legē. xlvj. Tauri. fo. 232. columna. 2. numero. 16.
In intellectus ad l. lxxv. in prima conclusione. fol. 281. colum. 3. numero. 2.
In intellectus ad legē. lxxv. in secunda conclusione ibidem. colum. 4. numer. 4.
In intellectus verus & realis ad tex. in l. diuus Adrianus. ff. ad l. Pompe. de Parricid. foli. 316. columna. 4. numero. 59.
In interdictū adipiscendæ, an competat successorī maioratus, vel ei, qui à lege habet possessionem? fo. 196. colum. 3. num. 128.
In interdictum adipiscendæ, an competat cōtra debitores hæreditarios personaliter obligatos? fol. 197. colum. 3. nume. 129.
In interdictum quorum legatorū, an, & quando competat? fol. 198. colum. 1. num. 130.
In interdictum quorum legatorum, pro quibus rebus competat? ibidem. nu. 131.
In interdictum vti possidetis, quid sit? Et pro quibus rebus competat? fol. 210. col. 1. nu. 168.
In interdictum vti possidetis, an competat ei, qui vi, clam, vel precario possidet. ibidē. nu. 169.
In interdictum vti possidetis, contra quas personas competat. ibidem. colum. 4. nu. 170.
In interdictum vti possidetis, an cōpetat actori, si reus conuentus isto interdicto vti possidetis, nunquam actorem molestauit. fol. 211. columna. 1. numero. 171.
In interdictum vti possidetis, an cōpetat, p quasi possessione annuæ præstationis? ibidem columna. 4. numer. 172.
In interdictum vti possidetis, si intentatur, & vter que litigantium præten dit se possidere, qualiter iudex proferet sententiā? fol. 214. colū. 2. numero. 178.
In interdictum recuperandæ quid sit, & effectus eius? fol. 215. colum. 3. nume. 180.
In interdictum recuperandæ ad hoc vt competat, quid requirat. ibidē. nume. 181.
In interdictum, vnde vi, an transeat ad hæredes, & contra heredes? fo. 217. colū. 3. nu. 185.
In interdictum, vnde vi, an detur contra particularem successorem. ibid. nume. 186.
In interdictum, vnde vi, an pro rebus incorporabilibus competat. fol. 219. col. 2. nu. 191.
In interdictum demolitorium competēs ad hoc, vt edificium post denuntiationem factum destruat, quod trāseat ad hæredes. fo. 239. colum. 1. nume. 40.
In interdictum de noui oper. nuntia. & effectus eius, an transeat, ad heredes? folio. 239. colū. 2. numero. 41.
In interdicti vti possidetis, quis sit effectus, & natura? folio. 213. colum. 1. nume. 175.

In iudex, quas dotes habere debeat? fol. 6. colū. 2. numero. 1.
In iudex competens ad dandam possessionē per l. fin. de edict. diui Adria. tollen. quis sit? fol. 203. colum. 2. nume. 151.
In iudex quid faciet, si vterque litigantium probat se possidere in solidum eodem iure possidendi per testes omnino equales numero, & dignitate, & de æquali tempore possessionis? folio. 214. colum. 4. nume. 179.
In iudex qui nō potest contrahere in loco, & territorio suæ iurisdictionis, an retrahere possit? folio. 289. colum. 4. num. 12.
In iudex recipere testes etiam in absentia ad perpetuam rei memoriam quod bene possit, ostenditur. folio. 296. columna. 2. nume. 4.
In iudex requisitus à litigante vt pecuniam recipiat, an possit decipere requirentem, & fingere se velle facere? fol. 318. colum. 1. nu. 67.
In iudex, qui dolo, pretio, vel malitia iniuste aliquem condemnauit, qualiter puniatur. fol. 321. colum. 3. nume. 10.
In iudex, tabellio, vel testis si dicat, & affirmet se fecisse falsitatem, an talis confessio probet in præiudicium tertij, quando nō fuit facta in plenario iudicio? fo. 322. col. 1. nu. 15.
In iudicis ordinarij officium. fol. 6. colū. 4. nu. 4.
In iudices à quo eligantur? folio. 6. colū. 3. num. 2.
In iudices ordinarij si sint plures, an vnus sine alio de causa cognoscere possit. folio. 3. colū. 3. numero. 2.
In iudices delegati si sint plures, vnus sine alio iudicare non potest. Et quid iuris, si vnus dicat vnum, alter aliud, & sunt pares? ibidem. colum. 4. numero. 3.
In iudices arbitri si sint plures, quod vnus sine alio iudicare non possit. ibid. nu. 4.
In iudicium quod pleriq; sint ignari, & inexper ti. folio. 6. colum. 4. nume. 3.
In iudiciū fortis quando locum habeat. fol. 112. colum. 1. numero. 7.
In iuramentum quomodo præstari debeat? folio. 282. colum. 4. nume. 1.
In iuramentum si in testamento interponitur, an reuocari possit? fol. 19. col. 4. nu. 95.
In iuramentum in testamēto interpositū, q; vim clausulæ drogatoriæ habeat. fo. 20. col. 1. n. 96.
In iuramenti de delicto an quilibet de populo accusare possit, quando quis iurat super rebus sacris? fol. 283. colum. 1. nume. 2.
In ius conferēdi an trāseat ad hæredes? fol. 104. colum. 3. nume. 37.
In ius exequendi ex contractu guarentigio, an præscri-

A L P H A B E T I C V S.

præscribatur per decem annos? folio. 279. columna. 1. numer. 1.
In ius exequendi an hæredibus & successoribus creditoris competat? fo. 280. col. 4. num. 6.
In ius retrahendi an ad hæredes extraneos transmittit filius, vel descendens, si intra tempus datum ad retrahendum decedat? folio. 289. columna. 1. numero. 8.
In ius retrahendi an transeat in monasterium, quando proximior consanguineus est ingressus religionem? ibid. col. 2. nu. 9.
In ius vindictæ per legē offenso concessum, quod alteri cōmitti nō possit. fo. 300. col. 4. nu. 17.

L

Legatarius si occupat rem legatā propria autoritate, an incidat in pœnam? fo. 198. columna. 4. numero. 133.
Legatum, vel fideicommissum si relinquatur familiæ, an consanguinei ordine successiuo admittantur? folio. 123. colū. 4. numero. 43.
Legatū relictum in testamento, an habeat executionem paratam? fo. 199. col. 3. nu. 17.
Legata an nutu vel signis relinquere possint? fo. 23. columna. 2. nume. 13.
Lex humana quando subditos liget in foro conscientia? fo. 4. columna. 3. numer. 3. & 4.
Lex nouā referens aliam licet non reperiat, valet. fol. 5. colum. 2. num. 11.
Lex. 22. quomodo in vtraque sui parte procedat. fo. 84. colum. 4. nu. 21.
L. fin. de edict. diui Adria. tollen. an habeat locum in testamento nuncupatiuo? fol. 199. colum. 1. num. 135.
L. fin. de edict. diui Adria. tollen. an competat hæredi vniuersaliter instituto? ibidem. colū. 2. numero. 136.
L. fin. de edict. diui Adria. tollen. an competat fideicommissario vniuersali? ibidem. colum. 4. numero. 138.
L. fin. de edict. diui Adria. tollen. an competat substituto pupillari, vel vulgari scripto in testamento. fo. 200. colum. 2. num. 139.
L. fin. de edict. diui Adria. toll. an competat heredi, in quem fit transmissio hæreditatis? ibidem. colum. 3. nume. 140.
L. fin. de edict. diui Adria. tollē. an competat hæredi, qui venit per ius accrescendi? ibidē. numero. 141.
L. fin. de edict. diui Adria. tollen. an cōpetat patri, vel dño, qui venit ex persona filij, vel ser-

ui? ibidem numero. 142.
L. fin. de edict. diui Adria. toll. an competat filio tacite instituto à matre, quæ dececit in puerperio? ibidem. colum. 4. nu. 143.
L. fin. C. vnde vi. an procedat tam in re mobili quam in re immobili? fo. 218. col. 3. nu. 189.
L. xlvj. Tauri an sit iusta, & iuridica? folio. 229. columna. 1. nume. 4.
L. xlix. Tauri, quæ agit de matrimonijs clandestinis, an à principe nostro fieri potuerit? fol. 245. colum. 3. num. 2.
Lex fina. titu. 4. lib. 5. ordin. an procedat in alienatione facta titulo donationis? fol. 273. columna. 1. nume. 73.
Lex an possit facere, quod ex præsumptionibus quis condemnetur? fo. 297. columna. 4. numer. 10.
Lex. lxxvj. Regia, quæ permittit propriam vindictam parti offensa, an valeat? folio. 300. colum. 3. nume. 15.
Lex. xlv. Tauri an habeat locum in quibuscūque bōis vinculis, & restitutiōi subiectis? fol. 195. colum. 3. num. 116.
Lex. xlv. Tauri an habeat tantum locū in primo successore maioratus? ibidē. columna. 4. nume. 117.
Legis definitio. fo. 4. col. 2. num. 1.
Legis ad validitatem quæ requirantur. folio. 4. columna. 4. nume. 5.
Legis alicuius argumento quando erit procedendum. fol. 5. colum. 1. nume. 10.
Legis octauæ intellectus. fo. 37. col. 2. n. 13. & 14.
Legis. 34. circa commissarios testamenti, dubitandi ratio. fo. 109. colū. 3. nume. 1.
Legem quis facere possit. fol. 4. colum. 4. nu. 6.
Lege deficiente recurritur ad consuetudinem. fol. 4. colum. 4. nume. 8.
Lege & consuetudine deficiente, quod ad rōnem naturalē sit recurrēdū. fo. 5. co. 1. nu. 9.
Leges dubias quis interpretari possit? fol. 4. colum. 4. nume. 7.
Leges Regni quæ permittunt retractum, an rescindant venditionem, & constituant in proximorem, vel consocium nouū titulū, & contractum? fol. 295. col. 1. nu. 25.
Leges regales puniētes cōcubinas clericorū, an valeant, & teneant, cum ex hoc infamantur clerici? fol. 307. colū. 4. nume. 20.
Leges seculares permittentes maritū posse occidere adulteros, an sint licitæ, & seruandæ, cū ex hoc talis maritus mortale peccatū incurrat? fol. 315. colum. 4. num. 52.
Legitima filij quanta sit? fol. 66. col. 2. in prin.
Legitimatō quibus modis fiat? folio. 54. colū. 3. post

I N D E X

na.3. post medium.
 Legitimitas per subsequens matrimonium an valeat, etiam si pater sit in articulo mortis: *ibidem*. columna. 4. num. 57.
 Legitimitas in quibus casibus non valeat per subsequens matrimonium. folio. 55. columna. 2. num. 58.
 Legitimitas ut non valeat quando dicitur constare presumptiue de fraude. *ibidem*. columna. 3. num. 59.
 Legitimitas in cuius fauorem sit inducta? folio. 56. columna. 3. num. 62.
 Legitimitas an valeat, si princeps ad instantiam patris legitimitas filium, apposita clausula, quod non succedat nisi in his, quae pater velit sibi relinquere? folio. 58. columna. 4. nu. 70.
 Lenocinij poena quae sit tam de iure communi, quam Regio? folio. 319. columna. 2. nu. 73.
 Leno si quis sit inter aliquos, & pater, quod intercedat, non tamen fuit consummatum delictum, qua poena teneatur? *ibidem*. columna. 3. numero. 74.
 Libri dati filio in studio existenti, an conferantur? folio. 99. columna. 1. num. 17.
 Licentiatas intra quod tempus creetur? folio. 7. columna. 1. num. 9.
 Lucrum quod filius acquisiuit de bonis parentum an debeat conferri? folio. 100. columna. 3. numero. 24.
 Lucra acquisita inter maritum & uxorem sicut communicantur in matrimonio vero, ita eodem modo communicentur in matrimonio putatiuo bona fide & ignorantia inter eos contracto? folio. 274. columna. 2. num. 77.
 Lucra acquisita inter maritum & uxorem an transmittantur ad haereditas, si vxor decedat sine acceptatione horum lucrorum, seu repudiatione eorum, & ante declarationem suam voluntatis? folio. 274. columna. 3. num. 79.

M

Maioratus quid sit? folio. 113. columna. 4. in principi.
 Maioratus quo iure fit introductus? *ibidem*. num. 2.
 Maioratus ducis, comitis, vel marchionis unde proueniat? folio. 115. columna. 3. numero. 11.
 Maioratus an transeat ad haereditas, si Rex, vel princeps concessit alicui Villam, vel Castrum, cum titulo, & dignitate comitatus. & c. *ibidem*. columna. 4. numero. 12.
 Maioratus, qui consistit in alijs bonis & per-

sonis particularibus, unde proueniat? folio. 116. columna. 3. num. 13.
 Maioratus quod cum principis auctoritate fiat, quis effectus, & quae utilitas ex hoc resulet, ostenditur. folio. 127. columna. 1. num. 55.
 Maioratus pater, vel possessor an possit priuare filium, vel successorem ex aliqua causa iure maioratus? folio. 133. columna. 1. nu. 71.
 Maioratus successor an reneatur soluere debita praedecefforis? *ibidem*. nu. 72.
 Maioratus possessor si decedat fructibus pendentibus, cui pertineant tales fructus? folio. 134. columna. 2. num. 74.
 Maioratus possessor si decedat relicto filio primogenito, & alijs filijs minoribus & egentibus ex relicta vxore matris; eorum diuite, quis teneatur ad alimenta? folio. 135. columna. 1. numero. 75.
 Maioratus successor & possessor an sit verè dominus per tempus vitae suae antequam veniat dies restitutionis? *ibidem*. columna. 3. nu. 76.
 Maioratus possessor an teneatur satisfacere de restituendis bonis sequenti successor? folio. 136. columna. 2. num. 78.
 Maioratus proximior successor, an possit in vita possessoris petere, ut declaretur maioratum ad se pertinere? *ibidem*. columna. 4. nu. 79.
 Maioratus possessor si instituat successorem in bonis maioratus, an institutio valeat? folio. 137. columna. 2. num. 80.
 Maioratus bona an possint alienari? *ibidem*. columna. 3. num. 81.
 Maioratus bona an permutari possint? *ibidem*. columna. 4. num. 82.
 Maioratus bona an in pignus, vel hypothecam dari possint? folio. 138. columna. 1. nu. 83.
 Maioratus bona an locari possint? *ibidem*. columna. 3. numero. 84.
 Maioratus in bonis an seruitus constitui possit? folio. 139. columna. 1. numero. 85.
 Maioratus in bonis an transactio fieri possit? *ibidem*. columna. 3. num. 86.
 Maioratus bona an propter aliquam causam alienari possint? *ibidem*. columna. 4. nu. 87.
 Maioratus possessor si de facto alienauit, an sequens proximior successor res alienatas petere, & vendicare possit? folio. 140. columna. 4. numero. 88.
 Maioratus res, an Rex, vel Princeps alienandi licentiam & facultatem concedere possit? folio. 141. columna. 2. num. 89.
 Maioratus bona an possint praescribi? folio. 142. columna. 1. numero. 90.
 Maioratus bona an per delictum confiscari possint?

A L P H A B E T I C V S.

si sint? folio. 143. columna. 1. nu. 91.
 Maioratus quomodo probetur? folio. 145. columna. 2. numero. 11.
 Maioratus in constitutione, an requiratur scriptura pro forma? *ibidem*. columna. 3. num. 2.
 Maioratus si sit constitutus, & eadem die est impetrata licentia, in dubio an videatur praesensisse. folio. 146. columna. 3. num. 3.
 Maioratus bona si alienantur, an in accipientem transeat possessio? folio. 156. columna. 4. nu. 26.
 Maioratus successor si sit infans, vel furiosus, an in eum transeat ipso iure possessio? folio. 193. columna. 3. num. 12.
 Maioratus successor, in quem transfertur possessio per legem, si peruenit in veram, & actualem possessionem, an statim desinat habere legalem possessionem? folio. 195. columna. 1. num. 15.
 Maioratus res si sint penes alium, & qui habet eas, negat, & recusat earum restitutionem, quae remedia competant contra ipsum? folio. 196. columna. 3. num. 18.
 Maioratus res quando sint penes alium, an de tur successor remedium recuperandae? *ibidem*. folio. 221. columna. 4. nu. 193.
 Maioratus res si sint penes alium, an de tur successor remedium retinendae possessionis? *ibidem*. folio. 222. columna. 1. nu. 194.
 Maioratus successor ut magis competat remedium retinendae, scilicet, uti possidetis, quae recuperandae, quae sit effectus. *ibidem*. folio. 223. columna. 1. nu. 121.
 Maioratus successor an teneatur soluere expensas factas in re maioratus? folio. 228. columna. 3. numero. 1.
 Maioratus bona si sint donata a principe conremplatione patris, an patri acquiruntur vsus fructus, vel filio? folio. 241. columna. 2. nu. 4.
 Maioratum si quis constituat in persona certa, & tradidit possessionem, & post mortem eius vocauit alium, an respectu tertij possit maioratus reuocari? folio. 122. columna. 3. nu. 34.
 Maioratum an pater vel mater cum bona conscientia facere, & constituere possit? folio. 127. columna. 1. num. 56.
 Maioratum constituens an possit filium, vel descendentem quem vellet eligere, & alios sua legitima priuare? *ibidem*. columna. 3. numero. 57.
 Maioratum constituens patrem vel matrem, an teneatur eligere, & nominare filium maiorem? *ibidem*. columna. 4. num. 58.
 Maioratum constituens pater vel mater, & simpliciter dicendo quod veniat ad vnum, an videatur vocare maiorem? folio. 128. columna.

prima. num. 59.
 Maioratum constituens pater vel mater an possit vocare & eligere filium extantibus masculis? *ibidem*. columna. 3. num. 60.
 Maioratum constituens si vocauit tantum masculos exclusis foeminis, an masculus descendens ex foemina possit succedere? *ibidem*. numero. 61.
 Maioratum constituens si dixit, & voluit quod veniat in filium, vel descendentem maiorem, & contingat, quod reperiat filius & filia, & filia sit maior, an praeratur filius, vel descendens masculus minor? *ibidem*. columna. 4. numero. 62.
 Maioratum constituens si vocauit masculos, & in defectum eorum foeminas, an masculus ex foemina succedat, & praeratur? folio. 129. columna. 2. num. 63.
 Maioratum constituens si simpliciter dicat, quod veniat in filium, vel descendentem maiorem, & alias personas non expressit, an mortuo filio nominato maioratus postea successiue veniat in alios? *ibidem*. columna. 3. nu. 64.
 Maritus si aliqua bona reliquit vxori sub conditione, si non nupserit, an statim ea amittat per transitum ad secunda vota? folio. 62. columna. 2. num. 8.
 Maritus si relinquat vxori aliquod legatum donec honeste vixerit, an per transitum ad secundas nuptias perdat legatum? *ibidem*. columna. 3. num. 9.
 Maritus, cum quo fuit gestum pactum de non meliorando, si remittat pactum, an tunc alium meliorare possit? folio. 85. columna. 4. nu. 23.
 Maritus an uxorem alere teneatur, si ei dos non soluat? folio. 256. columna. 4. nu. 31.
 Maritus si vendicauit res dotales, & victus fuit per sententiam diffinitiuam, an soluto matrimonio mulier possit eas petere a reo absoluto, vel ab actore, qui obtinuit? folio. 257. columna. 1. num. 32.
 Maritus an constante matrimonio lucretur fructus rerum dotalium? folio. 257. columna. 2. numero. 33.
 Maritus si post restitutionem dotis efficitur diues, an recuperet dotem? folio. 258. columna. 3. num. 35.
 Maritus an teneatur soluere valorem, si soluto matrimonio non possit constare, an res mobiles absque illius culpa sint consumptae? folio. 262. columna. 4. num. 43.
 Maritus, vel haereditas eius an in tempore, quod dos non soluitur, fructus lucretur? folio. 263. columna. 2. num. 47.

** Maritus

I N D E X

Maritus an teneatur restituere dotem in totū, vel in quantum facere potest? folio. 164. col. 1. numero. 49.

Maritus si vendidit rem dotalem sine consensu, & iuramento vxoris, & postea soluto matrimonio vendicetur ab ipsa vxore, an maritus teneatur de enictione? folio. 268. columna. 4. numero. 61.

Maritus, vel alienas re dotale, an cōstāte matrimonio possit rē vēdicare? fo. 269. col. 3. nu. 63.

Maritus an lucretur fructus bonorum paraphernalium? fo. 266. aliās. 272. colūna tertia. numero. 71.

Maritus si alienauit bona in fraudem vxoris, vt non acquirat medietatem, quod remedium habebit vxor ad eam recuperandam? folio. 273. colum. 3. nume. 74.

Maritus si ante matrimonium contractum habet solam proprietatem in aliquo pradio, vel fundo, & alter habet vsfructū, & postea constante matrimonio ex aliqua causa consolidatur vsfructus cum proprietate, an habeat vxor medietatem eius, vel saltem estimationis illius? fo. 274. col. 2. nu. 78.

Maritus, & vxor si obligentur tanquam duo rei, an valeat, & teneat obligatio? folio. 277. column. 4. nu. 3.

Maritus solus quod bona acquisita, & superlucrata constante matrimonio sine consensu & voluntate vxoris alienare possit. fol. 301. colum. 4. nume. 3.

Maritus, an, & quando adulteros propria auctoritate interficere possit? fo. 315. columna. 1. numero. 151.

Maritus quod intantum possit occidere vxorem repertam in adulterio, vt procedat, & habeat locum, etiam si sit pręgnans. ibidē. colum. 4. num. 53.

Maritus quod intantum potest occidere adulterum repertum in flagranti delicto, vt procedat, & habeat locum, etiam si sit clericus in sacris constitutus. ibid. nu. 55.

Maritus si interficiat vxorem & adulterum in flagranti crimine, sed non possit hoc probare, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur? fo. 316. col. 1. nu. 56.

Maritus si interfecit vxorē & adulterū, non tamen repertos in delicto, an excuset, si pbet eos adulteriū cōmississe? fo. 316. col. 3. nu. 58.

Maritus, an, & quando possit interficere illum, quem habet vsfructū de vxore? fo. 317. colū. prima. nume. 60.

Maritus an in casibus, in quibus pōt interficere adulteros, possit alteri vindictā cōmittere, & demandare? ibid. num. 61.

Maritus, q pōt adulteros repertos in delicto occidere, an socios & amicos, vt ei praestent opem, & auxiliū secū adducere possit? ibidē. colam. 2. num. 62.

Maritus occidens vxorē ppria auctoritate, an dotē, & alia bona eius lucret? ibi. col. 3. nu. 63.

Maritus, q propria auctoritate interfecit vxorem, & adulterū, an possit succedere ab intestato filijs, vel hīdib⁹ eorū? ibi. col. 4. nu. 64.

Maritus si decessit ante quā mulierē accuset de adulterio, an possit petere dotē, & ei aliqua exceptio obstat? fo. 318. col. 1. nu. 68.

Maritus an simul adulterum & adulteram accufare teneatur? fo. 319. col. 1. nu. 72.

Mariti in domicilio & loco si sint diuersa statuta, vel consuetudines & diuersa in eodem loco vxoris, quod domicilium, & locus erit inspiciendus. fo. 273. colū. 3. nu. 75.

Marito an propter dotem non solutam licite debeantur vsuræ? fo. 256. col. 3. nu. 30.

Marito si dos non soluat, an ipse vxorem alere teneatur? ibidem. columna quarta. numero. 31.

♣ Masculus luxuriosē viuens, an fiat sibi interdictio bonorum? folio. 64. columna secunda. numero. 14.

♣ Materia de tacito fideicomisso quod habeat locum etiam in parentibus. folio. 52. columna. 1. nume. 45.

Materia perpetuationis an sit hodie sublata? fo. 279. colum. 3. num. 3.

♣ Mater an per transitum ad secūda vota perdat tutelā? fo. 63. col. 1. nu. 10.

Mater ad hoc quod acceptet tutelam, an requiratur quod renuntiet secundis nuptijs? ibidem. colum. 2. nu. 11.

Mater postquam per transitum ad secundas nuptias à tutela est exclusa, tutela ad quē perueniat? ibidem. columna quarta. nu. 12.

Mater si nō transit ad secūda vota, sed luxuriosē viuat, an perdat tutelam? ibidem. numero. 13.

Mater si viuat luxuriosē, & succedat alicui filio, an teneatur referuare alijs filijs? folio. 64. colum. 3. num. 16.

Mater si antequam transeat ad secūda vota non petierit à iudice tutorem filijs dare, an amittat successionem filiorum, & ius substitutionis pupillaris? ibid. col. 4. nu. 18.

Mater an meliorare possit filium, quando pater habet vsfructum in bonis matris? fo. 72. col. 2. num. 3.

Mater, vel ascendēs, qui nō habet filiā in potestate, ff

A L P H A B E T I C V S.

state, si promittat dotem, an videatur promittere tantum bona filia. fol. 253. columna. 4. nume. 23.

Mater vel extraneus si promittat dotem, quæ excedit patrimonium, & substantiam filij, vel filia, an residuum teneatur de suo patrimonio soluere? ibid. nu. 24.

Mater quæ est tutrix, & curatrix filiorum, & renuntiauit Velleiano, an incarcerari possit. fol. 278. col. 4. num. 2.

Mater quando testatur inter liberos, quæ solennitas requiratur? fo. 15. co. 2. nu. 54.

♣ Matrimonium clandestinum quid sit? folio. 245. col. 3. num. 1.

Matrimonium si inter coniuges sit prohibitū, an mulier possit repetere dotem? fo. 260. aliās. 266. col. 2. num. 55.

Matrimonium si sit nullū, an illo soluto dos putatiua habeat priuilegia dotis vera? ibidem. colum. 3. nu. 56.

Matrimonium si quis ter vel pluries contraxit, an grauius puniatur? folio. 309. columna. 1. nume. 29.

Matrimonium secundum, vel tertium quod quis cōtraxit si sit inualidum de iure, an habeat locum poena legis? ibid. nu. 30.

Matrimonium si non valeat, nec teneat, an mulier, quæ commisit adulterium teneatur? fol. 314. col. 2. num. 48.

Matrimonio soluto si non possit constare an res mobiles sint cōsumptæ absq; culpa mariti, an maritus valorem soluere teneatur? fo. 261. col. 4. num. 43.

Matrimonio cōstante si bona superlucrentur, quod ipso iure dominium illorum pro medietate in quemlibet cōiugem, etiam in vitam transeat. fol. 301. col. 4. num. 2.

♣ Melioratio facta filio per contractum inter vivos, an reuocari possit? folio. 66. columna. 3. nume. 3.

Melioratio facta de tertio & quinto, & tradita possessione an reuocari possit? folio. 68. col. 2. nume. 10.

Melioratio si est facta tertij tradita possessione & postea pater plura bona acquisiuit, an sit irreuocabilis quo ad bona futura? fol. 68. col. 2. num. 11.

Melioratio an in vnico filio cadat? fol. 70. col. 4. num. 19.

Melioratio an vitietur, si pater dicat, Melioro filium meum, non exprimendo in quanto. fol. 70. col. 2. num. 20.

Melioratio facta in vltima voluntate, an reuocari possit? fol. 72. col. 1. nu. 24.

Melioratio an in re certa assignari possit? fol. 73. col. 1. num. 1.

Melioratio an videatur reuocata, si res assignata pro melioratione alienetur? fol. 73. columna. 3. nume. 5.

Melioratio tertij an debeat considerari tempore mortis, vel tempore donationis? fol. 88. col. 2. prope finem.

Melioratio tertij, & quinti relicta in testamento, an conseruetur rupto vel annullato testamento? fo. 91. col. 3. nu. 4.

Melioratio si eodem die est facta filio, & in eodem die filius emancipetur, an videatur praecessisse emancipatio? folio. 146. columna. 3. nume. 4.

Meliorationis possessio si tradita est limitata tantum in bonis presentibus, an extendatur ad bona futura? fol. 68. col. 4. nume. 13.

Meliorationis possessio an requiratur quod tradatur per actum verum, an verò sufficiat per actum fictum? fol. 69. col. 2. num. 15.

Meliorationem tertij bonorū an pater vel mater in vita facere possit? folio. 67. columna. 4. num. 8.

Meliorationem assignandi facultas, an alicui committi possit? fol. 73. col. 3. nu. 2.

Melioratus an teneatur recipere æstimationē meliorationis? fo. 74. col. 2. nu. 3.

♣ Mensuras publicē signatas quando quis mutauerit, vel corruperit, qua poena afficiatur. fol. 321. col. 4. num. 12.

♣ Mente captus an testari possit? fol. 9. columna. 2. nume. 7.

♣ Militia, quam pater emit filio, an debeat conferri? fol. 99. col. 4. nu. 21.

♣ Missio an impediatur, si contradictor legitimus appareat? fol. 202. col. 1. nu. 147.

♣ Molendinum an, & quando quis in fluuio facere possit? fol. 230. col. 4. nu. 10.

Molendinum faciendi in flumine an ciuitas licentiam praestare possit? folio. 231. col. 1. nu. 11.

Molendinum si quis habet in flumine, an alius aliud molendinum in eodem flumine facere possit? fol. 231. col. 1. circa finem.

♣ Monachus an testari possit? folio. 9. columna. 4. nume. 13.

♣ Monasterio vendente rem ingressi, quæ fuit patrimonij, vel generis sui, an pximior eius retrahere possit? fo. 289. col. 3. nu. 10.

♣ Monetam falsam fabricantis quæ sit poena, ostenditur. fol. 320. col. 2. nu. 3.

Monetam falsam si quis non fabricauit, sed tonderit, raserit, vel diminuerit, qua poena afficiatur? ibid. col. 3. nu. 4.

I N D E X

Monetam falsam expendens, licet non fecerit eam, qua poena plectatur? *ibid.* num. 5.
 Mulier, quæ post mortem mariti contrahit secundas nuptias, an teneatur referuare filiis primi matrimonij omnia quæ habuit à primo marito? *fol. 60. col. 3. nu. 2.*
 Mulier an teneatur referuare filiis primi matrimonij illud quod habuit causa nuptiarum? *ibid.* col. 4. num. 3.
 Mulier vel maritus transiens ad secunda vota, an possit alienare bona immobilia quæ habuit à primo matrimonio. & quid si sint mobilia? *fol. 91. col. 2. num. 5.*
 Mulier in quibus casibus ad secundas nuptias sine poena transire possit? *ibid.* col. 3. nu. 6.
 Mulier si luxuriosè viuat, an perdat medietatē lucrorum acquiritorū constante matrimonio? *fo. 64. col. 4. num. 17.*
 Mulier si contrahit simpliciter matrimonium, an videatur in dubio omnia bona sua in dotem dare? *fol. 231. col. 4. num. 17.*
 Mulier an virtute tacitæ hypothecæ præferatur alijs creditoribus expressas hypothecas habentibus? *fo. 260. col. 1. nu. 39.*
 Mulier si habeat expressam hypothecam posteriorem pro dote, an præferatur alijs creditoribus habentibus expressam anteriorem? *ibid.* col. 3. num. 40.
 Mulier si primò iurauit non vendere, nec alienare res dotales, & postea vendit, & iurat, an talis contractus valeat? *folio. 267. columna. 3. numero. 58.*
 Mulier si cōstante matrimonio de licentia viri vendidit, an soluto matrimonio cōfirmetur talis venditio? *fol. 269. col. 2. num. 62.*
 Mulier vidua si soluto matrimonio committat adulterium, an perdat lucra, quæ causa, & industria mariti fuerunt quæ sita? *fo. 274. col. 3. numero. 80.*
 Mulier coniugata quòd contractum sine licentia mariti facere non possit, & quæ sit ratio? *fol. 275. col. 2. per totam.*
 Mulier quòd non possit intercedere, vel obligare tanquam fideiussor pro alio. *folio. 277. colum. 2. numero. 1.*
 Mulier quòd pro debito ciuili incarcerari non possit. *fo. 278. col. 3. num. 1.*
 Mulier meretrix quæ dicatur? Et an sibi datū retinere possit? Et an sibi promissum petere possit? *ibid.* col. 4. num. 3.
 Mulier, quæ contraxit bis matrimonium an eadem poena, qua masculus punitur? *fol. 308. col. 4. num. 28.*
 Mulier si sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundū vel tertium matri-

monium an incurrat poenam predictarum legū? *fol. 309. col. 1. nu. 31.*
 Mulier quæ commisit adulterium, si matrimonium nō valeat, nec teneat, an ipsa teneatur? *fo. 314. colum. 2. nu. 48.*
 Mulier prægnans quòd propter delictum bene possit condemnari ad mortem, & valet sententia: sed executio eius donec pariat suspenditur. *fo. 315. col. 4. nu. 54.*
 Mulier vidua si soluto matrimonio habuit accessum cum alio, an perdat dotem? *folio. 318. colum. 2. num. 70.*
 Mulier coniugata si habeat filium ex adulterio, de quo ipsa est certa, maritus autē ignorat, quid faciet in conscientia? *fo. 319. columna. 3. nume. 75.*
 Mulieri in quibus casibus medietas lucrorum nō acquiritur? *fo. 266. aliās. 272. columna tertia. numero. 72.*
 Mulierem si quis rapuit causa libidinis, non tamē habuit accessum ad eam, an ex solo rapto teneatur? *fo. 311. col. 3. nu. 40.*
 Mulierem aliquam si quis per vim cognouit, non interueniente rapto, qua poena teneatur? *ibid.* col. 4. num. 41.

N

Epos filij maioris descendens in vita aui, an præferatur filio secundò genito? *folio. 29. colum. 3. nume. 65.*

Nobilis an, & quando pro debito ciuili incarcerari possit? *fo. 303. columna. 1. nu. 1.*
 Nobilis quando negauit se nobilem tempore contractus, non gaudet priuilegio. *ibidem. colum. 2. numer. 4.*
 Nobilis in nostro regno quis hodie dicat? *ibidem. col. 3. nu. 6.*
 Nomen suum quando quis dolosè mutat in præiudicium alterius, qualiter punitur? *fo. 321. colum. 4. nu. 11.*
 Nouum opus nūtiare, quæ personæ possint? *fo. 234. colum. 2. nu. 23.*
 Noui operis nuntiatio, an, & quando locum habeat? *fo. 233. col. 3. nu. 20.*
 Nuntiandi seu denuntiandi facultas per quod tempus duret? *fo. 238. col. 3. nu. 39.*
 Nuntiatio quibus personis fiat? *fo. 235. col. 3. numero. 28.*
 Nuntiatio si sit facta officialibus, an destruat opus, modò nuntiatio veniat in notitiā domini, modò non? *ibid.* col. 4. nu. 29.
 Nūtiatio pro quibus rebus fiat? *fo. 236. col. 1. n. 30.*
 Nunua-

ALPHABETICVS.

Nuntiatio quibus modis fiat. *ibi.* col. 2. nu. 31.
 Nuntiatio seu denuntiatio quæ fit solo verbo vel per alios modos nuntiandi, quomodo differant. *ibid.* num. 32.
 Nuntiationis, seu denuntiationis effectus quæ sit. *fo. 236. col. 3. nu. 33.*
 Nuntiatione, seu denuntiatione facta, per quod tempus supersedeat opus? *fo. 236. col. 4. nu. 34.*
 Nuntiare nouum opus quæ personæ possint? *fo. 234. col. 2. nu. 23.*
 Nuntiare an possit ille, qui habet seruitutem? *ibid.* col. 3. nu. 24.
 Nuntiare an possit usufructuarius? *folio. 235. colum. 1. nume. 25.*
 Nuntiare an possit minor? *ibidem. columna secunda. num. 26.*
 Nuntiare quando amicus, vel extraneus possit. *ibid.* nu. 27.
 Nuntias an teneatur ad damnum, si post lapsum termini, in quo debet supersedere opus, appareat nuntiantem nō habuisse ius? *fo. 237. col. 2. nume. 35.*
 Nuntiantem non habere ius nuntiandi, qualiter constabit? *fo. 237. col. 4. nu. 37.*
 Nuntiator si in denuntiatione expressit causam impertinentem, & postea in persecutio- ne vult proponere alias causas iustas, an possit? *fo. 138. col. 3. nu. 38.*

O

Offensus, qui potest occidere alium, an socios secum adducere possit? *fo. 301. col. nu. 16.*
 Offensus occidens alium virtute legis. lxxvj. quòd peccet mortaliter. *fo. 301. col. 2. nu. 18.*

Officialis, an, & quando de vitio operis teneatur? *fo. 233. col. 1. nu. 18.*

P

Actum de non succedendo an & quando valeat? *fo. 75. columna. 2. nume. 1.*

Pactum de non succedendo an operetur, vt filius excludatur tam ex testamento, quam ab intestato? *fol. 78. colum. 1. nu. 8.*
 Pactum de succedendo, an & quando valeat? *fo. 83. col. 2. nu. 17.*
 Pactum de succedendo, an valeat inter milites? *ibidem.* col. 3. nu. 18.
 Pactum de futura successione conseruanda, an

& quando valeat? *fo. 84. col. 1. nu. 19.*
 Pactum de succedendo, an sit à iure reprobatur? *ibid.* col. 3. num. 20.
 Pactum & promissio de meliorando filiam propter contractum matrimonij, an debeat fieri filix vel genero? *fo. 85. col. 4. nu. 22.*
 Pactum adiectum contra naturam & substantiam actus quòd non valeat. *fo. 117. columna. 1. numero. 15.*
 Pactum, & cōuentio, quòd fundus, in quo est appolita seruitus per dominum non alienetur, an, & quando valeat? *folio. 118. columna secunda. nume. 18.*
 Pacti de futura successione certo modo diuidenda virtus & natura ostenditur. *folio. 87. col. 2. nume. 30.*
 Parentes, vel ascendentes qualiter liberis succedant. *fo. 29. col. 2. nu. 1.*
 Parentes an possint compelli alimenta filio in capaci præstare? *folio. 50. columna quarta. numero. 3.*
 Pater an in bonis castrensis vel quasi succedat filio iure hæreditario, non iure peculij. *fo. 29. col. 1. nu. 2.*
 Pater quòd succedat filio iure hæreditario, vel peculij quis effectus ex eo resultet, ostenditur. *ibid.* num. 3.
 Pater, & mater an in usufructu pariter admittantur? *fo. 32. col. 2. nu. 12.*
 Pater an præferatur in usufructu, si filius facit testamentum, & patrem in sua legitima, & in alijs extraneum instituit, ostenditur. *fo. 32. col. 4. nu. 13. & 14.*
 Pater si in testamento nihil reliquit filio naturali, sed illum præterijt, an possit agere aliquo remedio contra testamentum patris? *fo. 43. col. 1. nume. 11.*
 Pater an possit incapacem substituere pupillari filio impuberi legitimo? *fol. 46. columna. 2. nu. 20.*
 Pater si instituit filium incapacem, qui nihil potest habere, cui applicabitur talis hæreditas? *ibid.* col. 4. num. 21.
 Pater an possit per viam contractus relinquere aliquid filio incapaci? *folio. 49. columna prima. nu. 33.*
 Pater an per contractum onerosum possit bona sua filio incapaci relinquere? *ibidem.* col. 2. num. 35.
 Pater quando possit bona sua filio vendere. *ibid.* col. 4. nu. 36.
 Pater quid de iure communi debeat filio suo pro alimentis relinquere. *folio. 51. columna prima. numero. 40.*

I N D E X

- locum habeat. fo. 122. col. 2. nu. 32.
Pontem an quis super viam publicam face-
 re possit? fo. 13. col. 4. prope finem.
Possessio meliorationis si tradita est limitata
 tantum in bonis presentibus, an extendat
 ad bona futura? fo. 68. col. 4. nu. 13.
Possessio meliorationis an requiratur, quod
 per actum verum tradatur, an vero sufficiat
 per actum fictum? folio. 69. columna secun-
 da. nume. 15.
Possessio an per traditionem scripturæ transfe-
 ratur? ibid. col. 4. num. 16.
Possessio naturalis & civilis per legem ipso iu-
 re transit in successorem maioratus? fo. 149.
 col. 1. num. 1.
Possessio quid sit & eius definitio. folio. 152. co-
 lumna. 2. nume. 17.
Possessio an dicatur ius? ibidem. columna ter-
 tia. nume. 18.
Possessio quotuplex sit? fo. 153. columna secun-
 da. nu. 19.
Possessio an ex inutili & inualido contractu
 transferatur? fo. 155. col. 3. nu. 23.
Possessio an ex contractu facto à minore sine
 decreto iudicis transferatur? folio. 156. col. se-
 cunda. numer. 25.
Possessio an in accipientem transeat, si bona
 maioratus alienantur? ibidem. columna quar-
 ta. nume. 26.
Possessio an ex inutili & inualido contractu
 per actum fictum transferatur? folio. 158. co-
 lum. 2. nume. 29.
Possessio per quos actus queratur? folio. 159.
 col. 3. nu. 32.
Possessio ad hoc ut queratur in toto fundo, an
 sufficiat intrare vnam glebam fundi? folio.
 160. col. 1. nume. 35.
Possessio in seruitutibus, & iuribus incorpora-
 libus quibus modis queratur? folio. 160.
 col. 3. nu. 37.
Possessio in iurisdictione qualiter queratur?
 fo. 162. col. 4. num. 42.
Possessio vna an sine alia queri possit? fo. 163.
 col. 3. num. 43.
Possessio per quos actus fictos queratur? Et
 quomodo primus sit per visum, & aspectum
 oculorum, ostenditur. folio. 164. columna.
 3. nume. 45.
Possessio ipsius rei ut transeat, an requiratur
 traditio instrumenti noui, vel antiqui? fol.
 168. col. 1. nu. 57.
Possessio ad hoc ut per traditionem clauium
 queratur, an requiratur, quod traditio fiat in
 presentia domus, vel loci, in quo res sunt.
 fo. 168. col. 2. nu. 61.
Possessio ut acquiratur, an requiratur quod
 conductio fiat in presentia domus, vel rei?
 fo. 170. col. 4. num. 68.
Possessio an transeat in te in absentia rei, si co-
 cedo tibi rem meam mediante aliquo titu-
 nouo? fo. 171. col. 2. nu. 70.
Possessio an transeat in eum, qui concessit titu-
 lum, si rem esse penes acquirentem ignora-
 bat. fo. 171. col. 4. nume. 71.
Possessio an per clausulam constituti transfe-
 ratur in absentia rei? folio. 174. columna. 4.
 numero. 80.
Possessio si transferatur in aliquem per clausu-
 lam constituti, an requiratur, quod ille pro-
 bet constituentem habere possessionem tē-
 pore constituti? fol. 176. col. 4. nume. 85.
Possessio, an queratur ex pluribus causis vel
 titulis? fo. 182. col. 4. num. 97.
Possessio an possit esse penes plures in solidum?
 fo. 183. col. 4. nu. 99.
Possessio iam quaesita qualiter perdat? folio.
 185. col. 3. num. 101.
Possessio perditur morte, & non transit in he-
 reditatem iacentem, sicut dominium. folio.
 187. col. 1. numer. 103.
Possessio civilis amissa statim consolidatur cum
 naturali. ibi. col. 2. nu. 104.
Possessio civilis est illa, quae causat praescriptio-
 nem. ibid. col. 3. nu. 105.
Possessio civilis est illa, quae causat acquisitio-
 nem fructuum? fo. 188. col. 1. nu. 106.
Possessio naturalis quando est sola sine civili,
 retinet animo. ibidem. col. 3. nu. 107.
Possessio qualiter queratur in rebus mobili-
 bus. fo. 189. col. 3. nu. 108.
Possessio, an, & quando iam quaesita possit re-
 tineri per alium? folio. 190. columna prima.
 numero. 109.
Possessio, & dominium qualiter differant. fol.
 191. col. 1. num. 110.
Possessio quod transeat sine aliquo actu appre-
 hensionis, an lex, vel statutum disponere
 possit? ibid. col. 2. num. 111.
Possessio quod transeat in hereditatem iacē-
 tem, an per legem induci possit? folio. 194.
 col. 2. nume. 113.
Possessio illa, quae transit in successorem per
 legem, an sit eadem possessio, quae erat
 penes defunctum? ibidem. columna tertia.
 nume. 114.
Possessio qualiter probet? fo. 226. col. 4. nu. 193.
Possessio civilis an sit illa, quae causat praescri-
 ptionem? fo. 281. col. 4. nu. 3.

Possessio

A L P H A B E T I C V S.

- P**ossessionis legalis effectus, & an competant
 pro ea remedia possessoria? folio. 196. colum-
 na. 3. nu. 127.
Possessionem an vitiet incertitudo? fol. 70. co-
 lum. 1. nu. 17.
Possessionem si quis alteri tradat, & illi non po-
 test queri ex legis dispositione, an tradens
 perdat ipsam possessionem? folio. 156. colu-
 na. 2. nu. 24.
Possessionem tradens ex contractu simulato,
 an perdat possessionem, vel non? folio. 158.
 col. 2. nume. 28.
Possessionem ad acquirendam an semper cor-
 pus & animus requiratur? folio. 159. colum-
 na. 4. nume. 33.
Possessionem domus si quis querat, an per hoc
 videatur querere possessionem in omni-
 bus rebus mobilibus in domo existentibus?
 fo. 161. col. 4. nu. 40.
Possessionem si quis cogitabat habere in ali-
 quo fundo, & intrauit in fundum causa co-
 tinuandi possessionem, an ex tali actu vi-
 deatur possessionem de nouo querere? fo.
 162. col. 1. nu. 41.
Possessionem ille qui acquirit, an possit qua-
 rere vnam quam vellet, protestando se illa
 velle acquirere. folio. 164. columna prima
 numero. 44.
Possessionem & dominium rerum, quae caelo,
 mari, & terra capiuntur, quod per visum &
 aspectum oculorum quis acquirere non pos-
 sit. folio. 165. col. 1. nu. 46.
Possessionem an transferre per actum fictum
 tutor, curator, vel procurator alicuius pos-
 sit? fo. 166. col. 4. nu. 53.
Possessionem an transferat in eum venditor,
 qui referuat sibi proprietatem, & alteri co-
 cedit vsum fructum? folio. 169. col. 4. quar-
 ta. nume. 64.
Possessionem si quis habeat quaesitam per a-
 ctum fictum, an possit istam possessionem
 transferre per clausulam constituti? folio.
 175. col. 1. nu. 81.
Possessionem an transferat in alium si quis co-
 stituat se post mortem possidere? folio. 178.
 col. 1. num. 89.
Possessionem solam naturalem quae personae
 habeant, & quae habeant solam civilem. fo.
 184. col. 2. nu. 100.
Possessionem, an, & quando per absentiam quis
 amittat? fo. 185. col. 4. nu. 102.
Possessione in acquirenda an requiratur cau-
 sa, vel titulus? fo. 154. col. 2. nu. 20.
Possessione in acquirenda per actum fictum,
 an requiratur causa, vel titulus? ibidem. co-
 lum. 4. num. 21.
Possessor an sit securus in conscientia, si post
 completam praescriptionem mala fides su-
 perueniat? folio. 25. columna quarta. nume-
 ro. 25.
Possessor quando de facto possit resistere ei,
 qui dicit se sua possessione esse spoliatum?
 fo. 218. col. 4. num. 190.
Possessor bonae fidei, an recuperet sumptus, &
 expensas in re aliena factas? folio. 228. colu-
 na. 3. nume. 2.
Posthumus praeteritus si nascatur in vita pa-
 tris, & similiter in eius vita decedat, an te-
 stamentum reconualescat? folio. 59. colum-
 na. 4. nume. 3.
Posthumi per natiuitatem si rumpitur testa-
 mentum, & quid requiratur? folio. 59. colu-
 na. 4. num. 4.
Primogenitus si sit monachus, vel religio-
 sus, an succedat in maioratu? folio. 130. co-
 lum. 3. nu. 66.
Primogenitus si est demens, furiosus, vel me-
 te captus, an excludatur a successione, & suc-
 cedat sequens in gradu? folio. 132. columna
 quarta. num. 69.
Primogenitus an ius primogeniturae renun-
 tiare possit? fo. 133. col. 1. nu. 70.
Priniceps an in actu testandi aetatem mi-
 nori supplere possit? folio. 8. columna quar-
 ta. nume. 3.
Priuilegia quae soli Regi seu principi ex ple-
 nitudine potestatis competunt, recensentur.
 fo. 115. col. 2. nu. 10.
Priuilegia doctoratus duodecim recensentur.
 fo. 323. col. 1. nu. 17.
Procurator an possit transferre in aliquem
 possessionem per clausulam constituti? fol.
 177. col. 4. nume. 88.
Procurator, tutor, vel curator an possit domi-
 no suo per actum fictum acquirere posses-
 sionem? fo. 179. col. 2. nu. 91.
Procuratoris officium. fo. 7. col. 1. nu. 6.
Procuratores plures si ad aliquod negotium
 sint constituti, quando quilibet actum per se
 gerere possit? fo. 112. col. 1. nu. 5.
Prodigus an testari possit? fo. 9. col. 4. nu. 14.
Prohibitio de non alienando, an habeat tan-
 tum effectum in vita prohibiti & tantum
 sit personalis, vel sit perpetua, vel realis? fo.
 118. col. 4. nume. 21.
Prohibitio an valeat, & teneat, quando appo-
 nitur persona, cuius contemplatione sit ta-
 lis prohibitio? fo. 119. col. 3. numer. 25.

Prohibitio alienationis si sit facta cum legitima causa, an possit prohiberi alienatio? fol. 123. colum. 1. num. 38.
 Prohibitio an valeat, si in prohibitione alienationis apponatur iuramentum? ibidem. colum. 2. nu. 39.
 Prohibitio alienationis si sit simpliciter extra familiam facta, an ex hoc inducatur fidei commissum? fo. 124. col. 1. nu. 44.
 Promissio, vel legatum pro dote, an sit conditionale, vel purum? folio. 256. columna prima. nu. 29.
 ¶ Pro nepos an meliorari possit? folio. 72. col. 1. nu. 2. nume. 2.
 ¶ Proprietarius si vendat suam proprietatem, an usufructuarius illam retrahere possit? fo. 294. colum. 3. nume. 32.
 ¶ Protestatio in his, quæ non dependent à nostra potestate quod non releuet protestationem. fo. 278. colum. 2. nu. 5.
 ¶ Proximos quod quis sit in gradu, quomodo cognoscatur. fo. 34. columna. 1. nu. 2.
 Proximiores in gradu licet quando sunt in pari gradu æqualiter admittuntur: si in aliquo reperitur maior qualitas, an ipse præferatur? fo. 35. col. 2. nu. 7.
 Et an ista qualitas attendatur ultra fratrem, & filios fratrum? ibidem. nume. 8.
 ¶ Pubes curatorem habens an testari possit. fo. 9. col. 1. nu. 5.
 ¶ Pupill' si decessit sine agnatis, vel cognatis, an succedat tutor testamentarius? fo. 39. col. 2. numer. 24.

R

Raptor, vel ille, qui per vim cognovit aliquam mulierem, an possit cum ea contrahere matrimonium, et poenam evitare? fo. 312. colum. 4. numero. 43.

Raptor, & mulier rapta si cõfiteantur se antea contraxisse matrimoniũ, an evitabunt poenam? fo. 313. col. 1. numer. 44.
 ¶ Raptus poena an in femina recipiente virũ locum habeat? fo. 311. col. 1. nu. 37.
 Raptus poena, an etiam in sponso defuturo raptiente sponsam de futuro locũ habeat? ibi. col. 2. num. 38.
 Raptus poena an etiam in marito, vel sponso de præsentis locum habeat? ibi. num. 39.
 Raptus poena, quod in eo, qui rapuit publicam meretricem locũ nõ habeat. fo. 313. col. 2. n. 45.
 ¶ Regem an eligere sibi possit populus, quan-

do superiorem non recognoscit? folio. 114. colum. 2. nume. 4.
 ¶ Regnum quo iure fuerit inductum? fol. 114. colum. 1. num. 3.
 ¶ Regni de successione quando tractatur, vsq; ad quem gradum successores eius admittantur? fo. 114. col. 2. nu. 5.
 ¶ Regula quæ habet, quod legatum factum in certæ personæ non valet, quomodo intelligatur? fo. 125. col. 2. nume. 49.
 ¶ Remediũ. l. fin. & remediũ adipiscendæ possessionis quorũ bonorum in quo differant, ostenditur. fo. 203. col. 4. num. 152.
 Remedium petitionis hereditatis, cui competat? fo. 204. col. 1. nume. 153.
 Remedium. l. si quis in tantum. C. unde vi. quãdo intentetur? fo. 218. col. 1. nu. 187.
 Remedium. l. si. C. unde vi. quando competat? ibidem. col. 2. nu. 188.
 Remedium, quod vi, aut clam, in quo differat à remedio noui operis nuntiationis? fo. 234. colum. 1. nu. 22.
 ¶ Renuntiare an possit quis substitutioni pupillari? fo. 82. col. 4. nu. 16.
 ¶ Renuntiatio successione cum iuramento facta à filio, si decedat relicti filijs, an talis renuntiatio eis noceat? fo. 78. col. 4. nu. 10.
 Renuntiatio successione cum iuramento à filio vel filia facta, an illa nõ obstante admittatur, si tempore mortis patris non sunt alij filij? fo. 81. col. 1. nu. 11.
 Renuntiatio successione si fiat à filio tempore quo non erant alij filij, nec sunt tempore mortis patris, an talis filius in tali casu succedat? fo. 81. col. 2. numer. 12.
 Renuntiatio successione an valeat, quando renuntiat successione future alicuius defuncti? folio. 82. col. 3. nu. 15.
 ¶ Representatio an inter ascendentes locũ habeat? fo. 30. col. 2. nu. 10.
 Representatio an inter collaterales locũ habeat? fol. 36. colum. 2. nu. 11.
 ¶ Restituere aliquid pauperibus si quis grauatur, an possit restituere in vita? fo. 67. col. 3. nu. 7.
 ¶ Res patrimonij vel generis si vendatur, an debeatur gabella? Et quis illam soluere teneatur? fo. 294. col. 1. nume. 30.
 Res, quæ tradit per instrumentũ, an requiratur quod sit præfens. fo. 168. col. 2. nu. 58.
 Res si vendatur alicui ab aliquo, & ei tradat possessionem per clausulam constituti, & postea eadem rem vendat alteri, & ei tradat possessionem verè, quis præferatur? fo. 180. colum. 4. num. 92.

Res si

Res si sit vendita primò sub conditione & sub ea fiat constitutum, & pendente conditione secũdò sit tradita possessio verè, quis præferatur? fo. 181. col. 1. nu. 93.
 Res, quam ego possidebam antea, si reperitur penes alium, an per hoc videatur quod ille possidet vitiosè, vel clandestinè. fol. 219. col. 3. nume. 192.
 Res empta ex pecunia dotali an efficiatur dotalis? fo. 258. col. 4. nu. 36.
 Res dotalis an per maritum vel uxorem alienari possit constante matrimonio interueniente iuramento? fo. 267. col. 2. nu. 57.
 Res patrimonij, vel generis si vendatur sub conditione, an tempus retractus currat à tempore ipsius contractus, an verò à tempore existentis conditionis? fo. 291. col. 4. nu. 21.
 Res patrimonij, vel generis si vendatur habita fide de pretio, an isto casu habeat locum retractus? Et à quo tempore nouem dies retractus currere incipiant? folio. 292. col. 1. nu. 22.
 Res patrimonij vel generis si semel fuit vendita & à proximiori consanguineo non fuit retracta, an postea retrahi possit? 292. co. 2. n. 4.
 ¶ Retrahere an filius, vel descendens naturalis tantum possit? fol. 288. col. 2. nu. 4.
 Retrahere an possit filius, vel descendens exheredatus, & exclusus à successione ascendenti? ibid. col. 4. nu. 5.
 Retrahere an possit filius: qui cum iuramento successione patris, vel ascendentis renuntiavit? ibidem. nu. 6.
 Retrahere an possit proximior reingressi monasteriũ quæ erat patrimonij vel gnis sui, si monasteriũ eam vendiderit. fo. 289. col. 3. nu. 10.
 Retrahere an possit condemnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem? ibidem. col. 4. nu. 11.
 Retrahere an possit iudex qui in loco & territorio suæ iurisdictionis contrahere non potest? fo. 289. col. 4. nu. 12.
 Retrahere à remotiori consanguineo an proximior consanguineus possit? folio. 290. col. 1. num. 13.
 Retrahere si velit an non vtrum proximior consanguineus requisitus à contrahentibus declarare teneatur? ibid. nu. 14.
 Retrahere an possit consanguineus proximior res patrimonij vel generis, si eo præsentis & tacente vendantur. folio. 292. col. 4. nu. 26.
 Retrahere an & quando possit socius rem à cõsocio venditã? ibid. nu. 27.
 Retrahere an possit dñs directus, vel superficialis: Et an præferatur consanguineo, vel socio? fo. 294. col. 2. num. 31.

Retrahere an possit usufructuarius proprietariæ si proprietarius eam vendiderit? fo. 294. co. 3. n. 22.
 Retrahere an possit proprietarius usufructuarius, quæ usufructuarius habet in re, vel fundo, si usufructuarius eum vendat? ibid. col. 4. nu. 33.
 Retrahi an possit postea res patrimonij vel generis si semel fuit vendita, & à proximiori consanguineo nõ fuit retracta? fo. 292. col. 2. n. 24.
 Retrahen di ius an ad hæredes extraneos transmittat filius, vel descendens, si intra tempus datũ ad retrahendum decedat? 289. co. 1. n. 8.
 Retrahen di ius an transeat in monasteriũ, quãdo proximior consanguineus religionem est ingressus? ibid. col. 2. nu. 9.
 ¶ Retractus quæ sit principalis ratio inductiua, ostenditur. fo. 287. col. 2. nu. 1.
 Retractus vt habeat locum, an sufficiat, quod res vendita sit solius patris, vel requiratur quod descendat ab aũo, vel ab alio descendente? ibid. col. 4. nu. 3.
 Retractus an in clericis & personis ecclesiasticis locum habeat? fo. 288. col. 4. nu. 7.
 Retractus an habeat locum, si plures res patrimonij vel generis vnico & eodem tempore simul vendantur? fol. 290. col. 1. nu. 15.
 Retractus tempus an à tempore contractus, an verò à tempore traditionis currere incipiat? ibi. co. 2. num. 16.
 Retractus tempus an à tempore traditionis factæ currere possit? fo. 291. col. 1. nu. 17.
 Retractus an in contractu permutationis locum habeat? ibid. col. 3. nu. 19.
 Retractus an in re data in solutum locum habeat? ibidem. nu. 20.
 Retractus tempus si res patrimonij vel generis vendatur sub conditione an currat à tempore ipsius contractus, an verò à tempore existentis conditionis? ibid. col. 4. nu. 21.
 Retractus an habeat locum eo casu, quo res patrimonij, vel generis vendatur, habita fide de pretio? Et à quo tempore nouem dies retractus currere incipiant? fol. 292. col. 1. nu. 22.
 Retractus an in re patrimonij, vel generis pignoratã, vel obligata locũ habeat? ibi. nu. 23.
 Retractus quæ fiat virtute legum regni, quæ sit actio illa, quæ proprie consanguineo vel socio ad huiusmodi retractum faciendum competat, ostenditur. fo. 295. col. 2. nu. 36.
 ¶ Reus an cõdēnetur ad interesse in interdicto, vti possidetis? fo. 213. col. 2. nu. 176.
 Reus si fuerit captus, quæ processus in absentia factus valeat. fo. 299. col. 1. nu. 13.
 Reus si sit innocēs, quod in absentia absolui debeat? ibid. col. 4. nu. 14.

** 6 ¶ Rex

Rex si sit maior pubertate, & minor quinque & viginti annorum, an possit per se regere sine auctore? folio. 15. columna secunda. numero. 9.
 Rex vel princeps si concessit alicui villam, vel castrum cum titulo & dignitate comitatus. &c. an transeat ad hæredes maioratus? ibid. colum. 4. nu. 12.
 Rex, Dux, Comes, Marchio, vel alius successor maioratus, si antequam actualiter succedat habuit filium, & post regnum vel maioratū adeptum habuit aliū, quis eorum succedat? fol. 13. col. 1. nu. 67.

S.

Satisficere pro debito quādo quis teneatur. folio. 282. columna. 1. nume. 2.

Satisficere si quis non potest, an in carcerari possit? ibidem. col. 2. numero secundo.

Satisficere quōd quis tenetur quando causa superuenit de nouo, secus verō si illa causa erat quando factus est contractus. ibidem. col. 3. numero. 3.

Scholaris per quinquennium absens, quōd perdat priuilegium scholarium. folio. 7. col. 1. nume. 8.

Scriptura publica si est facta, & est deperdita, an cōtentum in ea per testes probari possit? fol. 87. col. 1. nu. 28.

Scriptura quando est perdita, licet pro forma requiratur, an probetur per testes? fol. 145. col. 4. num. 3.

Scripturā falsam si quis fabricauit, quæ sit eius poena? fo. 320. col. 4. nu. 6.

Sententia lata contra possessorem maioratus an successoribus succedētibus noceat, & præiudicet? fo. 133. col. 4. nu. 73.

Seruus an testari possit? folio. 9. columna. 3. numero. 12.

Socius qui habet rem communem cum alio, an & quando rem ab ipso confocio venditā retrahere possit? fo. 292. col. 4. nu. 27.

Sortis iudicium quando locum habeat? fol. 112. col. 1. num. 7.

Spoliatus quōd ante omnia sit restituendus. fo. 216. col. 2. nu. 183.

Spoliatus an sit restituendus si sit absens? fol. 217. colum. 2. num. 184.

Sponsalitia largitas quid sit? Et quis sit eius effectus. fol. 247. col. 2. nu. 2.

Sponsalitia largitas si fiat inter sponsos, quid

acquirat sponsa per osculum, & quid per copulam? ibid. col. 2. nu. 3.

Sponsalitia largitas, seu donatio inter spōsōs si sit inualida iuris prohibitione, an sponsa acquirat medietatem donationis per osculum, & totum per copulam? folio. 249. columna 2. nume. 7.

Sponsa an acquirat hodie per osculū medietatem donationis, quando donatio continet res pretiosas, puta vestes, & ornamenta, & alias res valde pretiosas? fol. 247. columna. 4. nume. 4.

Sponsa de præsentī vel de futuro si ingrediatur religionem, an per osculum acquirat medietatem donationis, sicut acquirit per mortē mariti? fol. 249. col. 3. num. 8.

Sponsus si dedit sponsæ vestes, & ornamenta pretiosa tempore nuptiarum, & velationū, an possit per osculū acquirere medietatem, & per copulam totum? fol. 248. columna. 3. nume. 5.

Sponsus, vel maritus minor. 25. annis, an possit restituī? fol. 252. col. 2. nu. 14.

Stuprum si quis committat cū virgine, quōd dispositio iuris canonici circa illud etiam in terris imperij & foro seculari sit seruanda. fo. 305. colum. 3. nu. 7.

Stupri poena an hodie de iure canonico sit correcta? fol. 305. col. 3. nu. 6.

Substitutioni pupillari an possit quis renuntiare? fo. 82. col. 4. nu. 16.

Successor in regno, an debeat esse vnus, vel possint esse plures? fo. 114. col. 3. nu. 6.

Successor in regno an debeat esse maior ætate? ibid. nume. 7.

Successores ab intestato an licitè possint petere? fol. 24. col. 4. nu. 122.

Surdus & mutus an testari possint? fol. 10. col. 1. nume. 16.

T.

Tabellio si possit haberi, & in testamento nuncupatiuo non interueniat, an valeat testamento? folio. 14. col. 2. nume. 47.

Testamentum qualiter reuocetur? fo. 19. col. 2. nu. 89.

Testamentū quomodo reuocetur primus modus, notatur. ibid. nu. 90.

Testamentum an reuocetur, si probatur quōd casu vel occasione facta est cancellatio? ibidem. nume. 91.

Testa-

Testamentū quomodo reuocetur secundo modo, scilicet per testamentum postea factum, quando in primo clausula derogatoria non fuit apposta. ibid. col. 3. nu. 92.

Testamentum secundum an valeat, si in eo apponatur reuocatio clausulæ derogatoriæ primi testamenti? ibid. nu. 93.

Et utrū sufficiat generalis mentio prioris clausulæ derogatoriæ, an verō specialis fieri debeat? ibid. col. 4. nume. 94.

Testamentū quomodo reuocetur, tertius modus ponitur. fol. 20. col. 1. nu. 97.

Et quomodo venientes ab intestato debent esse proximiores in gradu, & non remotiores. ibid. nu. 98.

Testamentum primum an reuocetur per secundum minus solenne, si in primo testamento venientes ab intestato, vel saltem vnus eorū sint instituti. ibidem. col. 2. nu. 99.

Et quid sit de iure regio? ibid. nu. 100.

Testamentum primum legitime factum an reuocetur per verbalem reuocationem? ibid. col. 4. nume. 102.

Testamentum si incepit facere testator, & aliqua disposuit, & non perfecit, quia loquelā amisit, vel alias, an valeat id quod disposuit? fol. 21. col. 2. nu. 105.

Testamentum imperfectum ratione voluntatis &c. quōd sit nullum, pluribus modis extenditur. ibid. col. 4. nu. 106.

Testamentum factum inter liberos, vel ad pias causas licet non legatur testatori an valeat? fol. 22. col. 2. num. 108.

Testamentum si sit factum cum minus solenni voluntate, an possit hæres institutus hāc hæreditatem cum bona conscientia retinere? fo. 24. col. 2. num. 120.

Testamentum an reconualecat, si posthumus nascatur in vita patris & similiter in eius vita decedat. fo. 59. col. 4. nu. 3.

Testamentum an per posthumi natiuitatem rumpatur? Et quid requiritur. fol. 59. col. 4. nume. 4.

Testamentum quibus modis & casibus annullatur. fo. 88. col. 4.

Testamentum quando deficit ratione præteritionis, vel ex hæredationis, an conferuntur legata? fo. 90. col. 3. nu. 3.

Testamentum quo iure sit introductum? vide in principio.

Testamentum quando dubitatur an quis tempore furoris vel sanæ mentis fecerit, quid sit præsumendum? folio. 9. columna secunda. numero. 8.

Testamentum si quis facere cœpit cum solennitate requisita, & non perfecit, an valeat id quod disposuit? folio. 10. col. 2. nu. 18.

Testamentum si sit factum in alia lingua diuersa, an per vnum interpretem declarari possit? ibid. col. 4. num. 21.

Testamentum si sit nuncupatiuum, an & quādo seruus in eo possit esse testis, & quando non? fo. 11. col. 4. nu. 28.

Testamentum si fiat in scriptis, an requiratur publicatio? fo. 12. col. 3. nu. 35.

Et an ille qui non sit scriptus in testamento vel præteritus, vel ex hæredatus possit petere à iudice vt publicetur? ibidem. col. 4. nu. 36.

Testamentum si fiat in scriptis manu tabellionis, an requiratur publicatio? folio. 13. col. 1. nume. 37.

Testamentum an hodie per legem tertiam Tauri fieri possit in scriptis manu & scriptura priuata, secuta legitima publicatione? ibidem. col. 2. nu. m. 38. & 39.

Et ponuntur fundamenta quædam pro hac parte. Et solutiones ad fundamenta pro contraria parte. ibidem. columna tertia. numero. 40. & 41.

Testamentum si fiat in scriptis, an in eo debeat inseri dies, mensis, & annus? ibidem. col. 4. nume. 42.

Testamentum si fiat manu propria sine tabellione, an in eo requiratur dies, & annus? fol. 14. col. 1. nu. 43.

Testamentum si fiat manu propria, an requiratur publicatio? ibid. nu. 44.

Testamentum nuncupatiuum, & de eius solennitate. ibid. nu. 45.

Et an in eo requiratur publicatio? ibidem. nume. 46.

Et quid de solennitate huius testamenti nuncupatiui corrigatur de iure regio? ibidem. col. 2. nu. 47.

Testamentum cum minori solennitate tempore pestis an valeat? ibidem. columna. 3. numero. 48.

Testamentum modò in scriptis, modò nuncupatiuum quōd vno & eodem contextu fieri debeat. ibid. col. 4. nu. 49.

Testamentū conditum cum ista solennitate nō dicitur codicillus. fol. 15. col. 3. nu. 55. Et ponitur limitatio ibid. nu. 56.

Testamentum si fiat inter liberos, q̄ oporteat vt omnes filij sint instituti. ibid. col. 4. nu. 57.

Testamentum si fiat inter liberos, q̄ in eo extraneus institui non debeat. nu. 58.

Testamentum si fiat inter liberos quæ solennitas

INDEX

rashodie de iure regio in eo requiratur. ibid. numero. 59.
 Testamenti forma quæ sit? folio. 11. columna. 1. nume. 23.
 Et quæ sit ratio, per quam tanta forma in testamento de iure communi requiratur. ibid. nume. 24.
 Testamenta duo contraria si appareant, quod illorum præferatur? folio. 202. colum. secunda. num. 148.
 ¶ Testari quæ personæ prohibeantur? folio. 8. col. 3. num. 1.
 Testari an possit impubes? ibid. nu. 2.
 Testari an possit pubes curatorem habens? folio. 9. colum. 1. num. 5.
 Testari an prohibeatur furiosus? ibidem. numero. 6.
 Testari an possit mentecaptus? ibidem. colum. 2. nume. 7.
 Testari an possit fatuus? ibidem. columna. 3. numero. 9.
 Testari an possit filius familias? ibid. nu. 10.
 Testari an possit condemnatus ad mortem? ibidem. num. 11.
 Testari an possit seruus? ibid. nu. 12.
 Testari an possit monachus? ibidem. columna. 4. numero. 13.
 Testari an possit prodigus? ibid. nu. 14.
 Testari an possit excommunicatus? ibidem. numero. 15.
 Testari an possit surdus & mutus? folio. 10. col. 1. nume. 16.
 Testari an possit ille, qui nulla habet bona? ibidem. nume. 17.
 Testator si in alio regno testetur, quâ formam adhibere debeat? folio. 10. col. 4. nu. 20.
 Testator si in loco infidelium testetur, quæ solennitas requiratur? ibid. nu. 2.
 Testator & testes quòd in in testamento se debeant subscribere, ostenditur. folio. 12. colum. 1. numero. 30.
 Testator si nesciat scribere quid agendum? ibidem. num. 31.
 Testator an requiratur, quòd vno & eodem cò textu dicat illud esse suum testamentum? ibidem. col. 2. nu. 33.
 Testator an propria manu hæredis nomen in testamento scripto scribere debeat? ibidem. col. 3. num. 34.
 Testator si voluit facere testamentum, & non abhibuit solennitatem in eo requisitam, an valeat vt codicillus? folio. 17. colum. prima. numero. 72.
 Et quid si in eo apponitur clausula codicillaris, an valeat vt codicillus? ibidem. columna. 2. nume. 73.

Testator quòd per clausulam codicillarem videatur grauari venientes ab intestato restituere per viam fideicommissi ea quæ reliquit in minus solenni voluntate. folio. 17. columna. 4. nume. 77.
 Testator si incepit facere testamentum, & aliqua disposuit, & non perfecit, quia loquelâ amisit, vel aliâs, an valeat quod disposuit? folio. 21. col. 2. num. 105.
 Testator si vltimatè compleuit testamentum, & mortuus est antequam sibi legetur, an valeat, & probet voluntatem defuncti? folio. 22. col. 1. num. 107.
 Testator si interrogatus ab aliquo, an eum, vel alium per eum nominatum instituat, & dicat expressè quòd sic, an valeat institutio? ibidem. col. 2. nu. 109.
 Testator si non possit loqui, an nutu, vel signo testari possit? ibid. col. 4. nu. 110.
 Testator si consummauit testamentum, & in continenti expirauit, an in dubio præsumatur esse sanæ mentis, vel non? folio. 23. colum. 2. nume. 112.
 Testator si in institutione posuit verba dubia, quæ possunt intelligi dispositiua, vel aliter, an valeat talis dispositio? folio. 23. columna. 3. nume. 115.
 Testator si in legatis posuit verba dubia, quòd non constet ex sua expressa voluntate, & rogatis testibus fecit legatum, an valeat? folio. 24. col. 1. num. 117.
 Testator si infirmitate grauatus dicat, si ex hac infirmitate deceffero, instituo talem hæredè & euasit ab illa infirmitate, an valeat institutio? folio. 25. col. 4. nu. 126.
 Testator an cum bona conscientia possit extraneum instituere, & excludere consanguineos collaterales? folio. 34. columna prima. nume. 4.
 Testator si instituit fratres suos simpliciter, an admittantur vtrinque coniuncti tantum, vel etiam admittantur fratres ex vno latere? folio. 35. col. 4. nu. 9.
 Testator si dicit simpliciter, instituo fratres meos hæredes, an videatur instituisse etiam filios fratris mortui? folio. 38. columna prima. numero. 17.
 Testator si in testamento iussit bona sua, vel partem eorum post mortem hæredis inter pauperes restitui &c., an possit restituere in vita? folio. 67. columna tertia. numero septimo.

Testator

ALPHABETICVS.

Testator quando committit alteri, vt disponat de bonis suis inter pauperes, an possit commissarius distribuere bona etiam extante vxore? folio. 108. col. 3. nu. 2.
 Testator quòd committit alteri, vt distribuât bona inter pauperes, quòd possit ea distribuere, & excluditur fiscus. ibidem. numero. 3.
 Testator quòd committit alteri, vt distribuât bona inter pauperes, an ista distributio debeat in domicilio testatoris fieri? ibidem. numero. 4.
 Testator an possit concedere commissario maius, vel minus tempus ad condendum testamentum, quàm in lege sit expressum? folio. 109. col. 1. num. 2.
 Testator si in commissione dicit, quòd disponat vltra quintam partem, an possit? folio. 111. col. 2. num. 2.
 Testator si prohibuit alienare extra familiam, an videatur vocare omnes de familia simul, vel gradatim? folio. 123. columna tertia. numero. 40.
 Et an isto casu habeat locum representatio? ibidem. num. 41.
 Testator si vocauit familiam alterius, an veniat pariter & simul, vel proximior in gradu præferatur? ibid. col. 4. nu. 42.
 Testator si instituit plures hæredes, & omnes grauauit simpliciter non alienare, an videatur facta prohibitio fauore cohæredum? folio. 126. col. 1. nu. 52.
 Testator si pluribus fecit legatum, & grauauit, vt nouissimus, & sic vltimo loco decedens restituat hæreditatem alicui, an per hoc videatur inter legatarios tacitè fideicommissum inductum, vt primò decedens restituat alijs? folio. 126. col. 2. nu. 53.
 Testator si iussit hæreditatem restitui, an per hoc videatur hæres grauatus interim nõ alienare? ibid. col. 3. nu. 54.
 Testatoris verba si sunt dubia, quæ possunt trahi ad sensum directum de presenti, vel ad sensum non perfectum de futuro, quomodo valeat dispositio? folio. 23. columna quarta. numero. 116.
 ¶ Testis, qui falsum testimoniũ dixerit in causa ciuili, vel criminali, qua poena puniatur? folio. 321. col. 1. num. 7.
 Testis, qui falsum testimonium contrarium in causa hæresis dixerit, qua poena puniatur? ibid. col. 2. nu. 8.
 Testis, qui dixit falsum testimonium in causa adulterij, qualiter puniatur? ibid. nu. 9.

¶ Testes recipere etiã in absentia ad perpetuã rei memoriam, quòd iudex bene possit. folio. 296. col. 2. nu. 4.
 Testes in testamento adhibiti quòd debeant esse masculi. folio. 11. col. 2. num. 25.
 Testes testamentarij quòd sint puberes. ibidem. col. 3. num. 26.
 Testes testamentarij quòd sint liberi. ibidem. colum. 27.
 Testes testamentarij quòd sint rogati. folio. 12. col. 1. num. 29.
 Testes & testator quòd sint subscripti. ibidem. nume. 30.
 Testes quæ per hanc legem non requiratur quòd subscribant. ibidem. col. 2. nu. 32.
 ¶ Thesaurum si quis inuenit, an per visum & aspectum oculorum possessione eius acquiratur? folio. 165. col. 1. nu. 47.
 Thesaurum si quis inueniat, an totus thesaurus sit inuentoris, vel pro qua parte? folio. 166. col. 2. nume. 51.
 Thesaurum si quis in loco principis inueniat, vel in loco publico, vel in loco ecclesiæ, an inuentor aliquam partem eius habeat? ibidem. colum. 3. nu. 52.
 ¶ Titulus, qui fuit acquisitus post mortem defuncti, an excludatur petitione hæreditatis? folio. 207. col. 2. nu. 163.
 ¶ Tutor, curator, vel procurator alicuius, an possit transferre possessionem per actum fictum? folio. 166. col. 4. nu. 53.

V.

Enditor si referuat sibi proprietatem, & alteri concedit vsum fructum, an in eum tranferat possessionem? folio. 169. colum. 4. num. 64.

¶ Verba illa text. seu leg. 6. scilicet, otros que le ay an derecho de heredar, quomodo intelligenda veniant, ostenditur. folio. 31. columna. 4. numero. 10.
 ¶ Vestes pretiosas, aurum, vel perlas si quis portare prohibeatur, an perlas fictas portare possit? folio. 166. columna prima. numero. 49.
 Vestes prohibitas si quis portet in domo, an incidat in poenam? ibid. nu. 50.
 ¶ Vidua mulier si soluto matrimonio adulteriũ committat, an perdat lucra, quæ causa, & industria mariti fuerunt quasita? folio. 274. col. 3. nume. 80.

¶ Vindi-

I N D E X

¶ **V**indictæ ius offenso cōcessum per legem q̄ alteri committi non possit. folio. 300. colum. 4. nume. 17.

¶ **V**ir, vel masculus si habeat accessum ad vxorem, vel aliam mulierem contra naturam, qualiter puniantur? folio. 310. colum. prima. numero. 33.

Vir & vxor an deficiente linea collateralium succedat? fol. 38. col. 4. nu. 20.

Vir & vxor ad hoc quod succedat, an requiratur quod duret matrimonium, & non fiat diuortium? fo. 39. col. 1. num. 23.

¶ **V**irgo si postquam fuit corrupta ab vno contraxit matrimonium cum alio, an à corrupte aliquid petere possit? folio. 306. colum. 2. nume. 11.

Virginē qui corrupit, an teneatur ducere eam in vxorē, & eam dotare? an verò teneatur ad vnum tantum? fo. 305. col. 4. nu. 8.

Virginem qui corrupit, si non potest cum ea contrahere, nec eam dotare, quod teneatur pœna stupri de iure ciuili imposta. ibidem. nume. 9.

Virginem qui spontē, & sic ea volente & consentiente corrupit, & deflorauit, an teneatur aliqua pœna? ibid. nu. 10.

Virginem immaturam nondum viri potestem si quis rapuit, & cognouit, qua pœna teneatur? fo. 312. col. 2. num. 42.

¶ **V**isucapio quid sit? folio. 281. columna tertia. numero. 1.

¶ **V**isucapere an possit is, penes quē sit res, & ei sit dimissa virtute transactionis? fol. 172. col. 3. nume. 72.

¶ **V**isuræ an propter dotē non solutam marito licitè debeantur? fol. 256. col. 3. nu. 30.

¶ **V**isus uetus bonorum filij qui est penes patrem, an duret post mortem filij? fol. 242. colum. 1. num. 5.

Visus fructus an patri acquiratur, vel filio si bona maioratus sint donata à principe contemplatione patris? folio. 241. columna secunda. numero. 4.

Visus fructus an sit penes patrem, si pater emancipat filium? fol. 242. col. 2. nu. 6.

Visus fructum an habeat pater in bonis filij, qui sit factus clericus? Et quid si ingrediatur religionem. fol. 242. col. 3. nu. 7.

Visus fructum an amittat pater, si ingrediatur religionem? fo. 243. col. 1. num. 8.

Visus fructum, quem pater habet in bonis filij si remittat filio, an valeat remissio? ibid. col. 3. numero. 9.

Visus fructum si pater non remisit expressè si

lio, sed videt, & consentit, quod filius percipiat fructus bonorum aduētorum, an per hoc videatur facta remissio? ibidem. colum. 4. nume. 10.

Visus fructum an habeat pater in legitima filij relicta à matre? Et an possit filius meliorari in tertio & quinto bonorum à matre, sub cōditione, quod usus fructus non quaratur patri? fol. 244. col. 1. nu. 11.

Visus fructum an habeat pater in illa parte, quæ pertinet ad filium, si pater & filius simul instituantur hæredes ab extraneo? fol. 244. colum. 3. num. 13.

Visus fructum in quibus casibus habet pater, est legitimus administrator. ibid. nu. 14.

Visus fructum in quibus casibus pater non habet in bonis filij, an possit esse eius tutor, vel curator? Et an teneatur reddere rationem? folio. 245. col. 1. num. 17.

Visus fructu finito, an teneatur pater reddere rationem prædictæ administrationis? fol. 244. col. 4. num. 15.

¶ **V**xor quando dicitur quod succedat, an admittatur sponsa de præsentibus? folio. 38. colum. 4. nume. 22.

Vxor an hodie teneatur referuare filijs primi matrimonij id quod habuit à filio? fol. 60. colum. 4. num. 2.

Vxor transiens ad secundas nuptias, an teneatur referuare filijs primi matrimonij ea quæ habuit à consanguineis mariti? fol. 61. colum. 4. nume. 7.

Vxor si constante matrimonio tradat simpliciter marito certam quantitatem, nulla expressa causa, an valeat in causa dotis? fol. 252. col. 2. nume. 20.

Vxor an in tempore, in quo dos non soluitur, à marito, vel ab hæredibus eius alij possit? fo. 163. col. 2. nu. 48.

Vxor an soluto matrimonio res dotales vendeat, vel alienare possit? folio. 268. columna. 1. numero. 59.

Vxor si contrahat cum suo marito, vel agat in iudicio contra eum, an requiratur eius licentia? fo. 275. col. 4. nu. 3.

Vxor & maritus si simul faciant aliquem contractum cum tertio, an requiratur licentia mariti? ibidem. nu. 4.

Vxor si contrahat cum aliquo in præsentia mariti, an sufficiat eius taciturnitas? ibidem. numero. 5.

Vxor si contraxit cum aliquo sine licentia mariti, an sufficiat quod postea habeat ratum? fol. 276. colum. 1. nu. 6.

Vxor

A L P H A B E T I C V S.

Vxor si sit posita alicui officio, sciente, & pariter marito, an requiratur licentia mariti in cōtractibus eius? ibid. nu. 7.

Vxor an possit constituere procuratorem sine licentia mariti? ibidem. col. 2. nu. 9.

Vxor an lucris constante matrimonio quæstis renuntiare possit? fo. 276. col. 3. nu. 11.

Vxor, an, & quādo poterat se obligare pro marito, & quid hodie sit immutatum? fo. 277. colum. 2. num. 2.

Vxor si se obligat tanquam principalis, maritus verò tanquam fideiussor, an valeat? fol. 278. col. 1. nu. 4.

Vxor an possit se obligare pro marito pro debito publico, & fiscali? ibid. col. 2. nu. 6.

Vxor an medietatem rei, vel fundi, quem maritus retraxit constante matrimonio habeat? fo. 293. col. 2. nu. 14. aliās. 28.

Vxor constante matrimonio quod propter delictum non nisi in quinque casibus de iure communi dotem amittebat, ostenditur. fol. 302. col. 2. in prin.

Vxor ipsa an per illius delictum perdat dotem & applicetur fisco? ibidem. columna tertia. nume. 5.

Vxor an cōstante matrimonio perdat dotem etiam quo ad visum fructum viuente marito? ibid. num. 6.

Vxor si requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo, an possit licite requirentem decipere, vt iniuriā, vel mortem patiat? fo. 318. col. 1. nu. 65.

Vxor adultera si decedat, & hæredes eius petant dotem à marito, an possit maritus eis opponere exceptionem de adulterio? ibidem. col. 2. nu. 69.

Vxor adultera quas excusationes, vel exceptiones habeat? fol. 318. col. 4. nu. 71.

Vxori quæ actio competat pro petenda dote à marito, vel eius hæredibus? fol. 259. col. 1. nu. 87. aliās. 37.

Vxori quo tempore tacita hypotheca, quæ sibi pro recuperanda dote competit, incipiat? fol. 259. colum. 4. num. 38.

F I N I S.

S A L M A N T I C A E

Excudebat Andreas à Portonarijs. S. C. M. Typógraphus.

M. D. L. X.

